

CHECKED-75

406

CHECKED -

శ్రీకృష్ణద్వైపాయనమహర్షి ప్రణీతమగు
శ్రీమద్భాగవతమునకు సరియగు తెలుగుపురాణము

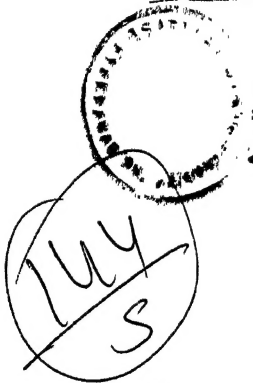
తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

Checked
1987

కడప మునిసిపల్ హైస్కూలు ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయుడగు
కాశ్యప్తు తీర్థ

జనమంచి శేష ద్రిశర్మ విరచితము.

SUPPLIERS
VENKATRAMA &
EDUCATIONAL PUBLISHERS
CUDDAPAH.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

వావిళ్ల ముద్రణాలయమున

ముద్రితము.

1936

నర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తయధీనములు.

కావ్యస్మృతితీర్థ: జనమంచి శేషాత్రిశర్క.

కృతి త్రయావిష్కరణమహాత్మవచరిత్రము.

ఉ. నిర్మలమై దురూహమయి నీ త్యము నై భజించువారికి
శర్మదమై యజాదిదివిజప్రవరేశ్వరసంఘసేవ్యమై
ధర్మమయాంగమై తనకుఁ దానె సమానము నొచు వెల్లు స
త్కర్మము బ్రహ్మరూపము నీకామము భక్తి సమాశ్రయించెదన్.

చ. తెలియఁగరాక యెల్లర నతిస్థిరశక్తిని వశ్యులొచు వ
ర్తిలఁగ నొనర్చుచుక దనమృతిం గననేరక బ్రహ్మ విష్ణు శం
భులు జగదీశ్వరి యనుచు న మ్రొక్కఁగ బ్రహ్మమునం దభేదతక్
వెలయుచు నుండు నాప్రకృతి నేదనుతక్ భజియింతు నెప్పుడున్.

మహాత్ములారా! పరశ్రేయస్సహనగుణమణిభూషితులారా! సూచకజనాశ్రయ
విముఖులారా! కర్మము దురూహమనియు నదియే భగవత్స్వరూపమనియు
సృష్టిపాలనసంహారాదికార్యములు తదాధారములనియు మీరెఱుంగనిదికాదు.
ఆమహాప్రకృతి యనఁగా భగవదీచ్ఛాశక్తిరూపమును ధరించి లోకనిర్మాణాది
కార్యములొనరించుచుఁ గర్మము బలవత్తరమని చాటుచుండును. స్వతంత్రించి
యేకార్యమును జేయక కర్మము ననుసరించి సదసత్ఫలముల నొసంగుచుండుననియు
మీరెఱుంగుదురు. కావుననే షరాత్పరుఁడు కృష్ణావతారమునందు,

శ్లో. “కర్తృణో హ్యపి బోధవ్యం బోధవ్యం చ వికర్తృణః,
అకర్తృణశ్చ బోధవ్యం గహనా కర్తృణోగతిః.”

అని వక్కాణించెను. అట్లే శంకరాచార్యరూపము నవధరించి

శ్లో. “శివశ్చక్త్రాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం
నచే దేవం దేవో న ఖలు కుశల స్పందితు మపి,
అత స్త్వా మారాధ్యాం హరిహరవిరించాదిభి రపి
ప్రణంతుం స్తోతుం వా కథ మకృతపుణ్యః ప్రభవతి.”

అనియుఁ దేటపఱచెను.

ఆప్రకృతియూహలు. ఆకర్మములగుతులు మహద్భూతములు. హరిహర బ్రహ్మ
లకే నెఱుంగరాని వనఁగాఁ దక్కినవారిమాట యిట నేటికి ప్రకృతితలంపులకుఁ గర్మ
ములకు భేదమిట్టిదని వివరింప శక్యముగానిపనియే యనవచ్చును. ఆకర్మము త్రిషవ

[illegible]

గోవిందరెడ్డిగారిని దర్శించి నాగ్రంథముల వారిపాఠశాలలయందుగల పుస్తక భాండాగారములకు గ్రహింపవలయునని వేడితి. వారందుల కంగీకరించిరి. కొలది దినముల కాజ్ఞాపత్రము వచ్చెను. తన్మూలమున మూడువందలపంద్రెండురూప్యములు లభించెను. అన్నియుంగలిసి నాలుగువందలకు నించుక మించెను. ఇంకఁ బ్రారంభింపవచ్చుగదా యన్న యుత్సాహమున శిష్టభాగమును బూర్తినింపించి చెన్నపురికిరిగి మ-రా-రా-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారి నాశ్రయించితి. అచ్చుకూర్చున కీవలసినభృతిలోఁ గొంతతగ్గింపుడనియే యద్దానిసారము. వారందుల కీకొనక తప్పకపోయెను. చిరకాలసమాశ్రయము రిత్తపోదుగదా? వారు సంతసమున నంగీకరించిరి. మంచినమయమాలోచించి యచ్చున కారంభించితిని.

సర్వమంగళాపరిణయమును వ్రాయుచు నిలిపియుంటిని. దానిం బూర్తి చేయునూహ కలిగెను. పెద్దలయాశీఃప్రభావమే నాచే నాపనిని జేయించెను. తొలుత నుద్దేశించినసంఖ్యకన్న నాలువందలువృద్ధియై రెండువేలపద్యములగునట్టులయ్యెను. తాండవకృష్ణభాగవతము ముద్రణము పూర్తియగునప్పటి కిదియుఁ బూర్తియయ్యెను. 25-5-1935 మరల నెల్లూరున కరిగితిని. పూర్వపురితిగాఁ దన్నహాసభ సాగనుండెను. నాలుగైదుదినములు పేచియుండి యధ్యక్షమహాశయులు శ్రీ వేంకటగిరియువరాజులువారిని మరల దర్శించితి. జనపదములఁ గలపాఠశాలలయందునుపదగుగ్రంథమునుగుఱించి విన్నవించితిని. నాఁడేకాదశి. శ్రీవా రుపవాసవ్రత నియతి సుండిరి. తీవ్రభానుమహాశయునియాతపమునఁ బయనముచేయుటంబట్టి కడుంగడుం బడలియుండిరి. నాప్రార్థనాబల మెట్టిదో వారంగీకరించి మలుదినమే యద్దాని సిద్ధాంతీకరించిరి. కొలదిదినముల కాజ్ఞాపత్ర మరుదెంచి రెండువందల యేబదిరూప్యముల నాకొప్పించెను. ఆయుత్సాహము మఱిత నన్నుఁ బరవశునిగా నొనరించెను. “అర్థాగమో నిత్యమరోగతా చ” అన్న సూక్తి సార్థకమే కదా. తద్బలమున శ్రీసర్వమంగళాపరిణయ మచ్చుగూర్చవచ్చునని నిశ్చయించుకొంటిని.

కృతి సమర్పణోత్సవ ప్రయత్నము.

భావ సం॥ మాఘ శుక్ల సప్తమీ స్థిరవారము (9-2-35) కడపనగరమునఁ దాండవకృష్ణభాగవతశ్రీరామానందారతత్త్వములు, భగవంతున కర్పించువిషయమున నుత్సవమునఘటకు నావేడికోలునఁ గొందలు మహాశయులు సభచేసిరి. అచిరకాలమున నాయుత్సవము జరప నిశ్చయింపఁబడి యాహ్వానసంఘము నెలకొలుపఁబడియె. అధ్యక్షులఁ బ్రార్థించుశ్రీకలు వ్రాయుట లోనగుకార్యములు కొంతకాలము సాగెను. ఇంతలో వేసవికాల మరుదెంచెను. మంచినీరుదొరకుట యించుక కష్టమయ్యెను. కావున నుత్సవకాలము పొడిగింపఁబడియె. నామేలు తమవిగా భావించుచు బ్రహ్మాండపురాణమునకు నాంధ్రశ్రీమద్రామాయణమునకు బ్రహ్మపురాణశ్రీకృష్ణావతారతత్త్వములకుఁ గృతీసమర్పణోత్సవములు సాగించు

మహాశయులు కష్టములకు లోబడవలసినవారైరి. అందుఁ గొందఱు చెన్ననగరముననే యుండవలసినవారైరి. తక్కినవారు కడునిడుమలఁబడిరి. కాన వారిక్కార్యము నిర్వహింప నవకాశము కల్గకపోయెను.

“శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని” అన్నప్రాక్తనసూక్తి యందఁజెరింగినదియే కాని క్రొత్తదికాదుగదా? దీనితత్త్వ మిదియని నాకుం దోచినదానిని వ్రాయుచున్నాను.

శ్లో. “మృగమీనసజ్జనానాం తృణజలసంతోషవిహితవృత్తీనాం,
లుబ్ధకధీవరపిశునా నిష్కారణవైరిణో జగతి.

౬౧

ఏతే సత్పురుషాః పరార్థఘటకా స్సాన్విర్థం పరిత్యజ్య యే
సామాన్యా స్తు పరార్థ ముద్యమభృత స్సాన్విర్థావిరోధేన యే,
తేఽమీ మానవరాక్షసాః పరహితం స్వార్థాయ నిఘ్నంతి యే
యే నిఘ్నంతి నిరర్థకం పరహితం తే కే న జానీమహే.”

౭౫

అని భర్తృహరి నీతిశతకమునఁ దేటపఱచెను. దీనిసారమేమని నేనూహించు నలవాటుగలవాడను. కర్త మే యొకరిమూలమునఁ గార్యమునకు విఘ్నము గలుగఁజేయును. అయ్యది వారి కిష్టముగ నుండఁజేయునదియుఁ గర్తమే. కర్తము బలవత్తమము గావున నెవరిమూలమునో విఘ్న మావహిల్లఁజేయును. అవిధ మెఱుంగక నావంటిపామరలోకము వారిని దూఱును. స్వీయదుష్కర్తృఫలమే యిది యని మాత్ర మాలోచించువా రరుదు.

ఈనియమము ననుసరించి యాయుత్సవ కార్యమున కనేకవిఘ్నములు కల్గినవి. పట్టుదలనూని పనిచేయ నడుముకట్టుకొన్న వారియత్నము సాగకపోవుటయు నుత్సాహవంతులు నిరుత్సాహులగుటయుఁ దటస్థించెను. అంతరాయమహామహీరు హచ్ఛాయల విశ్రమింపఁగోరుచు నద్దాని పెనుఁగొమ్మల నవలంబించి యాద్యశాఖాశ్రయులనడగు కొందఱు దారమతు లిది యేటిపని, యంతకంటె మంచివనులున్నవి, వానిం జేయరాదా యని పురికొలుప సాధుమతులుకూడ నవి మైత్రిం బురస్కరించుకొన్నమాటలే యని నమ్మి తద్వార్ధస్పృహతులై నిరుత్సాహులగుటయు నొకకర్తప్రాత్సాహమే యనక వదల వలనుపడునా? ఇట్లు లీకార్యము తలక్రిందులగుచు నపుడపుడు తలసూపి యాశను గల్పించుచు నాఱుమాసములు వెల్లింపఁగల్గెను. 21-8-39 దినము రేయి యింక నీకార్యము సాగింప మానితిమను లేఖము నాగరికతమయ్యెను; కాని నిరుత్సాహము మాత్ర ముదయింపకపోయెను.

భావికర్తవ్య మెద్దియని యాలోచించుచు సర్వమంగళాపరిణయ ముచ్చొత్తింప నారంభించితిని. ప్రొద్దుటూరునం దార్యవైశ్యకులశ్రేష్ఠులు, సుగుణమణిగణ ఖనులు, నుదారచిత్తులు, యశఃకీర్తిధురంధరులు, పరహితాచరణైకనిరతులు నగు

మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిగారికిం దెలిపి వారసుమతింప నచ్చటి కింబోయి వారిసమ్మతింగొని యరు దెంచితి. నవంబరు నెల తుదివఱ కదియుఁ గాలముం బుచ్చెను. ఎన్నికలు డిసంబరునం దారంభమయ్యెను. పూర్వోత్తర కాలము లాకార్యముననే యుపయు క్తములయ్యెను. సాధుమతులకుఁ గష్టములు మెండుగఁ గలుగుచుండుఁ గదా. అది యొకవిధమగుపరీక్షయనియు దానియం దాటితేటిన భగవంతుఁ డగపడుననియుఁ బెద్దలందురు. జనవరియందు నూత్న పద్ధతి. యొక్కండు మదికిఁ దట్టెను. సత్సంకల్పము విఫలముగాదనునదియే యాపద్ధతి దానఁ బయనము చేయ నెంచితిని. పుస్తకము, ద్రణమునుగుఱించి వ్రాయఁగా ఏలూరునందు విద్యా ప్రచారకులయి యుదారమతులై యశఃకాములై తనరు మ-రా-రా-శ్రీ ఈదర వేంకటరావుపంతులుగా రిరువదైదురూప్యములు 31-8-35 పంపిరి. ప్రబంధము ద్రణము పూర్తియయ్యెను.

సభసాగింపఁ బ్రయత్నించితనని విన్నంతన వేంకటగిరినుండి మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు దశరూప్యములు, నెల్లూరునుండి బ్రహ్మశ్రీ చెన్ను భోట్ల సుబ్బయ్యగారు పదిరజతముద్రికలు, గుంటూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ దేచి రాజు రామరావుగారిసతీమణియు శ్రీ రామచరితకుచేలోపాఖ్యానాదిగ్రంథకర్తయు నిరుపమానపావనశీలయు నగు శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమాంబగారు పదిరూప్యములు పంపిరి. శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ప్రోత్సహించి పంపినట్లే భావించితిని. మాఘమాసమున నీయుత్సవము సాగింప నెంచితినిగాని యది యింఁచుక మార్పునొందెను. నావేడి కోలు నంగీకరించి వేంకటగిరిసంస్థానకుమార ప్రభువులు శ్రీ రాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ కుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరువారు శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతకృతినమర్పణ కాలమున సభాధ్యక్షులుగానుండ నవధరించిరి. శతాధికగ్రంథకర్తలు బ్రహ్మశ్రీ కవిసార్వభౌమబిరుదాంచితలునగు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారు శ్రీసర్వ మంగళోపరిణయకృతినమర్పణోత్సవమున సభాధ్యక్షులుగా నుండ సమ్మతించిరి. ఉద్యోగమునుండి విరమించి యుపకారవేతన మనుభవించుచు నిరంతరము వేదాంత శాస్త్రముం బఠించుచుం గాలముం బుచ్చుచు శాంతధనులై వెలయు బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కోట సరసింహముపంతులుగారు (ఉన్నతన్యాయస్థానాధీశులు) శ్రీ రామావతారతత్వకృతినమర్పణకాలమున సభాధీశులుగా నుండ నంగీకరించిరి. ఫాల్గుణ శు ౧ భాసువారమున (23-2-1936) సభసాగింప శ్రీశ్రీశ్రీ కుమారప్రభు శిరోమణులు వాక్రుచ్చిందున సపుడే జరప నిశ్చయించితిని. పలువురు పండితకవి శిరోమణులను రాఁదగునని ప్రార్థించితిని. యథాశక్తి న్యాయము ననుసరించి యత్నము చేసితిని. ఈవార్త కర్ణాకర్ణికగా నాలకించి ప్రొద్దుటూరినుండి యరు దెంచి మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిగారు పాఠశాలయందున్న నాకుఁ దోలుతఁ దాముపూనియున్న దీనాంధకబధిరకుబ్జాదుల కన్నదానకార్యము నిర్వహింప

హింతుమని తెలిపిరి. ప్రధానాంగముగా దానిం బరిగణించియున్న నాకుంగల్గిన యప్పటియానంద మపారమయ్యెను. భగవంతుఁడు సంతృప్తి నొందుననియే విశ్వసించితిని.

జే 22-2-36 ది శనివారము సాయంకాలమున వేంకటగిరినుండి శ్రీ శ్రీ శ్రీ ప్రభుశిరోమణులు బొబ్బిలియందుండి రావలనుపడనికార్యములు పాసఁగినవను తంత్రీవార్త వచ్చెను. విషాదమును గల్గించెను. అంతకుం గొంతముందే రాజమహేంద్రవరమునుండి కనిసార్వభౌము లరుదెంచియుండిరి. కార్యాంతరము లలముకొనఁగా నెంతటివారును రాజులకుదా యని యించుక విషాదమును దగ్గించుకొంటిని. కడపపురమున నున్న తన్వాయ స్థానమున రెండవన్వాయాధీశ్వరులై (సబ్ జడ్జి) వరమభాగవతోత్తములై గీర్వాణభాషాభిజ్ఞులై సంగీతశాస్త్ర పండితులై యపుడపుడు భగవత్కథాసారముల నెల్లరకుం దెల్పుచు భక్తి నుద్దీపింపఁజేయుచు ద్రావిడులైనను దేనుంగు మాటలాడ నేర్చియుండు బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కే. ఎస్. గణపతిఅయ్యర్ బి. ఏ., బి. యల్., గారి నభ్యర్థింప శ్రీ శ్రీ ప్రభుశిరోమణులకార్యము నిర్వహింప నంగీకరించిరి. ఇంచుక యూఁజిల్లెతిని. ఆరేయిపలుతావులనుండి పండితకవితల్లజు లరుదెంచిరి. కణేకల్లునుండి మ-రా-రా-శ్రీ అయ్యగారి బుస్సెట్టిగారును, వేంకటగిరినుండి మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథ శాస్త్రిలు బి. ఏ., ఏల్. టి., గారు, నెల్లూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కనుపర్తి వేంకట సుబ్బయ్యగారును దయచేసిరి. బ్రహ్మశ్రీ కోట నరసింహముపంతులుగారు బాష్ప శకటమూలమున భానువారము దశఘంటాతాడనసమయమున కరుదెంచిరి.

కృతి సమర్పణోత్సవము.

యువసం|| ఫాల్గుణ శుక్ల ప్రతిపద్భానువారము సుదయమున మంగళ వాద్యపురస్సరముగాఁ బండితకవివర్యులు వేదనాదములతో గ్రంథత్రయమును గొని శ్రీరామకృష్ణసమాజభవనమును జేరిరి. దాని కధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు, బి. ఏ., బి. యల్. గారు, వీరు న్యాయవాదులు. నాప్రార్థన నంగీకరించి భవనమును జక్కగా నలంకరింపఁజేసిరి. మహోత్సవ సూచకముగా ముందు పండిరివేయఁబడి కదలీస్తంభచిత్రపటపరిశోభితమై కన్నుల పండవపుగా నుండెను. సభాధ్యక్షమహాశయు లిరువురు పండితసత్కవిపరివేష్టితులై సభాభవనముం బ్రవేశించిరి. అందు వేంచేసియున్న మహాత్ములు పండితకవులు:—

బ్రహ్మశ్రీ పండిత అవధానము శంకరశాస్త్రిలుగారు, వేంకటగిరి.

„ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు, అష్టావధానులు, బి.ఎ., ఎల్. టి.,

వేంకటగిరి.

„ ఆయుర్వేదవిశారద పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలుగారు,

సంస్కృతకళాశాల, నెల్లూరు.

బ్రహ్మశ్రీ కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యునిసిపల్ హైస్కూలు తెలుగుపండితులు, బళ్లారి.

„ వేదాంతశిరోమణి విద్వాన్ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిలుగారు,
 పాఠశాలపండితులు, కమలాపురము.

„ వేదాంతశిరోమణి తిమ్మావఝల సీతారామశాస్త్రిలుగారు, తిరుపతి.

„ విద్వాన్ రూపాకుల వేంకటరత్న శర్మగారు,
 పాఠశాలపండితులు, రాయచోటి.

„ విద్వాన్ అభినవభట్టనారాయణ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 తిరుపతిహైస్కూలు పండితులు.

„ కావ్యతీర్థ విద్వాన్ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యునిసిపల్ హైస్కూలు పండితులు, నంద్యాల.

„ పండిత నారు నాగనార్యుడుగారు, కోడూరు, కడపజిల్లా.

„ పండిత బాడాల అనంతరామశాస్త్రిలుగారు,
 దొరతనపుబాలికాపాఠశాలాంధ్రపండితులు, కడప.

„ పండిత సాహిత్యవిశారద కవితార్కికసింహ వరదాచార్యులుగారు,
 కడప డి|| కోర్టు.

„ విద్వాన్ మేడవరము సత్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు.
 పోలేపల్లి, కందనూలు జిల్లా.

„ జ్యోతిషవిద్వాన్ శేఖర పండిత తెలకపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతిగారు,
 సరిపల్లి సంస్కృతపాఠశాలపండితులు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.

„ కార్తాంతికశేఖర గౌరిపెద్ది రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 గుడిపాడు, కడపజిల్లా.

„ జ్యోతిషవిద్వాన్ వట్టిపల్లి రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 సీతారామపురము, నెల్లూరుజిల్లా.

„ పండిత సాహిత్యశిరోమణి కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు,
 రంగనాయకస్వామిసంస్కృతపాఠశాలపండితులు, నెల్లూరు.

„ పండిత విద్వాన్ చోరగుడి సుబ్రహ్మణ్యముగారు, జిల్లాకోర్టు, కడప.

వీరు సభాభవనము నలంకరించిరి. కార్యాంతరప్రసక్తిని రాజాలనందులకు విచారముం దెలుపుచు, చిత్తూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, ఎమ్. ఏ., గారును, అనంతపురమునుండి కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారును, ఆదవానినుండి విద్వాన్ తొగర్చేటి భాస్కరశాస్త్రిలుగారును, మధరాసునుండి పచ్చయప్ప కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్

తూళా విశ్వనాథశాస్త్రిలుగారును, విద్వాక్ వంగిపురము కృష్ణమాచార్యులు గారును, మదరాసునుండియే మ-రా-రా-శ్రీ వి. పిచ్చయ్య, బి. ఏ., గారును, విశాఖపట్టణముజిల్లా ఎలమంచిలినుండి మ-రా-రా-శ్రీ మారేపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రిలుగారును, బెంగళూరునుండి కళాశాలపండితులు విద్వాక్ వెల్లూరు వేంకటాద్రిశర్మగారును బత్రికల వ్రాసిరి.

సుముహూర్తమున సభ యారంభింపఁబడియె. శ్రీరామ శ్రీకృష్ణ శ్రీమీ నాక్షిసోమసుందరవివాహచిత్రపటములకు సమాజపురోహితులు పూజ జరపిరి. ఘనపాఠి బ్రహ్మశ్రీ వంగిపురము గోపాలాచార్యులుగారు వేదమును బఠించిరి. వేదపురుషుడు మూర్తిభవించినట్లుండెను. పిదపఁగవితార్కికసీంహ పండిత బ్రహ్మశ్రీ వరదాచార్యులు (డిస్టిక్టుకోర్టులో నుద్యోగమున నుండువారు) మంగళశ్లోకముల ననురాగయుతములుగాఁ బాడిరి. భక్తిరస ముట్టిపడుచుండెను. తరువాత బ్రహ్మశ్రీ చిక్కేరు జయరామాచార్యులు, బి. ఏ., ఎల్. టి., హైస్కూలునం దుపాధ్యాయులు) భాగవతాద్యశ్లోకమును బఠించి హయగ్రీవచూర్ణికం జదివి శ్రోతల నానందపరచుటలనుగాఁ జేసిరి. భక్తి యీరూపమున నరుదెంచెనా యసునూహ యెల్లరకుం గల్గెను.

కవినార్వభాములు లేచి కృత్యముం దెలిపి గ్రంథత్రయము సమర్పించు విధానము ననుసరింప హెచ్చరించిరి. అట్లే ప్రథమపద్యములం బఠించి తరువాత షష్ఠ్యంతములదనుకఁ బఠింప విద్వాక్ అభినవభట్టనారాయణబిరుదాంచితములు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగారి నభ్యర్థించితి. వారు సరాగముగఁ బఠింప శక్తిగలవారు. నావేడికోలు నంగీకరించి యర్థము చెప్పనక్కఱలేక యుండఁ జదువసాగిరి. ఆయాభాగముల భాషాంతరీకరణ మెట్టులున్నదని విమర్శింపఁబడియె. పిదప నధ్యక్షులుపన్యసింప నారంభించి తెలుఁగున నతిరమ్యముగ భాగవతతత్త్వము నుపన్యసించుచు భగవత్కృతులఁ దదనుగుణముగాఁ బాడుచు రెండుగంటలు సభ్యులనెల్ల భక్తిరసాంబుధి నిమగ్నులఁగావించిరి. పదునొకండు గంటలు గడచెను. సభ నిలువఁబడి మరల రెండున్నఱగంటల కారంభింపఁబడునని మధ్యక్షులచే నిర్ణయింపఁబడియె. అంతకుం గొంతముందే కడపనగరమునఁ గల మూర్యవైశ్యశ్రేష్ఠులు కాశేయద్వయము నొసంగిరి. అందు మ-రా-రా-శ్రీ మేడా ఈశ్వరయ్యశ్రేష్ఠిగారు రత్నాంగుళీయక మొసంగిరి. అంత వేంకటగిరి రాజా వారిహైస్కూలు హెడ్ మాష్టరుగారు మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలు బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు శ్రీశ్రీశ్రీ రాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయాచేంద్ర బహదూరువారు రాజాలనందులకుంగల కారణములం దెల్పి శ్రీవారసుగ్రహించిన నూటపదాలు లభ్యక్షులమూలమున నొసంగిరి. అట్లే మ-రా-రా-శ్రీ అయ్య గారిబుస్సెట్టిగారు దశరూప్యములు, పత్తి రాఘవులుశ్రేష్ఠిగారు దశరూప్యములు,

నెల్లూరునుండివచ్చిన ఆయుర్వేదవిశారద బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలు గారు రూప్యదశకము, బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు పంచరజతము ద్రికలు, మ-రా-రా-శ్రీ కనుపర్తి వేంకటసుబ్బయ్య బి. ఏ., గారు దశరూప్యములు, కడపవాస్తవ్యులు హైస్కూలునందుపాఠ్యాయులు మ-రా-రా-శ్రీ వి. చిదంబరరావుగారు పంచరజతము ద్రికలు, బ్రహ్మశ్రీ పండిత బి. అనంతరామ శాస్త్రిలుగారు రూప్యపంచకము, బ్రహ్మశ్రీ మాడుగుల సుబ్బయ్యగారు పంచరూప్యములు, గం. వాడాల అన్నపూర్ణమ్మగా రైదురూప్యములు, శ్రీమతి కృష్ణ వేణమ్మగారు పంచరూప్యములు భగవదర్పణముసేయఁ జదివించి యధ్యక్షులమూలమున నిచ్చిరి. ప్రొద్దుటూరునుండి యరుదెంచిన యార్యవైశ్యశిరోమణులు మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠిగారు దీనాంధబధిరకుబ్జులకు సంతృప్తిగా నెందఱువచ్చిన నందఱకు నన్నదానము చేయుచుండి సభ కరుదెంచి సభముగియు నదనున చాగలమట్టి యార్యవైశ్యవర్కులు తమమూలమునఁ బంపిరనితెల్పి రాంకవము (సాలుపు) నొసంగిరి. సభ నిలుపఁబడి మాధ్యాహ్నకకృత్యములు సాగి విశ్రాంతిగైకొనినపిదప నుర్వారుకఫలభక్షణపూర్వకతత్త్వకషాయాస్వాదనానంతరము మంగళవాద్యపురస్కరముగ సభాభవనప్రవేశము జరగెను. ఇంచుమించుగా మూఁడుగంటలయ్యెను. సభ్యులంతకుముందే దయచేసియుండిరి.

సభా ప్రారంభము.

వేదపాఠపురస్కరముగా సభ యారంభింపఁబడియె. కావ్యపురాణతీర్థ విద్వాంజనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ స్వాగతోపన్యాసము, అధ్యక్షులఁ బ్రార్థించుటయు, వారు స్వకీయశీతముల నలంకరించుటయు సాగెను. శ్రీసర్వమంగళాపరిణయముంగూర్చి కవి సార్వభౌములు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారు లేచి యొకగంటకాలము గంభీరోపన్యాసము గావించిరి. సభ్యులచ్చెరువందిరి. పిదప శ్రీరామావతారతత్త్వముంగూర్చి బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కోట నరసింహము పంతులుగారు తమకుంగలవేదాంతశాస్త్రపాండిత్యము తేటపడఁ బాశ్చాత్యులయాశయములు నద్వైతమతసంబంధములే యని తేటపఱచుచు ననర్గళధారతో నుపన్యసించిరి. తెలుఁగున నిట్లుమాటలాడ నితరులకు శక్యమాయని పించిరి. సాయంసమయమయ్యెను. విద్యుద్దీప్తము లాప్రదోషమును విస్మరింపజేసెను.

పండితోపన్యాసములు.

మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు రుపన్యసించుచుఁ దామొనరించిన పద్యరత్నపంచకసంభృతరాజతపేటిక నొసంగిరి. ఆయుర్వేదవిశారదులు బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలుగారు మితహితోపన్యాసముగావించి భాగవతార్థముం దెల్పిరి. డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ఇంజనీయరుగారు మ-రా-రా-శ్రీ అక్కెనప్రగడ

లక్ష్మీనారాయణరావు, బి. ఏ., బి. ఇ., గారు లేచి శ్రీరామావతారతత్త్వమును జదివి చేసిన తమకృషిని వెల్లడించుచు దేవాలయోత్సవములు మతచిహ్నములు ప్రధానములు కావనియు నవి తొలుత మహోపకారమొనర్చినను బిదప ధ్యానయోగము నభ్యసించవలయు నను నీమొదలగువిషయములంగూర్చి చక్కనికైలి నుపన్యసించిరి. వేదాంతశిరోమణి విద్వాత్ బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిగారుపన్యసించి కవులపరిశ్రమములంగుఱించియు భగవత్తత్త్వమునుగుఱించియు శ్రీభాగవతమహాత్మ్యము నుద్దేశించియుఁ బ్రకృతాంధీకరణముంగూర్చియుఁ జక్కనియుపన్యాస మొసంగి శ్రోతల నెంతయు నలరించిరి. ఇంకను మాటలాడఁ దలంచిన పండితకవులం బ్రార్థించుచు నభ్యక్షులు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు కాలముం దెలుపుచు నాశీషద్యములం జరువ నభ్యర్థించిరి. వెక్కండ్రు పద్యములం జదివిరి. వానినెల్లఁ దదాజ్ఞంగొని యిందే పొందుపఱచుచున్నాఁడను.

అభినవభట్టనారాయణబిరుదాంచితులు

విద్వాత్ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగారు, తిరుపతి.

- క. శేషాద్రిశర్మయన నర, వేషంబున నేడు వాణి శ వెలుంగొందుచు సం
తోషంబున మనసీమను, భూషితంగా జేయ నిట్లు పాలైడు నన నౌ. 1
- ఉ. మున్నట బోతరాజు తనబుద్ధికిఁ దోచినయట్లు భక్తియే
సన్నతరీతి నెల్లరకుఁ జాటంగ భాగవతం భాసరె నే
దెన్నంగ వ్యాసమూలమున శ కీయెడఁ దాండవకృష్ణశాస్త్రి వి
ద్యన్నతభంగిఁ దెల్లు నను శ భాగవతంబు రచించి మించెగా. 2
- చ. పలుకఁగవచ్చుగాక మఱి శ వాఁడిటు వీఁడిటు లంచు నోళ్లకుం
దలుపులు వాకిభుల్ గలవె శ తార్కొని మూఁతలు మూయ వంకలం
దలచిన భాలనేత్రునకుఁ దాఁ దలనై నొకవంకలేదె యీ
పలుకుల కేమి లెండు గుణపాళియెగా వెలయించు నెవ్వరిన్. 3
- క. రామావతారతత్త్వము, ప్రేమంబున భక్తతతికి శ వెలయింపగా
నీమహానీయుం డిప్పుడు, శ్రీమీఱంగఁజేసి యిచ్చె శ శ్రీరామునకున్. 4
- తే. సర్వమంగళాపరిణయశతురకావ్య, ముర్విఁ దెలుగున రచియించి శ సర్వమంగ
ళాధినాథునకును ప్రేమ శ నమలభక్తి, నిచ్చె శేషాద్రిశర్మ తా శ నెలమి నేడు.
- క. పలికపురపుఁబలుకులు బలె, దెలిముతైపుఁజాలువోలె శ దేనియపోలె
జలువలుఁ దెలుపులుఁ జపులుక, వెలయించు న్నీపలుకులు శ విమలకవీంద్రా. 6
- ఆ. ఎల్లరకును దక్కునే యిట్టియద్భుత, శక్తి వాణికరుణ శ జరగకున్నఁ
జలెగె నద్ది నేడు శ శేషాద్రిశర్మకు, లలితపాదయుగళిఁ శ గొలుచుఁ గాన. 7

తే. సతతమును నిట్టికావ్యాల్గిసరవి గూర్చి, రసికవరుల డెందములకు, ననదుగానీ
సంతసము గూర్చు శేషాద్రిశర్మ కతన, మాన్యమును ధన్యమును మనఃమండలాళి
క. శేషాద్రినిలయుఁ డిచ్చుత, శేషాద్రి సుధీవిభునకుఁ జింతిత కార్యా
శేషజయంబును నెపుడు వి, శేషశుభంబులును బ్రీతిఁ జిత్తమిగుర్పన్. 9

విద్యాకావ్యతీర్థ: మద్దులపల్లె వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు, సంద్యాల.

మ. మును హాలాస్య భజించి దేవి లలితఁ యబూజించి తద్దత్తదృ
ష్టిని బ్రహ్మాండము నాకలించి యవలఁగఁ శ్రీరాముఁ గీర్తించి బ్ర
హ్మను దర్శించి యెఱింగె భాగవతతత్త్వాద్వైతము మాంగల్యముఁ
గనియెక మిఁకవితాకుమారి యెటులుఁ యధన్యాత్మ పోదేశికా. 1

మ. రచనాశిల్పులు తాముగాఁ గడపవారల్ తత్తదావిష్క్రియా
రచనల్ గా నిరుపోఽతితో నిలిచి కర్తవ్యంబు సాగించి నేఁ
టిచరిత్రంబునఁ జేయి మించి యొకకోటికీ నిల్చి యద్వైతులై
యచలంబైనది యాత్మతత్త్వమని వహింప! చాటినారో గురూ. 2

మ. గురువర్యా! పరమార్థతత్త్వవిదు లుద్ఘోషించుచుఁ నాన్మపిః
కురుతే కావ్యమటందు రాఘవత మోక్షకుఁ జక్కఁగాఁ జెల్లెడిక
బరదేవీవరమంత్రయోగులరు గానఁ గావ్యనిర్మాణముల్
కరణీయంబులై భావికావ్యరచనాకార్యంబు లేపాటివో. 3

పండిత బి. అనంతరామశాస్త్రిలుగారు, కడప.

శా. శ్రీదేవీకరుణా త్తదివ్యకవితాసిద్ధాంతి బ్రహ్మాండబ్ర
హ్మాదిప్రాధమహాపురాణరచనావ్యాసర్షి నానాగమ
ప్రాదుర్భావవిధానిధానమధునావాల్మీకి నీపారుడై
ప్రొదిం గాంచుట లేమి నోముఫలమోఽపుణ్యస్థలీ దేహళీ. 1

నీ. వితతాది కావ్యసంహితలిఖించిననాటివల్లీకభవుచేతిప్రాతకలము
నానాపురాణవితానప్రవక్తయా బాదరాయణుకేల నూదుకలము
అతులితశ్రవ్యదృశ్యగ్రంథకర్త యా కాళిదాసునికేలఁ గ్రాలుకలము
భాషాంతరీకృతిఁ బ్రణుతిఁగాంచినకవి త్రితయంబుకేల హస్తినకలంబు
తే. తమతమవలంతిశక్తులధారవోయు, చుట్టిఁడఁజోలు మీచేతి గట్టికలము
కాకతత్తాదృశగ్రంథకాండ మెట్లు, సంతరింతువు శేషాద్రిశర్మ సుకవి. 2

మ. ఒకపద్యంబు లిఖంపుఁడిరనిన నెమో వెద్దబ్రహ్మాండమ
ట్లకటా! మింటికి మంటికూహలవృథాసంబుగాఁ జొన్చి చొ
న్చి కడందేలమొగంబు వైచుఘనులఁగ వీక్షించుచున్నారమా
కుకవి, వాతము గుండె నక్కలగు నుత్కోచాకృతిక మిఁకృతిన్. 3

మ. తరుణంబెల్లఁ బురాణవృత్తిని విలుకొంపబయ్యె నీనాడు సు
స్థిరభక్తి భవదీయహస్తము తగున్ శ్రీరామకృష్ణావతా
రరహస్యంబులొ లేక భాగవతసారస్యంబులొ వ్రాయ న
త్తటి శృంగారరసప్రబంధ మెటు దిద్దంజాలె? విద్యత్కవీ.

4

శా. హాలాస్యేశపురాణకర్త లలితోపాఖ్యానసద్వక్త బ్ర
హ్మలోకం బొనరించినట్టికవి బ్రహ్మాండోక్తిచాతుర్యం డీ
లీలాకృష్ణకథాప్రణేతను దయాశలేశ ప్రసారంబునన్
బాలింపన్ వలె దెల్లుబాస కిటు నేవల్ సల్పఁగా నీశ్వరా.

5

కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు, బళ్లారి.

శా. శ్రీనగవైరిముఖ్య సురశనేవితపాదుఁడు భక్తిభావసం
దానితచిద్దుహంతరనితాంతనివాసకుతూహలాధ్యపం
చాననమూర్తి నమ్రజనతార్తిహరుండగు సర్వమంగళా
జాని శుభంబు లిచ్చి కవిచంద్రమ! శేషనగాఖ్య! ప్రోచు నిన్.

1

క. పలువురు బిడ్డలపెండిలి, తలఁగక యొకమాటొనర్చు శత్రువలె బలీ
లలితకృతిత్రయమణి సం,వలితసమర్పణమహోత్సవం బొనరింతే.

2

చ. అరయఁగ నాంధ్రమాతకు నశహా! ప్రియపుత్రుఁడ వీవె యాదు వౌ
నరుదగు కావ్యపుష్పముల శ నాయమపూజ లొనర్చి నెమ్మదిన్
దిరమగుప్రేమ నించితవి శ తీర్చితి తల్లిబుణంబు నెంతయున్
దొరఁకొనునయ్య! యిట్టి గుణధుర్యత యందఱ కీధరిత్రిలోన్.

3

నీ. భారతి నీదురూపముఁ దాల్చి వేవేగ గ్రంథము లీరితి శ్రవాయునొక్కొ
అలవిరించియె కావ్యముల నల్ల యంత్రంబు నీహృదయంబున శ నిల్వెనొక్కొ
నీదుహస్తంబున శ నెలకొనియుండుటఁ గలమున కీశక్తిగలిగె నొక్కొ
రాయలసీమవారలభాగ్యసస్యముల్ పండి నీయాకృతిఁ శ బరఁగెనొక్కొ
తే. ఇట్లుగాకున్నఁ బరతంత్రవృత్తియేడ, మానసంబున నిలుకడ శ మాటయేడ
సరసకృతులను బెక్కింటిసలుపు లేడ, భవ్యగుణసాంద్ర శేషాద్రిపండితేంద్ర.

తే. బ్రహ్మమోమున నెందాఁక శ వాణి వెలయు
హరియరంబున నెందాఁక శ సిరి వసించు
హరునిసామేన నెందాఁక శ గిరిజ చెలఁగు
సంతదసుకను నీకృతు శ లవనిఁ గ్రాలు.

5

అవధానము శంకరశాస్త్రిలుగారు, వేంకటగిరి హైస్కూలు తెలుఁగుపండితులు.

ఉ. శ్రీజనమంచి వంశఘనసంధుసుధాకర శేషగోత్ర! వి
భ్రాజదఖండపండితసభాజనరంజక సర్వభూమిభృ

ద్రాజవిశేషనూన్య కవిరాజవిరాజ యశేషశేముషీ
తేజ! యుమాధవుండు నిను ఓ దివ్యశుభంబు లొసంగి కావుతన్.

1

ఉ. పోతన మున్ను భక్తిపరిపూర్ణమనఃప్రమదాతిరేకస
చ్చేతనుడై ధరిత్రిని రశచించెను భాగవతంబు సత్కవి
వ్రాతము మెచ్చ నీవిపుడు ఓ భాగవతంబు మఱిండువ్రాయవే
యాతలపద్యపాదగతులందు మనోజ్ఞత వెల్లడించుచున్.

2

సీ. అరవిరికెందమ్మి ఓ విరితావులను గుప్పి యుల్లాస మొదవించు ఓ నొక్కచోట
గంగాతరంగిణీకల్లోలసంరభ మొనర ననుకరించు ఓ నొక్కచోట
మంజులమకరందమాధుర్యధుర్యమై యొప్పారుసముల ఓ నొక్కచోట
లలితరసాలవల్లవమార్దవసురుచిరోక్తులఁ గడునొప్ప ఓ నొక్కచోట

తే. బలిర! నీనర్పమంగళాపరిణయంబు, సారసారస్వతప్రపంశంబులోన
సుస్థిరస్థానమున నెంతో ఓ శోభ గాంచు, నమలగుణ! జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

ఉ. ఏతటి భావసారభము ఓ లిమ్ముగ గమ్మన సొంపు నింపుకై
నేతలఁ బల్కుటింతి కయి ఓ నేసిన నిద్దపుముద్దుసొమ్మనఁ
గైతకు వన్నెఁగూర్పుచుఁ బొ ఓ గడ్డకు మీఁతెడురామత్తత్వముఁ
ఖ్యాతి రచించి గ్రోలితివి ఓ గౌరిపదాబ్జమరంద మెంతయున్.

4

తే. పరమపావనగంగాస్రవంతిలోన
రేకువిప్పినకెందమ్మి ఓ పోక నెసఁగి
దత్తమండలగర్భరత్నంబ వైతి
వినుత జనమంచి శేషాద్రి ఓ విబుధవర్య.

5

మ॥ రా॥ శ్రీఅల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులు, బి.వ.ఎల్.టి., గారు,
హెడ్ మాస్టరు, రాజావారిహైస్కూలు, వేంకటగిరి.

శా. శ్రీరామావనధర్మపాలనకళా ఓ దృగ్రూపతత్త్వంబు ర
మౌరమ్యాస్పదసద్గతిప్రదశివా ఓ కల్యాణవతత్త్వంబు శి
మౌరాజేశ్వరకల్పతాండవనిరీ ఓ మౌభాగవత్త్వంబు సు
శ్రీరాజు ల్దయచేయుచున్ గనుత శ్రీశేషాద్రి భూదేవునిన్.

1

ఉ. క్షిప్తముగాక వ్యర్థపద ఓ కీలితదీర్ఘసమాసఘోషలఁ
దుష్టముగాక గ్రామ్యగుణ ఓ దూషితలౌకికనిష్ఠురోక్తులఁ
దుష్టియుఁ బుష్టిఁ గూర్చెడు నశతుల్యవిలాసవిశేషశైలలఁ
సృష్టి యొనర్పఁజాలితివి ఓ శిష్టులు మెచ్చుగ సృష్టరీతులన్.

2

సీ. ఆంధ్రీకృతదుహిణాండపురాణార్జితాభినవవ్యాసశోభకంఠే
గీర్వాణపాండత్యక్తిర్నితస్త్యుతికావ్యతీర్థాదివిరుదసంధీప్తికంఠే
జ్యోతిమానందసంశోధితసిద్ధాంతప్రత్యబ్ధపంచాంగభానుకంఠే
మంత్రతంత్రావళీమహితశక్తాగమసంపూర్ణదీక్షాప్రశస్తికంఠే
తే. నీదు సద్వర్తనంబునునీమనంబు, సాధుగతియును ద్రికరణసత్యరతియుఁ
జాలదే కీర్తి గల్పించు శాశ్వతముగ, నమలగుణధర్మవినుత శేషాద్రిశర్మ.

చ. ప్రభువులవిత్త మాసంగోనిగ్రంథము వారికి గల్పికియకే
యభయత నూత్నరీతుల జనౌఘము పల్కులనూతఁ బూని మీ
రభినవగ్రంథరాజి నభవార్పణచేసి చెలంగు టంచ నా
హా! భువిని ఘోషచెందెను వినాశ్రయ యంచు వినాశ్రయోక్తియున్. 4

క. భూసురవర! శ్రీగురువర!, మీసారసచరణసీమమేటిసవర్యల్
చేసెద భక్తి బ్రియాంతే, వాసి జగన్నాథశాస్త్రిపద్యసుమములన్. 5

బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్: మేడవరము సత్యనారాయణ
శాస్త్రులుగారు, పోలేపల్లి, కర్నూలుజిల్లా.

మ. ఒకయుద్ధగ్రంథము వ్రాసి పేర్వడయువా రున్నార లందందు స
న్నకసన్నంజిలుఁబొత్తముల్ గిలుకుఁడనన్నం గొందలున్నారలి
ట్లకలంకంబుగ దొడ్డగ్రంథము లసంఖ్యాతంబుగా వ్రాయ నిం
కొకరున్నారలూ లేరొ సందియము నా యుల్లంబునఁ దేశికా. 1

మ. ఎపుడుద్యోగము నిర్వహించెదరొ మీఁ రెప్పట్టునఁ గ్రంథముల్
విపులప్రజ్ఞనిరీక్షఁ జేయుదురొ వేవే యిట్టి యుద్ధగ్రంథముల్
నిపుణత్వంబున వ్రాయఁగల్గితిరొ మీఁ నేర్పేమొ యోజించినఁ
ద్రవయేలా మముబొంట్లగుండె పగులుకొర దత్తతృప్తుల్ చూచినన్. 2

మ. అవధానంబు లొనర్చినారు బహుదేశశావాసులౌ పండిత
ప్రవరుల్ మెచ్చుగ గ్రంథరాజముల నుత్పాదించినా రింతక
వ్యవధానంబుగఁ గోటివిస్తృతుల వ్రాయంజాలియున్నార లు
త్సవ మేపార భవద్యశం బిల జగదవ్యుష్టంబు వేయేటికిన్. 3

కవిశేఖర యల్. వేంకటరమణయ్యగారు, పులివెందుల, కడపజిల్లా.

ఉ. శ్రీజనమంచి వంశశశిశేఖర కావ్యపురాణతీర్థ యో
భూజనపందితా! సుగుణభూషణ! నీతియశోవిశాల! యు
త్తేజముతోడ నొప్పు ఘనతేజాఁడు శౌరి యనంతమూర్తి మీ
కోజను సంతసం బొసఁగు నుద్ధృతశక్తియు భక్తియుక్తులున్ 1

సీ. బ్రహ్మబ్రహ్మాండాదీః బహుపురాణంబుల భాసిల్లఁజేసినఁ భక్తుఁడీవె
రామాయణంబును య రాణదల్పిర్పఁగా రచియించినట్టి యాశ్రసికుఁ డీవె
కలక త్తకుంబోయి య కావ్యతీర్థాదికఘనబిరుదము లొందుఁగఱునుండ వీవె
సంస్కృతాంధ్రంబుల య సాహిత్యమును నేర్చి సారంబుగన్నట్టిసరసుఁ డీవె
తే. కవులలోపల ను త్తమ య కవివి నీవె, పండితులలోన నెంతయుఁ య బ్రాఢుఁ డీవె
సుగుణగణముల ను త్తమ య సుగుణుఁ డీవె, శాంతగుణధామ శేషా ద్రిశర్కనామ.

తే. తినిన నతిరసంబుల వేడ్కఁ య దినఁగవలయు

వినినఁ గృష్ణభాగవతంబు య పినఁగవలయు

ననెడివడువున రచియించి యలరితౌర

గరిమఁ దాండవకృష్ణభాగవత మెలమి.

3

ఉ. దాని సుపాత్రతొచితియు య దానివియైనవిలాసరేఖలు
దాని పదార్థగుంభనము య దానినవోజ్జ్వల శైలిపాషణల్
దానిరసానుపాషణము య దానియకుంతితనీతిసారము
మానకమానసంబులకు య మాటికి మాటికి మోదమబ్బడిన్.

4

ఉ. తాండవకృష్ణభాగవత య థాటిని సొంపును జూడఁజూడఁగాఁ
దాండవమాడునందు సువీర తానవినూత్నరసోన్నతోన్నతుల్
మెండుగఁ జెప్పు నేల నిక య మేదిని గాచెడి శాంతమూర్తి యా
తాండవకృష్ణుఁ డోముత సరదా మిము గౌరవసంపదాళిచే.

5

కవిభూషణ నారు నాగనార్యుడుగారు, కోడూరు.

క. జనమంచ్యన్వయఘనవా,ర్ధినిశాకర! విమలతేజ! య దేవీకరుణా
జనితమృదుమధురకవితా, ప్రణిధానా! శేషశైలసరవిజ్ఞానా!

1

క. లలితానిరవధికకృపా, విలసితసంలబ్ధమధురసవిశ్వజనీనో
జ్వలలలితాలంకృతపరి, కలితసుకలితానుభూతికలితుండ వనఘా!.

2

ఉ. పోతనయోగి భాగవతశ్రము య భవదీయకృతి విమర్శనా
తీతవచోవిశేషములఁ య దెల్పఁగఁబోలదు మా క దెట్లన్
పూతచరిత్రు లిర్వరును య బూరితభక్తిసుధాస్రవంతి నిక
జేతములందుఁ దన్తయత య జిల్లనఁ జిల్లగఁ బొఱఁజేయుటన్.

3

తే. సంస్కృతనిగూఢభావముల్ య సరసరీతి

తెలుఁగు దెలుఁగునఁ గడుతేటఁ తెల్లముగను

బామరులకైనఁ దెలియంగఁ య బలికె నెవఁడు

నీవగాక! నిజమ్ముగా య భావపరిధి.

4

క. సమధికశతసుకృతులునుకా, సుమధురమంజులరపై కశశోభితకవితా
ప్రమితులరచించుశక్తికా, గ్రమమునఁ బరదేవి గూర్పఁగాఁ శ దలఁతు నెదన్.

బాలకవి ఎం. ఎస్. నంజుండకవిగారు, కడప.

సీ. కవిసార్వభౌము లీకడపపట్టణమందు విచ్చేసియుండుట శ వింతగాదె
పండితోత్తములెల్లఁ బ్రభుని గానకయుంట వివరించి చూడంగ శ వింతగాదె
నరసింహపంతులు శ న్యాయాధిపతు లిట్లు విచ్చేసియుండుట శ వింతగాదె
కవిజనానందమై శ కమలకల్పారమై వికసించుసభచూడ శ వింతగాదె

తే. వింత యన నేల శ్రీలక్ష్మీవిభునివేరఁ
కృతుల మూఁడింటిఁ దా వ్రాసి శ కృతి యొసంగి
కావ్యస్తృతితీర్థ జనమంచి శ కవివరుండు (?)
నెగడె ననియన్న వింతగా శ నెగడకున్నె.

1

క. సతతముఁ గృతిపతి యగుశ్రీ, పతి యని ప్రార్థింతు గురుని శ పాదాబ్జములకా
హితమున శిష్యునికోర్కెల, క్షీతిపతి మెచ్చంగ గురుండు శ చేకొనఁగఁ దగున్.

చ. సతతము గ్రంథరాజములసత్కవివర్యులు వహ్వరే యనకా
జతనము లేక పెక్కులుగఁ శ జయ్యన వ్రాయుచుఁ జంద్రశేఖరుకా
కృతిపతిఁ జేసి యిజ్జగతిఁ శ గృష్ణునికైవడి శిష్యబృందముకా
హితమున నేలకొండిక మహిపతులందఱు మెచ్చునట్లుగాన్.

3

చ. ప్రభువును బండితోత్తములు శ పల్కురుఁ జేరి కృతిత్రయంబునుకా
విభవముతోడ సల్ప నిటు శ వీలగునో మఱి కాదటంచు నే
ప్రభువును గాంచి పద్యములఁ శ బల్కుఁగ నేటిచి వచ్చినాఁడ నా
ప్రభువరుఁ డేలరాఁడో శ యిది భాగ్యముగాదో యిఁకేమి సేయుదుకా.

4

క. మంగళమగు సత్సభలకు, మంగళమౌ మాతృభాష శ మఱువకయున్నకా
మంగళమగు సత్కవులకు, మంగళమౌ రామకృష్ణమందిరమునకున్.

5

శ్రీయుతులు ఏచూరి వేంకటరంగయ్యగారు, ఉపాధ్యాయులు, కడప.

శా. ఉన్నే శారద పక్షపాత మిది నీకోహోహా నిన్నింతగా
నెన్నోభంగుల నేల నేర్పుగల మహ్మారీతి నేమార్చి క
న్నన్నల్ చేతనె ప్రొద్దుబుచ్చి యిటునికా శ సాధింపఁ బ్రార్థించు మా
కన్నకా వృద్ధులఁ జెట్టఁబట్టెదవు నీ శ కాటిల్యముల్ చాలునే.

1

సీ. గంటంబుచే నిన్ను శ నంటుచుండినవారె కవిబ్రహ్మలకీర్తి శ గాంచి రపుడు.
ఒకచెంపఁ గనుపింప శ లుంచి నికా మెప్పించు వారలే కవిసార్వభౌములైరి
మేఁకతోడల నిన్ను శ మెలిఁబెట్టువారలే కవిరాజులకీర్తి శ గాంచి రపుడు
ఘండమండికి నీదుఃపలఘఁజూపినవారె యవధానులనుగీర్తి శ నవనిఁ గనిరి

తే నారికేళంబు ద్రాక్షయ ॥ న్నామ మిడిన, వారలే విమర్శకులని ॥ వాసింగనిరి
పసిడిముక్కన నినుఁగూర్చుపండితునకు, శారదాబిర్దు లేవె నీరపేరుదక్క.

తే. వ్రాయ నేరనిమాబోంట్లు ॥ 'వ్రాసినారు
బెడదగోళ్ల చేద్రాడు లభ్యే' యటందు
రంతియే కాని తమకీర్తి ॥ కింతయైన
లోటుగల్గునె బహుశాంధ్ర ॥ లోకమునను
సదయ గురువర్య శేషాద్రిశర్మసుకవి.

పిదప అధ్యక్షకమహాశయులు గ్రంథములనుగుఱించియు, గవిత్వము
భాషాంతరీకరణమునుగుఱించియు, భగవత్తత్త్వమునుగుఱించియు నుపన్యసించు
చుండ, వారివాగమృతముం గ్రోలుటకై రాత్రి 9-30 గంటలయినను విసుఁగు
జెందక తదేక ధ్యానతత్పరులయి యుండిరి.

రాత్రి 9-30 గంటలకు శ్రీభగవానునిపూజాదికము మంగళముతో జయ
ప్రదముగా సభ సంపూర్ణమయ్యె. ఎల్లరును దమతమభవనంబులకుఁ జనిరి.

కృతజ్ఞత

ఈకృతినమర్పణమహోత్సవకార్యంబునకు సర్వవిధములఁ దోడుపడిన
మహానుభావులగు పండితప్రకాండలకును, శ్రీరామకృష్ణసమాజాధ్యక్షులును,
బరోపకారతత్పరులును నగు మ-రా-రా-శ్రీ కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు,
బి. ఏ., బి. ఎల్., గారికిని, మఱియుఁ దత్సమాజకార్యదర్శిప్రభృతులకును, నాకా
ర్యముఁ దమకార్యముగా భావించిసభను జయప్రదముగా సాగింపఁజేసిన న్యాయ
వాది మహాశయులకును, నుదారులగు పౌరప్రముఖులకును, ఈకార్యమునకు సకల
విధముల బాష్పశకటాదిదానాదులచే దోడ్పడిన మ-రా-రా-శ్రీ అక్కినేనప్రగడ
లక్ష్మీనారాయణరావుపంతులు, బి. ఏ., బి. ఇ., డిస్ట్రిబ్యుటర్లు ఇంజనీయరుగారికిని,
దూరదేశంబనక వ్యయప్రయాసంబుల లెక్కవెట్టక సభకు విజయంచేసిన సభ్యుల
కెల్లరకును బ్రీతిపూర్వకముగాఁ గృతజ్ఞతఁ దెలుపుచున్నాఁడను.

కడప.
25-2-1936 }

ఇట్లు, విధేయుఁడు
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

విషయ సూచిక

విషయము.	పుట.
వీరిక దేవతాస్తుతి	1
కృతికర్తృవంశచరిత్రము	5
కథారంభము	10
నారదుండు కంసున కుపదేశించుట	21
రెండవ అధ్యాయము.	
బ్రహ్మదేవతలు దేవతీగర్భస్థుండగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	26
మూడవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము	31
వసుదేవుండు శ్రీహరిని వినుతించుట	33
దేవతీదేవి భగవంతుని వినుతించుట	35
వసుదేవుండు శ్రీకృష్ణుని ప్రేషల్లియకుం గొనిపోవుట	39
నాల్గవ అధ్యాయము.	
కంసుండు దేవతీ ప్రసవించుట విని త్వరపడి వచ్చుట	40
ఐదవ అధ్యాయము.	
నందుండు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట	48
నందుండు మధురానగరంబున కరిగి వసుదేవుం గాంచుట	51
ఆఱవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణుండు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట	53
ఏడవ అధ్యాయము.	
శకటాసురసంహారము	60
తృణావర్తుని శ్రీకృష్ణుండు సంహరించుట	63
శ్రీకృష్ణుండు డావులింప నాతనినోర యశోద విశ్వంబుం జూచుట	65
ఎనిమిదవ అధ్యాయము.	
గర్గముని రామకృష్ణులకు నామకరణము చేయుట	66
శ్రీరామకృష్ణులబాలక్రీడలు	69
గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుండగముల యశోదకుఁ జెప్పట	70
శ్రీకృష్ణుండు యశోదకు విశ్వరూపముం జూపుట	72
తొమ్మిదవ అధ్యాయము.	
ఉలూఖిలబంధనము	75
పదియవ అధ్యాయము.	
నలకూబరమణి గ్రీవులకాపమోక్షణము	79
నలకూబరమణి గ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	84

విషయము.

పుట.

పదునొకండవలఘ్యాయము.

ఉల్లాఖలబంధ మోక్షణము	...	85
నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట	...	88
వత్సాసురవధ	...	91

పంద్రైండవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁ డహూసురుఁ బోలియించుట	...	93
---------------------------------	-----	----

పదుమూడవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు వనంబున బాలురంగూడి చల్లు లారగించుట	...	100
బ్రహ్మ తనమాయచే వత్స బాలురను దాఁచుట	...	102

పదునాల్గవలఘ్యాయము.

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	...	110
--------------------------------	-----	-----

పదునైదవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు రామాదులతో వనమున విహరించుట	...	121
ధేనుకాసురుని రాముఁడు వధించుట	...	124

పదునాఱవలఘ్యాయము.

కాశీయమర్దనము	...	128
కాశీయునిభార్యలు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	...	134
కాశీయుఁడు హరిని విసులించుట	...	138

పదు నేడవలఘ్యాయము.

యమునానాదచరిత్రము	...	140
శ్రీకృష్ణుఁడు కాగ్నిచ్చునుండి గోవులం గావుట	...	142

పదు నెనిమిదవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి గ్రీష్మర్తువునందు విహరించుట	...	143
బలరాముఁడు ప్రలంబాసురుం బోలియించుట	...	146

పందొమ్మిదవలఘ్యాయము.

హరి దావాగ్నిం ద్రావి గోగోపకులఁ గాచుట	...	148
--------------------------------------	-----	-----

ఇరువదవలఘ్యాయము.

వర్షర్తువర్ణనము	...	150
వర్షాకాలమున హరి విహరించుట	...	153
శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట	...	154

ఇరువదియొకటవలఘ్యాయము.

హరి వేణుగానమును గోపిక లాకర్ణించుట	...	156
-----------------------------------	-----	-----

ఇరువది రెండవలఘ్యాయము.

గోపికావస్త్రాభరణము	...	161
--------------------	-----	-----

వీషయము.

పుట.

ఇరువదిమూడవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి బాలకుల యజ్ఞశాలకు నన్న మడుగఁబంపుట ... 168
విప్రపత్నులు హరి కన్నమును గొనిపోవుట ... 170

ఇరువదినాల్గవలఘ్యాయము.

కృష్ణం డింద్రయాగము వలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమును జేయుట ... 175
ఇరువదియైదవలఘ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు పృథ్వి గురియింప శ్రీకృష్ణుఁడు గోకులమును గాపాడుట ... 181
గోవర్ధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁడు ధుర్ధరించుట ... 183

ఇరువదియాఱవలఘ్యాయము.

గోపాలకులు శ్రీకృష్ణనిమహిమముల కచ్చెరువందుట ... 185

ఇరువదియేడవలఘ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు నభిషేకముచేయుట ... 188
ఇరువదియెనిమిదవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి పరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట ... 192
ఇరువదితొమ్మిదవలఘ్యాయము.

రాసక్రీడామహిమము ... 194

ముప్పదియవలఘ్యాయము

శ్రీకృష్ణుని గోపికలు వెదకుట ... 204

ముప్పదియొకటవలఘ్యాయము.

గోపికాగీతలు ... 210

ముప్పదిరెండవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపికలకు దర్శన మిచ్చుట ... 214

ముప్పదిమూడవలఘ్యాయము

రాసక్రీడ ... 218

జలక్రీడలు ... 222

ముప్పదినాలుగవలఘ్యాయము.

సుదర్శనగంధర్వకావమోక్షణము ... 225

శంఖచూడుని హరి వధించుట ... 227

ముప్పదియైదవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి పగ లడవుల కరుగ గోపికలు చింతించుట ... 229

ముప్పదియాఱవలఘ్యాయము.

వృషభాసురసంహారము ... 233

విషయము.

పుట.

ముప్పదియేడవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి కేశిదానవుని సంహరించుట ... 241

నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణకడకు వచ్చుట ... 243

శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమానురునిఁ బొలియించుట ... ,,

ముప్పదెనిమిదవలఘ్యాయము.

అక్రూరుఁడు గోకులమును జేరుట ... 246

ముప్పదితోమ్మిదవలఘ్యాయము.

అక్రూరునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట ... 252

నలువదవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి నక్రూరుఁడు పొగడుట ... 260

నలువదియొకడవలఘ్యాయము.

రామకృష్ణులు నక్రూరుఁడు మధురం జేరుట ... 264

శ్రీకృష్ణుడు రజకు వధించి వస్త్రముల గ్రహించుట ... 269

శ్రీకృష్ణుడు తంతువాయుని మాలాకారుని వధించుట ... 270

నలువది రెండవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జ ననుగ్రహించుట ... 272

కంసుఁడు దుర్నిమిత్తములం గనుట ... 276

నలువదిమూడవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుడు కువలయాపీడమనుగజమును వధించుట ... 277

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికాదులఁ జంపుట ... 281

నలువదినాల్గవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుడు కంసునిఁ బొలియించుట ... 287

నలువదేనవలఘ్యాయము.

శ్రీహరి దేవకీవసుదేవుల నూటడించుట ... 290

ఉపనీతులై రామకృష్ణులు విద్య నభ్యసించుట ... 293

రామకృష్ణులు మృతులగు గురుపుత్రులం జెచ్చుట ... 295

నలువదాటవలఘ్యాయము.

ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుడు ప్రేవల్లియకుం బనుచుట ... 297

నలువదియేడవలఘ్యాయము.

గోపిక లుద్ధవునిం గాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట ... 304

భ్రమరగీతలు ... 305

నలువదియెనిమిదవలఘ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జాగ్రహమున కరుగుట ... 315

నలువదితోమ్మిదవలఘ్యాయము.

అక్రూరుఁడు హస్తినగరమునకుం బోవుట ... 320

విషయము.

పుట.

ఉత్తర భాగము.

ఏబదియవ అధ్యాయము.

జరాసంధుఁడు మధురాపురము సరికట్టుట ... 325

ఏబదియొకటవ అధ్యాయము.

కాలయవనుఁడు ముచుకుండునిచే బొలియుట ... 334

ముచుకుండుఁడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట ... 336

ఏబదిరెండవ అధ్యాయము.

జరాసంధుఁడు ప్రవర్షణిరిని గాల్చుట ... 344

రుక్మిణీకల్యాణము ... 346

ఏబదిమూడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి రుక్మిణిం బెండ్లియాడఁ న్ప్రయాణమగుట ... 352

రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట ... 357

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిఁ దనరథంబుపై నెక్కించుకొని ప్రయాణము సాగించుట ... 360

ఏబది నాల్గవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణు నడ్డగించి రాజు లోడుట ... 361

ఏబదిపైదవ అధ్యాయము.

రుక్మిణీకుమారోదయము ... 369

ప్రద్యుమ్నుఁడు శంబరాసురుం జంపుట ... 371

ఏబదియాటవ అధ్యాయము.

స్వమంతకరతోపాఖ్యానము ... 374

స్వమంతకమణికోటకు హరి వనమున కరుగుట ... 376

జాబవంతుఁడు స్వమంతకమును బుత్రికను హరి కొనఁగుట ... 378

సత్యభామాపరిణయము ... 379

ఏబదియేడవ అధ్యాయము.

శతధన్వుని శ్రీహరి వధియించుట ... 380

ఏబదియొనిమిదవ అధ్యాయము.

కాళిండికల్యాణము ... 385

మిత్రవిందాదులవివాహము ... 389

ఏబదితోమిదవ అధ్యాయము.

నరకాసురసంహారము ... 393

భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట ... 397

పదాఱువేలరాజకన్యకల శ్రీహరి సరిగ్గ్రహించుట ... 398

రాజకన్యలఁ బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట ... 399

అఱువదియవ అధ్యాయము.

రుక్మిణితోఁ గృష్ణుఁడు సరసములాడుట ... 400

విషయము.

పుట.

అటువదియొకటవలభ్యాయము.

శ్రీహరి పదాఱువేలభార్యల నానందింపఁజేయుట	...	411
ప్రద్యుమ్నాదికుమారులవివాహము	...	414
బలభద్రుఁడు రుక్మిణి వధించుట	...	415

అటువది రెండవలభ్యాయము.

ఉషాకల్యాణము	...	417
-------------	-----	-----

అటువదిమూడవలభ్యాయము.

శ్రీహరి బాణాసురునిపై కరుగుట	...	423
-----------------------------	-----	-----

అటువది నాల్గవలభ్యాయము.

నృగమహారాజుచరిత్రము	...	429
--------------------	-----	-----

అటువదియైదవలభ్యాయము.

బలభద్రుఁడు గోకులమున కరుగుట	...	435
----------------------------	-----	-----

అటువది యాఱవలభ్యాయము.

శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాశీరాజును వధించుట	...	440
శ్రీహరిచక్రము కాశీపురిం గాల్చుట	...	443

అటువది యేడవలభ్యాయము.

ద్వివిదుండను వానరుని రాముఁడు వధించుట	...	444
--------------------------------------	-----	-----

అటువదియెనిమిదవలభ్యాయము.

రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట	...	448
---	-----	-----

అటువది తొమ్మిదవలభ్యాయము.

శ్రీకృష్ణమహిమము నెఱుంగ నారదుఁ డరుచెంచుట	...	451
---	-----	-----

డెబ్బదియవలభ్యాయము.

శ్రీహరి సభామండపము నలంకరించుట	...	462
------------------------------	-----	-----

నారదాగమనము	...	467
------------	-----	-----

డెబ్బదియొకడవలభ్యాయము.

ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱింగించుట	...	470
--	-----	-----

డెబ్బది రెండవలభ్యాయము.

ధర్మరాజు హరికి రాజసూయయాగము నేయుతలంపుఁ డెలుపుట	...	477
---	-----	-----

డెబ్బదిమూడవలభ్యాయము.

రాజులు శ్రీహరిని స్తుతించుట	...	483
-----------------------------	-----	-----

డెబ్బది నాల్గవలభ్యాయము.

రాజసూయప్రవృత్తి	...	487
-----------------	-----	-----

శిశుపాలవధము	...	490
-------------	-----	-----

డెబ్బదియైదవలభ్యాయము.

సభలో దుర్యోధనుఁడు భ్రమమొందుట	...	493
------------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

సాల్వకథారంభము	...	498
సాల్వని గృష్ణమూర్తి వధించుట	...	502
దంతవత్తని హరి వధించుట	...	507
రాముండు వల్వలుం జంపి తీర్థయాత్ర జేయుట	...	511
కుచేలనిచరిత్రము	...	515
శ్రీకృష్ణుండు కుచేలనియడుగుట	...	534
శ్రీకృష్ణుడు కురుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణనిమిత్త మరుగుట	...	540
శ్రీహరి గోపికలకు జ్ఞానోపదేశముచేయుట	...	545
హరిపత్నులు పాంచాలికిఁ దమ పెండ్లివార్తలఁ జెలుపుట	...	547
మునులు హరిం జూడ నరుఁజెంచుట	...	553
మునులను వసుదేవుండు జ్ఞానము నడుగుట	...	557
వసుదేవుండు జన్మము లొనర్చుట	...	559
రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపుత్రులను జూపుట	...	565
సుభద్రాకల్యాణము	...	568
శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట	...	571
శ్రుతిగీతలు	...	577
విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము	...	588
వృకాసురునకు వరమిచ్చి శివుండు కష్టముం గనుట	...	590
త్రిమూర్తులలో హరి యుత్కృష్టుం డనుట	...	593
శ్రీకృష్ణార్జునులు చచ్చిన విప్రపుత్రులఁ జెచ్చియుచ్చుట	...	595
శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము	...	601

భూ మి క.

శ్లో. నిగమకల్పతరోర్ధభితం ఫలం, శుకముఖా దమృతద్రవసంయుతం
పిబత భాగవతం రస మాలయం, ముహు రహా రసికా భువి భావుకాః.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితము సువర్ణసుమనస్సుజ్జేయము సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
చెలయు భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుర్విక సద్విజశ్రేయమై.

వ్యా సు ని వి ష య ము.

శ్రీమన్నారాయణావతారంబని ప్రసిద్ధిం గాంచిన వేదవ్యాసభగవానుడు మొన్నటి దావపరంబున సత్యవతీపరాశరులకు సద్యోగర్థంబునం బుట్టి పుట్టినంతన తండ్రియాజ్ఞం గొని దండకమండలుపులక ధరించి తపోవనంబునకు నరిగి బ్రహ్మ రిషియై బ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలిగించుకొని శ్వేతద్వీపంబున శ్రీమన్నారాయణ దర్శనంబు గావించి కృతకృత్యుండై శుకునివంటి పరతత్త్వజ్ఞునకుం దండ్రియై లోకోపకారార్థ మేకీభూతంబులైన వేదంబుల విభజించి తత్త్వావబోధకంబులగు బ్రహ్మసూత్రముల వినిర్మించి యంతంబోక యష్టాదశమహాపురాణంబులును, అష్టా దశోపపురాణంబులును రచియించి లోకంబుల నుద్ధరించె. మఱియు శ్రీమహాభార తము కురుపాండవదాయభాగముక బీజముగాఁ గొని గణపతి వ్రాయసకాడుగా హిమవత్పర్వతకందరంబునందుండి మూడుసంవత్సరములలో నటువదిలక్షలగ్రంథ ముగా నిర్మించి తనశిష్యులగు వైలజైమినిసుమంతుప్రభృతులచే దేవపిత్రాది లోకంబులం దాని బ్రచరించి మనభూలోకంబున వైశంపాయనునిచే నొకలక్ష గ్రంథము ప్రకాశింపజేసె.

అందు దేవదానవాదిలోకవిషయంబులును, భూగోళఖగోళవిషయంబు లును, మన్వాదిసృష్టిక్రమంబులును, శబ్దవేదాంతాదిశాస్త్రమర్యాదలును, వంశావ తారపూర్వరాజచరిత్రంబులును, రాజధర్మ-మనుష్యధర్మాపధర్మ మోక్షధర్మప్రభృతి నానావిధధర్మంబులును, వృక్షశాస్త్ర - మనుష్యశాస్త్ర - భూగర్భశాస్త్రాదిప్రకృతి శాస్త్రంబులును, విద్యుచ్ఛక్తివిశేషంబులును, 'బాంబు సర్పిలైట్లు' శతఘ్నులు లోనగునద్భుతవిషయంబులును, వేయేల మనుష్యలోకమున కావశ్యకములై సర్వాధ్యాత్మికాధిభౌతికంబు లైనవిషయంబులును గ్రోడీకరించి వివరించె. శాంత్యానుశాసనాదిపర్వములలో సర్వవేదాంతచర్చలు గావించి లోకంబు సముద్ధ

రించి సర్వలోకవిశ్రాంతకీర్తివిశాలుండై కీర్తనీయుండయ్యె ననుట కావంతయు సందియంపడ నక్కఱలేదు.

అట్టి వ్యాసభట్టారకుఁ డొక్కనాఁడు సరస్వతీతీరంబున నేకాకియై కూరు చుండి తనలో “నేను వేదవేదార్థధర్మంబులెల్లం దేటపడ భారతాదిగ్రంథములు రచించితిఁగాని”

శ్లో. అసంపన్నమివాభాతి బ్రహ్మవర్చస్య సత్తమః,

కిం వా భాగవతాధర్మా న ప్రాయే న నిరూపితాః,

ప్రియాః పరమహంసానాం తయేవహ్యచ్యుతప్రియాః

తస్యైవం ఖల మాత్మానం మన్యమానస్వభిద్యతః.

పరమహంసప్రియంబులు నచ్యుతప్రియంబులు నగుభాగవతధర్మంబులు విపులీకరింప నైతినిగదా? యని విచారించుచున్న సమయంబున నారదమహర్షి యటకుం జనుదెంచి నీదు మనోరథం బెఱిగితి. ఆధ్యాత్మికాదితాపత్రయ మ్మడఁ గింపఁజాలి శ్రీమహావిష్ణుమూర్తివిలసితంబగు భాగవతపురాణంబు రచియించి కృతార్థుఁడవగుమని బోధించిన నతఁడు భక్తిరసప్రధానభగవత్కథాకలికల్పమౌప హంబు నైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు నగునమృతపురాణము రచించి జన్మంబు సార్థకంబుగావించుకొనియె. అది గీర్వాణభాషం బ్రతిపాదించంబడుటం జేసి తద్భాషాప్రవీణులకుఁదక్కఁ దక్కినవారికి సుబోధంబుగామి ముముక్షువులగు నాంధ్రమహాజనులకెల్ల నందుబాటులో నుండునట్లు బమైరపోతనామాత్యుండు మృదుమధురంబుగా నద్దాని నాంధ్రీకరించె.

అది యాంధ్రమహాగ్రంథములలో నగ్రస్థాన మలంకరించుచున్నదన్న నతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

పో త న వి ష య ము.

* బమైరపోతరాజు నిజామురాష్ట్రములో నోరుగల్లు (వరంగల్లు) అను నేక

* పోతనామాత్యుండు కడపమండలములోనున్న యెంటిమిట్ట యను గ్రామంబున నుండిన వాఁడని చెప్పుచు నందుల కేదియో (ఎన్నియో) కల్పనలు చేసేయున్నారు. పోతన తనగ్రంథములో నేకశిలానగరమని వ్రాసికొనెంగాని యెంటిమిట్ట యని వ్రాసికొనలేదు. ఏకశిలానగర మెట్టిటికి నొంటిమిట్టకాదు. శిల యన తాయిగాని మెట్టగాదు. ఏకశిలానగరము ప్రతాపరుద్రదేవుని ప్రధాన పట్టణమగు నోరుగల్లేగాని మఱియొకటికాదు. అతఁ డొకసోమోదరాగంబున నధ్రంకషశుభ్రసము త్తుంగభంగయగు గంగకుం జనియె నని వ్రాయఁబడియున్నది. ఓంటిమిట్టనమీపమున నట్టి గంగానది లేదు. పోతనచెప్పిన గంగానది గోదావరియే. గోదావరికి గంగ యని నామాంతరము గౌతమీ మాహాత్మ్యమున వ్రాయఁబడియున్నది. ఇదిగాక నైజామురాష్ట్రవాసులందఱును గోదావరిని గంగ యనియే వాడుదురు. పుణ్యదివసములయం దాయాప్రాంతములనుండి జను లాగోదావరిగంగకుం భోవునాచార మిప్పటికిని గలదు.

శీలానగరమునకు సమీపమందుండు నొకచిన్న గ్రామమున నుండినవాడు. నియోగి బ్రాహ్మణుడు, కొండిన్యగోత్రుడు, ఆపస్తంబసూత్రుడు. కేతనమంత్రికి లక్క మాంబకుం బుత్రుడు. అన్న తిప్పన, కొడుకు మల్లన. పరమభక్తుం డగునాతం డొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమోపరాగంబురాకం దెలిసి తన గ్రామమున కుత్త రముగాఁ గొన్ని మైళ్ళదూరములోనున్న గోదావరినడికిం జని జలంబాడి తత్పు లినతలంబున నాసీనుండై శ్రీరామమంత్రానుష్ఠానంబు గావించుచుండునంత శ్రీరామచంద్రుండు ప్రత్యక్షుండై మదంకితంబుగా భాగవతం బాంధ్రీకరింపుమని యానతిచ్చి తిరోహితుండయ్యెననియు, దానంజేసి సహజపాండిత్యము గలవాఁ డయి యతఁడు భాగవతంబు శ్రీరామాంకితంబుగా రచించెననియుం జెప్పుదురు.

పోతన “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్రసహజపాండిత్య” అని గద్య ములో వ్రాసికొనినను, వానికవిత్యమందలి వ్యాకరణాదిసందర్భములంబట్టియు వ్యాఖ్యానములలోగూడ నన్వయింపనివిశేషార్థములు తాను గ్రహించి వివరించుటంజేసియు, అతఁడు గురుకులక్లిష్టుండై యిష్టదేవతానుగ్రహంబున ననవద్య విద్యావైశద్యంబున విరాజిల్లె ననియే మనమూహించుట సమంజసము. మఱియు నతనింగూర్చి యనేకాద్భుతకథలు మనవారు చెప్పుచుందురు. అవి యెట్టివియైన నతఁడుమాత్రము పరమభక్తుండనియు, రసవత్కవియనియుం జెప్పక తప్పదు.

అమృహాకవి శ్రీమద్భాగవతము పదిరెండుస్కంధములను రచించి దాని నొక పెట్టెలోఁ బెట్టి ప్రకటింప కుంచెననియు ననంతరకాలమున నందు గొంత కొంతభాగము ఖలీభూతంబగుటంజేసి వెలిగిండుల నారయాదు లాయాభాగ ములు పూరించిననియుం దెలియవచ్చుచున్నది. ప్రతిస్కంధమందును బోతన పద్యముల నారయాదులపద్యము లక్కడక్కడఁ బడియున్నవనియే నాయభిప్రాయము. దశమస్కంధములోఁగూడఁ బెక్కులు పద్యములు నారయసింగనాదుల వున్నవని మన మూహించుట తప్పుకానేరదు.

అట్టి నారయాదులపద్యములందే దోషములు చూపట్టుచున్నవిగాని మహాకవియగు పోతనపద్యములలో లక్షణాదిదోషములు చూపట్టవు సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమందు గూచిమంచి తిమ్మకవి

నీ. ఘనుడు పోతనమంత్రి.....గంగఁ

తే. రాజు మొదలగుకవివరుల్ శ తేజ మెసంగఁ

జెప్పి రాగ్రంధములయందె శ తప్పు లొదవె

గాని పోతకవీంద్రుని శ కవితయందు

లక్షణం బెందుఁ దప్పునా శ దక్షహరణ.

అని చెప్పినపద్యము నారచనమును సమర్థించుచున్నది. పోతనపద్యము లలో నెటనే నట్టిదోషము చూపట్టిన నది సంస్కర్తదోషమే యని త్రికరణ శ్రుద్ధిగాఁ జెప్పఁగలను.

తాండవకృష్ణభాగవతము.

అట్టి పోతనామాత్యునిభాగవత మద్వితీయమై యించుమించుగ నైదు వందలసంవత్సరములనుండి మనయాంధ్రసోదరులహస్తము లలంకరించి పూజింపఁ బడుచున్నది. పోతనభాగవతము ఖ్యాతి గాంచుచుండ దానికై వేటొకభాగవతము నెట్టి మహాకవివ్రాసినను ఖ్యాతి గాంచు టరిదియే. కాని, సింగన, గంగన, యెఱ్ఱన, మల్లనాదులకవిత్య మాకవిత్యములోఁ గలిసి వలసినపట్ల నీరసముం దోపించుచుండుటం జేసియు, మూలానుసారముగా నొక్కచక్కనిభాగవతము మృదు మధురశైలితో నెవరేనొక్కమహాకవి సర్వసుబోధకముగా రచించు టొప్పునని నే నెన్ని యోనాళ్ళనుండి తలంచుచుండువాఁడ.

ఇంతలో రామాయణాదిమహాకావ్యములు రచించి ఆంధ్రవాల్మీక్యాది బిరుదవిభ్రాజమానులగు కావ్యస్త్రోతిర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు భాగవత మాండ్రీకరింపఁబూనినట్లు వినియుంటి. వినిన కొంతకాలమునకే దశమస్కంధము మొదట రచించి ముద్రించుటయును దానికిఁ గృతినమర్పణమహోత్సవము జరుగుటయును, ఆయుత్సవమునకు నేను గడపపురంబునకుఁ బోవుటయును దటస్థించినది. ఆసందర్భమునఁ దిరుపతిపురవాస్తవ్యులును నాకు మిత్రులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు మూలముతో సరిచేయుచు నీగ్రంథమును బోతనగ్రంథమును గొంతకొంత పఠించి సభ్యుల నానందవాఙ్మనోలలాడించిరి. కాని యందు నాపేరు పఠింపఁబడుట తులనీవనములో గంజాయి మొక్కనాటినట్లయినా కానందము కలిగింపలేదు.

లేదని నేను శర్మగారినిఁ జెందనాడియు శ్రీగుండూరాపు ప్రభృతులపలుకులంజేసి యెట్టెట్టులో సమాధానపడితిని. అప్పటికి దీనికిఁ బీఠిక వ్రాసి ముద్రింపఁబడకుండుటచే నేను దీని కవతారిక వ్రాసియున్నానని చెప్ప నంతలో శర్మగారు రానంద భరితాంతరంగులై నాకుఁ బుస్తక మిచ్చి పదిపదునైదుదినములలో నుపోద్ఘాతము వ్రాసిపంపుడని కోరిరి. నేను నాయసమర్థతను వితర్కించుకొనక మీసెలపు ప్రకార మట్లే వ్రాసిపంపుదునని బాసయిచ్చితిని. కాని కడపనుండి వచ్చినది మొదలుకొని కూర్చుండుటకును లేచుటకును శక్తిలేనట్లు వ్యాధి నన్ను బాధించునదైనది. దానంజేసి వాదానప్రకారము వ్రాయఁజాలనైతిని. ఇప్పటికి నట్టిస్థితి యందేయున్న ను గవిగారు నన్ను వేగిరించుటంజేసి యెంతో వ్రాయ నెంచిన నాసంకల్పమునకు వికల్పముగావించుకొని యొక్కింతగానే వ్రాయఁబూనితి. ఇందలి నాయసమర్థతకుఁ బండితులు నన్ను మన్నింతురుగాక.

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారి చరిత్రము

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారు బ్రహ్మాండాద్యనేకమహాగ్రంథము లొనరించినవారు. వారి నెఱుంగనియాంధ్రుఁ డుండఁడని నేనెఱుఁగుదు. అయినను బీతికలు వ్రాయు నప్పు డించుక కవి నెఱింగించుట యాచారముగానం జెప్పుచున్నాఁడ.

శర్మ గారు నెల్లూరుమండలంబునఁ బినాకినీతీరంబునఁ బురాణప్రసిద్ధమైన కలువాయ యనుపురంబున జన్మించినవారు. తెలగాణ్యపు(తెలుఁగునాటి)వైదిక బ్రాహ్మణులు. వారిపూర్వు లెల్లజనులకు మంచివారుగా నుండుట చే జనమంచివారని పేరుపొందియున్నవారు. వేదశాస్త్రశ్రేతము లెఱింగినవారు. కాశ్యపగోత్రులు. తండ్రి సుబ్రహ్మణ్యము. తల్లి కామాక్షీదేవి. శర్మ గా రాజవయేట నుపనీతులై విద్యాభ్యాసమునకై కడపపురంబునకువచ్చి పదునొకండవయేటఁ గావ్యములు చదువుచుఁ గొందఱు బై రాగులు దోడుపాటుచూపఁగా వారింగూడి కాలినడకతో నాలుగుసంవత్సరములకుఁ గాశీపురిం జేరి యటఁ గొన్ని సంవత్సరములు విద్యాభ్యాస మొనర్చి పిదప విజయనగరమందును, కసిమికోటయందును శ్రుతిశ్రేతము (జ్యోతిషము) యోగసాంఖ్యాదివేదాంతవిషయములును గ్రహించి స్వపురంబునకు వచ్చి పెండ్లి చేసికొని యొరుల నాశ్రయించి ధనార్జనముచేసి సంస్కృతిసాగింప నిచ్చలేనివారై కడపపురంబు నందలి యాంగ్లపాఠశాలం దెనుఁగుపండితులై కాలక్షేపము చేయుచు స్కందపురాణాంతర్గతంబైన మధురచరిత్రముం దెలుపుహా లాస్యమాహాత్మ్యమును, బిష్టుట లలితోపాఖ్యానంబును, బ్రహ్మాండపురాణంబును, శ్రీమద్రామాయణంబును, శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వంబును, బ్రహ్మపురాణంబును, సర్వమంగళాపరిణయంబును, విహంగవిజయంబును, విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేక, పాండవాజ్ఞాతవాస, రామవనవాసంబు లనునాటకంబులును, స్వప్నయాత్ర, నీతి సింధువు, నీతిరత్నాకరము లోనగువచనప్రబంధములును క్రమముగా వ్రాసి తాండవకృష్ణుడను తమమొదటిపేరుతో శ్రీమద్భాగవతమునంతయు నాంధ్రీకరింప నెంచి మునుమున్న యీదశమస్కంధము 610 రాయల్పుటలుగలిగి 5200 పేల పద్యములతో విరాజిల్లునట్లు మహాగ్రంథముగ రచించినారు.

శర్మ గారు శ్రీవిద్యోపాసకులు. వారికిని నాకును నావిషయమున నొక్కొంత సత్తీర్థస్యత్వము కలదు. ఇది మాకుఁ గలసంబంధము. మాకు సమక్షమునఁ దాత మనుమలవరుసలు చెల్లుచుండును. పరోక్షమున మాకుఁగల యనుబంధ మపారమై యుండుననుట సత్యదూరముకాదు. ఆధునికకవులలో బహుగ్రంథములు నిర్మించిన యుత్తమకవులలో వీరగ్రంథానము నలంకరింతురని చెప్పుటకు సంశయింప నక్కఱ లేదు. సనాతనధర్మతత్పరులగు శర్మ గారు స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానము లొనర్చు టెప్పుడో నియమాతిక్రమణముగాకుండఁ బ్రత్యహమును బాఠశాలకుం బోయి వచ్చుట యెప్పుడో యిన్ని గ్రంథములు వ్రాయుట కవకాశము గలిగించుకొనుట

యెప్పుడో యని విచారించినవారికి వీరి గ్రంథరచన విస్తయముతోఁపింపకమానదు. కావుననే వీరు పరదేవతోపాసనాసక్తచిత్తులుతత్కరుణాకటాక్షపాత్రులు నని సర్వమంగళాపరిణయపీఠికలో బ్రహ్మశ్రీ నాగపూడి కుప్పస్వామయ్యగారు వ్రాసిన వాక్యము సమర్థించుచు వారియభిప్రాయముతో నే నేకీభవించుచున్నాను. వీరి కిప్పటికి సుమారు రేబదినాలుగుసంవత్సరముల వయస్సుండినను ముప్పదినంవత్సరములవయస్సుగలవానివలె సద్యశ్శత గ్రంథకల్పను లగుదురని చెప్ప టతిశయోక్తి కాదు. తొల్లి పిల్లలమట్టి పినవీరభద్రకవికి జేదోడువాఁదోడై సరస్వతియేవచ్చి గ్రంథములు వ్రాసెనని వినుచున్నారము. అట్లే వీరికిని పరదేవత సాహాయ్యము చేయుచున్న దేమో యనుతలంపు కలుగుచున్నది.

మఱియు నిక్కవిచంద్రు లింక నెన్నిమహాగ్రంథములు రచించి యెన్నికృతి సమర్పణోత్సవములు సలిపి మముబోంట్ల నట కాహ్వనించి యెంత శ్రమపెట్ట నున్నారో తెలియదుగాని, మాకుఁ గడపపురంబునకు “నీజసుటిక్కట్టు” పుచ్చుకొను టయే మంచినది తోచుచున్నది. వీరిగ్రంథరచనాపాటవముంజూడ నేనింతవాఁడ నంతవాఁడ ననుగరువంబుగల పరులకుఁగాదుకాదు నాకుఁ గన్ను కుట్టినట్లుగానే యుండును. కాని నిజముచెప్పవలసివచ్చినప్పుడు ఇన్నే సివేలపద్యములుగల యిన్ని మహాగ్రంథములు వ్రాయుట సామాన్యకవికి సులభసాధ్యముకాదు గావున వీరిని శేషామరావతారమనియే చెప్పవచ్చును. శేషుఁ డొరులకు హానిచేయునేమో యని సంశయంపడ నక్కఱలేదు వీరు శేషాద్వైత కవీశ్వరుల శీర్షంబునం బెట్టి కొని భక్తాభీష్టప్రదులగుచు సర్వజనస్తోత్రపాత్రులగుచున్నారనుట స్వభావోక్తియే.

ఆంధ్రీకరణకారణము.

వీరు భాగవతోత్తములు గావున భగవద్భక్తిని బ్రతిపాదించు నీభాగవతమును వ్యాసభగవానులు బహుగ్రంథములు రచించినపిమ్మట రచించినట్లే రచించు టకుఁ దొరంగిరిగాని, పోతనామాత్యునికన్న మిన్నగా రచించి లోకంబును మెప్పింపఁగల మనుగరువంబునం గాదని వీరిపీఠికలోనిః—

ఉ. బమ్మెరపోతనాధ్యుఁ డొగి ౧ భాగవతమ్మును దెన్దొనరె; మో
దమ్మలరార దానిఁ గవిరెల్లజు లెల్లరు సంతసంబు శీ
ర్షముల దాల్తు; రట్టి కృతీసత్తమముం దెనిగించు శేల గ
ర్వమునఁ గాక యంచుఁ దెగిపల్కుకుఁడీ బుధులార! మ్రొక్కెదన్.

ఉ. రాముచరిత్ర మెల్లఁ గవిరాజులు మెచ్చుఁగఁ దెన్దొనర్చి శ్రీ
ధాముఁడు ముక్తినాథుఁడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నౌ
తామరసాతుదివ్యచరితంబును వ్రాసితి; వాంఛితం బిదే;
నామదిఁ గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁడగున్.

చ. పలువురు పండితోత్తములు १ భాగవతార్థము లిట్లు లంచు ని
 స్తుల మగుపాండితీమహిమ १ తోఁచుగ వ్యాఖ్య లొనర్చి రం దొగిం
 దెలిపినయర్థభేదములు १ తెస్తునఁ దేటపడంగఁ గూర్చుగాఁ
 దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పల దిద్ది కృతార్థుఁజేయుఁడీ.

ఈపద్యములవలనఁ దెలియుచు నేయున్నది. ఇందలికడపటిపద్యమునఁ దెల్పి
 నట్లు భాగవతార్థప్రభావము లిట్టివని పండితులు వ్రాసినవ్యాఖ్యానార్థభేదములను
 దెనుఁగువారికిఁ దేట తెల్లంబుగావించుటకే వీరిసంకల్పమని తెలియుచున్నది. ఇంతి
 యకాని పోతనకవీంద్రునితోఁ బోటీచేయుటకని పొరపాటునకైన నేవాఁచాఁడు
 డును బలుక సాహసింపఁడని నానమ్మకము.

మఱియు ననేకస్థలములయందుఁ బోతనాదులు మూలము నతిక్రమించిరిని
 మన మెఱుంగుదుము. యథామూలార్థ మెఱింగించుటయు నిక్కవియాశయమే.
 ఇట్లు చెప్పటచేతఁ గవితయందే బండ్డారము నుండఁబోదని పాఠకమహాశయు
 లూహింపరాదు. వీరికవితాకన్య పోతనపైఁ బోటీచేయలేదేమోకాని, నారయా
 దులపైఁ బోటీచేసి మేటి యనిపించుకొనక మానదని మువ్వూటికిం జెప్పుచు
 న్నాను. బయ్యెరపోతనామాత్యుఁడు.

ఉ. బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం

గూళల కిచ్చి యప్పడుపుకూడుభుజించుటకంటె సత్కవుల్
 హాలికు లైన నేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ
 ధ్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై.

అని చెప్పకొన్న వాఁడయినను భోగినిదండకమును (ఇది యొకవేశ్యం
 గూర్చి వ్రాయఁబడియున్న యసత్కావ్య మనంబడుగ్రంథము) సర్వజ్ఞసింగమహి
 పాలునకుఁ గృతియిచ్చినట్లును విందుముగాని మనశేషాద్రిశర్మగారు తాము
 వ్రాసినయేచిన్నగ్రంథమైన ధనాశంజేసి నరులకుఁ గృతియిచ్చినట్లు వినము.
 వరమేశ్వరభక్తి తత్పరుండగుశర్మగారీదశమస్కంధము:—

క. ఓంకారరూపునకు నిర,హంకారజనాంతికస్థితాత్మనకుం గృ

ష్టాంకితవరనామునకున్, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాస్మ్యనకున్.

అని శ్రీకృష్ణాంకితముగావించి ధన్యులై తనజన్మము సార్థకముచేసికొనిరిని
 చెప్పనొప్పు. వీరికిఁ గృష్ణుఁ డనిన, రాముఁ డనిన, విష్ణు వనిన, శివుఁ డనిన, శక్తి
 యనిన నొక్కటియేకాని భేదాభిప్రాయము లేదని వారియాశ్వాసాంతపద్యముల
 వలనను, నితరగ్రంథములవలనను దెలియవచ్చుచున్నది.

గ్రంథశైలి

ఇంక శైలిగూర్చి యిండుక ప్రశంసించెద. శర్మగారికవిత్వము నాతికతిన మృదుమధురమై శబ్దాలంకారశోభాయమానమై పండితపామరజనహృదయంగ మంబై చదువరుల కానంద మాపాదించుచుండును. పదలాలిత్వంబును, ధారా శుద్ధియు, శయ్యాపాకవృత్త్యాదులును సముచితంబులు. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాది కావ్యగుణంబు లిందు మెండుగాఁ గానంబడుచుండు. వీరికవిత్వము ద్రాక్షాపాకము గాక నారికేళపాకముగాక రెండింటికి మధ్యమమనందగు కదళీపాక మనందగు. వీరికవిత్వమం దొకవంతు తెనుఁగుపదములును రెండువంతులు సంస్కృతపదములు నుండును. వీరు శృంగారాదిరసములకన్న భక్తిరసము చక్కగాఁ బ్రదర్శించి యున్న వారు. ఈదశమస్కంధమునందు శృంగారవీరాదిరసము లక్కడక్కడ మనోజ్ఞములుగ వర్ణింపఁబడియున్నవి.

శృంగారరసము

చ. కలువలవాసనల్ మిగుల శ గందఘ్రబూతల చెల్వమించు దో
ర్జలజముఁ గృష్ణఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్రభుజంబుఁ జేర్పఁగా
నెలమిని మూచుకొంచుఁ దగ శ నింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దుపెట్టుకొనె శ వెన్నుఁడు దన్ను బహుకరింపఁగన్.

వీరరసము

చ. హరేయును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టు పట్టి వే
ధరణిఁబడంగఁ ద్రొచి సురతల్లజు లభ్రమునుండి, చూడ నా
శరుని వధించె నెప్పిదిఁ శ జంపుదురో పశువుజనంబు ల
క్కరణినె యంతద్వారమును శ గప్పినతాళిని జిమ్మి బాలురన్.

కరుణరసము

ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున శ నుగ్రతరంబుగఁ జుట్టముట్టి నిం
కెక్కడిజీవితం బనుచు శ నెంచుచు గోధనగోపకార్భకుల్
దిక్కటి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణఁ జేరి నీ
వాక్కడవే మహార్తి గను చున్నమముం దయఁ గావఁజాలుదౌ. ౧౨౪౧ ద.

ఆద్భుతరసము

సీ. కనులు విప్పఁగలేని శ కనుగందుగా నున్నయప్పుడే గురుబలం శ బొప్ప మించు
నట్టి పూతన యంకశమందుండి చనుఁబాలుప్రాణాళితో శరీరంబు వయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదామూఁడుమాసంబుల శ యీడునాఁడె
శకటంబుక్రిందను శ శయనించి తానుండ పయిఁబడవచ్చినబండి నట్టె

తే. యేడ్చుచుం గాలడన్నంగ ॥ నిధపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు ॥ లగుచుగ్రిండఁ
బడుచుఁ గూలెను వత్సరప్రాయ మలరు
తఱిని గ్రిందను గూర్చుండ ॥ దనుజుఁ డొకఁడు.

హా స్య ర స ము

శా. నీపత్నీరుహ మిద్ది పూజ్యతమమై ॥ నిత్యంబు వైమానిక
స్త్రీ పూజ్యంబయి యొప్పు మీర లబలల్ ॥ చిత్తంబునం దించుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్త్యుద్ధతికొవచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచికొ ॥ మేలొందు మీ కెంతయున్.

భ యా న క ర స ము

సీ. స్వయత్నుసంతతి ॥ దారుణధృతిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీవితతి మెఱయఁ
దీప్తమారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కట ॥ సలిలశర్క
రావళిఁ గురియంగ ॥ నామందఁ బీడించె స్తంభంబులనుబోలు ॥ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగఁధాత్రియంతయు జలమయముగాఁ గన్పడెఁమఱియునతము
తే. నున్నతంబును గనరాకయుండె నొక్క, విధముగా వృష్టిధారలు వెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబుమించుచుంట, వశువు లెల్లను వడవడవడఁకఁదొడఁగె.

భీ భ త్స ర స ము

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావికలై చన నాతురంబు వై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడి చనఁ ॥ గోరికయంతయు వమ్ముగాఁగ నా
నన మొగి నెండిపోవఁగ మనంబునఁ గుందుచు నున్నచైద్యునిం
తని వచియింపరాని బహుశ్చార్తిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్.

శా ద్ర ర స ము

ఉ. వంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవుసింగమ
శ్లంఛక రాజలోకము నశహీనపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
గాంచనచేలుఁ డాబలముఖప్రకటాహవశూరు లెల్లఁ బొ
మ్మంచొగి బ్రోతసహింపఁగ నృపాత్తజఁ గైకొనిపోయె మెల్లనన్.

భ క్తి ర స ము

సీ. హైరణ్యగర్భాదు ॥ లగుయోగులాధ్యాత్మికాధిభూతములకు ॥ నాధిదైవ
తమునకు సాక్షివై ॥ తగవానికెల్ల నం తర్యామివై నియంతవు నగు నినుఁ
గొలుతురు! కర్త యోగులు కొంద టింద్రాది బహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
నిన్నై త్రయీవిద్యనియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతు ॥ సర్వరూపుఁ
* *

తే. డవుగ వెలయుదుగానఁ గగడంగి జ్ఞాను, లైనకొందఱు బహురూప మైన కర్త
వితతి నీయందె యర్పించివిమలమైన, యుపశమముఁ గొని సత్సమాధిపరిణతిని.

ర స ని రూ ప ణ ము

మఱియు నిం దుపమానోత్ప్రేక్షాద్యలంకారములు నిండియున్నవి. గ్రంథ
విస్తరభయంబున వాని నుదాహరింప మాని రుక్మిణీకళ్యాణములోని కొన్నిపద్య
ములు చూపుచున్నాను. చిత్తగింపుడు.

చ. గలగల మ్రోగు నందియలకాంతుల నగ్రతలంబు గ్రమ్ముచున్
వెలికిని బాటుచుండ నొకకవితగఁ బాదము లుర్విమోపుచున్
లలితమరాళరాజగతులన్ మఱపించుగతుల్ చెలంగ నా
లలనయు శ్యామనాఁదగి విలాసము మూర్తిధరించినట్లుగన్.

చ. కనఁబడి దేవమాయ యొకొ ఁ కానియెడన్ ధర నిట్టి రూప మొ
ప్పునె యని గుంపుకూడి యశముల్ దిశలం దగునీరులెల్ల మో
హినియె యటన్నయూహ తము ఁ నెంతయు నేఁచఁగ జూచి చూచి నె
వ్వునముల మోహమంది రభిమానము వీడి తదేకనిష్ఠులై.

మ. కులదైవంబును బ్రాక్షనాచరణభంగుల్ పూన్కిఁ బాటించు నా
చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గృహస్వామి కర్పించుచున్
గలహంసైకగతుల్ చెలంగఁ జను నాకంజాక్షి వీక్షించి రా
జిలుతత్వాపముచేఁ ద్రపామిళితమై ఁ చెల్వారు వాల్చుపులన్.

మ. తమచిత్తంబులదైర్యము న్నదలి వింతం బూనియండంగ భూ
రమణుల్ కేల ధరించునున్న గురుశస్త్రవ్రాతముల్ జాఱి వే
గ మహిం బర్వంగ దంతిహోటకశతాంగశ్రేణిపై నుండి మో
హము ముంపన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళి నివ్వడంబించుచున్.

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభ పాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
ధరణిన్ సోఁకఁగఁ జేయుచున్ మనమునం ఁ దైత్యారి రాకన్ నిరం
తరమున్ గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్యపద్మంబుపైఁ
బరంగన్ డాపలిచేతిగోళి తుదలం ఁ బల్తారు పోద్రోయుచున్.

(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

మ అలినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖ నేణాక్షిం బ్రవాలాధరిం
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళిం ఁ గంధేభకుంభ స్తనిన్
బులినశ్రోణి నిభేంద్రయాన నరుణాంభోజాతహస్తా మహా
త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యఁ గని విభ్రాంతాత్మ లై రందఱున్.

ప. మఱియు నయ్యింతి దరహాసలజ్జావలోకనంబులం జిత్తంబు లేమఱి, ధైర్యంబు
దిగనాడి, గాంభీర్యంబులు విడిచి, గౌరవంబులు మఱచి, చేష్టలు మాని, యెఱుక
లుడిగి, యాయుధంబులు వైచి, గజతురగరథారోహణంబులు సేయనేటక రాజు
లెల్ల నేలకువ్రాలి రాయేణలోచన తననామకరనఖంబుల నలకలు దలఁగఁ
ద్రోయుచు నుత్తరీయంబు చక్కనొత్తుచుఁ గడకంటిమాపులం గ్రమంబున రాజ
లోకంబు నాలోకించుచు. (పోతనభాగవతము)

ఇట్లు స్వభావోక్తులతోఁ దాండవకృష్ణభాగవతము విరాజిల్లుచున్నది. ఇంక
మూలానుసరణములంగూర్చి

శ్లో. ఏకాయనోసా ద్విఫలస్త్రిమూలశ్చతురసః పంచశిఖః షడాత్తా,
సప్తత్వగప్టవిటపానవాక్షోదశచ్ఛదో ద్విఖగో హ్యదివృక్షః. ఆ. ౧ శ్లో. ౨౪
దీనికి వివరణముగ నున్న భాగముఁ గనుఁడు శ్రీశర్మగారిరచనము—

సీ ఈప్రపంచమె యాదిశివృక్షమై యొప్పురువృష్టిసమష్టిదోహమగు నద్ది
ప్రకృతియే దానికిఁ బాదగునుఖదుగిఖములను పండ్లవి రెండుగలిగియుండు
సత్త్వగజ స్తమసస్సంజ్ఞకగుణములు మూఁడును దానికి ౩ మూలములగు
ధర్మార్థకామముల్ ౩ తగుమోక్ష మన నాల్గురసములౌ భూరుహారాజమునకు

తే. నింద్రియము లైదు శబ్దాదు ౩ లెఱుఁగఁజాలు
విధము లగుఱుత్తు దప్పియు ౩ విపులశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ ౩ బొలుచు నాఱు
నూర్పు లనెడుస్వభావంబు ౩ లొప్పు మఱియు.

౨౬

సీ. త్వజ్ఞాంసరుధిరమేదస్సులు మజ్జయు నస్థులు శుక్లంబు ౩ ననెడు నేడు
ధాతువుల్ వైపారల్ ౩ భూతపంచకమనోబుద్ధ్యహంకారముల్ ౩ పోల నెనిమి
దియు విటములు మఱియు నవరంధ్రముల్ నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
మును వ్యానముసమానశమును దానమునుగృకరమునాగదేవదశత్తములుకూర్చ

తే. మును ధనంజయమును నాఁగఁ ౩ జనునివి పది
పత్రములు జీవుఁ డీశుండు ౩ పఱులగును
నీప్రపంచాఖ్యభరారి మహీరుహమున
కిట్టిదానికిఁ నీశుండ ౩ వీవెకావె.

౨౭

గో పి కా వ స్త్రా ప హ ర ణ ఘ ట్ట ము.

అత్రాగత్యాబలాః కామం స్వస్వం వాసః ప్రగృహ్యతాం,
సత్యం బ్రవాణినోనర్క యద్యాయం వ్రతకర్మితాః.

౧౧

న మయోదితపూర్వంవా హ్యన్మతం తదిమే విదుః,
ఏకైకశః ప్రతీచ్ఛథ్యం సహవా తనుమధ్యమాః.

౧౨

తస్య తత్త్వేలితం దృష్ట్వా గోప్యః ప్రేమపరిష్టుతాః,
ప్రీడితాః ప్రేక్ష్య చాన్యోన్యం జాతహాసా న నిర్యయుః.

౧౩

చ. అన్మతము నే వచింప నని యందలు పీర లెటుంగుదు ర్గనుం
గొనుడు సుమధ్యలార ! యివి య గోవసనంబు లొకొక్కరే జవం
బున నలుదెంచి కైకొనఁగఁబోలును గుంపుగఁ గూడి యైన జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మది య గోరుదురో యటుచేయఁగాఁదగున్. 1363 ౧౧

చ. అని యిటు లాపరాత్పరుడు య హర్షమునక బరిహాసవాక్కులక
వనితలు చక్కఁగా వినఁగఁ య బల్కిన గోపిక లబ్ధప్రేమవా
హినిని మునింగి యెండొరుల య నెంతయు గాంచుచు లజ్జపెంపునక
మనములనుండి ప్రీతి యొకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడం గడున్. 1364 ౧౨

చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁ జాలకఁయంచె వసించియుండి రా
జలరుహనాథుఁ డిప్పిగిది య సంతస మొప్పుగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచి త్తములఁ య బల్విడి లాగఁగఁ గంఠదఘ్నశీ
తలసలిలాంతరాళమునఁ య దద్దయు మేనులు కంప మొందఁగన్. 1365 ౧౩

శృ మ త కో పా ఖ్యా న ము

క్షీణసత్త్వః స్విన్నగాత్రస్తమాహతీవ విస్తితః ౨౬.
జానే త్వాం సర్వభూతానాం ప్రాణ ఓజస్సహోబలం,
విష్ణుం పురాణాపురుషం ప్రభవిష్ణుమధీశ్వరం. ౨౭ సం. భాగ. అ. ౫౬
.....స త్వంబు క్షీణింపఁ గాయమెల్ల
స్వేదబిందుయుతంబయిచేష్టలుడుగ, విస్తయం బెంతో గదుర నశ్విభునిఁ జూచి.

చ. పలికె మహాత్మా! భూతములపంక్తికిఁ బ్రాణము నీవె, ప్రాణపం
క్తులకుఁ బ్రవృత్తిసత్త్వమును య దోరపువేగము ధారణాఖ్యమా
బలమును నీవె యం చెలుఁగువాఁడ సనాతనపూరుషుండవై
చెలఁగి యధీశ్వరుండవయి య జిష్ణుఁడవై తగుదీవె సత్ప్రభూ! 459

సు భ ద్రా క ల్యాణ ము

పోషశ్యత్తత్ర తాం తన్వీం యతిః కన్యాం మనోహరాం,
ప్రీత్యుత్ఫల్లేక్షణాత్తస్యాం భావతుభ్నం మనో దధే ౬
స్థాపితం చకమే వీక్ష్య నారీణాం హృదయంగమం,
హసంతీ ప్రీడితాపాంగా తన్వ్యస్తహృదయేక్షణా. ౭
తాం పరం సమభిధ్యాయ న్నంతరంప్రేప్ను రద్భునః,
నలేభే శం భ్రమచ్చిత్తః కామేనాతిబలీయసా. ౮

ఉ. వీరవతంసచిత్తముల ఓ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
జారుతరాంగసంగతిని ఓ జాణతనంబునఁ జేయుకన్యకా
కారమహార్హరత్నము నెఁగాదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
భూరితరంపుఁ బ్రీతిమెయిఁ ఓ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037

ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగుఁజ్ఞాస్థలి మాతనసృష్టియా నిదే
యివ్వనితావతంస మొకఁ ఓ డేలభియించినఁజాలదే సుఖం
బవ్వల వేటొకండు గలదంచుఁ దలంఁగఁగనొనె యంచు లో
జవ్వనిపై విరాళిఁగొని ఓ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038

ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననభబోదుల మెత్తనిమానసంబులం
దద్దిర! సమ్మదావృతము ఓ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
ముద్దుఁడువోలె నున్నయల ఓ మోసపుసంయమిఁ గుంతిసూను న
ట్లొద్దికఁ గాంచి కన్దొనల నొప్పెడుసిగ్గున నుంత నవ్వుచున్. ౭ 2039

ఉ. ఆనవమోహనాంగుపయి ఓ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్గమున్
బూనికమీఱ నిల్పి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
మానిని మోహనాంగుఁడును ఓ మాననికోర్కులనుండి రా పృథా
సూనుఁడు నన్ను మిన్నయి ఓ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౮ 2040

చ. మదినిదలంచుకొంచు నొకఁమాడ్కి మరల్పంగరాక యెప్పుడున్
గదురునితొంతకామమున ఓ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
మదవతిసంగ్రహించి చనుఁమార్గ మదెయ్యదో యంచు నెంచుచుం
టఁ దనకు రామముఖ్యులు కడంగి యొనర్చెడు నట్టిపూజలన్. ౯ 2041

భ మ ర గీ త లు

శ్లో. మధుస! కిరవబంధో! మాస్పృశాంఘ్రిం సపత్న్యైః
కుచవిలులితమాలా కుంకుమశ్చశ్రుభిర్నః,
వహతు మధుపతిస్త న్దానినీనాం ప్రసాదం
యదుసదసి విడంబం యస్య దూత స్త్వ మీదృక్. ౧౨ శ్లో. 47వఅథాయము.

చ. ఓమధుసా! తలంపఁగితవోత్రమబంధువ వీవు మానవ
త్నీ మదిరేక్షణాకుచయుఁతిస్ఫుటపీడితపుష్పహారన
క్తామిత కుంకుమాంకితములై తగుమీసల నస్సదంఘ్నులన్
గోముగ ముట్టకుండు మిఁకఁ ఓ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. 2642

చ. విను మొకమాట యమ్మధుపపవీరుఁడు శ్రీమధురాపురీస్థ మా
నినులప్రసాదమే సతము ఓ నెమ్మి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ ఓ గల్లును యాదవులున్న యోలగం
బునఁ బరిహాసపాత్రమగుఁ ఓ బో హరి నెయ్యము మాట లేటికిన్. ౧౩ 2643

శ్లో. యదనుచరిత్రలీలా కర్ణపీయూషవిప్రు,
 ట్నకృదదనవిధూతద్వంద్వధర్మావినష్టాః,
 సపది గృహకుటుంబం దీనముత్సృజ్య దీనా
 బహవ ఇవ విహంగా భిక్షుచర్యాం చరంతి.

౧౮ శ్లో. ౪౨ అథ్యా.

సీ. ఆమహాపూరుషుః య నమలచరిత్ర లీలాహ్వయ కర్ణామృతైకబిందు
 మాత్ర మే యొకసారి య మమతద్రావినయంత ద్వంద్వధర్మంబులఁ ద బాసి లోక
 సంసక్తి వదలి యాక్షణమ దీనం బగుగృహకుటుంబము వీడి యెల్లభోగ
 ములఁ బాసి హంసపక్షులరీతి భిక్షుచర్య జరపుచుందురు య భ్రమరవర్య!
 తే. హరిణసంఘపులు మృగయుని యదగునెలుంగు, మగనికంతరవంబనిమది దలంచి
 విశ్వసించి తదంబక వేదనలఁబ, డెడు తెఱంగునఁ గుటిలాత్మ నుడులను విని. ౧౮

రు క్తి జి తో న ర్తో క్తు లా డు ట

శ్లో. రాజపుత్రీప్రితాభూవై గ్లోకపాలవిభూతిభిః,
 మహానుభావైః శ్రీమద్భీ రూపాదార్యబలోర్జితైః.
 తాన్పాప్తానన్ధినో హిత్వా చైద్యాదీన్ స్తరదుర్మదాన్,
 దత్తా భ్రాత్ర స్వపిత్రా చ కస్తాన్నోవవృషేఽసమాన్.

౧౦

౧౧

క. ఓరాజపుత్ర! మును నినుఁ, జూరతమం బైన యాహసంపదబలమున్
 బౌరుషము దిగధిపాలక, సారై శ్వర్యంబు గలుగు య జనపతులు తమిన్. ౬౪
 అ. ౬౦

క. కోరిరిగద? వారలు ను, శ్రీరంజితులాఘ్యులందు య శిశుపాలాదుల్
 భూరమణేంద్రులుగద? య, వ్యాసలు నినుఁ బండ్లియాడువాంఁఁలు పెలయన్.
 ౧౦. 686 అ. ౬౦

క స్తరమదము పొంగఁగా వ, చ్చిరిగాడే? మఱియు నీదు య జ్యేష్ఠప్రియసో
 దరుఁ డగు రుక్మిణుఁ దండ్రియు, ధరణిశుల కీయ మదిని య దలఁచిరి కాడే.
 ౧౦౪ 687. అ. ౬౦

చ. సములగువారిభూమిపతిస త్తములన్ విడనాడి వారితో
 సములముగాని మమ్మఁ దమి య సంధిలఁగా వరియించితేలాకో?
 ప్రమదలయందు మేటివయి య భాసిలు సుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
 రమణులకు భయంపడుచు య రత్ననిధి శరణంబు వేడెదన్. ౧౦౪. 688

మఱియు నీ గ్రంథమున ననేకవర్ణనములు మనోహరములుగాను, కొన్ని
 గీర్వాణభూయిష్ఠములుగాను, కొన్ని యాంధ్రభూయిష్ఠములుగాను పాడకట్టు
 చున్నవి. శ్రీకృష్ణుని శైశవక్రీడాభివర్ణనములయందును గొన్నియితరఘట్టముల
 యందును దీనిని బోతనభాగవతమునకును గొంతవ్యత్యాసము కొన్నికొన్నిచోట్లఁ

గానిపించును. అది శర్మ గారిలోపమని యెంచుటకు వలనుపడదు. వీరు మూలము ననుసరించినారు. పోతన మూలము ననుసరింపలేదు.

ఆ మూ ల క ము

ఆ. అలసితివి గదన్న యాకొంటివి గదన్న, మంచియన్న యేడ్పుమాను మన్న
చన్నుగుడువుమన్న శ సంతసపడుమన్న, యనుచు జన్ను గుడిపె శ నర్భకునకు.
(పోతనభాగవతము)

శ్లో. రుదంతం సుతమాదాయ యశోదా గ్రహశంకితా,
కృత్వా స్వస్త్వయనం విప్రైః సూక్తైః స్తనమపాయయత్. అ. ౭ శ్లో. ౧౧
ఉ. అంత యశోద చన్దుడువ శ కర్భకుఁ డేడ్పు తెఱింగి పుత్రు న
త్యంతముదంబునం గొనుచు శ నాతనికీ గ్రహ మేదో సోకె నన్
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శ జెచ్చెఱఁ బిల్వఁగఁ బంచిపీడ యా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శ లర్భకుఁ గావుఁ డటంచు వేడినన్.
(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

ఇట్లమూలకములఁ బోతనకృత్యయందుఁ బెక్కుతావులఁ గనుఁగొననగు.

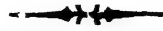
ఇట్లేదశమస్కంధమంతయు నాంధ్రీకరింపఁబడినది. మఱియు ననేకవిషయము లీగ్రంథమునుండి వ్రాయవలసినవియున్నను నాకుంగలయనారోగ్యముంబట్టియు, శర్మగారు కచ్చలోఁ గంతులువేయించుటంజేసియు, దిక్షాత్రసూచకంబుగావించుచు స్థావరీపురీకన్యాయమున నిట్లు సంగ్రహించి విషయము సూచించినాడ. మహాకవియగు శేషాద్రిశర్మగారు పరమభాగవతోత్తములు గావున నీదశమస్కంధముతోఁ దృప్తినొందక భాగవతమంతయు నామూలాగ్రముగ మూలానుసరణముగా నాంధ్రీకరించి యాంధ్రసోదరులయాదరణమునకుఁ బాత్రులై లోకాతీతయశోవిశాలురగుదురు గాకయనియు, వారి కాయురారోగ్యైశ్వర్యములు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగావుతమనియుఁ గోరుచు నిందలినాలోపములు మన్నింపుడని పండితప్రకాండలం బ్రార్థించుచు నింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్రవరము }
25-3-36.

ఇట్లు,
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీః.

శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణప్రయత్నము

శ్లో. తారుణ్యకర్పరకటాక్షునిరీక్షణేన తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన,
 ఆపుష్టతా భువనమద్భుతవిభ్రమేణ శ్రీకృష్ణచంద్ర శిశిరీకురు లోచనంమే.
 పరమభాగవతోత్తములారా!

చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాధి బలవద్దృఢం,
 తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరపి సుదుష్కరం.

38

అనునర్జునునిప్రశ్నమునకు

అసంశయం మహాబాహో మనో దుర్నిగ్రహం చలం,
 అభ్యాసేన తు కాంతేయ వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే.
 అసంశయాత్తనా యోగో దుష్ప్రాప్త ఇతి మే మతిః,
 వశ్యాత్తనా తు యతతా శక్యోఽవాప్తుముపాయతః.

39

3౬

అను శ్రీకృష్ణపరమేశ్వరు ను త్తరము గీతోపనిషత్తునందుఁ గనంబడుచున్నది.
 భగవద్వాక్య మేకాలమునందును వ్యర్థముకాదుకదా. ఈభగవదుక్తి ననుస
 రించి మానవులసంకల్పములు ఊణక్షణవిలక్షణములనియు మనశ్చాంచల్యమే
 యందులకుఁ గారణమనియు యోజింపవచ్చును. ఒకప్పుడు మనస్సు నిలుకడగా
 నుండుటకు వేటొకతటి నిలుకడగాంచమికిఁ గారణము ప్రాగ్జన్మకృతకర్మమే కార
 ణమనవలయు. ఏదియుఁ గర్తృసిద్ధాంతమునకు లొంగకతప్పదు. ఒకప్పు డాకర్మము
 మానవున కొక్కవిషయమున మితిమీరినయుత్సాహమును గల్పించుచు, నాకా
 ర్యమే పరమపురుషార్థమని తోఁపఁజేయును. ఇతరు లద్దానిని నిస్సారమని
 యాక్షేపించినను ఆతఁ డద్దాని వదలక సాగించుచుండు. ఎల్లరు చేయుకార్యము
 లిట్లే యని యెఱుంగవలయు. దీనింబట్టియే లోకమున ననేకవిధాభిప్రాయములు
 కలుగుటయు, నొకరికార్యము నింకొకరు మెచ్చుకొనక దూషించుచుండుటయు
 నాచారముగా సాగుచుండును. కర్మసిద్ధాంతతత్త్వ మెద్దియని యాలోచించువార
 లొకరికార్యముల నాక్షేపింపరని నావిశ్వాసము.

సత్కార్యము లనేకవిధములు. అందొక్కటి యొకనికి నుత్తమముగాఁ
 దోచును. వేటొకని కది విరుద్ధముగాఁ దోచును. ఉత్తమమని యంగీకరించు
 వారు నుందురు. కావుననే మహాత్ములు

యే నామ కేచిదిహ సః ప్రథయంత్యవజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ ప్రతి నైష యత్నః,
ఉత్పత్స్యతే హి మమ కోఽపి సమానధర్మా
కాలో హ్యయం నిరవధిర్విపులా చ పృథ్వీ.

అని వక్కాణించిరి. అనఁగా నితరు లంగీకరింపరని జంకి సత్కార్యమును మాన రాదనియు శాస్త్రము శిష్టులు నంగీకరించినఁ జాలుననియు నిందలి సారము. నే నీ సిద్ధాంతమునే యాశ్రయించువాఁడనని విన్నవించుచున్నాఁడను.

శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రీకరించినపిదప శ్రీకృష్ణచరిత్రమును వ్రాయఁ దగు ననుసంకల్ప ముదయించెను. బ్రహ్మపురాణముఁ దెనిఁగించినఁ జాలదా యని యడుగువా రుందురు. శ్రీమద్భాగవతమునఁ దశమస్కంధమునఁగల శ్రీకృష్ణ చరిత్రమున విశేషవిషయములు గలవని చెద్దలందురు. దానంజేసి దశమ స్కంధము నాంధ్రీకరింపఁబూనితి. అనంతపురమునందు దొరతనమువారికశా శాలయం దాంధ్రపండితులగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిలు గారు మిక్కిలి ప్రోత్సహించిరి. నాశక్తికొలఁది వ్యాఖ్యానముల నన్వయించు కొని వానిసారమును గ్రహించి తెనిఁగించితిని. అనేకార్థములుగా వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసినతావులఁ బ్రకృతకథ కేది చక్కగా సంబంధించునని నాకుం దోఁచునో దానినే వ్రాసితిని. నాశక్తి కనురూపముగా మూలమును వదలక వ్రాసితినిని నా విశ్వాసము. ఏపద్యమునఁగాని బాగుండిన నది వ్యాసమహర్షి దే యనియుఁ దక్కి నది నాదే యనియుఁ బెద్దలు గ్రహింతురని వేడువాఁడను. భాగవతమును యథా మూలముగాఁ దెనిఁగించి పోతనమహాకవివిఖ్యాతి గణింప నెంచితినిని కొందఱు హింపవచ్చును. అట్టి యభిప్రాయమే నాకు లేదనియు, నున్న నయ్యది యశక్య మని నేనెఱుంగుదుననియు సాధుమతులు విశ్వసింతురుగాక.

తెనిఁగించుతఱి మూలమున గూఢముగా నున్నయర్థమును విస్తరించి పాఠ కులకుఁ దెలుపుట కవిలక్షణము. మక్కిమక్కియన్నట్లు, ముక్కసన్య ముక్కార్థః అన్నట్లు తెలిఁగింపరాదు. తనకుఁ దెలిసినయంతయర్థమును లోకుల కెఱింగింప వలయు. రహస్యములు రహస్యములుగనే యుంచవలయు ననుట మంచిదిగాదు. మూలార్థ మెఱుంగఁజాలనివారలకే యాంధ్రీకరణ ముపయోగించును. కాని యది మూలమునకంటె గతినముగనున్న లోకుల కెట్లుపయోగించును? మూలమున నున్న కొన్ని పదములు తెనుఁగునవ్రాసిన శ్రుతి కటువుగా నుండును. వరారోహ, రంభారోహ లోనగునవి. అట్టివిశేష్యములకుఁ బదులు మఱొకపద ముపయోగింప వచ్చు. దాన నాగ్రంథమునకుఁ గొఱంత రాఁబోదు.

ఉ. ఒక్కెడఁ జక్కనౌ పదము శ్చ నొక్కటి యుంచిన ముచ్చటౌ మఱిం

కొక్కెడ నున్న దానసగ శ్చ ముంచి రచించిన ముచ్చటౌ మఱిం

కోక్కెడ నున్నదాని నటు రలుంచి రచించిన ముచ్చటోనుగా
మక్కికి మక్కి యన్నటులు ర మార్చిన కావ్యము శ్రావ్య మెట్లగున్.

అని యిక్కలముననుండుమహాశయులే తెల్పియున్నారు. అయ్యది న్యాయ్యమే
యని యంగీకరించువారిలో నే నొక్కడను.

శ్రీకృష్ణచరిత్రముగల దశమస్కంధము వ్రాసినపిదప నేకాదశస్కంధము
కూడఁ దెనిఁగించిన మేలనునాశయము కలిగె. పెక్కండు నన్నిక్కార్యమునకుం
బురికొలిపిరి. శిష్యకూటముం జేర్చుకొని తెలియనిధర్మముల నుపదేశించుచు మతాంత
రద్వేషముఁ బుట్టించి వారిని గుమార్దమున నడువఁ జేయు కపటయోగులు శ్రీభక్తులు
పాపండులు నగుమహానీయులదారి నాశ్రయింపక తెలిసినవియో తెలియనివియో
సద్విషయములు మునికల్పితగాథలు తెనిఁగించుకార్యమునఁ బ్రవర్తించుట మేలని
యూహించువాడను. సర్వమతములు మంచియుద్దేశముగలవనియే నాసంపూర్ణ
విశ్వాసము. కాన మతాంతరధర్మములఁ దూషింపక యిక్కార్యమున దేహ
యాత్రగడపు టుత్తమమని తలంచి పెద్దలయాశయము నవలంబించి యాకార్య
మునకుం బూనితిని. ఇంతకుముందే ప్రారంభించి పూర్తినిొందించిన విచిత్రరామా
యణము, కలివిలాసము పూర్తినిొందింపనున్న హృదయానందము ముద్రించు
ప్రయత్నము చేయకముందే ఏకాదశస్కంధ మారంభించితిని. భగవదనుగ్రహ
మునఁ బెద్దలయాశీర్వాదబలమున నెఱవేటునేని ధన్యుడను. కర్తగతుల నరయ
నర్హులెవరు? 'గవనా కర్తణో గతిః' అని భగవంతుడే తెల్పినపు డద్దాని నెఱుంగఁ
దిపురుట వెఱ్ఱితనముగాక మతేమగును? అట్టి భగవత్స్వరూపమగుకర్తము నాచే
నిక్కార్యమును జేయించునయేని కృతకృత్యుడనే. మహాశయు లిక్కార్యము
నామూలమునఁ గాఁదగునని యాశీర్వదింతురుగాక. "కిం వా ప్రార్థనయా పరోప
కృతిషు స్వాభావిక స్తద్గుణః" అన్న పెద్దలసూక్తి యున్నదిగాన నేను విశేషించి
వారిని ప్రార్థింపనక్కఱలేదు.

నేను శాక్తుడనని పెక్కండ్రుండురు. ఏయుద్దేశమున వారట్లనిరో నేఁబలుకఁ
జాలను. భగవంతుఁడు భక్తు లేరూపమునఁ దన్ను ధ్యానించిన నాదూపముననే
వారికిం దగినయ ట్లనుగ్రహించును.

“ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా”

అని మహాత్ములే తెలిపిరి. ప్రకృతి యనఁగా భగవద్భిన్నముకాదనియు భగవదిచ్ఛా
శక్తి యనియుఁ బ్రకృతిపురుషుల వేటుచేయ నెవ్వారికే సాధ్యము కాదనియుఁ
జంద్రచంద్రికలకు నగ్నికి దాహికాశక్తికి నుండుసంబంధమే ప్రకృతిపురుషులకుం
గలదనియుఁ పెద్దలనుండి చిటుతప్రాయమునందే గ్రహించితిని. కానఁ ద్రిపుర
సుందరి భక్తుడనని వ్రాసితిని. స్త్రీరూపము భగవంతునిది కాదను పెద్దల కొక్క

సమస్కారము. ఆపక్షమున నాతనిమహత్త్వమే యెగిరిపోవును. సర్వము తానైన మహాత్మునకు భేదమేమి? ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్కరూపమునం దిష్టము. దానినే భగవద్ద్రావిడముగా భావించి యుపాసించు టు త్తమముకాని యది భగవద్వీరి కరముకాదు; ఇది యగుననుట మంచిది కాదు. ఒక్కరూపమునందే ఒక్కచిన్నము నందే యతనికిం బ్రీతియుండునే నతడును మనవంటివాడే. ఇట్టివాడముచేయు వారే కపటనాటకసూత్ర ధారు లనబడుపాపండులని తలంచువారలలో నేను నొక్కడను.

శ్రీభాగవతమున దశమస్కంధము ప్రాసి శ్రీకృష్ణున కర్పించితిని. సర్వమంగళాపరిణయము శంకరున కర్పించితిని. శివకేశవులకు భేదమే లేదనువాడను. కావున నొక్కపేరుతోగాక పెక్కునామములతో నాపరమాత్మ నే స్మరింతును. అన్ని నామధేయము లామహాత్మునకుం గలవని నాసిద్ధాంతము. “ప్రణమేద్దండవద్భూమావాశ్వచండాలగోఖరమ్” అని భాగవతము నేకాదశస్కంధమునను,

విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని,
శుని చైవ శ్వపాకే చ పండితాస్సమదర్శినః.
సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శినః.

అని గీతాశాస్త్రమునందును గనబడుచున్నది. దీనిభావమేమి? భగవద్భిన్నము లేదని కదా. ఇట్లుండ నేరూపమున నాపరాత్పురుని ధ్యానించిననేమి? త్రిపుర సుందరీరూప మాపరమాత్మదనియే నాయాశయము. ఇట్లుండ నేనెట్టిశాక్తుడనో సర్వజ్ఞులగుమహాశయులే యూహింతురుగాక. శంకరాంకితమైనను శ్రీకృష్ణాంకితమైనను బరమేశ్వరాంకితమనియే నే తలంతు. ఈభావముననే యీభాగవత భాగము శ్రీకృష్ణాంకిత మొనరించితిని.

భాషాంతరీకరణము.

ఇక నాయాంధ్రీకరణ మెట్టిదో యిండుక విన్నవించును.

మూ. ఇత్యుక్తస్స ఖిలః పాపో భోజానాం కులపాంసనః,
భగినీం హంతుమూరభ్యః ఖడ్గపాణిః కచేఽగ్రహీత్.
తం జాగుప్సితకర్తాణాం నృశంసం నిరపత్రపం,
వసుదేవో మహాభాగ ఉవాచ పరిసాంత్యయన్.

3౫

3౬ అధ్యాయం.

చ. అనుటయు నాలకించి ఖలుగడై యఘరూపుండు భోజనంశపాం
సనుండును నై నకంసుండు నిశితకృపాణముఁ జేతఁ బూని యి
ట్లొనరుచు టంతయేఁ బొసఁగునొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
బునఁ ద్వరఁ బాటి యాభగిని ! పూజ్యమనోహరకేశబంధమున్.

౪౩

- చ. కరమునబట్టె; నవ్విధముఁ శ గాంచి స్వజన్మమునన్ వియచ్చురో
త్కరములు సాధువాద్యములఁ శ గ మ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను శ దామరసాతుండు పుట్టఁజాలు భా
గ్యరతిని గాంచుటన్ శ మముగల్గిన యావసుదేవుఁ డల్లనన్. ౪౪
- తే. ఏవఁగల్గించుకార్యంబు శ నిట్లుచేయఁ, దలఁచి యున్నట్టికూరునిఁ శ దన్ను నింద
చేయుదురు మానవులటన్నశిగ్గులేని, యాతురునిసామమార్గవాశ్యములుపలికి.
- మూ. శ్లాఘనీయగుణశ్శూరైర్భవాన్ భోజయశస్కరః,
స కథం భగినీం హన్యాత్త్రియముద్వాహకర్తణి. 32
- చ. మనమున బాధచేసెడు కుశమార్గముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మే
త్తనిపలుకుల్ చెలంగఁ దనఁతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
కనఁబడఁబల్కె; భోజకులక మ్రయశస్కర, శూరవారమా
న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విసందగు నాపలు కొక్కఁ డి త్తఱిన్. ౪౬
- క. నీవు కులీనుండవు మఱి, భూవిభుండవు స్త్రీని జంపఁబోలునె యందున్
దేవకి నీతోఁబుట్టువు, పావనియు నవోధయునగు శ భావింపు మెదన్. ౪౭
- తే. ఆడుతోఁబుట్టువును జంపఁనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పెండ్లియైఁయాసులక్ష
ణములతోఁ గూడియున్న దిశమమతఁజూపఁ, దగిన దేకాని చంపఁగాఁదగదుసుమ్ము
- మూ. మృత్యుర్జన వతాం వీర దేహేన సహ జాయతే,
అద్యవాబ్ధశతాంతే వా మృత్యురైవ ప్రాణినాం ధ్రువః. 3౮
దేహే పంచత్వమాపన్నే దేహి కర్తానుగో వశః.
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మై
తరుణిని జంపకుండ నిట శ ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
నరవరపుత్ర కా! వినుము శ నాపలు కొక్కటి దేహధారులై
పరఁగెడువార లెల్లరకు శ వర్షముతోడనె మృత్యు వొప్పుఁజూ. ౪౯
- ఉ. ఇప్పుడొ నూలువత్సరము శ లేగిన యప్పుడొ ప్రాణికోటికిన్
దప్పక కల్గుమృత్యు విది శ తథ్యము; దేహము పంచతంగనన్
జొప్పడియున్న కర్మగతిఁ శ జొక్కుచు దేహి స్వతంత్రహీనతన్
దెప్పన నూత్న దేహమునఁ శ దేజము నించుచుఁ బ్రాక్తనాంగమున్. ౫౦
- మూ. ఏకదా క్రిడమానాస్తే రామాద్యా గోపదారకాః,
కృష్ణో మృదం భక్షితవానితి మాత్రే న్యవేదయన్. 3౪

సా గృహీత్వా కరే పుత్రముపాలభ్య హితైషిణీ,
యశోదా భయసంభ్రాంతప్రేక్షణాక్షమభిషత.

3౫

యశోదా.—

కస్తాన్మదమదాంతాత్త౯ భవాన్ భక్షితవాన్ రహః,
వదంతి తావకా హ్యేతే కుమారాస్తే౭గ్ర బో౭ప్యయమ్.

3౬

శ్రీకృష్ణః—

నాహం భక్షితవానంబ సర్వే మిథ్యాభిశంసినః,
యది సత్యం గిరస్తర్హి సమక్షం పశ్య మే ముఖం.

3౭

యద్యేనం తస్మి వ్యాదేహీత్యుక్తస్స భగవాన్ హరిః,
వ్యాదత్తావ్యాహితైశ్వర్యః శ్రీ డామనుజబాలకః.

3౮

కిం స్వప్న ఏతదుత దేవమాయా కిం వా మచీయో బత బుద్ధిమోహః,
అథో అముష్యైవ మమార్భకస్య యః కశ్చనోత్పత్తిక ఆత్మయోగః.

౪౨. అథ్యా. ౮.

చ. మనమున నెంచి వేచని కుమారుని జేత గ్రహించి సాధ్వసం
బునఁ గనుదోయి తోఁఁట్రలఁగఁ ॥ బొల్బగుదృష్టులఁ ద్రిష్టు నటులుం
గనఁబడ నున్నయాకొడుకుఁ ॥ గాంచి చలాత్తక! యొంటిపాటునం
దినితి వదేల మృత్తనుచుఁ ॥ దెల్పిరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్.

౫౩౪

క. వినిపించె నీదు నగ్రజుఁడును దీనిం జక్కనని కడకుఁ బెదరింపఁ
విని యంబా! మన్నును నేఁ, దినలే దీబాలకులును ॥ ధీవిరహితులై.

౫౩౫

చ. అనృతములాడి రిద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో
మును బరికింపు మీవె యటఁ ॥ బొల్బునొ వాసన యెద్ది నీమనం
బునకె యెటుంగనొ; ననినఁ ॥ బూనిక నన్నులమిన్న యట్టులై
నను ముఖముం గనంబఱపు ॥ నాయన! చూచెద నీదుసత్యమున్.

౫౩౬

క. అనిహతపరమైశ్వర్యంబునఁ దగి భగవంతుఁ డగుచుఁ ॥ బొలుచు హరియు నో
రును విప్పి చూపెఁ గ్రీ డా,మనుజార్భకుఁ డెట నిట్లు ॥ మాఁగితిముఖమున్.

చ. కనఁబడుచున్న దేమి యొకొ ॥ కారణ మీయది స్వప్న మానొ మే
ల్కొని యిటులున్న దానఁగద ॥ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ
గనుకనె దైవమాయ యనఁగఁ దగునద్దియె యేని యెల్లరుఁ
గనుఁగొనియుందు రిద్దియును ॥ గాదిది నాదగుబుద్ధిమోహమా.

౫౪౨

సీ. బుద్ధిమోహమయేని శ్రీ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన శ్రీ నల్ల నాకుఁ
గనఁబడుచుండుట శ్రీ గాదది; యీబాలకునకు స్వభావమై శ్రీ మనసుచేత
నూహింపరానిదై శ్రీ యొప్పెడు నాత్మయోగం బగునంచు నిక్కరణినెంచి;
మూ. వనం చ తత్కొమలగోభిరంజితం జగౌ కలం వామదృశాం మనోహరం.

౪ అధ్యాయ. ౨౯

చ. మనుజవరేణ్య యందుఁగలమాధవుభావ మెఱుంగు టొప్పు నా
వనితలు సంతసించునటు శ్రీ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త
న్మనములఁ గామరాజ మనునూనితబీజము నాటె వేణునా
దనియతి దేశికుండువలె శ్రీ దాపము లంతము నొందునట్లుగన్. ౧౬౬౦

గూఢార్థముగా భావార్థదీపిక వ్రాసెను. దాని ననుసరించి వ్రాసితిని.

మహామతులారా! స్థాలీపులాకన్యాయము ననుసరించి నాపద్యములను
మూలమును జూపితిని. ఈవిధముగనే తఱచుగా వ్రాసియుండునని తమ
రూహింపఁగలరు. ఇందెన్నియో ప్రమాదములుండు. వానినెల్ల నాయందుఁగల
వాత్సల్యమున నాకుం దెలిపి నాచేతనే సవరింపఁజేసి పుణ్యముగట్టుకొందురని
వేడువాడ. తమవంటిసాధుసత్తముల నింతకంటె విశేషించి ప్రార్థింపనక్కఱ
లేదు.

కృతజ్ఞత.

ఈగ్రంథముద్రణమునకు నెంతో దోడుపడిన శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ
కుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరువారికిని, మ-రా-రా-శ్రీ పాణకా గోవిందరెడ్డి
గారికిని, (డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ఉపాధ్యక్షులు) నాపని తమపనిగా నామేలు తమమేలుగా
భావించి నాకు సకలవిధములఁ దోడ్పడుచు భాషోద్ధారకులై దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి
విరాజమానులగు మ-రా-రా-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారికిని, నేను
గోరినంతనే బహుకార్యభారమగ్నులయ్యును బదులుమాటచెప్పక యుపాధ్యక్ష
తమువ్రాసి సకాలమునఁ బంపిన కవిసార్వభౌములు శతాధికమహాగ్రంథకర్తలు
నగు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారికి నేతన్తులమున నాకృతజ్ఞతం
దెలుపుచున్నాను. అచ్చుకూర్ప మొదలిడినదాదిగా వానిని దిద్ది నాకెంతయో
తోడ్పడి కృతీసమర్పణోత్సవకార్యమున సకలభారమును వహించి నాకెంతో
యూఱుటఁగల్పించిన చిరంజీవి కావ్యపురాణతీర్థ విద్వాన్ జనమంచి వేంకట
సుబ్రహ్మణ్యశర్మకు (హైస్కూలునం దాంధ్రపండితునకు) నాయాశిష్యములగు

దేలుపుచున్నాడను. ధనదాతలగు మహాశయులపావననామధేయముల నుత్సవ
చరిత్రమునఁ దెలిపియున్నాడను. అట్టి యుదారస్వభావులకును, నాయాయుత్సవ
మున కెంతోతోడ్పాటుచూపిన కడపనగరవాసులగుమహాత్ములకు నాకృతజ్ఞత
నేతన్నాలమునం దేలుపుచున్నాడను. ఇంకఁ బెంచి వ్రాయ సమర్థుడనుగాని నేను
నాయపరాధసహస్రముల మన్నింపుడని పండితాఖండలులఁ బ్రార్థించుచు నీవిష
యమునుండి విరమించుచున్నాడను. నా యీలేఖినిని గ్రంథాంతరముల వ్రాయఁ
ద్రిష్టుచున్నాడను.

నిందతు నందతు వా సన్నసూయురనసూయురత్ర కిం తేన
యత్సన్తానసగమనామైవేదం మమ తు పాథేయమ్.

అని విన్నవించు సజ్జనపాదారవిందభజనానందసాంద్రుడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ పరమేశ్వరాయ నమః

శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతము

పీఠిక.

—ॐ దేవతాదిస్తుతి. ॐ—

మన్తాన్యతమంబు జ్ఞానదము సోచ్చిన్తోదరూపంబు ప
ద్మోమావాక్పతిసంతతార్చితము శ్రుత్యుక్తప్రభావంబు స
ర్వామర్త్యస్తుతిరాజవర్ణితము ధ్యానాధీన మోంకారస
ద్ధామావాసము నైన దివ్యమహాముఖ ధ్యానింతు నిష్టాప్తికై. 1

శా. మాయంగూడి ప్రపంచసృష్ట్యవనముల్ ధామాయించుకార్యంబుఁ దాఁ
జేయం బూని యజాచ్యుతేశ్వరలను సంసిద్ధాహ్వలం దాల్చి దు
ర్జేయుండై సకలాధికుం డగుచు జేజే లెల్లఁ గీర్తింప నా
మ్నాయంబుల్ వినుతింపఁ బూజ్యతముండై ధామండు నై నాశితా
పాయుండై తనయంతవెల్లు సగుణబ్రహ్మంబు నేవించెదన్. 2

మ. ఘనమై పొల్చువిరాట్టునాశయము నికల్కం బిట్టిదే యంచు లో
కనికాయంబు విచిత్రరీతి వెలయంగఁజేసి లోకేశ్వర
వనజాతాసనవిష్ణుశంకరులు నాఁ బ్రఖ్యాతిఁ గన్నట్టివా
రిని నిర్మించి యెసంగు శ్రీలలిత నిర్లిప్తం దలంతున్ మదిన్. 3

శా. ఎందుం జూచినఁ దాన యశాచు నెవరే ధామనెట్టెట్టు లర్పించినన్
డెందంబందు విశేషశాస్త్రహితమా ధామంబునన్ ధ్యాన మా
నందస్ఫారసుధాసముద్రమున ముగ్ధులజేసినన్ వారి కిం
పొందం గోర్కుల నిచ్చుదేవిని జగదూర్వ్యహేళ్వరిం గొల్చెదన్. 4

సీ. అద్భుతశక్తి మూలాధారచక్రైకగత యయి యా విధి ధామగ్రంథిఁజెండి
మణిపూరచక్రైకమధ్యమునందుండి కమలనేత్రగ్రంథి ధామంబుఁ
గావించి యాజ్ఞాఖ్యైకమ్రచక్రాంతరాశస్తయై వివిధవిలాసగతులఁ
దనరి రుద్రగ్రంథిదళనంబు గావించి మఱి సహస్రారకమలవసతిని

తే. గాంచి యమృతధారలఁ గురియించుచుఁ దగి
నవ్యవిద్యుల్లతాసమానప్రభ వెల

యంగ పట్చక్రములవైన శ నధివసించి
యలరు శివకామసుందరిఁ శ దలఁతు మదిని.

5

మ. పరమేశ్వరము మాళిఁ దాల్చి జగముల్ శ పాలింపఁగా భార్యవీ
సరిదీశాత్త జసాయమై వెలయ నంగచచ్చక్తి దుష్టాత్ములఁ
గురుచక్రంబునఁ జెండి ధర్మమున కేఁక్షోభంబు లేకుండఁ గా
చు రమాకాంతుఁడు భక్తవత్సలుఁడు కాశచుంగాక నన్నెప్పుడున్.

6

మ. వనజాతాతుని గార్యసిద్ధికి నదోబ్బంగిం బ్రసర్తింపఁ జే
యనగుం దద్విధిఁ ద్రిప్పుచున్ మునిసమాసరాధ్యాంఘ్రికేజయై
ననజాతాకృతి నొప్పువీతమున దోవప్రాతముల్ గొల్వ నొ
ప్పునతా ర్తిప్రశమైకదక్షఁ గొలుతున్ శ భూతాఘమాతఁ రమన్.

7

చ. గరళమహాగ్ని కంతమునఁ శ గమ్రనిభూషణమై వెలుంగ భీ
కరఫణిహరకంకణనికాయము వత్సకరంబులంబు సుం
దరముగఁ గన్పడం దనయనంతమహాద్భుతశక్తి యెంతయున్
నిరుపమమై చెలంగఁదగు శ నిర్మలమూర్తి భజింతు శంకరున్.

8

చ. అనిశము సర్వమంగళయై శ ధైర్యమేశ్వరుపామసార్వమం
దనుపమలీల నుండి జగదంబ యన్ నుతిఁ గాంచి దష్టమ
ర్దనగురుకార్యసంగతి సతం బలరారుచు సత్కృపాబ్ధి నా
ఘనతనహించి లోకములఁ శ గాచెడుకామకళాంబుఁ గొల్పెదన్.

9

ఉ. నిత్యము శర్తదంబు బహునిర్మలమున్ సుకృతాకరంబు నొ
సత్యపదంబు వాసమయి శ సన్నతి కెక్కఁగ వేదబృందముల్
ప్రత్యయ మొప్పు సృష్టి దగుభంగిని దెల్పఁగ మానిసంఘసం
స్తత్యసరోజవీతమున శ శోభిలు నాపరమేష్టిఁ గొల్పెదన్.

10

సీ. హరివాక్కామహారాఖ్యబీజంబు లే పరదేవి మంత్రరూపమున వెలయుఁ
దోరంపునాదబిందుకళ లేయంబి కా వీణారవంబులై శ వినుతికెక్కు
భక్తవాంఛాళు లేపరమేశ్వరికటాక్షాళిభవంబు లై శ యమరుచుండు
జగదోఘవృద్ధిసంక్షయము లేభగవతీ హృదయానుసరణత శ నెనఁగుచుండు

తే. నట్టిశారద విధిరాజ్ఞి శ యనుపమాన, శక్తిసంయుత ముని మనఃసృష్టవసతి
వేదపరినుతమహిమాధ్య శ విమలధిషణ, సతము మన్తాసంఘసం నెనఁగుఁగాత.

చ. తొలుతనే పూజఁ గైకొనుచుఁ శ దోరపువేడుక భక్తకోటి వాం
ఛల నొడఁగూర్చుచున్ దివిజనసన్నతిఁ గాంచుచు విఘ్నయంత్ర ము
జ్వలతరశక్తిఁ జెండి మునివర్యులు తనొగడంగ శ్రీసరాం
బలలితదృష్టిపాత్రుఁ డయి శ భాసిలు విఘ్నవతిం దలంచెదన్.

12

- క. నిరతము శిష్యసమూహో, ధర్మణమే సత్కృత్య మనుచుఁ శ దలఁచెడు కరుణా
శరధిని రాజ్ఞీవంశస్యని, సరసింహబుధేంద్రు గురు మనంబునఁ గొల్తున్. 13
- క. జ్యోతిర్విద్యావిద్యురు, నీతిజ్ఞుని సత్కృపాంబుననిధి సచ్చిష్య
వ్రాతుని వేంకటరామను,ధీతల్లజు దేశికుఁ మరదిఁ ధ్యానింతున్. 14
- క. ముకుళితహస్తైః వాల్మీకి వ్యాసుని గాఢీదాసు శ మృదువాక్యఖ్యా
తికలితుడండిని భవభూ,తికపీంద్రాదులను సంస్తుతించు భక్తిన్. 15
- క. తెలుఁగువిషయమునను ద్రిమూ,ర్తులు నాఁదగి సకలసుగుణతోయనిధు లనఁ
వెలసెడు భారతకవివ,ర్ణుల నన్నయముఖులఁ గొల్తు శ నురుతరభక్తిన్. 16
- ఉ. భూతలమందు నీతనికిఁ శ బోల్పుఁగ నీతఁడె సాటి భక్తి నం
చేతఁజేసె చెప్పఁదగ శ కెల్లవిధంబులఁ దా నతుల్యుడై
చేత మదీశ్వరాంఘ్రిసరసీరుహయుగ్మమునందు నొప్పఁగాఁ
బ్రీతి నెసంగు పోతనకవిప్రవరుఁ భజియింతు నెమ్మదిన్. 17
- క. శ్రీనాథ సుఖవిశేషులు, మానితయశు సోమనాథుఁమంజులకవితా
శ్రీనిలయు నంది తిమ్మన, ధ్యానింతుం బెద్దనార్యుఁ శ దద్దయు భక్తిన్. 18
- క. శ్రీరామరాజభూషణుఁ, గోరికఁ దలపోసి మఱియుఁ శ గుంభిని సుయశ
శ్రీరమ్మ లై నసత్కవి,ధీరులఁ బ్రాచీనులను నుగతించు బ్రీతిన్. 19
- సీ. తెనుఁగుబాస రవంతయును గొఱంతను గాంచకుండంగ భారతముదుపరిశ్ర
మములకు లొంగి పోరము గాంచి మఱియు శతాధికగ్రంథముల్ శ హరిశ్చైలి
నిర్మించి యామ్నాయనికరము నేరిచి కవిసార్వభౌమవిఖ్యాతిఁ గాంచి
గండవెండేరంబు శ కాలికి సత్కవుల్ తగు దీపె యని తొడుగఁగఁ జెలంగి
- తే. నిత్యసంతుష్టిఁదగి మహానృపసభాంత,రాశముల నెన్నియేని మర్యాద లొంది
పాలుదు శ్రీపాదవంశసంభూతుధీర,ముఖ్యుఁ దలఁతును శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.
- ఉ. బమ్మెర పోతనార్యుఁ డొగి శ భాగవతంబును దెన్దొనరె మో
దమ్మలరార దానిఁ గవితల్లజు లెల్లరు సంతతంబు శీ
ర్వములఁ దాల్తు రట్టికృతీసత్తమముఁ దెనిగించు టేల గ
ర్వమునఁగాక యంచుఁ దెగివల్కుఁడీ బుధులార మ్రొక్కెదన్. 21
- ఉ. రాముచరిత్రమెల్లఁ గవిరాజులు మెచ్చుఁగఁ దెన్దొనర్చి శ్రీ
ధాముఁడు ముక్తినాథుఁడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నౌ
తామరసాక్షుదివ్యచరితంబును వ్రాసితి వాంఛితం బిదే
నామదిఁ గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁదగున్. 22
- చ. హరిచరితంబుఁ దెల్పుటకు శ నందలు నర్హులై సాంద్రభక్తి సం
భరితులు తెల్పు నయ్యది ప్రభావవిశిష్టముగాఁ జెలంగి యు

ర్వరః బరఃగుణ మహాత్ములును శ వారక మెత్తురు నేనుదప్పు నిం
కొరుడు వచింపలేడనున శ దొప్పునె మెత్తుర పండితోత్తముల్. 23

ఉ. కావునఁ గృష్ణమూర్తిదగు శ కమ్రచరిత్రము విస్తృతంబుగాఁ
బావనఁబడిం చెలుపు శ భాగవతంబును దెన్దొనర్చు నా
భావమునుం బవిత్రమగుభంగి నొనర్పఁగఁ బూనినాడ నో
కొవిదులార! దీనిఁ గొని శ కూర్చిని వృద్ధి నొనర్పఁబూనుడే. 24

చ. పలువురు పండితోత్తములు శ భాగవతార్థము లీట్టి వంచు ని
స్థులమగుపాండితీమహిమ శ తోషఁగ వ్యాఖ్య లొనర్చి రందొగిం
దెలిపినయర్థభేదములు శ తెల్లనఁ దేటపడఁగఁ గూర్పఁగాఁ
దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పుల దిద్ది కృతార్థుఁజేయుడే. 25

చ. నెమకిన నన్నయాదికవిసీరజగర్భుల సత్కృతీంద్రుని
ఘమునను దోషలేశములు శ కన్పడు సీత్యతఁ దోచుటబ్రమే
యమలమనీషులార! యిక శ నాదృతి సీత్యయందుఁ గల్గదో
షములఁ దొలఁచి కావున డిది శ సజ్జన నైజము గాదె యెన్నఁగన్. 26

క. ఈసత్కృతి భక్తిమెయిన్, హసనముఖపూజితాంఘ్రి శ ననజానకతుల
శ్రీసదనునకున్ గృష్ణున, కీసవృత్తి గొంటఁ బెద్ద శ లది తగననుటన్. 27

మ. కలలోఁ దోచి తెలుంగుబాస నిపు డేగ్రంథంబు నాపర సీ
యిలవిఖ్యాతీ చెలంగఁ గూర్పుమని న శ న్నేదైవామే గోరలే
దలఘుస్వాంతులవేడ వారలిడు సయాజ్ఞం దలందాల్చి శ్రీ
జలజాతుం గృతినాథుఁజేసితి నిదే శ సత్యంబు ముమ్మాటికన్. 28

చ. హరుడన విష్ణుపాదయుగళార్చకుఁ డొననుదాసులందు శ్రీ
హరి యన శంభుపాదముల శ నన్వహముం దలఁబాల్చుదాసుడం
చరయక పల్కుచుండెడు మహాత్ములపంక్తిని జేరఁజాల సీ
యిరువురు నస్వతంత్రులె హరేశ్వరుఁ డొక్కఁడె శాశ్వతుం డగున్. 29

ఉ. ఆపరమాత్మ నిచ్చయె యహర్యతమాదృతశక్తిమీఱ నా
శాపతులం ద్రిమూర్తులను శ సర్వజగంబుల సృష్టిచేయఁగా
నోపికఁ గావఁ గాలమున శ నొక్కటఁ ద్రుంపఁగఁ జాలి వెల్లుగా
దే పరదేవి యన్నప్రథ శ నెత్తఁజి దాల్చెడు నేర్పమీఱగన్. 30

క. పరమాత్తునకుఁ దదిచ్చకు, నరయంగ నభేదమె యగు శ నట్లగుటన్ శ్రీ
పరుడున్ హరుడున్ బరమేశ్వరులని వాదింప నేల శ వాగ్దేవిభరిచేన్. 31

క. ఒకఁడె పరమాత్మ యనుచుం, బ్రకటించుంగాదె వేదహార ముపనిష
న్నికరము వానిం గాంచియు, నికనున్ వాదింపఁబూన శ నేమనవచ్చున్. 32

తే. అట్టిభేదంబు విడనాడి యంద టొక్క, తత్త్వముననుండి వెడలిసత్యములని
యెంచి సమబుద్ధి వానిఁ బొటించి యెల్ల, జీవులకునిశ్చయం డొక్కదై వమె యని.

చ. మనమున నెంచి భక్తజనమానసకల్పితనామరూపుఁడై
తనరెడు నాపరాత్పరునిఁ యదత్త్వవిదుల్ కొనియాడువానిఁ గృ
ష్ణనిహితనాము నీకృతికి యాధునిగా నొనరించినాడ న
జ్ఞు లనుమోదముం దెలుప యశ్వతత్త్వపఁ గోరి భక్తిమై. 34

క. శ్రీరాధేశా! యీకృతి, సారసదళనేత్ర నీదుఃసత్పదములకుం
గోరికమై నర్పించితి, నేరితిం బ్రోతు వొక్కొ యీదీను నిఁకన్. 35

క. అనుచుఁ బ్రార్థించి నిరంజనునిఁ దీనావనుని విశాలయశుని శ్రీ
శుని లలితాకృతి ధ్యానించి నియతి నంకిత మొనర్తుఁ యజితం బలరన్. 36

క. అమలాంగిని నిర్మలవి, త్తమునందగి నీదునేవ యధర్మం బని చే
య మయికొనుబాలికార,త్నము దీనిం గొనుము సర్వనాథా దేవా. 37

వ. అని ప్రార్థించి మద్వంశచరితంబు వినిపించెద.

కృతికర్తృవంశచరిత్రము. ౧

సీ. ఆంధ్రదేశమునకు యామ్యభాగంబున శ్రీశైల ముత్తరసీమగాఁగఁ
గాంచీపవిత్రనగరము దక్షిణభాగమున నుండఁగాఁ దెలుం యగనెడువేరఁ
బరఁగుదేశం బొండు యభాసిల్లు నిదియె త్రైలింగాఖ్యదేశం బనంగ వెలయు
నందుఁ బినాకిని యనుమహానది యొప్పు దానికే జెంతనె యదక్షిణమునఁ

తే. దనరుఁ గలువాయ యనుపురతల్లజంబు
నాదు జన్మస్థలంబయి యనలుపుమీఱు
దానికిం బశ్చిమాశను యదగును గడప
యనెడునగరంబు పంచయోజనములందు. 39

క. ఆమండలమున వేంకట, రామపురం బనెడు నొక్కగ్రామము తగు సు
త్రామోత్తరదిక్పంధిని, ధీమన్ని వహాధ్య మగుచు యదివిజపురము నాన్. 40

సీ. కలువాయఁ బాసి యేకారణంబుననొ నా పూర్వ లాగ్రామంబుఁపొందుఁగోరి
వచ్చి వసించిరి యాసార్వమై యది యగ్రహారం బొట యనవని దివిజ
వంశపూర్ణంబయి యభాసిల్లు; జనమంచివారన మాయంటిపేరువారు
తనరుచుందురు, వేదతత్త్వ మెఱింగిన సూర్యనారాయణ యసోమయాజి

తే. యలరు నాప్రపితామహుఁ యడతనిపత్ని
యచ్చమాంబిక వారికి యనిచ్చమీఱు
సంతతియె లేకయుండి యీశ్వరకటాక్ష
మున జనించెఁ గుమారుండు యవినయధనుఁడు. 41

- క. కృష్ణయజుర్వేదంబున, నిష్ఠాతుం డగుచు ధర్మనియతిని స్వాంతం
బుష్ణకీరణపాదార్చన, విష్ణుధ్యానాభిరక్తి శ పలయంగ నలరెన్. 42
- ఆ. వివిధనియమములను శ విలసిల్లి వేంకటేశ, శావధాని యనంగ శ నాతఁ డొప్పెఁ
దత్కశత్ర మవని శ ధర్మమతెన్ సాధ్వీ, యగుచు నెసంగెఁ జేరమాంబయనంగ.
- క. ఆయిర్వరకున్ ధిషణ, ప్రాయులు పుత్రైకులు మువ్వరు ప్రభవిల్లి రొగిన్
న్యాయవిదుత్తములై హిత, ధీయుతులై సాధుజననుతెన్ మించి రిలన్. 44
- క. అం దగ్ర జుండు శంకర, సుందరపాదారవింద శ శుంభచ్చిత్తేం
దీందిరుండు వేదవతనా, నందుండు శాంతాదిసద్గుణగణధనుండున్. 45
- సీ. కాశ్యాదిసత్తైత్రగణదర్శనాదరుఁ
డగుచు సుబ్రహ్మణ్యుఁ శ డనెడువేంక
బీలువంగబడును దశత్త్రియసోదరుండు శేష
యాఖ్యుండు ధర్మశాస్త్రాభి నెఱింగి
యామ్నాయముఁ బఠించి శ యలరుఁ దత్సదరుం
డగుసుబ్బయాహ్వయుం శ డాత్రయంబు
నందుఁ ద్వేతియాకుఁ శ డగుశేషయార్జ్యుండు
సంతానహీనుడౌ శ జ్ఞాతికీయఁ
- తే. బడంగఁ గలువాయ యందె నివాస ముండె
నతని కొక్కతనూభవుఁ శ డార్యభక్తుఁ
డుదయమందె; శేషాఖ్యసహోదరుండు
సుబ్బయార్జ్యుండు వటువయి శ చొచ్చె దివిని. 46
- క. నాతండ్రి సాధునియతెన్, ఖ్యాతంగని భర్తృపాదశక్మలయుగళసే
వాతతశక్తి గని తగు, నాతం గామాక్షి యనెడు శ నయగుణనిలయన్. 47
- తే. పెండ్లియాడె నాదంపతుల్ శ ప్రియముమీఱఁ
బుత్రికల నిర్వరను మఱిపుత్రులను ము
వ్వరను గాంచిరి; తొలిపుత్రి శ నిరుపమసుగు
ణాభిమండితయయి శీల శ మమర వెలసి. 48
- సీ. సుబ్బమాంబిక యనుశుభనామమును గాంచె నన్న పూర్ణవృన్దా శ నామె యనుజ
యలరె నవ్వలివార శ లగుసుతు లిద్దఱు నవషడబ్రవయస్సు శ సవ్యభవ్య
సుందరరూపముల్ శ శోభిల్లి నుండంగ సమ్మవా రనుపేర శ నవనిఁ బరంగు
వ్యాధి యొక్కడు సోకి శ వారలనిద్దఱ రేపట మాపట శ రూ పడంగఁ
- తే. జేసె; నప్పటికే నవమాసపరిమి
త. మగుబాల్యంబు గలవాడఁ శ దల్లి సుంత

యూటంటంబొంద నావ్యాధి శ నొందియును బ్ర
దికితి మాతులగృహమున శ దేవునిదయ.

49

చ. తనయల నన్ను నీముగుర శ దాఁ గని నాజనయిత్రి ప్రాణముల్
తనువున నిల్వజాలెనట శ తప్పవుగా విధిచేష్ట లంచు నె
మ్మనమునఁ దోఁచు మే మచట శ మాతులగృహమునందె యెంతయున్
వనటఁ గృశించుమాతయును శ వాసముచేసితి మంట యెట్టులో.

50

చ. జనకుఁడు జ్ఞానియాట విధిసమృతకార్యము తప్ప దింతయున్
దనయులు నిర్వు రీసుతుఁడుఁ శ దక్కిరి చాలు నటన్న యూటంటన్
గని యల యగ్రహారమునఁ శ గాఁపురముండెను గొన్నివర్ష ముల్
జనకునియింటనుండి నిజసద్ద ముచేరెను దల్లి యంతటన్.

51

చ. కొలఁదిదినంబు లేగ ననుఁ శ గూరిమిఁ బెంచెడు తల్లి నెమ్మదిం
గలిగెఁ దలంపు నన్ వటువుఁగా నొనరింపఁగఁ దండ్రి యిప్పు డీ
తలఁపుఁ గొనంగనేల? యని శ దానికి సమృతిఁ జూపఁడయ్యెనం
దుల కిసుమంత చింత మదిఁ శ దోఁచెను దల్లి కదెట్లా దుర్విధిన్.

52

చ. బ్రదుకుట దుర్లభంబగుట శ బాలుని వేటొకమాట పల్క కీ
యదనున విప్రతన్ వెలయున ట్లొనరింపుడు నాఁగఁ దండ్రి యున్
బదియుఁ బదాటునాళ్లకె యభంగగతిన్ జతనంబుచేసి మా
తదయినకోర్కి దీర్చె మదిఁ శ దల్లడపాటొదవంగ నెట్టులో.

53

ఉ. అటవయ్యెడు నాజననమాదిగ నప్పు డెసంగె నంట యే
యూటంటలేక నాజనకుఁ శ డుండఁగఁ గార్తికాఖ్యమాన మే
కాటియఁ బెట్టఁబూని యొడికంబునవచ్చెను; నన్నుఁ బెంప నే
మాటనితల్లి జ్యేష్ఠసుతమాటను దాటక పంపె నానెలన్.

54

సీ. కార్తికంబు శుశ్లం బనుపక్షంబు నందును బదియవ శ దగుదినంబు
రానున్న తఱి జ్వరాశ్ ర్తయె యగు నామాత పిలువనంపఁగ నేను శ బితనుగూడి
యింటికిఁ బోవఁగ శ నించుకయ్యెఁబల్కుఁ జాలనిస్థితి నుండె శ జనని నాడె
మత్కరతలమునఁమ స్తకం బిడి నాదు మోముఁ జూచుచుఁ బ్రాణములను వదలె
తే. నంత నాతండ్రి తద్విరహోర్తుఁ డగుచుఁ, గాశికింబోయె నన్న ప్పు శ కనికరమునఁ
జిన్నితోఁబుట్టు వయియున్న యన్న పూర్ణ, చేరఁదీసి యాదృతిని బోషించె మిగుల.

క. నను సోదరికంటెను ప్రితిని బ్రోచెను బావ యగుచు శ దీర్ఘఖ్యాతిం
గనిమించెడురామార్యుం, డనుకంపంబుధి యనంగ శ నర్హం డతఁడౌ.

56

క. చిరకాలము శ్రీకాశీపురమున నివసించి యందుఁ శ బొదలు బుధులయా
ఘరమునకుం బాత్రుండై, యరుదెంచెను నాదుజనకుఁ శ డాత్మజులఁ గనన్.

57

- చ. కొలది దినంబులుండి నను శ గోమునఁ బెంచెడుతండ్రి యెన్నొవి
ద్యుల జదివించువాంఁఁగొని శ యప్పుడ తోడ్కొని సాధుమండితా
వభుల నెసంగు నీకడప శ వైశమ చేరిచి తీర్థయాత్రవైఁ
జెలఁగెడు వేడ్కఁబోయెఁ బురిఁ శ జేరిననే జడువంగఁ బూనితిన్. 58
- సీ. పదునొకండవయ్యేటఁ శ బరదేశవాసుంబు గలిగిన నాటలఁ శ గాల మేగ
కుండఁ బరించుచునుండఁ గాళికాబోవు వాంఁఁగల్గెను దానఁ శ బయవమైతి
బై రాగులే తోడుఁపాటు చూపంగఁ గాలి నడకచే నన్నములోనాల్గు త్రోవ
యందె చెల్లెను గాళియందును గొన్ని నత్సరములు చదివి విజయనగరము
- ఆ. నండఁ గసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రమును బరించి సాధుజనులకృపకుఁ
బాత్రుండ నయి దైవభక్తిగల్గెడుమార్గములను దెలిసి యోగములగ్రహించి.
- క. జనులను యాచించి ధనార్జన మొనరుపజాల కెట్లో శ సుస్మృతి సాగి
పను నాంగ్లపాతశాలను, దెనుంగుఁ బండితుండనై విధిం బక్కంగన్. 60
- క. ఒసరించుచు హాలాస్యం, బనునామమునం జెలంగునట్టి మధుర దౌ
ఘనమహిమముఁ దెల్పుకృతం, బొసరించితి స్కాందమునను శ బొల్పెడునదియున్.
- క. లలితోపాఖ్యాసంబును, లలితాంబా చిన్మయప చోలంగుననెడికో
ర్కులఁ దెన్గుచేసినాడను, బలుకుల నదె యునరఁజేయుఁ శ బావనములుగన్.
- సీ. బ్రహ్మాండ మనెడుపురాణంబుఁ దెనిగించి వేంకటాచలవతి శ విభునిఁజేసి
రామాయణంబు సరస్వంబు వ్యాఖ్యానార్థములతోడ నచనంబు శ కలియకుండఁ
దెనిగించి రామచంద్రునిఁ గృత్తిశునిఁ జేసి వివిధపురాణముల్ శ పెదకి పెదకి
శ్రీశృంఖల నవతారసిద్ధతత్త్వంబెల్ల వచనరూపంబున శ వ్రాసి శృంఖల
- తే. నధిపతిగఁ జేసినాడ నయ్యుదియుఁ జేరఁ, దనరుఁ గృష్ణావతారతత్త్వం బనంగ
నపుడె తెనిగింపఁబూనితి శ నమలకథల, నలరు బ్రహ్మపురాణము శ నాదిమ మని.
- క. ఈనడుచు నే నొసర్చిన, నానావిధకృతులఁ జేర్కొనఁగనేల మరు
త్సానువిజయాదికము లని, వానిం దలపోయఁదగును శ భవ్యమనీషుల్. 64
- సీ. బ్రహ్మపురాణవర్ణము పూర్తియొందించి దశరథరాజనందనుపవిత్ర
చరితమే మానవసంఘప్రవృత్తికిఁ దార్కాణమని యెంచి శ దానిసార
మెయ్యెయి నీతుల శ నెఱిగించునో యవ్విధము తేటపడెడుచందమునఁజిత్ర
రామాయణ మను వేరంగ్రాలునట్లుగా వ్రాసి యస్తద్ధరునరులయాజ్ఞ
- తే. మాళి ధరియించి శ్రీసర్వమంగళాప్రణయ మనునత్స బంధముఁ శ బ్రణతభక్తి
భరరసైకపూర్ణంబుగ శ వ్రాసి పిదప, భాగవత దశమస్కంధభాగ మిట్లు. 65
- క. తెనిగించినాడ శ్రీరామునిచరితమునందుఁ దోచు శ ఘనతత్త్వము నా
మనమునఁ దోచినదాని వచనరూపమునన్ మనీషిసంతతి యలరన్. 66

- తే. వ్రాయుచున్నాడ నందేడుభాగములొగి, బ్రకరణములనువేర వ్రేల్చడియె నవలి
దై నభాగముసాగు; రామావతార, తత్త్వ మనువేర గ్రంథమంతయుఁ జెలంగు.
- తే. ఢిల్లికిని ఢిల్లియే సాటి శ పల్లికల్ల, పల్లెయే సాటి యనునుడి శ పరఁగియుండు
సత్కపులగ్రంథముల కివ్వి శ సాటి యగునె, శక్తికొలదిని వ్రాసితి శ సాధులార!
- క. ననుఁ దాండవకృష్ణుం డనియును మఱి శేషాద్రి యనియు శ నొగిఁ బిల్చిరి ప్రీ
తిని జనకాదులు తొలి దానిని గ్రంథమె తెలుపుచుండుననియతి మెఱయఁగఁ.
- క. రెండవదా నామము భూ, మండలమున నెగడు నిట్లు శ మామకచరితం
బుండును; దెప్పితిని గృతీ,శం డగుశ్రీవాసుదేవు శ శుభసన్నిధినిఁ. 70
- వ. ఇట్టి నేను సమాహితాంతఃకరణుండ నై. 71
- క. యోగి ధ్యేయునకు మహా, యోగేశేశునకుఁ బ్రవిమలోజ్జ్వలతేజో
భాగగతలోకజాలున, కాగమవేద్యునకు నవిరళతానందునకుఁ. 72
- క. మునిచి త్తపద్ధవసతికి, మునికల్పితదివ్యనామమూర్తికిఁ ద్రిదశేం
ద్రనిచయముకుటోజ్జ్వలర,త్న నికరసంవ్యాప్తపాదశతామరసునకుఁ. 73
- క. ఉపనిషదోఘప్రతిపా,ద్యపరమభాగ్యునకు భక్తతల్లజవరచి
త్తపదస్థిర వాసునకుఁ, వ్యపగతభేదునకు సత్కృపాంభోనిధికిఁ. 74
- క. భక్తకృతధ్యానై కా, సక్తునకుఁ వేదరాశి శ సమధిగతప్ర
త్యక్తునకు నిత్యునకుఁ, శక్తిశున కప్రమేయశాంతాంబుధికిఁ. 75
- క. వనజాక్షవనజభవభవ, జనకునకుఁ సత్కవికృతసాధుగ్రంథా
భినిహితసమ్మదునకు లోకనికరనాథునకు రాధికానాథునకుఁ. 76
- క. ఓంకారరూపునకు నిర, హంకారజనాంతికస్థితాత్మనకుం గృ
ష్ణాంకితవరనామునకుఁ, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాస్యునకుఁ. 77
- తే. అంకితమ్ముగఁ దెనిఁగింప శ నమలభక్తి, నిపుడు పూనినతాండవకృష్ణభాగ
వతపురాణరత్న మునను శ బదియవదగు, స్కంధమున కాదిభాగమే శ చక్కిననిన.

శ్రీ రస్తు.
శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

మొదటి యధ్యాయము.

కథారంభము.

మద్యదుకులజలనిధి

సోమా సుగుణాభిరామ శశుభపదసేవా

శ్రీమహితమానిహృజ్జల

జామోదనివేశ రాధి శ కాశ్లాధీశా.

1

క. మునిపతి యగుశుకయోగిని, గని రాజు వచించె జంద్రకమలాప్తుల సా
వనవంగవిస్తృతిని దజ్జనితఘ్నానాథచిత్రశచరిణం బెల్లెన్. ౧

2

క. వినిపించితి వోయోగీంద్రనికరచర! భర్త శీలశతం దగుయదుభూ

పుని యన్వవాయచరితంబును జక్కగఁ దెల్పినాడెసప్ర కదా మాకున్. ౧౫ 3

ఉ. ఆయదువంశమందు జగవంశయు నిండియుఁ బ్రాకృతంబుగా

కాయతతేజ మొప్పెడుమహాశుభవిగ్రహభాగ మూనియే

యాయవనిన్ జనించిన పూరేశ్వరువీర్యచరిత్రముల్ ముదం

జేయెడఁ గల్గఁ జేయఁదగి శ యెంతయుఁ బొల్పెడు వానిఁ దెల్పుమా. ౨ 4

మ. యదువంశంబున భూతభావనుఁడు సమృద్ధిర్ధర్మరక్షాధిమై

యుదయంబుం గని విశ్వమూర్తియయి తా శ నొప్పారియుం గేశవుం

డదనుం దప్పక యెట్టికార్యముల నెఁఱువీరుతులం జేసె వా

ని దయం జెప్పుము విస్తరించి వినఁగా శ నే నెంతు యోగీశ్వరా. 3 5

*సీ. భూతలంబున జనుల్ శము క్తులును, ముముక్షువులు, విషయాభిలాషులు ననంగ
మూఁడు తెఱంగులఁ శ బొల్తురు గతతృష్ణులందుఁ గీర్తిపంగ శ నలరి భూరి
భవసాగరౌషధప్రాయమై శ్రవణాభిరామమై యామోదశ్రధామ మగుచు
శోభిల్లు నుత్తమశ్లోకు గుణానువాదము దాని మనుజగణమున యందు

* “విప్లవతరైః” అనుచోటఁగల వ్యాఖ్యానార్థ మే యిట్ల గ్రహించబడినదని యెఱుంగవలయు.

ఇట్లే తెలుఁగంకెలు శ్లోకసంఖ్యను చిలుపును.

తే. నాత్మతత్త్వం బెటుంగనియట్టిడైన, యాపశుఘ్నుడు తక్కంగనన్యుడెవఁడు.
చాలు వింటిని దమివానెనేలయింక, ననెడువాడు గలండె యోమునివరేణ్య.

చ. అతిరథులై యమర్త్యవిజయంబున ఖ్యాతిగడించు భీష్మము
ఖ్యతిమిసమూహయుక్తిని దురత్యయమా కురునై న్యవార్ధి న
ప్రతిమజనార్దనోడుపవిశాజితులై తగుమట్టితామహుల
వితత¹సమీకమందుఁ గడుశవేడుకమీఱఁగ గోష్పదాకృతిక. ౫

7

క. తరియించి రట్టిశ్రీహరి, పరమాద్భుతచరిత మెల్లభంగుల వినఁగా
నరుదౌ మత్పూర్వుల నా,హరి రక్షించుటయ కాక శ యాద్భుత నన్నుక. ౫ ౮

మ. పరిరక్షించెను ద్రాణి వైవగఁ బరప్రధ్వంసనాన క్తభీ
కరదుర్వార² పితామహస్త్రపరిదగ్ధంబైన నాయంగముం
గురుపాండ్యయబీజముక జననిదౌ శ కుక్షిం దపింపంగ నా
హరిఁ బ్రార్థింప నుదర్యనోజ్జ్వలకరుం శ డై కాచెఁ గాదే మునీ. ౬

9

నీ. తత్త్వవిద్యరుడవు శ తగుదువు పలుకంగఁ బ్రాణిసంతతుల లోపలను వెలిని
బురుషరూపంబునఁ శ బొల్పియుఁ గాలరూపంబుల నొప్పియు శ బహుళకర్త
ములకు నర్హంబుగ శ ముక్తిని భవరూపమృత్యువు నొసఁగుచు శ నిచ్చ తనరఁ
గా విలాసార్థముగను నరరూపంబు ధరియించినట్టి శ్రీహరిపరాక్ర

తే. మముల నెఱిగింపు మవ్వాని శ విమలమైన, యట్టియాంతరదృష్టిని శ నాదరమున
వినఁగఁ దగియుండువిషయదృష్టిని వినంగ, నల్పఫలమె లభించెడు శ నంద్రుగాదె.

క. మానీ! సంకర్షణుడనఁ, గా నొప్పెడురాముని మును శ కాంతారత్నం
బై నెగడెడురోహిణికీక, సూనుం డని వల్కితీవు శ శుంభదృఢితీక. ౭౪ 11

తే. అతడు దేవకిగర్భంబునందు నెట్లు, లుండె దేహాంతరము లేక శ యొప్పు నెట్లు
లిద్ది; శ్రీహరి యెల పితృసదనంబు, వదలి వ్రజమునకుంబోయె శ బలుకవయ్య.

క. భగవంతుం డగుశ్రీహరి,కీ గలదె సాధ్వస మదేటికిం బోయెనొ యం
దుఁ గలిసి నందు సజాతీయగణము నెట్లుండె నేగ్రహంబున మానీ. ౮౪ 13

నీ. సర్వమోచనకర్త శ సర్వజ్ఞుడు నగుశ్రీహరి సాత్త్వతులకెల్ల శ నధిపుఁ డగుచు
వ్రజమున నివసించి శ వర్తించె నెవ్విధి? దల్లియన్నను గంసుఁ శ దగదు చంప
నట్టులయ్యు నదేల శ హతమొనరించెను? మధురాపురంబున శ మఱియు ద్వార
కాపురంబున జగత్కారణుడౌదేవుఁ డేమేమికార్యము శ లెట్లు చేసె;

1 ఉడుపము = నావ. 2 సమీకము = యుద్ధము. 3 “ద్రోణిస్త్రవిప్లవ్త్వమ్” అని మూలము.
“ద్రోణేశ్వరభావ్యః బ్రహ్మస్త్రేణ దగ్ధమ్” అని వ్యాఖ్య. 4 “విషయదృష్టిం విహయాంతర్దృష్టిస్తై తద్వీ
ర్యాణి శ్రోతవ్యాని” అని వ్యాఖ్య. 5 “ముకుండః సర్వమోచనకర్తా” అని భావార్థదీపిక.

తే. మనుజులనువాశ్రయించి వృక్షానికరంబు
గలిసి యెన్నివత్సరములు శ గడపె; మధుర
యందు నెన్నివత్సరము లుండె శ నామహేశ్వ
రునకు నెందలు పత్నులుగను జెలగిరి. ౧౧ 14

చ. మునివర! కృష్ణచేష్టితము శ భూరితరంబుగ నింకి నేదెయ్య
న్నను వచియింపఁగాఁ దగుదు శ నాకు, సమస్త మెటుంగుప్రోడవై
తనరెడునీవు శ్రద్ధ మది శ దాల్చిపఁపాడ నటంచుఁ బ్రీతిస
న్నని యతివిస్తృతంబుగ నిరకక పచియింపుము జాలమేటికక. ౧౨ 15

ఉ. ఆకలి డప్పియుక మిగుల శ నాతురపట్టంగ నుండుసీపచే
ట్లో కమలాక్షుగాథ విననోపుచు వండును యెము యోర్వఁగా
రాక చెలంగునాడిల, విరూపములేకియె యెచు డప్పయుక
దాకవు సుంత సీరమును శ ద్రావంగ మానిన నన్ను నోమునీ. ౧౩ 16

ఉ. కారణ మేమియం చడుగఁగఁ దలపోయుదుపమె సముఖం
భోటపావిచ్యుతం బగుచు శ బొల్చుముకుందునిసత్కథామయ
స్ఫారతరామృతంబు దమి శ పర్వఁగఁ ద్రావుచు నుంటనంచు నే
నారసి తెల్పువాడ నిడి శ నాహరిచిత్రచరిత్ర మేర్పడక. ౧౪ 17

క. వినిపింపు మనుచు బ్రశ్నించెను మకానివరేణ్య! యంత శ క్షీతీపతి యని యి.
ట్లనియెను సూతుం డవ్వల, మునివల్కవిధంబు వినుము శ మోదం బలరక. 18

సీ. అని చెప్పఁబూనె నిరట్లవనిశ్చరుఁడు పరిక్షిత్తు ప్రశ్నించిన శ శ్రీహరివిష
య మగునద్వాదంబు శ నాకంచి మపత్తుఁ డోశుకయోగి యశత్యాదరమునఁ
బ్రశ్నిము శ్లాఘించి శ పరమాత్మచరితంబు గలకాలకల్మషశ్శుంబు బలుకఁ
గను బూనె భగవతనికరమున మేటి యగుట; పజ్జ్వలయంద, మేటి

తే. వైన భక్తిపరేణ్య! నీయంతరంగ, మమలమగు గృతసిశ్చయం శ బగును వాసు
దేవుగాథల వినఁగ నశీస్థిరమగు, నిష్ఠయును ప్రీతియును గల్గి నెగడెనార. ౧౫

మ. వినవయ్యా! యింక వాసుదేవునికథావృత్తాంతసంప్రశ్నిముల్
వినువానిక వినిపించువాని మఱి యీశవృత్తాంత మేమంచు నొ
య్యనఁ బ్రశ్నించెడువాని సీముగుర నశత్యంతంబు పూతాత్మలై
తనరంజెయును దత్పదోదకముచందగంబు విడంబించుచుక. ౧౬ 20

చ. ధరణియు దృష్టభూమిపతి శ దంభమహాసురవీరు లిందఱు
చరయంగరానిచందమున శ నంతట బర్చుచు భూరిభారముక

1 "నను త్పద్యాని వీడితస్య తవ మతశ్చైవగావకాక" అనుదాని కిది తెలుగు.
2 భాగవతప్రధాన" అని మూలము. 3 "తత్పదనలిలం యథా" అని మూలము.

బరంగంగజేయ నోర్పుకొనుపాటి ధృతిం గనలేక బ్రహ్మనే
శరణము వేడఁబోయెఁ దనఁచందము చెప్పెడునూహ యుబ్బంగఁ. ౧౭ 21

తే. గోవురూపంబు దాల్చి మిక్కుటపువ్వసన
మునను గన్నీరు గాఱ నాతనియెదుటను
గరుణముగ నేడ్చుచుఁ ఖేద శ మురుతరముగఁ
గన్నడక నిల్చి పల్కె స్వకప్తవిధము. ౧౮ 22

చ. సరసిజసూతి యెంతయును శ స్వాంతమునం దలపోసి పాలనం
బరయంగ విష్ణుమూర్తిదగు శ నాపరమేశ్వరుఁ గానఁబోయి వి
స్తరముగఁ దెల్పు టొప్పు నని శ శంకరు వేడి ధరిత్రి దేవతో
త్కరమునుగూడి యాకలశశకంధిమనోహరతీరభూమికిఁ. ౧౯ 23

౧చ. చని యట నిల్చి శ్రీపతిని శ సర్వజగత్పతి దేవతాపతిఁ
వనటఁ గృశించువారి వగుఁవాంఛల నిచ్చుచు దుఃఖసంతతిం
గనకయె భక్తు లుల్లసించుగా నొనరించుచు నుండుకేశవుఁ
మనమున నిల్చి యాపురుషమండను బుణ్యమనోనివాసునిఁ. ౧౯౪ 24

ఆ. పురుషసూక్తమునను శ బూనిక వినుతించి, ధ్యాననిష్ఠనుండి శ యభినుండి
వినఁగఁబడినవాక్కుఁవిబుధుల కెఱిగింపఁ, దలఁచి యిట్లు లనియె శ ధాత యెలమి.

మ. వినుఁ డోదేవతలార! శ్రీహరివచోవృత్తాంతమే జెప్పఁగా
విని శీఘ్రంబుగ నట్లచేయుండు మనోవీధిఁ రవంతేని యీ
పని యేలంచుఁ దలంపరాదు ధరణీభారజ్వరం బింతకుఁ
మునుపే యప్పరమేశ్వరుం డెఱిగఁ దా శ భూతాళిలో నుండుటఁ. ౨౦౪ 26

క. మీమీయంశంబులచే, భూమిఁ యదువంశమందుఁ శ బుట్టుండు హరియుఁ
భూమిమహాభారము స్వీయామలకాలై కశక్తియడఁగించుఁ దగఁ. ౨౧౪ 27

ఆ. ఎంతదనుక నాపరేశ్వరుఁ డిప్పనిఁ, జేయునంతదనుక శ ట్టిని మీర
లుండి నేవచేయుఁ శ దురుపుణ్యుఁ డౌవను, దేవునింట దేవదేవుఁ డజుఁడు. 28

క. పరమపురుషుఁ డిష్టార్థోత్కరదుండు జనియింపఁగలఁడు శ గావున సురసుం
దరులెల్లఁ దల్పి యార్థము, ధరఁ బుట్టి చరిత్రుగాక శ తద్గతమతులై. ౨౩ 29

క. హరికళఁదై దేవుండై, స్వరాట్టువుగ నొప్పుశేషసంజ్ఞాఁడు ధరపై
హరి కగ్రజుండై పుట్టెడు, హరికిం బ్రియ మొప్పజేయు శ నభిలాషమునఁ. ౨౪

1 “తత్ర గత్వా జగన్నాథం దేవదేవం వృషాకపిమ్” అని మూ. “వర్ష త్యభిష్టమితి వృషః. అకాష్టః ఖాత్వా తీతి అకపిః.” అని భావార్థదీపిక. దానియర్థమే యిటఁ దెలుపఁబడినది. 2 “పురై వ పుంసావధృతో ధరాజ్వరః.” అని మూ. “పుంసా అంకర్యామిణా” అని శ్రీధరాచార్యులు.

- సీ. ఏజనయిత్రిచేఁ శ నెల్లలోకింబులు సమ్మోహితంబులౌ శ వద్దుణాఖ్య
సంపత్తిచేఁ దగి శ శక్తి నా నెగడెడు శ్రీవిష్ణుమాయయే శ త్మితిని స్వాంశ
మునఁ బుట్టంగలదు శ్రీశునియాజ్ఞఁ గైకొని దేవకీగర్భంబుఁ శ దిగిచి మఱొక
తావును జేర్పంగఁ శ బావనమతియగు నాయశోదను మోహితాత్మజేయ
తే. నింక నెన్నివిధంబుల శ నెన్నొవనుల, నొనరుపంబూని యుండు నోజనపతీంద్ర
యనుచు దేవగణంబులకజ్జుడు తెలిపి, పెతల మిగులంగఁ గుందెడుశ్రీతినిజూచి.
- క. కరుణాశీతలజలశీ, కరములఁ బర్వంగఁజేయఁగడఁగుపలుకులన్
బరితాప మాఱుఁ బల్కుచుఁ, బరమంబగు స్వపదమునకుఁ శ బరమేష్ఠి చనెన్. ౨౬
- క. వినుము పరిక్షిత్తూ శ్రీ, వనజాతీం డవతరించు శ భవ్యస్థలమున్
వినిపింతు శూరనామక, జనపతీ యదువంశవిభుడు శ సత్త్వము పొంగన్. ౨౭
- క. నివసించెన్ మధురానగ, రవరంబున నతెడు మాధురములను నామం
బు వఱలఁదగుదేశంబుల, సవిధిగఁ బాలించుచుండె శ జనరంజకుడై. ౨౮ 34
- తే. శూరసేనదేశంబుల శ సౌబగుమీఱ
మున్ను పాలించుచున్ భూరభౌగములను
గుడుచుచుండెను; వనజసేత్రుడు పరాత్ప
రుడును నగుచక్ర యపురఁ శ బొడమి వెలసె. ౨౯ 35
- క. ఆమధురానగరమె యదు, భూమండలపతులకెల్లఁ శ బూజ్యమహాశ్రీ
ధామ మగురాజధానిగ, నై మహితయశంబు గాంచె శ హరికృపచేతెన్. ౩౦ 36
- క. ఆనగరంబున శూరుని, సూనుడు వసుదేవుఁ డొకట శ శుభలగ్నమునన్
మానిసి దేవకీ బండిలి, యై నవవధు వెలమిగూడి శ స్వందన మెక్కెన్. ౩౧ 37
- క. అరుగం బూనెన్ దనదగు, పుర; కత్తటి సుగ్ర సేనపుత్రుడు కంసుం
డురుముదమును దనప్రియనో, దరికిం గల్గింపఁబూని శ చా సారథియై. ౩౨ 38
1. పేండ్లికాలంబునఁ శ బ్రియబంధువె రథరశ్మిలఁ బట్టనౌ శ రమ్యరీతి
ననెడువంశాచారమును సార్థకముచేయ సౌవర్ణరశ్మిల శ సంగ్రహించి
రథమును దోల నారంభించె నాల్గువందలయరదంబులు శ తన్నుఁ గొలువ
2. దేవకుం డత్తటి శ దేవకీదేవికి సరళంబుగా మృదుఁడైనామమాల
- తే. కాంచితములుగఁ దగుమదసహస్తివరము
లను జతుశ్చతసంఖ్యల శ ఘనతురంగ
మములఁ బదివేల మఱి శతాంగముల 3. మూడు
నాటుశతముల సంప్రీతి శ నప్పు డొసఁగె. 3౩ 39

1 "వివాహకాలే రథరశ్మిగ్రహణ మత్యంతబంధునా కార్యమితి దర్శనార్థమ్" అని పంకిధి
వ్యాఖ్య. 2 దేవకుం డనునది యుగ్ర సేనునినామాంతరము. 3 "రథానాం చ త్రిషట్కశమ్" అని మా.

- 1ఉ. అంటినఁ గందిపోవు నన శ నంగము లొప్పుఁజెలంగు నట్టివా
ల్లంటుల రత్న భూషణనిశ్కాయవిభూషితగాత్రలఁ గనన్
మింటఁ జరించు నచ్చరల శ మించినవారల రెండునూర్ల నా
కంటకసూదనుం డొసఁగె శ గాదిలికూతును గొల్పువారలన్. 3౧౪ 40
- క. తనయారత్నముపై నింతనరానితమిం జెలంగు శ ధాత్రీపతి భ
ర్తను గూడిపోవు నత్తఱి, దనవిభవార్థముగ నిచ్చె శ ద్రవ్యచయంబున్. 3౨
- క. సూతనతరదంపతులకు, నాతతమంగళము గల్గున ట్లోక్కట నా
భూతలపతియానతిఁ దూ,ర్యాతతనిస్వాన మొప్పె శ హరితరముగన్. 3౨౪ 42
- సీ. శంఖమృదంగనిశ్శవనములుదుందుభినాదముల్ జనులెల్ల శ మోద మంద
నాప్రయాణంబున శ నగుదుగమించెను; గంసుఁ డంతటను బ్రగ్రహములగుమి
వదలి నేర్పున రథసవర మతివేగముగాఁ బోవునట్లుగాఁ శ గడపుచుండ;
గంసా! యనుచుఁ బిల్చి శ గగనంబునుండి వాక్కిక్కటి వీతెంచె శ నువిదమిన్న.
- తే. యైన యీదేవకీదేవి శ యష్టమమగు
గర్భ మంతకమగు నీకుఁ శ గడుజడుండ
వై సహోదరి కూర్పున్న శస్యందనమును
గడపుచున్నావు మీఁదటిక్రమ మెఱుంగక. 3౪ 43
- చ. అనుటయు నాలకించి ఖలుఁ శ డై యఘరూపుఁడు భోజవంశపాం
సనుఁడును నై నకంసుఁడు నిశితకృపాణముఁ జేతఁ బూని యి
ట్లోనరుచు టింతయే బొసఁగు శ నొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
బునఁ ద్వరఁబాటి యాభగిని శ పూజ్యమనోహర కేశబంధమున్. 3౫ 44
- 2చ. కరమునఁ బట్టె; నవ్విధముఁ శ గాంచి స్వజన్మమునన్ వియచ్చురో
త్కరములు సాధువాద్యములఁ శ గమ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను శ దామరసాక్షుఁడు పుట్టఁజాలు భా
గ్యరతిని గాంచుటన్ శమము శ గల్గినయాపనుదేవుఁ డల్లనన్. 3౫౪ 45
- తే. ఏవగల్గించుకార్యంబు శ నిట్లుచేయఁ, దలచియున్నట్టికూరుని శ దన్ను నింద
చేయుదురు మానవులటన్న శసిగ్గులేని, యాతురుని సామమార్గవాక్యములు పలికి.
- చ. మనమున బాధచేసెడు కుమార్తముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మె
త్తనిపలుకుల్ చెలంగఁ దనతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
కనబడఁ బల్కె; భోజకులశక్రమ్రయశస్కర, శౌరవారమా
న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విసందగు నాచలుకొక్కఁ డిత్తఱిన్. 3౬౪ 47

1 “దాసీసాం సుఖహరీణాం” అని చూ. 2 “పసుదేవో మహాభాగ ఉవాచ పరిసాంత్వయన్” అని చూ. “స్వజన్మని హర్షేణ దైవతైరానకదుందుభిధ్వనికరణాద్భావిభగవదవతారేణ శక్యప్రతికారకా సంభవతీతి. అని వ్యాఖ్య.

- క. నీవు కులీనుండవు మఱి, భూవిభుండవు శ్రీని జంపఁజోలునె? యందుకా
దేవకి నీతోఁబుట్టువు, పావనియు నవోఁహయు నగు ఓ భావింపు మెదకా. 3248
- తే. ఆడుతోఁబుట్టువును జంపనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పెండ్లియైయాసులక్ష
ణములతోఁగూడియున్నదిమమతఁ జూపఁదగినదే కాని చంపఁగాఁదగదుసుమ్ము.
- చ. మరణము భీతిదంబగుట ఓ మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మీ
తరుణిని జంపకుండ నిట ఓ ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
నరవరపుత్త్ర కా! వినుము ఓ నాపలు కొక్కటి దేహధారులై
వరఁగెడువారి కెల్లరకునవర్ష ముతోడనె మృత్యు వాఘ్న జూ. 324 50
- ఉ. ఇప్పుడొ నూలునత్సరము ఓ లేగినయప్పుడొ ప్రాణికోటికిం
దప్పక కల్లు మృత్యు విది ఓ తత్యము; దేహము పంచతం గనం
బొప్పుడి యున్న కర్త గతిఁ ఓ జొక్కుచు దేహి స్వతంత్రహీనతకా
దేవున నూత్న దేహమునఁ ఓ దేజము నించుచుఁ బ్రాక్తనాంగముకా. 324 51
- క. నదలును వేగంబునఁ బో, నదలఁచుపురుషుండు ముందుఁ ఓ బద మొక్కఁడు పె
ట్టి దనశరీరము సుస్థితి, నొదనంగాఁజేసి వెనుక ఓ నొప్పు పదంబుకా. 32 52
- క. కదలించి యరుగు నంతర, మొదవద వానికిని భేద ఓ మొప్పుకయుండుం
గద విషయద్వయమున కియ్యది గన్నడుఁ దృణజలూకమందుం గంసా. 53
- చ. తనువున ముందుభాగమును ఓ దా మెలమెల్లన నెత్తి యొక్కచో
ననువుగ నుంచి వెన్నఁ దగునంగము నెత్తి స్థలాంతరంబు నొ
య్యన సుఖవృత్తిఁజేరు నటు ఓ లాత్తకృతం బగుకర్త సంగతికా
గని నిజపూర్వదేహమును ఓ గ్రన్న న వీడును దేహి భూవరా. ౪౦ 54
- *సీ. తనువు జ్యజించుట ఓ గనఁబడు వేటొండు తనువుఁదాల్చుట గనఁదగకయుండు
నన్నసంశయమును ఓ హత మొనరింపఁగాఁ దలఁచి యిట్లును రాజదర్శనంబు
గనఁబడుఁ గన్నులకును మహేంద్రవిభూతి వినఁబడు సీరెంట ఓ వెలయునొక్క
సంస్కార మది మదిఁ జక్కఁగా నాటును దానినే తలఁచుచుఁ ఓ దదనుగుణము
- తే. లైనరాజాదిరూపముల్ ఓ గానఁబడఁగ, నదియె నేనని యూహించుఁ నద్దిపొంది
నట్లు తలపోయు నిద్రయం ఓ దపగతస్మృతిని బురాతనదేహముఁ ఓ గనఁగలేక.
- క. జీవుఁడు దేహాంతరమును, భావించుచుఁ బొంది పూర్వనర్హము వదలుకా
దా వదలునపు భయశో, కావించిత్తుండుగాక ఓ యలరుం జుమ్మి. ౪౧ 55

* “స్వప్నై యథావశ్యతి దేహమిదృశమ్” అనుశ్లోకమునఁ గలయర్థమే యందు మూడు
పద్యములలో విస్తరింపఁబడినది.

- క. తనువును వేటొకదానిం, గను పెట్లనఁ బూర్వజన్మకర్మము లెల్లం
దనుఁ బురికొలుపఁగ నూతన, తనువుం దత్కర్మఫలవిశ్రాంతము నొందఁ. ౪౧ 57
- సీ. తగినదానింబొందు; శ దానికిఁ గారణ మేమనఁ జెప్పెద శ నింక వినుము
సంకల్పము వికల్పసంజ్ఞకమగువికారములకు లోనయి శ యమరు మనసు
పంచత్వసమయమం శ దంచితపంచగుణవిషయములయందు శ వివిధదేహ
రూపముగా మాయ శ ప్రాపింపజేయఁగా వానిఫలంబుల శ వరుసఁ బొందఁ
- తే. బ్రోతనహిం చెడునాకర్మమునకుఁ జిక్కి
మన మదెట్టిదేహంబును శ గొనఁగఁ బరుగు
లిడుచు నెద్దానిఁ దా స్తరియించునొ యటు
దేహియును దానిఁ జొచ్చుచు శ దేహము గను. ౪౨ 58
- క. మనసే నే నని తలఁచుచు, మనసునె సాయముగఁ గొనుచు శ మఱి జన్మించున్
మనుజేంద్రతనయ జీవుని, జననవిధం బిదియె యనుచుఁజనుఁ దలపోయన్. ౪౩
- చ. కలుగునుగాక దేహమది శ కర్తవశంబున దానిరక్షకై
మలినములై నకార్యములు శ మానక చేయుటె యుక్తమంచు ని
మ్ములఁ బలుకంగఁ బూనెదవొ శ భూపకుమారక! చంద్రముఖ్యులం
గలిగినతేజ మొక్కట నశింపజలవృత్తమృద్ధుటాదులన్. 60
- క. ప్రతిబింబించుచు ననిలుని, గతికిం దగినట్లుగాఁగఁ శ గంపము నొందున్
మఱి దలఁప సత్య మెట్లగు?; ఊతిపాలా! యటలె దేహి శ చిత్రతనువులన్. ౪౪
- సీ. తన యవిద్యాకల్పితముల నానావిధగుణయుక్తముల రాగగ్రుణముచేత
నొంది యియ్యది నాది శ యిందు నేనుండుదు ననునభిమానంబునందుఁ జొమ్ము;
తలపోసి చూడ నాశత్త కును దేహాదుల యధ్యాసమున జన్మ శ మగునటంచుఁ
జెప్పంగఁబడు మఱి శ చెలఁగు ననోన్యధర్మాధ్యాసమునను దేహాదిధర్మ
- తే. ములగుకార్య్యాదు లాత్మయం శ దొలసినట్లు
కల్పితములగుఁ దద్ధర్మగణ మనంగఁ
జనెడుప్రేమాస్పదత్వాదులును దనువుల
యందుఁ గల్పితములె యంచు శ నరయవలయు. ౪5 62
- క. కనుకన్ మృత్యువుఁ దప్పింపను జేయుప్రయత్న మనువుపడదని యెఱుంగం
జను; గంసా! యని సామంబును మానుచు భేద మనఁగఁబొలుచు పథమునన్.
- క. ఇంచుక వినిపింపఁగ మది, నెంచి కుమారా! మదుక్తి శ నెన్ను మెవరికే
నించుక ద్రోహము చేయఁగ, నెంచుట సరిగాదు తత్త్వమెఱుంగు టదియె సూ.
- క. తనమేలుకొఱకుఁ బరులకు, నొనరించెడుద్రోహ మదియె శ యొసఁగు నశుభమున్
గనుకన్ సావిత్ర హితంబును, గనఁ గోరెడువాఁడు చేయఁగలఁడె యహితమున్.

క. పరులకు హాని నొనర్చినఁ, బరులవలన హాని గల్గుఁ శ బరులకు హానికొ
బరఁగం జేయనివానికి, ధరఁ గలదే పరభయంబు శ తలఁపుము మదిలోకొ. ౪౪

చ. కనుఁగొనవయ్య దీని నిది శ గాదిలిచెల్లెలు ముద్దరాలు పు
త్రినివలెఁ జూడఁగాఁ దగును శ దీనయునై కనుపట్టు దీనులొ
జనులను వత్సలత్వమున శ సంతతముం గనుచుండునీవు చం
పను దగునే వివాహవిధి శ భద్రములొందఁగ నర్హయే కదా. ౪౫ 67

క. అని యివ్విధిని బరీక్షి, జ్ఞనపాలున కెఱుకపఱచి శ సరగునఁ దరువా
తినిఖిలవృత్తాంతము దెల్పును బూని శుకాఖ్యాయోగిపాలకుఁ డనియొకొ. 68

క. భూనాథతనయుఁ డివ్విధి, నానకదుందాభియు సామ శ మట్లే భేదం
బూని నచించినపల్కులు, మానసమును సుంతయేని శ మార్పఁగ లేమికొ. ౪౫ 69

ఉ. దారుణచిత్తుఁడై కఠినశదానవకృత్యముఁ జేయఁబూని కొ
పారుణితేక్షణుం డగుచు శ నాకరవాలము డింపకుండె; నా
క్రూరునిచి త్తవృత్తిఁ గని శ కొంకక వీడు నధింప నున్నవాఁ
డీరస మూనె నం చెఱిఁగి శ యెవ్విధి వీని మరల్పు నొనొకొ. ౪౬ 70

క. అని యానకదుందాభి మన,మున నెంచుచుఁ బ్రేయసికిని శ బొడమినకష్టం
బును మాన్పునుపాయంబును, దనమది యోజించి యిట్లు శ తలఁపం జొచ్చెకొ.

మ. మతిమంతుం డగువాఁడు మృత్యువుగతికొ శ మాన్సుంగఁ బూనందగుకొ
జతనం బొప్పఁగ నాత్మబుద్ధిబల మేరచందాన వ్యాపించు నా
జతనంబెల్ల ఫలింపకుండ మృతి యేరచం బూనినకొ దేహి ని
ష్క్రూతి గావింపని తప్పునుండి తొలఁగుకొ శ గృత్యంబుఁ గావించుటకొ. ౪౭ 72

ఉ. కాంతకు మృత్యువై తగినశంసునకుకొ సుతఁపం క్తి నిత్తు నం
చెంతయు నమ్మఁ బల్కి మృతి శ కెంతయుఁ గుండు మదీయఃత్విఁ ద
ప్పింతును జాపునుండి; మఱి శ ప్రేయసికికొ సుతు లుద్భవింతురే
నంతట నెట్లు గావలయు శ నట్లగు భార్యయు నిష్ట దక్కుఁగా. ౪౮ 73

క. సుతు లుదయింపకమునువే, మృతిరూపతఁగానఁబడెడు శ నితఁడు బ్రదికి యీ
క్షీతినుండునే నొసంగుదు, సుతులకొ వాగ్దానరీతి శ సూన్యత మగుఁ గా. ౪౯ 74

*సీ. తనయులుగల్గి యీశతండును జావకయుండునే మత్స్యతుఁ శ డురుబలుడయి
యీతనిఁ జంపిన శ నీకృతి సఫలమకొ నిట్లు విపర్యయ శ మేల విధిని
గారాదు? ప్రాథుఁడై శ క్రాలు నీకంసుని మద్బాలకుం డెట్లు శ మ్రుందఁజేయు
ననుశంకయేటికి? శ వనితకు దీనికిఁ బుట్టెడి యష్టమఘపుత్త్రుఁ డితనిఁ

* “విపర్యయో వా కిం న స్వాన్వయార్థాత్పురత్యయా, ఉపస్థితో నివర్తేత నివృత్తః పునరావ
రేత్.” అనుమూలమునకుఁ గలవ్యాఖ్యానసార మిందుఁ గలదు.

తే. జంపు ననుభాతృచేష్టలు శ స్వాంతమందు, దలడు శక్యంబులేకాపు శ దాపరించి
యున్న మృత్యువు తోలగునాయన్నమాట, వలన నయ్యది మరలనుగలుగునేని.

క. నాయపరాధం బత్తటి, నేయనువున లేకయుండు శ నివృద్ధముననే
యీయవనిం గలప్రాణిని, కాయగతాదృష్ట మెన్నఁగఁ దర మగునే. ౫౦ 76

చ. అనలుడు కాననప్రదహానావసరంబునఁ జెంతనున్న చె
ట్ల నిలిపి దూరమందలఁపఱాశితత్వ దహించు మాళ్లఁ గా
ల్చునపుడు దూరగేహములఁ శ జొచ్చి దహించుచుఁ జెంతనున్న వా
నిని దహింపకుండు మదినిం దలఁపంగ నదృష్టహేతువే. ౫౦౪ 77

క. దీనికిఁ గారణ మగునని, గానంబడు నిల్లె ప్రాణిగణమున కెల్లఁ
దో నరుగుట విడిపోవుట, గానఁబడదు హేతువాక్యకర్తము తప్పఁ. ౫౧ 78

క. జననమునకు మరణమునకు, గనుఁగొనఁగాఁ గారణంబు శ కర్త మె యని తే
లును నదియె యదృష్టం బని, యును జెప్పంబడును బెద్ద శ లొప్పుదు రిట్లే. ౫౧79

క. కనుకనె నాదు ప్రతిజ్ఞయు, ఘనపాపము నీయఁబూనఁగఁ జాల దటం
చును జక్క విమర్శించుచు, దనమదికిం బొసఁగుదానిః శ దత్పరమతియై. ౫౧౪

క. వానికి నెఱిగింపఁగా, బూని మహాపాపకార్యమును జేయఁగా
దా నెంచుపాపమతి బహు, మానపురస్కరముగాఁగ శ మాటలచేతఁ, ౫౨ 81

క. ఆరాధించెను; మఱి యా, శౌరి ప్రసన్నాననాంబుజస్తుండగుచుఁ
భీరువుఁ జంపం దలఁచెడు, క్రూరుని లజ్జావిహీనుఁ శ గొంకనివానిక. ౫౨౪ 82

క. పరికంపించు మనస్సున, నురియాడుచునుండి కల్పితోత్సాహమునం
బరఁగెడునప్పు గనంబడ, నరదేవకుమారుతోడ శ నయముగఁ బలికె. ౫3 83

క. ఈతరుణివలన నీకు, భీతియు లేదుకద సౌమ్య! శ వియదభిహితవా
క్యే తెలిపెను దద్విషయ, ఖ్వాతన్నికే గల్లఁబోవు శ నెల్లతనయులక. ౫3౪ 84

క. నీ కచ్చెద వారేకద, నీ కీవెనుసాధ్యసము జనంప నిమిత్తం
బై కల్లఁబోవువారటు, గాకుండఁగఁ బుట్టినపుడె శ కడువడి నిత్తు. ౫౪ 85

*వ. అన్యోన్యపేక్షచే నెల్లరు నష్టములే యగుదురు గాన నీకు సంశయంబొదవక
యుండ నెల్లర నిత్తుం గైకొందువు గాక యని పలికిన. 86

మ. విని తద్వాక్కులఁ గల్గుసారము మదిక శ వీక్షించి యాసోదరిం
దునుమం బూనినవృత్తి మాని వదలెం శ దోఁబుట్టువుం గంనుఁ డం
త నిజాభీష్టము నెగ్గఁ బ్రీతుడయి యాత్మప్రాణతుల్యక మన
స్విని నాదేవకీ గూడి శౌరి యతనిం శ ప్రీతాత్మగాఁ జేయుచుక. ౫౫ 87

* “అన్యోన్యపేక్షయా సర్వేఽప్యప్తమా భవేయిరితి సర్వానపి తాక పుత్రాక సమర్ప
యిష్యే” అని వ్యాఖ్య. ఇదియే యందుఁ గలదని యెఱుంగవలయు.

- క. విసుతించుచు గృహమునకుం, జనియెన్; మఱికోన్ని నెలలు ఓ జరగన్ భగవంతుని దనయునిగాఁ గనడగు, ననుమభాగ్యాన్నితయయి ఓ హరిదేవతయై.
- క. అలరెడుదేవకి సుతఁ గనఁగలకాలము ప్రాప్తమైనఁ ఓ గమ్రాంగుఁ గనెన్ లలి నవలం బ్రతివత్సర, మలఘుగుణాకిల సుతలఁ ఓ నతివ నొకతుకన్. ౫౬
- క. కనియెన్ వరుసఁగఁబుత్తుల, నెనమండ్రుగురం గుమారఁ ఓ నివ్విధిఁ దొలుతం గనినట్టి కీర్తిమంతుం,డనుతనయుని ననృతభీతి ఓ కాత్మ వడఁచుచున్. ౫౬౫ 90
- క. ఆనకదుండుభి చేకొని, తా నతికష్టమునఁ గంసభరణశీలనకున్ మానక యర్పించెను; ద,దృష్టినాథుఁడల చంపు ననుచు ఓ బుద్ధి నెఱిగియున్. ౫౭
- 2శీ. ఓపరిక్షిన్నప్రళోత్తమ! మృత్యువునకు నెట్లు లెచ్చెద దనయుని ననెద వేమొ సూనృతసంధులౌ మాన్యులకు దిన్సిహం బగుకార్య మీయవనిగలదె 4ప్రియపుత్రలాలనా వేక్షి యెవ్విధి మాన నందుఁబో భగవంతుఁడరయనొకడె తత్త్వంబు వేఱొండు ఓ తలపోయ లేనని యెఱిగినవారిక ఓ నిష్ప్రమేన
- తే. దొకఁడు కల్గునె? తానె పుత్రుకుని గొనుచుఁ జనినఁ జంపకయందుండున్ ఓ యని తలంచి కొనిచనియెఁగాని సత్సంబుకొఱ కటాచు నెట్లు తలఁపంగఁ జను నందుఁపేము వినుము. ౫౭౫ 92
- క. జననాథ! నీచనరులకు, నొనరింపఁగ రాని దెద్దియందును? బతి యీ యను బూన దేవకయు నెట్లనుమోదముఁ జూపఁజాలె ఓ నందుఁబోయేమో. ౫౭౫
- క. మతియందు హరి ధరించెడు, నతులతగుణవంతు లైనయట్టివరుల కె ట్టితఱిన్ దుస్త్వజ మెయ్యది, ట్ట నని తలపోయనయ్య ఓ శ్రహరిభక్తా. ౫౮
- చ. తనయుని దెచ్చియున్నహరితత్త్వ మెఱిగినశౌరఁ గాంచి యా తనిసమబుద్ధికన్ మిగులఁ ఓ దధ్యవధంబునఁ గల్గుసిష్టసన్ మనమునఁ దుష్టిగల్గి నృపమండనుడై తగుకంసుఁ డంత న వున ముఖమొప్ప నిట్లనియెఁ ఓ బొమ్మ గుమారునిఁ గూడి యింటికన్. ౫౯ 95
- ఉ. ఈతనినుండి సాధ్వస మరదింతయుఁ గల్గదు నాకు పీనికన్ బ్రాతగఁ బుట్టు నష్టముఁ డరరాతి గద ననుఁ జంపునంచు న త్యాతపుష్కరోక్తి విననయ్యెను వానినె చంపువాడ నీ పితనయున్ సహాదరికి ఓ సీదగుఁ నావుడు శౌరి హృష్టుడై. ౬౦ 96

1 "దేవకీ సర్వదేవతా" అని మూ. "సర్వస్వర్వాత్ భగవానేవ దేవతా యస్యాః" అని వ్యాఖ్య. 2 "మృత్యువే పుత్రం కథ మర్హితవా నిత్యపేక్షయామాహ" అనుదాని కిది తెలుగు. 3 "కిందుస్సహం స సాధూనాం = సాధూనాం సత్యసంధానామ్" అని వ్యాఖ్య. 4 "పుత్రలాలన మభాపేక్షా కథం త్యక్తకర్మక ఆహ" అనుదాని కిది తెలుగు.

క. కొనిపోయెద నట్లేయని, తనయుం దోడ్కొనుచుఁ బోయెఁ శ దద్వాక్కును నె
మ్మనమున నమ్మక మోదంబును గాంచకయుండె దుష్టభూపతి యనుచున్. ౬౦౪

ఆ. అవిజితాత్ము డనుచు శ నాత్మస్థిరత్వము, లేనివాఁడె యనుచు శ దాని నమ్మి
హాయి నొందరాదు శ హతమతి యెవేళ, కేమి హానిచేయ శ నెంచునో యని. ౬౧

—౧౧ నారదుడు కంసున కుపదేశించుట. ౧౧—

క. పిలువని పేరంటముగాఁ, గలహాశనుఁ డనెడుబిరుదుఁ శ గాంచినముని యి
మ్ములఁ గంసుని గన వచ్చెను, దెలుపుటకై హితము దివిజగధీరులపూన్కిన్. 99

క. ఏకాంతంబునఁ గంసమహికాంతునితోడఁ బలికె శ నెటుంగవు కంసా
యేకరణి దేవయత్నము, నీకొఱకై సాగుచుండు శ నిత్యము పూన్కిన్. ౬౨ 100

సీ. వ్రజమునఁ దగియున్న శరమృతరాంగులు నందాదిగోపకనాయకులును
వారలవత్సులు శ వసుదేవముఖ్యులు వృష్ణివీరులు కీర్తివెలయునట్టి
దేవకి లోనగు శత్రువులు దేవాంశములఁ బుట్టినారని శ తెలియవలయు
నందశౌరులకులగమందుఁ బుట్టినవార లమరాంశసంభూతు శ లగుట నిజము

తే. వీరిజ్ఞాతులు బాంధవవారములును, మఱియుఁ దన్మిత్రములు సురశమహితభాగ
జనితులే సుమ్ము; కంస ని శ న్న నుసరించి, యున్న వారలు. దైత్యులై శ యొప్పువారు.

*క. జ్ఞానములేమి నెటుంగవు, భూనాయక! వీరలే విశబుధు లని మీరల్
దానవులని భూభారముఁ, బోనడవఁగ దైత్యవారముం ద్రుంపంగన్. ౬3౪ 102

చ. హరి యవతారమొందఁ దివిజావళి కోరుట దేవకీమనో
హరతనయత్వమొంద నతఁ శ డాదరణంబున నొప్పుకొంటయున్
సుర లొగి స్వాంశరూపముల శ ఊజి జనించుటయుం దలంపలే
క రహితబుద్ధివైతి వని శ గట్టిగఁ జెప్పెను నారదుండటన్. ౬౪ 103

క. భగవంతుఁ డైననారదుఁ, డగణితమహిమాధ్యుఁ డౌట శ నమరులవని నిం
పుగఁ దీర్పఁబూని తెల్పెను, దగునిది యని నమ్మి కంసభ్రాతృపతియున్. ౬౪ 104

చ. మునిపతి నారదుండు చన శ మోమున విన్నచనంబు తోడుఁగాఁ
దను వధియింప దేవకికి శ దానవవైరి కుమారుడై జనిం
చును యదువీరులే సురలు శ శూరుల దైత్యులఁ జంపఁ బుట్టిరం
చును దలపోసి యత్తతినె శ శూరకుమారుని దేవకీసతిన్. ౬5 105

చ. కరుణ దొఱంగి శృంఖలనిశకాయములం దగిలించి మందిరాం
తరమున నుంచె దత్తుతులు శ తప్పక తన్ను వధింతు రన్నతి
వరమునఁ బుట్టినంతటనె శ వారిజనేత్రుడె యన్న శంక భీ

* “ఉభయౌరషి భారత” అని మూము. “భా భానం శత్రురత భారతత్వాదేవైతజ్ఞానం తవ
నాస్తీతి భావః.” దీనిసారమే యిది.

కరకరవాల మూని హతశకంతులఁ జేయుచు వచ్చె వ్రేల్చిడిఁ. ౬౬ 106
 తే. పరులప్రాణంబులను దమప్రాణములకుఁ, దృష్టిచేయుట రాజులశక్తి నైజ
 మట్టిలుబ్ధులు తఱచుగా శనవనివతులు, జనకులను భ్రాతృమిత్రులఁ జంపుచుండు.
 సీ. పూర్వజన్మంబునఁ బుండరీకాక్షునిచే హతుండయి బలోత్సాహములను
 దగు కాలనేమియే శ తానని యీజన్మమున భోజకులమునఁ బుట్టితినని
 సురమానివాక్కులఁ బరికించి యెఱిగి యాయదువులతో ద్వేష శమాత్మనొంది
 యంధకయదుభోజ శలాదిగాఁగలవారి కధిపుడై తనతండ్రి శయైనయట్టి
 తే. యుగ్రసేనుని బంధించి శ యుగ్రతరబల, మలఁగగా శూరసేనాఖ్యములగుదేశ
 ములను దానె యభీష్టరీతుల సుఖైక, పత నేలుచునుండె భూపాలచంద్ర. ౬౯

తెండువఅధ్యాయము.

క. అని తెలిపి శుకమహాముని, జనపతికృత మఱియుఁ దెల్పె శ జండబలుండై
 జనవిభండగు కంసుఁడు దుర్జనపరివారాన్నితుండయి శ క్షమఁ బాలించె. ౪
 ప. ఆదురాత్మునిఁ బ్రలంబుండును, బక, చాణూర, తృణావర్త, మహాశన, ముష్టి,
 కారిష్టద్వివిదులును, గోశధీనుకపూతనలును, మఱియుఁ బెక్కండ్రు దుష్ట
 భూపాలకులును, బాణనరకాసురాది రాక్షసవీరులును నేమకులై మిత్రులై
 సాయపడ నుండిరి. మాగధుం డగుజరాసంధునాశ్రయంబున మహాబలవంతుం
 డై యాదవులఁ బడరానికష్టములపాలు చేయుచుండె. వారిచేఁ బీడితులై
 యాదవు లందు నిలువఁజాలక కురు పాంచాలకేకయ శాల్బ విదర్భ నిషధ
 విదేహ కోసలదేశంబులకుం బాఱి యందుఁ దలఁచుకొనిరి. కొండ అందుఁ
 గంసు నాశ్రయించి కొలుచుచుండిరి. ౩౪ 110
 క. దేవకీపుత్రకు లార్చురు, దేవమునీంద్రాజ్ఞచేతఁ శ దీప్రమసీషుం
 డౌవసుధాధిపుచేఁ దెగ, శ్రీవైష్ణవతేజ మొప్పె శ జెటయకడుపునఁ. ౪ 111
 క. దాని ననంతాఖ్యముగా, మాసులు వచియింతు సప్తమంబగు గర్భం
 బౌ నది హర్షము శోకము, మానసమునఁ గల్గజేసె శ మానిని కంతక. ౫ 112
 *సీ. ఉత్పత్తిలయముల శ నొగి భూతసముదయాగతిగతులను విద్య శ మతి నవిద్య
 యనునాటువిషయంబులను నెఱింగినయట్టి విశ్వాత్మకుం డగువిష్ణుమూర్తి
 తను నొక్కనినె నాథుఁడని నమ్మియున్నట్టి యదువంశభవులకు శ నతదురాత్ము
 డైన కంసునినుండి శ యనపరతము గల్గు భయము నాత్మ నెఱింగిపాయకుండఁ
 ఆ. దన్ను నాశ్రయించి శ తనరెడుయోగమా,యను దలంచి యిట్లు శ లాజ్ఞచేసె
 సకలశుభము లొసంగిసాధువులం బ్రోచు, దేవి! వ్రజమునకునుబోవు మిపుడు.

- ఉ. గోవులచేత సాధుతమ శ్ర గోపకసంతతిచేత నావ్రజం
జేవిధమందు లోపముల శ్ర నెన్నకయుండఁగఁ జెల్వహిలు నం
దే వసుదేవపత్నియయి శ్ర యెన్నికఁ గాంచినయట్టి రోహిణి
దేవి వసించియుండు వసుదేవుని తక్కినభార్య లందఱు. ౬౪ 114
- క. కంసుఁడు దుష్టుఁడు గావున, హింసించు నటంచు మదుల శ్ర నెంచి బ్రదుక మీ
మాంసను జేయుచు సువ్రత, సంసిద్ధిం గోరి వివరశసంతతులందు. ౭ 115
- క. గిరిబిలములయందు వసించిరి; దేవకిజతరమందు శ్ర శేషాహ్వయమై
పరమ మగునాదుతేజము, తరుణీగర్భం బనంగఁ శ్ర దనరెడుఁ జువ్వి. ౭౪ 116
- ఆ. దాని నట్టై తిగిచి శ్ర మానిని! రోహిణి, యుదరమందుఁ జక్క శ్ర నునుపు గర్భ
మట్టై తిగువ బ్రదుకు శ్ర నెట్టు లటంచు శంకను గనంగఁబోకు శ్ర మను మదాజ్ఞ.
- సీ. అవ్వల నవకాశ శ్ర మనునదిలేకుండ నంశంబులను బ్రహ్మాయాదిగాఁగ
* స్తంభవర్యంతము శ్ర చక్క వ్యాపించుచుఁ బరిపూర్ణ మైనరూపమున నేను
దేవకీపుత్రతఁ శ్ర దేజరిల్లుదు నీవు నందపత్నియశోదశయందుఁ బుట్టఁ
గలవు; పుత్రాదులఁ శ్ర గాంక్షించుభక్తుల కీశ్వరివై వారి శ్ర కెల్లకామ
- తే. ముల నొసంగుచు ధూపబళులను మఱియుఁ
చెక్కు నుపహారముల వారు శ్ర ప్రీతి నిన్నుఁ
బూజచేయంగ నుండువు శ్ర భూమి నీకు
స్థానములు నామధేయముల శ్ర చాల నలరు. ౧౦ 118
- క. జను లొగి సేవించురు నిన్ను నూనభక్తుత్కటమున శ్ర నాయాచోట్లక
వినుతింతు దుర్గ విజయయు, నని వైష్ణవి యనియుఁ గుముదశయనిమాధవి నాక.
- సీ. భద్రకాళిక యని శ్ర భక్తి జండిక యని నారాయణి యనుచు శ్ర శారద యని
యంబిక మాయ కనన్యక కృష్ణ యనియును మఱియు నానావిధమహితనామ
ములఁ గొనియాడుదు శ్ర రిల నెప్పు సుందరీ మద్విక్రమమ్మున శ్ర మహిమ మున్నె
యందువో వినుము మామయాదేవి గర్భసంకర్షణంబుననే సంకర్షణుఁ డని
- తే. పిలుతు రాతనిలోకంబు శ్ర ప్రీతినొందఁ
జేయుటను రాముఁ డనియును శ్ర ఊతిని బలము
గలుగువారలనుకొ మించుకారణమున
బలుఁ డటంచును బేరులఁ శ్ర బడయు నతఁడు. ౧౩ 120
- చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞయిడ శ్ర నట్టులె చేసెద నంచు విష్ణునా

* “అథాహ మంశభాగేన దేవక్యాః పుత్రతాం శుభే” అని మూలము. “అంతైశ్చక్తిభి
ర్భజతేఽథితివృత్తి సర్వాః బ్రహ్మాదిస్తంభవర్యంతా నిత్యంశభాగస్తేన పరిపూర్ణేన రూపేణైత్యర్థః”
అని క్రిధరాచార్యులు.

జ్ఞను శిరసావహించి జతనంబును దీర్పంగ భూమి కేగి య
ప్పని నొనరించె జెప్పినట్లు; శ ప్రాథతరంబగుశక్తి గర్భ మొ
య్యన గ్రహియించి దాని గొని శ యల్లన రోహిణియుందు జేర్చినక. ౧౪౫12

ఆ. యోగనిద్ర యిట్లు శ లొనరించు టెఱుంగక, జాటిపోయె శౌరినతికి గర్భ
మార ! యనుచు నెల్లపౌరులు తమలోనఁ, జెప్పకొనిరి దైవచేష్ట యిదియె.

క. సకలము చానే యగు నా, ప్రకటమహాశక్తి భక్తకృపటలాభయదుం
డు కడుజవం బొప్పంగ నా, నకదుందుభి సన్ననంబునం దాఁ బూన్కి. ౧౬

ఆ. అంశభాగమున మహాత్రిని బాపంగ

జేరె; బరమపురుష శ భూరితేజ

మాత్మ సలర వెలిగె శ నర్కుచింబముఁ బోలి

తన్నహత్త్వమున నతండు మఱియు. ౧౬

12

క. భూతములు చెఱఁజేరంగ, నేతఱినే సాధ్యుడనియేపునఁ గంసా
ద్యాతతరిపులు తిరస్కృతి, నేతరునఁ జేయ శక్యమే కాకుండక. ౧౭ 12

సీ. జగములకెల్లను శ కాశ్వతానంద మీయంగఁజాలిన యచ్యుతాంశ మవల
నూరతనూజంబు శ శుభచిత్తుఁ డిగిఁజేర్చ దెవకీదేవి యాపావనాంశ
మాత్మఁ నాలించి యది శ యాత్మభూతంబు సర్వాత్మకంబగుటఁ బ్రాగాశ చంద్రు
నానందకరుఁ దాల్చునట్లులు మనసుచే ధరియించె; నంత నాతరుణిమిన్న

తే. సకలలోకనివాసుఁడౌ శ చక్రధరున

కుండు తానయి తా నొప్పియును దురాత్ముఁ

డైన భోజేంద్రగృహమున శ నార్తి గనుచు

శృంఖలాంకిత మైయుంటఁ శ జెలఁగదయ్యె. ౧౮౫

12

*చ. కనఁబడనండఁ గుండఁ బొదుకంబడు నగ్నిశిఖాప్రవృత్తి స
జ్ఞనులకు మేలు చేయఁదగుశారద జ్ఞానఖలాత్మఁ జేరి వె
ల్లనియటులే మఱుంగుపడి శ కాటియ పొందుచు నుండఁ గొని య
వ్వనజదళాక్షుతేజమున శ భాసీల దింతయు వేయు నేటికీ. ౧౯ 12

శా. అంతం గంసుఁడు గర్భమందు హరి సర్వాధీశుఁ డుండంగ శు
ద్ధాంతంబెల్ల వెలుంగఁజేయుప్రభచేతక మించి శుభస్థితం
బెంతో వింతగ నొప్పుఁ జూడఁబడు నాఁయిందీవరాక్షిఁ ఘన
స్వాంతం గన్దొని యిట్లు లెంచె మదినీచందంబు మాత్మంబెయకా. ౧౯౫ 12

చ. నను వధియింప శ్రీహరియు శ నాతుకమిన్న మనోహరంపుఁగు
క్షిని దగఁ జేరియుండు నిది శ సిద్ధము పూర్వము దీనితేజ మొ

* “భోజేంద్రగృహఽగ్నిశిఖేవ దద్ధా నగన్వతీక్షానభలే యథా నతీ” అని యూహము.

ప్పునె యిటు చూడలేదె పుపురబోడిని జక్కంగ నెన్నిసారులో
కనబడు నిప్పు నూతనముగా వెఱంగయ్యెడి దీని జూచినన్. ౨౦

129

చ. హరియును దేవకార్యమును శ సార్థకమై చనజేయ నెంచి సో
దరియుదరంబు జొచ్చె నృపభర్తములై తగు సామముఖ్యముల్
వరుస ఫలింపకుండు; సురవర్యులు పన్ని నయర్థతంత్ర మీ
తరుణమునందు విక్రమము శ ధైర్యము వ్యర్థము చేయకుండంగన్. ౨౦౪ 130

*ఉ. నే నొనరింపఁగాఁ దగు నశనిద్యమహాక్రియ యెద్ది? యిప్పు డీ
మానిని జంపుటే తగును శ మామకకార్యము సిద్ధి నొందు నం
చేను దలంతునే నదియు శ నియ్యెడఁ గూడ దటంచుఁ దోచెడిం
జానయుఁ దోడబుట్టు వది శ చాలక గుర్విణి యిట్టి యీనతిన్. ౨౦౪ 131

చ. త్వరపడి చంపినన్ గలుగు శ దారుణపాపము సద్యశంబునున్
సిరిఁ జిరకాలముం బ్రదుకఁజేసెడునాయువుఁ ద్రుంచు నిట్టిసో
దరి వధియించువాఁ డసుకదంబము దాల్చియుఁ జచ్చినట్టులే
పురుషుడఁఘం బొనర్చుచుఁ గుఱబుద్ధిని బూని చరించుచుండినన్. ౨౦౪ 132

తే. అతఁడు దేహభిమానియే శ యగుట బ్రదికి
యుండినన్ సాధువర్య లోహో యితండు
దుష్టకర్తరతుం డని శ తూలనాడు
దురు మృతుండగునే దిట్టుదురు కడంగి. ౨౨ 133

క. తనుమానులగు మనుష్యులు, చనుదురు ఘోరాంధతమము శ చక్కటికిన్ దా
నిని బొంది మరలు టబ్బుర, మనఁజను నింకేమిచేయ శ నగునో యెఱుంగన్. ౨౨

ఆ. ఏమిచేయుటకును శ నిపుడు తోడదు నాకు, ననుచు గర్భవతిని శ ననుజఁ జంపు
ఘోరపాపకార్య శ మారసి చేసెడు, సాహసమును మాని శ శాంతి నొందె. ౨౨

క. మానిని జంప సమర్థుం, ధై నను బాపంపుఁగార్య శ మని యెంచి మదిన్
మాని విఫలుండగు హరి, పై నొప్పవిరోధమును స్వపౌరుషముననే. ౨౩ 136

సీ. సాధింప నెంచుచు శ జక్రిజన్తం బెప్పు డగునొ యప్పుడె చంపు శ నాతురమున
నెదురుచూచుచునుండెనదను; నాతఁడు మఱి కూర్చుండు నప్పుడుకూర్కునపుడు
నిలుచున్నతఱి భుక్తిని గొనువేళను ధర నిందు నందును శ దిరుగుకాల
మందుఁ బాసీయంబు శ లానెడుసమయమం దాహృషీకేశుని శ హరిని గనుచుఁ

ఆ. దన్తయముగ జగముఁ శ దలంచుచు నుండెను, నాదురంతచింత శ నంది యుంట!
జగమదెల్ల నతని శ కగవడె హరిమయముగనె దృష్టి యెసఁగు శ బుద్ధిరీతి. ౨౪

వ. ఆసమయంబున.

138

* “తర్క్తియమిదానీమేవ హన్యతామితి విచింత్యాహ” అపదానిసారమే యిటఁ గలదు.

తాం-భాగ-4

చ. సరసిజగర్భుడొక బరమశంభుడొక నారదముఖ్యమౌనులుక
సురలును వారినేవకులు శ్రీ ఓజీణియు వెంబడి రాంగఁ గామముల్
గురియు మహాత్ము శూరసుతుశోమలిగర్భమునం జెలంగు శ్రీ
హరిని మనోజ్ఞవాక్సముద్రయంబున నిట్లు నుతించి రాదృతిక. ౨౫ 139

—౭౭ బ్రహ్మవిజేవతలు జేవకీగర్భస్థుడగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. ౭౭—

సీ. సత్యమై తనరెడు శ్రీ సంకల్పములుగలవానిని సత్యమే శ్రీ వర్ణమైన
ప్రాప్తిసాధనముగ శ్రీ భాసిల్లఁగాఁజేయువానిని సృష్టికీ శ్రీ బ్రాహ్మమయము
నందును బ్రశయంబు శ్రీ నవ్వల స్థితిసమయంబునందును భేద శ్రీ మనఁగ లేక
*వర్తించువానిని శ్రీ వారితేజఃపృథ్వు లనిల మాకాశంబు శ్రీ ననెడు భూత
తే. పంచకమునకు హేతువై శ్రీ పరఁగువాని, నట్టిపంచకమునయందు శ్రీ సంతరగతుఁ
డైన వానిని సత్యసత్యం బనంగ, నలరువానిని శాశ్వతుఁ శ్రీ డైనవాని. ౨౫౪ 140
1క. సూన్యతవాణి ఋతం బనఁగా నెగడును సత్యమే యనఁగా సమదృష్టిం
గానంబడునదియగు మఱి, 2వానికిని బ్రవర్తకుఁ డగువాని మహాత్ముక. ౨౫౪
క. నిను భగవంతా! శరణం, బని వచ్చినవార మిటకు; శ్రీ సఖిలజగత్పా
లనమున మత్తుల్యులు నను, వినుతింపఁగ నేల యంచు శ్రీ విష్ణూ! యనెదో. ౨౬
క. పరమేశా! యిట్లనకుము, పరికింపఁగ సర్వలోకపాలుడ వన నొ
క్కరుడవె మే మెల్లను నిను, శరణం బని నవ్వియున్న శ్రీ జనులము సుష్టా. ౨౬
క. నీకుక వ్యతిరేకముగా, లోకములు లేవు నీవెలుంగున మే మో
శ్రీకలితా! తగువారము, నీకంటె శరణమొప్పనేర్చునె యెచటక. ౨౬ 144
సీ. ఈ ప్రపంచమె యాదిప్రపంచమై యొప్పారు వ్యష్టినమష్టిదోహ మగు నద్వి
ప్రకృతియే దానికీ శ్రీ బాదగు సుఖదుఃఖము లనుపండ్లవి రెండు శ్రీ గలిగియుండు
సత్త్వరజ స్తమఃస్పంజ్జికగుణములు మూడును దానికి శ్రీ మూలము లగు
ధర్మార్థకామముల్ శ్రీ తగుమోక్ష మననాల్గు రసములౌ భూరుహారాజమునకు
తే. నింద్రియములైదు శబ్దాదు శ్రీ లెలుంగఁజాలు
విధములగు తుత్తు దప్పియు శ్రీ విఫలశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ శ్రీ బొలుచు నాటు
నూర్పు లనెడు స్వభావంబు శ్రీ లొప్ప మఱియు. ౨౬౪ 145

* “సత్యస్య యోనిః=సచ్చ త్యవ్య సత్యం భూతపంచకమ్.” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్యం చ సమదర్శనం, ఋతం చ సూన్యతా వాణీ కవిభిః పరికీర్తితా.” అని శ్రీధరాచార్యులు. దీనిసారమే యిందుఁ గలదు. 2 “ఋతసత్యసేత్రమ్” అని మూ. “సేత్రం నయనసాధనం సేతారం చ వర్తక మితి యావత్” అని వ్యాఖ్య. 3 “నమ భవంతోఽకి లోకేశ్వరాః మత్తుల్యా నివ కిమితి ఘాం శరణం ప్రపద్యంతే” అనుదాని కిది తెనుఁగు.

సీ. త్వజ్ఞాంసగుధిరమేదస్సులు మజ్జయు
 నస్థులు శుక్లంబు శ ననెడు నేడు
 థ తువుల్ వైపారల్ శ భూతపంచకమనో
 బుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
 దియు విటపములు మఱియు నవరంధ్రముల్
 నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
 మును వ్యానము సమానము నుదానమును గృశ
 రము నాగదేవదశ త్రములు కూర్చ

తే. మును ధనంజయము ననంగఁ శ జను నివి పది
 పత్రములు జీవుఁ డీశుండు శ పక్షు లగును
 నీప్రపంచాఖ్య భూరిమఃపీరుహమున
 కీట్టిదానికి నీశుండ శ వీవ కావె. ౨౭

146

క. ఈరూపంబగు భవమయ, భూరుహతల్లజము కార్యభూతంబగు నీ
 వారయ నావృక్షమునకుఁ, గారణమును లయపదంబు శ గాఁ దగుదుగదా. ౨౭

ఆ. పాలకుడవు నీవె శ బ్రహ్మవిష్ణ్విశ్వులు, వానికారణములు శ గాన నేనె
 యెట్లు లగుదు ననుచు శ నెంతువో సర్వేశ, నీదుమాయ వారి శ నిర్భరగతి. ౨౭

సీ. కప్పియుండుట తెల్విఁ శ గనలేక నిన్నె నానాకారముల బ్రహ్మ యనంగ విష్ణు
 వనంగ శంకరుఁ డనంగను మఱి వెక్కునామములను గాంతురు శ మహితచిత్తు
 లైన విద్వద్వర్త్యులట్లుచూడక యన్నియును నీదురూపముల్ శ గనె దలంతు;
 దేవకీసుతుండఁ గాఁబోవు న న్నేటి కీచందాన వినుతింతు శ రందువేని

తే. పరశివా! జ్ఞానరూప! యోపరమపురుష, యాత్మరూపా చరం బననచర మనంగ
 నలరు లోకమునకు క్షేమమూచరింపఁ, దలచి సత్త్వోపపన్న గాత్రముల దాల్చి.

క. తనరుదు వాచూపములు ను,జనులకు సుఖకరములు ఖలజనుల కభద్రం
 బును గూర్చునవియు నగు వా,నిని ధాల్తువు పరుల కెన్న శ నీవు సుతుండవే.

౨చ. సరసిజనేత్ర! కొంద టిల శ సాధువు లుత్తమ మాసమాధిఁ ద
 త్వరత స్వకీయచి త్రములఁ శ దావకరూపమునందుఁ జొన్పి శం
 కరము సమ స్తసత్త్వనిధిగాఁ దగి యెంతయు శ్రేష్ఠమైన నీ
 పరమపదంబుజద్వయము శ బాగుగఁ గాంచుచు వీతరాగులై.

151

క. పరమేశ్వర! నీవరపద, సరసిజపోతమ్ము నమ్మి శ సంసారాబ్ధిం
 దరియింతురు గోవత్సము, చరణముపాటిదిగ నెంచి శ సంతోషమునకా. ౩౦ 152

1 "నను దేవకీపుత్రం మాం కథ మేవం వర్ణయథేతి చేత్తత్రాహుః." అనుదానిసారమే యిది.
 2 "సమాధినావేశితచేతనైకే" అని యూలము. దీనివివరణమే యాపద్యమునఁగలదు.

- సీ. స్వప్రకాశుడవయి శ సత్త్వాశ్రయుడవగు నోపరాత్మర! భవశదుత్తమవద
పొతము చెంతనే శ పొలయ భవాభిగోపత్నవదం బట్లు శ వజ్రుల బోత
మక్కటయే లేక శ యన్యుల కతిభీతికరము దుస్థరమునై శ పరగుభవస
ముద్రముఁ దరియించి శ భూతజాలప్రీతి వారును దరియింపవలయు ననెడు
తే. తలఁపునన్ దన్తహానాక శ నిలిపి యింద, పరతటంబును బొందిరి శ భక్తజనుల
కెల్లర కనుగ్రహము వెదఁజల్లువాడ, వీవెకావే మహాత్మక శ యీశ్వర! హరి.
- క. నను భజియింపఁగ నేటికి, గనుదురుగాదే వివేకకలితులు మోక్షం
బని యందు వేమొ వినుమా, వనజాక్ష! మేమె ముక్తిభాక్కుల మనుచున్.
- క. తలపోయువారు మూఢులై, యిలపై నట్టిండు, భావ శ మీశుడవయి ని
ర్మలుడవు నగు నీయం దిమ్ముల నిల్పక భక్తిపరతపోవ నలనులై. 3౧ 155
- ఆ. అపరిశుద్ధబుద్ధులయి వాదములయందె, పటుతరమగు బుద్ధి శ పరఁగ జ్ఞాన
హీను లగుచుఁ బెక్కు శ మానుషజన్మంబు, లెత్తి వ్రతతపంబు శ లెన్నొ చేసి.
- క. ఘనయత్నంబున సాధించిన మోక్షసమీపగమయి శ చెలఁగు తపంబున్
జననశ్రుతాదికము నొందినవారయి భక్తి నెప్పుడిని బూనమిచేన్. 3౨ 157
- ఆ. అంతరాయములను శ నవకృతి నొందింపఁబడుదు; రోపరేశ! శ భార్గవీశ
తావకీనభక్తశతతి ముక్తినుండి భ్రంశమును గనకయుండఁ శ జాలుఁ జొమ్ము. 3౩
- *ఉ. అంతియగాదు వారల మహాదరణంబున నీవు కావ నా
వంతయు భీతిలేకయె మహాత్తరవిఘ్నము లాచరింప న
త్యంతము హేతువై తగినయట్టి చమూపతిమస్తకాళీపైఁ
వితగ్గ సంచరింతు రొగి శ విశ్వవిభూ! పలుమాట లేటికిన్. 3౩ 159
- సీ. తను ధారులకును దశత్తత్కర్మఫలములఁ గలిగించునదియు నిక్కముగ శుద్ధ
సత్త్వమయంబునా శ జనుశరీరమ్మును ధరించుచున్నావు శ నరులు నట్టి
తను వాశ్రయించి వేదక్రియాయోగతప్సమాధు లనంగఁ శ బరఁగునట్టి
చతురాశ్రమార్హధర్మతతిచే నినుఁ బూజచేయంగ నేర్తురు శ కాయ మాశ్ర
- ఆ. యింపకున్నఁ బూజయే చేయఁ జాలరు; దానఁ గర్మఫలము శ తగ ఫలింప
కుండు; ధాత! సత్త్వమొప్పురూపంబు గల్గిమిని నష్ట మెట్టికరణి ననుదొ. 3౪
- క. విను మజ్జానము దానన్, జనితంబగు నట్టిభేదసంజ్ఞికమును బో
వనుజేసెడు నవరోక్షం, బనుజ్జానము కల్లు నెట్టు శ లార్తశరణ్యా. 3౪౫ 161

* “త్యయాభిగుప్తా విచరంతి నిర్భయా వినాయకానీకపమూర్ధసు ప్రభా” అని మూలము.
“వినాయకా విఘ్నహేతవః లేహమనీకాని ప్రామాస్తాని హంతి యే లేహం మూర్ధసు విచరంతి.
విఘ్నాన్ జయంతీత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్త్వం విశుద్ధం శ్రయతే భవాన్ స్థితో శరీరణాం
శ్రయ ఉపాయనం వపుః” అని యా. దీనివివరణమే యాపద్యమని యెఱుంగందగు.

తే. గుణములైన బుద్ధ్యాదులకును బ్రకాశ
మును బొసంగగఁ జేయునాశునుఁడు సర్వ
సాక్షి పూర్ణుఁడవునగు నీ శ వక్షిగోచ
రుఁడ వగుట కల్ల జ్ఞానచేద్యుఁడవుగాన. 3౪౪

162

1^{సీ}. అతనిసంబంధము శ లైనబుద్ధ్యాదిక
గుణములు రాజిల్లు శ గుణగణముల
కాతఁడు సాక్షియై శ యలరు బుద్ధ్యాదుల
యధిరోహణమున బాహ్యగుణరూప
మగు ప్రపంచము వెల్లు శ నని యిట్లు లనుమిత్తు.
డవుమాత్రమే యగుదువు మహాత్మ;
పరిశుద్ధసత్త్వరూపమును దాల్చిననిన్నుఁ
గడఁగి కొల్వఁగఁ దదాశకారమైన

తే. యట్టి యంతఃకరణమందు శ హరితావ
కప్రసాదమువలన సాక్షాత్కరణము
కలుగఁ దగు; సర్వసాక్షివి శ కనుకఁ దత్త్వ
మగునె వాఙ్మనసులకు గోమ్యంబు చూడ. 3౪౫

163

2^చ. కనుకనె నామరూపములు శ గాఢతరం బగుభక్తి గల్గున
జ్ఞులు భజింప సంతతము శ శక్యములే యగుఁ గాని కర్తముఁ
జననగుణాళిఁ బట్టి యిది శ సత్యమటంచు నిరూపణమ్ముచే
యను దెలియంగ శక్యమగు శ నంచు వచించుట తుచ్ఛమే యగుఁ. 3౪౬ 164

క. విన నుపాసకు లాయా, మానితకర్తమ్ములందు శ మాయాతీతుఁ
జ్ఞానమయు నిన్ను సాక్షివి,గానే కనుఁగొందుగాదె శ కమలదళాక్షా. 3౪౭ 165

3^చ. మనుజుఁ డెవండు నీవయిన శ మంగళరూపము నామముఁ మఱొ
క్కనివలనం దమిఁ వినుచుఁ శ గమ్రవచస్సులఁ దానుఁ జెప్పుచుఁ
విన వచియింపలేనితఱి శ వేయివిధంబుల సంస్థరించుచుఁ
మననముచేయుచుఁ విహితశూన్యముచేఁ దగునత్క్రియాతతిఁ. 3౪౮ 166

తే. దేవతారాధనాదికరూపవనక్రియలను నీమృదుపాదాబ్జముల మనంబు
నిలిపియుండునొ యట్టివినిర్మలమతి, భవమయాంబుధి మున్గఁడు శ పంకజాక్ష.

1 “గుణప్రకాశరసమియతే భవాః ప్రకాశతే యస్య చ యే న వా గుణః” అని
మూలము. దీనివివరణమే యిందుఁ గలదు. 2 “న నామరూపే గుణజ్ఞకర్తభిర్నిరూపితస్యే తవ తస్య
సాక్షిణః” అని మూలము. 3 “శృణ్వో గృణో సంస్థరయంశ్చ చింతయన్నామాని రూపాణి చ
మంగళాని” అని మూ.

- క. పరమం బగుమోక్షముఁగను; హరి! శంకర! భాగ్యవశతః నఖలేశ్వరుడై
పరఁగెడు నీపుట్టుక నీ, వరపదభూతయగు భూమివామాక్షివ్యథల్. 32 168
- క. తొలఁగినవనియే యిప్పుడు, తలఁతుము భూభార మింకఁ న దలఁగు ధ్రువముగా
సులలితభాగ్యం బౌరా, సలక్షణాంఘ్ర్యంబుజములు న ట్టుమ నీ విడుటన్. 3౮
- క. తావకకరుణకు బాత్రంబౌ వసుధను స్వర్గమునుగ న నవలోకింపన్
శ్రీవిభు! వలఁతుల మైతిమి, సేవకులకు నింతకంటె న శ్రేయము గలదే. 3౮ 170
- నీ. సంసారభయమును న సడలంపఁగాఁజేయు పరమేశ్వరా మహాప్రకృతిచేతఁ
ద్వచ్చరీరం బనఁబడు ప్రపంచమునకుఁ గలఁగెడుసృష్టిస్థితులవికార
ములు నల్లె లయవికృతలు జగదాశ్రయిండుయి యంతరాత్మయైయలరునీకుఁ
గల్పింపఁబడుచుండుఁ న గనుఁగొన నిర్వికారుడ వగునీయందు న రూఢిగాఁగఁ
తే. గానఁబడుట వినోదార్థ న మోనుగాదె, కర్మమూలక మగుజని న గలుగనట్టి
నీకు జన్మముగల్గుట న ప్రాకట మగు, నావినోదము గాక వే న ఁరయఁ గలదె.
- *మ. అని మే మెంతుము దివ్యరూపధర మతస్సృష్టాననాకారతన్
జననంబందియుఁ గూర్చదంష్ట్రకులసంజాతంబు హర్యక్ష మ
ర్త్యనితాంతోజ్జ్వలరూపముం గనియు శ్రీరామాఖ్య జన్మించి హం
సనగౌకంబపుగాఁ జెలంగి భృగువంశశంబందు రాముండవై. 3౯౫ 172
- మ. సురముఖ్యాన్వయమందుఁ బుట్టి మును సంక్షోభించు మమ్మున్ మహా
కరుణం గాచి ప్రపంచశాంతి కలుగంపగాఁ జేసినట్లే యిదే
తరుణంబందు వసుంధరాగురుభరణధ్వంతంబు వారించి ని
ర్భరతేజంబున సజ్జనావళిని గావం బూనుమా శ్రీవిభూ. ౪౦ 173
- క. వందనము నీ. కొనర్తుము, బృందారకవంద్య యనుచు న విబుధులును శతా
నందుడు శివుడు నుతించుచు, సుందరి దేవకీని గాంచి న చొక్కపుఁబ్రీతిన్. ౪౦౫
- మ. జననీ! మాయభివృద్ధికై విమలతేజస్సార్పరుడై పొల్పు శ్రీ
వనజాతుండు పరాత్పరుండు తన దౌభవ్యాంశమున్ నీదుకు
క్షీని నిల్పెన్ మృతినొందు యత్నమున సంసిద్ధుండుగాఁ గంసుఁ డుం
డ నితన్ దధ్ధయ మింతయే గలుగకుండం గాచు దై వంబునూ. ౪౧ 175
- క. నీతనయుడు యదున్యపతి, వ్రాతము రక్షింపఁగలఁడు న వగ పనునది నీ
చేతమునఁ గల్గ దిశ నని, ప్రీతిన్ వినుతించి రమరభృందేశు లొగిన్. ౪౧ 176
- క. సురపరు లీరీతిగ నా, పురుషోత్తమదివ్యరూపమును దోచినయ
క్కరణి నుతించిరి పిమ్మట, విరించిశంకరులఁ గూడి న వే చని రమరుల్. ౪౨ 177

* “మత్స్యాశ్వకచ్చవృసింహవరాహ. హంసరాజన్యవిప్రవిమధేష శృతావతారః” అని
మూలము.

మూఁ డ వ అ థ్యా య ము.

❧ శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము. ❧

క. అని వచియించి పరీక్షి, జ్ఞనపతితో శుకమహర్షి పంచద్రుం డీరి
తిని దెల్పె నవలికథనకా; జననము లేనట్టిదివిజయ త్తముఁ డంతకా. 178

క. ధర నవతరించుసమయం, బరుదేరంగ సకలసద్గుణాకరమై య
చ్చెరువుగ నొప్పెను బరమేశ్వరుమహిమకుఁ దగినయట్లు శ సమయం బదియుకా.

సీ. శశిదైవతం బనఁజను రోహిణియు నుద
యించెను గ్రహములు శ మించునిఖల
తారలు వెలయుచు శ సారరూపంబులఁ
దనరారుచుండె నశ్రుతిని దిశలు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె నంబర
మందు నక్షత్రమ్ము శ లమలకాంతి
వెలయుచుండెను భూమిఁ శ గలపుర గ్రామఘో
షములు మంగళసుచిహ్నముల నలరె;

తే. నాపగలు నిర్మలాంబువు శ లమరఁ బాతె
హ్రదము లంబురుహశ్రీల శ నమరియుండె
వనసమూహమునం దరుఁవరములఁగల
కుసుమగుచ్ఛంబులందు శశకుంతలవితతి. ౨౪

180

1చ. మనమున కింపుఁ బెంపఁ దగుఁమంజురవంబులఁ జేయుచుండె భృం
గనికర మట్టై యంకృతులఁ శ గర్లసుఖంబును గూర్పుచుండె బా
వనసుమగంధముం గొనుచు శ వాయువు ధూళియె లేక యెంతో చ
క్కనిసుఖ మిచ్చుస్పర్శమునఁ శ గమ్రగతుల్ దగ వీచె న త్తటికా. 3౪ 181

క. ధరణీసురముఖులచే, నిరంతరాచ్ఛితము లగుచు శ నెగఁడెడునగ్నుల్
తరుణమున నందుఁ జక్కఁగఁ, బరితోదీప్తంబు లగుచు శ జ్వలియించె దగకా.

క. సురలయు సాధువులయు మదు, లరుదారఁ బ్రసన్నములయి శ యలరారెను, శ్రీ
హరి యుదయించెడున త్తటి, సురదుందుభు లెల్ల మొరనె శ సురమార్గమునకా. ౫

సీ. గంధర్వకిన్నరుల్ శ కలనాదములఁ బాడి రెంతయుఁ దమిమిఱు శ నెల్లసిద్ధ
చారణుల్ స్తుతులను శ నల్పిరి విద్యాధరులు నప్పరసలును శ జెలఁగి యాడి

1 “ద్విజాళికులనన్నాదస్తబకా వనరాజయః” అని మూలము. అర్థరాత్రనయమునఁ బక్షి
భృంగనాదములుండుట భగవత్సహిమముచేతనే యని యూహింపవలయు. ముందు నిట్లేయని యెన్న
వలయు. 2 “విద్యాధర్మకృ. నవ్యకురపురోభిస్సమం తదా, ముముచుర్ననయో దేవాన్పుమనాంసి
ముదాన్వితాః.” అని మూలము.

రమరాళి మానిన సత్తములును హర్షము పొంగఁగాఁ గురిసిరి ఓ పూలవృష్టి
యర్ధరాత్రమునప్పు ఓ డంధకారము గ్రమ్మియుండ జనార్దనుఁ ఓ డుదయమందు
తే. సమయమున భూరిజలధరసంఘ మట్టై, యల్లనల్లన నభిఘోషమానుకారి
గాఁగ గర్జిల్లె భూతాళి ఓ కడుఁ జెలంగె, నేమి చెప్పఁగవచ్చు మహాతలేశ. ౭౪

క. దేవస్వరూపిణిగఁ దగు, దేవకియం దెల్లలోకధివ్యవసతియా
. శ్రీవిష్ణు వవతరించెను, బావనసంపూర్ణకళలఁ ఓ బ్రాచి శశిగతి. ౮ 185

చ. జలరుహపత్రనేత్రు¹ దరశక్రగదాప్రముఖాయుధంబులన్
జెలఁగెడువాని నాలుగగుచేతులుగల్గినవానిఁ గంతమం
దలరెడు కాస్తుభంబున మహాత్తరకాంతి నెసంగువాని ను
జ్వలతరతేజ మొప్పు దగుబాలుని నద్భుతరూపశీలుని. ౮ 186

క. ఊరమున శ్రీవత్సాంకము, పరమంబయి యొప్పు మధ్యభాగము పీతాం
బరమునఁ దగ సాంద్రపయో, ధరసమతనుకాంతి యలరఁ ఓ దనరెడు వాని. ౯

శ్రీ. నిర్మలతమపీత ఓ నీలరక్తచ్ఛవిభాసుర వైదూర్యపరమరత్న
ఖచితదివ్యకిరీటకమ్రకుండలకాంతి కొమరారు నుదుటి ముంగురుల నలము
కొనఁగ నమూల్యరత్న నిచయనిర్మితకాంచ్యంగదములు కంఠకణము లింక
నలరు ననేకభూషణ మహారోచులు పరమాద్భుతముగఁ బరర్వఃగఁ నెసంగు

తే. నట్టిశ్రీకృష్ణు వసుదేవుఁ ఓ డప్పు డెంతో
విస్తయోత్ఫుల్లనయనుడై ఓ విశ్వనాథుఁ
దనయుని గాంచి శ్రీహరిఁ ఓ దలఁచి కనుల
కటవుడిఱఁగ మఱియును ఓ గాంచె బ్రీతి. ౧౦౪ 188

క. శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించిన, యాకారణమునఁ జెలంగునట్టి శిగురుమహా
వ్యాకలితసంభ్రమంబున, నే కడువడి నీట ముద్ది ఓ యింపుపొదలఁగ. ౧౧ 189

శ్రీ. భూసురుల కయుతగోవుల, నాసమయమునన్ స్పృశింప ఓ ననువుపడమిచేఁ
జేసెన్ దానము మనసున, నే సమయం బొదవునపుడె ఓ యిచ్చెడు నూహ. ౧౨

మ. తనుకాంతిం బురుటిల్లు చాల వెలుగఁగం ఓ దాఁ జేయుచున్నట్టి యా
తనయుం డుత్తమపూరుషుండు భగవత్తత్త్వంబు తా నొ నటం
చనుమానింపక నిశ్చయించి మతిఁదైర్యం బూని కంసప్రభీ
తిని వే పాఱఁగఁదొలి హస్తముల భక్తిం జేర్చె నొక్కండుగ. ౧౩ 191

1 దరము=శంఖము. 2 “మహార్జునైదూర్యకిరీటకుండలద్విషా పరివృత్త సహస్రకుంఠలం” అని మూలము. “మహార్జునసర్థం యదైదూర్యం నీలపీతరక్తచ్ఛవిరత్నం” అని భావార్థదీపికాప్రకాశము. 3 “గురుమహావ్యాకలితసంభ్రమస్తునన్” మహామన నీట సత్సవమనియర్థము. 4 “అస్పృశస్తదా = మనసాదక్షిణా.” అని వ్యాఖ్య.

తే. తత్ప్రభావంబు నెఱిగి గాత్రమును వంచి
 వినయమున నివ్వధంబుగా శ వినుతి చేసె
 నాత్మ తద్దూహదర్శనాత్యంతనిశ్చ
 లతను గాంచగ సమైకాద శ మతిశయిల్ల. ౧౨

192

❖ వసుదేవుడు శ్రీహరిని వినులించుట. ౧౨ ❖

సీ. ప్రకృతికార్యంబులఁ శ బరికించు పురుషుండ వనియును గేవలమైనయనుభ
 వమగు నానందరూపమున నుండుదు వనియును సర్వబుద్ధివృత్తినికరమ్ముఁ
 గనుఁగొను సాక్షివియును నగు పరమపూరుషునిగాఁ దెలియుదు శ రూఢి నేను;
 బ్రకృతిపరుండవై శ పరఁగు నీవే యఘటనఘటనా శ క్తి శ ననుగమించు

తే. చున్న నిజమాయచేత నీ శ యరుతరప్ర
 పంచమును ద్రిగుణాత్మక శ పరిణతమును
 దోలుత సృజించి దానియందను జొరఁబడ
 కయె ప్రవిష్టునిరీతిని శ గనఁబడుదువు. ౧౩

193

*క. కనుకనె దేవకిగర్భంబును జొరకయె చొచ్చినట్టిపొలిక దోఁచు
 గను జేయుచున్న వాడవు, వనజాక్ష! శ్రుతులు దీనివర్ణించుఁజూమి. ౧౪ 194

సీ. వేటువేటుగనుండి శ విపుల విశిష్టకార్యములఁ జేయఁగ సమర్థములు గాని
 యీమహాదాదులే శ యేడును స్వవికృతు లైన షోడశకముతోన కూడి
 యంత విశిష్టకార్యసమర్థములునయి బ్రహ్మాండములను గల్పనముచేయు
 చున్నవియే కదాసన్నుతిఁ గనునవి బ్రహ్మాండములశక్తిఁ శ బ్రభవ మందు

తే. నట్లుగాఁజేసి యవ్వనియందుఁ జక్క
 వర్తనముచేయుచునె యందుఁ శ బ్రభవమంద
 నట్లు కనుపట్టుచుండెడు శ నవ్వి యండ
 ములు జనింపక పూర్వమే శ పొలయుచుంట. ౧౫

195

క. జననము బ్రహ్మాండములందును వానికిఁ గల్గినేరకదుకదా; యిటునీ
 పును దేవేశా! నిర్జర, మనుజాది విశిష్ట వస్తుమండలమందుక. ౧౬ 196

క. చొరఁబడియున్నను బుద్ధిని, స్ఫురింపఁగాఁ దగుస్వభావములు గల్గియు న
 చెరువుగ నింద్రియములచే, బరఁగక గ్రహియింపఁ దగినప్రాగ్వస్తుతతః.

వ. కలిసియున్నను గుణకార్యము లైనయాదేవాదిపదార్థవితతికిం గలవికారములచే
 స్ఫులింపఁబడకయే నీవుండువు మఱియును. 198

సీ. పక్షులుతమగూండ్ల శ వసియింపఁ జొచ్చువిధమునఁ బరిచ్చిన్న శతం జెలంగు
 వానికిని బ్రవేశమా నపరిచ్చిన్నతను వెలింగెడువాని శ కనఁగ బాహ్య

* “తదనుశ్చంద్రాప్రవిష్టక ప్రవిష్టభవావ్యసే” అని యూ.

తాం-భాగ—5

మంతర మనుభేద శ మరయలేకుండును సర్వము నీవయ్యై శ సర్వమునకు
నాత్మపు నీవయ్యై శ యంతట వ్యాపించి వస్తుస్వరూపత శ వఱులు నిన్ను

ఆ. నేకదేశవ ర్తియేయయి మఱి పరిచ్ఛిన్నమగుచు వ్యాప్య శ మెన్న నగుచు
వస్తు వనఁగ రాక శ వసుమతిఁ దగుపదార్థగణ మాపరింపఁ శ దరమె దేవ. ౧౭

వ. ఆత్మదృశ్యగుణంబు లగుదేహదులయందు నాత్మవ్యతిరేకముచేత దేహదు
లుండునని నిశ్చయించువాఁడు పండితుఁడు కాఁడు. వ్యతిరేకదర్శనమున మూర్ఖుఁ
డని చెప్పబడు. తర్కింపఁగా దేహదులెల్ల వాచారంభణమాత్రంబులే
యగుటంజేసి వస్తువులుగావు కాన జగంబెల్ల బాధితంబగు. అట్టిజగత్తునందు
వస్తుబుద్ధిగలయతండు పండితుం డెట్లులగు? అగుఁండవై, యనీహుండవై
యవికారుడవు నగునీమూలముననే యీజగత్తునకు సృష్టిస్థితిలయములు కలుగు
చుండునని పెద్దలుచెప్పుదురు. నీవీశ్వరుండవు. కావున నిర్వికారుడవు. అయ్యగు
వికారాశ్రయుండవుగాఁ గనబడుచుండువు. సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములు గలబ్రహ్మ
స్వరూపుడవు. ఇట్టి నీయం దీవికారాశ్రయత్వము విరుద్ధముగానేరదు. నిర్వి
కారుడ నగునాకీసృష్ట్యాదికర్తృత్వ మెట్లుసంగతం బగునందువేని భవదాశ్రయ
ములగు గుణములకుంగల కర్తృత్వాదిధర్మంబులెల్ల భృత్యకార్యములు రాజానం
దారోపింపఁబడునట్లు నీయం దుపచరింపఁబడుచుండు. అంతియకాని వేఱుగాదు.

నీ. పరిపాలనము సృష్టి శ మరణమొందించుట యనుమూఁడు కార్యములనుబొనర్పు
వారు విష్ణుబ్రహ్మవామదేవులుగాని నేను గాదని యందుఁవేని వినుము
నిజమాయచేతనే శ నిఖిలలోకావనకార్యంబుకొఱకుఁ బ్రకాశమాన
మగు శుద్ధసత్త్వమయంబగు శుక్లవర్ణమ్మను, సృష్టికార్యమునిమిత్త

తే. మయి రజోభావితంబగు శ నట్టిరక్త
వర్ణమును లయకార్యంబు శ వారక యొన
రింపఁగఁ దమోమయం బగుశక్యవర్ణ
మును గ్రహింతువు కరుణాబ్ధి శ వనజనయన. ౨౦

201

క. వనజాతుఁడనఁ బితామహుఁ, డన రుద్రుఁ డనంగ వారె శ యైరికదా మూఁ
డునువర్ణంబుల మువ్వరు, తనరారుదు రట్టివారి శ తనువులు నీవే. ౨౦ 202

మ. కరుణాబ్ధి! యఖిలేశ్వరా! యిపుడు లోకం బిద్ధి చీకాకునొం
ద రయం జొప్పఁగఁ గావ నాదయిన సదృశం బందు జన్మించి భూ
వరనామంబుల వీరరాక్షసులు దేవద్యేషులై పుట్టి పె
క్కుర వీరాగ్రజులకై మహాహవముకై శ కూర్పంగ నేర్పొప్పుఁగక. ౨౧ 203

క. వారల నడపింపఁగ నా, వీరుల నెల్లరను నీవు శ వీరంబున నో
ధీరాగ్రగణ్య! చంపుదు, వారయఁగ దురాత్మకుండగు శ నక్కంపపతిక. ౨౧ 204

చ. సురపరిరక్ష కా! సుగుణశోభితులై తగువారి సంగతి
సరిపడనట్టి భోజపతి సమృద్ధ మొప్పుగ నీవు కారణం
తరమున బుట్టబోయెదవు శ తప్పక మద్భవమందు నంచు నె
వ్వరొ వచియింపఁగా విని భవద్వరబోదరుల౯ వధించెఁగా. ౨౧౫ 205

క. నీ విచట నవతరించుట, నేవకు లిపు డేగి తెల్ప శ శీఘ్రుఁబున భీ
తావహశ స్త్రము దాలిచి, యే వచ్చు నటంచు బల్కు శ తెన్ని స్వబుద్ధి౯. ౨౨06

చ. పురుషవరేణ్యులక్షణసమూహమునం దగువాని నాత్మజ౯
దరుణులమిన్న దేవకి ముగ్ధంబునఁ గన్దొని కంసభీతి నా
తురతను బొందియుండియు విగ్రహాతవిరోధిని సూనుఁ జూచుచు౯
దరహసితంబు మోమునను శ దాండవ మాడ నుతించె నివ్విధి౯. ౨౩ 207

— ౨౩ దేవకిదేవి భగవంతుని వినులించుట. ౨౩ —

చ. శ్రుతులు వచించు నిన్ను నొకశరూప మటం చ దియేది యన్న సం
తతమును వ్యక్తమై తగక శ తా నొగిఁ గారణమాట నాద్యమ౯
వితతయశంబుఁ గాంచి యతిశవృద్ధిని గాంచుట బ్రహ్మమంచు స
న్మతులు వచింపఁగా నలరి శ మానితమై మఱి పావనంబు నై. ౨౩ 208

*సీ. అది ప్రధానంబె యా శ ననరాక జ్యోతిస్స్వరూపమై చేతనం శ బై పరఁగెడు
నన్న పేరుం గాంచి శ యట్టులె వై శేషికులు వచించెడు జ్ఞానగుణముగాక
నిర్గుణంబయి, తగి శ నియతి మీమాంసకు లనుజ్ఞానపరిణామి శ యనఁగరాక
నిర్వికారం బన శ నెగడుచు నుత్తరమీమాంసకశ్రేణి శ మెలఁగుపుష్క
తే. రాక్షసుఖులకు సమృతం శ బైనయట్టి, శ క్తివిక్షేపపరిణామి శ సంజ్ఞికంబు
గాక సత్తయె యగుననఁగఁ దగి మఱి, యద్దిసామాన్యమా యన శ నట్లుగాక.

సీ. నిర్విశేషం బను శ నిర్మలప్రఖ్యాతిఁ గని కారణత్వము శ గనుట సత్త్వి
యంబని చెప్పఁగా శ నర్హంబుగాక నిరీహమే యనిపల్కునే తగుచును
సన్నిధిమాత్రన శ సకలకారణమయ పరఁగెడుకార్యకల్ప మగునిట్టి
వస్తు వేయదియొ యావస్తువే నీవు; కేవలకార్యకల్పత శ నలరక మఱి
తే. బుద్ధిముఖ్యకారణసంఘమునకుఁ దాఁ బ్ర, దీపకంబగు నధ్యాత్మదీప మనఁగఁ
జేరుఁగాంచిన ప్రోడవు శ నీరజాక్ష, నీకు భయమనఁ గలదె యోనిఖిలరూప.

క. వనజోద్భవు జీవతమే, యనఁబడు ద్విపరార్థకాలమని యయ్యది దాఁ
టినమిఁదఁ జరాచరలోకనిచయము లయంబు గాంచఁగఁ నత్తఱిని౯. ౨౪౫

క. అలరారు మహాభూతంబులు తగ నాభూతసూక్ష్మముగఁ బ్రఖ్యాతిం

* 'రూపం యత్తత్సాహచర్యక్తమాద్యం బ్రహ్మజ్యోతిర్నిర్గుణం నిర్వికారమ్.' అని మూలము.
దీనివివరణమే యందుఁ బద్యద్వయమునఁ గలదు.

- జెలగు నహంకారంబున, విలయముగన నది ప్రధానవిషయమునందున్. ౨౪౪
- సీ. కాలవేగమునఁ శ్రీ గాంచఁగాఁ బ్రళయంబు నిది యిటు లీనమయ్యెను మరలను
దీని నుద్ధృఢింపఁ శ్రీ గా నగు నిట్టులే యనుచు నన్నింటిని శ్రీ నరయచు లయ
మను నదిలేని మహాత్ముడవౌ నీవె యొకడవే శేషించియుందుగాదె;
సర్వేశ్వరా! నిమేషం బాదిగా హయసము కొసఁగా వివిధముగ నుండు
తే. విశ్వచేష్టకు హేతువై శ్రీ వెలయు కాల, మరయ నీలీలయగు నందు శ్రీ రాధ్యు లెల్ల;
క్షేమధామమ వగునీకుఁ శ్రీ జేతు లొగ్గి, శరణు చొచ్చెద నోహరిసర్వనాథ. ౨౬
- చ. పురుషుండు మృత్యురూపతను శ్రీ బొల్చుఫణింద్రున కట్టై భీతుడై
వరుసఁగ లోకసంతతులఁ శ్రీ బర్వులు పాటుచు నెందు నేని ని
ర్భరమగు మృత్యుసంకటము శ్రీ వాయు సుపాయములేక ప్రాగ్జనిం
బరఁగెడు పుణ్యకర్త పరిపాకవశంబుననే తనంతటన్. ౨౬౪ 214
- మ. భవదంష్ట్రుంబుజనేవ చేయఁడగు సదృశ్యగ్యంబుప్రాప్తింప దు
ర్భవసర్పగతభీతి మాని సుఖయై శ్రీ ప్రాణాళి దెహంబునం
దు విధిన్ నిల్చెడుదాఁక నుండు; మఱిమృత్యుస్ఫారసర్పంబు భ
క్తవరున్ వానిని జేరఁగా వెఱచు నాధన్యుండు ముక్తుం డగున్. ౨౭ 215
- ఉ. క్షేమకరుండవై తనరు శ్రీవతి చూచుటకే భయంకరుం
డై మహినొప్పు కంసుని భయంబున నుండు మహార్తులన్ మమున్
నీమహితాంఘ్రినేవకుల శ్రీ నెమ్మి చెలంగఁగఁ గావవయ్య భ
క్తామరవంద్యభృత్యనివహం ర్విహరుండవు గావె యెప్పుడున్. ౨౭౪ 216
- ఉ. పౌరుషరూపమీయది యశపారభవన్తహిమంబుఁ దెల్పెడిన్
నీరజనాభ! యోగు లెద శ్రీ నీదగురూపము ధ్యాననిష్ఠమైః
జేరిచి కాంచుచుందురు ప్రసిద్ధ మిదౌ శ్రుతులందు, మాంసదృ
క్పూరుషసంఘ మిద్ది గనఁ శ్రీ బొలడు గావున నట్లుచేయవే. ౨౮ 217
- ఉ. ఓమధుసూదనా! యఘము శ్రీ లొప్పని చేసెడుకంసుఁ డిప్పు నీ
వీమెయి నాదుగర్భమున శ్రీ నే జనియించు టెఱుంగకుంటయే
క్షేమము గాన నవ్విధిని శ్రీ జేయు మధీరమనస్కునౌట నా
భూమిపునుండి సాధ్వసముఁ శ్రీ బొందుచునుండుదు నేను నెంతయున్. ౨౯ 218
- క. ఓవిశ్వాత్మా! విష్ణూ! కావున దరచక్రపద్మ శ్రీ గదలచెలువునన్
బావనగతి రాజిల్లుచు, శ్రీవిలసితమై మునీంద్ర సేవితమును నై. ౩౦ 219
- క. నాలుగుభుజముల నెంతయుఁ, గ్రాలుచు మఱిలొకకంబు శ్రీ గాక యసమతే
జోలలితంబగు రూపము, చాలించి శిశుత్వ మొంద శ్రీ సమృత్తి గనుమా. 3౦ 220
- సీ. ప్రళయావసానంబు శ్రీ పట్టున నీప్రపంచమ్ము యథావకాశముగ స్వతను

పునయందు ధరియింతువుగద పరాత్పరా! యట్టి నీ విత్తటి శ నన్నదీయ
గర్భస్తునం బుట్టె శ గా నోచ గల్గితి నారార! నరలోకమందు నీదు
మహితవిలాస మీమాడ్కి జెలంగునే నరులపోలిక లిట్టివరుస నుండు

ఆ. ననుచు ననుకరించు శ ననుటయే తప్ప నీ, కివ్వి యేల యనుచు శ నెనగుభక్తి
దేవకియు నుతింపదేవాదిదేవుఁ డిమ్మాడ్కి బదులు చెప్పె శ మనసుపొంగ. 30

క. ఓసాధ్వీమణి పూర్వం, బౌ సర్గమునందు బృశ్ని శ యనువేరు దగం
గా సమధికవిఖ్యాత, భాసిల్లితి వపుడు మనువు శ స్వాయంభువుడౌ. 304 222

క. ఆతని ప్రభుత్వకాలం, బాతతధర్మమున సాగ శ నపగతపాపుం
డై తనరెక్క వసుదేవుం, డీతడు సుతపుండనం బ్రజేశ్వరుఁ డయ్యె. 30 223

నీ. కమలాననుడు మిమ్ము శ గాంచి ప్రజాసర్గ మొనరింపుడీ యని శ పనిచె నంత
నింద్రియవ్రూహంబు శ స్వేచ్ఛగాఁ బోనీక స్వాధీనమందుండు శ న ట్లొనర్చి
నిరుపమ మిది యన శ నెఱిఁ దప స్సొనరించితిరి కాలగుణములై శ పరగుచున్న
వర్షాతపంబుల శ వాయుహిమంబుల ఘర్షాతరేకంబుఁ శ గడు సహించి

తే. శ్వాసముల నట్టెబంధించి శ స్వాంతమలము, లనదగినయట్టి రాజనమును దమోవి
కారములఁజేసిభూరుహచ్యుతమనుఫలపత్రములను వాతమునుదినుచు.

ఉ. నన్ను మనస్సులక నిలిపి శ నావలనక బహుకాంక్ష లొందఁగా
నెన్ని ప్రశాంతచిత్తముల శ నిద్ధవిధి మదుదారపూజలక
సన్నుతులక ననుం దనిపి శ చక్కనినిష్ఠఁ దపంబుచేయఁగాఁ
బున్నెముపండు నానియతి శ పూజ్యతరంబుగ సాగె నొక్కటక. 305 225

క. ఇరువురు తపమొనరింపఁగ, సరిగాఁ బండ్రెండువేలసంవత్సరముల్
సురమానంబునఁ జెల్లెను, బరమము దుష్కరము నాతపం బగు సాధ్వీ. 3064

చ. అనఘమనీషులార! ననునన్వహ మాత్మను బాదుకొల్పి చే
సిననియతిక గ్రహించితిని శ శ్రీకరమైనతపంబు భక్తి శ్ర
ద్ధ నెఱి మదాత్మత్వప్తికిని శ దావల మయ్యె వరప్రదానద
క్షీనికరమందు మిన్ననయి శ గ్రాలుదు నే నని పల్కి వెండియుక. 307 227

క. మిముఁగూర్చి పల్కితిని నిప్పు మనోరథ మెట్టిదానిక శ బొందఁ దలచి యి
ట్టిమహితతప మూనితి రోత్రమిఁ గోరుఁ డొసంగువాడ శ ధన్యులు గానక.

చ. అని వచించునాదుపలు శ కాదృతిమీఱఁగ నాలకించి మీ
రనఘులుగాన గ్రామ్యవిషయంబుల నింతయుఁ గోరనట్టిపు
ణ్యనిచయ మెంతోచేసిన మహాత్ములు గానఁ దనూజుఁ గాంచనో
చిన యొకపుణ్యకర్తమును శ జేయనివారలుగాన నత్తఱి. 308 229

క. నామాయచేత మోహితులై ముక్తిని గోరమాని యాత్మభవుని నే

నామాడ్కి నుండువానినె, యోమానితచిత్తులార! ॥ యొగి గోరంగఁ. 3౯

క. వర మిచ్చితి నట్లే యని, యరిగితి నాలోకమునకు ॥ నంతట మీర
త్తరుణమున మనోరథ మిక్కరణిగ నీడేటుటయును ॥ గాంక్షుటతీర్ఘఁ. 3౯౪231

ఆ. విషయసుఖములను సువిస్తృతిమీఱంగ, ననుభవించితిరి; మహాత్ములార
యంత శీలమున మహాపాదార్యమున సాధు, సద్గుణాలి నొండుసాటిలేక. ౪౦232

సీ. లోకంబులందెల్లఁ ॥ బ్రాకటవిఖ్యాతి గలయట్టినే బృశ్చిగర్భుఁ డనఁగ
మీకుఁ గుమారుండ ॥ నై కల్గితిని మీరె యవలిజన్మంబున ॥ నదితి యనఁగఁ
గళ్యపుడన జనిఁ ॥ గాంచితి రట్టిరెండవజన్మమందు సాధువర మద్ది
సార్థకంబుగ నేను ॥ నాత్మభవుండనై పే రువేంద్రుం డనఁ ॥ గోరి మీకు

ఆ. వాంఛపొదలఁ బుట్టి ॥ వఱితి; వామనా, కారకారణమున ॥ గారవమున
వామనాఖ్య నాకుఁ ॥ బ్రఖ్యాత మయ్యె మీ, మూడవదగు నిట్టిపుట్టువునను.

క. అదితీయుఁ గళ్యపుడే యీ, యదనున నీనామ మూని ॥ యలరెడుమీకే
ముదమునఁ దనయుడనై యి, ట్లుదయించితిఁ బూర్వరూప ॥ మొప్పారంగఁ

క. సూన్యత మీవాక్యంబని, యే నమ్ముము పూర్వభవము ॥ స్మృతికే దగులఁగా
నీనారూపముఁ జూపితిఁ, గాని మఱొక్కండు కోరికాదని మఱియుఁ. ౪౦234

క. ఈరూపంబునఁ బుట్టక, యేరూపముననొ పుట్ట ॥ నిల మర్చ్యులరై
మీరుంట నాదుపుట్టుక, యీరీతి నటంచు మీకు ॥ నెఱుంగఁ దరంజే. ౪౦235

ఆ. మర్చ్యలింగమునను ॥ మామకజ్ఞానంబు, గలుగఁజోదు; మాకుఁ ॥ గలుగఁగలవా
యిట్టిజన్మము లని ॥ యెన్నఁజోకుఁ డటంచు, బలుకఁబూనె హరియు ॥ లలితభణితి.

క. ననుమీరు పుత్రభావంబుననో మఱి బ్రహ్మభావముననో పలుమా
టును స్నేహమూని చింతించి, చిన మత్పరమగతి కెలమి ॥ జేరుదురునుఁడి. ౪౦237

2. చ. అని వచియించి యాజనకు ॥ నపు కనుంగొని కంసునుండి భీ
తిని గనుదేని నన్ను గొని ॥ తెప్పన గోకులమందుఁ జేర్చి నం
దునినతియకా యశోద యనుతోయ్యలికిఁ జనియించినట్టి నా
యనుపమమాయఁ దెప్పు, పనులన్నియుఁ జేకురు దాన మీ కొగిఁ.

చ. అని యిటుపల్కి శ్రీహరియు ॥ నవ్వలఁ బల్కక యూరకుండి చ
క్కనిదగు స్వీయమాయఁ గొనికాలవశంబున సంశయించునా
జనకులు చూచుచుండఁగ నికామము ప్రాకృతుడే యనంగ నొ
ప్పిన శిశు వయ్యె నచ్చెరువుఁ ॥ ప్రీతియు వారికి హెచ్చునట్లుగఁ. ౪౧ 239

1 'సత్యం మేస్యహృదంసతి' అని మూలము. 2 'యదికంసాద్విభేషిత్వం తర్హి మాం గోకులం
గయ, మహాయా మానయాశుత్వం యశోదా గర్భనంభవామ్.' అను సాధికపాఠమున కిదిభద్రము.

❖ వసుదేవుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రేమబియ్యకుం గొనిపోవుట. ❖

- చ. హరి యిటుపల్కుతా శిశుతనందంగనే వసుదేవుఁ డాపరా
త్పరుఁ డెటుపొచ్చురించె నలకపద్ధతిఁ బూని కుమారు నాతనిం
గరములు దోయిలింఁచికొని శ్రీ గ్రక్కున నాపురుటింటినుండి యే
తరుణమునందు వెల్వడఁగ శ్రీ దాను దలంచెనొ యప్పుడే యటఁ. ౪౬౫ 240.
- క. నందవ్రజమున నందుని, సుందరియని ఖ్యాతిఁగను యశోదకు జన్మిం
చెం దనయ యగుచుఁ ద్రిజగత్సుందరిహరియోగమాయ శ్రీ చోద్యముగాఁగఁ. ౪౬౬
- *చ. జననమె లేనిమాయ యటఁ శ్రీ జక్రిమహాజ్ఞను బూని జన్మముం
గనియెను; విష్ణుమాయ దగుకమ్రతరాయతశక్తిఁజేసి యొ
య్యన సకలేంద్రియంబులయు శ్రీ వ్యాపృతులెల్లను మాని గాఢని
ద్రను గని ద్వారపాలకులు శ్రీ ధాత్రిపయి శ్రీయనించి రొక్కటఁ. ౪౬౭ 242
- ఉ. పౌరులు యోగమాయ దగుభావమురీతిఁ బ్రబోధ మింత చే
కూరమిఁ గూర్చుచుండి, రిటఁ శ్రీ గ్రూరనిశార్థమునందుఁ బుత్రుఁ డొ
శ్రీరమణుఁ శిశుత్వమును శ్రీ జెందినవానిని గొంచుఁ బోవఁగా
శూరసుతుండు యత్నమునఁ శ్రీ జొన్నె మనంబును దైవ మెన్నుచుఁ. ౪౬౮ 243
- సీ. ద్వారములందెల్లఁ శ్రీ దలుపుల నాయసకీలశృంఖలములు శ్రీ చాలదృఢము
గాఁ గూర్చబడియుండఁ శ్రీ గంసు నానతిమెయి హరినెత్తుకొనిపోవు శ్రీ టితిభరంబు
గానుండఁ, వసుదేవుఁ శ్రీ డూని నిబ్బరమును దనయుని గైకొని శ్రీ తరలె నప్పు
ద్వారములన్నియుఁ శ్రీ దపనునిరశ్చి చే నంధకారము లట్టు శ్రీ లర్భకవరు
తే. నెత్తుకొని వసుదేవుఁ డశ్రీ గువేశఁ, దామె తమయంత విడివడి శ్రీ యేమియడ్డు
చేయకుండెను, బర్జన్యఁ శ్రీ డాయెడ మేల, మెల్ల నులుముచు వర్షించె శ్రీ మేలుగోరి.
- క. బరులకుఁ గన్పడకుండఁగ, నురగేంద్రుఁడు వృష్టిఁ దడియకకుండఁగ శిశువుం
బరితీంపఁగ ద్వారమె, పరిసరమున నెదిరి భూరిఫణములఁ గప్పెఁ. ౪౬౯ 245
- మ. ఉరగేంద్రుండు ఫణాలిచేత ఘనవృష్ట్యద్రేకముఁ మాన్పి యా
పరమేశ్వర శిశురూపునిం గొలిచిరాఁ శ్రీ బర్జన్యఁ డప్తపు భీ
కరవృష్టిం గురియం బ్రవాహ మొగిఁ బొంగఁ లోతుచెప్పం గనం
దరమేగాక చెలంగ వెల్లువ నితాంతం బొప్పఁగాఁ బైపయిఁ. ౪౭౦ 246
- ఉ. తుంగతరంగముల్ పొలయఁ శ్రీ దోడనె ఫేనము లుప్పలిల్లివా
నిం గననీకఁ గప్పుచును శ్రీ నిర్భరవేగమునం జనంగ భీ
తిం గనఁజేయు సుల్లి నొకతేవకు వందలుగాఁ గనంబడం
బొంగెడువేడ్కమై యమున శ్రీ భూతభయంకరలీలఁ బాటుచుఁ. ౪౭౧ 247

మ. మునుసీతాపతియైన రామునకుఁ బోన్తోదంబునన్ మార్గ మి
చ్చినసంద్రంబును బోలి త్రోవ యొనుగెన్ శ్రీకృష్ణుని గొంచు నె
వ్వన మెంతో యురియాడ సీనది నదేమాడ్కిం దరింపంగ నౌ
నని యూహించెడు శూరపుత్రునకు నెయ్యంబొప్ప నొక్కుమ్మడిన్. ౫౦ 248

*తే.యమునిసోదరియయ్య నయ్యఖిలలోక
పతిమహాజ్ఞను దలదాల్చి పథ మొసంగె
భగవదాజ్ఞను దాటడుశవారు గలరె
హరివార బ్రహ్మలైన నెందైనఁ గాని. ౫౦ 249

ఉ. ఆనదిదాటి శూరసుతుఁ డప్పుడె నందునిమందఁ జేరి శ్రీ
జానిమహాజ్ఞ నత్తఱినె సంభవ మందిన యోగమాయ దౌ
నానతి గోపసంతతి నిజాంగములే యెఱుంగంగలేని య
క్లే నిదురింప గాంచి మది నెంతయుఁ బొంగి యశోదశయ్యపై. ౫౦౪ 250

చ. తనసుతు నెట్టులో యునిచి తత్తనయం గొని కృష్ణనాజ్ఞ నొ
య్యన మరలన్ స్వవాసమున శ కప్పుడెచేరి స్వదారశయ్యపై
నునిచి విధిం దలంచుచు నశయోమయశృంఖలముల్ పదంబులన్
మునుపటియట్లే కన్నడఁగ ముం దిఁకసాగు నదేమొ యం చెదన్. ౫౦౪ 251

క. తలపోయుచుండె; నందుని, జలజాక్షి యశోద బిడ్డ శ జనియించుటయే
తెలిసికొనె గాని నిద్దర, పొలయుట మైమఱచి స్మృతియుఁ బొలయకయుంటన్.

క. తనకన్న బిడ్డ మగళిశు, వని యాడుది యనియు నెఱుంగ శ కాయాసమునన్
దనుఁ దా నెఱుంగని నిద్రం, గనియుండెను శౌరియుండె శ గడు దీనుండె. ౫13

నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

— ౧౩ కంసుఁడు దేవకి ప్రసవించుట విని త్వరపడి వచ్చుట. —

క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్ఞనపాలున కిట్టులనియెఁ శ జక్రి యవలిగా
ధను దెల్పెద వసుదేవుం, డనుగతశృంఖలపదుండు శ నై యుండంగన్. ౪ 254

క. తమయంతన నగరద్వారములన్నియు లోన వెలిని శ రాజాజ్ఞను నే
క్రమమున సంపిహితములై, యమరం దగు నట్టులుండె శ నత్తరుణమునన్. ౪

సీ. బాలికారోదనధ్వని విని కావలి వా రెల్ల రట్టై విభ్రాంతచిత్తు
లగుచు మేల్కొంచి వేళ యరిగి కంసునితోడ దేవకి ప్రసవించె శ దేవయనుచుఁ
దెలిపిన భోజనధాత్రీపతి యెద్దాని వినఁగోరి యతిశయభీతిఁ గనుచు
నెదురుఱుఁచుచు నుండె శ నది యప్పు వినఁబడ శ యనంబునుండి యాసంతతిఁ బొలి

* “యథానుజా” అనుమూలమునఁ గలయర్థచతుశ్చరిని జెంచి వ్రాయఁదయ్యె.

- తే. యింప నద్దియె యద ననిగ యెంచి లేచి, మృత్యువును జంపగోరుచుగమిగులడడబ
డుచును దలవెం ద్రుకలు వీడుగడు నవి యట్టె, చక్క సవరింప జాలనిసంభ్రమమున.
- క. పనుగిడి నీల్లాడిన మం,దిరమును జేరెన్ మనంబు శ్రీ తేకువదప్పన్
ద్వరపడివచ్చిన యాసో,దరుఁ గని దేవకియుఁ జాలదైనన్యము గదురన్. 3౪ 257
- ఉ. ¹మన్న నచేయనట్టిఁ దగుఁమానిసికై నను విన్న యంతనే
యెన్నఁగరానిజాలి జనియింపఁగఁ జేసెడు నట్టిపల్కులన్
విన్నదనంబునం బలికె శ్రీ విశ్రుతవంశమునన్ జనించి యా
పన్నులఁ గావఁ జాలుదువు శ్రీ బ్రాతవు గోరుదు మేలు నా కెదన్. ౪ 258
- చ. కనుఁగొను మేనగోడ లగుఁగగాని నినున్ వధియింప భూమిపై
జనిఁగను మేనయల్లుడె నిజమ్మగ దీనికి మేలుగోర నిం
క నెవరు నీకు నీడు విను శ్రీ కన్యను జంపఁగఁ బూన న్యాయమే
మనమున నెన్ను మిట్టిపని శ్రీ మానుము న్యాయము గాదు సోదరా. ౪ 259
- ఉ. ఇంతకుమున్నె నాకు జనియించిన సూనులఁ బావకాభులన్
జింతయెలేక చంపితివి శ్రీ సీ! పురికొల్పెనొ దైవ మేది ని
న్నింతటిగొప్పకార్య మిటులే యెనరింపు మటంచు నన్నరో
యింతి యిదొఁ గదా యెసఁగరవే యొకదానిని నైన నిత్తటిన్. ౫ 260
- చ. కడపటికూతు రిద్ది యిఁకఁగల్గుదురే యనునాశ యించుకేఁ
బొడమదు నెవ్వుదిన్ ముదిమిఁ శ్రీ బూనుట నా కొగిఁ బుట్టినట్టి యా
కొడుకుల నెల్లఁ జంపితివి శ్రీ కోరినయట్లె యనుంగుఁజెల్లెలన్
బుడుతలచావునుం గనుచుఁ శ్రీ బొక్కెడుదానను నేను సోదరా. ౫౪ 261
- క. దురదృష్టవంతురాలను, జరమప్రజ యిద్ది నీవు శ్రీ క్షౌవిభుడవు సో
దరి నని చిన్ని కుమారికఁ, గరుణ నొసంగం దగుదువుగౌ యని మఱియున్. ౬
- క. వనరుచు నతిదీనముగాఁ, దనయను గొఁగిటనుజేర్చి శ్రీ భర్తముగా నె
వ్వున మొగిఁ గరుగఁగ వేడెడు, వనితామణి బిట్టదల్చె శ్రీ వాఁ డకరుణుడై.
- క. ఖలుఁడొట సహజహస్తంబులనుండి జవంబుమీఱఁ శ్రీ బుత్రికఁ గొనియెన్
బలిమిన్ దత్తరుణముననె, యిలపై జన్పించి కన్నులే తెఱువకయే. ౭ 264
- చ. కరములఁ దాఁకనేఁ దగక శ్రీ కన్నులపండువుఁగూర్పు బాల సో
దరసుత యంచునైన నిది శ్రీ తప్పనియైన దలంప కొక్కస్వా
ర్థరతినిమాత్రమే గనుచు శ్రీ దానను సౌహృదముం ద్యజించి వే
²చరణము లట్టె పట్టుకొని శ్రీ సాంద్రశిలాగ్రమునన్ మహోగ్రుడై. ౮ 265

1 “శమాన భ్రాతరం జేపి కృపణాకరుణం నతీ” అని మూ. ‘కృపణాకరుణం’ అనుపదముల
యర్థమే యందుఁ జక్కఁగాఁ దెల్పఁబడినదని యెఱుంగందగు. 2 “అపోభయద్భిలాభృష్టే” అని మూ.
తాం-భాగ-6

1ఆ. ఎత్తివై చె; నిట్టు శ లేయంగ నబ్బెల, బండమీడఁ బడక శ వానిచేతి
నుండి యట్టె యెగసి శ వ్యోమమార్గంబునఁ గానబడియెఁ గంసు శ మానమెడల.

చ. సురపథమందు నిల్చి కడుశోభిలు నెన్దిదిబాహువుల్ భయం
కరగురుశస్త్రముల్ వెలయఁగన్నడ విష్ణువుతో జనించియు
న్నరమణి యోగమాయ యట శ నైజశరీరము కన్నడంగ ని
ర్జరతరువుప్పహరములు శ రాజిల నాభరణాలి యొప్పుగఁ. ౯ 267

సీ. దివ్యగంధపుఁబూత శ దేహము వెలయంగఁ గవ్రువస్త్రంబును శ గట్టి చాప
శరశూలచర్మాసిశంఖగదాచక్రముల ధరియించి నిస్తలకరాష్ట్ర
కము మెఱయుచునుండ శ గంధర్వచారణసిద్ధులప్పురసలు శ చేతు లొగ్గి
కిన్నరు లురగులు శ కీర్తించి కానుకల్ కరములఁబూని యుత్కంఠమీఱ

తే. దన్నుఁబొగడంగ నలరుచు శ మిన్నుఁ గనుచు
నేమియును జేయఁ జాలకయే తనుంగ
నుఁగొను పాపాత్ముని గంసుని గని యోరి
మందమతి! విను మిప్పు నామాటఁ గడఁక. ౧౧ 268

ఉ. ఏమిఫలంబు గల్గునని శ యెంచి ననుక వధియింపఁ బూనితో
నీమరణైకహేతు వని శ నింగి వచించినపూర్వవైరి యి
ష్టే మహి నొక్కచోట జనియించి వెలింగెడుఁజుమ్ము దీనులై
యేమియెఱుంగ నట్టిశిశుబృందము నూరకె చంపకుండుమా. ౧౨ 269

చ. అనియిటు కంసుఁగూర్చి విపులార్థయుతంబుగఁ బల్కి యంత నా
యనుపమభాగ్యశాలిని మహామతి శ్రీపతియోగమాయ భూ
మిని బహునామముల్ గలిగి శ మించినచోటులఁ బెక్కునామముల్
తనరఁగ నొప్పుచుండెను నితాంతమహత్త్వ మొగిం గనంబడక. ౧౩ 270

ఉ. దేవి వచించి నట్టివయి శ తీక్ష్ణతరార్థము గల్గుపల్కు లా
భూవిభుఁ డాలకించి మది శ భూరితరంబగు విస్తయంబు వే
యావహిలంగఁ జెల్లెలిని శ నావసుదేవుని బంధముక్తులం
గా విధిమీఱఁజేసి యొడికంబునఁ బల్కెను బ్రశ్రితుండునై. ౧౪ 271

ఉ. అక్కట! సోదరి! ప్రియము శ లాడెడుబావరొ! పాపబుద్ధిని
రక్కసుఁ డాత్మసంతతుల శ ప్రాణము తీయు విధంబు తోడఁగా
మక్కువ మీరు గాంచిన కుమారులఁ బల్కురఁ జంపినాడఁగా
యక్కటికంబు చూపక యహంకృతి నాత్మహితార్థిని యిసీ. ౧౫ 272

1 “సా తద్ధస్తాత్పముత్పత్త్య నద్యోదేవ్యం బరంగతా” అనిమా. 2 “అహోభగిన్యహోభావమ
యావాంబతపాప్తనా” అని మా. ‘భామస్తుభగసిద్ధర్థా’. అని నిఘంటువు.

- క. జ్ఞాతులని కాని మిత్ర, వ్రాతంబనికాని యేంచి శ వదలక న్యాయం
బీతఱిని సంత్యంజిచితి, జెతము దుర్వృత్తి నూనె శ జెప్పగ నేలా. ౧౫౪ 273
- క. ఏలోకములనుగాంతు? న, ధోలోకమె నాకుఁగల్గుఁ శ దోడ్డో జ్ఞాన
శ్రీలలితు విప్రుఁ జంపిన, కూశవలెన్ మృతుడనే యగుదును బ్రదికియున్.
- చ. మునువచియించె నెన్నిదవపుత్రుఁడు నిన్ను వధించునంచు నీ
కును మృతఁగూర్చ నిష్ప డొక శ ఊఁఱిని బుట్టినవాడు పుత్రుఁడం
చును వచియించె దైవ మిది శ చూడఁగ మర్త్యులెకాక దైవ మి
ట్లనృతము పల్కుచున్న దను శ టారయ సత్యమె యయ్యెఁజూడరే. ౧౬౪ 275
- చ. అనృతములాడుదైవ మని శ యారయఁజాలక దానిమాటలే
మనమున నిల్వ నష్టి యిదిమంచిదికా దనియెంచుజ్ఞానముం
గనని మహాఘసంతతులఁ శ గాదనిచేసినవాడఁ గాన నొ
ప్పని సహజాతపుత్రకుల శ నందఱఁ జంపితి నేమిచెప్పుదున్. ౧౭ 276
- చ. అతిశయబుద్ధిసంపదల శ నందినవారలు గాన మీర లా
సుతుల మదిన్ దలంచుకొని శ శోకము నొందకుఁ డాత్మకర్తృసం
తతుల ఫలంబులం గుడిచి శ తా రొగి నేగి రటంచు నెంచుటే
హిత మగు వారిఁగూర్చి తపియించిన నేమిఫలంబు గల్గెడున్. ౧౭౪ 277
- సీ. దైవతంత్రంబునఁ శ దారు ప్రవర్తించు నఖిలజంతువు లట్టులొట వార
లొక్కచోఁ దిరముగా శ నుండనేరక స్వీయకర్తానుసారంబుగా జనిమృతు
లను గాంచుచుఁ జరింతు శ రసయమిరీతిగాఁ బార్థివంబులుగాఁగఁ శ బరఁగుచున్న
యట్టిఘటాదుల శ యాకారములఁ బోలి భూతసంతతిరూపములుగఁ దనరు
- తే. దేహములు కర్తవశమునఁ శ దివిరి కూడు
బాయు నట్టిఘటాదిరూపములు పోవ
నవని యెటులుండు నట్లుదేహములు గలుగఁ
జెడఁగ నాత్మయు భేదంబు శ చెందకుండు. ౧౯ 278
- ప. ఈయర్థంబు నెఱుంగనివారలు భేదదర్శనంబునంజేసి దేహాత్మబుద్ధింబడయుదురు.
ఆకారణంబున దేహయోగవియోగనిమిత్తంబున సుఖదుఃఖరూపసంసారసంబంధ
మహాక్లేశంబు వారలకుం దప్పక కల్గు. ౨౦ 279
- క. కావున నీదుకుమారులు, నావలననె మృతిని గాంచినన్ వారలదె
చావునకు వగవకుండుం,గా వలయు నదేల యన్నఁ శ గారణ మిదియకా. ౨౦౪
- క. ఓకల్యాణీ! నేనే, నీకొండుకులఁ జంపితి నని శ నీవెంచుట యె
ట్లో కర్తవశంబుననే, చేకూరినఫలముల వెసఁజెందిరివారల్. ౨౦౪ 281
- తే. ఆత్మకృతమగు కర్తృఫలాని వార

లనుభవించిరి గావున శ నట్టివారిఁ
గూర్చి చింతింపఁగాఁ బూనశకుము వధింపఁ
జావఁ గర్త మె మూలమా శ సాధ్వినీజము. ౨౧

282

ఆ. చంపినాడ నంచుఁ శ జచ్చితినే నంచు, నాత్మదర్శనంబు శ నట్టె మఱచి
తనువునందు నాత్మశయను నభిమానంబు, గలుగునంతదాఁకఁగలుగుఁ జిక్కు. ౨౧౫

తే. బాధ్య బాధకభావంబు శ పరఁగుచుండు, భేదబుద్ధియెంతటిదాఁక శ వృద్ధి నొందు
నద్దిపోయినఁ జింతలే శ కలరుదేహి, యెఱుఁగుమా యిద్ది నిజ మనినెఱి సుబుద్ధి.

క. దౌరాత్మ్యము నాయది యగు, మిరలు సాధువులు బంధుమిత్రులయెడఁ జే
కూరిన వాత్సల్యంబునఁ, బేరుం గాంచితిరి గాన శ వే మఱువఁ దగున్. ౨౧౫

చ. అని బలిమాలచుకసహజ శ నామెవతిక వసుదేవుఁ జేరి యొ
య్యన ముఖ మశ్రుబిందువుల శ నత్తఱి నిండఁగఁ దత్పదాంతికం
బునశిరమొప్పు మ్రొక్కె ఊమఁ శ బూనుడు నన్నిఁక నాదరింపుడీ
1 తనయులతప్పలక మఱచుతండులపోలిక నికమీఁదటన్. ౨౩

283

క. అనిప్రార్థించుచుఁ గన్యక, దనకుం జెప్పినది సుంత శ తప్ప దటంచుక
దనమదిని నమ్మి మాటల, వినయమునక సాహృదంబు శ వెలయించు చొగిన్. ౨౩౪

క. వారలయం దేదోషము, చేరదటం చాత్త నెన్ని శ చెచ్చెఱఁ గారా
గారోచితశృంఖలముల, భూరమణుడు తొలగఁజేసెఁ శ బొత్తు గనుటకై. ౨౪

చ. తనప్రియసోదరుండు మదిఁ శ దాలిమి నొంది స్వకీయకృత్య మొ
ప్పనిదనియే యెఱింగి తనుఁ శ బల్కఱు వేడుట శాంతరొష య
య్యెన వసుదేవుపత్ని; హిత శ మెన్నుచు శూరసుతుండు శాంతిఁ గై
కొని క్రుధమాని నవ్వుచును శ గొంకక పల్కె నయజ్ఞఁ డాటచేన్. ౨౫

289

సీ. ఓమహాభాగ నీ శ వూహించినదియెల్ల సత్యంబయగును, నశ్జ్ఞాన మట్టె
దేవఁల కుదయించి శ దీపించు దాన నాత్మపరభేదములు శ మానక తగు
నంతయెకాని సత్యం బిందు నెయ్యది యనితలపోయ నెయ్యదియుఁ దోఁడ;
దాయహంబుద్ధిచే శ ననుఁగుసఖుం డీతఁ డితఁడు శత్రు వటంచు శ నెనఁగుభేద

ఆ. ముదయమందు దాన శ నురుశోకహర్ష లో
భమదమోహములును శ భయముద్వేష
ము పొదలంగ భూతముల భూతములచేతఁ
జావఁజేసి తానె శ సాక్షి యగుచు. ౨౬౫

290

క. ఒండొరులకుఁ ప్రేరకుడై, యుండెడు పరమేశు నెఱుంగఁనోపరు కర్తం
బుండఁగ నేనే చంపితిఁ, జుండీ యని పల్కునొకఁడు శ శూరుడుపోలెన్. ౨౭291

- క. ననుఁ జంపె నల్లమనుజుం,డని యొక్కఁడు పల్కుఁగాని శ యప్పరమేశుం
డు నిజోచితకర్తములకు, ననుగుణముగ ఫలము లిచ్చు శ నని యెఱుంగఁడుగా.
- క. ఈనియమంబుననే నా,సూనులఁ బొలియించితి వనుచోప్పనఁ దప్పన్
మానక సీయందుంచం,గా నెంచు టనర్హమె యగుఁ శ గా యని పలికెన్. ౨౭
- క. ఈవిధి వినిర్తలము లౌ, భావంబులు వెలయసాధు శ భాషణముల నా
దేవకియును వసుదేవుఁడు, పావనమతులౌటఁ బల్కుఁ శ బార్ధివుఁ డంతన్. ౨౭౪
- తే. వారిచే నెలవంది తాఁ శ జేరెమంది
ర మ్మెటో యాక్షపావశేషము గడపి
కంసుఁ డారేవకడ మంత్ర శ గణము పిలువఁ
బంచి యాయోగమాయ వశించినట్లు. ౨౮౫ 295
- చ. తెలిపెను; దైత్యులై కుటిలభీయుతులై తగు మంత్ర లవ్విధిం
బలికినరాజుఁ గన్తోని సుశవర్షులపైఁ దగునీసుపెంపునం
గలిగిన యజ్ఞతఁ జరపఁగాఁ దగుకార్యము దీర్ఘదృష్టి ని
మ్మలఁ బరికించుయోగ్యతను శ బూననీవారలు గాన రాజుతోన్. 3౦ 296
- క. సురలకు నపకృతి జేయఁగ, దొరకెఁగదా కాల మనుచుఁ శ దోడనె థాత్రీ
వర యోగమాయ పల్కిన, కరణిని దగునేఁ బురాళి శ గ్రామములందున్. 3౦౪
- క. పల్లియలయందు విడువక, గొల్లలమందలను జక్కఁ శ గ్రుమ్మరుచు మదిఁ
వెల్లివిరియు నీర్వల న,ల్లల్లన ప్రందించువార శ మర్భకవితతిన్. 3౦౪ 298
- క. పదిదినము లింక సాగక, కొదువఁగ నున్నట్టిచిట్టిహానల మఱియుం
బదిదినములు చనినశిశున,ముదయమునుం బట్టి యట్టై శ పారిపుత్తు మిలన్. 3౧
- మ. మన మీలాటియవార్యకార్యముల భీమప్రక్రియం జేయ నా
యనిమేషుల్ రణభీరువుల్ భవదుదగ్రాశ్చర్యకృచ్ఛాపసం
గ నితాంతోజ్జ్వల శింజినీరవము నిక్కంబొప్పుఁగాఁ బర్వ నె
మ్మనముల్ భీతిల నాపఁగాఁ గలరె యోక్షానాథ యోజింపుమా. 3౨ 300
- ఉ. ఇంతకుమున్నె నీ వగుమహామహు లంగములందుఁ దూట నొ
క్కింతయు నిల్వలేక యింక శ నీయెడనుండినఁ జాపుతప్ప దే
కాంతమునందు నుండఁదగు శ నంచుఁ దలంచి పలాయనంబె యి
ద్వైతయు నర్హమంచు వడి శ నేగిరికాదె య దెన్ని సారలొ. 3౨౪ 301
- ఉ. కొందఱు కేలుమోడ్చి రొకకొందఱు దీనత నస్త్రశస్త్రముల్
క్రిందను బెట్టి కచ్చములు శ కేశకలాపము లట్టై వీడ నీ
ముందట నిల్వలే మభయశముం గృపసేయు మటంచుఁ బల్కుచుం
బిందఱునందఱై చనిరి శ చెప్పెడిదే మింక వారిశౌర్యముల్. 3౪ 302

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల శ నవలఁబెట్టినవారి విరఘుల భీతినంగవృతుల నన్య
విషయసంసక్తుల శ విచ్యుతచాపులై యుద్ధ మొనర్పంగనోప నట్టి
వారిని జేవలే శ కూరక నిలుచున్న వారిని భూనాథశవర్తనంబు
ధర్మంబు నెఱిగిన శ దయగలవాడవు గావుననే యట్టి శ దేవతలను

తే. జంపనై తివి; మఱియును శ సాధ్వసంబు

కలుగనట్టిప్రదేశంబు శ కడల శౌర్య

మును గనంబడఁజేయుచు శ బోరులేని

సమయమున బీరములు పల్కఁ శ జాలుచుండు. 3౫౪

303

క. సురలట్టివారు మన కెక్కరణిం బ్రతినేయఁగలరు ? కమలాక్షాదుల్

నిరుపమవిక్రములుగదా, పరికింపరె వార లంచు శ బలుకుదువేమో. 3౬ 304

చ. జగతి నదెందుఁ గన్పడెడుఁజాడయెలేక యదెందొ యెవ్వరై

నఁ గనఁగరానితావున ననారత ముండుహరిం దలంప నే

ల? గలఁడె చూడనై న నచలావిభుసత్తమ! నిన్ను విక్రమం

బుగలిగి దేవతావరుల శ బూనికఁ జెందెడు విక్రమాధ్యునిన్. 3౬ 302

క. పురుషప్రవృత్తిశూన్యతఁ, బరఁగు నిలావృతము భూరివన మొండు హిమో

త్కరమునఁ దగుగిరికడ నట, నిరంతరం బుండుగాదె శ నీలగళుండున్. 3౬ 306

చ. సురపతి యల్పవీర్యుఁ డగుఁజుమ్ము విరించియొ యెప్పుడుం దపో

నిరతిఁజెలంగు ²నిట్టిరగునీలగళాదులు నేమిచేయ నే

ర్థురొ యెఱుంగంగఁజాల మమఁగుల్ మన కెన్న సవత్తిపుత్రులై

పరులయి యున్న వారుగద శ పౌరుషహీనులువారలం చొగిన్. 3౬౪ 307

తే. మన ముపేక్షింపరాదు ధ్వామండలేంద్ర!

వారి మొదలంటఁ బెకలించి శ వసుధఁ బేరు

లేకయుండఁగఁ జేయుటకే కడంగి

ని న్నునుసరించుమముఁ బంపు శ నేడు పూన్కి. 3౭

305

చ. పురుషులు స్వీయదేహముల శ బుట్టినరోగ ముపేక్ష చేయఁగాఁ

బెరుఁగుచు రూఢమూలమయి శ వేయివిధంబుల బాధచేయ న

త్తరుణమునం జికిత్సకు నితాంతము శక్యముగాకయుండు ట

బ్బురమొకొ యింద్రియంబులను శ బూనికఁ దొల్తనె లొంగఁజేయనొ. 3౭౪

చ. తొలుత నుపేక్ష చేయ నవి శ తోచినయట్లు చరింపఁబూన న

వ్వలఁ బనిపూని లోఁబఱుపవచ్చునొకో యెటువంటివారికే

1 “రజోజుషేకింహరిణాశంభునావావనాశనా” అనిమా. “పురుషప్రవృత్తిరహితమిలాపుకవన
మోకోయన్యతేనశంభునావా” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 ఇట్టిరు=ఇట్టిఁడుఅనుదానికి బహువచనము.

ఖలుఁ డగువైరి యల్పుడని శ కావరమూని యువేక్షచేయ దో
ర్బలమునఁ బొల్పునత్తటిని శ వచ్చునొకో కదలింప భూవరా. ౩౮

310

*చ. కనుకనె శత్రుశేషము జగంబున నిల్వఁగరాదుగా సనా
తనము శ్రుతిరితంబునగు శ ధర్మ మదెందుఁ జెలంగు నందె ని
ల్పును మహనీయమూర్తియయి శ శోభిలు విష్ణు వతండె మూలమై
తనరును దేవతావళికి శ దప్పదు సు మ్మిది; కంసభూవరా. ౩౯

311

సీ. శ్రుతులు గోవులును విశ్రుతులు తపస్సును దక్షిణలతోడఁ దగుయజ్ఞములునుధర్మ
ము వసించుతావులు; శ భూపాల! బ్రహ్మవాదులు సత్తపోనిరతరులును యజ్ఞ
కర్తపరాయఁబల్ శ గాఁదగు విప్రత్తముల వధింతుము హవిస్సులను బిడుకు
గోవులఁ బనిపూని శ కొంకక మ్రుందింతు; మవసీసురులు గోవు శ లఖిలవేద

తే. ములు తపస్సత్యదమశమములును శ్రద్ధ
దయ తితిక్షయు యజ్ఞముల్ శ తనువు లగును
హరికి నాతండె దేవతాభ్యక్షుఁ డగుర
వైరియు నగును, హృద్ధహావాసుఁ డతఁడు. ౪౦

312

చ. హరునకుఁ బద్మజన్మనకు శ నయ్యమరాళికి మూల మన్న నా
హరియె యగుణ; దదంతకర శ మైనయుపాయ మిదే యగుణ మహీ
శ్వర!బుధులక వధింపఁ దగుఁ శ జక్రధరుండు మహర్షి దేహుండై
పరఁగును గానఁ జచ్చు మునిశంక్తి వధించినయంతమాత్రనే. ౪౧.

313

క. హరిమూలముగా వర్తిలు, సురలెల్లరుఁ దెగుదు రిదియశచో ప్పని సచివో
త్కరము. వచియింప దుర్మతి, సురరిపువగు సుగ్రనేనసూనుం డంతక. ౪౨

314

తే. కాలపాశసంబద్ధుండు శ గాన దుష్ట,
మంత్రు లాడినమాటల శ మదిఁ దలంచి
మఱియు యోజించి యంతట శ ధ్వాసురైక
హింసయే తన కెన్నఁగ శ హిత మటంచు. ౪౩

315

సీ. తలపోసి క్రూరుడై శ దారుణోపద్రవమును జేయ సమ్మోదమును గనంగఁ
దగువారి సంగరోత్సవమున కుద్యుక్తు లగువారిఁ గామరూపాభిరాము
లగు వారి దైత్యుల శ నఖిలసాధువులను, సమయింపుండీ దిశాసమితిఁ దిరిగి
యనుచు నాజ్ఞాపించి శ యభ్యంతరగృహంబుఁ జేరెను; దర్వాత శ వార లెల్ల

ఆ. రాజసప్రకృతులు శ నోజు దమోమలి, నమతులునయి చెలఁగునమరరిపులు
గాన సన్నికృష్టకాలమృత్యువు లొట, సాధువులకుఁ బీడ శ సల్పఁబూని. ౪౪. 316

క. చరియించి రెల్లదెసలను, ధరణిక సాధువు లనంగఁ శ దగువారికి నె

కృరణిని నపకృతిఁ గూర్చెడు, పురుషుల కాయువును సిరియుఁ శ బోవునచిరమే.
తే. యశముఁ బుణ్యంబుఁ బుణ్యలోకకాళియు మఱి
ధర్మము మనోరథంబులు శ తలఁగు శ్రేయ
ములును వారినిబొందక శ తొలఁగిపోవుఁ
గాన సాధువులకుఁ జేయఁగదపకృతి. ౪౬

318

వి ద వ య ధ్యా య ము.

—ॐ నందుడు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట. ౧౬—

- క. అనిపలికి శుకుఁడు మఱియుఁ, వినిపించెను గృష్ణజన్మవృత్తాంతము రా
జున కిట్లని; నందుం డట, ఘనతమచిత్తుఁడయి చెలఁగుఁ శ గావున నొకటన్. ౪
- మ. తనకుం బుత్తుఁడు కల్గె నన్న శుభవాశ్చర్యల్ వీనులన్ సోఁకినం
తనె యింతంతనరాని సంతసమునన్దా నపు సంస్కృతుఁడై
ఘనభూషాంబరధారియై శుచియునై శ కమ్రోత్సవం బొప్పజే
యునితాంతత్వరఁ బూని వేదవిదులై శ యొప్పారుసద్విప్రులన్. ౧ 320
- క. జ్యోతిశ్శాస్త్ర మెఱిగిన, యాతతచిత్తులను బిల్వ శ నంపి విధిహితం
బై తగినస్వస్తివాచని, కాతతకృత్యంబు సాగునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౪ 321
- క. తనయునకు జాతకర్తం, బనుకార్య మొనర్చి పితృసురార్యున లొప్పం
గనుజేసి లక్షయుగ్గంబును ధేనువులన్ గలాపశములఁ దగువానిన్. ౨౪ 322
- క. ధరణీసురులకు నొసఁగెన్, బరమానందమున మఱియు శ స్వర్గమణి వరాం
బరసంవృతములఁ దిలభూ, ధరముల నేడింటి నష్ట శ దానముచేసెన్. 3 323
- సీ. ¹శాస్త్రోక్తకాలంబు శ జరగుట భూమ్యంబు, ముఖవస్తువులు శుద్ధశములగున్నాన
మున శౌచమున దేహామును; జాతకర్తాదినంస్కారములచేత శ సంతతియును
దపముచే నింద్రియతతియును, గ్రతువుల ధరణీసురాదులదానములను
ద్రవ్యముల్ సంతృప్తి శ తనరుట మానస మాత్మవిద్యను నాత్మ శ యమలతఁగను
తే. గనుక నానందగోపకుఁడును విధిగను, స్నానశౌచాదులను జేసికొని శుద్ధుఁ
డయ్యె; విప్రులు సమృత్తి శ నాశిషముల, స్వస్తివాచనికంబులసలిపి రపుడు. ౪324
- క. ²పౌరాణికులౌ సూతులు, స్మారకులారములఁ బ్రశంసించు మహా
ధీరులు మాగధులు సభా, స్తారుల కింపొదవ బల్కుదగు వందిజనుల్. ౪౪

* “కాలేనస్నానశౌచాభ్యాం సంస్కారైస్తవనేజ్యయా, శుద్ధ్యంతిదానైస్సంతుష్ట్యా ద్రవ్యా
ణ్యైత్తైర్విద్యయా” అనిమా. దీనివ్యాఖ్యానమునఁ గలయర్థమేయిందుఁ గలదు. 2 “సూతమాగధ
వందినః” అని మూలము. “సూతాపౌరాణికాః ప్రోక్తామాగధావంశశంసకాః వందినస్త్యమలప్రజ్ఞాః
ప్రస్తావనదృశోక్తయః” అనువ్యాఖ్యానోక్తార్థమేయిటఁగలదు.

తే. గాయనులు మంగళోత్సలు శ గలుగఁ బాడి, రఘు భేరులుదుందుభు శ లక్ష్మి మ్రోగ
మాటిమాటికి నెల్లరు శ మానసముల, నింపుగలిగియె యుండి రాశక్యజనిని. ౫

క. నందవ్రజమున గోపకు, లందముగా ద్వారముల గృహంగణములను
మందరసౌధాంతరముల, నుం దగ నూడ్చించి యంత శ నూత్నవిధములన్. ౫౪

క. పరిమళజలములఁ జల్లించిరి నూత్నవిభూతులఁ గయిఁచేసి పతాకో
త్కరములఁ జిత్రధ్వజముల, నరుదుగ నెత్తించి రఘు శ డతిమోదమునన్. ౬

సీ. సుమదామముల విచిత్రములగునంబరములఁ గట్టి రయ్యయిస్థలములందుఁ
బల్లవతోరణపటలి నలంకరించిరి ధేనువుల వత్సరతులముల వృష
భములనుం దైలలేపనహరిద్రాలేపనముల విచిత్ర ధాతుమహితవివి
ధవిభూషణముల నెంతయు నొప్పఁగాఁజేసి బర్హిబర్హంబుల శ భవ్యవస్త్ర

ఆ. హేమమాలికలను శ నెంతయు శృంగార, మందఁజేసి రవ్వ శ యఖిలజనుల
దృష్టులకు ముదంబు డీపింపఁగాఁ జేసె, నంత గోపవద్య శ లాదరమున. ౭ 329

చ. త్వరపడి మూల్య మింత యని శ బాగుగఁ జెప్పఁదరంబుగాని యం
బరములఁ గట్టి చిత్రతరపర్ణములం దగుకంచుకంబులన్
శిరములఁ జాట్టువస్త్రముల శ శ్రేష్ఠతమాభరణంబులన్ మనో
హరముగఁ దేజరిల్లుచును శ హస్తములందును గాన్క లొప్పఁగన్. ౮ 330

క. చను దెంచిరి నందాధిపు, తనయునిజన్మోత్సవము ముదంబునఁ జూడం
గను గోర్కి సందడింపఁగ, ననంతరము గోపికలు మహానందమునన్. ౯ 331

మ. తమరాజ్ఞీమణికి యశోదకుఁ గులోద్ధారుండు పుత్రుండు త
త్సమయం బందు జనించె నన్న శుభవృత్తాంతంబు నాలించి చి
త్తముల న్నిల్వక పొంగివచ్చు నతిమోదంబే తమున్ హెచ్చరిం
ప మహార్హాంబరధారణంబునఁ గలాపస్ఫూర్తి జెల్వారుచున్. ౧౦ 332

మ. తనువల్లుల్ తగ నంజనంబునను నేత్రంబుల్ మనోజ్ఞంబుగాఁ
గనుపట్టంగఁ బరిమళోన్మిళితమౌ శ గంధంపుఁబూతల్ గనుం
గొన నెంతో రుచిరంబుగాఁ దగఁగ భృంగుల్ గ్రమ్ముపూదండ లొ
య్యనఁ గంతంబులవ్రేల మెచ్చఁదగు నోయ్యారంబునం జూడ నై. ౯ 333

తే. అపుడె పూచినపూవుల శ యందు మెలఁగు, కమ్రకింజల్కములఁ దిలకముగ దిద్ది
వదనపంకజ మెంతయు శ వాసిమీఱఁ, గానఁబడ సత్వరంబుగ శ గమన మలర.

క. అనుపమపుష్పలక్ష్మణులు, తనరం గుచమండలమ్ము శ త్వరగఁ జనుటచే
తను సుంత కదలుచుండఁ, గనుపాయనచారుపాణికమలము లొప్పన్. ౧౦ 335

క. చను దెంచిరి నందునిగృహ,మునకున్; మఱి గోపవరులపూఁబోడులు చ
క్కని రత్నకుండలము లింపునుగూర్చుచు గర్భయుగళితబొలుపారంగన్. ౧౦౪

చ. గళముల రత్నరమ్యపదకంబులు శోభిల మంజులాంబరం
బుల ధరియించి హస్తముల శ భూరిమణివలయంబు లెంతో రా
జిలఁ జనుగట్టులందు సురుచిం దగునన్మణిహారముల్ తగం
బలువడి నేగుచుంట సిగభాసిలు హారము లట్టై రాలఁగఁ. ౧౧ 337

తే. త్రోవ నంతటఁ బరిమళోపావనసుమ, వర్షముం గురియించుచు శ వచ్చి నందు
మందిరంబును జేరి యశ్మగువలెల్ల, బాలకునిఁ జూచి సంతోషభార మొలయ.

క. చిరకాల మ్రోబాలక!, పరిరక్షింపు మమునెల్ల శ బాగుగ నని యా
దరమున నాశిషముల నిడి, పరికించిరి బాలు నేత్రపర్వముగాఁగఁ. ౧౧౫ 339

తే. పసపుగలిగిన నూనె¹ నశఘనమందు, నలది జలకంబు లాడించి శ యభవు నతని
నాయురభివృద్ధి నొనఁగూర్చు శ నట్టిపాట, లెలమిఁ బాడుచుముద్దాడి శ రింతులెల్ల.

చ. జనియన లేక విశ్వముల శ సంతతికిం బ్రభువై యనంతుఁడై
వనరుహనేత్రుఁడై కలశోవారిధిలోఁ దగుకృష్ణుఁ డప్పు నం
దుని దగుమందయందును దశనూజుఁ డనందగి యుండువేళ విం
తనదగనట్టి మోదము మనంబులఁ బొంగ విచిత్రవాద్యముల్. ౧౩ 341

తే. మ్రోగఁజేసిరి; గోపకుల్ శ మోద మొలయఁ
బెరుఁగుపాలును జలములు శ విచ్చలవిడి
గాఁ బరస్పరముం బెల్లు శ గా సువృష్టి
వలెఁ దగఁ వెన్నపూతలఁ శ జెలఁగి రంత. ౧౪ 342

చ. అనుపమమానసంబు దగునట్టి మహిపతి నందుఁ డట్లు నం
దనుఁ డుదయింప సంతసము శ నకవడి వారల కెల్ల గోధనం
బును వసనంబు లాభరణముల్ తనివార నొసంగె సూతవం
దినిచయ మాగధాళికిని శ దృష్టిగ నిచ్చెను ద్రవ్యరాసులఁ. ౧౫ 343

తే. విద్యలే జీవనంబుగా శ వెలయునట్టి, యితరజనులకు నెవ్వ రోమేని గోరు
వారో యవ్వారి కుచితమాభంగి లోభ,మింతయే లేకొసంగెను శ దృష్టిగలుగ.

క. అతిశయభాగ్యస్ఫూర్తిక, ఊతి మించెడు రోహిణియును శ శ్రీవిష్ణుని స
మృతిఁ బూజింపను దనప్రియ,సుతు నభ్యుదయమ్ముఁ గోరుచుకా వ్రజ మందుకా.

క. నందుం డభినందింపఁగ, సుందరతరవస్త్రహారశోభిత యగుచుకా
నందనుఁ గాంచుచు నత్యానందము గనుచుండె నంత శ నందునిమందకా. ౧౬

చ. హరి వసియించియుండుట బ్రీయంబుగ నెల్లరు సంస్తుతింప ని
ర్జరు. లొగి విస్తయంబున నొసంగెడుదృష్టులఁ గాంచుచుండ శ్రీ

1 అశఘనము=చేహము. 2 'యశోచితమపూజయతో' అని య్మా. 'యశోచితవిద్యాగౌరవ
మనలెక్రమ్యేత్యర్థః' అని వంశీధరుడు.

తరుణియు స్వేచ్ఛమీఱఁగ నతంబు విహారమునల్పచిహ్నముల్
పరమసమృద్ధియున్ వెలసెన్ శ బర్వపు దుష్టవికారచిహ్నముల్. ౧౮

347

— నందుడు మధురానగరంబునకరిగి వసుదేవుం గాంచుట. ౧౯ —

ఉ. గోపవరుండు నందుడును శ గోకులరక్షకు నర్హులై నయా
గోపకులం దగం బనిచి శ గోవులఁ గావఁగ నిర్ణయించి యా
భూపతి కియ్యఁగాఁదగిన శ భూరికరంబును వార్షికోచితం
బోపికమీఱఁ గైకొని నిజోచితకింకరసంఘయుక్తుడై. ౧౯

348

క. చనియెను మధురానగరంబున కచ్చటిఁ గంసభూపముఖ్యుం గని తె
చ్చినయట్టి కరం బిచ్చెను, జనపతి సెలవంది యొక్కచక్కిన్ విడిసెన్. ౧౯౪ 349

చ. తనచెలికాఁడు నందుడు సుతప్రమదంబున నొప్పువాఁడు వ
చ్చెను గర మిచ్చి యొక్కయెడ శ స్వీయజనంబులఁగూడి యున్నవాఁ
డని విని తన్ని వాసమున శ కప్పుడె పోయెను; శూరునాత్మజుం
గనుఁగొని నందుఁ డంగమునఁ శ గ్రమ్మఁ బ్రాణము లొందుకై వడిన్. ౧౯౫ 350

క. పరమప్రియఁ డగునాతనిఁ, బరికించి జవంబ లేచి శ బాహుద్వయ మా
దరణమునఁ జాఁపి కౌఁగిట, నురుతరమోదమునఁజేర్చి శ యొగిఁ బూజించెన్.

క. మనసునకు హాయిఁగూర్చు, గను దగుపీఠమును జూపఁ శ గాఁ గూర్చుండెన్
దనుని ట్లాదృతిఁ బూజించిన నందుని గాంచి పలికె శ జెలిమివెలయఁగన్. ౧౯౬

క. ఆరోగ్యముగా నుండువె, శ్రీరమ్మా! యనుచుఁ బ్రీతి శ ట్టేమప్రశ్నం
బీరితిఁజెసి సహజకు, మారప్రీతిమెయిఁ బల్కె శ మానస మలరన్. ౨౦ 353

శా. ఓయన్నా ! చిరకాల మప్రజుడవై శ యూహింప సంతాన మిం
కేయేదై వకృపం గనం దగునో యేసద్వృత్తశ్రేణులం
జేయంగాఁ దగునో యటంచు మదిలోఁ శ జింతించి యయ్యాశనే
మాయం జేసెడువృద్ధతం దగుచు నశ్వుటన్ మదిం దేకయే. ౨౧ 354

క. చిరకాలము గడపితి వే, పరమాత్మనికృపనో నీకుఁ శ బట్టి గలిగె ని
త్తరుణమున నిన్నుఁబోలిన, పురుషుడు వేటొకఁడు గలఁడె శ భూమి వెదకినన్.

సీ. భవచక్రమునయందు శ వ ర్తించుపురుషుడు మరలఁ దాఁ బుట్టినమాడ్కి దైవ
వశముననే దుర్లభం బగుప్రియదర్శనముఁ బొందజాలితోవి మదిఁ దలచు
దిదియె మహాదృష్టమెట్టు లన్నను వినఁదగుఁ బ్రవాహము వేగముగఁ జనంగ
నం దెట్టులోపడి శ యరుగుతృణాదులు భూరితరంగసముదయమునను

తే. బహువిధంబుల నిట్టిట్టు శ పఱచుచుండి, వీడిపోవును మరలను శ గూడు టరిది
యట్లై సంసారమునయందు శ నాత్మచిత్ర, కర్మవాసనలను గతిఁ శ గాంచు సఖులు.

క. మరలఁగూడుచు నొకచోఁ, జిరకాలమొ సుంతనేపొ శ చెలిమివెలయఁగాఁ

బరివర్తించుట యచ్చెరువరయంగా నందగోపయని మఱియుననుక. ౨౫ 357

మ. వినవయ్యా! సుహృదుల్ నినుం గలిసి యేవేళకా మెలంగకామహా
వనముం దెందు వసించితో యదిమహావార్యన్వితంబై ప్రతా
ననులం బెంపువహించి భూరితృణమై ఓ నానాపశువ్రాతయో
గ్యనివాసంబయి రోగశూన్యమగుచుం ఓ గన్నట్టుఁగాదే సఖా. ౨౬ 358

శా. అన్నా! నాకొమరుం డొకండు నిను నశయ్యంగాఁగ మన్నించి నీ
పున్నీభార్యయశోదయుకా ముదమునం ఓ బొల్పారి లాలించుచుం
డ స్త్రీమందను దల్లితో సుఖిగ నున్నాడేకదా? లోకముం
దెన్నకా నెయ్యరతోడ బంధువులతో నేవూరుషం డిచ్చ మై. ౨౭ 359

తే. *ధర్మమర్థకామంబులు ఓ తగుఁ ద్రివర్గ, సంజ్ఞికములయి వానిని ఓ సాధురీతి
ననుభవింపంగవలయుఁ దా ఓ నట్లుచేయు, వానికే యవి విహితంబులొనుజుమ్ము.

క. పురుషుం డెవఁ డెట్లొనరుప, కరహిం దా ననుభవింపఁ ఓ గా సుహృదాదుల్
పరితప్తులగుదు రతనికి, బురుషార్థత్రయము వ్యర్థముగ నగు ననఘా. ౨౮ 361

చ. అనవిని నందుఁ డిట్టులను ఓ నక్కట! దేవకీయందు నీవు కాం
చినబహుసూనులం గదిసి ఓ చెచ్చెఱఁ జంపెను గూళ కంసుఁ డం
త నొకకుమారి గల్గ నది ఓ తత్త్వణమే దివి కేగ దీనికై
మన మొనరించుకార్య మణుమాత్రము గల్గదునుమ్ము మిత్రమా. ౨౯ 362

1. మనుజుఁ డదృష్టమందను మెలంగుచు నద్ది కలిగించునట్టి సుఖమును దుఃఖ
మును నియతంబులై ఓ మొనయపు గావున నయ్యదృష్టవశంగతాత్ముఁ డగుచు
నుండును; వానికి ఓ నొగి సుఖదుఃఖముల్ కలుగుటయు నదృష్టకలననె సుము
దీనినెవ్వఁ డెఱుంగుమానవుఁడాతండు మోహ మొందక సుఖమును మఱియును

తే. దుఃఖమును దనమనమునఁ ఓ దుల్యములుగఁ
గనుచు నుండును నీవు నాశతనయుల మదిఁ
దలఁచుకొని చింత నొందకు ఓ దైవవశము
సకలము నగును భవము నిస్సారముగద. 3౦ 363

క. అన వసుదేవుఁడు నందుని, మనమునఁ గలయర్థ మెఱిగి ఓ మాన్యతమా! రా
జున కీదగు వార్షికకరము నిచ్చితివి కంటి విట మరముకా మేము నినుక. 3౦౪ .

క. కనుగొంటి మిచ్చుటకా బహు,దినములు నీ వుండరాదు ఓ తెప్పనఁ బోనాఁ
గనఁబడు నుత్పాతము లగు,దినమును గోకులమునం దగదియు నగుఁ గావకా.

* 'పుంస స్త్రీ వర్గో విహితస్సుహృదోహ్యనుభావికః, న లేఘక్లిశ్యమానేషు త్రి వర్గో ౨ ధాయకల్పతే.'
అనిమూలము. దీనియర్థమే రెండుపద్యములయందుఁ గలదు. 1 'నూనంహ్యదృష్టనిష్ఠోయ మదృష్టపర
మోజనః, అదృష్టమాత్సన స్తత్త్వం యో వేదననముహ్యతి' అను మూలార్థమే యిటఁ దెలుపఁబడినది.

చ. అని పురికొల్ప నందములు శ లావసుదేవుని వీడుకొంచు నొ
య్యన వృషభాళిఁ బూన్చిన మహాశకటంబుల నెక్కి గోకులం
బునకును బోయి రందుఁ గనఁగబోలును దుశ్శకునాళి యన్న యా
తనిపలుకుల్ తలంచుచు నితాంతము హెచ్చరిక జవంబునన్. 3౨ 366

ఆ జ వ అ ధ్యాయము.

— శ్రీకృష్ణుడు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట. —

క. అని మఱియున్ జనపతికిన్, వినిపించెన్ శుకమహర్షి శ విష్ణువుచరితం
బును; ద్రోవఁ జనెడుతటి నందున కుత్పాతములు కొన్ని శ తోచెన్ దానన్. ౪
క. నందుం డపు డిఁక ముందా, మంద మహాత్పాతము. లేటు శ మాన కొదవునో
ముం దేమిసాగునో యను, సందియమున కెదను జోటు శ చాలఁ గలుగఁగన్. ౧
తే. శౌరివల్కినపల్కులు శ సత్యములె య
గు నని యూహించుచున్ హరిఁగోరి శరణ
మగుమ యని మందకుం బోయె శ నంత నచటఁ
గంసుఁ డంపిన యొక్కరక్కసియు వడిగ. ౧౪ 369

చ. జనపతియాజ్ఞచొప్పున విశంకటవృత్తిని బాలురన్ వధిం
పను బనిపూని చూచుటకె శ బాగుగఁదోడని ఘోరరూపముం
గనునది గానవేగమున శ గ్రామములందుఁ బురంబులందు గో
పనికర ముండుమందలను శ బాలకు లుండిన వారిఁ జంపుచున్. ౨ 370

చ. *తిరుగుచునుండె; సాత్వతపరిప్రియకార్యములన్ గుణాళి నా
శరతతినాశనంబులను శ సంతతమున్ వినుటల్ నుతించుటల్
పురుషులు స్వీయకర్తములఁ శ బూనియుఁ జేయక యుండువారొ యా
ధరణినె యిట్టిరక్కసులు శ తారు చెలంగుదు రెంతో పూనికన్. 3 371

ఆ. అవ్వకల్లుచోట శ యాతుధానీకదంభములు నిల్వనోప శ వమలమూర్తి
వాసుదేవుఁడెందుఁపసియించు నందుండ, గలదె దీనశంక శ గలుగునెట్లు? 3 372

మ. ఒకనాఁ డంబరమార్గగామినిగ నోహోయంచు మెచ్చన్ జనుల్
సకలేశుండు వసించు మందదటి కంఠదాన్వంఛమై వచ్చి మా
య కడుంబూని స్వకీయరూపము నదెఁజ్జైనం గనన్ రానియ
ట్లొకటన్ మార్చి కనంగ మోద మిడు నట్లొప్పారురూపంబునన్. 3౪ 373

* 'నయత్ర శ్రవణాదీని రక్షోఘ్ననిన్యకర్తసు, కర్వంతి సాత్వతాం భర్త ర్భూతధాన్యశ్చ
కర్త హి' అని మూలము.

- ఉ. కామమురీతి నే తిరుగఁగా దగుశక్తి జెలంగుచుంట నా
భామిని పూతనాహ్వయ యభంగురవాంఛను జొచ్చె మంద; నా
వామయుఁ గేశపాశమున శ బాగుగ మల్లెవిరుల్ చెలంగఁగా
క్షామమనోహరాంబరముఁ శ గట్టి నితంబపుసొంపు మీఱఁగన్. ౮ 374
- సీ. వక్షోజమండలభారంబునకొ మధ్యమం బగుభాగంబు శ డంబుమాని
సన్న గిలంగఁ జంఛలకర్ణభూషణప్రభలఁ గుంతలములు శ భాసిలంగ
దాన మోమున విచిత్రస్ఫారశోభయుఁ గనబడుచుండ సోగసున కునికి
పట్టగు చిటునవ్వు శ పరుగులెత్తుచునుండ వెలయునేత్రసరోజములతుడలను
- ఆ బొలుచు పీక్షణములు శ లలితములుగఁ బర్వ
ప్రజమునందు మెలఁగు శ వామనయన
లమనములను బేశలముగ హరించె నా
పూవుఁబోడిఁ గాంచి శ పొలఁతు లెల్ల. ౧౪ 375
- క. సరసిజ మొయ్యారంబుగఁ, గరమున ధరియించి యిట్టి శ కమ్రాకృతితో
నరుదెంచెఁ బతిని జూడఁ,గ రమాదేవి యనునూహఁ శ గని రత్నఱినిన్. ౬ 376
- క. పూతన బాలగ్రహ మా,భూతలపతి కంసునాజ్ఞఁ శ బూని యచట సం
ప్రీతిని శిశువుల వెదకుచు, నేతీరుననో కనంగ శ నేతెంచె హరిన్. ౬ 377
- ఉ. నందునిగేహమండుఁ గుజసప్రజముం బొలియించువాని ని
చ్చుం దనభూరితేజమును శ శక్తిమెయిం గనరాకయుండఁ జే
యం దగునంచు నెంచి యటులదృష్టరీతి నడంచి శయ్యపై
నం దనువాప్పుఁ జేర్చి జతసంబున నొప్పెడులోకనాథునిన్. ౬౪ 378
- తే. భస్మసంఛాదితం బగువహ్నిపోల్కి
నమరుచుండెడు హరిమూర్తి శ నచటఁ జూచెఁ
బూతనయు నామెబాలకప్రహమామునకు
మారికాగ్రహ మనియెంచి శ మాధవుండు. ౭ 379
- ఉ. తానె చరాచరాత్మత నితాంతము వెల్లుచునుండు నెప్పుడుం
గానఁ దదీయవర్తనముఁ శ గాంచె మదిక; సకలప్రభుం డనం
గా నెఱిఁ గీర్తిగాంచుచు జగంబులు గల్గఁగఁ గావఁ ద్రుంపఁగా
దానె సమర్థుడయ్య నది శ దాపునకు వడి వచ్చు నంతలోన్. ౭౪ 380
- *ఉ. బ్రాలునిరీతిఁ గన్పడుచుఁ శ బల్కక యూరకయుండె; స్వీయమా
యాలసమానశక్తి మనుజాకృతిఁ బూనియు నొక్కటక జగ

* అధికపాఠశ్లోకమునకు “మహేశ్వరశ్రేష్ఠి చ” అనుదాని కిది తెలుగు. తెలుగుప్రతిలో
నిశ్చిత మధికపాఠముగా గణించబడలేదు. కాని శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యమాత్ర, మిందును గానరాదు.

జ్వాలవిచేష్టితంబుల నిజప్రకృతిం గనువాడు నైనయా

బాలకుఁ డానిశాచరిని ఓ బట్టి వధింపఁగ నెంచె నాత్మలోన్. ౮

381

ఉ. పూతన యాత్మజీవితముఁ ఓ బుచ్చుకొనం దలపోయుచున్న యా

శ్రీతరుణీవతిం గనుచుఁ ఓ జేరఁగఁ బోయెను గాని సుంతయే

నీతఁ డెసంగునిట్టిః డనియెంచగ నేరక] నిద్రపోవుభీ

మాతతభోగిరజ్జు వని ఓ యంకమునం దిడుకొన్న రీతిగన్. ౮

382

తే. ఆయనంతుని నిడుకొనె ఓ నంకసీమఁ

దీక్ష్యచిత్తయు మిగులఁ గృత్రిమవిచేష్టి

తయు నయినయానిశాచరి ఓ తద్ద మెత్త

నయిన చర్మంపురటొఱలోని యసివిధమున. ౮౪

383

2సీ. బయటమార్దవము లోపలఁ గ్రూరభావంబు గలిగియుజనయిత్రివలె మెలఁగుచు

నుత్తమకాంత నా ఓ నొప్పుదానికొ గేహమధ్యస్థులంబున ఓ మమతఁ గాంచి

దానితేజమునకుఁ ఓ దనువుల మఱచుట నాయశోదయు మఱియందె మెలఁగు

నారోహిణియు నించు ఓ కంతయుఁ బల్కుక కనుచుండి; రంత రక్తసియు నందుఁ

ఆ. గూరుచుండి బాలకుని నెత్తుకొని ప్రాణహరముగఁదగువిషము ఓ నంతరమున

నమరుపబడి వెలయు ఓ నట్టి స్థనంబును, గ్రూరచిత్తగానఁ ఓ గుడుపఁ దొడఁగెన్. ౮౫

చ. హరియును మేలుకాంచినటు ఓ లప్పుడుచూడఁగ నొప్పి గట్టిగాఁ

గరములఁ దత్కుచంబులను ఓ గాటియఁబెట్టెడునట్లు తాఁచుచున్

గురుతరరోషయుక్తుడయి ఓ క్రూరనిశాచరిప్రాణపంక్తితో

నురవడిఁ బాలు ద్రాగె నీదిదె ఓ యొప్పును దీనికి శాంతి యన్నటుల్. ౮౬ 385

సీ. కుహనాకుమారుఁ డొగోపాలకృష్ణుండు పాలు ద్రాగుచు నట్టె ప్రాణములకు

నాథారములుగాఁగ ఓ సమరియుండినమర్తముల నెల్లఁ బీడింపఁ ఓ గలఁగి యదియు

నికఁ జాలుఁజాలు నిశదేటిపాల్ త్రాగుటో యనుచు భాషించుచు ఓ నబ్బ! చన్ను

విడుపువూ! యని మొఱ్ఱుకవెట్టుచు నేత్రముల్ తిరుగుడుపడుచుండఁజరణములభు

తే. జములఁ బలుమఱు విదలించుచు మనమందుఁ

గలుగుపరితాపమునఁ జెప్పుటలు శరీర

మందు నిండఁగఁ గూయుచు ఓ నవని వ్రాలె

దానిపెడబొబ్బలం గల్లు ఓ ధ్వనికి నపుడు. ౮౭

386

1 'కోశపరిచ్ఛదాసివత్' అని మూలము. 2 'అంత నైశ్చేయిబహిర్భావేన దృష్టాంతః కోశపరిచ్ఛదాసివత్' మృదుచిత్రవర్తమయః కోశః పరిచ్ఛద ఆవరణం యస్యానేతి. అని వ్యాఖ్యి. ఈ యర్థమే యందుఁ జేర్చబడినది. 3 'రోషనమన్వితోఽపిబత్' అని మూలము. దీని సారమే యందుఁగలదు.

- చ. ధరణియు భూరిభూధరవిశ్రాంతముతోడ వడంకె మిన్ను ¹ని
బ్బరముగఁ గంపమొందె గ్రహాపంక్తియు వే కడలెన్ రసాతలం
బురవడి మాటుమ్రొనె దెన శ లొయ్యన మాటుధ్వనించె నపు ²ని
ష్ఠరపవిపాతశంకఁ గొని శ ఊణిపయిం బడి రొక్కటన్ జనుల్. ౧౨ 387
- ఉ. స్మారనిశాటి యివ్విధిని శ గోపకుమారమనోజ్ఞుదోర్భుగ
స్ఫారనిపీడిత స్ఫుటవిష స్తనమండలయాచు స్వీయమా
ఘోరశరీర మొప్పు వగళగుండుచు నో రటువిప్పి పాదముల్
భూరిభుజంబు లెంతో భయముం గలిగింపఁగఁ జాచి నీల్గెన్. ౧౩ 388
- తే. కేశపాశము జాఱంగ శ ఊతిని వజ్ర
నిహతుఁడౌ వృత్రదానవ శ నేత యట్లు
గోష్ఠమునఁ గూలె; దానిదౌ శ ఘోరతనువు
ధరణిబడు నప్పు డద్దాని శ తాఁకునకును. ౧౩ 389
- ఆ. ఆటుకోసులలోపల శ నమరియున్న
భూరుహములెల్లఁ బొడియయి శ పుడమి వ్రాలె
రాజచంద్రమ! యది విచిత్రముగఁ దోచెఁ
జెప్పఁ దరమానె యద్దానిశ్చెప్ప లపుడు. ౧౪ 390
- క. హలదండ మంతపాడవుగ, గలగుండువడంగఁ జేయఁగల దంష్ట్ర లొగిన్
గలిగిననోరును గిరిగుహ,వలె గన్నడు నాసికయును శ వనితకుఁ దోచెన్. ౧౫ 391
- నీ. గంఢోపలంబులకరణి స్తనంబులు విరిసిన యెఱ్ఱనిశ్చంద్రకలును
నంధకారావృత శ మగునూతులంబోలు లోతులై యున్నట్టి శ లోచనములు
నిసుకతిప్పలవలె శ నెనఁగు నితంబముల్ భీతిని గల్గించె శ నాతతముగ
బద్ధనేతుసమాన శ బాహుచూరుపాదముల్ శూన్యజలంబయి శ చూడఁబడెడు
- తే. మడుపువడుపున నుదరంబుఁ శ గడుభయంబు
గదురఁ జేయుచు నుండె; రక్కసికళేబ
రమును నద్దానిఁ గని గోవరమణు లెల్ల
గోపకులు భీతిచెందిరి శ గుండె లవియ. ౧౬ 392
- క. అంతకుమున్నే పూతన, యెంతయుఁ గావించునాయశీనధ్వని శ
త్యంతము వీనులు ప్రీలగఁ, జింతాపరతం దపింప శ శీర్షహృదయముల్. ౧౭ 393
- క. ఏమియుఁ దోచక యుండిన, యామానిసు లెల్ల మిగులగనార్తి గనిరి; ర
ఊమానిని వక్షంబున, నేమాత్రము భీతిలేని శ హృదయ మ్మలరన్. ౧౮ 394

1 నిబ్బరముగ = అధికముగా. 2 నిష్ఠరపవిపాతశంక = కఠినమగు పిడుగుపడినదో యను
ననుమానమున.

క. కరచరణము లాడించుచు, హరి యెంతయు నేర్పుమీఱు ॥ నాడుకొనఁగ గో
పరమణు లప్పుడు కనుఁగొని, త్వరపడి చేరంగఁ బోయి ॥ బాలకు నతనిన్. ౧౭౪

క. మనసులఁ గలిగినసంభ్రమమున నాయన! రార! యనుచు ॥ ము ద్దిడుకొనుచున్
జనిరి తోలఁగంగఁ గైకొని, జనయిత్రులు వారితోడ ॥ సంభ్రమ మొదవన్.

తే. *పాడురక్కసిఁ దాఁచుట ॥ గూడనిపని

యనుచు గోవాలమును ద్రిప్పి ॥ యంత మఱియుఁ

దగినవని తోచినన్ని యుత్తములచేత

రక్ష లొగిని జేయించిరి ॥ రమణు లంత. ౧౯

397

చ. మనముల శోక ముప్పుతిల ॥ మాధవుఁ గాంచుచు నేమితోచుమిన్

వనితలఁగూడి గోరజము ॥ బాలకుదేహమునిండఁ జల్లి చ

క్కని దగుఁదేనుమూత్రమును ॥ గాయమునం జిలికించి యంత నిం

కను మదిఁ దృప్తిలేమి శిశుకమ్రతరావయవంబులం దొగిన్. ౧౯౪

398

వ. భగవన్నామద్వాదశకం బుచ్చురించుచుఁ దిలకస్థానంబులు ద్వాదశసంఖ్యాకంబు

లగుట గోమయంబున రక్ష గావించిరి. లలాటంబుఁ గేశవుండును, నాభి నారా

యఃఖండును, హృదయంబు మాధవుండును, గంఠాఢోభాగంబు గోవిందుం

డును, దక్షకుక్షి విష్ణుమూర్తియు, దక్షిణభుజంబు మధుసూదనుండును, గం

ఠంబుఁ ద్రివిక్రముండును, వామకుక్షి వామనుండును, వామభుజంబు శ్రీ

ధరుండును, గళము హృషీకేశుండును, గటిప్రదేశంబును బద్మనాభుండును,

గకుద్భాగంబు దామోదరుండును, గాపాడుదురను నది ద్వాదశావయవరక్ష

యనంబడు. మఱియును. ౨౦

399

సీ. కొంతయాటటతోడు ॥ గోపిక లత్తఱి నాచమన మొనర్చి ॥ యంతకంటె

దక్షిమ నట్టిసంరక్షను గావింప సమకట్టి శుద్ధలై ॥ సాధుబీజ

వర్ణంబులను జక్కఁ ॥ బల్కుచు మునుముందుఁ దమశరీరములహస్తములవాని

న్యాసమొనర్చుచు ॥ నవల శ్రీకృష్ణుని యంగములందును ॥ హస్తయుగము

తే. నందు నీవిధి బీజవిన్యాస మిట్లు

గా నొనర్చిరి; పుత్ర! నీ ॥ కవ్రచరణ

ముల నజుం; డణిముడున్ జానునవులను, యజ్ఞఁ

డూరువులఁ గటితటము లఱచ్యుతుండు ప్రోచు. ౨౧౪

400

వ. జతరము హయగ్రీవుండును, హృదయంబుఁ గేశవుండు, నురము నీశుండును,

గంఠంబు నినుండును, భుజముల విష్ణువును, ముఖము నురుక్రముండును, శిరంబు

నీశ్వరుండును ప్రోతురు. అగ్రభాగంబుఁ జక్రధరుండు, వెనుకభాగంబుఁ

* 'రక్షాంబిదధిశనమ్యగ్ధోపుచ్చభ్రమణాదిభిః' అని మూ. దీనియర్థమంతయు నిందుఁగలదు.

గదాధరుండును, ధనుర్దండంబుధరియించిన మధువైరియుఁ గృపాణపాణియగు నజనుండు, పార్శ్వంబులను శంఖముం బూనినయురుగాయుండు, కోణమ్ములను మీఁ దుపేంద్రుండును, గ్రిందును దాక్షిణ్యండును, సర్వస్థలంబుల హలధరుండును గాపాడువారు. ఇంద్రియంబుల హృషీకేశుండును, బ్రాణంబుల నారాయణుండును, జిత్తంబును శ్వేతద్వీపపతియు, మనంబును యోగేశ్వరుండును, బుద్ధిని బృశ్చిగర్భుండును, బుద్ధినాత్మను భగవంతుండును బాలింతురు. నీవు శ్రీడించునపుడు గోవిందుండును, శయనించునపుడు మాధవుండును, నడచునపుడు వైకుంఠుండును, గూరుచున్నయపుడు శ్రీపతియు, భుజించునమయంబున సకలగ్రహభీతికరుండగు యజ్ఞభోజనుండును గాపాడుచుందురు. ధాకినీ యాతుధాన కూశ్మాండపాపగ్రహభూతప్రేతపిశాచయక్షరక్షోవినాయకకోటరాచేవతీజ్యేష్ఠాపూతనామాతృకాదులును, దేహప్రాణేంద్రియములకు ద్రోహమొదవించు నున్మాదాపస్థారములును, స్వప్నదృష్టమహోత్పాతబాలవృద్ధగ్రహములింకనుగల పీడాకరగ్రహములెల్ల నీవిష్ణునామసంకీర్తనంబునకు వెఱచి నశింతురని ప్రణయబంధంబున గోపికలు రక్షగావించిరి తదనంతరంబ. ౨౯౪ 401

- క. జననియశోదయుఁ ప్రీతిం, దనయునకున్ స్తన్య మిచ్చి ధ తగుశయ్యకయిం
గనుమూయఁ బవ్వళింపం, గను జేసెను; మధురనుండి ధ కడు జవమొప్పన్. 30
- క. గోపకులఁ గూడి నంద, క్షౌపతి యరుదెంచి తనదు ధ మందను భూర
వ్యాపారహృదయ పూతన, యాపగిదిం జచ్చియుండు ధ టరసి మనమునన్. 30౪
- తే. దానిదీర్ఘశరీరంబు ధ గానఁబడఁగఁ, బరమవిస్తితుఁ డయ్యె; గోపకులు నందుఁ
డొక్కరొకరిని గని యిట్టులద్యమమునఁ, జెప్పకొన సాగి రియ్యదిశచిత్రమార!
- క. ఆనకదుందుభి పల్కిన, దే నిశ్చిత మయ్యె భీతి ధ యెంతయుఁ గల్గెం
గా నిట్టిమహోత్పాతము, లీనెలవునఁ గల్గెఁగాదె ధ యెఱిఁగె నతఁ డెదన్. 30౫
- క. కనుకన్ మును మునివరుడై, జనియించియె యుండు నిట్టిశచందమ్మన, యో
గిన్మృపుండై వచ్చెనొకో, మనుష్యమాత్రుండుగాఁడు ధ మాట లిఁకేలా. 3౨
- క. పలుకంగలఁడే యివ్వీధిఁ, జులకనఁగాఁ గేవల మనుజుండే యైనన్
పలికినయటు లుత్పాత, మ్ములు తోఁచె నటంచుఁ జిత్రముగఁ జెప్పకొనన్. 3౨
- ఆ. వ్రజనివాసు లంత ధ వచ్చి పూతనకళే, బరము నవయవాళిఁ ధ బరశుహతుల
భాగములుగఁ జేసి ధ వేగమ కొనిపోయి, దవ్వుఁ జేర్చి కాష్ఠతతులఁ జేర్చి. 3౨౪
- చ. జ్వలనుని జేర్చి యాక్షణమభస్తముగా నొనరించి రపు ని
ర్మలతమకృష్ణదేహయుతి ధ రక్కసిదేహము ముక్తపాపమై
సులలితమై చెలంగె మఱిశుభ్రతరాగురుసారభంబుగాఁ
జెలఁగెను ధామ మద్దియె విశచిత్రముగాఁ గనుపట్టె నయ్యెడన్. 3౪ 409

- చ. ధరఁగలబాలకప్రతతి శ దారుణరీతి వధించి వారి నె
త్తురుఁ దమిఁగ్రోలు క్రూరమతిఁ శ దోచినపూతన యాతుఁధాని శ్రీ
హరిఁ బొలియించు వాంఛమెయి శ నచ్చటఁ జేరియు స్తన్య మిచ్చియున్
బరమగతిం గనం గలిగెఁ శ బల్కు లిఁకేటికి రాజపుంగవా! 3౫ 410
- ఉ. చెప్పఁగ నేల యింక నల శ శ్రీహరికిం బరమాత్మకున్ మదిం
జొప్పడుశ్రద్ధ భక్తియును శ శోభిలఁగా ననురాగ మాత్మయం
దుప్పటిలంగఁ దల్లు లటులలోపినయంత ప్రియంబుఁ గూర్పువా
రప్పడె సద్గతింబడయు శ టబ్బుర మొక్కొ మహిశశేఖరా! 3౬ 411
- సీ. భక్తియే లేకయు శ వందన మొనరింపకయు వైరమేయాని శ కఠినచిత్త
యగును బూతన యని శ యాత్మ నెఱింగియు విమలభక్తుల హృదయముల నిల్చి
సకలలోకాధీశ శ సంతతవంద్యంబు లయితగు దివ్యపాదారవింద
యుగళంబుచేతనేయుగ్రరాక్షసి మేను స్పృశియించి విహరించి శ శ్రీశుఁ డెలమి
- ఆ. జన్ముఁగుడిచె దాన శ స్వర్గ మనంబొల్పు, హరిపదంబు నొందె శ యాతుఁధాని
యయ్యుఁదల్లివోలె శ హరికిని భక్తిమై, స్తన్య మిచ్చినట్టి శ జననులెల్ల. 3౭ 412
- క. ధేనువులును వైకుంఠముఁ, గానంజను వారలనుచు శ గానముచేయం
గానేల యింక? ముక్తి, స్థానాదికముల నొసంగఁజాలిన హరియున్. 3౮ 413
- క. దేవకికిం దనయుఁడుగా, భూవలయంబునఁ జెలంగు శ బుధనుతుఁడు తనున్
భావించి ప్రీతిఁ జనుపాల్, ద్రావించిన వారి కేమి శ తా నిచ్చెడినో. ౩౯ 414
- క. జననాథ! పల్కువలెనే, జననులు తనపైని ప్రీతి శ సంధిల్లంగా
దనయుం డనుతలఁపున నే, స్తనపయసుం గుడిపి రట్టి శ సాధ్వల కెపుడున్. 40 415
- తే. జ్ఞానహీనతఁ బ్రాపించు శ సంస్మృతిభవ, బాధ యించుకయైనఁ దోఁపదు నిజంబు
భూపశేఖర! మథురకుఁ శ బోయివచ్చుచున్న నందాదిగోపకులద్యమమున. ౪౦
- తే. పూతనాశవధూమ సంభూతసౌర
భమును మూర్కొని యిదియేమి శ వచ్చె నెచట
నుండి?యని యితరేతర శ మొక్కరీతిఁ
బ్రశ్న చేయుచుఁ బోయిరి శ వ్రజముఁజేర. ౪౧ 417
- ఉ. అందలిగోపవర్యులు మహాముద మొప్పఁగ యాతుఁధానియున్
సుందరవేష మూని యిలుకొచ్చుట యాదిగఁగల్గు వార్తలె
ల్లం దగఁజెప్పఁగా విని కలంగుచుఁ బూతన యంతమొందుటల్
కుం దొకయింకలేత పసికూన చెలంగుటయుం దలంచుచున్. ౪౧ 418
- తే. విస్తయం బట్టె గదురంగ శ వింటి మొక్క
క్రొత్తవృత్తాంత మనిరెల్ల శ గోపవరులు

పరపురంబుననుండి య శ్రీ ట్లరుగు దెంచి

యున్న నందుడు సంతోష శ్రీ ముప్పతిల్ల. ౪౨౪

419

క. తనయుని గ్రహించి మూర్ధంబును మూర్కొని నిరుపమాన శ్రీ మోదంబున నొప్పెను; శిశురూపంబున హరి, యొనరించినయద్భుతముగ శ్రీ నొప్పెడుదీని. ౪౩౪

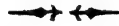
తే. పూతనామోక్ష మనుదాని శ్రీ బూన్కి నెవడు

వినునొ హరికృప యిట్టిదై శ్రీ వెలయు ననుచు

నెఱుగునో వానిచిత్త మాశ్రయింపనందు

నిలిచియుండును సతతంబు శ్రీ నిశ్చలముగ. ౪౪

421

ఏ డ వ అ థ్యా య ము.

— ౧౦ శకటానురసంహారము. ౧౦ —

చ. అసవిని యు త్తరాసుతుడు శ్రీ వ్యాసముసీంద్రునిపుత్రుఁ గాంచి యి

ట్లనియెను యోగివర్య! సకలలాధిపుఁడై భగవంతు డైనయా

వనరుహనేత్రుఁ డాయమరవంద్యుఁ డదేయవతారమెత్తి యే

మనుల నొనర్చె నవ్వి శ్రుతిపర్వము లెన్న మనోహరంబులౌ. ౧

422

ఉ. వానిని విన్న యంతటనె శ్రీ పాతెడుదృష్టయు నెవ్వనంబునం

గానఁగ నైనయయ్యరుచి శ్రీ క్రష్ణుఁ డా దలపోయ వంచు నా

మానస మెంచుచున్నయది శ్రీ మోనివరేణ్య! మనంబు శుద్ధమే

యాను బరేశునందు దృఢ శ్రీ మై తగుభక్తియు నెట్లు కల్గెడు. ౧౪

423

మ. హరిభక్తప్రకరంబుతో దృఢసఖిత్యావాప్తియుం గల్గుశ్రీ

హరి మాహాత్మ్యముఁ దెల్పుగాథ లఘుతూలగాఁగు ల మనోజ్ఞంబులై

పరఁగుం గావున వానిఁ దెల్పు దమి వై శ్రీ వైఁ బొంగునేఁ దెల్పుమా;

పరమేశుం షోగి మాయఁబూని ధర నెట్లుంగిం బ్రవర్తించెనో. ౨

424

క. నరవేష మూని యేయే, చరితంబుల నద్భుతముల శ్రీ జాతికి ననువై

పరఁగెడువాని డా నను, సరించి కన్పడఁగఁ జేసె శ్రీ శైశవమందే. ౨౪

425

తే. అట్టివాని విశేషించి శ్రీ యాదరమున

నింకనుం దెల్పుదగువాని శ్రీ నెల్ల జెపుమ;

వినఁగ వేడుకయయ్యె నా శ్రీ కనిన విజయ

పాత్రునింగాంచి శుకయోగి శ్రీ పలికె నిట్లు. 3

426

సీ. వినవయ్య! భూపాల! శవనజాతునకు శయ్యపయి బొరలాడెడు శ్రీ వయసురాఁగ

జననియశోద యుత్సాహపూరిత హృదయాంబుజయై వేడ్క శ్రీ నాచరింప

దలఁచి యద్దానికై శ్రీ వెలయున్నా నము విధిహితముగాఁ జేయంగ శ్రీ నెన్ని నాడె

హరిజన్మనక్షత్ర శ్రీ మరుదేరుటయు నంత గోపికాసంతతి శ్రీ గూడిభద్ర

తే. వాద్యసుఖగీతములు పర్వ శ వసుమతీసు
రోత్తములు స్వస్థిదమ్ములై శ యొప్పుమంత్ర
ములు పఠింపఁగఁ దలయంటి శ లలితజలము
లను గుమారునకుఁ స్నాన శ మాచరించి. ౪

427

క. ఆనందునిపత్నియు నవ,నీనిర్జరవరులకెల్ల శ నెమ్మి వసనముల్
మానితసుమహారమ్ములు, ధనువులును భోజనమ్ముఁ దృప్తిగ నిడుచుకొ. ౪౪428

క. వారలు పూజితులగుచుఁ గు,మారునకుఁ శుభముగల్గు శ మంత్రంబులఁ బెం
పారఁగ దీవించినతఱి, నారమ్యకుమారు మోము శ నంబుజమందుకొ. ౫ 429

తే. ఆవులింతలు లోనగు శ నట్టిచిహ్నములు గనంబడఁగా నేత్రములును నిద్ర
నొంద వేగిరపడఁ గాంచి శ యందమైన, డోలికను జేర్చి నిద్రింపజోలపాడె.

క. ఆపాటకు సుఖముం గని, యాపాపడు నిద్రవోయినట్లుండె; సుతుం
డాపగిది నిద్రపోవఁగ, నాపడఁతుకమిన్న తన్మహముచూడంగకొ. ౫౪ 4౩1

క. చను దెంచియున్న ప్రియబంధునికరమును మందనున్న శతోయమువారిక
గనికరమునఁ దదుచితవిధ, మునఁ దృప్తులఁజేయుచుండెఁజొంగెడువెడ్కకొ. ౫౪

క. ఆనందడిలో నాఁకలి,తో సరగునఁ బాలుగ్రోలఁ శ దోడ్తో నేడ్చెకొ
వాసవుననుజాతుం డది, యాసాధ్వి వినంగ నోపదయ్యెకొ; హరియొకొ. ౬ 4౩3

సీ. ఆఱొన్నచందాన శ నల్లనల్లన నీల్లి స్తన్యముగోరి పాదముల మీఁది
కట్టె విదిల్చె; నయ్యదనున నంబరముననుండి యాకుమాసరుని వధింపఁ
గఠినరాక్షసుడు శశకటరూపమున వచ్చి యాతోట్లమయి వ్రాలె శ నతనిక్రింది
భాగంబునం దొట్లలోఁ గడు నేడ్చుచందముగనంబడ శయ్య శ నమరియున్న

తే. శిశువు నూత్నప్రవాళంపుఁజెలువు మార్ద
వమును గనియున్న దివ్యపాదములఁ దన్న

దాన నాశకటంబు విధ్వస్త మగుచు

దిరుగుచుం బడె నాచెంత శ ధరణిమీఁద. ౬౪ 434

క. ఇరుసును జక్రము లాకులు, తిరుగుడుపడె దానినొగలుఁ శ దెఱఁగేది తదం
తరమున రసవద్వస్తూత్కరనిబిడము లైనపాత్రగణములు వెలుచకొ. ౭ 435

ఆ. ధరణి నిండె నవ్వి శ తనరుఁ గాంస్యాదిమయంబులగుచు నంత శ నాయశోద
మొదలుగాఁ జెలంగుముగుదమిన్నలు తదుత్సవముఁ జూచువారుతత్తమున.

క. బోరగిలంబడె శిశు వని, చారుతరంబైనమహముఁ సాగింపఁ గనం
గోరి చనుదెంచి యున్నవ,రారోహలు దానిఁగాంచి శ రాతుర లగుచుకొ. ౭౪437

క. కని రద్దానికొ నందా,దినిఖిలగోపకులు నెట్లిదియుఁ దనయంతకొ
జనలేక తల్లక్రిందులు, గనుబడె నిలమీఁద నేమికారణమొక్కొ. ౮ 438

క. అని యూహించుచు విస్తయమున నద్భుతమునను మిగులఁ శబోదలుచు సత్యం
బును గనఁజాలక తమలో, ననేకభంగులను బల్కునట్లు మెలఁగుచున్. ౪౫ 439

క. శకటంబు చుట్టు మూఁగిరి, వికలాంగం బగుచు నదియుఁ శబృథ్విని బడు టే
లోకొ యని సంశయ మందుచు, నిక గతి యేమనుచుఁ జాలనెన్నుచునుండన్.

తే. అచట నాడుచునుండిన శయర్భకు లొగి, గోపవర్ణుల వారల శకువలయాక్షు
లను గనుంగొని పల్కి రిట్లని యితండె, పాలకేడ్పుచు దీనిని శగాలఁ దన్నె. ౯

చ. చరణహతిఁ గలంగి యిది శచయ్యన నియ్యెడ నివ్విధిం బడెఁ
వరమతులారసత్య మని శబాలకులాడిన వారిమాటలా
దరమున నాలకించి యిటు శతప్పక సాగియెయుండు నంచు న
మృదు జను లప్రమేయమహిమంబుఁ దదీయ మెఱుంగ కుండుటన్. ౧౦ 442

ఉ. అంత యశోద చన్దుడువ శనర్భకుఁ డేడ్పు టెఱింగి పుత్రు న
త్యంత ముదంబునం గొనుచు శనాతనికొ గ్రహ మేదో సోకె న
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శజెచ్చెఱు బిల్వగఁబంచి పీడయా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శలర్భకుఁ గావుఁ డటంచు వేడినన్. ౧౦౫ 443

ఉ. దానవపీడ గల్గనివిభంబున నొప్పెడు స్వస్తిసూక్తసం
తానములం బఠించి సుతతల్లజుఁ గావగ రక్షగట్ట నా
మానిని సంశయం బుడిగి శమాపతికిం జనుప్రా లొసంగె, నా
సూనుని కింకనుఁ గ్రహముఁసోకునఁ గల్గెడుపీడ మాన్వగన్. ౧౧ 444

సీ. గోపాలకులు గుంపుగూడి దిక్కులయందు బలివస్తువుల నిడి శప్రాగ్విధమున
రక్షగావింపఁగా శబ్రాహ్మణు లత్తటి గ్రహయజ్ఞ మొనరించి శకమ్రదధిని
సలిలాక్షతకుశాది శసద్వస్తువుల నగ్ని నర్పించిఁరంత నశయాత్మ జునకు
*నందుఁ డసూయను శబొందక యనృతంబు లాడక యతొంటినందక మఱి

తే. దంభ మనునదిలేక సుంతయును హింస, చేయఁబూనక గర్వంబుఁచెంద కలరి
సత్యశీలంబులం దగుసాధువిప్ర, వరుల యాశీషములు ఫలవంతము లగు. ౧౩

క. అని తలచి రక్షచేయింపను బూని ద్విజప్రవరుల శభక్తిని బిలిపిం
చెను వారు ఋగ్వజాస్సామ నియతమంత్రములచేత శమంత్రించి విధిన్. ౧౩౫

క. లలితౌషధులను జేర్చిన, జలములు పావనములౌట శసత్యం బగుటం
దలపోసి వానిచే మం, గళములు తగ స్నానవిధిని శగావించి రొగిన్. ౧౪

తే. స్వస్తివాచన మావిప్రసమితి చేయఁ
దా సమాహితుఁ డై మఱి శదహనుఁ దృప్తుఁ

* 'యేనూయానృతదంభేర్వా హింసామానవివృతాః, నలేహం సత్యశీలానా మాశీషా
విధలాః కృతాః' అని మూలము.

జేయ విప్రుల నియమించి శ చెలగి వార

లట్లు గావింప బ్రీతి మృష్టాన్న మిడియె. ౧౮౪

448

క. సురుచిరమాల్యంబుల నంబరముల నలరించి దివ్యభర్తాభరణో

త్కరముల వెలిగెడు గోవుల, బరమాదృతి నొసకె బాలభద్రాక్షికి నై. ౧౮౫

*క. ధరణీసురులర్చితులై, పరమాశిష్యములనొసంగి శ పట్టికి గీడె

క్కరణిని రాజనిరి మహీ, పరపర్యా! మంత్రవిదులు శ బ్రాహ్మణులగుటన్. ౧౮౬

తే. వా రొసంగెడు నట్టిచీరవన లొకప్పు, దైన నిష్పలములుగాక శ సార్థకంబు

లగును ధ్రువ మిద్ది వినవయ్య యవలిదైన, హరిచరిత్రము పావన శ మద్భుతంబు.

— శ్రీ తృణావర్తని శ్రీ కృష్ణుడు సంహరించుట. —

ఉ. ఆవల నొక్కనాడు సుతు శ నంకమునం గదియించి యాయశో

దావనితామతల్లి ప్రమోదంబున నాటలఁ దేల్పు చుండఁగాఁ

బావనమూర్తి శ్రీహరియుఁ శ బర్హతకూటముభంగి భారమై

మోవఁగ నోప నట్లయిన శ ముగ్ధయు దుర్భరుఁ డంచు నెంచుచున్. ౧౮ 452

చ. ధరణిని డించి యాబరువు శ తద్దయుఁ బీడను గల్గజేయ నే

మిర! యని విస్తయంపడుచు శ మిక్కిలి యాపద యేదో యంచు నా

తురపడుచున్ బరాత్పరుని శ దోరపుభక్తిని లోఁ దలంచుచున్

దిరుగుచునుండె నెప్పటివిభిక్త గృహకృత్యనిబద్ధచిత్తయై. ౧౯ 453

క. కలఁడు తృణావర్తం డన, నిలఁ బేరొందిన దురాత్ముఁ శ డెంతయుఁ గూర్పున్

ఖలుఁ డగుకంసునకున్ వాఁ, డలఘుబలాధ్యుండు దనుజుఁ శ డగు నోరాజా!

క. పుడమివిభుఁడు పురికొల్పఁగ, వడివడిఁ దిరుగాడుగాలివడువున రూపం

బడరఁగఁ జనుదెంచెను నా, బుడుతనిఁ గొనిపోవువేడ్క శ పొలయుచునుండన్.

చ. దనుజుఁ డతండు గోకులముఁ శ దా నపు డంతట నావరించి మే

దినిరజ మెల్ల రేపి యటఁ శ ద్రిష్టురువారల కన్నులింతయేఁ

గనఁబడకుండఁ జేయుచు నిశకామభయంకరశబ్దయుక్తిచే

తను దిశలన్ విదిక్కులను శ దద్దయు మ్రోగఁగఁ జేయుచున్ వడిన్. ౨౦ 456

క. చనుదెంచి కూరుచుండిన, వనజాక్షుని బాలకునిగ శ భావించుచుఁ జే

కొనిపోయె నభ్రవీధికి, దనుజప్రేతరజోవిశతానము సోఁకన్. ౨౧ 457

ఆ. అంధకార మప్పు శ డావరించెను గోకులమున నొకముహూర్తస్థమయ మంత

నాయశోద యెందుననర్భకు నునిచెనో, యచటఁ జూడఁదోడఁడయ్యె సుతుఁడు.

సీ. అందలివారెల్ల శ నాతృణావర్తండు గురియించుచున్నట్టి శ ధరణిధూళి

* 'విప్రామంత్రవిదోయుక్తా వైరాగ్యః ప్రోక్షాత్రభాశిషః, తానిష్కలా భవిష్యంతి న కదాచి దషి న్ముటప్' అని మూలము.

వర్షముపెల్లునఁ శ బరునిఁ దన్నుం గానఁజాలక బ్రమసిరి శ చాలనేపు
గాఁ దలపోసి రాశ్రీకాలమును వార్త; లంత యశోద భయమావహపవ
మానచక్రప్రహి శ తానంతపాంసువర్షమున సుతుని మాశ్రయము గానఁ

ఆ. జాల కా ర్తిమున్ని శ జనని గావున సుతుఁ, దలఁచుకొనుచు జాలి శ గలుగునట్లు
పొరలిపొరలి దూడఁపోయిన ధేనువు, భంగి నేడ్చెఁ జూచువారు పొగుల.

క. ధరణిరజోవర్షమహా, త్తరవేగము సూత తగ్గఁ దనతనయమణిఁ
స్థరియించుచు వాపోయెడు, తరుణీదీనస్వనంబు శ తమశ్రుతులఁ జొరన్. ౨౪

క. గోపవధూటులు నశ్రుజ్జలాపూర్ణముఖాబ్జ లగుచు శ నాత్మలు దుఃఖ
వ్యాపృతి నుద్విగ్నములై, చూపట్టఁగ నందగోపసుతుఁ డగపడమిన్. ౨౫ 461

క. నిలుపంగ రానివగచే, బలవించిరి చక్రవాతవపువు గలుగునా
ఖలుఁడు తృణావర్తండును; ఖలహరుఁడౌ కృష్ణుఁ గొనుచుఁగడువేగమునన్.

క. చనియె నభోవీధికి నా, తనయుఁడు కడుభార మగుడుఁ శ దాఁ గొనిపోవం
గను జాలక గతివేగము, తనంతనే తగ్గనుండె శ దాపము గనుచున్. ౨౬ 463

చ. వరుసగ భారమెక్కుడయి శ వానిజవంబు నడంచె నంత నా
శరుఁడును భూరిభార మనఁజాలిన బిడ్డని గాంచి గొప్పప్ర
స్తర మగుఁ గాని బిడ్డఁడె నిశతాంతము నన్నును మించె బర్హుచే
దరమె చనంగ నంచు మది శ దత్తఱమందుచు నుండె నంతలోన్. ౨౭ 464

క. ఆయద్భుతబాలకుఁ డపు, డాయసురుని గళము నట్టె శ హస్తయుగళిచే
బాయక పట్టుకొనంగా, నేయనువున విడుచు ననుచు శ నెంచి బలముచేన్. ౨౮

తే. తాను విడిపించుకొనలేక శ తల్లడిలుచు
జేష్ఠలెల్లను మాని యశ్చీద్యయంబు
వెలికి రాఁ *గంతమును దాటువెరవెటుగని
శబ్ద మొప్పుగఁ బ్రాణపంశకము పోవ. ౨౯

466

క. బాలకుతోడఁ వ్రజమునఁ, గూలెన్; వ్యోమముననుండి శ ఊరీ నొకట నా
భీలశితాంతలమునఁ బడి, కూశ మహాదైత్యుఁ డంగకూటం బెల్లన్. ౩౦ 467

క. తిలవలె శకలములుగాఁ, బెలుచన రాలంగఁ జూడ శ భీతికరుం డై
యలనాడు రుద్రశరమునఁ, దిలంతలుగాఁగఁబడిన శ త్రిపురములవలెన్. ౩౧

క. కనఁబడఁగాఁ బలవించుచు, వనితలు గుంపులుగఁగూడి శ వానివిధంబుం
గనుఁగొని తద్వత్స్థలమున వ్రేలుచునున్న కృష్ణకూర్మం బెలుచన్. ౩౨ 468

క. అచ్చెరువునఁ గాంచుచు వే, ముచ్చటలాడుచును గొంచు శ బోయి జననికే
యిచ్చిరి విస్తృతలై శిశు, విచ్చట నుండంగ నింకనేమో యనుచున్. ౩౩ 470

* 'అవ్యక్తరావోన్మతతల్' అని మూ, 'నచనావృత్తివర్ణక' అని వ్యాఖ్య.

తే. గుసగుసలు పోవుచుండి ర శ ట్లసుర మింటి
వంకగొనిపోయి చంపంగ శ వాంఛబూన
మృత్యు ముఖముననుండి యీశమేటిశిశువు

¹ముక్తి గని స్వస్తిమంతుఁడై శ పొడలె నహహ. 30

471

చ. అని వచియించుచున్ వ్రజమునందు వసించెడి గోపగోపికా
జనములు నందముఖ్యులును శ సంతసమున్ మరలం గనంగ దే
వునిదయ నోచినార మని శ బుద్ధుల నెంచిరి; గొల్లలెల్ల నె
వ్వనముల నద్భుతం బొలయ శ మాయురె ! యియ్యడి చూడఁ జిత్రమా. 304

సీ. బాలకుఁ డీతఁ డీశపాడురక్కనుచేతఁ గొనిపోవఁబడియు నేకమందుఁగనక
తప్పించుకొనఁజాలె శ నెప్పటివిధమున మనకుఁ దక్కిను దీని శ కెన యనఁదగు
నద్భుతం బుండునే శ యనిరి; కొందఱు కూశ ఖలుఁడు స్వీయాఘంబునవలనఁ జంప
బడును సాధువు సమత్వమున భీతిం బాయు నిది సాజమేకదా శ యిందుఁ జిత్ర

తే. మేమి కలదని వల్కరి శ ధీమహితులు;
మఱియుఁ గొందఱు పూర్వజన్తమున నేమి
తపముచేసితిమో కృపాశ్రావణము హరిని

నెట్లు పూజించితిమో సాధువృద్ధులయలమయి. 304

473

క. మును పెట్టి తడాకాదుల, ననువుగఁ గట్టించితిమో మహాయజ్ఞములం
బొనరించినామో దానంబు నెట్టిదానిన్ బ్రమోదశమునఁ జేసితిమో. 304 474

క. భూతముల కెట్టివాని క,దేతెఱుగున మేలుచేయ శ నెంచితిమో యీ
రితిగ నీతఁడు మృత్యువుచేతం గొంపోవఁబడియుఁ శ జిక్కిన్ మనకున్. 30 475

క. మనదగు నదృష్టవశమున, జననీజనకులకు బంధుజాలంబునకున్
గనుపండువు చేయుచు మరలను వచ్చె నటంచుఁ దోచుకలగున ననుచున్. 30

తే. మోదమందుచు నుండి రిశప్పొల్కి నద్భు
తములు నాగొప్పవనమున శ నమరుచుంటఁ
గాంచి నందుఁడు వసుదేవుఁ శ డెంచివల్కి
నట్టిమాటల మన్నించె శ నవుడు మరల. 33

477

— శ్రీకృష్ణుఁ డావులిప నాశనినోర యశోద విశ్వంబుఁ జూచుట. ౨ —

క. తేజస్విని నందుని సతి, భ్రాజిష్ణువుగాఁ జెలంగు శ బాలకు నొక నాఁ
డోబోవృద్ధిని జేయం,గాఁ జాలెడు స్తన్య మొసఁగుకాంక్షల్ పొడలన్. 334

²తే. ఎత్తుకొని యంకమును జేర్చి శ యెంతో ప్రీతిఁ

1 'తం స్వస్తిమంతం పురుషదసీకం' అని చూ. 2 'ప్రస్తుతం పాయయామానస్తనంస్తేనా
పరిపుతా' అని చూ.

దనకుఁదానే స్రవించుపా శ లనువుమీఱఁ
గుడుపుచుండెను న్నేహంబు శ కొంకుమాని
తన్ను ముంవఁగ నంత నా శ తనయుఁ డెలమి. 38

479

సీ. పయసుఁ గ్రోలియు వింత శ పర్వెడునవ్వుచే
మోముప్రకాశింపఁ శ బొడలుచుండ
ముద్దులమూటయో శ మోము నల్లల్లన
నుపలాలనము చేయుచుండ నాతఁ
డాపులించెను; దన్తుఖాంభోజమున వోయ్మ
ధరణులు తారకోత్కరము దిశలు
సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు శ శుచివాయువులు సము
ద్రములు ద్వీపములు పర్వతములు నదు

తే. లఖిలవనములు స్థావర శ మనఁగ జంగ
మం బనంగను దగుభూతమండలంబు
గలుగు విశ్వంబును హతాత్మకగా యశోద
గనియె నంతట దేహము శ కంప మొందె. 3౯౫

480

క. బాలహరిణాక్షి! కన్నుల, నోలిక ముకుళింపజేసి శ యురువిస్తయ మా
వేశ మదిదోషఁ జిత్రం, బేలీలగసుండు నట్టు శ లే యుండె నృపా. 3౯ 481

ఎ ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— గర్లముని రామకృష్ణులకు నామకరణముచేయుట. —

క. మరలందెల్వెను శుకముని, హరిచరితము పాండుపాత్రుఁ శ డైన పరీక్షి
ధర్మశీర్షరునకు వినమా, పురోహితుండోను గర్లముని వ్రజమునకున్. 482

క. నిరుపమతపోధనుం డై, పరఁగు నతం డొక్కనాఁడు శ పనిపూని వ్రజం
బరుదుగఁ జూడక వచ్చెను, బరమేశుం డందునుంట శ వసుదేవుమతిన్. ౧ 483

చ. కనుఁగొని గర్గురాకఁ దమకంబున నందుఁడు లేచిపోయి తో
డ్మొని చనుదెంచి పీఠమునఁ శ గూరిమిమీఱఁగఁ గూరుచుండఁజే
సెను మఱి వందనంబులను శ జేయుచుఁ బూజ లొనర్చె మార్దవం
బునఁ దగుపల్కులం బలికెఁ శ బొందుగ నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨ 484

*సీ. సూన్యతవాక్కులు శ సురుచిరగతిమీఱ బయలువెడలుచుండె శ వదనసీమ
నుండి యోభూమిసురోత్తమా! సంపూర్ణుడవు నీవు నీకు మేళము వితతమగు
భక్తి జేయందగు శ పని యెద్ది? మీబోంట్లు భగవత్స్వరూపులు శ పరమదీన
మానసులై తగుమావంటి యల్పగృహస్థులకును శ్రేయంబు గలుగఁ

* 'సూపవిష్టం కృతాతిథ్యం గిరా సూన్యతయా మునిమ్.' అని సూ.

- తే. జేయగోరియె యాశ్రమశసీమల విడి, యరుగుదెంతురుగాని స్వాశ్రాభిలాష
ముననె కాదనియెఱుంగనాశ్రజనులకెల్ల, మునివరేణ్య! మహాజ్ఞానధనుడ వీవు. ౮
- క. వినుమా యతీంద్రియంబనఁ, జను నెయ్యది జ్ఞానధనము శ సాధింపఁగ వ
చ్చునొ దేన నట్టిశాస్త్రంబును జ్యోతిర్నామకమును శ మును చేసితివా. ౫486
- క. దాననె తొలిజనిఁ జేసిన,దాని శుభాశుభఫలప్రదానక్షమముక
బూని యెఱుంగంగఁ దగుదురు, మానవు లింకెవరు నీకు శ మహి సరిగలరో. ౫
- ఆ. బ్రహ్మవిదులలోనఁ శ బరఁగుదు మేటివై, కాన నామకరణకర్త మర్భ
కులకు నిర్వరకును శ గోరి చేయ వలంతి, వాట వేడువాడ శ నార్యవర్య! ౫౫
- *క. గురుడనె నే నందువాకో, పరికింపఁగ జన్తముననె శ బ్రాహ్మణుఁ డగుఁ జూ
గురుఁడు మనుష్యుల కెల్లను, గరుణామతిఁ జేయవయ్య శ కార్యము దీనిన్. ౬
- చ. అనుటయు గర్గుఁ డి ట్లనియె శ యాదవసంతతికిం బురోహితుం
డనఁబడు గర్గమాని యనుశ్రాంతి జగంబున నిండియుండు నిం
కను వ్రజముం గనుంగొనఁగ శ గర్గుడు పోయె నటంచుఁ దెల్లమాఁ
గనుక భవత్కుమారునకుఁ శ గార్యము దీనిని నే నొనర్చినన్. ౬౫ 490
- తే. పాపమతియగు కంసుఁ డీపాపని నల
దేవకీపుత్రుడే యని శ భావమందు
నెంచు; యదుపుత్రునిగ నాతఁ శ డెంచుఁగాక
యెట్లు వసుదేవసుతుఁ డని శ యెంచు ననెదొ. ౭ 491
- క. అందును దేవకీకే యెటు, నందనుఁ డని తలఁచు ననుచు శ నన్నడుగుదు వో
నందా! వసుదేవుడు నీకుం దగుమిత్రుం డటంచు శ ఊజే బ్రథితమా. ౭౫
- సీ. దేవమాయయు మును శ దేవకీదేవి యష్టమగర్భ మతివ యోచందమునను
గా నోపదు సుతుండె శ కావలయు నటంచుఁ బలికెను దేవకీపట్టి నిన్నుఁ త్రండు
జంపువాఁ డొకచోట శ జనియించియున్న వాఁ డనుచు ఘోషించె; గాశ్రవున న
వసుదేవుడే యాత్మభవుని మిత్రునియింట దాచినవాఁ డని శ తలఁచి మదిని
- ఆ. బెరుగుచున్న శంక శ వెన వచ్చి నీసుతుఁ, జంపునేని కీడు శ సరగ మమ్ము
నొందుఁజూ వుటంచు శ నూహించి పలికిన, నందుఁ డతనికిఁ గల శ సందియంబు. ౯
- చ. తనమది నెంచి యి ట్లనియె శ దాపనివర్య! యటేని మందయం
దును గలయస్తదీయులకుఁ శ దోషకయుండ ద్విజాతికర్తృమై
తనరెడు సంస్కృతిక విధియుతంబుగఁ జేయుము స్వస్తివాచనం
బనునది ముందుగాఁ గలుగునట్లు రహస్యముగా జవంబునన్. ౧౦ 494

* 'బాలదొ రసయోర్నాణాం జన్మ నా బ్రాహ్మణో గురుః' అని మూ. 'నన్నేకధ్ధురణా
కరణీయమితి చేత్' అనుదాని కిది తెలుగు.

- క. అని ప్రార్థించిన గర్గుడు, తనమది నున్నట్టి దదియె ఓ తలపు గనుకఁ ద
త్తనయులకు నామకరణం, బనుసంస్కారమును దా రహస్యముగాఁగన్. ౧౦౪
- క. తనజతనం బొరులకుఁ దెలియనియట్లుగఁ జేసె; మఱియు ఓ నమ్మనివయఁ డి
ట్లనిపల్కె నంద విను మీ, తనయుఁడు రోహిణికిఁ బుత్రులైన జుఁడగుచున్. ౧౦౫
- చ. సురుచిరమా గుణావళిని ఓ సూరిజనాళి రమింపఁజేయుటన్
ధరణిని రాముఁ డంచును నితాంతబలంబున నొప్పియుంట భీ
కరుఁడుగ వైరిసంతతికిఁ ఓ గానఁగ నొట బలుం డటంచు నె
ల్లరు పిలువంగ ఖ్యాతిని జేరలంగు ని దింతయె కాదు గోపకా! ౧౦౬ 497
- తే. యదుకులము వారి నెల్ల నైశక్యమును బొందఁ, జేయుచుంట సంకర్షణాసద్ధనామ
మబ్బు నితనికీడిని నే ఓ యఖిలజనులు, పిలువ నాశింతు రనిపల్కి ప్రీతి మఱియు. ౧౦౭
- క. అనఘా! యీరెండవశిశు, వనూనవర్ణముల మూఁట ఓ నలరు యుగములన్
విను మీయుగమునఁ గృష్ణతఁగనుటం గృష్ణాహ్వాయంబుఁగొంచుం జుమ్మి. ౧౦౮
- క. యుగభేదంబుల శుక్లంబుగ రక్తము పీతవర్ణముగ నొప్పు నితం
డగణితమహిముఁడు కృష్ణంబగు వర్ణముగల్గి కృష్ణఁ ఓ డనబడుం జుమ్మి. ౧౦౯
- క. మును పీతఁడు వసుదేవుని, తనయుఁడుగాఁ బుట్టె నొకటఁ ఓ ద్వితీయం డ
య్యె నిపుడు గావున శ్రీమంతుని సీతని జగతఁ బండితులు కడుభక్తిన్. ౧౧౦
- ఆ. వాసుదేవుఁ డనుచు ఓ వర్ణింతు రోనంద! సీతసూజుఁ డనఁగ ఓ నెగడు నితని
కరసి చూడ బహువిధామలరూపనా, మములు గలగియుండు ఓ మహితములయి.
- సీ. అవ్వియును గుణకర్తానురూపంబులై తనరారు మావంటిమునులు వాని
నెఱుంగఁ జాలుదురు మఱివెవ్వరే నెఱుంగరు మాబోంట్లుగూడ నామములరూప
ముల వానిఁ జిక్కఁగఁ ఓ దెలయఁజాలరు తక్కువారలు తలయంగఁ నేరుతురొకొ
యీ బాలుఁ డెంతయే నిచ్చు శ్రేయము మీకు గోపగోకులములకున్ ముదంబు
- తే. గలుగఁజేయును ఓ వీని దౌకారణమున, దుర్గమములై కిసంబడుదుగిఖతతుల
వలని బాధలఁ గనక నిస్తులముదంబు, గాంచఁ గల్గుదు రని పల్కెగర్గమునియు.
- క. మును పొకపరి వ్రజనాథా, మనుజేంద్రవిహీన మగుచు ఓ మహి యొప్పుగ సా
ధునికరముల దస్యవు లేచినకిన్నను బాధగల్గఁ ఓ జేయుచు నుండన్. ౧౧౪
- క. వారలు నీయాపుత్రుని, జేరి సహాయంబుగోరి ఓ చెచ్చెఱ దస్య
స్ఫారబలంబును నొంచిరి, గూరిమి సీసుతుఁడు వృద్ధిగూర్చె మునులకున్. ౧౧౫
- ఉ. జ్ఞానధనంబుచేఁ దనరు ఓ సాధుమనుష్యులు నీకు నిత్రితీ
సూనుడుగాఁ జెలంగు స్వరసందరు నీతనియందుఁ బ్రీతిచే
మానసముల్ చెలంగ బహుమానము మీఱఁగ నుండురేని సుం
త్రెనను సూరబుద్ధు లభియాతులు కూర్పంగలేరు బాధలన్. ౧౧౬ 506

తే. విష్ణుభక్తుల నసురు లేవిధిని బాధ, నొందఁ జేయంగఁ జాలకయుండువారొ
యట్లులే వీరి బాధింపఁ ననువు లేమిఁ, దేరిచూడఁగఁజాల రోద్దియు నిజంబు. ౧౮

*చ. కనుకనె యీకుమారుఁడు జగంబున మించెడు శ్రీసమాయుతిఁ
ఘనతరకీర్తిచేతను నఖండమహత్వముచే గుణాళిచే
తను భగవత్సమానుఁ డగుఁ న దత్పరతఁ సుసమాహితుండవై
తనయుని వీని బెంపు మనితద్దయు గూఢతరార్థ మొప్పుగన్. ౧౯ 508

క. మునివతి గర్భుఁడు వచియిం
చి నిజాశ్రమమునకుఁ బోవఁ న జెందినవేడ్కం
దనుఁ గృతకృత్యునిగాఁ దలఁ
చెను నందుఁడు తలఁచె సుతుని న శ్రీహరి యనుచున్. ౨౦ 509

❧ శ్రీ రామకృష్ణుల బాలకీడలు. ❧

తే. కొలఁదికాలంబు గడువంగ న గోకులమున
రామకృష్ణులు జానువుల్ న భూమి మోపి
హస్తముల నూఁది యిటునటు న నల్లనల్లఁ
గదలసాగిరి చూడంగ న ముదముపొదల. ౨౧ 510

నీ. సహజన్తు లిర్వరు న చక్కనికటిపాద భూషణకింకిణీ న భూరినినద
ములు మనోహరముగఁ న జెలఁగుచు నుండంగ వ్రజకర్ణమక్షోణి న భాగములను
వరుసగ నడుగులు న వడివడిఁ బెట్టుచు భూషణనాదసమ్రోదచిత్తు
లగుచుఁ దమ్ముంజూడ న నరుగుదెంచినవారిఁ గని వెంబడిని బోవు న కరణిఁగొన్ని

తే. యడుగు లిడి మోహమును జెందినట్లు వెఱచి
నట్లు ముఖచిహ్నములు తోడ న నపుడె మరలి
తల్లు లుండుచోటున కేగి న దాపున నిలు
వంగ నమ్ముద్దొకమరులఁ న బాఱఁ జూచి. ౨౨ 511

ఉ. అన్ను లమిన్నలన్ ప్రథితి నందినరోహిణియున్ యశోదయున్
మన్ననయున్ దయారసము న మానసవీధిని నిల్వ కుబ్జుఁగా
సన్నుతులౌ కుమారకుల న చక్కటికిఁ వడిఁ బోయి స్నేహసం
పన్నతఁ జేపియున్న కుచభారమునన్ దమకేలుదోయినిన్. ౨౩ 512

ఆ. వడిగఁ జూపి భూమిభాగమునం బడి, పొరలునెడఁ దనువులఁ న బెరసియున్న
యవనిధూళియనెడ నంగరాగమ్మున, నందము లగు వారియంగములను. ౨౪

క. మనమున కింపును గూర్పంగ నెత్తికొని కౌగిలించి న గారాబమునన్

* 'తస్మాన్మందాత్మజోఽయం తే నారాయణ సమోగుణైః, శ్రీయాశీర్వాదుభావేన గోపాయస్య
సమాహితః' అని మూలము.

జనుపాలు గుడువ నిచ్చుచు, నునుదంతపుఁగాఁతులఁ దగునూత్నస్థితముల్. ౨౩

క. కనఁజేయు వారిమోములఁ, గనుఁగొని సమ్మోద మెంతో శ కాంచిరి మఱియున్
వనితలకు నేత్రపర్వం, బునుగూర్చెడు బాలవృత్తముల నానక్రిన్. ౨౩ 515

చ. కనఁబడఁజేయు నీడొలయఁ శ గా వ్రజమధ్యమమందు వత్సముల్
చనువుగ సంచరింపఁ గని శ చాలవడిం జని వానితోఁకలం
గొన నవి యిందు నందుఁ జనుకోరిక నీడ్వంగ వెంట బోవుచుం
డను బరికించి గోపికలు శ డగ్గరఁజేరి కుమారలీలలన్. ౨౪ 516

క. పరికించుచు నవ్వుచు మం
దిరకృత్యము లెల్లమాని శ దిన మంతయు నా
యిరువురఁ గాంచుచుఁ బ్రమదము
నిరంతరము గాంచుచుండు శ స్వపతుహినాంశూ! ౨౪ 517

*సీ. తిరుగ నేర్చినకాలు శ తిట్టనేర్చిననోరు నూరక యుండఁగా శ నోప దనెడు
నానుడిచొప్పున శ సూను లిద్దఱు నతిచంచలాత్ములు కేళిసక్తులగుట
సతతంబు దిరుగుట శ మఱినెంచి వారల ధేనువుల్ మొదలగు శ తీవ్రశృంగి
గణములవలనను శ గత్తులవలనను బావకువలనను శ భయదదంష్ట్ర

తే. లొప్పుశునకాదులవలన శ నుగ్రపక్షి, సమితివలనను గంటకసమితివలన
ముప్పుకలుగక యుండెడుచొప్పునఁ గన, నింటపను లొనరింపఁ గాసీంతయేని. ౨౫

క. జననుల కిర్వురకు నదే, యనువున సరిపడకయుండె శ నారెండును జే
యను గాల మొకఁడె కావున, మనస్సుల నవస్థ నొందె శ మానవనాథా! ౨౫౪

క. కొలఁదిదినంబులు చనఁగా, బలదేవుఁడు కృష్ణమూర్తి శ వ్రజమున మోకా
ళుల దోఁగాడుచుఁ జరణంబుల మెల్లన నిడుచుఁ బోవఁ శ బూనిరి కడఁకన్. ౨౬

ఉ. అత్తఱి గృష్ణమూర్తి సవయస్కులుగాఁ దగుగోపబాలకుల్
చిత్తము లెంతో మోదమును శ జెందఁగఁ దోడయిరా సరాముఁ డై
యుత్తమకాంత లెల్లఁ దమి శ నొప్పుగఁ గాంచఁగ నాటలాడె లో
కోత్తముఁ డయ్యు బాలకుని శ యొప్పున లోకము మోసపుచ్చుగన్. ౨౭ 521

— గోపికలు కృష్ణనిడుండగముల యశోదకుం చెల్పుట. ౨౮ —

చ. వరుసగఁ జిన్నికృష్ణఁ డట శ బాలకసంఘముఁగూడి యాడుచున్
దిరుగుచు ధూర్తకృత్యములు శ ధీరతఁ జేయఁగఁ గాంచి గోపసుం
దరులు యశోదచెంతకుఁ జనన్ మది నెంచియుఁ గూడియందఱుం
ద్వరపడిపోయి చెప్పి రిటు శ భామిని! ఘ్నా పలు కాలకింపుమా. ౨౮ 522

* ఇందుఁ దొలిపాదము సంబంధము ననుసరించి చేర్పఁబడినది.

- 1క. పాలను బిడుకం దగనపు, డేలొకొ నీకొడుకుఁ దానెఁ యేతెంచి మనో
వ్యాలోలత దూడలమెడఁ, ద్రాళులు వదలించి తోలుఁ దగునే యమ్మా! ౨౮
- క. వలదని మామగవారలు, పలికిన బిగ్గఱంగ నవ్వుఁ బాలుపెరుగు ని
మ్మలఁ దియ్యగ నుండఁగ నొక, పలుకై నను నడుగకుండఁ భక్షించుఁజుమి. ౨౯౫
- శా. చోరత్వంబున కెన్నిపన్నుగడ వీక్షింఁచి దగున్ వాని నీ
మారాకారుడు పన్ని క్షీరముఖసమ్మానార్హవస్తువ్రజం
జేరితిన్ గ్రహించునో యెటుఁగ మళ్లె తాను భక్షించు నో
భీరూ! యంతెయెగాక కోతులకునుం పట్టు జలం బొప్పగన్. ౨౯౫ 525
- 2సీ. అం దొకమర్కటం ప బారగించిన మఱియును బెట్టు దినలేక పనునె యేని
నవసీత మున్న భాండము దాని నూరకె పగులఁగొట్టును; వెన్న పాలుపెరుగు
కాన్పింపకున్న మాకాంతులపయి గోప మూని బాలకులెల్ల నుయ్యెలలను
బడి నిదురింపఁగా ప వడి గిల్లి యెడ్పించి పరుగిడు; జేతికి ప దొరకనియట్లు
- 3తే. లెత్తుగాఁ గుండలను బెట్ట ప నెట్లొ పీత
కము లులూఖలములు లోనుగఁ దగువానిఁ
జక్క నమరుచుకొని త్రాగ ప నొక్కయుపమ
చేసి రంధ్రమువేసి భక్షించుఁ జుమ్ము. ౨౯౫ 526
- 4చ. విసవా యశోద! నీసుతుడు ప వ్రేతలు స్వీయగృహోచితక్రియా
వినియతచి త్తలై పయసు ప వెన్నయు లోనగువానిఁ జీకటిం
టను బదిలంబు చేయఁగఁ గడంగి మహాతిమిరంబు మాయఁ జే
యను దగునట్టి రత్నమయహారము లంగమునందు భాసిలన్. 3౦ 527
- 5క. అవియే దీపములై తగ, నువిదరొ! యాయంటఁ జొచ్చి ప యొప్పుగ సద్వ
స్తువులం గొనిపోవును దొంగవు నీ వన మ్రుచ్చు నీవెగావె యనుంజూ! 3౦
- క. నేనె గృహస్వామిని నని, తా నెంతొ ప్రగల్భతన్ నితాంతము తగు న
ట్లొనెలతా! పలుకును నీ, సూనుం డిట్టిండు గలరె ప సూనులు జగతిన్. 3౦౫
- 6క. దేవతలం బూజించెడు, మావేశ్వుములందుఁ జొచ్చి ప మఱి మూత్రాదుల్
వే విడుచుఁ దా నమలినము, లొ వేశ్వుము లిట్లుచేయు ప నమ్మా! పసులన్. 3౦౫
- క. చోరత్వమునకుఁ దగునట్లు, లారంభము లెన్నొ చేసి ప యమ్మరొ! యిచటం

1 'వత్సాన్ మంచన్ క్వచిదసమయే శ్రోశపంజాతకార్ష' అని మూ. 2 'స్వగృహపతితో యాత్యుపక్రొశ్యతోకాన్.' అని మూ. 3 'హస్తగ్రాహ్యో రచయతి విధిం పీతకోలాఖలాదైర్విధిద్రం హ్యంతర్నిహితవయు నశ్వికృతభాండేష తద్విత్' అని మూ. 4 'ధ్వాంతాగారే భృతమణిగణం స్వాంగ మర్థప్రదీపం' అని మూ. 5 'రేరేచోరేత్యాక్షిప్తస్యన్న శతిజల్పతిత్వమేవచోరోఽహం గృహస్వా మితి.' వ్యాఖ్య. 6 'కురుతే మేహనాదీని వాస్తా' అని మూలము.

జేరి యదేమియు నెఱుంగని, దారిం గనబఱచుచుంట ఓ తభ్యం బయ్యెన్. 30౪
క. కనవచ్చు! సుప్రతీకం, బనుదిగ్గజ మట్లు నిన్నుమా భావంబు

గనియున్న వాఁ డటంచును, వనితలు గుంపులుగఁ గూడి ఓ వచ్చి తెలిపినన్. 3౦

సీ. గోపిక లివ్విధిఁ ఓ గోపంబునక వచ్చి తనదుదుందుడుకుకృత్యములు తెలుప
నత్తటి శ్రీకృష్ణఁ ఓ డవాని వినుచును భయపడినట్లుగ ఓ నయనములను
గనఁబఱచుచు మఱి ఓ వినయ ముట్టిపడంగ శ్రీనికేతన మనిఁచెప్పఁ జాలు
వదనము వెలయంగ ఓ వర్తిల్లఁ దనుఁగాంచి గోపిక లందఱు ఓ కొంకుమాని

తే. తెలుపుచుండిరి వారిమాటల కలుగక

యాయశోదయుఁ దనదునాస్యమున నవ్వు

నాట్యమాడుచునుండఁ దనయుని సుంత

భీతిఁ గనఁజేయఁబూన దాశ్రీతి యెంతో? 3౦

533

సీ. * [ఒకనాఁడు శ్రీకృష్ణఁ ఓ డొక్కొక్కయింటిలోఁ బెక్కురూపముల నొక్కసారి
తాఁ బ్రవేశించె నాతరుణులొక్కొక్కరు హరిఁ బట్టుకొని పోయియాయశోద
కును జూపి దుశ్చేష్టలను దెల్పుద మటంచుఁ దోడ్కొనిపోయి రాత్రోయజాతు
లొక్కసారే పోవ నక్కడఁ దనతల్లి కడనుండఁ గృష్ణఁ డాకాంతలకడ

తే. నున్న కృష్ణులు కనఁబడకుండి రపుడు, వారు సిగ్గొంది యిదియేమి ఓ వరుసయై యని
యెందులకొ వచ్చినట్లు వఱచించి తిరిగి, యిండ్లకుంబోయి రాహరియెలమినలరె.]

— శ్రీ కృష్ణుడు యశోదకు విశ్వరూపమును జూపుట. —

క. ఒకనాఁ డామందను గో, పకుమారులు కృష్ణమూర్తి ఓ బలరాముఁడు వే
డుక నాడుచుండఁగా గో, పకుమారులు కృష్ణచర్యఁ ఓ బరికించి వడిక. 3౦౪ 535

క. పరుగిడి యశోదకడకు, హరి మృద్భ్రాతృణము చేసె ఓ నవ్వు! యని తె
ల్పిరి; కృష్ణహితమె కోరెడు, తరుణీమణి యట్టిచనిని ఓ దా వారింపన్. 3౨ 536

చ. మనమున నెంచి వే చని కుమారునిఁ జేత గ్రహించి సాధ్యసం
బునఁ గనునోయి తొట్రిలఁగఁ ఓ బొల్పగుదృష్టులఁ ద్రిప్పనత్తులుం
గనఁబడ నున్న యాకొడుకుఁ ఓ గాంచి చలాత్త క! యెంటిపాటునక
దినితి వదేల మృత్తనుచుఁ ఓ దెల్పిరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్. 3౩౪ 537

క. వినిపించె నీదునగ్రజుఁ, డును దీనిం జక్కనని కడుక బెదరింపక
విని యంబా! మన్నును నే, దినలే దీబాలకులును ఓ ధీవిరహితు లై. 3౪ 538

* ఈశ్వరము తెలుగులిపిలోనున్న భాగవతమునఁ గలదు. శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్య లేదు. ముని
భావప్రకాశక యనువ్యాఖ్య యున్నది. నాగరలిపిలో నిదిలేదు.

శ్లో. “గోప్యః కదాచన పృథక్పృథగూహ్యకృష్ణమేత్యై కదైవగదితుం ప్రసృతాస్తదాగః,
కాష్ట్యాతదంత్యథతమేవ నిజానదృష్ట్యా సర్వాశ్చ తానివవృతః స్వగృహాః సబజ్ఞాః.” 3౩-శ్లో.

- చ. అన్యతము లాడి రద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో
మును బరికింపు మీవె యటఁ శ బొల్చునొవాసన యెద్ది నీమనం
బునకె యెటుంగ నొ; ననినఁ శ బూనిక నన్నులమిన్న యట్టులై
నను ముఖముం గనంబటపు శ నాయన! చూచెద నీదు సత్యమున్. 3౫౪ 539
- క. అనిహతపరమైశ్వర్యంబునఁ దగి భగవంతుడగుచుఁ శ బొలుచుహరియు నో
రును విప్పిచూపెఁ గ్రీడా, మనుజార్భకుఁ డౌట నిట్లుమాపతి ముఖమున్.
- మ. పరికింపం దగునంచుఁ జూపె; నపు డాపద్దాక్షి యందొప్పు స్థా
వరమున్ జంగమమున్ బ్రపంచమును నశ్రంబున్ దిశాస్తోమమున్
ధరణీధ్రంబులు ద్వీపసంతతి సముద్రవ్యూహముల్ గల్లునీ
ధరణీమండలమున్ గనుంగొనియెఁ జిత్రస్థారతం దోగుచున్. 3౫౨ 541
- సీ. ప్రహహనామకమునఁబరఁగువాయువు వైద్యుతాగ్నియు శీతాంశుఁడఖిలతార
కలు గల్గి యెంతయుఁ శ గనఁదగు నట్టిజ్యోతిశ్చక్రమును జలాదిత్యతేజ
ములను వాయువు నభమును దేవతల నింద్రియముల మనస్సు నత్యంతతామ
సములఁ దన్మాత్రల శ సత్త్వాదిగుణముల నెఱుంగంగఁజాలె నాయంతి యందు
తే. జీవులను వారిఁబుట్టింపఁ శ జేయఁహేతు, వై నకాలంబుఁ బరిణామ శ మనెడుదాని
హేతువై న స్వభావంబు శ నిక జన్మ, కారణం బగుకర్మముఁగాఁ జెలంగి. 3౫౫.
- ఆ. ఆశయంబు ననెడు శ నట్టి లింగంబుల, బహువిధావయవ నివహవిభేద
ములను గాంచి చిత్రముగ నున్న యాజగత్తును గుమారకునిదనను వ్రజమును
- క. తనపుత్ర కువదనంబునఁ, గనుపట్టుటఁ గాంచి యితని శ కాయంబున నే
యనువున నున్న వొకొ యని, యనుమానము నొంది యితనియాస్యమునందున్.
- చ. కనఁబడుచున్న దేమియొకొ శ కారణ మియ్యది స్వప్న మానో? మే
ల్కొని యిటులున్న దానఁగద శ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ
గనుకనె దై వమాయ. యనఁ శ గాఁ దగు నద్దియెయేని యెల్లరుం
గనుగొనియుందు రద్దియును శ గా దిది నాదగు బుద్ధిమోహమా. 3౫౪ 545
- సీ. బుద్ధిమోహమయేని శ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన శ నల్లెనాకుఁ
గనఁబడుచుండుట శ గా దది; యీబాలకునకు స్వభావమై శ మనసుచేత
నూహింపరానిదై శ యొప్పెడునాత్మయోగం బగునంచు నికకరణి నెంచి;
చేతోమనస్సులఁచేఁ గర్తవాక్కులఁచేత వితర్కింప శ నేతటిఁ దగ
- తే. కలరు నీవిశ్వమే పరమాత్మ దైన
యాయధిస్థానతను నే మహాత్మ సాధ
నత్వమున దేనిమూలంబు శ నక జనించు
నాదురూపామహాపద శ మాశ్రయింతు. ౪౧ 546

- క. అన్నిటి కాధారంబై, యున్న పరాత్పరున కెలమి శ నొగిమ్రొక్కుదు నం
చెన్నుచు మఱియును భక్తున్, తప్పన్ జ్ఞానమున నిట్లుతలఁచెన్ సతియున్. రం547
- ఉ. ఈతఁడు నాకు భర్తయగు శ నీతఁడు నాకుఁ గుమారుఁడౌను నీ
వ్రేతలు గోపగోధనము శ వింతగ నాయవి గోకులేశుఁడై
ఖ్యాతినిగాంచు నందుని సమస్తమహాత్మరవస్తురాజికే
నే తగఁ గావఁగాఁ దగిన శ యీశ్వరి నన్న కుబుద్ధి యీజనిన్. రం 548
- క. ఎవ్వనిమాయవలనఁ, నివ్వటిలేన్ నాకు నట్టి శ నిఖలేశుఁడై ది
క్ష్ణేష్విధిఁ జూచిన నని మది, నివ్వధమునఁ దనదుతత్త్వ శ మెఱిగిన తల్లిన్. రం 549
- ఉ. కాంచి జగద్విభుండు హరి శ క్రవృక్ష నందునిసుందరాంగిపై
నంచితరీతిఁ బుత్రుఁడను శ నట్టిప్రమోదము నొందఁజేయఁగా
నెంచియె వైష్ణవం బన సహీనమహాత్మ్యము గల్గుమాయఁ గు
ప్పించెను దాన నాసుదతి శ ప్రీతిపరీవృతచిత్తపద్మ యై. రం 550
- చ. స్మృతి యెటులో చనంగఁ దనఁచిన్ని కుమారకు నంకపాలి స
మృతిఁ గొని చేర్చి స్నేహము క్రమంబున వృద్ధినిబొంద దాన నా
వృత మగుచున్న స్వాంతమున శ వింతఁగఁ దోచెను బూర్వరీతి నో
క్షీతిపతిచంద్రమా! శ్రుతులఁచే బురుహుతముఖస్వరూపతన్. రం 551
- సీ. ఉపనిషత్తులచేత శ నురుతరంబగు బ్రహ్మ మనియు సాంఖ్యులచేతఁ ఘనతముఁడగు
పురుషుం డటంచును శ బరమాత్మ యని యోగితతిచేత సాత్త్వికవితతిచేత
భగవంతుఁ డనియు సంభావింపఁబడు మహాత్మ్యముగల్గు శ్రీకృష్ణుఁడబరమపురుషుఁ
దనయాత్మజునిగాఁగఁ శ దలపోసె; నన విని యభిమన్యుచుత్రుఁ డిట్లనియె బ్రాహ్మ
- తే. ణోత్తమా! యిట్టిదైన మహాదయ మగు
శ్రేయమును బొంద నందుండు శ చేసె నెట్టి
యుత్తమం బగుకృత్యంబు శ నువిదమిన్న
యయి మహాదృష్టమునఁ దగు శ నయ్యశోద. రం 552
- క. చనుపా లొనఁగుచు హరిని, దనయా యనిప్రీతిఁ బిల్వఁ శ దగుసత్పుణ్యం
బును దేనిఁ జేసె నాకృష్ణుని బాల్యవిచేష్టితములు శ శుభరూపంబుల్. రం 553
- క. కలికల్తపహరములు నై, వెలసెడు నవ్వాని సత్కవిప్రవరులు ని
ర్మలరీతిఁ బాడుచుందురు, తలమే వానిన్ వచింప శ ధాతకు నైనన్. రం 554
- తే. అట్టి శ్రీహరిచేష్టల శ నఖిలకష్టములను గని కన్న తల్లితండ్రులు గనంగ
నేరకుండ్రి రదేటికి శ వీరు గాంచఁ, జాలి రదియేల తెలుపుమా శ సన్మనీంద్ర! రం 555

—● నందయశోదలపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ●—

మ. అని ప్రశ్నించిన భూమిపాలుగని యాహా ప్రశ్న మిట్లుండునే
యని యాత్మందలపోసి రాజ! వినుమా యావా ర్థలం దెల్పెదన్
మును ద్రోణాఖ్యవసూత్తముండు ధర నాఁ య బొల్పారు సత్పత్నితో
మన ముప్పొంగఁ జరించుచుండ విధి సమూహంబునన్ వానితోన్. ౪౮ 556

క. గోరక్షణము నొనర్పఁగ, ధారణి జన్మింపు మీవు య దారయుతిని జే
కూరును ధాత్రికి నభిమత, మారీతిగ నీవు పుట్ట య నింక ననుటయున్. ౪౮ 557

*క. పరమేష్ఠి కనియె ద్రోణుడు, సరసిజభవ మనుజులొకసంభవ మగుడున్
బరముండు మహాదేవుడు, హరి విశ్వేశ్వరుడు మాకు య ననుకూలుడుగాన్.

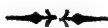
క. ఆతని సుదుచిరపాదా, బ్జాతంబులయందు మాకు య భక్తి గుదుర నీ
వే తగ ననుగ్రహింపుము, శ్రీతరుణీనాథుకరుణఁ య జెందినమాత్రన్. ౪౯ 559

క. భవసాగరమును దాటుదు, మవితథముగ ననిన బ్రహ్మ య యల్లెయగుఁ బా
ము వసుధఁ బుట్టఁగా ననె, సువిమల విజ్ఞానవిత్తశోభితుఁ డతఁడే. ౪౯ 560

క. అతులయశంబునఁ బొల్పుచు, ఊతి గోకులమందు భవము య చెందెను నందుం
డతఁడే సుమ్ము యశోదయు, నతనికి దారయగు ధరఁగ య నరయుము రాజా! ౫౦

సీ. ఆకారణంబున య నాదంపతులకును భగవంతుఁ డైనశ్రీపంకజాక్షు
నందుఁ బుత్తుం డగునాకృపావార్ధియం దతిశయప్రేమయాపాభిరామ
మైనభక్తియు గోపికానికరంబందు గోపకులందును య గూర్చియుఁ దగి
యుండెను; బ్రభులలో య నుత్తమోత్తముడగు శ్రీకృష్ణుఁ డాబ్రహ్మ య చెప్పినట్టి

తే. పలుకు సత్యంబుచేయ గోకులమునందు
రామునిగూడి పుత్తుఁ డై య రహి జనించి
యందె నివసించుచున్ దనయద్భుతావ
హములయిన కేళులన్ బ్రీతి య నందఁజేయు. ౫౧ 562

తోష్ఠి ద వ య థ్యా య ము.

—● ఉలూఖిలబంధనము. ●—

క. అనిపలికి యోగివర్యుం, డనూనహరిచిత్రచరిత య మవ్వలిదానిన్
వినిపించె నిట్టులని యొక్కనాడు శ్రీకృష్ణజనని య కడు ముదమలరన్. ౫ 563

క. తన యింటిదాసికల నే, పనులం దెవ్వరిని నునుపభావ్యమొ యల్లె
యునిచెను దధిమంథనమను, పనిఁ దానే చేయఁబూని య పంతం బలరన్. ౬ 564

చ. హరి వగుబాలలీలల మహామతు లేర్చి రచించినట్టిసుం

* 'జాకయోర్నా మహాదేవే భువి విశ్వేశ్వరే హరా' అని మూ.

దరతరగేయపంక్తులను శ దాను దలంచుచు బాడుచున్ మనో
హరగళనాద మొప్పు దధి శ నల్లనఁ ద్రచ్చుచు నుండె; నప్పు డా
తరుణియు భ్రావిలాసములఁ శ దద్దయు నొప్పుచునుండె జూడఁగన్. ౧౫ 565

సీ. పృథుకటితటముపై శ నెనుగుదుకూలవస్త్రము దానిపైని సూత్రంబు జక్క
బిగియించి పుత్తువై శ దగున్నే హమునఁ జేఱియున్న వక్షోరుహాయుగ్మమించు
కంత కంపింపఁగా శ నరుదగుకరకంకణములును గర్జకంఠడలయుగంబు
గవ్వపూద్రాడు నాశకర్షించుచుండుటఁ దళతళలాడుచు శ గలనినాద

తే. ముల నొనర్చుచుఁ గదలంగ శ మోముదమ్మి
యలనటఁ జెమర్చు గొప్పునం శ దలరులలిత
మాలతీకుసుమంబులు శ రాలుచుండ
దధిని మధియించుచుండె శ నత్తరుణమందు. 3

566

ఉ. ఆనమయంబునన్ బెరుగు శ నల్లనఁ జిల్కుచునుండు తల్లినిన్
డాసి పయస్సుగ్రోలగఁ గడంగి యశోదకుఁ బ్రీతిబుట్టఁగాఁ
జేసెడునూహఁ గవ్వమును శ జేత గ్రహించుచు నడ్డగించె ని
ట్లాసుతుఁ డడ్డగించినది శ *హర్షము గల్గఁగఁజేసె నామెకున్. 3౪ 567

ఉ. మోమున సుస్థితం బొలయ శ ముగ్ధయున్నే హపరిన్నుత స్థనం
బామెయి రచ్చచేయు సుతు శ నంకమునన్ గదియించి 'నాయనా!
నోములపంట వీవగు దశనుంగుఁగుమారక! యంచు నెంతయున్.
గోమునఁ బల్కుచున్ గనుచు శ గుడ్వెసు; ద్రాగుచునుండె గృష్ణుడౌన్. ౪౫

క. ఆలోఁ బ్రొయ్యివయ్యి గల, పాలు తటాలునను బొంగఁ శ బరికించి యశో
దాలలనామణి తృప్తిగఁ, బాలుం ద్రావనికుమారు శ వడి డించి చనెన్. ౫ 569

ఉ. దానికిఁ గోప మూని హరితద్దయు నెఱ్ఱని దైనయోవ్యమున్
దానయి కంపమొంద నునుదంతము లొయ్యస దానిమీఁదఁ బై
పై నటియింపఁగా నయనపద్మయుగంబు మృషాశ్రుబిందుసం
తానముచేత నూతనవిధంబునఁ గన్నడఁ జూచి యంతటన్. ౫౫ 570

చ. ఉపలము సన్నై కల్లకడ శ నొప్పుగ నుండఁగఁ దెచ్చి దానిచే
నపుడు మధించుచున్ జనని శ యం దిడిపోయినయట్టి భాండము
ఘై పగులఁగొట్టి యీసుగొని శ యేడ్వెఱ లోపలి యింటఁ జొచ్చి యే
మిపలుక కందుఁ గన్నెడెడు శ మేలగువెన్నను మెక్కె నొక్కఁడే. ౬ 571

తే. ఆయశోదయు క్షీరంబు శ లఘైగట్టి, పడఁగఁ గాఁగినవెనుక దింపదగుపద్ధ
తిని నెలుంగునుగాన దింపెను; జవమునఁ, దనయు కడకేగు దెంచియాతాప్రసందు.

చ. చిలుకుచునున్న యాకడవ శ చిందటవందట లై కనంబడక
గలయగఁ గాంచి *స్వాత్మజుని శ కార్య మిదౌ ననియెంచి నవ్వె నా
స్థలమున నాతఁ డుండమిని శ జయ్యన లోపలి కేగి చూడ నం
దులనొకచోట నొంటరిగఁ శ దోరపు వేడుక సందడింపఁగఁ. ౭ 573

తే. త్రిప్పివై చినటోటివై శ దెంపుమీఱ, నెక్కి నిలుచుండి యుట్టివై శ నక్కజముగ
నునిచియుండిన నవనీతశమును య భేష్టముగను దాఁ దినిశిష్టాంశమును గ్రహించి.

క. వానరమునకుం బెట్టుచు, దా నొనరించెడు నకార్యత త్వ మెఱిగి తఁ
గానఁగ నెవరే వత్తురొ, యీనిమిషంబందు ననుచు శ నెంచుచు శంకఁ. ౮ 575

క. తనచూపులు చంచలతం, గనుచుండఁగ నున్న సుతుని శ గన్గొని మెలమె
ల్లన నెలగోలం గైకొని, చని వానిపిలువ నిల్చె శ శాస్తి యొనరుపఁ. ౯ 576

చ. తనదుపిలువఁ గోలఁగొని శ తన్నుఁ గనుంగొను చున్న తల్లినిం
గనుఁగొని భీతిచెందినటు శ గన్నడుచుక వేస నయ్యులూఖలం
బును విడి పాటిపోవుటయు శ బోటుల మేటియనంగ నొప్పునం
దునిసతి సూనుఁ బట్టుకొనఁ శ దోడనె పర్విడె ముగ్ధ గావునఁ. ౧౪ 577

క. ఏకాగ్ర భావమునను ద, దాకారతఁ గాంచి యున్న దగు యోగిజన
ప్రాకటచి త్తమునకుఁ జొరఁ, గాక చెలంగెడుమహాత్ముఁ శ గంజాక్షు హరికఁ. ౯

ఆ. అనుసరింపఁబోయె శ నాయశోదయు; నంతఁ, గృష్ణు ననుసరింప శ నేగుచుండి
గమన వేగమును నిశకామచలత్పుఁకు, శ్రోణిభరము తగ్గఁచోప్పుఁ గూర్చు. ౯౪

క. కలదనియును లేదనియును, బలుకంగాఁ దగిననడుము శ భాసిల్లఁగఁ బే
శల వేణి గతిజవమున వి, కలమగుటయు నందు వెలయు శ క్రమకుసుమముల్. ౧౦

క. తనయడుగుల వెంబడిఁ గ్రిందను రాలుచు ననుసరింపఁ శ ధనసూనుని చెం
తను జేరి యెందుఁ బోయెద, వనుచుం బట్టుకొనె నిట్టు శ లంబ యెయిదినన్. ౧౦

ఉ. తా నటఁ దప్పుచేసి కనుదమ్ములఁ జెల్వగు నట్టికాటుకఁ
జే నలుదట్లఁ గ్రమ్ముకొనఁ శ జేయఁగ నుల్లుచు సాధ్వసంబునకొ
మానస మార్తినొందె ననుమాడ్కిని దృష్టులు కల్కుఁబాఱ నా
మానిని యెట్లువచ్చి యనుమానమునం దనుఁ బట్టి కొట్టునో. ౧౦౪ 582

చ. అనుచును జూపు లెల్లదిశలందును బర్విడఁజేయుచుక దనుం
గనుఁగొని యేడ్చుచున్న యలగదిలిపుత్తుని బట్టుకొంచు భీ
తిని గలుగంగఁజేయుటకుఁ శ దీవ్రవచస్సులఁ బల్కుచుక దనూ
జుని నెలగోలఁ గొట్టదగుఁచోప్పును స్నేహముపొంగ మానుచున్. ౧౧ 583

* “భగ్నంవిలాక్య స్వసుతస్యకర్త తజ్జహానతంచాపి న తత్ర పశ్యతి” అని మూ.

1చ. కొడు కతిభీతి నొందె నెలగోలను గాంచినయంత నంచు నా
పడఁతి బితాన దండమును శ బాఱఁగవైచి ప్రియాత్మజన్మనం
దడరెడు వత్సలత్వమున శ నాతని దిట్టిమహత్త్వ మంచు నే
యెడల నదెవ్వరే దలచు శ నే దగనట్టి దటం చెఱుంగకే. ౧౧౫ 584

• ఆ. మూఢురాలు గాన శ మూర్ఖుడౌ పీనిని, ద్రాటఁ గట్టివేయఁ శ దగు నటంచుఁ
దలఁచెఁ; బాండుతనయతనయతనూజ! యె, వ్యనికి వెలియు లోనుగనఁగలేదొ.

సీ. మొదలును దుదయు నశనఁ దనకుఁ గానక
జగదాదియై తానె శ జగమునకును
దుదియునై వెలియు లోను దగంగఁ దానయై
యెవఁడుండు? జగమెల్ల శ నెవఁడు తానె
యైయుండు నెవ్వఁ డాయవ్య క్తరూపుని
నయ్యధోక్షజుఁ దనయాత్మజునిగ
భావించి కృష్ణుండు శ ప్రాకృతబాలుండె
యగు నంచుఁ దలపోసి శ యందునున్న

తే. త్రాడు గైకొని తోటిచెంతకును దోడు
కొనుచుఁ జని యందు బంధించె శ దనకుమారుఁ
డాగసం బొనరించె న శ ట్లొట బంధ
నమె యగుంబాచితం బని శ నాతి మిన్న. ౧౪ 586

క. తలపోసి కొడుకు నడుమున, కలత్రాటిని జుట్టఁ బూన శ నదియును రెండం
గుళములు తక్కువకాఁగా, వెలదియు వేతోక్కరశ్చివెనఁ గొనివచ్చెన్. ౧౪౫

క. అదియును రెండంగుళములు, కొడువపడక మరల నొకటిగొని వచ్చి జవం
బొదవఁగ దానిం గూర్పఁగ, నదియును రెండంగుళంబు శ లల్పం బగుడున్. ౧౪౬

తే. మఱియు నొకదారమును దెచ్చి శ మాన కదుక
నదియు నట్టిన వేతోక్క శ డతివ తెచ్చె
నిట్లు గృహమునఁ గల్గిన శ యెల్లత్రాళ్లు
లట్లులే యైన నర్భకుఁ శ గట్టలేక. ౧౬౫ 589

2చ. తనపని గాంచి గోపికలు శ తద్దయు నవ్వచునుండఁ దానునుం
బనివడి నవ్వి విస్తయము శ పర్వఁగ నూరకయుండె; నివ్వధి
జననియు స్విన్న గాత్రయయి శ స్రస్థిరోరుహబంధనప్రసూ
ననికరయాచు శ్రాంతయయినం గృప వర్ధిలుచుండ నంతటన్. ౧౮ 590

1 “ఇయేష కిలతంబధుం దాహ్నుఁ తద్విర్యకావదా” అని యా. 2 “గోపీనాం మత్తయంతీ
నాం స్తయంతీ విస్త్రాభవత్” అని యా.

తే. తానె స్వీయబంధంబునఁ శ దగులుకొనియె
దాననే త్రాడుసరిపడఁ శ దన్ని గట్టఁ
జాలె, నేశ్వరమైనట్టి శ జగము తనకు
వశముకాఁగ స్వతంత్రుడై శ పఱలు హరియు. ౧౮౫ 591

క. తనభృత్యుల కెల్లను దా, ననయము లోబడు నటన్న శ యార్యజనోక్తిం
గనఁబఱచెను బ్రత్యక్షమ్మునఁ ద్రాటికి లోబడుటను శ భూపవతంసా! ౧౯ 592

*మ. తనయుండైన విరించియేని తనలోఁ శ దానౌ మహాదేవుడేఁ
దనయంగంబున నున్నయట్టిరమయేఁ శ దాదృక్ప్రసాదంబు నొం
దను సత్పాత్రత గాంచరైరి; వ్రజనాభశ్రీవతంసంబు ము
క్తి నొసంగందగు చక్రినుండి యపుడేదేనిం దమింబొందెనో. ౨౦ 593

తే. ఆత్మవిజ్ఞానసంపన్ను శ లగుచు భక్తు, లైన జ్ఞానులకుఁ సుఖ శ మాపరేశ్వరఁ
డాదరంబున నిచ్చెడు శ నట్లొరులకు, గోపికాసుతుఁ డొసంగఁడు శ కోర్కలెపుడు.

క. కనుక నె భక్తిధనంబునఁ, దనుఁ బూజించెడు సుధీవతంసములకు మే
లొనఁగూర్చు సులభమార్గంబునఁ దనుఁ బొందంగఁ జేయు శ భూజానిమణి! ౨౧

క. సుతునిఁ టోటికి బంధిం,చితి గదయని యయ్యశోద శ శీఘ్రముగ గృహో
చితకార్యముల నొనర్పంగ, మతినిడి యందుండె లోకశమాన్యుం డంతఁ. ౨౧౫

ఆ. తాను లోకజాల శ తత్త్వజ్ఞుడను బ్రభుం,డునుగఁ జెలఁగుచుండ శ మనసునందఁ
దలఁచె గుహ్యకు లగుశధనదాత్తజులు మద్ది, చెట్లుగాఁగ నందుఁ శ జేరియుంట.

క. ఒకఁ డగు నలకూబరుఁ డిం, కొకఁడు మణిగ్రీవుఁ డగు మహాన్నతమద మూ
ని కడంగి నారదుఁడు ము,న్నిత నర్జునములుగ నుండనే యగు ననుచుఁ. ౨౨౫

క. శాపం బిచ్చినకతమున, శ్రీపాలకులయ్యు ఖ్యాతిఁ శ జెందియు నటు దు
ర్వాప్యపారకలితులై ముని, శాపంబున నుంటఁ జొచ్చె శ జక్రధరుండుఁ. ౨౩

ప ది య వ య థ్యా య ము.

— సలహాబరమణిగ్రీవులశాపయోక్షణము. ౨౪ —

చ. అని శుకయోగిపల్క విని శ యర్జునపౌత్రుడు యోగివర్య! యా
ధనదతనూజు లేమిటికి శ దారుణశాపము నొంది? రెట్టి యే
వను గలిగించుకర్మ మిది శ బా గనుచుం బొనరింప దేవతా
ముని యగునారదుండు క్రుధఁ శ బూనెను? నాకు నెఱుంగఁ జెప్పమా. ౧ 600

మ. అని ప్రశ్నింపఁగ యోగిచంద్రుఁ డను నారాయణుల్ కుబేరాత్మజుల్

* “నేనుం విరించో నభవో న శ్రీరఘంగనంభవా, ప్రసాదం శేఖరే గోపీ యక్తత్వాపి
ముక్తిదాత” అని యా. “విరించః పుత్రోపి. భవస్సాన్తాపి” అని శ్రీధరాచార్యులు.

మును శంభుం గొలువంగఁ గోర్కితగ శంభుం డట్లే కావింపుడీ
యనఁగా శంకరువెంటనుండి యదియత్యంతంబు గర్వంబుగూ
ర్ప నటన్ నిల్వక వెండికొండదరి నాశరవ్యంపుఁబూదోటయున్. ౧౫ 601

*క. అమరతరంగిణికి సమీపమునన్ దృశ్యంబుగాఁగ శ భాసిల నట మ
ద్యము వారుణి యనుదానిని, బ్రమదంబునఁ ద్రావి మత్తు శ పైకొనుచుండన్.

క. కనులెఱ్ఱవాటి తిరుగఁగ, వనజాక్షులుకూడఁ బాటఁబాడుచు నుండన్
వన మది పుష్పేత్కరములఁ, గనుపండువుచేయఁ దిరుగఁగఁ జొచ్చి రొగిన్. 3

చ. సరసిజపండమండితము శ సౌరధునీవర మాట వాని యం
తరమునఁ జొచ్చి కామినులు శ త మ్మైగిఁ గూడియెయుండఁగా మనో
హరగతిచే: గరేణునివశహంబులఁ గూడిన యేన్దులట్లు కా
వరమునఁ గేళిసల్పిరి ప్రవాహము నూత్నముదంబుఁ గూర్పుగన్. ౪ 604

మ. కురువంశోత్తమ! దైవయోగమున నాకూశలో వియన్నిమ్మ గాం
తరమం దాగతిఁ గేళిసల్పుతటి నుద్దామప్రభావాధ్యుఁ డౌ
సురమానీంద్రుఁడు నారదుండు చనుచున్ శ జూచెన్ దగన్ వారలన్
బరికించెన్ సురఁ ద్రావి మత్తులగుటన్ శ భవ్యప్రభావంబునన్. ౫ 605

చ. మునివరు నారదున్ గనుచు శ ముద్దియ లప్పు వివస్తులొట ల
జ్జను గని యమ్మునీశ్వరుఁడు శ శాపముపెట్టు నటన్న భీతి వే
చని వలువలో ధరింప సహజస్తులు వారు వివస్తులొచు నుం
డినఁ గని వీరు వారుణిని శ నెమ్మిని గ్రోలి తడున్నదంబునన్. ౬ 606

క. కనుగానక శ్రీమద మొ, య్యన దానికిఁ దోడుగాఁగ శ నంధులె యయి రే
యని లోనెంచుచు వారల, ననుగ్రహింపంగఁ బూని శ యది సాగింపన్. ౬౫

తే. శాప మిచ్చెద నం చెంచి శ యీపగిదిని
నొక్కగీతము పాడె శ నాయుత్తమముని
శాప మయ్యది వారల శ స్వాంతమందు
నలముకొన్న గర్వంబునే శ యణఁచుజుమ్ము. ౭ 608

సీ. విషయంబులఁ గడు నేవించు పూరుషునకు బుద్ధివిభ్రంశముఁ శ బూనిచేయఁ
గను రజోగుణమునకంటె వేటొక్కటి కలదె; రజోగుణం శ బలముకొనిన
శ్రీమదం బుదయించు శ శ్రీగర్వమునఁ గన్ను గానకుండుటయు సహ్యాననీయ
కులజన్మగర్వంబు శ లలనారతియు ద్యూతపానముల్ మొదలై నపాడువాడు

తే. కలును దోడనె వానికిఁ శ గలిగియుండు
రాజసు లు నశ్వరమగు గాత్రమున కెపుడు

జరయు మరణము లేదని య స్యాంతమందుఁ

దలంచుచుం గృహమాని మూఁధులయి చెలఁగి. ౮౪

609

క. అవశేంద్రియులై స్వేచ్ఛఁ బశువులకా హింసింతు మఱియు య ఙ్గోఽఙ్గీష్ఠలిఁ గీ
ర్తివఱలు నరదేవుం డని, యవనీదేవుం డటంచు య న్నాఖ్యుడనరంగన్. ౯

610

తే. మఱియు స్వదేవుఁ డనియు నామముల దేవ

శబ్దపూర్వకములఁ బిల్వఁ య జనుశరీర

మిదియుఁ గడవటఁ గ్రిములుగఁ య బొదలుఁ గాల్పు

భస్తమగు విష్ణు యగుశ్వాది య భక్షిత మయి. ౯౪

611

క. కనఁగా నిట్టిశరీరంబునకుం గా భూతజాలమునకుకా ద్రోహం

బును జేయుటచే నరకమె, యనివార్యం బగుచుఁ గలుగు య నట్టినిరయమున్. ౧౦

క. కలిగించు తనువుకోసం, బిల భూతద్రోహ మెన్న య కే చేసెడు చం

చలచిత్తునకుకా స్వార్థము, కలుగం గలదే రవంతగగాని తలంపన్. ౧౦౪

613

2మ. తనువన్నకా మృతినొందకున్నఁ బితకో య తన్లన్న యాతల్లికో

తన కన్నంబిడు దాతకో మఱియు మాతంగన్న యాతాతకో

ధనమెంతో యిడి కొన్న యాతనికొ యీశధాత్రికా బలాధ్యుండుగాఁ

గననా వానికొ స్వత్త్వమా మృతిగనంగ నన్నికో కుక్కకో. ౧౧

614

క. కావున బ్రదికినఁ జచ్చిన, నీవపు వెవ్వరికొ స్వత్త్వమే యగుఁ దనకే

యావెరవు లే దదెప్పుడు, భావమ్మున దీనివిధము య పరికించినచోన్. ౧౧

615

సీ. అవ్యక్తమునఁ బుట్టి యందే లయించుచు నున్న యాదేహము య సన్నతమగు

నాత్మగాఁగఁ దలంచి యరయక పశువులఁ జంపువారలు మూర్ఖజనులు గాక

మఱి యెవ్వ రగుదురు య మహితసంపన్నదమున నంధుడైన దుర్బుధున కెన్నఁ

గన్నులు సుంతయుఁ య గానరాకుండును దారిద్ర్య మనునదె య తగినయంజ

తే. నమ్ము దానికి నగు బీదనరుండు తనకు, సాటిగాఁ దక్కుప్రాణులఁ జక్కఁ జూచుఁ

గాన వానికి నవకృతిఁ య గల్గఁజేయ, నూహనేయక యూరకే యుండు నతఁడు.

చ. చరణమునందు ముల్లు దిగఁ య జాలఁ దపించినవాఁడు స్యాంతమం

దొరులకు ముల్లుగుచ్చుకొన య నొక్కట మోమున మ్లునతాదులం

బరిగణనంబుచేసి యెటువంటి మహత్తరవీడ గల్గెనో

యరసి య దట్లుగల్గఁ దగ య దంచును స్యానుభవంబుచేఁ గనున్. ౧౪

617

1 “హస్యంతే నశవో యత్ర నిర్దయై రజితాత్మభిః, దేవసంజ్ఞితమప్యంతే” అని చూ. “నర
దేవ భూదేవసంజ్ఞితమసి.” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “దేహాః కిమన్న దాతుస్యైం నిషేత్తుర్నాతురేవచ,
మాతుః పితృర్వాబలినః శ్రేతురగ్నే శ్మనోపి వా” అని చూ. 3 “కోవిద్వానాత్మసాత్కృత్వా హంతి
జంతూ, నృతేనతః” అని చూ.

తే. తానుగంటకపీడ యో త్తటి నదెట్టి

దనియెటుంగనివాఁ డితరునకుఁ గలుగు

దాని బాధ నెటుంగఁగఁ శ దగఁడు కాదె;

యట్లే వేదఱికపుదుగిఖ శ మెటుంగు నతఁడు. ౧౪

618

క. ధనహీనుఁ డహంభావం, బనఁజను స్తంభమును బాసి శ యన్వయవిద్యా

దినిఖలమదముల నొందక, తనయత్నములేక శ్రమము శ తనకుం గలుగన్. ౧౪౫

చ. తనువును వంచి కష్టపడుఁ శ దధ్యమ యయ్యది యుత్తమం బనం

జనుతప మాను వాని; కదె శ చక్కఁగ ముక్తికిసాధనంబుగాఁ

గనుదగు; నన్న కాంక్షియయి శ కాయ మదే లభియింపకుంటఁ జి

క్కినఁ గడుసోలుచుండఁగ నశించునఁ డెంచఁడు హింసచేయఁగన్. ౧౪౬ (620)

1ఆ. వానియింద్రియములు శ వరుసఁగ నుచితమా

పర్తనమున నుండుఁ శ బరుల కార్తి

గూర్ప నవియు సుంత శ కోరవు సమదర్శ

సులగు సాధువర్యు శ లెలమిమీఱ. ౧౪౭

621

క. ఆనిస్వజనులతోడనె, మానసమునఁ బొత్తుచేయ శ మన్నింతురు; వాఁ

డూనినతృప్త్యయు సద్యుతి,తో నిలువఁగలేక పోవఁ శ దోడనె శుచియకా. ౧౬

క. ఆరయ సజ్జనులకునక, భూరిధనేశ్వరులె ప్రియులు శ పో నిర్ధనులే

కారు హితులంచు నడుగం, గా రాదది యెట్టులన్న శ త్వేష్టలమందున్. ౧౬౩ (623)

క. పరమేశుఁడౌ ముకుందుని, చరణంబుల సేవఁగోరి శ సర్వజనుల ను

స్థిరసమదృష్టిని జూచుచు, బరహితమును గోరుసాధువర్యులు సతమున్. ౧౬౪

2క. ధనముల మదిఁగోర రస,జ్జనులకె యవి యాశ్రయములు శ సర్వానర్థా

ళిని గల్గఁజేయునవి యగుఁ, గనుకక దుష్టములు దుష్టకాంక్షితములు నౌ. ౧౭

తే. అవి యుపేక్షింపఁదగినవే శ యగును గాన, వానితోడ సాధువులకుఁ శ బని యదేమి

కలదు ధనములనే కోరు శ ఖలులమాట, యిచటఁ జేర్కొనఁగా నాకు శ నేమిఫల

మ. అనుచుం గీతముపాడి వారుణియనక శ హర్షిండు నమృద్యముం [ము? ౧౮

దనువెల్లం జెడఁ ద్రావి మత్తులయి యాద్రామశ్రీమదాంధ్యంబునక

గనులం గానక సంయతేంద్రియులుగాఁ శ గాఁ జాల కిందివరా

క్షినికాయంబున కట్టె లోనగుచు స్వశత్రేమంబుఁ బోదోలుచున్. ౧౯ (627)

క. జలకేళిమగ్ను లగువీరల యజ్ఞానజమదంబు శ రయమున నేనుం

దొలఁగించెద; వీరిర్వురు, పులస్త్యపాత్రునకు నెన్నఁ శ బుత్తులు నయ్యున్. ౧౯౪

1 “దరిద్రనైవయజ్ఞంలే సాధవస్సమదర్శినః” అని యా. 2 “సన్ధిక్షిణోతికం తర్లం తతఆరాద్విశుద్ధ్యతి” అని యామము,

తే. దిక్పతికుమారుల మని నుగదించి తమను, గప్పుగాఁ గన్నుగానక శ కాంతలెల్లఁ
దమ్ముఁగూడ వివస్తులై శ తగియు దాని, నెఱుంగకున్నారు దుర్మదు శ లిప్పటికిని.

క. కనుకనె స్థావరజన్మము, గనుటకుఁ దగియున్నవారు శ కడఁగి మరల ని
ట్లనుపమమదమున సంధతఁ, గనకుందురు వృక్షజన్మశకలితులై యైనన్. ౨౦౪ 630

క. అని శాపంబిడి నారదుఁ, డనుకంపక మఱియుఁ బలికె శ నవనిక భూరు
డ్జని గనియు మత్ప్రసాదంబునఁ బూర్వస్మృతియుఁ గల్గుఁ బో మఱి వీరల్. ౨౧

ఆ నాయనుగ్రహమునఁ శ బాయక దివ్యవత్సరశతంబు దాఁటఁ శ జక్రధారి
యైనవాసుదేవు శ నమలసాన్నిధ్యంబుఁ, బడయువారు స్వర్గవాసము మఱి. ౨౨

క. పరమేశునందు భక్తియు, స్థిరముగ వీరలకు మరలఁ శ జేకురు నని ని
ర్జరమాని పలికి చనియెను, వర నారాయణమునీంద్రవాసముఁ గానన్. ౨౩

తే. చనియె నంతఁ గుజేపని శ తనయు లర్జు

నతరువులుగ జనించిరి శ నారదముని

వరుఁడు భాగవతులయందుఁ శ బరముఁడౌట

నతనివాక్కు ఫలింపఁ జేయంగ నెంచి. ౨౪

634

క. హరియు నులూఖలమును నా, తరువుల దగ్గఱకుఁ జేరఁ శ దలఁచి యపగత
త్వరుఁడై పోయె నదెట్లో, పరికించెను వాని నందు శ పట్టి యచటునన్. ౨౪

క. సురముని నా కెన్నఁగఁ బ్రియ,తరుఁ డీధనదాత్తభవులు శ తరువులుగాఁ బు
ట్టిరి వీనిఁ గూల్చి గీతం,బరుదుగఁ బాడినమునీంద్రు శ నాశయ మొప్పన్. ౨౫

చ. అని మది నెంచి నారదమహామునిగీతము సార్థకంబుచే

యను దలపోసి మద్దులకు శ నంతరమందుఁ జొరంగఁ బోయె; నం

త నచటఁ గృష్ణమూర్తి చొరఁ శ దద్యుగశంబున కడ్డమాచు న

త్తరుణమునం దులూఖలము శ తాఁ బడియెక హరియాశయంబునన్. ౨౬ 637

సీ. బాలకృష్ణుం డంత శ టోలడ్డముగఁబడ బలిమిమై లాంగం శ నిలను నలము
కొనియున్న యాచెట్లు శ మునిశాపము చనంగఁగూడటి వేల్గె తోఁ శ గూడఁ బెకలి
పరమపూరుషునిదొ శ నిరుపమవిక్రమమున స్కంధములు శాఖలును బ్రవాళ
ములును గంపింపఁగ శ భూరిరవంబొప్పు బడియెఁ దటాలున శ వసుధమీఁద

తే. వానినుండియె హుతవహుం శ డూని నైజ

రూపమున వచ్చెనో యన శ రూపములను

దేజులు సిద్ధపురుషులు శ తీక్షణములగు

తనుమరీచుల దిక్తతి శ తగ వెలుంగ. ౨౭

638

క. చను దెంచి రాజునం బనఁ, జనుతోల్లిటి మదమువదలి శ సకలజగన్నా
థుని గృష్ణుని గని కేల్తో,డ్పును వందనమాచరించి శ పొగడిరి. ౨౮ 639

— ౧౦ నలకూబరమణిగ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. ౧౦ —

సీ. కృష్ణకృష్ణా! నీవు శ కేవలగోపాలకుండవుగా పూహించఁ శ బడనిమహిమ
మున నొప్పుయోగివి శ ఘనజగత్కారణభూతుండ వాద్యుండవు నగు పరమ
పురుషుండ వగుదువు శ పోల నాలోచింప స్థూలరూపంబును శ సూక్ష్మరూప
మునగు నీవిశ్వము శ తనరుసీరూప మంచును బ్రహ్మవేత్తలు శ మనములందుఁ

తే. దెలియుదురు; నీ వొకండవె శ యిలఁ జెలంగు

భూతరాసుల వగుదేహములకుఁ బ్రాణ

ములకు మఱియు నహంకారమునకు నింది

యముల కీశ్వరుండవు సర్వ శ మగుదు వీవు. ౨౯

640

క. వ్యయ మనలేకయె వ్యాపకమయి సర్వనియామకంబు శ నగుకాలం బీ
వె యగుదువు మహత్తత్త్వము, నయి యొప్పుదు వీవె పంకశబ్దయతనేత్రా! ౩౦

*సీ. సత్త్వగుణంబు రజస్తమోగుణములు తానయి సూక్ష్మమై శ తనరు ప్రకృతి
వన నీవె యగుదువు శ వనజాయతాక్ష సర్వక్షేత్రవికృతుల శ వరుసజేయు
నధ్యక్షపురుషుండ శ వగుదువు ద్రష్టవు గనుక నీవెదృశ్యతను జెలంగు
బుద్ధ్యాదులకు వానిభూరివికారంబు లగునిందియాదుల శ కల్లెప్రకృతి

తే. గుణములకును గ్రాహ్యుం డనఁగూడ నట్టి

మహిమమున నొప్పువాడవు శ మాన్యచరిత !

జగమునుత్పత్తికంటె ముసన్నగఁ దనంతె

సిద్ధుఁ డవగుచుఁ దగు నిన్నుబద్ధ మహితు. ౩౧

642

క. ఒరుఁ డెవ్వఁడు గుణసంవృతుఁ, డరయంగా నేర్చు బ్రహ్మ శ మనుచును సాధూ
త్కరమును గావఁగఁ బుట్టిన, పరమేశుండ వనుచు వెదకపాతకు లెల్లన్. ౩౨

క. వినుతింతు రట్టిమహిమంబునఁ దగి వసుదేవపుత్రభూతుండ వగుచు
దనయంత గల్గుగుణముల, ననూనమహిమంబు తెలియనట్టులు గాఁగన్. ౩౩

తే. కప్పుకొనియున్న నీకును శ గరయుగంబు

మోడ్చి వందన మొనరింతుము పరమాత్మ !

దేహరహితుండవయ్యును శ దేహగణము

నందుఁ దగుల కతుల్యము శ లగుచు మిగుల. ౩౩

645

వ. అధికంబులగుచు నున్న నాయాయావిక్రమంబుల బహువిధశరీరంబులయందు
వ్యాపించుటంజేసి నీయవతారవిశేషంబు లిట్టివగు నని పరికింప నెఱుంగఁ దగి
యుండు కావున నోభగవంతా ! జగజ్జాలంబున కుత్సత్తికై వల్యంబులం గావింప

* “త్యంమహాః ప్రకృతిహస్తారజస్సత్త్వకమామయా, త్యమేవపురుషోఽధ్యక్ష స్సర్వక్షేత్ర
వికారిత్” అని మూ.

సర్వకామప్రదాత వగునీ విపుడాత్తాంశంబున నిట్లు లిచ్చట నవతరించితివి పరమ
కల్యాణా! అట్టి నీకు నమస్కారము విశ్వమంగళా! నీకు నతులు వాసుదేవు
నకు శాంతునకు యదుపతికి నీకు జేమోడ్పులు. 3౬ 646

- క. అనుపమ మగునానందంబునఁ బూర్ణుడ వైననందశ్రుత్రవరా! నీ
యనుచరునకుఁ గింకరులము, కనుకన్ సెలవిమ్ము సతము శ కరుణ నునుపుమా.
- క. నారదమునివర్యునిదౌ, భూరికృష్ణ దివ్యరూపమునఁ బొల్పునినున్
గోరికలు దీక్షఁ గాంచితి, మోరమ్యాకార! కృష్ణ శ యురుగుణనిలయా! 3౭
- సీ. నీరమ్యగుణముల శ నెమ్మిగి ర్తింపఁగ వాణియు నీకథల్ శ వరుస వినఁగ
శ్రవణమ్ములును బరిచర్యచేయంగను హస్తంబులును ద్వదీయాంఘ్రికమల
యుగళసంస్కరణంబు శ నొనరింపఁగ మనస్సు సర్వలోకనివాస శ చక్ర! నీకు
మ్రొక్కంగ మస్తకంబును భవదాత్మలౌ సాధువులం జూడఁ శ జతువులును
- తే. స్థిరముగనె నిల్పునట్లుగఁ శ జేయసమ్మతింపుమాయని యిట్లు నుతించి వార
లంజలించట్టు భగవంతుఁ శ డవ్యయుండు, గోకులేశ్వరుఁ డాలించి శ గుహ్యకులను.
- క. తాను నులూఖలబద్ధం, డై నట్లుండియును హాస శ మాస్యమునందున్
గానంబడ నిట్లనియెను, మౌనీంద్రుడు నారదుండు శ మత్తుల మిమ్మున్. 3౯
- క. శ్రీనిరతమదముచేఁ గనుఁ, గానక యుండంగ భూరి శ కరుణాస్వాంతుం
డై నెగడుట భ్రంశముగనఁ, గా నొనరించె నని మున్నెగనుఁగొంటి మదిన్. 3౯౫
- ఆ. అది యనుగ్రహంబె శ యగుమీకు నెప్పుడు, నాదుపదములను మనంబు నిల్పి
సర్వజంతువులనుసమదృష్టిఁ గనుచుండు, వారె సాధువులుగవర్ణితు లిల. ౪౦౫
- క. వారలు ననుగని సంతనె, పూరుషులకు నేత్రబంధము రవి పొడువఁగా
నేరీతిఁ బాయు నటుసృ, సారమహాబంధములును శ జనుఁ జూర్ణములై. ౪౧
- క. నలకూబర నన్నే ప్రియ, ములుగాఁ దగువానికంటె శ ముఖ్యతమునిగాఁ
దలఁచుచు మీమీగేహంబుల కరుగుండు నాదుభక్తిపాడమును మీకున్.
- క. అది భవబంధన సంతతి, మొదలంట నశింపజేయుఁ బొం డని పలుకన్ [యున్.
సదయాత్మకుడగు హరినుడి, ముదమున విని చుట్టుదిరిగి శ మ్రొక్కుచు మఱి
- క. నతు లొనరిచి టోలికి ర, శ్చి త్తతిఁ బంధింపబడిన శ శ్రీహరిదౌ స
మృతిఁగొని యుత్తరదిశకుఁ, జతనంబునఁ బోయి రెదల శ సంభ్రమ మలరన్. ౪౩

ప దు నొ క ం డ వ య థ్యా య ము.

—౧౬ ఉలూఖలబంధమోక్షము. ౧౬—

- క. అనితెలిపి యోగి మఱియును, జనపతికిం దెల్పె నిట్లు శ చక్రచరిత మం
తను నందాదులు తరుయుగ, మనూననిస్వాన మొప్పు శ నవనిం బడఁగాన్. ౪

- క. పిడిం గిలఁ బడియెనొకో యని, పడివడిఁ జనుదెంచి యందు శ భయదాకృతులం
బడియున్న జంటమద్దుల, నడుమ నులూఖలముఁ ద్రాటనడమునఁ గట్టన్. ౧౫
- క. దానిన్ లాగుచు నుండిన, సూసుని గని యవ్వి గూల శ సూసుండే యా
నొ నెన్నఁ గారణం బని, మానసముల నరయలేక శ మైకొనుభ్రాంతిన్. ౨ 659
- క. ఇది యెవ్వనిపనియై యుండఁదగున్? మద్దు లిటుగూలి శ నాశం బయ్యెన్
గద దీనికారణం బె, య్యెదియో యుత్పాత మనుచు శ నెంచఁగఁ బోలున్. 3
- క. అని యూహించుచు సాధ్వసమును గాంచిరి; వానిచెంతఁ శ బూనిక నుద్దుల్
గొనియాడు బాలుకులు టో, లినిపడ్డముగా నమర్చిలీలయపోలెన్. 3౪ 661
- క. మన యీకృష్ణుడె యీడ్వొంగను మ్రామలు పడియె వింతగా దివ్య లనం
జనుపురుషు లిద్ద ఁవా, నినుండి వెల్వడిరి మేము శ నిల్చి యిచటనే. ౪ 662
- క. కనుఁగొంటి మనిరి తద్వా, స్కను బొనఁగని దగుట నమృతగూడ దనుచుఁ గై
కొన రొక్కకొండ తీకృష్ణునికొల్ప మిదానె యనుచుఁ శ జోద్యంపడుచున్. ౪౫
- ఉ. సందియ మందసాగి రల శ సభ్యులలో నొకకొండ అంతటన్
నందఁడు టోలికెట్లా జతనంబునఁ ద్రాటను బద్ధుడైన యా
నందనుఁ గాంచి దానిని ఘోసం బగుపూనిక లాగె నంచునా
త్తం దలపోసి మోమున స్త్రితం బొలయన్ వడి విప్పె దామమున్. ౫౪ 664
- ఉ. గోపిక లెల్లఁ దన్నుఁ బురికొల్పుచుఁ జేతులు తట్ట నాడునా
పాపఁ డదొక్కచోటఁ దమిఁ శ బాడును వేటొకచోట ముగ్ధుఁ డై
యోపికఁ దారు యంత్రమన శ నొయ్యనఁ బై కెగురున్ వ్రజంగనా
జ్ఞాపరిపాలనాదృతి వశంగతుఁ డైనటు లుండు నొక్కచోన్. 2 665
- సీ. ఒకచోటఁ దన్ను నేమో యెప్పు బాలకా! యనుచు నాజ్ఞాపింప శ నర్థకుండు
కొలుచు పాత్రములఁ బీటలఁ బాదుకాలిని ననమర్థుఁ డట్లు తా శ నగపడుచును
దెచ్చు నెట్లో; తనముచ్చటలను జూడఁ బ్రియమొందు తనవారలయెదుట హా
నిలుచుండి చేతుల శ నింగికఁ జూపుచు నాడును; భగవంతుఁ శ డైన కృష్ణుఁ
- తే. డాత్మతత్త్వమెఱిగిన శ యట్టివారి, కెల్లఁ దనభృత్యవశ్యత శ నెలుకపఱచు
చును సనాతనుఁ డిట్టిచోప్పున స్వకీయ, చేష్టితంబుల నామందఁ శ జిత్రరీతి. ౩౫
- క. కనఁబఱచుచు వారల నెప్పునములు హర్షింపఁజేయు మార్గంబుల నుం
డెను; వేటొకదినమునఁ బండ్లను గొను మిదె తెచ్చి యిచ్చటం బెట్టితిఁజూ. 1
- క. ఓయమ్మా! పండ్లొ కొను, మోయమ్మా! బాలకులకు శ నొప్పు నివి యనం
గా యాదృచ్ఛికముగ విని, మాయాబాలకుండు త్వరగఁ నుందిరమునకున్. ౯
- క. చని తనదోసిట ధాన్యంబును గొని పోవంగ నమ్మనఘోషియు నా
వనజాతుండు దెచ్చినదా, నిని గొని దోసిటని బండ్లనింపెం దమితోన్. ౧౦ 6

క. తా సర్వఫలప్రదుఁ డన, వాసిం గాంచియును గొనియొక ఓ బండ్లను ధాన్యం
బాసరసిజాక్షి కుండను, బోసెక హరిచేసె రత్నముల నిండంగన్. ౧౧ 670

తే. ఇట్లు లాహరిరాములు ఓ హితము గోప, గోపికల కొనరించుచుఁ ఓ గుతుక మలర
యమునయొడ్డన కేగి విహారతత్పరత్వమున నుండి రెలమి నరృకులుగొలువ.

సీ. అంత రోహిణి యమశార్దూనభంజనుఁ గృష్ణునిఁ జీరి ర ఓ వ్విందుఁ దనయ!
యని పిల్చి తనపుత్రుఁ ఓ డగురామునిం బిల్చె బాలకులనుగూడి ఓ కేళిసల్పు
చుండ నోనాయనా! ఓ యుర్వి కెంధూళిచే ధూసరితంబయి ఓ తోచెఁ దనువు
నభ్యంగ మొనరింప నరుగుదెమ్మా యింక సీదుజన్మర్థము ఓ నేడు గాన

తే. శుచితఁ గని ధేనువులను భూసురుల కిమ్ము
చూడుచూడుము నీతోడఁగూడియాడు
బాలకులు తమతల్లులు ఓ ధూళిపోవ
న్నాన మొనరించి కై నేయ ఓ సుతసముల. ౧౩౫

672

చ. అలరుచునున్న వారు గను ఓ మట్టులె నీవును స్నానకృత్య మి
మ్ముల నొనరించి యిష్టమగుభోజన మొప్పుగఁ జేసి హరపం
క్తులఁ గయిసేసికొంచు నినుఁ ఓ గూడిన మిత్రులరితి స్వేచ్ఛఁ గే
ళులఁ జరియింపవయ్య! యని ఓ లోలవిలోచన యెంతపిల్చినన్. ౧౪ 673

చ. హరియును రాముఁడుకా జరపునాటలవేడుకఁ దల్లి పిల్వ స
త్వరముగ రాక యాయనుచుఁ ఓ బల్కయూడ యశోదఁ బంచె నీ
వరిగియయే గుమారకుల ఓ నాటలనుండి మరల్చి తెమ్మటం
చురుతరపుత్రవత్సలత ఓ నొక్కటఁ బంచె నదెంత ప్రీతియో. ౧౫ 674

మ. తన యాడొప్పెడు బాలకవ్రజముతోఁ ఓ దాత్పర్య మేపార నిం
తనరానట్టి ప్రియంబుతో బలునితో ఓ నాటాడుచున్నట్టి కృ
ష్ణుని స్నేహస్నుతవత్సజద్వయము సుశశోభిల్లఁగాఁ బోయి నా
యన! శ్రీకృష్ణ! సరోజనేత్ర! త్వర రమ్మా పుత్ర నా చెంతకున్. ౧౬౫ 675

తే. స్తన్య మిచ్చెద రమ్మ పోల్దొగి పొమ్మ
చాలు నాటలు తుత్తుచే ఓ శ్రాంతి నొంది
తివి కుమారక! బలరామ ఓ తీవరముగ
సహజతో రమ్మ యదువంశసాగరాబ్జ! ౧౭౫ 676

క. సరసిజసఖుఁ డుదయింపఁగఁ, బరమాన్నము తింటి వంతె ఓ పలుభంగుల ని
క్కరణిం గేళులఁ దేలితి, పరికింపఁగ మోము వాడఁబాటెం గనుకన్. ౧౮677

క. అన్నము దిని పోవన్నా!, నిన్నుం దమిఁగూడి భుక్తినికా సల్పఁగ సం
పన్నుఁడు దాశార్థుఁడు స, తన్నుత యదువంశవాద్ధీచంద్రుం డిపుడున్. ౧౮౫

- క. నీకొఱకు వేచియున్నాఁ, డోకృష్ణా! రమ్మ మాకు య నురుమోద మగుం
గాక త్వరం జనుదెంచిన, నీకరణిక్ బాలకులును య నిజగృహములకున్. ౧౯
- క. అరుగుదురుగాక యని సతి, పరికించి కుమారకులను య బాలుర కెల్ల
ద్వరం జన నానతియిడె నిక్కరణిని బ్రహ్మాదిదేవగణశేఖరునిన్. ౧౯౫ 680
- చ. తనయునిగాఁ దలంచి హరిత త్వ మెఱుంగక స్నేహబద్ధు
ద్ధిని విడనాడలేక బలదేవునిఁగూడిన యచ్యుతుం గరం
బున గ్రహించి తోడుకొని య పోయి గృహంబున కప్పుచేయఁగా
ననువగుమంగళంబుల మహామతి సమ్మతి జేసె వేడుకన్. ౨౦౫ 681
- ఉ. అంతట గోపవృద్ధు లగునట్టివ్ర జేశ్వరముఖ్యు లొక్కనాఁ
డెంతయు నూహలొప్పుగ నహీనవనంబున నందుఁజేరి యం
దెంతయుఁ బూతనాదికృతకృష్ణ వధోద్యమరూపకృత్యముల్
వితగ దారె యట్లునుభవించిన వారలు గాన నేర్పునన్. ౨౧ 682

— నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట. —

- *అ. ఓలగంబుగూడి యొప్పుగోకులమున, కగువిధంబు నెంచఁ య దగు నటంచు
మంతనంబుచేయనంత జ్ఞానవయస్సు, లందు వారిలోననధికుఁ డొకఁడు. ౨౧౫
- క. ఉపనందాఖ్యుఁడు కాలజ,నపదమహాత త్వమును మనంబున నూహిం
చి పరమశోభనముల్ గల్గుపద్ధతిం జూపఁజాలఁ య గోవిందు డగుటన్. ౨౨ 684
- క. హరికిక్ హలికిక్ బ్రయమున్, సరికూర్పఁగ నెంచివత్కెన్ య సరగున మనమీ
పురవరమును బాయుటయే, పరికింపఁగ మేలు గల్గు య పద్ధతిచుండీ. ౨౨౫ 685
- క. గోకులమునకున్ హితమాఁ, గాక యటం చెంతుమేని య గ్రక్కునఁ జనుటే
శ్రీకరమగు నిట సంతాపకరహేతువులు వెక్కు య లగవడఁ గాదే. ౨౩ 686
- తే. అవ్వియెల్లను బాలుర య కంతకరము, లగును; బాలఘ్నియైన యాయసురవనిత
వలన శ్రీహరికరుణచే య బాలుఁ డితఁడు, చెడక విడివడియె నదెట్లొకచెప్పునేల.
- క. హరికరుణనె శకటము వై, దిరుగంబడకుండఁడప్పెన్ య దీప్రతరంబై
పరఁగునుడిగాలివలెఁ దగు, సురరిపుఁ డీబాలు మాయ య సారిది గనఁబడన్. ౨౪
- క. పతగకులస్థానంబుగ, ఊతిఁ జేరొందిననభంబు య చెంతకుఁ గొనిపో
యి తగ్గ వదలిన శిలవై, బతితుండయ్యును సురేశశపటలము ప్రోవన్. ౨౪౫
- క. ఏకీడు నొంద కుండెను, మీకెల్లం దెలియుఁగాదె య మేటితరువు లిం
దీకరణి గూల నడుమనె, యిఁకొమరుండే మతెవ్వఁ య డే బాలుండున్. ౨౫౫
- క. ఉండియు మరణమునొందక, యుండుట నచ్యుతుఁడు కాచె య నురుకృప నని చె
ప్పుండె యెవండైనను నిటె, జంఁడోత్పాతములు దగివ్రజమ్ముదీనిన్. ౨౬ 691

క. పాడొనరింపకమునువే, యేడకునే నను చరాళి యేతేరంగ నే
కీడుం బొందని పిల్లల, తోడం బోవుదము హరియుం యో డగు మనకున్. ౨౭

ఉ. పావనభూరుహంబులును య భవ్యతృణప్రతతుల్ తగంగ బృం
దావననామకం బగుచనం బొక డుండుం దదంతరంబునం
దే వనముల్ నవీనము లనెన్నియొ గన్పడుచుండు నద్దియున్
గోవులకున్ పితం బగును య గోవులు గోపిక లుండ నర్హమా. ౨౮ 693

*సీ. పుణ్యమహీధ్రముల్ పాదలుచుండెడు నందుఁ గాంతారనవకంబు య కర్ణికార
మట్లు కదంబాహ్వాయమ్మును గమల కేసర కాంచనారముల్ య సాధుకుంజ
రాశనకేతకాఖ్యములు కాలస్కంధమును గపిత్థము ననువనము లొప్పు
గోవర్ధనాద్రియుం య గ్రారా శిఖరుల మిన్నయై జలములు య సన్నతంబు

తే. లగుచు నందుండు లకుల య నచ్చటు మన
కెల్లవిధముల యంప య నుల్లమలరం
జేయుచుండును గాన నాచిత్రవనము
నందు వసియింప నేడె పో య నర్హమగును. ౨౯౪ 694

క. త్వరపడుం డిచ్చడే శకటోత్కరములఁ బూన్పుడు ముహూర్తకాలమైనన్
జరపం దగ దూరక యెల్లరకున్ మీక్లిష్టమేని య లలి గోధనముల్. ౩౦ 695

క. మునుముందుగ బృందావనమునకుం జనుఁగాక యనుచు య బుద్ధివిభవ మొ
ప్పును బల్కెడు నువనందుని, పనుపు శుభం బనుచు మాటుపల్కక వారల్. ౩౦౪

క. ఇదిమంచి దిద్దియే మంచిది యంచొగి నేకచిత్తు య సిద్ధిని వారె
ల్లఁ దమపరిచ్ఛదముల నున్, బదిలంబుగ శకటపతతిపయి నిడి యంతన్. ౩౧

క. అరిగిరి గోవులు వృద్ధులఁ, దరుణుల బాలకుల శకటతతియం దెక్కిం
చిరి సర్వపరికరంబుల, శరాసనంబుల ధరించి య సత్త్వముపాదలన్. ౩౧ 696

క. ధేనుధనంబుల ముందుగఁ, బో ననుమతియిచ్చి శృంగముల నూడుచు నిం
పొ నిఖిలవాద్యఘోషము,లే నింగిని బర్వుచుండ య హితులు బలసిరాన్. ౩౨

క. తమతమపురోహితులతోఁ, బ్రమదంబునఁ జనిరి గోపభామినులు మనో
జ్ఞముగాఁ గుచములపై నూత్నముగాఁ గుంకుమముఁ బూయఁ దద్ధ్రుచు లొ

చ. అరదము లెక్కి మేటివగు య హాటకనిర్మితరత్నయుజ్జనో [పున్. ౩౨౪
హరపదకంబులున్ గళముగలందు వెలుంగఁగఁ గాంతులీనునం

*వ్యాఖ్యానమునఁ గలవిషయ మిందురీకృతమని యెఱుంగవలయు. “నవకానవమ్” అని మూ.
‘పుణ్యా కృణకానవమ్.’ అని మూలము. ‘అద్రిశబ్దోఽత్ర ద్రుమవాచకః’ అని భావార్థదీపికాప్రకా
శికా వ్యాఖ్య.

బరములఁ గట్టి ప్రితిమెయి య భవ్యగళస్వన మొప్పుచుండ శ్రీ
హరి వగుకేళిగీతముల య నాద్యతి బాడుచుఁ బోయిర త్తఱిన్. 33

701

ఉ. వారలవెంట రోహిణియు య వారిజనేత్ర యశోదయున్ ముదం
బారఁగ నొక్కస్యందనమునందు బలుండును గృష్ణమూర్తియుం
జేరువనుండ వారివగు య చిన్న తనంపువిహారచిత్రముల్
గూరిచినట్టి గీతముల య గోపికలెల్లరుం బాడుచుండఁగన్. 34

702

చ. శ్రుతిహితమాటఁ జక్క వినునచుం దమి నేగిరి; సర్వకాలమున్
వితతసుఖావహం బగుచు య విశ్రుతకీర్తి జెలంగునవ్వనం
బతులము నై కనంబడియె య నందుఁ బ్రవేశముచేసి గోపకుల్
సతులను బిడ్డలన్ ముదమునసంధిలఁగా విడియించి రొక్కచోన్. 35

703

ఆ. శకటవితతి నర్థచంద్రాకృతిగఁ జాట్టు, నిలిపి యంతరమున య నిలిచి రంత
వితతభూరుహముల య బృందావనమును గో,వర్ధనాఖ్యై లవరము మఱియు. 36

మ. యమునాశై వలినీవరాంతరలన య ధూరిప్రసౌవావహ
ప్రమదారత్న విహారయోగ్య పులిన్ ప్రాతంబులం జూడఁ జి
త్తములం బ్రీతియెసంగుచుండ బలభద్రశ్రీహనుల్ వేడ్క నం
దమలక్ష్మీడల నల్పనెంచి రిటు లగత్యంతప్రమోహాత్ము లై. 37

705

*క. గోపకులను నెల్లఁ సుఖ,మాపాదించుచు స్వకీయహరివినోద
వ్యాపారంబులఁగలభా,షాపద్ధతులన్ స్వకీయజనహితు లగుచున్. 38

706

తే. వత్సపాలకులై తగునవయసు రాఁగ, వ్రజమునకు దాపున గోపబాలకులను
గలిసి బహువిధ భేలనంబులకు వలయు, పరికరస్తులనున్ సిద్ధపఱచుకొనుచు. 39

సీ. వత్సములను మేపఁ య బాటుపడుచునుండి రొకచోట వేణువునలూఁడుచు మఱి
యొకచోట బిల్వామృతకముఖఫలముల నొండొరులపయి మఱహోద్యమమున
వైచుకొనుచు వేడ్క య వఱిరి మఱియొక్కతఱిఁ బదకింకిణీధ్వనులు పర్వ
నర్తించుచుం బ్రీతి య వర్తిల్లి రొకపుడు కంబళాదుల నిండఁగవ్వుకొనుచు

తే. గపటవృష వేషములఁ దాల్చుఁగఁగఁ బంచి

బాలు రవ్విధి బూనంగ య లీలఁ దారు

దద్విధంబున నలరుచు య దతనినాద

ముల నొనర్చుచు బాడుతు రిమ్ములఁ బగతుర. 40

708

క. కలహంసమయూరాదుల, యెలుఁగులవలె భవ్యరీతి య నెలుఁగు లిడుచు వా
రలు ప్రాకృతబాలురువలె, జెలఁగుచు విహరించి రందుఁ య జిత్రవిధములన్. 41

* “కలవాకై శిష్యకాలేన వత్సపాశా బభూవతుః” అని చూ.

— పశ్చాదురవధ. ౧ —

చ. హరి యొకనాడు సోదరవశ్యసన్యులగూడి కళిందకన్యకా
పరిసరమందు వత్సముల ౧ భావిమహత్తరకృత్య మెంచి యా
దరమున మేపుచుండె నొకదైత్యుడు వచ్చెను దజ్జిఘాంసు లై
హరియును వత్సయాధమునయందుఁ జరించుచు వత్సరూపుఁడై. ౮౧౫ 710

మ. తను రామున్ వధియింప నెంచుకుమరిన్ ౧ దైత్యాధముంగంచిరా
మునకున్ వానిని జూపుచున్ దనుజుదుర్బుధుల్ రవంతేనెఱుం
గని పోల్కిం గనఁజేయుచున్ జనియె దత్కృత్యాదునిం జంపఁగన్
మన మెంతే గుతుకంబుఁ బూన దివిజుల్ ౧ మన్నించునే రొప్పగన్. ౮౨

మ. మెలమెల్లం జని వత్సలం గనుచు నాశమిత్రాబ్జనేత్రుండు శ
త్రులయం బాత్మహితైకకృత్య మనుచుం ౧ దోడ్తోన నాదైత్యునం
ఘ్రుల వెన్నుండగువానిఁ బూనిక సలాంఘాలంబుగాఁ బట్టి యి
మ్ముల బల్ సారులు త్రిప్పివై చె నొకటన్ ౧ భూజాతముం దాఁకగన్. ౮౩౫

తే. అందుఁ గల్గుకపిత్థవృక్షగ్రమందు, దగిలి రక్కసుఁ డనువులఁ ౧ దత్తఁబ
వదలి తనవెనుకాయంబు ౧ భవ్యఫలము,లను బడఁగఁజేయఁ గూలె భూషిని ద

ఉ. దానపుపాటుచూచి హరిదర్పము చక్కనెఱింగి విస్తయం [టుకున. ౮౩
బూనఁగ మేలుమే లనుచు ౧ నొయ్యన బాలురు సంస్తుతించి ర
క్లే నిఖిలామరుల్ దివిని ౧ దృష్టిని గల్గుకపుష్పవృష్టిచే
దానవహంతఁ గొల్చిరి నితాంతము దుందుభినాదముల్ తగెన్. ౮౪ 714

చ. హరియును రాముడున్ దమరె ౧ యారయ లోకగణైకపాలురై
పరఁగియు వత్సపాలురయి ౧ పర్వులుపెట్టుచుఁ జల్లియన్నమున్
గరములఁ బట్టుకొంచుఁ దిరుగందగియుండిరి భూరికాననాం
తరముల గోపబాలకులు ౧ తత్సహవాసమునన్ జరించుచున్. ౮౫ 715

సీ. తమతమగోవత్సరతతులను మేపుచు నొకనాడు వత్సంబులకు జలంబు
పెట్టను దమరును ౧ బ్రీతి శీతగ్రాసమును దిన యమున దాపునకుఁ జోయి
రారామకృష్ణుల ౧ యనుమతి నచట వత్సములు నీరును ద్రావఁ ౧ దమరుజలము
ద్రావిరి బాలు రాశ్ఫలమందు వజ్రసంహతిభిన్నమై కూలినట్టి శైల

తే. శృంగమట్టులు పడియున్న ౧ చిత్రభూత
మును గనుంగొని రాభూత ౧ మనఁగ నొక్క
యసురుడే బకరూపంబు ౧ నంది యతఁడు
హరిని దనతీక్ష్ణతుండము ౧ నట్టె తెఱచి. ౮౭౫ 716

- చ. త్వరపడిమ్రొంగె దర్పమున శ బాలురు రాముడు దన్తహాబకా
శరూఁ డటు కృష్ణు మ్రొంగఁగని శ చయ్యనఁ బ్రాణముపోవ నింద్రియో
త్కర మెటులుండు నక్కరణి శ గా గతచేతనులైరి; శ్రీహరా
త్పరుని జగద్గురూత్తముని శ తండ్రిని గోపకుమారవేషునిన్. ౮౯ 717
- ఆ. వడిగమ్రొంగి యంత శ వాఁడు మ్రొంగుడుపడ
కగ్నివోలెఁ గాల్చు శ చవుడు తాలు
మూలమునఁ జెలంగఁ శ బొరి వెలికిం గ్రక్కి
యక్షతుండె యగుట శ యరయలేక. ౯౦ 718
- క. పడి మించురోషమున నన్నుడు కొంగయు వాడియైన శ ముక్కున మఱియుం
బొడిచి వధింపఁగఁ బూనినఁ, గడు దుష్టబకంబు నచటఁ శ గని కృష్ణుండున్. 91
- చ. కరములరెంటఁ బైఁబడెడు శ కాంక్షను వచ్చెడునాబకంబు పఁచుం
కరణముచే నదల్చి సఖశకాండము చూచుచునుండఁ గంసభూ
వరసఖు చంచుయుగ్మమును శ బట్టి తటాలున వీరణాఖ్యచే
ధరఁదగుగడ్డిఁ బోలెఁ బ్రమదంబునఁ జీల్చె సురల్ తమిం గనన్. 92 720
- ఆ. సజ్జనులకుఁ దానె శ సద్గతి యగుకృష్ణుఁ, డివ్విధమున బకుని శ నేపడంచె
బకుని జంపినట్టి శ నకలేశ్వరునిపయి, దివిజవర్యు లెల్లఁ శ దృష్టిమెఱయ. 93 721
- క. నందనవనమందుం దగు, సుందరతరమల్లికాది శ సుమబృందము నా
నందమునఁ జల్లి యానక, దుందుభిశంఖారవములతోడఁబొగడుచున్. 94
- క. తమసంప్రీతిని దెలిపిరి, సుమనసు లిటు సన్నుతించు శ చొ ప్పెఱిగి బలుం
డుమొదలగు గోపబాలకు, లమితంబగు విస్తయమున శ నాత్మలు పొదలన్. 95
- చ. బకవదనంబునుండి యెడఁగబాటును గాంచి సుఖంబుగాఁ దన
ర్పు కమలనేత్రుఁ గృష్ణు రుచిశోభితు స్వస్థలవాసుఁ గాంచి ప్రా
ణకలితమైన యింద్రియగణం బటుపొల్చుచుఁ గౌఁగిలింతలన్
బ్రకటముదంబునుం దెలిపి శ వత్సల నొక్కట గుంపుగూర్చుచున్. 96 724
- క. పడివడి మందకుఁ జనియట, నడచిన వృత్తాంత మంత శ నందాదులకుం
దడ వొనరింపకయె యెఱుక, నడఁ జేసిరి గోపగోపభామిను లెల్లన్. 97 725
- చ. జరగినవార్తలన్ విని యోసంగెడు నద్భుతచేష్టలన్ మదిం
బరఁగుప్రమోదముం దెలిపి శ వారిజనేత్రుని మృత్యువక్త్రముం
జొరఁబడి ముక్తి నొంది షీతిశోభిలువానిగఁ గాంచి నేత్రతా
మరసములన్ సుధారసము శ మాటికిమాటికిఁ ద్రావునట్లుగన్. 98 726
- తే. పక్షములు వాల్చు కట్టులై శ పంతమలరఁ
గాంచు చుండిరి; నందాదు శ లెంచి దాని

యేమియబ్బుర మిదియొక్కో! శ యీకుమార

కునకు బవచమృత్యుహేతువుల్ శ ఘోరభంగి. ౫౮౫

727

క. కనబడి రటులైనను బా,లున కించుక బాధయే కళలుగకుండెను వా

రిని బొందె ననిష్టంబులు, మనమునఁ దలచుక సుజనులమాట నిజంబౌ. ౫౮౬

క. తొలిజని నెవరికి భయముం, గలిగింతురొ వారివలనఁ శ గలుగుభయంబుల్

తలపోయ నిది యథార్థమె, ఖలులయి ఘోరాకృతులను శ గన్పడి వైరుల్. ౫౮౭

క. బాలుని గీడ్పటుపంగా, జాలక పోయిరి వధింప శ సమకట్టి శుచి

జ్వాలలఁ బడు మిడుతలవలె, గూలిరి తమయంతః దమరె శ కుమతులుగానన్. ౫౮౮

క. బౌరార! బ్రహ్మ మెఱిగిన, వారలు వచియించునట్టి శ వాక్కు లదెపుడే

నారయ ననృతము లగునే, ధీరాగ్ర్యుడు గర్గమాని శ తెలిపె నదెట్టుల్. ౫౮౯

క. ఈతఁడు నారాయణసము, డై తనరు నటన్నయట్టు శ లనుభవసిద్ధం

బై తగియె ననుచుఁ దనయులఁ, ప్రీతిం దలపోసి వారి శ వింతచరితముల్. ౫౯౦

క. పలుమాటు చెప్పకొనుచుక, విలసిల్లుచు భవకృతమగు శ వేదన నింతే

దెలియక మనసులు వారలఁ, గలిసి విహారమునఁ దేలఁ శ గా నుండి రొగిన్. ౫౯౧

ఉ. సోదరు లిట్లు ప్రాకృతులఁబొప్పున సద్దము లెన్నికట్టుచుక

బ్రోదిగ నేతుబంధములఁ శ బూనిక నిర్మితజేయుచుక మనో

హ్లాదముగాఁగ మర్కటములట్టులు గంతులు పెట్టుచుక విహా

రాదుల బాలచేష్టలను శ నందును బుచ్చిరి కాల మొయ్యనన్. ౫౯౨

734

పండ్లండువయధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణః డహూనురు బొలియించుట.

మ. వినవయ్యా! నరపాత్ర! యవ్వలిదియా శ వృత్తాంత మంతక ముదం

బునఁ గృష్ణుం డొకనాడు కాననమునక శ భుక్తిం గొనం జెల్లు నీ

దినమం దంచుడలంచి బాలరవి యోదీనార్తిసంహారకా!

వనజాక్షా! యిక లెమ్మటంచు రుచులక శ బల్తాలు తక లేవగన్. ౫

735

తే. మేలుకాంచి వయస్సుల శ మేలుకొలిపి

వత్సపాలకులక లేపి శ వత్సవితతి

ముందు నడువంగ సంతోషమును జెలంగఁ

జేయు శృంగరవంబును శ జేయుచు హరి. ౧

736

సీ. పయనంబు సాగించె శ బాలకు లందఱు హరిమీఁదఁగల స్నేహ శ మంతకంత

కధికంబె యగుచుండఁనన్నము గలయట్లు వేత్రముల్ శృంగముల్ వేణువులు

దమకరంబులకు నిశితాంతభూషణములై కనుపట్టుచుండ లెక్కకుమిగిన [ను

స్వీయవత్సంబులు శ్రీహరివత్సంబులనుగూడి పోవంగఁ శ్రీ జనుచునందు
తే. నందు బాలకలీలల శ్రీ నగవటచుచు
జక్క విహరించుచుండ వత్సములుయూధ
ములును ఘేయుచునుండె వాసరలును గాచ
కంకణంబులు కరములఁ శ్రీ గ్రాలుచుండ. 3

737

క. గురివెందల హారంబులు, వరరత్న విభూషలును సువర్ణపదకముల్
సురుచిరముగఁ దనువులఁ దగ, నరుదుగ నొప్పియు మహావనాంతరసీమన్. 3౪
క. ఫలములఁ జిగురులఁ గుసుమంబులఁ బూగుత్తులను ధాతుశవుల భూషణముల్
గలయంగఁ జేసికొని తనువుల నిండధరించి రందుఁ శ్రీ బొంగెడుకాంక్షన్. ౪

సీ. గోపబాలకులందు శ్రీ గుమిగూడి యితరేతరాన్న పాత్రము లాది శ్రీ యైనవాని
దొంగిలించుచును దాశతురు కానరాకుండ, దాని నెఱింగినఁ శ్రీ దటుకున నవి
దూరంబుగాఁ బడఁ నేరుపునం జిష్టి వైతురు దవున శ్రీ వార లుండి
పరుగెత్తి రాఁ గాంచి శ్రీ త్వరపడి యవ్వనిఁ దమరె చేకొందు పంతమున నిట్లు

తే. లాడుకొనుచుండ శ్రీహరి శ్రీ యడవిసొంపు
గనఁగ దూరమునకుఁబోవఁ శ్రీ గడఁగి కృష్ణ
నేను ముందుగఁ దాఁకెద శ్రీ నేను నే న
టంచుఁ బరుగిడి స్పృశియింతు శ్రీ మించువేడ్క. ౬

740

క. హరిఁ దాఁకి నవ్వుచుందురు
పరితోషం బెక్కుఁ దై నబాలకులు మనో
హరముగ వేణువు లూఁదుదు
రురుతరశృంగములఁ గొంద శ్రీ టూఁదుదు రందున్. ౬౪

741

క. భ్రమరంబులు ఝంకృతినాదము లొనరించునెటు లట్లు శ్రీ తమరుక బాడక
గమకింతు, కొంద లుద్రేకమునం బికములవిధంబు శ్రీ గాఁ గూత లిడన్. ౭

క. మనమునఁ దలంచి పికరవ, మనురీతిం గూయుదు రొగి శ్రీ నంబరముకడం
జను పక్షుల నీడలతోఁ, జనఁదగు నని పంతమాని శ్రీ సత్వరమట్లే. ౭౪

743

క. పరుగిడుదురు హంసలవలె, సురుచిరగమనముల నెంతోసొంపుగఁ జనుచుం
దురు కొందలు కొంగలతో, సరిగాఁ గూర్చుండుదురు పోసంగెడుశక్తిన్. ౭౫

క. నెమిళ్లపొలిక గా నృత్యము సల్పుదు రొక్కకొంద శ్రీ అటఁగల్గు మహీ
జములందు నున్నకపివా,లములం బట్టుకొని యిడ్డిలం బడుదు రొగిన్. ౮

క. ఘానరములు చెల్లెక్కినఁ, దోసం దమ రెక్కుచుండుదురు చపలతచే
బూని యవి వెక్కిరించిన,చో నెంతయు వెక్కిరించుచుక మోదమునన్. ౮౪

క. ఒకకొమ్మనుండియే వే, తొకకొమ్మకుఁ గపులుదాఁటి శ నుద్ధతిఁ దమరుం
బ్రకటగతిఁ లంఘించుచు, వికటంబుగఁ గొంద టుండు శ వేడ్కకు సరిగన్.

శ్రీ. కప్పలతోఁబాటు శ గంతులువైచుచు యమునాజలంబులయందు మునిఁగి
యందుఁ దోచుచు నున్న శ యన్యోన్యసహననప్రతిచ్ఛాయల శ నైజచపల
తను గాంచి నవ్వుచు శ ధ్వనులకుఁ బ్రతినిష్ఠనములువినంబడఁగ మఱిశాప
మిచ్చుచుఁ బ్రాజ్ఞనికృతపుష్పలయి తగునాగోపబాలకు శ లపుడు బ్రహ్మ

* ఆ. సుఖము ననుభవించుచును భ క్తిగొనుసాధు, తతికిఁ బరమదైవతంబు మాయ
కు వశులైన జనులకును నరబాలుడు, నైన హరినిగూడి శ యాడి రపుడు. ౧౧

చ. పరిగణనాతిదూరభవ శ పం క్తికృతాయత కృచ్ఛసద్వృత్తో
త్కరమున నాత్మనిగ్రహముఁ శ గాంచినయోగుల కేమహాత్ము పా
దరజ మలభ్యమే యగునొ శ తాదృశకృష్ణుడు తానె వారి కా
దరమునఁ దోచుచుండె నట; శ తద్వృజివాసు లదే యదృష్టమౌ. ౧౨ 749

తే. దాని నెవ్విధి వర్ణింపఁదరము గాదు;
గోపబాలకు లవ్విధిఁ శ గోర్కి నచట
విహరణముసల్ప నోర్వక శ విషమబుద్ధి
గలుగు నఘనామదైత్యుఁ డశక్కాననమున. ౧౩ 750

క. అనుదినముండెడు నమృతంబును ద్రావియు నఘుని గాంచి శ భూరిభయంబుం
గనుదురు మృత్యుకరుం డని, మనములఁ దాదృశపరాక్రమము దగియుండన్.

క. తనచావు గోరు నటు దేవనికరముం జేయు దైత్యవర్యుడె యఘుడౌ
జనపతికంసుడు పంపఁగఁ, జనుదెంచి యటన్ వసించు శ శౌర్యస్ఫూర్తిన్. ౧౩ 751

చ. దనుజుడు వాడు పూతనకుఁ శ దమ్ముఁ డగున్ బకదానవుండు నీ
తనికిని జ్యేష్ఠసోదరుడె శ దారుణచిత్తుడు గాన నయ్యఘుం
డనయము మోదమానసుల శ నాటలమించెడు గోపబాలురన్
వనరుహనేత్రుఁ గృష్ణ బలభద్రుని గాంచి మహాత్తర క్రుధన్. ౧౪ 753

క. ఈయిర్వరు ప్రియసోరు, లే యగుదురు వీరిలోన శ సీతండే యా
నాయన్న ను జంపినరిపు, వీయదనున వీనిబట్టి శ యెల్లసఖులతోన్. ౧౪ 754

ఆ. అన్న తోడఁగూడ శ యముని యంతికమున, కనుపువాడ వీరి శ నంతమొందు
నట్లుచేసి యస్తదన్వయులకుఁ దిలో,దకము లిత్తు వారు శ తనివినొంద. ౧౪ 755

క. ఒనరుతునే నిట్లువ్రజంబునఁగల గోపకులు మృతిని శ బొందినయట్లే
యనవచ్చుఁ బ్రాణములు పో, యినగాత్రము లుండనోపుననే యెందైనన్. ౧౪ 756

* “ఇత్థం నతాం బ్రహ్మసుఖానుభూత్యా దాన్యంగతానాం పరదైవతేన, మాయాశ్రితానాం
నరదారకేణ” అని మూలము.

ఆ. చింతయేల యింక ఓ క్షీతి దేహధారుల, కసువు లనంగ బిడ్డలగుదు; రనుచు
నిశ్చయించుకొనుచునిర్భాగ్యుడౌతాడు, యోజనంబు నిడివీయొప్పుచుండ.

1క. గురుతరపర్వతసమవీ, వరతయుఁ గనఁబడఁగఁ జాలభయదం బగుభూ
ధరభుజగాకృతిఁ గైకొని, ధరకందరవక్త్ర మొప్పు దానవుఁడుండెన్. ౧౫౪758

తే. దానియాకృతి యత్యద్భుతముగఁ గ్రాలె
నంత వారలమ్రుంగెడు ఓ నానఁ బూని
వక్త్రమును విప్పి త్రోవను ఓ బండుకొనియె
యిందె నాఖలు నధరోష్ఠ ఓ ముర్విఁ బొడలె. ౧౬

759

క. ఘనములఁ దాఁచుచు నూర్ధ్వం
బునఁదగు నోష్ఠంబు తాలుకమూలంబులు పొ
ల్చెను గుహ లనఁ గోటలు చ
క్కని శృంగము లట్లుపొడవు ఓ గాఁ గనఁబడియెన్. ౧౬౫

760

క. ధ్వాంతం బాదానవు నా, స్వాంతరమున నిండియుండె ఓ నత్తఱిఁ బొడవై
యెంతయు సాగిన పథ మన, వింతగఁ దజ్జిహ్వా చూడ ఓ వెడఁగై యుండెన్.

క. పరుషానిల మట్టూర్పులు, పరితస్సంవ్యాప్తములయి ఓ భయదంబులుగాఁ
బరఁగుచు నుండెన్ దృష్టులు, నరణ్యముం గాల్చునగ్ని యటు బెడిదము లై. ౧౭

క. వేలయుచునుండెను నత్తఱి, జిలువం గని బాలురెల్ల ఓ జిత్రముగా ని
ట్టులు బృందావనలక్ష్మియె, చెలఁగెడు నని భ్రాంతిపడి విశృంఖలవృత్తిన్. ౧౭౫

క. వదనంబు దెలుచుకొని సిరి, ముదితయె యిట్లున్నదనుచుఁ ఓ బొంగుచు వర్ణిం
పఁ దలంచి రజగరముతో, నిదిపోల్పం దగునటంచు ఓ నెంతయు వేడ్కెన్. ౧౮

సీ. ఒకరితోడ మఱొక్క ఓ రోమిత్రులార! యిదే మనముందఱ ఓ నెంతోచిత్ర
ముగ నున్నయది సత్త్వమగుననితోఁచెడుఁ గద యద్దిమనల మ్రొంగంగఁ బూని
వదనమెంతయు విప్పి ఓ భయదాజగరవదన మనితోఁచెడునట్టు ఓ లమరియున్న
యదిగాదె చెప్పుడీ యట్లుకాక మఱేమొ కనుఁగొనుడీ సూర్య కాంతులకును

2తే. నరుణముగ నొప్పునచ్చేఘ ఓ మల్లసత్త్వ
మునకుఁ బైపెదవిగ నొప్పెఁ ఓ గనుఁడు నిక్క
మగును రవికరసంవ్యాప్తి ఓ నరుణమైన
తట మిదెల్లను గ్రిందివెదవిగ నయ్యె. ౨౦

765

క. చెలులార! భూధరోత్తమ, బిలములు కుడియెడమలందు ఓ బృథుతాలువులం
దలి భాగములుగ శృంగం, బులు దీర్ఘములైనదంతఃములుగా నయ్యెన్. ౨౦౫

1 "అజగం బృహద్యధః" అని మూలము. 2 "సత్త్వమర్క కరారక్తము త్తరాహనువద్ధనం"

చ. కనుఁగొనుఁ డీవిశాలమగుఁడైపథ మీయది దీనినాల్కతో
 ననుఁ బ్రతిసేయఁగాఁ దగదె శ నాఁ గన నయ్యెడు; భూరిభూధరం
 బునఁగల తుంగశృంగముల శ పూగమునంతరమందు నెంతయుం
 గనఁబడు ధ్వాంతమెల్ల నిదె శ క్రాలెడు దీనిముఖాంతరంబునన్. ౨౨ 767

సీ. దావానలోష్ణమై శ దారుణంబగుమారుతము దీని యూర్పుచందమున నున్న
 దరయుఁడు దావానశలాంతరపరిదగ్ధజంతుదుర్గంధ మీశసత్త్వతనువు
 నంతరమున నున్నశయట్టి మాంసంపుదుర్గంధమువలె నొప్పుఁ శ గనుఁడు మీర
 లని పల్కుచుండి రాశయజగరమును గొండచిలువఁ బోలినదిగఁ శ జెప్పుచుండి

తే. రంతఁ గొండలు మనల నీరయది ముఖంబు
 లోపలికిఁ జొన్ని మ్రొంగు నొక్కో పటుగతి
 మ్రొంగునేని బకాసురు శ రీతి దీనిఁ
 బట్టి బకవైరి చంపక శ వదలునొక్కొ. ౨౩౪ 768

చ. అని వచియించుచుఁ డ్దామునందె వధింపక పోవనిచ్చునే
 మనచెలికాఁ డటంచు రుచిమానితతద్వదనాంబుజాతముఁ
 గనుఁగొనుచుఁ గరంబులను శ గట్టిగఁ దట్టుచు నవ్వచుఁ ద్వరం
 జని రిటు గోపబాలకులు శ సత్త్వము దానిని గొండచిల్వంగన్. ౨౪ 769

మ. పరికింపంగనులేక తోచినటులే శ పల్కంగ నాలించి శ్రీ
 హరి యయ్యో! నిజముఁ గనుఁగొనఁగలే శ కద్దాని వేటొండుగా
 సరిగానట్టితలంపుఁ బూని రనుచుఁ శ స్వాంతంబునం దెంచి యె
 ల్లర హృత్థానములందు నుండఁడగు లీలా లోలుఁడొఁ గావునన్. ౨౪౪ 770

చ. అమరరిపుండు వీఁ డజగరాకృతిఁ గైకొని యున్న వాఁ డటం
 చు మఱియు నిశ్చయించి తనజోడగుబాలుర వత్సరాజి స
 ర్పముఖమునం జొరంబడనిశభంగి నొనర్పగ నెంచె; నంత స
 త్వ మెటుఁగనట్టి బాలకులు శ దానిముఖంబును జొచ్చి రొక్కటన్. ౨౪౫ 771

తే. వారితోఁ జొచ్చె దూడలు శ వాఁడు వారి
 వాని మ్రొంగక తనయన్నశవైరి చొచ్చు
 నెప్పు డని యెంచుచుఁ స్తరియించుచుండె
 నన్నఁ జంపినవిధ మెల్ల శ నట్టులొట. ౨౬ 772

క. హరిరాక కెదురుచూచుచు; జొరంబడియున్నట్టివారిఁ శ జొచ్చెడువతోన్
 త్కరమును మ్రొంగక యుండెను; బరమకృపాశుండు సాధుభయహరణుండున్.

సీ. దీనావనంబున శ దీక్షఁబూనినప్రోడ సకలాభయప్రదుఁ శ డకలుమాత్తు
 లకుఁ బ్రాపుగాన గోపకు లన్యశరణంబు లేనివారని తెల్వితేక తనదు

- 1 కరసహాయంబు లేకయ దాని నెంచక దీనులై యెంతయుం శ్రీ దీప్రమృత్యు
జతరాగ్ని కెరయయి శ్రీ చావ నున్నారనియుఁ దలంచి విస్తయం శ్రీ బొప్పం గరుణ
తే. త్వరగ వీరిని గాపాడఁ శ్రీ దగు నటంచు, బురికొలుప వీనికిఁ మేలుపాండరామి
సాధుబాలకులకుఁ గీడు శ్రీ జరగరామి, యేకతాలంబునం జేయ శ్రీ నెట్టులగునొ. ౨౭౪
- 2 చ. అనిమది జింతచేయుచు నిదౌ నిటఁ గార్య మటంచు సర్వముం
గనుఁగొనఁ జాలుశక్తిగల శ్రీ కంజదళాక్షుఁడు కృష్ణుఁ డచ్చు చొ
చ్చెను భుజగేంద్ర తుండమును శ్రీ జెచ్చెట మేఘగణావృత్తిం బెనం
గునిఖిలనిర్జరుల్ హరికి శ్రీ గూడినకష్టము గాంచి యార్తులై. ౨౮౪ 775
- క. అయ్యో! యయ్యో! యనుచుం, గుయ్యడఁ గాఁ బొచ్చిరఘునాథుం గూర్పుజనుల్
నెయ్యురు దానికి హర్షం, బయ్యెడఁ గాంచిరి క్షణంబుననం దవి సాగెన్. ౨౯
- 3 చ. విని భగవంతుఁ డాదివిజృంభదమహార్తరవంబు లవ్యయుం
డని తను నెన్న లేక సుర శ్రీ లార్చినిజొంది రటంచు నెంచి వ
త్సనిదయమున్ దనున్ దమి రజంబుగఁ జేయఁగఁ గోరుచున్నయా
దనుజుని కంతమం దమరఁ శ్రీ దద్దయుఁ బెంచెను స్వీయగాత్రమున్. 3౦ 777
- నీ. అత్యంతవిస్తృతి శ్రీ నంగముగల యఘదనుజుని గళమును శ్రీ వనరుహాక్షుఁ
డడ్డగింపఁగ వాయు శ్రీ నట్టిటు వ్యాపింపకున్నంత నిటునటు శ్రీ లుగ్రరీతిఁ
బొరలుచుఁ గన్నులు శ్రీ త్వరఁబైకి నుబ్బంగ సంకటపడుచుండె శ్రీ శ్వసనుఁ డట్టె
తనువుననిండి పైఁజనరామి మూర్ధము భేదించుకొని పైకి శ్రీ వెడలసాగె
తే. నట్టిత్రోవనె ప్రాణంబు శ్రీ లవలఁ బోయె, నజగరముతోఁ బరేతలై నట్టి గోప
బాలకుల వత్సములను గృపాప్రపూర్ణదృష్టి బ్రదికించి వారితో శ్రీ నెలమివెడలె.
- మ. అతిచిత్రాయతలేజ మొండు పృథులాంశగాపీంద్ర భోగంబునుం
డి తగ్గ వెల్వడి ది క్తతిన్ స్వరుచిచే శ్రీ నిండించుచున్ నింగి న
చ్యుతుఁ డాదేహమునుండి వెల్వడుట యెఱ్ఱో యంచు నీక్షించుచున్
జితనం బొప్పఁజరించుచుండి హరి యోచందంబునన్ వెల్వడన్. 3౨౪ 779
- చ. సుర లిది యేమటంచుఁ దనుఁ శ్రీ జూచుచునుండఁగఁ బొచ్చె నంత శ్రీ
హరితనువున్; దివోకసు లభూసురుఁ జంపి స్వకార్య మట్టు లా
దరమునఁ జేసి పొల్పుహరిఁ శ్రీ దద్దయుఁ బ్రీతిని బూలవానచేఁ
గరము బహుకరించి రటు శ్రీ కన్దుతరం బగునాట నచ్చరల్. 3౩౪ 780
- క. గీతములన్ గంభర్వప్రాతము వాదిత్రకులును శ్రీ వాద్యధ్వనులన్
భూతలదివిజులు స్తుతులన్, ప్రీతిన్ జయనాదములనుభృత్యగణంబుల్. 3౪

1 "అనన్యనాథాన్ స్వకరాదవచ్యుతాన్" అని మూ. 2 "కదాఘనచ్చదా జేవాః" అని మూ.
'మేఘాంతరితాః' అని వ్యాఖ్య. 3 "కచ్చృత్వా భగవాన్ కృష్ణస్తవ్యయాస్సార్థవత్సకమ్" అని మూ.

క. హరి నెంతయుఁ బూజించిరి, పరమేష్ఠియు నద్భుతముగఁ ॥ బర్వెడుస్తుతులఁ
వరగీతములం బటువా, ద్వరవములఁ విజయశబ్దతతులఁ మిగులన్. 3౪౫

క. తనస్థానమునకుఁ జెంతనె, విని మంగళ మొసఁగుశబ్దవితతి యలర వెం
టనెలేచి యచ్చటికి వ, చెప్పెను లోకేశ్వరునిఁ గృష్ణుఁ ॥ జిత్రాకృతినిన్. 3౪ 783

చ. కనుఁగొని తన్నహత్త్వ మధికంబగు భక్తి నెఱింగి నిస్సయం
బును గనియెన్; ధరారమణపుంగవ! జవ్వనమందు నద్భుతం
బును గనఁజేయఁగాఁ దగుచు ॥ భూరితరంబయి శుష్కమైన యా
ఘనఫణిచర్త మచ్చటను ॥ గాపుర ముండెడుయాదవాళికిన్. 3౬ 784

క. చిరకాలము క్రీడార్థము, గురుతరబిల మగుచునుండె ॥ ఊణీనాథా!
పరికింపఁ జిత్ర మనఁదగి, నిరుపమ మగువార్త గలదు ॥ నెమ్మి వినుమా. 3౬

*సీ. విదవసంవత్స ॥ రాంత్యభాగంబున హరియొనరించిన ॥ యద్భుతావ [మీఱ
హ మగునాకార్యము ॥ నహిమోక్షణము బాలమోక్షణ మ్మనదానిముదము
బాలకుల్ కృష్ణుని ॥ పొగండదశయందు జన నాదిగ గణింప ॥ పృథ్వర్ష
మందుఁ గనుంగొని ॥ యావ్రజంబునఁ గలపెద్దల కెల్లను ॥ ప్రీతిమీఱ

ఆ. ననువదించి; రిద్ది ॥ యాశ్చర్యమేకాదు, కనఁ బరావరులగు ॥ కంజజన్ము
డాదియైనవారి ॥ కందఱకును బరుం, డగుచు స్రష్టయగుచు ॥ నలరుచుండి. 3౭౫

క. తనలీలచేత మాయా, మనుజార్థకుండైన యట్టిమాధవు నంగం
బును దాకినంత నఘుడను, దనుజుడు విగతాఘుడగుచుఁదాఁతియుతుండై.

ఆ. దుర్జనులకు నెట్టిత్రోవను బొంద రా, కున్నయాత్మసామ్య ॥ మొందె; నిదియె
యతివిచిత్రమైన ॥ దనదగువృత్తాంత, మిద్ది కృష్ణునందు ॥ హెచ్చుగాదు. 3౮

క. దనుజుడు మనోమయంబగు, తనప్రతికృతి నొక్కమాటతా నదియెట్లో [3౮౫
చొనిపె బలాత్కారంబున, మనమున నందులకె దేవమాన్యుడు హరియున్.

క. సురవైరి పీడఁటంచెదఁ, బరికింపక కరుణఁబూని ॥ భాగవతగతిఁ
గరుణించెఁ బరీక్షిత్తూ!, నిరంతరసుఖానుభూతి ॥ నెమ్మి గనుచున్. 3౮౫ 790

క. నిరతిశయమహత్త్వంబున, నిరస్తమాయుండునైన ॥ నిర్మలమూర్తి
బరమేశ్వరునే నెమ్మది, స్థిరముగ నిల్పిన తపస్విశేఖరు లెల్లన్. 3౯ 791

క. నిత్యంబయి సుఖదం బగు, నత్యుత్తమగతిని గాంతు ॥ రనఁ జిత్రంచే!
సత్యముగ దానినొంద న, నిత్యంబగుభవము నొందఁనేర్తురె మనుజుల్. 3౯

క. జననాథ! యొక్కకాలంబున సాగిన కృష్ణకృత్యము మఱొకసమయం
బున సాగినట్లు బాలుర, మనములకుం దోడఁజేసె ॥ మాధవుడు బలే! 3౯793

* “కామారం పంచమాష్టాంతం పొగండదశమాపది, కైశోరమాపంచదశాద్యౌపనంతు తతః
వరం” అనివ్యాఖ్య.

- క. అని తెలిపి శౌనకాదిక, మునులకు సూతుండు తెలుపరబూనె నవల సా
గినకృష్ణచరిత్రము ని, ట్లని శుకయోగింద్రుఁ డిట్లు శ లక్కఁగఁ దెలపన్. 3౯౫
- చ. విని నరపౌత్రుఁ డద్భుతము శ వెన్నునిసచ్చరితం బటంచు నె
వ్వునమున నెంచి స్వేశ్వరుని శ మానితచిత్రచరిత్ర మింకనున్
వినఁదగు నన్న వాంఛమెయి శ వేయివిధంబులఁ జిత్త మెంతయుం
దనుఁ బురికొల్పి వ్యాసముని శ తల్లజపుత్రుని గాంచి యిట్లనున్. ౪౦ 795
- క. మునివర! జ్ఞానధనా! యిఁక, వినవలతు నదొక్కకాలవృత్త మపుడె సా
గినయట్లుండున్ వేటొకఁ, డనఁదగుకాలమున సాగినట్లెట్లగునో. ౪౦౫ 796
- క. హరికౌమారకదశలో, జరగినచరితంబు బాలసముదాయం బా
హరిపౌగండావస్థను, జరగినయటు తలఁప నెట్లు శ శక్యంబగునో? ౪౧ 797
- చ. గురువర! యోగిచంద్రమ! ముకుందుని సచ్చరితంబు నింక నా
దరమునఁ జెప్పుమా విన ముదంబు జనించెడు నిద్దిచూడ శ్రీ
హరిదగుమాయయే యగు మఱియము కాదని తోచెఁ ద్వన్ముఖాం
బురుహగళస్సుకుండ పరిపూతకథామృతమున్ ముదంబునన్. ౪౨౫ 798
- *తే. తనివిడిఁట నాస్వాదింపఁ శ దగినవార, మగుటచే ఊత్రబంధులమయ్యు లోక
మందు మిక్కిలిధన్యుల శ మైతిమిగద, కాన మరల వచింపుమా శ కరుణఁబూని.
- మ. అనుచుం బ్రశ్న మొనర్ప యోగివరుడౌ శ వ్యాసాత్మజుం డిట్లు శ్రీ
వనజాతేక్షణసంస్తృతిన్ జెలఁగునదృష్టిన్ నిజాంగంబు లీ
శునియందే వెలయంగ మానమున సంశోభిల్లుచి త్తంబు పెం
పున నంతర్గతదృష్టినుండి యెటులో శ పూర్వస్మృతిం గాంచుచున్. ౪౪ 800
- క. తనదృష్టి బహిర్గతముగ, నొనరిచి తత్ప్రశ్నమున మహాత్మన మలరన్
జనపఠిఁ గని యిట్లనియెన్, వనజాతుని దివ్యచరిత శ వర్ణించుతమిన్. ౪౪ 801

ప దు మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుండు వనంబున బాలురంగూడి చట్ట లారించుట. —

- క. వినవయ్యా! భగవద్భు, క్తనికరమున నుత్తముఁడవు శ ధన్యుండువు చ
క్కనిప్రశ్నము చేసితి వో, యనఘా! హరికథలు వినియు శ నందనితృప్తిన్.
- క. పలుమాటులు వానిని గ్రొత్తలుచేయుదు; సాధుజనులు శ తమవాక్యప్రవాణం
బులకున్ మానసమునకున్, జలజేక్షణకథయె ముక్తిసాధన మనుచున్. ౧ 803
- క. తలఁచుచునున్ సారగ్రా, హులుగఁ దగి యుండు శ వారి కొగి హరి సద్దా
థలు గ్రొత్తవియై తోచుట, ఫలముకదా భక్తికొ స్వభావం బదియె. ౧౫ 804

* “వయం ధన్యతమాలోకే గురోఽపి క్షత్రబంధవః” అనిమూలము.

క. వనితాలంఘలులకుఁ గాఁమినివార్తలు క్రొత్తవౌచు శ మించెడుమోహం
బును గల్గుజేయుగతి సృజనులకు హరికథలు ముద మొనంగుట యరుదే. ౮0౭
ఆ. నేహవంతుడైన శ శిష్యునకు నదెంత, గుహ్యమైనఁ బ్రీతి శ గురువు లర్థ
మును వచింతు సుమ్ము శ జననాథ! కావున, గోప్యమగు నిదైనఁ శ గోరి చెప్పుదు.

చ. అవహితమైన చిత్తమున శ నన్నదుదీరితకృష్ణచర్యలఁ
శ్రవణసుఖంబుగా వినుము శ సారసనేత్రుడు మృత్యువక్త్రరీ
తి వఱలు నయ్యభూసురుని శ తీవ్రముఖంబుననుండి వత్సపా
లవితతి లేఁగలన్ సుఖ మిలాస్థలిఁ గాంచమరల్చి యంతటన్. 3౪ 807

క. వారలఁ దోడ్కొని చనియొక, వారిరుహకరము గాంచి శ వారివిముక్తం
బై రమణమించు పులిసముఁ, గోరికమై జేర్చి పల్కెఁ శ గోమలభణితిన్. ౪ 808

సీ. ప్రియమిత్రులార! యెంతయు రమ్యమగు సరగిపులిసతలంబును శ గలయఁ గనుడు
స్వవిలాసయోగై క్కరసంపత్తి యలరార మృదులాచ్ఛతరముగ శ మించు నిసుక
కనబడుచుండ విచ్చినతమ్మిపూవుల కమ్మనితావుల శ నెమ్మనమ్ము
లట్టె యాకృష్టమ్ము శ లైనఁ బైపయిమూఁగు పట్టదంబులు పక్షిసముదయమ్ము

తే. లొనరఁ జేయురవంబులకొక్కరీతిఁ, బ్రతిరవంబులు గలుగ నశ్వానివలనఁలము.
దటగతమహిరుహమ్ములు నితాంత మొప్పునార! కనఁ దగియున్న దీయవనిత

క. చాలఁగ మించెను భుక్తికి, వేళయు నాఁకొన్న మనకు శ వేగ భుజింపఁ
మేలగు, లేఁగలు నీరముఁ, గ్రోలి సమీపమునఁ దృణముఁగొని యల్లల్లన్. ౬

క. చరియించుఁగాక యని శ్రీ, హరిచెప్పిన నాలకించి శ యశ్లేయని బా
లురు లేఁగలు జల మానఁగ, సురుచిరశాద్వలము గల్గుఁజొడఁ గదుపులన్. ౬౪

ఆ. మేయఁ దోలి యందె శ మెలఁగు నట్లొనరించి, పులిసతలమునందుఁ శ బుండరిక
నేత్రుచుట్టుజేరి శ నిజశిష్యముల విప్పి, యారగించి రెలమి శ హరిని గూడి. ౭

సీ. ఆవనంబున గోపకార్థకుల్ హరిచుట్టు వలయాకృతులుగాఁగ శ వరుసఁ గూరు
చుండి శ్రీకృష్ణుని శ నుద్యమంబునఁ జూడ నాసక్తిమై దమయాననమ్ము
లాదిక్కునందుండ శ సంభోజకర్ణిక జాట్టువ్యాపించినయట్టి తేకు
లట్టులు చూడంగ శ నానంద మొనఁగూడ నుండిరి; బాలకు శ లొక్కకొంద

తే. తెలిమిఁ బుష్పదళంబుల శ నింకఁగొంద

అట్లెవల్లవములఁ బండుఁకాకులందు

మఱియుఁ జిగురులయందును శ మమత నుట్ల

యందు భూరుహచర్మములందు బూన్కి. ౮౪ 813

క. పలువిధములుగాఁ దోచెడు, శిలలందును నన్నమును బ్రసీద్ధము లౌ కూ
రలులొనగువానిని నిడి, యెలమిఁ భుజియించి రపుడు శ కృష్ణునితోడన్. ౮14

క. తమతమనూహారవిశేషములను నితరేతరంబు శ సమధికమోదం

బమరం జూపుచు స్వాదు,త్వము నెన్నుచు నవ్వి నవ్వఁ శ దమ రొనరుచుచున్.

క. హరిఁగూడి బాలురు భుజిం,చిరి; యజ్ఞములందు భక్తిచే నిడుహవోయ్

త్కరమును గుడిచెడు పరమేశ్వరుఁ డాకృష్ణుండు మనుజుబాలకుఁ డగుచున్.

సీ. బాలకశ్రీడలఁ శ దేలుచుఁ గటివస్త్రమున వేణువునుజొన్ని శ యనువు మీఱ

నెడమచంకను జక్క శ శృంగవేత్రములొప్ప వామహస్తంబున శ వర్ణనీయ

మండంబు దీయనిమంచిదధ్యన్నంబు కబళంబుగాఁజేసి శ కరము ప్రీతి

నమరించుకొని దాని శ కనువగునూరుగాయలు ప్రేళ్లసందున శ వెలయఁబ్రియవ

తే. యస్య లందఱుఁ దనచుట్టు శ లతిముదమున

నిలువఁగా వారినడుమఁ దానిలిచి పొలిచి

నర్మవాక్కుల వారిని శ నవ్వజేయు

చును సురలుచూడఁ జలిదిని శ దినియె నపుడు. ౧౧

817

ఉ. భారతవంశమాక్తికమ! శ బాలకు లత్తటి నచ్యుతాత్మలై

శ్రీరమణీమనోహరునిఁ శ జేరి భుజించుచునుండ పత్నముల్

సారతృణాభిలాషములఁ శ జయ్యన నొయ్యన నవ్వనంబులో

దూరముపోయె నయ్యెడలఁ శ దోచెడు పచ్చికమీఁది మచ్చిక. ౧౨ 818

తే. చాల దూరముపోయె పత్నమ్ములంచు

భయముచేతఁ గలంగు నావత్సపాల

కులను గని భీతి బాపంగఁ శ దలఁచి యిట్లు

పలికె సఖులార! భుజియింపుఁ శ డులికిపడక. ౧౩

819

క. ఇదెపోయి పత్నములఁ దె,చ్చెద వేగ మరల్చి యిటకుఁ శ జింతల నింక

వదలి సుఖంబుగఁ గుడువుం, డిదెపోయెద నంచుబల్కి శ యేచినపూన్కిన్. ౧౩

క. కరమున నన్న కబళమున్, ధరియించియె క్రేపులను వెదకి కొనితేర

బరమేశ్వరుండు విపినాంతరమునకుం బోయి యద్రీదరులం బొదలన్. ౧౩

క. ధరణీధరబిలముల యంతరముల లేగలను హరియు శ దా వెదకుచు స

త్వరముగఁ జనియెన్ దనమది, బరికించియు నెఱుంగనట్టివడువు గనబడన్.

— బ్రహ్మ తనమాయచే పత్నబాలురను దాచుట. —

తే. హరియు లేగల వెదకంగ శ నరుగుటయును,

బాలు రందుండుటయుఁ గాంచి శ బ్రహ్మ యదియె

యంతరంబుగఁ దలఁచి తా శ నింతకుమును

పయ్యఘాసురు వదనగహ్వరమునుండి. ౧౪

823

క. లీలామాత్రంబుగ నా, బాలకులన్ పత్నములను శ భగవంతుండు తా

- దోలుకొని వచ్చు తెఱిగియు, నోలిం గపటార్థకుడుగనున్న రమేశున్. ౧౪౫
- చ. కనుగొని యింకనుక హరి యఖండమనోజ్ఞమహత్త్వముం గనుం
గొన మది గోరి యభ్రతలగోచరుడై కనినంతకంటె జ
క్కనియది యెట్టిశక్తియొకొ శ కన్దోనువాడను విస్తయంబు నే
గనితిని మున్నె యిప్పుడును శ గాంచెద దాని నటన్న పూన్కితోన్. ౧౫ 825
- ఆ. వత్సములను గోపబాలకులను దాచె, నితరు లెఱుంగకుండ శ నెందొ తా న
దృశ్యుడయ్యె; హరియు శ నెల్లెడలక వత్స, ములను వెదకి యడవిగలయదిరిగి.
- చ. పులిసతలంబుఁజేరి సఖిపూగము గానక వారిపోకడల్
దలచుచు నింకనుం దిరిగె శ దద్వనమందలిచోటులక ద్వరం
గలయగఁ జూచె నెచ్చటను శ గానగరామిని విశ్వవేత్తయా
జలరుహనాథుఁ డద్ది విధిచర్య యటంచు నెఱింగె నాత్మలోన్. ౧౬ 827
- చ. కమలదళాక్షుఁ డావులకు శ గాదిలిమిత్రుల మాతృరాజికి
బ్రమదముఁగూర్చ లోడలచి శ బ్రహ్మకు స్వాయతశక్తి జూప నా
సమయమునందె లేగలుగఁ శ జక్కనిబాలురగాఁగ నాత్మ మా
య మెఱయఁ జేసె రెండుగ నహ యని బ్రహ్మయు విస్తయంపడన్. ౧౭. 828
- సీ. విశ్వదృశుండయ శ వెలయుశ్రీకృష్ణుండు తా నజుండయ్య నశ్చరుణమందు
సర్వస్వరూపతఁ శ జనుఁగాన వత్సములకు గోపబాలకులకును గల్లు
నాయాయుకులుచ దేహములునాయా ప్రమాణములఁజెలంగుహస్తములుకాళ్లు
మొదలగు నవయవములు బాలకులు పట్టుకొనెడు దండమ్ములుకొమ్ములు మఱి
- తే. వేణుదళములు నుట్లును శ వితతములగు
నాభరణములు వస్త్రమ్ము శ లక్ష్మి శీల
సుగుణములు నామరూపముల్ శ చొక్కపువయ
సులు విహారంబులాదిగాఁగలుగు నవియు. ౧౮. 829
- క. ఇంచుకయేని కొఱంతం, గాంచకయుండంగ దాను శ గల్పించి జనుల్
కాంచిన బొరపడనటు గావించెక సర్వమును బూర్వ శ విధముగ నొప్పుక.
- శా. సర్వవిష్ణుమయం జగత్తను సుధీసంమోదవాక్యార్థమే
పర్వం జొ మ్మిటు మూర్తి దాల్చి జగతిం శ బ్రత్యక్షమై యంచు శ్రు
త్యుర్వీత త్వమెఱింగినట్టి జనులే శ యూహింపఁగాఁజాలి యా
సర్వేశుండు చెలంగె బద్ధజుడు లభజ్ఞ బొందున ల్లెంతయున్. ౧౯ 831
- సీ. సర్వాత్మయయి తగుచక్రి యంతటఁ బ్రయోజకకర్తయైన కృష్ణస్వరూపుఁ
డై తనరారుచు శ నల్లె ప్రయోజకర్తలగు గోపకుమారకుల తనువుల
ధరియించియున్నట్టి శ తన్నె కార్యంబులఁ గడఁగి పంచుచు గర్భకారకతను

పులగు క్రేపులరూపములఁ దాల్చియున్నట్టితననె గొబ్బునఁ దోలుకొనుచునాత్మ

తే. విహరణంబులనుక బెక్కువిధములుగను

గనఁబఱచుచుంట యద్భుతం శ బనఁగఁ బరఁగె;

నట్లు చని మందఁజేరె నశ్యాదిమూర్తి

యందు వేర్వేఱ లేఁగల శ నర్హరీతి. ౨౦

832

క. కొనిపోయి వానిగృహముల, ననువుగఁ జొప్పించి తానె శ యవ్వనిని గా
చినవాఁడు నగుచు వారలకు నివాసములైన యిండ్లకను జని తానే. ౨౦ 833

క. ఏమాత్రం బనుమానం, జే మనసునఁ గల్గకుండ శ నెప్పటియట్లే
యామాధవుండు లేఁగల,తో మందిరమునకుఁ జేరెఁ శ దోరపుశక్తి. ౨౦ 834

వ. అంత నమ్మందనున్న మందయానలు వేణునినాదంబులు చెవులుపండువులుచేయ
సత్వరంబ లేచి యడవులనుండి తమతమబుడుతలు వడి నరు దెంచి రనుసంభ్ర
మంబునఁ గుమారరూపంబులనున్న యమ్మాయామానవకుమారుఁ దమకుమా
రుం గా భావించుచు నాపరబ్రహ్మమునే సుకుమారకరద్వయంబును సారించి
యెత్తికొని నిర్భరాలింగనంబున సుఖించుచు గాఢస్నేహంబునలో నిముడక
నిబ్బరంపుగుబ్బలు చేఁపఁ బ్రవాహంబువలె గాఢ నమృతమువడవున స్వాదు
వులై యాసవంబుచందంబున మత్తుగొలుపునవియై వెలయునాక్షీరంబులఁ గుడిపి
యుపలాలించిరి. రాజేంద్రా! యిట్లు శ్రీకృష్ణుండు తానే యందఱకుం గుమా
రుండై తత్తద్వర్తనంబుల నిరుపమానప్రమోదంబుగల్పించుచుఁ గ్రేపులమే
పుచు సందెప్రాద్ధున నింటి కరుదెంచుచు నుండనాతల్లు లుల్లాసంబునఁ దమతమ
తనయులకు నలుంగు పెట్టి జలకమ్ము లాడించి పరిమళచందనపంకంబుఁ బూసి
యలంకరించి రక్షాతిలకంబు పెట్టి యెంతయు నుపలాలింప నలరుచుండె ధేనువులు
తమయంబారవంబులఁ గ్రేపులంబిల్చి దాపునకుఁ బరుగెత్తివచ్చిన లేఁగలు తమ
తమవత్సంబు లనియే తలంచి వానియొడలంతయు నాడుచు నమృతమయపయ
స్సులంజేపి గ్రోలనిచ్చె గోవులకు వత్సరూపుఁడై గోపికలకుం గుమారరూపుఁడై
యున్న యావెన్నునివయి నుపలాలించుటమొదలగుమాతృకృత్యంబులు యథా
పూర్వంబులుగ నుండె విశేషించి స్నేహమొక్కటియే భేదముగానుండె మఱియు
శ్రీకృష్ణునకు వీరు నాతల్లులని వీరికి నేఁగుమారుండ ననునీమాయానటనము
విశేషించియుండె సంత. ౨౧ 835

ఉ. మందవసించు గోపకులు శ మాధవు నాత్మసుతాళికంటె నె

న్నం దమిమించఁ జాతురు దీనంబును బుత్తులు కృష్ణమూర్తులౌ

టం దగ వారియందును గగడంగెడుమోదము నిత్యవృద్ధియై

పొందుగ నొక్కవత్సరముఁ శ బుచ్చుగ నొప్పి రతభ్యవేత్తలై. ౨౬ 836

మ. వనమందున్ మఱిమందయందు నొకడొ శ వర్షంబు శ్రీకృష్ణు డా
త్తును వత్సంబుల వత్సపాలకులఁగాఁ శ దానే వినిర్మించి కొం
చు నిదే హేతువుగాఁగఁ గేళినలివెన్ శ శుంభన్ మహామాయచే
తనె యైదాటుదినంబులే కొఱతఁ గాఁ శ దద్వర్షమున్ నిండినన్. ౨౭ 837

మ. ఒకనాఁ డాహరి రాముఁగూడి కుతుకం శ బుత్సహముం బొంగఁ గా
నకు వత్సంబుల మేవఁగాఁ జనియె నంతన్ బర్వతోత్తుంగశృం
గకతోరస్థలమందు నొప్పు మృదువౌ శ ఘాసం బొగిన్ మేయుగో
నికరం బత్తటి మందచెంతఁ దృణమున్ శ నెమ్మిం దినం గోరుచున్. ౨౮ 838

క. చరియించు వత్సములనుం, బరికించెను వానిజూడ శ వాత్సల్యము ని
ర్భరమాటను దేహములను, స్మరియింపక గోపకులును శ జక్క నిలిపినన్. ౨౯

క. నిలువక. పరుగిడు వేగం,బులఁ బదములు నాల్గు రెండువోలెఁ గనఁబడన్
జేలఁగుచు మెడలను మూఁపుర,ముల వంచితడంగి వాలఁముల మోరలనున్. ౩౦ ౮౪

ఆ. పయికినెత్తి మఱియుఁ శ బటుహంకృతులు దగఁ
బొదుగునుండి స్నేహాశ్రమన స్రవించి
పాలు కాటుచుండఁ శ బథమెంత దుర్గమ
మైన లెక్కగొనక శ యరుగుదెంచె. 3౦ 841

సీ. గోవర్ధనాచలకూటమునుండియె దిగివచ్చి వత్సముల్ శ తిరుగుచుండఁ
గనుఁగొని మరల లేఁగల నీనియున్నను బూర్వవత్సములందుఁ శ బొలుచున్నే హ
మున వానియంగంబులను జక్కనాకుచుఁ బాలఁ ద్రావించె గోపకులు వానిఁ
బోవకుండఁగ నాపఁబూనియుఁ దమశ్రమ మప్పు వ్యర్థంబౌట శ నధికలజ్జ

తే. యట్టికోపంబు నీరెండు శ మిట్టిపడఁగ, నడువఁ దగనట్టిమార్గమునన్ శ్రమంబు
నందుచున్ వచ్చి క్రేపులయంతికమున, నున్న తమసుతులం జూచి శ రొక్కమొ

క. త్రపయును గ్రుధయును గష్టము, నపరిమితముగాఁ జెలంగనాబాలుర న [గిని.
ట్టిపనికి గొట్టఁగ వచ్చియు, నపుడే వారలను జూడ శ నతిమోదంబున్. 3౧ ౮౪

క. మనమున జనించి యిముడక, తనయంతన తానె పొంగఁ శ దనయుల నాలిం
గనముల మూర్ధాఘ్రాణము,లను వర్ధిలజేసి రో యిలలానాథమణి! 3౩ 844

క. ఈరీతి గోపకులు గో,వారంబు నపత్యములను శ వత్సంబులఁ బెం
పారెడుముదమునఁ గనుచును,జేరి పరిరంభణంబు శ చేసి కడంకన్. 3౪ 845

తే. ఎట్టకేలకు వారి నడచెట్టొ వదలి, వారినే స్మరియించుచు శ బాష్పవారి
కన్నులను గ్రుమ్మి ప్రవహింపఁగా వెడలిరి, ప్రజమునం గల్గు గోపాలవారము

క. గోపికలకుఁ గోపులకును, జూపట్టిన ప్రేమభరము శ సారిదిఁ బెరుగుటఁ నకు. 3౪
వే పరికించుచు రాముం, డీపగిదిం బాలువిడిచి శ యిట్లున్నతటిన్. 3౪ 847

సీ. ఇంతటిప్రీతి యిట్టిబాలకులపయిఁ బ్రతినిమేషము వృద్ధిఁ శ బరఁగుచున్న
దిద్ది యేమని హేతు శ విందుల కేదని యూహించి తెలియక శ యుల్లమందుఁ
దలపోసె నిట్లు మంగదను దగువారికి నాకును వసుదేవనందనుపయిఁ
ప్రీతియుండుట నైజమే తలపోయఁగ నఖిలాత్మకుండౌట శ నర్హమె యది

తే. యల్లె గోపతనూజులయందుఁ జ్రేమ
మతిశయం బగుచున్నదే శ యద్భుతంబె
యగు నిదియు దీని కేహేతుఁవగునా? మాయ
యిద్దియెచ్చటిదో నాకు శ నెఱుంగరాదు. 3౬

848

క. సుర లొనరించిన మాయయొ, నరమాయయొ లేక యసురసాధకృతం బై
వరఁగెడిమాయయొ యివి గా, వరయఁగ నానాభుడైన శ హరిమాయ యగున్.

క. అదిగాకయున్నచో నిట్టిది నాకును మోహ మొలయ శ నెఱుచేయు? నదే
యదిగాదు హరి యొనర్చిన, యదియే యగు ననుచు నెంచి శ యారాముండున్.

క. తనతోడిబాలకుల వత్సనికరమును జ్ఞానదృష్టిసంధించి కనుం
గొని యందఱు వైకుంఠం, డనియే యెఱిగెన్ సమర్థుఁడౌట నతండున్. 3౮

సీ. హరిదిక్కు మొగమయియఖిలేశ్వరా! వత్సము లివి మాసీంద్రాంశములని బాల
కులు వీరు దేవాంశములని నేనెఱుంగుదు నింతకుఁబూర్వమే శ యిప్పు డన్న
నివి మునులేయని శ దివిజులువీరని తోడకయున్నారు శ తోయజాక్ష!
యీరెండువిధముల శ నెఱుంగునట్లుండియు నీవొక్కరుండవే శ యిన్ని యనుచుఁ

తే. గనుఁగొనుచు నున్న వాడ నిక్కముగ నన్ని
యునగు నీవిట్లు వేర్వేఱ శ నుండుటెట్లా
పలుకుమా యన్నవిని యప్పు శ ప్రభువు సంగ
హముగఁదెలిపిన నారాముఁ శ డాత్మ నెఱిగె. 3౯

852

*[చ. సరసిజసూతి స్వీయమగు శ సత్యపదంబున కేగ నచ్చటన్
హరియుఁ జతుర్ముఖుం డగుచు శ సాత్తపదంబున నుండె నాతనిన్
సరసిజసంభవుండె యని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి ద్వాద్విధులుం
జొరఁబడ నీకత్తోయఁ ద్రవఁ శ జోప్పడ వే మరలెన్ వృథాత్మఁ డై.] 853

చ. శతధృతి వత్సబాలకుల శ శక్తిచెలంగఁగ దాచిపోయి వే
గ తిరిగిరా స్వమానమునఁ శ గాల మదయ్యెఁ దృప్తిప్రమాణ మ
ద్భుతముగ మర్త్యమానమునఁ శ బోల గణింపఁగ వర్ష మయ్యె న
చ్యుతుండు వయస్కులం గలిసి శ సొంపుగఁ గ్రీడయొనర్చు చుండె దాన్. ౪౦

* “బ్రహ్మసింహాశ్రయస్థానం తత్రస్థేహి శౌరిణా, మోహితై ర్ద్వారపాలైశ్చ పరిభ్రాతోన్మ
వర్తత” అనునధికపాఠమున కిది తెలుగు. ఈశ్లోకము అంధ్రాక్షరముద్రికభాగవతమునఁ గానరాదు,

చ. అది గని మానసంబున మహాద్భుత మియ్యది గోకులంబునం
దిదివఱ కెంద ట్లకులొ శ యెన్నియొ వత్సము లంద ట్లన్ని యీ
యదనున నాదుమాయ యనునట్టి మహాశయనంబునందు నం
బొడలెడు నింతదాక నొకపొలిక లేవగ లేదెటుంగుదున్. ౮౧ 855

శా. పీఠెవ్వారలొ యెందు నుందురొ యిటక శ పీఠండ నేహేతువో
ప్రారంభంబున నేను మాయగొని యె శ ట్లచ్చట నుండంగ నే
వారిం జేసితిన్ యిటక దగుదు రశవ్వారెండఱో యందఱే
చేరెం గ్రేపులు నన్నియే మఱియు నీ శ శ్రీకృష్ణతో నాడుచున్. ౮౧౪ 856

తే. వత్సరంబయ్యె నే దాచి శ వారు వీరు
గారు క్రేపులునుం గావు శ వారె వీర
లగుదురో కారొ యనుచును శ ధ్యాననిష్ఠఁ
దలచి పరమేష్ఠి దాని సత్యమిది యనుచు. ౮౨౪ 857

క. తెలియంగఁ జాలఁడయ్యెక, బలుభంగుల వివిధలోకవారము మోహిం
ప లలింజేయు విమోహుని, జలజేక్షణ విష్ణుమూర్తి శ శతధృతి యిట్టుల్. ౮౩౪

క. మాయామోహితుఁ జేయం, గా యావచ్చక్తిఁ జూపి శ కడకు హరిమహా
మాయామోహితుఁ డయ్యెక, జేయం జాలండు హరి వశీకృతుగాఁగన్. ౮౪

సీ. అంధకారపురాత్రియందు సీహారంపుఁ
దమసును బగటియందు మిణుగులుపు
రువు ప్రకాశముఁ దమోరుచుల నవ్వానియం
దును గ్రమంబున నడంగునటు లొరుల
మాయలు శ్రీవిష్ణుమాయలోన నడంగుఁ
గాని స్వకృత్యంబు శ గానఁబఱుపఁ
జాలవు చతురాస్యుఁ శ డోలిఁ జూచుచునుండ
వత్సంబు లన్నియు శ బాలకులును

ఆ. దత్తణంబ సీరదశ్యామతనువులు, గ్రాలుచుండ నాల్లకరము లొప్పుఁ
గాంతులీను పీతకౌశేయవస్త్రంబు, లమర మకుటవరము శ లలరుచుండ. ౮౬

క. కరముల సుదర్శనంబులు, దరగదలును బద్ధములు నితాంతము వెలుంగఁ
నిరుపమమణికుండలముల, ధరియించి యనర్హహార శ తతు లెదలఁ దగన్. ౮౬౪

క. వనమాలికలొగి మెఱయం, గను శ్రీవత్సప్రభాభి శ కలితాంగదముల్
కనఁబడ శంఖపువట్టున, తనమునఁ దగురత్నవలయతతి మెఱయంగన్. ౮౭౪

సీ. పదముల నూపురశంక్తియుఁ గటకముల్ రాజిల్లఁ గటినూత్రశరమృరత్న
ఖచితాంగుళీయకగణము ప్రకాశింప మఱియుననేక రశమృతమభూష
ణములురాజిల్ల మనస్తభునీనడించెడు నట్టిరూపంబు లభ్యర్థదనునందు
నమర నాపాదోత్తరమాంగము సకలావయవములక భూరిజన్మాజ్జితసుకృ

ఆ. తాభిరాములైన శ యట్టిభక్తులు సమ, ర్పించినట్టివియును శ నంచితములు
నవ్యములును నై నభవోత్తమతులసీ, దళములఁ దగుహారతతులు పర్వ. ౪౯

క. కనఁబడిరి వారిమోముల, ననూనచంద్రిక హసించునట్టి స్థితము లా
పైను వానిఁ జూడ భక్తుల, మనోరథంబులను గూర్ప శ మది నెంచి తగన్. ౪౯

ఆ. సత్త్వగుణము దాల్చి శ సర్వంబుఁ బాలింప, నెంచినట్లు మఱియు శ నెఱునైన
యాకటాక్షదృష్టు శ లలరించి భక్తుల, కాంక్షలను సృజించుకరణి తోచు. ౪౯౫

సీ. ఈరితిఁ జిటునవ్వు శ లేపారఁ గ్రింగంటిచూపులు చెలువార శ శోభిలుచును
గనఁబడి రత్తఱి శ వనజాననుం డైనతానుమొదలుగాఁగ శ స్తంభముదను
కఁగల చరాచరముగఁ దగుభూతాళి మూర్తిమంతంబయి శ నర్తనముల
గానములను మఱి శ గల్గనానావిధపరికరంబులతోడ శ నురుముదమున

తే. వారి నేవించుచుండె నభంగి నణిమ
మొదలుగాఁ గల్గునైశ్వర్యములు నెనిమిది
మాయలో నగుశక్తులు శ మఱి మహత్తు
మొదలుగాఁగల్గు నాతత్త్వములు గణింప. ౫౨

866

క. ఇరువదినాలు గటంచుం, బరఁగెడు నవ్వియును వారిఁ శ బరిపేష్టించెక
గర మరుదుగాఁగ మఱి య, త్తరుణంబున నద్భుతమనఁ శ దగియుండంగన్.

సీ. ఊభకం బనఁదగి శ శోభిల్లు కాలంబు పరిణామహేతువై శ పరిగణింపఁ
బడెడుస్వభావంబు శ వాసనోద్బోధక మైనసంస్కారంబు శ నల్ల కర్త
హేతువా కామంబు శ నెన్నఁ దత్తత్తనుప్రాప్తికిం గారణమైనకర్త మహిత
మును గుణంబులు సత్త్వగుణములు వేర్వేలు స్వమహత్త్వ మాపరేశ్వరుని

తే. మహిమమునఁ గుందునొంద విగ్రహము లొప్పుఁ
దాల్చి వారిఁ గొల్పుచునుండె శ దగినరీతి;
వారు మఱియు సత్యజ్ఞానశవంతములయి
యతిశయానందములగు దేహములఁ దాల్చి. ౫౩

868

క. ఉపనిషదక్షు లనందగి, యపరిమితభవార్ణవమ్మునందు మునుగ కు
న్న పరమపావనులకు నే, ని పరీక్షింపంగరాని శ నిర్తలమహిమన్. ౫౩౪ 869

క. అలరుచునుండి రదెవ్వని, యలఘుతరోత్తేజమునఁ జరారాచర మెల్లక
వెలుగుచునుండునొ తాదృశ, జలజేక్షణరూపు లగుచు శ సంతోషమునన్.

- ఆ. పరగుచున్న యట్టి బాలకులను గాంచె, వత్సములును వత్సవారపాల
కులను బ్రహ్మమయుల జలజాసనుడు చూచి, యింత యనగరాని సంతసమున.
- క. తనదృష్టిని మరలించుచు, దనయింద్రియదశశకము మది శతద్దయుఁ జేష్టల్
గనకుండఁగ నలుమోములఁ, గనఁబడు పురదేవత యనఁగా నట నిల్వెన్. ౫౬
- వ. ఇవ్విధంబునఁ దర్కమునకు గోచరంబుగాక యసాధారణం బై మహిమమునం
బరిపూర్ణంబై స్వప్రకాశంబై నిరతిశయసుఖాత్మకంబై బ్రకృత్యతీతంబై ప్రత్య
క్షాదిప్రమాణంబుల గోచరంబుగాక, తద్భిన్నం బొక్కండు లేదని యుపనిష
ద్వాక్యంబులం దెలియంబడుచు ననంతంబునగు శ్రీకృష్ణుని బ్రహ్మంబు నెడ సర
స్వతీనాథుండు మోహమొంది తత్స్వరూపలేశానభిజ్ఞుడై యేమియుం దోడక
యపురమార్గమును జూడనైన నశక్తుం డై కలంతపడుచుండ నవ్విధంబెఱింగి
పరమేశ్వరుం డగువాసుదేవుం డాత్మమాయాతిరస్కరిణిం దొలఁగించె; హరి
యమ్మాయాతిరస్కరిణిం దొలఁగించినంతన విరించి మృతుండు బ్రదికలేచినచందం
బునఁ దెలిసికొని యింద్రియంబులెల్ల బాహ్యార్థవిషయంబులం బరికింప సమర్థంబు
లగుటయు నల్లనల్లనఁ గన్నులు తెఱచి తన్ను నీజగంబును జక్కఁ గనుంగొనియె
తత్త్వణంబు దశదిశలఁ గలయంజూచుచుఁ బెక్కండ్రు జను లుపజీవింప నాధార
భూతంబులుగా నలరుపలు దెఱంగుల వృక్షంబుల నిండి యెల్లయెడలఁ బ్రియం
బావహింపఁజేయం జాలినబృందావనము నెదుటనుండఁ గాంచె మఱియు. ౫౯
- చ. పరమేశుండు వసించియుంట గతలోభ క్రోధముఖ్యంబు భీ
కరమయ్యుక్ సుఖదంబుగా నలరె నాకాంతార మాకాననాం
తరమందున్ నృమృగాదు లెల్లపుడు నిత్యంబైన వైరంబుతోఁ
దిరుగం జాలినవయ్యు దాని విడితృప్తిం గల్గె మిత్రంబు లై. ౬౦ 874
- క. ఇతరేతరంబు గూడియె, జతనంబున నుండె దొంటిఁచందంబున వ
త్సతతిఁ గోపకుమారక, వితతిఁ వెదకుచును గోపవేషము వెలయన్. ౬౦౫
- క. తనకరమున దధ్యన్నము, కనఁబడుచుండంగ సాటిగన కద్యయమై
యనుపమ మనంతమును నిం, తనియెఱుంగన్ రానిదియునునైనై యచ్చిటన్. ౬౧
- క. తిరుగుచు మాయానటనా, దరమునఁ దగుకృష్ణరూప శతద్భ్రష్టము నా
పరమేష్ఠి కాంచె నేత్రోత్కర మానందాశ్రుబిందుకలితము కాంగన్. ౬౧
- క. కనినంతనె తనవాహనమునుండి సత్వరమ డిగ్గి శ భూమిపయిని గాం
చనదండమట్లు గాత్రంబును దగులఁగ వైచి నాల్గుముకుటాగ్రములున్. ౬౧౫
- చ. హరిపదపంకజాతముల శ నల్లనఁ దాడ నమస్కరించి పైఁ
బరగు ముదశ్రుబిందుసమవాయముచే నభిషేకకార్యమున్
జరపె; రమాధినాథుపదసారసయుగ్మము మీఁద నెంతో యా
దరమున శీర్షపంక్తినిడి శ తత్పరుడై మఱి లేచునంతలో. ౬౨ 879

క. మరలంబడు మఱిలేచును, ద్వరపడి పడు మరలమరలఁ శ దన్తహిమంబున్
స్తరియించును స్తరియించుచు, మరలం దత్పదయుగమున శ మస్తకములిడున్. ౬౩

క. మెలమెల్ల లేచి నయనంబులఁ జక్కఁగఁ దుడుచుకొని ప్రభున్ శ్రీకృష్ణున్
దులసీదామవిభూషణు, జలజాతుని నట్టెచూచి శ సాధువిసీతన్. ౬౩౪ 881

తే. కంధరము వంచి చేమోడ్పు శ కడలుకొనఁగఁ

దనువుకంపింప భక్తి గర్భదికఁ దగిన

పలుకులొప్పుగ స్తుతీయించె శ బరమనిష్ఠ

శారదాప్రాణనాథుడు శ శౌరిఁ గనుచు. ౬౪

882

ప దు నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

—ॐ బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణని స్తుతించుట. ౧—

చ. వినుతికి బాత్రభూతుడగు శ విష్ణువ వీవె పరాత్పరా! లస
ద్భనసమదేహ మెంతయును శ గ్రాలఁ దటిత్సమవస్త్రధారణం
బనుపమరీత నొప్ప రుచిశరామలకుండలముల్ కలాపయు
క్తిని గురిజల్ ముఖంబునకుఁ శ గేవలనూత్నరుచిన్ దనర్పఁగన్. 883

ఉ. కాననపుష్పహారములు శ కంఠతలంబున నొప్పుచుండఁగా
నూనినప్రీతి హస్తమున శ నోదనమున్ దధిజేర్చి ముద్దగాఁ
బూనికఁ జేసి పట్టుకొని శ బుట్టుటకొమ్మును బెత్తమున్ మృదు
స్వానము చేయువేణువును శ జక్కని భూషణరాజియై తగన్. ౧ 884

క. మృదుపదసరసిజయుగ్మంబు దగన్ గోపాలరాజపుత్తుండవు గాఁ
బొదలెడు పరమేశ్వరునకు, సదయునకున్ సీకు నతులు శ సల్పుదు భక్తిన్. ౧

సీ. దేవదేవా! కృపాధీనుడవౌట నాయందలికృపచేత శ నాత్మయందుఁ [లియఁ
బొదలు నిచ్చాయోగమున గ్రహించిన యీరూపముమహత్త్వమేనుదె
జాలను బరిశుద్ధసత్త్వాత్మకమయి యాత్మసుఖానుభవరూపమహిమ వెలయు
నట్టి నీరూపమాసహత్త్వంబు చిత్తనిగ్రహము గల్గినమహా శ మహిములకును

ఆ. దెలియఁ దరముగామి శ పలుకంగవలయునే, యేను బ్రహ్మనయ్య శ నించుకేని
యంతరింద్రియ మగునట్టి మనస్సుచే, దెలెసికొనఁగఁ జాల శ కలసినాడ. ౨

క. జ్ఞానానందమయం బగు, సీనిర్మలరూప మిట్టి శ నియతిఁ గనునటం
చూనినశ్రద్ధ నెఱుంగం, గా నెటుశక్యంబొ యెఱుంగఁ శ గాఁ జాల విభూ! ౨

క. జ్ఞానసమార్జన మపు డింతే నాయాసంబు నొందకే తమతమవా
స్థానములందె వసించుచు, మానిషసంకీర్తితము ప్రమదదానము నై. ౨౪ 888

క. తనరారు భవచ్చరితంబును గాయికవాచికములఁ శ బొలుచుప్రయత్నం

- బున మానసికవ్యాపృతి, దనివారంగఁ బూజచేయఁ ॥ దగువారలకుఁ. ౨౫ 889
- క. జితుడవె యగుదువు దేవా! మతిఁ దలఁచు ద్రి లోకములను ॥ మఱి యెవ్వరికే
జితుడవుగా వెట్లును నిను, గతిగాఁ దలఁచిననె లొంగఁగలవు మహాత్మా! 3
- చ. అనుపమతేజ మూని తగునట్టి హరి! స్థిరమైనశ్రేయ మీ
యను దగియున్న సీవయి నీరంతర మొప్పెడు భక్తియందు నె
మ్మనమును నిల్పుకే మనుజుమండల మొక్కట జ్ఞానలబ్ధికై
యనుదినముఁ బ్రయత్నపడు ॥ నారయ నయ్యది నిష్ఫలంబెయ్యో. 3౪ 891
- ఆ. ఆప్రయత్న మెల్ల ॥ నపగతబీజమా, ధాన్య మెంతపట్టుదలను దంచి
నను బ్రయాస మొకఁడెకను నల్లె భక్తిని, వదలి రిత్తశ్రమము ॥ వడుదు రెప్పుడు.
- క. కనుక భక్తిని దుచ్చుము, గను దలఁచక జ్ఞానలాభశకార్యంబున దా
నిని దోడుగాఁగఁ గైకొన, ననువువడుక జ్ఞాన మిదియె ॥ యమలవధంబౌ. ౪
- మ. మును లోకంబున నిందు యోగమహిమంబుం గల్గుమాసింద్రు లా
య్యన యోగంబుల జ్ఞానముం గనియు నీయంప్రేద్వయంబందుఁ దా
రొనరం జేసినయెల్లకర్తముల బాఁగొప్పంగ నర్పించి దా
ననె లబ్ధంబగు త్వత్కథాశ్రుతియు దానంగల్గ సద్భక్తిచే. ౪౫ 894
- ఆ. విశ్వరూపకమయి ॥ వెలయునీయాత్మను, జక్క నెఱిగి సులభసరణి సుఖము
గాఁగఁ బరమగతిని ॥ గడుజవంబునఁ గాంచి, యున్న వారు నిర్జ్వరోత్తమేశ. ౫
- సీ. శ్రీమనోహర! యపరిచ్ఛిన్న రూప్! నిర్గుణుడవై తగిన నీరుంగల మహిమ
మది చూడ నిర్విషయంబు నీరూపంబు వికృతిహీనముగాఁగవలయుఁ గానఁ
బ్రత్యాహతేంద్రియపటలంబు గలవారికిని గోచరంబుగాఁ ॥ దనుట నిజమె
యగుఁజుమ్ము మఱియు నాశ్చర్యకారమైన యంతఃకరణం బెట్టి ॥ తరుణమందు
నమరు సాక్షాత్కార ॥ మద్దాన నాత్మప్రకాశాత్మకంబుగాఁగ నెఱుంగఁడగుఁ
గనుక సామాన్యులకు నెఱుంగఁ దగకుండు నత్యంతనిపుణు లై ॥ నట్టివారు
భూపరాగంబుల ॥ వ్యోమంబునం గలమంచుకణంబుల ॥ మఱియు దివిని
గననగు నక్షత్రగణముఖములయిన కిరణవత్పరమాణుపరికరముల
- తే. నైన బహుకాలమునకు మహాప్రయత్నమునను లెక్కింపఁగల్గుదురనిన ననంగ
వచ్చుగాని యీవిశ్వంబుఁ ॥ బాలనంబు, చేయఁ గల్యాణసుగుణారాజిని జెలంగి.
- క. అవతారమొంది యిట్టులు, ప్రవరతనూధారివగుచుఁ ॥ భాసిల్లెడు నీ
దువిమలగుణము లవిన్నియ, యపునని సాధారణముగ ॥ నైనగణింపక. ౬ 897
- క. అలవియె కాదని వేలుగఁ, బలుకఁగవలెనే తలంప ॥ భవదమలగుణం
బుల లెక్కింపంగల మని, తలపోయక శక్యమె యనితలఁచి వినీతిన్, ౭ 898
- క. అవిలమతి వేటొండే, భావింపఁగ మాని నీదురభవ్యకరుణయే

- యేవేశఁ గల్గునో యని, యావేశకుఁ గాచియుండి యతిశయభక్తిన్. ౭౪ 899
- తే. వాఙ్మనఃకాయములఁ జేయుఁవ్యాపృతులును, నిన్నె పూజించుచున్ బ్రాగ్జ్ఞానికృత
ఫలము నొందునాసక్తిని య బాఱఁదోలి, సంభవించినదానిని య సంతసమున. [కర్మ
- క. హరిదయ యని పొందుచు నీ, ధరణిన్ జీవించునతఁడు య తా ముక్తిపదం
బు రహిం బొందఁగ నర్హుఁడు, పరమేశా! యగును వేఱుపథమున నగునే? ౮
- సీ. జగదీశ! నాదు దౌర్జన్యంబుఁ జూడు మాయావంతులకు మాయీవై చెలఁగుచుఁ
బరమాత్మవై మఱి య పరిమాణరహితమై నట్టివై భవమున య నలరుచుండు
టును ననంతం డనఁగను ఖ్యాతినొందుచు నరుదుగ నున్న నీయందు నాదు
తుచ్ఛమాయను బన్నిత్రోచునట్లుగ వై భవముజూపఁ బూనిననవాడ; నీదు
- ఆ. సన్నిధానమందు య శక్తిగల్గినయట్టు, లిట్లుచేయఁబూన య నెంతవాడ
నగ్ని వెడలుజ్వాల య లగ్నిముందట నెంత? నే నకించునుండ య నీదు దఱిని. ౯ 902
- క. నేను రజోగుణజన్మండఁ, గాన జగత్కర్త ననెడు య గర్వాంధ్యమునన్
గాననికన్నుల వేటుగ, నేనొక్కప్రభుండ ననెడునిట్టి తెలియమిన్. ౯౪ 903
- ఆ. దురభిమాన మూని య త్రోచినయటు కార్యముల నొనర్పు నన్ను య గలుషహరణ
నీదు నేవకునిగ య నెఱిసెంచి కరుణార్ద్ర, దృష్టిఁ గాంచి నైపు య మీశ! యిపుడు.
- క. నాతప్పులఁ దలపోయకు, మోతంద్రీ! యనుచు వేడి యుప్పొంగెడు న
య్యాతతభక్తివశంబున, నీతీటున మఱియుఁ బలికె య నింపుగులుకఁగన్. ౧౦
- సీ. బ్రహ్మాండరూపవిగ్రహముగల్గిన నీవు నీశ్వరుండవె యందుఁవేమొ దేవఁ
ప్రకృతియును మహాత్ము య పరఁగు నహంకార మాకాశవాయుఃపృథ్వీతాళనజల
భూములు ననునివ్వి య పారిజోరి నావరణములుగాఁగల్గు నందఁ మనుషుటము
నం దేడుజేనలయంత దేహముగల నేనేడ? యిట్టిగఁజింపరాని
- తే. యండముల వేని రోమకూపాళియందుఁ
దిరుగుచుండు గవాక్షసుషిరములందుఁ
దిరుగుపరమాఃఖవులువోలె య బరిమితియను
నదియె లేకుండు నీదుమహాత్మ్య మేడ? ౧౧ 906
- చ. ఉదరమునందు నున్న శిశు య వొక్కతఱిం దనకాలఁ దన్నన
య్యది యొకతప్పుగా జనని య యాత్మఁ దలంచునె? యున్న దంచులే
నిది యనులోకవార్తలకు య నెన్నఁగ గోచరమాచు స్థూల మి
యది యని సూక్ష్మ మిద్దియనునట్టి జగద్వ్యవహరపాత్ర మై. ౧౧౪ 907
- తే. కార్యకారణములను లోకప్రవృత్తి, చేత నెన్నంగబడు వస్తుజాత మెదియు
నీదుకుఱికి లోపల య నెగడుఁ గాని, వెలుపల నదొక్కటై ననుగలదె దేవ. ౧౨
- క. కనుకన్ నీకుఱిస్థుండ, నని నాయీయాగసంబు య నతిశయకరుణన్
గని నైరింపు మధోక్షజ, వనజాక్ష! ప్రళయమగు నవసరంబందున్. ౧౩ 909

క. వనధిజలంబులు జగముల, నెనసినపూనికఁ జెలంగి యేమాత్రం బై
నను నిల్కడ లేకుండఁగ, నొనరిచి యెండొంటితోడఁగొని గూడంగన్. ౧౨౫

తే. ఆమహాజలమందు నారాయణుని యుదరపు నాభినాళంబున యథాత పుట్టె
ననెడు వ్యవహారమది మిథ్యాయగునె? సత్య, మగును నీవలననె జన్మమందినాడ.

క. నారాయణసూనుడవే, యారయ నీవౌదు వేమి యగు నా కనుచుం
శ్రీరమణా! ప్రశ్నింతువా, నారాయణుఁ డనఁగ నీ వనఁగ నొక్కటియే. ౧౩

సీ. సకలదేహప్రవృత్తులుండవు కావున నారాయణుం డనునామ మయ్యె
నారమునకు నయనమ్ము నీవలననే కలుగుటంజేసి యాశ్చర్య యదియయ్యె
నఖిలలోకములకు య సాక్షివి గావున నట్టి నామము నీకు య నయ్యె; నరుని
వలనఁ బుట్టిన యిరువది నాల్గుతత్త్వముల్ జలములు నారసంజ్ఞఁ దగు నవ్వి

ఆ. యయనములుగ నగుట య నయ్యె నారాయణా

హ్వాయ మటంచుఁ గొంద య అందు రద్ది

నీదుమూర్తిదైన య భేదంబున సమన్వ

యించు నఖిలజగదరథి! విష్ణు. ౧౩౪

913

క. కన నపరిచ్ఛిన్నం బై, తనరాచెడు నీదుదివ్యతనువునకు జలా

దినియతము పరిచ్ఛేదం, బును నగునీకల్పనంబు య పోలఁ దలంపన్. ౧౩౫ 914

క. నీమాయాయోగంబున, నే మహిఁ జెల్లెడిని సత్యమే యది దేవా!

భూమానందుడవు జగ, తస్మిమివి నీవౌట సర్వతనువులు నీవౌ. ౧౪ 915

సీ. జగదాశ్రయం బనఁజాలు భవద్వపు వదిసత్యమగునేని యాదినాకుఁ

గనబడకుండఁగఁ య గారణంబేమొకో కమలనాళైకమార్గమున నేను

జలముల శోధించి యలనీదురూపంబుఁ గానక మగిడి స్వస్థానమునకు

నరుదెంచి తపము మహత్తరనియమంబునను జేసి తపుడె నాశకును గనబడె

ఆ. గనుక నీదుదేహాశ్రయమునకు దేశవిశేషమున విభాగము తగు య ననుట కల్ల;

మాయఁ దగులకుండఁగమమ్ముఁ బ్రోచెడుదేవ, యీశరీరముననెయెసఁగఁ దలంచి.

క. అవతార మొందితివి దేవవరా! యీతరుణమందె య బయట స్ఫుటముగా

నవగతమగు నీజగమున్, భవదుదరములోన నున్నభంగి జననికన్. ౧౩౬ 917

క. కనఁబడుచుచు మాయావిలసనముం బ్రకటించితివి విశాలమహాత్వం

బునఁ దగు నారాయణుడవు, గనుఁ గీర్తింపంగఁబడెడు య ఘనుడవు నీవే. ౧౬

క. మనయిరువురతో వెలుపలఁ, గనఁబడుచున్నట్టి యీజగంబెల్లను గు

క్షిని గనఁబడుచున్న దిదే, మనవచ్చును? నీదుమాయయగు నిది యెల్లన్. ౧౭

తే. ఒకయశోదకె కాదు నా య కొగిని గానఁ

బఱచియున్నాడ వెట్లనఁ య బ్రథమమందు

నొక్కరుడవుగఁ దోచితి శి వక్కజముగ

వత్సముల బాలురను నేను శి బాలిశతను. ౧౭

920

క. ధరణీధరగహ్వరములఁ, బరికింపఁగ రాకయుండ శి బంధురశక్తి

బరమేశ! దాచితిని ద, త్తరుణంబున బాలవత్సరతులలరఁగన్. ౧౭౪ 921

సీ. పెక్కుండుగాఁ దోచి శి యెక్కుడుశక్తిచే నగపడితివి మఱి శి యంతెకాక

బాలురందఱు చతురర్బాహువులం దగునట్లు లొప్పితివి నే శి నఖిలలోక

ములు నుపాసించితి శి నెలమి నోదేవేశ! యీవిధ మెల్లను శి భావమందు

దలపోసిచూడ నశ్వైవ్రతపరబ్రహ్మ మగుదు వీవే యనునట్టి నిశ్చ

తే. యంబుగలుగకయుండునే శి యంబుజాక్ష!, నీస్వరూప మిట్టిదియనినెఱి నెఱుంగఁ

దగనివారికి బ్రకృతినంశ్శతఁ గనఁబడు, నట్లు లొనరిచి యొకవిలాసార్థ మీవు.

క. అమరఁగ నాత్మ స్వాతంత్ర్యమునన్ సీమాయ స్పష్ట శి మగునట్లుగఁ జూ

పి మఱియు సృష్టికి నే నని, కమలాక్ష! పాలన మనుకార్యంబునకున్. ౧౯ 923

*క. హరి వగునీవని లోకోత్కర్షమును లయ మందఁజేయఁగఁగఁ ద్రవ్యంబకుఁ డౌ

హరుఁ డనియు మూర్తిభేదము, ల రహిం దోడంగఁజేయునట్లుణిమిదియా. ౧౯౪

చ. సురమునిమర్త్యులందుఁ గడు శి శోభిలుచూపము లెత్తి నిర్జరే

శ్వరుడుగ భార్గవుండుగను శి జానకిభర్తగ నొప్పుచున్ బరే

శ్వర! పశుపక్షిజీవనభరనంబుల జన్తము లొందు పెల్ల భీ

కరులగు దుష్టులం బొలియఁ శి గా సుజనుల్ సుఖవృత్తి నుండఁగా. ౨౧ 925

చ. ఇతరులు చేయఁ జాలరని శి యెంచియె యప్పనిఁ జేయఁబూని త

చ్యుత! యని స్పష్టమా; మహిమ శి మొప్పెడు నోభగవంత్! యోపరా

త్మ! తను విదంచు నేరికిని శి దధ్య మెఱుంగఁ దరంబుగాని య

ప్రతిమసురూప! యోగతతిపాలక! నీయవతారలీలన్. ౨౦౪ 926

చ. మనుజుఁ డెవండు లోకముల శి మాధవుఁ డిచ్చట నిట్టి కార్యముల్

పొనరిచె నంచుఁగాని యిటు శి పూని యొనర్చె నటంచుఁగాని యి

ట్లనువుగఁ జేసె యత్నముల శి నంచునుగాని మఱిన్ని కార్యముల్

ఘనత నొనర్చె జూడుఁ డనికాని యెఱుంగునొ యేనెఱుంగఁజూ. ౨౧ 927

క. తలపోయ నీదుమాయా, విలసన మాత్మేచ్ఛరీతి శి వెలయుట దేవా

కలకాలము క్రిడింతువు, జలజాయతనేత్ర మాని శి జననుతిపాత్ర. ౨౧ 928

సీ. అట్లుగావున నసత్యస్వరూపంబయి స్వప్న తుల్యంబయి శి సంతతము ని

రస్తమైనట్టి యాశ్రయభాసము తగంగ బహుళదుఃఖాకృతిఁ శి బరఁగు నీజ

* “సృష్టావివాహం జగతోవిధాన ఇవత్వమేహంత ఇవప్రినేత్ర” అని మూలము. “జగత సృష్టావివాహమివబ్రహ్మేవ. విధానేపాలనేత్వమివ అంతేప్రళయే త్రినేత్ర ఇవ” అని వ్యాఖ్య.

గం బెల్ల నిత్యసుఖమయబోధాత్ముఁ డనంతుఁ డనంగ సుతతము కీర్తిఁ [ను
గనెడు నీయం దె విశ్వాత్మమాయాయోగమునఁ బుట్టుకను లయంబును గనుచు
తే. సత్యమైనట్లు చేతనశాలియైన, పగిది దోచుచునున్నది ఓ పలుకులేల?

నీ వొకండవె సత్యమై ఓ నెగడి యాత్మ, శబ్దవాచ్యుండవై సుయశమునఁ దనరి.

క. మును పెప్పటినుండియొ యుండును గావునఁ బురుషుఁ డనఁ గడుం జెలఁగుచు నూ
తనునివలెఁ బ్రాతయయ్యును, గనఁబడుచుఁ బురాణనామకలన నెఱుగుచున్.

సీ. జ్ఞానసంకోచము ఓ మాని స్వయంబోధితి యనఁబరఁగుచు మఱియును ననంతుఁ
డనఁగ భాసిల్లి యీశయఖిలంబునకుఁ గారణంబౌట నాద్యుఁ డనంగ నొప్పి
శాశ్వతుఁ డగుటచేఁ ఓ జక్కని నిత్యశబ్దముగల్గి నాశస్వరూప మెడలి
యక్షరుం డనుఖ్యాతి ఓ నందుచు విపరిణామరహితుఁ డవగుచు ఓ మహిమ మొందు

తే. కారణమున నజస్రసుఖప్రసిద్ధ, నామ మలర నిరంజననామధేయ [ద్రవ్య నయి.
మొప్పఁగాఁ బూర్ణుఁ డవగుచు ఓ నొప్పి యద్యయిండు వగుచు నుపాధిముక్తుం

వ. అమృతుండనియుఁ బ్రఖ్యాతినొంది యున్న నిన్నుఁ బ్రత్యగాత్మస్వరూపమున
గురు వనెడుసూర్యునివలన లభించిన జ్ఞాననేత్రంబునఁ దెలిసికొనువారు సంసార
రూపాన్తరతాగరంబును దరింపఁ జాలుదురు ఆత్మస్వరూపు నాత్మస్వరూపునిగా
నెఱుంగనివారల కాయజ్ఞానము సాంద్రంబుగాఁ జీకటివలె నుండుఁగావున
నీజగంబు రజ్జుసర్పభ్రమంబు చందంబునం దోచు జ్ఞాననేత్రవిరాజితుం డారజ్జు
సర్పభ్రమంబు. నొందక దాని నిరసించి సత్యస్వరూపం బిట్టిదని యెఱుంగం జాలి
యుండు మఱియు. ౨౫

932

క. భవబంధమోక్షము లనం, గవఱు నీరెండు నరయఁ ఓ గా సత్యతకుఁ
సువిమలవిజ్ఞానత కో, యవనీశా! వేఱుగామి ఓ నాత్మ నెఱుఁగుమా. ౨౫ 933

సీ. నిత్యప్ర కాశుఁడై ఓ నెగడుభాస్కరునకుఁ దేజంబు గల్గింపఁ ఓ దేజ మార్పఁ
గలుగు నహోరాత్రములు వేఱుదృష్టిచేఁ గనఁబడినను వస్తుగతిని నరయ
నట్టివి కాని యగ్గరయ నఖండానుభవరూపుడవు నిత్యసావనుఁడవు
నైన నీయందు నోయఖలేశ! వాస్తవంబులు గావు కనుక నే ఓ భూరిభయద

తే. మైన సంసారబంధము ఓ దానివలన, ముక్తియును జక్కఁ బరికింపఁ ఓ బొలుచు లోక
దృష్టి గమ్యంబులే కానిగియితరము లేటు, కావు జ్ఞానస్వరూప యగమ్యమహిమ.

వ. ఆత్మయందు దేహాదిభావనయు దేహాదులయం దాత్మాధ్యాసమును గల్పించుకొని
పరమాత్మ యెందోవెలుపలనుండునని వెదకుచుందురు. కట్టా! యిట్టి యజ్ఞులగు
మానవుల యజ్ఞానము నేమని యూహింపవలయు. ఈయన్వేషణంబుం దలంప
నంతర్నష్టపదార్థమును బహిర్భాగమున వెదకుచందంబున నున్నదికదా. చిజ్జ
డాత్మకందైన దేహమునందే జడపదార్థముం బరిహరించి పెద్దలు చిదాత్మకుడ
వగు నిన్నుఁదలంతురు. వాస్తవముగా రజ్జు వొక్కచోఁబడియుండ దాని

గాంచి యజ్ఞాడు సర్వమనితలంచి భయంపడి యయ్యదిభుజగముకాదు రజ్జువని నిశ్చయించుకొను సంతదనుక దానిని రజ్జువుగా నెఱుంగంజాలని యట్లు నజ్ఞా నాధ్యస్తంబగు జడాత్మభావంబును దోలఁగింపక యాత్మజ్ఞానంబును వాడు పొందఁ జాలడు. ౨౮ 935

క. పరమార్థరూప మది యిక్కరణిక్ జ్ఞానైకిసాధ్యశకం బయినను శ్రీ పరమేశ! నీదుపావన, చరణసరోజాత సుప్రసాదలవమునున్. ౨౮౫ 936

చ. అనుపమయోగదివ్యఫల శ మందనియాతఁ డదెంతకాల మిం తనివచియింపరాని విధి శ యాత్మను దాఁ దలపోసియైన శ్రు త్యనుమితమై యపారమయి శ యత్యమలంబును దావకంబునై కనఁబడు తత్త్వముం దెలియఁ శ గాఁ గలఁడే పరమేశ! శ్రీహరి! ౨౯ 937

క. కావున! శ్రీగోపాలా!, యీవపువుననేని పశువు శ లింక నవేవో యౌవర్ష ములందే భవ, మేవిధి నాకైన నందుననే నమలమతిన్. ౨౯౫ 938

*ఆ. నీదుభక్తవితతి శ నే నొక్కరుండనై, భవదుచారచరణ శ పల్లవంబుఁ గొలువఁ గల్గునట్టి శ యలఘుమహాభాగ్య, మొందఁ గోరువాఁడ శ నోమహాత్మ!.

సీ. పరమేశ్వరా! క్రతూత్కరములెవ్వనిచ్చృష్టిజేయఁజాలకయుండునోయనంగుఁ డవగు నానీవె వశత్యవితతిరూపము నంది గోవులకును శ నర్భకతను దనరి గోపికలకు శ స్తన్యామృతముఁ గ్రోలి ప్రమదంబుఁ గల్గించి శ పరఁగితి వటు గావున గోగోపికలు తలపోయఁగ నతిధన్య లతిధన్య శ లార! భువిని

తే. నందగోపునిదౌ మందఃయందు నున్న, వారిభాగ్యం బదెట్టిదో శ భాగ్య మనఁగ నద్దియే యకార! వర్ణింప శ నలవిగాదు, పూర్ణతముండు సనాతనపురుషుఁ డజ్ఞాడు.

క. పరమానందాత్మకుండును, బరిపూర్ణబ్రహ్మము నగు శ పద్మాక్షుండు తా సురుచిర మిత్రుం డయ్యెను, బరికింపఁగ దాని మించుభాగ్యము కలదే. 3౨ 941

క. వారల భాగ్యమహాత్మ్యం, బారయ శక్యంబుగామి శ నద్దానివిధం బేరీతివర్ణ్యమగు నో, సారసపత్రాక్ష! జ్ఞానజడునకు నాకున్. 3౩ 942

క. వినవయ్య! యహంకారం,బునకు నధిష్ఠాత యగుచుఁ శ బొలుచుశివుండున్ మనసునకుఁ బుద్ధిచిత్తా,దినిఖల తనుభాగములకు శ దేవత లగుచున్. 3౪ 943

తే. పొలుచు చంద్రాదులైన మేఘము తలపోయఁ గను బదునొకండుగ గణింపఁ శ గాఁ జతుర్ద శతఁ దగినదేవతలము నీ శ చరణసరసి

1జాత మధ్వమృతాసవ శ మాతతముగ. 33

944

* “భవజ్ఞానానాం భూత్వానిషేవేతవపాదపల్లవమ్” అని మూలము. 1 “అంస్తుదజమధ్వమృతా సవంతే” అని మూలము. “అంప్రీప్రీపడదజేవారిజేతయార్ధధుమకరందః తదేవామృతంస్వాదుఅసవం ముద్గీర్ణమ్” అని వ్యాఖ్య.

- క. వనజాక్ష! యొకయింద్రియమును బాత్రముగా గ్రహించి ఓ భూరితరప్రీతిని బ్రత్యేకము పలుమఱు, మనసారంగఁ గ్రోలుదుము క్రమంబున నహహ! 33
- క. ఘనతరభాగ్యం బిదియే, యనవచ్చును నిట్లు లోక్క ఓ టగు నింద్రియపాలనమున నొప్పెడు మత్స్యభృతినిర్జరులు సంతతంబు ఓ దేవాధీశా! 33 946
- ఆ. భవదనూనకీర్తి ఓ పరిమళసౌందర్యముఖములను మనఃప్రమోద మొప్పు చిత్త మూని సుంత ఓ నేవించినను గృతార్థులముగా సతంబు ఓ తలఁతుము కద.
- క. సతతము సర్వేంద్రియముల, వితతప్రమదం బదెంతో ఓ వెలయ భవచ్ఛ్రిహితపదసరసిజనేవా, కృతి నమరెడు వారిమహిమ ఓ మెన్నఁ దరంజే. 33 948
- తే. ఇంతయని దానివర్జింప ఓ నేరికేని, తరమే! యాభాగ్యమెట్లు చేకురు నటన్లు. నీజగంబున నందును ఓ నీవనమున, గోకులం బనుపావనక్షోణియందు. 33 949
- మ. శ్రుతిసంఘాతము లింతదాఁక మిగులఁ ఓ శోధించి యెవ్వని సత్కృతిపాత్రంబును బాదరేణువు రవంతేఁ గాన లేకుండు నా శ్రితచింతామణి నా ముకుందు నిను నే ఓ చింతించి సర్వస్వ మీ వె తగ్గ సంతత మంచు నమ్మి జతనం ఓ బేదే భవత్ప్రీతికై. 3౪ 950
- క. ఒనరించుగోపకుల యం,దునొకని యమలాంఘ్రిరజము ఓ తోరపుభక్తిం గనఁజేయుదాని బొందెడు, మనుజభవం బేదియేని ఓ మహి బొందినచోఁ. 3౪
- తే. గోపకులభాగ్యమహిమంబు ఓ కొఱఁతపడక
కల్లు భాగ్యాతిశయ మనఁగా నదె యగు
మనమునం గృత్రిమముఁబూని ఓ నిను వధింపఁ
గోరి సజ్జనవేషముఁ ఓ గోర్కిఁ దాల్చి. 3౪ 952
- క. చను దెంచిన రక్కసి పూతనయే బకముఖ్యులైన ఓ తనవారలతో నినుఁ బొందె సాధువేషంబునకే యంతటిఫలంబుఁ ఓ బొందెంగాదే. 3౪ 953
- చ. భనములు గేహముల్ సుతవిశతానసుహృత్తనువుల్ ప్రియంబులై తనరెడుప్రాణముల్ మఱి యుదారతరాశయముల్ విశేష మేమని గణియింపఁగాఁ దగున ఓ వన్నియుఁ ద్వచ్చరణార్పితంబు లై చనునటుచేసి యుండు గుణశాలురు గోకులవాసు లద్దిరా! 3౪ 954
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యవంతులొ మఱఁటెట్టిఫలంబును బొంద నర్హులో స్వాంతమునం దలంపఁగను ఓ జాలను సర్వఫలప్రదుండవై యింతనరాని శక్తిదగు ఓ నీవె సమక్షమునందు నుండు విట్టింతటి పుణ్యమిచ్చితి విశేషమి యొసంగఁగ నుండువోహరి! 3౫ 955
- క. అది యిట్టిదనుచుఁ బోయి, గదరము గాకున్న యది జగత్ప్రీయబంధూ! యెదిదాఁక జగదునియం, దొదవనిభక్తి గలయట్టులుండురొ తలఁచు. 3౫

- ఆ. అంతదనుక వారల వగురాగాదులు, స్నేనతుల్యము లగుఁధిష్ఠ్యములును
గమలపత్ర నేత్ర! కారాగృహంబులౌ, మోహ మంఘ్రినిగళమునగుఁ జాన్ము. 3౬
- క. నీసంబంధము గల్గిన, నో సారసనయన! యవ్విగ్రయం మామ మగున్
నీసంశ్రయమున నబ్బని, యేసమధికఫలము గలదో యెఱుంగంజాలన్. 3౬౫
- తే. నీప్రసాదంబు నొందిననృపితతికిని, గలుగఁజేయ నానందనిశికాయ మెలమి
నిష్ప్రపంచుండవయ్యునునీవు మాయఁ, బూని లోకవిడంబనముగఁ జరింతు.
- క. పరమేశ్వర! నీతత్త్వం, బరయఁగ దుర్జ్జేయమె యగు నైన నెఱుంగం
దరమగు మే మెఱిగితి మని, యురుమతులౌ కొంద అనుదురూహతనరఁగన్.
- క. తెలియుదురుగాక వారలు, తెలిసికొనంజాల నేను యదెలిపెద సత్యం
బలఘమహత్త్వము నీయది, ఖలహరణా! నామదికిని యాయంబునకున్. 3౬౫
- క. వాక్కునకు గోచరింప ద, దెక్కరణి నటంచు నాదుఃపృథ్వయ మెఱుంగుఁ జా
మిక్తైవడి నన నేటికి, మ్రొక్కెద నాకేమి యెఱుంగఁబోల దటంచున్. 3౮
- సీ. శ్రీహరి! పరమేశ్వర! నేవకాభీష్టద సర్వదర్శనుడవు సర్వసాక్షి
వట్లుగావున సర్వ సమయంగఁజాలుదు వీజగంబులకెల్ల నీశ్వరుడవు
జగ మెల్ల నీయందె సత్యముగా నర్పితం బయ్యె నాకు నితాంతకరుణ
ననుమతి నొసఁగుమా యవ్యయా! శ్రీకృష్ణ! వృష్ణీకులాంభోజవితతిభాను
- 1తే. క్షౌమర ద్విజ పశుకంఠిఁచంద్రతుల్య! ఘోరపాపండ్ నివిడాంధకారహరణ!
దానవాంశజ! కంసాదితతినుదయము, ననె హరించుచురవితుల్యతను వెలయుదు.
- క. వనజాతమిత్రుఁ డాదిగఁ, గనఁబడు దేవతలు మ్రొక్కఁగ గాఁ దగు దీవే
వనజాతౌ! యాకల్పంబును మ్రొక్కుదు నీకు సర్వభూతాధిపతి! ౪౦ 964
- చ. అని వినుతించి శ్రీవిలసదంఘ్రిసరోజము లాత్మమస్తకా
లీని స్పృశియింప లోకముల సీల సృజించువిధాత వందనం
బొనరిచి త్రిప్రదక్షిణము సలోపికమై నొనరించి సత్యనా
మ నిజనివాసముఁ దివిజహానినికాయముఁ జేరె నెట్లులో. ౪౧ 965
- చ. హరియును స్వాత్మజన్తునకు సన్మట్టులనుజ్ఞ నొసంగి పూర్వమే
ధరణితలంబునందు సఖతెల్ల జయుక్తిని దా వసించెనో
స్థిరవిభవంబుగా దనరు సద్వివవతీపులినంబు దాని స
త్వరమునఁ జేర్చె వత్సముల బాలకుల దనమాయ యేర్పడన్. ౪౨ 966
- ఉ. ఆపులినంబునందుఁ గలయాత్మసఖుల్ సుఖరీతిఁ బూర్వ మే
యేపగిది వసించిరొ యదేవిధ మొప్పుగ నుండి రంతలో

1 “క్షౌనిర్ధర ద్విజపశుకాదధి వృద్ధికారి” అని మూలము. “తేహంవృద్ధికారిత్యేనహే
చంద్రోపమ” అని వ్యాఖ్య.

నాపరమేశుమాయ నొకయబ్బము చెల్లియు వారిదృష్టికీ
దోడకయే తుణార్థముగఁగఁ దోచె. బరిక్షిదిలేశచంద్రమా! ౪౩

967

ఉ. ఏవిభుమాయచేత జగఁమెల్లను మోహితమాచు స్వాత్మనే
కావలె నంచుఁ బల్కలు నికామము విస్తృతిఁ గాంచుచుండు నా
పావను మాయచే మనసు ఁ బల్కిడి మోహితమై తగంగ నే
యేవరుసక స్మృతిం గను నశదెవ్వరిచిత్తము సుంత యెన్నుమా! ౪౪

968

చ. ఇది యొకవింతయే శిశువు ఁ లించుక తుత్తును దృష్టలేక యు
న్నది పరమేశుమాయ తరహానె యెలుంగఁగ; నిట్లు వార ల
య్యదనున నాత్మమిత్రతము ఁ నాహరిఁ గాంచి తుణంబులోననే
వెదకియె వచ్చినాడె విట ఁ విందున నీ వరుదెంచునంతకున్. ౪౫

969

తే. ఒక్కడైన మాలోపల ఁ నొక్కకబళ, మైనఁ దినలేదు భక్షింప ఁ నరుగుదెమ్ము
సత్వరంబ భక్షింప మీఁచలిదియన్న, మనిరి తమచంద మెలుంగనియజ్ఞు లగుట.

క. అంత హృషీకేశుండును, సంతసమున నవ్వచ్చున్ స్వసఖబృందముతో
వితగ నన్నము దిని యా, ¹చెంతందగు పాముతోలు ఁ చెలికాండ్ర కొగిన్. ౪౬

క. కనఁబఱచుచుఁ బల్లెకు నా, వనమ్మునుండియె మరల్చె ఁ వారిని నపుడా
వనజాతుఁడు తనమ స్తకమున బర్హప్రసవహారము ధరించి తమిన్. ౪౭

972

సీ. నవభాతుచిత్ర మంగడనచిత్రితాంగుడై శిమహితవేణురవంపుఁమహిమఁ బత్ర
కల్పిత కోమల ఁ కలనాదమున శృంగమృదుతమధ్వనిఁ గృప ఁ మించుతనదు
మనమున కుత్సవం ఁ బొనరింపఁగాఁ దోడిబాలకుల్ తనదగుభవ్యకీర్తి
చరిత మింపులుగుల్కు ఁ చందానఁ బాడంగ వ్రజసుందరీమణీరాజినయన

ఆ. ములకు నుత్సవంబు ఁ గలిగించు సుందరా, కార మొప్పు వత్సకలితుఁ డగుచు
మందఁజేరె నపుడు ఁ బృందారకేశ్వర, వందితాంఘ్రిపాద ఁ వనజఁ డెలమి. ౪౮

970

చ. వనముననుండి బాలకులు ఁ వచ్చి యశోదకు సంతసంబు గూ
ర్పు నితఁడు నేడు కాఱడవిఁ జొచ్చి మహాత్తరమైనసర్వమున్
దనదగుశక్తిఁ జంపి మముఁ ఁ దన్ముఖగహ్వర సీమనుండి కా
చె ననుచు నెల్లవారు వినఁ ఁ జెప్పిరి గోవ్రజమందుఁ జక్కఁగన్. ౪౯

974

చ. అని శుకయోగి పల్కవిని ఁ యర్జునపాత్తుఁడు బ్రాహ్మణోత్తమా!
వినవినఁ జిత్ర మయ్యెడిని ఁ వే వివరింపుము స్వాత్మజాళిపై
ననువుగ నింతదాఁకఁ బొలుపారని ప్రీతిఁ బరాత్మజన్మపై
జననము నొంద మందఁగల ఁ సర్వమనుష్యుల కేమి హేతువో. ౫౦

975

1 “దర్శయంశ్చిర్వాజగరమ్” అని మూలము. 2 “ప్రొద్ధామవేణుదళశృంగరవోత్సవాధ్యక్షి”

చ. ఊతిపతి యిట్లు ప్రశ్నమును శ జేయఁగ నాశుకయోగి దాని కీ
 గతి బదు లొప్పుజెప్పె నృపకాంత! జగంబునఁ గల్లు భూతసం
 తతికిని నాత్మ వల్లభత శ తద్దయునుండును దానివంక న
 ర్థతనయముఖ్య వస్తుసముదాయముపైఁ దగుప్రీతి యబ్బెడున్. ౫౦ 976

*సీ. కావున రాజేంద్ర! శ కాయధారుల కెల్ల స్వస్వకాత్మక మనఃజాలు నట్టి
 దగు నహంకారాస్పదాంగంబుపై నెంత ప్రీతియుండునో శ యంత ప్రీతి పుత్ర
 ధనగృహదులయందుఁ శ దగియెయుండదు మమతాస్పదంబులు గాననట్టులగుట
 నీయర్థమే తలఁపోయ దేహాత్మవాదులకు సమానమై శ వెలయుచుండు

ఆ. భూమిపాలవర్య! శ భూతజాలమునకు, స్వతను వెట్లు ప్రియమొయితరములగు
 తదనుబంధి వస్తుతతులు ప్రియంబులు, గాకయుండుట కిదె శ కారణంబు. ౫౧

క. తను వొగి జీర్ణించుచు నుండిన జీవితమందు నాశ శ నెలకొని యభివృ
 థిని గాంచుచుంటఁ దలపోసినచో నీయర్థ మెల్ల శ సిద్ధంబై యగున్. ౫౨ 978

వ. దేహ మహంకారాస్పదంబుగాక మమతావిషయంబే యయినచో నాత్మ యెట్లు
 లట్లు ప్రియంబు గాదని యెఱుంగందగు. కాబట్టి పట్టుదలం బరీక్షించిన దేహ
 ధారులకెల్ల నాత్మప్రియతమంబు చరాచరంబైన యీజగజ్జాల మెల్లఁ దదర్థం
 బని తలంపుము. ౫౩ 979

తే. అట్టియాత్మల కెల్లను శ నాత్మ కృష్ణుఁ
 డగును వేఱొక్కరుఁడు గాఁడు శ హరి యతండు
 విశ్వహితము నాపాదింప శ వితతనైజ
 మాయ గైకొనియే దేహిమాడ్కిఁ దోచు. ౫౪ 980

క. స్థావరజంగమరూపం, ఐ విశ్వం బెల్ల నరయ శ హరిరూపంబే
 యై వఱలు ననుచుఁ దత్త్వం, బీవిధమున నెఱుంగువారి శ కేవస్తువులున్. ౫౬

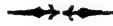
క. భగవంతయములు గానివి,యు గలనటం చెప్పుడు దోషకుండును వారే
 జగమెఱుగు వా రటన్న, జగదీశుండై వెలుంగుచక్రి సతంబున్. ౫౬౫ 982

సీ. సర్వభూతములకు శ సత్యంబు పరమార్థ మగుఁగారణంబుల శ కళిలములకుఁ [మె
 గారణంబును నగుఁ శ గనుక శ్రీహరిభిన్న మెయ్యది యుండునో శ యెఱుంగఁ దర
 దాని నిరూపింపఁ శ దగినవాఁ డెవ్వఁడే నుండునే పాపనం శ బురుతరంబు
 నగు యశంబున నొప్పునట్టి మురారి సత్పదపల్లవము సాధుభక్తులకు స

ఆ. మాశ్రయంబు నగుట శ నద్దాని నొకగాఁ, దలచి యాశ్రయించు శ ధన్యమతుల
 కరయ నీభవాద్భి శ యగును గోవత్సపాదప్రమాణ మిద్ది శ తథ్యము సుమి. ౫౮

* “దేహాత్మవాదినాం పుంసా మపిరాజన్య సత్తమ, యథాదేహాః ప్రియతమ స్తథానన్యన్
 యేవతం” అని చూలము.

- క. పరమపదం బనవారికి, నరయంగ స్వస్థానమె యగు శ నాపధేతూ
త్కరములు వారికి గలుగవు, ధరణీపతిచంద్ర! యెఱుంగఁ శ దగు విషయమిదే.
- క. హరి కౌమారమునందు నొ, నరిచినఁ బొగండమందు శ నక వితతంబొ
చరితము దానిం జెప్పట, తరమగు నె ట్లన్నప్రశ్నతతి కిత్తఱినిన్. ౧౮౫ 985
- క. వివరించి బదులు చెప్పితి, బ్రవిమలచిత్తులయి పొల్పుబాలురు తనతో
డ వనికి రా నట. శ్రీహరి, యవతారఫలంబుగూర్చు శ న ట్లాడుటయున్. ౧౯
- సీ. అఘదనుజునిముట్టి శ హత మొనరించుట, పులిసతలంబునఁ జలుదులార
గించుట తనదగు శ కేవలచిద్విలాసము సుంతచూపుట శ కమలగర్భఁ
డతిభక్తి నుతియించుటను సీమహాపుణ్యకథలను విన్నఁ జక్కఁగఁ బఠించి
నను సకలార్థంబులను గాంచుమనుజుండు, డ్రోపాలచంద్ర! యిక్కరణి బాల్వ
తే. మచట నారామకృష్ణు లాశయర్భకతతి, గలిసి కనుమూసిగంతల శ లలితనేతు
బంధనమ్ముల మర్కటశస్టవనముఖము, లైన కృత్యంబులను దాటి శ రద్భుతగతి.

ప దు నై ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు రామాదులతో వనమున విహరించుట. ౧౯

- క. వినుముపరీక్షిద్దా! జా!, వనజాతుని యవలిచరితఁ శ బొగండవయ
స్సన రాముండు కృష్ణుండును, మనసుల గోపార్థకులు ప్రశమద మొందుగతిన్. ౫
- క. చరియించుచు గోగణముల, నరణ్యముల మేపుచుక మహాపావనప
త్సరసిజముల బృందావన, ధరణిం బావనతఁ గాంచఁ శ దమి జేసిరొగిన్. ౧ 989
- ఉ. అత్తఱి మాధవుండు తనయగ్రజుతో స్వయశంబుఁ దెల్పున
త్యుత్తమగేయజాలము మహాత్ముకతక సఖులెల్లఁ బాడఁగా
నెత్తఱి నెవ్వరుక వినిని శ యింపు జనింపఁగఁజేయు వేణువుం
జిత్తము పల్లవింప ముఖసీమను జేరిచి యూడుచుక ద్వారన్. ౧౫ 990
- ఉ. మందలు ముందుచేరఁ దనమానస మయ్యెడ వారితోడఁ గే
ళిం దులతూఁగఁ గోరఁ బటలీలల కాస్పదమై పశవ్యమై
సుందరభవ్యపుష్పగణశోభితమై తగు కాననంబు నొం
దెం దమి నందు భృంగతతి శ దివ్యమరందము గ్రోలి యేపునన్. ౨ 991
- క. మృదుమధుర ఝంకృతులచేఁ, బొదలుచు నుండంగ మృగసమూహము పతుల్
రొద లొదవఁ జేయుచుండక, విదితాత్మల మానసంబువిధమున మిగులన్. ౨౫
- క. విమలములైన జలంబులఁ, గమలాకరములు చెలంగఁ శ గమ్మనితావుల్
రమణం గూర్చుచునుండఁ బవమానుఁ డత్తావు లొప్ప శ వ్యాపింపంగన్. ౩ 993

క. మనమున కెంతో మోదంబును గూర్చెడు నయ్యరణ్యమును శ్రీకృష్ణుం
డును గాంచి యందు విహరింపను వాంఛం బూనె గృత్యపటల మెఱుగుటన్.

చ. వనమున నందునందుఁ గడుభాసిలు నెఱ్ఱనిపల్లవంబులం
దనరుచుఁ బూవుగుత్తులయుఁ దద్దయుఁ బండినపండ్లయున్ భరం
బున విటపోత్తమాంగములు శ భూమికి వంగి సహోదరద్వయం
బు నడుగులక స్పృశించువిధముం గనఁజేయుచు నుండె నెంతయున్. ౪ 995

క. మనమునకు మోద మొసఁగెడు, వనస్పతుల వానిఁ గాంచి శ బలభద్రునితో
వనజాక్షుఁ డాదిపూరుషుఁ, డనె నిట్లని నవ్వు మోమునందు నటించన్. ౪ 996

మ. కనుమా యగ్రజ! యీవనస్పతులు చోక్కం బైనభక్తి సురా
ర్చనముం గాంచెడు నీపదాంబుజముఁ బూజాసాధనంబౌ ప్రసూ
ననికాయంబు ఫలాళిఁ గైకొని తమోనాశార్థమై శాఖలక
వినయం బొప్పంగ మ్రొక్కుచున్నవి బలే శ విశ్వాస మేపాటిదో?. ౪౫ 997

చ. తరుజననంబు పాపసముదాయముచేతనె కల్లుచుంట దు
స్తర మగునయ్యఘం బడఁడఁజాలు భవత్పదపంకజద్వయం
బురుతరభక్తి గొల్చి యది శ యూడఁగఁ జేసికొనంగఁ గోరి యీ
తరువు లిటుల్ పొనర్చెడి నీతాంతము శ్రద్ధ మనంబులం దగన్. ౫ 998

సీ. ఆదిపూరుష! దేవ! శ యఖిలజగత్పావన మగునీయశము సంతతము పట్టు
దలల నీయభిగణములు గాన మొగిఁ జేయుచును భజించెడి దలంప నివి లోక
సాధారణము లగుపట్టదములు గావు వనమున నియ్యెడ శ మనుజవేష
మున నిగూఢంబుగాఁ శ దనరు దైవము నిన్ను భజియింపఁగా ముఖ్యభక్తులైన

తే. మునులు పట్టదవేషముల్ శ పూని యాత్మ
దైవతము నిన్ను సేవింప శ దలఁచి యిట్లు
గూఢముగ నున్న వారు నిక్కువము పూజ్య
నెమిళు లివి యాడుచున్నవి శ నిన్నుఁగాంచి. ౬ 999

క. హరిణాంగన లిచ్చో నిర్భరమోదము నొంది గోపవనితామణు ల
ట్లురుతరకటాక్షదృష్టులఁ, బరఁగం జేయుచుఁ బ్రియంబు శ వాటించు జుమీ. ౧౦౦

చ. పికములు సూక్తిజాలములఁ శ బ్రీతిని గల్గఁగఁజేసెడున్ మహా
త్మక! వనమందు నుండియును శ ధన్యములే యివి యెల్ల నెంతో వే
డుక నిలుసేరువారలఁ గడుంగడుఁ బ్రీతిని నాదరించుటే
సకలవిధంబులం గనిన శ సాధునిసర్గము గాదె యోవిభూ!. ౬ 1001

క. ఈపుడమియు నియ్యెడలం, వ్యాపృతతృణవీరుధములు శ భవదమలాంఘ్రి
వ్యాపారంబున ధన్యములై పరమపవిత్రములయి శ యలరెం గంటే. ౬౫ 1002

- సీ. భవదీయనఖరసంస్పర్శమునం జేసి తరులతాదులు పవిత్రంబు లయ్యె
గరుణావలోకనశకలితంబు లగుట నే డిందున్న నిమ్మగ లిందు గల్లు
నదులు పతగమ్ము లఖలమృగంబులు ధన్యంబులయ్యె; శ్రీతరుణి కోరు
భవదురువక్షంబు ల వదలని తపిచేతఁ గనుచుంట గోపికల్ ల కడుఁ గృతార్థ
- ఆ. లయి రటంచుఁ బలికి ల యంతట శ్రీకృష్ణుఁ, డతిముదంబు వెలయ ల నమలసంప
దలఁ జెలంగుచున్న ల ధన్యబృందావన,మందు ననుచరాళి ల యాశ్రయింప. ౮౫
- క. గిరితటములఁ గాళిందీ, సరి త్తటంబులను ధేనుసమితియు మేయన్
దిరుగుచుఁ గ్రీడించెను దన, చరితముఁ బాడుచును దోడ ల సఖులును దిరుగన్.
- చ. సుమమకరందపానముల ల సొక్కి మధువ్రతముల్ చెలంగి యిం
పు మదికిఁగూర్చ యుంకృతులఁ ల బూన్కి నొనర్పఁగ రాముఁడుసఖుల్
మమతనుఁగూడియుండఁ గుసుమంబుల దండలుదాల్చి తన్ని నా
దముగతిఁ బాడుచుండు నొకభాత్రిని రాజమరాశముల్ తమిన్. ౧౦ 1005
- ఉ. గుంపుగఁగూడి హాయిగను ల గూజితముల్ పొనరింపఁ దానునున్
సొంపుగ వానిచందమునఁ ల జొక్కుచుఁ జేయును గూజితంబు న
ట్టింపుగఁ గేకులొక్కయెడ ల నృత్యముచేయఁగఁ దానునట్లే నృ
త్యంపుఁదెఱుంగు కానఁబడునట్లు కరంబులఁ ద్రిప్పు నవ్వఁగన్. ౧౧ 1006
- ¹ఉ. ఒక్కయెడం దృణాశఁగొని ల యొండొకదవ్వున నున్నచోటికిం
గ్రక్కునఁ బోయియున్న పశుకాండము గోవులు గోపబాలకుల్
మక్కువ నొందు నట్టిఘనమంద్రరవంబునఁ జేరుపెట్టి యీ
ప్రక్కకు రమ్మటంచుఁ బలుభంగులఁ బిల్చును నందసూనుడున్. ౧౨ 1007
- తే. కొంచపిట్టలు చక్రచక్రకోరకములు
మఱి భరద్వాజములు బర్హిమండలములు
కూయుచుండఁగ నట్టులే ల కూయు నొకట
వ్యాఘ్రములును మృగేంద్రముల్ ల వడిగ నడర. ౧౩ 1008
- ²చ. కదుపులు వానిఁగాంచి వడిఁగఁ బరువెత్తఁగ దాను గూడ న
య్యదనున భీతినొందినటు ల లాపశుబృందముతోడఁ బర్విడున్
ముదమున నాటలాడి శ్రమముం గని గోపకునంకసీమపై
నఁ దలనుజేర్చి దిండుగఁ గనంబడ నయ్యది యున్న యన్నకున్. ౧౩౪ 1009
- ఆ. అడుగులొత్తి తానె ల యాదృతి నుపచార,ముల నొనర్చి శ్రమముపోవఁజేయు
నిట్లు హరియొనర్ప ల నెలమి గోపకుమారు, లాడుచున్నఁ బాటపాడుచున్న. ౧౪

1 "కృచిదాహ్వయతిప్రీత్యా గోగోపాలమనోజ్ఞయా" అని మూలము. 2 "అనురాగిస్త
నత్వానాం భీకవద్వ్యాఘ్రసింహయోః" అని మూలము.

- క. ఎగురుచునున్న బరస్పరముగఁ బెనఁగుచునున్న గృష్ణమూర్తియు హలియున్
సాగసుగఁ గరములఁ బెనచుచు, సగుచు నెబాసంచు నెమ్మనంబు లలరఁగన్. ౧౫
- సీ. అగ్నించుచుందు రట్లాకాన శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కచోటను బాహుయుద్ధకేళి
విహరించి శ్రమమొంది యిటవిమూలంబునఁ జిగురుటాకులనైన యెజ్జయందు
బాలకాంక మ్ముప్సబర్హణంబుగ శయనింపఁగా నమ్మహానీయమూర్తి
కొక్క కొండలు మహాద్యోగంబునం బాదసంవాహనము చేయసకలపాప
తే. వారముగా మఱికొండలు య హరికిసల
యాచినిర్మితసురుచిర యజనములను
విసరుదురు మఱికొండ తా యెల్పుతెని
కమ్మహాత్మునకున్ స్నేహ యతిశయిల్ల. ౧౬౪ 1012
- క. అనురూపగీతముల నెమ్మన మెంతయు హాయి నొందుమాడ్కి మృదుతర
ధ్వని బాడుదు రీవడువునఁ, దనదుస్వరూపంబు నెఱుగఁ యదగ కుండంగన్.
- క. తనమాయచేత గూఢముగను జేయుచు గోపబాలకత్వముఁ జరితా
ళిని గనఁబఱచుచు సాగర, *తనయాలాలితమనోజ్ఞతర పదయుగండ్ల. ౧౮౪ 1014
- క. ప్రాకృతులలోనఁ దా నొక, ప్రాకృతుడుంబోలెఁ గేళిఁ య బాటించుచు స్వే
చ్ఛాకలితలీల నీశత, నే కనఁబడఁ జెయుచుండె యగృష్ణుం డొకటన్. ౧౯ 1015

— శ్రీ శకునానుదని రాముండు వధించుట. ౧౯ —

- క. ఈరీతి విహరించుచు, సారసప్రతాపం దుండె యసాంధ్రాటవిలో
శ్రీరాముఁగూడి బాలక, వారము కొలువంగ స్వేచ్ఛ యవర్ధిలుచుండన్. ౧౯
- క. కలఁ డొక్కండు శ్రీదామం, డలఘుగుణాకరుండు నాఁగభ్రాతృం దగి మి
త్రులలోన మిత్రుడై పంపలరఁగ హరిరాములకు విశహరములందున్. ౧౯
- తే. తోడుగా నుండె సుబలుండు యస్తోకకృష్ణుఁ
డాదియైన గోపాలుర యననుగుసఖులఁ
గూడి యొకతటి నాతండు యొకరి కృష్ణు
కడకు నేతెంచి యిటువల్కె యగ్రభణితి. ౨౦ 1018
- క. రామా! రామా! శ్రీకృష్ణా! మర్దితదుష్టదైత్య! యస్తద్వాక్యం
బేముఱక వినుండు కలదొక, భీమాటవి దవ్వగాని యపృథ్వి నదితగున్. ౨౦౪ 1019
- ఉ. తాళమహీరుహంబు లటఁ యదదయు నొప్పెసలారుచుండు నం
దోలి బృహత్ఫలప్రకర యముర్విపయిం బడియుండుఁ గొన్ని యీ
వేళనొ రేపా పండి పడ యేచియె యున్నటు లుండుఁగాని యీ
బోలికి బోవ రెవ్వరనఁ యబోద్యమగున్ వినుండి వచించెదన్. ౨౧ 1020

* “గోపాత్మజత్వం చరితై ర్విదంబయన్ రేషేరమాలాలిత పాదపల్లవః” అని మూలము.

- క. సురవైరి ధేనుకుండను, దురాత్ముఁ డొక్కండు వనిని ఓ దోచి ఫలసము
త్కరముం దినుచుండునదె,వ్వరకే నవి చిక్కకుండు ఓ వానిభయమునన్. ౨౨
- చ. అతఁ డతివీర్యవంతుఁ డసురరాగ్రణి యోబలభద్ర! కృష్ణ! యా
దితిజుఁడు గార్దభాకృతిని ఓ దేజరిలున్ మఱి వానిఁబొలి త
ద్ధితమును గోరుచుట్టము లహీనబలాధ్యులు కూడియుండు, మ
ర్త్యతతిని జంపువాఁ డగుటఁ ఓ దద్వనభూమికి బోవ రెవ్వరున్. ౨౩ 1022
- చ. మరణము భీతిదంబగుట ఓ మానవహంతయె యందునుండుటన్
నరు లెవరేని భీతిని జనం దలపోయరు; కాన నవ్వనం
బరుదుగ నిర్జనం బగుచు ఓ నయ్యసురవ్రజజప్తమాచు భీ
కరముగఁ దోచెడున్ బశునికాయము పక్షులు కూడ లే పటన్. ౨౪ 1023
- చ. కనుకనె మంచివాసనలు ఓ క్రమ్ముకొనం బడియుండు పండ్ల నే
మనుజులుగాని తిన్నదియె ఓ మాకు వినంబడ దింతదాక నో
యనఘమనీషులార! యిసుకమంత కనుంగొనుఁ డాఫలాళి చ
క్కని వగువాసనల్ కలయఁ ఓ గ్రమైడు నల్లడలన్ నితాంతమున్. ౨౫ 1024
- క. మనకుంగూడఁ బరిమళ, మనూనహర్షంబు నించె ఓ నావాసన మూ
ర్ఖుఁడే! యని కృష్ణుని గని, వనజాయతనేత్ర! యట్టి ఓ వాసనచేతన్. ౨౬
- చ. ఫలముల వానినిం దినఁగ ఓ భావము లాశపడెన్ మహాత్మయా
ఫలముల మాకొసంగు బలభద్ర! ఫలంబుల పైకి మామనం
బులు పరువెత్తు చున్నయవి ఓ పోవుదమే యట కిష్టే మీకు నీ
పలుకులు సమృతంబు లగుభాగ్యముగల్గిన నంచుఁ బ్రార్థనన్. ౨౭ 1026
- మ. చెలికాఁ డిట్లువచింపఁగా విని సుహృచ్చిత్తేష్టముం దీర్చుగాఁ
దలఁపుల్ గల్గిన యాసహోదరులు స్వాంతంబుల్ ప్రమోదాభిలో
పల ముగ్ధన్ గడు నవ్వుచుం బ్రభుత నోషంబు గాంచువారొట్టి వా
రలు తో రాఁగ మహావనంబునకుఁ జేరం బాటి రొక్కెత్తునన్. ౨౮ 1027
- మ. బలుఁ డాతాళవనంబు చేరఁగ మహాబాహుండు గానన్ భుజం
బుల నాతాళమహీరుహంబులఁ గడుం ఓ బూన్కిన్ వడిం బట్టి త
త్ఫలముల్ రాలఁగ నూచె మత్తగజనాథప్రాభవం బొప్పగా
ఫలసంఘంబులు భూమిపైఁ బడెడుశోబం బుత్కటంబై తగన్. ౨౯ 1028
- శా. ఆనాదంబు శ్రుతిద్వయిం జొరఁగ దైత్యస్వామి సత్కథరం
బౌ నీభూతల మెంతయున్ వడఁకున ఓ ట్లాచప్పుడుంబట్టి యా
కానం జేరఁగవచ్చె; స్వీయబలముం ఓ గన్పింపఁగా రామునిం
గానంగాఁ జని వెన్న నున్నపదయుగ్మం బట్టె జాడించుచున్. ౩౦ 1029

- శా. రామారస్థులమెల్లఁ దత్పదహతుల్ శ గ్రమ్మంగఁగా శబ్దమున్
భీమం బొగతిఁజేసి చుట్టుతరిగెం శ బృథ్వంగ మొప్పుంగ; న
త్తే మిన్నంబెడుకోప మూని మఱి యెంతేబూన్కి మూర్ఖించు ను
ద్దామప్రకృమతం బరాజ్ఞుఁడునై శ దర్పంబు పొంగన్ వడిన్. 30౪ 1030
- చ. వెనుకటి కాళ్ల నాహలిని శ వింతగఁ దన్నె బలుండు క్రోధియై
దనుజుని ప్రత్యంగంఘ్రులను శ దర్పము పొంగఁగ నొక్కచేతిచే
త నొడిసివట్టి గిట్టు మనుఁధ్వానము గల్గఁగఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి టి
వ్వున నొకతాళభూజశిఖఁ శ బొందుగతిన్ విసరెన్ జవంబునన్. 3౦౨ 1031
- చ. కరమునఁ బట్టితిప్పుటనె శ గార్దభరూపుఁడు ధేనుకుం డసూ
త్కరములు పాటిపోవ మృతిఁగొంచెను వృక్షశిరంబు గొప్పదై
యరుదుగనుంట రాక్షసుని శ యంగము తాఁకున నట్టై కూలుచుం
బరిసరవృక్షమందుఁ బడి శ బల్విడి దానిని గూల్చి కూలెఁ దాన్. 3౦౪ 1032
- చ. అదియును జేరువందగిన శ యట్టిద్రుమంబును గూలఁ జేయుచున్
గదినెను భూమి నయ్యదియుఁ శ గ్రన్నన వేటొకతాళభూజమున్
జదియఁగఁజేసి తాఁ బడియె శ త్వాస్థలి; నీగతి రాముఁ డెంతో లీ
లదనరఁ జేతఁజిమ్మిన పలాలభుంగంగము తాఁకనంతనే. 3౩౪ 1033
- క. తాళద్రుమములు వెల్లుగ, నోలిం గంపించె వాయు శ వృద్ధతి వీవం
గూలెడు తరువులగతి నిం,కేలా పలుకంగఁ జిత్ర శ మిది యగు ననుచున్. 3౪
- తే. ¹తంతువులయందుఁ బటము చందమున విశ్వ
మెల్లఁ దనలోన నిముడంగ శ నుల్లసిల్లు
నయ్యనంతుఁడు భగవంతుఁ శ డైనరాము
నం దిదేమాత్ర మే వింత శ యనఁగఁ దగధ. 3౫ 1035
- ఉ. ధేనుకు పాటుచూచి బలదేవుని గృష్ణుని దీవ్రకోపులై
దానపుచుట్టముల్ గదిసి శ దర్పము పొంగఁగ గార్దభాకృతిం
బూనినవారు కావుననె శ పూన్కి నెదిర్చిరి రామకృష్ణు లా
దానవగార్దభంబుల నితాంతము లీల చెలంగునట్లుగన్. 3౬ 1036
- చ. వెనుకటికాళ్లఁ బట్టుకొని శ వీచుచుఁ దాళమహీరుహళిపై
నను బడమోది చంపిరి వనస్థలి రాలినతాటిపండ్లచే
దనుజశవాంగసంహతిని శ ²దాళకుటాగ్రములన్ విక్రీర్ణమై

1 "నైకచ్చిత్రం భగవతివ్యాసంలే జగదీశ్వరే, ఓతం ప్రాకమిదం యస్మిం స్తంతువ్యంగ
యథాపటః" అని మూలము. రాముఁడు కృష్ణున కంగవనుమాట దీనిచే నపాస్తమని యెఱుంగవలయు.
2 కాళకుటాగ్రములన్ = తాటిచెట్లకొనలను.

ఘనములు చిత్రవర్ణములు ॥ గ్రమ్మ నభం బెటు లట్లు గన్పడెన్. 32 1037

ఉ. రాముడు కృష్ణుఁ డివ్విధి నశరాతులఁ జంపిన యమ్మహాకృతిన్
వోయ్యమునందు నిల్చి కని ॥ యొప్పుగ వారలపైని నిండ్రము
ఖ్యామరవద్య లపు గురియంగను జేసిరి మ్రోగె దుందుభి
స్తోమము సన్నుతులొ చెలంగె ॥ దోరపుభీతి తొలంగె నవ్వనిన్. 3౪౫ 1038

క. అది మొద లావనమందునఁ
గుదిరినరాక్షసుఁడు తెగుటకున్ మదులందున్
ముద మొదవ మానవులు వన
ము దగం జొరఁబడఁగ ఫలసహూహముఁ దినఁగన్. 3౯౫ 1039

క. ఆరంభించిరి పశువులు, చారుతరం బౌత్యణంబు ॥ సాధ్వస మింతే
జేరనిమదితో మేనెను, శ్రీరమఁడు గోపబాలసేవితుఁ డగుచున్. ౪౦ 1040

క. తనకీర్తి విన్నమాత్రంబుననే తనవేరు స్తరణమున కొక్కటఁ దె
చ్చినయంతనె సుకృతంబును, జనింపఁగాఁ జేయునట్టి ॥ సన్ద తియగుటన్. ౪౦౫

క. ఖరకరుఁ డస్తంగతుఁడౌ, తరుణంబున సాగ్రజుఁడయి ॥ తా వ్రజమునకున్
బరమాదృతిఁ జనె వనిఁగల, విరులన్ ధరియించి రుచిర ॥ విప్రులేక్షణుడై. ౪౧

క. అరిగెడు ధేనుత్కరముల, చరణరజము కుంతలగతఁచంద్విహార
భరణంబునఁ గ్రమ్మఁగ సురు,చిరమందస్తితము లొలయఁ ॥ జేరెన్ మందన్. ౪౧౫

తే. వేణునాదంబు మధురమై ॥ వెలయుచుండఁ
జేయుచున్ వెంటవచ్చు నశమాయికులగు
బాలకులు స్వీయయశమును ॥ బాడుచుండ
గోపికలు తన్నుఁ జూచెడుకోర్కి రాఁగ. ౪౨ 1044

క. హరి మందఁ బ్రవేశించెను, ద్వారపడి వ్రజసుందరీవతంసములు సురే
శ్వరుఁ డగుముకుందువదనాంబురుహమరందమును నేత్రపుష్పలిడలిచేన్. ౪౨౫

క. తనివాఱఁగఁ గ్రోలుచు నా,తనిఁ బగలంతయును బాసి ॥ తా రుండినదా
నిన గల్గినపరితాపంబును బాసిరి మఱియు గొల్లఁపూబోడు లొగిన్. ౪౨౫

సీ. మంజుల మందాక్షమండిత హాసవినయములు చెలంగ నొన్నఁ దగుచున్న
సదపాంగవీక్షణసమితిఁ బైఁ బరఁగింప నట్టిసత్కార మొరయ్యన గ్రహించి
శ్రీకృష్ణుఁ డమ్మందఁ ॥ జేరెను బుత్రవత్సలత నొప్పారెడు ॥ ధన్యచిత్త
లగు యశోదాదేవి ॥ యారోహిణియు నట్లు వచ్చినయాత్మసంభవుల కెట్టి

తే. సమయమున నేవిధంబునఁ ॥ జక్క వారు
కోరుదురొ యట్టులన్నియుఁ ॥ గూర్చి యాశి

షముల నిచ్చిరి మఱియు నాశుహజు లంగ

మర్దనంబుల నభ్యంగమజ్జనముల. ౪౪

1047

క. వనమునకుం జని మఱివచ్చినమార్గాయాస మెడలఁజేయం దగువే

నిని నయ్యుపచారంబుల, నొనరుప బడలికలు వాయ శ నొప్పిరి మిగులన్. ౪౪౫

చ. సురుచిరవస్త్రధారణము శ సొంపగుగండపుఁబూత లెంతొసుం

దరముగ హారధారణముఁ శ దద్దయు మేనుల కింపుఁబెంప న

చ్చెరువుగ నుండి తల్లులొగిఁ శ జేర్చినస్వాదుతరాన్న భుక్తి నా

దరపరిలాలనంబులను శ దా రొగిఁ దృప్తిని గాంచి యంతటన్. ౪౪౬ 1049

క. వరశయ్యల శయనించి నిదురించి రిక్కరణి మందఁ శ దోయజనేత్రం

డరుదుగ భగవచ్చర్యలఁ జరియించుచు నుండెఁ దెలియఁశక్యమె వానిన్. ౪౬

క. ఈరితిఁ బృందావన, భూరిపవిత్రస్థలముల శ భూతేశ్వరుఁ డా

సారసనయనుఁడు తిరుగుచు, శ్రీరాముని బాసి యొకట శ స్నిగ్ధయుతుండై. ౪౭

క. యమునానదికిం బోయె న, హిమాంశుతీవ్రప్రభావ శ మెంతయు సంతా

పముగల్గజేయ నోర్వక, యమునాసలిలంబుఁ ద్రావి శ రట గోగోపుల్. ౪౮

క. జల మది విషదూషితమై, మలినంబుగ నుండె నైన శ మాననితృష్ణ

గలవిలపాటొందుచు గోపులు గోపులు త్రావి విషము శ పొలయుటచేతన్.

క. దైవవశంబున వారల, భావంబులు తత్తఱపడి శ వర్తించె నటం

గావున విగతప్రాణులు, నై వరుసఁగఁబడిరి తజ్జలంతమునందున్. ౪౮౫

సీ. యోగేశ్వరేశ్వరుం శ డాగతిఁ బడియున్న వారలఁ గని తన్నె శ స్వాంతములను

నష్టియున్నా రని శ నెవ్వుది నూహించి యమృతంబుఁ గురియించు శ నట్టిచూడ్పి

వారిపై నెఱపుచు శ బ్రదుకు నట్లొనరించెమునుపటివలె స్మృతి శ పొలయ వారు

సలిలంబు దరినుండి శ సరగున లేచి యొక్కరిని వేటొక్కరు శ గనుచు మిగుల

తే. నచ్చెరువు నొంది విషయుక్తమగు జలంబుఁ

ద్రావి మృతినొంది మరలను శ జీవనములఁ

బడయు టరయంగ గోవిందు శ భవ్యకరుణ

గురియు వీక్షణముల ననుకొనిరి రాజ !. ౫౨

1055

ప దు నా ట వ య థ్యా య ము.

— శాలీయమర్దనము. ౫౩ —

చ. అని తెలియంగఁ బల్కి శుకుఁ శ డాపరమేశుఁడు శాలీయాహ్వాయం

బునఁ దగుకృష్ణసర్పమునఁ శ బూతజలంబుల నొప్పునట్టి యా

ధుని కడు దూషితం బగుచుఁ శ దోచుట గాంచి య దెట్టిరీతి శు

ద్ధిని గను నట్టిమార్గము మఱిదిం బరికించి మహాభుజంగమున్. ౧

1056

- క. నదినుండి వెడల నడిచెం, గద యంచువచింపగ విని శ య్కాంతుం డా
నదియం దగాధజలములఁ, గుదిరిక నివసించునట్టి శ క్రూరభుజగమున్. ౧౫
- క. హరి యెట్లు నిగ్రహించెను, సరీసృపం బద్దిభూమిఁ శ జరియించు నద
య్య రహిణ్ జలముల యడుగున, స్థిరవాసము చేసికొనుట శ చిత్రంబె యగున్.
- ఆ. పెక్కుయుగము లందుఁ బ్రీతిమై నివసింప, నేల? విప్రవర్య! శ యెఱుంగఁ బలుకు
మతిమహత్త్వ మలరసతిశయస్వేచ్ఛచే, సంచరించుఁ గాదె శ శౌరియెపుడు.. ౨౫
- క. లీలార్థము భూమిని గో,పాలుఁడు గా నవతరించి శ భగవంతుని వౌ
లీలఁ గనఁబఱచెడు నా, శ్రీలలితు నుదారచరితఁ శ జెప్పుము నాకున్. ౩
- క. అమృతముతో నుద్దిగఁ దగు, నమలాత్మచరిత్రము విని శ యది చాలు నటం
చు మనుజుఁ డెవ్వఁడు పల్కును, సమాహితాత్మా! వచింపు శ చక్రిచరితమున్.
- చ. అని యడుగఁ మహామునిఁగఁజార్చితుఁ డాశుకయోగి యుత్తరం
బు నిటు వచించె; రాజ! విను శ భూరితరవ్రాదమాకళిందజా
ధునిఁ గల దందుఁ గాళియుఁడు శ తోరపువేడ్క వసించుఁ దద్విషా
గ్నిని బరివశ్యమానమయి శ నీరము గ్రాగుచునుండు నిచ్చలున్. ౪ 1062
- ఉ. దానికిఁ జక్కఁగాఁ బయిని శ దారినిబోవు పత్రత్తులెల్ల వై
శ్వానరు వేడిమిఁ బడలి శ చయ్యన నందుఁబడుక విహంబువుల్
పూని తటంబు నూర్చుల సమాహమునక స్పృశియింప బిందునం
తానము వాయుసంగతినిఁ శ దాఁకినమాత్రన తీరవృక్షముల్. ౪౫ 1063
- తే. మృగములును వెంటనేపడి శ మృతిని గాంచు
జండవేగంబుగల విషశక్తి నున్న
కాళియునిచేతఁ గాళింది శ కలుషితమయి
యుంటఁ గనుఁగొని శ్రీకృష్ణుఁ శ డూహచెలఁగ. ౫౫ 1064
- చ. ఖలులను సంహరించుటకె శ య్కృష్ణులపై నవతారమొంది తా
జెలఁగును గాన నాయమున శ శీఘ్రమ పాపనమూర్తిఁ జేయఁగాఁ
దలఁచి తదీయతీరగ కదంబమహాద్రుమ మెక్కె నద్ది యా
జలరుహనాభు దివ్యపదసారససంగతి నొందఁ జాలుటన్. ౬ 1065
- చ. జలవిషవాయువుల్ తగులఁ శ జయ్యన శుష్కతనొంద కెంతో యు
జ్జ్వలతరశాఖలం దగుచు శ వర్షిలుచుండెను నద్దియొక్కఁడే
స్థలముననుండు నుంటఁగని శ తద్ధరణీజము నెక్కి గట్టిగా
మొలవలువక బిగించి భుజముల్ దనచేతుల నప్పళించుచుక.. ౬ 1066
- చ. గరళయుతాంబువుల్ గలుగుకాళియుఁ డుండుమడుంగులోన న
త్తరువుననుండి వే దుమికె శ దద్ధిద మాపురుషోత్తముండు. ౭

త్వరముగ దూకునందడిని ఓ దద్దయు ఊభమునొందె దానభీ

కరభుజగంబులుం గలరి ఓ గ్రక్కున పూత్పూతు లొప్పు త్వేళమున్. ౬౪ 1067

క. ఉమినెను దానం దజ్జల, సముదయ ముప్పొంగి విషకశమాయితకల్లో

లములన్ బరితస్థలముల, గమనజవం బొప్పుచుండఁగ గా భయదముగాన్. ౭

సీ. శతధనుర్నితదూరజగతి వ్యాపించె నయ్యది యనంతబలుండునైన చక్రి

విషయంబునం జూడ ఓ వింతయే యట్టు లమ్మడువున నుద్రిక్తమదగజంబు

విక్రమంబునఁ బొల్పురవిష్ణుండు భుజదండఘాతంబునన్ నీరు ఓ కలఁకఁబాట

గాఁ జేయ నత్తటి ఓ గాఢధ్వనుల్ రేగ నవ్వార్త లాలించి ఓ యహివరుండు

ఆ. కాళియుండు తనయగారంబునకుఁ దిర,స్కార మద్ది యనుచు ఓ నోరువంగఁ

జాల కాత్తనై న్యసముదయమును గూడి, యరుగు దెంచె వేగ ఓ యరినడంప. ౮

క. చను దెంచి వీక్షణంబుల,కును బండువు సేయుచున్న ఓ కోమలగాత్రం

బున నీలనీరదము సీ,యనఁ జేయుచున్న వాని ఓ నఖలేశ్వరునిన్. ౯౪ 1070

సీ. శ్రీవత్సలక్షణచిహ్న తోరస్థలు హరివీతాంబరభారి శౌరి

స్థితసుందరాస్య నృప్రతిభయుఁ గోమలకమలసోదరచరణములు పంక

జోపమనాభియు ఓ నొప్పుగ నరుణంబు లగుచుఁ గన్నట్టి నిశ్చానుసార

మెలమిఁ గ్రీడించు నయ్యిందీవరాక్షుని శ్రీకృష్ణుఁ గనుఁగొని ఓ చేరఁబాటి

తే. పృథులరోషంబుమీఱ నింతేని తలఁచ, కతని మర్తంబులందు దంష్ట్రాభిఘాత

ములు కనంబడఁజేసి ప్రభూతతనువు, చేత హరిదేహమునుగప్పె ఓ భీతిదముగ.

చ. ఉరగము తన్నుఁ జాట్టుకొన ఓ నోపికగల్గియు శౌరి సుంత య

త్తరుణమునందు నంగము గడల్పక యుండెను దాని గాంచి యా

హరిచెలికాండ్రు మిక్కిలియు ఓ నార్తిని మున్గిరి స్వీయచిత్తముల్

హరిపయిఁ జేర్చి యంగసుహృదర్థ కళత్రసమస్తవాంఛలన్. ౯౪ 1072

క. వనజాక్షునకే యర్పించినవారలు గాన నపు ఓ చింతయు శోకం

బును భీతియు నొక్కువ్వుడి, కనఁబడఁగా మూఢబుద్ధికలితులు నగుచున్. ౧౦

క. ధరణిక్ హా! యని పడిపో,యిరి గోవులు వత్సతరులు ఓ వృషభంబులు దు

ర్భరదుఃఖంబున నార్పుచు, హరినే కన్దొనుచు నేడ్చినట్లుగ నుండెన్. ౧౧ 1074

చ. చరణములం గదల్పక యశంగతకార్య మి దంచు నెంచుచున్

హరిఁ గనుచుండె నట్టియెడ ఓ నావ్రజసీమను దుర్నిమిత్తముల్

ధరణిని నింగిని గలిగె ఓ దారుణకంపమహాగ్ని పాతముల్

పురుషులకెల్ల సవ్యభుజముల్ నయనంబులు కంపముం గనెన్. ౧౨ 1075

ఆ. దుర్నిమిత్తము లవి ఓ తోడనె భయమొప్పు, జూడఁ దెలిపె నట్టిసాధ్వసావ

హమ్ము లగుచుదోచు ఓ నట్టియుత్పాతముల్, కనఁబడంగ ఛానికని దలంకి. ౧౩౪

- క. నందపురోగము లివి యే, చందమునం గలిగెఁ దనదుఃసఖులు గొలువ గో
విందుడు రాముని విడిచనె, బృందావనభాగమునకుఁ శ్రీ వింటి మి దిపుడే. ౧౩
- క. అని తలపోయుచు నుత్పాతనికరమునఁ గృష్ణునకు నితాంతము కీడ్పాం
దె నటంచుఁ దలచి రాతని, ఘనమహిమము దెలియఁ జాలకయె పెనుభీతిన్.
- క. తమప్రాణంబులు మనసులు, కమలాక్షునియందె నిల్పి శ్రీ కలకాలం బీ
క్షమను సుఖంపం గోరుట, యమునాప్రాదవాత్త వగ భయము శోకంబున్.
- క. కలిగింపం గలవిలపడి, యెలనాగలు బాలకులును శ్రీ వృద్ధులు మొదలా
జలజాక్షునిపైఁ శ్రీతియె, కలిగిన వారొట నడ్డై శ్రీ కడు జవమలరన్. ౧౪౫ 1080
- తే. వత్సములయందుఁ బశువు లెబ్బంగిఁ బ్రీతి, నిడునొ యట్టులె భావమృగలడరమంద
నుండి వెడలిరి దీనులై శ్రీ యొక్కమాతె, కృష్ణుఁ జూచెడుకాంత యెసగుచుండ.
- సీ. మధువంశజలయందు శ్రీ మహిమ మొప్పారుచు భగవంతుడౌ బలభద్రుఁ డట్లు
భయసంభ్రమంబులఁ శ్రీ బర్విడువారలఁ గని నవ్వి యనుజుని శ్రీ యనుపమాన
సుప్రభావ శ్రీ మెఱుంగు సుభగుండు గావున నెమియు బదులాడ శ్రీ కేమికార్య
మొనరింపదగు ననియును దెల్పకయె యుండె నందాదు లత్తరుణమునఁదమకుఁ
- తే. జన్నికృష్ణునిపైఁ శ్రీతి శ్రీ చెలఁగుచుంట, నలుదెసలయందు దృష్టులుకలయఁబర్వ
బంకజధ్వజచిహ్న విభాసురములు, హరిపదంబులుగాన నశయ్యడుగులసడి. ౧౬౫
- క. దారిం బరికించుచు న, వ్యారెల్లఁ గళిందకన్యవంకకు నెట్లో
చేరిరి; విశ్వేశ్వరుఁ డగు, సారసనేత్రుని పదాంబుజముల నరయుచున్. ౧౭
- చ. సరసిరుహంబు వజ్రము ధ్వజంబు యవాంకుశముల్ మనోజ్ఞమా
హరిపదయుగ్మమందుఁ దగునట్టి సుచిహ్నము లొట గోవులై
సరణిని బోయె నాయెడలఁ శ్రీ జక్కఁగఁ జూచుచు గోపబాలకో
త్కరచరణాంతరంబులను శ్రీ దత్తచిహ్నము లెల్లఁ గాంచుచున్. ౧౮ 1084
- క. త్వరపడిపోయిరి యమునా, తరంగిణీతీరమునకుఁ శ్రీ దత్తరమతు లై;
యిరిగి ప్రాదమధ్యమున భీకర కాళీయాహినాథకాయం బెల్లన్. ౧౮౫ 1085
- చ. తనమృదుకాయముం బెనచి శ్రీ దారుణభంగిని గన్నడంగ దా
నిన గతచేష్టుఁ డైనగతి శ్రీ నిశ్చలుఁ డైనవిధంబునం గనుం
గొనఁ దగుచిన్నికృష్ణుని నిగూఢమహామహిమాభిరాముని
గనుఁగొనుచున్ ప్రాదంబు దరి శ్రీ కాతరులై స్మృతిదప్పి బాలకుల్. ౧౯ 1086
- చ. పలుకఁగ నైననేర కొకభావముఁ దెల్పఁగ నైనజాల క
య్యిలఁ బడియుండ దూరమున శ్రీ నెంతయు నార్తిని గాంచి; రట్లె గో
వులు నలుదట్ల నార్చుచును శ్రీ బొక్కుచు నుండఁగఁ గాంచి యెంతయున్
మలినములై న చిత్తముల శ్రీ మ్రాన్పడి రావ్రజవాసు లత్తటిన్. ౧౯ 1087

- సీ. అనవరతం బనంగతునియందు గోపికామానసంబులు దృఢానూనరాగ
వంతంబులుగ నుండుగవార లాశ్రీకృష్ణ సౌహృదస్థితకటాక్షవచనముల
నత్తటి దలంచుచు శ నాహరి ప్రియతముఁ డై సర్పవేష్టితుఁ శ డౌటఁ గాంచి
భరియింపరాని నోవ్వగలఁ దపించుచుఁ బ్రియతముం డప్పడు శ పృథుపృథాకు
- ఆ. వేష్టితాంగుఁ డగుట శ విశ్వత్రయం బెల్ల, శూన్యమైనయట్లు శ చూడబడఁగఁ
బలుక నేరకుండి శ రొలసినవగపెంపు, నను యశోద ముద్దుతనయుఁ గాంచి. ౨౦
- ఉ. ఇంతనరానిదుఃఖమున శ నేడ్పుచు నాహృదమందు దూఁడఁగా
స్వాంతమునం దలంచి యటు శ సత్వరమే యొనరింపనుండ నా
యింతులు నామె బట్టుకొని శ యీక్షణముల్ కలఁగంగ నశ్రువుల్
సంతత ఘుభిపాట సలిచందమునక విలపించు చెంతయుక. ౨౦౪ 1089
- ఉ. మందవసించువారల కమందతరప్రియముం దలంచు నా
నందకుమారుఁ డీవట కొనర్చిన చిత్రచరిత్రగాథ లిం
పొందఁగఁ జెప్పకొంచుఁ గమలోదరు సుందరవక్త్రచంద్రుపై
నం దగుదృష్టి లొప్ప మరణంబును గాంచినయట్లు లుండఁగక. ౨౧ 1090
- క. నందాదులు శ్రీకృష్ణుని, యందే ప్రాణాళి నిబ్బినట్టిం డ్రగుటక
సందేహింపక మడుపుఁ జొరం దలంచి ప్రయత్నపడఁగ శ రాముం డంతన్. ౨౧౪
- తే. తాను భగవంతుఁడౌట యత్నమును దాని
మాన్యై గృష్ణప్రభావమ్ము శ మానసమున
నెఱిగినట్టి దృఢప్రజ్ఞఁ శ డే యగుటను
గృష్ణుఁ డంతట మందలో శ నెల్లవారు. ౨౨ 1092
- మ. తననుం దిక్కని నమ్మియుంట మదిలో శ దా నెంచి సత్ప్రీతుమా
రనికాయంబుగ నాత్మహేతువునఁ బూరం బెన్న లేనట్టిచిం
తను బ్రాపించుటయుం దలంచి క్షణమాత్రం బట్లు మర్త్యచింతం
బనఁగాఁ జెల్లు నశక్తతం గని స్వమాహత్త్యంబు వర్ణిల్గన్. ౨౩ 1093
- చ. ఉరగవరేణ్యబంధనము శ లొక్కవడిం దొలగించుకొంచు శ్రీ
హరి యటు లేచె; నంతఁ బరమాత్మశరీరము వృద్ధిబొంది ని
ర్భరపరితాపదం బగుట శ వ్యాళము కృష్ణుని వీడి కోపవి
స్ఫురణమునక స్వకీయఘణాపుంజముఁ జక్కఁగ నెత్తి నిల్పుచుక. ౨౩౪ 1094
- తే. వేడినిట్టార్పుగములను శ వెడలునట్లు, చేయుచును నాసికారంధ్రసీమలవల
న విషభీకరమహ్నికణంబు లురులఁ గనుఁగొనఁగ సాధ్యమేకానికరణి నొప్పి.
- క. మలమలకాఁగెడు నల మం, గలమట్టులె యెఱ్ఱగాఁగఁ శ గనులుండఁగ ని
ఁప్పులు నోర వెడలఁజేయుచు, జలజాతుని గనుచునుండె శ సత్త్వము దూలక.

సీ. రెండుగాఁ జీలిన శ ట్లుండునాల్కలు సాచి దవుడలు నాకుచు శ దారుణగతి
నున్న నేత్రంబులనుండి విషాగ్నులఁ గ్రక్కుచు నున్న యాశ కాలభుజగ
వరునితో నాటాడు శ గరుడునిరీతిని హరి వానిచుట్టును శ దిరుగుచుండె
హరివైపుఁ గాంచుచుఁ శ నయ్యురగం బుండెఁ గాటు వేయఁగ నంతఁ శ గంజనయనుఁ

తే. డట్లుతిరుగుటచే బల శ మడఁగ భుజగ
వరుడు కడుఁ గుంది ఫణములఁ శ బయికి నిక్కఁ
జేయ శ్రీకృష్ణుఁ డాఫణిఁ శ జిక్కబట్టి
వంచి పృథుఫణముల నెక్కె శ వఱలుశక్తి. ౨౧౪ 1097

ఉ. అన్నిటికంటె నాది యని శ యందఱుచెప్పఁ గళౌఘకారణం
బన్న నుతిం జెలంగి యలశరారు సనాతనపూరుషోత్తముం
డున్నతభోగిభోగముల శ నొప్పుమణిప్రకరణంబు సోఁకఁగా
మున్నె మృదుప్రకాశతను శ బొల్పెడు నప్పదపంకజాతముల్. ౨౬ 1098

క. అతితామ్రవర్ణతం దగ, నతజనరక్షకుడు గావు శ నక హరి నృత్యం
బతులితముగ నొనరించెను, దిలిజాంతకుఁ డహిఫణాతతిపయి నటించన్. ౨౬

మ. కని గంధర్వులు సిద్ధచారణులు నుత్కంఠల్ కడుంగ్రాల దే
వనికాయంబులు దేవకాంతలు మదిక శ వర్ధిల్లు ప్రీతిక మృదం
గనినాదంబులు నానకధ్వనులు నిక్కం బొప్పఁగాఁ దెల్పున
వ్వినుతుల్ దక్కినవాద్యనాదములు వేఱేవ్వఱు మనోజ్ఞంబులై. ౨౬౪ 1100

క. తనరారఁగఁ బణవధ్వను, లనుపమగతి నొప్ప సుమమాయం బగువర్షం
బును గురియించుచు నేవిం, పను వచ్చిరి నర్తనంపుఁ శ బ్రౌఢిమ కనఁగన్. ౨౭ 1101

చ. హరిఖిలసంఘదండధరుఁ శ డౌట ఫణాగ్రములందు నృత్యమ
త్తరణమునం ధోనర్పఁగ శతప్రియశీర్షములందు భోగియే
శిరమును వంపకుండు ఘనశచిత్రపదాహతి నారమేశుఁ డా
శిరము నడంగఁ జేయునటు శ చేయు పెఱింగినకాళియాహియున్. ౨౭౪ 1102

మ. బలమెల్లక నశియింప భోగతతు లుద్యాంతంబులై చేడ్పడక
గులనర్పంబులు చుట్టునిచ్చియె కనుంగొంచుక వగం జెంద ము
క్కుల నోరక వడి నుష్టరక్తములపొంగుల్ కన్పడక నైజచే
ష్టలు మాయం గడుఁ గ్లేశ మందె శ నిలువక శక్యంబె యప్పట్టునన్. ౨౮ 1103

మ. మరలం గాళియుఁ డెట్టులో చెలఁగి దుశ్చారానంబునం గన్నులక
గరళం బుప్పటిలంగ మించురుషచే శ గాఢంబుగా నూర్పులక
వరుసం బుచ్చుచు శీర్షపంక్తి నెదియే శ వంపంగ నుంకింప కీ
శ్వరునిం గాంచునొ తచ్చిరంబుఁ బదసంఘారంబునక వ్రాల్పుచున్. ౨౮౪ 1104

- సీ. గంధర్వముఖ్యులు శ కడు మెచ్చి సుమవృష్టి గురియింప నదియును శ గోరి చేయు
పూజగాఁ గన్నడఁ శ బూర్వపూరుషుఁ డగుహరి యొప్పె నాతనియద్భుతావ
హమగు తాండవమున శ నాయహిపతిభణావితతి భుగ్నంబయి శ విఱిగినట్టి
యాతపత్ర మువలె శ నగపడ గాత్రంబు భగ్నమై తగ భూరివదనగవ్వా
- ఆ. రములనుండి గొప్ప శ ర క్తధారలు గాఱ, నవ్వు డతనిఁ జరము శ నచరము నగు
విశ్వమునకు నెల్ల విభుని బురాణపూ,రుషునిగాఁగ నెఱిఁగె శ రుష తొలంగ. 30
- క. తనమది నారాయణుఁగాఁ, గనె తలఁచి మహాత్మ! నీవె శ గా దిక్కని యా
తనిశరణు చొచ్చె గర్భంబున జగమంతయు వసింపఁ శ బొలిచెడుహరియున్. 30
- చ. తనఫణరాశి నిల్చి పదశతల్లజపాతమునన్ హృదంతరం
బునఁగల గర్వ మార్పఁ గడుఁ శ బొక్కుచు భోగగణాతపత్ర మొ
య్యన వగ వంచి యున్న భుజశగాధిపునిం బతిఁ గాంచి పత్ను లా
ర్చిని గని ¹వస్త్రముల్ సడల శ దివ్యకలాపము లట్టె వీడఁగన్. 304 1107
- క. కొప్పులుజాఱఁగ నీశ్వరు, ముప్పును దొలఁగించు నాదిపూరుషుఁ గనఁగా
నప్పడఁతు లేగుదెంచిరి, తప్పిది యని మమ్ముఁ గావఁ శ దగు నని వేడన్. 30
- ²చ. మనములు తెల్లదప్ప వెత శ మైకొన బాలుర ముందుఁ బోవు న
ట్లొనరిచి చెంతకేగి తమయొప్పుగుమేనులు భూమిసోక భూ
తనికరనాథుఁడై తనరు శ తామరసాక్షున కట్టె మ్రొక్కిరా
వనితలు సాధుశీలముల శ భాసిలువారలు గాన నత్తఱిన్. 304 1109
- క. గురుపాపము లొనరించిన, నురగేశుని నాత్మనాథు శ నొగిఁ దచ్చమలో
త్కరముననుండి విముక్తి, హరికృపఁ గనఁజేయఁ గోరి శ యంజలు లొప్పన్.
- ³క. శరణప్రదుఁడగు పరమేశ్వరు శరణు తగంగఁ జొచ్చి శ భక్తిభరముచే
నురగేంద్రపత్ను లిట్లని, పరినుతి గావింపఁ బూని శ పల్కిరి దేవా! 31 1111

— శాశియభార్యలు శ్రీకృష్ణుని వినులించుట. —

- క. కృతకిల్బిషుఁ డగు మాపతి, కితనికి నీవిచ్చినట్టి శ యీదండనమే
హిత మగు న్యాయమునకు నీ, క్షీలి నీయవతారము ఖలశశిక్షణమునకే. 314
- చ. అరితతియందు నాత్మజాలయందును నేకవిధంపుఁజొపు శ్రీ
వర! తమ కుండుగాని యొకభంగిని వేటుగ నుండఁబో ద దె
వ్వరిపయిఁ బక్షపాతమును శ బట్టి రుషం గొని దండనం బదే
వరుసను జేయఁబూనవు స్వభావము నీ కిది దానవాంతకా! 33 1113

1 “శ్చరద్వసనభూషణకేశబంధాః” అని మూలము. 2 “శాయం నిధాయ భువిభూతవలం
ప్రజేముః” అని మూలము. 3 “శరణదం శరణం ప్రసన్నాః” అని మూలము.

- ఉ. నీ వొనరించుశిక్షణము ఓ నేరుపునం దలపోయ మంచికే
దేవ! యగ్రా; దలంతువు మరది మునుముందుగ నిల్లె; యట్టులే
కాపున నిట్టిదండనమఖండదయాఫలమే యగుం గదా
పావననామ! మా వయిన ఓ పాపము లెల్లఁ దొలంగె ని త్తటిన్. 33౪ 1114
- చ. ధరణి నసాధువుల్ తగినదండన మొందినచో మహాఘముల్
త్వరగ నశించు నెట్టిదగు ఓ దారుణపాప మొనర్చెనో యితం
డురగశరీరముం గనియె ఓ నుగ్రతరాఘము దానిఁ జెందు నీ
యురుతరదండనం బరయ ఓ నొప్పె ననుగ్రహమాచు నద్దిరా! 3౪ 1115
- చ. తెలిసెను నీదుకోపము మరదిం బరికింప ననుగ్రహంచె యా
నిల నని నేటికి; మును పదెట్టిభవంబున గర్వహీనుఁ డై
జల రుహనేత్ర! నీవు గడుసంతసమందఁగఁ జాలునట్టిదై
యలరు తపం బదెట్టిగతి ఓ నాదృతిఁ జేసెనొ యెట్లెటుంగ నా? 3౪౫ 1116
- తే. ఇపుడు దుర్తానియై యున్న ఓ యితని పూర్వ
తప మదెట్టిదో సర్వభూతదయ గాంచి
ధర్మ మెద్దానిఁ జేసెనో ఓ తలచు సర్వ
జీవనుడ వీవు సంతృప్తిఁ ఓ జెందితిగదె. 3౪౬ 1117
- మ. పరమాత్మా! భవదంఘ్రిసారసరజస్సర్వంబు వాంఛించి శ్రీ
తరుణీరత్నము సర్వకామముల నాశ్రయ గోరకే మానుచున్
స్థిరమాపూన్కి వ్రతంబుఁబూని తపముం ఓ జేసెం గదా; భక్తిమై
జీరకాలం బిటఁ దత్పదాబ్జరజముం ఓ జెందెం గదా! యీతఁడున్. 3౪౭ 1118
- ఉ. ఈతఁ డొనర్చినట్టి తప ఓ మిట్టి దటంచు వచింప శక్తులే
థాతృముఖామరుల్ సురవిశతానసమర్చితపాదపద్మ! య
బ్జాతవిలోచనా! జగతిఁ ఓ ద్వత్పదపద్మరజంబు నొందు వి
ఖ్యాతతపోవిరాజితులు ఓ కాంచఁగఁ గోరరు స్వర్గలోకమున్. 3౪౮ 1119
- నీ. సార్వభౌమపదంబుఁ ఓ జక్కని పారమేష్ఠ్యంబుఁ బాతాళరాజత్వ మట్లై
యోగసిద్ధులఁ గోరఓ రోదేవ! వెక్కేల ముక్తిపదంబును ఓ బొందఁ గోర
రివ్వానికంటె సహిషితమగు నీదుపాదనేవయె భూరి ఓ పరమసుఖద
మిహన్ముగము భవ ఓ మెన్నఁ దమస్సాంద్ర మగుటఁ గ్రోధావిష్టఁడయ్యెఁజుమ్ము;
- తే. జన్మమున నిట్టివాడయ్యు ఓ జగతి నెవరి
కైనఁ బొందఁగ నలవిగా ఓ నట్టినీదు
పాదపంకేరుహరజంబుఁ ఓ బడయఁ గలిగె
నింతకంటెను బుణ్యం బదెన్నఁ గలదె? 3౪౯ 1120

- క. వనజాక్షా! భవచక్రంబునఁ దిరిగెడువార లాత్మఁ గల బూనికఁ గోరం
గను నీదుకరుణగల్గినఁ, గనఁజాలుదు రట్టిది యిటఁ కలఁగె ఘటికీ. 3౮ 1121
- వ. అచింత్యైశ్వర్యాదిగుణంబులు గలిగి, సకలదేహాంతర్వర్తియై, యిట్టిదనివచింపఁ
దరంబుగాని మహిమంబు చెలఁగుచుండ, నాకాశాదిమహాభూతంబుల కాశ్ర
యుండై, ప్రాక్కాలంబునందు నుండఁగల్గి, సర్వకారణుండై, కారణాతీతుండై
యలరుపరమేశ్వరుండ వగునీకు నమస్కారంబులు. 3౯ 1122

సీసమాలిక:—

జ్ఞాప్తికి మఱియుఁ జిశ్చక్తికి నిధివయి బ్రహ్మవై యింతని కలఁపకురాని
శక్తులు గలిగి యేసరణిఁ దలంచిన గుణరహితుండ వగుచు నవే వి
కారములును లేక క్రాలుచుఁ బ్రకృతిప్రవర్తకుండవునయి వఱు నీకు
వందనంబులు; సర్వబృందారకేశ్వర! కాలరూపుడ వయి కాలశక్తి
కాశ్రయుండ వగుచు కలరి సృష్ట్యాదిక సమయంబులకాసాక్షిశబ్ద మొంది
విశ్వరూపుడవయి విశ్వంబునకు నుపద్రవ్యప్రగాడగి దాని కరయ
గర్తవై మఱిసర్వకారకరూపుడ వయి యొప్పునీ కివె యంజలు; లొగి
నాకాశముఖ్య మహాభూతపంచక మల్లె శబ్దముఖంబు కలెనయట్టి
తన్మాత్రలైదును కదగు జ్ఞానకర్తేంద్రియములను దశకంబు కలెనప్రాణ
పంచకము మనస్సు కలఁచితబుద్ధిచిత్తములు నీయవి నీదు కలఁతువు లగును
మఱియును ద్రిగుణాభిమానముచే న్నాంశభూతాత్మరాశ్యనుభూతి యెవని
చేఁ గల్గు నట్టి యశచింత్యశక్తివి నీవు కావుననే నమస్కారము లివె;
తోయజాక్షా! యనంతకుండవయి కనఁబడకుంట నూత్నం బన క నొప్పిమఱియు
నొక్కయుపాధిచే కలఁనరుపఁబడు వికారములు లేకుండఁగ కలఁరాజులుటను
గూటస్థుడ వగుచు కలఁగొమరారి సర్వజ్ఞతను జెలఁగుచుఁ గలఁగడనియుఁ గొంద
ఱును లేదనుచుఁ గొందఱునుసర్వవేత్తయకా ననుచునల్పజ్ఞుండెయనుచుబద్ధు
డనుచు ముక్తుండు కలఁననుచు నొక్కం డని కాదనేకుం డని కడఁగి యిట్లు
నానావిధంబులఁ కలఁబూని వాదింపఁగ వానినెల్లను మాయఁ కలఁబూని యనుస
రించుచుండువు; మఱియెంచంగ నభిధాన మనఁగను నభిధేయ కలఁననొప్పు
శక్తిభేదమునను కలఁసకలంబుగాఁ దోచుచుండువు; దేవసంఘోత్తమేశ!
యట్టి నీకివె మ్రొక్కు కలఁగలఁలేశ్వరా!; ప్రమాణప్రమాణంబెయనం దగుదువు
తత్ప్రమాణాపేక్ష కలఁతలపోయఁగా లేనిజ్ఞానసంతుండవు; నిశ్శాస్త్వసరూప
వేదాత్మకుండవయి వెలయు చుండువు; ప్రవృత్తుండవు మఱి నివృత్తుండ వగుదు
వుపనిషద్బ్రాహ్మణ కలఁ నొప్పుదు; వోదేవ! వందనంబులు నీకు కలఁ వరుసఁగూర్తు
ఘమరేశ్వరందితా! కలఁ యాదినారాయణా! వసుదేవసుతుండ వై కలఁ వఱలి కృష్ణ

రామరూపంబుల శ రాజిల్లి ప్రద్యుమ్నుఁ డని యనిరుద్ధుండు శ ననియు సాత్వ
తుల కెల్లఁ బతివయి శ చెలఁగు నీకును నమోవాకముల్ సుగుణప్రవరుడ వీ పు
పాసకులకు నెల్ల శ ఫలవిచిత్రతకయి యాత్మ నాచ్ఛాదింతు శ వల్లె చిత్త
మాదియా వానివై శ యమరెడుచేతనాధ్యవసాయముఖవృత్తితతిని మించి
యుపలక్ష్యుడవగుచు శ నొప్పుచుందువు గుణద్రష్టవై చూడంగఁ శ దగకయుండు
వట్టి నీకు నొనర్తు శ మభివాదనంబులు; తర్కింప నించుకే శ దగనిమహిమ
మమరంగ, సర్వకార్యముల యుత్పత్తిప్రకాశ హేతుపలక్ష్య మనఁ దగుదు
వోహృషీకేశ! నీ శ వొప్పుదు వెల్లెడ నరయ నాత్మారాముఁ శ డనఁగ మాన
శీలియనంగ నిట్టోలిఁ బ్రకాశించు నట్టి నీ కివె మ్రొక్కు శ లమరపూజ్య;
ష్టాలసూక్ష్మంపుగతుల నెఱింగినప్రోడ వరయ సర్వమునకు శ నధివిభుడవు
విశ్వ మెవ్వనియందు శ వెలయకుండునొ యట్లు తనరుదు విశ్వండు శ వనఁగ నొప్పి

ఆ యలరుచుండు వల్లె శ యఖిలవిశ్వాధ్యాసమునకుఁ దదపవాదశమునకు సాక్షి
వగుదు వాద్యయష్టు శ నైన విద్యావిద్యులకును హేతు వగుదు శ సకలమూర్తి.

వ. భగవంతా! యట్టి నీకు నమస్కారంబులు. దేవదేవా! నీ వనివలండువయ్యు
ననాదికాలశక్తిం గైకొని దృష్టిమాత్రమునఁ దత్తత్స్వభావములం బ్రోత్స
హించుచు గుణత్రయంబున నీవిశ్వమునకు జన్మస్థితిసంహారంబులం గల్పించుచు
సార్థకవిహారుండవై క్రీడింతువు. జగత్త్రయంబునంగల శాంతాశాంతమూఢశరీ
రంబు లెల్ల భవత్క్రిడోపకరణంబులై యున్న నిత్రటి సాధుజనంబులను, ధర్మం
బునురక్షింప సూహచేయు నీకు శాంతశరీరంబులు ప్రియంబులై యుండు. ౫౦

క. వనజాక్షా! మాపతి యీ, ఘనభుజగాకృతిని నీకుఁ శ గావించిన త
ప్పును దీని నిప్పుడొకపరి, యనుకంప సహింపఁ దగుదు శ వాత్మజుఁ డగుటన్. ౫౧

క. తనయులుచేసిన యచకృతి, జనకులు మన్నించుచుంట శ సాజమకాదే
ఘనశాంతమూర్తి వగుటక, దనమది నెఱుంగండు నీదు శ తత్త్వ మితండున్.

ఆ. మూఢుడొట నీదుఁమూర్తి నెఱుంగఁడు, కానఁ దప్పు నైఁప శ గా దగుదువు;
ప్రాణములను వదల శ ఫణివరుఁ డున్నాఁడు, కావఁ దగుదు విష్ణు శ కంజనయన!

*చ. జననముచే స్వతంత్రత యసంభవమాఁ గద స్త్రీల కెన్నఁగా
వనితలమాట సాధుసమవాయము సత్కృప జూపఁగాఁ దగుక
వనరుహనేత్ర! మా కనఁగఁ శ బ్రాణములన్న నధీశ్వరుండె కా
వునఁ బతిభిక్షు బెట్టు మిటఁ శ బోలును నీ కిది ధర్మపద్ధతిన్. ౫౨

1128

1చ. తరుణు లటంచు మీకుఁ బతిదానము చేయుట న్యాయ్యమంచు ని

* “స్త్రీణాంసాధుశోచ్యానాం” అని మూలము. “సాధుభిశ్చోచ్యానాంజాత్యైవాస్యాతం
ల్యోత్ పరమదైన్యంధ్యనికం” అని వ్యాఖ్య. 1 ఇది వ్యాఖ్యాభిప్రాయమే యగునని యెఱుంగందగు.
శాం-భాగ—18

త్తరుణమునందు నీభుజగతల్లజమున్ బ్రదికింతు నేని యీ
ధరఁ గలవారికెల్ల మృతి శ తప్పక కల్లఁగఁ జేసి నట్టులొఁ
గరము దురాత్ముడొంట నని శ కంజవిలోచన! యెన్నకుండుమా. ౫౨ 1129

క. దనుజాంతక! మీయాజ్ఞఁగొని యీతఁడు బ్రదుకుటకును శ ఊఁచి నదే భీ
తిని నెవ్వరు మావలనం, గనకుండుటకును నదెట్టిశకార్యము గలదో. ౫౩ [కద
తే. ఆజ్ఞ చేయుము దాని మేఘమాచరింతు, మంబుజాక్ష! దానికలమె శ యగుదుము
యేమిపంచినఁ జేయంగనెన్ను వార,మనుచు నానాగపత్ను లాశ్రిని బలుకుచు.

చ. తను వినుతింపఁగా నలరి శ తామరసాక్షుఁడు పాదఘట్టనం
బున ఫణరాజి భగ్నతనుబొందఁగ మూర్ఛిలి యున్న కాళియున్
మనమునఁ గల్లనత్కరుణ శ మంచిప్రవృత్తికిఁ దేఁ దలంచి మా
నె నడఁగఁద్రొక్క; నంత దననిర్భరసత్త్వము దూలిపోవుటన్. ౫౪ 1132

చ. హరికృప మెల్లఁగాఁ దనువునందు నసూత్కర మట్టె చేరఁ గా
వర మెటా పాటిపోవఁగను శ భంగమునొందిన యింద్రియంబు లె
వ్వరుసనొ నిల్వ నూర్పుగమి శ భారముగా వెడలించుచున్ మహా
తురతఁ గరంబులన్ మొగిచి శ తోయజనాభునిఁ గాంచి యిట్లనున్. ౫౫ 1133

— శాళియుఁడు హరిని వినుతించుట. ౭౭ —

క. పరమేశా! భవమాదిగఁ, బరహింసాకరము మాస్వభావము మఱి భీ
కరతామసులము క్రోధంబరయఁగఁ జిరకాల ముండు శ నదియగుఁ జావ్వి. ౫౬

ఆ. ప్రాణివితతికిన్ స్వభావము దుస్స్వభ, మద్ది దుష్పిశాచ శ మట్లు తగిలి
విడువకుండు; సృష్టి శ వెలయించు నప్పుడు, వానివాని కర్తవ్యముచేత. ౫౭

*సీ. తిర్యక్సమాహంబు శ తీవ్రస్వభావంబు బహువిధంబుల సృష్టి శ పరఁగఁ జేసి
నాడవు; కావున శ నానావిధస్వభావముల నయ్యవియు బలముల శక్తు
లను బొల్పుచుండును శ జననంబు స్థానంబు నాశయమును బీజమాకృతియును
బలుతెఱంగుల నుండు శ జలజాక్ష! షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్న! శాశ్వత! మహాత్మ!

తే. యట్టి తిర్యగ్గణంబులయందు మేము, సర్పజాతుల మగుదుము శ జన్మముననె
మన్యు వధికంబుగా నుండు శ మాకు నీదు,మాయచే మోహితులమయిమహిం

చ. కనుకనె నీదుమాయ నెటుగఁగాఢతరంబగు జ్ఞానయక్తిచే [దగుదుము. ౫౮
తను విడువంగ నేర్తుము? విధాతవు విశ్వసమూహభర్తవై
తనరుదు వెల్ల కార్యముల శ తత్త్వ మెఱుంగుదు వీవు నీదుమా
యను విడువంగ నీకృపయె శ యకా గదహేతువు మాట లేటికిన్. ౫౯ 1137.

క. తలపోయు మనుగ్రహ మో, జలజాక్ష! నిగ్రహంబొ శ సర్పంబుల దొ

* “నానాస్వభావవీర్యాజ్ఞో యోనిబీజాశయాకృతిః” అని మూలము.

కులమునఁ బుట్టినమా కెది, తలఁచెదవో యుక్త మనుచు ి దానిన్ దయచేన్.

క. ఆనతి యిమ్మని వేడఁగ, సూనాంబకుతండ్రి మాయ ి శోభిలఁ గార్యం
బూని యొనరింపఁగా ఊతి, మానుషజనిఁ గాంచియున్నమాధవుఁడంతన్. ౧౧౪౫

క. కాళియుఁ గనుఁగొని యిట్లను, వైశమ సంద్రమున కేగవలయు నిలువఁగా
నేల యిట నాలసింపకు, పోలు నిదే యనుచుఁ దోచె ి బుద్ధి ఫణివరా! ౬౦

క. జ్ఞాతులతో నిజబంధు, వ్రాతముతో నిపుడె తరలి ి వార్ధికి బొమ్మా
చేతస్సమ్మదముగ గో, వ్రాతము మానవులు ద్వీపపతినిన్ దీనిన్. ౬౦ 1141

తే. అనుభవించుచుగాక యశ్చానుసారః, మేను నీ కిడినట్టి యీశయానతి నిరు
సంధ్య లందెవ్వఁడు తగంగసంస్తరించు, నతఁడు మీనుండి సాధ్వసమందకుండు.

క. నాకు విహారస్థానం, బై కడుఁ బావనమునైన ి ప్రాదమున నిందున్
వేకువ మునింగి భక్తిని, నాకులకున్ బితరులకు మనంబు లలరఁగన్. ౬౧౫

క. మునులకుఁ దర్పణ మొనరించునొ యాతఁడు, నుపవసించి ి సారిది నను మనం
బున స్తరియించునొ యాతఁడు, ఘనపాపవిముక్తి నపుడె ి కాంచుం జూమ్మా. ౬౨

చ. రమణక నామకంబయి విశరాజలి యుత్తమమైనయట్టి ద్వీ
పము విడనాడి యెవ్వని యశపారభయంబున సీప్రాదంబు సే
వ్య మనుచుఁ జొచ్చినాడెవొ ఖగధిపుఁ డాగరుడుండు మత్పదా
బ్జముల సులక్షణంబుగల ి సర్పము నిన్ను గ్రసింప కుండెడున్. ౬౩ 1145

క. అని యద్భుతకర్తుండగు, వనజాతుఁడు కృష్ణుఁ డెన్ని ి పలుకఁగ విని శ్రీ
శుని గాళియుండు పూజిం, చెను దత్పత్నులునుఁ గృష్ణు ి శ్రీప్రదు నజనిన్.

*తే. ఆదరంబున నూత్నదిగవ్యాంబరముల
మాల్కముల శ్రేష్ఠతమరత్నమయ కలాప
ములను శ్రీచందనంపుఁ జరర్పలను భూరి
తరమగుచు నొప్పునుత్పలదామమునను. ౬౪

1147

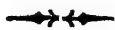
క. గరుడధ్వజు విశ్వేశ్వరుఁ, బరమాత్ముని బూజచేసి ి భక్తిఁ గొలిచి ర
త్తరుణమునఁ గాళియుండును, హరిని బ్రసన్నాత్తుఁ జేసి ి యాదృతి దనరన్.

చ. అనుమతినొంది మిత్రతనయావళి భార్యలు తోడరాఁగ న
వ్వననిధి మధ్యభాగమున ి భాసిలు ద్వీపవరంబుఁ జేరె; ప్రా
దినియును నాటఁగోలె ముని ి దేవవరాఘ్నితపాదపద్మం డై
తనరి మనుష్యదేహమును ి దాల్చి విహారము సల్పుకృష్ణుఁడున్. ౬౬ 1149

* “దివ్యాంబరప్రక్షణిభిః పరాక్రైరపిభూషితైః, దివ్యగంధాన శుభ్రైశ్చ మహతోత్కృష్టల.

మాలయా” అని మూలము.

ఆ. మది ననుగ్రహింప శ నదియది స్వాదూద, కములు వెలయుచుండ శ గరళబాధ
వదలి పోవ ధేనుశవారమునకు మాన, వులకు గమ్యమగుచు శ నలరెమిగుల.

ప దు నే డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ యమునాహ్రదచరిత్రము. ౧—

చ. అని శుకయోగి తెల్పి విని శ యద్భుతపాత్రుఁడు కాళియాహి చ
క్కనిఫణివాసమా రమణశకం బనుద్వీపము నేల వీడెఁ దా
ద్భుత కతఁడొక్కఁడే తనకు శ నుగ్రభయం బొనఁగూడునట్టి త
ప్పును బొనరించెదేని? ఫణిపూగమునిర్భయవృత్తి నుండఁగన్. ౧ 1151

క. అనిప్రశ్నింపఁగ శుకముని, యనియెన్ మును సర్పభక్తిసలరెడు మనుజుల్
జననాథునకుఁ గరంబులు, కొనిపోవువిధంబు తోడఁ శ గోరికమీఱన్. ౧౪

సీ. సర్పభయ మ్మదోచందంబునం గల్గకుండుటకై తగుపిండివంట
లాదియకా వస్తువు శ లమవస నమవసఁ గొనిపోయి ఛాయనే శ జనులకొసఁగ
నావిర్భవించి సుశమాదులు లేనట్టి యలవనస్పతిమూలములను బెట్టు
నట్టులేర్పడి యుండె శ నాచార మొక్కండుఁ ప్రతివర్షమందు సరపంబు లేల్ల;

తే. దమకు జనులిడి నట్టియంశమును బ్రీతిఁ
దమ్ము రక్షించుకొనుట నితాంతమహిమ
మున నెసంగెడు నాగరుడునకు భక్తి
నిడుచునుందురు వానిని శ విడుచు నతఁడు. 3 1153

క. గరుడుని భీతియె కలుగమి, నురగులు సౌఖ్యముగ నుండు శ నొగి సర్పము లి
క్కరణిని గరుడున కీయఁగ, గరళముపెంపున మదించితాళియఫణియున్. 3౪

సీ. వీర్యమదంబున శ వెలయుచు వై నతేయుని దృఢంబుగ నెంచి శ తనదుభాగ
మాతని కీయక శ యనుభవించెను దానె భగవత్ప్రియుండయి శ యగణితమగు
మహిమమునం దగి శ మానసీయచరిత్రుఁ డౌసువర్ణుఁడు కాళియాహిజంప
వాంఛించి యధికజీవంబునఁ బటతెంచె బైబడ నరుదెంచు శ వై నతేయుఁ

ఆ. గాంచి కాళియుండు శ గరళంబె యాయుధముగ నెసంగువాఁడెయగుటనాలు
కలు భయంకరముగఁ గ్రాలంగ నయనంబు, లుగ్రములుగ నుబ్బియొప్పుచుండ.

క. తనమ స్తకపంక్తిని బై, కొనరంగను లేపియునిచి శ యురుతరవేగం
బున గరుడుపైకి నడతెంచెను; జక్రికి వాహనమయి శ సిద్ధబలుం డై. ౬ 1156

చ. కరము భయంకరం బగుచుఁ శ గ్రాలుపరాక్రమ మొప్పు నొప్పు నా
గరుడుండు తీవ్రకోపమున శ గాఢజవంబునఁ గాళియాహిపై

- నురుతరశౌర్య మొప్పునటు శ లొక్కమెయిం బడి చిమ్మిచిమ్మిక
 ర్బురరుచి వెల్లువామదళముం బయికెత్తియె తాచె నెంతయున్. ౭ 1157
- మ. వినతాపుత్రుని పక్షతాడనమునన్ శ వే విహ్వలత్వంబునుం
 గని యందుండఁగ నోడి యెవ్విధినో యీశకాళిందియందున్న నీ
 రనిధిబోలిన మధ్ధుఁ జేరె నరపాత్రా! యాహ్రదం బెన్నఁ దా
 ర్బున కెబ్బంగిఁ జొరంగరాకయె చెలంగున్ నిమ్నవార్యున్నతిన్. ౮ 1158
- చ. ఇతరులుకూడ నందుఁ జొర శ నెంచరు లోతుగ వారియుంట నో
 ట్టితివరేణ్య! యందు నొకశచేడ చరించుచు నుండె నద్ది య
 చ్యుతునకు వాహనంబగుచు శ నొప్పుఖగేంద్రున కెల్లకాల మా
 దృతి గ్రహించుభక్ష్యమగు శ నేచినస్త్రీతి సుపథ్ణఁ డొక్కటన్. ౯ 1159
- క. దానిం దినఁ గోరిచనన్, మానిపుఁ డట సౌభరియను శ మహితాత్ముఁడు తా
 నూనిననియతిఁ దపంబును, బూనిక నొనరించుచుండె శ భూతకరుణచేన్. ౧౦ 1160
- క. వలదని గరుడుని గనుచుం, బలికెను దార్భ్యండు మానిపలుకు గొనక మి
 క్కిలియాకలిఁ గొనియుండుట, బలవంతముమీఱఁ జిక్కఁబట్టి కొని చనెన్. ౧౧ 1161
- క. మీనపతి నిట్లుకొని చనఁ, గా నెంతయుఁ బొగిలి దైన్య శ కలితములగు నా
 మీనములఁ గాంచి సౌభరి, యానెలవుననుండు వానియా ర్థి యడంగన్. ౧౨ 1162
- చ. కరుణచెలంగఁ బల్కెను ఖగఁగిటిపాలుఁడు తార్భ్యుఁ డిందు సం
 చరణముచేయు మీనముల శ సత్త్వముపొంగఁగఁ జొచ్చి యిప్పుడె
 క్కరణిని గొంచుబోయె నటు శ క్రమ్యుఁ బట్టిగ్రసించునేని స
 త్వరమ గతాసుఁడయ్యెడును శ బల్కిది సత్య మటంచుఁగ్రోధి యై. ౧౩ 1163
- చ. మునిపతి శాపమిచ్చె; ఫణిముఖ్యుఁడు కాళియుఁడే యెటుంగు నీ
 మునివరుశాప మన్యఫణిపూగము నించుకయే నెటుంగ దా
 వనరుహనేత్రువాహనము శ వంకజనించిన భీతినేగి చొ
 చ్చెను హ్రద; మందెయుండె నొకశచేటును గానక స్వేచ్ఛమీఱఁగన్. ౧౪ 1164
- క. హరి దానిని వెడలించెను, ధరణీశ్వర! యిట్లు దుష్టదారుణభుజగే
 శ్వరు సాగ నంపి కృష్ణుఁడు, త్వరపడి యమ్మడుగుఁ బాసి శ వచ్చెన్ వెలికిన్. ౧౫ 1165
- చ. మనసున కింపుఁబెంచు సుమహాలికలన్ ధరియించి హరిచం
 దనఘనచర్పలం దనువు శ తద్దయు నొప్పు మనోహరాంబరం
 బును ధరియించి దివ్యమణిపుంజ విభాసురభూషణంబులున్
 గనకకలాపరాజి దగఁ శ గాంచనచేలుఁడు రాఁగ గోపకుల్. ౧౬ 1166
- క. మరలం బడసినప్రాణోత్కరమున నింద్రియము లట్లు శ కడు వేగమ లే
 చిరి భూమినుండి మనసులు, పరమానందమునఁ బోదలఁ శ బ్రమదము పొంగన్.

క. హరిఁ గౌఁగిలించుకొని; ర, త్తరుణమునందున యశోద య తమి రోహిణియున్
ద్వరపడి నందుఁడు గోపాత్మరములు గోపికలు కృష్ణుఁ య గ్రమ్మఱఁ గనుచున్.

తే. తమమనోరథములు పండ య ధన్యతఁ గని, నట్లు లలరిరి; బలదేవుఁ డనుజుఁగృష్ణు.
గౌఁగిటం జేర్చుకొని హరి య కార్య మెల్లఁ, దెలిసియుండుట సుస్థిత య మొలయఁ

చ. తరువులు గోవులున్ వృషభతల్లజముల్ మఱి వత్సముల్ మహా [గాంచె.
త్తరముదమొందె విప్రసముదాయములున్ సకళత్రులొచు స
ద్గురువులు నందుఁజేరి యిదె య భూతరాహికిఁ జిక్కి నీసుతుం
డరుదుగ వెల్వడం గలిగె య నారయ నీయదియే యదృష్టమా. ౧౭ 1170

క. ఈయాపద విధివశమునఁ, బాయంగాఁ గలిగెఁ గాన య బ్రాహ్మణులకు నీ
వే యే దానము లీఁగల, వో యవ్వానిని నొసంగు య టొప్పన్ రాజా! ౧౭౪ 1171

తే. పుణ్యవశమున శ్రీకృష్ణమూర్తి యిట్టి, యాపదం బాయంగాఁ గల్గె య నట్లుగాన
దానముల నిమ్మనంగ నందవ్ర జేశుఁ, డల్లె స్వర్ణంబు గోవుల య నలరి యొసఁగె.

*చ. అనితరభాగ్యశాలిని మహాసతి యప్పు యశోద నప్తన
త్తనయుని లబ్ధిచే నతిముదంబును గాంచినదాటఁ గృష్ణు నొ
య్యన విగిగౌఁగిలించుకొని యంకమునం దిడుకొంచు నశ్రుబిం
దునికర మత్తఱిక్ విడిచెఁ య దోషమిఁ బల్కఁగ సుంతయేనియున్. ౧౯ 1173

చ. ఖరకరుఁ డస్తమించె; నెటుగొని చనంగను లేమి నవ్విభా
వరి యమునాతటంబు నొకభాగమునన్ శ్రమకర్మితాత్మ లై
జరప దలంచి రెల్లరును య స్వాంతము లాకలిదప్పులన్ నిరం
తరపరితాప మందఁగ నితాంతము గోవులు నట్లె తూలగన్. ౨౦ 1174

క. హరియును రాముఁడు నట్లే, పరితాపముఁ గనుచు స్వీయబంధుజనులతో
సరిగ వసించిరి రాఁగల, పరితాపము దీర్చుగోరి య భద్రదు లగుటన్. ౨౦ 1175

— శ్రీకృష్ణుడు కార్పిచ్చునుండి గోవులం గాపాడుట. —

సీ. అర్ధరాత్రంబునయందు గ్రీష్మర్తువు గావున నందున్న య కాననమున
దావాగ్ని యుదయించి య తలుకున వ్యాపించి నలుగడలం బ్రాఁకినందముఖులు
నిదురించుచుండ నయ్యదనున దహియింపఁ బూనె గోవులచుట్టు య పూన్కిఁగ్రమ్మి;
దావానలం బిట్లు య తఱైయిగిని గ్రమ్మి కాల్చుచుండు తెఱింగి య కలఁతనొంది

తే. గోపకులు సంభ్రమంబునఁ య దాపశాంతిఁ, జేయు వెర వెన్ని తోడమిశ్రీహరిఁ దన
మాయచే మానుషాకృతి య మహిమవెలయఁ, దాల్చి నట్టిదై వము వేడఁదగు

క. మనములఁ దలంచి శరణంబును వేడిరి కృష్ణ! కృష్ణ! య భూతావాసా! [నటంచు.
ఘనవిక్రమ! శ్రీరామా! కనుమా యిదె భయదమైన య కార్పిచ్చు వడిన్. ౨౪

- క. మీవారమైన మమ్ముక, బోవిడువక మ్రింగ నిదిగొ శ పూనెం జూడం
గా విలయకాలమందలి, పావకువలె దుష్టరముగఁ శ బరఁగెం జమ్మి. ౨౩ 1178
- క. నీవే ప్రభువపు కృష్ణా! నీవారము మేము ప్రీతి శ నిన్నే గనుచు
వావిరిఁ గాలముఁ ద్రోతుము, గావున నీబారినుండి శ కావుము త్వరగన్. ౨౩౪
- క. అకుతోభయములు నీపాదకమలముల్ వాని విడువఁ శ దలడు మదెపుడు
సకలశుభప్రదుఁడవు నీ, విఁకఁ గాలము పుచ్చుకుండఁ నే కావఁ దగున్. ౨౪ 1180
- క. అని వాపోవఁగ లోకావనదతుఁడు కృష్ణమూర్తి శ బంధుజనులదొ
వనటం దలంచి తానే, యనంతుఁడై భూరిశక్తి శ నలరుట నపుడే. ౨౪౪ 1181
- ఆ. తన్ను నమ్మియున్న శ తద్వజవాసులఁ, గావ నెంచి శక్తిఁ శ గాటుచిచ్చు
నెలమిఁ దీవ్ర మనుచు శ నెంచక దిగమ్రొంగె, దాన వారు భీతిమానునట్లు. ౨౫

ప దు నె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి గ్రీష్మర్తువునందు విహరించుట. ౨౬

- క. హరిదివ్యచరిత్రము నీ, కరణిక్ వినిపించి మానిశకాంతుఁడు మఱియున్
నరపతికిఁ దెల్పె నవ్వలి, హరిచరితము వేడ్కమీఱు శ నట్లుగఁ బిదపన్. 1183
- క. ఆరాత్రి యిట్లు కడువ ము, రారాతియు సమ్మదాత్మశరౌ జ్ఞాతులు స్వీ
యారమ్యకీర్తిఁ బాడుచు, దో రాఁగన్ గోవ్రజంబుతోడ దగువ్రజమున్. ౧
- తే. తాఁ బ్రవేశించె; నీవిధిఁ శ దద్వజమున
గోవ్రజమ్మును బాలించు శ కుతుక మొక్క
వ్యాజముగఁ గల్గిమాయచే శ హరిగతులఁ
దిరిగి రారామకృష్ణు లశ్చెరువుగాఁగ. ౧౪ 1185
- సీ. వాసంతికశ్రీడ శ లీసరణిక్ సాగ నరుదెంచె గ్రీష్మర్తు శ వల్లనల్ల
నను బ్రాణులకు నెల్ల శ ననుమోదదం బది యంతగా గాకుండు శ నట్టులైన
బృందావనసుగుణ శ బృందముచే గ్రీష్మ మయ్యు వసంతంబునట్టు లద్ది
కనఁబడె; నావ్రజంబున రామునిగూడి కేశవుండు వసించి శ కేశసల్పు
- తే. చుండె గావున నద్దియు శ నుండె నట్లు, ముండువేసవి నెలయేళ్లు శ నిండిపాఱు
గలుగునిర్దోషముల ఝిల్లికలకతోర, నిస్వనము వినఁబడకుండె శ నెలవున నట.
- క. నెలయేళ్ల నీటితుంపురు, లలముకొనన్ స్నిగ్ధములగు శ నవనీరుహమం
డలముల మండితమై వన, మలరారెం జూడఁజూడ శ నందంబగుచున్. ౪ 1187
- చ. అనిలుడు ప్రాదినీసలిలజాకర నిర్ధర తుంగభంగరా
జిని బొరలాడి తామరలు శ చెంగలువల్ మఱి యుత్పలంబులున్

1 “యత్రాస్తిభగవాన్ సాక్షా ద్రామేణ సహకేశవః” అని మూలము. 2 యత్ర నిర్ధరనిర్ధార
నివృత్తనవ్వికాస” అని మూలము.

- గనులకు విందుచేయ నటగల్గిన పుష్పాడులెల్ల సంగ్రహిం
చి నెఱి సువాసనల్ పొలయఁ శ జిత్రగతుల్ దగ సంచరింపగన్. ౪౫ 1188
- చ. వనమున నందు శాద్వలము శ బాగుగ నొప్పి సుఖంబు గూర్పఁగా
జనులకు మండువేసవి నెసంగెడు తాపముగాని సూర్యవం
కను జనియించు వేడిమియై శ గాని రవంతయు సోఁడదయ్యె; హా
దిను లపు డెండవేడిమికిఁ శ దెప్పన నింకక నిమ్న వారితోన్. ౫ 1189
- క. ప్రవహించుచుండె గావున, నవిరతము మహోర్ధ్వ వితతు శ లంతట వ్యాపిం
ప వసుమతీభాగంబులు, ప్రవిమలపులినములు తడిసిరమ్యతమములై. ౫౫ 1190
- చ. వెలయుచునుండ నత్తటిని శ వేయిమయాఖము లొప్పు భానుకాం
తులు విషముక బలెక గవిసి శ తోరపుశక్తిని సారసంగ్రహం
బలయకచేయఁ జాలు నవీయయ్యును భూమిరసంబుగాని శా
ద్వలములనొప్పురమ్యతరభాగముగాని రవంతయేనియున్. ౬ 1191
- క. హరియింపఁ జాలకుండెను, దరువరములు కుసుమితములుఁ శ దద్దయు సిరులం
బరఁగుచు నుండెను బతులు, విరావముల హరిరీతి శ వెలయించుటచేన్. ౬౫ 1192
- చ. వినవిన నెంతయుకొ మిగుల శ వేడుక నించుచునుండె నవ్వనం
బున మృగజాతు లార్వ నదీమోదమునించుచునుండె జిత్రరీ
తి నభులు బర్హిసంఘములు శ తృప్తి తగక శ్రుతిపేయగాన మొ
య్యన వినఁ జేయుచుండెను బిశకావళి కూజితముల్ వినంబడెన్. ౭ 1193
- క. సారసములు ప్రీతిమనో, హరినినాదముల నెప్పు శ డానందము న
వ్వారిగఁ గల్గెం జేయుచు, గోరిక లలరార నుండె శ గోవిందుఁ డటన్. ౭ 1194
- క. బలభద్రుడు తనతో నిమ్మల వనమున విహరణంబుఁ శ బూని సలుప వే
డ్కలు మించ నిరతిశయభూతుల మించినవాడు గానఁ దొలి గ్రీష్మమునన్. ౭౫ 1195
- చ. వని విహరింపఁబూని మృదుభద్ర నినాదమనోహరంబుగాఁ
దనరెడు వేఃపూదుచు నితాంతము దేహ మెటుంగకుండగో
పనికరగోధనంబులు కృపం దముఁగాచు నటన్మ నమ్మకం
బున వెనువెంట రాఁగ వనముం దమి జొచ్చెను గార్యసిద్ధికై. ౮ 1196
- చ. లలిత నవీనపల్లవములకొ సుమగుచ్ఛమయూరబ ర్హకం
బుల సుమమాలికావితతిఁ శ బొల్బగుఢాతువులకొ విచిత్రభూ
షల నొనరించి తాల్పుచు నెసంగెడువేడుక రామకృష్ణము
ఖ్యులు వ్రజబాలు రాడుచు మహోద్యమ మొప్పుగఁ బోరు సల్పుచున్. ౯ 1197
- క. పాడుచు న్వేచ్చానుగతిక, గూడుచు విహరించి రంత శ గోరికక గృష్ణం
డాడుచు నుండఁగఁ గొందలు, పాడక మొదలిడిరి ముదముఃపైపైఁ బొంగన్.

సీ. వేణువు లూడుచు శ విమలభావంబులఁ గొందఁ టుండిరి; మఱిగొందఁ జుపుడు
కరతాళముల బిట్టఁగా వైచుచును గొమ్ము లూనివాయించుచు శ నుండి; రంతఁ
మఱియును గొందఁట శ మంచిది మంచిది బాగున్న దని స్తుతిపచనములను
బలుకుచునుండిరి; శ సులలితగోపాలజననమ్మునం దమరెని నితరులు

తే. తెలిసికొనకుండ నమృతాంధశులు ప్రయత్న
ముననె కప్పుకొనుచును రాశమునిని గృష్ణు
గోపకు లనంగఁ బరఁగుచుఁ శ గోరి నటుని
నటుల యట్లు నుతించిరి శ నైజభక్తి. ౧౧

1199

చ. ఇరువురు సోదరుల్ విహరణేచ్ఛలు పొంగఁగఁ గూడఁటుల్ మనో
హరతఁ జెలంగ మండలమునట్లు చరించుచు నైకతమ్ముపైఁ
ద్వారపడి దాటుచున్ గదియ శ వచ్చినవారిని హెచ్చరించుచున్
గరముల నప్పఱించుచుఁ దగఁగం దముజేరఁగఁబట్టి లాగుచున్. ౧౧౫

1200

తే. మల్లయుద్ధ మొనర్చుచు శ నెల్లగోప
బాలురంగూడి క్రీడించి శ రోలి నంత;
బాలకులు నృత్యములు సేయఁ శ బాటపాడి
వాద్యముల మ్రోయఁ జేయుచుఁ శ బలువిధముల. ౧౨౫

1201

క. వినుతించుచు బలిబలి న, ర్తన మిది బాగున్న దనుచు శ స్తవపచనంబుల్
మనమలరఁ బల్కుచుండిరి, జనవర! యాసోదరులు ప్రశంసార్హముగన్. ౧౩

సీ. వారొక్కచోట బిశల్వఫలంబుల మఱిగుగ్గులుఫలంబులను నాశమలకఫలము
లను బిడికిళ్లలోన నిముడఁగాఁ జేసికొనియాటలాడిరి శ మనల నొకరి
నొకరు తాఁకఁగనొప్పుదీక్ష నని పం దెముల్ పలుకుచు ముందుగాఁబరువు వాటు
వానిఁ దాఁకఁగ యత్నమూని యాడిరి మఱి డాఁగురుమూఁతలకడంబు మీఱ

తే. నాడుచుండిరి మఱియు నశయ్యైతెఱంగు, లైన బహువిధకేళుల శ నలర మదుల
వేడ్కపడుచుండి రొక్కెడశవివిధమృగప, తత్త్రి చేష్టలు గావింపఁదలపుఁగొనిరి.

క. తలఁపుల కనువగు రీతుల, సలుపుచు నుండిరి మఱొక్క శ సమయంబునఁ గ
ప్పలవలె దుముకుచు బహువిధ, ముల మేలములాడుచుండిపుచ్చిరి తఱినిన్. ౧౨౫

క. ఒకపరి నుయ్యెల లూఁగుచు, నొకపరి రాజార్హ వేషమూని చెలఁగుచున్
బకపక నవ్వుచు నుండిరి, సకలవిదుల్ సోదరు లొగి శ సరివారలతో. ౧౩

*ఆ. లోకమునఁ బ్రసిద్ధి శ నేకరణిం జెంది, యున్నవైన యాట శ లొప్పుమీఱ
నెన్నికలవొ వాని శ నన్నింటి నాదరించుచును గేళిసల్పి శ రచటవారు. ౧౩౫

చ. పనములయందు వ్రాదినులఁ శ బర్వతసీమల వానియందునం

* “ఏవంశౌ లాకసిద్ధాభిః క్రీడాభిశ్చైరతుర్యనే” అని మూలము.

గనబడుకోనలందు లతీకల్ పెనంగందగు కుంజపుంజమం
దును విసినంబులందును మనోజ్ఞసరస్సులయందు గోవుల
దనివి చనంగ మేపుచును ధ దారు చరించిరి బాలయుక్తులై. ౧౬౫

1207

— బలరాముడు ప్రలంబాసురుం బొలియించుట. ౧ —

- క. ఈరీతిక విహరింపగ, వారలలో రాముఁ గృష్ణుఁ ధియింపంగా
గోరి ప్రలంబుం డనునొక, క్రూరాసురుఁ డందుఁజేరి ధిగోపాకృతితోన్. ౧౭
- క. సర్వ మెఱింగినవాఁడై, సర్వమునకు సాక్షియనగఁ ధి జాలినవాఁడై
యర్విఁ జరించు ముకుందుఁ డ, ఖర్వంబగు గర్వమొప్పు ధి గాఁ దముఁ జంపన్.
- క. చనుదెంచిన యారక్కసుఁ, గని యాతనితోడిపాత్తుఁ ధి గాదన కెట్లీ
తనిఁ జంపఁదగునొ యని మన, మున నెంచుచు నొప్పుకొనియె ధి బుద్ధిబలమునన్.
- ఉ. అంత మురాంతకుండు విబుధాంతకుఁ గ్రూరుని వానిఁ జంపగా
స్వాంతమునం దలంచి యొకఁచక్కని యాటను నిశ్చయించి లో
నెంతయుఁ బొంగుచుక సఖుల ధి నెల్లను జీరి వయస్సులార ! క్రీ
డింతమె శక్తికిం దగుకఁడిందిమగంటిమి యొప్పునట్లుగన్. ౧౯
- 1211
- క. ఒకరొకరుగాక రెండుగ, నిక జతలుగఁ గూడి స్వేచ్ఛ ధి నిటవిహరింపక
సకలవిధములం గన హా, యి కలుగు ననిపల్కె; రామకృష్ణు లధిపులై. ౧౯౫
- క. చరియింపగ బాలకు లొక్కరిజతగాఁ గొందఱుండఁ ధి గను గొందఱు నొ
క్కరిజతగాఁ జేరిరి వా, రిరువురె తమవారిఁ గావ ధి నెంచుపరివృథుల్. ౨౦
- క. అం దోడినవారలు గెలు, పొందిన వారలను మోయ ధి నొప్పుకొనుట నే
సందియ మొందక మోయుదు, రందు విజయ మొందువారి ధి నయ్యెగతులన్.
- క. మోయుచు నోడినతఱినిక, మోయించుచు గెల్చినపుడు ధి మోదంబున ని
ట్లాయాటను సాగించుచు, నే యావులమేపుచుక జయేచ్ఛలఁ గొనుచున్. ౨౧౫
- క. చనిచని యటభాండీరక, మను వటభూరుహముకడకు ధి నరిగిరి కృష్ణుం
డును బోయె వారిముందుగ, మొనగాఁ డనుభ్రాతృ నొందీబుద్ధిఁ దలఁచుచున్.
- క. ఆవటభూరుహ నికటము, పావనముగ నొప్పు నందుఁ ధి బ్రాగ్విధముననే
గోవల్లభుండు క్రీడా, వ్యావృతి సాగించె దనుజు ధి నట వధియింపన్. ౨౨౫
- సీ. ఆయాటలోఁ గృష్ణుఁ ధి డవజయ మొందంగఁ దత్పక్షమున నున్న దనుజముఖులు
జయమందినట్టి కృష్ణ జ్యేష్ఠముఖుల వహించి నడచి రవ్వరునయందు
హరి భగవంతుఁడై ధి యలరియఁ గారణాంతరమున శ్రీదాముఁదానుమోచె
భద్ర నేనుడు బలభద్రుని సహచరువృషభుని వహించె ధి వేడ్కమీఱ
తే. నట్టె బలదేవు నాప్రలంబాసురుండు, మోచికోని పోయె; దానవకపుంగవుండు
కృష్ణ నవిషహ్యుగా మదిఁనెన్నికొనుచు, దనపయిం గూరుచున్న రామునిగఁడంగి,

- క. ఎందాఁక మోచి దింపంగ, గం దగు నని నియమముండెఁ శ గావున నచ్చో
టం దింపక కడు వేగము, యెందో దింపంగ నెంచియే కొనిపోయెన్. ౨౫ 1219
- మ. బలదేవుండు మహాచలంబుపగిదిఁ శ భారంబుగా నుంట న
ప్పలలాహరుండు మోయఁజాలక గతప్రాగ్గర్వవేగుండు నై
చలమొప్పుం దనతోంటిరూపము లసఁచ్చామికరాంచత్సుభా
షల నొప్పారెడుదానిఁ దాల్చె శ నదియే సాజంబు తజ్జాతికిన్. ౨౫౪ 1220
- ఆ. దాని నెక్కియున్నతఱి బలరాముని, మోచికొనుచుఁ బోవనేచి విద్యు
దోఁఁగుపరివృతమయి శ యొప్పు శశిందాల్పు, నీలనీరద మన శ నెగడె నతఁడు.
- నీ. ఆసమయంబున శ నావృథుకాయ మత్తున్నతంబయి యొప్పుశచుంట గగన
మును స్పృశించుచు, జహమ్మునఁ బోవుటనుహితవహుని కణమ్ములవలెనయనము
లగవడుచుండ భయంకరదంష్ట్రలు వెలయుచు భ్రుకుటులఁ శ గలిసియుండ గ
మండుచున్నట్టులెయుండువెండ్రుకలోప్పుఁ గటకముల్ ముకుట మంగధములెనఁ
- తే. వానికాంతులు చిత్రముగ నెనంగఁ, గానఁబడ రాముఁ డించుక శ గనియె భీతి;
నంతలో స్వబలాదిక శ మాత్మఁదోడు, భయము తొలగంగ నాబలభద్రుడపుడు.
- క. తనతోడివారికిం ద, వున్న నుంచఁగఁ దన్నుఁ దెచ్చెఁ శ బూనిక నితఁ డం
చును దలఁచి వాని రక్కసు, గ నెఱింగి మహాగ్రహంబు శ గడలుకొనంగఁ.
- క. అమరేశుండు కులిశనిపాతమునకా భూధరమునట్లు శ తనదృఢముష్టికా
బొమముడి యడరఁగ నత్తఱి, నమరిచి బిట్టుగను బొడిచె శ నాతనిశిరముకా.
- చ. బలు దృఢముష్టిఘాతమున శ వానిశిరం బొగి వ్రయ్య లయ్యె; థా
రలుగనె నోరనుండి రుధిరంబు బయల్పడఁగా నపస్తృతికా
గలఁగుచు హోయటంచు వడి శ గాఢరవంబులు పర్వఁ బ్రాణముల్
వెలువడ నింద్రునాయుధముప్రేటునఁ గూలెడు పర్వతంబునాన్. ౨౯ 1225
- క. ధరణిని ద్రెళ్లెఁ బ్రలంబా, సురుఁ డిటు బలశాలియగుచు శ శోభిలు బలుచే
దురమున నిహతుం డగుటం, బరికించి సువిస్మితులయి శ బాలకు లెల్లన్. ౩౦ 1226
- ఆ. సాధుసాధు వాక్య శ సమితిచేఁ బొగడిరి, మఱియు నాశిషముల శ నెఱి నొసంగి
మరలబ్రదికి నట్లు శ మదుల నెన్నుచుఁ బ్రేమ, విహ్వలాత్తు లగుచు శ విమతహరుని.
- క. వినుతికి నర్హుని రాముని, దనివాఱఁగఁ గౌగిలించి శ తగినవిధమునకా
వినుతించిరి; పాపాత్ముండు, దనుజుండు ప్రలంబుఁ డిటుగతప్రాణుండై. 3౧ 1228
- క. ధరఁబడుటఁ గాంచి నిర్దర, వరు లప్పుడు హాయిచెంది శ వరసుమవృష్టికా
గురియించి రాముఁ బొగడిరి, సురకార్యము చేసి తీవె శ శూరుండ వనుచుకా.

పం చొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— హరి దావాగ్నింద్రావి గోగోపకులఁగాచుట. —

- క. అని తెలిపి మరల శుకముని, జనపతి కవ్వలి రమేశుసద్వృత్తముఁ దె
ల్పునుబూనె రాజచంద్రా! వనజాక్షుఁడు రామ గోపభాలక యుతుఁ డై. 1230
- చ. వనమున కేగె నంత నొకపంకను గోవులు మేయుచుండఁ జ
క్కనివనకేళులఁ జరపఁ గా మదులందుఁ దలంచి బాలకుల్
వనరుహనాభుఁగూడి బలభద్రుఁడు తోడుగనుండఁ గ్రీడలఁ
మనములఁ గూర్చియుండి రొకమాటును గోవుల రక్ష నెంచకే. 4 1231
- ఉ. ధేనువు లందు మేయుచును శ దీరగుమేపును గోరి లోభతఁ
మానసముల్ గలంగ వనమార్గములం జరియించుచున్ దృణం
బే నెల వందుఁ జిక్కునొ సమృద్ధిగ నంచొకగహ్వరంబు ని
చ్చానుగతప్రవృత్తిఁ జనె శ నద్ది యెటుంగరు బాలు రాటలఁ. ౧ 1232
- సీ. ఆజమహిషీగణం శ బావులునున్ వనముననుండి వేటొక శ వనమునకును
బోవుచుఁ బెరింగినభూరితృణంబునఁ దగియున్న వనముఁ జొచ్చెఁ గడువడిని;
నదియె ముంజారణ్య శ మనువేరఁ బరఁగెడు నటఁబొచ్చి పరితాప శ మధికమగుట
నార్పుచు నుండె; గృహ్లాదులు క్రీడయం దాసక్తిఁ గొనియుంట శ నావు లరుగు
తే. టరయఁజాలక వానిసంఘరణ మెఱుంగఁ
బడమిఁ దురపిల్లి యనుతాప శ మడర వెదకు
చును దదీయగతిం గనుఁచొప్పు తెలియ
కవ్విపోయిన జాడల శ నరయఁ బూని. 3 1233
- చ. అరుగుచుఁ దత్పురాగ్రహతి శ నట్టెనలంగిన పచ్చికల్ మహా
తురమునఁ బండ్లచేఁ గొటుకఁ శ దోడనె త్రెల్లినపచ్చికల్ వడిం
జరణము లూడి పోవఁ గనఁజాలెడుగుర్తులు త్రోవఁ జూప స
త్వరముగ నాత్మజీవనమే శ తద్గతమాటను బోయి రర్భకుల్. ౪ 1234
- ఉ. చింత మనంబులం బొడమి శ చేడ్పడఁజేయఁగఁ బోయి పోయి యా
వంతయు వానిసన్న తమఁకయొత్తలకుం బొడకట్టుకున్న నిం
తినతనరాని భేదముననే చరియించుచునుండి రట్టె యా
చెంతనె ముంజకాననముఁ శ జేరి మహార్తిని గూయుగోవులఁ. ౪౫ 1235
- క. తెలిసికొనం జాలక త్రోవలు కన్నడకుంట నలసి శ వర్ధిలుడప్పిఁ
బలువిధముల నార్తింగని, దలచిరి తన్వార్థమందె శ తద్గోధనమున్. ౫ 1236
- క. పరికింపనెంచి చక్కఁగఁ, దిరుగుచునే యుండి; రంత శ దీవ్యన్నీల
స్ఫురదభ్రచ్చవి యలరఁగ, హరి పొడవగువృక్ష మెక్కియార్తి యడంగన్. ౫౫

- క. తనరూపము గోవులకుం, గనఁబఱచుచు వేలువేలుఁ గాఁ దగుపేళ్లఁ
దనివారగఁ బిల్వెను; ద,ద్ధనగంభీరస్వనంబు ఁ కమ్రతమముగన్. ౬ 1238
- చ. వినఁబడినంతనే యది త్రివిక్రము కంతనినాద మంచు నె
మ్మనములఁ దోడ గోవులు సమస్తవిధంబుల హర్ష మొంది చ
క్కని ప్రతినాద మిచ్చె; నది ఁ కాంచిన గోపకులెల్ల సంతసం
బునుగని; రంత దైవగతి ఁ భూతభయంకర దావవహ్నియున్. ౬౫ 1239
- ఉ. కాననవాస సంతతిని ఁ గాల్పఁగ నల్లడలఁ జనించి పెం
పూనినవాయు వొక్కమొగి ఁ భూతభయంకరలిలఁ జిమ్మఁగాఁ
దానె చరాచరావళిని ఁ దగ్ధముచేయుచు నిష్పకల్ దెసల్
గానఁగరాకయుండు నటఁగ్రమ్మఁగఁ బైవయి మంట లొప్పుగన్. ౭ 1240
- ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున ఁ నుగ్రతరంబుగఁ జట్టుముట్ట నిం
కెక్కడి జీవితం బనుచు ఁ నెంచుచు గోధనగోపకార్పకుల్
దిక్కటి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణఁ జేరి నీ
వొక్కఁడవే మహర్షిఁ గనుఁచున్న మముఁ దయఁగావఁ జాలుదా. ౭౫ 1241
- క. అనివేడుచు మృత్యుభయంబున జను లాహరిని వేడుఁపొలికఁ గృష్ణా
వనజాతా! వీర్యోత్కట, ఘనవిక్రమ రామ మమ్ముఁ ఁ గార్చిచ్చు వడిన్. ౮౫
- క. చుట్టుకొని కాల్పుచున్నది, యిట్టట్టు తొలంగనేర; ఁ మీయెడ మిమ్మే
దిట్టలు రక్షింపఁగ నని, పట్టుదలఁ వేడితి మిటు ఁ బంధుల మమ్మున్. ౯ 1243
- క. పరిరక్షించుట న్యాయం, బరయఁగ నీవార మగుచు ఁ నార్తిం గను తె
క్కరణిం దగునే ధర్మోత్కరమున మీ రెఱుంగనిదియఁ ఁ గలదే యెందున్. ౯౫
- క. నీవే శరణం బనుచున్, నీవే నాథుండ వనుచు ఁ నీసాయంబే
యేవెఱపులేక యుండం, గా వసుధం జేయు ననుచుఁ ఁ గడు నమ్మి యిటన్. ౧౦
- క. చరియించువార మచ్యుత!, పరిరక్షింపంగఁ దగినభారము నీదా
శిరమున నున్నది కావుము, పరమేశ్వర యనుచుఁ బల్కు ఁ బంధులమొఱలన్.
- చ. హరి సకలార్థముల్ తెలియునట్టి మహాత్ముఁడుగాన మీర లీ
తరుణమునందు భీతిలక ఁ దైవము నమ్మి నిమిలితాత్ము లై
త్వరపడకుండుఁ డంచు దయఁవర్ధిలఁగాఁ బలుకంగ వార లా
హరిపను పాచరించిరి భయం బిసుమంతయులేక యంతటన్. ౧౧ 1247
- మ. వనజాతుండును యోగశక్తిమొఱయన్ ఁ వర్ధిల్లి యొక్కెత్తుగా
జనులఁ భూతములఁ గ్రసించుటకుగా ఁ సంకల్పముం జేసి మిం
చినదావాగ్నిని నోట మ్రొగి జనులఁ ఁ జేడ్పాటుమై నున్నవా
రిని గోసంఘము గాచి కష్టములఁ దీర్చెన్ సాహసం బొప్పుగన్. ౧౨ 1248

ఉ. అంతియగాక పర్వతగుహాంతరసీమలనుండి గోగణం

బెంతయు వేడ్క వేటొక మహితలమందు వసింపఁ జేర్చె బ
ల్వితగఁ గన్నులం దెటువ శ వేడ్కల నాడినచోట నుండె నొ
క్కింతయు భీతలేక సఖ్యబృందము కృష్ణుడు తోడనుండఁగన్. ౧౨౪ 1249

సీ. భాండీర మనుపనభాగమ్ము జేరినబాలకుల్ విస్మితస్వాంతు లగుచు [అఱిగి
యూగమాచూశక్తి శ యొప్పు నాశ్చర్యదంబయి హరియందు నం శ చాత్త నె
హరిమాయకుం జిక్కి శ యమితబలంబు శ్రీహరికి గల్లుట నెన్ని శ యగ్ని బాధఁ
దొలగించి టేమము శ గలిగించినట్టి యాశ్రీకృష్ణుడే ధర శ సిద్ధదైవ
తే. మని తలంచెడి; సానూహ్నమందు శౌరి, రామునింగూడి ధేనువాసరంబుతోడ
వేణునాదంబు మిక్కిట శ వింతగూర్చు, గోపకులు తన్ను నుతియింపఁగోష్ఠమొందె.

క. మందవసించెడు గోపీ, బృందమునకు హరియు లేనిశవేళ టేణం బై
నం దగయుగశతములు గా, నం దగనటు తోచుచుంట శ నైజం బగుటన్. ౧౨౫

క. హరి బొడఁగాంచిన యంతనె, పరమానందంబు పొదలె శ బాలకు లంతఁ
హరియును రాముడు వైశ్వానరుబాధం గుండకుండ శ నైజమహిమచేన్. ౧౨౬

క. తముఁ గాపాడిన యద్భుత, తమకృత్యము దుష్టబుద్ధి శ దగినప్రలంబా
ఖ్యు మృతీయు గోపికలకుఁ జి, త్రముగాఁ గన్నడఁగఁ దెల్పఁ శ దరుణులు వృద్ధల్.

క. విని యాయద్భుతచరితం, బును విస్మితు లగుచు రామమూర్తిగఁ గృష్ణం
డునుగా దేవత లేవ్వరొ, జనించి నటు లెంచి నావ్రజంబున మిగులన్. ౧౨౭

ఇ రు వ ద వ య థ్యా య ము.

❖ వర్షర్షవర్షనము. ❖

చ. అనుపమభానుదీప్తుల మహత్తరతాప మొసంగు గ్రీష్మమం
దు నిఖిలజంతుజాలములు శ తోరపునార్తిని బొందియుండె; నం
త నిఖిలతాపముల్ చన నితాంతము నుద్భవకారణంబుగాఁ
దనరెడు వృష్టికాల మది శ ధాత్రిని దోచెను మెల్లమెల్లఁగన్. ౪ 1255

మ. పరివేషంబులు మింటదోచెను; దిశల్ శ భాసిల్లె; విద్యుల్లతో
త్కరముల్ తోడగ, నంబరస్థలి నితాంతస్ఫార మేఘధ్వనుల్
వరుసఁ శ్రోత్రభయంకరంబుగఁ బయిం శ బై విస్తరిల్లెఁ మహ
త్తరసీలాశ్రము లట్టె గర్జితయుతిఁ శ దఁ గ్రమ్ముటఁ వ్యోమమున్. ౧ 1256

. పలుభంగుల శంపాలతి, కలు వ్యాపించుటను భానుశకమలారిముఖా
మలతేజస్సులు సుంతయు, వెలుగక యుండంగ నుండె శ వింతగ నపుడున్. ౧౫

1 తే. అట్టితటి నభ్రము గుణత్రయమునఁ గప్పబడినజీవాఖ్యమైనట్టి బ్రహ్మమువలెఁ గానఁ బడియెను; మాసాష్టకమున భూమి, యందుఁగలజలమయవసు ఁ వట్టెఘాని.

క. తనకిరణంబులఁ జక్కంగను జీలిచి తగినయట్టి ఁ కాలమురా దా
నిని బర్జన్యాకృతిఁ దగు, వనజాఘ్నఁడు విడువఁబూనె ఁ వాంఛ యలరఁగన్. 3

క. ఘనతరవిద్యుద్యుత గురు, ఘనములు తీవ్రానిలమునఁ ఁ గంపితములు నై
యనుకంపాన్నితు లితరులు, వనటంగుందంగఁ గాంచి ఁ వారికొఱకుగాన్. 34

క. తమజీవనమును వదలియె, మమతఁ సాయంబు చేయుఁమాడ్కి సకలతా
పముల నడంపఁగఁ జాలిన, యమృతము గురిసెం దమంత ఁ యాదృతి మీఱన్.

2 చ. ఖరకరుగ్రీష్మతాపమున ఁ గాసిలి వారిదసి క్తదేహ యై
ధరణియు సస్యముఖ్యములఁ ఁ దద్దయుఁ బుష్టిని గాంచె; గామ్యమే
పరఁగు తపంబుచేసి తనభాసురదేహము దానఁ జిక్కఁ ద
ద్వరఫల మొప్పువేళఁ గడుభాసిలి పుష్టిగనుండు చాడ్పునన్. ౫ 1262

చ. 3 తొలుతటిరాత్రి కాలమునఁ ఁ దోరపుఁజీతటు లొక్కరీతిఁగా
నలముట జ్యోతిరింగణము ఁ లతటి వెలెను; భేటతారకా
వళులప్రకాశ మట్లడఁగెఁ ఁ బాపుల పద్ధతులే కలిగ గడు
వెలయుచు సాధువేదవిధిబృందము లొప్పుకయుండుచాడ్పునన్. ౬ 1263

సీ. పర్జన్యనినదంబుఁ ఁ బాటించి మండుకములు పల్కసాగుటఁ ఁ దలచు బ్రాహ్మ
ణులు నిత్యకర్తంబు ఁ లలయక యొనరించి యవ్వల నాచార్యుఁ ఁ డాత్మకంత
నినదంబు నిగుడింప ఁ విని యంతదనుక నూరకయుండి యవ్వలఁ ఁ బ్రకటవేద
పాఠమునకుఁ బూనుపద్ధతి తొంచెడుఁ దటములనొరయు నుదకములదగు

ఆ. తుద్రనదులు వృష్టిశోభ నివర్తింపఁ, దగ్గుచుండె స్వేచ్ఛఁ ఁ దనరుపురుషుఁ
డర్థదేహములను ఁ వ్యర్థముగ వ్యయింపఁ, గృతత నందురీతి ఁ నెంచిమాడ. ౮

సీ. నీలవర్ణంబులౌ ఁ బాలతృణంబులఁ బచ్చనై యింద్రగోపము లనెడు
పురుగుల నెఱ్ఱనై ఁ పోల ఛత్రాకారముగఁ దొంచుచుండెడు ఁ పుట్టిగొడుగు
లవగు నీడలనొప్పి ఁ యవని యత్తటి మహిపాలనేనాళి సంపదనుబోలి
యలరారుచుండె వ్యఘ్నలకు వర్ధిల్లుచు జెడుచు నుండినవైర్లసేనులఁ దనరు

తే. పంటపొలము లదృష్టంపుఁ ఁ బరిణతి నెఱుఁ
గక యహంకృతి దగునేద్యఁగొండ్ర కెలమిఁ

1 "అస్పష్టజ్యోతి రాచ్ఛన్నం బ్రిష్టేవసగుణం బభౌ" అని మూలము. "సగుణంగుజైరా
చ్ఛన్నం జీవాఖ్యం, విద్యుద్గర్జితాంబుదానాం సత్త్వరజస్తమోభిరుపమా." అని శ్రీధరాచార్యులు.
2 "యథైవకామ్యుతపసస్తన నృంప్రావృతభలమ్" అని మూలము. 3 "సికాముభేష భద్యోతాస్త
నుసాభాంతిన్గ్రహః." అని మూలము.

జింతఁ గల్గించుచుండె నిశ్శీలముగను

జాలుదురె మదయుక్తు లేవేళ నుండ. ౧౦

1265

మ. జలమందున్ స్థలమందు నుండఁదగు నాజంతూత్కరం బప్పు నూ

త్నలనద్యారిని గ్రోలి శ్రీహరిని హృత్పద్మంబునం గొల్పువా

రలటుల్ సుందరరూపముల్ గలుగుటకై రాణించె జూడంగ ని

మ్ముల యోగంబు సమంచితం బగుఫలంబుం గూర్పకే పోవుచోన్. ౧౧ 1266

క. పరివర్ణము గాదనియే, యరయం దగు నట్టి యోగి యంతస్సు నిరం

తరకామవాసనాయుతి, బరగునయే విషయయుతిని ఓ బహుభంగులుగన్. ౧౨

క. కలవిలపా టొందెడుగతి, జలరాశియు వాయుదేవతసంగతి భంగం

బులు చెలరేగఁదరంగిణి, జలపూరముగూడ మిగులసంక్షోభించెన్. ౧౩ 1268

సీ. ఆదిదైవం బగునారాయణోక్షజానందు మనసు నిల్వినయట్టి ఓ మానివర్య

లాభ్యాత్తికం బననాధిభౌతికమన నాధిదైవికమన ఓ నాఖ్యలొంది

యున్నట్టి వ్యసనంబు ఓ లొక్కమొగిం దమ్మునెంతబాధించిన ఓ నించుకై నఁ

గలత నొందనియట్లు ఓ ధైర్యంబులు వర్షధారలు సతతంబు ఓ తమ్ము ముంప

.ఆ వెతల నొందకుండఁ ద్వీజులు వేదంబులఁ జదువకుంట నన్ని సమయహతము

లైనయట్లు త్రోవ ఓ ల త్తేటి నడువమి, గడ్డిగప్పియుండు ఓ కారణమున. ౧౪ 1269

1క. సందేహాస్పదములుగా, నందందుం దోచుచుండె ఓ నమలసుగుణయు

క్తిం దగుపూరుషవర్యులయం దసతీబృందమైత్రి ఓ యతిచంచలమై. ౧౫ 1270

క. కనఁబడులాగున లోకంబునకున్ జలదానరూపమున బంధువు లై

తనరెడు మేఘములందును, ఘనశంపాలతలు స్థిరతఃగాంచకయుండెన్. ౧౬ 1271

సీ. ఆరయఁగా గుణావ్యతికరాత్మకమగు నట్టిప్రపంచమునందు నగుణఁ

డొప్పురుషం డెట్లు ఓ లట్లు గర్వాశబ్దగుణకమా నంబరాంగణమునందు

గుణరహితంబయి ఓ కొమరారు నింద్రచాపము వెల్లుచుండె గాంతముగనప్పు

డాత్మప్రకాశత ఓ నలరు నహమృతి నావృతుండగు జీవు ఓ నట్లు తనదు

తే. వెన్నెలంగూడి యెంతయు ఓ వెల్లుమేఘు, మావరింపగ శశధరుఁ ఓ డాత్మతేజ

మలరకుండగ నుండె గోహములఁ గుందు, చున్న నిర్విణ్ణ లెల్లనశచ్యుతజనయుతి.

క. అలరారునట్లు మేఘంబుల రాకకు సంతయూరగములు ప్రమదమ్ముం

గలిగి చెలరేగి నర్తనములు చేయుచునుండె నాత్మ ఓ బొంగెడుకాంతన్.

2చ. తొలుతఁ గుటుంబయాత్రఁ దమితో నొనరించుచు గామనేవనం

బులఁ బలుతాప మంది శ్రమముం దొలగించుకొనంగ శ్రీశుభ

1 “స్వైర్యంచక్రః కామిన్యః పురుషేషు గుణిష్వివ” అని మూలము.

2 “యథాకామానసేవయా” అని మూలము. దీని విస్తృతార్థమే యిందుఁగలదు.

జలజయుగంబు గాచు నని శ స్వాంతములం దలపోసి సిద్ధులఁ
జేలఁగెడు మానివర్చులటు శ చెందిన గ్రీష్మపుండ్రాప మెంతయున్. ౧౮౪ 1274

క. తముఁ జిక్కిపోవఁ జేసిన, నమృతము వర్షర్తువున మహా ర్థి తొలఁగ వృ
క్షము లొగిఁ ద్రావుచు బహురూపము లొప్పగ వరుసమిఱుభాసిల్లెఁ గడున్.

*సీ. ఘోరరూపంబులసారంబులైన కృత్యముల నొప్పిన సదనములయందుఁ
నత్యాశగల గ్రామ్యు శ లైనజనుల్ నివసించుచందమ్మునఁ శ జిక్కునైన
పంకంబు కంటకపటలంబు గల్గినతటములుగల సరశ స్తతులయందు
సారసంబులు నివాసముచేసె; గలికాలమందుఁ బాపండుల శ యసదుదార

ఆ. వాదములను దివ్యవేదమార్గంబులు, చెడెడుభంగి మిగులునేతుబంధ
ములు ప్రవాహవేగమునఁ దెగిపోవుచు, నుండెవృష్టిగురియుచుండనపుడు.

చ. పురికొలుపం బురోహితులు శ భూపతు లధులకోర్కు లర్హమా
తరుణమునందుఁ దీర్చెడువిధంబున వాయుసమిరితంబు లై
వరుసగ భూతజాలములు శ వర్ధిలున ట్లమృతం బొసంగె వా
ర్ధరములు దానఁ బ్రాణితతి శ తద్దయు హాయిని బొందుచుండుఁ జూ. ౨౨

— వర్షాకాలమున హరి విహరించుట. ౧౯ —

క. ఈరీతిఁ జంబూఖ, ర్హారాదిక పక్షఫలవిశోభిత వనముం
జేరె విహరింపఁ బాలకు, లారాముఁడు తోడరాఁగ శ హరియుం బ్రీతిన్. ౨౩

సీ. డొఢోభరంబున శ నురవడి నడువఁగాఁ జాలకుండియును, గోపాలకృష్ణఁ
డాదృతిఁ బిలువఁగా శ నవి పాలుచేపుచు నూఢోభరంబులు శ నొప్పుచుండ
వడివడిఁ బరువెత్తి శ వచ్చెను హరిచెంత; కవ్వనమం దున్నయట్టి జనుల [నీయ
ముదమునఁ బొదలంగనదయుఁ డాహరి చూచె దేనియల్ గురియుచుమాన

తే. ములగుపుష్పంబులం దగిలలితములగు, వనములను నెలయేళ్లను శ వానిధ్వనుల
భూరిగుహలను గనియె విహారమందుఁ, దగులుచి త్తంబు గలహరితద్దృతువున.

క. బోరన వర్షము గురియఁగ, సారసనేత్రుండు శౌరి శ డ్మారుహమాలం
బో రమ్యగుహయొ గృహముగ, నారసి కందాదులఁ దిని శ యట విహరించెన్.

చ. జలములదాపునం దనరు శ చారుశిలాతలమందు నర్హతం
జేలఁగెడు బాలురన్ బలునిఁ శ జెందినవేడుకఁ గూడి యే దధిం
గలిపిన యన్నముం దినియె; శ గమృతమం బగుశాద్వలంబుపైఁ
బొలుపుగఁ గూరుచుండి శిశుపూగము రాముఁడుఁ గూరుచుండఁగన్. ౨౪

సీ. అచ్చట నయనంబు శ లల్లనముకుళించి పచ్చికమేయుచు శ బలిసియున్న

* “సరస్వతాంతరోభస్సు న్యూఘరంగాసి సారసా” అని మూలము. “అశాంతాని ఘోరాణి”

అని వ్యాఖ్య.

యట్టివృషంబుల శ నవ్వానిచెంతను దగువత్సతరములఁ శ దమపొదుఁగుల
భారంబునకు శ్రమంపడు ధేనువుల మఱి యెల్లప్రాణులకు నశహీనమోద
మొదవించుచునుమాయయొప్పుఁగ నేచ్చుఁగాఁ బెరిగిచెలంగెడు శ వృష్టికాల

తే. లక్ష్మీ గనుఁగొని తనదు నుగ్గమున మిగుల
గారవించెను శ్రీకృష్ణుఁ శ డౌర యనుచు;
నిట్లు శ్రీరామకృష్ణ లింపెనఁగ వ్రజము
నందు వర్షర్తుసౌఖ్యము శ నందుచుండ. ౨౯

1282

శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట. ౩౦

క. అరుదెంచె శరత్కాలం, బరుదుగ నత్తఱిని నంబరాంగణమున వా
ర్ధములు మెల్లన సడలుట, పరమములై స్వచ్ఛములయి శ పరఁగె జలములున్.
చ. సురపథ మపు స్వచ్ఛమయి శ శోభిలుచుండెను దాఁకినంతనే
పరమసుఖంబు నీయఁదగి శ పర్యెను వాయువు వృష్టివేళ నే
వరుసను వృద్ధిలేక తగుఁవారిరుహంబులు నపు మెల్లఁగా
శిరముల నెత్తసాగె దమిఁ శ జెందఁగఁ జేయుశరత్తు గావునన్. 3౦౪ 1284

క. సరసిజవృద్ధి గాంచిన, నురుయోగము భ్రష్టమైన శ నుల్లంబులు సు
స్థిరతఁ మానఁగ మరలఁ, వరుసఁ యొగైకనేవ శ స్వాంతములు కడున్. 3౧

సీ. స్వచ్ఛంబులై యుండునట్లు సరస్సులయందలి జలము లయ్యదనునందు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె; శ్రీకృష్ణభక్తియాశ్రమములు శ వరుసనాలు
గనిచెప్పఁబడు నందుఁనాదియా బ్రహ్మచర్యమున సద్గురునేవనమునఁ గల్గు
కష్టంబు మఱియును శ గార్హస్థ్యమునఁగల సంసారసాంకర్యసంశ్రమంబు [గామ

తే. వనమునందుండఁ దగుతఱి శ ఘనతరమల, ధారణక్లేశమును యతి శ త్వమునఁ
వాసనాదిమలంబును శ వరుస నవహరించులాగున నాకాల శ మంచితముగ. 3౧౪

క. సురపథమునకుఁ మేఘా,వరణంబును భూతములకుఁ శ బాటిల్లెడు సం
కరతను నీటిమలంబును, ధరకుం గలపంకమును నితాంతము చెండెన్. 3౨ 1287

చ. హరిని మదిం దలంచు సుకృతాత్ములు లోకకళత్రవిత్తముల్
నిరతము సౌఖ్యదంబులయి శ నిచ్చులు నుండఁగఁ గోరకే యఘో
త్కరమును బాసి శాంతులయి శ క్రాలులెఱుంగున సర్వవిత్తమై
పరఁగుజలంబునుఁ వదలి శ పావనతేజము నొందె మేఘముల్. 3౩ 1238

చ. గురువులు జ్ఞానసింధువులు శ కోరిక శిష్యులువేడ వారలం
బరిపరి జక్కఁగా నరసి శ పశ్యమనీషులై యైనయట్లు తోఁ
ప రమణ జ్ఞానరూపముగ శ భాసిలు నయ్యమృతంబు నిచ్చి య
క్కరణి శుష్కచిత్తులకుఁ శ గమతరామృత మీనిరీతిగన్. 3౩౪ 1289

- చ. ధరములు మంగళోదకము శ తద్దయు నొక్కెడఁ బాఱఁజేయుచున్
దొరుంగక యుండె నొక్కయెడఁ; శ దోరపుమూఢత నొంది భూరిసం
సరణమునందుఁ బ్రీతిగనఁ శ జాలెడుమానవు లాయువంతయున్
వరుసగఁ దగ్గిపోవుటను శ స్వాంతములందుఁ దలంప నట్లుగన్. 3౪౫ 1290
- తే. అల్పజలములఁ దిరుగుమీనాదికములు, జలము వరుస నశించుటఁ శ దెలియఁజాల
కట్లై తిరుగుచునుండె విహారమందుఁ, గలుగు వేడుక పెంపున శ లలితగతుల. 3౪౬
- సీ. అవిజితేంద్రియుఁ డగునట్టి కుటుంబియుఁ గృపణుడై తనలేమి శ నపరిమితము
గాఁదగు క్లేశంబుఁ శ గనెడుతెఱంగున నల్పజలంబు సమాశ్రయించి
యున్నమీనాది జంతుత్కారం బత్తఱి నర్కతాపంబును శ నాత్మ నెఱిగె;
నాత్మభిన్నంబు లోనట్టి దేహేంద్రియాదుల నహంతామమతలను జ్ఞాను
- తే. లల్లనల్లన వదలెడు శ నట్లు నేల, లాత్మపంకంబు *వీరుత్తు శ లపరివక్ష్వ
తను గ్రమంబున వదలె నస్త్రరుణమందు, నర్కరశ్వులు సోకుట శ నవనినాథ. 3౪౭
- తే. ఆత్మ యువరతిఁ గాంచగ శ నపుడు మాని, విగతవేద పరిశ్రముఁడుగఁ జెలంగు
నట్లు శరదాగమంబున శ సంబురాశి, నిశ్చలజలంబుగా విధ్వంసిగఁ జెలంగె. 3౪౮
- సీ. ఇంద్రియంబులవెంట శ నే విచ్యుతింగాంచు జ్ఞానము నవ్వాని శ సాంద్రయోగ
నియతి నిరోధించి శ నిశ్చలంబుగఁ జేసికొను యోగులట్లు కృషిని బ్రదికెడు
వారు కేదారాళి శ వలనఁ బాఱకయుండ జలముల బంధించి శ చక్కవాని
సంగ్రహించిరి; వ్రజసారసనేత్రల సంతాపమును జక్రి శ చందమునను
- తే. దనువునందలి యభిమానజనితకష్టములను బోధమువలె నప్పు శ జలజమిత్ర
కరజనితతాపమును భూతఃకణము లొంద, కుండ హరియించె దుహినకరండు
క. వేదము శబ్దబ్రహ్మము, నాఁదగు; నద్దానఁ గల్గు శ న్యాయార్థము శామిగుల. ౪౦
స్ట్రాదుల పరిశీలనమున, నే దగ సత్త్వయుతిఁ జిత్త శ మెంతో యమలమై. ౪౦౫
- క. కనఁబడు లాగున నిర్గతఃకునమై నిర్మలతఁ దారకాగణ మొప్పున్
దనరారుచుండె నెంతయుఁ, గనువారల మనములెల్లఁ శ గడు ముదమందన్. ౪౦౬
- క. ధరయందు వృష్టిసంతతి, పరివృతుఁ డై యదువిభుండు శ భాసిల్లుగతిన్
బరిపూర్ణమండలుండు శశ, ధరుఁ డంబరమందు వెలిగెఁ శ దారాన్వితఁ డై. ౪౦౭
- చ. జను లొగి వేడి చల్వయును శ సామ్యముగాఁ దగియుండఁ బుష్పరా
జిని దగుమేలివాసనలఁ శ జేకొని హాయిగ వీచుచున్న యా
వనపవమానసంగతిని శ వర్షము లొప్పుగ నెండతాపముం
గన రలగోపభామినులు శ కాంచనచేలహృతాత్మలై కడున్. ౪౩ 1298
- క. పరితాపంబును వదలక, నిరంతరము కృష్ణునందె శ నెమ్మివెలయ నుం

* "అమంచవీరుధి" అని మూలము. 'అమతామవక్తతామ్' అని వ్యాఖ్య.

డిరి; శరదాగమనంబున, దరుణులు గోవులును మృగపత్ర త్రినికరముల్. ౪౩౪
క. తమనాథు లనుగమింపఁగ, దమి గర్భముదాల్చి యొప్పె శ దైవము భక్తి
దమ మది నిల్పుచుఁ గొల్చిన, సమయంబున ఫలము లొసఁగఁపందం బమరన్.

*చ. ధరణిపమాళికీ జనులు శ దన్యులు తప్ప ముదంబుగూర్చున
క్రరణిని భాస్కరుం డుదయశకాలమునం బొడసూచు శ్రీతతో
సరసిజముల్ ప్రమోదమున శ జక్కం బ్రఫుల్లతఁ గాంచె గల్వల
క్రరణిని ఫుల్లతంగనక శ గాసిని జెందెను దస్కరుల్ బలెన్. ౪౩౫ 1301

క. ధరణి బురగ్రామంబుల, ధరణీసురు లొప్పుజేయఁ శ దగె నాగ్రయణం
బరయ నది నూత్న ధాన్యోత్కరముం బావనముచేయఁగదగియుండున్.

ఆ. ఇంద్రియార్థములయి శ యింద్రసంప్రీతిదంబులగు నుత్సవములు శ పాలుపుమీ
విష్ణుకళలు రామకృష్ణులు గావున, వారిచేతమిగుల శ వఱులుచుండె. ౪౩౬ [తె

క. పరిపక్వసస్యయుతయై, ధరణియుఁ జూపఁటై; దీప్రతప మూని మహా
త్తరనియమంబు ఫలింపఁగ, ధరవీడి మునుల్ స్వకర్తృతలకిఁ దగుగతెన్. ౪౩౭

తే. కాలమరుదేర దేవాదిశకాయములను, బొందుచందంబునన్ వర్షమునకు నిలిచి
వణిజులును మౌనులును రాజపరులు బ్రహ్మచారులును దచ్చరత్తునశసత్వరముగ.

తే. పయనమై పోయి తమతమపనులు గాఁగఁ
దగినవ్యాపారమును స్వేచ్ఛఁ శ దగఁ జరించు
టయును విజయంబు విద్యఁ బడయుటయు నను
వాని బడసిరి సంతృప్తి శ వర్ధిలంగ. ౪౩౮ 1306

ఇ రు వ ది యొ క ట వ య థ్యా య ము.

— హరి వేణుగానమును గోపికలౌకర్ణింపుట. —

చ. అని శుకయోగి తెల్పి మనుజాధిపమాళికి నింకనున్ సరో
జనయను గాధలం దెలుపునంతన మూనుచుఁ బల్కె నిట్లు లో
జనవర! యాశరత్తునను శ జక్కఁగఁ దేటిననీళ్లు గన్నడెన్
వనరుహవాసనామిళితవాయువు లల్లన పీచె హాయిగన్. ౪ 1307

చ. హరి యపు డాదృతిన్ పనమునందు సుఖంబుగ గోపబాలికీ
త్కరములఁగూడి యుండె; నటఁ శ గమ్రతరంబగు పూవుదేనియల్
వరుసఁగఁ గ్రోలి క్రొవ్వి తమి శ బంభరబృందము ఝంకృతుల్ మహా
త్తరముగ దిగ్వితానముల శ దద్దయు నిండఁగఁ జేసె నత్తెఱిన్. ౧౪ 1308

చ. ఫలముల మెక్కి మెక్కి మృదుభవ్యరవంబులఁ గూసె బక్షు లా

* “రాక్షాసు నిర్భయా లోకా యథాదమ్యాన్విసాన్పవ.” అని మూలము.

- కొలఁతులు హ్రాదినుల్ గిరులు శ కూయుచు నున్నటులుండె వాని మ్రోఁ
తలకుఁ బ్రతిస్వనంబుగను; శ దత్సమయంబునఁ గృష్ణమూర్తియున్
బలయుతుఁడై ప్రజార్థకులు శ బల్విడి వెంటనురాఁగ నవ్వనిన్. ౨ 1309
- క. ధేనువులకే మేపుచు ముర,లీనాదము నింపుగుల్మ శ లీల నొనర్చెన్
మానసమోద మ్మది ము,న్నేనాడును దెలియనట్టు శ లే కల్గింపన్. ౨ 1310
- ఉ. మందవసించు గోపికలు శ మాధవు వేణునినాద మిద్దె యా
నందము నింపె నంచు విని శ నాదవరం బదియే పరోక్షమం
దుం దగియుంట నెచ్చెలులతో నొకకొందఱు వేడ్కమై సుతిం
పం దమి నాలకించిరి సెబా సని మెచ్చుచు మీననేత్రులున్. 3 1311
- ఉ. ఆమురళీనాదమును శ హరితరం బని చెప్పనపు చే
తోముద మిచ్చునచ్యుతుని శ దోయజనేత్రుని సంస్తరించి మా
యామనుజుం డతండు మును శ పద్భుతచేష్టలఁ జూపెఁగాన ను
ద్దామతేదీయచర్యల నితాంతము వారికిఁ దెల్పుచుండఁగన్. 34 1312
- క. స్మరణోద్దీపనమున నా, సరసీరుహనేత్రల వగుఁస్వాంతంబులు సు
స్థిరతం దప్పను గావునఁ; బరినుతి చెయంగలేక శ వారంద్రు విభూ! ౪ 1313
- సీ. అవతంసముగను బరర్థంబును ధరియించి కొండగోఁగుసుమంబు శ కోరి కర్ణ
ములయందు నిడుకొని శ సులలితహాటక కపిశవస్త్రంబును శ గట్టి వైజ
యంతియకే మాలిక శ నాదృతి ధరియించి మురళికోత్తమరంధ్రములను హరి
తమ మగు నధరామృతమునఁ బూరించుచు నాత్మపాదాబ్జవిన్యాసమునఁ ద
తే. దీయభాగంబు నతిరమణీయముగ నొ,నర్పుచున్ గోపబాలురు శ నైజకీర్తి [చ్చె.
గీతములు పాడుచున్ వెంట శ నాతతముగ, నలరి రాగ బృందావనమపుడు చొ
క. వనజాక్షుడు నటవరపపు,పును బూని సురల్ నుతింపఁ శ బొలుపుగ మురళీ
నినద మొనర్పఁగ నయ్యది, యనుపమమై భూతవితతియాత్మ లలరఁగన్. 44 1314
- క. చెలరేఁగెఁ దన్నినాదం, బలరుచు ప్రజవాసిగోపికాంగన లొగి ని
మ్ముల నాలకించి యీవిధి, బలికిరి యొండొరులతోడ శ వర్ణనరీతిన్. ౬ 1315
- క. నిరుపమశుభకరమూర్తిని, హరినికే వర్ణించునప్పు శ డాత్మల సీశుక
స్మరమోహనరూపుని గని, పరిరంభణ మాచరించుపద్ధతిఁ గనుచున్. ౬ 1317
- ఉ. కన్నులు గల్గినందులకుఁ శ గా ఫలమొక్కఁడు వేటుకల్లునే
కన్నియలార! యీడుసరి శ గాఁ దగుబాలురఁగూడి వేడ్క నీ
చిన్ని కుమారు లీపసులఁచేరువఁ గానకుఁ బోవువేళలకే
గన్న దె భాగ్యమన్న నిఁకఁగల్గదు వేటొకఁ డిట్టిదుర్విలోన్. ౬4 1318
- మ. మురళీనాదము చేయుచున్ లలితమై శ మోహంబు గల్గించుచున్

బరమంబై తగి సత్కటాక్షములనుం యై జల్లుచున్ మించు నుం
దరరాట్నముల నెమ్మొగంబులను మోదంబొప్పు సంతృప్తిగాఁ
బరకంపందగు నంతకంటెఁ గలదే య భాగ్యంబు వెటొం డిలన్. 2

1319

సీ. సహకారభూరుహ య చారులైన బర్హిబర్హముల్ పుష్పస్త్రబక సరోరు
హోత్పలమాలిక య లొప్పుగా ధరియించి వానియంతరమున య మాననీయ
నీలపీతచ్చాయ య నెగడువస్త్రంబులు కనబడుచున్ వింత య గాఁ జెలంగు
వేషంబు గలుగుట య వివరింప నాట్యరంగంబున నటులట్లు య గామనోజ్ఞ

తే. మురళీ వాయించుచున్ సాటి య బోల్పులేక, బాలకులయంతరంబున య లీల నీకు
మారకులు చూడఁ జూడ సమృద్ధము నొసఁగు, చున్న వారలు కంటిరేకన్నులార.

మ. అనివర్జింపఁగఁ గొంద ఁబ్జములు లయ్యారే! యిదే వెణు విం
తని సీద్ధాంతముచేయరాని దగుభాగ్యం జేమి గావించెనో
వనసంభూత మిదోను; స్థావరమనన్ వంశంబె; యిద్దానిదోఁ
గనుడి యిట్టి దచెంతభాగ్యము నిటన్ య గావించెనో ప్రాగ్జనిన్. ౩

1321

ఆ. చెంతనుండి తన్ను య సేవించుగోపిక, లకును సులభముగ దోరకని యధర
సుధను దొలుత స్వేచ్ఛ య సొంపుగఁ గ్రోలెడు, నిట్టివేణువునకునెంతో ప్రీతి. ౪

చ. జలము లొసంగి పెంచినవి య కైవలినుల్ గద యవ్వి దీనికై
యలరుచుఁ బూచినట్టి కమలావళి దంభమునన్ గనుంగొనం
బులకేతగాత్ర లయ్యెడిని య బూజ్యతదన్వయజాతభూరుహం
బులు మకరందదంభమునఁ య బూతముదశ్రువులన్ వెలార్చెడిన్. ౫

1323

క. తమవంశంబునఁ బుట్టిన, కమలాక్షుని భక్తుఁ బ్రీతి య గని కులవృద్ధుల్
ప్రమదమునఁ దేలి బాహ్మదములన్ దగురితి యిచటఁ య దార్కాణమగున్. ౬

చ. కనుగొనుమా సఖి! వికచకంజదళాక్షుఁడు వేణు వూడఁగా
విని వనబర్హిణంబు లొగి య విష్ణుని నీలఘనంబుగా మనం
బున శ్రమియించి బర్హముల య మోదము పొంగఁగ విప్పి నర్తనం
బును సలుపంగ నెత్తెములఁ య బొల్చెడు సత్త్వము లట్టె నిల్చుచున్. ౭

1325

చ. తమ పనులెల్లమాని కనఁ య దామరసాక్షుని పాదపద్మయు
గ్ధము నిడుభాగ్యమున్ గలిగి య క్షౌఢలి నెందును నాత్మతుల్యభా
గ్యము కలదంచుఁ జెప్పటకుఁ య గాకయె యీవనరాజ మెంతో యు
త్తమ మగుకీర్తిని గనియె య ధన్యమె యీవనమో సఖిమణి! ౮

1326

౮. అరుదగువేషమాని వనసమందు విహారముచేయుచున్ మనో
హరమురళీనినాదమున య నందఱు దన్వేడునందనందనుం
బరమకృపాభిఁ గాంచియును య భవ్యనినాదము నాలకించియున్

- హరిణులు కృష్ణసారముల శ నాదృతి మీఱగఁగూడి యింపునన్. ౧౦౫ 1327
- క. పరమప్రణయవిలోకన, భరములఁ బూజించెడున్ స్వభావజనితభ
క్తిరతి జగన్నాథుని శ్రీపరమేశ్వరుఁ జిత్ర మేమొ శ పరికింపు సఖి. ౧౧ 1328
- క. జననము తిర్యగ్జాతిని, గని మూఢమతిత్వ మూని శ కడు ధన్యము ల
య్యెను జెప్ప నేటి కే సఖి!, మనపతులో జన్తమునను శ మానవు లయ్యున్. ౧౧
- ఆ. అల్పబుద్ధులౌట శ నాపరమేశ్వరుఁ, గనెడుకోర్కి జూపుగముల హరిణు
లట్లు లోకనాథు శ నందు వ్యాపింపఁగఁ, జేయ నోర్తురొక్కొకచెలి పలుకుమ.
- సీ. గోపిక యొక్కర్తు శ కూర్తి వచించె నోసఖి! యట్టే చూడుమా శ సారసాక్షు
లకు వేడ్కనించు సగల్గితరూపము శీలముగల శ్రీకృష్ణుని శ దగఁ గనుంగొ
నియు మనోహరముగ శ నెగడు తద్వేణునినద మాలకించియు శ నదెవిమాన
ములఁ బోవు త్రిదశులపూవుఁబోడులు తమప్రాణనాథుల యంకభాగములను
- తే. నున్న వారయ్యు స్మరతాప శ మోర్వలేక
ధైర్యసారము నశయింప శ దమకబరుల
నుండి సుమములు రాలంగ శ నొగిఁ బరవశ
తను గనిరి నీవు వెడలంగ శ మనము లడల. ౧౨ 1331
- క. కనుమా యల్ల దె గోవులు, వనజాక్షుని దివ్యపదనవారిజగతవే
ణునినాదామృతమును జక్కనికర్ణపుటంబు లెత్తి శ కడుఁ దమిఁ గ్రోలున్. ౧౨౫
- క. క్రేపులొగిం దద్దీతం, బాపగిదిగ నాలకించి శ యాయమృతరసం
బేపారు కర్ణపుటముల, నాపగిదిం గ్రోలుచున్ మహేశ్వర్యముగన్. ౧౨౫ 1333
- క. జననుల స్తన్యముఁ గ్రోలంగను జూపిన మోర లట్లె శ కదలింపక యుం
చినజాడఁ జూడుమా నెచ్చనములఁ దగు ప్రీతి యెంతమాత్రమొ చెలియా!
- క. ఆనందంబున శ్రీహరి, మానితరూపంబు దృష్టిమార్గంబున నే
'మానసమున నిడి గొంగిట, నే నియతిం గదియఁజేసి శ యేమటి తనువుల్. ౧౩
- క. నిలుచున్న వశ్రుకణములు, జలజలరాలంగఁ జూడు సఖి శ వేటొకచో
టులఁ జూచితె యచ్చెరువుం, గలిగించెడు వార్తవినుము శ కదలనిపూన్కిన్. ౧౩
- మ. వినవచ్చా! వనమందు నిందుఁ బులుఁగుల్ శ వీక్షింపఁగా మానులే
యని తోచున్ గడువిత వార్తయిదె యెట్లున్నన్ మనోజ్ఞంబు లై
కననౌ పల్లవముల్ గలట్టితరుశాఖల్ చక్కఁగా నెక్కి య
వ్వనజాతాక్షుఁ డొనర్చుహరిమురళీస్వానంబు నాలించుచున్. ౧౩౫ 1337
- చ. ఇదియగు నిట్టిదంచు వచియింపఁగరాని సుఖంబు గాంచి స
మృదమౌదవంగ నేపలుకుఁ శ బూని వచింపఁగమాని కృష్ణమూ
ర్తిదగు మనోజ్ఞరూపమును శ దృష్టిగఁ గాంచుచు మీలితాక్షముల్

గడురంగ నొప్పు జూడు మదె శ గాఢతపంబున మానివర్చులున్. ౧౪ 1333

చ. శ్రుతిహితకర్మజాలముల శ శుద్ధమతుల్ తగఁజేసి తత్ఫల
ప్రతీతిని గోర మాని శ్రుతిపాదపశాఖలయందునుండి స
మృతి హరియందె దృష్టిదగుమాడ్కి నొనర్చుచు శర్మమొంది త
ద్వితతమగీతముల్ వినుదు శ రివిహంగంబులు నట్టె యుండెడున్. ౧౪ 1339

సీ. చేతనంబులుగల శ భూతంబుల వగువార్తల నట్టులుంత మీతటిను లెల్ల
నీముకుందునిగీత శ మొతయు నానక్తి నాలకించుచు దమయంత సుడుల
తిరుగుడులను దమప్రతిప్రవేగంబును సడలించి పొడమిన శ స్తరునియురవ
డిని దెల్పుచు మహోర్ధ్వనికరకరములఁ బంకరుహంబులఁ శ బారితోషి

తే. కములుగాఁ బట్టుకొని హరికమ్రపాద
జలజయుగళంబు గనరాక శ యలరురితిఁ
దాల్చుచున్నవి చూడుమా శ తలరుఁబోడి !
యితకును మించగలచొకొ శ వింత యెందు? ౧౫ 1340

మ. మురళీస్వానము విస్తరించుచును రాముంగూడి గోపాలకో
త్కరముల్ వెంటను జేరి కొల్వఁ బశుసంతానంబులఁ మేపుచున్
వరకాళిందితటంబునందు రవితాపంబుం గడుం గాంచు శ్రీ
హరి కాయెండయె సోఁకకుండ జలదం శ బత్సంతముం ప్రీతితోన్. ౧౫ 1341

తే. విరులసరిపోలు శిశిరశీకరసువృష్టిఁ, గురియుచున్ దనయాకృతి శ గొడుగుఁగాఁగ
నలవరించుచు నేవించు శ నంబుజాక్షి, చూడుమా దీనిమించిన శ చోద్య మున్నె?

*మ. కృతకృత్యల్ గద యీపులిందవనితల్ శ కీర్తింపఁగా వచ్చుఁగా
యతివా! వీరిని శ్రీనితంబిని యురోజాలంకృతం బై తమిన్
రతివేళన్ హరిపాదపద్మయుతిఁ దద్రాగోన్నతిం గాంచి య
చ్యుతుఁ డీభవ్యవనాంతరంబున విహారోత్సాహముం బొందగన్. ౧౬ 1343

చ. హరి చరణారవిందముల శ నల్లన నీతృణరాజి నుంచఁగా
సుకుచిరీతి నం దలరుచున్ దగనవ్వరకుంకుమంబు నా
దరమునఁ గాంచి ప్రీతిఁగొని శ ధన్యతఁ గందు మటంచు మోమునం
దురుకుచమండలంబున మహోద్యమ మొప్పుగఁ బూసికొం చొగిన్. ౧౭ 1344

తే. ఆధిబాధితలేగాక శ యలరుచున్న, వార లివ్వారిఁ గాంచిన శ సారసాక్షి
యెంతో సంతోష మయ్యెడునేమునట్టిభాగ్యమునకర్హులముగాముఃపలుకు లేల.

సీ. రామకృష్ణుల రుచిరామలపాదసంస్పర్శనంబున సంతోసంబు నొంది
వారలకున్ గోపబాలకులకు గోవులకును బాసీయముల్ శ ప్రకటరుచిర

* “పుణ్యాశ్రుధిద్య ఉరుగాయపదాజ్ఞారాగ శ్రీకుంకుమేన” అని మూలము.

- తృణకందమూలముల్ శ దివ్యఫలంబులు తగురీతి నమరించి శ ధాత్రిధరము
లం దుత్తమంబగునట్టి యీగిరి హరిదాసవర్యం బనఁ శ దనరుచున్న
తే. దతివ! కంటివె; గోవులయంఘ్రిబంధ, రజ్జువులు మెడత్రాళ్లు శిరమ్ములందు
మూపులందును గనఁబడ శ గోపబాలయుతిని సహజులువీరు ధోనుతఱిగూడి.
- చ. మనమున కింపుఁబెంచు కలశమంజులశబ్దము లొప్పు వేణుని
స్వనములఁ బర్వజేయుచును శ భాసురలీలఁ జరింప నాస్వనం
బును విని జంగమంబులును శ బొందుగ స్థావరముల్ స్థిరత్వముం
గనఁ బులకాంచితత్వమును శ గ్రన్నన నోచెలులార! చూడుండీ! ౧౯ 1347
- తే. జంగమస్థావరంబులు శ సరఁగఁ దాటు
మాటుగా మాతెఁజిత్త మిమ్మాడ్కి నెందుఁ
గంటిమే యెవ్వరేఁ జెప్ప శ వింటిమే య
టంచు బహుభంగులకా వినుతించుచుఁ దమి. ౧౯ 1348
- చ. వనితలు రామకృష్ణు లటభవ్యతరంబుగఁ గేళిసల్పుఁ గా
మనములఁ గల్గుప్రేమమున శ మంజులరీతిఁ బరస్పరంబు చ
క్కనిగతి నన్ను తించుచు నిశామము ప్రీతిని దన్తయత్వముం
గనిరి మహానుభావులను శ గాంచిన నెంచిన సత్ఫలంబ యా. ౨౦ 1349

ఇ రు వ ది రె ఁ డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ గోపికావస్తాపహరణము. ౨—

- క. నరనాథున కిట్లని ముని, నరుఁ డుపదేశించి మఱియుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
ద్ధరణీశ! వినుము వనమున, హరి యటువిహరింపఁ బూనున త్తరుణమునన్.
- క. హేమంతం బరుదెంచెను, గామితముల నొసఁగ నందుఁ శ గమ్రతరంజే
యఁ మార్గశీర్షమాసం, బామాసమె విష్ణుపూజ శ కర్తవ్యమందౌ. ౪ 1351
- సీ. ఆమాసమున వ్రజశమందు నెసంగెడు ప్రాయంపుగోపికల్ శ పరమనియతిఁ
గాత్యాయనీదేవి శ గడుభక్తిఁ బూజించు వ్రతముఁ బూనిరి; దానశవాంఛలెల్ల
సమకూరునని హవిష్యంబె భుజించుచు నుండిరి; తద్వ్రత శ మొక్కమాస
మాచరింపం దగు శ నందు వారలు సూర్యుఁ డుదయింప నుండఁగా శ నురుతరమగు
- తే. భక్తిఁ గాళిందికిం బోయి శ పావనజలములను స్నానంబుచేసి యమనసమీప
మందు నిసుకనుగూర్చి కాత్యాయనీస్వరూపమును బొందుపఱచి తథ్ధావ్రమం
- క. పరదేవి నావహించుచు, బరిమళగంధప్రసూన శ వరహారములకా [దు.
నిరుపమధూపంబుల శ్రీకరదీపంబులను బూజఁ శ గావించి తమిన్. ౨౪ 1353

సీ. పావనతమములౌ భక్త్యభోజ్యాదిక వై వేద్యములను బంధులను జిగుళ్లు
దండులంబులను గాత్రాయని ముందట నునిచి పూజించి భక్త్యుత్కృటమునఁ
గరములు జోడించి కాత్రాయనీ! మహామాయికా బ్రహ్మాండమండలాధి
నాయికా దేవి మహాయోగినీ నందగోపకుమారు నాశకు బలిచేయు

ఆ. మంబ! నీకు వందనాళి యొనర్చు నం, చెఱుకపఱచు నర్థమే పొసంగు
నట్టి మంత్రజపము భక్తజేయుచు, వేఱువేఱు బూజ భక్తిగఁ జేసి. 34

క. మనమునదగు వాంఛను శ్రీ, వనజాక్షునిఁగోరి భక్తిభావంబుల నా
తనినే తలచు చజస్రము, మనసులు హరియందె నిల్వ భక్తిమాసంబెల్లన్. ౪4

క. వ్రతనిరతి బుచ్చుచు నందతచూడాడు పతిగ మాకుఁ భక్తిగఁగా కనుచు
మతి నెంచి భక్తకాళి నియతి బూజించిరి వ్రతాంతమందున్ వారల్. ౫4

సీ. ఒకనాడు నాల్గఘటికలరాత్రియె యుండ నన్యోన్యనామధేయములఁ బ్రీతి
బిలుచుచు నతిశయప్రీతిమై నన్యోన్యకరము లూతఁగఁగొని భక్తిమగతులఁ
గాలింది కేగుచుఁ భక్తిగఁచనచేలుని చరితాళి బాడుచు భక్తిమాస మొనరు
పగఁ బోయి; రంత నావడఁతులు నదిగట్టునందె పుట్టంబుల భక్తితమమును

తే. పునిచి నట్టులె యుంచి యా భక్తియదకములను
స్నానమొనరించుచున్ గృష్ణచరితములను
బాడుచుండిరి; తద్వార్తఁ భక్తిమపురుషుఁ
డఖిలయోగీశ్వరేశ్వరం భక్తిమాత నెఱిగి. 24

1357

క. వనితలు పూనిననువ్రతమును సఫలముగా నొనర్చు భక్తిమాని వయస్యా
ళినిగూడి యచ్చటికిఁ బోయెను వారిఁ బరీక్షచేయ భక్తిమాని యెలమిన్. ౮

తే. కర్త సంసిద్ధికొఱకు నాశకంజనయనుఁ, డానదీతీరముననున్న భక్తియంబరముల నను.
నెల్లరుం దీసికొన నీపవృక్ష మొక్క, డందు నుండుట నెక్కె నాశయర్థకులు

క. కారణ మెఱుగకయే యా, వారిజదళనేత్రుగూడి భక్తిమహా నీప
త్తరుహము నెక్కి నవ్వగఁ, గోరికఁ బరిహాసవాక్యకోవిదుఁ డగుటన్. 1360

శా. నీపత్తరుహ మిద్ది పూజ్యతమమై భక్తినిత్యంబు వైమానిక
ప్రీతిపూజ్యంబయి యొప్పు; మిర లబలల్ భక్తిచిత్తంబులం దించుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్తియధ్యుతా వచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచిన్ భక్తిమేలొప్పు మీ కెంతయున్. ౯4 1361

1 "ఉషన్మృతాద్యగోత్రైస్సైన్యో" అని మూలము. "ఉషన్మృతాచకుష్మావశిష్టకాలే" అని
వ్యాఖ్య. 2 "భగవాంస్తదభిప్రేత్య కృష్ణ యోగేశ్వరేశ్వరః, పయన్వైరావృతస్తత్రగతస్తకర్త
స్వయే" అని మూలము.

1. డ. నాపలు కీడ్లి సత్య మనినమ్ముడు నర్తముగాదు సద్వృత్తం
బీచగిదిం బొసర్చి కృత్యమిచ్చినమికడ మేలమాడఁగా
నోపుదునే యదించుకయు శ నొప్పునె యింతకుము న్నసత్యమే
నేపగిడి వచించినది శ యించుకయైనను లేదు నమ్ముడే! ౧౦ 1362
- చ. అన్యతము నే వచింప నని శ యందలు వీర లెటుంగుదు ర్గనుం
గొనుడు సుమధ్యలాఁ! యివిగో వసనంబు లొకొక్కరే జవం
బున నరుదెంచి కైకొనఁగఁబోలును గుంపుగఁ గూడి యైన జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మదిఁ శ గోరుదురో యటుచేయఁగాఁ దగున్. ౧౧ 1363
- చ. అనియిటు లాపరాత్పరుడు శ హర్షమునక బరిహాసవాక్కులక
వనితలు చక్కఁగావినఁగఁ శ బల్కిన గోపిక లట్టై ప్రేమవా
హినిని మునింగి యొండ్లరుల శ నెంతయుఁ గాంచుచు లజ్జపెంపునక
మనములనుండి ప్రీతి యొకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడం గడున్. ౧౨ 1364
- చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁబోలక యందె వసించియుండి; రా
జలరుహనాభుఁ డిప్పగిది శ సంతసమొప్పుగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచిత్తములఁ శ బల్విడి లాగఁగఁ గంఠదప్పు శీ
తల సలిలాంతరాళమునఁ శ దద్దయు మేనులు కంప మొందఁగన్. ౧౩ 1365
- క. చలిభాధయోర్వఁ జాలమి, జలజాతునితోడ నిట్లుఁచానలు వేడ్కం
బలికిరి; కృష్ణా! 2 యనయం, బెలమిం జేయకుము పాడియే యిది నీకున్. ౧౩
- క. మానందరాజునకుఁ బ్రయ, సూనుడ వని వ్రజమునకును శ సొంపులఁగూర్పం
గా నిల్చినశ్రీహరి వని, యే ని న్నెఱిగితిమి చెప్పఁనేటికి మఱియున్. ౧౩౪
- క. వడవడవడఁకెడు మాకుం, దడయక వస్త్రము లిమ్ము శ దయగలస్వామీ!
పడఁతులము గామె మమ్మిటు, లడలించుట పాడియగునె శ యాత్మ నెఱుంగవే.
- చ. వనితలమంచు నీర్వెడలుభంగియె పాడియుఁ గా దటంచుఁ జ
ల్లనిజలపూరమందు నొకలాగున ముద్ది తపించుచున్నయీ
వనరుహనేత్రలక వగల శ వారక తప్తలజేయరా దటం
చును దలపోసి వస్త్రముల శ చొప్పుఁదలంచి యొసంగుమా త్వరన్. ౧౪ 1369
- తే. శ్యామసుందర! ధర్మంబు శ లరసి యెఱుంగఁ
జాలుదీ వొక్కడవె నీవశనము భంగి
జేయువారమునుమ్ము దాసకలమకాట
వస్త్రముల నిమ్ము న్యాయమ్ము శ బరగ నిమ్ము. ౧౪౪ 1370

1 "సత్యం బ్రవాణినోనర్తయద్యాయం ప్రతకర్మితాః, నమయేదితపూర్వంవా అన్యతంతదిమే
నిదుః" అనిమూలము. 2 "మానయంభో" అనిమూలము, 'అనయం అన్యాయ్యమ్' అనివ్యాఖ్య.

- చ. మనమునఁ జక్కనెంచి గుణమండన! వీరు పురంధ్రులంచు ని
 ప్పునిసరిగా దటంచుఁ దగుభంగిఁ దలంచి మదియవస్త్రముల్
 వనజదళాక్ష! యిమ్ము పలుకవాక్కుల వేడఁగ నేల? యీయవే
 జనపతితో వచింతు మిది శ సత్యము సత్యము సత్యము చనన్. ౧౫ 1371
- చ. విని భగవంతుఁ డిట్లనియె శ పీతమనఃపరితాపరౌటఁ బా
 వనతరసున్మితం బలర శ వర్తిలు సారసనేత్రలార! మీ
 రనయము నాదుదాసికలె శ యైనమదుక్తిని జేయఁగాఁ దగున్
 జన దిశ జాగుసేయఁగ నశంశయవృత్తిని రండు రం డి టన్. ౧౫ 1372
- క. మీవననంబులఁ గైకొనుఁ, డీవృక్షమునందు నున్న శివె వస్త్రంబుల్
 నావిని యల్లపురంధ్రులు, శ్రీవిభు నానతిగ్రహించి శ శీతకృతార్తిన్. ౧౬ 1373
- చ. తనులతికల్ వడంకఁగ నితాంతము శ్రీలకు నై జమైనచో
 ప్పన మరియాదఁ గావఁగనుభోలిన యాస్థల మొక్కచే జవం
 బొనరఁగ మూసికొంచు నది శ నొక్కట వెల్వడివచ్చి రంత నా
 వనజదళాక్షుఁ డీశ్వరుడు శ వారలు స్వాజ్ఞను బైకి వచ్చుటల్. ౧౭ 1374
1. మది నెంచి వారినెప్పుడులు శుద్ధములయి సద్భావమునఁ దగి శ సాధుసమ్మ
 తములయి యుంటకుఁ శ దాను సంతోషించి వారిజవృక్షమును శ వారిభక్తి
 జక్క నాలోచించి శ నిక్కపుభక్తికే గడుమెచ్చుకొనుచు వృక్షమును దిగి
 వచ్చి భుజంబున శ వలువలు గన్నడునట్లుచేయుచుఁ బ్రీత్యలర సుస్తి
- తే. తము చెలంగఁగ నిటుపల్కె శ నమలభక్తి
 మఱిపరీక్షింపఁ గాఁ గోరి శ మహితచిత్త
 లార! వినుఁ డొక్కమాటను శ మీరు సువ్ర
 తమును బూనినవారుగద యటులయ్యు. ౧౮ 1375
- చ. వలువలఁ దీరమందు నిడి శ వారిని స్నానముచేయుచుంటయుం
 దలచిన దేవికే మిగులఁ శ దప్పానరించినయట్టు లయ్యెని
 మ్ముల నఘ మబ్బె దానినొకమాటకుఁ ద్రోయ శిరస్సులందు నం
 జలు లిడి మ్రొక్కి వస్త్రములఁ శ జయ్యనఁ గైకొనుఁ డంచుఁవేడ్కతోన్. ౧౯
2. హరివచియింపఁగా వనిత శ లాహరివాక్కులు భర్తయుక్తిచే
 బరఁగు తెఱింగి నందసుతుఁ శ బావనచిత్తునిగాఁగ నమ్ముచుం
 గరమున నొక్కటఁ దమసుకార్యము పండ నమస్కరించి రా
 కరము యథాప్రకారముగఁ శ గాపుగ నుంచి మానరక్షకై. 1377

1 "భగవా నాహతాచ్య శుద్ధభావ ప్రసాదితః" అని మూలము. 2 దీనికి మూలములు నాగర

- చ. వనజదళాక్షుఁ డవ్విధిని శ వారలు మ్రొక్కఁగఁ గాంచి ధర్మయు
క్షిని దగునట్లు పల్కె నిది శ కేవలశాస్త్రవిహీన మాటఁ జ
క్కనిఫల మీయఁజాల దొక్కకై నతి నెవ్వఁడు సల్పి యచ్చుతున్
వనరుహనాథుఁ దృప్తిగను శ భంగి నొనర్పఁగఁ బూను వానికిన్. 1378
- తే. కరము ఛేదించుటయె పాపహరముగాఁగఁ
దగిన పాచితమని గొప్పధర్మవిదులు
పలుకుదురు మీరు రెండుచేతుల నిజేశ్వ
రునకు మ్రొక్కుడు శాస్త్రోక్త శ మనఁగఁ దగును. 1379
- క. అది నాకుఁ బ్రియతరం బయ్యది చక్కఁగఁ జేయవలయు శ సంహాప్రశమం
బాదవఁగఁ జేయంగోరిన, నిది యిట్లే చేయవలయు శ హితమగు మీకున్. 1380
- తే. ద్వివిధపాపములను జేసితిరిపు డిట్లు, వానిఁ దొలఁగించుకొన మీకుఁ వాంఛయేని
పాణియుగ్మంబు నెత్తి సదృశక్తి వంద, నము లొనర్చు డటంచు శ్రీనాథుఁ డనిన.
- సీ. వస్త్రహీనంబుగ శ వారి మునుంగుట వ్రతభంగమని యెంచి శ వనజనాథు
పలుకు హితంబని శ భావించి వ్రజసుందరులు కార్య మద్దాని శ సలలితవిధి
సార్థకంబుగఁ జేయ శ నాత్మలందుఁ దలంచి సకలకర్మములకుఁ శ జక్కనిఫల
భూతుఁడై యఘములఁ శ బోకార్చుశ్రీహరికిని మ్రొక్కి రత్తఱిఁ శ గేలుదోయి
- తే. మోడ్చి; యీవిధి గోపికల్ శ మ్రొక్కుటయును, సర్వకార్యసమర్థుఁ డౌచక్రి దేవ
కీతనూజుండు వారిభఁ క్తికిని జాల, సంతసం బంది స్నేహంబు శ సాంద్రమగుట.
- క. మనమునఁ దలంచి తృప్తి, గని వారల వస్త్రములను శ గడువడి నొసఁగఁ
వనజాక్షుఁ డిట్లువస్త్రంబును మాని మునుంగ మీకుఁ శ బోలునె యనుచున్.
- క. సరసీరుహనేత్రల గో, పరమణులఁ దోచినట్టి శ పద్ధతి వంచి
చే రయంబున నిచ్చటకే, యరుదెంచి పరిగ్రహింపుఁ శ డంబరచయమున్. ౧౧౫
- క. అనుచున్ సిగ్గు తొలఁగ నొ, య్యన నేర్పులు గానఁబడఁగ శ నదలించెను; నే
ననునది సత్యము నర్థం, బనితలఁచకుఁ డనుచును బరిహాసముచేసెన్. ౨౨ 1385
- సీ. చేతులుజోడించి శ చేరిమ్రొక్కుండని బొమ్మలంబోలె నేర్పువెలయంగ
నాడించె వలువల శ నపహరించినయట్లు గనఁబఱచెను, బ్రీతిఁ శ గంజనేత్రుఁ
డి ట్లెన్ని విధముల శ నెంత పరీక్షించినను గోపికలు నందఁనందనుపయి
నించుకై న నసూయ శ హృదయంబులఁ గన రాపరమేశుని శ యనదృశతమ
- తే. సారసంభాషణంబున శ శర్మ మొంది, యుంట నంతట వార లశత్యుత్తమాంబ
రముల ధరియించి లజ్జాభరమునఁ గృష్ణు, నందుఁ జిత్తములను జేర్చి శ యవశలగు
- *చ. కనుతుదలందు లజ్జయు నిశామము నాట్యము సల్పుచుండఁ గృ [చు.

* "తానాం విజ్ఞాయ భగవాన్ స్వపాదస్పర్శకామ్యయా, భృతప్రతానాం సంకల్పమాహ
దామోదరోఽబలాః, సంకల్పావిధితస్సాధోవ్యభవతీనాంమదర్శనం" అని మూలము.

- ష్ఠుని గనుఁగొంచు సుంతయును శ్రీ జోటునుమార్పక నిల్చియుండి రా
వనితలు స్వీయపాదయుగళవారిజముల్ స్పృశించువాంఛఁ జ
క్కని వ్రతమునియుండుటను శ్రీ గాంచనఁజెలుఁ డెఱింగి యాదృతన్. ౨౪ 1387
- క. వారల దౌసంకల్పం, జేరితయొ యనుచు నెంచి శ్రీ హిత మగుట మదిఁ
జేరిచి యిట్లని పల్కెన్; సారమనీషం జెలంగుసాధ్యులు మీరల్. ౨౪ 1388
- క. ననుఁ బూజించుటయే మీ, మనముల సంకల్ప మనుచు శ్రీ మది నెఱుంగుదు; దా
నిని లజ్జపెంపునం దెల్పను జాలక మీరలున్న శ్రీభంగి యెఱుంగుదున్. ౨౪౫
- క. ఏరితీ మీమనంబుల, నారాధించితీరొ ఫలము శ్రీ లక్ష్మీ కలుగున్
మీరింక వెతల నొందక, గోరికలెల్లను ఫలంఁ శ్రీ గొడువపడకయే. ౨౫ 1390
- ఆ. సంతసంబు గనుఁడు శ్రీ స్వాంతంబు నాపయి, నిలిపియున్న వార శ్రీ లిలను గలుగ
వారికామములును శ్రీ వరుసఁ గామోపభోగముమాత్ర మునకె శ్రీ గావు నిజము.
- సీ. యవముఖధాన్యంబు శ్రీ లంకురశక్తిచే నలరారునట్టివే యయ్యు మంగ
లమున వేచినఁ గృత్రిమములొచు నవి మరలనుబీజతను గాంచఁగను దగునొకొ
యట్టులే నాయందు శ్రీ నాత్మనుంచినవార లఖిలార్థలాభంబు శ్రీ లండఁగలరు
మరల జన్మముఁ గాంచరు వారు; సతులార! కాత్యాయనీవ్రతకమ్రసిష్ఠ
- తే. చక్కఁగ ఫలించె మీసువాంఛలును ఫలము
నీయఁగాఁజాలు; నాదగు శ్రీ కృపకుఁ బాత్ర
తమములయ్యెను; మీరు గౌరవాముల కేగుఁ
డిప్పు రాజోపురాత్రుల శ్రీ నెలమిమీఱ. ౨౬ 1392
- క. ననుఁగూడి భూరిమోదంబున నుండఁగఁ గల రటంచుఁ శ్రీ బూని యశోదా
తనయుం డాజ్ఞాపించుగ, వనజాతుని శాసనమున శ్రీ వారిజనయనల్. ౨౬౫ 1393
- క. సంపూర్ణమనోరథలై, యింపుగ శ్రీకృష్ణదివ్య శ్రీ హితకరపదముల్
పొంపిరివోవని భక్తిఁ దలంపులు నిండారఁగాఁ దలంచుచుఁ గడఁకన్. ౨౭
- క. చని రెంతో కష్టంబున, వనజాతుని విడిచి పోవ శ్రీ వశమెట్లా నో
జనవర! భగవంతుని శాసనమున వారేగి రద్దు శ్రీ సద్దంబులకున్. ౨౭ 1395
- సీ. ఒకనాఁడు శ్రీకృష్ణుఁ శ్రీ దుద్యుమంబున గోపబాలకుల్ తన్నుఁ గోల్వంగ రాముఁ
డాదరంబున రాఁగ శ్రీ నావుల దోల్కొని బృందావనమ్మును శ్రీ విడిచిదూర
మరిగెను; దక్కాల శ్రీ మర్కప్రతాపంబుఁ గనఁబఱచెడునది శ్రీ గాన సర్కు
కరములు మింట నొకక్కవిధంబుగా వెల్లుచుండఁ దత్ప్రతాపంబు శ్రీ పుండరీక
- తే. నయను మేనునుపోకకుండంగఁ గొన్ని, సాలములు నై జశీతలఁచ్ఛాయల నొగి
నాతపత్రంబులుగఁ జేసి శ్రీ నట్లు కానఁ, బడఁగ బాలకులం గాంచి శ్రీ భవ్యరీతి.
- వ. స్తోకకృష్ణాంశుశ్రీరామసుబ్బలార్జునవిశాలవృషభ, తేజస్వి, దేవప్రస్థవరూఢపు
లను వారింజేర్కొని యావృక్షంబులం జూపుచు నిట్లనియె. 3౧ 1397

- చ. కనుఁగొనుఁ డీమహీజము లఖండతరామలభాగ్యవంతముల్
వినయము కన్నడకో బరుల ఓ వృద్ధికె జీవితమున్ వ్యయించుచున్
వనటనుగూర్చు నాతపము ఓ వాయువు వృష్టిని మంచు నోర్చుకొం
చనువుగ నిత్తటికా మనల ఓ నవ్వియు నేచునొ యంచు నెంచుచున్. 3౨ 1398
- ఆ. మనకు వానిబాధగనఁబడకుండంగ, నాపుచున్నయవి ప్రయత్న మొప్పు
ధన్యతమము లివి కదా? యెల్లప్రాణులఁ, బ్రదుకునట్లు సాయపడెడుఁ గాడె.
- క. ఈతరువుల పుట్టుకయే, భూతలమున సార్థకంబు ఓ పాం డర్థిజన
వ్రాతము వీనింజేరిన, నేతటినే నరులకడకు ఓ నేగినరితిన. 3౨౪ 1400
- సీ. *ఫలములొందకపోవు ఓ పద్ధతియేలేదు విముఖులైపోవ నివ్వె యొనరింప
వెవ్వారి నిందున్న పృథ్విముల్ తమపత్ర పుష్పఫలంబులఁ ఓ బొలుచుఛాయ
లనుమూలములను వల్కలములఁ గట్టియలనుగంధములను బంకనుమఱియును
భస్మానులను బల్లవంబుల నంకురములను గోరెడువారి ఓ భూరివాంఛి
- తే. తముల నీడేర్చుచున్నవి ఓ ధరణినితర
గాత్రధారులయెడఁ బ్రాణకాంచనముల
మనసుచే వాక్కుచే మేలు ఓ కనఁగఁ జేయు
చుంటయే జన్మసాఫల్య ఓ మొగి నరులకు. 3౫ 1401
- క. ఇదె యిహమునఁ బుట్టువునకు, నొదవెడుసాఫల్య మనఁగ ఓ నొనరింపక యి
ట్లదయత నుండిన నవ్వారిది జన్మమె యగునాకో పరీక్షింపుఁడొగిన్. 3౫ 1402
- మ. అని వర్ణించుచుఁ గృష్ణుఁ డంతట బ్రవాళాళికా బ్రసూనవ్రజం
బునఁ బండ్లకొ స్తబకంబులకొ దళములకొ ఓ బొల్పారుతాఖోత్కరం
బు నితాంతంబును వంగియుండఁ గడునొప్పుల్ గుల్కు వృక్షంబులె
ల్లను వ్యాపించిన త్రోవ వానినడుమకొ ఓ లక్ష్మీశతం బొల్పుచున్. 3౬ 1403
- క. అరిగెను; గాళిండికి నా, తరంగిణికొ శీతమధురతమపావనపు
మృరముల గోవులు త్రావఁగఁ, బరితృప్తిం దాను గోపబాలకు లెలమిన్. 3౬౪
- క. జలపానం బొనరిచి గోవుల మేపుచు నవ్వనమున ఓ భూరితరముదం
బులఁ దిరుగుచు నుండఁగ నాకలి మిక్కిలి పీడనేయఁగఁ బాలురొగిన్. 3 ౭౪
- తే. రామకృష్ణులఁ బిల్చి విర్రామ మనఁగ, లేనిచందంబునం దమ్ము ఓ మాన కేచు
నాడలిని మాన్పుఁడీ యనియడుగనెంచి, పలికి రిట్లని యత్యార్థిరబల్లటిలుచు.

* “వితాపజన్మ సాఫల్యం దేహిసామిహ దేహిభు, ప్రాజ్ఞైరర్హైః సూ వాచా శ్రేయ వివాచరే
స్తదాః తపి మూలము.

ఇ దు వ ది మూ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి బాలకులయజ్ఞకాలకు నన్నమడుగబంపుట. ౧ —

క. ఓరామా! గురువీర్యా, శ్రీరమణా! కృష్ణ! దుష్టశిక్షక! మమునీ
భూరితరతుత్తు మహా, ఘోరంబుగ బాధచేయుఁ శ గొంకదుసుండి. ౫ 1407

క. అదిశాంతించు నుపాయం, బెదియో యోజింపుఁ డనుచు శ నెంతయుఁ బ్రార్థిం
ప దయన్ దేవపుత్రుఁడు, మదిలో భావ్యర్థ మెంచి శ త్వాసురసతులన్. ౧ 1408

క. తనయంబు భక్తిభావంబునుంచి వర్తించుచుంట శ మోదమ్మున వా
రిని గృతకృత్యులగాఁ జేయను దలంచి సకాలమనుచు శ నరసి సఖులతోన్. ౨

క. పలికె బాలకులారా!, యిలాసురుల్ బ్రహ్మవేత్త శ లీచెంతనె ని
స్తులచేవలోకసౌఖ్యం, బులఁ బొందం గోరి సత్రమును నొకదానిన్. ౨౫ 1410

క. ఆవరింపఁబూని శ రాంగిరసం బన, సత్రయాగమద్ది శ త్నమఁ బ్రసిద్ధిఁ
గాంచె నచటి కేగుఁ శ డంచితగతి మీర, లస్తదాజ్ఞ వచ్చినట్లు పలికి. 3 1411

క. గోపాలకులారా! యట, నావేరు మదగ్ర జన్మునామముఁ జెప్పుఁడా
మాపేరు పలికి యన్నము, వే పెట్టుఁడటంచు మీరు శ వేడ్కఁ దెలుపుఁడి. ౪

చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞనిడ శ నందటు నప్పుడె పోయి కేలుమో
డ్పున ధరణీసురర్షులకు శ మ్రొక్కుచు దండమురీతి భూమిపైఁ
దనువులు చేర్చి యన్నమును శ దా రడుగం దమిగాంచి వేడ్క ని
ట్లనిరి; మహాత్ములార! వినుఁ శ డాదృతి మాపలు కింత యి త్తఱిన్. ౫౫ 1413

సీ. శ్రీకృష్ణునానతిఁ శ జేకొని రామానుమతిఁ గొని వా రంప శ జతనమొప్పు
వచ్చితి మిచటికి శ భద్రంబు మీకగుఁగాక! తదాజ్ఞలఁగడఁగి చేయు
వారిగా మము నెన్నుఁడీ! రమ్యభూమికి దవ్యగా కున్నట్టిధరణీయందె
రామకృష్ణులును గోస్తోమంబు మేపుచు తుద్బాధితులయి మీశకుం దెలుపఁగ

తే. మమ్ముఁబంపిరి యన్నము శ మిమ్ముఁ గోరి
రదియె వారలయభిలాష శ మనఁగ భూమి
దివిజవరులార! ధర్మంబు శ తెఱఁగెఱుంగు
వారియం దుత్తములు' గాఁగ శ వఱలు మీరు. ౬౫ 1414

క. వారలపై శ్రద్ధయుఁ జే, కూరునయే మీకు వారితుద్బాధ యడం
గా రయమున నన్నంచిడి, కోరికఁ జెల్లింపుఁ డనుచుగోపార్థకులున్. ౭ 1415

సీ. దీక్షఁబూనిన మాకుఁ నేక్షణంబుననైన నగ్నిపూజయె వ్రతశమందువలన
మాయన్న మ దభోజ్యమే యగు నందురో దీక్షను బశువువశధించుదనుక
సౌత్రామణి యనెడు శ సత్కర్మమందును దీక్షితాన్నంబును శ దినఁగరాదు
గాని యవ్వలఁ దినఁగఁగా బాపమబ్బదు; నావిని యందున్న శ భూమిబుధులు

తే. యద్రథలమును గోరియే శ శుభదములను, నాశ నాయాసబహుళంబులై నకర్త
ముల నొనర్చుచు నజ్ఞులై శవలయుచుంట, భగవదభ్యర్థనముగైకొనఁగఁదలఁచక.

క. తమరే పెద్దల మనుకొని, మమతక దిగనాడలేని శ మందులు గానక
గమలాక్షుఁ డన్న మడుగుట, విముక్తికిఁ సాధన మనువెర వెఱుఁగమిచేన్.

క. విననట్లు లుండి రకటా, జననాయక! దేశమట్టై శ సమయము చరు వ
ట్లై నిఖిలవస్తువ్రాతం, బును మంత్రము తంత్రవినరమును ఋత్విజులున్. ౯౪

చ. అనలము దేవతాతతియు శ నయ్యజమానుఁడు నధ్వరంబు న
ట్లుపమధర్మసంతతియు శ యన్తయముల్ గను బొల్పుచుండునో
వనరుహనేత్రు నచ్యుతుని శ బ్రహ్మ మథోక్షజు నట్టి శ్రీహరిక
మనుజమనీషచే నపుడు శ మానవమాత్రుని గాఁ దలంచుచున్. ౧౦౪ 1419

తే. దుష్ట మగుప్రజ్ఞ చే దగిద్రుష్టమాన, వాత్సలను బొందియున్న వాశరౌట దైవ
మునుగ నెంచకపోయిరి శ మనుజనాథ!, కలదు లేదన్న మనియును శ బలుకరైరి.

క. కనిపెట్టియుండి గోపకు, లనుమానముమాని పెట్ట శ రను నూహ నిరా
శనుగూడి మరలి యచటికిఁ, జని తెల్పిరి సోదరులకు శ క్షాసురవృత్తిన్. ౧౨

చ. పలుకుల వానినిక వినుచుఁ శ బక్కున నవ్వి పరాత్పరుండు లో
కులదగువృత్తినిం దలఁచి శ కొంకక కార్యముఁ బూనువాఁడు లోఁ
గలఁగక యోర్పుఁబూని తనకార్యము దీర్చుకొనందగుం గదా
యలుగక బాలురార! యొకయర్థముఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ. ౧౩ 1422

సీ. అవమానమొందని శ యాచకుం డెవఁడేని జగమున నుండునే శ చక్కఁ దలఁపఁ
గావున మరల నశక్కుడ కేగి మీరలు బ్రాహ్మణులఁ గనక శ వారిసతుల
కడకేగి బలదేవకాంచనాంబరు లిట వచ్చి యున్నారనువా ర్తఁ దెలుపుఁ
డాసతీమణులును శ స్వాత్మల నాపయి నునిచి దేహంబుల శ నొక్కరితి

తే. నందునుందురు; తద్బుద్ధు శ లచటలేవు
గాన యాచింపుఁ డన్నముఁ శ గాంక్ష మాన
మీకు నొసఁగుదు; రింకేల శ మించులజ్జ
నొంది యున్నారో? పోఁ దగు శ నురుజవమున. ౧౪ 1413

క. అని హెచ్చరింప వారలు, చని పత్ని శాలయందుఁ శ జక్కని భూషా
లీని దాల్చి కూరుచుండిన, వనితారత్నములఁ గాంచి శ భక్తి వినీతిన్. ౧౪౪

క. కరములు మోడ్చి నమస్తతి, జరపి యథావిధిగ విప్రసతులార! నమ
ర్కరణము లివె కై కొనుఁడీ, యరయుండు మాభాషణంబులదృతిమీఱన్. ౧౪౫

చ. హరి యిట కింతదూరమున శ యందు వసించియె పంపె మమ్ము మీ
పరిసరమందు నొక్కవిధిఁ శ బల్కుగ మందనువీడి మమ్ము సో

దరవరుగూడి దూరతరఃథాత్రికి వచ్చెను; గృష్ణుఁ డావులఁ
 సురుచిరఘాసముం దినెడుఁబొప్పునఁ దోలుచు నొయ్యనొయ్యనన్. ౧౬౫ 1426

క. ఆకలి గొనియెను మాకును, శ్రీకృష్ణున కట్టె హలికిఁ శ జెచ్చెఱ నన్నం
 బాఁకలిమానఁగ నిడుదురు, గాక యటం చనిన వారిక మ్రొక్తి యొగిన్. ౧౭

— విప్రవత్సులు హరి కన్న మునుగొనిపోవుట. ౧ —

చ. శ్రుతిపుట పేయమై తనరఁ శ బొక్కపుఁజె త్తము లామహాత్మువై
 సతతము నిల్చియుండుటను శ జక్రిని జూడఁగఁ గాంక్షనొందుచున్
 హితకరతచ్చరిత్రముల శ నెప్పుడు వీనుల విందుగాఁగ న
 మృతముగ నాలకించుచును శ మాధవు నే తలపోయుచున్ దమిన్. ౧౭౪ 1428

క. సమయముఁ బుచ్చెడు భక్తిర, తమనీషలుగాన నందఃతనయుఁడు తమయా
 శ్రమపరిసరమును జేరుట, ప్రమదంబున నాలకించి శ రభసం బలరన్ ౧౮ 1429

సీ. స్వాదుతమంబయిభక్త్యభోజ్యము లనియును లేహ్యచోష్యంబులనియుంగీర్తి
 గాంచిన యాహారక మనస్తువులను భాజనంబులయందుఁ శ బరమభక్తి
 నునిచి వానిని గొని శ యువిదలందలు నదు లంబురాశిని గన శ నరుగునట్లు
 వడ్లుచైశ్వర్యసతృప్తిపత్తిగల్గి యత్యుత్తమశ్లోకాఖ్యునొంది భక్త
 తే. తత్పరుం డగుశ్రీకృష్ణుడై వతమును, గనఁగఁబోయిరి; చిరకాలమునకు నీశ
 దర్శనం బబ్బె ననెడు సంతసము పొంగ, బరిమితిని మించి మదిభక్తిపరిధవిల్ల.

మ. చిరకాలంబుగఁ దచ్చరిత్రముల సుసద్ధాత్మలఁ వించు శ్రీ
 హరినే నెప్పుడిఁ గాంచుచున్న గుణగణ్యుల్ గాన వారట్లు పో
 యిరి భర్తృప్రియబంధుభ్రాతృసుతులెంతే నిల్పిన్ నిల్వ కా
 తురతఁ జైవలిసీతటంబునకు శ్రీదున్ ముక్తిదం జూడఁగన్. ౨౦ 1431

క. రుచిరాశోక మహీరుహ, నిచయాంచ న్నవకిసలయశనివహించిత సా
 ధుచరిత్ర భూషిత వనం, బచటన్ వెలయంగ నందు శ నాదృతిమీఱన్. ౨౦౪

క. బలదేవుఁడు గోపాలకు, లెలమిం దనుఁగొల్వ నొప్పు శ నీశుని గని రిం
 తులు; శ్యామవర్ణ దేహుని, సులలిత హేమాంబురైక శ శోభితమధున్. ౨౧

సీ. వనమాల ధరియించి శ బర్హమండితుఁడయి ధాతుప్రవాళముల్ శ తనువునందు
 భూషణంబులుగాఁగఁ శ బొలయ నటాకృతి వేషంబు తనరంగఁ శ బ్రియవయస్య
 నంకంబుయను నొక్కహస్తంబు నునిచి యితరకరంబున పుల్లసరసిజంబు
 ద్రిప్పుచు జెవిని నింపివరంబొప్పుగ గండస్థలంబులఁ శ గమ్రతరము

తే. లై నముంగురు లొలయంగ శ నాననార, విందమున సుస్థితం బొగి శ జిందులాడ
 నలరు సర్వజనప్రియు శ నజ్జనయను, హరిని గాంచిరి పూఁబోడు శ లాదరమున.

క. మునుపే హరియుత్కర్షము, లను బెక్కు తెఱంగులఁ జెవులకు విందుగ నే

వినియున్న వారు గావున, మనములు హరిచరణయుగళిమగ్నము లగుటన్. ౨౨౪

చ. హరిఁ గనినంత నే స్వనయఃనాంతరమార్గమునుండి లోనికిం
బరఁగెడునట్లుచేసి యట శ వాంఛయుఁదీఱఁగ నేకభావతఁ
గర మనురక్తి గాంచి చిరశకాలపుఁదాపము వేగపాయుచుఁ
బరమముదంబు గాంచి రదె శ భక్తిఫలంబగు రాజచంద్రమా! ౨౩ 1436

ఆ. అల సుషుప్తిసాక్షి శ యగు ప్రాజ్ఞుఁగని యహం, కారవృత్తు లెటువిశకారములను
వదలు నట్లే గాంచి శ వారిజనేత్రునిఁ, దన్తయత్వ మొంది శ తనరి రపుడు. ౨౩

తే. ఎల్లయాశలుమాని సరర్వేశుసర్వ
దర్శనుని నమ్ముకుందుని శ దనరువెడ్కఁ
గనఁగఁబోయిరి కావునఁ శ గాంతలతమి
వెల్లిదం బాత్మ నెఱిగి తత్ప్రియముగోరి. ౨౩౪ 1438

చ. స్థితము ముఖాంబుజాతమునఁ శ జిందులుద్రోక్కఁగ నిట్లు పల్కె స
న్దతులు నదృష్టముంగలుగు శ మానినులొటను స్వాగతంబు రం
డు; తమిని గూర్చుచుండుఁడు; విశనూతనకార్య మొకండు గల్గునే
ని తగ నొనర్చువాడ, నను శ నెమ్మిని జూడఁగ వచ్చినారుగా. ౨౪౪ 1439

క. ఇది మీవంటికృతాత్మలకుఁ దగుఁ; స్వార్థమునెఱుంగు శ శుశలులు తమకం
ఠుఁ దలంపఁ బ్రియుండని చెప్పఁదగిన నాయందుఁ దమస్వభావము లొప్పన్.

ఆ. తగ ఫలాభిసంధి శ విగతముగా నిరం, తరముగను జెలంగఁ శ దగినభక్తి
నెఱపుదురు నితాంతశిశ్చితమతులార! వినుఁడు మఱొకమాట శ వీను లలర. ౨౫

క. మనసును బుద్ధిప్రాణము, లనూనభాగ్యంబు నాత్మశయ ట్లంగనయుఁ
దనయులు యత్సంపర్కంబున మిక్కిలి ప్రియములగునొ శ బుద్ధిం దలఁపన్. ౨౬౪

తే. అట్టి నాకంటె నెవ్వఁడౌ శ నవనిఁ బ్రియుఁడు?
కావుననె మీరు కృతకృత్య శ లై వఱిలితి
రిటకువచ్చిన పనియయ్యె; శ నెలమి నన్నుఁ
గనుట నిక మీర లేగుఁడు శ క్రతుధరణికి. ౨౭ 1443

సీ. మీవతుల్ యోగ్యులు శ మేదినిదివిజులు గార్హస్థ్యధర్మంబుఁ శ గడఁగిచక్క
నడపుచుందురు; తోడనడుచుచు మీరుండ నిపుడు పూనిన సత్ర శ మెల్లభంగి
నిర్విఘ్నముగ సాగ శ నెమ్మది నెంచిన వారు; గావునఁ దోడు శ మీరుసూప
వలయు; నా విని విప్రభార్యలు పల్కిరి సర్వలోకేశ! యీచందమునను

తే. బరుషములఁ బల్కుచుము; నాదు శ భక్తుఁ డెపుడు
చెడఁడు మరలను బుట్టఁ డీ శ ఊతి నటన్

యుష్మ దాజ్ఞకు సత్యంబు శ నూతగాఁగఁ
జేయుమా చిత్తగింపుమా శ మా యవస్థ. ౨౮

1444

చ. వనరుహనేత్ర! మేము ప్రియబంధుజనంబుల పీడి నేవచే
యను మదిగోరి రాలినమహాహర్ష మలభ్యము సత్తపఃఫలం
బునయి యెలంగు నాతులసిఃపూసలదండను గేశపాశమం
దును ధరియింప నీదుషదశతోయజమూలము నాశ్రయింపగన్. ౨౯ 1445

క. అరు దెంచితి మిత్తటి నో, యరిషడ్వర్గాంతకా! మహాత్మక! మేముం
దవ్వరపడి విడిచియె వచ్చితి, మురుతరభవదీయపాదశయ్యగములఁ గొలువన్. ౩౦

చ. కనుకనె మమ్ము మాపతులు శ గాదిలీతంద్రులు భ్రాతృబాంధవుల్
తనయసుహృన్ని కాయములు శ తప్పొనరించితి మంచుఁ గైకొనన్
మనమున నూహచేయ రనుమాన మిఁకేటికిఁ దక్కినట్టి బం
ధునికరముల్ మముం గొనఁగఁ శ దోడనె పూనుదు రే తలంపుమా? ౩౧ 1447

క. భవదీయచరణ కమలముల వైచితిమి మామకతను శ లతలన్ గృష్టా!
జవమునఁ గావుము వెటొక, సువిమలపద్ధతియె లేదు శ శోధింపగన్. 3౦

క. మాయభిమతమన్నను నీ, వే యని ప్రార్థింపగ విని శ కృష్ణుడు సతులా
రా! యేల సుశయము? మి, మ్మియెడ మీపతులు తంద్రు శ లెల్లసహృదయుల్.

క. తనయులు బంధువులును లో, కనిచయ మమృతాంధసులును శ గరుణం జూడం
గను దలఁతు రప్రియంబును, గనఁజాలరు నాదునాజ్ఞఁ శ కైకొనియుంటన్. 3౧

క. అనుమోదింతురు మిము నం, చనుమానము మానియుండుఁ శ డంగనలారా!
మనమునఁ జక్కఁగ నెంచిన, మనుజులయంగంగసంగమము సుంతైనన్. 3౧

సీ. అనురాగమును బ్రీతినిని నెలకొల్పంగఁ జాలదు కల్గింప శ ఊణమెయుండు
నవి కాన నాయందుఁ శ బ్రవిమలమానసములనుంచుడి; దానఁ శ గలుగునాత్మ
శర్మము మఱియునుశశాశ్వతంబగు ముక్తి నొడఁగూర్చు నాసేవయును గనుకనె
యచిరకాలమునయందె ననుంబొందఁ గలరు; విశ్లేషంబువలని ఫలముఁ

తే. దెలిపెద వినుండు నావగు శ దివ్యకథల
వినుట ననుఁగాంచుటయు ధ్యానమును మదీయ
నామసంకీర్తనమ్ము నశనంగఁ దగిన;
విదియె నాయందు భావంబు శ నెనుగఁజేయు. 3౨

1452

క. కావున నావై మిక్కిలి, భావంబుల నుంచి పొండు శ వస్త్ర్యంబులకున్
వేవేగ మీకు బాధలు, గావించెడువార లందుఁ శ గలుగరు సుండీ! 3౨ 1453

చ. అని వనమాలి యాజ్ఞనిడ శ నామునిపత్నులు యజ్ఞవాటముం
గనఁ జని రిశ్వరాజ్ఞఁ గడఁకక ధరియించి శిరంబులందు నం

- గనలను గాంచి తత్తుతులు శ గాదిలిచుట్టము లించుకే నసూ
యను గన, రిద్ది తప్పునుచు శ నాత్తడలంపరు, కృష్ణనాజ్ఞ చేన్. ౩౨౪ 1454
- ఉ. అంతియకాక ప్రీతిమెయి శ నాసతులం దగఁగూడి సత్రమ
త్యంతవిధి ముగించి పరమాత్మకుఁ దృప్తియొనర్చి; రప్పుడ
కాంతలయందు నొక్కతుక శ గాఢతరం బగుభక్తి బొవుచోఁ
గాంతు నిరోధముం గనినశకారణముం దను నేచ నార్తయై. ౩౩౪ 1455
- క. మును విన్నచరితములనే, మననముచేయుచును గృష్ణమానసపద్మం
బున ధ్యానించుచు జేయఁగను జాలమి నేమి వగపు శ గదిరినమదితోన్. ౩౪
- తే. వదలెఁ గర్తానుబంధమా శ వపువు నట్టె, హరినిదర్శింపఁగాఁ జాలగనైతి ననెడు
చింతతో నంత గోవిందుఁజేరె సాధ్యి, భక్తిభావంబు శ్రేష్ఠమాఫల మిడుంగద.
- క. లోకేశుండు గోవిందుం, డాకాంతలు తెచ్చినట్టి శ యన్నము పూతం
బై కమనీయంబై తగి, యేకరణి లోపలేశహిసముఁ గుడిచెన్. ౩౪౪ 1458
- ఆ. అదిచతుర్విధముగ శ నలరారుగోపకులకును బెట్టి తృప్తులనుగఁ జేసి
తాను దృప్తిమీఱఁ శ దమి భుజించెను భక్తిసహితమాట మిగులసరస మగుట.
- క. లీలామానుషవిగ్రహుఁ, డై లలి మానవులగణము శ నాదృతిమీఱం
గా లక్ష్యంబుగఁ గొనినటు, లోలిక వర్తించుచుక మహోద్యమములచేన్.
- క. నరలోకవిడంబన మీ, కరణిం గైకొనె నటంచుఁ శ గనఁబఱచుచు శ్రీ
వరుడట రూపంబున వా, క్షురితంబుల ధేనుగోపసాధ్యమణులన్. ౩౬ 1461
- క. అనురంజింపం జేయుచు, వనమున విహరించె; నంత శ బాడబు లటుపూ
నినసత్రయాగమును విధి, నొనరిచి మానవశరీర శ మూనిన హరినిన్. ౩౬౪
- సీ. బలదేవునిక జ్ఞానపాటవంబున నపు స్థరియించి యాజగద్వరుల యాచ్చ
నాదరింపక గొప్పయపరాధ మొనరించితిమి గదాయనుచు నశ్రుప్రతప్త
మనసులై వార లమానుషరూపులు మనుజులయాచారమును దలంచి
యాచింప వీన మైతి శ మంతియగాక యలొకికం బగుభక్తి శ లలనలకును
- తే. సర్వరక్షకుపై నుంటఁజానలవలె, దమరు భక్తులు కాకుంటఁ శ దలచి తలచి
యెంతోసంతాప మందుచుఁగదలంప, నేమిగతియంచు గుందుచునెలమిమాని.
- క. జననీజనకులు శుచివృత్తిని బొల్పినవార లాట శ దీపించెడిపా
వనతం గల్గినజన్మం, బనఁబడు శైక్లంబనంగ శ నది మన కమరెన్. ౩౮ 1464
- సీ. ఉపనయనంబన శ నొప్పునంస్కారముచేత సావిత్రవిఖ్యాతజన్మ
మలవడియెను మన శ కదిగాక దేవదీక్షారూపముననె డై శక్యం బనంగఁ
దగినజన్మము గల్గెనుగద యీమాండును గలిగినఫల మేమిగలిగె? నవ్వి
యేటికి? బ్రహ్మచర్యేష్టవ్రతం బది నిష్ఫలంబే కద? శ నిర్మలతర

తే. విద్యయద వ్యర్థమే, బహుశవేదతయును, గాల్పనే? కులమేటికి? ౧ గర్హములును విఫలములై దక్షతయు నేల? విష్ణుమూర్తి, విముఖుల మె యైతి మింకేల? వెట్టితపము.

క. హరిమాయ యెట్టియోగి, శ్వర్పలై నను వారిమోహశవశులన్ జేయున్
బరికింప సత్యమిది యా, నోరులకు జెప్పంగ నేర్పియును ద్విజులము నై. ౩౯౫

క. మన కేమార్గము క్షేమంబునుగూర్చునో యనుచు నెన్నఁబూనుటలో నిం
తనరాని మోహ మొందితి, మనుతాపంబేల జరగినట్టి పనికి నై. ౪౦ 1467

క. నారీమణులకు గూడన్, వారిజపత్రాక్షునందు ౧ భక్తి యవధిలే
కీరీతఁ గల్గె జగదా, భారుండని యెఱిగి రిదియోతలఁజు దగినదా. ౪౦౫ 1468

*ఆ. ఆదురంతభావ ౧ మనునదియే గృహ, ములను మృత్యుపాశములను జెండి
వైచె విప్రులార! ౧ యాచమత్కృతగను, డింతకంటె జిత్ర ౧ మేమికలదు?.

చ. అతివలు వీరలొట మనశయట్లు ద్విజాతితనొందఁ జేయునం
స్కృతియును లేదు; సద్గురువునొంట నివాసము చేయునట్టి ప
ద్ధతియును లేదు; సత్తపముఁ ౧ దారొగి సల్పువిధుల్ తలంప లే;
వతులెత్తమైన బ్రహ్మవిషయంబగు చర్చయు లేదు చూడఁగన్. ౪౦౫ 1470

క. తను బాహ్యభ్యంతరశోధన మొనరించుటయు లేదు; ౧ తగుకాలములం
దును సంధ్యోపాసనముఖి, వినియతకర్మములు లేవు ౧ విధిహితములుగన్. ౪౧

క. ఇవియెల్లను లేకుండియు, బవిత్రసచ్చరితుఁ డగుచు ౧ భవ్యతమయశ
శ్చవిదీపితుఁ డై యోగిం, ద్రవరుం డై తనరుచక్రధరునిపయి గడున్. ౪౨౫

క. అనుపమభక్తి చెలంగఁగఁ, దనరారిని సంస్కరణవిశ్వానంబునఁ బా
వనులమయియుండియున్ భ, క్తిని బాసితి; మింతకంటె ౧ దీనతగలదే? ౪౩ 1473

మ. భవనాసక్తి బ్రమాదముం బొరసి స్వస్వక్షేమకృత్కార్యమం
దవధానం బనలేక మూఢులముగా ౧ నై నట్టియన్దద్విజా
తివరక్రేణికి సాధుసద్గతియన్ ౧ దీపించు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
యవనిం బుట్టి సమస్తధర్మముల నోయ్యంబొప్పు బాలించుచున్. ౪౩౫ 1474

క. కరుణానీరధి గావున, నిరుపమగోపాలవాక్యనీకరమ్మున సం
స్కరణము గల్గంజేసెను, బరికింపఁగఁ జిత్రమిట్టి ౧ పాటిది కలదే? ౪౪ 1475

నీ. పఠతారణంబె స్వఫలమంచు దలఁచుడయేని కైవల్యాదిమాననీయ
పదముల కెన్నంగఁగి ౧ బ్రభువయి సంపూర్ణకాముడై తగినట్టి ౧ కాంచనాంబ
రునకు లోకాధినాథునకు ననీశుల మగుమనతోఁ గల్గఁదగిన కార్య
మేమిగల్గును? మది నెన్నఁగా భగవంతునకు నియ్యది విడంబనంబె యగును;

తే. శ్రీనితంబిని యెల్లరఁ ౧ జేరమాని, యెవనిదపద్మసంస్పర్శ ౧ మెదను గోరి

సహజచాంచల్యదోష విసరముమాని, నేవచేయునొ యట్టిఁడౌ శ్రీపతికిని.

క. పరులను యాచించుట యన, నరులను మోహింపఁజేయు శ్రైజమె యనఁగాఁ
బరమార్థ మగును; భూసుర, వరులారా! దేశకాల శ వస్తువు లెల్లన్. ౪౬ 1477

ఆ. మంత్రతంత్రములును శ మఱియు ఋత్విజులును
హుతవహుండు దేవవితతిధర్మ
యాగములును దగినయజమానుఁడును యన్త
యములొ యట్టి దేవతాధిపతియు. ౪౭ 1478

సీ. అట్టియోగీశ్వరు శ లండు త్తముఁడు నగు శ్రీమహావిష్ణువే శ ఓతిని యదుకు
లమున జనించె నంశుమును వింటిమి కాని తెలియకపోతిమి శ్రైజుఁగు నకట!
యెంతమూఢులమొ యావంతయు నవ్విషయము స్మరింపఁగఁజాల శ మైన నొక్క
తెఱుఁగును దలఁప, మఱిదినిహర్ష ముదయించు భక్తిచే బరమేశ్వరముఁగొలచి

ఆ. యతనికరుణ వడయునట్టి యంగనలెల్ల, మనకు బత్నులైరి శ ఘనముదంబు
నొందవలదె? యెవరియరుతరభక్తిచే, నచలభక్తి మనకు శ నిచటఁ గుదిరె. ౪౯

క. ప్రతిహతములేని మేధాన్వితునకు భగవంతునకును శ విష్ణువునకు నీ
శతఁదగు మాన్యునకు నమ, స్కృతు లివె యజ్ఞానదోష శ మెల్ల నశింపన్. ౫౦

తే. ఎవనిమాయావిమోహంబ శ దెల్లచిత్తములఁ గలంచెనొ యద్దానభూరికర్త
మార్గములను భ్రమించుచుమాన్యులేక,యున్న వారము కరుణింపుమోమహాత్మ!

క. తనమాయ మోహమందం,గను జేయఁగ నాత్మలెల్లఁ శ గలతంగన నా
తనిసుప్రభావ మెఱుఁగం, గనుజాలని తప్పు మాది శ కల దిచ్చొటన్. ౫౧

క. పరముం డాద్యుండు సర్వేశ్వరుం డాకృష్ణుండు తప్పుఁ శ బాటింపక మ
మ్మురుకరుణఁ గాచుఁగా కి, త్తరుణంబున ననుచు విప్రతల్లజు లెల్లన్. ౫౨ 1483

ఆ. తలఁచుకొనుచు హరిని శ దర్శింపఁ గోరుచు, నుండి రంతెకాని శ యుగ్రకంస
భయము నొందియుంట శ స్వస్థానమును వీడి, కదలఁజాలరైరి శ కాలగతిని. ౫౩

ఇ రు వ ది నా ల్ల వ య ధ్యా య ము.

❀ కృష్ణఁ డింద్రయాగముపలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమును జేయించుట. ❀

చ. [అని వచియించి యోగివరుఁ శ డౌ శుకుం డాజననాయకోత్తముం
గని తరువాతిశ్రీహరి నిశకామ మనోహర సచ్చరిత్రమున్
విను మది చాలసంతసము శ వింతయుఁ గన్పడఁజేయు] నవ్వలన్
ఘనజదళాక్షుం డందు బలభద్రునిఁగూడి వసించె వేడ్కతోన్. ౫ 1485

చ. ఒకపరి యింద్రుగూర్చి ప్రియమొప్పుగ యాగముచేయఁ బూని గో
పకు లొగిఁ దత్ప్రియత్నముల ధాగుగఁజేయుచునుండఁ గాంచె; నా
త్తుకు సకలంబు గానఁబడుఁ ధానె సమస్తమునందునుండు య
త్నకలితు లైనగోపకుల ధాతత్కృతు యత్న మెఱుంగఁజాలఁడే. ౧ 1486

క. వినం దా భగవంతుఁడె, యైన నదే మెఱుంగనట్లు ధా లత్యంతము మా
యానియతి మించి వినయముఁ, బూనుచు వృద్ధులగు నందఃముఖ్యులవలనన్. ౨

క. ఆవిత యత్నములనే, తా వినఁగా నెంచి తనదు ధా తండ్రిం గని యో
దేవా! యేమీ సుభ్రమ, మీవేళం గలిగె మీకు ధా నెఱుంగఁబడదుసూ. ౩ 1487

చ. తలఁడఁ బ్రయోజనంబు రహితంబుగ నున్న ప్రయత్న మేదియే
గలుగదు; యజ్ఞ మేదయినఁ ధా గావలె నంచుఁ దలంతు దానికే
ఫలమొ? యదెవ్వరింగుఱిచి ధా భవ్యముగా నొనరింపనొనా? యి
మ్ముల నెవఁ డేమికార్యమును ధా బూని ఫలింపఁగఁ జేయువాఁ డొకో. 3 1489

క. ఏసాధనముల దాని నెఱి సాధించుట? వచింపు ధా మోజనకా? నేఁ
డీసాధ్యవిషయమును వినఁ, గా సమధికకామ మలరెఁగా నామదిలోన్. 34

సీ. సర్వము స్వాత్మ గా ధా సతతంబుగాంచెడు సాధువులకు నొక్కచందమునను
గోష్ఠ్యముగా నుంచుకొనఁదగు పనియుండ; దెట్లనఁగా సర్వమెన్న నాత్మ
గాఁ దలంచుమనీషగలవారు గావున సర్వపరదృష్టియైలేక ధా సతతముండు;
రట్టివారికి శత్రువున మిత్రుడన నుదాసీనుం డనంబడు ధా మానవుండు

తే. లేకయుండును; వారి కిఁకేకరణిని, దాఁడదగు కార్యముండును? ధా తండ్రి! భేద
దర్శనుల కుదాసీనుండు ధా దస్యరీతి, విడువఁదగుఁ గాని సుహృదుఁ డేవిధిగ న
క. తనసాటివాడు సుహృదుండుని చెప్పంబడును గాన ధా నతనికె జెప్పం [గును?
గను రానిదేది యుండు? గు, జనులును సుహృదులకుఁ జెప్పఁజను నేదేనిన్. ౫

చ. జనులొగి సాధుమానసుల ధా సంగతిఁ బల్కఱుప్రశ్న చేసి చ
క్కని వగుకర్తృజాలములఁ ధా గ్రక్కునఁ జేయుదు; రజ్జు లీవిధిం
గనుఁగొనలేక స్వేచ్ఛగను ధా గర్తృకదంబము చేయువారు సు
మ్మ; నిజ మిదాను విజ్ఞులకుఁ ధా బోలఁగఁ గర్తము సిద్ధినిందెడున్. ౬ 1493

ఆ. మఱి యవిజ్ఞులకును ధా మంచికర్తృములైన, ఫలము నీయకుండఁగలవు జనక!
చింత చేయఁగా విశేష మీయదె కర్తృములను జేయుటందుఁ ధా దలఁపు మీవు.

మ. జనకా! మీ రిటుచేయఁబూనిన క్రియాసంయోగ మెచ్చోటనై
నను శాస్త్రంబులఁ జక్క నారసి సుహృత్సాక్షుల్ సరే చేయనా.

* “కదభిజ్ఞోఽపి భగవాన్ సర్వాత్మా సర్వదర్శనః” అని మూలము.

నని పల్కం బొనరింపఁ బూనినదో? లోకాచారమే ముఖ్య మం
చును గ్రుడ్డెద్దొగి జేనుచొచ్చె నను నా శ చొ ప్పొప్పఁగా నిత్తఱిన్. ౨ 1495

క. ఒనరింపఁ బూనినదో? నా,కును దెల్పుము వినఁగ నేడు శ కోరికపుట్టెన్
జనకా! యనిప్రశ్నింపఁగ, విని నందుం డిట్లు దానివిధ మెఱింగించెన్. ౨ 1496

సీ. పృథ్వీ దనఁబడు శ భగవంతుఁ డింద్రుఁ డీతం త్రంబునకు నధిపదై వతమగు;
నాయొద్దనకు నెన్న శ నాత్మ మూర్తులు మేఘములె యని చెప్పంగఁబోలుఁజుమ్ము;
ఘనము లయ్యవి తదాశ్చ నౌదలలఁ దాల్చి ప్రాణికోటికి నెల్లఁగ బ్రణయదమయి
జీవనంబునునయిఁ చెలఁగనయ్యమృతంబుఁ గురియుచుండెడుఁ; గానఁగూర్చితనయ

తే. యట్టి మేఘంబులకు విఘ్నఁ శ డగుచు ముజ్జ
గమ్ములను నీశ్వరుం డగుఁగును మహేంద్రు
నాతఁ డిచ్చినజలముల శ నైన ద్రవ్య
ములను గ్రతువులఁ బూజింపఁ శ దలఁచితి మిటు. ౯

1497

క. ఇతరులు మానవులును బద్ధతి దీనినె వూని చేయఁదలఁతురు కృష్ణా!
క్షీతి ధర్తమర్థకామము, లతిశయముగ సిద్ధిఁ బొందు శ నట్లుగ నింద్రున్. ౯

క. క్రతువుల యజించి సస్యప్రతీక్ష శిష్టంబుఁ గొనుచు శ బ్రదుకుకొఱకు ను
న్నతిమీఱ వాడుకొందురు, బ్రతు కన్నది కలుగుఁగాదె శ వర్షముచేతన్. ౯౪

క. వినుము త్రివర్గంబులఁ గల్గనుజేసెడు పురుషులందుఁ శ గడుఘలములనుం
గనఁజేసెడువాఁ డింద్రుఁడె, తనయా! యాయొద్దకంటె శ ధన్యుడుగలఁడే.

తే. పరఁగ వృద్ధపరంపరా శ ప్రాప్తమైన
యొంద్రు నారాధనం బనఁసెఁగు నిట్టి
ధర్మమును గామలోభసాధ్యసములవల
ననొ మహాద్వేషముననొ యే శ మనుజుఁడేని. ౧౦౪

1501

క. పరికింపకయే వదలునొ,నరుఁ డాతఁడు సాధుశోభనముఁ గాంచఁగ లేఁ
డరయఁగ నని నందుండు నితరులును బృందావనైకకథాములు పల్కున్. ౧౧

చ. విని పరమేశ్వరుండు హరి శ వృత్రవిరోధికిఁ గోప మాత్మఁ గ
ల్గను దఁగజేయఁబూని వ్రజశకాంతుని నందునిగాంచి పల్కె ని
ట్లని; జగమందుఁ గర్మమున శ నన్నియుఁ బుట్టుచుఁ గర్మయుక్తిచే
తనే లయమందు నవ్వయిని శ తత్త్వవిదుల్ పలుకంగ నొప్పఁగా? ౧౨ 1503

*సీ. ఇహపరములయందు శ నెసఁగెడు సుఖదుఃఖభయములు తేమము శ స్వస్వకర్మ
ములచేతనే కల్గివెలసెడు; నితరులకర్మములకు ఫలశకాండ మిచ్చు
నీశ్వరుం డొక్కరుఁ శ డెసఁగునే నాతండు కర్మకర్తకె ఫలకల్పనంబు

* “కర్మణా కాయతే జంతుః కర్మజైవ ప్రతీయతే” అని మూలము.

కాం-భాగ—23

- చేయున దేమేనిశచేయక యున్నట్టివానికి సీయంగఁ శ్రీ బ్రభువుకాకి
తే. కర్తకర్తనై భజియింపఁగఱా దలంచుఁ, గాదె ప్రాక్కర్తవాసనాశకలనఁ గలుగు
వాని దప్పింపఁ జాలనిశవాని నింద్రుఁ, గర్తముల ననువ ర్తింపఁగల్గువారు. ౧౮
- క. శ్రీతువులమూలంబునఁ బూజితునిగఁ జేయంగనేల? శ్రీ తీర్తిబ్రాణులు క
ర్తతతి వ ర్తించుచు ఫలతతి నొసఁగెడు సీశుఁ గొల్వఁదగు నందువొకో? ౧౮౫
- క. సురపతి యీశ్వరుఁ డగునే? పురుషులు స్వీయస్వభావముల కనుగుణమై
పరఁగెడు కర్తప్రతతికి, సురవగు సుఖదుఃఖములను శ్రీ నొందుచునుండఁ. ౧౮౬
- క. తనశక్తి వాని ననుభవమునకుం దేసీక యద్వైతముగ నిల్వఁగఁ జా
లని యాయసీశుఁ డగునింద్రునితోఁ బనియేమి గలనో? తోడదు మదికిఁ. ౧౮౭
- సీ. కర్తవాసనలకుఁ శ్రీ గడులొంగి దేహియుఁ దత్స్వభావంబునే శ్రీ తానుబూన్కి
ననుసరించును, దేవతాసురమానుషసహితమై యున్న యీశజగము కర్త
వాసనలందె తా శ్రీ వసియించు; నటుగాని వస్తు వొక్కటిలేదు శ్రీ వాస్తవ మిది;
కర్తముననే దేహి శ్రీ కాయంబుల ననేకవిధములఁదగువాని శ్రీ వేడ్కఁ గనుచు
- ఆ. వాని వదలుచుండు; శ్రీ సైరి యుదాసీనుఁడల్లె మిశ్రుఁ డీశుఁ శ్రీ డాత్మగురువు
తలఁడఁ గర్తమెయగుఁ శ్రీ దనకర్త మొనరించు, వాడు పూజచేయఁవలయు దాని.
- *చ. తన కెదివృత్తి నిచ్చు నదె శ్రీ దైవతమాఁ గద? జీవనంబు ని
చ్చు నదియెయకాట దైవతము శ్రీ చొప్పున దానిని బూజనేయనొ
నని వచియింతు పెద్దలు; మహాత్మక ! యెవ్వఁడు వృత్తి నొక్కదా
నిని దగనాశ్రయించి ఘనశిరస్వతిఁ బొందుచు వేటువృత్తినిన్. ౧౮౫ 1509
- క. అనిశము భజించుచుండునొ, తనపతి విడనాడి జారుఁ శ్రీ దమిఁ బొందు నసా
ధ్వినిబోలి వాడు తేమంబునుగాంచఁడు జీవనదముఁ శ్రీ బూజింపమిచే. ౧౮
- చ. శ్రీతులఁ బఠించి యన్యులకుఁ శ్రీ జొప్పడఁజెప్పుచు బ్రావ్హణుండు తా
బ్రతుకఁగ నొప్పు; రాజాధరఁ శ్రీ బాలనచేయుచు జీవనంబు నొ
క్కతెఱుగునక గణింపఁ దగు; శ్రీ గమ్రతరం బగు వార్తచేతనే
బ్రతుకఁగ నర్హమా; మఱియుఁ శ్రీ బాదజుఁ డీడ్పుల సేవచేతనే. ౨౦ 1511
- ఆ. వర్తనంబు చేయఁవలయు; వాణిజ్యగోరక్షణములు కృషియు శ్రీ రహిఁ గుసీద
మనఁగ వార్త నాలుగగు భేదముల నొప్పు, నందు మనము జనక శ్రీ యరసిచూడ.
- సీ. అనిశము గోరక్ష శ్రీ నవని జీవించెడువార; మీవృత్తులు శ్రీ వరుస సహజ
ములుగ నున్నవి గాని శ్రీ యలయింద్రు భక్తిచేఁ గొలుచుటచేతనే శ్రీ గలుగలేదు;
సత్త్వగుణంబు రోజున్ను తమస్సని త్రిగుణంబు లీయవి శ్రీ తగ జగంబుఁ
బుట్టఁ గారణము లభవుక దండ్రీ ! యవ్వియే దానిలయమునకుఁ శ్రీ దగును జుమ్ము

- ఆ. రజసుచేత ననులు ధ్రువముదలు ననోన్యన్యసంగతిం జెలంగ ధ్రువముగల్లు
నంతెకాక దాన ధ్రువవిర్భవించిన, జలదపంక్తులు పురికొలుపబడుచు. ౨౨
- చ. జలధులయందు ప్రోదినుల ధ్రువసంతతియందును బర్వతప్రజం
బుల మఱి యెన్నియేని స్థలముఖ్యములందును వృష్టిగల్లు ని
మ్ముల బ్రజలెల్ల మేఘములములముగా బ్రదుకంగఁ జాలువా;
రిల సురరాజకృత్య మన ధ్రువయొ తెల్పుమ యిందుఁ జక్కఁగఁ. ౨౩ 1514
- క. ఆతఁ డొనరించెడు నయ్యుపకృతి యంతయుఁ గానరా దధేవిధముననే;
మఱి దలపు నివాసంబులు, ఊరీ బురములు గ్రామములును సేవ్యవిషయముల్.
- ఆ. గోహములును గావు ధ్రువస్థితిపఁబడుదుము, వననివాసుల మని ధ్రువతైక
వసతుల మని సతముభవ్యాత్మకా! వన,వాసులగు మనకుఁ ధ్రువవితతికి. ౨౪
- క. మనలనె యాశ్రయలనుగా, ననిశముభావించునట్టి ధ్రువపదీవిజే
శనికాయమునకుఁ బర్వతమునకుఁ సంతృప్తి గలుగుపొంటె మఖంబుఁ. ౨౫
- క. ఆరంభింపందగు; సంభారంబులు దేవతాధిపాలకునకుఁ గా
గూరిచినట్టివి గలవుకదా రాజా! వానితోవిధానముమీఱఁ. ౨౬ 1518
- క. క్రతువును దీని నొనర్చుడు, జతసం బలరార; బాయసము సూపము న
ట్టితరములగు వంటకముల, నతితరముగ సిద్ధపఱపుఁ ధ్రువరమునకై. ౨౭
- సీ. గోధుమపిష్టము ధ్రువార్చనపెక్కువిధములై నభివ్యముల్ ధ్రువతగునపూప
ములు చక్కిలములు ధ్రువదలగువానిని బచనముచేయంగఁబనుపు; డందు
లకుగాఁగఁ బల్లియశలను గల్లుపయసుల నుపయోగపఱపుడే; ధ్రువర్విసురుల
బ్రహ్మవాదులఁ బిల్వబంచి యగ్నులఁ జక్కవెల్పునట్లుగఁజేసి ధ్రువతభక్తి
తే ధేనుదక్షిణ లొసఁగుడు; ధ్రువదివ్య మోద, నమ్ము బహువిధసిద్ధిమ్ము ధ్రువయ్యరీతి
వారికిం బెట్టు; డింకను ధ్రువవీర, లనుచు యోజింపకయే ప్రీతినందఱకును.
- *క. శునకములకు శ్వపచులకుం, దనివారఁగ నన్నమిడఁగఁదగు; బతితుల కిం
కనుగల్గు వారలకు నోదనముం బెట్టింపుఁ డింపుదళుకొత్తంగన్. ౨౮ 1521
- క. ధేనువులకుఁ దృప్తిగఁ దృణ, దానము చేయింపు; డల్లె ధ్రువధ్రువము నా
గా నిర్మలయశముం గని, ధేనువులం బెంచునట్టి ధ్రువదీనికి బలినిన్. ౨౯ 1522
- క. ఒనఁగుడు మీరందఱు మానసములు తృప్త్యు తృప్తము గగనం దగునట్లే
వెనఁ గుడిచి యమూల్యములగు, వననంబులఁ గట్టి సాధువరభూషణముల్.
- క. తనువుల ధరించి గందంబున దేహము లలరుచుండ ధ్రువసురులకు ధే
నునికరములకును గోవర్ధనగిరి కన్నులకునుం బ్రదక్షిణము విధిన్. ౩౦ 1524
- క. ఒనరింపుఁ డిద్ది గోవ, ర్ధనగిరికిఁ గోవులకును ధ్రువసేనురవ

రద్రానికరమునకున్ వహ్నులకును నాకుం బ్రయతరం బగుం దలపోయన్. ౨౯౫

క. మతమిది నాదగు; మీసమృతి గాంచునయేని దీని ఓ మానక చేయం
జతనము చేయింపుడు; స, త్కృతు వనఁగా నిదియెనుమ్ము ఓ త్కృత్యలియందున్.

క. కాలాత్తుడు భగవంతుడు, బాలుడు నై నట్టి హరి సుఖశ్చేంద్రమదం
జేలీల నడఁగు నట్టులె, యాలోచించియె వచింప ఓ నావాక్యంబున్. 3౦౪ 1527

క. వినిపింప నందముఖ్యులు, విని దానిన్ సాధువనుచు ఓ వెడ్కఁ దలఁచియ
ట్లొనరుప నెంచిరి; మధుసూదనుఁ డేరీతిగ నొనర్పఁదగునం చనెనో. 3౧ 1528

తే. అట్లెచేయంగఁ దలఁచి నందాదు లింద్ర
యాగమును జేయ నార్జించినట్టి వస్తు
వులనె గిరియజ్ఞ మొనరింపఁ ఓ బూని రంతఁ
గుధరవరమును విప్రులఁ ఓ గూర్చి విధిగ. 3౧ 1529

సీ. స్వస్త్వయనంబును ఓ జదివించి కార్యంబు లెల్లనొనర్చి రశయ్యెడల బలిని
బర్హతమున కిచ్చి ఓ వరత్పణంబుల గోవులను దృష్టిచేసి యాశలనుబురస్క
రించుకొనియె తద్గీరికిఁ బ్రదక్షిణ మొనరించిరి; నందాదు ఓ లంచితగతి
నెద్దుబండ్లనునెక్కి ఓ యెంతో మోదంబున నరుగ గోపికలు మహార్హ భూష

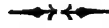
తే. ణములఁ దనువులుగ్రాలంగ ఓ నమలకృష్ణ
వీర్యగీతాలిఁ బాడుచు ఓ ద్విజులయాశి
షములఁ బడయుచు భూధ్రవర్యమున కెలమి
వలగొనుచు భక్తిభావంబుఁ ఓ చెలిపి రపుడు. 3౨ 1530

చ. హరియు నచేతనంబయిన ఓ యద్రి యి దెట్లు బలిగ్రహించు నె
క్కరణి నభీష్టముల్ మనకుఁ ఓ గాదన కిచ్చు నటన్నశింక య
త్తరుణమునందు గోపకవరతంసులకుం గలుగంగనీక మే
నురుతరమై చెలంగునటు ఓ లొక్కటఁ బెంచి విచిత్రరీతిగన్. 3౪౪ 1531

క. గిరిశృంగముపైఁ జెలఁగుచు, ధరణీధరమైత ననుచుఁ ఓ దాఁ బల్కుచు నా
దరమున వా రిడుబలులన్, ద్వరగా భక్షించె నేర్పు ఓ బయలుపడంగన్. 3౪౬

వ. మఱియు గోపకులనడుమ నొక్కరుడుగా రూపమును ధరించి యశారా! గోపాల
కులారా! యీచిత్రంబుఁ బరికింపుడు. ఈగోవర్ధనాచలంబు మనయిచ్చినబలులఁ
బరిగ్రహింపఁ దగు శరీరమునుదాల్చి మనల ననుగ్రహించినది. ఈధరాధరంబు
కామరూపియగు. దీని నెవ్వరు పరిహసించునోవారల నీయద్రి వధించు. కాన
మనకు మనగోప్రతతికి మేలుగలుగ నీవర్హతమునకు నమస్కరింత మని పలుకుచు
గోపాలకవర్యులంగూడి బృహత్కాయంబునఁ బర్వతరూపంబుననున్నతనకే
నమస్కరించెను. వారు నట్లే నమస్కరించిరి. వాసుదేవప్రేతులై భూధరంబును

గోవులను ధరామరులను గుఱించినయామహాధ్వరంబును యథావిధి నొనరించి
నందాదు లాశ్రీకృష్ణుంగూడి ప్రజపురంబునకుంబోయిరి. ౩౮ 1533

ఇ రు వ దై ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఇంద్రుడు వృష్టిగురియింప శ్రీకృష్ణుడు గోపలమును గాపాడుట. ॐ—

క. అని వివరముగఁ దెల్పుచు, జనపతివర్చునకు యోగిసత్తముఁ డవలక
వనజాక్షుని చరితంబును, వినిపింపఁ దలంచి పల్కె. ౧ విస్తృతభక్తిన్. 1534

చ. సురపతి తన్నుఁగూర్చి విధిశోభితమార్గము నూనిచేయు న
ధ్వర మిటు లాపఁగాఁబడఁగ ౧ దారుణకోపము నొంది కృష్ణుడే
శరణమటంచు నమ్మి గతసాధ్యులు లై యటునందముఖ్యుల
క్కరణి నొనర్చిరే యనుచుఁ ౨ గ్రక్కున నీశ్వరమానియాటచేన్. ౧ 1535

చ. మనసు కలంగుచుండఁగ సమస్తజగంబుల నంత మొందఁగా
నొనరుచు చుండువానిని మహోగ్రత రాకృతి నొప్పుచున్నయా
ఘనములఁ బ్రోత్సహించుచు నీకామరుడావిల మానసంబుతో
ననియెను వింటిరే, యడవియందు వసిం చెడు గోపకుల్ బభీ! ౨ 1536

నీ. శ్రీమదంబున నెంత ౧ ఊతిని గర్వించిరి, సంవర్తకములార! ౧ సాంద్రవిత్త
గర్వమాహత్త్య మిక్కరణి నొప్పుంగాదె? మర్త్యుడౌ కృష్ణుని ౧ మాటనమ్మి
యతనియాశ్రయమున ౧ నమరేశ్వరుని నన్ను నవమానపఱచి రేమనఁగ వచ్చు
నామమాత్రంబున ౧ నౌకలనందగి కర్తమయంబు లై ౧ కార్యసాధ

తే. నములుగాకయె మఱి యద్యుధములునైన
యధ్వరాఖాసములను జేయంగఁ బూని
తగిన యథ్యాత్మవిద్య వగదలి భవార్ణ
వముఁ దరింపఁగఁ బూనుచుండముగ వీరు. ౮ 1537

*క. నను విడిచి శాస్త్రయోనిత, ననువుగఁ దగనట్లు మాటలాడుచు సుంతై
నను నభిమానములేకయె, తనశిశుత బయల్పడంగఁ ౧ దగఁ గనఁబడుచున్. ౪౫

క. ఇతరుఁడు వంద్యుఁడు లేడను, మతి నూని యనఘ్రుడగుచు ౧ మహి నవిసీతుం
డితఁడని చెప్పంబడఁదగి, యితరుఁడు తనకంటె జ్ఞానియే లేడనుచున్. ౪౫ 1539

క. తానే సర్వజ్ఞు డనఁగా నెగడుచు నజ్ఞుఁడితఁడె ౧ గద యనుపేరుం
దా నొంది బ్రహ్మవిద్భవఁ, మానార్హుడ ననెడునట్టిమహితార్థంబున్. ౫ 1540

క. తనమది నెంచుచు జను లొగి, దనుఁ బండితమానియని సతంబు తలఁచఁగా

* “వాచాలం బాలిశం వృద్ధ మజ్ఞం పండితమానినం, కృష్ణం మర్త్యముపాశ్రిత్య గోపామేచక్ర
రశ్రియమ్” అని మూలము. ఇందలినిందాస్తుతిపద్యమునఁజేర్పఁబడినదని యెఱుంగునది. . .

జనుచున్ మర్త్యుడు తానయ్యును బ్రహ్మము నేనె యనెడునూహం గనుచున్.

- క. చరయించుకృష్ణునిం దిమ, శిరణంబుగ నమ్మి గోపకృత్తము లీటు ని
ర్రచవరు నన్నుం దృఢంబుగఁ బరికించుచు నప్రియముగ న్ వర్తించి రహా! ౫
- చ. ధనమద మట్టి పొంగ నొరుం దమ్ము నెఱుంగగలేక కృష్ణుచే
తను దనువుల వివృద్ధిగనఁ దమ్మె యెఱుంగనుజాల నట్టియీ
యనుమడుర్మథాంధుల ధనాగలగర్వ మడంగఁజేసి గో
ధనము లయంబు గాంచెడువిధంబు నొనర్పుడు మీర లేవునన్. ౬ 1543
- మ. చనుఁ డో మేఘములార! నేను నిపుడే న్ స్తంభరమేంద్రంబు నాఁ
జను నై రావత మెక్కి వీర్యమున మింఁచఁజాల వేగంబునం
జను శక్తిందగు నమృతద్వణము లగస్త త్పాఞ్చ్యమందొప్పు నం
దుని దక్కుంగలవారఁ జంపుటకు వశ్శక్తు మందకున్ వెన్నునే. ౭ 1544
- చ. అనియుటు లాజ్ఞ చేయ జలదావళి బంధనరాజి విప్పుఁగాఁ
జని యట నందగోకులము న్ శక్తికీనొప్పినరతి సంతతం
బును దగుధారలన్ జెలఁగి న్ భూరిభయంకరభంగి నార్పుచున్
బెనుచును నూని యెంతయును న్ బీడను గాంచఁగఁజేసె నొక్కటన్. ౮ 1545
- నీ. స్తనయిత్ను సంతతి న్ దారుణధ్వనిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీవితతి మెఱయఁ
దీప్త మారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కట న్ సలిలశర్క
రావళి గురియించు న్ నామండఁ బీడించె; స్తంభంబులనుబోలు న్ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగ న్ ధాత్రియంతయు జలమయముగాఁగన్పడెఁమఱియుసతము
తే. నున్నతంబును గనరాకయుండె నొక్క, విధముగా వృష్టిధారలు న్ వెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబు న్ మించుచుంట, బశువులెల్లను వడవడ న్ వడఁకసాగె.
- క. చలిబలిమిని నామందను, గలగోపకులుం దదీయకాంతలు శిశువుల
పలుభంగుల నార్తింగని, జలజాతుని వేడి రివె న్ శరణం బనుచున్. ౧౧ 1547
- క. నిరతము జలధారలు తమ్మురవడిఁ బీడింపఁగఁ దనయులశీర్ష ములన్
గరము శరీరంబులచేత రహిం గప్పకొని భీతిఁ దత్తఱుపడుచున్. ౧౧౫ 1548
- క. జలజాతుపాదమూలంబుల నాశ్రయములుగ నమ్మిపోయి మహాత్మా!
కలుషఘ్న! శ్రీకృష్ణా! జలజాసనపూజితాంఘ్రిసరసిజ! దేవా! ౧౨ 1549
- క. జగముల కధిపాథుండవు, భగవంతుండ వీవకావె న్ పరమేశ్వర! లో
కగణంబుల కెన్నఁగ నీ, వెగదా దిక్కినఁగఁ జూడు న్ మిత్తటి వ్రజమున్. 1550
- క. దీనికి దిక్కున నీవె, గానన్ నీకంటె నెవఁడు న్ కాపాడునొ యీ
దీనిన్ గుపితుండై యిపు, డానిర్బరవిభుఁడు మమ్ము న్ నార్తులఁజేసెన్. ౧౩ 1551
- తే. భక్తవత్సల! యాతనిబాధనుండి, కావ దగుదువు నీవని న్ కడువడి నతి

దీనులై దిక్కులేక ప్రార్థించి; రిట్లు, తనను, వేడెడువారలఁ గని హరియును.

క. శిలలను వృష్టిగఁ గురియఁగ, జలదములకు నాజ్ఞ చేసి శతమఖండే గో
కులమును బాధించెడు నందలివారలు దిక్కులేక యార్తులు నగుచున్.

చ. తనుశరణంబు గోరిరని శతపుక యాయది యింద్రుఁ డాగ్రహం
బున నొనరించె నంచనియు శబ్దిఁ దలంచెను; వర్ష మిట్టు లు
ర్విని గురియఁగఁ గాల మిదివేయివిధంబున నెంచఁగాదుగా
యనిలుఁడు తీవ్రరూపమున శనార్తిని బెట్టెడు మంద నద్దిరే! ౧౮ 1554

క. కరకామయవర్షం బిటు, కురియఁగా హేతువేమి? శకోరి తనకు న
ధ్వరమును జేయం బూనఁగఁ, ద్వర నద్ది విఘాత మగుటఁ శదలచి యతండే.

క. నాకారణమున నవ్యది, చేకూరె నటంచు నెంచి శశీఘ్రమ మమ్ముం
బోకార్ప నెంచి వర్షం, బీకరణిం గురియఁజేసె శనేమగు దీనన్? ౧౫ 1556

క. దీనికిఁ దగుప్రతివిధి ని,ష్టే నాయాత్మప్రభావ శమేపారఁగ నా
నా నన సాధించెద మఱి, యీనిర్జరపతియుఁ దా దిగిగోకుండ ననుచున్. ౧౫ 1557

*సీ. మూఢత్వమున గర్వమును బొంది శ్రీమదమునఁ బెంపునొందె నీతనికి నిష్టి
వారలకుం గల్గు శవసుమదతమమును నిప్పు హరించెద శనిధ్వజ్జిః
మద్భక్తులకు సీశమానిత్వ మొప్పుదు కాన నయ్యాశ్వరమాను లెల్ల
సాధువు లెప్పు కాఁజాలరు; సురలు మద్భక్తులొటను గరువంబు వారి

తే. కిట్టిదుండదు కలుగునయేని కర్త
వశమునఁ దానికిఁ మానసభంగ మొకఁడె
శాంతి కావించు నదియు శిక్ష యెటులొను?
గర్వశాంతియె యగు నుపకార మెపుడు. ౧౭ 1558

చ. నను మదినమ్మి సాయపడ శనన్నె సతంబును గోరుచు విభుం
డని నను సత్యశుద్ధిగ నిరంతర మెంచుచు నున్న గోకులం
బును దగ నాప్రభావమునఁ శబూనికఁ గాచెద నిద్ది యేనుబూ
నిన ప్రతమానుగాదె యని శనిశ్చయ మొప్పుఁగఁ జేసి యంతటన్. ౧౮ 1559

— గోవర్ధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధించుట. —

చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట శనాత్మ వినిశ్చితమెల్ల గోపశో
త్కరమున కప్పుడే తెలిపి శకాంచనచేలుఁడు లీలచే ధరా
ధరమును బుట్టగొడ్డు నెదఁ శదత్తమందక బాలకుం డదే
కరణిఁ బెక్కి తాల్చు నటుకమ్రకరాంగుళిఁ దాల్చె నేర్పునన్. ౧౯ 1560

మ. హరియంతఁ జనకాదులంగని మహాశహర్షంబు పొంగఁ వచిం

* “లాకేశమానిసాంమాధ్యాధరిమ్యే శ్రీమదంతమా” అని మూలము.

చె రయంబొప్పుగ కైలగ ర్తమున నేచింతల్ మదింజొన్న కి
త్తరుణం బందున గోధనాన్వితముగా శ ధైర్యంబుమై జొచ్చి యా
దర మొప్పు వసియింపుఁ డందు సుఖమొందం గల్గుజుండి తగన్. ౨౦ 1561

క. అని తల్లికి దండ్రీకి గోపనికాయంబునకుఁ దెల్పి శ పరమేశ్వరుఁ డి
ట్లనిపల్కె వారలకు నె, మ్మనములఁగలసందియంబు శ మాన్యైదుకోర్కిన్. ౨౦

*ఉ. బాలకుఁ డీతఁడౌనుగద శ పర్యతమో వెసురూపునం దగం
జాలునె దీనిఁ బట్టుకొన శ సత్త్వము సుతకదా యటంచు శం
కాలతఁ జిత్తసీమలఁ దగం బ్రభవిల్లఁగఁ జేయఁబోకుఁ డీ
కైలము కేలనుండి దిగఁజాలునె యెన్న టికైన నెంచినన్. ౨౦౪ 1563

ఉ. భీతిని మానుఁ డింకఁ బెనుఁవృష్టియు గాలియు మిచ్చు నేఁచఁగా
నేతఱినైన జాలునొకొ శ యెన్ని విధంబులనైన మి మ్మెగిం
గాతును నిర్భయంబుగ నిరకక బశువారముగూడి యుండుఁ డీ
భూతలమందు శత్రుమునుబోలి గిరింద్ర మి దొప్పి యుండెడున్. ౨౧ 1564

చ. వనజదళాతుఁ డిట్లభయభాషలు పల్కఁగ నూఱిడిల్లి గో
పనికర మాత్మ గోధనము శ బాలురు నేవగులుం బురోహితుల్
మనముల శంకమాని శతమన్యుభయంబును బాసి బండ్లతో
జని యలగ ర్తభాగము విశాలముగాఁ దగఁ జొచ్చి రత్తఱిన్. ౨౨ 1565

ఉ. ఆకలిదప్పి యన్నయది శ యాత్మకుఁ దోడుకయుండఁగా సుఖం
జేకరణిం గనంగ మదిఁనించుక కోరక చిత్ర మిద్ది యశాఁ
గా కని తన్ను గోపకని శ కాయము నందముఖుల్ కనుంగొనక
శ్రీకలితుండు కృష్ణుడు విజృంభితశక్తిని గేల నగ్గిన్. ౨౩ 1566

క. దినసక్తక మొకయడుగై, నను బ్రక్కన నున్నఁగా మనంబున నింతై
నను దలఁకయే ధరియించి నిలిచె; దేవేంద్రుఁ డట్టిచిత్రము గనుచున్. ౨౩

సీ. హరియోగమాహాత్మ్య శ మత్తఱి వీక్షించి యతివిస్మితుండయి శ యాత్మ భూరి
సుకల్ప మట్లు ప్రశస్టంబగు టారశీ గర్వముం బాసి మేఘముల నడ్డై
మరలిం చె; నంత వ్యోమమున మేఘంబులు కనబడవయ్యెభాస్కరుడయ్యోఁచె
వానయు నతిశయవాయువు నుడిగెను; దద్విషయం బుంచితరణితరముఁ

ఆ. దాల్చియున్న శ్రీనిధానము శ్రీకృష్ణుఁ డందు నున్నగోపబృందముఁ గని
పలికె; గోవులార! శ లలనల బాలుర, గోధనమును వెంటఁ గొనుచు నింక. ౨౪

* “నత్రాన ఇహ పః కార్యోమదస్తా ద్వినిపాతనే, వాతవర్షభయే నాలం తత్త్వాణం విహితం
హి పః” అని మూలము.

- క. చిత్తంబుల హత్తిన భయ, మిత్తటి దిగవిడిచి వెడలుఁ శ డిటునుండి మహా
దాత్తమగు వాన యుడిగె మ,రుత్తును దనయంతఁ దీప్తరూపము మానెన్.
- క. శైవలనులయం దుదకము, భావింపఁగ స్వల్పముగనె శ పర్వెడు నాఁగా
గోపల్లభు మాటలు విని, గోవారముతోడ బాలకులతోఁ గూడన్. ౨౬
- క. ధనముల గృహోపకరణము,లను శకటంబులను నించి శ లలనలతో వృ
ద్ధనికరములతో మెల్లనఁ, జని రావిపరంబునుండి శ సంతస మొప్పుక. ౨౭
- క. హరి భగవంతుం డాభూ,ధరమును భూతంబులెల్లఁ శ దమిఁగనఁ బ్రభుతం.
బరఁగంజేయుచు నెప్పటి, కరణి విలాసమున నిల్వెఁ శ గని గోపకులుక. ౨౮ 1572
- సీ. భగవంతుని మహాప్రభావముల్ తలఁచుచు బరిరంభణాదుల శ వత్సలత్వ
మగపడఁ గావించి శ యందఱు నొకచోటఁ జేరియెంతయు సుఖసిద్ధిఁగనిరి;
గోపికల్ స్నేహంబుగూడిన చిత్తంబు లొప్పుఁగా దధ్యక్షతోదకముల
నర్పించుచుక వృద్ధినందునట్లుగ నాశిషము లిచ్చి; రంతఁ జ్రేమమున నుండు
తే. డల యశోదయు రోహిణి శ యలఘుబలుఁడు
హలియుఁ గొఁగిటఁజేర్చి స్నేహాతిశయత
మదులు కలఁగంగ దీవించిరి; దివమందు
సిద్ధగంధర్వచారణుల్ శ చెలఁగి సురలు. 3౦౪ 1573
- క. సంతోషంబున సాధ్యులు, వింత యిదౌ ననుచు స్తుతులు శ వివిధవిధుల న
త్యంతము గావించిరి మఱి, పంతంబున విరులవానఁ శ బరఁగించి రటక. 3౧
- వ. శంఖదుందుభిప్రముఖవాద్యధ్వనులు మ్రోయించిరి. తుంబురుప్రముఖగంధర్వ
పతులు హరిం బాడిరి. గోవర్ధనాచలంబు నుద్ధరించి గోధనంబు గోపగణంబులం
గాపాడి శ్రీకృష్ణుండు తనయం దనుర క్తులగుగోపకులు నలుఁగడలఁగొలిచిరాఁగా
బలదేవుఁగూడి వ్రజంబున కరిగె. ఇట్టి యమానుషకృత్యంబుల నొనరించిన
శ్రీహరిచరితంబుల బాటలుగా బాడుచు గోపాంగనామణు లమ్ముకుందుని
హృదయాఠవిందంబుల నిడుకొని స్మరించుచు మందకుం జనిరి. 3౩ 1575

ఇ రు వ ది యా తి వ య థ్యా య ము.

౧౧ గోపాలకలు శ్రీకృష్ణుని మహిమముల కచ్చెరువందుట. ౧౧

- క. అరుదుగ శ్రీకృష్ణునిదౌ, చరితంబును దెలియఁజెప్పి శ జనపతికి మునీ
శ్వరుఁడు శుకయోగి యవ్వలి, చరితం బిటు చెప్పు బ్రా నె శ జంచద్భక్తిన్.
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డిక్కరణి శ త్కాధర మెత్తుట లోనుగా మహా
త్తరసురకృత్యముల్ గనుచు శ దన్తహిమం బిల నప్రమేయమై
పరమపవిత్రమై తనరుఁడధ్ధతి సుంత యెఱుంగఁ జాలక
చ్చెరుపడి నందునన్నిధికఁ శ జేరి వచించిరి గోపనాయకా! ౧ 1577

- చ. హరి కన బాలకుండు కద ఓ యాతఁ డొనర్చెడుగృత్యముల్ మనో
హరములు చాలనద్భుతము ఓ లో; నతఁ డివ్విధి గోకులంబునకొ
ధరణి జనించుటొప్పుడు గోదా యెటు గ్రామ్యుల యింటఁబుట్టెనో?
పరమవిచిత్ర మిద్ది; మనఃబాలుని యీ డిపు డెన్నిచూచినన్. ౨ 1578
- ఆ. స క్తవత్సరములె ఓ సామజ మంబుజం, బెత్తు కరణిఁ బర్యవేంద్ర మొక్క
కరముచేత నెత్తి ఓ కడులీలగాఁ దాల్చు, గలిగె నిట్టివంతఃగలదె యెందు? 3
- సీ. కనులు విప్పఁగలేని ఓ కసుగండుగానున్న యప్పుడే గురుబలం ఓ బొప్పమించు
నట్టిపూతన యంకశమందుండి చనుపాలు ప్రాణాళితో శరీరంపువయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదా; మూఁడుమాసంబులఁబూడునందె
శకటంబుక్రిందను ఓ శయనించి తానుండి పయిబడవచ్చిన ఓ బండినట్టె
- తే. యెడ్చుచుం గాలఁ దన్నంగ ఓ నిద్దపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు ఓ లగుచుఁ గ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను; వత్సరప్రాయ మలరు
తటిని గ్రిందను గూర్చుండ ఓ దనుజుఁ డొకఁడు. ౫ 1580
- క. త్వరపడుచుఁ దృణావర్తఁడు, హరినికొ గ్రహించి యెగనె ఓ నంబరమున కా
సురవైరి గళగ్రహమునఁ, బరిమార్చె; గ్రిందఁబడియె ఓ వాడు మృతుండై. ౬
- మ. నవసీతంబును దొంగిలించె నని యానాఁ డాగ్రహం బొప్పు మా
తవరాత్మప్రభవుం గఠోరవిధిమైఁ ఓ దా తోలఁ గట్టంగ నొ
క్కనడికొ దానిని నీడ్చుకొంచుఁ జని యుత్కంఠకొ మనోజ్ఞార్జునా
ఖ్యవరత్నైరుహయుగ్త మధ్యమున వేడకొండేర్చి బల్పూనికక. ౭ 1582
- క. కరముల బలిమిని లాగుచు, ధరఁ గూల్చెకొ వృక్షములను; ఓ దనకుం బ్రియసో
దరుడగు రామునితో వని, కరిగి వయస్యాళి గొల్వ ఓ హరి యందొకచోకొ.
- క. ధేనువులను వత్సములను, దా నొగి మేపుచును నందుఁ ఓ దన్నుం జంపం
గా నేగుదెంచిన బకుని, దానవవరుఁ గరయుగమున ఓ దర్పముపొంగక. ౮
- ఆ. మోము వ్రయ్యలగుచు ఓ భూమిని గూలంగ, విసరివైచి చంపె; ఓ వింతమీఱ
వత్సపం క్తియందు ఓ వత్సరూపంబునఁ, జొచ్చి తన్నుఁ జంపునెచ్చి తనర. ౯
- క. తిరుగుచు యత్నంబునఁ దనుఁ, బరికించెడు వత్సదనుజుఁ ఓ బరిమార్చి కళే
బరమును దానిని వైచియె, ధరణిపయికి వెలగపండ్లఁ ఓ దాఁ బడఁజేసెకొ. ౧౦
- క. బలదేవసహితుఁ డై దో,ర్బలమున గర్దభసురారి ఓ బంధుయుతముగాఁ
బొలియించి పరిణతఫలం,బుల రాజిలుతొళవనము ఓ భోగ్యముఁజేసెన్. ౧౧
౧. బలమున నిస్సమానుడయి ఓ భాసీలు నాబలదేవు చేత లో
కులకు మహోగ్రుండై వెలయు ఓ క్రూరుఁ బ్రలంబుని మ్రంగఁజేసి యు

జ్వలవనవహ్నినుండి ప్రజ్వవాసుల గోవుల నుద్ధరించె; ని
స్తులభుజగేంద్రు దుర్విషమమృదుఁ భయదాకృతఁ గాళియున్ వడిన్. ౧౧

సీ. నిరుపమశక్తిచే యిర్జించి నిర్మదు నొనరించి ప్రాదమున యిందనీక
పరుగెత్తగాఁజేసి యావనయమునను నిర్విషాదకయయి యెగడఁజేసె;
నీవ్రజంబుననున్న యెల్లరకుఁ మాకు ననురాగ మిక్కుష్టమందు వదలఁ
దరముగాకున్న దెక్కరణి నో? ప్రజనాథ! భవదాత్మజునకు మూపైని బ్రీతి

తే. జననమాదిగఁ గల్గె నీ యసరణియెట్లా?

యేడువత్సరముల బాలుఁ డేడ! శైల

వరము ధరియించు టదియేడ? యప్రజమహేంద్ర!

యిన్ని కారణములఁ జక్క యెన్నిచూడ. ౧౩౪

1589

క. భవదాత్మజున్తు నందొక్కవిత యనుమాన మొదవెఁ యిదన నెట్లా?
నవనింగల సాధారణులవంటివాఁ డితఁడుకాఁ గలందె తలఁపుమా! ౧౪ 1590

చ. అన విని నందుఁ డిట్లను మహామతులార! పురోహితుండు స
న్తునియును నై నగర్హఁ డొకపొలిక నీసుతుఁగూర్చి పల్కె దా
నిని వినుఁ డంత మిమదుల యిచ్చినశంక తొలంగు; నద్దియే
మనినఁ గుమారుఁ డితఁడు మహాత్ముఁడు గానఁ గృతాదులం దొగి. ౧౫ 1591

సీ. తనువులు వేరేవై యిధరియించు నయ్యవి సితరక్షపీతవర్ణతనువులనఁ
బ్రఖ్యాతిఁగాంచు నిష్పట్టునఁ గృష్ణతఁ గనియున్న వాఁ డనియును మును పితఁ
డల వసుదేవున యిత్తజుండయి యొకచోట జన్మించె నంశును, గనుకనె
నిట్టిశ్రీమంతుని యెల్లవెద్దలు వాసుదేవుఁ డంచు వచింతు యిదన భవ

ఆ. దాత్మజునకుఁ బెక్కు యిలాహ్వాయంబులు గుణ

కర్తములను ననువ్రసఁగఁ జెలంగు

ననియు, నవ్వియెఱుంగుదను నేనె తక్కిన

జనులు తెలియఁజాల యిరనియుఁ దెల్పె. ౧౬

1592

క. గోపకులకు గోవులకుఁ, నీపట్టి యితం దొసంగు యెఱి సంతోషం
జేపారుశ్రేయమును నిడ, నాపదలం దాటువార యిందలు మిరల్. ౧౭౪

తే. మును పరాజకమైన దశస్యనికరంబు

సాధువులఁబట్టి బాధింప యిచ్చి యితఁడె

సాయ మొనరించి రక్షింప యిబలు లగుచు

వారిగల్పిరి చువ్వె యో యప్రజమహేంద్ర! ౨౦

1594

తే. ఏమహాభాగు లితనిపై యెలమి గాంతు

రామనుష్యుల విష్ణువరదాసుసారు

చ. హరి కన బాలకుండు కద యాతఁ డొనర్చెడుగృత్యముల్ మనో
హరములు చాలనడ్పుతము యై; నతఁ డివ్విధి గోకులంబునన్
ధరణి జనించుటొప్పుడు గదా యెటు గ్రామ్యుల యింటఁబుట్టెనో?
పరమవిచిత్ర మిద్ది; మనఃబాలుని యీ డిపు డెన్ని చూచినన్. ౨ 1578

ఆ. సప్తవత్సరములె యసామజ మంబుజం, బెత్తు కరణిఁ బర్యవేంద్ర మొక్క
కరముచేత నెత్తి యకడులీలగాఁ దాల్చు, గలిగె నిట్టివంతగలదె యెందు? 3

సీ. కనులు విప్పఁగలేని యకసుగండుగానున్న యప్పుడే గురుబలం యబొప్పమించు
నట్టిపూతన యంకశమందుండి చనుపాలు ప్రాణాళితో శరీరంపువయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదా; మూడుమాసంబులఁబూడునందె
శకటంబుక్రిందను యశయనించి తానుండి వయిబడవచ్చిన యబండినట్టె

తే. యెడ్పుచుం గాలఁ దన్నంగ యనిద్దపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు యలగుచుఁ గ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను; వత్సరప్రాయ మలరు
తటిని గ్రిందను గూర్చుండ యదనుజుఁ డొకఁడు. ౫ 1580

క. త్వరపడుచుఁ దృణావర్తఁడు, హరినిన్ గ్రహించి యెగనె యనంబరమున కా
సురవైరి గళగ్రహమునఁ, బరిమార్చెన్; గ్రిందఁబడియె యవాడు మృతుండై. ౬

మ. నవనీతంబును దొంగిలించె నని యానాఁ డాగ్రహం బొప్ప మా
తవరాత్మప్రభవుం గఠోరవిధిమై యదా తోలఁ గట్టంగ నొ
క్కనడిన్ దానిని నీడ్చుకొంచుఁ జని యుత్కంఠన్ మనోజ్ఞార్జునా
ఖ్యవరత్నైరుహయుగ్త మధ్యమున వేడఁజేర్చి బల్పూనికన్. ౭ 1582

క. కరముల బలిమిని లాగుచు, ధరఁ గూల్చెన్ వృక్షములను; యదనకుం బ్రియసో
దరుఁడగు రామునితో వని, కరిగి వయస్యాళి గొల్వ యహరి యందొకచోన్.

క. ధేనువులను వత్సములను, దా నొగి మేపుచును నందుఁ యదన్నుం జంపం
గా నేగుదెంచిన బకుని, దానవవరుఁ గరయుగమున యదర్పముపొంగన్. ౮

ఆ. మోము వ్రయ్యలగుచు యభూమిని గూలంగ, విసరివైచి చంపె; యంతమీఱ
వత్సపంక్తియందు యవత్సరూపంబునఁ,జొచ్చి తన్నుం జంపునెచ్చి తనర. ౯

క. తిరుగుచు యత్నుంబునఁ దనుఁ, బరికించెడు వత్సదనుజుఁ యబరిమార్చి కళే
బరమును దానిని వైచియె, ధరణిపయిన్ వెలఁగపండ్లఁ యదా బడఁజేసెన్. ౧౦

క. బలదేవసహితుఁ డై దోర్బలమున గర్దభసురారి యబంధుయుతముగాఁ
బొలియించి పరిణతఫలంబుల రాజిలుతొళవనము యభోగ్యముఁజేసెన్. ౧౧

చ. బలమున నిస్సమానుడయి యభాసిలు నాబలదేవుచేత లో
కులకు మహోగ్రుడై వెలయు యక్షూరుఁ బ్రలంబుని మ్రంగఁజేసి యు

జ్వలవనవహ్నినుండి ప్రజలవాసుల గోవుల నుద్ధరించె; ని
స్తులభుజగేంద్రు దుర్విషమమధుక భయదాకృతఁ గాళియున్ వడిన్. ౧౧

సీ. నిరుపమశక్తిచే య నిర్జించి నిర్మదు నొనరించి ప్రాదమున య నుండనీక
పరుగెత్తగాఁజేసి య పావనయమునను నిర్విఘోడకయయి య నెగడఁజేసె;
సీవ్రజంబుననున్న యెల్లరకున్ మాకు ననురాగ మిక్కుష్టానందు వదలు
దరముగాకున్న దెక్కరణి నో? ప్రజనాథ! భవదాత్మజునకు మానవై ని ప్రితి

తే. జననమాదిగఁ గల్గె నీ య సరణియెట్లా?

యేడువత్సరముల బాలుఁ య డేడ! శైల

వరము ధరియించు టదియేడ! య ప్రజమహేంద్ర!

యిన్ని కారణములఁ జక్క య నెన్నిచూడ. ౧౩౪

1589

క. భవదాత్మజున్తు నం దొక్కవిత యనుమాన మొదవెఁ య గాదన నెట్లా?

నవనింగల సాధారణులవంటివాఁ డితఁడుకాఁ గలందె తలఁపుమా! ౧౪ 1590

చ. అన విని నందుఁ డిట్లను మహామతులార! పురోహితుండు స

స్తునియును నైనగర్హఁ డొకపాలిక నీసుతుఁగూర్చి పల్కె దా

నిని వినుఁ డంత మిమదుల య నిచ్చినశంక తొలంగు; నద్దియే

మనినఁ గుమారుఁ డీతఁడు మహాత్ముఁడు గానఁ గృతాదులం దొగిన్. ౧౫ 1591

సీ. తనువులు వేర్వేఱ య ధరియించు నయ్యవి సితర క్షపితవర్ణతనువులనఁ

బ్రఖ్యాతిఁగాంచు నిఘ్నట్టునఁ గృష్ణతఁ గనియున్న వాఁ డనియును మును పితఁ

డల వసుదేవున య శాస్త్రజుండయి యొకచోట జన్మించె నంశును, గనుక నె

నిట్టిశ్రీమంతుని య నెల్లవెద్దలు వాసుదేవుఁ డంచు వచింతు య గావున భవ

ఆ. దాత్మజునకుఁ బెక్కు య లాహ్వయంబులు గుణ

కర్మములకు ననువుగాఁ జెలంగు

ననియు, నవ్వియెఱుంగుదును నేనె తక్కిన

జనులు తెలియఁజాల య రనియుఁ దెల్పె. ౧౬

1592

క. గోపకులకు గోవులకున్, నీపట్టి యితం డొసంగు య నెఱి సంతోషం

జేపారుశ్రేయమును నిడ, నాపదలం దాఱువార య లందఱు మిరల్. ౧౭౪

తే. మును పరాజకమైన దశస్యనికరంబు

సాధువులబట్టి బాధింప య జక్రి యితఁడె

సాయ మొనరించి రక్షింప య సబలు లగుచు

వారిగల్చిరి చువ్వె యో య ప్రజమహేంద్ర! ౨౦

1594

తే. ఏమహాభాగు లితనివై య నెలమిఁ గాంతు

రామనుష్యుల విష్ణుహతుసారు

లను మహాసురులుం బోలె శ వనట నొండఁ

జేయఁజాలదు శత్రురాజి యెటులైన. ౨౧

1595

సీ. వ్రజనాథ! యీకుమారవరుండు గుణకీర్తులను బ్రభావంబున శ లక్ష్మీనరయ
నారాయణసముండు శ శ్రీరఘుండనియును గావున నితనివౌ శ కర్తములకు
విస్తయంపడరాదు శ వింతగనే తోచుఁ గర్తంబు లనుచును శ గర్గమాని
తెలియఁగాఁజెప్పి స్వభిష్ట్యంబునకుఁ బోయె నంతనుండియు నాత్మరయందు నాశ్రి

తే. తులకుఁ గష్టంబు నించుకేరగలుగ నీని, కృష్ణు నారాయణాంశంబయే యటంచుఁ
దలఁచుచున్నాడ; నని గర్హపలుకులను వచ్చించు నందునిమాటలఁ శ జేరివినుచు.

చ. హరి వగుసత్పృభావముల శ నన్ని తెఱంగుల నాలకించియున్
గర మనురాగ మొప్పునటుకాంచియు నుండుట విస్తయం బదే
కరణిని గాంచ కాత్మల నికామముదంబును గాంచి నందునిన్
బరమదయాకరున్ హరిని శ భద్రవచస్సుల సంస్తుతించుచున్. ౨౪

1597

చ. తనదుమఖంబు సాగమికి శ దారుణకోపము రేగ నుగ్రుండై
యనిమిషమాయకుండు వ్రజమందు మహాత్తరవృష్టి బర్హున
ట్లొనరుప నశ్వసంతతులు శ సుగ్రతరాశనులున్ మహానిలం
బును బెనువృష్టియున్ గదుర శ భూరిభయంబును గాంచి మందలోన్. ౨౪౫

క. బాలకులును భేనువులున్, స్త్రీలు మహార్త్రిని మునుంగ శ జిష్ణుకృతికి నై
లోలోన నవ్వుకొనుచున్, బాలుండుగ నుండి కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౨౪౬

క. గిరి నుచ్చిలీంధ్ర మర్భకుఁ, డరుదుగ నెత్తునటు లొక్కహస్తాగ్రమునన్
ధరియించి గోకులంబును, బరిరక్షించుచు నమర్త్యపతి గర్వంబున్. ౨౪౭

1600

తే. మిగులకుండ నడంచియె శ మించినట్టి, గోతతిశ్వరుఁ డాహరి శ గోపబాల
కావృతుఁడును ప్రసన్నాత్మఁడౌనుగాక, మాకునతతంబువరదఁడౌఁగాక! మిగుల.

ఇ రు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— ఇంద్రుఁడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు సభిషేకముచేయుట. —

సీ. గోవర్ధనాహ్వయశకుధరవరం బెత్తి గురువృష్టినుండి గోకులముఁ గాచి
హరియొప్పునట్టి యభయదనున గోలోకముననుండి యరుగుదొంగచిన మహోత్త
మాకృతి దగినట్టి శ యాకామధేనువుఁగూడి యింద్రుఁడు కృష్ణుఁ శ జూడవచ్చి
యేకాంతమున నున్న యిందీవరాక్షసుని జేరంగఁబోయి తాఁ శ జేసినట్టి

తే. తప్పునకు లజ్జితుండయి శ తపనుదీప్తివలె మెఱయుచున్న మకుటంబు శ వాసుదేవు
చరణసరసిజములు సోక శ సాగిలబడి, మ్రొక్కె; నీరీతి శతమన్యుఁ శ దుక్కు ద

క. గురుతేజఁడైన యాశ్రీ, హరి యనుభావంబు మున్నెరయంతయు విని యిక్కి. ౨

త్తరుణమునఁ గనియు నుండుటఁ, బరమేశ్వరుఁ డనితలంచి శపఠము సడలన్. ౨౫
 తే. మూడులోకంబులకుఁ దాఁ బ్రభుండ ననెడు
 గర్వ మెచటికొ పోవంగఁ గరయుగంబు
 మోడ్చి యిట్లని పలికె నోభూతనాథ
 తావకంబగు రూపంబు శ పావనంబు. 3 1604

క. పరిశుద్ధస త్వమయమై, నిరుపమ మేకంబు నగుచు శ నిర్మలమై ధ్వ
 స్తరజ స్తమమై సర్వము, నరయంగఁ జాలి వెలయు శ ననుపమ మగుచున్. 3౫

సీ. పరఁగ నజ్ఞానానుభవంబుమై సత్త్వాదికగుణకార్యప్రవాహగతి నొప్పు
 సంసారమును, దీనిసరణి శరీరసంగ్రహణకారణభూతశక్త్యసముద
 యానుబంధమును నీశకరయఁగాఁ గలుగవు; భవమేలేదన్నఁ దృప్తవక్తృతంబు
 లైన లోభాదులు శ హరిహయపూజితా! కలుగవు నీ కని శ పలుక నేల?

తే. యట్టులైనను నీవు భక్తార్తాభిరక్ష, తార్థమును దుష్టజనశిక్షణార్థమును ధ
 రింతు దండంబు నోభగవంతు! లోకములకుఁ దండ్రీవి గురుడవు శ జలజనయన!

క. నీవె నియంతవు గర్వం, జేవిధిఁ బూనినను వారిసెల్లర నడచు
 గా వారిజాక్ష! దండము, నీ పూనుదు నిన్నుమీఱ శ నెటు శక్యమగున్. ౪

క. కాలము నెఱింగియే దు, శ్రీలుర నిర్జింప నట్టె శ చేకొందువుగా
 లీలావతారముల; జగ, మేలుదు మనుగర్వ మాను శ నెల్లర మమ్మున్. ౫౫

క. పరికించి దండమున భీకరుడవుగాఁ గానబడుచు శ గర్వ మడఁతు వో
 సరసిజనయనా! నీదగు, చరిత మ్మద్భుతము నీదుఃసంకల్పంబున్. ౬ 160౫

సీ. మాదృశుల్ జగదీశమాను లజ్జలు నిన్ను నర్హ కాలమున భయంకరమగు
 దండంబు నీవొగి శ ధరియించియుండుట గనుఁగొని జగదీశతను గలిగిన
 మదమును వేవేగ శ మాని గర్వమువీడి యార్యమార్గం బగునట్టి భక్తిఁ
 గాంతురు నీదు సంకల్పమే దుష్టదండన మగుజము; స్వర్గమున కధిపతి

తే. ననుమద మ్మావరింప మహాపరాధ
 మొనరిచితి నీప్రభావంబు శ గనఁగ నైతి
 మూఢమతివైతి నీ నన్ను శ మురహర! దయ
 వెలయ మన్నింపు దుర్బుధి శ గలుగకుండ. ౮ 1610

క. పరమేశ! నిగ్రహింపఁగ, నరుదుగఁ గృపజూపి కావ శ నర్హుడ వీవే
 మరలం గుబుద్ధి యిట్టిది, పరఁగకయుండంగఁ గావు శ పద్మదళాక్షా! ౯ 1611

ప. అథోక్షజా! భూమికి భారమును గల్పించుచు. దమయంత దానికిభారమై
 యుండు చమూచతుల దండించుటకు నీపాదారవిందసేవకు లభివృద్ధిగాంచున
 ట్లానరించుటకు నీవవతరించితివి. పద్మజైశ్వర్యసంపన్నుడవై సర్వాంతర్యామివై

యపరిచ్చిన్నుడవై సర్వజగన్నివాసుడవై సాత్వతు లనబడుయాదవులకు
బ్రభుడవై యవతరించినశ్రీకృష్ణునకు నీకు నమస్కారములు. ౧౦ 1612

తే. భక్తులెట్లు వాంఛింతురొ శ వారి కనుగు
ణమగు దేహంబు ధరియించి శ విమలమైన
జ్ఞానమే యాకృతగఁ దాల్చి శ సర్వమునకు
నాత్మ యయి సర్వకారణం శ బగుచు నొప్పి. ౧౧ 1613

తే. సర్వభూతాత్మఁడవగుచు శ జక్రధరుడవైన నీకు వందనములుఃశమాననీయ
చరిత! భగవంత! నాదు యజ్ఞంబు విహతమగుట కోర్వక తీవ్రకోపాకులమతి

ఉ. నీవు వసించుగోకులము శ నేడె వినాశముచేయఁగోరి మే
ఘావళి వాయువుం బిలిచి శ యద్భుతవృష్టిని నోరగాలినిఁ
జేవ గనంగఁ జేయఁదగుఁ శ జెచ్చెఱ నంచును బ్రోత్సహించితిఁ
దేవవిభుత్వగర్వమున శ దివ్యభవన్తహీమం బెఱుంగమిన్. ౧౨ 1615

క. వినను దేవా! నాయజ్ఞానకృతాగసము నెల్ల శ సైచి గరువముఁ
బోనడఁచి యనుగ్రహముఁ, గానఁ బడం జేసితివి విగర్హ్యుడ నైతిన్. ౧౩

క. నాయుద్యమ మిసుమంతయు, సీయెడ ఫలియింపదయ్యె శ నీశ్వరు నాత్మం
డై యలరు నిన్ను గురునిఁ, మాయాతీతుని భజింతు శ మది దృఢభక్తిన్. ౧౪

క. అనితెలిసి శుకుం డిట్లను, జనవర ! శతమన్యుఁ డిట్లు శ సంకీర్తనముం
బొనరింపఁగ భగవంతుఁడు, వనజాతుఁడు ఘనగభీరశవాక్కు లలరఁగన్. ౧౫

క. ఆననమున స్థిత మొప్పుగ, నీనియతి వచించె; నిర్భరేశ్వర ! యింద్ర
శ్రీనిరవధి కాహంకృతి, నూని మదించితివి గాన శ నొగి మత్కరుణన్. ౧౬

చ. అనవరతంబు నిన్నును గృతార్థుని జేయఁగఁగోరి నన్నెడఁ
మననముచేయు నూహతగుఃమాడ్కిని గల్లఁగఁజేయ నధ్వరం
బునకు మహాంతరాయమును శ బూని యొనర్చితి; లోకమందునఁ
జును డురుసంపదంధుడయి శ చక్కనిశ్రీ తగియుంట మత్తుఁ డై. ౧౭ 1620

తే. దుర్జనుల నొంప దండంబుతోఁ జెలంగు
పాణి గలనన్నుఁ గనకుండు శ భావమందు
నెవ్వని ననుగ్రహింపంగ శ నెంతు నతని
సంపదలనుండి తొలగింతు శ సత్య మిద్ది. ౧౮ 1621

చ చనుమిఁక నింద్ర! భద్రమగుఁ శ జక్కఁగ నాదగుశాసనంబు మీ
నారుచుచుండు డెల్లరు మహోత్తరవృత్తిని బూని యెవ్వ రే
నినొనరింప నిల్చితిరొ శ పాయక నాయధికారమందె ని
న్నుదగు గర్వముఁ వదలి శ భవ్యసుఖంబులు గల్గుచుండెడున్. ౧౯ 1622

సీ అనిపల్కుచుండంగ శ నంత మనస్వినియగు కామధేను వత్సంతభక్తిఁ
దనసంతతింగూడి శ వనజాతునకు గోపతనుధారియగు నీశ్వరునకు మ్రొక్కి
వినుతించె నిట్లని శ విశ్వేశ! శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! యోగీంద్రసేవితాంఘ్రి
పంకరుహా! విశ్వభావనా! లోకాధిపతివైన నీదగుప్రప్ర గాంచి

తే. యెనుగుట సనాథులమెయైతి శ మీవె పరమ

దైవతంబవు జగదీశ! శ నీవె మాకు

నింద్రుడవు గమ్ము; గోత్రిదిశవేశ! భూమి

సురులకు సాధువులకును శ శుభము లొదవ. ౨౦

1623

క. ధరణీభర మడఁచుగ నవతరించి తోవిశ్వరూప! శ ధాతృననుమతిఁ

శిరసావహించి మేమీ, తరుణంబున మమ్ముఁగూచు శ దైవము నిన్నున్. ౨౧ 1624

ఆ. ఇంద్రునిగఁ దలంచి శ యెలమిమీఱఁగ నభి, షేకమహాము విభవసిద్ధి కనుగు

ణముగ జరపుదు మని శ నారాయణుని గృష్ణ, వేడి ధేనువితతిఁగూడి యపుడు.

క. తనపయసుల నభిషేకించి, దేవగణాధిపుండు శ సిరి వెలయఁగఁ గృ

ష్ణుని దేవమాతృకలచే, ననుమతుఁడై దేవమునివరాన్నితఁ డగుచున్. ౨౨

సీ. విరావతగజేంద్రమాత్మకరంబున ధరియించి తెచ్చిన శ పరమపావ

నాకాశగంగామహాంభస్సులం దమి నభిషేకమొనరించి శ యాముహూర్త

ముననె గోవిందాఖ్య శ నొనరించె [దివిజలకే నింద్రుడను గద శ యీవు గోవు

లకు నింద్రుడవె యైతివీక లోకమున నిన్ను మనుజులుగోవిందుఁడనుచు బాడు

తే. దురు హరి! యంచు బల్కె;] నత్తరుణమందు

నరుగు దెంచిన తుంబురు శ డమరహాని

నారదుడు తక్కుగల మునినాయకులును

సిద్ధచారణగంధర్వు శ లిద్ధమతులు. ౨౩

1627

తే. మఱియు విద్యాధరులు లోకమలము నడఁచు

హరియశస్సును బాడిరి శ సురవనితలు

ముదము దళికొత్త నాడి రింపొదవ దేవ

ముఖ్యు లెన్నొ విధంబుల శ బొగడి మఱియు. ౨౪

1628

క. అతివిస్తయకరపుష్ప, ప్రతతి వర్షంబుగాఁగఁ శ బరమేశ్వరుపై

నతిముదమునఁ గురియించిరి, వితతసుఖం బొందియుండె శ విశ్వేంద్రయమున్.

క. వసుమతి ధేనుప్రతతి పయసుచేతం దడిపె; నంత శ హ్రాదిను లెన్నొ

రసములతో బాతెను, వృక్షసమితి గురియించె గుసుమకమ్రరసంబున్. ౨౫

సీ. శాలిప్రముఖ సర్వసన్యముల్ దున్నకయే ఫలించెను గొండ శ లెల్ల లోన

ఘండిన మణుల బాగొప్పఁగఁ బ్రకటముగాఁ దాల్చి పొల్చె నికామరుచుల;

శ్రీకృష్ణుఁ డట్లభిషిక్తుడై తగఁ గూరసత్త్వముల్ వైరంబు శ జాఱవిడిచి
యుండెను; శతమఖుఁ శ డొగి గోవులకు గోకులమునకు నాథుడై యమరవంద్యుఁ

తే. డైన గోవిందు నభిషిక్తుఁగా నొనర్చి
తదనుమతుఁ డయి దివిజసముదయపరివృ
తుఁడయి శ్రీహరిమహిమముఁ శ గడుఁ బొగడుచు
విస్మితుండయి చేరెను శ విబుధపురము. ౨౭

1631

ఇ రు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి వరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట. ౨౮

చ. అని హరిచిత్రగాథల మహామునియా శుకయోగి తెల్పి యిం
కను వచియుండుబూని యను శ త్త్వపర! యవ్వలిగాథఁ దెల్పెదన్
విను మట గోకులంబునఁ బ్రవృద్ధమహాత్వముమీఱఁ గృష్ణుఁ డొ
ప్పు నొకట నందుఁ డెంతయును శ భక్తిచెలంగ వ్రతంబుచేయఁగన్. 1632

తే. మదిఁ దలంచి యేకాదశి శ మహితనిష్ఠ
నుపవసించి జనార్దను శ నుద్యమమునఁ
బూజచేసి కలామాత్రముగనె యుండు
ద్వాదశిని గాంచి యయ్యది శ దాటకుండ. ౪

1633

క. పారణచేయక యున్నన్, సారప్రతలోప మనెడుశాస్త్ర మెఱుగుటన్
జేరెన్ స్నానముచేయం, గోరియె కాళిందికిఁ ద్వరఁ శ గూరినమదితోన్. ౧

క. అరుణోదయమునకున్ మును, పరయఁగ స్నానంబుచేయుపద్ధతి లే దా
సురి యనఁబడు నావేశయుఁబరికింపఁ డతండు సుంత శ వ్రతనిష్ఠమెయిన్. ౧౪

చ. జలములఁ జొచ్చి ముగ్ధుటయు శ శాస్త్రముమీఱి యతండు నానిశన్
సలిలములందుఁ జొచ్చె నని శ చయ్యన నొక్కసుకారి యప్పతిం
గొలుచు నతండు నందుఁ గొని శ గొబ్బునఁ బోయెను బాశిచెంతకున్
జలముల ముగ్ధిపట్టి యలఁచక్రిపితం గనఁజాల కార్దులై. ౨

1636

సీ. గోపాలకులు రామశ్రీపతి! శ్రీకృష్ణ! యనుచు నాక్రోశించి శ రంతహరియుఁ
దనతండ్రి వరుణాప్యోతునిగనాత్మ నెఱింగి వార లాక్రోశించుభంగి వినుచు
ధర్మైకవరులకుఁ శ దా నభయప్రదం డగుఁగాన విభుడయి శ యలరుఁగాన
వరుణనికడ కేగెఁ; శ బల్చిమదిక్పతి వరుణుండు తనయింటి శ కరుగుదెంచి

తే. నట్టి కృష్ణ హృషీకేశు శ నాదరమునఁ, బూజలం దన్ని దర్శనమున్ మహాత్మ
వముగ భావించి యూరీతిఁ శ బలికె; దేవ. సర్వలోక ప్రభూ! సుదగర్భము వలన.

క. తనుభారణఫల మజ్ఞెను, గనఁగల్గితిఁ గాదె సర్వకాంక్షితముల నో
వనజాక్ష! భవత్పదసే, వను జేసెడువార్లు ముక్తివసతులు సుమ్మా! ౫

1638

- క. నిరతిశయైశ్వర్యంబునఁ, బరఁగుఁచుఁ బరమాత్మ వగుచు శ్రీ బ్రహ్మ మనఁగాఁ
బరమేశ్వరుఁ డనఁగ నొప్పెడు, హరి! నీకుఁ బ్రణామ మేను శ్రీ నర్సింతుఁ డమిన్.
- తే. లోకసృష్టిని గల్పించి శ్రీ ప్రాకటగతి, వెలయుమాయ నీయందును శ్రీ గలుగకుండు
నట్టిపరమాత్మనకు నీకు శ్రీ నంజలి యిదె, భృత్యుఁ డీతఁడు రహితవిశేషకు డగుట.
- క. నాకడనుండియు నీతం, డేశకార్యము చేయఁదగునొ శ్రీ యెఱుఁగఁడు; మూఢుం
డై కడఁగి నీదుజనకునిఁ, గైకొని యిటఁజేర్చె దప్పు శ్రీ త్నమియింపఁదగున్. 2
- క. [సకలమును జూచువాఁడవు, సకలేశుఁడ పీవు నన్ను శ్రీ సమధికకరుణం
... బ్రకటించుదృష్టిఁ గావుము, సకలము నీదర్శనమునఁ శ్రీ జక్కఫలించున్.] 1642
- క. జనకునెడ వత్సలత నీ, కనుపముమై యుండుఁగాన శ్రీ నబ్జాక్ష! భవ
జ్జనకుని గొని పొమ్మనుచుకా, వినయంబున వేడ సర్వవిశ్వేశ్వరుఁడున్. ౮.
- చ. వరుణుఁడు తన్ను నీపగిదిఁ శ్రీ బ్రార్థనచేసి ప్రసన్నుఁ జేయఁగా
మరలి సమస్తబంధువులు శ్రీ మానసమోదమునొందఁ దంద్రితోఁ
బురఘను జేరె; నందుఁడును శ్రీ బూర్వ మొకప్పుడు చూడనట్టి యా
వరుణుని భూరిభాగ్యమును శ్రీ బాగుగఁ గాంచియు నాస్థలంబునన్. ౯౪ 1644
- క. తననుతుఁ డగుశ్రీకృష్ణునిఁ, గని వారలుభక్తి జూపి శ్రీ గావించిన నే
వను లోఁదలఁచియు విస్తయ,మునుగాంచి వచించె బంధుసహాగంబునకున్. ౧౦
- నీ. బొత్తుకృబుద్ధులై శ్రీ యాకృష్ణు నీశ్వరుఁ గాఁ దలంచుచు లోకగణవిభుఁడగు
నామహాత్ముఁడు తమ శ్రీ కాత్మియమైనట్టి బ్రహ్మగతిని ప్రీతివర్ధిలంగఁ
గల్పించునొక్కొక్క? యొక్కరణినైన నటంచుఁ దలఁచుచుండఁగ సర్వదర్శనుండు
కావున వారిసంకల్ప మాత్మ నెఱింగి తన్నోరథములు శ్రీ తగ ఫలింపఁ
- తే. జేయఁగాఁ గృప దల్కితై శ్రీ నీయనువునఁ
దలఁచె నప్పు; డవిద్యచే శ్రీ గలుగుఁగామ
మదియె కారణముగఁ గర్త శ్రీ మలవడు నిల
నదియె సుఖదుఃఖకారణమైయి చెలంగు. ౧౨౪ 1646
- క. నానావిధజన్తము ల,ద్దానఁ గలుగు నవియు నుచ్చితకా నీచతనం
గానంజను సురతిర్యక్తానుషదేహములుగల్గు శ్రీ మహి నొప్పారున్. ౧౩ 1647
- తే. వానిగతులను దిరుగుచు శ్రీ బ్రాణి యాత్మ
గతిని దెలియంగలేకుండు శ్రీ సత; మటంచుఁ
దలఁచి వారల సంకల్పములు ఫలింపఁ
జేయఁగా నెంచి కరుణకు శ్రీ సింధువగుట. ౧౩ 1648
- క. తనలోకముఁ గనఁబఱచెను, దనునమ్మిన గోపకులకు శ్రీ దనధూపం బై
యనుపమమై తగు నయ్యది, ఘనశక్తిం జెల్లఁగువాడు శ్రీ గావునఁ గడిమిన్. ౧౩౪

క. ఆవరణ సంక్షయంబునఁ, బావనతమమకా సమాధి శ షటునిష్ఠఁ దప
శ్రీవృద్ధిగన్న మునివరు, లేవిధమున దేనిఁ గాంతు శ రెలమి పొదలఁగన్. ౧౪

క. దేనక బాధింపంబడఁ, గానేరక యజడ మగుచుఁ శ గ్రాలి యనంతం
బై నిరతిశయం బగుతన, మానితతేజమున నిస్సమానం బగుచున్. ౧౪౫ 1651

తే. మఱి సనాతన మగుచుఁ దశమఃపరంబు

నగుచు నయ్యది వెలయు నయ్యమలతనువుఁ

గనఁబఱచె; నిట్లు బ్రహ్మాత్మకమగు వ్రాదము

నందు హరిచేఁ బ్రవేశితు శ లగుచు వారు. ౧౫

1652

సీ. బ్రహ్మప్రాదంబునఁ శ బరిమగ్నులై హరి తమ్ముద్ధరింప నిశ్చంద్రు లగుచు
బ్రహ్మలోకమ్మును శ వైకుంఠనామముఁ గని; రందె యక్రూరుఁడను మునుహరి
కరుణచే మునిఁగి యశక్మరణి బ్రహ్మపదంబుఁ గనియె; నా వ్రాదమె యల్లనదియొ
నలరుప్రాదంబగు; శ నవ్విధి బ్రహ్మలోకమ్మును నందాదులు శ గాంచిమించి [దు

తే. పరమమైన యానందంబు శ పర్వ మిగుల, నిర్వృతింగాంచి శ్రీకృష్ణు శ విఖిలలోక
పతిని గోపాలతాపినీ ప్రముఖవినుతు, విస్తయంబుల వినుతించి శ వెలసి రెలమి.

ఇ రు వ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— రాసక్రీడామహిమము. —

క. అరు దెంచె శరత్సమయము, సురుచిరమల్లికలు పూచి శ శోభిల్లె విభా
వరు లత్తరుణమున మనో, హరముగఁ బాలుపారుచుండె శ నప్పుడు హరియున్. ౫

*చ. మును పల గోపికాతతికిఁ శ బూన్కి నొసంగినమాట చెల్లున

ట్లనువుగఁ జేయనెంచి నిశలందు సరోజము లొప్పుబూచి య

వ్వనముననుంట దానిదగు శ భాగ్యము సార్థకమా తెఱంగునక

పనితల స్వీయపాదయుగభక్తియుతాత్మలఁ గూడి వేడుకన్. ౧

[గతి

తే. తనను నేవింపఁ జేయంగఁ శ దగినయట్టి, మాయఁ జక్కఁగ గ్రహించిమానిత
గ్రీడలం దేలుమనను ధరించె దనదు, పద్మజైశ్వర్యసంపత్తి శ చక్కఁ దెలియ.

సీ. భగవంతుఁ డిట్లు లభిష్టున విహరింపఁ దలంచుకాలంబునఁ శ దత్ప్రియార్థ
ముడురాజు పూర్వదిశ్శుభవతీముఖంబున నతిసుఖకరము లై నట్టికరము
లనుదయరాగంబు శ లలిఁబూయుచుక జిరకాలంబు గనఁబడకయె ముఱొక్క
తావుననుండి యత్యంతి వచ్చినప్రియుండు ప్రేయసినెమ్మోముఁ శ బ్రీతిమెఱయఁ

* “భగవానతారాశ్రీశృంగోత్పల్లవల్లికా, పీఠ్యరంకుంఠనకృతే యోగమాయామూలకైః”

అథి ష్ఠాలము. దీనివ్యాఖ్యానసారమే యిందుఁగలదు.

తే. గుంకుమపుబూతచే సొంపుగూర్పు జేయు

నట్టు లోషధులకు మనుష్యవ్రజమున

కమరినట్టి తాపగ్లాని శ నపనయించు

చు నుదితుండయి చెలఁగెను శ సొంపుమించ. ౨

1657

క. సురుచిర నవకుంకుమమున, నరుణంబయి తనరునారశమానన మట్లే

యరుణ మ్మఖండమండల, పరిశోభితము నగుశీతభానుని గనుచున్. ౨౪ 1658

క. వన మది తత్కొమలకాంతినికర పరిరంజితమయి శ దీపింపఁగ వా

మనయనలకెల్ల మంజుల, మనుపమ మతిమధురము నగునటు హరిపాడెన్. 3

చ. *మనుజవరేణ్య! యిందుఁగల శ మాధవుభావ మెటుంగు టొప్పు నా

వనితలు సంతసించునటు శ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త

న్తనములఁ గామరాజమను శ మానితబీజము నాటెవేణునా

ధనియతి దేశికుండువలె శ దాపము లంతమునొందు నట్లుగన్. 3

1660

మ. కలగీతం బది శ్రోత్రరంధ్రముల మార్గంబున్ వడింజొచ్చి ని

స్తులచిత్తంబున నెల్లెడం బొదలఁ దోడ్తో నాపరంథాము ను

జ్వలరూపంబును గాంచుకాను మది సంపర్థిల్లఁగా గోపికా

జలజాతేక్షణ లఘుతాహృతమనస్కుల్ గాన నాత్రంబునన్. 3౪

1661

మ. హరిని జూడఁగఁగోరి తా రరుగు నాయత్నంబు సుంతైన నొ

క్కరికిం దోడకయుండఁ బోవుచు మనఃకాంతుం దమిం గాంచుత

త్పరతఁ బర్విడి కుండలంబులు నటింపఁ గృష్ణనావాసముం

దరియం జొచ్చిరి కృష్ణదర్శనజమోదం బొందఁగాఁ గోరుచున్. ౪

1662

సీ. కలగీతమున్ విని శ జలజాక్షు లొకకొంద టత్తఱి బిదుకుహయస్సు లట్టై

వదలిపోయిరి; కొంద శ టిదివఱకే పిండినట్టిపాలను బ్రొయ్యియందుఁ బెట్టి

యవి క్రాగునంతకు శ నటనుండఁజాలక పరుగిడి; రెండఱో శ భామిను లటు

గోధూమకణములఁ శ గోర్కి నన్న మువండుచును దాని దింపక శ చనిరి; యట్లై

తే. మఱియు నొకకొంద టంగనల్ శ మగలు భుక్తి

కొఱకుఁ గూర్చుండ వారికి శ గొదువపడక

యుండ వడ్డింపకయె పోయి; శ రురుజవమున

గానసంశ్రవణంబునఁ శ గార్యవిరతి. ౫

1663

క. పాలను ద్రావెడు వేళల, బాలకులను వదలి యట్లై శ పర్విడి రెలమి

లీలామానుషుఁ జూడఁగ, నాలస్యము చేయ నేలయను నూహలచేన్. ౫౪

* ఈపద్యము భావార్థదీపికావ్యాఖ్యానానుసారమువ్రాయఁబడినది. “వనంపకత్కొమలగోభి రంజితం జగో కలం వాసుదేవాం మనోహరం” అని మూలము.

- క. పరిచర్యచేయుచున్ దమనరులను దిగనాడి చనిరి ఓ వనితలు; మఱియున్
దరుణులు తీనునన్నము విడి, పరుగిడి రాకృష్ణగానశరవశ లగుచున్. ౬ 1665
- క. మైపూత పూయుకొందఱు, గోపిక లాపనిని మాని ఓ కోరికమీఱన్
శ్రీపతిఁ గనఁ బోయిరి; మఱి, యాపడఁతులు కొందఱు అట్టై ఓ యాతుర లగుచున్.
- చ. జలకము లాడుచుండి తమసన్వాంతము లాహరిఁగానఁ గోర ని
మ్ముల నదిమాని పోయిరి; ప్రభూతముదంబునఁ గొందఱు అంగనా
తిలకము లంజనం బిడుచు ఓ దృష్టులఁ జక్క నలంకరించుటల్
తలఁడక యట్టైపోయిరి; నితంబిను లింకను గొందఱు తాదృతిన్. ౭ 1667
- క. ధరియించు నంబరంబుల, నరయక వ్యత్యస్తరితి ఓ నటఁదాల్చియు నా
భరణములఁ దాటుమాటుగ, ధరించియుం బోయి రచ్యుతప్రభుఁ గనఁగన్. ౮
- చ. పతులును దండ్రులున్ సహజబంధుజనంబులు పోవరా దటం
చతిశయమైన శ్రద్ధఁ గొని ఓ యత్తటి నెంతఁగ నిల్చిన్ మనో
గతుల సరోజనేత్రుఁ డటుఁగాఢతరం బగుశక్తి లాగ మో
హితలయి యాపడఁతులు మఱతేమియుఁ బల్కుక నిల్చి కేగిన్. ౯ 1669
- ఉ. సుందరు లింకఁ గొందఱు అలసూనశరాసనుతండ్రిఁ జూడఁ బో
వం దగ దంచు లోనఁదగువస్త్రములన్ నిలుపంగ డెందముల్
కుందు గనంగ నుండియు ముఁకుందుని భావనచేయువారె కా
నం దమకప్పు డడ్డపడునాథుల మీఱఁగరామి భక్తిమై. ౧౪ 1670
- ఉ. కన్నులు మూసికొంచు హరిఁ ఓ గాంచనచేలుని గృష్ణమూర్తి నా
పన్నశరణ్య ధ్యానమున ఓ భావనచేయుచు నట్లెయుండి; రా
కన్నియ లాపరాత్పరునిఁ ఓ గానమిఁ గల్గినదుస్సహవ్యధన్
గ్రన్ననఁ బాపజాలము వికావికలై చన వార లాదృతిన్. ౧౪ 1671
- క. ధ్యానప్రాప్తాచ్యుత గురు, మానితరూపంబు నెంతో ఓ మమత వెలయుఁగా
మానసపీఠన్ నిల్పుచు, శ్రీనిలయంబొట దానిఁ ఓ జెందినపూన్కిన్. ౧౦ 1672
- ఆ. కౌఁగిలించుకొనుచు ఓ గాఢతరానంద, మనుభవించి దాన ఓ నఖిలపుణ్య
ములును క్షీణతఁ గన ఓ వెలఁదులు ప్రారబ్ధ, పుణ్యపాపబంధములు నశింప. ౧౦౫
- సీ. *పాపనాశకు విష్ణుఁ ఓ బరమాత్మనుంగూడి దాననేగుణమయం ఓ బైన దేహ
మును బాసి రప్పడే; ఓ యని శుకయోగీంద్రుఁ డనువదించిన విని ఓ యవనివిభుఁడు
యోగీశ్వరా! పురుషోత్తము గోపిక లాశ్చర్యకరమగుసాఖిరాముఁ
గాంతునిగా మది ఓ గామించిరే కాని బ్రహ్మమేయనికాదు ఓ వార లిట్లు
- ఆ. గుణమయమగు బుద్ధిఁగూడినందున నెట్లు, లాగుణప్రవాహం ఓ మంతరించె

- సంశయంబుఁ బాపభజను నాకు నని వేడ, మానివర్చుఁ డనియోమానవేంద్ర!
- క. ఈనీప్రశ్నమునకు ము,న్నేను వచించితినిగాదె యెట్లనఁ జైద్యుం
డానలినాటుని రిపుగాఁ, దా నెంచియె సిద్ధిగ నెఁ గరద యనఁగ విసవే. ౧౨౫ 1675
- క. పగఁగొన్న వారె ముక్తికిఁ, దగియుండఁగ హరికి నెన్నఁదగురీతిఁ బ్రియం
బుగఁ గొల్పువారు ముక్తికిఁ, దగరే? యూహింపు మింత యధన్యుడవగుటన్.
- క. మనసునకుఁ మఱివాక్కునకు నగోచరుఁ డవ్యయుండు యగుణరహితుండు
వినుతగుణాత్మకుఁడును నగు, వనజాతుఁడు లోకమందు యవ్యక్తుఁ డగుటయున్.
- క. నరులకు నిశ్చేయసములఁ, గరమరుదుగఁ గల్గఁజేయుఁ య గాక మ తేకా
ర్యరతిం గాదుకదా యవతరించు పెన్నంగ భక్త్యతతికోసరమే. ౧౪ 1678
- క. కనుకం గామమొ క్రోధమొ, యనవరతపు భక్తియో భయంబో స్నేహం
బనునదియో యైక్యంబో, వనజాతునియందు నెఱుపువారలు ధన్యుల్. ౧౪౫
- తే. మఱియుఁ దన్తయులగుదురు య మాటలేల?
పద్మజైశ్వర్యయుక్తుఁ డై య జన్మరహితుఁ
డగుచు యోగీశ్వరేశ్వరుం య డయి చెలంగు
కృష్ణవిషయంబునం దిది యేమి వింత? ౧౪౫ 1680
- క. స్థావరజంగమములకుఁ, శ్రీవిష్ణువె ముక్తిసాగరుఁ య జెప్పఁగ నేలా?
యావాసుదేవునం దిది, యేవరుసం జెల్లు ననుచు య నింక వినుమా! ౧౬ 1681
- ఉ. మాటలయందు నేర్పుగల య మానిసులందు జగంబునందుఁ దా
మేటియె గానఁ దన్నుఁగన య మించినవేడుక వచ్చియున్న యా
బోటులఁ గాంచుచుక మధురముగ్ధవచస్సుల మోహమొండఁగా
గాటపుశక్తిఁ జేయుచును య గాంచనచేలుడు పల్కె నివ్విధిన్. ౧౭ 1682
- ఉ. మంచి యదృష్టమొప్పు దగు య మానిసులార! సుఖాగతంబె? కా
వించుప్రియంబు గల్గునొకా? య విందుము చేయుదు మల్లగోకులం
బంచితవాసమై యలర య హాయిగనుందురె యెల్లవార; లే
మొంచుచు వచ్చినార లిట య నేము వసింపఁగఁ జెప్పుఁ డింపుగన్? ౧౮ 1683
- చ. ఇది తుప ఘోరరూపయగు య నిందు మహత్తరఘోరజంతువుల్
పొదలెడుఁ గాంతలార! యింకఁబొందు వ్రజంబున; కీడ్లంబునం
దువిదలు నిల్వరాదు; కన య సుగ్రముగాఁ దగువేళ గావునం
బదపడి చూడఁగాఁదగును య భావములం గలకార్యజాలముల్. ౧౯ 1684

1 “కామక్రోధంభయంస్నేహ మైక్యంసౌహృదమేవచ, నిత్యం హరావిధభోయాంతితన్మయ
తాంహిలే” అని మూలము. 2 “రజస్యేషాఘోరరూపా ఘోరసత్త్వవివితా, ప్రతియాతప్రజం నేహక్లే
యం నేహనుభవ్యమా” అని మూలము.

చ. జననులుఁ దండ్రులుఁ సుతులు ఁ సాధుమతుల్ పతు లన్నదమ్ము లో
వనరుహనేత్రలార! యిట ఁ వచ్చిన మీగతి గానలేక చి
తను బరికించుచుందురు గదా? తగుబంధుల కెప్పుడే భయం
బును గలిగింపకుండుఁ డది ఁ పోలని కార్యముగాదె చూడఁగన్. ౨౦ 1685

ఘ. అనిపల్కఁ విని వార లించుక సరోజాక్షోక్తు లాలింప కొ
య్యనఁ బ్రేమాగ్రహమాని నల్లడల లీలాక్షంబులం బర్వజే
య నిలంపాధిపవంధ్యుఁ డెంచి యను నోయబ్బాక్షులారా! వనం
బును దర్శించితేరే కదా కుసుమితంబుఁ జక్కఁగా నిత్తఱి. ౨౦౪ 1686

సీ. కుసుమదంభంబున ఁ నెనఁగువేడుక మిమ్ముఁ బరిహసించెడుఁజూడి ఁ వన మనంగ
వారలు తమదృష్టి ఁ వారంబు మరలించి యాకసంబున నిల్చి ఁ హరియు వారి
కిట్లుం పల్కె; రాకేశుండు వనమందుఁ దనకిరణంబులఁ ఁ దమి చెలంగ
వ్యాపింపఁగాఁజేసి ఁ యీపాటికార్యము మీరొనర్చితరని ఁ మించుబోడు

తే. లార! పరిహాస మొనరించుఁ ఁ గోరి; యనఁగ
వారు యమునను దృష్టులఁ ఁ బర్వజేయఁ
గని మఱియుఁ బల్కె యమునయుఁ ఁ గమ్రపవన
చలితతీరావనీరుట్కి ఁ సలయ వితతి. ౨౧ 1687

క. పరిహాస మొప్పు జేసెడుఁ, దరుణీమణులార! యనుచుఁ ఁ దామరసాక్షుం
డరయఁగ వారిమనంబులఁ, బరిహాసముగా వచించి ఁ పలికె మఱియున్. ౨౧

క. సతులార! వనము గంటిరి, జతనముమీఱంగఁ బొందు ఁ సదనంబులకుఁ
బతులకు శుశ్రూషల సమృద్ధి జేయుండు శాస్త్రవిహితమర్యాద యిదా. ౨౧౪

క. బాలకు లేడ్చుచు నుందురు, పాలీయం దగును వత్సపటల మఱుఁగా
నాలను బిదుకుం డయ్యవి, పాలెంతయుఁ దృప్తి ద్రావి ఁ పర్విడుఁజొండి! ౨౨

చ. అనుటయు గోపికల్ మిగుల ఁ నాతురతం గనుదృష్టు లొప్పుఁగా
దనుఁ గనుటెంచి యిట్లనియెఁ ఁ దామరసాయతనేత్రలార! మీ
మనములు నాపయిం గలుగు ఁ మక్కువచేతనె యంత్రితంబులై
తనరునయేని ప్రీతిమెయి ఁ దానికి నన్దనవచ్చు టొప్పుఁగా. ౨౨౪ 1691

చ. ననుఁ గనవచ్చు టెంతయును ఁ న్యాయమె యేలన సర్వమందు నే
గనఁబడుచుండు నాపయిని ఁ గాఢముదంబును బొందుజంతువుల్
కనుకనె; మీకు నాయెడలఁ ఁ గల్గినప్రీతియు యుక్తమే యగుఁ
గనఁబడ దానిఁజేసితిరి ఁ క్రమృతి పొం డిఁగ గోష్ఠసీమకు. ౨౩ 1692

ఘ. పరమేశుం డిటుపల్కి శాస్త్రహితముం ఁ బాటించుచుం బల్కె నీ
రణిఁ నిష్కవటంబుగా సుదతు లాత్తస్వామికిఁ ప్రీతిమై

బరిచర్యల్ సలుచు దగున్ విహితమై ఓ భాసిల్లు సద్ధర్మ మి
క్కురణిం బొల్పు నటంచు శాస్త్రములు వశ్యాణిం చెడుం గంటిరే? ౨౩౪

తే. పరమకల్యాణులార! తదృష్టంధువులకు
బ్రియము గూర్చుట మేలగు ఓ బిడ్డలను గ
నికర మొప్పు గాపాడుటె ఓ నీతి మఱియు
ధర్మసూక్ష్మములను వినఁ ఓ దగును మీకు ౨౪

1694

సీ. కలహించు టాదిగాఁ ఓ గల్గినదుర్గుణములు గలవాడైన ఓ లలితరూప
విరహితుడైన నిర్విర్యుడైనను వృద్ధుడైనను గార్య మియ్యది యకార్య
మగు నిదంచు నెఱుంగనట్టివాడైనను భగ్నంగుడైన నల్పతనుడైన
నిస్సృజుడైనను స్వర్గనిత్యమఖంబులఁ బడయఁగోరినయట్టి ఓ పడతి పతిని

తే. విడువఁగా రాదు; పతితుడైన ఓ పుడమియందు
నిదఁబొందెడు భర్తను ఓ నీతిదూరుఁ
డగుట విడువంగఁ జనుఁగాని ఓ యట్లుగాని
పతిని విడువంగరాదదేయతివకైన. ౨౫

1695

క. కులకాంతకు మగఁడున్నను, విలయం బందినను జారు ఓ వేడుకఁ గని యి
మ్ములవానిఁగూడు తెన్నఁగ, నిలసుఖకర మెప్పుగాదు ఓ హీనంబె యగున్ ౨౫

తే. యశముగల్గదు దాన నత్యంతదుఃఖ
మొదవు నంతియకాక యత్యుగ్రభయద
మగును సర్వస్థలముల నింద గలుగంగఁ
జేయుఁ గావునఁ గూడదదేయెడలను. ౨౬

1697

క. వనజాక్ష! సర్వము నీ,వని నమ్మినవారమాట ఓ నమలభవత్వా
దనశీనయుగముం గొల్పుచు, వనమున నిందుండు మనుచుఁ ఓ బలుకుదు రేమో?

మృ. నను దూరంబుననుండియే వినుచు నానారీతులన్ బ్రీతిఁ గీ
ర్తనముల్ చేయుచు వేళలందుఁ గనుఁచున్ ఓ ధ్యానించుచున్ మానవుల్
గనఁగాఁ జాలుదు రెట్టిభావ మది నిశక్కుం బెన్న మత్సన్నిధిం
దనివారన్ నివసింపఁ గల్గదునుడి ఓ తన్వంగులారా! యికన్. ౨౭

1699

క. చనుఁడి మీమిగ్నహములకని గోవిందుండు పలుకఁ ఓ గా నప్రియవా
ర్తను దాని వినుచు గోపిక,లనూనసంకల్ప మట్లు ఓ వ్యర్థంబైనన్. ౨౮

1700

1 "దుక్కిలాదుర్గుణోవృద్ధో జడోరోగ్యధనోపివా, పతిస్త్రీనిభిర్నహకవ్యా లాకేపుభిరపాకీ"
అని ఘోషము. 2 "క్రమదార్శనార్థోనా వ్యయి భావోనుకీర్తనాత్, నకథానమ్మికవేణ ప్రతియాశ
కతోగృహాత్" అని ఘోషము.

- ఆ. కడు విషణ్ణ లగుచుఁ గడవంగరానిచింతలను గుండి; రిట్టు లలఘుదుగిఖ.
భారమగ్న లగుచుఁవరుస శీర్షంబులవంచి మిన్న విఱిగిపడినయట్లు. ౨౮-1701
- క. క్రమముగ నిట్టూర్పులయు, ప్లము సోకున బింబఫలము ల చందంబుననే
కమలిన బింబాధరములు, తమదుస్థితిఁ దెలుప మోముఁదమ్ములు వాడన్. ౨౮౪
- క. చరణాంగుళులక వదలక, ధర వ్రాయుచు నంజనా కృతతనయనాశ్రు
త్రురపాతము కుచకుంకుమ, మురుగతిఁ దుడువంగ దుగిఖ ల ముత్కటమగుటన్.
- క. పలుకఁగ నేమియుదోడుమి, నిలుచుండిరి; వారిమదుల ల నిర్మలమగుచుక
జెలఁగెడు ననురాగము శ్రీజలజాతునియందె కానఁ జక్కని స్వామిన్. ౨౯
- సీ. శ్రీకృష్ణునే నమ్మి ల చిత్తంబులంగల సర్వకామమ్ములఁ ల జక్రికొఱకె
వదలియుండెడునట్టివారొటఁ దమకున్న ప్రియవస్తువులయందుఁ బ్రియతముఁడని
హరినె నమ్మినవారలొటఁ బ్రియేతరువలె నట్లుచక్కఁగాఁ ల బలికినట్టి
పారసనేత్రుని ల సర్వలోకేశ్వరుఁ గని యెడ్చి కన్నీటఁ ల గ్రమ్మఁబడిన
- తే. నయనముల నెట్లా తుడిచికొనంగఁజాలి
కోప మొలయటచేత డగ్ధుత్తికఁదగు
ఖలుకులం బల్కి రిట్లని; ల జలజనేత్ర!
సర్వలోకవిభుండవు ల చక్రివీవ. 3౦ 1705
- క. పూరాత్ములు పలికెడు నట్లీరీతిం బల్కఁజనునె ల యెల్లవిషయముల్
సారవిహీనములని విడి, చేరితి మిటు త్వత్పదసరసిజమూలంబున్. 3౦౪ 1706
- మ. కనుకక భక్తిభరంబుచేఁ దమిని నికకం బేము నేవింపఁగాఁ
జనుదేరం గని మమ్ముఁ బొమ్ముట యేఁచందంబో? స్వాతంత్ర్యముం
గను దట్లాటను గావఁగా జనుఁగదే ల కంజాక్ష! మోక్షార్థులొ
జనులక భక్తుల నాదిపూరుషుఁడు విశ్వస్వామి లోఁగొన్నటుల్. 3౧ 1707
- క. మముఁ గావంగాఁజను నో, యమలాత్మా! దేవదేవ ల యాదిపురుష! ధ
ర్మముల నెఱింగిన ప్రోడవు, గ మాకుఁ దెల్పితివి మెచ్చఁగా వచ్చునినుక. 3౧
- మ. పతులక సూనుల బంధురాజి నయ మొకప్పు మన్ననం దమ్ముచుక
జతనంబొప్పుఁగ వారి గొల్పుటయె చంపధర్మమౌ నంగనా
తతి కంచుక వరధర్మవేత్తవగుచుక ల దై వారునీవే వచిం
చితికాదే యుపదేశకాలముననే ల చెల్లుంగదా నీయెడక. 3౧౪ 1709
- క. ఉపదేశార్హుఁడవయి మఱి, యపరిమితస్వాత్మ శక్తి ల వయి యీశుఁడ వై
కృపకుక నిధివగు నీయందె పరాత్మా! తగియెయుండు ల నెంతయుఁ జాడన్.
- శ్రీ. తనుభారులకునెల్ల ల దామోదరా! నీవె యత్యంతబంధువ ల వగుచు నాత్మ
వయి ప్రియుండవునయి ల యలరునీ వుండఁగ నొరులను వేపించు ల సుద్యమ ముద్ది

- యేటికి? నిట్లుమేసేమే కాదు శాస్త్రనిష్ఠాతలుకూడ నీశ్వరుడ వగుచు
నిత్యప్రియుండు నాశ నెగడి యాత్మపునగు నీయందే భావంబుపాయకుండ
- ఆ. నునుతు రాత్రిదులయి శయ్యుప్పుపుత్రాదులయందు నునుప రంతమందు వార
లాత్మకును మహార్తి శ నమితముగా నొసంగుదురుగాన వారిఁ శ గూర్చి గనరు.
- క. అరవిందాత్మా! పరమేశ్వర! మాయం దెల్ల సుప్రసన్నుడ వగుమీ
చిరకాలమునుండియు నీ, పరిసరమున నుండఁ గోర్కి శ పరగుటకతనన్. 33
- క. మామదుల నంకురించిన, ప్రేమాకృతి గన్నయాశ శ భేదింపకుమా
కోమలలతవంటి దదౌఁ, గా మన్నన దానిఁ బెంపఁగాఁ జను నీకున్. 331713
- క. ఇందాక్షఁ గృహభోగము, లందే దగియున్నయట్టి శ యాత్మ ల నీవే
క్రందుగ సుఖముగ దొంగిలి, యిందుంటివి పొమ్మటన్న శ నె ట్లది పొసఁగున్.
- *క. గృహకృత్యంబుల మరగినవి హస్తములు రెండు నీదు శ విఫలతరవృత్తా
మహిమంబున లోఁగొంటివి, విహగేశ్వరగమన! యవ్వి శ వెడలు నదట్లొ. 334
- చ. వనజదళాత్మ! నీదుపద శ వారిజమూలమునుండి పాదముల్
చనఁగఁ జలింపకుండెడు వ్రజంబునకుం జన నేర్తు మెట్లు? పో
యిన నటఁ జేయుకార్య మది శ యేదో యెఱుంగఁగరాదు వేగపొం
డనినఁ జనంగ నోపుదుమె శ యం దొనరింపఁగ నున్నదేమియో? 38 1716
- నీ. తోడుపాటుం జూపి శ తొందఱ లేవియుం గలుగకుండఁగఁజేయు శ జలరుహాత్మ!
మందస్తితాలోక శ మహిమమ్మునక వేణుకలనినాదమ్మునఁ శ గలిగి రేఁగు
సంతాపహితవహు శ వింతయో నీయధరామృతపూరంబుచే మరలను
దలసూపకుండ నిమ్ముల నార్పుమా; యట్లు చేయకగృహములఁ శ జేరుఁ డనుచు
- తే. నానతిచ్చినఁ దద్వద్వియోగానలమునఁ
దనువు లివి దగ్ధములుకాఁగ శ ధ్యానయోగ
ముననె నీపాదసరసిజఃమూల మొందు
వార; మంతము నొందియుఁ శ జేరఁగలము. 39 1717
- క. తనువులు దృఢయోగానలమున దగ్ధములగుడు యోగిమూర్ధన్యులు ని
న్నును జేరునట్లు చేరుదు, మనుమానములేదు కృష్ణ శ యాత్మ నెఱుఁగుమా:
- చ. వనజదళాయతాత్మ! వనశవాసులకెల్లఁ బ్రియుండవైన నీ
ఘనతమపాదమూలము నిశామమహోత్సవ మిచ్చుఁగా జగ
జ్జననికి లక్ష్మీ కొక్కపుడె శ సర్వముహూర్తములక లభింప దా
వనితయు దానికే చెలఁగి శ వారక సంతస మందుచుండుఁగా. 394 1719
- క. ఆపాదతలము మేమో, యోపిక నొకపరి స్పృశించి శ యుగ్రాటవి ని

- న్నే పరమాదృతి గాంచుచు, నీపరమస్థిపార్ద్రదృష్టి శ నెమ్మి బొలయుటన్. 3౬
- క. సుతోషితచిత్తంబుల, నెంతయు ధన్యల మటంచు శ నెఱగుదుము విభూ!
యంతటనుండియు నితరుల, పొంత ఊణంబైన నిల్వఁ శ బూనమునుమ్మీ. 3౬
- *క. ఇతరులు తుచ్చు లటంచున్, మతులం దోఁచెడిని; లోకకమాన్య లనెడవి
స్తృతకీర్తిగన్న యజముఖు, లతిముదమున నేపరాంబికాదృతికొఱకై. 3౬౪
- చ. అనవరతప్రయాసముల శ నందుదురో యలమంగళాంబయే
యనుపమ తావకీనహృద్రయాంబుజవాసముఁ గాంచఁ గల్గియున్
వినయధురీణులై వెలయు శ భృత్యులు గొల్వఁగ నొప్పునీదు ప
ద్వనజరజంబునుం దులసిఁ శ బాయకకూడియె పొండఁ గోరెడున్. 3౭ 1723
- క. మంగళదేవతవలె మేముం గమ్రుపదాంబుజరజముం దమిమై బొం
దం గోరువారమైతిమి, మంగళకర! తీవ్రదుఃఖమండలహరణా! 3౭ 1724
- నీ త్వదుపాసనాశల శ వసతుల విడనాడి నిన్ను నేవింపగ శ నెమ్మిగనుచుఁ
బాదమూలంబుల శ పట్టుఁ జేరితి మట్టులొటఁ బ్రసన్నుండ శ వగుము దేవ!
త్వన్నోజ్ఞస్థిత శ తతనిరీక్షణతీవ్ర కామతప్తాత్మలఁ శ గాంతల మముఁ
బునుషభూషణ! దాస్యముం గరుణించియె కాపాడుమా; భోగ్యకంబులయిన
- తే. నద్వముల వీడి నాడుదాశస్యంబునేల, కోరితిరా యందువేమొకో శ కుండలముల
మండితములగు కమనీయగండభాగ,ములును సుధజిమ్ము బింబౌష్ఠమును దగం
- చ. దరహానితావలోకనయుగతంబయి కోమలకుంతలంబులన్ [గ. 3౮౪
నిరుపమమై ముదంబొసఁగు శ నీనునుమోమును సంక్రితాళికా
తురతను బాపి యెల్లపుడు శ తోచుచు వే యభయంబొసంగు నీ
వరభుజదండమున్ సిరికి శ వాంఛ నొసంగఁగఁజాలువక్షమున్. 3౯ 1726
- చ. కనుగొని నీప్రభావము జగంబుల నిస్సమ మంచు నమ్మి నీ
కు నయితి మెంతయుం బొదలుకోరిక దాసుల; మోమహాత్మ! జా
రనిరతి నింద్యమా ననుచు శ రమ్యతరోక్తుల బల్కితీవు చ
క్కనిదగు భావమే య దగుఁ శ గాని మఱొక్కటి యాలకింపవే. ౨౯ 1727
- చ. కలపదయుక్తమూర్ఖనలఁ శ గమ్రతరంబగు వేణుగాన మి
మ్ములవిని ముజ్జగంబుల బ్రమోదము నించుచు సాటిలేకయే
యలరెడు నీదురూపము మహాదృతి గాంచియు నీజగత్త్రయిం
గలజలజాక్షి యెవ్వతుకగొని భవచ్చరణాబ్జసేవకై. 3౯౪ 1728
- తే. బ్రాంతినొందుచు నార్యధర్మ మననొప్పు

* “స్థాతుం త్వయాభి రమితా ఐత పారయామః” అని మూలము. ‘తుచ్చాస్తేనోచంక
ఇత్యర్థః అని వ్యాఖ్య.

నిజసదాచారమున నిల్వ నేర్పు? గృష్ణ

వనిత లననేల? వరగానమును సురూప

మును వినియుఁ జూచియుఁ గోవురలును ద్విజములు. ౪౦

1729

క. తరువులు మృగములు పులకాంకురముల వహించుచుఁగాదె న కువలయనయనా
పురుషోత్తముఁ డావిష్ణువు, సురలోకముఁ గాంచుపొంటె న శివుభరూపమునన్.

క. అవతార మొందురీతిని, బ్రవిమలకృప వ్రజమునందు న వసియించు మముఁ
వివిధార్తులఁ దొలఁగించుచు, సవిధిగఁ గాపాడ నీవుజన్మించితి సూ! ౪౦౪1731

క. ఋత మీయది యార్తజన, ప్రతతికి బంధువపు నీవు న పాదంబులనే
సతతముఁ గొల్చెడు దానీ, తతికి గలయార్తి బాహుదలఁచి మనమునన్. ౪౦

క. కలవిలపాటొందించు సకలవాంఛలఁ గూడిహితము న గనలేని యర
స్థలముల శిరముల నీకర, జలజాతం బునుపు మార్తి న చయ్యనఁ బాయున్.

క. గురు ప్రవదేశించెడున, త్రుణులున శిష్యుడౌ హృదయమునఁ దలపైఁ
గర మునిచి కాచుగతి నీకరసరసిజ మునుపవయ్య న కమలానాథా! ౪౦ 1734

క. అని భక్తిపారవశ్యంబున గోపిక లాడినట్టి న పూజ్యహితోక్తుల్
విని యోగీశుల కీశుఁడు, జనులసదాత్మల వసించునత్తముఁ డజుఁడున్. ౪౦౪

క. వనజాక్షుఁడు నగుకృష్ణుఁడు, మనమున యోజించి నవ్వి న మాటల భావం
బును నెంచి యార్తిబాపం, గను చీతహృదబ్జలనుగఁ న గ్రన్తనఁ జేసెన్. ౪౨

సీ. మందహాసంబులఁ న గుండకుట్టులదంత కాంతులనమ్మెహాకరవిఁచెట్టి
తములఁ గావించుచు న దామోదరుఁడు తనవదనాంబుజముఁ గాంచివరుస వికస
నము నొందుమోముల న నమరునాగోపిక ల త్తటిఁ దనుఁగూడియలరఁ దార
కలఁగూడి తగుసుధాశకరునిచందంబున వెలయు చుండెను; గోపాలలన లెల్లఁ

ఆ. దన్నుఁగూర్చి పాడఁదానుఁ బాడుచు యూధ, పతి స్వకీయకరిణివితతి నదుమ
నలరునట్లు సుందరుల యంతరంబున, నలరె నటుత వైజయంతి గ్రాల. ౪౪

చ. వనమున కెంతో వింత చెలువంబును గూర్చుచునుండి యంత నొ
య్యన యమునానదిం గనఁగ న నందఱఁగూడియె పోయి యయ్యెడం
గనకపుఁగాంతి వాలుకయుఁ న గన్పడఁగాఁ బులిసంబు రమ్యమై
కనఁబడ నందునుండెఁ దరగల్ మది కింపును గూర్చుచుండఁగన్. ౪౪౪ 1738

ఆ. అలలయందుఁ గదలు న కలువపూవులవాస, నలు తగంగ వీచురలితపవనుఁ
డంతరంగమునకు న హాయిని గూర్పంగ, నందు వారిఁగూడి న యాహరియును.

సీ. కరములు వారిమూఁపురములపైఁ బర్వః జేయుచుఁ గొంగిటఁజేర్చునట్టి
చందంబు గనఁబడ న సరసహస్తంబుల ముంగురుల్ దువ్వుచుఁ న బొంగిపొరలు
నుత్సాహమునమీటి న యూరువుల్ నీవులు వఱిఁ జములు సుఖవాఙ్మిదేలు

- నట్లు స్పృశించుచు శ హాసముల్ తగబల్కుచును నఖిక్షతములు శ గనబడంగ
 ఆ. జేయుచును విలాససిద్ధిఁ గూర్పుచుఁ గటాక్షముల నింపుగల్గుకరణిఁ జేయు
 చును మనోహరమృగను నవ్వుచున్ బ్రేమ, మతిశయమ్ముగా విహారలీల. ౪౬
 క. వారిజనయనలతోఁ దమి, వారిజనేత్రుండు లేలే; శ వారలు దానన్
 భారణిఁ దమరే పనితా, వారంబున ధన్యల మనుభావము గనుచున్. ౪౬౫
 క. హరి మహితాత్ముండు తమ్ముం, బరమాదృతిఁ గూడియుండఁ శ బట్టదగనిదొ
 గరువము నొందిరి; సౌందర్యరమామానంబు దాన శ నమరు గరువమున్. ౪౭
 చ. తనమది నెంచి వారి కవి శ తప్పక వే తొలఁగింపఁబూని యా
 వనజదళాక్షుఁ డచ్చటనె శ వారలకుం గనరాకయుండె నా
 వనితలచి త్రవృత్తి యెటువంటిదొ యప్పు పరీక్ష చేయఁగా
 ననువగు నంచునెంచుటనె శ యట్లు లద్యశ్యతనొందె నోవిభూ! ౪౮ 1743

ము ప్ప ది య వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణని గోపికలువెదకుట.

- క. భగవంతుం డంతర్హితుఁ, డగుటయు గోపికలు కృష్ణ శ నటఁ గానక పెన్
 వగ నంది యూధనాయకుని గనని కరిణులనుబోలి శ నెమ్మి తొలంగన్. ౧ 1744
 తే. పరితపించిరి; భార్గవీపతి మనోజ్ఞ
 గతులు ననురాగభరితసుస్థితము విభ్ర
 మేక్షితంబులు మనమున శ కింపుఁగూర్చు
 భాషణము లెన్నోయాటలు శ పాటలు మఱి. ౧౫ 1745
 క. పలుదెఱఁగులగు విలాసంబును మనములఁ ద్రిప్పికొలువఁ శ బూబోడులు మి
 క్కిలి తన్వయత్వముం గని, జలజాతుని చేష్టితముల శ స్మరియించి తగన్. ౨
 తే. అనుకరించుచు విహరించి శ రంత హరిని
 బ్రియమునం గాంచఁగోరు నాశవెలఁదిమిన్న
 లపుడు తన్వయతం గని శ హరిగతిస్థి
 లేక్షణాలాపముఖముల శ నెన్నికొనుచు. ౨౫ 1747
 నీ. అనుసరింపం బూని శ రత్తటి వారికి నాహరిమూర్తి హృదంతరములఁ
 బ్రతిరూఢమైయుంట శ నతనిచేష్టితములఁ దమ రొనర్చుచు నేనె శ తలిరుబోడి
 కృష్ణుడ నని నేనె శ కృష్ణుడ నని తెల్పుకొనసాగి; రంత నాశవనితలెల్ల
 గుంపుగా నొక్కటఁగూడి శ్రీకృష్ణని చరితముల్ పాడుచు శ సాంద్రముదము
 నను వనమునుండి వేటొకవనమునకును
 జనుచు నున్న తులనుబోలి శ తనించు

చును బరాత్పరు చెడకరి శ కనుఁగొనుకుతు

కము చెలంగఁగ హరియు నిశక్కుడఁ గలఁడని. 34

1748

క. భూతప్రాతములం ద, జ్ఞాతాయతనేత్రుఁ డానఁభముచందమునఁ

జేతస్సుల వెలుపలఁ దగి, యేతీరున వెలుచేయనే గాకుండన్. 34

1749

ఆ. పరమపురుషుఁ డనఁగఁ శ బరమేశ్వరుఁ డనఁగ

నుండు నద్ది తెలియ శ కుద్యమమున

భూరుహములకడకుఁ శ బోయి శ్రీకృష్ణుని

గంటిరే యదెందుఁ శ గలఁడొ చెప్పుడ. ౪

1750

క. అని యడిగి యంత నిలువక, చని యశ్వత్థంబ కృష్ణుఁడచంద మెఱుంగుదే?

వనజాక్షుఁ గంటె ప్లక్షు, వనిరుహమాపటమహిజవరమా? యనుచున్. ౪ 1751

క. మామనముల నందాత్మజుఁ, డామోదస్తితనిరీక్షణాదుల నెట్లో

సామమున దొంగిలించెను, శ్రీమాన్యుని గాంచియున్నఁ శ జెప్పరె మాకున్. ౫

సీ. ఓకురవకమహీశజో త్తమా! నాగమా! పున్నాగచంపకభూరుహంబు

లార!, యశోకమా! శ సారసనేత్రుఁడు బలభద్రుననుజుఁడు శ సులలితాత్మ

సుస్తితమ్మునఁ శ దన శుభకరపదపద్మములఁ గొల్చు మానవశతుల మదంబు

హరియించి యిచ్చోటి శ కరుదెంచెనా? మీరు కంటిరా? గోవిందశక్రమృచరణ

తే. ములను బ్రీతివహించెడు శ తులసి నీవె

కాదె కల్యాణి వెల్లలోకంబులందు

నఖిలతో నిన్ను భరియించు శ నచ్యుతుఁ బ్రియుఁ

గంటివే యిందు నెందైనఁగని యిప్పుడు? 2

1753

వ. మాలతీ! మాశ్రీకృష్ణుండు మీకుదర్శనమిచ్చెనా? మల్లికా! జాతీలతారాజమా!

యూధికా! తనకరస్పర్శమున మీకుఁ బ్రీతిఁగావించుమాధవుఁ డీమార్గమునఁ

బోయెనా? ఓచూతవృక్షమా! ప్రియాశుపనసాసనకోవిదారజంబీరబిల్వవకుళ

కదంబాది మహీరుహములారా! యమునాతీరమునఁ బరార్థము జన్తము నొంది

యలరారుచున్న యోవృక్షములారా! శ్రీకృష్ణుని గనుఁగొనఁజాలక యుమ్మ

లించు చిత్తములఁగల మాకు నాతనియున్నతావు తెల్పుడీ యని మఱియును.

చ. ధరణిరో! నీవదెట్లు సుకృతంపుఫలం బగున త్తపంబు నే

వరుస నొనర్చినావో భగవంతునిపాదసరోరుహంబు సోఁ

క రహిదనర్చు నుత్సవము శ గల్గుటచే బొడసూపు నాత్మజాం

కురపులకాళి బొల్పెదవు శ కోమలి నీదగుభాగ్య మెట్టిదో. ౪4

1755

క. అది యొడవుట మాకృష్ణుని, పదసంస్పర్శమునఁ జక్కఁ శ బ్రభవిల్లినదో

యదిగాదేని త్రివిక్రము, పదకంజాక్రమణకాలభవమో చెప్పుమా! ౧౦ 1756

- క. మునుపు పరాహుకృతి గను, వసజాతౌశ్లేషసమయభవమో తెలియం
గనురాదు సీవె చెప్పము, ఘనుడగు మాకృష్ణజాడఁ శ గడు వడిమీఱన్.
- క. హరిణీ! మృదులావయవో, త్కరమున నీనేత్రములకు శ గాఢానందం
బరుదుగఁ గల్గించెడు శ్రీ, హరి దయితాయుతిని నిచటికరు దెంచెనొకో! ౧౦౪
- చ. తరుణిని గౌఁగిలించుతఱి శ దత్తుచకుంకుమపంకముల్ మనో
హరవరకుందమాలికల శ నంటఁగ నొప్పుపరిమళంబు ని
త్తరుణమునందు నెల్లెడలఁ శ దార్కొనుచున్నది గాన గోకులే
శ్వరుఁ డొకవామనేత్రయును శ వచ్చియె యుందురు వారిఁ జూపుమా. ౧౦౫
- సీ. ఫలభారమున వంగి శ భాసిల్లుతరులార! రామానుజన్తుండు శ వామకరము
దయితాంసమున నుంచి శ దక్షిణహస్తంబునందుఁ బ్రపుల్లారవింద మూని
తులసిపూవులపయి శ నొలసిన మదభరాంధములగు మధుకరశసముదయములు
తనవెంట నడువంగఁ శ దగుభక్తి నొనరించుమీప్రణామంబుల శ మేటివయిన
- తే. ప్రణయదృష్టుల మన్నించి శ పరిధవిల్లె
నే యెఱింగింపఁ దగు; నన శ హెచ్చుప్రీతి
నొక్కకొందఱు చెలులార! శ యిక్కడఁ గనుఁ
గొనరె యతిచిత్ర మిది చూడఁగను వినంగ. ౧౦౬ 1760
- చ. లత లివె యాత్మనాథుడు విలాసనిధానమునైన యీవన
స్ఫుటివగు బాహుశాఖలను శ జక్కఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చునట్లు స
మృతిని బెనంగియుండియును శ మాధవుసాధునఖాళిసంగతిఁ
ధృతపులకాంకురంబులయి శ యే కన నయ్యెడి నిక్క మద్దిరా! ౧౦౭ 1761
- క. వీనిం బ్రశ్నించిన నా, సూనాస్తునితండ్రియుండు శ చొప్పు తెలియు నం
చూనినశ్రద్ధను దరుణులు, మానస మున్నత్తతఁగనుమాడ్కిఁ బలుకుచున్.
- క. హరి నన్యేషించుచుఁ ద, త్వరతం గని విహ్వలలయి శ తన్తయలగుచున్
సరసిజనయనుని తత్తద్వరలీలల ననుకరించి శ వనిఁ దిరిగి రొగిన్. ౧౦౮ 1763
- సీ. ఒకతుక పూతనయొప్పున మెలఁగ నొక్కతె మాధవునిరీతి శ గాఁ గడంగి
చనుపాలు త్రాగను శ జాన యొక్కతె శిశువట్లుగా నేడ్చుచునంగనమఱి [న్మి
యొక్కతె శకటాసుశరోగ్రకాయముఁ బూనఁ గాలడన్మె; నదొక్కకాంతపూ
నాత్మణావర్తునియాకృతి నటియించి బాలుఁడా కృష్ణునివలెఁ జెలంగు
- తే. నంగనామణి యొకతుక శ నవహరించి
యెటకొ కొనిపోయె; మఱియొక్క శ యింటిమిన్న
చారుమండీరమృదులనిస్వనము లొప్పుఁ
గరములను జానువులఁ గృష్ణుగతిఁ జరించె. ౧౦౯ 1764

- చ. ఇరువురు కన్యకామణులు శ కృష్ణుఁ దదగ్రజుఁబోలియుండ నుం
దరు లొకకొండ అత్తఁజిని శ బాల్మీరి గోపకదేహముల్; తదం
తరమున వత్సదానపువీధంబున నున్న నొక ర్తుకన్ ద్వరన్
హరివలెనున్న వేటొకతె శ యాబ్బుచు గూలఁగఁద్రోచె నేర్పునన్. ౧౭ 1765
- తే. కృష్ణువలెనున్న యొక్కతె శ యింతిమిన్న
యోర్తు బకుఁ డనుదనుజుని శ యొప్పుగులుక
దానిబట్టి వధించువీధంబు గానఁ
బడఁగఁజేసెను హరియందు శ భక్తివెలయ. ౧౭ 1766
- క. తరుణియొక ర్తుక కృష్ణుని, కరణిన్ దూరగతగోనిశకాయముఁ బిల్వైన్
హరివలె నొకతుక చక్కఁగ, మురళిన్ వాయించు దక్కుఁపూలుతుక లెల్లన్.
- క. గోవులవలె నటియించుచు, నీవేణురవంబు వినఁగ శ హితమా ననుచున్
వేవే నుతియించిరి తమ, భావము లాకృష్ణునందె శ వసియించుటచేన్. ౧౮
- చ. ఒకతుక తానె కృష్ణుడని శ యుల్లమునందుఁ దలంచుకొంచువే
టొకతుక మూఁపురంబుపయి శ నొయ్యన బాహువువైచి ముందుఁబో
వు కడఁకమై బదాబ్జముల శ భూసతిమెచ్చఁగఁ బుట్టుచున్ గనుం
డు కమలనేత్రులార! నను శ నూతనకృష్ణుని గా నెఱుంగుఁడీ! ౧౮౪ 1769
- చ. లలితమదీయనాధుగతులం బరికింపుఁ డటంచుఁ బిల్వై; గో
పలనయోర్తు కృష్ణుడను శ బర్వెడువానకు గాలికిన్ భయం
బొలయక యుండఁజేసితి మహోద్యమ మొప్పుఁగ నింక మీరు భీ
తిలక చెలంగుఁడీ! యనియె శ భీగతి తన్నయతం జెలంగఁగన్. ౧౯ 1770
- క. అనిమతీయు నొక్కచేతను, దనచేలాంచలము *హరిహరదంబున వెలయం
గను బట్టుకొనియె; వేటొక, వనితామణి కాళియాహివపు వలరంగన్, ౨౦
- సీ. నిలుచుండ వేటొకనెలత కృష్ణుండయి దానిశీర్షమునఁ బరదంబుఁ బెట్టి
యోదుష్టసర్పమా శ యురుగతి నిటనుండి తరలిపొమ్మా నేను శ దండధరుడ
నై దుష్టులం జెండ శ నవతరించితి ననె; మఱియొక్కగోపిక శ మహిమమొప్పు
గోపకులార! మిక్కుటమైన దావాన్ని మిముఁగ్రమ్మ వచ్చెడు శ మీరు కనులు
- తే. మూసికొనియుండుఁడీ యగ్ని శ గాసిపెట్ట
కుండ టేమంబు గల్గఁజేయుదు నటంచుఁ
బలికె; వేటొకపద్మాక్షి శ పంకజాక్షు
నాకృతిం దన్నుఁదలపోయు శ నంగనఁ గని. ౨౧ 1772
- ఉ. చోరునిరీతి వెన్నఁచినుఁచో దధిభాండము ప్రక్కలించితే

- యోరి యటంచు బుష్పముల శ నొప్పుగఁగూర్చినదండఁ గట్టుచున్
బోరునిభంగి తోట నిదె శ చూడుము కట్టెద నంచుబల్కు నా
సారసనేత్ర భీతి గనుకాఁజ్ఞున మోమును మూసికొం చొగిన్. ౨౨ 1773
- క. కనఁబఱచె నాఁబొప్పుష్ణుఁడ, దనచిహ్నము; నిట్లు గోపతరుణులు బృందా
పనమునఁ గలలతలను భూజనికాయము వాసుదేవుఁజాడ నడుగుచున్. ౨౩ ౧౭౭౪
- చ. అరుగుచునుండ నాచనమునం దొకభాగమునందు రాధికే
శ్వని మనోజ్ఞపాదములఁజాడలు కన్నడియెక; ముదంబునం
దరుణులు నిల్చి యందు నివితప్తక నందునిముద్దపట్టి వా
చరణములే సోజము ధ్వజంబు యవాంకుశవజ్రముల్ తగన్. ౨౪ 1775
- క. కనఁబడియెడు చిహ్నంబులు, గను బాదములిడినచోటఁ శ గనుఁగొనుఁడీ; యం
చును జెప్పుకొనుచు నబలలు, చనఁజొచ్చిరి పదము లిడినఁజాడనె త్వరగన్.
- చ. అరయుచు వాసుదేవుఁ డెటు శ లావని నేగెనొ యంచు బోవుచో
ధర నొకచోటఁ గృష్ణుని పదంబులతో నొకగోఁపసుందరి
చరణము లట్టె కానఁబడ శ సాంద్రతరాత్రిని బొంది వార లి
క్కరణిని బల్కఁజొచ్చి రిదె; శ కన్గొనుఁడీ సఖులార! వేగమే. ౨౬ 1777
- సీ. నందనందను పాపనమగుమూఁపురముపై బాహులతం జేర్చి శ పడఁతియోర్తు
మదకరితోడ సమృద్ధమునఁ బోయెడుకరిణివలెన్ బోవఁ గల్గినయది
యమ్మచ్చెకంటివో శ నడుగు లీయచె దానిసౌభాగ్య మెం తనఁజనునొ; పూర్వ
జని భగవంతుఁ డీశ్వరుఁడు శ్రీహరి దీనిచేతఁ బూజితుఁడయ్యె శ సిద్ధమిద్ది
- తే. కనుకనే దానిఁ బ్రీతిమై శ గలిసి చనియె
మనల దిగనాడి యేకాంతఃసూర్యమందు
దాని మనసును మెప్పింపఁదలచి యకార!
చెప్పఁ దరమానె యాయుంతుఁడయ్యె మనకు. ౨౮ 1778
- *క. చెలులార! కృష్ణపాదక,మలరేణుకణంబు లెంత శ మహనీయములో?
జలజాసనుఁ డీశుఁడు సిరి, తలలక ధరియింతు పాపతతి తొలఁగుటకై. ౨౯
- క. వారింబోలుచు మన మీ, సారసదళనేత్ర పాదజలరుహరేణు
స్ఫారకణంబులఁ దాల్చిన, నారీతిం గృష్ణఁబడయ శ నను వగుఁగాదే. 1780
- మ. పనజాతుం గొనిపోయినట్టి దగునావామాతీ పాదాంకముల్
మనచిత్తంబుల తోభముం గనఁగ నిష్కూఢ్మిం బొనర్చెంగదే
మనసొమ్మై తగునచ్యుతాధరసుధక శ మర్యాదపోఁ దట్టి తా
నె నితాంతంబు రహస్థులంబునను సంతృప్తిం దమిం ద్రావెడిన్. 3౦ 1781

* “గూర్ గ మోరమాదేసి దధు ద్ధూర్ధ్వమునత్తయే” అని మూలము.

- ఉ. ఏలాకొ యీత్యణాంకురము శ లెంతయు దట్టముగాఁ జెలంగు ని
చోచ్చి లలితాంగిపాదములశచోప్పు కనంబడకున్న దద్దిరా!
శ్రీలలితుండు ప్రేయసిని శ సిద్ధము కోమలపాద యంచుఁ గ
ష్టాలికి నోర్వజాల దని శ యంసమునక దమిఁ జేర్చియే చనెన్. 30 1782
- చ. కనుకనె కృష్ణమూర్తి పదశకంజములే యిటఁ గాననయ్యెడుక;
[వనరుహనేత్ర నెత్తుకొని శ వారిజనాభుడు పోవుచో భరం
బునఁ దనయ్యుండు లుర్వి దిగఁ శ బూనిక నేగినచిహ్నముల్ కనం
గనఁ గనుపట్టుచున్న యవి శ కంటిరె గోపికలార! వేడుకన్. 30 1783
- ఉ. కాముకుఁడౌటఁ జ్రేయసిని శ గంజదళాక్షుఁ డలంకరింపఁగా
సీమహిఁ బుష్పముల్ చిదుమ శ నెట్టులా దింపియె యుండ నోపు] నో
భామినులార! కావుననె శ పాదములందలి యగ్రభాగముల్
భూమిని నొక్కియున్న విభవముల్ గనుపట్టెడుఁ జూడఁ డిందలున్. 31 1784
- క. హరి తాఁ గోసినప్రసవోత్కరముం బ్రియురాలి మస్త్రకంబున ముడువక
బరమానరణంబున నీ, ధరణిం గూర్చుండియుండుఁ శ దధ్యం బిదియా. 33 1785
- సీ అని వెక్కుభంగుల శ హరిచర్యలక జెప్పుకొనుచు దైన్యంబున శ వనమునందుఁ
దిరుగుచుండిరి స్వబుద్ధిస్ఫూర్తి మాయంగ; నాత్మసంతుష్టుడై శ యాత్మయందె
విహరించువాడయి శ వెలదిమిన్నల విభ్రమములకు నవశుడై శయమరియుండ
నేర్చినవాడయ్యు శ సీరజనేత్రుండు కామాతురుల వగుశక్ష్మవితతు
- ఆ. లిట్టులుండు ననుచు శ నెల్లరకుం దెల్పఁ, దలచి కాముకులకుఁ శ దరుణు లెట్టి
దుర్జనతను జూపి శ తొందట కల్గింతు, రనియు నెఱుకచేయ శ నాత్మఁ దలచి. 34
- క. ఏగోపికఁ గొనిపోయెనొ, యాగోపికతోడ వనవిహారము సల్పెక;
భోగాసక్తిక హరి తను, బాగోప్పగఁ గూడె ననుచుఁ శ బటుగర్వమునక. 35
- క. తలపోసి యానితంబిని, జలజాక్షులయందు నెల్ల శ సర్వవిధములక
దలపోయ మిన్న నని ని, స్తులమదముం గాంచి కడఁకతో హరితోడక. 36
- ఆ. కొంతదూర మరిగి శ యింతంతయనరాని, మదము తన్నుగ్రమ్మ శ మంజువాణి
యింకనొక్క యడుగు శ నిడఁజాల సీమది, నరుగఁ దలచి యున్న శయచటికి నను.
- క. కొనిపోవ్తూ యన మధుసూ,దనుఁ డాయుగ్మలిని గాంచి శ తరుణీ! నామూఁ
పునఁ గూరుచుండు మన న, న్ననితయు నటుచేయుఁ బూనుశవాంఠం గొనఁగక.
- క. తనమహిమ మృగపడఁగా, వనజాక్షుఁ డదృశ్యుడయ్యె శ వనితయుఁ దాపం
బునఁ బొగులుచు నోరమణా, ఘనబాహూ! ప్రాణానాథ! శ కంజాక్ష! హరి. 37
- క. లోకంబున మాకధికులు, నీకంటెం గలరె యెందు శ నీ పున్నావో
శ్రీకృష్ణ! కృపణును గద, నాకు న్నీదాసికీ మనసం బలరంగక. 38 1792

క. నీసన్నిధిఁ గృపసేయుమ, యోసరసిజనేత్ర! యనుచు ఓ నాగిఁ బలవించె
గాసిలె దానక; దక్కిన, యాసారసనేత్ర లెల్ల ఓ హరిని వెదకుచు. 3౯౫ 1793

తే. ప్రియుని విశ్లేషమునఁగల్గు ఓ భీతియు వగ
పెల్లునుం దన్ను నేఁచంగఁ ఓ దల్లిడిల్లు
నన్నుమిన్నను గాంచి; రా ఓ యశివ కృష్ణు
వలనఁ గలిగిన మన్ననఁ ఓ దెలియఁ బలికె. ౪౦ 1794

క. తనదగు దౌర్జన్యంబున, వనజాక్షుని మూలముననె ఓ వచ్చి యనూనా
ర్థిని గలుగఁజేయు నవమతి, వినిపించిన వారు మిగుల ఓ విస్మయ మడరక. ౪౧

సీ. ఆతన్వియుం దోడ ఓ నరుగుదేరఁగ నవ్వనమునందు శ్రీకృష్ణు ఓ మమతమీఱ
వెన్నెలగాయంగ ఓ వెదకి రవ్వల గహనాంతరంబునను సాంధ్రాంధకార
మావరింపఁగ నింక ఓ నరసినఁ గన్పడఁ డనియంత మరలి; ర ఓ క్షణంధకార
మొలసియున్నను బురుషోత్తమునందె చిత్తములు పర్వఁగ నొండుతలంపులుడిగి

తే. యతని సల్లాపములె పల్కు ఓ చతనిచేష్ట
లే నటించుచుఁ దద్గుణ ఓ బృందములనె
పాడుచుక దన్తయతనొంది ఓ పడఁతు లపు
తలఁప రాత్తగృహళి సుంతయును మదుల. ౪౩ 1796

చ. వనముననుండి వచ్చి యలఁవారిజనేత్రలు మున్ను ప్రీతి నా
వనరుహనేత్రతోఁ గలిసి ఓ భవ్యగతుల్ దగనున్నయానదీ
ఘనపులింబుఁ జేరి యటఁ ఓ గాంచనచేలుని నాత్మలందుఁ జ
క్కినియనురాగ ముప్పలిలఁ ఓ గాఁ దలపోయుచుఁ జూడఁగోరుచు. ౪౪ 1797

తే. ఎపుడు చను దెంచునో హరి ఓ నెపుడు ప్రీతి
వర్ధిలం జూతుమో యెప్పు ఓ వనరుహాక్షుఁ
గూడి యిం దుందుమో యనుకోర్కి వార
లందె యుండిరి మనసు లాహరినిజేర. ౪౪ 1798

ము ప్ప ది యొ క ట వ య భా య ము.

— గోపికాగీతలు. —

క. చెలికాడఁ నీపుపుట్టుట, వలనక గోపలము మిగుల ఓ వర్ధిల్లెడు శ్రీ
లలనయు నిం దనవరతము, విలసిల్లు ముదంబుమీఱ ఓ వేడుకలలరక. ౫ 1799

చ. కరుణకు నీవె స్థానముగఁ ఓ గ్రాలుదు వట్లగుటక ద్వదీయప
త్సరసిజయుగ్మందుఁ దమి ఓ స్వాంతములెల్లను జేర్చి నిన్ను నే

నిరతినిగమ్మి ప్రాణముల శ నిల్పుచు నెట్టులొ కాంచుకోర్కిచే
దిరుగుచునున్న మాకు నికఁ శ దెప్పన దర్శన మిమ్ము శ్రీహరి! ౧ 1800

సీ. నీయందుఁ జక్కనినెమ్మి గల్గినవారి కరయ దిక్కుగుడు వోవరద! మేము
నీవు కోరకయున్న శ నీయందుఁగలభక్తి దాసికల మగుచు శ దర్శనార్థ
మిందుఁ జరించు నీశనుండరులను శరత్కాలనిర్మలతర శ కమలసాంద్ర,
సరసులఁ జక్కఁగా శ జన్మించి యలరుతామరల యంతర్భాగసురుచిరుచి

తే. *దెగడు సీచూడ్కుల నిటు వశధించుచున్న
వాడవే యిద్ది చూడఁగ శ వధము కాదొ
శస్త్రవధమే వధంబనఁ శ జను ననెదవొ
యిపుడు సీచూడ్కియే వధియింపఁ జాలు. ౨ 1801

చ. పురుషవరేణ్య! కాళియుని శ భూరివిషానలతప్తవారిచే
మరణము గల్గకుండ మము శ మాధవ! కాచితి; సర్వమానఘా
శరవరునుండి, ఘోరతరసర్వజనాంతకవృష్టినుండి భీ
కరపవనంబునుండి పవిత్రగాఢధనంజయునుండి కాచితో. ౩ 1802

క. పంచత్వముఁ గల్గింపఁగ, నెంచిన వృషభాఖ్యునుండి శ కృష్ణా! క్రుధచే
మించిన వ్యోముని నుండియు, నించుకయు విపత్తు గల్గనీకయె మమ్ము. ౪ 1803

తే. మఱియు నెన్నియొ విధముల శ మరణము లొగి
గల్గునుండఁగ వానిని శ గరుణఁ దొలఁగఁ
ద్రోచి కాపాడితివి వెక్కువరూపములను
గలిగె నాపదలన్నియుఁ శ దలఁగఁ గాదె. 5 1804

మ. చెలికాఁడా! విను గోపికామణియనం శ జెన్నొందుచున్ నందుని
స్తులభాగ్యంబగు నాయశోదమను బుత్రుం డంచు నిన్నే మొగి
దలచంజాలము; సర్వభూతముల యంతస్సాక్షివై పొల్చుని
శృలత త్వం బవు, మాయగైకొనియె యీ శ చందంబునం బుట్టితో. ౬ 1805

చ. సరసిజసూతి వేడఁగనె శ సర్వజగత్పరిక్షణార్థ మి
ద్ధర యదువంశమందు నవతారముఁ గాంచితి; వట్టిసీపు దు
స్తరభవభీతి నీచరణసారసయుగ్మము నాశ్రయింపఁగా
నిరతము గోరువారలకు శ నీకరపద్మమె నెమ్మిమీఱఁగన్. ౭ 1806

క. అనిశ మృధయప్రదమా, మనమునఁగల వాంఛితముల శ మానక యిచ్చున్
వనజాలయాకరాంబుజమును గైకొని మించు; దాని శ మురహర! దయచేన్.

*“సరదనిష్ఠుతోనేహకింపధః” అని మూలము. “శస్త్రైవపథోవధః. కింప్రకావధోవధోనభవతి
కింకు భవత్యేవ” అని వ్యాఖ్య.

- ఆ. వృష్టివంశధుర్య ! వెగ మాళిరముల, యందు సునుపవయ్య ! యాశ్రితవ్ర
జజనబాధ లడచుఁజాలు వాడెపునీవు, వీరశేఖరుడవు ! సారసాక్ష. ౫ 1808
- క. తను నాశ్రయింపఁబూనిన, జనుల మదంబెల్ల నడఁచు ! జాలు స్థితముచే
తను బొల్పువాడవు హరి! గనుక నె నీసేవచేయఁ ! గా నెంచు మమున్. ౫౪
- క. చెలికాడ ! కైకొనంగదె, తొలుదొలుతకొ మంజువదనశ్రోయరుహము ని
స్తులకృప గనఁబఱపుము; భ, క్తులపాపము లడఁచు నీదుఃఖోమలపదముల్. ౬
- చ. కనుగొన గోగణంబు వెనుకం జనుచున్ సరి కాటప ట్టనం
జని మదకాలి కాళీయుని ! చారుశర స్త్రోమై జెలంగి దే
వనికరసేవితం బగుచు ! భాసిలు నీపదపంకజంబు నొ
య్యన దయ నస్తదీయహృదయస్థలులన్ నిలుపంగదే విభూ! ౭ 1811
- క. తొలఁగింపు మనోవాంఛల, జలజాతా ! బుధజనులకుఁ ! జారుతరము మం
జుల వాగ్యుతమునునయి సొంపులుగుల్కెడు నీదువాక్యకృపంజము వినఁగన్.
- చ. మనములఁ జాలనాశఁగొని ! మాధవ ! వచ్చితి మేము నీదునా
జ్ఞను జవదాటకుండఁ గడుశ్రద్ధను జేసెడువారమాటఁ జ
క్కనియధరామృతం బొసఁగి ! కావుము వీరవరేణ్య ! వాక్కుధం
గొని బ్రదుకంగఁ జాలుదుము ! గోపకులోద్ధరణా ! మహాప్రభూ! ౮ 1813
- సీ. తాపత్రయంబునఁ ! దప్తులౌ వారికిఁ ద్వత్కథామృతము జీవనము సుమ్ము
సుధకంఠె నయ్యదిశుభతమంబై యొప్పు బ్రహ్మవేత్తలచేత ! వర్ణితంబుఁ
బాపహరంబు శ్రవణమంగళంబును శాంతిదంబును నయిసంశ్రయార్హ
మునయి చెలంగు నిఃపాపిలిక నొప్పెడు నీకథామృతమును ! నెమ్మి నెవ్వ
- తే. రథయుక్తిఁ గీర్తితురొ ! యట్టివారు
పూర్వజన్మంబున భక్తిపూర్వకముగ
దానముల నెన్నిటిని చేసి ! మానసియు
లగుచుఁ బుణ్యాత్మకులునయి ! యలరువారు. ౯ 1814
- చ. *తనియుండు నాకథామృతముఁ ! ద్రావి యిక్కేల మదీయదర్శనం
బనకుము మామనఃప్రియుడ ! వై తెలియం దగనట్టివర్తనం
బునఁ దగువాడవొదుకద ! పుష్కరలోచన ! ప్రేమపీక్షణం
బును మది ధ్యానయోగమును ! బూన శుభంబగునీవిహారమున్. ౧౦ 1815
- చిత్తంబున నిల్చెడు నట్లుత్తమగతి నొనరఁజేయుఁచుండెడు వన్నెల్
పొత్తును గూర్చెడు నర్తము, లిత్తటి మామదుల నెల్ల ! నేచెడుఁగృష్ణా! ౧౦

*“తద్విమత్య-భాగవతజేనైవ నిర్వృతాభవతః కిమద్దర్శనసేవీచ్ఛన్” అనుదానిభావమే యందుఁ

- మ. కమనీయాకృతిమీఱ నాథ ! పశుసంఘాతంబువెంటా మనో
జ్ఞముగా నీవలమందనుండి చనుచో శ సంఘల్లపద్మంబునం
దము నిందించెడు నీపదంబు లల కేశదారంబులం బొల్చున
స్వముఖంబుల్ తృణసంచయాంకురములున్ శ జాలన్ స్పృశింపం గటా! ౧౦౪
- ఉ. ఎంతగ నొచ్చునో యనుచు శ నేము మనంబుల వంతనొంది యా
వంతయు హాయిలేక నిను శ నారయుచుందుము సుమ్ము; నీవు ని
శ్చింతముగన్ వనిం దిరిగి శ చిత్రమయ్యాఱుండు క్రంకుచుండఁగాఁ
గుంతలముల్ విసీలరుచిఁ శ గోరి కనందగి చెల్వమీఱఁగన్. ౧౧
- ఉ. ఆనన మట్టె ధేనువులయంఘ్రిరజంబున బ్రుంగి పుష్పాడుల్
జానుగఁ గ్రమ్మ భృంగములసంగతి నొప్పుసరోరుహంబు నాఁ
గానఁబడంగ మా మదు లఖండముదంబును బొందునట్టు లిం
వైనగతుల్ చెలంగునటు శ లల్లన వత్తువు నల్లనయ్యరో. ౧౧౪ 1819
- క. పలుమాటు మోముఁ జూపుచు, గొలుపుదు వామోద మట్టె శ గోపాల! మహా
ధులదోల సమర్థుడ వో, జలజాయతపత్ర నేత్ర శ స్వాంతప్రియదా! ౧౨ 1820
- చ. కొలిచిన శర్మదం బగుచుఁ శ గ్రూరమహాపదలందు నెంతయుం
దలఁచగ నర్హమై ట్టితికిఁ శ దద్దయు భూషణమై చెలంగుచున్
జలరుహసూతి పూజలను శ జక్కఁగఁ జేయఁగనొప్పి మ్రొక్కున
య్యలకు నభీష్టరాజి నిదనర్హమునై తగునీపదాబ్జమున్. ౧౩ 1821
- తే. మాయురస్థులు లందుంచి శ మామకహృద
యార్తి దొలగింపుమా; వీర! శ యమలనాద
ముఖరవేణువుచే జక్క శ ముద్దిడఁ బడి
నట్టిదగు నీయధరసుధ శ యలరుఁ గాదె. ౧౩౪ 1822
- సీ. చక్రవర్తిత్వాదిజనితసుఖంబులయం దున్నప్రీతిని శ నట్టె మఱచు
నట్లొరించుచు శ నతిశయశోకనాశనచణంబయి తగి శ ఘనతరమగు
నాసక్తి బుట్టించునదియయి తనరు నీయధరామృతంబు మా శ కాదరమున
నొసగుమా; పగలు నీవొప్పుగ వనమున కరుగునప్పుడు ప్రజనమందు నున్న
- తే. వారు నినుజూడఁజాలమి శ వనటఁ గుంది
క్షణము యుగమట్లు గడపుచుఁ శ గ్రమ్మఱ నది
యెట్టులో య స్తమయ మప్పు శ డీవు మరలి
రాఁ గుటిలకుంతలంబయి శ రమ్యమగుచు. ౧౪౪ 1823
- క. సిరులన్ వెలయుచుఁ దగుసుం, దరతావకముఖము వారుతమిఁ గనుఁగొను న
త్తరుణమునఁ బక్ష్యములు నం, తరాయముం గూర్చు దానఁ శ దహతహపడుచున్.

- క. ఇది యేమని చింతింతురు, కొడువపడకయుండఁ జూడఁగోరిన నడ్డం
బొదవించు పక్షముల నిట్లదయతఁ బుట్టించిన విధి యతిజడుఁ డగుఁగా. ౧౫
- క. చ్యుతిలేనివాడఁ వనియే, పతులం బుత్తులను వారీబంధువులను భౌ
తృతితులఁ ! దక్కినవారల, నతిక్రమించియె యెసంగునట్టి ప్రియమునన్. ౧౫౪
- చ. మనమున కెంతోహాయి తగుమాడ్కిఁ జెలంగెడు నీదుగానమున్
విని యతిమోహమందుటను యేగమ నీగతి యెంచి ధూర్జుడా!
కనుగొనవచ్చినార మిది య కాదుకదా పగ లిట్టిరాత్రి నే
జనుఁడయినన్ నితంబినులఁ య జాలును బొం డనువాడు గల్లునే. ౧౬ 1827
- సీ. ఏకాంతముననె నీవెట్లొనర్చినయల సంకేతమును మఱిస్వాంతరంగ
మును బెంచువాంఁచున య గనఁజేయు నీచూడ్కులను నవ్వుమోమును య లక్ష్మీకాట
పట్టుయితగు నురోభాగంబు గాంచిన మా కెంతయోస్పృహ య చేకురె మది
మోహ మొందెడు; నీదుకపుట్టుక వ్రజవాసీజనుల కెల్లను దుఃఖజాల మడఁగు
- ఆ. జాలుఁ జమ్ము మఱియు య సర్వప్రపంచమం
గళద మగును; గనుకఁ య దలఁపులందు
నిన్నె గోరుమాకు య నెఱి న్వజనహృదయ
వ్యాధిఁ బొపుమందు య హరి! యొసగుము. ౧౮ 1828
- క. ఆమందేదో యెఱుఁగుదు, వోమానితరూప! నీవె యూహించినచో;
గోమలతర యుష్మత్పద, తామరసము లాశ్రితాళి య తాపహరంబుల్. ౧౮ 1829
- చ. నిరుపమరూప! యోవికచసీరజనేత్ర! దయాసముద్రుఁడా!
గురుకఠినాస్తదీయకుచశకుంభములన్ స్పృశింప నొచ్చు నీ
చరణసరోజయగ్ధ మని య చాల భయంబున మెల్లమెల్ల సుం
దరగతిఁదాల్చు మాయదుఁగుఁడమ్మలతో వని నీవు క్రమరన్. ౧౯ 1830
- తే. కఠినసూక్ష్మపాషాణసంగతి నవెంత, నొచ్చునోయని మామదుల్ య వెచ్చనూర్చు
చుండు నీవేకదా మాకుసున్న జీవితంబు వేక్మేల మాటులు య దైత్యదమన!

ము ప్ప ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు గోపికలకు దర్శనమిచ్చుట.

- క. ఈపది నవ్వనంబున, గోపిక లాకృష్ణుడైన య గూర్చి దదీయ
వ్యాపారంబులఁ బొడుచు, వాపోవుచు జూచుకొల్కి య వరిలంగన్. ౪ 1832
- క. పలవించి రప్పు డాకాంతలకంతరవంబు చారుతరమై చెలఁగెన్;
జలజాతుండును వారల, యలజడిమాన్పంగ సుస్థితాస్యాంబుజాఁ డై. ౧ 1833
- క. పీతాంబరంబుఁ దాలిచి, చేతోభవమన్మథుఁ డని య చెప్పందగు న
శ్లేతనువాఁడుగ సుమమా, లాతలి ధరియించి కడువిలాసముమీఱన్. ౧౪

- క. కనుపట్టె వారి మ్రోలను, గనకాంబరధారి ప్రీతిగల్గించుచు వచ్చినఁగాంచి గోపికామణులనూన ముత్తుల్లనేత్రలయి యత్తఱినిన్. 24 1835
- క. పోయినప్రాణంబులు రా, నేయనువునఁ దనువులరు & నేడ్డెఱ నట్లే యాయంగన లొక్కుమ్మడి, నాయధిపునిమ్రోల నిల్చి & రాశ్చర్యముగన్. 3
- చ. కనబడ కెట్లొపోయి తము & గాసిలజేసిన యామనోహరుం డనయము తారు కోరువారి & యల్లన వచ్చి కనంబడంగ నా వనితలలోన నొక్కతుక & వాంఛలుతీరఁగఁ జెన్నికృష్ణు ధో ర్వనజము ధోసిటం గొనియెఁ & బంతముమీఱఁగ నెంతోవేడుకన్. 34 1837
- చ. లలనయొకర్తు వేగమె విలాసముమీఱఁగఁ జందనంపుజ ర్చలదగు కృష్ణబాహువును & జక్కఁగ మూపురమందుఁ జేర్చిఁబొం చలరె; మఱొక్కతన్ని వనమందు హరిప్రియయైన బృంద యి మ్ములఁ బ్రతికుంజమందిడిన & పూజ్యతరంబగు తమ్మలం బొగిన్. ౪ 1838
- చ. హరి గ్రహియింప దానిగొనె & నంజలిబట్టి; మఱొక్కలేమయున్ విరహమహార్తిఁ గుందుటను & వేగమె శ్రీహరిపాదపంకజం బురుతర తాపమార్పు ననునూహ చెలంగ నురోజవీరమం దు రమణు లెల్లటం గనఁగఁ & దోరపుభక్తిని దాల్చె నత్తఱిన్. ౫ 1839
- సీ. కుటిలకుంతల యోర్తు & కుటిలభ్రుకుటియయి ప్రేమభరంబున & నేమితోడ కట్టె వివ్వాలయయి & యకార! యిట్లొనరుడు దగునె యంచువచింప & దలఁచినట్టు లధరంబు గఱచి యాహరిఁ గొట్టఁగాఁబూను చందంబునం గటాక్షముల నట్టె నిగిడించె; మఱియొక్కనెలఁతమిన్నయు భక్తు లాహరిపాదాబ్జ మాశ్రయించి
- తే. కనుచుఁ దృప్తినిబొందనికరణిఁ దన్ను ఖాంబుజము తెప్పపాటు లేనట్టిదృష్టు లను గడుం ద్రావియున్ మరసలను మహాశఁ ద్రావుచుండెను గాంచ దింతయును దృప్తి. 2 1840
- ఉ. మానినియోర్తు దృగ్వివరసమార్గమునన్ బరమేశుఁ గృష్ణునిన్ మానససీమఁ బొన్ని పరమప్రమదంబునఁ గౌగిలించిఁగొం చూనినశ్రద్ధఁ బైఁ జనక & యుండఁగఁ గన్నులుమూసి యోగిచం దాన ముదంబుమగ్నయయి & తాఁ బులకల్ మెయినిండఁగాఁ దగెన్. ౮ 1841
- ఇట్లు లాగోపిక లాశ్రీకృష్ణునిం గాంచినంతనే పరమోత్సవ నిర్వృతలై మహా నందంబు వైఙ్ఞాలయ విశ్వతైజసదశనున్న జీవులు సుఖ ప్రిసాక్షియగు ప్రాజ్ఞునిం గాంచుచందంబునను, బరమేశ్వరుం గాంచిన ముముక్షువులకరణిని, బ్రహ్మజ్ఞునిం గాంచినసంసారులభంగిని వియోగవ్యధంబాసి యుండి రంత. ౯ 1842

క. వినుమవలివార్త సత్సా!, వనజాక్షప్రీతిపాత్ర! భగవంతుం డా
వనితలు విగతవ్యధలై, తనుఁ గూడియె కూరుచుండఁ దద్యోగమునన్. ౯౫

తే. పరమపురుషుండు సత్త్వాదినిరుపమాన
శక్తులంగూడి యుండెడు ఁ చందమునను
బూర్వమునకంటె మిక్కిలి ఁ పొలుపుఁ గాంచె;
నంత వారలదోడ్కొని ఁ యచ్యుతుండు. ౧౦ 1844

క. కాళిందీపులినమునకు, శ్రీలీలాస్పదుండు పోయెఁ ఁ జెచ్చెట నచటం
జాలుగఁ బూచిన మొల్లలు, క్రాలెడుమందారములు నిశామము తనరెన్. ౧౦౫

క. ఆపూవులతావులతో, నేపారఁగ వీచుపను ఁ నెంతయుఁ బ్రీతి
వ్యాపారంబుల భృంగము, లాపోవనితృప్తి వ్రాలి ఁ యమలధ్వసులన్. ౧౧

తే. ఒక్కమొగిఁ జేయుచుండె నట్లాప్తుచున్న
యాశరత్కాలమందు శీతాంశువిమల
చంద్రికలు నిండఁ జీకట్లు ఁ సమసి పోవఁ
బరమమంగళనిలయమై ఁ పరఁగె నదియు. ౧౧౫ 1847

క. ప్రోతస్త్విని తన యలలను, చేతుల నెంతయును ప్రోగుఁచేసిన సూక్ష్మం
లై తగు పైకత మచ్చోఁ, బ్రీతింగూర్చుచును మిగుల ఁ వెలయుచునుండెన్. ౧౨

చ. పులినతలంబునందు నటఁ ఁ బూవిలుకానియనుంగుడూపులై
యలరెడు నానితంబినులు ఁ హర్ష సముద్రునిఁ గృష్ణఁ గాంచి యి
వ్వుల వృద్ధయవ్యథల తొలఁగిపోవఁగ నప్పురమాత్మఁ జూచి ము
జ్జలనిధిఁదేలు వేదములఁచందముమీఱ నవాప్తకామలై. ౧౨౫ 1849

క. సంతోషాంబుధిఁ దేలిరి; వింతగ నాత్మలకుఁ జూడఁ ఁ బ్రియబంధులెయకా
కాంతున కాశ్రీకృష్ణున, కెంతయు సంతృప్తిమీఱ ఁ నింతులు త్వరగన్. ౧౩

క. స్వోరోజకుంకుమాంకిత, చారుత రామూల్యమృదువసనముల తుదలన్
గోరిక నాసనమును జేకూరిచి ధన్యతమలై రి; ఁ గోపాలకుండున్. ౧౩ 1851

సీ. యోగేశ్వరుల మానసోత్పల్లపుండరీకాంతరమునఁ గల్పితాసనుడయి
యలరారు నీశ్వరుం ఁ డాభగవంతుండు వనితాప్రకల్పితాసనవరమున
బలసి గోపికలెల్ల ఁ వరును గూర్చుండి తన్నర్చింప లోకత్రయమునఁ గల్లు
లావణ్యమునకు నేలలను దానె వసతియై తనరారునాకారమున వెలింగె;

తే. వాంఛ లుల్లసిలన్ జేయుఁవాసుదేవు
నచ్చటం గాంచి మందస్త్రితాంకురములఁ
గులుకు లీలేక్షణములఁ జెగన్నలరుజొమల
తోడ నాహరిఁ బూజించి ఁ కూడియుండి. ౧౪౫ 1852

క. సురుచిరకోమలహరిపద, సరసిజముల స్వాంకములను శ జక్కగ నిడికొం
చు రమణ మెల్లగఁ బినుగుచు, దరుణులు తోలుతఁ నుతించి శ తాపముపాల

ఆ. సుంత కోపమాని శ సొగసుగఁ బల్కిరి; [యన్.

కోమలాంగ! ధరణి శ గొందఱు తముఁ

గొలుచువారిఁ దమరుగొలుతురు; కొందఱు

కొలువకున్నవారి శ గొలుతురుసుమ. ౧౫౪

1854

1క. వినుమా యింకం గొందఱు, జనులు తముం గొల్పునట్టిజనులం గొల్వొం
గనురాని జనుల నుభయుల, ననువొందఁగఁ గొల్వొ రిందు శ నంతర మెదియో?

2. తెలుపుము మాకుం జక్కగ, జలజాత! యేదిసాధుసరణియొ యని యి
మ్ముల స్వాభిప్రాయంబు, దెలుపఁగ నాలించి పలికె శ దేవవిభుండున్. ౧౬

క. చెలులార! యొకరినొక్కిరు, కొలిచిన మఱి కొల్పువారుకొంకక స్వార్థం
బులఁ గోరువారలే యని, తలచుం జనుఁ గాని వేఱుతలచుం జనునే? ౧౬౪

క. తమునొక్కరు నేవించిన, తమ రవ్వారలను గొల్వొ శ దలఁచుట సుమన
స్త్యము గాదు దానఁ గనధర్మములేదు స్వకార్యమున నిరతియె కనబడున్.

క. పరులకు నుపకృతి యొనరిచి, పరమంబగు ధర్మమార్గపాలనము నొన
ర్పురతియు నటఁ గనరా; దె,వ్వరు స్వార్థముమాని పరుల శ బాలించుతమిన్.

క. కరుణ గలవారలగుచుఁ బితరు లాత్మభవులనుబోలె శ దమ్ముఁ గొలుచునా
తురతఁ గననట్టివారలఁ బరమాదృతిఁ గొలుతు రట్టివారల కెల్లన్. ౧౭౪ 1860

నీ. నిరపవాదంబయి శ నెగడెడుధర్మము సౌహృదమును గల్గు శ జానలార!
సర్వభూతములందుం శ జక్కనిభావంబు గలుగును; గొందఱు శ లలిని దమ్ముఁ
గొలిచిననుక వారిఁగొలువరు వా రిడఁ గొలువనివారల శ గొలుతురెట్లు?
ఏరెల్ల నాలుగువిధముల విభజింపబడుదురు; జ్ఞానైకపరత నొప్ప

తే. నలరునట్టి యాత్మారాములనియు భోగ,మందునిచ్చయె లేకుండనలరువూర్ణ
కాములనియుఁ గృతఘ్నులు శ గతినతములు, ననియు వారికిఁ జేరు లోయతి

2మ. చెలులారా! యిడ నాదుమాట వినుడీ శ చే జిక్కి యర్థంబునం [వలార.

చలనంబై చన దానిపైఁ గలతమిశస్వాంతంబు వేటొక్కడుం

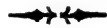
దలచుంగానకయుండఁ దత్తెలిచుకొ శ దైన్యంబుచూపట్ట వ

ర్తిలునిస్సువిం డన నన్నుగొల్పు జనులకొ శ దీపాటుప్రేమంబునన్. ౧౮౪ 1862

క. నేనును గొలువ నదే లనఁ, గా నన్నేయంతరంబు శ గన్పడనితమి

1 “భజతోన భజంత్యేక ఏకవితద్విపర్యయం, నోభయంశ్చ భజంత్యన్య ఏకతో బ్రూహి
సాధుభోః” అని యాలము. 2 “నాహంతుసభ్యో భజతోఽపిజంతూక్ భజాన్యమిహానునృత్తివృత్త
యే, యథాధనోలబ్ధ ధనే విసత్తే తచ్చింతయాన్యన్నిభృతోనచేద” అని యాలము.
తాం-భాగ-28

- ధ్యానంబుచేయఁదగు నని, యే నేఁ గన్పడకయుండు శ నిది తప్పెట్లొ? ౨౦
- క. కాదుకృతఘ్నత యిదియని, యే దలడన్ వలయు మీరశలి త్తజీఁ జెలులా
రా! దారుణవనమున నిట, నాదారిం దెలియ నెప్పునములఁ దలఁచుచున్.
- క. ఇది యు క్తమె యగు; మఱి యీ, యదియునయు క్తంబె యరయనగు; నని సుంతై
నఁ దలంపక లోకము ని, య్యది ధర్మ మధర్మ మనుచు శ నరయమి శ్రుతులన్. ౨౦౪
- తే. మీరుపాటింప నందున శ మేటిబంధు, జనుల దిగనాడినందున శ ననుభజించు
నిష్ఠగలదని యెంచితి శ నేను దాని, నరయఁ గనఁబడకుండితి శ నని తలఁపుఁడు.
- క. కొలుచుచునుంటిని మిమ్మని, తలపోయుఁడు ప్రీతిఁ గన్నతరుణులు గానన్
గలఁడు ప్రియం బెద మీయం, దలఁఘతరం బంచు నరసి శ యపరాధముగన్.
- క. మనముల నెన్నకుండీ యిట్లునుదితకపటప్రమోద శ మంది ననుం గొ
ల్చినమీకు మిక్కుటం బనఁ, జను నుపకారంబుచేయఁ శ జాలితేనేనిన్. ౨౦౫
- తే. సురలుజీవించునందాఁక శ సారిది జేయ, శక్యమేకాదు; విడువంగఁ శ జాలనట్టి
సద్దశ్శంఖలముల వీడి శ సాధుభక్తి, నన్నుఁ గొలుచంగ వచ్చితి శ రిన్నిశ నిటు.
- తే. ఇట్టి మీయుపకృతికి నోయింతులార, మీసుశీలతయే యెన్న శ మేటిప్రత్యు
పకృతియగు గేహశృంఖలాప్రతతి వదలి, పోవు మీకని పలికె శ్రీభూధవుండు.

ము ప్ప ది మూఁ డ వ య ధ్యా య ము.

— రాసక్రీడ. ౨ —

- క. వనజాక్షుఁడు భగవంతుఁడు, మనములకున్ సొంపుగూర్పు శ మాటలు పలుకన్
వినియుఁ దదంగస్వర్గంబును గనియున్ విరహతాపమును బాసి రొగిన్. ౧
- *[సీ. నానాజగంబుల శ నర్తకుండునుబోలె నాడించుగోవిందుఁ శ డాతరుణము
నందు రాసక్రీడ శ నలరారఁగా నెంచె బ్రకృతిమే నర్తకి శ పరమపురుషుఁ
డగు; సూత్రధారుఁ డీయర్థము దెలుపంగ నభినయించెడునదీయగును రాస
మన నందు నర్తకీహర్షంబు చెలువొందుఁ బరమేశ్వరుఁడు భక్తపాలకుండు
- ఆ. సాక్షిమాత్రుఁడగుచు శ నక్షిగోచరుడయి, వారిసూడియుండు శ వరుస యిదియె
రాస మనెడుపేర శ రంజిల్లు క్రీడకు, నీశు శక్తిగనుటె శ యిందుఫలము.] 1872
- క. తరువాతన్ గోపాలుఁడు, వారియు ననువ్రతలు నగుచు శ నధిక ప్రీతిం
బరఁగుచు. వర్తించెడు నా, తరుణీరత్నములఁగూడి శ తత్పులినములన్. ౧౪
- క. వరుస బరస్పరవరకర, సరసిజములఁ బెనఁచికొనుచు శ జానలు కొల్వన్
నిరుమమరాసక్రీడా, పరతన్ మోదించు దొడఁగె శ భక్తులఁ దేల్పన్. ౨ 1874

ను. వరుసఁ వారల మండలాకృతిగఁ జెల్వఁజొప్పఁగా నిల్పి యి
 ద్వార మధ్యంబునఁ దా నొకండుగ లసద్ధూపంబునఁ నిల్పి యా
 సరసీరుణ్ణయనాద్వయాంసముల హస్తద్వంద్వముఁ మోపి సుం
 దరరాసోత్సవ సంప్రవృత్తి నడవెన్. 3 1875

*సీ. యోగేశ్వరుండయి యొప్పునాశ్రీకృష్ణుఁ డత్యంతశక్తిఁ దానలరుచుంట
 నాకామినీమణు యల త్రేఁడి దమయెద్ద నిలుచుండి తమై యిష్టులను గౌఁగి
 లించుకొనియె యుండు యంచు నొక్కొక్క తె తలపోయునట్లుగఁ దా నెసంగె,
 నామహోత్సవదర్శనాసక్తమతులయి నిర్బరుల్ తమతమ యీరజేక్ష.

తే. ణలను గూడియె వ్యోమయానముల నెక్కి
 యంబరంబున నెల్లెడ య నావరించి
 యుండి; రంతట దుందుభు య లొక్కసారి
 మొరసె సుమవృష్టి యెల్లెడఁ గ గురిసె నంత. ౪ 1876

క. పెనువేడుక గంధర్వులు, వనితాయుతులగుచుఁ గృష్ణభవ్యయశంబుఁ
 మనముల నెసంగుభక్తిని, వినుతించిరి గేయములను య విస్తృతి గనఁగన్. ౫

చ. అనువమ రాసమండలమునందుఁ జెలంగెడు నర్తనంబునఁ
 వనితలు తప్పియుండయిన య వారిజనేత్రుఁడుఁ బ్రితిమీఱఁ దా
 ల్చిన వరకంకణంబులును య జిత్రమేనోహరనూపురాదులం
 గనఁదగు కింకిణుల్ తుములకమృనినాదము లొప్పఁగాఁ దగెన్. ౬ 1878

మ. భగవంతుం డగుదేవకీసుతుఁడు తత్పద్మాక్షులంగూడి హై
 మగరత్నంబుల యంతరంబున రుచుల్ మైకొన్న నీలాఖ్యమై
 సొగసుంగుల్కెడు రత్న మట్లు మిగులన్ య శోభిల్లె నాకాంతలుఁ
 దగ భాసిల్లిరి తత్ప్రభాయుతి నితాంత స్ఫారతేజంబులన్. ౭ 1879

*సీ. ఆరాసవిహరణమందుఁ గృష్ణునిగూడి మానసీమణులెల్ల య మండలాకృ
 తిని గృష్ణచందంబునను బదన్యాసముల్ గనఁబడఁ జేయుచుఁ య గమ్రహస్తచు
 ములను ద్రిప్పచు స్థితంబుల నందములుగాఁగ భ్రూవిలాసముల నింపులగులుకు
 నడుములు గదల స్తనంబులు పైఁటలోఁ జలియించుచుండ వస్త్రములతుడలు

ఆ. చెదరుచుండ గండఁసీమలఁ గుండల, కాంతు లొలయ వదనకంజములను
 స్వేదబిందురాజిఁచెలఁగఁ గ్రొమ్ముడులను, సడలకుండఁ గట్టి య సరభసమున. ౮

క. మొలనూళ్ల వదలకుండఁగ, విలాసమొప్పు బిగించి య వెన్నునిచరితం
 బులఁ బాడుచు జలధరమండలమున విద్యుల్లతాళినాఁ జిత్రముగన్. ౯ 1881

* “యంమశ్శేరన్నభస్తావద్విమానశతసంఖలం, దివౌకసాం సాదరాణా హుత్సుక్యాచహృతా
 త్తసాం” అని మూలము.

- క. లీలామానుషవిగ్రహం, డై లలిఁ జెలువారు కృష్ణసంతరమున వా
రోలి వెలింగిరి; తరుణీ, జాలము లటు మోదమున నెసంగుచు మిగులన్. ౮
- క. నానావిధ రాగంబుల, చే నెంతయు గళములు విలసిల్లఁగ నాట్యం
బూని యొనరించుచు హరి, మానితమసంగతిఁ బ్రమద మొప్పారన్. ౯౫
- క. ఎలుఁగత్తి పాడి; రాపాటలగంధుల నాదమే కడంగి జగమ్ము
విలసిల్లి యావరించెను, గలకంఠి యొకర్తు కృష్ణకలనాదముతోన్. ౯ 1884
- క. తనగళనాదము తోడయి, కనబడఁగాఁ బాడఁడొడఁగి కంజాతుఁడు మే
లని పలుమటు పొగడఁగ నా, తనిస్వరములతోడఁ గలియఁదలఁచునీతిన్. ౯౫
- తే. షడ్జమాదిగఁ గల్గిన శ స్వరవిభేద
ములను ధ్రువతాళసంయోగమునను జక్కఁ
బాడె నాపాట కెంతయుఁ శ బ్రమద మొదవ
గారవించె శ్రీకృష్ణఁ డోరార! యనుచు. ౧౦ 1886
- చ. సురుచిరగాత్రి యొక్కొతుక శ సొంపుగ రాసవిహారమగ్నయై
కరము పరిశ్రమంబుగని శ కంకణముల్ చలియింపఁ గ్రొమ్ముడిఁ
బెరసినమల్లికాకుసుమబృందము వీడఁగ బార్శ్వమండు ను
న్నరమణు మూపురంబుపయి శ నైజకరం బమరించి నిల్చెఁ దాన్. ౧౧ 1887
- చ. కలువలవాసనల్ మిగుల శ గందపుఁబూతలఁ జెల్వమించు దో
ర్జలజముఁ గృష్ణఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్ర భుజంబుఁ జేర్పఁగా
నెలమిని మూరుకొంచు నలయింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దుపెట్టుకొనె శ వెన్నుఁడు తన్ను బహూకరింపఁగన్ ౧౨ 1888
- చ. అతివయొకర్తు నర్తనముసందంఁ జలించెడుకుండలంబులఁ
బ్రతి యరయంగలేని ఛవిపర్వఁగ గండయుగంబు వింతయా
కృతి గనఁ గృష్ణగండమున శ నెంతయు నేర్పునఁ జేర్చె దాన స
మృతి విడియం బొసంగి బహుమానముఁ జూపెను నంద బాలుఁడున్. ౧3 1889
- ఆ. రమణీయోర్తు నూపురములు కాంచీదామ
కింకణులు ధ్వనింపఁ శ బొంకముగను
నాడి పాడి యలసి శ యటనున్న శుభహరి
హస్తపంకజ మెద శ నదుముగినియె. ౧౪ 1890
- సీ. తక్కినగోపికల్ శ మిక్కిలిప్రీతుడై సిరి కొక్కతికె మనోహరుఁడు నగుచు
చుక్కుతుండయితగు శ నాహరి గాంతునిగఁ బడసి తత్కమ్రకరసరోభ
రాలింగితగ్రీవలయి కృష్ణచరితముల్ పాడుచు నర్తనశరత మిగుల
హరించి; రత్నటి శ వెలదిమిన్నులు కర్ణములయందుఁ జెలువంబు శ గులుకమిచి

కొనిన యుత్పలములు ఓ కుటిలాలకవిలాస మమరుకపోలముల్ ఓ చెమటబిందు
వులును మోములకు సుజ్జ్వలతరశ్రీలగూర్పంగఁ గంకణనూపురములు సూక్ష్మ
కింకిణీజాలముఁ ఓ బొంకముగా ధ్వనుల్ గలిగించుచున్ వాద్యశ్రములయి చెలఁగ
ఝంకారములునేయు ఓ పట్టదములు గాయకులుగాఁగ రాసగోష్ఠులను గేశ

తే. పాశములనుండి మృదులపుష్పస్రజములు
జాటుచుండంగ భగవంతు ఓ సారసాక్షుఁ
గలిసి నృత్యంబు చేసి రిక్కరణి శ్రీని
కేతనుడు భగవంతుఁ డాకృష్టుఁ డవుడు. ౧౬

1891

చ. వనితలఁ గౌఁగిలింతలను ఓ బాహులతాగ్రహణంబులన్ మనో
జ్ఞనయనపీక్షణంబులను ఓ సాధువిలాసములన్ బ్రమోదసం
జనకములైన హాసములఁ ఓ జక్కఁగఁ దేల్పుచు నర్భకుం డొగిం
దనప్రతిబింబముం గనుచుఁ ఓ దా విహరించుగతిం జెలంగుచున్. ౧౭

1892

తే. కర్ణముహర్షిఁచె స్వీయాత్మకలగు టరసి, భామినులు కృష్ణునంగ సంస్పర్శములను
బరవశములయి యింద్రియోత్కరము లొప్పు, బ్రమదవారినిధిం దేలి రమల

చ. పరవశలౌట మాల్యములు ఓ భాసురరత్నకలాపముల్ మనో
హరతరనృత్యహేతువున ఓ నల్లన జాటుచునున్నఁ జక్కఁజే
యురతిని బూనరైరి కురు ఓ లోయ్యన వీడఁగ నీవిబంధముల్
గురుకుపపట్టికల్ మృదుదుఃఖకూలములున్ సడలంగ నత్తఱిన్. ౧౮

1894

క. వానిం జక్కంబటుపం, బూనరు వా రించుకేని ఓ బుద్ధులు హరియం
దే నిల్చియుండుటన్ మఱి, శ్రీనిలయునిలీలలఁ గని ఓ చెందినవేడ్కన్. ౧౯

*క. సురవ ర్తమునఁ జెలంగు ఖచరకాంతలు మోహపరవశతఁ గాంచిరి ని
ర్భరవాంఛ లార్థి గూర్పంగ, సరసిజరిపుఁ డితరభేటసంయుక్తుం డై. ౧౯ 1896

తే. విస్మితుండయ్యె; నత్తఱి ఓ విష్ణుమూర్తి, గోపికలసంఖ్య యెంతో స్వరూపమంత
సంఖ్య నమరంగఁజేసి స్వశక్తి వెలయఁ, గడు విలాసముమీఱ నిక్కమగు నట్లు.

తే. వారితోడ నాత్మారాముఁ ఓ డై రమేశుఁడై యచింత్యవిభూతీయు ఓ నై తనరియు
విహరణమునల్పె; నత్తఱి ఓ వెలఁదు లెల్ల, రతివిహరమ్మునం బరిశ్రాంత లగుట.

క. కనుఁగొని శ్రీకృష్ణుం డా, వనితల నెమ్మోములను స్వభావముగఁ గృపా
వనరాశిగాన సుఖమునె, గనఁజేసెడు నాత్మహస్తకంజమునఁ దగన్. ౨౦ 1899

క. శ్రమజనిత ఘర్తకణములు, తమంతనే మార్పునొందఁ ఓ దగువిధముననే
నిమురుచుఁ దనహృదయమునం, దమరినప్రేమమును జూపె ఓ నాగోపికలున్.

సీ. పరమేశ్వరుని చారుకరరుహస్పర్శనముల వెల్లివిరియు ప్రమోద మొప్పు

గనకకుండలరోచు శ్రీ లనుపమానాలకద్యుతినంపదలు పర్వ శ్రీ సుతికిడగిన
గండభాగముల ప్రశంసాశంబునక సుధాయితహాసనంయుత శ్రీ దృగ్వితతిని
హరికే బ్రహ్మోదంబు శ్రీ నలవరంచుచుఁ దదుద్గీతములం బాడిరారతరుణుల
తే. యంగసంగమ సమ్మిద్ధితాకృతీయయి, వారివఱ్ఱ జకుంకుమ శ్రీ సారరంజి
తమయియొప్పెడుపుష్పహారమును దగిలి, గండుతు మైదపిండుర్పుంశకారములను.

1క. పరుసఁజెలంగఁగఁ జేయుచు, నరిగెను గంధర్వనాథు శ్రీ లట్టులు పరమే
శ్వరుఁడును శ్రీ డాయాసముఁ, దరుణులతోఁ బాపుకొనఁగఁ శ్రీ దలఁచి జపమునన్.

2క. కరిణీసంఘముతోఁ జను, కరివరువలె జనులవాడుశకలఁ గైకొనకే
యరిగెను జలములఁ దమిని వి, హరణము సలుపంగఁ దానె శ్రీ యఖిలం బయ్యున్.

— జలశ్రీడలు. ౧ —

వ. సుందరమందగమనంబున గజేంద్రలీలల ననుకరించుచు నవ్వుడువునం బ్రవేశించి
యమృతతృణానులు మోదమానమానసలై యున్న త్తకరేణుకలచందంబునఁ బకవక
సవ్వచుఁ బరిహాసము లొనరించుచుఁ బ్రేమోత్కంఠితలై తనపయిఁ జలంబులం
జల్లిన వెల్లివిరియుమోదంబున వారిపయిఁ దాను సలీలంబులం జల్లుచు, నంబ
రంబున విమానరాజంబులందుండి విబుధరాజులు పుష్పవృష్టి గురియించి విను
తింపం బ్రమోదించుచు, నంతఁ జెంతనున్నయువవనంబునం గలపూవులయు
ప్రదంబునంగల కలువపూవులయుఁ బరిమళంబులు తమయందుఁ బర్వ గంధ
వహనామంబు సార్థకంబుగా నల్లనల్లన వీచు సమీరకిశోరంబులు తమపైఁ
బొలయ నానందించుచు, నాపూవుంబోడులును దేంట్లును బిండుగాఁ జేరిరాఁగ
గంధగజేంద్రంబు కరేణువిసరంబుతోఁ జరించుచందంబున నాశ్రీకృష్ణుం డందుఁ
జరించుచుండె నంత. ౨౫

1904

క. సూన్యతనంకల్పుం డగు, శ్రీనిలయుఁడు స్వానురక్తి శ్రీ జెందిన శ్రీసం
తానము తన్నుం గొల్వంగ నెలమిఁ దదీయసాధుశకాలజ సుఖముల్. ౨౫౪

3క. కావ్యవర్ణితములుగాఁ దగురసములు, గలిగి వెలయు తన్ని శశలను వారిఁ
గలిసి తిరిగియును విగతరతిరసుడయి, నిర్జితేంద్రియుడయి శ్రీ నెగడుచుండె.

క. అని శుకయోగి వచించిన, వినిన పరిక్షిత్తు మిగులశవేడుకఁ బ్రశ్నిం

చెను యోగివర్య! ధర్మంబును నిల్ప నధర్మము నిలఁ శ్రీ బూన్కి నడంపన్. ౨౫౫

క. తనయంశముతో మేదిని, జనియించినవాడుగా దె శ్రీ జగదీశుం డ

1 “గంధర్వపాశిభిరనుద్రుతః పిశ్చావ్యాః” అని మూలము. “గంధర్వపాశిభిరనుద్రుతః పిశ్చావ్యాః” అని వ్యాఖ్య. 2 “ఇభిరాడివభిన్న సేతుః” అని మూలము. “స్వయంచాతిక్రాంతలూక వేదమర్మాదః” అని వ్యాఖ్య. 3 “అత్తన్యవరుద్ధసారకః” అని మూలము. “అత్తన్యవావరుద్ధసారకః పరమధాతునకు ధ్భరితో యస్యేతి కామజయోక్తిః” అని వ్యాఖ్య.

- వ్యవజాతుడు ధర్మంబునకును దగుమర్యాద లెవియొక వానిన్. ౨౭
- క. తానె యనుష్ఠించుచు నొగి, మానవులకుఁ దెల్పుచును సుమస్తవిధములన్
వానిని గాపాడుచు నజ్ఞానులఁ దూలించుచుండఁ శ జనుఁగాదె మునీ! ౨౭౪
- క. ధరణీవిబుధేంద్ర! యిపు, డరయఁగ ధర్మమునడంప శ ననువయి తగునా
చరణముగాదే యిదియుం, బరదారలనున్ స్పృశింపఁ శ బాల్కుడు తెల్లన్. ౨౮
- ఆ. దాని నాచరించె శ దగునని యదియెట్లు, మంచి దనఁగఁ దగును శ మానివర్య!
యాప్తకాముడయ్యు శ నతనిందితమగు కార్యము నొనర్చె నేమిశయాశయంబో.
- తే. సుప్రతా! మాకుఁ గల్గినశాపాఘ్నఁ దెలియ, నట్టియాసంశయంబు నిశయ్యదనునబొడ
వడఁగఁజేయుము నా విని శ యమృహత్కృడతని సందేహమును బాప శ నాత్మ నెంచి.
- చ. విను మని యిట్లుపల్కెఁ బృథివీవర! యీశ్వరులైనవారి యం
దనయము సాహసంబు గననయ్యెడు ధర్మవిధిప్రకాండమున్
మనములఁ దోచినట్టు లనుమానములేక యొనర్చుచుండుటల్
గనఁబడు నట్టులయ్యును; నిశకామము తేజముగల్గి యుండుటన్. ౨౯౪ 1913
- క. అనలుం డెల్లపదార్థము, లను భక్షించియును నుజ్జ్వలంబగు తేజం
బునఁ గొఱత గాంచనట్టులె, ఘను లద్దానిన యఘంబుఁ శ గాంచరు సుష్టా! 3౦
- సీ. ఈశ్వరుల్ చేసిరే శ యేమొనర్చిన నేమి యంచు ననీశ్వరుఁ శ డై సతంబు
శాస్త్రవశ్యుడు నగుజనుఁ డొకప్పుడునైన నట్టికార్యముల శ నాత్మయందు
నైనఁ జేయఁగరాదు శ మానక చేసినఁ జెడిపోవుఁజుము శ మునుక్షీరవార్ధి
హాలాహలము పుట్ట శ నద్దాని నీశుండు భక్షించెనని లాఠిశవాడు తినిన
- తే. వెంటనె నశించుఁగాదె; యోవిమలచరిత!
యట్లులైన సదాచార శ మనఁగ నెట్టి
దట్టిదానికిఁ బ్రామాణ్య శ మెట్టుగల్గు
ననుచు శంకింతువేమొకో శ వినుముశ్రద్ధ. 3౧ 1915
- క. జనవర! యీశ్వరు లగుచుం, దనరుచునే కర్తవ్యశ్శతం గనని ఘనుల్
మనములఁ దలంచి చెప్పు వ,చనములు సత్యంబులె యగు శ సతత మ్మవనిన్. 3౧౪
- ఆ. వారివాక్కులకును శ వారియాచారమే
యది పొసంగియుండు; శ నదె ప్రమాణ;
మట్టిదానిఁ గొనఁగ శ నగుఁ గాని యన్నియా
చారములను గొనఁగఁ శ జన దెవరికి. 3౨ 1917
- క. మతిమంతుడయిన నీశవి, హితవాగనుకూల మగుచు శ నెనఁగెడునెదియా
హితచరితమునె గొనందగు, హితమగు నద్దానిచేత శ నెంతయు రాజా! 3౨౪
- క. ఏయది వారల వాక్కున, కే యవిరుద్ధంబుగాక శ యే చేయఁగ నొ

నాయాచారముఁ గొనఁ దగ,దోయవసీనాథ! యెట్టి యుద్యమమందున్. 33

సీ. *అధిక తేజోవంతులై నిరహంకారు లగువారు విధిజేయునట్టికృతిని
నొక్కయధముగల్గి యొప్పునిరీతిగా నాచరింప ననర్థ యమావహిల్ల
రమరమానవతిర్యగ్ గాధిభూతాళికిఁ దా నియామకుడయి యతరుచున్న
జగదీశ్వరునకుఁ గుశలకర్తమున సుఖ మకుశలకర్తమునందు దుఃఖ

ఆ. మొదవు ననుచుఁజెప్పు యటొప్పునే; యేదేవు
పాదకమలరజము యభక్తిఁ గొలిచి
నిత్యతృప్తు లగుచునెగడి మునుల్ మోహ
మొగిసి బాసి న్వేచ్చు యదగుచునుండు. 3౪౫

1920

క. ఘనయోగమహిమమునఁ గర్తృనివయబంధములఁ బాసి యమహితసుఖంబుం
గనుదురుగాదే; మానవతను వాత్సవిలాసముననె యతల్పిన హరికిన్. 3౪౬

ఆ. కర్తృబంధ మెట్లు యగలుగు? నవాప్తకా
ముడగు హరికిఁ బరులమోహనాంగు
లను గ్రహింపఁ జనునె యనుచుఁ బ్రశ్నించిత
వట్టిగోపికలకు యనరసి చూడ. 3౪౭

1922

క. వారలపతులకు మఱియున్, ధారణి జూపట్టుభూతపతులకు నెల్లఁ
వారిజనేత్రుడౌ లోపల, నారూఢిగనుండి తా నియామకుఁ డగుచున్. 3౪౮

క. అలరెడు సర్వాధ్యక్షుం, డిల లీలార్థంబు దేహమెత్తెను గానం
గలుగదు మోహము తగుక్రిడలఁ దేలెడు నుచిత మది కడంకం గనినన్. 3౪౯

ఆ. హరి యవాప్తకాముఁ యడంటివి; క్రీడాది
కమ్ము లతనికేల యనిమిషా నని
యడఁగఁ దలఁతువేమొ యఖిలభూతానుగ్ర
హార్థమయియె మానవాకృతిఁ గని. 3౫౦

1925

క. తదుచితములైన క్రీడలఁ, బొదలుచుఁ దా నుండు వానిఁబొందుగ విని స
మ్మదమున భక్తిని గాంతురు, సదమలమతు లట్టులొటఁ యజన దఘ మనఁగన్.

సీ. ప్రజమున నుండెడువారెల్ల నమృహాపురుషుని మాయాభిభూతు లగుచు
గోపాలకులు తమకువలయనేత్రలు కృష్ణపజ్జకు నేగి యెలమినుండు
పెఱుంగక తమకడనే యుండినట్టులు భావించి రందున యవారిజాతు
నం దపరాధంబు యనావహింపఁగఁ జేయరైరి; బ్రాహ్మముహూర్త యంతరాఁగ

* “కీముతాఖిలసత్త్వానాం తిర్యక్చర్త్యదివౌకసాం, ఈళితశ్చేతన్యానాం క్షుకలాకుళాన్వయః”
మూలము. దీనిసారము యందుగలదు.

తే. వారి సనుమోదితలజేసి శ వాసుదేవుఁ

డరుగుఁ డని యాజ్ఞ చేయ నాశయమలరూపు

నందె యత్యధిక శ్రీతి శ యావహిల్లు

వారు గాన ననిచ్చు చేకూరియుంట. ౩౮౫

1927

క. చని రాత్త గేహముల కా, వనజాక్షునియాజ్ఞ నెట్లొ శ వ్రజనారీర

త్తునిచయముగూడి శ్రీహరి, యొనరించిన రాసకేళి శ నొప్పెడుశ్రద్ధన్. ౩౯

క. పురుషుం డెవ్వడు వినునో, యొరులకు వినిపించునో మహోద్యమమున న

క్కరణిని వర్ణించునో యాపురుషుడు వరభక్తిగలిగి శ పాలుచుం జుమ్మా! ౩౯౫

ఆ. నిర్జితేంద్రియుడయి శ నిర్గతహృదయరో

గాజ్ఞతం జెలంగి శ హరివలె సక

లసుఖములను బొంది శ లలిఁ గామములఁ బొయు

భూమిపాలజలధి శ పూర్ణచంద్ర! ౪౦

1930

ము పుది నాల్గవ యథాయము.

— సుదర్శనగంధర్వకావమోక్షము. —

ఉ. *అంతట నొక్కనాడు తుహినాద్రిసుతాధపు యాత్ర కేగఁగా

నెంతయుఁ గౌతుకంబొలయ శ నెద్దులఁబూన్చిన బండ్లనెక్కి యా

చెంతను జూడఁగాఁ బడి ప్రసిద్ధమునై తగునంబికావనం

బంతటఁ జొచ్చి రావ్రజమునందు వసించెడు గోపకుల్ త్వరన్. ౧ 1931

క. వనమున నందు సరస్వతి, యనఁబడునది యొప్పు మున్చి శ యందుఁ బశుపతికా

భునులోకవిభుని నంబిక, ననుపమగంధాదికముల శ నర్పించి విధిన్. ౧౫ 1932

క. పరమంబగు భక్తిని నీశ్వరు ప్రీతిం గోరి యది పొసంగఁగ ధేమా

త్కరము హిరణ్య మమూల్యాం, బరముల దేనియల విప్రవర్యుల కెలమిన్. ౨౫

తే. ఆదరంబున మధురతరాన్నము నిడి

నందుఁ డాదిగఁ దగుగోపనాయకు లట

ప్రతమునక నియతిం దగ శ భక్తి నాటి

రేయి నీరానియే యుండిరి నదిచెంత. ౪ 1934

చ. వనమున నంబికాఖ్యమున శ వర్ధిలు నొక్కభుజంగవర్య మం

దు నిదురఁ బోవు నందవిభుఁ శ దోయజనేత్రునితండ్రి నాఁకటక

మనముకలంగ వచ్చి యనుగమానములేకయె పట్టుకొంచు మ్రిం

గను జతనంబు పూనె; నహి శ క్రన్నన నాఁకట మ్రింగుచుండఁగన్. ౫ 1935

* "అనోభి రసదుద్యుక్తైః ప్రయయా స్తేంబికావనమ్" అని మూలము.

- ఉ. చిత్తము తత్తటిల్ల వగఁచేతఁ గుమారక ! కృష్ణ ! కృష్ణ ! న
న్నిత్తటిఁ బెద్దత్రాఁచు గ్రసీయించెడుఁజాము ప్రచన్ను నన్ను నీ
యుత్తలపాటు నొందనటు శ లొయ్యనఁజేయు మటంచుఁ గోపకుల్
తత్తఱమందఁ గూయిడె నుదాత్తగశస్వన మొప్పునట్లుగన్. ౬ 1936
- చ. త్వరపడి లేచి యాచ్రజనివాసులు సర్పము మ్రింగుచుండ నా
తురపడు నందుఁ గాంచి వగఁతోఁ గొఱపుల్ ధరియించి భూరిభీ
కరభుజగంబుఁ గొట్టి రిటుఁగాఢతరాహత మయ్య నాగమా
తరుణమునందు నించుకయుఁ శ దత్తఱమందక మ్రింగు చుండఁగన్. ౭౪ 1937
- చ. జనకునియార్తి దా నెఱిగి శ చయ్యన వచ్చి ముఠాంతకుండు దే
వనికరపూజ్యమానమయి శ భాసిలు కోమలపాదపంకజం
బున స్ఫుశియించె; నత్తఱిని శ భూరిభుజంగమ మప్ప రేశుపా
వనపదపంకజాత మటు శ వర్ష మునున్ స్ఫుశియింప వేగమే. ౮౪ 1938
- చ. తనదగు పూర్వదుష్కృతనిశితాంతఫలం బగుసర్పరూప మొ
య్యన విడనాడి దేవనికరార్చితమా తనపూర్వరూపముం
గనియె; హిరణ్యమాలికలఁ శ గ్రాలుచుఁ దేజము రూపమొంది న
ట్లనుపమమై కనంబడెడు శ నాకృతితోఁ దగి భక్తిమీఱఁగన్. ౯౪ 1939
- క. తనఘనచరణాబ్జంబులకును వందన మాచరించి శ కోరికఁ దనమ్రో
లను నిల్పియున్న పూరుషుఁ గని యప్పురుషోత్తముండు శ కరుణం బలికెన్.
- ఉ. ఎవ్వఁడవీవు? తేజమున శ నిట్లు వెలింగెడు; సాధుదర్శనా!
యెవ్వఁ ధి నిట్టికుత్సితమాయే యగురూపము గల్గె నిన్ను ము
న్నెవ్వఁడో యిట్టినిచగతి శ నివ్వని బొందఁగఁజేసె జెప్పమా
యవ్వఁ ధ మెల్లఁ దేటపడ శ నంచు ముకుందుండు ప్రశ్న చేయఁగన్. ౧౧ 1941
- మ. విని యాసర్పతనుండు పల్కె వినుమా శ విద్యాధరుండన్ సుద
ర్శననామంబునఁ బిల్వఁగాఁబడుదు నే శ ద్రవ్యంబుఁ జక్కందనం
బును గల్గె రహిమించువాడ నగుదున్ శ భూతేశ! నే నొక్కనాఁ
డనుమోదంబున వ్యోమయానమున; నోయ్యారంబుగాఁ బోవుచున్. ౧౨ 1942
- చ. మనము దిశాలిఁ గాంచ నసమానముదంబును బొందియుండుటం
జనుచు సురూపసంపదకు శ సంతస మందుచు గర్వ మానుచున్
వనమునఁ గుత్సితాకృతు లావారితయోగయతాత్మలున్ దపో
ధనులు మహాంగిరఃకులవతంసులునైన మునీంద్రుల్ విభూ! ౧౩ 1943
- క. పరికించి బుద్ధిలేమిని, బరిహాసము చేసినాడఁ శ బాప వృద్ధియే
సరసిజనేత్ర! వారలఁ బరికొలిపె దాన వారు శ భూరిక్రుధచేన్. ౧౩

- క. ఉరగాకృతి దీనిని గని, ధర నుండు మటంచుఁ బల్కి యెన్నోనులు నా
యురుతరపావఫలంబును, బరివూర్తిం గాంచజేయఁ యిట్టిపాడి హరి! ౧౩.
- క. ఆకరుణాత్ములు నన్నపు, డీకరణి శపించు టరయ యెలమి న్నును నీ
శ్రీకలితపాదపద్మము, లీకాంతారమునఁ జూడనీ చేసిరిగా. ౧౩౪ 1946
- క. ఇదివారి యనుగ్రహమే, సదయా! యక్కారణమున నీ సకలేశ్వరత
బాదలెడు లోకగురునిను, ముదమారగఁ గంటి దేవమునివరవినుతా! ౧౪
- క. చరణమ్మున స్పృశియించితి, పురుకరుణా దాన నాయభూత్యుర మెల్ల
బరుగెత్తె నెచ్చటికొ భీకరశాపము వాసె నింతకంటె ధరణిలోన్. ౧౪ 1948
- క. కలదె శుభంబున సంసృతి, జలనిధికి వెఱచి నీదుశరణముఁ గను వా
రలభిమీమాన్పు నిన్నో, జలజాతా! వేడువాడఁ జనఁగ ననుజ్ఞన్. ౧౪౪ 1949
- తే. విగతశాపుడనైతి నీవమిలకరుణా, నోమహామోగిభూషణ! యోమహాత్మ! ..
యోమహాపురుషా! సజ్జనామయహర!, సర్వలోకేశ్వరా! మహేశ్వర! సురేశ!
- క. నిను శరణు వేడితిని నేఁ, జనువాడక సెలవాసంగఁజను నచ్యుత! ని
న్నును గంటి బ్రహ్మశాపంబును బాయఁగఁ గంటిని ముదగమును బొడఁగంటిన్.
- చ. అరయఁగ నిద్ది చిత్ర మగు నయ్య? పరాత్పర! నీదునామ మా
దరమున నుచ్చరించెడు నతం డొగిఁ దన్నును శ్రోతలక ద్వారం
బరమపవిత్రతం గనెడుభంగి నొనర్చు నటన్న నింక నీ
చరణముసోక నల్పతరశాపవిముక్తిని గాంచు టబ్రమే. ౧౭ 1952
- క. అనివేడి సుదర్శనుఁ డా, వనజాతు ననుజ్ఞ నొంది నవలగొని ప్రణతిం
బొనరించి దేవలోకంబునకుం జనె నందగోపభూపతి యంతన్. ౧౭౪ 1953
- క. ఆపద్విముక్తి గాంచెను, గోపవరుల్ పరమపురుషకుంజరుఁ డగునా
శ్రీపతి యాత్మవిభూతిక, బ్రాపించిన మేలుగాంచి నీ బహుభంగులుగన్ ౧౮
- ఆ. పిన్నయంబు నొంది నే నయిమంబు సమాప్తి నొందజేసి నీ మానసియ
హరిచరిత్రముల మహాద్యుతి బాడుచు, మందఁ జేరఁజనిరి నీ మరలి యంత. ౧౯

— శంఖచూడుని హరి వధించుట. ౨ —

- క. అతిచిత్రవిక్రములు శ్రీ, పతీయును బలదేవుఁ డొకక్షరపక్ష వనసీమక
జితనమ్మున విహరించిరి, శతపత్రక్షణల నడుమ నీ సంతస మలరన్. ౨౦ 1956
- సీ. సాధ్వలంకృతులయి నీ చందనచ్ఛర్పల దగి పుష్పహారముల్ నీ సొగసు మిగుల
వంతకాంతిని గూర్చు నీ విమలాంబరంబుల ధరియించి సహజ ముగదమున వెలయు
పడఁతులు తమవగు నీ పౌరుషమ్ముల బాడ వింతసంతోషంబు నీ వెలయ విహర
ణము సల్పి; రత్నరుణమునఁ జంద్రుండు నక్షత్రము లుదయింపఁ నీ జారుమల్లి
తే. కాపరిమళమత్తభృంగములు ముసర, గలువపూవుల తావుల నీ వెలసి పిల్ల
వాయువులు వీచుచుండంగభవ్యరీతి, నలరు రాత్రిముఖంబు వానరులుపొగడుచు.

- క. స్వరమండలమూర్ఖిత మొకవరిగాఁ గల్పించుగా నిబద్ధముగామిన్
ధర నెవరికే నశకన్య, బరయఁగ నట్టు న నాసహజు లద్దానిన్. ౨౪ 1958
- క. ఒకపర్యాయమె శాస్త్రోక్తికలితముగ సుందరముగ ఓ దివ్యులు మెచ్చున్
సకలప్రాణులకుం జి, త్రకర్ణసంతోషదముగఁ ఓ దత్పరమతు లై. ౨౩ 1959
- తే. ఒనరఁ గల్పించుచుం బాడి ఓ పుషిదమిన్న, లామనోహరగీతము ఓ లాలకించి [డు
మూర్ఖ మునుఁగొంచుగట్టిసోపుట్టములును, జాటుచున్నను దెలియంగఁజాల కపు
- క. కురులగుమినుండి పుష్పము, లురులుచు నుండిన నెఱుంగఁకుండిరి తనువులో
పరమేశు లిట్లు స్వేచ్ఛగఁ, దిరుగుచు మత్తిల్లనట్లు ఓ దీపించుతమిన్. ౨౪ 1961
- క. వనమున విహరింపం గని, ధనదానుచుండు మిగుల ఓ దర్శిద్ధతుఁ డం
చును గీర్తిగన్న కుమతీయుఁ, జనుదెంచెను శంఖచూడఁసంజ్ఞఁ డచటికిన్. ౨౫
- క. హరిబలదేవులు తమకుం, బరిపాలకులుగ నెసంగు ఓ వనితామణు లా
తురతం బొందుచుఁ గూయిడ, నిరువురు సోదరులు కనుచుఁనే యుండంగన్. ౨౬
- క. కొనిపోయె నుత్తరపు దిక్కునకున్ బలవంతముగను ఓ గోపాలవరుల్
వనితలు కృష్ణా! రామా!, యని బెబ్బలిబారిఁబడిన ఓ యావులపోల్కిన్. ౨౭
- క. తముఁ బిల్చుచు వగచుచుఁ బో, వ మదుల్ కరుణాభిమున్నఁ ఓ బరుచెత్తిరి; సా
లమహీరుహవరములు హ, స్తములం గనుపట్ట సాధ్వసము పోవంగన్. ౨౮
- క. ఇక భయపడకుం డనివారికి నభయ మొసంగుచున్ ధరీత్రీయు నదరన్
నకపటుని గుహ్యకాథము, నొకపర్వున నెదిగిరి జవఃమొప్పుం జనఁగన్. ౨౯
- చ. బలమునఁ బొల్చి సోదరులు ఓ పర్వునఁ గాలుఁడు మృత్యువున్ బలెన్
దలఁపడరాఁగఁ జూచి మదిఁ ఓ దద్దయు సాధ్వస మావరింప నా
జలరుహనేత్రలన్ వదలి ఓ చక్రిని రామునిఁ గావుఁ డింక న
స్నేలమిని మాన్యులార! యనుసనిట్టి యుపాయ మెఱుంగఁ జాలకే. ౩౦ 1967
- చ. బ్రతుకునుగోరియే పరుగుఁవాతెను; వానిశిరోమణిన్ గొనన్
మతిఁ దలపోసి శ్రీహరి యసమానుషరూపుఁడు వాడుపోవు న
ట్లతిజవ మొప్పుఁ బర్విడె మహాత్ముఁడు రాముఁడు స్త్రీజనంబుగా
చుతమిని నిల్చె నందె; కడుఁసూరత నవ్విభుఁ డాదురాత్మకున్. 3౦ 1968
- మ. అవిదూరంబునఁ దారసిల్లి నిలుమా ఓ యం చుగ్రతం బల్కిము
ప్రివిఘాతంబున శంఖచూడుని మహాశీర్షంబు భంజించి స
చ్చవిరాజన్తణి సంగ్రహించె; నిటు యక్షస్వామిభృత్యున్ గతా
సువుఁగావించి తదీయభాస్వరమహాసూడామణిన్ గ్రక్కునన్. 3౧ 1969
- క. కైకొని బలదేవునకున్, శ్రీ కాంతుఁ డొసంగె బ్రీతిఁచే నిటు లియ్యన్
వే కాంచుచు నాపడఁతులు, శ్రీకృష్ణుని పద్మణంబుఁ ఓ జెలఁగుచుఁ బొగడన్. 3౨

ము ప్ప ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి పగ లడవులకడుగ గోపికలుచింతించుట. —

- శా. కాంతారంబున మేయ గోవు లరుగం శ గా వానివెంటక బవల్
కాంతుండొ హరి పోవఁ జిత్తములు నికకం బాహరిం గూడిపోఁ
జింతల్ గ్రమ్మఁగఁ గృష్ణలీల సదాచింతించుచుం బాడుచున్
బంతంబొప్ప బగళ్ల బుచ్చుచు నిటుల్ శ వా రొక్కటం గూడుచున్. ౧ 1971
- క. పలుకంగఁ జొచ్చి రాత్రిని, గలఁగుచు నొండొరులతోడఁ శ గాంతామణు లో
జలజాతులార ! హరిదాఁపలిమూపురముపయి వింతపర్వెడురీతిన్. ౧౪ 1972
- సీ. సవ్యకపోలంబుఁ శ జక్కంగ నూఁది భ్రూలతికనాడించుచు శ నతిమనోజ్ఞ
ములగు నంగుళుల మురళిరంధ్రమార్గంబులం దిడి దానిస్వీయాదరమున
నునిచి భూతావళి శ మనములు సొగియంగ నమ్ముకుందుం డూఁడునవసరముల;
వ్యోమయానములెక్కి శ పోవు నాదివిజాంగనలు సిద్ధులంగూడి శ వెలయుచుండి
తే. యును మురళిగానమాలించి శ మనములందు, విస్తయమునొంది మన్మథపీఠ బాణ
నిహతి విభ్రాంతచి త్తలై శ నిర్భరమగు, సిగ్గు గడురుట నీవులు శ చెడఱియున్న.
- క. వలువలు జాఱిన మిగులం, గలంకనొందిరి; మనోజ్ఞ శ కాయుని గృష్ణ
జలజాతువదలి యుండఁ, గలమే కన్నులఫలంబుగద హరిఁ గనుటల్. 3 1974
- క. ఓయంగనలారా ! వినుఁ, డీయద్భుత మొకఁడు కృష్ణఁ శ డీనందుసుతుం
డాయడవిఁ దారహారం, జేయనువున నుండునట్టులే నిర్మలమై. 3౪ 1975
- క. తనరారుహాసమున నుర,మున మెఱపుండీగవోలె శ బొల్చెడు సిరితోఁ
గనులకుఁబండువు చేయుచుఁ, దనువీడిమహా ర్థిఁగుందు శ తరుణుల మనలన్. ౪
- క. అరయక యార్తిగూర్చుచు, మురళీ వాయించుతరుణమున వ్రజమందుం
బరఁగెడు గోవృషభంబు లి,తరమృగములు చిత్తములను శ దద్ధని లాగన్. ౪౪
- ఆ. దూరముననె నిట్చు శ తోఁడనియట్లుండి, మున్నె కొఱికి నమలుచున్న గఱికి
పఱక లట్లెయుండఁ శ బండ్లఁ గదల్చక, చెవులనట్లె నిక్కఱజేసి వేడ్క. ౫ 1978
- క. నిదురించినయట్టులు సొం,పొదవఁగ లిఖించినట్టియురుచిత్రము నా
గదలక మెదలక నిలిచెడు, నదె చూడుండు దీనికంటె శ నద్భుత మున్నే ? ౫
- చ. చెలియ ! మయూరబర్హములె శ చెల్వము గుల్కెడుపూలగుత్తులై
వెలయఁగ థాతువారమె పోవిత్రపలాశములై చెలంగ ను
జ్వలతరమల్ల వేష మన శ భాసిలి యబ్బులదేవుఁగూడి గొ
ల్లులు తను వెంబడింపఁగ విలాసముమీఱ ముకుందుఁ డెచ్చుటన్. ౬ 1980
- క. తానుండి యాల బిల్చునొ, మానితవేణుస్వనం బరమానుష మగుచున్
జానుగ నొప్పుఁగ నపుడా, స్వానము నాలించి వేగ శ కైవలిను లొగిన్. ౬౪

తే. ధర నచేతనములుగాఁగఁ ॥ దనరియుండి

యును బలాగ్రజాపదకంజ ॥ యుగమునుండి

పవనుఁ డల్లనఁ గొనితెచ్చుపావనరజ

మును జెలీ! మన మెవ్విధముననుకృతము. ౭

1982

క. బనరింపని కారణమున, ఘనభంగభుజాళిఁ జాఁపి ॥ కదలుచుఁ బ్రేమం

బునఁ బ్రవహించుగతుల్ చెడఁ, గనుపట్టెడునట్టె నిలిచి ॥ కనుగొనరాదే? ౭

క. వనితారత్నములారా!, యనుచరులగు గోపవర్ష ॥ లమరులు తనదా

ఘనవిక్రమము నుతించుచు, దనివినకయుండ నందఃతనయుం డెలమిన్. ౭౪

సీ. ఆదిపూరుషువలె ॥ నాకమలాదేవి తన్నెడఁబాయక ॥ వన్నెగులుకు

చుండఁగా వనసీమ ॥ నొయ్యారమునఁ జరియించుచు భూరిభూభృతృటములుఁ

గ్రుమ్మరుచున్నట్టి ॥ గోవుల మురళిచేఁ బిలువంగ భక్తజనములు స్వకీయ [నర్ప.

హృదయాంతరములందు ॥ నెసగుధ్యానంబున ధరియించుచుఁ బూజఁ ॥ దమి నొ

తే. గల్పితములగు పూలతోఁ ॥ గమ్రఫలని

కాయములతోడ గురునమఃస్కారయుతిని

వినతులయి పులకితములౌ ॥ తనువు లలర

హర్ష బాష్పముల వదలు ॥ నవ్విధమున. ౮౪

1985

చ. వనమునఁగల్లు తీఁగలును ॥ వాని సమాదృతీగూడి యున్న పా

వనతరువుల్ స్వకీయమగు ॥ భవ్యహృదంతరసీమలందు నా

వనరుహనేత్రుఁ డున్న గతి ॥ వారక తెల్పుచునున్న యట్లు పు

ష్పనికరసత్ఫలాళిఁ దగి ॥ భారమునం దమకొమ్మ లెంతయున్. ౯

1986

తే. క్రిందికిఁ వ్రాల నతిశయ ॥ ప్రీతిచేత

మొగ్గ లనుబ్యాజమునఁ జాలఁ ॥ బులక లొలయఁ

బుష్పరసధారలఁదడుపుచుఁ జెలంగు

భూమినదె కంటిరే? చిత్రము గద యిద్ది. ౯

1987

చ. సరసిజనేత్రలార! రుచిసాంద్రము నవ్వనమాలఁదాల్చి త

త్పరిమళసంయుతిం దులసి ॥ భాసిలఁ దన్తకరందపానని

ర్భరమదమత్తతఁ భ్రమరహారము ఝంకృతు లొప్పఁ బాడ సా

దరమున దానినిఁ వినుచు ॥ దా మురవైరి యెసంగువేడుకన్. ౧౦

1988

చ. మనమున దానిమెచ్చుచు నమానుషరూపము గల్గువారిలోఁ

దనదగురూపమే తొలుతఁ ॥ దప్పక లెక్కగొనంగ నై తగఁ

ఘనమురళిఁ మనోహరము ॥ గా వదనంబునఁ జేర్చి పాడఁ బూ

నినతటి సారసంబులు వినిర్మలచి త్తములైన హంసలున్. ౧౦౪

1989

- చ. కొలఁకులనుండి యింపులనుగూర్చెడు నామృదుగీత మట్లే యా
త్తుల నవలీల మ్రుచ్చిలఁగఁ శ దత్పరతం జను దెంచి సంయతం
బులుగ స్వచిత్తముల్ వెలయఁ శ బూనికఁ గన్నులు మాసి యట్టులే
నిలిచి యశోదనందనుని శ సీరజనేత్రుని గొల్చియుండెడున్. ౧౧ 1990
- సీ. బలయుతుండయి హరి శ వ్రజయువతీతలకంబులారా! భూరి శ కాననములఁ
దిరుగుచు వనసుమరవిరచితహారముల్ ధరియించి కల్లావశతంసములను
వెలయుచు గిరిసానుశవులఁ జేరి సమృద్ధ మలరఁగా వేణుధ్వజుల జగంబు
లకు సంతసమ్ము గల్గఁగఁ జేయుచుండంగ నంబరంబునఁ బోవునట్టి మేఘు
- ఆ. మల్ల స్వనము వినుచు శ నమృహాత్ముని మీఁటి
చనఁగనోడి నిలిచి శ తనదుతనువు
నాతపత్రమువలె శ నతనికి నమరించి
యనుగుణముగ నులుముచును ముదమున. ౧౨౪ 1991
- చ. తనురుచి నాశ్రితాపహృతిఁ శ దద్దయు నుద్దిగ నొప్పు వాసుదే
వునిపయిఁ బుష్పవర్షమును శ బొంకముగాఁ గురియించెడుం గదే;
వినుము యశోద! నీసుతుఁడు శ వింతగ గోపకయుక్తిఁ గ్రీడలం
దనినెడు నేర్పుకాఁ డగుఁగదా? యల కృష్ణుఁడు సంతసంబునన్. ౧౩౪ 1992
- తే. అధరబింబంబునన్ వేణువట్టె చేర్చి
తానె కల్పించినట్టి యుత్తమములై న
స్వరవిశేషంబులం బెక్కుఁచందములుగఁ
బూని వాయించు నవసరంబునను వేడ్క. ౧౪ 1993
- చ. హరిహయశంకరుల్ విధియు శ నాదిగఁగల్గు సురేంద్రు లాధ్వనిఁ
గరము వినంగఁ గంతములు శ గ్రక్కునవాల్చి మనంబులన్ గడుఁ
స్థిరతను గాంచజేసి విని శ ధీరులు నయ్యుఁ దదీయభేదముల్
వరుసఁ గనంగలేక తడఁబాటును బొందుదు రేమిచిత్రమో? ౧౫ 1994
- క. ధేనువుల ఖరక్షోభం, బూనక యుండంగ గోకుళలోర్వికి ధ్వజమున్
మానితవజ్రంకుశబిస, సూనాదిక చిహ్నములను శ శోభిలి మణియున్. ౧౬౪
- క. అనుపమములు నగు నిజపద, వనజదళంబులను గూర్చి శ బాధ యుడుపుచున్
వన గజరాజ సమగమనమున వేణువు నూడుచున్ విమోహనలీలన్. ౧౬
- క. పరికింప మనోభవగురు, పరితాప మొసంగు నడకఁ శ బరమంబు మనో
హరమునగు వీక్షణంబుల, నరుదుగఁ గన్నడఁగ భూరుహము లటు మనమున్.
- ఆ. కదలకుండ మోహ శ మొదవుటఁ గ్రొమ్ముడి, వీడుటయును నీవిగూడ సడలు
టయును దెలియఁజాల శ మయితిమికద చెలు,లార! యిది విచిత్ర శ మారయంగ.

- సీ. గుఱుతుపడంగను శ్రీ గోవుల లెక్కింపఁగూర్చిన సన్మఱికూటభాసు [ల
ర మగుహారముఁదాల్చి శ్రీమమత నాయాచోట్ల వానిలెక్కించుచుఁ శ్రీ బరిమళము
సలుఁగడలం జల్లుతులసిహారముఁ దాల్చి యనుఁగొమ్మిత్తుని దగునంసముపయి
బాపఁచువుఁ గదియించి శ్రీ పద్మాయతాక్షుండు వేణుగానమ్మును శ్రీ వేడ్కఁజేయు
తే. నవసరమ్మునఁ గృష్ణసాగరవనితలగు, హరిణు లావేణునాద మొయ్యన స్వచిత్త
ములను మ్రుచ్చిల గృహములఁ శ్రీ గలుగునాశ,లను వదలి గోపికలరీతి శ్రీ నధికభక్తి.
- క. సుగుణగణసాగరుం దై, తగు శ్రీహరి వెంటనంటి శ్రీ తత్పరమతిఁ జ
క్కఁగ నిల్పియుండి నవి స్వీయగతుల్ విడనాడి యిద్ది శ్రీ యద్భుతముకదా? ౧౯
- క. అనఘాత్మి కా! యశోదా! వినవమ్మా కుండకుసుమశనిసరమ్మున విం
తనుగూర్చు హారమును దాల్చిన వేషము చూడ నతివిచిత్రము తోడన్.
- క. తనమిత్రులకుఁ బ్రహర్షంబును గూర్చుచు నందరాజపృథ్వుడు గోగో
పనికాయము నేవంప యమునచెంత విహారమోదరమున నుండుతఱిన్. ౨౦
- క. మలయజంబుస్పర్శంబున, వెలనెడు నమ్మందపవనవీరుండు హాయిం
గలిగించుచు వీచెడు; సిద్ధులు గంధర్వాదులెల్లఁ శ్రీ దోరపుభక్తిన్. ౨౦౪ 2003
- క. పరిమళ సుమవర్షంబుల, గురునుతులక వాద్యములను శ్రీ గోమలగీతో
త్కరముల వలగొని నేవింతురుగాదె? తదాత్మలగుచు శ్రీ దోయజనాభున్. ౨౧
- సీ. గోవర్ధనమునెత్తి శ్రీ గోపాలకులకు గోవులకును హితమును శ్రీ గలుగఁజేసి
వచ్చెడు శ్రీకృష్ణ శ్రీ వర్తమునందు బ్రహ్మాదివృద్ధులు స్వకీయాంమికమల
ములకు నమస్కారములను జేయుచునుండ సాయంతనంబున శ్రీ సకలగోధ
నమునొక్కటిగఁ జేర్చి శ్రీ విమల వేణుధ్వని నొనరించుచును దనశయనుచరు లొగి
తే. గీర్తి బాడుచునుండంగఁ శ్రీ గేవలప్రమదమునం గనుమాదృక్మమలములకును
సంతసము గల్గఁజేయఁగలభాలి ధేను,ఖురరజోవృతహారుడై శ్రీ త్వరగ గనుచు.
- క. మాకుం గలవాంఛితముల, వేకూర్పఁగఁ గోరి నందుభీరువుతనయుం
డొ కృష్ణకీతకీరణుండు, గోకులమున కేగుదెంచు శ్రీ గోపతిపాగడన్. ౨౩ 2006
- తే. కనకకుండలకాంతులు శ్రీ గ్రమ్మియున్న
యట్టిచారుకపోలంబు శ్రీ లలరఁ బక్క
బదరఫలపాండిమముగన్న శ్రీ వదన మొప్పు
సుంత మదయోగవిహ్వలాశ్వులు చెలంగ. ౨౩౪ 2007
- క. నెచ్చెలులకు మానము దగ,నిచ్చుచు వనమాలి పూర్ణగమ్యుగలక్షుగతిక
హెచ్చుగఁ బ్రసన్నదర్శనమిచ్చుచు ప్రజవాసితాప శ్రీ మెల్ల నడచుచున్. ౨౪
- క. ద్వీరదాధిపతిహరణ మటు, సురుచిరగమనం బదెంతో శ్రీ సొంపుగులుక సుం
దరమూర్తి బలుడు ముచ్చట, నరుదెంచు దినోత్థతాప శ్రీ మడఁగించుతమిన్.

- క. సాయంసమయంబున మా, కేయడఁ గలుగంగరాని యెలమిఁ గలుగునం
చాయంగనలెల్లను హరి, యాయాక్రీడలను భక్తి యధికంబగుటన్. ౨౫
- ఆ. ఇష్టమున్న యట్టులే పాడుచును మనో, జీవితములనెల్ల శ్రీవరుపయిఁ ద్రు.
జొనిపి తన్వయముగఁ శ గనబడ సకలంబు, బగలు క్రీడలొగిని సలుపుచుం

ము ప్ప ది యా అ వ య థ్యా య ము.

—౦౦ వృషభాసురసంహారము. ౦౦—

- క. అరుదెంచె నొక్కనాఁ డా, హరియుండెడుమంద కొక్కయసురుడు కడుభీ
కరకాయుడు వృషభాకృతి, ధరియించియె మాపురం బుదాత్తముకాఁగన్.
- చ. ఖరఖరఘట్టనంబులను శ గ్రక్కదలన్ ధరఁ జేయుచున్ గడున్
బిరుసుగ అంకెవైచుచును శ బృథ్విని జీల్చుచుఁ గాల్గతాపునన్
నిరుపమవాల మొక్కగతి శ నిక్కఁగఁజేయుచు వాడులై మహా
త్తరములు నైనశృంగముల శ తాపులవప్రము లూడఁ జిమ్ముచున్. ౨ 2013

- * తే. అప్పడప్పడు సుంత రసంత మూత్ర
మును బురీషంబు వదలుచు శ భూరిభీతి
కలుగునట్టులు తెప్పలు శ గదలకుండఁ
గాంచుచున్ మంద కేతెంచె శ గడురయమున. ౨౪ 2014

- చ. దనుజునిఱంకె శ్రోత్రములదాపునఁ జేరిన నాలగర్భముల్
వనితలగర్భముల్ సమయ శ భంగముగాఁగను స్రావపాతముల్
గను; మఱి వానిమాపురముఁ శ గాంచి మహిధరశృంగశంకచే
ఘనములు వ్రాలుచుండు నిటు శ గన్నడు నాదనుజాధముండు రాన్. ౪ 2015

- క. వానివిమాణాగ్రంబుల, గానం బడుతీక్షణతఁగని శ కడు భీతిల్లం
బూనిరి గోవులు గోపిక, లాననములు పైకినెత్తి శ యకటా! యనుచున్. ౪౪

- క. గోవులు భీతిలి మందను, వే వదలి తమంతపాతె; శ విహ్వలమతులై
శ్రీవాసుదేవ! కృష్ణా! గోవిందా! నీవె దిక్కగుదు మా కెల్లన్. ౫ 2017

- క. అని యాహరి చెంతకు నా, వనితలు పూరుషులు పోవ శ భగవంతుం డా
ర్థినిబొందు గోకులమ్మం, గని పాఱకు డనుచు వారిశకలత యుడుపుచున్. ౬

- మ. సురవైరిం గని యొరిమూఢ! కుమతీస్తోమాత్తమా! భీతిచే
బరుగుల్ వాతెడు వారితోడఁదగునే శ పంతంబు దుష్టాత్ములై

* “కించిక్కించిచ్చకృష్ణంచక్” అని మూలము.

శాంభాగ—30

ధరఁ బీడించెడు క్రూరభావములచేతం బొల్పు నీవంటియా

శరులం దాఁకి బలంబు దర్పమును నాశంబొందఁగాఁ జేయుదున్. ౮౫ . 2016

*క. అనిపిలుచుచు వానికే గ్రుధ, జనియింపఁగ మిగులఁ జేయఁజాలు తలములకా
ఘనఘజము లప్పలించుచు, నని సేయఁగ మిత్రదనుజు శ నంసమునందున్. ౮

క. వ్యాళాంగమువలె నిడుపుగఁ, గ్రాలెడు తనహస్త మునిచి శ కడఁగి నిలిచె; గో
పాలుఁడు తనకుం గ్రోధం, బాలాగునఁ బుట్టఁజేయ శ నత్యుద్ధతుఁ డై. ౮౫

చ. ఖరముల వై నరాపిడుల శ ఊఁడి నగల్గుచు మింటనున్నయా
గురుతరమేఘమాలికలు శ క్రూరతవాలము నిక్కితోల స
త్వరముగఁ బాఁటి పోస హరితదార్కొనఁ బోయెను రాక్షసుండు భీ
కరతరశ్శృంగకోటులు తగఁగ మును డీకొనునట్లు నిల్పుచున్. ౯ 2022

ఉ. కన్నులు రక్తపూరములు శ గ్రుష్టుఁగ తెప్పలువ్రాలకుండ నా
పన్నశరణ్యుఁ డాహరిని శ భద్రదు నెన్నక లోచనాగ్రదృ
ష్టి నైఱిఁ గృష్ణువైఁ బఱిపి శ జిష్ణునిము క్తమహాశనిక్రియకా
గ్రన్నన మార్కొనెక; గపటకల్పితమానవరూపుఁ డత్తఱిన్. ౧౦ 2023

క. వానివిషాణంబులఁ గైఁ, బూనికమైఁ బట్టుకొని విభుత్వము తగఁగా
నేనుఁగు మఱియొక ద్విపమును, దా నెట్టెడుభంగితోఁజుదర్పం బడఁగన్. ౧౦౫

క. పదునెనిమిదియడుగులు ముద, మొదవఁగ వెన్నకును ద్రోసేనుర్విబడఁగఁ గ్రూ
రదనుజుఁడు పిఱిందికిఁ ద, న్నదయత హరిత్రోయనప్పు శ డతివేగమునన్. ౧౧

సీ. మరలలేచి క్రుధకా సమస్తాంగములు చెమర్పంగ నిట్టూర్పులు శ పర్వవాఱ
నొడలు తెలియకయే శ యుద్ధతిఁ జనుదెంచె; భగవంతుఁ డావృషభంబు మరలఁ
జనుదేర. శృంగములోఁసరగునఁ జేఁబూని కాలఁద్రొక్కుచు నేలఁగూలఁ ద్రోసి
యార్ద్రప్రముఁ బిండునట్లుగఁ బీడించి శృంగమూడఁగఁ దీసి శ యెనుఁగువేడ్క

తే. దాన నడఁచెను వాఁడును శ ధరణిఁ గూలె

రక్తధారలు వెడల మూత్రము పురిష

మట్టె వెడలంగ హస్తము శ లంఘులు త్వరఁ

దన్నుకొనుచును దిరిగెడు శ కన్నులొప్ప. ౧3౫

2026

క. మరణావస్థల నొందుచు, నరిగెకా జమునింటి కట్టు శ లసురుఁడు చావకా
సురులు హరికా వినుతించిరి, విరులకా గురియించుచుకా బ్రవిమలమనసులన్.

తే. వృషభతనుధారియౌ దానవేంద్రుఁ జంపి

స్వజనసంస్తూయమానుఁ డై శ భ్రాతఁగూడి

* “రిలకజ్జేన కోపయక, నఖ్యురంసే భుజాభోగం” అని పూర్వము,

గోపికానయనోత్సవం శ్రీ దై పరాత్ప

రుడు ప్రవేశించె మందను శ్రీ గడు ముదమున. ౧౫

2028

క. ఋతుసురుఁ డిటు హరిచే, శిక్షింపం బడఁగ నతివిశిష్టక్రియుఁ డై
యీక్షితి వెలసెడు నప్పుద్మాతుని చరితంబు నెల్ల శ్రీ నాత్మఁ దలఁచుచున్. ౧౫౪

క. దేవర్షియైన నారదుఁ, డావిధమున్ గ్రూరమతికి శ్రీ నాకంసునకున్
దా వినిపించెడు కోరిక, మై పసుధకు నేగుదెంచి శ్రీ యాభూమిపతిన్. ౧౬

చ. కనుఁగొని యిట్లుపల్కె; నలకనన్య యశోదకుఁ బుట్టె దేవకీ
తనయుడు కృష్ణుఁడౌ బలుఁడు శ్రీ ధారణి నాయక రోహిణీసుతుం
డని తలపోయుమా! మది భయంబుతగ్గ వసుదేవుఁ డాత్మమి
త్రున కలనందభూపతికి శ్రీ రోహిణి సూనుని గృష్ణు నిచ్చెఁజూ. ౧౭ 2031

ఉ. ఇల్లడఁగా నిడె సుతుల శ్రీ నిర్వర, వారలచేతనే మహి
వల్లభ! నీవుపంపిన ప్రభావసమగ్రులు సేవకుల్ ధర్మ
ద్రైశ్యగఁ జేయఁగాఁ బడిరి శ్రీ ధీరులు వారిపు డేపుమీఱ వ్రే
పల్లియ నున్న వా రనెడుపల్కులు నారదునోట వెల్వడన్. ౧౭౪ 2032

మ. విని యాభోజవిభుండు స్వేంద్రియము లుద్వృత్తి గలంగఁ రుష
గొనియె దద్వసుదేవుఁ జంపుటకుగాఁ శ్రీ గ్రూరాసి; దేవర్షి యా
తని వారించెను భావికాలగతిచేతం బ్రేరితుండై; మృతిం
దనకుం గూర్తురు వాసుదేవులను దాతృర్యంబునం గంసుడున్. ౧౮౪ 2033

తే. దేవకీవసుదేవుల శ్రీ దృఢములైన, లోహపాశంబు లిడి చెఱులోన నునిచె;
నారదుడు చనినంత భూనాయకుండు, కేశిదానవుఁగని బలకేశవులను. ౧౯౪

క. గోకులమునఁ దగువారిని, బోకార్పమ యపుడె నీవ్రశపోయి యనుచు ను
ద్రేకించిన కోపంబున, నాకంసుడు పనిచి యంత శ్రీ నాతురుడగుచున్. ౨౦ 2035

సీ. చాణూర ముష్టిక శ్రీ శలతోశలాదిక ప్రభృతుల మంత్రుల శ్రీ బరమమాన
వంతుల మఱియు మానవంతులఁ బిలిపించి పలికె నట్లనుచు వాక్రౌఢిమమున;
వీరులై తగినచాణూరముష్టికులార! వినుడు నావచియించు శ్రీ విధము; మీర
లానకదుందుభి శ్రీ యాత్మజుల్ రామకృష్ణులు నందుమందను శ్రీ జెలఁగుచున్న

ఆ. వారలంట; మఱియు శ్రీ వారలిద్దఱు నాకు, మృత్యువనుచు దైవ శ్రీ మేర్పఱిచెను
వార లిప్పురంబుఁ శ్రీ జేరరా మల్లయుద్ధంపులీలమై వశధింపవలయు. ౨౩ 2036

క. మల్లాహవరంగంబున, నెల్లెడలన్ స్తంభవితి శ్రీ నెత్తుగఁ దగి సం
పల్లితములగు మంచము, లుల్లసీలం జేయుఁ డందు శ్రీ నొప్పెడు స్వేచ్ఛన్. 2037

క. పౌరులును జానపదులును, జేరి కనుఁగొనఁగ వచ్చు శ్రీ జిత్తములండుం

గోరన గతి మల్లాహవ, మేరీతి సాగునొ యది యిదియేయనుచున్. ౨౪ 2038

*క. మ్రతమంతుండ వోమావటి, హిత ముపదేశంతు నీకు యెప్పుడు నత్తు
ద్ధత దుండముకొస గండ, ద్వితయంబున మదజలంబు యెల్లివిరియగన్. ౧ 2039

తే. కువలయావీడ మనుపేర యక్షిణి వెలయు, దాని రంగస్థలంబున యద్వారమందు
ముద్దరముతోండముననుండభూరిభయము, కలుగునట్లుగ నిలుపుమాకరివరమది

క. వసుదేవకుమారులు రాగ సత్త్వ ముప్పొంగుచుండఁ య గాఁ జంపఁ దగున్
వెననని శాసించెను మఱియు సుశయమునొందు వానియుల్ల మెటుఁగుటన్. 3

ఆ. వానిసంశయంబు యవదలింపదలఁచి యందున్నవార లెల్ల యనొగి వినంగఁ
బలికె దుర్జితయగు యార్థివవర్షుండు, వినుడు సభ్యులార! యంతవార్త. 3౪

క. వినఁదగు నయ్యది పదిలము, గను మదినిల్పంగఁ దగును యగాదనక మనం
బునఁ జర్చింపందగు నాకును బంధువులందు మిగులఁగోపము గల్గన్. ౪ 2043

క. చెలిమిని బోదోలంగఁ, గలకారణ మెటుకవటతుఁ యగంజేక్షణ శ్రీ
విలిసితయు నొచు భాగ్యంబులనొప్పు మదీయజనని యపూజ్యచరితయా. ౫ 2044

సీ. ఒకనాడు హర్ష్యంబునకుఁ జెలువంబుగా నమరించియున్న యుద్ధానమందుఁ
దిరుగుచుండెను మందఃమరుదర్శకులు పీచుచుండంగ నాతోటనొప్పుచున్న
యట్టియశోకపూఁగావనీజంబులు వకుళపున్నాగముల్ యసకలభాగ్య [చుండె
ముల నొప్పియుండఁ దేటలు గుంపులుగఁ గూడి నలుదెసలఁ దమిఁజెలఁగు

తే. గోకిలంబులు చక్కఁగఁగూయుచుండె, వనమయూరాళి పింఛముల్ వఱల నాడు
చుండె గవులును స్వేచ్ఛలనొప్పుచుండె, జూడఁజూడంగ వనమదిసొంపుగాంచె.

క. అదియు వసంతర్తువుగాఁ, ముద ముదవఁగఁ జేయుచుండె యభూరుహములు ప
చ్చదనంబునఁ దగి చూడంగఁదగియె యుండెను నితాంతఃకాంక్ష జననియున్.

చ. పతియె పరాత్పరుం డనుచు యభావమునందుఁ దలంచుచుండు సు
ప్రత యగుఁగాన నార్తవము యవాయఁగ స్నానముచేసి మేను ర
త్నతతుల నొప్పుభూషణయంతంబయి భాసిలనుండి నాథునిన్
మతిని దలంచె గోర్కిదగ యమానని యిట్టితలంపు నొందగన్. ౬౪ 2047

క. వని నందొక గంధర్వుడు, జనులకుఁ గన్పడకయుండు యచాడ్పున ద్రమిడుం
డనువాడు తిరుగుచుండెను, వనితామణి నాదుతల్లి యవాంఛం గొనుటల్. ౯

క. తనమది నెఱింగె నాతడు, జనులహృదంతరములందు యజ్జడలఁచు వా
ని నెఱుంగఁజాలు గావున, వనితాశయ మెఱిగి కామభాధితుఁ డగుచున్.

* "౨౫-వ శ్లోకమునుండి యధికపాఠమునకుఁ దెనుగని యెఱుంగఁదగు. నాగరపుస్తకమున
స్థానములు లేవు.

- క. నాతండ్రి యుగ్ర సేనుని, దౌతనువుం దాల్చి సుస్థితాలాపములుకొ
 ప్రితిని గూర్చెడుమాడ్కులు, నాతీరున నుండఁ జేరె శ నంతికమునకున్. ౧౦
- తే. వీడు గంధర్వుడే పతివేషధారి, యనుచు నెఱుంగక పతిగనె శ యాత్మ నెంచి
 వానిగూడియె వివారిం చెప్పనమునందుఁ గామ ముప్పొంగఁ దెలియని శారణమున.
- క. అవ్వల నాజననియు వాఁ, డెవ్వఁడో యని నిశ్చయించి శ యింతని యనఁగాఁ
 నెవ్వనికిం దోఁచని యా, నెవ్వగ పాలయ్యెఁ గలఁగె శ నేత్రము లపుడే. ౧౧
- చ. మనసు గలంగ నిట్లనియె శ మందమతీ! శత! నీ వెవండవో
 పని యిది యార్యగర్వితము శ పాపఫలప్రదముం బొనర్చి దు
 ర్జనుడవె యైతవం చడిగెఁ శ జాల భుజాబలశాలి యాతఁ డి
 ట్లనియెను మంచిమాటల మహాద్భుతి నూఱడిలంగఁ జేయుచున్. ౧౨ 2055
- సీ. అబలామణి! నాదు శ నన్వయ మడిగితో? గంధర్వుకుల మగుఁ శ గాన దేవ
 తాసమానుల మనఁదగుదుము; కీర్తింప మునుదేవతాధీశు శ ననుచరులము
 మీవంటిమనుజ కామినులకు మేమన్న సులభులమే గాము శ సుదతి! యేల
 యందువో మానవు శ లాధిజరావినాశాదుల కర్హులే శ యగుదు; రమరు
- ఆ. లట్లుకారు; కాన శ నంతర మధికమా, ననిన దాని కాగ్రహంబు పూని
 నవయవములు గలఁగ శ ననియె నాతనితోడ, నిట్టి దుష్టకార్య శ మీవొనర్చి.
- క. ఊరకయుండక మఱియును, నేరుపుమీఱంగ నన్ను శ నెమ్మి గనంగా
 నోరి! చేయం జూచెద, వౌరా! నీతలపు నెట్టిదగునో యెఱుంగఁజూ! ౧౩
- క. సుకృతంబునకుం బాపము, నకు సాక్షులుగాఁగ జీవనము భూమ్యగ్నుల్
 ప్రకటానిల మభ్రంబును, వికర్తనాబ్జారిదిశలు శ వెలయుచు నుండున్. ౧౪ 2056
- క. కాలము ధర్మము సంధ్యలు, నాలీలం గాంచుచుండు శ నన్నిటి వీనికొ
 దూలించి దురాత్ముడవై, బాలిశ! నన్నిట్లు తీవ్రపాపాన్వితగన్. ౧౫ 2057.
- క. ఒనరించితి; హస్తీ మదంబున నేమియుఁ దెలియకుండ శ భూరివనమునం
 గనుపట్టుపంకజాకర, మును గలఁచినరీతిఁ బాపమునఁ గలప్రీతిన్. ౧౬ 2058
- క. మలిన మన నెఱుంగ కుండిన, కులకాంతను నన్ను మదిని శ గోరికమీఱకొ
 మలినాత్మగఁ జేసితివే, పలుగాకీ! త్రిదశవర్యపటలాధముఁడా! ౧౭ 2059
- తే. ఇట్టి యపకారమును జేసి శ యెట్లు మరల
 నూఱడించెద; వని పల్కు శ చున్న సాధ్వీ
 గాంచి ద్రమిడుండు భీతిల్లి శ కనలి శాప
 మిచ్చునో యని శంకించి శ యిట్టులనియె. ౧౮ 2060
- క. సారసనేత్రా! మానవ, నారిమణులందు దేవనాథుల కగువ్యా

- పారం బిది క్రమమే యగు, నారయ విబుధాంబుజాక్షులందు నరులకున్. ౨౦
- క. రతే లభియించినఁ గ్రమమే, గతి నొ? నది న్యాయహితముఁ గాకుండుఁ జూమి!
శతపత్రరుచిగంధీ!, సుతుఁ డుద్భవమందు ముందు ఁ సూన్యత మిదియా. ౨౧
- క. నావీర్యము వ్యర్థముగా, దేవిధమున నెంచిచూడ ఁ నింతి! బుద్ధి
ప్రావీణ్యముగల్గి మహా, శ్రీవిలసితుఁ డగుచు సుతుఁడు ఁ చెలఁగుం జమ్మి. ౨౧౫
- తే. మఱి మహాత్మాహాయుక్తుడౌ; ఁ మాట నాది
యెత్తఱిని వ్యర్థమే కాదు ఁ బిత్తఱి యన;
యశముగన్నట్టి నాయవ్వు ఁ యతశయక్తు
ధను వహించెను వ్రతభంగమునకు నాత్మ. ౨౨ 2064
- క. పాతే ప్రత్యము దుర్లభః, మేతఱి నే నట్టిది యిట ఁ నిట్లయ్యె నటం
చాతతతాపము గ్రమ్ముట, నీతి సదాచరణము లిడి ఁ నీవు కుమతీవై. ౨౨౫ 2065
- క. పెద్దలుపోయెడు పథమును, దద్దయు దిగనాడి యిట్లు ఁ తప్పొనరిచి నా
యొద్దఁ బ్రగల్భము లాడెద, విద్వరితముచేతఁ గలుగునోదొ తెలియుమా! ౨౩
- చ. తనయుఁడు వాడు సద్గుణము ఁ తన్నెడఁబాయఁగఁ గ్రూరచిత్తుఁడై
పసులను వేనిఁజేయఁ గడుఁబాపమువచ్చునొ వానిఁ జేయుచున్
మునిసురభూసురోత్తమసూమాహసమాదృతి గాంచలేక దు
ర్జనుఁ డగునంచుఁ బల్కుచు రుషం దగియుండఁగఁ గాంచి యాతఁడున్. ౨౪
- తే. ఈపురంధ్ర శపించు నంతచెన్ని పలికె;
వాడు నీబంధుజనులకు ఁ వైరియగును
గామినీ! యంచు పలికి వేగమె కనుంగొ
నఁగఁ దరముగాక చనియె; జగననియు నంత. ౨౫ 2068
- చ. కనఁబడకుండ వాడరుగఁ ఁ గా యశమొందిన దౌట వార్తదా
ని నొరుల కించుకేఁ దెలియఁనేరనిరీతిని దాచి యింటికిం
జనియెను; గర్భభారమున ఁ శ్రాంతి వహించిన నాదుతల్లి నన్
గనియెను యుక్తకాలమున ఁ గాథను దీనిని నాకు నాదృశిన్. ౨౬ 2069
- క. నారదముని భగవంతుఁడు, చేరంగఁ బిల్చి చక్కఁ ఁ జెప్పెన్; నాఁడే
యారంభముగా బంధుల, వైరులఁగాఁ దలఁచుచుండువాడం జుండీ. ౨౭ 2070
- క. ఎవ రెవరు బంధుసంతతి,ని విరోధిగ నన్ను సతమునెఱిఁ దలఁతురొ వా
రిని ద్వేషింతును వారును, నను ద్వేషించుటయు మీమనసులే యెఱుఁగున్.
- సీ. ఉగ్ర సేనుఁడు దురుద్యోగి; దేవకుఁడు దురాశయుం డగు; ధూర్తుఁడగును జుండి
వసుదేవుఁ; డిట్టిండుఁ వారిబంధువు లగుదురు; గాన వీరలఁ ఁ దొడరించు

- దోషమబ్బదు నే సుతాడను గంధర్వన కుగ్రనేనునితనాయుడను గాను
కనుకనే వసుదేవతనయుల నిర్వృత వధియింపుఁ డని పల్కు శ వాడఁ గఠిన
తే. తరముగా; బలవంతమా శ కరివరమున
బాలురను జంపఁజేసియే శ పరమునందు
యమునకుం బూజఁ గావించు; శ నవల వారి
జనకుఁ డాదిగఁగలవారు శ సమయఁగల్గురు. 3౧ 2072
- క. అరితనయులఁ జంపించెడు, తరుణంబున నుగ్రనేనఁ ధాత్రిపతి య
క్కరణిఁ వసుదేవుండును, బరికింతురుగాక! నందఁపార్థివుఁ డట్లే. 3౧ 2073
- తే. దేవకుండును యాదవుల్ శ తీవ్రశక్తు
లైన గోపాలకులు వారి శ ననుసరించి
యుండు వారలు శోకాశ్రు శ లుడుల నున్న
నయనములఁ గాంతుగాక! యాతనయుల మృతి. 3౨ 2074
- క. మనదేశములందుం గల, జనులను దత్తైస్వరభూరిసంగరమును జూ
డను బిలిపింపుడు వేగమ, యనిపల్కిన మఱియుఁ గంసుఁ శ డాహస్తిపకున్.]
- *క. పరికించి మహామాత్రా!, కరివరమును ద్వారసీమఁ శ గదియించి వెనక్
బారిపుచ్చు జేయుమా యా, యిరువుర వసుదేవసుతుల శ నెల్లరుఁజూడన్. ౨౫
- క. రాఁగలచతుర్దశి ధను,ర్యాగము శాస్త్రోక్తిరీతి శ నారంభింపం
గాఁ గడు శుభములు గల్గును, సాగింపుడు దాని నట్లే శ సాధువు లలరన్. ౨౫౪
- క. వరదుండగు రుద్రునకున్, నిరుపమునకు వివిధభూత శ నికరేశునకుం
బరితృప్తిగ మేధ్యపశూ,త్కరమును విశసంపుఁ డనుచుఁ శ గట్టడఁ జేసెన్. ౨౬
- తే. అర్ధతంత్రజ్ఞుడైన భోజావనీశుఁ
డంత యదుపుంగవుండయి శ యమలచిత్తుఁ
డైన యక్రూరునిం బిల్చి శ యతనికరముఁ
దనకరంబునఁ గదియించి శ తగ వచించె. ౨౭ 2079
- క. దానపతి! యక్రూరా!, మానస మాదృతి దగంగ శ మైత్రి నెఱుఁగఁ
బూనుము కార్యం బొక్కఁడు, నీనుండియే కాఁదగినది శ నేడు కలిగెఁజూ!
- ఆ. వృష్ణికులజులైన శ వీరులయందును, భోజన్యపులయందుఁ శ బోలఁ దలచు
నిన్ను మించు నట్టి నెయ్యుడు వేటొక్కఁడుండఁ బోడు నమ్ము శ మోమహాత్మ!
- చ. తలడుగ గొప్పకార్య మది శ తాఁ దనయంతన కల్గె; నాకు ని
మ్ముల సఫలంబు చేయఁదగు శ ప్రోడవు నీవని తోఁచె గావునన్

జలరుహనాభు విష్ణు బలశాసనుఁ డెంతయు నాశ్రయించి స

త్ఫలమును బొందినట్లుగ నె ి భారతరంబగు కార్యసిద్ధికై. ౨౯

2082

క. నిను నాశ్రయించినాడను, బని యది యేమందువేమొ ి పసుదేవుసుతుల్
కనఁబడుదురు నందప్రజమున వారలఁ దోడితేరఁ ి బొ మ్మచ్చటికిన్. ౨౯౪

చ. అరదము దీనినెక్కి చని ి యానకదుందుభిపుత్రయుగ్గ మీ
యరదము నెక్కజేసి ప్రియశూరగఁ దోడ్కొని రమ్మ; పొమ్ము స
త్వరముగ; విష్ణుసంశ్రయులు ి దానవవైరులు నైనదేవతల్
ధరణిని బుట్ట వేడిరట ి దానవవైరి జనించె నట్టులే. 30౪

2084

క. ఇరువురు వారలు మృత్యువు, లరయంగ నాకగుదు రనుచు ి నారా్య! మునుచే
సిరి నిశ్చయం బటంచుకొ, సురముని తెల్పంగ వింటి ి సురలపలుకులన్. 30

క. పరికింప నెంచినాడను, త్వరగాఁ జని నందగోపతతితో నాయి
ద్వరఁ దోడితెమ్ము కాన్కల, ధరణీశున కిడఁగఁ దగువిధంబున వారల్. 30

క. కొనివత్తురు; వారలతోడను దేవకొడుకు లిచ్చటం జేరం గా
లునిబోలుకుంజరముచేతను జంపింతును నితాంతదర్పం బలరన్. 30౪ 2087

క. ఒకవేళ దానిఁ దప్పించుకొనిరిపో యశనులట్లు ి శోభిల్లుచు నె
ట్టికడల నపజయ మొందని, ప్రకటపరాక్రములు మల్లరాజు లలరుటన్. 3౨

క. వారలచేఁ జంపించెద, వారిర్వురు మృతినబొంద ి పసుదేవాదుల్
ఘోరాత్రిం గాంతురు; మఱి, వారిం దద్భంధువులను ి బట్టి వధింతున్. 3౨౪

తే. భోజులను వృష్టిదాశార్వాముఖుల మఱియు
వృద్ధుడయ్యను రాజ్యంబు ి నేలఁగోరు
చున్నయట్టి నాజనకు నాయుగ్ర సేను
నతనిసహజన్తు దేవకు ి నితరరిపుల. 33౪

2090

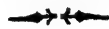
క. పరిమార్చెద నోసఖుఁడా!, తరువాతక గంటకరహిత యగుం జువ్వి!
ధరణి యిది జరాసంధుఁడు, గురువగు; ద్వివిదుండు సఖుఁ డగుకొ మిగులంగన్.

సీ. నరకుండు బాణశంబరులు నాయం దెపున్నేహంబు నెంతొయుంచిన మహాను
భావులు నగుదురు; ి వారలఁగూడి నే నమరులయెడఁ గడునాదరంబు
గలిగిన రాజుల ి ఖండించి యీభూమి ననుభవించెద మోదశమలరుచుండ;
నీవిధమెల్ల నీరవెఱిగి బాలకులగు రామకృష్ణులఁ గొనిరమ్ము; మిమ్ముఁ

తే. జంపుదు రటంచుఁ జెప్పక ి చాపయాగ
మును గనుంగొన యదుపురమునఁ జెలంగు
సంపదలఁ జూడఁ దగునని ి చక్కఁ దెలిపి
తోడితెమ్మని పల్క నకూర్కుఁ డపుడు. 32

2092

- చ. మనుజవరేణ్య! స్వీయమృతిమార్జన మొప్పుగఁ జేయుపొంటెని
చ్చను దలపోయు టీయది ప్రళయస్థమనం దగియున్న దైనను
జను లొనరించుయత్నములఁ జక్క ఫలింపఁగఁజేయు దైవమే
యనఁదగు సిద్ధ్యసిద్ధుల నహంకృతిమాని సమత్వ మొందుచున్. 3౮ 2093
- చ. జతనము చేయఁగావలయు శత్రువులపై మనుజుండు నెప్పుడొ
జతపడుకోర్కె యెవ్విధిని శాగక దైవముచేత నిష్ఫలం
బతిశయకష్టదంబు నగునట్లుగఁ జేయఁబడంగ మాన కా
వితమునఁ బెంచుచుండు నిది శివతగదా తలపోసి చూచినన్. 3౮౫ 2094
- క. తనయత్నము ఫలియించిన, మనమున హర్షించు వేటు శివార్థంబైన
గని శోకించును; నే నో, జనవర! నీశాసనంబుఁ జక్క నొనరుతున్. 3౯ 2095
- చ. అని పలుకంగఁ గంసుఁ డతిహర్షము నొందుచు నాతని జనం
గను నెలవిచ్చి తక్కుగలకార్యధురంధరు లైనమంత్రులం
జనుడని పంపి యంతిపురి శివకృతి కేగెను రాజశాసనం
బును గొని వారలెల్లరును బోయిరి స్వస్వనిశాంతముల్ గనన్. ౪౦ 2096

ము ప్ప ది యే డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి కేళిదానపు వధించుట.

- ఉ. కంసమహిధవుండు మురఃఘస్తరుఁ జంపఁగఁ బంపియున్న యా
మాంసలకాయుఁ డాయసుర శత్రువుండు కేళి యనంగ ఖ్యాతుడై
హింస యొనర్చుకార్యమున శత్రుయ నాదృతి పూని ఘోటకో
త్తంస మనంగఁ బొల్చి ఖరదారుణాఘట్టన ముర్వి నేఁచగన్. ౪ 2097
- చ. మెడపయిఁ బొల్చువెండ్లుకలు శివంటఁ జరించెడు మేఘపంక్తుల
బడలువడంగఁజేయ నటఁ బర్యేడునట్టి విమానసంతతి
విడివడఁజేయ నొక్కమొగి శివేగమ నిక్కంగ భూరిహేషుల
బుడమి గలట్టిప్రాణుల సమూహము భీతిలి పాఱఁజేయుచున్. ౫ 2098
- *[చ. కనులు విశాలముల్, మొగము శివస్వరూపుఁడై బిలంబునాఁ గనుం
గొన వికటంబుగా, గళము శివగొప్పది నీలమహాంబుదంబు నాఁ
దనువు చెలంగు నాశయము శివదారుణమైతగుఁ గంపవాంఛితం
బును నెఱవేర్చు పూన్కియును శివలగఁ గల్గినకేళి యేగఁ దాన్.] 2099
- చ. గురుతరహేషుల బెలుచ శివకులమెల్లను భీతిలంగ ని
ర్భరగతిఁ జేయుచు మఱియు శివజలోమవిచాలనంబుల

* అధికపాఠశ్లోకమున కిది తెలుగు.

శాంభాగ-31

బరిచలతాంబుదంబుగ నశభంబు గనంబడఁజేయుచున్ మహా
మురదనుజాంతకున్ సమరభూమికిఁ బిల్వంగ నట్టై రోయుచున్. ౨

2100

చ. తనదుపరాక్రమంబు విదితంబుగఁ జేయఁ దలంచి యున్న కే
శిని భగవంతుడైన సరసీరుహనేత్రుడు కాంచి గోకులం
బునఁ దగువారికెల్లరకుఁ శ బోటుమగం డనఁ దానెయకాటఁ బి
ల్వైను మృగరాజనాదమునఁ శ జివ్వకు రమ్మని సంతసంబునన్. ౩

2101

మ. దనుజేంద్రుండును సింహనాదము నితాంతస్ఫూర్తి గావించి త
న్ననిలో మార్కొన వచ్చువానిని మహాహర్షోద్ధతి బొల్పువా
నిని గృష్ణుం గని యాస్యగహ్వరముచే శ నిగిక్ వడిక్ మ్రొంగ. నెం
చినజాడల్ గనుపింప రోషమున వశ్చెక్ మార్కొనం గోరుచున్. ౪

2102

చ. ఇతరులకించుకేఁ జెనకఁ నేనియు మీఱఁగ నేని శక్య మే
వితమునఁ గాకయే పాలుచు శ వీరుడు చండజవంబుమీఱ ను
ద్ధతి నరవిందలోచనుని శ దాఁచెను వెన్నటికాళ్లచే; నతం
డతులితశక్తి దానిఁ దను శ వంటకయుండఁగఁ జేసికొం చొగిన్. 3

2103

మ. కరయుగ్తంబునఁ బాదయుగ్తమును జిక్కుంబట్టి వే దిద్దిరం
దిరుగం జేసి సువర్ణుఁ డుగ్రఫణి నేత్రీ రొప్పఁగాఁ ద్రిప్ప న
క్కరణింద్రిష్టి యవజ్జయుం గనఁబడంగ నూలువిండ్లంతయం
తరముం గల్గిన భూమిభాగమున గాత్రంబుం బడక్ జిమ్ముచున్. ౪

2104

క. చెలికాండ్రతోడ వేడుక, నిలుచుండెను వాడు సోలి శ నిముసంబునకే
తెలివొంది లేచి రోషము, జ్వలనాకృతిమీఱ విప్రతపదనుం డగుచున్. ౪౫

క. హరిపైకి నడరె; నవ్వుచు, బురుషోత్తముఁ డాత్మసవ్యభుజమును జొనిపెక్
సురవైరివక్త్రమున నె, వ్వరుసక్ భుజగంబు బిలము శ వడి జొచ్చునటుల్. ౪౬

సీ. ఆరీతి హరిసవ్యమైన బాహువుఁ జొన్న దానిస్పర్శంబున శ దనుజుదంత
ములు త ప్తలోహంపురముద్ధ సోకిన నెట్లు రాలునో యారీతిరాలె; మఱియు
నామహాత్మునిదగు శ హస్త మాతనువునఁ బెరుగసాగెను జలోదర మనఁబడు
నామయ మువశాంతి శ నందఁజేయకయున్న నభివృద్ధి నొందు నెట్లట్లు, దాన

తే. శ్వాస మెడలంగరామిచే శ జరణములను
దన్నుకొనుచు! జెమర్ప గాత్రంబు, కన్ను
లట్టై గిరగిరఁ దిరుగంగ శ నసువులు మల
మపుడె వెడలంగఁ బడియుండె శ నవనిమీఁద. ౨

2107

తనపెనుబుజ మాదనుజుని, తనువునఁ బెరుగంగ దానిఁ శ దద్దయుఁ బండం
గను బగులు దోషపండుగ,తిని దగుత త్తనువునుండి శ తీసికొనె ద్వరన్. ౨౫

- క. దనుజు ననాయాసంబునఁ, దునిమితి ననునచ్చెరువును శ దోషని చిత్తం
బున నున్న కృష్ణము డేవనికరములు కల్పకుసుమవర్షముఁ దమితోన్. ౮ 2109
- క. కురియించుచు మిగుల నుతిం,చిరి; భగవద్భక్తవితతి శ్రేష్ఠం డగుచుఁ
సురముని యనఁడగు నారదుఁ, డరు దెంచె నుదారకర్షుఁ శ డగు కృష్ణుఁ గనన్. ౯

— నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణకడకు వచ్చుట. ౧౦ —

- క ఏకాంతంబున వ్రజమున, శ్రీకృష్ణం గాంచి యిట్లు శ చెప్పెం గృష్ణా!
శ్రీకాంత! యప్రమేయా,త్మా! కృష్ణా! యోగనాథ! శ తామరసాక్షా!. ౯౪ 2111
- సీ. వాసుదేవాఖిలాశవాస! సాత్త్వికవర్య! ప్రభువరేశాన్య! దారుఢుటలమందు
నంతరంబున సగ్ని శ యణగియుండెడురిత సర్వభూతములలోఁ శ బర్వియుండు
వతిగూఢముగ నుండు శ వంతియకాక బుద్ధికి నతీతుండవై శ సకలమునకు
సాక్షివై విమలినస్వాంతులకుం గననగుచుఁ బరిచ్చిన్న శమైన మనసు
తే. గల్లువారల కెవ్విధిఁ శ గానబడక,యును దెలియ శక్యమేగాక శ యుండు వీవు
సర్వమున కీశ్వరుండవు శ సకలవిదుడ, వోమహాపురుషా! దేవతా త్తమతమ!
- ఉ. తామరసాక్ష! నీవును స్వతంత్రుండవై మఱి నీదునిచ్చచే
నామెయి నాత్మమాయఁ గొని శ యాదిగుణంబులఁ బుట్టఁజేసి యే
మేమి తలంతువో యది ఫలించుతలంపుగలట్టి నీవె యు
ద్దామగుణాత్రయంబుననె శ ధాత్రి సృజింతువు ప్రోతు ద్రుంతుసూ! ౧౦ 2113
- *క. ఆనీవు రాజరూపులు, గా నిల జనియించినట్టి శ కఱకుపితిజులఁ
దానవులను బ్రమథుల ర,క్షోనాథులఁ ద్రుంప సాధుకూటము గావన్. ౧౨౪
- క. ఇల నవతరించినాడవు, జలజాక్ష! మా యదృష్టసరణిని గురుహే
పల సురల బెగడఁజేసెడు, ఖలహయరూపుని దురాత్ము శ ఖండించితిగా. ౧౩౪
- క. అవలీలఁ గేశదనుజుని, జవమారఁగఁ జంపితిచ్చు శ చక్రధరా! వీ
ని విపులహేపల వినుచున్, దివమును విడిపోవుచుండు శ త్రిదశులు భీతిన్.
- క. రే పొక్కుదినము గడువఁగ, నోపరమేశా! దురాత్ము శ లుద్ధతు లగుచుం
జూపట్టు మల్లు లందఱు, ప్రాపింతురు స్వర్గపదము శ రణవినిహతు లై. ౧౪౪ 2117
- సీ. చాణూరు ముష్టికు శ సమయింతు వీవె యవ్వలునాఁడు తక్కినసమల్లురను వ
ధింతువు సమదహాస్తిని బొలియింతువు కంసుని రూపఱు శ గా నొనరుతు
వీకార్యముల నెల్ల శ నేజూడఁ గలవాడఁ గంసుని సరిపోలు శ ఖలులఁ బంచ
జన ముర యవనుల శ ఘనబలు నరకుని వధియింతు వీవె యశ్వార్యశక్తిఁ
తే. జూడఁగలవాడ నేను జిహ్వుని మదంబు
నడచి స్వర్గంబు నందున్నయట్టి పారి

జాతమును దెచ్చి కృష్ణ! యీభూతలమున

నిలుపుదువు పండు వగునా కళనులకు నెంతో. ౧౬

2118

క. విను వీర్యశుల్కలక్షణ, మనఁడగు నుద్వాహసన్తపాము పీఠులకుం

దనయ లగురుక్మిణీప్రముఖ నిఖిల కన్యకల నీవు శ్రీ గ్రహియింప నగున్. ౧౬౪

క. లోకేశ! ద్వారకాపురి, భూకాంతుం డైనన్మగుని శ్రీ ముక్తునిగా నీ

వే కరుణం బొనరింతువు, గాక మహాశాపము విడఁ శ్రీ గల్గి సుఖపడన్. ౧౭ 2120

చ. వనజదళాయతాక్ష! తమిఁ శ్రీ బత్ని నిగూడి స్యమంతకంబు నా

జననుతిఁ గాంచు రత్నమును శ్రీ శక్తి దలిర్పఁగఁ దెత్తు; వల్లె వి

ప్ర్రుని మృతపుత్రులక మరలఁ శ్రీ బూన్కి సజీవులుగా నొనర్చి యా

తని కిడి సంతసంబును నితాంతము గూర్తువు చిత్రరీతిగన్. ౧౮

2121

క. నీవేరుగొన్న పాండ్రక, భూపతిఁ బొరిగొందు వంతఁబోవక శ్రీకా

శీపురిఁ గాల్తువు; భయద, వ్యాపారుని దంతవక్త్ర శ్రీ వధియింతు హరి! ౧౮౪ 2122

తే. రాజసూయాధ్వరము ధర్మశరా జొనర్చు నందు శిశుపాలుఁబొరిపుత్తువవల ద్వార

కాపురంబున వసించి శ్రీ కవులవినుతి, కర్తములగు పరాక్రమవ్యాప్తులను.

క. ఒనరింతువొ యెవ్వనిని, గనుచుండుదుఁ బదప నీవు శ్రీ కాలాకృతి మే

దిని బరువు నశింపఁగఁ జేయను బార్థునిసారథివయి శ్రీ యరులబలములన్. ౨౦౪

క. లెక్కకుమించిన వారలఁ, జక్కాడఁగఁ జూచువాడఁ శ్రీ జక్రధరా! నీ

వొక్కాడవె యెల్లతావుల, నిక్కము గనఁబడుదు వాత్సరనిశ్చలశక్తిన్. ౨౧

సీ. ఆత్మీయమగు పరమానందనిష్ఠచే నఖిలకామంబులయందు బూర్ణఁ

డవయి చిచ్ఛక్తిదా శ్రీ సువిమలమాహాత్మ్యమున నాత్మమాయదై శ్రీ తనరుకార్య

రూపగుణప్రవాహహోపరతిం గాంచి సత్యసంకల్పుడు శ్రీ జ్ఞానమూర్తి

యని పండితోత్తము శ్రీ లనుపదింపఁగ నొప్పు నిను నాశ్రయించెద శ్రీ వనజనాభ

ఆ. యాత్మమాయచేత శ్రీ నభికల్పితము లగు, వివిధకల్పములను శ్రీ వెలసి వాని

నాశ్రయించి లీల శ్రీ యదుకులంబున మర్త్య, తనువుఁ దాల్చి తెలియఁ శ్రీ దగనిశక్తి.

క. యదు వృష్ణి సాత్వతులలో, మొదటక లెక్కింపఁ బడుచు శ్రీ భూరిమహిమ మొ

ప్పుఁ దగుచు స్వాశ్రయుడవునై, పొదలెడునీ కంజలులను శ్రీ బొనరింతుఁ దమిన్.

తే. పరమభాగవతులలోనఁ శ్రీ బ్రథమగణ్యఁ

డైన నారదమాని యశయ్యదువతి హరిఁ

గాంచి వందన మిడి హరిఁ శ్రీ గనుటవలని

సంతసము నొంది నెలవంది శ్రీ చనియె స్వేచ్ఛ. ౨౮

2128

క. భగవంతుడు గోవిందుడు, జగడంబునఁ గేశిదనుజుఁ శ్రీ జంపి ముదమునఁ

దగియెడు గోవకులం గలి, నీ గోవులక గాచుచుక బ్రహ్మసిద్ధియుఁ దగఁగన్. ౨౯

శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమానుజుం బొలియించుట. ౨౧

- క. నందవ్రజమునకు మహానందము గలిగించుచుండె శ నారదముని పో
వం దగ నొకనాఁ డాహరియుం దనయాశ్రితులగుఁగాడి శ యురువనములలోన్.
- క. గోవుల మేపుచుఁ జనిచని, యావిధమునఁ గొండచఱులయం దవి త్సుత్తుల్
పోవఁగ మేయఁగ గోపకు, లావసుధాధరము సానువందుఁ దిరుగుచున్. ౨౬
- సీ. కొండఱు గొట్టెలై శ కొండఱు దొంగలై యమరి కావలివార శ లగుచుఁగొండ
ఱుండదొంగయు గొట్టెనొరు లెఱుంగకయుండఁగొనిపోయి పర్వతశగుహనుదాఁ
యుండఁ గావలివాడు శ నుపమమై వెదకి యాచోరునికడనున్న శ సారహీనగ్ని
జంతువు విడిపించు శ పంతుముగల “నిలాయనకేళి”ఁ దేలుచు శ నచటనుండి
- తే. రించుకయు భీతిలేకయె శ యిట్టులాడు
చుండ మయపుత్తుడై నట్టివ్యోమనామ
కాసురుడు వెక్కుమాయలయందు నేర్పు
గలుగు వాఁడొక్క గోపకు శ కాయ మూని. ౨౭౪ 2132
- క. తానొక చోరుండయి యజ, మై నటియించెడు కుమారు శ నవలీలఁ గుభృ
త్సనుగతగుహలఁ జేర్పం, గా నెంచి జవంబుమీఱఁగఁగొనిపోయెన్. ౨౮
- క. ఈలీల నొకొక్కనిగా, బాలుర నెత్తుకొనిపోయి శ వారిక గుహయం
దోలి నిడి భూరిమాయా,శీలుడు శిలచేత ద్వార శ సీమం గప్పెన్. ౨౯౪
- ఆ. వానిచేతఁ బడనివారు చతుఃపంచ,సంఖ్య మించకుండ శ సానువందు
నుండి; రతనికృత్యముహించి సజ్జన, శరణదుండయి చెలఁగుఁహరియుఁ గరుణ.
- క. గోపకులను నైకొనుచుక, వే పోయెడు వ్యోమదనుజు శ వృకమును మృగరా
జే పగిదిఁ బట్టుకొనునో, యాపద్ధతిఁ బట్టుకొనియె శ నాత్మ బలమునన్. 3౦ 2136
- మ. బలవంతుండగు వ్యోమదానవుడు రూఢం బద్ధి పోనాడి ని
స్తులఁజైలంబును బోలుస్వీయతనువుం శ దోడ్తో గ్రహించెక గడుం
బల మెల్లం గనఁజేసి సంగ్రహణసంప్రాప్తప్రభూతార్థలం
దొలఁగింపక జతసంబుచేసియు నశక్తుం డయ్యె నట్లాటచేన్. 3౧. 2137
- చ. హరియును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టుపట్టి వే
ధరణిఁ బడంగఁ ద్రోచి సురతల్లజు లభ్రమునుండి చూడనా
శరుని వధించె నెప్పగిదిఁ శ జంపుదురో పశువుక జనంబు ల
క్కరణినె; యంత ద్వారమును శ గప్పిన తాతని జిమ్మి బాలురన్. 3౨ 2138
- క. ఆకష్టమునుండి విడక, శ్రీకృష్ణుఁ డొనర్చి వెడలఁ శ జేయుచు సురలుక
గోకులవాసులు పొగడఁగఁ, నైకొని గోకులముఁ జేరెఁ శ గనకాంబరుడున్.

ము ప్ప దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— అక్రూరుడు గోకులముఁ జేరుట. ౨ —

క. ఆరేయి మహామతి య, క్రూరుడు మథురాపురిన్ ముగింపుని చింతన్
గూరినమది బుచ్చి జవం, బారంగ నరుణోదయమున శ స్యందనవరమున్. ౧ 2140

క. ఆరోహించి వ్రజంబును, జేరంజనే; భూరిభాగ్యసిద్ధిం గనున
క్రూరుం డాతడు చనుచో, వారిజపత్రాక్షునందు శ భ క్తి యసమమై. ౧౫

క. తనమది గురురంగ నిల్వంగ నిట్లు లూహించె; నౌర! శ గాఢసుకృత మే
జని నొనరించితి నో చె,య నోచితనొ యెట్టి తపము శ ననుమక్రితన్. ౨౪ 2142

ఉ. దాన మదెట్టిపాత్రునకు శ దైవతమన్ మత నిచ్చినాడనో
కానంగ బావువాడ హరి శ గంజదళాక్షుని వాసుదేవు శ్రీ
జాని నిదెట్టిపుణ్యమొకొ శ స్వాంతమునన్ విషయప్రసక్తియే
కానంగ నయ్యెడిం దలఁచు శ గా హరిదర్శన మబ్బు టబ్రమే! 3 2143

తే. చరణభవునకు శ్రుతుల యుచ్చారణంబు
నెట్లు లట్టుల ననుజూలు శ నట్టివాని
కరయంగా నుత్తమశ్లోకుఁ శ డైనకృష్ణు
దర్శనము దుర్లభం బని శ తలఁచువాడ. ౪ 2144

సీ. ఇట్లు నిస్పృహుడనై శయెన్ను చుండంగ రాదు; నదిని బ్రవాహంపునడకననున
రించి పోయెడుతృణసంచయం బొక్కొక్కతటి దరిజేరు చందమున నథముఁ
డనయిన నాకుఁ గృష్ణుని గాంచు భాగ్యంబు గలిగిననుం గాలగతినిబట్టి
యాదృచ్ఛికంబుగ శ నరుదగుపుణ్యసంగతి గల్గవచ్చు; యోగితితి కెన్న

తే. ధ్యేయ మగునందనందను శ దివ్యపాద, పంకజద్వయమునకు నిశశృంక మ్రొక్కు
వాడఁ గావున నాయశుభంబు లెల్ల, నేడు నశయించె నిద్వియానిశ్చయంబు.

క. జననము నాయది సఫలం, బనఁ దగు హరిపాదపంకజాంతికమునకున్
ననుఁ బంపిన యాకంఠం, డొనరించె ననుగ్రహంబు శ నురుతర మదియా. ౬౪

క. హరిపద కుఖర మరీచుల, నిరతిని నెఱువమ్మి తొల్లి, శ నిర్మలమతులౌ
పరమమునులు తరియించిరి, దురత్యయం బైనకుభవశత్రోయధి లీలన్. ౭ 2147

క. ఆవిష్ణు వవతరించెను, భావింపంగఁ గృష్ణుడుగను శ బరమేశ్వరుఁ డై
తా వటులు నామహాత్ముని, పావనపదపంకజములఁ శ బరికింపగన్. ౭ 2148

చ. అరుగుచునున్న వాడఁ గద శ యబ్జభ వేశ్వరముఖ్యదేవతో
త్కరములు లక్ష్మీయన్ మునివశతంసులు భ క్తులు పూజచేయుఁగాఁ
బరమము నౌచుఁ గూడఁజను శ బాలురతోడ వనంబునందు నా
దరమున నాలమేఘజను శ తత్పదపద్మముఁ జూచు టొప్పుచే? ౭౪ 2149

సీ. గొల్ల పూజోడుల యుల్లంబులం దగుకుంకుమపంకంబు యనంతముగఁ
దనరి మహేశ్వర్యమునఁ దగి సౌభాగ్యఖనియయి ముక్తిసీయను సమర్థ
మగుచుఁ గృపాకరంబయి ప్రేమమాత్రసులభ్యమై యలరారు యలతకృష్ణ
చరణంబుజంబులఁ య బరమపానములఁ గనఁ బోయెదను; మృగగణము లివిగా

తే. నన్ను వలగొనిపోవుచు య నాకుమేలు, గలుగుజాడను దెల్పెడుఁ య గనుకఁ జారు
తరకపోలనాసకమయి య తనరి సుస్థితావలోకన యుతనయనాబ్జ మగుచు. ౮౫

క. సురుచిర కుటిలాలకములఁ, బరమాద్భుత మగుచు నున్న య పరమేశ్వరు సుం
దరవక్త్రచంద్రబింబముఁ, బరికింపఁగఁగలను బూర్వభవ భాగ్యమునన్. ౯

మ. ఊతిభారంబును మాయ జేయఁగ మదిం య జింతించి యాత్మేచ్ఛచే

ధృతమర్త్యాంగముచేత వెల్లుచు సుకాంతిస్థానమై యొప్పున
చ్యుతు సందర్శన మీదినంబుననె నా య కొప్పారునే నీక్షణ

ద్వితయస్ఫారఫలంబు కల్గినటు చింతింపం దగుం జక్కఁగన్. ౧౦

2152

ప. కార్యంబునకుఁ గారణంబునకుఁ దా నీక్షణక ర్తయయ్య నహంకారవిరహితుడై
నిత్యంబగు స్వరూపసాక్షాత్కారంబున నజ్ఞానంబును, దత్కార్యంబగు భేదం
బును, దన్తులంబగు విభ్రాంతి నెడఁబాసియు నీక్షితయగు తనయాక్షణంబున
స్వకీయమహామాయాసంయోగంబునం బ్రాణేంద్రియంబులతోడఁ దనయందే
రచియింపఁబడిన జీవులతోడ బృందావనభూరుహంబులందును, గోపికాసుందర
మందిరంబులందును విలాసంబున నాయాయికార్యము లొనరించుచు, నను
రక్తునివలె దోడఁజేయుచు నెవ్వఁ డుండునో, సకలకల్మషహరంబులై నిరుప
మానమంగళకరంబులై యలరు నేవరమేశ్వరుని గుణకర్తజన్తములం గూడిన
వాక్కులు సర్వప్రపంచములకు జీవనంబును బరమశోభనంబును బరిశుద్ధత్వం
బును గల్గించునో, యట్టివాక్కులం బడయని నిర్భాగ్యుల సకలాలంకారములు
శవకృతాలంకారము లగునో, యట్టిపురుషోత్తముండు స్వనిర్మితధర్మసేతువుం
బాలించుమానవులకు సకలసుఖములం గల్గింప యదుకులంబున నవతరించి సర్వ
గీర్వాణగీయమానంబు నశేషమంగళంబు నగు నాత్మకీర్తిని నందప్రజంబునం
బ్రకటించుచున్న వాడు. ౧౩

2153

మ. తలపోయంగఁ బ్రభాతకాలము లివే య తథ్యంబు; మేలొ నటం

చు లలికా దెల్పెడుఁ గాన సాధుమతుల య శోభిల్లు భక్తవ్రజం

బులకుఁ సద్గతియొ గురుండు త్రిజగత్పూజ్యాభిరామాంగుఁ డు

జ్వలతేజాండును భూరిశక్తియును నై య భాసిల్లు శ్రీకృష్ణునిన్. ౧౩౪

2154

క. కనుగొనఁ జాలుదు నేఁడా, వనజాక్షుని నేత్రములకుఁ య బర్వముగాఁగఁ

గనఁబడువానికొ లక్ష్మీకి, మనఃప్రమోదంబుగూర్చు య మాన్యుని గృష్ణున్. ౧౪

క ఈక్షణములకుఁ శ్రీహరి, సాక్షాత్పరమేశ్వరుండు య సాక్షియునగు నా
త్ర్యక్షునిమిత్రుండు కన్పడ, నాక్షణమె రథంబు డిగ్గి యతిశయభక్తిన్. ౧౮

క. రామఁ డిందఁ గృష్ణుఁ డనఁగా, నీమహిరూపద్వయమున య నెసఁగెడు ననుచున్
నామానుషమున నెన్నుచు, వేమాలు నమస్కరింతు య వేడుక పొంగన్. ౧౮౪

ఆ. యోగిషణ్ముఖాడఁ నురు తరభ్యానార్థ, మెవరిరూపములను య హృదయములను
నిలుపుదుయో తదంప్రసీదజములకు నే, మ్రొక్కువాడ జన్మము సఫలముగ.

క. వనముల వారలవెంబడిగను దిరిగెడు గోపకులకు య గాఢప్రమదం
బువ వండున మొనరింతును, వనజేక్షణుఁ డాత్మపాదసవజంబులపై. ౧౮5

సీ. వ్రాలియుండిన నన్నుఁ య బరికించి కాలరూపాహికి భీతిల్లిసన్వాంఛియుగము
నాశ్రయించిన వారి య కథయుం బొసంగెడు తనకరసరసిజసమును మదీయ
శిరముచుండి ప్రితి య జేర్చుకయుండునా? యామహాత్ముని మృదుహస్తవద్ద
మును నమర్పించి విబుధరాజు పొందఁడే యంద్రత్వమునుబలి య యెసఁగుభక్తి

ఆ. మూఁడుపాదములకుఁ య జోడగుభూమిని

మోషగుహాతిని నర్ఘ్య య మొసఁగి త్రిజగ

పిండ్ల తను గనఁడె యెవ్వ రెవ్వరు దాని

నాశ్రయితులొక్కతాభిలాష! ౧౮౬

2160

క. హరిరసయజ్ఞ మదియే, యరుదుగ రక్షిత్వముల య నలరెడుతావుల్
మరితోవ్యాప్తములై తగ, సురుచిరవిహారములందుఁ య జొక్కు నబలలన్.

క. తనదగు యున్నర్చుంబున, దనివొందఁగఁ జేయుఁగాదె య తత్పాణిసరో
జునితమును నాదు శీర్షంబున నునుపక యుండునే ప్రభూతకరుణచేన్. ౧౮౭

సీ. తాను జేత్రజ్ఞుడై య మానసీయంబగు నీక్షణంబున విశ్వ య మెల్లనందుఁమహి
జెలగు భూతముల లోకులను బాహ్యంబున దగువృత్తుల నెటుంగు య నగణిత
మమున నొప్పారెగు య మాధవుం డచ్యుతుం డలకంసుపంపున య నరుగుదెంచి
నక్తి భృత్యుండని యయిక్షమున నుండువాడని యూహింపఁబోఁ డటంచు

ఆ. దలఁచువాడఁ గంఠు య గొలుచుచున్నను లోనఁ

దన్నె యెన్నువాడ య నన్నవిధము

నర్వచేక్షగాన య నర్వసాక్షియుఁ గాన

నయచుచు నెంత య నాత్మలోన. ౧౮౮

2163

చ. తనదగు పాదకంఠముల య దాపున సాగిలిమ్రొక్కి లేచి న

ద్వివయముమీఁద గైమొగిచి య వేడ్క భరించెడునన్ను సుస్థితం

బునుఁ గడఁగెం జెలంగుచును య బొంకముగాఁదగు పీక్షణంబులన్

గనఁగఁగఁ దంత నావగు నక్షయంబులు శంకలు పోవ నెమ్మదిన్. ౧౮౯

2164

చ. పరమముదంబు నొందఁగలవాఁడ; సుహృత్తముఁ డెన్న జ్ఞాతియున్
నిరతిని దన్నుచున్న నొరు ఁ నిర్జరవర్యు నెటుంగ నట్టిఁడున్
గరుణకుఁ బాత్రభూతుఁడును ఁ గాఁదగు నన్నును దీర్ఘబాహువుల్
త్వరగనె సాచి కౌఁగిటను ఁ వారక చేర్పఁగలండు సత్కృపన్. ౧౯౫ 2165

ఉ. అంతట నాదుదేహము మహాత్తరపాతక పంక ము క్షమై
యెంతయుఁ బావనంబె యగు ఁ నెల్ల మదాయతకర్తృబంధముల్
వింతగ వీడిపోవు; మఱి ఁ వెన్నుఁడు కౌఁగిటఁజేర్చి భక్తిమై
జెంతను గై మొగిడ్చి తనుఁజిత్తమునం దలపోయున న్నొగిన్. ౨౦౪ 2166

క. కని యక్రూరా! యార్యా; యని పిల్వంగలఁడు ప్రీతి; ఁ నపుడుగదా మా
జననములు సఫలములగును, మనుజుం డెవ్వఁడు కృష్ణుఁడనునఁ గనఁడో. ౨౧

ఆ. అట్టివాని జన్మ ఁ మక్కటా! కాల్పనే, వ్యర్థ మగునుగాదె ఁ యిద్ది యరయ;
సర్వసమత నొప్పునక్రికి దయితుండు, గాని, సుహృదుఁ డొకఁడు ఁ గానిలేడు.

తే. అప్రియుండును ద్వేష్యుండు ఁ నరయ లేడు
లేఁ డు పేక్షింపఁదగినట్టివాఁడు జగతి
విషమచిత్తములేని యావిష్ణుమూర్తి
యమరతరు వాశ్రితులకె ప్రియం బిడుగతి. ౨౨ 2169

క. తనభక్తులనే భజియిం, చును గాంక్షితముల నొసంగు ఁ శుభదుండును గృ
ష్ణునకగ్రజుండు యదుకుల, మునఁ బూజ్యుఁడు నైనహరియుఁముదమారంగన్.

సీ. వందన మొనరిచివరునఁ జేతులుమోడ్చి యున్న నన్నున్ బాహు ఁ యుగము
కౌఁగిటం జేర్చి నాకై దోయినిం బట్టుకొని గేహమునకుఁ బోవు నటనర్హ్యుఁడైన
పాద్యాదినత్రియోపపటించి గావించి యవ్వల బంధువులలోన ఁ వైరియైన
కంసుం డొనర్చెడుఁకార్యంబులను జెప్పమని ప్రశ్న మొనరుచు ఁ ననుచు మార్గ

తే. మందు నక్రూరుఁ డీరితి ఁ నాపరేశు
నెంతయుఁ దలంచుచున్ రథ ఁ మెక్కిపోయి
గోకులంబును జేరెను; ఁ గ్రుంకె భానుఁ;
డపరసాగరమునయందు ఁ నయ్యదనున. ౨౩ 2171

మ. చని యక్రూరుఁడు గోష్ఠమందు సకలాశానాయకోత్తుంగ పా
వన మాణిక్య కిరీటసంఘటిత భాస్వత్స్వీయపాదాబ్జ పాం
సునికాయుండగు కృష్ణమూర్తి పదముల్ ఁ శుభ్రాంకుశాబ్జాదిశో
భనచిహ్నంబుల భూమికిం దొడవులై ఁ భాసిల్లఁగాఁ గన్గొనెన్. ౨౪ 2172

మ. పరమాష్టాదముగలై వానిఁ గనఁగాఁ ఁ బర్వే మహాసంభ్రమం
బరుదా ప్రేమభరంబుచే దగియె రోమాంచంబు గాత్రంబునకె
శాంభాగ—౩2

ద్వర నానందభవాశ్రుబిందువులు నేత్రద్వంద్వముం గప్పె నం
త రథంబుకొ దిగి యార; యీయవియె కృష్ణస్వామిపాదాంకముల్. ౨౧౪

క. చరణాంబుజరేఖలు లివె, పరమశుభం బీయఁజాలు శ బ్రహ్మాదులకే
బరిసేవ్యము లని యందుం, బొరలాడెన్ భక్తిరసము శ పొంగ నతండున్. ౨౧౫

సీ. కంసుపంపునఁ బురిఁ గదలిన యాక్షణంబుననుండి యాశ్వఘోషుల్కునితనూజఁ
డక్రూరుఁడు భయంబు శ నల్లెదంభమును శోకంబును విడనాడి శ కమలనయను
స్తరణంబునను గథాశ్రవణంబునను బదచిహ్నాదర్శనమునఁ శ జిత్తమెల్ల
దన్తయముగ నుండఁ దాఁ జేయఁగఁజాలె ననుటయే దేహ మోత్తిన జనులకు

తే. బరమపురుషార్థ మనఁ గళేబరఫల మన

ననెడున్యాయంబుఁ దెల్పుంగ శ నడుగుదమ్ము

లందుఁ బొరలాడె; నీరీతి శ నతండు పొరలి

పొరలి మెల్లఁగ లేచి రాముండు హరియు. ౨౧౬

2175

క. ఉన్నాచు గోష్ఠముననే, యన్నట్టి ప్రజౌకసుల సమాదృతివాక్యం
బెన్నుచు రథమెక్కి చనెం, గన్నులకు ఫలము గూర్పఁగఁ గోరి త్వరన్.

చ. చనిచని యావులకొ బిదుకు శ చక్కనితావున రామకృష్ణులకొ

గనియెను; నీలపీతరుచిఁ శ గ్రాలెఁపచేలములకొ ధరించి చ

క్కనిశరదబ్జనేత్రములఁ శ గప్పడుచుకొ గడుఁ బొందురంబు న

ల్లనిదియునైన దేహములు శ లక్షణయుక్తములై చెలంగఁగన్. ౨౧౭

2177

ఆ. శ్రీవిలాసములకు శ భావింప వసతులై, నిడుదలగుచు బలిసి శ నెఱి దగంగ
నలరుకరము లొప్పసందములొ మోము, లమర నాకుమారు శ లందుఁ బొదల.

ఉ. సుందరకాయు లందుఁదగ శ సుందరమూర్తులై యాచుఁ జూడఁగా

నందముగుల్కు నిమ్మ గతు శ లారయఁగాఁ గలభంబులం బలెకొ

బొందుగ నొప్ప నంకుశము శ పూజ్యతరధ్వజవజ్రపద్మముల్

క్రందుగఁ బొదచిహ్నములుగఁ గనుపట్టుచు నాప్రజావనిన్. ౨౧౮

2179

క. అలరించుచుండఁగా వా, రలు గొప్పమనస్సు లొప్ప శ రాజత్కరుణా

కలిత స్థిత వీక్షణములఁ, జెలఁగుచుఁ గనినంత నిష్ఠానిధి లొసఁగుచున్. ౩౦

సీ. మనమున కెంతో హాయిని గల్గఁజేయుచు నత్యుదారములయి శ యలరుక్మీడ

లం దగి చక్క జలకములాడి మనోజ్ఞ వస్త్రముల్ ధరియించి శ వరుసఁ బుష్ప

హారముల్ వనమాల శ లరుదుగఁ గన్నడ ధరియించి రుచిరగంధము లలంది

కొని యుండి, రవ్వారుఘనలక్షణాంతితకాయులై శ యాద్యులై యీయఖిలము

*తే. నకును గారణభూతులై శ సకలజగము

లకు నధిశులునై జగశ్చక్ర మేచు

దుష్టరాక్షసరాజులఁ శ్రద్ధయఁగను ని

జాంశముల మానవాకృతు శ్రీ లమరించుండ 3౧౫

2181

క. బలుఁ డనఁ గేశవుఁడన నీయిల బిల్వఁగఁబడుచు స్వీయశహితతేజస్సు
ర్థుల దిక్కులఁ గలతేమిరంబులఁ బోగొట్టుచును లీలఁ శ్రీ బొల్పుచు మఱియున్.

క. *కనకాంతరముగఁ దగు నింద్రనీలభూర్ధ్రంబుపోల్కిఁ శ్రీ దగునంజనయు
క్తీని మించు రజతపర్వత, మనఁ గృష్ణఁడు బలుఁడు పొల్పి శ్రీ రాసమయమునన్.

మ. కని యక్రూరుఁడు కృష్ణరాముల జగత్కల్యాణసంధానులన్
మన ముప్పొంగ రథంబు డిగ్గి వెలుచన్ శ్రీ మైత్రిక్ స్వకీయాంగముల్
తనియంగఁ బుకల్ చెలంగఁ దదుదాశ్రీతీకృతాదముల్
గనుచున్ సాగిలిమ్రొక్కె సార్థకముగాఁగన్ జన్మముం జేయఁగన్. 3౪ 2184

క. వనజేక్షణ సందర్శన, జనితామోదమున బాష్పసలిలమ్ము లొగిన్
గనులం గ్రమ్మఁగఁ దనుఁ గ్రమ్మిన యుత్కంఠాభరమున శ్రీ మించిన త్వరచేన్.

క. తనపేరుచెప్పి వందన, మొనరుచు చున్నాడ ననుచు శ్రీ నొయ్యనఁ బల్కు
గను జాలకుండె సంతస, మనునది యట్టిదియెగాదె శ్రీ యారసిచూడన్. 3౫ 2186

సీ. భగవంతుఁడైన యాశద్వాక్షుఁ డావిధ మెఱిగి మ్రొక్కినవారి శ్రీ యెడ నపార
వాత్సల్యమున నొప్పువాఁడౌటఁ జక్రలాంఛితహస్తమునఁ బ్రీతిఁ శ్రీ జేరఁదీసి
కొని కౌగిటం జేచ్చె శ్రీ ఘనకృపసంకర్షణుఁడు మ్రొక్కియున్న యాతఁడు సహస్ర
కర్ణుఁ డన్నతలంపు శ్రీ నంది కౌగిటఁజేర్చి తనపాణిపంకజంబున దదీయ

తే. హస్తమును బట్టుకొనితోడ శ్రీ ననుజుఁడు చను

దేర గృహమునకుం బోయె శ్రీ జారువాక్కు

లలర స్వాగత మడిగి నిర్మలతరాస

న మిడి పదములు గడిగి వినయముతనర. 3౨౫

2187

చ. అతిథికి నర్పమై తగిన శ్రద్ధాభివర్క మొసంగి ధేను వా

దృతిమెయి నిచ్చి మార్గమున శ్రీ నెతయు నొచ్చినయాశ్వుఁలన్

త్సుతుని పదంబులం బిసికి శ్రీ శోభనమై మఱి పావసంబునై

హితమయి పడ్రసంబులను శ్రీ నెన్నఁగనై తగు నన్న మంతటన్. 3౨౫ 2188

క. మనమునఁ బొడమెడు శ్రద్ధన్, దనివొందఁగఁ బెట్టి యతఁడు శ్రీ తమి భుజియింపన్
ఘనధర్మవిదుఁడు హలధరుఁ, డమానమోదముమీఱు శ్రీ నతనికిఁ బిదపన్. 3౨౫

చ. పరిమళముల్ ముఖంబునను శ్రీ బర్వఁగఁ జేయఁగఁ జాలుపచ్చక
పూరమును గంధమాల్యములఁ శ్రీ బూజ్యవిధిం దగునట్లొసంగి ని

* “యథామరకతక్తైర్బలారాభ్యశ్చకనకాచితా” అని మూలము.

- ర్భరముద మొందఁజేసె; నిటు శ రాముఁడు పూజలఁ దన్నఁగా మనో
హరగతి నొప్పునయ్యతిథి శ నప్పుడు కన్గొని నందుఁ డిట్లునున్. ౪౦ 2190
- మ. అనుకంపారహితాత్మఁడై కఠినుఁడౌ శ నాకంసుఁ డోమాన్య! మే
దిని జీవించియె యున్న వాఁడుకద? యాదృష్టపుడు పాలింప నా
తని చెంతక బశుమాతుకుండు పశుసంతానంబు గావంగ నా
తవిసంరక్షను గన్న గొట్టియలచంఢం బొప్ప మీ రుండుటన్. ౪౧ 2191
- తే. ఎట్లు జీవించియున్నారొ శ యే నెటుంగఁ; దనదుబ్రదుకునకై సహోదరిమహార్తి
నేడ్వ నాలింపకే పాప శ మిది యనకయె, యామె గన్నట్టి శిశువుల శ హతముచేసె.
- తే. ఆట్టిపాపాత్ముప్రాపున శ నధివసించు, జనుల బ్రదుకునకే చాలసంశయంబు
గలుగు నన నికవారికుశలము నేవిధమునఁ బ్రశ్నించ గలము? పూతహితచరిత.
- చ. అనియిటు సత్యపూతములునై మధురంబులునైన వాక్కులక
వినయముమీఱఁగా నడిగి శ వింతగ సత్కృతి చేసి నందుఁ డా
తనిమదిఁ దృప్తిచేసె; నిటు శ దానపతీంధ్రుఁడు పూజ లంది నె
మ్మనమున హాయిజెందె గతమాధ్దనితాంత పరిశ్రముండునై. ౪౩ 2194

ము ప్ప ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—॥ ఆత్మదునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట. ॥—

- చ. [అని శుకయోగి వల్కి మనుజాధిపవర్యున కవ్వలక వ్రజం
బునఁ గొనసాగి నట్టిహరిపూతచరిత్రము నిట్లు తెల్పె] న
వ్వనజదళాక్షుఁడుక హరియుఁ శ బావనరీతిని సత్కరింప నం
దన్యపుడు గారవింపగ మనంబున సంతస మట్టె పొంగఁగన్. ౪ 2195
- తే. చాచవర్యంకమందు నశక్త్రురుఁ డెలమి, సుఖముగా నుపవిష్టుఁడై సురుచిరముగఁ
దనమదిం ద్రోవఁ గోరినతలఁచు లెల్ల, నపుడు పడసెను వారిదౌ శ నాదరమున.
- క. శ్రీనిలయుఁడు భగవంతుఁడు, తా నెంతో ప్రసన్నుఁడైనఁ శ దానక బడయక
రాని దొక యర్థ ముండునై, యైనక వాంఛింప రేదియైనను భక్తుల్. ౨ 2197
- సీ. భగవంతుఁడైన దేవకుట్టి శ్రీకృష్ణుఁ డంతట రాత్రి భుక్త్యంతమందు
నశ్రురుచెంతకు శ నరుదెంచి తమవారి విషయంబునం జాలవిషమబుద్ధి
యైన కంసుం డెట్లు శ తాను మెలంగునో వాఁడేమిచేయంగ శ వాంఛఁ గొనిన
వాడో యావిధమెల్లఁ శ బ్రశ్నించగా నెంచి పలికె నిట్లని తాతపాపనమతి
- తే. వైన నీయాగమనము మేలైన యదియె
పాఠగతంబే? శుభంబు మీఁకొను గాక

సుహృదులకు జ్ఞాతులకు మఱి యచటములకు
సుఖము నారోగ్యమును జాలఁగ జొప్పడుఁగద. ౪

2198

చ. కులమునకెల్ల రోగమయి యొకక పాపములం బొనర్చుచున్
దలఁచుగ మేనమామయయి యదాచుణకర్తృరతుండునై మహి
స్థుల పయిఁ గంసుఁ డున్నతని యదా నెసలారంగ నన్నదీయులై
తలఁచుగరానిబాముల సతంబును బొందెడువారి కచ్చటన్. ౫

2199

తే. కుశలమేయని మే మడుగుటయు నేలఁకంసు ప్రజలకుఁగూడ నిక్కముగ జేమ
ముండునే? యక్కటా! మదిసూహచేయ, నిరపరాధులు జనకులునిశ్చయముగ.

ఉ. వారికి మానిమి త్తమున యంత పొసంగెఁగదా? మనోహరా
కారులు పుత్రకుల్ మడియఁగాఁ బలుదుఃఖము లొంద మేమెగా
కారణ? మంతెకాక కలకాలము బంధన మయ్యె వారిక
క్రూర! మృదుస్వభావ! మది యగోరుదు మాత్మహితాళిఁ జూడఁగన్. ౬

మ. చిరకాలంబుగ విష్ణుబోలు హితులక యజేరంగ రాగోరువాం
చ రహిత నేటికి భాగ్యవైభవమునక యసాగె మిమ్మ జూడ న
య్యె రయంబొప్పఁగఁ దెల్పఁగాఁదగును మీరేతేర నేహేతువో
పరమాత్మాదము నొందువాడ నను నప్పల్కుల్ చెవుల్ సోఁకఁగన్. ౭ 2202

సీ. భగవంతుడే యిట్లు యప్రశ్నించెనే యంచు నక్రూరుఁ డెంతయు యనాత్మ నలరి
కంసునకున్ యదుగణముపైఁ గలిగిన వైరానుబంధము యవాఁడు తెగువ
వసుదేవుని వధింపఁ బాల్పడుటయు నారదముని కంసునితోడ యదనుజమర్ద
నుడు వసుదేవుసూనుండుగాఁ బుట్టినవాడని తెల్పుట యనాఁడె తన్ను

ఆ. నెట్టి కార్యమునకు యనీచోటికిని దూత,గను బనిపినదియును యగడఁగి యొక్క
మాటయే వదలక యమధువంశజుడు గాన, దెలియఁ జెప్పె సత్య యమలరునట్లు.

౪. పరవీరఘ్నులు రామకృష్ణులు మహిపాలాజ్ఞ నక్రూరుఁ డా
దరమొప్పు దనుఁ బంపుటల్ పలుకఁగాఁ యదా రెంతయున్ నవ్వి భూ
నరునాజ్ఞా దెలియంగఁ జెప్పిరి మదిన్ యధిల్లువాంఁచక ప్రజే
శ్వరుడొ నందున; కాత్మజుల్ తెలుపుభావం బాతఁ డూహించుచున్. ౧౦

. గోపకులం జీరి జవం, జేపాఱుగ గోరసముల యెల్లం గూర్పుం
డాపగిది రాజయోగ్యము,లై పరఁగెడు కొనుకలను యనువగురితిన్. ౧౦౫

. సమకూర్పుడు పోదగు నర,దములం బన్నింపుఁ డెల్లి యతరల మథురకున్
మమతం బని గోరసముల, తమమేళునకు మెచ్చుపుట్టఁగా నిడ వలయున్. ౧౧

. సాగెడు నప్పురిని ధను,ర్యాగము చూడంగ వలయు యందులకై వే
వేగమ జనపదవాసులు, పోఁగల్గి రటంచు వింటి యపోదగు మనకున్. ౧౧౫

- చ. అనియిటు నందగోపతీయు శ నట్టియుదంతము నెల్ల తావులన్
పినబడునట్లు సాటుమని శ వెగమ యానతి యిచ్చె; నట్టులే
యొనరిచె సూతుఁ డప్పిధము శ నొక్కవిధంబున నాలకించి నం
దుని వ్రజమందుఁ గల్గు నలఁతోయరుహానన లెల్ల నార్తలై. ౧౨౪ 2208
- మ. చనుదెంచె మధురాపురంబునకుఁ గృష్ణస్వామినిఁ రామునిఁ
గొనివొవ్ మధువంశజుండయిన యశ్రురండు వైపల్లెఁ జే
రను; వాఁంగొని పోవుఁ బ్రీతయలరన్ శ రేపే ప్రయాణంబు సా
గును; సత్యంబుగ నంచు వార్త తెలియన్ శ గోర్కుల్ తమున్ మార్చగన్.
- క. చింతలసాగిరి; కొందఱు, కాంతలు తద్వార్తవృద్ధయ శ కమలము నేఁచన్
వంతన్ మోములు మిక్కిలి, వింతగ నిట్టూర్పు లొలయ శ వెలవెలఁబాఱన్.
- సీ. కుందు వొందిరి; మఱికొందఱు గోపికల్ కట్టినపుట్టముల్ శ కదలఁబాఱు
గరకంకణమ్ములు శ క్రమముగా జాఱంగఁ గ్రొమ్ముడుల్ వీడంగఁ శ గుందిరి మఱి
కొందఱు వ్రజవాసీకువలయ నేత్రలు హరినె ధ్యానించుచు శ నాదరమునఁచు
దమ రొనర్పందగు శ తక్కువ్యాపారముల్ మానిముక్తులమాడ్కిఁ శ గానఁబడు
- తే. లోకమును దీని నెఱుంగంగలేక యుండి; రఱ్ఱె కొందఱు శ్రీకృష్ణుఁడతివిచిత్ర
రాగమున సుస్థితంబున శ రమ్యరీతి, బలికిన మనోహరోక్తుల శ దలఁచుకొనుచు.
- క. మనముల మోహమునొందిరి; వనజాయతనేత్ర లెల్ల శ వారిజనయనుం
డొనరించిన మృదుచేష్టల, ననూన సుస్థిత మనోజ్ఞులగు దృగ్వితతిన్. ౧౬
- క. సులలితమా తద్గమనముఁ, గలిగెడు దుఃఖముల నెల్లఁ శ గడుఁ గృపచేతం
దొలఁగించు కార్యముల దుష్టులఁ జంపిన సాధుగేయ శ శుభచరితములన్. ౧౭
- చ. మనముల నెల్ల వేళలను శ మానక పట్టుదలం దలంచుచున్
వనజదళాయతాతు నెడఁబాటున కించుక యోర్వఁజాల కా
ర్తిని గనుచున్ భయంబునను శ దీప్రగతిన్ వెలిఁబాటు నశ్రురా
జిని గను లెఱ్ఱవాఱు దమఁచిత్తము లచ్యుతునందె చేర్చుచున్. ౧౭౪ 2214
- చ. గుములుగఁ గూడి యందఱును శ గుందుచుఁ దద్గతభావ లౌటఁబ
ద్దముఖులు పక్కి రిట్టులని; శ తద్దయు నార్తిగలంగి; యౌవిధా
త! మదిని నీకుఁగల్గదుకదా? దయ సంతయు నేరిపైన నె
య్యమున హితంబునన్ జనుల శ నాదిని నెట్టులొ గూర్తు వంతటన్. ౧౭౫ 2215
- సీ. వారు కృతార్థులై శ సారమోదంబును గాంచక పూర్వమే శ చంచలమతి
నెడఁబాయుఁ జేయుదుఁవే; యనుకంప నా నిది యగునే; బాలుఁ డెట్లు లట్లు
నీచేష్టితంబులు శ నిష్ఫలంబులుగదా? శ బాలిశుండని నిన్నుఁ శ బలుకఁ దగదె?
నీలకుంతలములఁ శ జాల నావృతమయి; చారుకపోలనాసలు చలంగ

తే. శోకములఁ దూలఁగాఁ జేయుచున్ వెలుంగు
సుస్థితము నాట్య మాడంగ యసందరమయి
యలరుశ్రీకృష్ణు వదనశీతాంశుబింబ
మును గనఁజేసి తృప్తిగఁగ గనకముండె. ౨౦

2216

చ. కనఁబడకుండఁ జేసితివిగఁ యిటుచేసిన నీదుచేత చ
కృనిదని పల్కఁగాఁదగునె య కా దిది సాధువటంచు నమ్ముమా;
పనియిది కంసుదూతదగు య భామినులార! మదీయ మెట్టులౌ
ననియెదవేమొ పద్మభవ యస్త దుదాహృతి నాలకింపుమా! ౨౦

2217

ఆ నీదుసకలసృష్టినిపుణత కేకాశ్రయమగు కృష్ణమూర్తి యాననంబు
గాంచియున్న యిట్టికన్నుల నక్రూర, నామధారి వగుచు నేను మెడలి. ౨౧

క. హరియింపఁ బూనితివి నీ, వరయం గ్రూరుండ వనఁగ నర్హుండవె యో
సరసిజభవ! శ్రీహరియనఁ, గరుణామయచిత్తుడౌను య గాని తలంపన్. ౨౧

సీ. క్షణకాలముననె భంగవృగు సాహృద మలరువాఁడౌట నశ్వములమెచ్చు
కొనుచు నిండ్లనుమఱి య కూర్చి బంధుగులను దనయులఁ బతులను య దగఁ దృణించి
తనదుచెయ్యలకె యెంతయుఁ బ్రీతిఁబరవశల మగుచుఁ దనదు దాశస్యమునెకో
వచ్చిన మమైల్ల య మచ్చికఁ జూడఁడు నూతనప్రియులవౌ య చేత లిట్లు [౨

తే. లుండుఁగద? కాన వారిత య యోపినంత

దనుకఁ బయనంబు కాకుండ; య వనితలార!

మధురయందుఁ గలట్టి యశమ్మానినులకు

నేటి రాతిరి సుఖముగా య దాటుఁ జుండి! ౨౨

2220

క. వారలవగు వాంఛితములు, సారద్విజు లొసఁగునాశిష్యముల వలనన్
భూరిఫల మనుభవింపన్, ధారణి దగియుండును మనఃతలపు లనృతముల్.

చ. కనుకనె శ్రీనికేతనుడు య కంజదళాతుడు స్వీయపూర్వరం

బును దమిజొచ్చు నట్టితఱి య ముద్దులు గుల్మెడు నెఱ్ఱెగంబునున్

గనుఁగొనుచున్ స్థితంబలరఁగఁ దగుచూడులఁ గ్రమ్మునరసం

బును దనివారఁ గ్రోలుదురు య పో యలకాంతల భాగ్య మేమనన్! ౨౩ 2222

మ. చెలులారా! మధురాపురిం గనుఁగొనన్ య శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లేగుచోఁ

దలిదండ్రుల్ తగుబంధువుల్ మరలి రాఁ య దన్నెంతఁగా వేడినన్

జలచిత్తుండంగ నుండ కుండినను భాస్వన్నాగరిమంజుభా

షల మాధుర్యము స్వీయహృద్వికచకంజంబున్ గడున్ లాగఁగన్. ౨౪ 2223

చ. పరవశుడై త్రపామిళితభవ్యతమస్థిత విభ్రమంబులం

దిరుగుస్ఫభావముం గలిగి య దిట్టతనం చెటులొ చనంగ న

త్తరుణుల కట్టె చిక్కు; మఱి ఓ తన్నె తలంచెడు నన్నదాదులన్
స్మరణముచేయ నోపఁ డిది ఓ సత్యము గ్రామ్యుల మాట నిస్సిరో. ౨౪ 2224

సీ. సర్వముంగళగుణాస్పదుఁడు శ్రీరమఁబుడు నగుదేవకీసూనుననుపమానుఁ
గనుఁగొన నోచిన ఓ కడు ధన్యులకు భోజులకు మఱి దాశార్హ్యులకును పృష్ఠ
లకు సాత్త్వికులకు సంధకులకు మార్గంబునను ఓ జూడఁగల్గిన ఓ మనుజులకును
నయనోత్సవంబీ దీనమునఁ గాఁగలదు పో; సత్య మీయది; తన్నె ఓ సతము నమ్మి

తే. ప్రాణములకంటె బ్రయనిగా ఓ స్వాంతములను
దలచు మనల సూర్యుక ఓ యెలమిఁగూర్చు
నందనందనుఁ గడు దవ్వునకును దోడు
కొని చనన్ వచ్చినట్టి యీశ్వరచిత్తు. ౨౬ 2225

క. కారుణ్యవిహీనుని న, క్రూరుండని పిల్వఁ జనదు ఓ క్రూరుం డనియే
ధారణఁ బిల్వం జనుఁగద, పేరెట్టులు పెట్టినారో? ఓ పెద్దలు తొలుతన్. ౨౬ 2226

మ. వనజాతాయతనేత్రలార! కఠినస్వాంతుండు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
మనలం జూడక యీశతాంగమున సమూహంబుమీఱంగ నె
క్కినవాడే; మనవృద్ధగోపకులు లెక్కింపంగ మూర్ఖాగ్రుణుల్
కనుకం బోవలదంచు; బల్కురునుడీ ఓ కాలప్రభావంబునన్. ౨౭ 2227

ఉ. దారికిఁ దోడు క్రొవ్వుగలవా రగుటన్ మనగొల్లలెల్ల వే
సారక స్వందనాళిఁ గొని ఓ చక్రిని రమ్మని తొందఱించుచు
న్నారు తలంప దైవము మనసంబున నీమనకున్ శ్రమంబె ని
ష్కారణమే పాసంగఁగఁ దగఁగం దలపోసె నిఁకేమి చేయనా? ౨౮ 2228

చ. పలుకుల నేమికార్యమగుఁ ఓ బట్టుదలన్ మన మెల్లఁగూడి పో
వలదని కృష్ణు నిల్పుదము ఓ వారిజనేత్రు ఊణార్థమైన ని
మ్ముల విడఁజాల కాఁర్చిగొని ఓ పొక్కెడునీమనలన్ గులంపువృ
ద్ధులు మఱిబంధువుల్ గలిసి ఓ ధూర్తత నేరుతు రేమిచేయఁగన్. ౨౯ 2229

తే. దైవ మీరితి దీనచిత్త లగునట్లు, మనల నొనరించె నెవ్వరైన నిఁక నేమి
చేయఁగలవారో? బంధులఁచేత లేమి, మనల వారింపఁగల వేటిమాట లింక?

క. గోపికలారా! మనమా, గోపాలవరేణ్య రాసగోష్ఠిఁ గలిసియే
తీపారునెయ్యమున లీలాపాంగ విలోకనముల ఓ హరితరములన్. ౩౦ 2231

సీ. మందహాసంబుల ఓ మంతనంబునఁ బల్కు సరససమాలాప ఓ సముదయములఁ
బరిరంభణంబులఁ ఓ బంకజాతుఁడు తృప్తిఁ గలిగింప నారాత్రి ఓ ఊణముభంగిఁ
గడపితి; మాకృష్ణుఁ ఓ డెడఁబాసి పోవంగ నంతంబులేని యాహరివియోగ
శోకాంధకార మేఛొచ్చునఁ దరియింపఁగల మొ? యూహించిన ఓ గానఁబడదు;

తే. హరి యితం డగ్రజం డగుహరినిగూడి

గోపకుల బాలుకులు తన్నుఁగగూడి రాఁగ

ఖరకరుం డ స్తమించు నక్కాలమందు

గోఖురరజంబు తనదు ముంగురులఁగప్ప. ౨౯౪

2232

క. సుమహారంబులు దానక, సమభివ్యాప్తములు కాఁగ నంతస మొప్పుం

గ మురళి నూదుచు జటున, వ్యమరెడు శ్రీఁగంటిచూపు న భవ్యతమందై. 30

క. మనచి త్తముల హరించుచు, జనుదెంచును గాదె? యట్టిజలజాతుఁడు వీ

డిన నెట్లు బ్రదుకఁ గలమో, యని యివిధి మాటలాడు న చాసమయమునన్.

చ. హరివిరహంబు దుస్సహమునై కనుపట్టఁగ గొల్ల చేడియల్

విరహితలజ్జలై మదులు న వెన్నునియందె చెలంగుచుంట సు

స్వరముల మాధవా! విమతఃపక్రహరా! పరమేశ్వరా! మనో

హర! సురవంశ్య యంచు విపులార్తిని రోదన మట్టె చేయుచున్. 31 2235

క. దామోదర! గోవిందా!, శ్రీమహితా! యంచు దమిని న శ్రీకృష్ణుని స్త్రీ

యామలమనముల నిడుకొని, యామానిను లట్లుపొగుల న నర్కుడుతోఁచెన్.

చ. ఖరకరు డిట్లుతూర్పున నఖండరుచుల్ దగునట్లు కన్నడక

ద్వరపడి కాల్యకృత్యసముదాయము చక్కఁగఁ దీర్చి రాముఁడుక

హరియు రథంబు నెక్కఁ దనయాదృతి గన్పడఁ గంసుదూత వే

యరదముఁ దోలె; నందముఖు న లాతనివెంటనె పోవుపూన్కిమై. 32 2237

సీ. గోరససంభృత న కుంభంబులం దక్కుకానికలం గొని న కదలి శకట

ముల నెక్కి యక్రూరుఁ న డలరామకృష్ణులు చనిన త్రోవనె వేగ న చనిరి; గోపి

కలు తమప్రాణాళికంటె నుత్కృష్టుడై పయనంబుచేయు నభంకజాతు

ననుసరించియె పోయి న యాతండు ప్రీతిమై ద్వరవత్తు మటనుండి న తరుణులార!

ఆ. యనుచు నూఱడింప న నవ్హటకయి కొంత, నేపు నిలువఁబడిరి న శ్రీశుఁ డట్లు

లూఱడించె నెయ్య న మొప్పార నక్రూరు, మూలమునఁ దదార్తి న పోవునట్లు.

ఉ. వారలు స్వీయచి త్తములు న వారిజనేత్రునివెంటఁ బోవ నా

శ్రీరమణుండు నగ్రజునిఁ న జేరిచనంగఁ దదీయకేతనం

బారసి చూచుచుక బిదప న స్వందనధూళిని గాంచుచుక గడుక

దూరముపోవ నవ్వియును న దోడమి నిల్చిరి బొమ్మ లట్లుగన్. 33 2239

తే. మరలి యరుదెంచునేమొ యవ్హధపుఁ డని

వేచియుండియు నాయాశ న విలయమంద

నిరవులకుఁ బోయి ప్రియుడగు న సరసిజాతు

చరితములఁ బాడుచుక నిరంతరము భక్తి. 34

2240

- క. దినములుపుచ్చిరి శోకము, మనములఁ జేరంగనీక; యాధవుఁడు జేయి
వ్వుని నక్రూరుని గూడియె, ననిలజవంబొప్పు బోవునరదమునందున్. 324
- క. ఉప్పొంగెడువేడుక మది, నొప్పుగఁ గూర్చుండి పోయి యురుపాపములం
గుప్పుగఁ గూల్పంజాలిన, యప్పొసనమూర్తియైన యమునం జేరెన్. 3౨ 2242
- ఉ. అంతట రాముఁగూడి దనుజాంతకుఁ డాయరదంబు డిగ్గి య
త్యంతముదంబునక మధురమై విమలంబయి యింద్రనీలమ
ల్లెంతయుఁ దక్కుచూ వెడు తేదీడ్యసయస్సున నాచమించుచుక
స్వాంతము తృప్తి నొందునటు యారిని ద్రావె మహత్త్వ మేర్పడన్. 3౩4
- మ. తరుషండంబుల పొంతఁ జేరి రథముం యదా నెక్కె రాముండు సో
దరునింగూడి రథంబునెక్కె; రిపుసంతానంబువంక భయం
బు రమానాథునకుం బొసంగు ననుచుక యభూమిశ్వరావుండు స
త్వర మూహించి రథంబుపై నిలువఁగాఁ బ్రార్థించి తత్సమృతిన్. 3౪4 2244
- సీ. మాధ్యాహ్నిక క్రియా యమండంబుం దీర్ప యమున యంతరమున యనురుహద
నకుఁ బోయి యందు, స్నానంబు శాస్త్రోక్తమా పద్ధతి నొనరించుపట్టుదలనుము
బూని మునింగి యశ్వానితజలముల వేదసారం బన యెలయునట్టి
సావిత్రిభక్తిమై శాశ్వతంబగుగాని జపియించుచుండి తజ్జలములందు
- తే. రామకృష్ణులు జతగూడి యరంజిలంగఁ
గాంచె నక్రూరు; డంతట యెంచె మదిని
నార! యానకదుండుభి యాత్మజన్తు
లిరువురును సృందనం బెక్కియెసఁగుచుండి. ౪౧4 2245
- చ. జలముల నిప్పుడొప్పెదరు యసృందనముక దిగివచ్చి రేమొ? యం
దుల నిపుడుండరేమొ? యని యోరపువేడుక మున్ని లేచి ముక
వలె నరనెక రథంబు బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు పూర్వరీతి నం
దలరుచు నుండఁ గాంచి సలిలాంతరమందును గంటి వీరలన్. ౪౨4 2246
- చ. అరదముపై నెసంగెద రయారె జలంబుల నేను గాంచుటల్
సరియనరాదో? సూన్యతమొ? యసత్యమెయైన మతోక్కమాలు పు
ష్కరముల మున్ని చూచెదను యజ్జగ నంచుఁ దలంచి మున్గె; స
త్వరముగ నాజలంబులను యదద్దయు వెల్లుచు నెంతో వింతగన్. ౪3 2247
- చ. శిరములవంచి చారణులు యసిద్ధులు నయ్యసురేంద్రులక మనో
హరవరగాననైపుణిని యనదినదేవతలుక నుతింపఁగా
నురగుల కీర్వరుం డనఁగ యొప్పి సమాస్రఫణారుచుల్ దిగం
తరముల వెల్లజేయఁగ ఫణాతతియందుఁ గిరీటముల్ తగన్. ౪౪ 2248

- ఉ. సారసనాళ మట్లు తగుశఛాయ కనందగియుండ నీలమా
చారుతరాంబరంబు తమసంగతి నొప్పగ శృంగరాజి నొ
ప్పారెడు వెండికొండవలె శ నారయఁగాఁ దగునయ్యనంతు శృం
గారశరీర మాతనికీ శ గానబడెన్ మది కద్భుతంబుగన్. ౪౫ 2249
- ఉ. ఆమహనీయమూర్తి మృదుఃఖాంకమునందు వినీలనీరద
శ్యాముఁడు నాల్గుబాహుల నొసంగెడునీశుఁడు కాంచనాంబర
శ్రీమహాతుండు పుల్ల సరసీరుహపత్ర విశాలనేత్రుఁ డు
ద్దామరుచిన్ వెలుంగువరతత్త్వము శాంతుఁడు నప్రమేయుఁడున్. ౪౬ 2250
- నీ. సుప్రసన్న మనోజ్ఞశుభవక్త్రుడై స్థితవిలసితనయనుడై శ లలితములగు
కనుబొమల సురుచిర శ మనుషమము నగునాసయుఁ జారుకర్ణముల్ శ సాధుగండ
భాగమ్ము లరుణప్రభారాజితంబగు నధరంబు గలుగంగ శ నమలదివ్య యుఁ
మూర్తియా పురుషుండు శ పాలుపారుచుండె; నాజానుషీవరసుభుజములు మఱి
దుంగాంసములు సిరి శ తొలకాడునతివిశాలోరస్థలంబు శృంగారమునకు
నాకరంబయి శంఖ శ మట్లుచెల్వారెడు కంఠము నిమ్మంబుగఁ దనర్చు
నాభియు నశ్వత్థనామకభూరుహ పల్లవ మట్లుగాఁ శ బరఁగుచున్న
నిమ్మ రేఖలుగల్గు నెఱి యుదరము బృహత్కృతీతటంబును శ్రోణి శ క్రమకరిక
రాభోరువులు జంఘ శ లక్ష్మణానువులు నుత్తుంగగుల్ఫములు నొజ్జంగ నలరు
నట్టి నఖంబులు శ నమరియుండఁగ వానికాంతులచే నెంతో శ క్రాలి మఱియు
నంగుష్ఠములు; వ్రేళ్ళ శ లనెడిదశంబుల నలరునంఘ్ర్యంబుజములు వెలుంగ
నింతింతయనరాని శ వింతగ నతఁడొప్పె; మఱియును సుమహార్హమణికదంబ
- ఆ. ఖచితమకుటకటకగణము లంగదములు, సులలితమయిన కటిసూత్ర మట్లై
బ్రహ్మసూత్ర హరశరాజిత నూపుర, కుండలములు మెఱయ శ నుండె నతఁడు.
- చ. కరముల శంఖచక్రములుఁ శ గంజమునున్ గదయున్ వెలుంగఁగా
సురమునఁ గొస్తుభం బనఁగనొప్పెడు రత్నము దివ్యరోచు ల
చ్చెరువుగఁ బర్యవశ్యముచును శ జెల్వమరంగఁ దుఱంగలింపఁ గం
ధర వనమాల యొప్పగ నితాంతము శ్రీహరి యొప్పె నొప్పగన్. ౫౨ 2252
- క. ఉరమున శ్రీవత్సాంకము, నిరుపమశోభల వెలుంగ శ నిశ్చలభక్తి
బరిచర్యజేయు పార్వద, వరులగు నందాదు లొలయఁ శ బంకజభవుఁడున్. ౫౩ 2253
- చ. సనకసనందనాది మునిసత్తములున్ హరపాకశాసనా
ది నిఖిలదేవతావరులు శ తృప్తిగఁ గొల్ప మరీచిముఖ్యులై
తనరు నవద్విజోత్తములు శ తత్పరతః బహుభంగులన్ దనున్
వినుతియొనర్ప శ్రీహరియు శ వింతగఁ దోచుచునుండె నత్తఱిన్. ౫౩౪ 2254

తే. మఱియుఁ బ్రహ్లాదనారదుల్ శ మానివరులు
 వరమభాగవతులు నౌటవసుదేవు
 నతని వసువులగూడి యత్యంతవిమల
 వాక్కులన్ వేటువేటుగ శ భావములను. ౫౪

2255

క. వినుతించుచుండ వానిని, వినుచున్ ముద మొందుచుండె; శ విశ్వేశ్వరు నా
 తని శ్రీదేవియుఁ బుష్టియు, నను త్తమజ్ఞానశక్తియనఁ బడునదియున్. ౫౪౫

సీ. కాంతీశీర్షులు శ తుష్టిత్వాదేవి యూర్జయు విద్యయు మఱియు నశవిద్యశక్తి
 మాయయు ననుశక్తిమండల మెప్పుడు తనను సేవింపఁ దక్కినసురలును
 భక్తి నమ్రులునయి శ వరసూక్తముల నెన్న నొప్పొరుచున్న యాయుజ్జ్వలాంగు
 భగవంతుఁ గనుఁగొని శ పరమముదంబొంది యక్రూరుఁ డంగంబుహర్షపులకి

ఆ. తమగుచుండ బాష్పతతి సంభృతాతుండై, గద్గదికను వాక్కుశకదలుచుండ
 ధైర్యమాని భూమిఁ దలసోక మ్రొక్కి యంజలిఘటించి వినుతి శ సలిపెనిట్లు.

న లు వ ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి నక్రూరుఁడు పొగడుట.

ఆ. అఖిలపేతువులకు శ నరయంగ పేతువై
 యాదిపురుషుడవయి శ యవ్యయుండ
 వగుచు నలరుచున్న శ యట్టినారాయణుఁ
 డవగు నీకు మ్రొక్కు శ లంబుజాక్ష. ౫

2258

క. నీనాభిపంకజంబున, సూనుండై యుద్భవిల్లె శ సురసంఘేశుం
 డై నెగడుబ్రహ్మ తద్భవ, మీనిఖిలం బట్టినీకు శ నివె వందనముల్. ౧

2259

సీ. త్వాసలిలాగ్నులు శ గంధవహంబరములు నహంకార మట్టులు మహత్తు
 ప్రకృతియుఁ బురుషుండు శ సకలేంద్రియములు మన సింద్రియార్థంబులును ద్రిద
 ననునివియే జగత్తునకు పేతువు లనిపలుకుదు రవియెల్ల యదలఁచునీకు శ్రులు
 నంగభూతము లగుటంగదా? యవి నీదు తత్త్వమెటుంగ నెంతయును జాల

ఆ. వరయ జీవుఁ డాత్మశయయ్య మాయాగుణ
 బంధకారణమునఁ శ బరము నిన్నుఁ
 దెలియఁ జాలకుండుఁ శ దొలిపలుకులె నిన్నుఁ
 దెలుపఁ జాల వనుచుఁ శ దెల్లమయ్యె. ౨౫

2260

క. పరమేష్ఠియుఁ దనదేహము, సరిపడుటకుఁ దగినయట్టి శ సత్త్వగుణం బా
 కరణి రజస్తమములు ననఁ, బరఁగెడు నివ్యానికె గడుఁ శ బరవశుఁ డగుటన్. 3

తే. అట్టిగుణముల మించియున్నట్టి సీస్సు
 రూపము నెటుంగఁ జాలఁ డో? తాపనేంద్ర!
 వందితాంఘ్రిసరోరుహా! ఓ వాసుదేవ!
 నిన్నెటుంగఁ దరంబె మునివరులకును. 3

2262

చ. తెలియఁగ రా దదెవ్వరికిఁ శ దెల్లముగా నటులైన నెట్టిజీ
 వులకును సారహీన మనఁబోలు భవంబు నివృత్తి యెట్టులొ
 బలుకు లవేల? యేదయినభవ్యవధంబున నాశ్రయించిన
 దొలఁగు భవప్రవృత్తి యనితొఁచెడు నోవసుదేవనందనా! 3

2263

సీ. హైరణ్యగర్భాదు శ లగుయోగు లాధ్యాత్మికాధిభూతములకు శ నాధిదైవ
 తమునకుసాక్షివై శ తగి వానికెల్ల సంతర్యామివై నియంతపు నగు నినుఁ
 గొలుతురు; కర్మ యోగులు కొంద టింద్రాదిబహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
 నిన్నెఁ ద్రయీవిద్య శ నియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతు శ సర్వరూపుఁ

తే. డవుగ వెలయుదు గానఁ గడంగి జ్ఞాను
 లైనకొందఱు బహురూఢు శ మైన కర్మ
 వితతి నీయందె యర్పించి శ విమలమైన
 యుపశమముఁ గొని సత్సమాధిపరిణతిని. ౪

2264

క. జ్ఞానాధ్వరమున నిన్నే, ధ్యానింతురు జ్ఞానరూపతం దగుదు వటుం
 చూనిన శ్రద్ధ; కొందఱు, మానవులు నియతిమీఱు శ మానస మలరన్. ౬

తే. శైవవైష్ణవనామ దీక్షులను బొంది
 త్వదుపదిష్టము పంచరాత్రముఖమైన
 విధిని బహుభేదముల బహువిధములైన
 మూర్తులం గొన్నయదైవతసమూర్తి నిన్ను. ౭

2266

క. తలపోసి యుపాసెందురు, జలజాతా! కొందఱు నిను శ శైవాదిమతం
 బుల నాచారవిభేదంబుల శివరూపిగను విధిని శ బూజింతు రజా! ౮

2267

తే. సర్వదేవమయా! ప్రభూ! శ సర్వజనులు, నితరదేవతలం గొల్వ శ మతిగలజను
 లెల్ల భిన్నమతుల్ గల్గి శ యెల్లరూపములనుదాల్చిన నిన్నె కా కొలుతు రీశ!

చ. కనుకనె యెల్లమార్గములు శ కాంచనచేలధరా! తలంప ని
 గనుఁగొనఁ బోవుచున్నయవి శ కా దన నెట్లగు? బర్వతంబున
 జననముగాంచి మేఘమునఁ శ జక్కఁగ వర్షిలి జీవనంబు నిం
 డనెగడు హ్రదినుల్ వివిధసన్నజగతుల్ దగఁ బాటుచుండియున్. ౧౦

2269

క. కడకున్ సంద్రముఁ జేరెడు, వడుపున నర్చనము లెల్ల శబహువిధములుగాఁ
 బుడమిఁ గనంబడుచుండియు, గడపట నవి చెందు నిన్నె శ కంజదళాక్షా! ౧౦

- క. కమలాక్షా! సత్త్వరజ, స్తమములు సనుమాండు ప్రకృతిభర్త, గుణములై
యమరుక బ్రహ్మాదికభూతములున్ స్థావరముదనుకఁగ దగు నవి యెల్లన్.
- *క. ప్రకృతిగుణంబుల యందే, ప్రకటముగాఁ గూర్పఁగఁబడి యిట్టివై నా
ప్రకృతియు నీయందే తగు, సకలేశా! సర్వసృష్టిసాక్షివి నీవే! ౧౧ 2272
- సీ. ప్రకృతికి నాకు సుఖబంధము కలదంటి; బ్రహ్మమలకు నాకుఁ యిట్టి బరఁగుభేద
మే మందువేమొ ప్రకృతియందు నవిషక్తదృష్టివై నీకంటెనెదియు వేఱు
గానట్లు సర్వాత్మకత నొప్పువాడవై సర్వబుద్ధులకు నోసారసాక్షి!
సాక్షివై యుపమానసూక్ష్మింఁగఁగ లేక మహిమమునన్ వెల్లఁమాధవుడవు
- తే. భవ మిదెల్ల నవిద్యచేరబరఁగుచుండు, దేవతలు మానవులు నుజ్జీవితర్యగాదు
లైనదేహాభిమానులయందు నొప్పు, నీగుణప్రవాహము సకలేశ! కృష్ణ! ౧౨
- క. దానిం దగులక యొప్పెడు, జ్ఞానమయుండ వగు నీకు యింతతంబు నతుల్
శ్రీనిలయా! యిడుదున్ వై, శ్వాసరుడగు ముఖము భూమిచరణంబు లగున్.
- క. వనజాఘ్రాడు నేత్రములై, తనరు నభం బొను నాభి యింతగదిశలు శ్రుతుల్
కనకాంబర! శిరము దివం, బనఁజను బాహువులు దేవతాధిపులునుమీ! ౧౩
- క. సరిదధిపులు కుక్షి యగున్, మరుత్తు ప్రాణములు బలము యింతగదిశలు
దరువులు నోషధులు నగున్, బరమేశా! రోమపంక్తి యింతగదిశలు. ౧౪
- క. జలధరములు కేశములగు, నిలాధరము లస్థినఖము యింతగదిశలు
పులకదలిక లగురేలుఁ బ,వలు నీకున్ మగగుటి యగుఁబ్రహ్మతలంపన్. ౧౫
- ఆ. వృష్టివీర్య మగునుఁవిమలాత్మ! యవ్యయా
త్మతఁ జెలంగి యెల్లతావులందు
వెలసి చిత్తవృత్తి యింతగదిశలు
పురుషుఁ డనఁగ వినుతిఁబొసఁగి మిగుల. ౧౬ 2278
- క. అలరెడు నచ్యుత! నీలోపల బహువిధజీవవితతి యింతగదిశలు
బులు తత్పాలకులును జలములలోనన్ సూక్ష్మములయిఁపాలించెడు ప్రాణుల్.
- ఆ. అండములు చెలంగునట్లు లుదంబర, ఫలమునందు మళకములునుబోలె
నొకరి వార్త నొక్క యింతగదిశలు, యుండునటు చఱించుచుండు జుమ్ము.
- చ. వనజదళాక్ష! నీవు బహుభంగులుగాఁ దగురూపముల్ ధరిం
పను దలపోయుదో యది యభంగవిలాసమె యోను; వాని స
జ్జనులు విశోకులై ముదముసంధిల ధ్యానముచేయువార లిం
కను భవదీయమా యశముఁగానముచేయుదు రెంతో శ్రద్ధతోన్. ౧౭ 2281
- ఉ. కారణమత్స్యరూపమును యింతగదిశలు, యాప్రళయంబునం దకూ

* “సత్త్వరజస్తమ ఇతి భవతి ప్రకృతే ద్భూతా” అనియాలము.

పారమునకా భ్రమించుచును శ భక్తుల గాచెడునీకు నే నను
స్కారము లాచరింతు, మధుశక్తై టభదానవమృత్యురూపతా
శ్రీరమణా! యెసుగి హయశీర్షుడనందగు నీకు మ్రొక్కెదన్. ౧౭ 2282

క. మందరగిరి ధరియింపంగం దగు కూర్తాకృతిని నిశకామముదమునకా
బొందుగఁ దాల్చిన నీకుకా, వందితమునినాయకునకువందనము లివే. ౧౭౪ 2283

క. ధరణిం బై కెత్తుటయె విహరణముగా నాదిసూకశరాకృతి నెలమికా
ధరియించిన నీకు నమస్కరణము లొనరింతు భక్తి శ గంజదళాక్షా! ౧౮

ఆ. సాధువృత్తి నెన. గుఱజనుల భయంబుఁ బో, కార్పఁ జిత్రసింహాగళము తనర
వెలయునట్టి నీకు శ నెలమి నమస్కారముల నొనర్తు నభవ! శ జలజనయన!

క. చరణక్రమమున సజ్జన, వరులకుఁ బ్రమదంబుఁగూర్ప శ వామనమూర్తికా
ధరియించి ముజ్జగంబుల, వరుసం గొల్చిన మహానుభావునకు నతుల్. ౧౯ 2286

చ. పొగరున విఱ్ఱిపీఁగు నృపపూగమహాటవినికా గుతారథా
రఁ గడఁగి మూలయుక్తిని బశరాక్రమ మొప్పెడునట్లు కూల్చుచుకా
భృగుకులనాథుఁడై విభుత శ వింతగ నొప్పిన రామమూర్తికా
సుగుణమణి ప్రకాశునకు శ బోత లొనర్తును భక్తిమీఱఁగన్. ౧౯౪ 2287

క. రావణునకు మృత్యువుగాఁ, బావనులకు రక్షకుఁడుగ శ భాసిల్లెడు నా
శ్రీవిభునకు రఘువర్షున, కే వినతు లొనర్తు బ్రీతి శ యెంతయుఁ బొంగన్. ౨౦

సీ. వాసుదేవుండఁ శ బరఁగి సంకర్షణప్రద్యమ్మనామముల్ శ భాసిలంగ
ననిరుద్ధుడను నామ శ మనుషమమై యొప్పు సాత్వతపతియనుసంజ్ఞనలరు
నీకు నమస్కార శ మోకమలాక్ష! బుద్ధాకృతి ధరియించి శ యమలతముండ
వయి దైత్యులకు దానశవాళికి విభ్రాంతి గలిగించు నీకు మ్రొక్కులను గూర్తు

ఆ. మైచ్చతుల్యు లగుచు శ మేదినిబొడమెడు, క్షత్రియుల హరింపఁ శ గల్గిరూప
మును ధరించు నీకు శ మ్రొక్కుదు; భగవంత!, సర్వశక్తివీవు శ సకల మగుదు.

క. నీమాయచే జగం బిది, యే మోహిత మగుచు, నేను శ నిది నాయది యం
చీమాడ్కి దురభిమానము, చే మిగులం గుంది యించుశకే నెఱుంగకయే. ౨౦౪

ఆ. కర్మమార్గములను శ గలకాలము భ్రమించు
చున్న; దేను సుతుల శ నుదవసితము
దారబంధమిత్ర శ ధనగాత్రముఖముల
స్వప్నతుల్యములను శ సత్యము లని. ౨౩౪

2291

క. తలపోసి మూఢుపతివై, కలకాలం బందె దివ్యశకాంచనచేలా!

ఖలహరణ! మహాప్రభువా, చలించుచున్నాడ నెట్లు శ చక్కబడుదునో? ౨౪

ప. అనిత్యంబులగు దేహప్రముఖంబుల విషయంబున నాత్మబుద్ధింజేసి వివర్యయ

చిత్తుండనై శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిద్వంద్వంబుల విహరించుచు సాంద్రతమ స్నాన
హించుటంజేసి యాత్మప్రియుండవగు నిన్నుఁ దెలియఁజాలకుండుదు. సలిలంబుల
నుద్భవిల్లు తృణాదులచేఁ గప్పబడినజలంబులఁ బరికించి కనుఁగొనఁ జాలక
యెండమావులు జలంబులవలెం దోచిన వానికై పరుగెత్తుమాఁడుండగుజలాభి
లాషి తెఱుగున మాయాచ్ఛన్నుండవగు నిన్నుఁ జక్కఁగ విచారించి తెలియం
జాలక పరాఙ్ముఖుండనై ఘోరసంసారంబునందె ప్రవర్తించుచున్నవాడ.
మఱియు నోమహానుభావా! కామకర్తములచే నడఁగఁద్రొక్కంబడి విషయ
సంసక్తంబులగు నింద్రియంబులన నిటు నాకర్షింపఁబడిన మనస్సు విషయవాసనా
సమన్వితమితి నగుట నేను నిరోధింపఁ క్తుండను గాకయున్నవాడ. అసమర్థుండ
నగు నట్టినే నిత్తరుణంబున నసజ్జనులకుఁ బొందశక్యంబై కాని నీపాదమూల
ముల నాశ్రయించితి. ఈశ్వరా! ఇయ్యదియు నీయనుగ్రహంబై కాని వేఱొండు
కాదని తలంచుచున్నాడ. పద్మనాభా! పురుషునకు సంసారవిముక్తి కలుగుకాల
మొనఁగూడినతఱి సాధునేవామూలమున నీపాదారవిందములవయి బుద్ధి ప్రస
ర్దిల్లు. జ్ఞానస్వరూపుడై, సర్వజ్ఞానకారణాత్ముడై, పురుషులకు సుఖదుఃఖములను
గలిగించుకాలాదులకు నియామకుండై, సర్వపరిపూర్ణుడై యనంతశక్తివిలసి
తుండై, చిత్రాధిష్ఠాతయగువాసుదేవుండై, యహంకారాధిష్ఠాతయగు సంకర్ష
ణాత్ముడై, బుద్ధ్యాధిష్ఠాతయగు ప్రద్యుమ్న రూపుడై, మనోధిష్ఠాతయగుననిరుద్ధ
రూపుడై వెలయుపరమేశ్వరునకు నీకు నమస్కారము. శరణాగతుండనగు
నన్ను రక్షింపుమని సంస్తుతించుటయు. 30

2293

నలువదియొక డవయథాయము.

— రామకృష్ణనమ్రోడు మధరంజేరుట. —

- క. అని యక్రూరుడు వినుతించిన భగవంతుండు నృహరి శ్రీకృష్ణుడు ప్రీ
తిని జలములఁ గనఁబఱచిన, తనరూపము మఱుగుపఱచెఁ దత్త్వణమాత్రన్. ౧
- ఆ. నర్తకుండు తనదుఃనాట్యముఁ జూపిన, కరణి హరియుఁ దనయఃఖండరూప
మట్టై యుజ్జగింప శక్తక్రూరుఁ డారూప, మగపడమి నెఱింగి శయాత్రపడుచు.
- చ. జలములనుండి వెల్విడుచు శ శాస్త్రవిధానము దప్పకుండ ని
మ్ముల నపుడే యొనర్పఁగనుఁబోలిన కర్తము లాచరించి యా
ఖలదమనుం డొనర్పిన యఃఖండమహాత్వముఁ జూపుకార్యముం
దలఁచుచు విస్మితుం డగుచుఁ దద్దగ్ధ మెక్కిను సంశయించుచున్. ౨ 2296
- తే. హరి హృషీకేఠఁ డక్రూరు శ నంతఁ గాంచి
వలికె ధరయందొ నభమందొ శ సలిలమందొ
యద్భుతంబగు విషయంబు శ నరసినట్టి
చంద మగపడుచున్న దోసాధువర్య! 3

2297

- మ. అనిప్రశ్నింప శ్వఫలకసూనుఁ డను దేవ! భూమి నభ్రంబునన్
వనమందుం గనఁజాలు చిత్రములు విశ్వవ్యాప్తరూపంబునన్
సనకాదుల్ తెలియంగఁజాలని మహాశ్చర్యప్రదానూనశ్
క్తిని రాజిల్లెడు నీశరీరమున వర్తిల్లుం గదా? చూడఁగన్. ౪ 2298
- *ఉ. ఆ నినుఁజూచు నాకు నొకశయద్భుతమేమి కనంబడున్ విభూ!
గానఁగరాదు క్రొత్తదిగఁ శ గన్పడునయ్యది యేది బ్రహ్మమా
నే నినుఁజూచుచుండ ధరణికి దివి నీటను జిత్ర మెద్దియే
గానఁగనొ నదెట్టు? నినుఁ శ గాదని యెద్దియు లేదుచూడఁగన్. ౫ 2299
- అని గాందినీతనూజుఁడు, వనజాక్షున కెటుకపఱచి శ వారి నిరువురన్
వనజాక్షుఁ డస్తమింపంగ నున్నతటి స్యందనంబుఁ శ గడు రయ మొప్పున్. ౬
- తే. తోలుకొనిపోయి పశ్చిమతోయరాశి
వనజబాంధవుఁడుం గ్రుంకఁ శ బాటునపుడు
మథురఁ జేర్చెను; ద్రోవ గ్రామజనులెల్ల
నచ్చటచ్చట గుమిఁగూడి శ యాదరమున. ౬౪ 2301
- క. ఆవసుదేవకుమారుల, శ్రీవల్లభులం బ్రియంబుఁచెలఁగఁ గనుచు న
క్లే వర్తిల్లిరి చూపుల, వేవేగ మరల్చుకొనెడు శ విధముఁ దలఁడకే. ౭ 2302
- చ. అంతకుముందె నందములు శ రౌద్రజవాసులు పోయి పత్తనో
పాంతవనంబుఁ జేరి హరియాతనిజ్యేష్ఠుఁ డదెప్పు వత్తురో
స్వాంతము లుల్లసిల్లఁ బురవర్య మదెప్పుడు చొత్తుమో యటం
చెంతయుఁ గోర్కిఁ జూచుచు నదేజతనంబున నుండి రంతలోన్. ౮ 2303
- చ హరి జగదీశ్వరుండు తమయాగమనంబునె కోరు నందభూ
వరములులం దమిన్ గలిసి శ భక్తుని బ్రశ్రితు గాందినీసుతున్
గరముఁ గరంబుచేఁ గొనుచుఁ శ గమ్రతరస్థిత మొప్పు నట్టు లి
క్కరణి వచించె; స్యందనముఁ శ గైకొని ముందుఁ బురంబుఁ జేరుమా! ౯ 2304
- చ. భవనముఁ జేరు మే మిచట శ వాసముచేసి దినంబుఁ బుచ్చి వే
కువఁ బయనంబుచేసి కనఁగోరెద మవ్వుభురాపురంబు; నాఁ
గ వినుచు గాందినీసుతుఁడు శ కంజవిలోచన! యిందు మీద్యయం
బువదలి యొంటిగాఁ బురికిఁ శ బోవఁగనొల్లను నమ్ము మీనుడిన్. ౧౦ 2305
- చ. విను మొకమాట భక్తజనబృందమునం గడుఁ బ్రీతిగల్గు వాఁ
డనఁగ బ్రసిద్ధి నొంది సకలార్థపతిత్వము నూని యొప్పు నీ

*“యత్రాదృశ్యాని సర్వాణి భూమా వియతి వా జలే, తంత్యామకళ్యతో బ్రహ్మ కిం మే
దృష్టమివాద్యతం” అని మూలము.

వనయము భక్తి నీదుచరణాబ్జములంగల నన్ను వీడఁగాఁ
జనునె; యథోక్షజా! బలుని య సంగతి నాగృహమందు నిల్వఁగన్. ౧౧ 2306

ఆ. అరుగు దెమ్ము మిత్రులల్లె గోపాలకు, లోసుహృత్తమా! మహోద్యమమున
నరుగు దెంచువారు య త్వర మమ్మును సనాథు,లనొనరింపు నన్ను బనుపవలదు.

సీ. గృహమేథులమగు మాగృహములఁ బాదరజంబున నతిపావనంబులుగను
జేయుమా; పదసరసీరుహరజమును గడిగిన జలములక్షణములఁ గడు
నిలయాంగణంబున య వెలయు దేవతలును బితరులు నన్నులు య వితతత్వప్తి
నొందుడు; రాయంప్రయోగశంబు గడిగి యాబలిచక్రవర్తి నిశ్చలయశంబు

ఆ. గాంచి గొప్పదనముఁగనె నసమానమా
భాగ్యమును సతంబుఁ య బడయఁగలిగె
నెలమి మిగులుచుండ య నేకాంతభక్తుల
గతిని గాంచె దుదిని య గమలనాభ! ౧౪ 2308

క. తావక చరణక్షౌణ! పావనసలిలంబులే ప్రపంచత్రయము
గావించు బవిత్రము గం, గావాహిని యగుచుఁ గృష్ణకంజదళాక్ష! ౧౪౫

క. జలముల నవ్వానినె శ్రీ, గళుఁ డాదలఁ దాల్చె మఱి సగరుపుత్రులు నా
సలిలములచేత స్వర్గ, స్థలవాసము గనిరిగాదె య సర్వసురేశా! ౧౪౬ 2310

సీ. సర్వజగన్నాథ య సాత్వతనాథ పుణ్యశ్లోక మునినాయకార్చితపద
సారస! పుణ్యసంశ్రవణ కీర్తన విభూ నారాయణా నీకునతు లొనర్తు;
ననివల్కు నక్రూరుఁ య గని కృష్ణుఁ డిట్లను యాదవద్రోహియై య నట్టికంసు
వధియించి యామీఁదబలదేవయుతుడనై సుహృదులకుం బ్రీతిసొరిదిఁగూర్చి

తే. మీగృహంబున కరుదెంతు య మిత్రవర్య!
యిపుడు మము వీడిపొమ్మని య కృష్ణుఁ డనిన
నతఁడు మా తేమిపలుకక య యాత్మతృప్తిఁ
గనక మథురాపురము చొచ్చి య జనపతికిని. ౧౫ 2311

క. తనకార్యమెల్లఁ జక్కఁగ, మనమున కెక్కంగఁదెల్పి య మహిపుననుజ్ఞం
గొని నిజగృహమునకుం బోయె నిటా భగవంతుఁడైన య కృష్ణుం డెలమిన్. ౧౫

క. ఖరకరుఁ డపరాష్ణాము నే, వరుసనొ మీఱంగఁజెసి య వాడికిరణముల్
వారికిం బ్రీతిగఁ జల్ల నొ, నరింప సాయంతనం బనంగఁ జనుతటిన్. ౧౫౫ 2313

చ. హలధరుఁడొడి గోపకగణాన్వితుఁ డై మథురాపురంబు ని
మ్ములఁ గనుకొర్కి మైఁ జనియె య బూజ్యతరస్పటికాశ్చన్దితం
బులగుచు నున్న తంబులయి య పొల్చెడు గోపురముల్ నికేతనం
బులఁదగు ద్వారముల్ గలిగి య పూర్వర మయ్యది పొల్చు నెంతయున్. ౧౬

- ఉ. ఉన్నతమించిహేమమున శ నొప్పుచు నున్నకవాటతోరణా
 ధి న్నైతీ జూడనై తగ నిశలంపులు మెచ్చుగ మించియుండె; నా
 పన్నశరణ్యుఁ డట్టిపురి శ బాగుగఁ గాంచె గభీరమై జలం
 బెన్న సమృద్ధమై వెలయనెంతయు నప్పరిఖల్ కనంబడన్. ౨౦ 2315
- సీ. తామ్రలోహమున నిశ్తడిచేత నిర్మింపనమరు ధాన్యాదికోశ్యములు పెక్కు
 వెలయఁగా నారామములు దప్పులందగు నుపవనంబులు చూడనొప్పియుండ
 సౌవర్ణమయచతుష్పథములు హర్ష్యగతారామముల్ శిల్పకార కాండ
 ములు చేరి కూర్చుండఁగల రంచుఁ గట్టినరచ్చపట్టులు నితరగృహవరము
 తే. లొక్కవిధమున నందంబు శ నొగినిగూర్చు
 గాంచు దగియుండె నప్పరి శ కమ్రవజ్ర
 ములును వైదూర్యవిద్రుమములును నీల
 మాక్తికంబులు పచ్చలు శ మహితరీతి. ౨౧ 2316
- క. ఇతరములగు చారుమణి, ప్రతతులు దాపంగబడిన శ రమ్యవలభు లు
 న్నత వేదికలు గవాక్షోయతవివరము లట్టై భిత్తు శ లరుదుగ నుండన్. ౨౧
- క. కలరవములును మయూరము, లలరుచుఁ గూర్చుండి మంజులాలాపములక
 గలిగించుచుండె విను వా,రలకు సతతంబు వింతఁబ్రమదము మిగులన్. ౨౧౪
- తే. రథ్యలం దాపణములందు శ రమ్యచత్వ
 రముల నితరము లై నమూర్తంబులందు
 సలిలములు చల్ల నయ్యవిశాల సొంపు
 గాఁ గనంబడుచుండె నిశ్కముగ మఱియు. ౨౨ 2319
- క. నవ్యాంకుర మాల్యంబులు, భవ్యాక్షతతండులములు శ పరమశుభదముల్
 నేవ్యములగు పేలాలును, దీవ్యన్తార్గములఁ జల్లఁ శ దేజరిలెఁ గడున్. ౨౨ 2320
- తే. మఱియు దధిచందనములొగి శ మంగళార్థ
 ముగను జల్లఁగఁ బుష్పదీపగణ మట్టై
 పల్లవంబులతోఁగూడి శ యల్లసిల్లు
 పూర్ణకుంభంబు లొకరీతిఁ శ బొలుచుచుండ. ౨౨౪ 2321
- క. ఫలగుచ్ఛంబులు వ్రేలఁగ, విలసిలు రంభాక్రముకసుశవృక్షములు పతా
 కలు ద్వాదశాంగుళంబుల, కొలఁతకుఁ దగియున్నయట్టి శ గుడ్డలు తగఁగన్. ౨౩
- క. ప్రతిసద్దద్వారంబులఁ, బ్రతిచేయఁగరాని రీతి శ భాసిల్లఁగ భూ
 సతికిం దొడనై యాపుర, మతిలోకముగాఁ గనంగనయ్యెన్ మిగులన్. ౨౩
- క. ఆనకదుందుభి సూనులు, శ్రీనిలయులు మిత్రకోటి శ చేరికొలుచుచు
 రా నరపతిమూర్తంబున, నే నిత్యోత్సవము లొప్పు శ నెఱుగెడు మధురన్. ౨౩౪

- క. అపుడు ప్రవేశించిరి పౌరపురంధ్రులు కృష్ణమూర్తి శ రాముని గనువే
డ్కు పొడము ద్వరపడి ప్రాసాదపటల మెక్కిరి మనోముగదము ఫలియింపన్.
- మ. హరిఁ జూడఁ ద్వరమాణచిత్తలగు నాశయజ్ఞాతులం గొందఁ అం
బరభూషావళి వ్యత్యయంబుగనె నశవ్వం జూపఱుల్ తాల్చి యె
క్కిరి హర్షయ్యంబుల; నొక్కకొందఁ అబలల్ శ కృష్ణుఁ హలం జూచునా
దర మెంతో త్వరపెట్టఁగా జతలుగాఁ శ దాల్చంగ నౌభూషలన్. 2326
- ఆ. కటకకుండలాదికముల నొక్కొకదానిఁ
దొడిగి యొక్కదానిఁ శ దొడుగ మఱచి
హర్షయ్య మెక్కి రందు శ నంగనల్ కొందఱు
నొక్కచెవికె కమ్మఁ శ జక్కఁ బెట్టి. 2327
- సీ. చూడఁ బోయిరి కృష్ణు శ సుదతులు మఱికొందఁ తొక్కపదంబుననొక్కనూపు
రము దాల్చి పోయిరి శ రమణులు కొందఱు నొక్కనేత్ర మునకెళచక్కనై నఁ
గాటుకఁబెట్టి వేగమునఁ బోయిరి; కొందఁ అబ్జాతనేత్ర లశయ్యవసరమున [ను
భుజియించుచుండి యశ్వుడె దానినికొ మాని పరుగిడి రొకకొందఱు రమణులు
- తే. మంగళస్నాన మొనరింప శ మంచినూనె
నంటుకొని స్నానమొనరించు శ వ్యవధిలేక
యట్టె పరువెత్తి రొకకొందఁ శ అబ్జముఖులు
నిదురపోవుచు ధ్వని శ్రుతులఁ దవులఁ గనె. 2328
- చ. త్వరపడి లేచి యవ్విధినె శ వస్త్రము నెక్కిరి కొందఁ అంగనల్
మురువుగఁ జిన్నిబిడ్డలను శ మూర్కొనుచుం దమి స్తనయ మిచ్చుచుకొ
మురహారుఁ గాంచువేడ్క మెయిఁ శ బోయిరి వారిని డించి యిట్టు లా
పురమున నున్న సాధ్వీలు ప్రభూత ముదంబున వచ్చుచుండఁగన్. 2329
- మ. అరవిందాతుఁడు ప్రాథలీలను స్తేరరాపాంగ దృష్టున్నతికొ
సరసీరు డ్రిపుతుల్యవక్త్రలమృదుశస్వాంతంబులకొ లీలమై
హరియించెకొ మదనాగరాజగతి నొశయ్యం బోవుచుకొ భార్గవీ
స్థిరవాసం బగునాత్మ దేహమున నిశ్చెకొ నేత్రసంతోషమున్. 2330
- చ. తరుణులు వారు పల్లఱును శ దామరసాతుని విన్నవారె కా
న రయమునకొ మనస్సు లొగి శ నారదవందితుఁడై చెలంగు శ్రీ
హరిపయిఁ బర్య నిశ్చలత శ నచ్చట నిల్చిరి శ్రీశుఁ గాంచుచుకొ
మురరిపు దృక్ష్మితంబులను శ బొల్చుసుధారస మట్టెసోఁకఁగన్. 2331
- చ. మనసులు ముత్ప్రవాహపరిమగ్నములై తగ విప్పియున్న స్వీ
యనయనసత్పుంబున మహాత్ము మనోగతు సంప్రమోదమూ

- ర్ని విగి గౌగిలించి స్వశరీరములం బులకల్ చెలంగ న
వ్వనరుహనాభుఁ జూడమికి శ వ ర్తీలునట్టి మనోవ్యథల్ చనన్. ౨౮ 2332
- క. పరమానందము గని రపు, డరిషడ్వర్గము గెల్చి శ హరిని గొలుచు నో
ధరణీశ! పరిక్షిత్తూ!, తరుణీమణు లంత వనజశదశనేత్రు హరిన్. ౨౯ 2333
- క. అరుదుగ నొప్పెడు హర్షశ్రీ, ఖరములపై నిల్చి నైజగాధ ప్రీతి
స్ఫురణా వికసిల్లిన ముఖ, సరసిజములు వెలయ రాముఁ శ జక్రాయుధునిన్.
- క. సురుచిర సుమవర్షంబులఁ, గురియించుచుఁ బూజనల్పి శ కోర్కిం గనుచుం
డిరి; సాధుభూసురులు శ్రీ, హరిపై బలదేవువైఁ బ్రహర్ష ము పరంగన్. ౩౦
- ఆ. అక్షతలను దధిని శ నభిరామజలపూర్ణ, కలశములను హారములను గాని
కలను జందనమునఁ శ గడఁగి పూజించిరి, పరమదైవత మనుభావ మలర. 3౦
- క. పురకాంత లంత నాసో, దరులక నరలోకమునకుఁ శ దగునుత్సవమున్
బరమంబును గలిగించెడు, నిరుపమతేజులను పీరినిం బ్రతిదినమున్. 3౦౪ 2337
- చ. కనుగొనుచుండు గోపికలు శ గాఢతపం బదియెట్టి డౌర! ము
న్నెనరిచినారో? యంచుఁ బ్రియశయింపు నుతించుచుఁ బక్కి; రంతటక
వనరుహనేత్రుఁ డమృథుర శ భ్రాతృయుతిం జనుచుండునంత నొ
క్కని రజకుఁ గనుంగొనియెఁ శ గమ్రతరాంబరవాహకుం దగన్. 3౧ 2338

— శ్రీకృష్ణుండు రజకువధించి వస్త్రముల గ్రహించుట. —

- క. అరుదెంచుచుండె వాఁ డంబరములకున్ బెక్కునిధుల శ వర్ణంబుల సుం
దరముగ వేయం జాలును, హరి వానిం గాంచి యిట్టులనియెఁ జతురతన్.
- *చ. ఇరువుర మేము గట్టుకొన శ నెంతయు నర్హములై చెలంగు నం
బరములఁ జక్కఁగా నుదికి శ భానుమరీచులు సోకఁజేసి య
చ్చెరువుగ వర్ణముల్ గలుగఁజేసినవాని నొసంగుమా మహా
త్తరమగు శ్రేయ మబ్బు నిదితప్పదు నీవిపు డిచ్చితేనియున్. 3౨ 2340
- క. అనుమానింపకు మోయి, యని యన్నిటఁ బూర్ణుఁ డగుచు శ నఖిల జగములక
జనియింపఁజేయు దైవము, వనజాక్షుం డిట్లుతన్నుఁ శ బ్రార్థించుటయున్. 3౨౪
- చ. జనపతిభృత్యుడై మదము శ చాలగఁ గప్పట నించుకంతయున్
గనుగొనఁజాలనట్టి మదిగల్గిన యారజకుండు పట్టఁ జా
లని రుషంబూని నిందను గగలం గెడు చిత్తము గల్గనట్లుచే
యను దగుమాటలం బలికె శ నాత్మవిశుద్ధియై లేకపోవుటన్. 3౪ 2342
- మ. ధరణీధ్రంబులఁ గానలం దిరుగుటక శ దా రేమిపల్కుంగ నె

* “దృష్ట్వా యాచత వాసాంసి ధాతాన్యత్కృతమానిచ, జేహ్యతయో నృముచితా న్యంగ
వాసాంసి చార్హతోః, భవిష్యతి పరంశ్రేయో దాతుస్తే నాత్ర సంశయః” అని మూలము.

క్కరణిక్ వర్తిల నించుకేని యెఱుంగంగాలేని మూర్ఖుల్ గదా
పరికింపంగను మీరు కావుననె యిబ్బంగిక్ మహార్హంబు లం
బరముల్ గోరగరా దటంచు నెదలక్ శ భావింప కత్తుధటిన్. 3౪౫ 2343

చ. పలికెద రేల? మీరుకడుభాసిలునిట్టిమహార్హవస్త్రపం
క్తులనెసతంబుగట్టుదురె శ కోరగవచ్చునె? రాజరాజయో
గ్యలలితవస్త్రవారముల శ నక్కట! బాలిశులార! వేగమే
తొలగించుండు చాలు నికశధూర్తత మానుడు పొండుపొం డింకన్. 3౪౬ 2344

చ. బ్రతుకగఁ గోరినక్ దగని శ వాంఛల నీగతిఁ గోరరాదు త్తా
పతిభటు లట్టై మిమ్ముచెఱుఁబట్టియుఁ గొట్టియు నున్న విత్త ముఁ
ద్ధతిఁగొని పాఱుదోలుదురు; శ దర్పముమాని తొలంగుఁ; డంచు నీ
గతి రజకుం డవాచ్యములుగఁ దగుపల్కుల నొవ్వ నాడినన్. 3౪౭ 2345

చ అలిగి యశోదపుత్రుడు కశరాగ్రముచే రజశోత్తమాంగముక్
దులువలు పల్కు పల్కులను శ దోచినయట్టులు పల్కుకుండఁగా
నిలను శరీరముక్ వదలియే పడునట్లుగఁ గూల్చె; వానిని
గొలిచెడు వార లట్టిమడుఁగుల్ గలమూటలఁ బాఱవై చుచున్. 3౪౮ 2346

క. *పలుత్రోవలఁ బడిపోయిరి, జలజాతుడు వలయు నవ్వసనములఁ గొనియెక్;
బలదేవుడు హరియును మేల్, వలువల నిష్టంబురీతిఁ శ బరికించి తమిన్. 3౪౯

క. ధరియించి రంత శిష్టాంబరముల గోపకుల కీచ్చి శ వారలు క్షీతిక్
ధరియింప మిగిలినట్టివి, ధరణిక్ బడియుండవైచి శ తరలిరి స్వేచ్ఛన్. 3౫౦ 2348

❀ శ్రీహరి తంతువాయునిమాలాకాదుని సంభావించుట. ❀

ఉ. వారలు పోవుమార్గమున శ¹ వాయకుఁ డొక్కఁడు వచ్చుచుండి యా
సారసనేత్రులం గని యెసంగెడు క్షీతివిచిత్రవస్త్రముల్
నేరుపుమీఱ నెట్టి విధినిం గయిచెసిన మేలొ యవ్విధం
బారసి వాని నిచ్చి తగినట్టులు వేషము లొప్పు జేయుచున్. ౪౦ 2349

చ. వరుస నలంకరించె బలభద్రుడు కృష్ణుడు వెక్కుభంగులం
బరగెడు వేషముల్ తనర శ బాగుగ భూషితులొచుఁ² బర్వ మం
దురుమహా మొప్ప భూషల మహోత్తమరీతి నలంకరింపఁగాఁ
గరిశిశువుల్ సితాసితసుగ్రాత్రములం దగిపాలు నట్లుగన్. ౪౧ 2350

* “దుద్రుపుర్వతోమర్గం వాసాంసిజగృహేఽచ్యుతః, వసిత్వాత్తప్రియేవస్త్రే కృష్ణగుంకర్షణ
ప్రథా” అని మూలము. 1. “కతస్తు వాయకః క్షీతిః” అని మూలము. “వాయక స్తంతువాయవికేషః”
అని వ్యాఖ్య. 2. “బాలగజా రర్హణీవ సీతాసితా,” అని మూలము.

క. విలసిల్లిరి; భగవంతుడు, జలజాతుం డంత సుప్రసన్నుండయి యి
మ్ములఁ దనసారూప్యం బీ, యిలఁ బరమంబయిన సిరియు శ నిద్ధబలంబుల్. ౪౧౫

తే. అతిశయైశ్వర్యమున్ స్తుతి శ యలరునట్లు
లింగ్రియంబుల పాటవ శ మెసఁగునట్లు
కరుణమీఱఁగ నొసఁగెను శ వరము లంత
వారలిరువ్వురు కదలి గంభీరగతుల. ౪౨

2352

సీ. చనుచు మాలాకారు శ సదనంబుఁ జేరిరి వాఁడు సుదాముడొకవఱలు పేర
రామకృష్ణులు రాఁగ శ రయమున లేచి శీర్షము భూమిసోఁకంగ శ సాగిలబడి
వందన మొనరించి శ భవ్యాసనము లిచ్చి కూరుచుండఁగఁ జేసి శ కోరిపాద్య
మిచ్చి యధ్యక్షుల శ నెల్ల నొసంగి సత్సమహారములఁ బ్రీతి శ శోభిలంగఁ

తే. జేసి గందంబుఁ బూసి యశ్చైరువుగాఁగఁ
దమ్ములం బిచ్చి మఱియును శ దగినయట్టి
యాతిధేయంబులను శ వారి నలరఁజేసి
తదనుచరుల నమర్చించె శ దగినవిధిని. ౪౩

2353

ఉ. అంత నతండు పల్కె నిటులాపర మేశ్వరమూర్తులైన మీ
రెంతో యనుగ్రహంబు తగ శ నిప్పుడు నాగృహసీమఁ జేరుటన్
సంతస మయ్యె; నాదయినజన్మము సార్థకమయ్యె; మత్కులం
బెంతో పవిత్రమయ్యెను బిశత్పవ్రజమున్ సురలున్ మహర్షులున్. ౪౪ 2354

చ. అరుదుగఁ దృప్తి నొంది నను శ నాదృతిఁ గావఁగఁ బూనువారు మీ
లిరువురు లోకకారణులై శ యిప్పు జగంబుల క్షేమవృద్ధులన్
స్థిరముగ నిల్పఁ గోరికలఁ శ జెందియె యీవరరూపముల్ తగన్
ధర నవతార మొందితిరి శ తత్త్వము మీ దెఱుంగంగ నేర్తునే ౪౬ 2355

సీ. సర్వభూతములకు శ సములును నుహృదులు నయి జగదాత్మకు శ లైన మీరు
నేవించువారి సంభావించుచుందురు; విషమదృష్టియై లేకవెలయుచుండు;
భృత్యుడ నగునేను శ నేపని మీకొనరింపఁగాఁ దగుదు నాకీతి నెన్ని ప్రాస
యాజ్ఞ చేయుడులోకమందుమీకునియోజ్యుడగుటొక్కటియెతలఁపఁగబురు

తే. కును మహానుగ్రహం బని శ వినయ మలర
విన్నవించి సుదాముడు శ విమలమైన
ప్రీతిగల చిత్తమొప్పుగ శ శ్రీహరి హల
ధరుడు సుత్తమమాల్యముల్ శ ధార్యము లని. ౪౫

2356

క. మనములఁ గోరుదురని వాసనలన్ వెదఁజల్లు సుప్రశస్తకుసుమరా
జిని గూర్చినహారములను, వనజాక్షుడ్యయమునకును శ భక్తి నొసంగెన్. ౪౬

- చ. హరి బలదేవు లంత ముద్రమందుచు మిత్రులఁగూడి వాయకుం
డరుదగుభక్తిచే నిడినయట్టి యలంకృతులకై గ్రహించి యా
దరణముమీఱు వారు వరదానసమర్థులు గాన భక్తిత
త్పరుడయి మ్రొక్కి యున్న యలదాసుని గోరు వరంబులం జనన్. ౫౦ 2358
- చ. అతఁ డఖిలాత్మకుండయిన శ యాపరమేశ్వరునందు నిశ్చలం
బతులమునైన భక్తి పరమాత్ముని భక్తులతోడిమైత్రి భూ
తతతిపయి నితాంతేదయ శ తప్పకయుండ నొనంగు మంచు స
ప్తతి నడుగంగ శ్రీహరియు శ మానసమందుఁ జెలంగుసత్కృపన్. ౫౧ 2359
- చ. వరముల వానినిచ్చి మఱి శ వంశవివృద్ధిని గల్గఁజేయు వెక
సిరుల నొసంగి యాచువును శ జేకురఁ గాంతియశంబు లొప్పఁగా
వరములఁ దానె యిచ్చి బలభద్రునిగూడి యనుంగుగోపకుల్
పరిచరులు భజింప నృపపద్ధతిఁబోయెఁ బురంబుఁజూడఁగన్. ౫౨ 2360

న ల వ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుడు కుజు ననుగ్రహించుట. ౭ —

- చ. అరుగుచు రాజమార్గమున శ నభినుతాపతి యంతఁగాంచె సుం
దరి మయిపూత లొప్పఁగ గనంబడు పాత్రములకై ధరించి ని
ర్భరమగుయావనం బులర శ భవ్యతరంబుగ మోము గన్పడక
ధరణిప్రసాదము గుఱిచి శ తా జనుకుబ్జఁ ద్రివక్రగాత్రినిన్. ౧ 2361
- చ. కనుగొని యెల్లవాడికి సుఖప్రదుఁడౌ పరమేశ్వరుండు మో.
మునఁ దగునవ్వు కన్పడఁగఁ శ బోలఁగ నిట్లనియెక వరోరు! చ
క్కనిగతి నొప్పు నోసుదతి! శ క్రన్ననఁ బోయెద వీమహానులే
పనములఁ గొంచు నెవ్వతవు? శ భవ్యము లీయవి తెల్పు మేరివో? ౧౫ 2362
- ఉ. ఉన్నదియున్న యట్లు పొత శ మొప్పఁగఁ జెప్పు వినంగఁ గోరుమా
కన్నులమిన్నరొ! చుచిర శ మైతగు నీమెయిపూత లిమ్ము మా
యన్నకు నాకు; శ్రేయ మగు; శ నందున నీకును సత్వరంబుగా
నన్న వచించె నయ్యదియు శ నాదృతి సుందరరూప! నే నిటన్. ౨ 2363
- సీ. దానినై యుండుదానా శ్రీశ్వరుండు కంసునకు మెచ్చుఁగూర్పు దానను; ద్రివక్ర
యని పిల్వబడుడు; రాజునకు నర్హంబులౌ కలపంబులను గూర్చు శ గాఢగుపని
నాది; యక్కార్యమునకై రాజు మెప్పును గాంచితి; నాకూర్పు శ కలపములనె
కంసభూపతి మదిగోగఁము మెచ్చును, మీరు తప్ప నిం కెవ్వ రుత్తమములైన

- తే. యిట్టి యనులేపనముల ధరింప నర్హులనుచుఁ దద్రూపసౌష్ఠ్యవశమునను సౌకు
మార్యమున రసికత్వసమ్యక్స్థితములఁబలుకులం జూరుపీక్షణములను మిగుల.
- క. మతి ముదమున జొక్కఁగ నా,యతివయు నాయిర్వరకు మహాదృతి సాంద్రం
బతులితమునై మహిశార్హతమమునై తనరునట్టి యనులేపనమున్. ౪ 2365
- క. వలసినయట్టులుగా వా,రల కిచ్చెను; శ్రీహరియును య రాముండును స్వీ
యలితనీలనితద్యోతులకు విరుద్ధంబులగుచుఁ య దోచు రుచులచే. ౫ 2366
- క. తనరారు నంగరాగంబును మేనుల నిండునట్లు య వూసికొనుచు నిం
తనరాని కాంతులకా మించినదేహము లొప్పుఁగ విలసిల్లిరి పిదపన్. ౬ 2367
- చ. హరియును సర్వముం దెలియునట్టి పరాత్పరుడౌట నాత్మలోఁ
గరుణచెలంగ మోమురుచి య గ్రాలఁగ నొప్పియుఁ గుబ్జయాచుఁ గం
ధర సురమందునుం గటిని య దద్దయు వక్రత గానిపింప ను
న్న రమణిఁగాంచి వంకరతనంబును భాషఁగ నెంచి యంతటన్. ౭ 2368
- చ. తనదగు దర్శనంబున నితాంతము గల్గుఫలంబుఁ జూపఁగాఁ
మనసున నెంచె; నత్తఱిని య మాధవుఁ డాసతి పద్మయాగ్రమున్
దనచరణద్వయాగ్రమును య దాఁకఁగ జేయుచు జాఱకుండ నొ
య్యన బిగిమీఱఁ ద్రొక్కి తనదౌఘనశక్తి చెలంగుచుండఁగన్. ౮ 2369
- సీ. అంగుష్ఠయుగ్మంబు య నద్దాని గడ్డముక్రింద నుండెడునట్టిరీతిఁ జేసి
తర్జనీమధ్యమాధ్వయము గండస్థలములయందు నమరంగ య నిలిపి మెలపు
నను దేహమును మీఁదికిని జాఁగ నెత్తంగ; నాత్రివక్రయు నట్టియదనునందె
కౌటిల్యమును బాసి య కడుఁ జక్కనై పొల్చి బలితంపుగబ్బిగుఱబ్బులును బిఱుదు
- ఆ. లొప్పి యుండఁ జూడ య నొప్పుగుదేహంబు, వెలయ హరిస్ఫులింప య లలనలందు
మిన్నయగుచు జాల య సన్నుతింపం దగి,యుండె గృష్ణకరుణ య నొందె మిగుల.
- క. లావణ్యంబున నిర్భర, యావనమున మఱియుఁ గలుగునట్టి గుణములకా
భావింపఁగ నెంతయు సంభావింపఁగఁ దగి స్థితంబుపర్వచు నుండన్. ౯ 2371
- చ. చనఁగఁ దలంచుచున్న వికసత్సరసీరుహనేత్రుఁ గాంచి యా
తనిదగు నుత్తరీయపుఁ దుదకా గ్రహియించి విలాసమొప్పు నొ
య్యనఁ దనప్రక్క కీడ్చుచు హృదంతరజాతమహాశయంబు పెం
పున నిటువేడె; నోపురుషపుంగవ! వీర! చనంగఁ జెల్లనే! ౧౦ 2372
- చ. నిను విడనాడి పోవుటకు య నే నెఱుఁలెంచినఁ జాలకున్నదా
నను మనయింటి కేగుదుము య నాదుమనంబు గలంగె నీదుద
ర్శనమున నిట్టినన్నుఁ గృపారంజిలఁ జేయుము నాఁగ శ్రీనికే
తనుండు త్రివక్ర నాఁ దగినతన్వియు రాముండు చూచుచుండఁగన్. ౧౧ ౧౦౫

క. ఈరీతిఁ దన్ను వేడిన, శ్రీరాముఁడు దక్కుసఖులు యెంతనె యుండం
గా రంజిలు తన్నుఖసర, సీరుహములఁ గాంచి పలికెఁ స్థిత మలరారన్. ౧౧ 2374

క. ఓనుభ్రూ! యేకార్యము, నే సాధింపంగ నిచటి యేకేతెంచితిన్
యాసమధిక కార్యమును, వే సాధించిమఱి వత్తు యే శ్వేత్తమునకున్. ౧౧౫ 2375

*చ. మనసునఁ గల్గుక్షేపముల యమాన్యుఁగదా భవదీయసద్భవహం
బనియె యెటుంగుదుకా మఱి గృహంబనలేక యిటుం జరించు నీ
జనులకు మాకుఁ బంధులకు యసాధుమఱి! పెనుఁబ్రాపు నీవెకా?
యని మధురోక్తులం బలికి యంబుజలోచన వీడి యంతటన్. ౧౨ 2376

ఆ. పణ్యవీధిఁ జనుచుఁ యబంకజనాభుండు, వణిజు లిచ్చునట్టి యబహవిధంబు
లైన కానికలను యమానితతాంబూల, గంధకుసుమ మాలింకలను గొనుచు. ౧౩

చ. హరియును జ్యేష్ఠునిం గలిసి యల్లె ప్రయాణము చేయుచుండ నా
పురుషవరేణ్యుఁ గాంచుటకుఁ బూన్కి మనోభవుఁ డేవుమీఱఁగాఁ
ద్వారపడఁ డంచుఁ జిత్తములఁ దత్తటమందఁగఁ జేయుచుండ నం
బరములుఁ గ్రొమ్ముడుల్ వలయఁపంక్తియు జాఱఁగ నంగనామణుల్. ౧౪ 2378

చ. తమరిని దా రెటుంగకయె యతత్పరతక్ లిఖించియున్న చి
త్రము లటు నిల్చి యచ్యుతుని యరాముని గాంచుచు నుండి; రంతటం
గమలదళేక్షుండు పురిఁ గల్గు మహాజను లడ్డమైన నెం
దమరు ధనుర్తఖంబనుచు యనడ్డుచు నచ్చటికేగి నెమ్మదిన్. ౧౪౫ 2379

చ. ధనువు నమర్చియున్న గృహోల్లసముం గని యందుఁ జొచ్చి యిం
ద్రునిధను వట్లు చిత్రముగఁ దోచుచుఁ బెక్కురు కాచుచుండఁ బూ
జనముల నొందుచుకా బ్రభలఁ జారుతరంబయి వృద్ధిగాంచు నా
ధనువును గాంచి శ్రీహరియు యదాపున కేగుచునుండఁ రక్షకుల్. ౧౪౫ 2380

క. వలదని వారింపంగ, బలవంతముగా గ్రహించి యవరచాపము ని
మ్ముల వామహస్తముననే, విలాసముగఁ బట్టి యెత్తి యితతగుణంబున్. ౧౬

తే. కోటి కెక్కించి యెల్లరు యకుతుకమొప్పు
గనుచునుండంగ ఊణకాలమున మదేభ
మిత్తుదండంబువలె నారి యేవుమీఱి
తివిచి నడిమికి విడిచెఁ బెకరవము పొదల. ౧౭ 2382

క. అదివిడిగెడు సమయంబున, నుదయించిన నిస్వనంబు యనొగి వ్యోమము భూ

* “విష్ణుమిత్రేగృహంశుభ్రాః పుంసామధిక్యదర్శనం, సాధితోక్తోఽగృహణాం నః పాంథా
నాం త్వం పరాయణమ్” అని చూలము. “అధిక్యదర్శనం మనఃపీడాకషణం, అగృహణాం అకృత
దారాణాం పాంథానాం ప్రవాసినాం” అని వ్యాఖ్య

మిదేశల నిండెను గంసుం, డదివిని భీతిల్లె గుండె శ లదరుచునుండన్. ౧౮ 2383

చ. అనుచరయు క్తులై యపు డశహంకృతిమీఱగఁ జాపరక్షకుల్
మనములఁ గోపమాని పరిహార్పుతలంపులఁ బట్టెఁబూని యా
వనరుహనేత్రుఁ జుట్టుకొని శ పట్టుడు కొట్టుఁ డటంచు నాతురం
బును గని రంత వార లేడఁబూను దురాశయ మెన్ని సోదరుల్. ౧౯౪ 2384

క. కోదండపుఁ దునుకలఁ గొని, యాదుష్టులఁ గ్రోధమూని శ యమగృహమునకుం
బోడగినవారిఁ జేసిరి, భూదయిత ప్రహితస్థైర్యములఁ దున్ని వెనన్. ౨౦౪

తే. ఆధనుశ్శాల వెడలి ప్రహర్ష మలర, నగరసౌభాగ్యమును గనుఁచుఁ గర మిచ్చుఁ
దనరఁ దిరుగుచునుండి; రః త్రుణిని బొరు, లాసహోదరు లొనరించినట్టి పనుల. ౨౧

చ. కనుగొని వారికింగల యశుండపరాక్రమమున్ సుతేజమున్
వినుతిని గాంచుధీరతను శ విశ్వమనోహరరూపసంపదన్
మనముల నెంచి పల్విధుల శ మాయురె! వీరలు దేవతోత్తముల్
జననము గాంచి రీక్షితి నెసంగెడువేడుక నంచు నెంచుచున్. ౨౨ 2387

క. విడువని యుత్సాహమునన్, గడఁగి కనుంగొనిరి; వారు శ కమ్రగతుల్ కన్
పడఁదిరుగుచు నుండంగాఁ, బడమర దెస నస్తమించె శ భాస్కరుఁ డంతన్. ౨౩౪

మ. వనజాక్షుండు హలాయుధుండు శకటవ్రాతంబు లున్నట్టి భూ
మిని జేరంజని రెల్లగోపకులు మే శ లేలంచు నేవించి రాఁ
గను; ప్రేవల్లియ పీడివచ్చుతటి నాశకంజాక్షునిం బాయఁజా
లని చింతం దురపిల్లు గోపిక లదేలలా గెంచిరో యొక్కటన్. ౨3౪ 2389

సీ. ఈదినంబునఁ గృష్ణ శ నీక్షింపఁగల్గిన మథురానివాసుల శ మహితభాగ్య
ములు ఫలించినవను శ మొదలగు పల్కులు సత్యంబులయ్యె నాశమయమందు;
శ్రీదేవి బ్రహ్మాదులౌ దేవవరులను వదలి తన్ గొలిచిన శ వర్ణ్యరూపుఁ
డగు కృష్ణమూర్తి దౌనంగసౌందర్యంబు గనినట్టి మథురానగరనివాసు

తే. లకుఁ దలంపఁగ గోపికాశలాపము లొగి
సత్యములె యయ్యె ననుట నిశ్చంశయంబు;
రామకృష్ణులు తమసుహృద్వ్రాతయుతిని
బదములం గడిగికొని యంతఁ శ బాయసమును. ౨౪౪ 2390

క. తనివి చనునట్లు దిని మఱుదినమునఁ గంసుండు జేయఁ శ దివురుపనుల నె
చ్చనముల నెఱింగి యారా, త్రిని బుచ్చిరి సుఖసుఖ ప్రిఁ శ దృష్టిం గనుచున్. ౨౫

చ. అవనివిభుండు కంసుఁ డట శ నద్భుతకార్ముకభంగ మట్లె యో
ధవరులచావు సోదరవధంబునకై తనయంపినట్టి నే

న వసుధపాలె యకాటయు మనసంబున నెన్నుచు గృష్ణరాము లొ
క్కవిధమునక విలాసముగఁ శ గన్పడఁజేసిన యట్టికార్యముల్. ౨౬ 2392

— కంసుడు దుర్ముమిత్తములం గనుట. —

చ. తలఁచుచు భీతినొంది తనతప్పుల నెన్నక నిద్ర యింతయే
నొలయమి వంతనొందుచు మఱిొక్కతలంపును మాని వానినే
తలఁచుచు సుంత నిద్దురను శ దాఁ గనునప్పుడు మేలుకొన్న య
పులయు స్వనాశన ప్రకట శ నోన్నతదుష్ట నిమిత్తరాజికిన్. ౨౬౪ 2393

సీ. వనరుచునుండె; భూవరుడు దుర్మతియాట మృత్యువునకు దూతలే యయితగు
నుత్పాతములఁ గాంచె శ నొగిఁ దనప్రతిబింబ మట్టె స్పష్టంబుగ శ నగపడినను
దనతల మాత్రము శ కనబడకుంటయుఁ జంద్రాదులైన తేజస్వరూప
ములకు రెండవయది శ పాసగక యుండిన రెండురెండుగ నవ్వి శ యుండినట్లు

తే. కానబడుటయుఁ దననీడలోన రంధ్ర
ములు కనబడుటయుఁ గర్ణఫుటము లట్టె
కప్పబడినంతనే వినంగఁబడు ప్రాణ
ఘోష మది వినరాకుండఁ శ గ్రుంకుటయును. ౨౬౫ 2394

చ. తరువులు స్వర్ణవర్ణములఁ శ దద్దయుఁ గన్పడుచుంటయున్ రజ
స్సురితములైన తావులఁ బ్రభూతపుబంకమునందుఁ బెట్టఁగాఁ
జరణము లందుఁ గన్పడక శ సాజముగా నవి పూర్వమట్టులే
పరఁగుటయున్ మఱిన్నియొ యశభవ్యఫలప్రదఘోరచిహ్నముల్. ౨౯ 2395

*చ. కనబడుచుండె నట్టియెడఁ శ గంసున కీయవి మేలుకొన్నచోఁ
గనఁదగియుంట జాగరితశకంబు లనందగియుండు; స్వప్నము
దును మృతులైనవారలను శ దోరపువేడుకఁ గొగిలెంతలం
దనిపినయట్లు గార్దభముఁ శ దా నొగి నెక్కియె పోయినట్లుగన్. ౨౯౪ 2396

క. తామరతూడుల విషమును, దా మెక్కినయట్లు నలదశదామము మెడలో
త్రేమమున వేసికొని నట్లామెయి మెయినిండఁ దైల శ మంటుకొనినటుల్. 3౦

క. వసనంబుగట్టకే తా,వెసనొక్కఁడె పోయినట్టివిధము మఱియు ని
ట్టిసరణిని దుర్ముమిత్తము,లె సమధికమ్ములుగఁ దోచె శ నిట్లు కనబడన్. 3౦

సీ. ఇట్టివి మఱియు నొన్నేఁ గల్గినట్టివి స్వప్నజాగరిత సంజ్ఞలుగలట్టి
వగవడ మరణంబె శ యగునని దిగులోంది యాచింతపెంపున శ నతఁడు నిద్ర
పోవకుండెను; రాత్రియావిధి గడువంగ జలములనుండి భాగ్స్కరుడు వెడలి
పొడసూపె నప్పుడు శ భూపతి కంసుండు మల్లకేళీ మహాశమహాముచేయఁ

* “అన్యోని చేష్టం భూతాని స్వభూతాగరితాని చ” అని యాలము.

తే. బంచె; నాయధికారులు ॥ నంచితముగ
రంగమునకుఁ గావించి రశ్చనలు మిగులఁ
దూర్యములు భేరులుం గడుఁ ॥ దుములముగను
ధ్వనియొనర్చెడుగతిఁ జేసిరి నృపునాజ్ఞ. 3౨౫ 2399

క. మంచస్థానంబుల ధ్వజ, సంచయములఁ బుష్పదామసముదయముల న
భ్యంచితతోరణముల నల, రించి రదెంతో విచిత్రరీతిఁగ శిల్పుల్. 3౩ 2400

చ. ధరణిసురుల్ మహీశులు మొదల్గల పారులు స్వీచితంబులౌ
నిరుపమమంచభాగముల ॥ నిత్యసుఖాకృతులక వసించి రా
సరణినె వచ్చి వేడ్కఁగను ॥ జానపదుల్ వసియించి రల్లె భూ
వరులును స్వార్థమంచముల ॥ వర్తిలి రెంతయుఁ బొంగువేడుకన్. 3౪ 2401

ఉ. కంసుఁడు మండలేశ్వరనికాయము పార్వములందు వర్తిలక
హింసనె కోరుమంత్రితతి ॥ యెంతయు వేడుకఁ గొల్పిరాఁగ ను
త్తంసనృపాసనంబుపయః ॥ దద్దయుఁ గుందెడుచిత్త మొప్పుగా
ప్రంసనమానాకో యనెడుసంశయముల్ మదిఁ దోచుచుండఁగన్ 3౫ 2402

ఆ. కూరుచుండె; నంత ॥ భూరివాద్యధ్వనుల్, మల్లతాళరవము ॥ లెల్ల దెసల
నెనఁగె మల్లవీరు ॥ లింపారభూషితు, లగుచు గురువు లెలమి ॥ నరుగుదేర. 3౫౫

సీ. మదమునఁ గన్నులు ॥ మార్పడ నారంగమునుజొచ్చి రందును ॥ ముష్టికుండు
చాణూరుఁడును గూట ॥ శలతోశలులు ముఖ్యు లవ్వారుభూరివాద్య ధ్వనుల
గరము హర్షించి రంగమునందుఁ బొల్చిరి భోజనృపుండు తమ్ముఁ బిలిపింపఁకు
నందాది గోపకుల్ ॥ డెందముల్ హర్షింపఁ దమతమకానికల్ ॥ ధరణిపతికి

తే. నుచితరీతి సమర్పించి ॥ యొక్కమంచ
ముపయః గూర్చుండి రెల్లెడ ॥ నపరిమితము
లైన వాద్యధ్వనుల్ దిక్కులందు మాటు
మ్రోగుచుండంగ రంగంబుఁ ॥ బొలిచె మిగుల. 3౬ 2404

న లు వ ది మూ డ వ య ధ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు కువలయాపీడమనుగజమును వధించుట.

శా. సీరేజాతుఁడు సీరపాణియును వే ॥ నిద్రాదశకమాని యా
భేరినిస్వనముల్ శ్రుతుల్ చొరఁగ గంభీరంబులౌ మల్లహ
స్తారావంబుల విండుఁ గాలమున శౌచాదిక్రియల్ తీర్చి యా
యారంగస్థల చిత్రముల్ గనుఁగొనక ॥ హర్షంబునం దేలుచున్. ౧ 2405

చ. అరిగిరి రంగమండపమునంతికసీమకు; మావటే డొగి

బురికొలుపంగ గర్వమునఁ శ బొంగుచుఁ దన్నలయింపఁ గోరు కుం
జరవరమున్ గనుంగొనియెఁ శ జక్రియు ద్వారమునందుఁ గంఠుఁ డా
ద్విరదముఁ బెంచెఁ గృష్ణుని పథించు నటంచుఁ దలంచు చాత్తలొన్. ౧౪ 2406

తే. కువలయాపీడ మనుపేరఁ శ గుంజర మది

భ్యాతఁ గాంచెను; శౌరియుఁ శ గదనమునకుఁ
దగినచందాన వస్త్రంబు శ బిగియునట్లు
నడుమ సవరించి కుటిలకుంతలముల నొగి. ౨౪

2407

సీ. గట్టిగా నెగఁగట్టి శ ఘననాదగంభీర నిస్సంబున వానినిం గనుగొని
పల్కె నిట్లని; హస్తీపక హస్తీపక ! త్రోవ నిమ్ము తొలంగుమా శ యెడగలుగఁగ
నాలసింపకు; మట్టు శ లాలసించితివేని కుంజరమ్మును నిన్నుఁ గూడ జముని
ప్రొలికిం బంపుదు శ వాలాయముగ నని యదలింపఁ గ్రుధఁబూని శ హస్తీపకుడు

*తే. దంతిఁ గినియంగఁజేసి యుద్ధతిని బూని

యున్న కాలాంతకయముని శ నుపమచేయఁ
దగిన యావారజేంద్రమ్మును గవియునటు
చేసె శ్రీకృష్ణువైకి; హస్తీయును ద్వరను. ౫

2408

చ. కరమును జాఁపి వే యడరి శ కంజదళాతుని సంగ్రహించె నా
హరియును ముష్టిఘాతమున శ నాగజతుండము నొంచి యెట్టులో
కరముననుండి వీడ్వడుచుఁ శ గాభలసందున దాఁగి యుండె; నా
ద్విరదవరంబు క్రుద్ధమయి శ వీరునిఁగానక నాల్గుదిక్కులన్. ౬

2409

క. పరికించుచు మూర్ఖునియే, పరునైన నెటుంగఁజాలుపద్ధతి కలదా
ట రయంబునఁ దనఘనపుష్కరమున శోధించెఁ బట్టఁ శ గాంక్ష పొదలఁగన్.

మ. వనజాతుండును బల్కిమీఱ నుపమం శ బాదాంతరస్థాన మొ
క్కనిమేషంబునఁ బాసి వెనక్కుఁ జనెన్; శ గంధద్విపేంద్రంబుతోఁ
కనుభీమంబుగ నున్నదానిని భుజంగంబున్ సుపల్లండు గై
కొనుచందంబునఁ గై గ్రహించి బలిమిం శ గుందించి యుద్వృత్తిమై. ౭౪ 2411

చ. ఇరువదియేను చాపములనే వరుసన్ బడవైవ నెంతద
వ్వరయఁగ నొనొ యంతటను శ వారణముం దగునట్లు లీలమై
హరి వడినీడ్చె నర్భకుడు శ నాడుకొనన్ మదిఁ గోర్కొయొప్పు నే
కరణిని దూడ వాలమును శ గైకొని యిట్టటు త్రిప్పు నట్లుగన్. ౮౪ 2412

౨. దానితోఁకఁ జేతఁగబూనిక గ్రహించి, సవ్యదక్షిణముల శ సామజంబు

* “చోదయాహున కృష్ణాయ కాలాంతకయమోపమమ్” అని మాలము. “అంతకోమృత్యుః
కాల ప్రస్థిమి త్తం యమప్రస్థియంతా తైరుపమాయశ్చ” అని వ్యాఖ్య.

- తిరుగ వ్యత్యయముగఁ దిరుగుచుఁ దానును, ద్రిప్పి త్రిప్పి దానియొప్పు మాన్పె.
 క. కుడియెడములుగాఁ ద్రిప్పుచు, వడిఁ దిరుగుచు నద్ది తన్నుఁ బట్టఁ దివురగా
 జడియక కూడఁదిరుగుచు న,తఁడు దానికి నెదురుపోయి య తారసిలి తగన్. ౯౪
- క. కరతలమున నడఁచిన నది, గురుతరరోపంబుమీఱి య గొబ్బున రాఁగాఁ
 బరువులిడి నేర్పునన్ ద,త్కరి యిలఁబడునట్లు చేసెఁ య గడుశక్తి మెయిన్. ౧౦
- చ. కరివర మద్ది తుండమున య గాఢతరంబుగఁ దాఁచఁగా వడిన్
 మురదనుజారి నేర్పుమెయి య భూమికి వ్రాలెను దెబ్బ తప్పుగా
 హరిదగు పాటుఁగాంచి యది య ట్టెపయింబడ రాఁగ లేచి వే
 పరుగిడఁ గోపవేగమునఁ య బర్విడి దంతయుగంబు నాటఁగన్. ౧౧ 2416
- క. వనజాక్షుఁ గ్రుమ్మఁబోయిన, మునుపే హరిచనుట నద్దిభూమిని గ్రుమ్మం
 గనునోచె; నివ్విధంబునఁ, దనవిక్రమ మెల్లఁ బ్రతిహాతంబయి చనుటన్. ౧౧౪
- ఉ. వారణరాజ మయ్యది యశవార్యుడావిలమానసంబు నై
 శ్రీరమణున్ గ్రహింపఁగను య జేరఁగ హాస్తిపకుండు సంజ్ఞ చే
 గోరికఁ బ్రోత్సహించుటయుఁ య గ్రోధము మిక్కిలి తన్ను నేఁచఁగాఁ
 జేరిచి కృష్ణమార్కొనియె; య భీతజనార్తిహరుండు చక్రియున్. ౧౨ 2418
- మ. తనపై కివ్విధి రాఁగఁగాంచి ద్విపహస్తంబున్ స్వహస్తంబుచే
 తను జక్కన్ గ్రహియించి భూమిబడి యత్యంతార్తి నొందంగఁ జే
 సెను దామోదరుఁ డంతఁ గాల నదిమెన్ య సింహక్రమం బొప్ప నే
 పున దంతంబుఁ బెక్కి దాననె ద్విపహస్తంబున్ హాస్తిప్రతాపమున్. ౧౩ 2419
- క. పొరిపుచ్చె; నంతఁ జచ్చిన, కరినిన్ దిగవిడిచి వేడ్క య గడలుకొనఁగ భీ
 కరదంతముఁ జేఁ దాలిచి, త్వరంగం రంగమును జేరెఁ య బొరుష మలరన్. ౧౪౪
- సీ. మూఁపురంబున దంతమును దాల్చి యాగజమదర క్తబిందువులొమహితగాత్ర
 మందుఁ జిహ్నములుగ య నగపడుచుండంగ వదనాంబురుహమందు య వఱలుచున్న
 న్వేదబిందువు లొక్కవిధమునఁ గన్పడ భాసిల్లుచుండె నాపరమపురుషుఁ
 డంత నాసోదరు య లనుచరులొ గోపకులు కొందఁ జెట్టెత య మైలమిఁ గొలిచి
- తే. రాగ గజదంతరూప విరాజమాన
 శత్రుభయదాయుధములు హస్తములఁ గ్రాల
 మల్లరంగంబుఁ జొచ్చి రమందగతులఁ
 జూచువారెల్ల ముదమంది య చొక్కియుండ. ౧౬ 2421
- సీ. తనుఁజూచు మల్లరకు నశనిప్రాయుండై నరులకెల్లను నరసనాథుఁ డగుచుఁ
 దరుణులకున్ మూర్తిఁ య దాల్చినమదనుండై గోపకులకు నెల్లఁ య గూర్చిచుట్ట
 మయి దుర్జనులకు నయ్యవసీశులకు శాసకుండయి తనజనశకులకు శిశువు
 గ నగుచు భోజవిభునకు మృత్యువునయి యజ్ఞానులకు నహార్యాప్తుఁ డగుచు

తే. యోగులకుఁ బరతత్త్వమై యొప్పి వృష్టి
కులమునకుఁ బరదేవమై యలరుకృష్ణుఁ
డన్నతోఁగూడ రంగంబు యందుఁ జొచ్చి
కానఁ బడుచుండె రసికాగ్రగణ్యుడగుచు. ౧౭

2422

క. కరివరము హతంబగుటయు, నిరువురు సోదరులు జగతి నెవ్వరికే సు
గరమున జయింపరామియు, బరికించి యెఱింగి భోజనతీ తా మదిలోన్. ౧౮

క. అతిసాధ్వస మందెను దన, మృతికిఁ హేతువులు వారలెవ్వరె యనుచు
మతినెఱుఁగుట; నంతట ను, న్నతభుజులై చిత్రభూషణము లలరారన్. ౧౯

చ. సురుచిరవేషముల్ వెలయ య సొంపగుమాల్యము లొప్పుచుండ నం
బరము లమూల్యతం దనర య భవ్యగతుల్ దగ రామకృష్ణు లా
తరుణమునందుఁ జిత్రముగఁ య దారు గనంబడి రెంతోవేడ్క శ్రీ
కరచరవేషధారులయి య క్రాలెడురీతిని రంగమం దొగిన్. ౧౯

2425

క. తమతనుకాంతులఁ బ్రేక్షకుల మనస్సుల లోఁగొనుచు విలాసముమీఱన్
దమయంతవారు లేకయె, యమరిరి సోదరులు దుష్టు య లతిభయ మందన్. ౧౯

చ. జనపదవాసులు నగరసత్తమవాసులు మంచరాజి నొ
య్యన వసియించియుండి మహితాత్ములఁ బూరుషవర్చులఁ జగ
ద్వినుతుల వారిగాంచుచు బ్రవృద్ధముదంబున విస్తృతంబులై
ననయనముల్ స్ఫుటాబ్జము లనం దగు మోములు చెల్వమీఱగన్. ౨౦

క. వారల వదనాంభోరుహ, సారమరందంబుఁ గ్రోలి య సంతృప్తియై చే
కూరకయుండిరి; మఱియున్, వారాసోదరులఁ గన్గవలఁ ద్రావుగతిన్. ౨౦

తే. నాలుకలచేతఁ దమిమిఱు య నాకుచున్న
యట్లు మూర్ఖున్నగతిని జీవాల్వలఁ గరములఁ
గొఱిటం జేర్చుకొనునట్లు య గాఁ గనఁబడి;
రింకనుం బ్రేక్షకులు తమి యెసఁగుచుండ. ౨౧

2429

చ. ఇరువురువారు సొంపుదగ య నేనుఁగుదంతము లూనఁగా మనో
హరములుగాఁ గనంబడెడు య నాకృతులం దగియుంట విక్రమ
స్ఫురణముమీఱ నుంట నొక య పోలిక నవ్వులు పల్కులెంతో య
చ్చెరువునుగూర్చుచుండ సురుఁచిం దగియుంటఁ దలంచి చొక్కుచున్. ౨౧

ఆ. దిట్టతనము స్పృతికిఁ దెచ్చుకొన్నట్టులు, మునుపుగన్న యట్టి య ఘనధనుర్వి
భంగ ముఖములై న య పటుకార్యములకును, క్షౌధరోద్ధరణ ముఖంబులకును.

క. అనురూపంబుగ నుండిన, యనఘులఁ నవ్వారి గాంచి యందఱు తమలో
నన పల్కఁజొచ్చి రివ్విధమునఁ నారాయణుని యంశమున వీర లిల్పన్. ౨౨

- సీ. వసుదేవునింట నశవతరించి రంతియ కానివేటొక్కరు శ కారు నిజము
కృష్ణుఁ డీతఁడె దేవకీగర్భమునఁ బుట్టి కొనిపోవఁబడియెను శ గోకులమున
కింతదాఁకను నందుకనింట గూఢంబుగఁ బెరుఁగుచుండెను బరాశత్పరుఁడు నయ్యు;
నితనిచేఁ బూతన శ యెట్లా లీలగఁ జంపఁబడియెఁ దృణావర్తం శ డడరియే మొ
- ఆ. చేయఁబూన నితఁడె శ మాయించె నాతని, జతగనున్న మద్దు శ లలివిచిత్ర [అల్లె.
తనుఁడు ధేనుకుఁడను శ దనుజుఁడుఁ శ శియుఁ, గుహ్యకుండు మఱియుఁ శ గొంద
- క. తనువుల వదలిరి శ్రీకృష్ణుని వంకనె; యీతఁడే ముగనుపు గోవులగో
పనికరము దావపావకుని నుండియే కాచె దుష్టునిం గాళియునిన్. ౨౫ 2434
- క. మృదుపదములఁ ద్రొక్కుచుఁ ద, న్నదమడఁచెఁ ద్రి లోకనాథుమానముఁ దూలిం
చెఁ దగఁ గోవర్ధన మే, దుదినము లొకచేతనే కడుఁ శ క్తిమెయిన్. ౨౬
- క. అలరెడునట్లుగఁ దాలించి, కలవిలపాటొందు ధేనుగణముల వృష్టు
ల్కలచేత గాలిచేతఁ, విలయము గనకుండఁ గాచె శ విశ్రుతరీతిన్. ౨౭ 2436
- చ. అనయము సంప్రమోదయుతమా చిటునవ్వున బెక్కుచూపులఁ
దనరెడు కృష్ణునెఱ్ఱెగము శ దా రొగి గోపికలెల్లఁ జూచుచుఁ
ఘనబహుతాపజాలములఁ శ గందకఁడుండఁగ దాఁటి యశ్రమం
బున నిబిడ ప్రమోదమును శ బొందుచునుందురు పుణ్యవృద్ధిచేన్. ౨౮ 2437
- తే. ఈమహాత్ముఁడు రక్షింప శ నెంతో గొప్ప
దగుచు యదువంశ ముర్విని శ యశము సిరిని
గొప్పదనమును బొందుచు శ నొప్పు ననుచుఁ
బలుకుదురు పెద్దలందఱు శ తలచి తలచి. ౨౯ 2438
- చ. ఇతఁడు రమేశునగ్రజుఁ డౌహినపరాక్రమశాలి పంకజా
యతనయనుండు రాముఁ శ డితఁ డాదనుజేంద్రుఁ బ్రలంబు వత్సకుఁ
హత మొనరించె దోర్బలమహాభయదుండగు నాబకుండు నీ
వితతబలాధ్యుచేఁ బడియె శ వీరులు రాక్షసు లింక వెండఱో. ౩౦ 2439
- శ్రీకృష్ణజలరాములు చాణూరమష్టికాదులం జంపుట. ౩౧ —
- చ. అని యిటు లందుఁగూడిన మహాజను లెల్లను జెప్పకొంచు నుం
డ నపుడు తూర్యభీకరనినాదము లెల్లడఁ బెల్లురేఁగె; నం
త నృపునియాజ్ఞ వచ్చి తమదర్పముచూపఁగ రంగమందు ని
ల్చిన యలమల్లవీరులు హాలిహారిఁ జూచుచు నుండి రెంతయున్. ౩౦ 2440
- ఉ. వారలయందు మేటియు యి శ బాహుబలంబునఁ బొల్పుచున్న చా
ణూరుఁడు కృష్ణరాములను శ నూత్న ముదం బలరారఁ బిల్చి గం

భీరరవంబునం బలికె ఓ పీరులనమ్మతిఁ గాంచినా రటం

చారసి పల్కుచుందురు మహాజను లేమును వింటి మొక్కటన్. 30 2441

సీ. ఓనందపుత్ర కా! ఓ యోరామ! మీరిచ్చ రతులనియుద్ధంబునందు నేర్పు
గలవారలని మహాకాంతుఁడు కంసుండు కనఁగోరి మిమ్ము నిక్కడికిఁ బిల్వఁ
బంచెను; మనసుచే ఓ వాక్కాయకర్తంబులను రాజునకు హితమును దలంచి
యొనరించుప్రజలు మే ఓ లొందుచునుందురు విడిరితమైన ప్రవృత్తిఁ గాంచు

తే. వారు కీడొందుచుందు రిబ్బంగి యెల్ల, వారలకుఁ దెల్లమైయుండవచ్చు; మేము
మల్లయుద్ధంబు నేర్చినమాట యెట్లు, తెలియు రాజున కని మీరు ఓ పలుకరాదు.

చ. వనముల చూడలం దివగుభంగి నొనర్చుచు నాటినుండి యా
లను మఱిమేపుదాఁకిను జెలంగువయస్సున గండుమీఱి చ
క్కనిముద మొప్ప నిత్యమును ఓ గాఢతరంబగు మల్లయుద్ధముం
బొనరుచుచున్ విహారమును ఓ బూన్కి నొనర్తురు గాదె మీ రొగిన్. 38

ఉ. కావున మల్లయుద్ధమునఁ ఓ గల్లును బొండిలి మీకు; నిత్తటిక
భూవిభుమాళి చిత్తము ప్రసాదమునొందఁగ మీరు మేము ని
చ్చో విహరింత మెల్లరును ఓ జూతురుగా మనబాహుయుద్ధ మీ
త్వవరుఁ డిచ్చమెచ్చఁగఁ బ్రసన్నము లొగద యెల్లభూతముల్. 39 2444

తే. సర్వభూతమయుండని ఓ త్వవిభునిని, బలుకుచుందురు గద సజ్జను లనియిట్లు
పలుకు చాణూరుమాటల ఓ కలరికృష్ణుఁడొప్ప బలికెను దేశ కాలోచితముగ.

చ. తనకును మల్లయుద్ధము నితాంతమునొఁ బ్రియమంచు నెంచు చా
తనివచనంబు మెచ్చుచు సదస్యులు మెచ్చెడునట్టు లిట్లునున్
వనచరులంచు బిల్వబడువారము మేమును భోజభూమిపా
లుని దగుపాలనంబునకు ఓ లోబడి యుండెడువారమే కదా? 39 2446

క. మిముఁబోలువార మగుదు మె, తుమాధిపుని ప్రజలమగుట ఓ సంతోషము ని
త్యము గల్గజేయు టొప్పును, బ్రమదము రాజునకుఁ గల్గభంగిగ మేమున్.

తే. సంచరించుటయే విధి ఓ చక్కదలఁచునదియె మిగుల ననుగ్రహ ఓ మనుచు నెంతు
మద్ది యట్లుండ నిమ్ము మాయాశయమ్ము, తెలుపఁదగియుండు ధర్మవిధిజ్ఞులకును.

ళా. మేమో బాలుర మట్టులొట సుజనుల్ ఓ మేల్తేలన్ మమ్ము నే
యేమాడ్కిన్ సరిపోలువార తెనలో ఓ యే మెంచి యవ్వారితో
భూమిశాస్త్రియ మంచు మల్లసమరంబుం జేసి క్రిడింతు మి
ట్లే మర్యాద చెలంగు హెచ్చయినవారే కల్గిన వారితోన్. 40 2449

చ. సమరముచేయఁబూన మిది ఓ చక్కనిధర్మము గావునన్ యథా
ర్థముగ నియుద్ధమున్ జరప ఓ నౌ మఱి మల్లసభాధికారివ

గ్రమున కధర్మ మెవ్విధిని ధ గల్గకయుండెడుఁగాక! యంచు శా
స్త్రమునకు సమ్మతంబయిన ధ చక్కని కృష్ణుడు పల్కుచుండఁగన్. 3౮ 2450

మ. విని చాణూరుఁడు కృష్ణభావము మనోఽపృత్తి త్కణం బెంచి యి
ట్లనియెన్ బాలుఁడ వీవు కావు శిశుశబ్దార్థులు నీయందుఁ జె
ల్లు నదెట్టుల్ మఱి యీబలుండు నినుఁబోలున్ శక్తి నట్లాట మీ
రనఁ బ్రాయంబున విఱ్ఱిఁగెనుడు రనన్ ధ న్యాయంబుగాదే హరి! 3౮౪ 2451

ఉ. అతియ కాదు దోష్టలసమగ్రులయందును మీరుచూడ మేల్
బంతులరౌదు రందుననె ధ వారణవర్యసహస్రసత్త్వదు
ద్ధాంతగజేంద్ర మొక్కట ముదంబునఁ జంపితి వీవు కాన నొ
క్కొంత కొఱంతలేని బలమే గలవాడ; వితండు నట్టులే. 3౯ 2452

క. బలవంతులతోడన్ మీ,రలు పోరుట న్యాయమగును ధ రణమున నిందున్
గలుగ దధర్మము సుంతయుఁ, బలుకులు వేయేల సేవబవరము నాతోన్. 3౯౪

క. ఒనరింపు సేవహోదరుఁడును ముష్టికుతోడుతం గగఁడుం బోరును దీ
నను మల్లసభ్యులకు నే, యనుమానము ధర్మభీతి ధ యమరదు సుష్మా! ౪౦

న లు వ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

మ. అని చాణూరుఁడు పల్కు సర్వవిదుఁ డై ధ యాత్మేచ్ఛయే సత్ఫలం
జీను గల్పింపఁగ నొప్పు శ్రీహరి మనంబుం బొంగఁగాఁ బల్కు మ
ల్లనితోడన్ సమరంబుఁ జేయఁగడఁగెన్ ధ లోలాత్ముఁడౌ ముష్టికున్
జనితోత్సాహుండు రాముఁడున్ దలఁపడెన్ ధ సత్త్వంబు వైబొంగఁగన్. ౧

చ. కరములతోఁ గరంబులను ధ గాఢతరక్రథఁ బాదముల్ ధయం
కరగతి మీఱఁ బాదములఁ ధ గ్రక్కున నొంపఁ బెనంగఁజేసి యొ
క్కరినొక రడై నొంప జతఁగాఁ దలపోయుచు బల్కిబట్టి యీ
డ్చిరి జయమందు కోరికలు ధ చెచ్చెఱఁ బుట్టఁగ నెల్లరుం గనన్. ౨ 2456

సీ. చెలఁగెడు పూన్కి మోఁచేతులతోడ మోచేతులఁ బీడింపఁజేసి యట్లై
మోకాళ్ల చేతనుఁమోకాళ్లుఁ గదియించి తలచేతఁదలను వాత్సలమున పక్ష [ము
మును దాఁకఁగాఁజేసీయనుపమక్రథఁ గొట్టుకొనిరి; చేతులఁ బట్టుకొని వలయ
గాఁ ద్రిప్పుచున్ మఱిఁకడఁకమై బట్టి దూరమునఁ బడంగ దోహర్థము మెఱయఁ

తే. జిమ్ముచున్ బాహువుల నట్టెఁచేర్చి యడఁచు
చును జవంబునఁ బైకెత్తి ధ ఊఁజిబడఁగ
వైచుచున్ దాఁచుచున్ మఱి ధ యేచి తలడు
డఁగ వెనుకకును బోవుచు ధ డాఁగి యుండి. ౪ 2457

- క. త్వరపడి తలఁచడుచుఁ బర, స్మరమును బీడించుచుండి యంతంబు తగఁ
జరణంబుల మోకాళ్లను, గరముల బిగబట్టి యొకటిగాఁ గూర్చియటన్. ౪౫
- ఆ. పడినయట్టి వానిఁ యై కనెత్తుచు రెండు, చేతు లొడిసిపట్టి యెలగుపూన్కిఁ
బయికి నీడ్చుచుఁ జరవంబున మెడమొదలైన వానిబట్టి యెట్టులైన. ౫ 2459
- క. తొలగఁ జిమ్ముచు శత్రువు, నలయఁగఁ జేయుచును జేతు యెఱ్ఱు లొకటిగాఁ
గలయంగఁ బట్టుకొనుచుఁ గదలకుండఁగ నదుముచుఁ నితాంతబలమునన్.
- క. విజయేచ్ఛలు పైకొన నెల్లజనులు గనుచుండఁ దనువులన్ నొప్పింపం
గ జతనము చేయుచుండిరి, గజరాజగతుల్ చెలంగు యెంతామణులున్. ౫౪
- తే. గుంపులుగఁ గూడి యాబాలకులపయిఁ గల
భూరికృపచేత నిటుపల్కుఁ యెఱుఁగి రప్ప;
ఁదొందారులతోడ బలులతో యెఱుఁగి నబలులు
సలుపు యుద్ధంబు గాన ననంగత మని. ౬ 2462
- మ. అకటా! బాలురతోడ దోర్బలులు జనన్యం బిట్లు చెయంగ వే
డుకఁ జూడఁ నృపుఁ డేగుదేర వలదిట్టుల్ చేయఁగా రాదటం
చకలంకస్థిరధర్మముం దెలిపి యాయత్నంబు మాన్పింపఁ బూ
నక స్వీయంబగు కర్జమున్ గనక యున్నారే తగం జూచుచున్. ౭ 2463
- క. ఈరాజసభ్యులకు నిది, యారయ ధర్మంబె? నృపునియట్లుగఁ జూడం
దారును సమ్మతిఁ గని రిదె; యారయ శైలేంద్రసన్నిభాంగులు నగుచున్. ౮ 2464
- చ. కులిశములట్లు లంగములకూటమి యొప్పుగ భీకరంబుగాఁ
జెలఁగెడు మల్లు లెక్కడ? ప్రసేద్ధినిగాంచిన కోమలాంగముల్
గలిగి యలబ్ధయావనులు యెఱుఁగియున్నకిశోరు లేడ? స
భ్యులయిన వీరికిఁ గలుగుఁ యెఱుఁగి గురుధర్మవివర్యయం బిటన్. ౯ 2465
- క. ఋతమిద్ది; యధర్మంబే, క్షీతినిం దలచూపునొ యటఁ యెఱినిలువ రా
దతిశయదోషం బబ్బును, మతిమంతుఁడు సభ్యుదోష యెండలవిదుఁ డై. ౧౦
- ఆ. పోవరాదు సభకు యెద్ది వారలదోషముల స్మరింపఁదగును యెఱియనట్టి
మనుజుఁ డట్టిసభకుఁ యెఱి యేమియుం బల్కునుండిననఘమబ్బు యెరుతరముగ.
- క. విపరితంబుగఁ బల్కిన, నపుడే కిల్బిషము లంటు యెఱుఁగనలారా!
రిపువగు మల్లుని చుట్టును, నపగతభయఁడొచుఁ గృష్ణుఁ డతివేగమునన్. ౧౧
- క. తిరిగెడు తటి సుందరముఖి, సరసిజ మదె స్వేదబిందు యెఱుఁగి
సరసిజకోశము జలశీతరయతమై యొప్పురితిఁ యెఱుఁగఁడెడ! ౧౨ 2469
- క. కనుఁడి! యాతామ్రవిలో, చనముల్ కనుపట్టఁ దనదుశత్రువుడయి పొ
ల్చిన ముష్టికు విషయంబునఁ, గినుక వహింపంగ సురలు యెఱుఁగింపంగన్. ౧౩ 2470

- త్రే. హాససంరథ శోభితం శ బగుచు మోము
కనబడె రాముఁ డున్నాఁడు శ కాంచుఁ డతని;
శంకరుఁడు లక్ష్మీపూజించు శ చరణసరసి
జములుగల పురుషోత్తముఁ శ గమలనాభు. ౧౨ 2471
- మ. కనుఁడి కృష్ణుని మానవాకృతి తనుం శ గప్పంగ మాహాత్మ్య మిం
తని యెవ్వార లెఱుంగకుండఁగ నరణ్యం బందుఁ జిత్రంబుగాఁ
గననౌ పూవులనొప్పు హారములు వక్షంబందుఁ జెల్వార వే
ణునినాదం బొనరించుచుకొ దమిని ధేనువ్రాతముకొ మేపుచున్. ౧౩ 2472
- మ. బలరాముండును వెంటనుండ విహరింపకొ నోచియున్నట్టి వ్రే
తల బృందావనభూములే కడుఁ బవిత్రంబుల్; మురారాతినే
యలయింపంగను జొచురంగ మిది యత్యంతాపవిత్రంబె యా
లలనారత్న ములైన గోపికలు శ్రీలంగూర్చుచుకొ వెడుకన్. ౧౩ 2473
- శా. లావణ్యైకనిధానమై సమత యేలగాగై ననుకొ లేక హె
చ్చే వీక్షింపఁగ లేక నై జముగనే శ యింపారునట్లొప్పుచుకొ
శ్రీవాసంబయి సద్యశోనిలయమై శ చింతింప దుష్టాళికే
యేవేళకొ బడయంగరానిదయి యెంతే బుణ్యమూలంబు నై. ౧౪ 2474
- క. ప్రతిసమయంబున నూత్నా, ప్రతిమరుచుల్ తనరుచుండ శ భాసిల్లెడు శ్రీ
పతిరూపము నేత్రంబుల, జతనము మీఱంగఁగ్రోలఁ శ జాలుదురుగదా? ౧౪
- క. తొలిమేన నెట్టిపుణ్యంబులఁ జేసినవారొ తెలియఁబోలునె మనకుకొ;
జలజాతులార! వ్రజమునఁ, గలనారిమణుల పుణ్యశక్త్యము లహహా! ౧౪ 2476
- సీ. హరియందుఁ జిత్తంబు శ లాదృతిగాంచుట సంతోషమున స్వవశములుగాక
సర్వవిషయము లాశచక్రిపై నర్పించి యతనినే యెల్లెడ శ నరయుచుఁ దమిఁ
బాష్పబిందువులు గ్రీవలకు నడ్డముపడ నీసరోజాక్షుని శ నీమహాత్ము
బయసుపిండెడు నప్పు శ వడ్లుదంచెడుతఱిఁ బెరుగుచిల్కెడునట్టి శ తరుణమందు
తే. సదనమార్జనఁజొలికాశచలనములను, బుడుత లేడ్వంగ వారల శ బుజ్జగించు
నపుడు తరుజలనేచనమందు మఱియుఁ, గలుగుపనులందుఁ గీర్తింపఁ శ గలరుగాదె.
- క. కనుకొ ధన్యలె గోపిక, లనవలయుకొ; బెందలకడ శ నావ్రజముననుం
డి నలినదళనయనుఁడు ధేనునికరముం దోలుకొనుచు శ నూత్నమహామునన్.
- చ. చనియెడువేళ మాపున వ్రజంబున నల్లన నాలఁదోలుకొం
చనువుగ వేణుపూఁడుచు నోయారము మీఱుచునుండ జొచ్చువే
ళను మురళీనిదామము విలాసముగా విని యందుఁగల్గు నా
వనితలు వేగ యిల్వెడలి శ వచ్చి మనోహర సుస్థితాస్యమున్. ౧౬ 2479

- చ. కరుణానుగూడియే వెలయుకమ్రవిలోచనయుగ్మమున్ మహా
దరమున నేత్రపర్వముగఁగఁ దద్దయుఁ గాంతులు పూర్వజన్మమం
దురుతర పుణ్యాకర్షముల నొప్పగఁ జేసినవారలొట; నం
చు రమణు లిట్లు చెప్పకొనుచున్ హరిఁ జూచుచునుండు నంతలోన్. ౧౬౫
- క. భగవంతుఁడు యోగేశ్వరుఁ, డగధరుఁ డాకృష్ణమూర్తి యత్తరుణమునన్
బగవానిఁ గంసునిం జంపఁగ నాత్మన్ నిశ్చయించెఁ బంతు బలరన్. ౧౭ 2481
- చ. తనయులఁగూర్చి యాసభ నిశాంతభయంబును గన్నయట్టి యా
వనితలు పల్కుచున్న యలవాక్యములన్నియు నాలకించుచుం
దనయులదా బలం బెఱుగఁగఁ దా రిసుముతయుఁజాల కట్టెయా
ర్తిని గని రప్పు నందవసుదేవులు లోకముతోడిపాటిగన్. ౧౮ 2482
- నీ. చాణూరుఁడును హరిఁ సకలభేదంబుల మల్లయుద్ధములచరమత్కృతుల నొ
కరి నొక్కరు జయించుకొంటులఁ బోరాడుచుండి రావిధమున నభండనంబు
బలదేవముష్టికుల్ నబవరంబుచేసిరి; వజ్రపాతమువలె నభయదములగు
నచ్యుతుగాత్రప్రహారంబులను దనయంగములెల్ల నలంగుటయును
తే. సత్త్వమంతయుఁ దూలంగఁగఁ జాలడస్సెనట్టులయున్న డేగయ నట్లతఁడుపైకి
నురవడిం జెంగలించి స్వకరయుగంబు, ముష్టిగను బట్టి క్రోధంబు నపొంగుచుండ.
- క. హరిదగు వక్షము నొంచెను, గరిరాజము పుష్పహారభూతుంబున నె
క్కరణిఁ జలింపదొ యావిధి, మురరిపుఁ డద్దానఁ గుందుఁపొందక యుండెన్.
- చ. వనజదళాక్షుఁ డంతటను నవానికరంబులు రెండుగట్టిగాఁ
దనకయిదోయిఁ బట్టుకొని నదారుణభంగిని బెక్కుమాటు లిం
తనదగనట్టి వేగమున నాతనిఁ ద్రిప్పి ధరంబడంగ మో
దెను గతజీవితం డగుచు నదివ్యకలాపము లెల్లవీడఁగన్. ౨౨౫ 2485
- ఉ. హారములున్ శిరోజములు నట్టులె వీడగ నార్చిగుండి చా
ణూరుఁడు శక్రకేతనముననుం బురుడించుచు గ్రిందఁగూలె నా
తీరున ముష్టికుండు బలదేవుని ముష్టిహతాంగుఁ జేయఁగా
సారబలుండు రాముండు విశాలతలంబున వాని బిట్టుగన్ ౨౩౫ 2486
- క. వెనుకొపంబునఁ జఱచెను, ఘనతలహతి నర్దితుండయి నకడువడి వదనం
బుననుండి నల్ల వెడలంగను బ్రాణము లట్టె వెడలఁగ గా వివశుండై. ౨౪ 2487
- క. అనిలసమాహత భూచహ, మును బోలుచు నేలఁగూలె నొ ముష్టికుచావుం
గని కూటమల్లుఁ డాగ్రహ, మునఁ దలవడ రాఁగ శూరశముఖ్యుండు హలియున్.
- క. దానినొక లెక్కచేయక, యే నియతిక వామముష్టి నేచినపూన్కిన్
దా నెంతోలీల బొడువం, గా నాతఁడు నేలఁగూలె నొ గతజీవితండ్డై. ౨౬ 2489

- క. హరి మార్కొని శలుఁ డాతని, చరణాహతి శీర్ష మట్టె శ కలములైనన్
ధరఁ గూలె నట్లై తోశలుఁ, డురవడి మార్కొనఁగ వానిశుద్ధతు హరియున్.
- తే. రెండుగాఁజీల్చి వేగ పరేతరాజు, నిటికింబంపె వారిద్వై శ రిట్లు గూలి
రివ్విధంబునఁ జాణూరుఁడెన్నఁదగిన, ముష్టికుడు శ లకూటులుభూమిఁబడఁగ.
- తే తోశలుండును కావంగ శ ధూర్వులైన
యట్టితక్కిన మఱులు శ నసువులపయి
గలుగు నాశలఁ బాటిరి ? కడుభయమున
నంత నారామకృష్ణు లభత్యాదరమున. ౨౮ 2492
- క. తమయీడుగల్లు గోపకుల మిత్రులఁగూడి యాస్థలంబుననే వా
ద్యములెల్ల మొరయుచుండఁగ, సుమహితమణిసూపురములుసొంపుగ మొరయన్
- తే. న ర్తనంబుల స్వేచ్ఛ నొనర్చుచు నట
విహరణము నల్పి; రిట్లు శ్రీవిభుఁడురాముఁ
డొనరఁ జేసినయాకృత్యమునకుఁ గంసుఁ
డొక్కఁడు తక్క నక్కడనుండు జనులు. 3౦ 2494
- క. ధరణీదివిజప్రముఖులు, నిరుపమ సాధుత్వయుక్తి శ నెగఁడెడువారల్
సరిసరి యీకృత్యం బని, యరుదుగ వినుతించి రెంతో శ హర్ష ముపొంగన్.
- ఉ. అ త్తజీఁ గంసభూపతి మహాత్తరదోర్బలులైన మల్లు ల
ట్లుత్తలపాటునొంది మృతిసొందుట తక్కిన మల్లు లార్తిచేఁ
జిత్తము లెల్ల భీతిఁ గనఁ శ జెచ్చెఱఁ బాటుట చూచి లోపలం
ద త్తపాటు నొంప గతభర్తుడు కావున నాగ్రహంబునన్. 3౧ 2496
- తే. వాద్యముల నిల్వఁ బంచి సేవకులతోడ
నిట్లు వచియించె; మిగుల దుర్యోత్తులైన
వీరి వసుదేవతనయుల శ వెడలఁ గొట్టుఁ
డిప్పరమునుండి వేవేగ శ హితమగు నిది. 3౧౪ 2497
- క. గోపకుల ధనములెల్లను, వాపోయిన వదలకుండ శ వరుసం గొనుఁ డీ
పాపమతియైన సుదుని, గోపతిం గట్టుఁ డిది యగ్రం గార్య మిఁకన్. 3౨ 2498
- చ. కుమతియు దుర్జనోత్తముఁ డగ్రం గద యీవసుదేవుఁ డాతనిఁ
యమపురి కస్పృడీ మఱియు శ నాత్మ జుపక్షముమాని శ త్రుప
క్షమున మహాదృతిం గని యెసంగెడు మత్పిత సుగ్రనేను వే
గ మృతిఁ గనంగఁ జేయుడు తగఁ వధియింపుడు వానిభృత్యులన్. 3౩ 2499

శ్రీకృష్ణుడు కంసనిఁ బొలియించుట.

- చ. బిరుసుల నిట్లు పల్కువృధివీవతిఁ గంసుని గాంచి కోపవి
స్ఫురణత నవ్యయుం డగుచుఁ శ బొల్చెడు శ్రీహరి లాఘవంబునన్

ధరణిపుఁ డుండు నెత్తయినతద్వరమంచముపైకి దాఁటి యె
క్కె రమణ; నిట్లు స్వీయమృతికిం దగఁ గారణమైన కృష్ణునిన్. 3౪ 2500

మ. తనపై కేడ్డెఱవచ్చువానిఁ గని యాస్థానంబు వే వీడి లే
చి నితాంతోద్ధతుఁడౌటఁ జర్చము ననిం ఁ జేకొంచు యద్ధంబుచే
యను సిద్ధంబుగ నుండె; నిట్లతఁడు సహస్రం బట్టులే దక్షిణం
బనుమాన్దంబుల డేఁగ యట్టులు విహారయస్థానమం దొప్పుగన్. 3౫ 2501

*చ. తిరుగుచునుండ దుర్విషహాతేజము నొప్పుగ నుగ్రమూర్తియై
పరఁగుటఁ గృష్ణుఁ డాతని సుహర్షుఁడు పన్నగముగ్ గ్రహించు న
క్కరణిని బల్కి బట్టుకొనెఁ ఁ గంసుశిరోజము లట్టె పట్టుకొం
చుచుమకుటంబు క్రిందఁబడఁ ఁ నొక్కటఁ దన్ని పరాక్రమంబునన్. 3౬ 2502

సీ. ఉన్నతమంచంబుననుండి రంగముక్రిందికిని బడునట్లు త్రోసెను మఱియును
విశ్వాశ్రయుండయి ఁ వెలసి స్వతంత్రుడౌ నబ్జనాభుఁడు వానియవయవములు
నలఁగు నట్లుగవడిఁ ఁ జెలఁగుచు బైఁబడె; మూఁడులోకములకుఁగూడఁదా నొ
కండె నివాసభూతుండయి యొప్పెడు హరి తనపైఁబడఁ ఁ నతనిక్రింద

తే. నున్న కంసుఁడు స్వాతంత్ర్యమూని కృష్ణుఁ
డట్టె నొక్కంగ నొక నిమేషాంతరమున
బ్రాణములఁ బాసె; విరహిత ఁ ప్రాణుడైన
కంసునిన్ లోకులెల్లరు ఁ గాంచుచుండ. 3౭ 2503

చ. హరి కరిసిడ్చునట్లుగ మహాత్ముఁడు కృష్ణుఁడు తచ్చవంబు స
త్వరముగ భూమి నీడ్చె నటఁ ఁ దద్దయ నక్కట యక్కటా! యటం
చురునినదంబు లెల్లెడల ఁ నొక్కటఁ బర్యవగఁజేసి రెల్ల రా
తరుణమునందుఁ గంసుఁడు సహంబు స్వబుద్ధిని భీతినొందుచున్. 3౮ 2504

చ. జలములఁ గ్రోలునప్పుడు హాచస్ఫులఁబల్కెడువేళఁ గూర్పువే
ళలఁ దిరుగాడుచుండుతఱులన్ మఱి యూర్పులఁబుచ్చునప్పుడున్
జలరుహనేత్రు నీశ్వరునిఁ ఁ జక్రధరాయతపాణి నాతనిన్
దలఁచుచు ముందు నున్నటులఁ ఁ దాఁ గనుచుండెడు. వాఁడు కాపునన్. 2505

క. దురవాపమైన యాశ్రీ, హరిరూపముఁ దానుబొందె; ఁ నాకంసుసహో
దరు లావార్తను విని సత్వరులై న్యగ్రోధకుఁ డనఁ ఁ దగు వీరుండున్. 3౯ 2506

తే. కంకుఁ డింకను గలవారు ఁ కడఁగి యష్ట
సంఖ్య లుగ్రక్రథన్ సహజన్తు నట్లు

* “నమగ్రహి ధర్మహోగ్రతేజాః” అని మూలము.

చంపినందులకుఁ బదుల్ శ సలుపఁ బూని

హరిని మార్కొన నరుదెంచి శ రపుడఁ హలియు. ౪౦

2507

చ తన యనుజన్తు మార్కొనిన శ దస్యులఁ గాంచి తదుద్ధతిం దగం
గని పరిఘంబుఁబూని పశుశకాండము సింహమువోలెఁ జంపె; మ్రో
సెను దివిదుందుభుల్ హరికిఁ శ జెందినవారలె గానఁ బద్మజుం
డనఘుండఁ శంకరుండుఁ ద్రిదశాధిపముఖ్యులు ప్రీతిమీఱఁగన్. ౪౧౫

2508

క. కురియించిరి సుమవృష్టిని, హరిబలులం బొగడి; రంత శ నమరాంగన లా
దరమున నాడిరి; తదనం, తరమునఁ గంసాపనీశుడారలు త్వరఁగన్. ౪౨

2509

సీ. కంససహోదర శ కాంతలు మఱియును గలస్త్రీలు సుహృదులు శ గలనఁబడుట
విని దుగిఖి మేఁచంగ శ వే పయనంబయి కన్నీరు ప్రవహింపఁ శ గా శిరముల
మోదుకొనుచు వచ్చి శ ముందట వీరశయ్యల శయనించినయట్టి మగల
గౌరిలించుకొనుచు శ గడుశోకమున విలాపంబుచేయుచును శబ్దంబురామి

తే. నెట్లొ యెలుఁగెత్తి హానాథ! శ యిద్దియేమి

యోప్రియా! ధర్మవిద్యర శ యోయనాథ

వత్సలా! ధర్మవిద్యరా! శ వరగుణాధ్య!

నీవు హతుడవు కాఁగ మే శ మీవిధమున. ౪౪౫

2510

క. తనయులతో గృహములతో, డను హతులమె యైతిమే యిటఁ బురుషవరా!
నినుఁ బ్రాణేశుని బాయుట, గన నీపత్తనము శుభనిశకాయ మైడలన్. ౪౫

క. మావలెనే యుత్సవములు, పోవక సుంతయును జూడఁబోలని యట్లే
యీవిధి నున్నది; నాథా! నీవో కోపమున భూతనికరంబులకున్. ౪౬

2512

తే. నిరపరాధములని యెన్న నేర కెంతో

ద్రోహ మొనరించితివి గాన శ ద్రోహ మదియె

యిట్టి దశనొందఁగాఁ జేసె శ నిపుడు భూత

ములకు ద్రోహంబుచేయ నె శ ట్లలరు సుఖము. ౪౭

2513

చ. మురరిపు వీతఁడే సకలభూతములకా సృజియింపఁ బెంప సం

హరణముచేయ హేతువగు శ నట్టిమహాత్మున కెద్దుచేయ నె

క్కరణి సుఖంబుగల్గు నిది శ కాదన నెట్లగు? నంచు నిట్లు భూ

వరుని పురంధ్రు లేడ్వ విని శ వారిజలోచనుఁ డంతఁ గూర్చిమై. ౪౮

2514

క. లోకములకు శ్రేయస్సులఁ, జేకూర్చెడు వాఁడుగాన శ ధీతిపతిమహిళా

నీకము నాశ్వాసించుచు, నాకంసాదులకు మఱియు శ హతులకు నెల్లన్. ౪౯

క. పరలోక క్రియలఁ దగం, దరుణము తప్పక యొనర్పఁ శ దా నాజ్ఞయిడెక;

ధరువాతఁ దల్లిదండ్రుల, నురుబంధవిము క్తులనుగ శ నొగి నొనరించెన్. ౫౦

క. పరలోక క్రియలఁ దగం, దరుణము తప్పక యొనర్పఁ శ దా నాజ్ఞయిడెక;

ధరువాతఁ దల్లిదండ్రుల, నురుబంధవిము క్తులనుగ శ నొగి నొనరించెన్. ౫౦

- చ. ఇరువుర పాదపంకజము శ లెంతయుభక్తి చెలంగుచుండ సో
దరులు స్వకీయశీర్షములు శ తాఁకఁగ మ్రొక్కిరి; తల్లిదండ్రు లా
దరమున మ్రొక్కియున్న సుతతల్లజాలక గని లోకపాలు రి
ర్వు రనుచు దా రెఱుంగుటను శ బుద్ధులఁ గల్గినసంశయంబులన్. ౫౧ 2517
- క. తొలఁగించుకొనుచుఁ గంసుని, వలనిభయము మాని ప్రీతి శ వర్ధిల్లంగాఁ
జేలఁగుచుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిరి, తలమే సుతకౌతుకంబు శ తగు ని ట్లనఁగన్? ౫౧

న లు వ దే న వ య థ్యా య ము.

❖ శ్రీహరి దేవకీవసుదేవుల నూఱడించుట. ❖

- సీ. పురుషోత్తముం డంత శ బుద్ధి నూహించె నాతలిదండ్రు లిప్పుడేతత్త్వ మెఱిఁగి
రియ్యది ప్రస్తుతకృత్యవిడంబనమున కనర్హ మటంచుఁ శ దనమనమున
నూహించి యెల్లర శ నొక్కక్షణంబున మోహింపఁజేయు విభూతిగల్గు
నాత్మమాయను వారియందుఁ బ్రయోగించె; సాత్వతద్వభుడైన శ చక్రి యన్న
తే. తోడఁ దలిదండ్రులం ప్రీతిఁ శ జూడఁ బోయి
వినయమునఁ దలవాల్చి 'యో శ జనని, యోజ
నక' యటంచును బిల్చి మనంబు కరఁగు
నట్టిమాటల నిట్లనె శ నార్య! జనక! ౨ 2519
- చ. ఇరువురుమీరు మాకొఱకు శ నెంతయు నుత్సకతక సతంబు ని
ర్భరముగఁ గాంచుచుండినను శ భారతరంబగు కష్టరాజి కా
తురపడకే మముం గని సుశతుల్పచరించెడు చేష్టలెల్ల నా
దరమునఁ గాంచ నెంచియును శ దారుణార్త విపర్యయంబునన్. ౩౪ 2520
- తే. బాల్య పాగండ కౌమార శ భవ్యకేళి
లను గనంగ నొకప్పు డేలాగునైన
వలనుపడకుండె; దౌర్భాగ్య శ మొలయుట భవ
దంతికంబున మే మున్న శ యదియె లేదు. 3౪ 2521
- చ. జనకునిగేహమందున నెసంగెడువేడుకఁ దల్లిదండ్రు లో
తనయ యటంచు లాలనము శ తద్దయు సల్పఁగనుండు భాగ్య మీ
తనయులకు లభింపదు గదా! సకలార్థసుసాధనంబుగాఁ
దనరిన యీక శేబరముఁ శ దా రిలఁగాంతురు వెంటు రాదృతిన్. ౪౪ 2522
- తే. అట్టి తలిదండ్రులముఖం బడెట్టులేని, వీర్పుకొనుటకు మర్యుండు శ తెంపుచేసి
నను శతాభిములుగలట్టితనదు నాయు, పునసు శ క్తుండుగాఁ డనఁజును నిజంబు.

- 1క. వారల తనయులలో నెవఁ, డారయఁగ సమర్థుడయ్యు శ నంగధనములఁ
వారికి వృత్తిని జక్కఁగఁ, గూరుపఁడో యట్టిఁడైన శ కుత్సితమతియున్. ౫౪
- క. మృతిగని లోకాంతరమున, కతిజవమునఁ బోవ నందు శ యమునిభటులు కు
త్సితుడని యాతని మాంసం, బతఁడే తినఁ జేయుదురు యశ్శార్థం బిదియా. ౫౫
- 2చ. జననిని వృద్ధుఁ దండ్రినిని శ సాధ్విగనొప్పెడు భర్తపత్నినిఁ
దనయుని బాలునిఁ గూరుని శ ధారణిచేపునిఁ దన్నునాశ్రయిం
చినమనుజుఁ సమర్థుడయి శ చేరఁగఁడిసి భరింపకుండునో
మనుజుఁ డతండు శాస్త్రహితమార్గమునం దలపోసి చూడఁగన్. ౨ 2526
- క. జీవన్మృతుఁ డనుపేరఁ, భావింపం దగును; గంసపార్థివుచేతఁ
వే విధములఁ బీడితులయి, యీవరుసఁ మీర లుండ శ నే మిరువురమున్. 2౪
- క. మిమురతీంపం జాలియు, మిము శుశ్రూషలను గొల్వ శ మించినశక్తిఁ
క్షమనొప్పి నల్ప కటు వ్యర్థముగనె యీదినములను జరపితి మ దెట్లో? ౨
- క. జననీ! జనకా! పరవశ, మనఁబడు దుష్టితిని గనుట శ నార్తుల మిమ్ముఁ
గొని శుశ్రూషల నెంతయుఁ, దనుపని దుర్మతులమైన శ తనయుల మమ్మున్. ౩౪
- తే. కంసుచే గష్టమొందిన శ కారణమున
నూరకుండితి మని మీర శ లూహచేసి
తప్పు దీని క్షమింపంగఁ శ దగుదు రనుచు
మాయచే మర్త్యరూపంబు శ మహి ధరించి. ౯ 2530
- సీ. విశ్వమే యాత్మ గా శ వెలయు నాశ్రీహరి పలికినపలుకుల శ కలరిమోహి
తాత్పులై కొమరుల శ నావారినిద్దఱఁ గౌఁగిటంజేర్చి యంశమునఁ గూరు
చుండఁగా నొనరించి శ యురుతరమోదంబు నందిరి; మఱియు నాశయర్థకులను
నానందవారిధాఠాభిషిక్తులఁ జేసి స్నేహపాశమ్ములచే నిబద్ధ
- తే. లగుచు బాష్పములు గళము శ లడ్డగింప
నించుకయుఁ బల్క నేరకయే కుమారు
లను గనుచు నుండి; రిట్టులు శ వనజనయనుఁ
డగుచు భగవంతుడైన శ్రీహరియుఁ బ్రీతి. ౧౧౪ 2531
- చ. జనకుల నూఱిడించి తనసాంబంధమునఁ జనయిత్రి తండ్రి యై
వనటఁగృశించు వానిఁ దనసంకనె చూచెడు నుగ్రనేనునిఁ

1 “యస్తయోరాత్మజశిల్పాత్తనాచధనేన చ, వృత్తినదద్యాత్తంప్రేత్యస్వహంసంఖాదయం
రిహి” అనిమూలము. “లోకాంతరేయమదాతా” అనివ్యాఖ్య. 2 “మాతరంశితరంపృథంభార్యాంసా
ధ్వీంసుతంశికుం, గురువిప్రంబ్రహ్మంచకలౌపిభిఃప్రచ్ఛన్నాన్మృతాః” అని మూలము. “శ్వసన్
అపిమృతతుల్యవివేతి” అని వ్యాఖ్య.

- జనపతిగా యదూద్ధవచుల శ సంతతికిం దగఁజేసి; యంత ని
ట్లనియె మహాప్రభూ! ప్రజల శ మైతిమి నీకిక మమ్ము నెల్లరన్. ౧౨౪ 2532
- క. జనపతిధర్మంబున నే, పనిసేయఁగఁ దగునొ యట్టిపద్ధతీచే నా
జ్ఞను జేయుము పూర్వంబున, జననాథుండొ యయాతి శ శాపం బిడుటన్. ౧3
- క. నృపయోగ్యాసన మీయదు, నృపులకు నెక్కంగరాదు శ భృత్యుడ నయినే
నెప్పుడుం గొల్చుచు నుండఁగ, సుపర్వులు వినములై యగుచున్ బలు లెల్లన్.
- క. నీకర్పింతురు నా నిక, భూకాంతులమాట మరలఁ శ బూని పలుక నే
లా! కరము దయామఱివై, శ్రీకలితుడ వగుచు న్యాయశిద్ధిం గనుచున్. ౧౪
- సీ. పాలింపు మనిపల్కి శ పద్మదళాతుండు కంసుని భయమునఁ శ గాందిశీకు
లై న దిక్కుల దెందొ శ యతిగూఢముగనున్న జ్ఞాతులు సంబంధులై తనర్పు
యదువృష్టిమధువుల శ నంధకదాశార్వా కుకుర ప్రముఖులై న శ సకలబంధు
వులఁ బిలిపించి యిమ్ముల నూఱడించి మన్ననలఁ దన్నుచుఁ బరజనపదముల
- తే. నిలుచుటఁ గృశించియున్న వాళరలను ధనము
నను మహాత్మ్యపులం జేసి శ నై జగృహము
లందు నివసింపఁ జేసె; నాశయదుకులులును
రామకృష్ణుల బాహుసంరక్షితులయి. ౧౬౪ 2536
- క. తమతమ కోర్కెలు పండుట, గమలాక్షహలాయుధు లొగిఁ శ గాపాడుటఁ దా
పము లేవిలేక సిద్ధార్థములయి సంకల్పములు విశరాజిల్లంగన్. ౧2 2537
- క. నివసించిరి సంతృప్తిగ, సవిలాసదయాస్థితైక శ సదనంబయి చ
క్కవఱి ప్రమదాస్పదమై, యవిరత లావణ్యనిధియు శ నౌ హరిమోమున్.
- క. ప్రతిదినముం గనుఁగొంచున్, వితత ప్రీతాత్మ లగుచు శ వేత్తములం దా
తతవివారణముల నిచ్చులు, ప్రతిలేక చెలంగి; రిల్లె శ ప్రవయసులు తమిన్. ౧౩
- చ. అనుదిన మాముకుందుని ముఖాంబురుహామృత మీక్షణంబులం
దనివి చనంగఁగ్రోలుచు నితాంతబలాయతతేజముల్ తగ్గ
గనుచు వయోవిరాజితులు శ గాఁ గనుపట్టిరి; రామకృష్ణు లం
త నొకదినంబునందుఁ దమతండ్రిని నందుని గాంచి ప్రీతితోన్. ౧౪౪ 2540
- తే. కౌగిటంజేర్చు కొని యిట్లు శ కమ్రభణితిఁ
బలికి; రోతండ్రి! మీదుఃఖిక్కిలి ముదంబు
చెలయఁగాఁ బెంచితిరి మమ్ము శ విమలవాక్కు
లలర లాలించితిరి పెక్కుపలుకు లేల? ౨౦౪ 2541
- మ. తలిదండ్రుల్ తమబిడ్డలందు మిగులం శ దాత్పర్య మేపారఁగా
నెలమిం గాంచుట సాజమా మఱియు నూహింపంగ దేహంబునం

గల మోదంబునకంటె బుత్తులవయిం శ గన్పట్టు మోదంబె మి
క్కిలి యంచుం బలుకందగున్; సుజనులుం శ గీర్తింతు రిమార్గమున్. ౨౧ 2542

*సీ. దేవకియున్ వసుదేవుండు మీతల్లిదండ్రులొదురు గాని తలచు మేము
గాముకదా యందురేమో! బంధువు లన్న వస్త్రము లిచ్చి సర్వవిధములను
బోషింప నావదల్ శ పూన రక్షింపంగఁ జాలక విడిచిన శ సమయమందు
శిశువులం బ్రీతితోఁ శ జేరంగఁదీసి చక్కం దమబిడ్డల శ కరణిఁ బెంచి

తే. పెద్దవారిని జేసిన శ పృథుయశస్కు

లే జనకు లొదు; రోతండ్రి! శ యింకమీరు

ప్రజమునకుఁ బొందు; మే మీ పురంబునందుఁ

గల సుహృదులకుఁ బ్రీతిని శ గలుగఁజేసి. ౨౨ 2543

క. ఆవల మావైని సుహృద్భావంబున విహ్వలులగు శ బంధువుల మిమున్
వే వత్తుము చూడంగా, నేవిధమున వనటఁ గనక శ యేగుం డనుచున్. ౨౩

చ. మురదనుజాంతకుండును బ్రమోదము మీఱఁగఁ బల్కి నందభూ
వరునిని దక్కుగోపనమహాయము నూఱడిలంగఁజేసి యా
భరణము లంబరంబులును శ బాత్రములున్ ధనమున్ సమృద్ధిగా
వరుసనొసంగి మన్ననల శ భాషలఁ దృప్తులఁజేసె; నంతటన్. ౨౪ 2545

ఉ. నందుడు రామకృష్ణుల మనంబు ప్రమోదమునందు మున్లుచుం
డం దగఁ గొఁగిలించి నయనంబుల నశ్రుకణంబు లొక్కటం
గ్రందుగ ముంప గోపకనిశితాయము వెంబడిరాఁగఁ బోయె నా
మందకుఁ బుత్రయుగ్మము నశమానుషరూప మటంచు నెంచుచున్. ౨౫ 2546

— ఉపసీతులై రామకృష్ణులు విద్యనభ్యసించుట. ౨౬ —

ఉ. శూరతనూజుఁ డంతఁ దనసూనులకున్ విధిఁ దప్పకుండునా
చారమురీతి గర్గమునిసద్విజనంఘముచే ద్విజాతినం
స్కారము సాగుపద్ధతిని శ జక్కఁగఁ దీర్చె; మహోత్సవంబునన్
ధారణిదేవద్యుల నితాంతవిభూషిత పావనాంగులన్. ౨౬ 2547

సీ. పూజించి త వ్రకశర్బర మాలికలచేతఁ బొలుచుచు సాధువిభూషణములఁ
గై చేయఁబడి మఱియొమవస్త్రంబుల నలరుచు నున్న గోవులను వత్స
సహితంబులుగ భక్తిసహితంబుగా దక్షిణగ నొసంగెను; స్వతఃనయుల జన్మ
నక్షత్రమునను మనస్సున సంకల్పమునుజేసి యున్న ధోనునికరంబు [న్న

తే. గంసుఁ డన్యాయమైన మార్గమున నపహరించుకొనిపోయి తనయింటనుంచయు

* “సహితా సాచజననీ యా పుష్టితాం స్వపుత్రవత్, శిశూన్ బంధుభిరుత్సృష్టా నకలైః పోష
రక్షజై” అని మూలము.

వానినెల్ల స్మరించి తేరబంచి యప్పు, తా మహామతి గావున ఓ దాన మిచ్చె.

క. ఉపసీతులగుచు సోదరు, లపుడు ద్విజత్వంబు నొంది ఓ యాదవులకుఁ దా
నె పురోహితుఁడగు గర్గుని, యుపదేశమురీతి సువ్రతోత్తము లగుటన్. ౨౦౪

ఆ. బ్రహ్మచర్య మనెడు ఓ వ్రతమును జక్కఁగా, నాచరించుచుండి; ఓ రంత వారు
సకలవిద్యలకును ఓ సమధికాధారులై, యెల్లలోకముల కధీశు లగుచు. ౨౦౫

క. సకలజ్ఞులయ్యు సోదరు, లకలంకం బగుచుఁ దానె ఓ యలవడునదియై
ప్రకటమునగు జ్ఞానము మ, ర్త్యకాయహితచేష్టితములఁ ఓ దగినవిధమునన్. 3౦

క. కనఁబడకయుండఁ జేయుచు, ననంతరము గురుకులంబునందు వసింపం
గను గోరి యవంతిపురమున నుండియు నట్టితరుణమున శ్రీ కాశిన్. 3౦౪ 2552

ఆ. అధివసించియున్న యట్టి సాందీపని, యనెడు గురువుకడకు ఓ నరిగి; రంత
నతని నాశ్రయించి ఓ యమలశిష్టాచార, సమృతముగ భక్తిసాంద్రు లగుచు.

చ. మనసుల నిగ్రహించి యొకమాడ్కిని నిండనుబొందనట్టి వృ
త్తిని జగమందు నింపగను ఓ దేవునిభంగి మహాదృతి గురుక
గనుచును గొల్పుచుండి; రల ఓ త్వాసురమాళియు శుద్ధభావముక
గనఁబడ వారు గొల్పుటకు ఓ గాఢతరప్రమదంబు నొందుచున్. 3౨౪ 2554

ఆ. శ్రుతుల నుపనిషద్వివేచిని వేదాంగములను మహాదరమున నుపదేశ
మొసఁగె మఱియు మంత్ర వినితరప్రముఖరహస్యములతో నధర్మమనఁగఁబరఁగి

సీ. భూవరులకుఁ గాఁగఁ ఓ బుట్టిన యాధను ర్వేదంబు మన్వాదివిమలధర్మ
శాస్త్రంబులను మఱి ఓ సమధికమిమాంస యనెడు శాస్త్రంబును ఓ న్యాయముఖము
లను దర్శవిద్యను ఓ మనుజేశులకుఁదగి సంధివిగ్రహముఖపక్షిభేద
ములఁ దగునీతి నిష్ఠులఁదెల్పె; సర్వవిద్యాప్రవర్తకులగునట్టి బ్రహ్మ

తే. చారు లివ్వరు గురు వొక్కసారి చెప్పి నంతనే చక్క గ్రహించిరట్లెగురువు
దేని నుపదేశమిచ్చునో ఓ దానినెల్ల, క్షణములోన గ్రహింపంగఁ జాలి రపుడు.

*వ. అటువదినాలుగు దినంబుల కటువదినాలుగు విద్యలను గ్రహించిరి. మఱియు
గీతంబు, వాద్యంబు, నృత్యంబు, నాట్యం, బాలేఖ్యంబు, విశేషకచ్ఛేద్యంబు,
తండులకునుమబలివికారంబులు, పుష్పాస్తరణంబు, దశనవసనాంగ రాగంబులు,
మణిభూమికాకర్త్యంబు, శయనరచనం, బుడకవాద్యోదకఘాతంబు, చిత్రయోగం
బులు, మాల్యగ్రథనవికల్పంబులు, శేఖరాపీడయోజనంబు, నేపథ్యయోగంబులు,
కర్ణవ్రతభంగంబులు, సుగంధఘృతీయు, భూషణయోజనంబు, వైంద్రజాలంబు
ను, గౌచుమారయోగంబులును, హస్తలాఘవంబును, జిత్రశాకాపూపభక్ష్య

* “నకృన్నిగదమాత్రేణ తా నంజగృహకుర్ను, అహోరాత్రైశ్చతుష్షష్ట్యసంయతైశావతీః
కలాః” అని మూలము. వ్యాఖ్యననుసరించి వచనమువ్రాయఁబడినది.

వికారక్రియలు, పానకరసరాగాసవయోజనంబును, సూచీదాయకర్తంబును, సూత్రక్రీడయు, వీణాడమరుకవాద్యంబులును, బ్రహ్మలికయు, బ్రతిమాలయు, దుర్వంశకయోగంబులును, బుద్ధకవాచనంబును, నాటకాఖ్యాయికాదర్శనంబు, కావ్యసమస్యాపూరణంబును, బట్టికావేత్ర బాణవికల్పంబులును, దక్రకర్తంబులు, తక్షణంబు, వాస్తువిద్యయు, స్వర్ణరూప్యరత్నపరిక్షయు, ధాతువాదము, మణిరాగజ్ఞానంబు, నాకరజ్ఞానంబును, వృక్షాయుర్వేదయోగంబులు, మేషకుక్కుటలావకయుద్ధవిధియు, శుకశారికాప్రలాపనంబును, సుత్సాదనంబును, గేశమార్జనకౌశలంబు, నక్షరముష్టికాకథనంబు, స్లేచ్చితకుతర్కవికల్పంబులు, దేశభాషాజ్ఞానంబును, బుష్పశకటికానిమిత్తజ్ఞానంబు, యంత్రమాతృకాధారణంబును, మాతృకాసంవాచ్యంబు, మానసీకావ్యక్రియయు, నభిధానకోశంబు, ఛందోజ్ఞానంబు, క్రియావికల్పంబులు, ఫలితకయోగంబులు, వస్త్రగోళనంబులు, ద్యూతవిశేషంబు, నాకర్షక్రీడయు, బాలక్రీడనకంబులు, వైనాయికీసంబులు, వైజయికీసంబులు, వైతానికీసవిద్యాజ్ఞానంబు ననుచతుష్షష్టికశీలనభ్యసించి రంత. 3౫౪

— రామకృష్ణులు మృతులగుదుపుత్రులందెచ్చుట. —

మ. తరువాత గురువద్యుఁ గాంచి మిగులం శ దాతృర్య మొప్పారభూ
సురవర్యా! గురుదక్షిణా విధియు నేచొప్పుం బ్రశాసించు నా
కరణికా మిఁకొసంగం దలంచితిమి కాంతం దెల్పుమా మాపయిం
గరుణాదృష్టిగలట్టి మాన్యుడ వనంగ బ్రాహ్మణుం డాతడున్. 3౬ 2558

తే. రామకృష్ణులదగు విచిత్రమహిమంబు
మానవులయందు నెందునే గానబడని
మితివిలాసంబుఁ బరికించి శ మాన్యతములు
వీర లవతారపురుషులం శ చారసి మది. 3౬౪ 2559

*క. తనసాధ్వి నడిగి యాయమ, మనసుం గనిపెట్టి ప్రాకృమయమున నెపుడో
వనధిని బ్రభాసతీర్థంబునఁ బడి మృతుడైన తనదుఃపుత్రుని శిశువున్. 3౭

క. కొనితెచ్చి దక్షిణగ ని, మ్మని కోరెను; గోర్కిదాని శ నప్పుడె తీర్పం
గను దలచి యుల్లె యొసంగుదు, మని పనివిని సత్వరమ మహారథపర్యుల్. 3౭౪

చ. అనుపమవిక్రమాధ్యులయి శ యద్భుతతేజులునైన సోదరుల్
చనిచని యాప్రభాస మనుసాధుసరస్సును గాంచి యబ్ధివే
లను వసియించి రెట్టికృతులం బొనరింపఁగఁ బోలునంచు నె
మ్మనముల నెంచుచుఁ డక్షిణము శ మాన్యతముల్ చనుదెంచి రం చెదన్. 3౮

చ. తలచి మహాబ్ధి పూజకయి శ తాఁ దగువస్తువు లపు గొంచు వే
వెలువడి శాస్త్రము క్తమగు శ వృత్తమునం దమిఁ బూజచేసె; నా

* “సప్తంత్ర్య పత్నాధి సమహర్ణవే మృతం బాలం ప్రభాసే వరదాంబభూష” అని ఋషులు యు

- జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సాగర ! తావకతుంగభంగరా
సుల గ్రహియింపఁగాఁ బడిన శ సూనుఁడు బాలుఁడు నీజలంబులన్. ౩౮౫2563
- క. కలఁ డాతఁడు గురుపుత్రుం, డలఘుగతిఁ దెచ్చియిచ్చు శ యాతని నన నా
జలరాశి పటేశ; దేవా! ఖలహరణా! విప్రతనయు శ గ్రహియింపను జూ! ౩౯
- సీ. పంచజనుండు నాఁబరఁగు దైత్యుఁడు హరియించె నాయనురేంద్రుఁడెట్లులేని
నాకసాధ్యుఁడు జలాంతరమునఁ దిరుగుచు శంఖరూపము చాల్చి శ సాధుబాధ
కుఁడయి యుండును; వాఁడె శ గురుపుత్రుని హరించె వానిసాధింపఁగాలేను;
ననుటయు సర్వలోకాధీశ్వరుఁడు కృష్ణుఁ డప్పుడే సలిలంబులందుఁ జొచ్చి
- తే. వాని వధియించి యుదరంబులోన గురుకు
మారుఁ గనలేక; శ్రీహరి శ భూరిదనుజు
నంగమునఁ బుట్టినట్టి మహార్హ శంఖ
మును దమిం బాంచజన్యంబుఁ శ గొనియెఁ బిదప. ౪౦౫ 2565
- మ. బలదేవుండును వెంటరా నరదముం శ బ్రాపించి యామ్యూశ కి.
మ్ములఁ బోయెన్ యము ప్రీతికిం దగినదై శ పొల్పారు నప్పత్తనం
బు లలిం జూచెడు కాంక్ష ! సంయమని నాఁ శ బూర్వర్యమెంతో జగం
బుల విఖ్యాతీని గాంచియుండు నదియుం శ బుణ్యాత్మలభ్యంబుగన్. ౪౨ 2566
- చ. ఇరువురు సోదరుల్ దరము శ లేఁడైతి నొత్తఁగఁ దన్మహాస్వనం
బరుదగఁ గర్ణరంధ్రములయందుఁ జొరన్ వడి లేచి దుర్జన్
త్కరముల శిక్షచేయు గురుభర్తయుతుండు యముండు భక్తిచే
నరిగి సహర్యచేసె మహిమాధ్యుల కెంతయు నాదరంబునన్ ౪౩ 2567
- మ. వినయం బొప్పగఁ బల్కె నుత్తమవిధిఁ శ విశ్వంబునంగల్గు భూ
తనికాయాశయవాసుఁ గృష్ణుఁ గని యోసదైవంబ లీలార్థమై
మనుజాకారము గాంచి నట్టిపరమాత్మా! విష్ణువా! నే నొన
ర్పను యోగ్యంబగు కార్యమేది గలదో శ పాలింపు మాజ్ఞా దయన్. ౪౪
- చ. ఇరువురు మీరు వచ్చుటయె శ యెంతయు నాదగుభాగ్యమే కదా!
త్వరఁగ ననుజ్ఞ యిచ్చునినఁ శ దామరసాక్షుఁడు పల్కె నీభటో
త్కరమొగి స్వీయకర్త సముదాయనిబంధనుఁ డైనయట్టి మా
గురుసుతుఁ దెచ్చె నిచ్చటికి శ గొబ్బున నాతనిఁ దేరఁ బంపుమా. ౪౫ 2569
- తే. ఓమహారాజ ! నాయాజ్ఞ శ నూని వానిఁ
దెచ్చి యిచ్చుట్టి పనిచేతఁ శ బొచ్చె మేమి
కలుగఁగాఁబోదు నీకని శ పలుక యముఁడు
కృష్ణు నానతి శిరమున శ నిడికొని వడి. ౪౬౫ 2570

ఉ. బాలుని దేచ్చి యీయ యదుపాలురు వారలు వానిఁ గొంచు నా
బాలునికోసమే మనము శ పల్లటిలంగను వేచి యున్న స
చ్చీలుని దేశకుం గనఁగఁ శ జేరి తదీయగృహంబుఁ బుత్తునీ
వేళఁ గొనం గదే యనుచు శ వేడ్క నొసంగి యెసంగుభక్తిచేన్. ౪౬ 2571

ఉ. ఇంకను గోరఁగాఁ దగిన శ దేదియొ యాజ్ఞయొసంగుఁ డన్న నే
శంకయులేక యిట్టులను శ సాధువులై తగువత్సలార! యే
యంకిలేక నాకుఁ దగినట్లుగ దక్షిణ నిచ్చినారుగా
యింకఁ గొఱంతయుండఁదగు శ నీప్సిత ముండునె సుంతయేనియున్? ౪౬౪

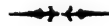
క. మిముఁబోలు శిష్యులకు నే, నమరితిఁగద గురువుగాఁగ శ నట్టియెడల నే [కిన్.
మి మిగులు వాంఛితములు? పీ,ర్యము పొంగఁగ నుండు మీర శ లరుగుఁడు పురి
తే. పరమపావనమగుక్తి శ పరఁగుచుండుఁ

గాత! ఛందస్సులును మీకు శ నీతఱిఁ బర
మందు సఫలంబులౌఁగాక శ యనుచు మిగుల
ననుమతించిన గురునాజ్ఞ శ నంది వారు. ౪౮

2574

చ. అనిలజవంబు మించెడు శతాంగమునెక్కి తదీయరావ మా
ఘననినదంబుమీఱఁగ నిశకామముదంబున స్వీయమా పురం
బున కరుదెంచి; రంతఁ గడుఁబొంగుచుఁ బౌరులు రామకేశవుల్
దినములు వెక్కు కన్నడమిఁ శ దృష్టిగఁ గాంచిరి మించి రెంతయున్. ౪౯౪

ఆ. ధనముపోయి మరలఁ శ గనఁబడినట్టి మా,నవులపోల్కి తమమనంబులందుఁ
గలుగు సంతసంబు శ వెలయఁగా వారెంతో, తృప్తిఁగనిరి సహజ శ లిర్వ్వరఁగని.

న లు వ దా అ వ య థ్యా య ము.

—❁ ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుడు ప్రేపల్లియకుం బనుచుట. ❁—

చ. హరి యొకనాడు వృష్ణికులజాగ్రణ్ణియై తగి మంత్రశక్తిచే
ధరణిఁ బ్రసిద్ధిఁగాంచి సఖతల్లజుడై సురరాజదేశికుఁ
గురువుగఁ గొల్చి విద్యలను శ గోవిందుడై మతిమంతులందు ను
ర్వరను వరిష్ఠుడైయలను శ వానిని భక్తుని నుద్ధవుం ద్వరన్. ౧ 2577

సీ. ఏకాంతభక్తుఁ డంశచెఱిగి పిల్వఁగఁబంచి తాను బ్రహ్మను ల దైనయాక్తి
తఱిని బోదోలఁగఁ శ ఓగుస్వభావము గలవాఁడౌట నొకచోట శ భవ్యకరము
నుద్ధవుకరమున శ నొక్కటఁ గీలించి పలికె నిట్లని; సౌమ్య! పరమపావ
నాత్మ కా! యుద్ధవా! శ యరుగుము ప్రజమున కందునున్నట్టి నాశయనుఁగుదల్లి

తే. దండ్రులకుఁ బ్రీతిఁ గల్గింపు శ తరుఁబులందుఁ

శాంభాగ—38

గలరు మద్విరహంబునఁ గాసి చెందు
వారు; వారికి నాపల్కుల వాక్కుల విని
పించి యాధిని దొలగింపు శ మంచితముగ. 3

2578

ఉ. నన్నె మనంబులక నిలిపి శ నాకొఱకే పతిపుత్రముఖ్యులం
గ్రన్న న సంతృజించి యసుకాండము నేనె యటంచుఁ జక్కఁగా
* నెన్నుచుఁ బ్రీతిపాత్రుఁ డన శ నేనె యటంచును నిశ్చయించి నా
మన్ననకే జగత్సహజమానితధర్మములం దృఢించుచున్. ౪

2579

తే. వారలున్నారు సుమి; యట్టివారి నేను
గరుణ భరియింతు; సన్నిత్రగణమునందుఁ
బ్రయతముఁడనైన నేను వారికి నదెంత
దవ్వునందున్న గోకులగతరుణు లెల్ల. ౫

2580

చ. మనసులు పల్లవింప బహుమానము మీఱఁగ నన్నె సంతతం
బును స్మరించుచుక విరహముక భరియింపఁగరామి నెవ్వగం
గని పరిమోహితాత్మలయి శ కమ్రక శేబరధర్మముల్ తమం
తన సొగియంగ నుండు రిది శ ధర్మమెకా సుమనోజనాళికిన్! ౫

2581

చ. మరల జవంబ వత్తునని శ మానినులక ముదమొండఁ జేసి య
పూరమును వీడివచ్చునెడఁ శ బొంకముగా వచియించి నట్టి యా
దరవచనాళి నమ్మి సతతంబు మదాత్మికలొట నెట్లొ ని
ర్భరబహుకృచ్ఛసంతతుల శ పాలయి తాల్తురు ప్రాణముల్ సఖా! ౬

2582

క. మితిలేని వగల నెట్లొ, బ్రతుకుదు; రని యిట్లుప్రభువు శ పక్కిన నాశ్రీ
పతిసందేశముఁ గైకొని, శతాంగ మపుడెక్కి మంద శ చక్కటి కరిగెన్. ౭

చ. అరుణగభ స్థిమాలి యపరాంబుధిఁ గ్రుంకెడువేళ నెంతయుక
సిరులకుఁ దావలం బగుచుఁ శ జెల్వగు నందునిమందఁ జేరె న
త్తరుణమునందె ధేనుసముదాయముపల్లియఁ జేరుచుండె; ద
త్తరఖర రేణువుల్ రథముఁ శ గప్పుటఁ దోడుకయుండె నద్దియున్. ౮

2584

సీ. కామవికారంబుఁ గాంచిన గోవులకయి మత్తవృషభముల్ శ కడఁగి పెనఁగు
లాడుచుండిన ధ్వనుల్ గూడ వినంబడుచుండెను; బొదుగుల శ యురుభరమున
దవ్వున నున్న వాత్సముల వెంటం బాటు ధేనువుల్ సొంపు నెంతేని గూర్చు
చుండె; నట్టిటు గంతు శ లొప్పనై చుచునున్న తెల్లనిక్రేపులతీ రదెంతో

. వింతగూర్చుచుండె; శ వీడకుండఁగఁ గట్టి, యున్న దూడ లెంతో శ యొప్పుఁగలుగఁ
జేయుచుండె; మఱియు శ నాయెడఁ బాలను, బిదుకు వేళగాన శ వేగిరపడి. ౯౪

- క. విడువఁడు దూడల నిప్పుడె, విడువకుఁ డవ్వాని నిటకు ఁ వే తోడ్కొని యి
ప్పుడె రావల దనుచెడిదపు, నుడులను గోకులము తనరె ఁ నూత్న మహములన్.
- క. బాలకుల వేణుగానము, చే లలితంబై ముదంబుఁ ఁ జేకూర్చుచు నా
లీలామర్త్యులనై తగు, కేళుల శుభమిచ్చువానిఁ ఁ గీర్తించు జనుల్. ౧౦౫
- క. సొగసగుభూషణముల నింపుగ సింగారించుకొన్న ఁ పూఁబోడులు గో
పకణంబు నిండియుండఁగఁ, దగియుండెను జూడ సిరికిఁ ఁ దావల మగుచున్. ౧౧
- సీ. అగ్ని భాస్కరులయు ఁ నతిభిగోవిప్రావళులయును బితృదేవతలయు నర్చ
నల సుందరములగు ఁ లలితగోపాలక మందిరంబులు దీపమాళికలును
ధూపముల్ మాల్యతతతుల్ చూడఁ జూడంగ నెంతయు మదికిని ఁ సంతసంబుఁ
గలుగఁ జేయుచునుండె; ఁ నలుదిక్కులం బూచియున్న యారామముల్ సనన్.
- ఆ. దగియె యుండె నందుఁసొగసగుపక్షులు, భ్రమరములు నొనర్చుభవ్యరవముఁ త్రింప
లలముకొనుచునుండె ఁ నాస్థలముం గన, నుద్ధవుని హృదబ్జమొప్పెదృష్టి. ౧౨౫
- క. కారండవములు హంసలు, చేరఁగ నలరా రెడుసరసీరుహములచేఁ
జారుతరంబై గోకుల, మారార! యనంగ నుండె ఁ నత్తరుణమునన్. ౧౩ 2590
- చ. హరికి ననుంగుమిత్రమగు ఁ నట్టి మహామతి యుద్ధవుం డదే
తరుణమునందు వచ్చుట ముదంబు మెయిన్ విని నందగోపుఁ డా
దరమున వాసుదేవునిగఁ ఁ దాను దలంచుచుఁ గొంగిలించి వే
సురుచిరపూజలం దనిపి ఁ చొక్కఁగఁజేసెను న్యాయరీతిగన్. ౧౪ 2591
- మ. పరమాన్నంబు భుజింపఁజేసి పిదపన్ ఁ భవ్యాసనాసీనుఁ డై
యరదం బెంతయుఁజేగరాఁ బొలయు గాత్రాయాస మల్లల్లన్
జరగన్ శర్మము మేనఁ బాదుకొనఁ గృష్ణస్వామిమిత్రుండు ని
ర్భరమోదంబున నుండ నందఁడును దాత్పర్యంబు సంధిల్లఁగన్. ౧౫ 2592
- సీ. చరణమ్ము లొత్తుచుఁ ఁ బరిచర్య లింకనుగల్గువానిం జేసి ఁ కరముమోద
మలర నిట్లనిపల్కె ఁ నార్య! మహాభాగ! కుశలియే శూరుని ఁ కూర్తిపట్టి
యైనట్టివసుదేవుఁ ఁ డనుఁగుమిత్రము నాకు నగు; నాతఁ డిత్తటి ఁ నఖిలబంధ
ముక్తుడై సుహృదులు ఁ మొనసి కొల్వఁగఁ గష్టసంతతుల్ వాయంగ ఁ శర్మమ
- తే. నాత్మజాదులఁగూడియె ఁ యచటనున్న
వాడుకద! దుష్టుడౌ కంసవసుమతీశుఁ
డాత్తదోషంబునన్ హతుఁ ఁ డయ్యెఁగాదె?
సానుచరుడయి యదియె భాగ్యం బనంగ. ౧౬౫ 2593
- చ. అనవరతంబు ధర్మమున ఁ యందె ప్రవృత్తి చెలంగ సాధుతం
దనరెడు యాదవాళికి సదా యపకారమె చేయ రోయు నా

జనపతి మృత్యువుం గనుట శ చాల నదృష్ట మనంగ నొప్పదే;
యనఘ! మదాత్మ జుండు హరి శ యష్టభురాపురినుండి నెమ్మదిన్. ౧౭౪ 2594

క. జననిని సుహృదుల సఖులను, దనునమ్మిన ప్రజము గోపతల్లజులన్ ధే
సునికరమును బృందావనమును గోవర్ధన మహీధ్రమును దలచునోకో! ౧౮

మ. తనవారిన్ మము నొక్కసారి యయినం శ దాఁ జూడ గోవిందుఁ డా
యనుఁగొన్ బిడ్డఁడు వచ్చునా యిటకు? నెఁజ్జెనన్ మనోజ్ఞస్థితం

బున నొప్పారుచుఁ జారునాసిక దగం శ బొల్పారునెమ్మోముఁజ
క్క నిరీక్షింతుముగాదె; యుద్ధవ! లసత్కంజాక్షుఁ డాకృష్ణుడున్. ౧౯ 2596

సీ. మహితుఁడౌటను దావదహనునుండియు వాతవర్షంబునుండియుభయదుఁడౌవృ
షానునుండియు శ నహివర్షుఁడౌ కాళియునినుండియున్ దీర్ఘసనువుపడని
యట్టివై కనఁబడు శ నసమృత్యువులనుండి మమ్ముఁగాపాడె; నామాధవుని వి
చేష్టితంబులఁ గృష్ణ శ స్థితవిలాసాపాంగవీక్షణమ్ముల సర్వసాక్షియైన

తే. హరి మనోహర సుకుమార శ హాసితములను
భాషితంబులఁ దలఁచిన శ వట్టులందుఁ
దక్కువను లెవ్వియును దోఁడ శ వొక్కహరియె
యెదుటఁ గనఁబడుచుండు నింకేమిపలుక? ౨౧

2597

చ. హరిచరణాంబుజాంకితములై కడు సొంపుగఁ గానవచ్చు నా
సరిదవనీధరోపవన శ చారుతరస్థలరాజి నింకనుం

దిరిగిన యాస్థలంబులను శ దృష్టిగఁ జూచునెడం దదాత్మతం

బొరయు మనంబు మాకునదె శ పో కృతకృత్యత యన్న యుద్ధవా! ౨౨ 2598

క. మునిపతి గర్గాచార్యుం, డనుమానము నాకు వీడుకనట్లు పలికిన
ట్లవునుగ రాముఁడు కృష్ణుం, డనూనసురకార్య నిర్వహణమునఁ గడఁచన్. ౨౩

క. ధర నవతారము నొందిన, సురోత్తములై యంచు నెంచుచుం గాలంబున్
జరపుదు; నుద్ధవ! యాసో,దరులే సామాన్యులనుచుఁ శ దలఁచు జనునే? ౨౪

క. కరివరసహస్ర బలుఁడై, ధర నసమానుం డనంగఁ శ దగుకంసుని ని
ర్భరశక్తి నలరు మల్లులఁ గలిపిని విలాసమొప్పు శ గా ఊణమాత్రన్. ౨౪ 2601

తే. పశుగణంబుల సింగంబు శ పౌరుషమునఁ

జంపునట్లు వధించె; విశాలసార

మగుచుఁ దాళత్రయమితముగఁ గనఁబడుచు

నున్న యాఘోరచాపంబు శ నొకక్షణమున. ౨౪౪

2602

సీ. ఇభరాజ మేలీల శ నిశుచాపముఁ ద్రుంచు నట్లుభజించె; మహాద్రి నొక్క
కరమున నద్భుతక్రమ మొప్పుఁగా నేడుదినములు ధరియించె; శ ధేనుకప్ర

లంబ బకారిష్టఫలక దృణావర్తుని మఱియుఁగల్గిన యాయమర్త్యరిపుల
సురదానవులఁజెండు శ శూరుల శ్రీకృష్ణుఁ డంతమొందించె విహారమట్టు;

తే. లనుచు దలపోసి తలపోసి శ యాత్మ కృష్ణు
నందుఁదగిలియె యుండుట శ యతిశయప్ర
మదము పొలయుట పరవశతఁ దగి యశ్రు
ధారలం బల్కుకుండె నశ్రుతరుణమందు. ౨౮

2603

చ. తనయవిచేష్టితంబుల ముగదంబున భర్త నుతించుచుండఁగా
వినుచు యశోద స్నేహమున శ వింతఁగఁ జన్నులఁ బాలుచేయఁగా
గనుఁగవ బాష్పముల్ వదలఁ శ గా మది నేమియుఁ దోడకుండె; నా
జనకులు లోకనాథుండగు శ చక్రీవయింగల ప్రేమభారతన్. ౨౯

2604

క. వెత నొందుటగని యుద్ధవుఁ, డతిశయమోదంబు పొంగ శ నపు డిట్లనియె
క్షీతి దేహధారులం దే,వితమునఁ గన మీరు శ్లాఘ్యవృత్తులు సుండి! ౩౦
తే. అఖిలగురుండగు నట్టినారాయణుపయి,నింత యనురాగయుతమతుఁలెసఁగనుట
యబ్బురంబుగదా! మది యచ్చెరువడె,మానదా!యంచు నందునిశమఱియుఁబలికె.

సీ. ఈరామకేశవు శ లిరువురు జగముల కెల్లనిశ్చయముగ శ నెన్నిచూడఁ
గా నిమిత్తం బుపాదానంబు నగుదురు; పురుషప్రధానులక శ భూరికీర్తి
నందియుందురు; మఱి శ యాత్మసృష్టంబులౌ భూతవారమునందు శ నాతతగతిఁ
జొచ్చి నానాభేదశోభితులగు జీవులకు నియామకులయి శ సకలవిషయ

ఆ. ముల ననాదు లగుచుఁదలపోయఁగా సర్వ, కారణాత్మ లగుచుఁ శ గ్రాలుచుండు;
ప్రాణపంచకంబు శ పాయు నప్పుడు వీరి, పయిని బావనమతి శ భక్తి యలర. 3౧

క. ఒకనిముసమైన సుంతయు, వికలత గనకుండ నిల్పువెరవు గలిగినక
సకల స్వకర్మవాసన, లొకటక విడిపోవ మర్త్యుఁ శ డురుపుణ్యుండు నై. 3౧౪

క. పరిశుద్ధసత్త్విమూర్తిత, త్వరగా నలవడఁగఁ దాను శ బ్రహ్మమయుండై
పరమగతిం బ్రాపించును, దరమే తత్పుణ్య మెన్న శ ధాతకునైనన్. 3౨ 2609

క. సకలాత్మ హేతు వగుచుక, సకలమునకుఁ గారణ మనఁజాలి మనుజుమా
ర్తికలితుండై తనరారెడు, సకలేశ్వరునందు మీరు శ సద్భావంబున్. 3౨౪ 2610

* “ఏకాహివిశ్వస్యచ బీజయోనీ రామోముకుందః పురుషః ప్రధానం” అని మూలము. “అం
శాంశినోరభిన్నత్వా ద్యేనరామేణసహైకరూపా యోముకుంద స్తావేతో రామకృష్ణభిధతయా పృథక్త
యాదృశ్యమానావేవచవిశ్వస్య. చకారాదవతారాదీనామపి బీజయోనీధ్వావసినిమిత్రోపాదాన రూపా.
విశ్వస్యతత్త్వద్రూపతయానామ్నాపి పురుషః ప్రధానమితి విఖ్యాతావిమావేవ. తదేతద్వయ రామకృష్ణ
రూపేణపురాణావనాదిద్ధౌ సంతో భూతేషు బీజేష్వన్వీయ తత్తదుపాధా వంతర్యామిరూపేణాను
ప్రవిశ్యవిలక్షణస్య జ్ఞానచాద్వమజ్ఞానరూపస్య బ్రహ్మణోఽప్యుకాతే” అని పండితరి.

- క. ఉనిచితిరిగా మహాత్మా! కనుక నిరక్ష మీకు జేయఁగఁడగు పనిమే
దిని గలదె యేదియైనా, వనజాక్షుం డచ్యుతుండు & వ్రజమును గనఁగన్. 33
- మ. అరుదెంచుం ద్వరఁగాఁ బరాత్పరుఁడు తనన్మర్ధిం గనం గోరియే
ధర వ ర్తిల్లెడు తల్లిదండ్రులకు మోదం బెంతయుంగూర్పు దు
ష్టరతున్ సాత్వతవైరి గంసుని మహాశౌర్యాధ్యు రంగస్థలిన్
బొరిపుచ్చెంగద యప్పు డేమనియె నాపొప్పిన్ బొనర్చుంజుండీ! 3౪ 2612
- ఉ. ఇంచుక యేని యానుడుల & నేమఱు డంచుఁ దలంపుండీ మదిన్;
సంచితభాగ్యయుక్తులరు & స్వాంతమునం దిసుమంతయేని మీ
రుంచఁగరాదు చింతను; మహాధృతసూదను శ్రీహరిన్ ద్వరం
గాంచఁగలారు కృష్ణుని యఖండమహాత్వము చెప్ప శక్యమే! 3౫ 2613
- శా. భూతవ్రాతహృదంతరంబుల సమీక్షాగంబునం దగ్ని య
ల్లే తా నుండు మధించినంత ననలుం & డేరితి దారూఢితుం
డై తన్నుంగనఁజేయు భక్తులకు నాయబ్జైతుఁడున్ హృద్గతుం
డౌ తన్నుం గనఁజేయు నట్టులె యటం & చాత్తం దలంపందగున్. 3౬ 2614
- శా. విసం ప్రీతికీ బాత్మలైన వసుదేవాదుల్ తనుం జేరఁగాఁ
దా నెప్పొక్కిని వారలన్ విడిచి యాధన్యుండు రానోపు నం
చోనందా! తలపోయుదో; హరికి లేదొక్కింతయే రాగమున్
నే నంచొప్పు మమత్వ మట్లగుటచే & స్నిగ్ధుండు లేఁ డొక్కఁడున్. 3౭ 2615
- సీ. అప్రియుండును నుత్తమాధమసములును బరకీయుఁ డాత్మీయుఁ & డరసిచూడఁ
దల్లిదండ్రులు కళశ్రములు పుత్రాదులు జన్మదేహములు నేచందమునను
లేకుండుఁ గర్మము & లేకుండు; మఱిసదసన్నిశ్చయోనుల & సంభవించు
సాధురక్షణమును & జక్క నొనర్పంగ; గ్రీడార్థముగ నాహారియును సత్త్వ
- ఆ. రజసులు తమమనెడు & ప్రకృతి గుణంబుల, నిర్గుణుండు నయ్య & నెఱి ధరించి
సర్గపాలనముల & సంహరణంబును, జేయుచుండు నవ్వి & చెంద వతని. 3౮ 2616
- వ. ఆమహాత్ముండు గుణాతీతుం డనియెఱుంగవలయు. వానితోఁ దానుఁ గ్రీడించు
చున్న వానికి లోబడియుండు వాఁడుకాదు. దృష్టిభ్రమించునపుడు భూమి
యెల్లఁ దిరుగుచున్నయట్లు తోచుచందంబునఁ జిత్తము కార్యజాలముల
నొనర్చుచుండ దానియం దాత్మాభ్యాసమునంజేసి యాత్మయందుఁ గర్మత్వ
మారోపింపబడును. భగవంతుఁ డగునాశ్రీహరి మీయిర్వరకు మాత్రమే
సూనునివలె ప్రీతిభాజనంబుగాఁడు. అందఱకు నాత్మజునివలె నుండు.
ఎల్లరకు నాహరి తల్లియుఁ దండ్రీయు నీశ్వరుండు నగునని యెఱుంగం
దగు. చూచినదియు విన్నదియు భూతము భవిష్యద్వర్తమానంబులు స్థావర

జంగమములును, మహత్తు, నల్పంబును నగు నేవస్తువైన విష్ణుమయంబే
యగుంగాని తద్భిన్నంబుగాదు. ఆయాశ్వరుండే పరమార్థభూతుం డగు. ౪౩

క. సరసిజనేత్రుని యనుచర, వరుడగు నుద్ధవుడు గోప శ వరుడు నందుం
డురుతరమోదంబు తగం, బరస్పరము స్వేచ్ఛమీఱు శ భాషింపంగఁ. ౪౩౪2618

క. ఆమాటలసందడిని ద్రి,యామయుఁ గడచెను బ్రభాత శ మగుటయుఁ ద్వార గో
పీమణులు లేచి దీప,స్తోమము వెలుంగంగఁ జేయుచును బూన్కి మెయిన్.

సీ. దేహలీప్రముఖ మందరభాగముల నెల్ల గంధాదికములఁ జక్కఁగ నలంక
రించి యవ్వల దధి శ నంచితగతిఁ జిల్క మొదలిడి; రాగొల్లముద్దయలును
దీపకాంతులచేఁ గళాపరత్నంబులు తళతళ మనుచు నెంతయు వెలుంగఁ
గవ్వపుఁద్రాళ్లను శ గడువడి లాగుటఁ గరకంకణంబులు శ కమ్రహార

ఆ. ములు నితంబములును శ లలిత వక్షోజముల్, రత్న హారములును శ రవళిమించు
నటు చలించుచుండ శ హరికుండలకాంతు, లమల గండములను శ నావరింప.

చ. సురుచిరకుంకుమంబునను శ జొక్కపుమోములు రక్తవర్ణతం
బరఁగుచు నీటుగుల్కఁ గనుపండువు నేయుచునుండి; వేడ్కన
త్తరుణమునందు పుల్లనీతతామరసాక్షుని సాధులీలలఁ
బరవశచిత్తముల్ తనరఁ శ బాడఁగ నాధ్వని ముట్టె నభ్రమున్. ౪౩౪ 2621

చ. అనుపమకంఠనాద మది శ యాదధిమంథనచారునిస్వం
బునఁ బరిమిశ్రితం బగుచుఁ శ బొల్కుగ దిక్కుల నావరించి యం
దునుగల యాయమంగళముఁ శ దోడనె వాపుచు నంబరంబు నొం
దెను; భగవంతుండైన ఖరదీధితి తూర్పునఁ దోచె నంతటన్. ౪౬ 2622

ఉ. మందవసించు సుందరులు శ మన్ననతోఁపగ ద్వారసీమయం
దందముగా సువర్ణమయశ్రమై తగుస్యందన మొక్కఁ డుండఁగాఁ
బొందుగఁ గాంచి దానిదగుఁపొంకము వేడ్క జనింపఁజేయ నీ
స్యందన మేరిదో యనుచు శ సుదియ మంతటఁ దానె తోచుటన్. ౪౭ 2623

మ. కమలాక్షుండగు కృష్ణ భోజనపుకాంక్షల్ తీర్పఁగా వచ్చి కా
ర్యము పండించు నుపాయముం దెలియువారడై యుంటిఁ దోడ్కొంచుఁ బో
యె మహాభాగుడు కంసమిత్రుఁ డపుఁ డెంతే ప్రీతి నక్రూరుఁడీ
సమయంబందున వచ్చినాఁడొ మరలఁ శ సాధింప నేకార్యమున్. ౪౮ 2624

* సీ. కంసునిజంపించె శ గ్రమ్మట రానేల? యధిపతి మృతుడైన శ నతనికింకఁ ప్రలం
బరలోకకార్యాళి శ వరుసఁ జేయఁగ నెంచి మనలదోడ్కొనిపోయి శ మనతను
గలమాంసఖండముల్ శ కడఁగి పిండములుగనొనరించి రక్తంబుఁ శ గొని తిలొద

కముల నీయ మతేమి శ కార్యమో యొనరింప వచ్చినాడో యని శ వామనేత్ర
తే. లొండొరులతోడ బలుకుచు శ నుండ నుద్ధ
వుడును గాల్యకృత్యంబుల శ నడపి యల్ల
గొల్ల చేడియ లొక్కట శ నుల్లములను
వగను బలుకుచునుండంగ శ వచ్చె నటకు. ౪౯

2625

న లు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

—●— గోపిక లుద్ధవునింగాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట. —●—

మ. అనుదేరం గని గొల్ల చేడియలు నశవ్యాంభోజవత్త్రాక్షు సుం
దరపీతాంబరు జానువులో తగులు దోశద్దండంబు లొప్పారు బు
ష్మరమాలాధరుడై ముఖాంబుజము తేజస్సారమై చెల్లుగు
ల్క రమానాథుని సేవకుం డగుచు నిశ్కం బట్టులే యొప్పుచున్. ౧

2626

చ. అనుపమరత్ననిర్మితము శ లై తగు కుండలముల్ ధరించి యిం
పును గనజేయు దర్శనము శ భూరితరంబయి యొప్పునున్న య
వ్వనజదళాక్షుసేవకుని శ బాగుగఁ గాంచి మహాత్మ్యవంబునుం
గని తెలిసవ్వు లాస్యములఁ శ గ్రందుగఁ జిందులు త్రొక్కుచుండఁగన్. ౨

2627

తే ఉత్తమశ్లోకుడై యొప్పుచున్న కృష్ణు, పాదపంకజయుగళంబు శ శ్రీదముఁ దమి
నాశ్రయించిన యుద్ధవు శ నాదరమునఁ, గని వచించిరి యన్యోన్య శ మనెడగతిని.

మ. అరరే! సుందరవేషుడై కనఁబడుకొ శ హార్యచ్యుతప్రీతికృ
ద్వరవేషప్రియ భూషణంబులను దాభాసిల్లుచున్నాడు సుం
దరులారా! యితఁ డెవ్వఁడో యిచటి కేసస్థానీయవర్యంబు నుం
డి రహిం వచ్చినవాడో యెవ్వ రనువకొ శ నే డిచ్చటం జేరెనో. ౩౪

2629

సీ. అనుచు నొండొరులతో శ నాదృతిఁ బలుకుచు నాయుద్ధవునిచుట్టు శ నాయువిదలు
నిలిచిరి; మందాక్షలలితహాసేక్షణ ప్రియభాషణంబుల శ నయముమీఱి
సత్కరించిరి; రహస్యమున నాననవరమందుఁ గూర్చుండినయతనిఁ గృష్ణ
పరమాత్మదూతగా శ భావించి ప్రణమిల్లి వినయంబునం బల్కి; శ రనఘ! నీవు

తే. యదుపతిప్రియభృత్యుడ శ వం చెఱుఁగుదు
మిటకు హరి పంపఁగాఁ దమి శ నేగుదెంచి
తి వనియెఱుఁగుదు, మాహరి శ తెలియఁగోరి
తల్లిదండ్రుల కుశలంబుఁ శ దగినరీతి. ౪

2630

క. జనకులకుఁ బ్రియముచేయంగను గోరియె నిన్నుఁబంపె శ గాని ప్రజమునకొ
మనసున స్ఫరింపఁగాఁ దగు, పని వేటొకఁ డతని కున్న సద్ధతి మాకున్. ౪౫

2631

- చ. మనసులఁ దోచుకున్నయది శ మానధనా! యది యేటి కందువో
విను మునికైన బంధుజనబృందముపట్టుల న్నేహబంధ మొ
య్యన విడనాడ శక్యమగు శ నట్టిది కాదుకదా; తలంపఁ ద
క్కిన జనులందు నెయ్య మనఁ శ గేవల మధ్యకృతంచె యాఁజుమా! ౫ 2632
- క. ఇదికారణముగ నుద్ధవ! యది యాకార్యంబుతీత శ నవ్వలఁ గన్న
ట్టదు పురుషులు కార్యార్థము, ముదితలపై నునుచు ప్రీతిపాలిక మఱియున్.
- క. సురుచిర సుమనస్సులపై, ద్విరేభములు నిల్పుప్రీతితెలుగున నుండున్
బరికింప నద్ది గావున, వరమతు లద్దానిఁ గొనరు శ వాస్తవ మనుచున్. ౬ 2634
- మ. ధనహీనున్ వెలయాండ్లు, పాలనమునన్ శ దతుండుకానట్టి భూ
పుని మర్త్యుల్ చడువెల్ల నేర్చి వెనుకన్ శ బూజ్యాత్ము నాచార్య శి
ష్యనికాయంబులు, చక్క దక్షిణలనీయన్ లేనియాజ్ఞా జపం
బున ఋత్విక్కులు, నిష్ఫలావనిరుహాంబున్ బక్షిసంఘంబులున్. ౭ 2635
- చ. అతిథులు భోజనాంతమున శ నన్నముపెట్టిన వారియిండ్ల, నా
వితమున దగ్ధకాననము శ వే మృగపంక్తులు, తృప్తి నొందకే
రతమును గోరుచుండెడు పరప్రమదన్ సుఖకేళిఁ దేలి యా
దృతి వడి జారుడున్ వదలు శ పెన్న జగంబున నున్నదే కదా? ౮ 2636
- చ. హరిప్రియదూత యుద్ధవుఁ డసహంకృతిదూరుడు మందఁజేర నా
తరుణులు సర్వకాలమును శ దత్పరమేశ్వరునందె హృత్కశే
బరముల వాక్కులన్ బరఁగుభంగి నొనర్చినవారలౌట నా
దరమునఁ గృష్ణునే స్తుతిపాఠంబున నిల్చినవార లౌటచేన్. ౯ 2637
- ఆ. ఇతరలోకికముల శ నెల్లను వదలి కై, శోరబాల్యదశల శ సారసాక్షుఁ
డొనరిచిన మనోహరారోరుకృత్యంబుల, దలఁచి తలఁచి పాడు శ చెలమిమిగుల.
- క. త్రపల విడనాడి మమతఁ బ్రలపించుచున్ నిల్చి రేవోలాసములేకే;
నృపతిదగు మంద నందొక, చపలేక్షణ తనమనమునఁ శ జక్రిఁ దలఁచుచున్. ౧౦

— భ్ర మ ర గీ త లు. —

- క. హరిసంగమమును గోరుచు, దరుణంబున నందు పట్టదంబు కనబడన్
బరికించి మనోహరుడగు, హరిపంపిన దూతగాగ శ నాత్మఁ దలఁచుచున్. ౧౧
- క. ఆనెపమున నాయుద్ధవు, మానసమున కాత్మనున్న శ మంజులభావం
బే నెఱిఁ దగులం దగు నని, తా నెన్నుచు నిట్టులనియెఁ శ దత్పరత తగన్. ౧౧
- ఉ. ఓమధుపా! తలంపఁగితోవో త్రమబంధువ వీవు మానవ
త్నీమది రేక్షణాకుచయూతస్ఫుటపీఠితపుష్పహారస
క్రామితకుంకుమాంకితము శ లై తగు మీసల నన్నదంఘ్రులన్

- గోముగ ముట్టకుండు మిఁకఁ శ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. ౧౧౫ 2642
- చ. విను మొకమాట యవ్వుధువ శ వీరుఁడు శ్రీమథురాపురీష్ఠ మా
నినుల ప్రసాదమే సతము శ నెమ్మి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ శ గల్గును యాదవులున్న యోలగం
బునఁ బరిహాసపాత్ర మగుఁ శ బో హరినెయ్యము మాటలేటికిన్. ౧౨ 2643
- చ. అతనికి దూత వీవె తగుదయ్య; యొనర్చె నదేటికిడు మీ
కతఁ డిటు లేవగింపఁ గత శ మారయఁ గన్నడ దందువేమొ? లో
కతతుల మోహనంబు గనఁగ నొనరించు రసాకరాధరా
మృత మొకసారి గ్రోలఁ దమినిచ్చి త్యజించె నతండు మ మ్మైగిన్. ౧౨౫ 2644
- ఉ. తేనియఁబీల్చి పుష్పవితతిన్ విడనాడెడు నిన్నుబోలె దు
ర్తానుఁడు వాఁడు; నీ వతనిమాడ్కిఁ జెలంగెద; విట్టిమియెడన్
గానఁబడున్ సమానత; యిఁకం దెలిసెన్ దగుకారణం బయో!
వానిఁ గృపావిహీనుఁడని శ భావనచేయఁగ నేర కాదృతిన్. ౧౩ 2645
- చ. హరిచరణారవిందముల శ నారమ యెవ్విధిఁ గొల్పుచున్నదో
సరసము లట్లుతోచు హరిపక్కనిమాటలు బూటకంబులై
పరఁగు నటంచు నెన్న కవి శ స్వాంతము దొంగిల జేలుపోయి ప
త్సరసిరుహమ్ములం గొలువఁ శ జాలినదే సిరియెంత వెట్టిదో. ౧౩ 2646
- ఉ. మేమన లక్ష్మివోలె గతశమేధల మెట్లునుగాము గాననే
యామెయిఁ జేరియుండ మని శ యాత్మఁ దలంపుము; పట్టదో త్తమా!
భామవిహీనతన్ వని సతంబు చరించెడు వస్తదగ్రమం
దేమి తలంచి పాడెదవా శ యివ్విధి నాయదునాథుచర్యలన్. ౧౩౫ 2647
- క. పలుసారు లనుభవించితి, మల కృష్ణునిచేప్ట లవ్వి శ యగుఁ బ్రాచీనం
బులు మాకు వానినేటికి, సలీలగాఁ బాడెదవాఁ శ చాలు జాలున్. ౧౪
- క. దీన స్త్రీకేమియు ఫల, మీనెలవునఁ గల్గఁబోదు శ కృష్ణుని మది కిం
తేని ప్రియంబును గూర్చెడు, మానినులకడన్ దదీయఃమంజులచర్యల్. ౧౪
- మ. హరికిం గూర్చుసరోజనేత్రలు తదీయానూనకల్యాణ సా
గరసంశ్లేషవిఖండితాత్మకుచసంక్రాంతార్తలై యుంట నా
దర మొప్పారఁగ నీవు కోరినదియుం శ దా రేయ నంగీకరిం
తురుపో ఝంకృతు లీయెడన్ వలదు ధూశస్తంఢే నినుం బంపుటన్. ౧౪
- చ. అనకుఁడు మీరలిట్లు తగఁపా మదిఁగల్గెడు వాంఛఁదిర్ప న
న్ననిపె నతంఢె యందువాఁ శ యారయఁగా సురలోకమందు మే
దినిని రసాతలంబునను శ శ్రీమణు లెందఱు విందియుందు. ౧౫

- వనితలలోన శ్రీవిభుని ఓ వ్యాజమనోహర సుస్థితంబునున్. ౧౪౫ 2651
- మ. లలితభ్రూలతికావిచాలనములన్ ఓ లఱించి యేనారియై
న లలిన్ లోఁబడకుండునే రమయు విఘ్నాణంపునవ్వున్ మహా
జ్వలతదూర్భాలతికావిజృంభములనే ఓ వాంఛించి తద్దివ్యప
న్నలినద్వంద్వరజంబుఁ గొల్చెడి నీకెన్నన్ మే మనన్ లెక్కయే. ౧౪౬ 2652
- సీ. మే మన నన్నిధి ఓ గా మోసపోయెడువారముగా మదేశభంగినైన
దీనులవిషయమందూనినకృప గలవా రుత్తమశ్లోకభూరికీర్తి
బడయ నర్హులెయని ఓ పలుకుమా మథుకర! తలపయి నిడినపాదమును దీయు
మింకను దీయకయే యున్నకత మేమి? యమ్ముకుందునినుండి ఓ యభ్యసించి
- తే. నట్టిదయి తగునీదు దాత్యంపుముద్దు
పలుకు లికఁ జాలుఁ బ్రార్థించుభంగియందు
జాణ వనవచ్చు నీవు మాసముఖమందుఁ
బలుకఁ దలచిన దెఱుఁగుదుఁ ఓ బలుకులేల?. ౧౪౭ 2653
- చ. హరివలె నమ్మరాదు నిను ఓ నైన మధువ్రత! శ్రీశుఁ డేమిత
పురసి యొనర్చె నందువా? తదర్థమె సంతతిఁ బ్రాణనాథునిన్
నిరుపమపుణ్యలోకముల ఓ నిచ్చలు పోవిడి నమ్మియున్నయీ
తరుణుల మ మ్మెగిన్ విడిచెఁ ఓ ద ప్పిక నెయ్యదియుండుఁ జెప్పుమా?. ౧౪౮
- క. కరుణాహినుండు కాపున, సరియని యీశంధియేల? ఓ చంచలచిత్తుం [లనన్.
డరయఁగ సంధికి యోగ్యుడె?, హరియుం గ్రూరుండె యనుట ఓ న్యాయ మెటు
- చ. వనచరనాథుడై యలరువాలిని మోసముచేత లుభకుం
డనఁదగి చంపె వ్యాధులు మహాటవి మాంసమునందు నాశచే
తనె మృగపంక్తిఁ జెందుదురు ఓ ధర్మమువారిది పూనియే వధిం
చినయటుకానరాదు కృప ఓ చిత్తమునం బొడసూపమిం గదా?. ౧౪౯ 2656
- చ. తరుణికి లొంగిపోయి యొకతన్ని మదిం దనుఁగోరి వచ్చినన్
బురుషవరేణ్యుడై తగియుఁ, బొలదిదంచుఁ దలంపకెంతయున్
ద్వారపడియే విరూపయగుభంగి నొనర్చెను, వాయుసంబురీ
తి రమణ నిచ్చినట్టి బలిఁ ఓ దృష్టిగఁగైకొని యాబలిం ద్వారన్. ౧౫౦ 2657
- క. అనుకంపారహితుం డై, పెనుఁద్రాళ్లం గట్టివైచెఁ ఓ బృధ్విపయిం గృ
ష్ణుని సఖ్య మింకఁ జాలును, వనజాక్షు నదేల యెపుడుఁ బాడెద రనుదో?. ౧౫౧
- క. ఆతని దివ్యకథార్థము, లేతీరునఁగాని వదల ఓ నించుకయే మా
చేతసులు చాలకున్నవి, మాతీరున నిలను బెక్కుమానవు లెలమిన్. ౧౫౨ 2659
- సీ. ఆమహాపూరుషు ఓ నమలచరిత్రలీలాహ్వయ కర్ణామృతైకబిందు

మాత్ర మే యొకసారి శ్రమమతః ద్రావినయంత ద్వంద్వధర్మంబులః శ్రాసి లోక
సంసక్తి పదలి యాక్షణమ దీనంబగు గృహకుటుంబము వీడి శ్రయెల్లభోగ
ములః బాసి హంసపక్షులరీతి భిక్షుచర్య జరపుచుందురు; శ్రమరవర్య!

తే. హరిణవధువులు మృగయుని శ్రదగునెలుంగు

మగని కంతరవం బని శ్రమదిఁ దలంచి

విశ్వసించి తదంబక వేదనలఁ బ

డెడు తెఱంగునఁ గుటిలాత్తు శ్రమడులను విని. ౧౮

2660

చ. ఋతములె యంచు నమ్మి యొకరీతిని గృష్ణుని దివ్యమా నఖ

ప్రతతుల స్ఫుర్నంబున విభంగ మనోభవ తీవ్రరొగ మా

యతగతిఁ గ్రమ్మఁ దత్ప్రేమద శ్రమారయఁ జాలితి మింకఁజాలుఁ ద

ద్ధితచరితల్ మఱొక్కటిగ శ్రమంచి వచింపుము దూత యింపుగన్. ౧౯ 2661

చ. [అనివచియించి యాశ్రమర శ్రమల్లన వేఱొకచోటి కేగి నె

మ్మనమునఁ దోచుచంచలత శ్రమానిని యున్నెడ కట్టెరాఁగ దా

నిని గనియిట్లు పల్కె] బ్రియునిం దమి నొండఁగఁ జేయుమిత్రమా!

వనరుహనేత్రుఁ డంప మఱి శ్రవచ్చితైమాన్యుడ వాడు వీయెడన్. ౧౯ 2662

ఉ. ఏమి మనంబున బడయ శ్రమిత్తఱి గోరుదో వేడుకొమ్ము; దూ

తా! మము నిందెయుండఁగ నితాంతము జంటను వీడరాని యా

తామరసాక్షుసన్నిధికిఁ శ్రదప్పక యెవ్విధిఁ గొంచుబోయెదో

ధీమహితా! త్వదీప్సితము శ్రతీరుట యెట్లొ? యెటుంగ నిత్తఱిన్. ౧౯౪ 2663

ఉ. ఇందిర యాహరిం గలిసియే తదుదారహృదంతరంబునం

బొందుగ నుండుఁగాదె యొకప్రార్థను వీడదుగాదె దాని; నిం

దిందిరవర్య! సౌమ్యుడవు శ్రమెల్లమ యమ్మఘరాపురోత్తమం

బందు ముకుందుఁ డాగురుగృహంబున నుండియె వచ్చి యిత్తఱిన్. ౨౦ 2664

చ. అలరుచునున్న వాడె? యలఁయార్యసుతుం డటనున్న తల్లిదం

ద్రులను గృహంబుల మఱియునుం బ్రయబంధుల గోపకప్రజం

బులను దలంచునే? తనదుఃపూజ్యపదాంబుజనేవచేయు మ

మ్ముల నొకయప్పుడేని తలఁపొయునె? మాచరితల్ స్మరించునే? ౨౦౪ 2665

క. రుచిరాగురు వాసనలం, బ్రచురంబగు తనదుహస్తపద్మము మాశీ

ర్షచయమున నెప్పు డిడునో, వచియింపు మటంచుఁ దనదు శ్రభావము తెలుపన్.

మ. విని యాయుధ్ధవుఁ డందు గోపికలు శ్రీవిష్ణుం గనంగోరి నె

మ్మనముల్ తత్తెఱమంద నుండు లెద సంభావించి కృష్ణుండు తె

ల్పినసందేశముల వచించుచును దాహబెల్లఁ బాయంగ ని

- ట్లనె; నౌరా! తలపోయ మీరె యిల ధన్యలో లోకపూజ్యలో కదా!. ౨౨౪
- చ. కనుకనె వాసుదేవుని నశఖండమహామహిముం దలంచుచున్
మనముల నెల్ల వేళల రహమాపతియందు సమర్పణంబు చే
య నిటుసమర్థ లైతిరి; మహావ్రతహోమతపస్సులన్ జపం
బున శ్రుతిపాఠదానములఁ గ బూనిక నింద్రియనిగ్రహంబునన్. ౨౩౪ 2668
- క. పలువిధములైన శ్రేయంబులఁ గల్గఁగఁజేయు మార్గముల సద్భక్తిన్
జలజాయతాక్షునందున్, నిలుపఁగ సాధించు టిది క నిశ్చయ మిదియా. ౨౪
- చ. మునులకుఁగూడ శక్య మనఁబోలక మిక్కిలి యు త్తమం బటం
చును దలఁచంగనై కరముఁస్తుత్యమునై తగుభక్తి సద్యశం
బున వెలుగొందుచుం బురుషపుంగవుఁ డౌభగవంతునందుఁ బ్రా
గ్జనిసుకృతంబునన్ నిలుపఁ గ జాలితి రెంతటి ధన్యలో కదా!. ౨౫ 2670
- చ. పతులను బుత్తులన్ స్వతనుఁబాంధవులన్ భవనంబులన్ దృణ
ప్రతికృతులంచు నెంచుచు జపంబున వీడియె కృష్ణుఁ డంచున
చ్యుతుడని పిల్వఁగాఁ బడుచు క నొప్పిన యప్పురుషోత్తమున్ వరిం
చితిరి కదా కృతార్థతను క జెందితి రిద్దె యదృష్ట మంచనన్. ౨౬ 2671
- సీ. ధన్యాత్మలగు వనితారత్నములు మీర లాయథోక్షజానందు క నమలమైన
యేకాంతభక్తి మునీంద్రవాంఛితమును బఠచించితిరి యిదె క పరిగణింపఁ
గా మహానుగ్రహా; క మీమెయి నాకని తలపోయువాడ నిశ్చయులఁ గృతార్థుఁ
డనుజాడీ! మీకు నింపును గూర్చుప్రియతమసందేశముల విను; క డిందు నేను
- తే. భర్తయగు భగవంతుని క భవ్యతమ రహస్యములఁ గొనివచ్చితి క నమ్మలార!
భద్రవతులార! యానుడులోపరమపురుషుఁడెట్లు పలుకంగఁడగు ననియేవచించె.
- క. సతులార! చరాచర వ, స్తుతని భూతంబులైదు క తొలఁగక యెపుడే
గతి నుండు నట్టులే నను, గతుడను గానుండువాడఁ క గలకాలంబున్. ౨౭౪
- క. మనసునకున్ బుద్ధికిఁ ద, క్షిణయింద్రియములకు నేన కేవల మూహిం
చిన నాశ్రయిండు నగుచుండును సర్వాత్మకుడనె యగుదును సత్యముగన్.
- చ. కనుకనె నావియోగ మొకకళామునందును గల్గకుండు మీ
కని తలపోయఁగాఁజను; మహావ్రతలార! మఱొక్కఁ డాలకిం
పను జను; నన్ను నేనె యొకభంగిని స్వేచ్ఛనె యాత్మమాయదై
కనుగొన శక్య మెప్పుడిది క గాని మహాత్త్వము నాశ్రయించియే. ౨౮౪ 2675
- సీ. భూతేంద్రియ గుణసంఘాతరూపమున సృజియింతుఁ బాలింతుఁ క జెలఁగి దాని
నుపసంహరింతు; మఱొక్కఁడు చెప్పెద; భూతాదిరూపత్వమున జెలంగు
నాత్మకుఁ దద్దోష క మంటకుండునె యని సంశయింపఁగరాదు క చానలార!

యాత్మ శుద్ధండు గుణానన్వయుడు మఱి వ్యతిరి క్తుడయ్యు మాకయాకృతంబు
తే. లగుచు స్వప్నాదికములను శ నాహ్వయములఁ
దగుమనోవృత్తులను విశ్వశతై జనములఁ
బ్రాజ్ఞరూపంబునను దోచు శ *స్వప్న మెట్లు
మేలుకొను వానికింగల్గఁ శ జాలు నట్లే. 3౧ 2676

వ. మిథ్యాభూతంబులగుచు బాధితంబులగు నింద్రియార్థవిషయములఁ జింతించుచుఁ
బురుషు నింద్రియములకుం గూర్చుచుండు మనస్సును దోలుదోలుత నిరోధింప
వలయును. సముద్రంబున మహానదులు సమాప్తి నొందుచందమున నిట్టి మనో
నిరోధమను మహాకార్యమునందే సాంఖ్యయోగములు సన్న్యాసము తపస్సత్య
దమములను సమామ్నాయంబు పర్యవసన్నంబగు. 3౩ 2677

చ. [ఒరులనుబోలె జ్ఞానమునె శ యొప్పుగఁదెల్పెడు మాటలకా మనో
హర! తమి నొందఁ జేయఁగఁ బ్రయత్న మొనర్చెడు సర్వలోకసుం
దరు సుగుణాలవాలుని నిశతాంతదయాకరు నిన్నుఁ బాసి యె
క్కరణి మెలంగువార మనిశక్రమృత సందియమొందువారొకో!..] 3౩ 2678

మ. ననుఁ బ్రీతిగను సచ్చరిత్ర లగునోనారీవతంసంబులా
ర! ననుం జూడఁగఁ గోరు మీకనులు దూరంబందు నున్నట్టి నకా
గనఁగాఁ జాలక చింతనొందువిధముకా శ గావించు టేలన్న మీ
మనసుల్ ధ్యానసమాధి నకా గదిసి సంభావించు నంచెంచియే. 3౪ 2679

ఉ. అంతియగాని యింకొకమహత్తర హేతువుచేతఁ గా దదే
చింతను బూనకుండుఁ డిఁక శ జెప్పెద వేటొక కారణంబు నీ
మంతినులార! స్వప్రియతమంబగు వస్తువుచేత నుండకే
యెంతయు దవ్వనం బొలయ శ నింతులచి త్తము చొచ్చియుండెడున్. 3౪౫ 2680

క. ఆరీతిఁ బ్రియతముండు తమ, చేరువనుండంగ నంత శ స్నేహయుతముగా;
దారయ మీమనసే వ్యాపారమ్మునఁ దగుల కొక్కపద్ధతి నాపై. 3౪౬ 2681

చ. అనిశము చొచ్చియుండు నని శ యాత్మ నెఱుంగుదు; సంస్తరించుచుకా
ననుఁ ద్వరమీరు చేరుదురు శ నాఁటినిశాసమయంబునందు నా
వనమున రాసకేళిఁ దమభర్తలు పోవలదంచు నడ్డ నే
వనితలు రా నశ క్తలయి శ వస్తుములందు వసించియుండియే. 3౪౭ 2682

శా. నాతో రాసవిహారముకా సలుపుచంఢం బెట్టులో యం చొగిం
జేతస్సుల్ తపియింప నావయినయాచేష్టల్ మహాశ్రద్ధతోఁ

* “యేనేంద్రియాథాకా ధ్యాయేక మృషా వ్యభవదుత్థితా” అని మూలము. దీనిసారమే
యిందును దరువాతి వచనమందును గలదు.

బ్రీతిఁ థ్యానముచేయుచుఁ గడఁకమై యే నన్నె ప్రాపించి రా
రితుల్ మీకు నిదర్శనంబులగు నాశీరీరత్నముల్ గావునన్. ౩౭

2683

తే. మీరు కల్యాణవతులౌట యేలె కల్లు
నంచు భగవంతుడే పల్కె యనుచు నుద్ధ
వుడు వచించిన ప్రియతము యనుడుల వినుచు
ప్రజయువతు లేల్ల నవ్వానివలన నపుడు. ౨౮౪

2684

క. హరిచేష్టలేల్లఁ దోఁపఁగ, స్మరియించుచుఁ బట్టరాని యంతోషమునఁ
హరిపరిచరు నుద్ధవు నాదరమునఁ గనిపల్కి రిట్లు యత్వర తము నేఁచన్. ౩౮

చ. వనజదళాక్షమిత్ర! యదుఃపంశజాలై తగువారి కేవిధం
బున నహితుండు పాపగణమున సతతం బొనరించు కంసుడఁ
జనవతి భాగ్యయోగమునఁ జంపఁబడెం గద కృష్ణుచేత; నా
త్తునికరసంయుతిఁ హరియు యదైవవశంబున భద్రముల్ తగన్. ౩౯

2686

తే. కుశలియేకద యిప్పుడు; యకువలయాత్ముఁ
డమ్మథురఁ గల యద్వాత్ము యలాదరంబుఁ
ద్రవయుఁ గలిసిన యట్టిస్థితంబు వెలయఁ
గాఁ గటాక్షేక్షణములఁ జక్కఁ దనుఁ జూడ. ౪౦

2687

క. వానికి లోఁబడియే మా, వైనం జూపంగఁ దగిన యభవ్యప్రియ మా
చానలపైఁ బజపుచు నిం, పూనినమది గుశలి యగుచు యన్నాడు కదా? ౪౦

తే. రతివిశేషజ్ఞుడైన పరాత్పరుండు, వరయువతులకుఁ బ్రియుఁడౌటఁ బురపురంధ్రు
లాడుపలుకులకుఁ విభ్రమాలి కెలమి, దగులువడకుండ నెబ్బంగిఁ దప్ప దరయ.

చ. పురవనితల్ తనుం గలిసి యపొంకముగాఁ దగుమాటలాడు నం
తరముననే ప్రసంగమునఁ దత్పరుడయ్యును బల్లెలందు ను
న్నరమణుల మము వనజనాభుఁ డొకించుకయే స్మరించునా?
హరిచరణైకదాన! సుగుణాధిక! యుద్ధవ! తెల్పుమా దయన్. ౪౧

2690

చ. కలువలు మొల్లులు వెలయఁ గాఁ దుహినాంకుడు సుందరాకృతిఁ
జెలగుచునుండ నితయని యెప్పఁగరాని ముదంబుఁ గూర్పుచు
విలసిలు బృంద య వనిని యేడుకమై మముఁగూడి కాళ్లగ
జ్జెల మృదునాదముల్ చెవులఁ జేరి ప్రసన్నత నొందఁ జేయగన్. ౪౨

2691

మ. తనయింపొకథలఁ దమిం బొగడుమా యదైవార్థులముల్ ప్రియం
బున నాలించుచు రాసగోష్ఠులను మఱియు రంజిలంజేసె; నా
వనజాత్ముం డలరాత్రులం దలచునే యెప్పుడై
నను గృష్ణైకపరాయణా! తెల్పుమా యనాథప్రియాలాపముల్. ౪౩

2296

- చ. తననుగుఱించియే సతము శ దారుణశోకమునం దపించు మ
మ్మును వనజాక్షుఁ డంబుదసముహముచేత శచీప్రియుం డొగిన్
వనములఁ బోలె స్వాంగములఁ శ బావనరీతుల సంస్పృశించి జీ
వనముల నిల్చి ప్రోవఁ గృప శ వచ్చునె యిచ్చటి కుద్ధవా! త్వరన్. ౪౪ 2693
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డొక్కపుడు శ చక్కనిదౌ గతి చిక్కకుంట నీ
పరిసరమందు నుండెగద శ ప్రాప్తమహత్తరరాజ్యుడై రిపూ
త్కరము నడంచి భవ్యనృపకన్యలఁ బెండిలియై తమిన్ సుహృ
ద్వరులనుగూడి యుండు నిత శ వచ్చునె యిచ్చటి కేకతంబునన్. ౪౫ 2694
- సీ. మహితాత్ముడై లోకమండలజననియా భార్గవీదేవికి శ భర్తయగుచు
నాప్తకాముండయి శ యలరుచుఁ బూర్ణుడై యుండు శ్రీకృష్ణున శ కొప్పుదప్పి
వనములయందె సంవాసంబుచేయు మావలనను దక్కినశవారిజాయ
తాక్షులవలనఁ గార్యం జేదియుండును! బరికింప లేదని శ పలుకవలయుఁ
- *తే. బింగళ యనెడు పుంశ్చలి శ ప్రియతమమగు
సౌఖ్యమని చెప్పబడు నిరాశత్య మనియె
దాని నెఱిగియుఁ గృష్ణుని శ పైని గోర్కి
దుస్త్వజంబగునే మొనర్తు మింక నిందు. ౪౬ 2695
- ఉ. తా నెదఁ గోరకుండిన ముదంబున లక్ష్మీ తదీయవక్షమున్
బూని యొకప్పుడే విడువఁబూనదు మిక్కిలి యుత్తమంబుగాఁ
గానఁగనైన కీర్తిగల శ కంజదళాక్షుని సాధువార్త నే
మానవుండే దృఢించునొకొ శ మాన్యచరిత్ర! యిదీవెలుంగవే! ౪౭ 2696
- చ. అతిశయలేజమొప్పు వనజాక్షసఖా! బలభద్రుఁ గూడియే
యతఁడొగి నీనదీవనమహాచలభాగములన్ మనోజ్ఞగో
ప్రతతులఁగూడి వేణువరభవ్యరచంబులఁ గొల్పినాడు సు
వృతులతత్ఫలంబులు ప్రజాధిపసూనుని జాడఁ దెల్పెడున్. ౪౮ 2697
- సీ. శ్రీనికేతనములొ శ శ్రీకృష్ణపాదాంబుజాంకములొ పలుమాటు శ లాస్థలముల
మలువకుండఁగఁజేయఁమఱియుఁ దచ్చేష్టల మలువంగ నేర్తు మేమాడ్కి మేము
తన్ననోహరగతులొ శ తద్విలాసస్థితాపాంగవీక్షణములు శ భవ్యతమత
దీయభాషణములు శ మాయంతరాత్మల దొంగిలెఁ గాన నాశోయజాక్షు
- ఆ. మఱివఁదగు నదెట్లు శ మాకు నుద్ధవ! నీవె, పలుకవయ్య; నాథ! శ భక్తజనస
మార్తిహరణ! పంకశబాలయాధిప! కృష్ణ! గోకులేశ! శ్రీ శ! శ కొరి నీవు. ౪౯
- క గోకుల మెల్ల నిపుడు దుఃఖాకూపారమున మునిగి శ కడు దీనతఁ జీ

- కాకుడుచున్న దీయెడ, గోకులము సముద్ధరింపు శ కువలయనేత్రా! ౫౨ 2699
- మ. అని ప్రార్థించుచు బ్రీతి నించెడు తదీయాలాపముల్ చల్లగా
విని గోవింద వియోగవేదన లోగి శ పీడంగ సర్వాత్మగా
వనజాతాత్మ నెఱింగి యుద్ధపుని సంభావించి; రాతండు కొ
న్ని నెలల్ మంద వసించి గోపికలవౌ శ తీవ్రార్తి మాయించుచున్. ౬౩౪ 2700
- క. హరి లీలాచరితంబులఁ, బరమాదృతిఁ బాడుచున్ నిశవాసార్థ మిదౌ
హరి కిర వని గంజిలునె, క్కరణి నటుల్ చేయుచుండె శ గారవ మలరన్. ౫౪
- ఆ. ఎన్ని దినము లుండె శ గృష్ణకథాలాపములను బలుకు చందు శ నెలమి నుద్ధ
వుడు ఊణంబు లట్లు శ పోయె నాదినములు, నందుమందఁ దగు జనముల కెల్ల.
- మ. హరిదాసుం డగునుద్ధవుండు వ్రజమం శ దాగోపికల్ తన్ను నా
దరణంబొప్పుగఁ గొల్పుచుండ నదులన్ శ ధాత్రీధరేంద్రంబులన్
వరసానుస్థులన్ మహావనములన్ శ వాంఛల్ తగం జూచుచున్
హరికృత్యంబుల సంస్కరించుచు మహాహర్షంబు నొందెన్ మదిన్. ౫౬ 2703
- మ. వనజాతుండు మనంబులం బొలయుటన్ శ వైక్లబ్యముం గన్నయం
గన లార్పింబడు తెల్లఁగాంచి మిగులం శ గా హృష్టుడై భక్తి వం
దనముల్ వారికిఁ జేయుచుం దలచె నాత్మక; సంతతం బిట్టులీ
వనితారత్నము లెల్ల భూతములలో శ వర్తిల్లు గోవిందువై. ౫౭ 2704
- సీ. దృఢతమభక్తి యీతీరున నుండంగ వర్తించుచున్న యీభంగిచూడ
సార్థక మన వీరిదగు జన్మ మేకద సంసారవిషయకసాధ్యసంబు
గలిగి మోక్షైక్తి శ వెలయుమహర్షులు భక్తులౌ మాబొంట్లు శ పరమభక్తి
నెద్దానిఁ గోరుదు శ మద్ది వీరలయందు నెలకొనియుండెడు శ జలజనాభు
- ఆ. *భవ్యకథలయందుఁ శ బరమానురాగంబు, గలుగు నరున కాత్మఁ దలచు శౌక్ల
యాజ్ఞికంబు లనఁగ శ నల్లె సావిత్రం బ,నంగ విప్రుల త్రిజననము లేల? ౫౮
- క. అవి మూడు కలుగకుండిన, నవనిఁ గొఱుఁతేమి కల్లు? శ నడవులలో నె
ప్పు వరుసఁ దిరుగుచు నొక్కెడ, నవిచంచలమైన చిత్త శ మమరకయుండన్. ౫౯
- క. కనుపట్టు పడఁతు లెక్కడ? తనవై భవ మనదృశముగఁ శ దగి పరమాత్మం
డనఁబరఁగు కృష్ణమూర్తి పయినిస్థిరమగు భక్తిగల్లు శ లెక్కడ? నారా! ౬౦
- చ. తెలియని మర్త్యుడే నొక విధిం దనుఁ గొల్చిన యంతమాత్రనే
జలరుహనాభుఁ డీశ్వరుఁడు శ సాధుసుధాభజనంబు రోగమున్
వెలువడఁజేసి హాయిఁ గడువెంతఁగఁ గూర్చెడునట్లు శ్రేయమున్

* “కిం బ్రహ్మజన్మభి రనంతకథారసస్య” అని మూలము. “బ్రహ్మజన్మభిర్నిప్రసంబంధిభి క్కౌక్ష
సావిత్రయాజ్ఞైశ్చ స్త్రీభి ర్జన్మభిః కిం కోఽపిశయః” అని వ్యాఖ్య.
కాం-బాగ-40

గలుగఁగఁ జేయుఁ దానె కలకాలము సర్వవిదుండు గావునన్. ౫౯ 2708

- సీ. రాసోత్సవంబున య రాజీవనేత్రుండు బాహుదండంబుల య వ్రజవనితల
గళములయం దిడి య కౌగిలించుకొనుచు వారి కెంతయుఁబ్రీతి య వర్ధిలంగ
విహరించినట్టి యావపుల ప్రసాద మేకాంతరతిం దగు య కమలకేని
కమలగంధచ్ఛాయ య లమరునిర్జగసుందరులకేని సుంతయుఁ య గలుగదయ్యె;
- ఆ. దక్కినట్టి వారి య లెక్కింపఁగా నేల? యీ ప్రజాంగనలు త్యజింపరాని
స్వజనవితతి విడిచి య జాతిధర్మంబుల, వదలి శ్రుతివిమృగ్యుల య వాసుదేవు. ౬౦౪
- క. అనవరతము సేవించుచు, ననుపమతత్వదవి గాంచి య రారారా! యీ
వనితాంఘ్రికమల ధూళిని, గనుబృందావనమునందు య గలతరువులలోన్. ౬౦౪
- క. వీరు త్తతి గుర్తాషధి, వారములో నొకటిగాఁగఁ య బ్రభవిల్లుదు నా
యారితీయైన దత్పద, సారసరేణువుల బొందఁ య జాలుదుఁ గాదే. ౬౦ 2711
- మ. సిరిపూజింప నవాప్తకాము లగుచుం య జెల్వారు బ్రహ్మాదియో
గరతుల్ స్వాత్మ ల ధ్యానయోగవిధిచే య గాంక్షించి యర్చింప నొ
ప్పు రమాధీశుని పాదపంకజయుగంబుల రాసగోష్ఠి మనో
హరహృత్పంకజమందు నిల్పుకొని యాత్మానంద ముప్పొంగఁగన్. ౬౦౪ 2712
- ఆ. సతము కౌగిలించి య సంతాపముల బాసి, యున్న వార లిచటి య యన్నుమిన్న
లెవరుచేయు నాహారేశుకథాగీత, మఖిలమును బవిత్ర య మట్లుచేయు. ౬౦౪
- క. అలగోపికల పదాంబుజముల రేణువితానములకు య మ్రొక్కుదు మోదం
బొలయఁగ; నని తలపోయుచు, జలజాతుని నేవకుండు య శ్రద్ధాన్వితుఁ డై. ౬౩
- సీ. హరిని దత్పాదాంబుజాసక్తిగల గొల్లసుందరీమణులను య డెందమందు
ధ్యానించుచు వారిదయకు బాత్మండయి తదనుజ్ఞ వేడి వారిదగు సమ్మ
తిని బొందియవల నంధునియశోదను గోపకులను వీడ్కొని పోవఁదలఁచియరద
మెక్కెను; హరికడ య కేగెడు నుద్ధవు నందాదులగు గోపనాయకు లొగి
- ఆ. గానికలను బెక్కుగతులగు దగువానిఁ, గరములందు బూని య కదియ వచ్చి
యశ్రుసలిలపూరితాతులై యనురాగ,భరమున బలికి రిటుహరిఁ దలంచి.
- క. హరిమిత్ర! మామనస్సుల, బరఁగెడు వ్యాపారము లొగి య బద్ధాతుని ప
త్సరసిజముల దగిలియె యే, తరుణంబున నుండుఁగాక! య తత్కృపఁ గనుచున్.
- క. మాపలుకులు సతతంబును, శ్రీసతినామముల భక్తిచే గీర్తింపఁ
జాపదగు శ్రద్ధ గలవిగ, నేపారునుగాక! మేను య లేప్రాద్దు తమిన్. ౬౬ 2717
- క. నతులొనరించుట లోనగు, కృతులందే యుండుఁగాక! య యెపుడును గర్త
ప్రతతి కనుబంధముగ సంస్మృతి దిరుగుచునుండు మా కదేజనినై నన్. ౬౬౪
- తే. ఈశ్వరానుగ్రహంబున య నెలమి మంగళాచరణములచేత దానాదికముల

బుణ్య మార్జించితిమయేనిపూజ్యకృష్ణ, మూర్తియందె రతింగాంచిపాదలుఁగాక!

చ. అనియిటు గోపకుల్ పలుకు శ చాహరిభ క్తుని నుద్ధవుఁ మనం
బునఁ గలప్రీతిచే మిగులఁ శ బూనిక సత్కృతినందఁజేసి; రం
త నతఁడు కృష్ణపాలనము శ తత్సమయంబునఁ గాంచి పూజ్యమై
చనుమధురాపురంబునకుఁ శ జయ్యనఁ బోయె హరిం గనుంగొనన్. ౬౮ 2720

చ. హరిఁ గనిమ్రొక్కి ప్రీతిమెయి శ నావ్రజమందు వసించువారి ని
ర్భరతరభ క్తిఁ దెల్పి బలశరామునకుఁ బరమేశ్వరుండు శ్రీ
వరుఁడు పరాత్పరుండునయి శ భాసిలు కృష్ణున కీచ్చెఁ గాన్క లా
దరమున నందముఖులు నితాంత మొసంగిన దాని నత్తఱిన్. ౬౯ 2721

న లు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు ఖడ్గాగ్రహమున కరుగుట. ౨౦

క. భగవంతుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు, జగములయందుండునట్టి శ సకలవిధప్రా
ణిగణమున కాత్మయే తా, నుగ నగుచుఁ సర్వదర్శనమిండునయి యుంటన్. ౪

మ. మును తా నిచ్చిన వాక్యముం దలఁచి యాపూజోడి నైరంది తఁ
గనఁగాఁగోరి యదే లభింపమి మనఃకంజంబు వాడంగ నిం
తనరానట్టి వెతం బడంగఁ బ్రియ మోక్షై న్ న ఫలింపంగఁ జే
యనె యూహించి చనెం దదీయమగు గోహంబు వడిం జేరఁగన్. ౧ 2723

సీ. నిరుపమ గోహోపశకరణముల్ వెలయ విహారై కపరిక రాధ్యమయి యొప్పి
తారహారములు పతాకావితానముల్ శయనాసనంబులు శ జాలఁ గ్రాలఁ
బరిమళధూపముల్ శ వరదీపములు పూలహారముల్ గంధముల్ శ హరితరము
లయి కనుపట్టంగ శ నభిరామమై కుబ్జమందిరం బలరుచుండెం దగంగ;

తే. హరియు నుద్ధవసహితుఁడై శ యరిగె నంతఁ
గృష్ణు డాత్మగృహంబున శ కేగు దెంచు
టరసి యాకుబ్జ త్వరపడి శ యట్టై లేచి
చెలులు రా నెదురేగి వేడ్క లుబుకంగ. ౨ 2724

మ. చ్యుతియేలేక చెలంగు శ్రీహరిని విష్ణుం ప్రీతిఁ దోడ్చెచ్చి స
ద్ధిత దివ్యాసనముఖ్యగౌరవము లెంతే భ క్తిఁ గావించె ద
ద్ధితునాయుద్ధవుఁ గొల్చె సత్కృతుల భ క్తిష్టంబు లుప్పొంగఁగా
నతఁ డాయాసమున్ స్ఫుశించి కయి నత్యానందమగ్నత్తుఁడై. 3౪ 2725

చ. ధరణిని గూరుచుండె హరిదాపున నచ్యుతుఁడున్ మహార్హమై
నిరుపమమై యమూల్యమయి శ నిర్మలమై తగు పాన్పునొద్దకుఁ

బరమముదంబునం జనియె శ వర్తనముల్ తగు నెవ్వ లోకమం
దరసిన వానిఁబూనఁ దగునంచుఁ దలంచుచు నీశుఁ డొటచేన్. ౪ 2726

సీ. ఆమహాశయ్యపై శ నధివసించెను; గుబ్బ మజ్జన మొనరించి శ మంచిగండ
మును బూసికొని యంత శ మూల్యమునిర్ణయింపఁగరాని వస్త్రముల్ దగినరీతి
ధరియించి భూషణోత్తమములఁ దాల్చి పూదండలఁ బూని గంధంపుఁబరిమ
ళములు గుబుల్కొన న లలితతాంబూలచర్వణ మొప్పుఁగా నాసహము సుధాస

ఆ. మమును గ్రోలి సర్వభూతములం దన
తను వలంకృతమయి శ తగఁ ద్రవయును
బయలుపడఁగ న్నితము శ పరమమోదముఁ గూర్చు
బెళుకుఁజూపు లట్టై శ వెలికిఁ బరవ్. ౫ 2727

క. అరుదెంచె మాధవునిదొ, పరిసరమున కాసహజపత్తాక్షియు నా
పరమేశనూత్న సంగమ, పరిగత మందాక్ష యగుచుఁ శ బ్రక్కన నిలిచెన్. ౫౪

మ. పరమేశుండును దివ్యకంకణములక శ భాసిల్లు తద్ద స్థమం
కరుహంబుం దమిఁ గై గ్రహించి యురుశంకక మాన్వఁగా శయ్య సుం
దరలీలం గదియంగఁ జేసె; మఱియాశతన్వంగి మైపూత నా
హరికింబ్రీతి యొసంగె నాసుకృత మింతైనక మహానందుఁ డై. ౬ 2729

చ. సతతము పూర్ణుడై తగుటఁ శ జక్రధరుం డలసుందరాంగి వాం
ఛితము ఫలింపఁజేసె; నలఁచేడియమిన్నయు నాయనంతు ప
చ్చతదశయుగ్గ మాదృతిని శ జాలఁగ మూర్కొనుచుక నితాంత మా
రతిపతితాపముల్ వదల శ రమ్యతరాత్మహృదంతరంబునన్. ౬౪ 2730

సీ. వఱ్ఱో జయుగమందు శ నక్షియుగ్గమునందు నిడుకొనె నద్దానఁ శ బడఁతుకున్న
సకలార్తులును బాసె; శ స్తనయుగాంతరమున నలరుహృత్పద్మంబు శ నందు విష్ణు
నానందమయమూర్తి శ నాలోకకాంతుని దృఢభక్తి నిలిపి యెంతేనిబూన్కి
నాలింగన మొనర్చి శ యతిదీర్ఘకాలంబునుండి వృద్ధిని గాంచుచుండి నట్టి

తే. యఖిల కామతాపంబుల శ నపుడె పాసె;
నెట్టితపములచేఁ బొంద శ నేవిధమున
దొరకనట్టి యీశ్వరుని మానరతచిత్తు
నమలుఁ గైవల్యనాథు మహాత్ము విష్ణు. ౭౪ 2731

క. ఇసుమంత యంగరాగం, బొసంగిన యాపుణ్యలేశముని కనియుఁ బూ
ర్వసుకృత మంతగ నుండమి, బిసరుహలోచనయు భాగ్యవిభవ రహితయై. ౮

తే. ఇట్లు యాచించె నక్కటా! శ యిందిరేశ!
ప్రియతమా! నాదుచెంత సంప్రీతిమెఱయఁ

గొన్నిదినములు వసియించి యెన్నటికిని

మఱవకుండునుఖం బిమ్ము యమాధవ! హరి! ౮౪

2733

క. నీపొత్తు వదలఁజాల న, దేవధత్తినైన నంబుజేక్షణ! యని యి

ట్లాపడఁటి తుచ్చసుఖమునె, శ్రీపతి యాచించె; నేమిఁచెప్పఁగ వచ్చున్. ౯

ఉ. మానదుఁడైన శ్రీహరియు యమానస మెంతయు సంతసించ నా

చాన బహూకరించుచు నొసంగెను గోరినయవ్వరంబు నా

మానిని సంతసించె; రుచిమండనుఁడై యలరారు దేవకీ

సూనుడు స్వీయధామమును యజౌచ్చను వెంబడి యుద్ధవుండురాన్. ౧౦ 2735

సీ. శమదమాదికములౌ యస్తార్థములచేతఁ దప్ప వేటొకటి సుంతయు నదెట్టు

లారాధనములచే యభిముఖుగాఁజేయ శక్యమేగానట్టి యచక్రధరుని

సర్వేశ్వరేశ్వరు యసంపూర్ణ శ్రీవిష్ణు నారామ యెట్టులో యాశ్రయించి

సుప్రసన్నుడుకాఁగ యశుభతమవరమును యాచింపమాని శశబ్దాదివిషయ

తే. సుఖమునే గోరె నెంత యశుభమనీష.

యో యదెంత యభాగ్యయో యూహ చేయఁ

దగునె? యీరీతిఁ గుబ్జ ముదంబు నొందఁ

జేసి సర్వోత్తముఁడగుచు యజెలగు హరియు. ౧౧౪

2736

క. కరినగరమునకుఁ గార్యాతురతంగొని దూతనొకనిఁ యదోడనె పనుచు

వరమతి నెంచి బలోద్ధవు, లరుదేరం బయనమయ్యె యనక్రూరుఁ గనన్. ౧౨

తే. మఱియు నక్రూరునకును సమృద్ధముఁ గూర్పు

తలపుఁ గొని యాతఁ డుండు, సమృద్ధమున కేగె

నతఁడు తనమేలు గోరి యశయ్యదనునందు

వచ్చు నమ్మువ్వరఁ బురుషవర్యులఁ గని. ౧౨౪

2738

చ. త్వరపడిలేచి వారిఁ గొనివచ్చుతలంపునఁ బోయి యెంతోహ

ర్షరతిని గొనిలించుకొని యసంతసముం గనఁజేసి మ్రొక్కి సో

దరులును దత్తులుండు విధితప్పక మ్రొక్కిన నాదరించి యె

వ్వరుసను బూజచేయఁ దగులబద్ధతి దాని నతిక్రమింపకే. ౧౩౪

2739

సీ. ఆననంబులయందు యనధివసించఁగఁజేసి యాతిభేయంబుల యనలవరింప

బాదముల్ గడిగి తఁతాప్తవనసలిలంబు శిరసున ధరియించి యనిరుపమార్హస్య

ముఖపూజనంబులఁ బొందుగ నొనరించి దివ్యాంబరము లిచ్చి యభవ్యపుష్ప

మాలికాభరణముల్ యచాల సమర్పించి తల భూమిస్పృశియింప యనలరి మ్రొక్కి

తే. రామకృష్ణుల పాదసరసిజములను

దనతోడలయందు నిడుకొని యవినయ మొప్పు

నొత్తుచుం దలవాంచి యి ి ట్లుత్తమపురు

ఘలకు విన్నప మొనరించె శి లలితభణితి. ౧౬

2740

క. జనులదగు భాగ్యవశమున, దునుమం బడె బాపమతియు శి దుష్టాడునగు కం
సన్యపతి యనుచరయుతుండై, జననం బిది తీవ్రకృచ్ఛ్రసంతతివలనన్. ౧౬౫

ఆ. ఉద్ధరింపబడియె శి నొకభంగి మీచేత

మీవలననె యిద్ది శి మిగులవృద్ధి

గాంచె గారణంబు శి కార్యంబు ననుప్రథా

నపురుఘలను ఖ్యాతి శి నెపుడుగాంచి. ౧౭౫

2742

క. జగములకుఁ గారణములై, జగన్తయులుగ్గాఁ దనర్చి శి సతము వెలయు వా
రుగదా మీరలు; మిము విడిచి గణింపఁ బరాపరములు శి ఊతి గలుగునొకొ.

ఆ. ఆత్మస్పృష్టమగుచు శి నలరునీవిశ్వంబు, నాత్మశక్తియుక్తి శి నమరఁ జొచ్చి
బహువిధముల శ్రుతికే శి బ్రత్యక్షగోచర, మేవిధమున నగునొ శి యెన్న నట్లె.

క. కనఁబడుచుందురు మీరే, యనఘా! బ్రహ్మంబ! యీచారాచరభూతా

ళిని వర్తించి మహాముఖ్యనిఖిల భూతములు బహువిధాకృతు లమరన్. ౧౮౫

క. నానాప్రకారములుగాఁ, గానం బడురీతి నాత్మకారణములుగా

నైనట్టి భౌతికములందే నీవాత్మవయి యుండి శి స్వేచ్ఛానుగతిన్. ౨౦

తే. ఆత్మతంత్రుండవై బహుళాకృతులను

వెలయుచుందువు; పరమేశ! శి జలజనయన!

యాత్మగుణములై యొయొప్పునట్టి రజసు

స్తత్వతమసులఁ దగిలి విశ్వంబు నీవె. ౨౦౫

2747

క. కలిగించుచుఁ బాలించుచు, విలయము గనఁజేయుచుండు శి విష్ణూ! యిట్లే

వెలసియుఁ దద్గుణకర్తృంబులకు లోబడక స్వేచ్ఛఁ శి బొలుతువు సుమ్మీ! ౨౧

సీ. జ్ఞానాత్మకుఁడవుగాఁ శి జనునిన్ను బంధకారణమౌ నవిద్య చేరంగ రాదు

కాయాద్యపాధియోగము మిథ్యగావున జననముఁ దన్మూల శి మనఁబడియెడు

భేదమునాత్మకు శి వెలయవు కావున బంధమోక్షంబులు శి పారమార్థి

కము లదేవిధమునఁగొవు; నిన్నెఱుంగఁ జాలనియట్టి యవివేకముననె యాత్మ

ఆ. కవియుఁ గలుగుననుట శి యనఁడగుఁ బ్రాచీన, వేదమార్గమునకు శి విధిరహితదు
రాచరణము గల్గినట్టి పాపండుల, వలన బాధ దొడరు శి భంగియైన. ౨౧

క. లోకహితార్థము నీవే, ప్రాకటసత్త్వాఖ్య గుణముఁ శి బాటించుచు నే

యేకరణి వేదమార్గం, బీకుంభిని నిల్పు నట్లు శి లెంచుచు నీవే. ౨౨౫

2750

క. ఇల నవతరించు నట్లుగఁ, బలికితి మును; రాజులనెడు శి వ్యాజంబున వం

దలకొలది నాసురప్రకృతులుగా ధరఁబుట్టి మిగుల శి దుష్టాత్మకు లై. ౨౩౫

- క. చక్కనిధర్మము నేచెడు, నిక్కాలపువారిసంఖ్య యెంతయధికమై
మిక్కిలి బలమున నొప్పిన, జక్కాడి మహిభరంబు య సమయంజేయన్. ౨౪
- క. యదువంశము సత్కిర్తిని, బొడలంగాఁ జేయుటకును య బూజ్యనిజాంశం
బిదె యనఁదగు రామునితో, నుదయించితివి వసుదేవు య నుదవసితమునన్.
- సీ. సురపితృభూతముల్ య ఊణీకు లెల్ల నెవ్వనిమూర్తు లగుదురోభవ్యపాద
పద్మముల్ గడిగిన య పావనజలముల నెవ్వఁడు లోకాళి య నెల్లఁబావ
నముగఁజేయునో జగన్నాథుఁడు లోకైకగురుఁ డధోక్షజుఁడునై య పరఁగునీవె
యోపరమేశ్వరా! య యాచట్రునం బ్రవేశించితి వట్లాటఁ య జేసి మాగ్య
- తే. హములు మిక్కిలి భాగ్యవంశములె యయ్యెఁ
దనను నేవించుభక్త సంతతుల కెల్ల
కామములె కాక దన్ను నికముగ నిచ్చు
వత్సలత భూషణంబుగ య వఱలువాఁడు. ౨౫ 2754
- క. ఋతవచనుఁడు సుహృదుండును, గృతజ్ఞుఁడునుగా నతంబు య నెనఁగెడు నిన్నున్
శతపత్రేక్షణ! వదలుచు, క్షితిఁ బండితుఁ డింక నెవని య జేరి హితమతిన్. ౨౬
- క. శరణమని వేడు దీనో, ధరణా! శృద్ధిక్షయములు య తలఁచుగలేన
ట్టి రమానాథుని నిన్నే, శరణంబని యాశ్రయించు య జ్ఞానబలమునన్. ౨౭
- చ. అరిజనమర్దనా! దివిషదగ్రణి! సంతతికేనియోగమం
దురుతరనిష్ఠగల్గి మహిమోజ్జ్వలై తగువారికే నదె
క్కరణిని గాంచరాకయె యభింధవిభూతి నెసంగునీవె యా
దరమున మాయదృష్టమున య దర్శన మిచ్చితి వీగృహంబునన్. ౨౮ 2757
- ఆ. దార తనయ మిత్రధనదేహ గేహాది, మోహపాశరూపమునఁ జెలంగు
నీదుమాయ నిపుడె య మాదెసఁ గనకుండఁ, దొలఁగఁ జేయవయ్య య ధూర్తహరణ.
- క. అనిభక్తుం డక్రూరుఁడు, వినుతించిన నవధరించి య విశ్వేశ్వరుఁ డా
వనజాక్షుఁడు మాటలచేతనె మోహం బందఁజేయఁ య దలఁచినరీతిన్. ౨౯ 2761
- క. స్థితమాస్యమున నటంప విహితవాక్కుల నిట్లువలికె; య నీవె గురుఁడవై
పితృసోదరుఁడవు సత ముప్రకృతి చేనెడుబంధువు నయి య యెసఁగుదు గానన్.
- క. ఆపదలఁ దొలఁగఁ జేయుచు, బ్రావై పోషింపఁ దగినవారము మే మో
భూపాలక! దయనీయుల, మై పిల్లల మగుదు మెట్టు య లరసిన నీకున్. ౩౦ 2762
- క. మీవంటి పూజ్యతము లగు, దేవాధిపభక్తు లెల్ల య తెఱుగులఁ జూడఁ
నేవింపఁదగినవార ల, దేవేశల శ్రేయ మొంద య నెంచుజనులచేన్. ౩౧ 2762
- క. సురలెల్ల స్వార్థపరులే, నిరతం బగుచుండు, సాధునికరము లటుగా
క రహిం బరులకు నుపకృతి, బొరిబొరి నొనరించుచుంటఁ య బూజ్యతమములె.

*క. జలమయములు తీర్థంబు లు, పలమృతాన్నిమయులు సురలుఁ ఁ బావనతను, వే కలిగింపలేరు సాధులు, గలిగింతురు చూచినంతఁ ఁ గరుణా దానిన్. 3౧ 2764

క. నీ వెన్న మానుహృదులక, భావింపఁగ శ్రేష్ఠుడవయి ఁ భాసిల్లుట ని డ్డే వారణావతమునకుఁ, బోవందగుఁ బాండురాజపుత్రులఁ గనఁగన్. 3౧౫

క. వారల కుశలముఁ జక్కఁగ, నారయఁదగు మేలుదాననగు మాకని య క్రూరా! తలఁపుము; తండ్రియుఁ, ధారణి విడిపోవఁ జిన్నతనమున వారల్.

క. ధృతరాష్ట్రుడు పిలిపింపఁగ, వెతలంబడు తల్లిగూడి ఁ ద్వీరదపురికి నె వ్వితముననొ వచ్చి యట దుఃఖితులయి యున్నారు తమ్ముఁ ఁ గృత్రిము లేచన్.

క. అనివిందు మాంచికేయుడు, తన దుష్టుత్తకులమాటఁ ఁ దప్పక వినుచున్ గను లెఱుఁగనివాఁడౌటన్, దనయులవలె భ్రాతృపుత్రతతులం గనమిన్. 3౪

ఆ. ఆదరించువార ఁ లందొక్కఁడును లేమి, వగలఁ బొగులుచున్నవార లనుచు వినితి మట్లుగాన ఁ వేగ నీవరిగి యీ, విధము నిజమొ కాదొ ఁ వేయిగతుల.

క. పరిశీలించి మహామతి, యరు దెమ్మా సుహృదయులకు ఁ నగునో సుఖ మే కరణిఁ బ్రయత్నముచేసినఁ, ద్వీరపడి యటుచేయుదు మని ఁ వనమాలియిటుల్.

తే. పతికి యక్రూరునిం బంపి ఁ భ్రాతఁ గూడి, యుద్ధవుడు వెంటరాఁగ సర్వోన్నతగుణ గణపరిష్ఠుడు గావునఁగార్య మెన్ని, యరుగు దెంచెను దనదు మంధిరమునకును.

న లు వ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— ఆక్రూరుడు హస్తినగరమునకుం బోవుట. —

క. కురువంశవర! యశోంకిత!, కరిపురమున కేగి యతఁడు ఁ కౌరవనాథున్ సరిదాత్తజునిం గుంతి వి,దురు బాహ్లాకు సోమదత్తు ఁ ద్రోణుని గృపునిన్. ౧౫

క. ఇనసూను సుయోధను ద్రాణిని బాండునృపాలతనయ ఁ నిచయమ్మును ద క్కిన సుహృదులఁ గనిమర్యాదను మీఱనియట్లు బంధుభర్త మెఱుఁగుటన్.

సీ. కుశలముల్ ప్రశ్నించి ఁ కోరి వారలు కుశలములఁబ్రశ్నింప నుత్తమవచస్సు లలరఁగా బదులిడి ఁ యాగాందినీపుత్రు డట దుష్టవృత్తుల ఁ నరయుపాంఠఁ దాను వారిం గూడి ఁ తగినట్లు తిరుగుచు నల్పసారుండు దుష్టాత్మజన్ముఁ ఁ యు డగుచు దుష్టుల యిష్ట ఁ మనుసరించుచున్న యాంచికేయుని వృత్త ఁ మాత్మనర తే చును నెలల్ కొన్ని యటనుండి ఁ సారిది బాండు తనయులకుఁ గల్గుతేజః ప్రతాపబలము

* ఆక్రూరవాక్యము. “సహ్యష్టదూనితీర్థాని నదేవా మృచ్చిలామయాః, లేఖనంత్కరు కాశేన దర్శనాదేవసాధవః” అని ఘాలఘ్న.

లను మహాస్త్రబలంబుల శ ననుపమాన

సద్గుణములను బరికించి శ చక్కనిగతి. ౪౪

2774

క. వారలపైఁ బ్రజలకుఁ గల, సారతరస్రీతిఁ గాంచెఁ శ జక్రికిఁ దెలువఁ
గోరి యతం డఁట మఱియును, భూరమణునిపుత్రకులు కుబుద్ధులు గానన్. ౪౫

చ. గరళముపెట్టి పాండవులఁ శ గాలునివీటికిఁ బుచ్చునెంచి న్యా
యరహితకార్యముల్ మఱియు శ నారసి చేసిన వానినెల్లఁ ద
త్పురమునఁ గుంతియుక్ విమలబుద్ధియుఁ గార్యవిదుండు శాస్త్రవి
ద్వరుఁడు హితుండు నై సతము వర్ధిలు నవ్విదురుండు చెప్పఁగన్. ౬ 2776

చ. వినియె నెఱింగె; గుంతియును శ వీటికి నావసుదేవపుత్రకుం
డనుపగ వచ్చియున్న తనయన్నను గానఁగఁబోయి నెవ్వుడిఁ
దనజనకాన్వయంబు చరిత్రల్ స్మరించుచు నశ్రుబిందులే
శనికర నేత్రయై పలికె; శ సామ్య! ననుక జనకుల్ సహాదరుల్. ౭ 2777

క. అనుజాత లక్కలుక్ ద; త్తనయులుఁ గులకాంత లల్లె శ దయగలసఖులుక్
నను నాబిడ్డలఁ దలఁతురె, యనఘా! మాయన్నపుత్రుఁ శ డై రక్షకుఁ డై. ౮ 2778

చ. శరణముచొచ్చు భక్తులకుఁ శ జక్కఁగఁ జోటునొసంగు ప్రోడయై
నిరుపమ షడ్గుణంబుల నశనిద్యవిభూతిని బెంపుమీఱు నా
హరియు సరోజనేత్రుఁడగు శ నట్టిహలాయుధుఁడుక్ స్మరింతురే
కరుణను మేనయత్త యనఁగఁ దగు నాదుకుమారులం దగన్. ౯ 2779

సీ. వృకసంఘములలోన శ నెట్లొ చిక్కినజింకవలె సుతన్నులలోన శ భవ్యరీతిఁ
జిక్కి సంతతము నుజింటించు నన్నును దండ్రీలేనట్టి నాతనయపంచ
కమ్మును మధురవాక్యమ్ముల శ్రీహరి యూటడించునె యని శ యొప్పుమీఱుఁ
బ్రశ్నించి యంతట శ భగవంతునింగూర్చి ప్రార్థించె నిట్లు; విశ్వాత్త! విశ్వ

తే. భావనా! కృష్ణ! కృష్ణ! సరస్వజగదధిప
యోమహాయోగినాయక! శ యోమహాత్మ!
బాలకులతోడ నెన్నియో శ వగలఁబోగిలి
నిన్ను శరణముచొచ్చిన శ నన్ను నబల. ౧౦ 2780

క. పరిరక్షింపుము మృత్యువు, కరణిక్ భవసాగరంబు శ కనఁబడుచుండుక్
నరు లద్దానికి వెఱతురు, పుమేశుఁడ వీవె యట్టిఁవారిని గావన్. ౧౧ 2781

క. అపవర్గ మీయఁదగు నీదుపదాంబురుహంబుకంటె శ దోడదు వేటొ
క్కపరమశరణము దేవే, శపతి! తలఁచితి మదాత్మ సత్యముగాఁగన్. ౧౨ 2782

సీ. ధర్మాత్మకుండయి శ తలపోయఁగ నపరిచ్చిన్నుఁడై యలరారిజీవసఖుఁడు
నయి మఱి యణిమాదికై శ్వర్యయుక్తుఁడై జ్ఞానాత్మకుఁడునయి శ సర్వవేత్త

యగుచు నొప్పుదు వంచు శ సమరులు కొనియాడు శ్రీకృష్ణు నిన్ను నాశ్రితవర
 నాశ్రయించితి దేవతాధిపా! మ్రొక్కుదు ననికుంతి తమవారి శ సఖిలలోకద్రుని
 తే. పతిని శ్రీకృష్ణుని స్తురించి శ పట్టరాని
 వగను మీ ప్రపితామహి శ వసుమతీశ
 చంద్రమా! యజ్ఞేవలవించె శ శాంతిలేమి;
 విదురుఁ డక్రూరుడును జూల శ వెతలఁగాంచి. ౧౪ 2783

క. సురుచిరయశులౌటఁ బృథా, తరుణీదుగిఖమ్ము సుఖముఁ శ దమరు సమముగాఁ
 బరికించి యనుభవించుచు, నురుతద్దుగిఖమును బాప శ నూహించి తగన్. ౧౪౫

ద. తనయులు దేవతాంశములు శ దాలిచి పుట్టినవారు నీకుఁ జిం
 తను గననేల యూఱడుము శ తల్లిరొ! యంచని; రంత గాందినీ
 తనయుఁడు కృష్ణుఁడెంతకును శ దాఁ బయనంబయి దుష్టపు త్రకుల్
 మనసుఁగలంపఁ దమ్మునికుఁమారులఁ గృత్రిమబుద్ధిఁ జూచుచున్. ౧౪౬ 2785

క. తానేమి చేయకుండిన, మానవపతికడకుఁబోయి శ మరల సుహృత్సం
 తానము విన బంధుహితంబై నెగడి సుహృత్స తంబునగు పద్ధతినిన్. ౧౬ 2786

క. పలికె సభామధ్యస్థితు, నిలాధిపుం గాంచి; కురునశరేంద్రులు గడియిం
 ప లలిం జెలంగు కీర్తిని, వెలయించెడు ప్రోడ నీవు శ విశ్వం బందున్. ౧౬౫

క. కనుకకా విచిత్రవీర్యుని, తనయా! యనుజుండు పాండుఁధరణీపతి స్వ
 ర్గనివాసమునకుఁ జనఁగా, జనపతితీతంబు నెక్కఁగజాలితి విపుడే. ౧౭ 2788

సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారణిఁ బ్రోచుచు శీలము వెలయంగఁజేసి ప్రజల
 కనురాగ ముదయించునట్లు లొనర్చుచు స్వజనులయెడ సమత్వంబు గలిగి
 వర్తించుచుందువే శ భవ్యకీర్తిశ్రేయములఁ బొందఁజాలు; దట్టులుగఁ గాక
 తక్కిన నపకీర్తిఁ శ దప్పుక పొందుచు నరకమొందఁగలావు శ నరపతీంద్ర;

తే. కాపునం బాండుపుత్రుల శ నేవిధమున
 నీకుమారులఁ గందు మాట్లే కడంగి
 కాంతువే న్యాయసమ్మతిఁ శ గాంతు చెపుడు
 ధరణిపాలక! జగమందు శ నరసి కనిన. ౧౮ 2789

క. ఏవరికి నెవ్వరితోడ న,నవరత సంవాసమొప్పు శ నాఁ దగునుడి యె
 ట్టివిధమునను జెల్లదునూ, స్వవర్షమును గూడి తనకెసావాస మిలన్. ౧౯౫

క. కలుగదు పోయికఁ దనపు, త్రులతోడఁ గళత్రముఖులతో నదియెట్లే
 గలుగునని చెప్పఁదగునే, యిలాధిపా! జంతు వొకఁడె శ యిటఁ బుట్టుఁజుమీ!

*క. తానొక్కఁడె మృతినొందును, గాని మఱొక్కరునిగూడి శ కాంచుడు మృతినిం

* “ఏకః ప్రణయతే జంతు రేకవివ ప్రళీయతే, ఏకః ప్రణయతే నుకృత మేక నివస
 దుష్కృతమ్.” అని మూలము.

గానఁడు పుణ్యము పాపము, తా నొక్కఁడే చేయు ఫలముఁదానె గనియెడున్

క. ఇతరుం డీవిషయంబుల, జతగూడఁడు; కౌరవేంద్ర ! శ చక్కనధర్మా
ర్జితమగు ద్రవ్యము పుత్రులు, సతులను బహురూపనామ శ సంతతిమిషచేన్.

క. పలువురు హరింతు మత్స్యంబులకుఁ జీవనములైన శ పుష్కరములఁ బె
క్కులు తక్కినమత్స్యంబులు, చెలఁగుచు హరియించుగతిని శ సిద్ధం బిదియా.

సీ. ధర్మమార్గంబును శ దప్పి వి త్తంబును దా నుపార్జించి యశ్శ్రద్ధానిచేతఁ
దనవారలను భ్రమంబునఁ గష్టపడి ప్రోచి నట్టిపుత్రులు భార్య శ లగ్ధములును
బ్రాణముల్; భోగము శ వదలినయానిచు సయ్యవిద్యాంసుని శ సంతమందు
వదలిపెట్టును జుమిఁగవరుస వి త్తముఁగూర్చు బాపమైనన్ని ద్రవ్యంబుదాని

తే. గొనుచుఁ బుత్రులుకొ దన్ను శ గొనక వదలఁ

గా సహాయం బొకండులేకయె రవంత

యేని పరమార్థ మిదియని శ యెఱుంగలేక

కోర్కి యెద్దిఫలంపమి శ గుండు నొంది. ౨౩౪

2795

క. తనధర్మమందు విముఖతఁ, గని తిరిగెడు మూఢజనుఁడు శ కడు ఘోరంబై
కనఁబడు సంధంతమనున, ననిశము పడియుండుఁ గాన శ నవనీనాథా! ౨౪

క. తలపోయఁగ లోకం బిది, కలతోడకొ మాయతోడఁ శ గడువర్ధిలు కో
ర్కులతోడఁ దుల్యమని యి, మ్ముల నెంచుచు నింద్రియములఁపొగ రడఁచుచొగిన్.

క. తననుం దానే నియమంబున నుండఁ జేసికొని సకముండుగ వర్తిం
పను నేర్చి శాంతిఁగనఁదగు, గనుకకొ నీవట్లుచేయఁగఁ దగు రాజా! ౨౫

చ. అనుటయుఁ గాందినీసుతుని శ యప్పలుకుల్ విని యాంబికేయుఁ డి
ట్లనియెను సౌమ్య ! దానవతి ! శ యాయమృతంబును బొందినట్టి మ
ర్త్యునివలె మంగళంబు నిడి శ యెప్పిదమైతగు నీదువాక్కుధక్
గొనకొని యెన్ని వారములు శ గ్రోలినఁ దృప్తియుఁ దీఱకుండెడున్. ౨౬ 2799

సీ. పుత్రానురాగంబుఁ శ బొందుట విషమమై చంచలత్వమును శ జాలఁగనిన
నామనంబున సౌమ్య ! శ నీమాటలివ్వి సుదామనామకమహాధరమునందుఁ
బుట్టిన విద్యుత్తు శ భూరితరస్ఫటికశిలామయంబుగఁ శ గ్రాలునందె
మించి ప్రకాశించి శ యంచితగతి నడంగినయట్లు నిల్వక శ చనియెడు; షీతి

తే. భారహరణార్థ మాయదుఃపంశమందు

నవతరించిన యీశ్వరు శ నాజ్ఞ నెవ్వఁ

డెట్లు తప్పింపఁగాఁజాలు శ నెన్నిచూడ

శిశ్యములుగాని త్రోవలఁ శ జనును మాయ. ౨౮

2800

క. అల మాయాయోగంబున, లలితవిలాసమున జగములకొ బుట్టింపం

గలిగి యటఁ జొచ్చి కర్కంబులఫలముల వేటువేటఁ శ బోల నొసఁగుచున్. ౨౪౫

క. మనమున నూహింపఁ దరంబునుగాని విహారమునఁ బ్రభూతవిభూతిం
గొని భవచక్రముఁ ద్రిప్పెడు, ఘనునకుఁ బరమేశ్వరునకుఁ శ మైమోడ్తుఁ దమిన్.

క. అని పలికెడు ధృతరాష్ట్రుని, మనమునఁగల భావ మెఱిగి శ మాధవుకడకుం
జననెంచి మిత్రవర్యుల, యనుమతి నక్రూరుడొంది శ యపుడె పయనమై. ౩౦

క. అరుదెంచె నంతమథురాపురమున కట రాముఁ గృష్ణుఁ శ బొడఁగాంచి మహీ
వరుఁ డప్పొందుకుమారులఁ, బరికించెడురీతిఁ దెలిపి శ పలికె మఱియున్. ౩౦

క. ననునేటికిఁ బంపితివో, వనజాక్ష! యందుఁ గన్నవర్తనముల నె
ల్లను జెప్పితి నని గాందిని, తనయుం డెఱిగించె సుంత శ దాడుక భక్తిన్. ౩౧

క. శ్రుత్యంతప్రతిపాదిత, నిత్యమహైశ్వర్య! మానినియతార్చిత! జ
న్మాత్యయరహితా! మాయా, కృత్యసురక్త! పరేశ! శ కేశవ! నృహరీ!

ఉ. స్థావరజంగమాత్మక విశకాలసరోజభవాండసర్వతః
ప్రావృతదివ్యతేజ! చతురాననపంకజనేత్ర! శూలభృ
త్సవకసూర్యశీతరుచిపాకరిపుప్రముఖస్వరూప! లో
కావనదక్ష! భక్తహృదయాంబుజవాస! నిరంజనా! విభూ!

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా! శ నిర్మలానందశీలా!
వరమునితతిలోలా! శ భర్తభారమ్యచేలా!
కరతలధృతజైలా! శ కాలజీమూతనీలా!
హరిముఖసురపాలా! శ హరిగోపాలబాలా!

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాహ్నిర్యాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్వ
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచివంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితం బైనశ్రీతాండవ
కృష్ణభాగవతంబునందుఁ బూర్వభాగము సుపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

ద శ మ స్కంధము
ఉత్తర భాగము

ఏ బ ది య వ య థ్యా య ము.

నారదముఖ్యామర
మాసింద్రసమర్చితా! సమస్తశ్రుతి సం
తాననుత! దివ్యమహిమా!
శ్రీనిలయా! దివ్యరూప! శ్రీరాధేశా!

❦ జరాసంధుడు మధురాపురము నరికట్టుట. ❦

- వ. మహాప్రభూ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము. పరిక్షిన్న రేంద్రునకు ననం
తరకథాకథనపరాయణుం డై శరకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.
- చ. భరతులర్హభా! వినుము శ భార్యలు కంసున కన్తి ప్రాప్తి నాఁ
బరఁగెడువార లిర్వురును శ వర్ధిలుచుండి రనూనసంపదఁ;
హరి తమనాథునిం దునుమ శ నత్యధికంబగు దుగ్ధ మేఁదఁగా
నరిగిరి తండ్రియింటికి మహాపదఁ దెల్పఁగఁ జింతఁ గూర్పఁగన్. ౧
- క. వగ పంతకంత కుబ్జుగ, మగధావనిపాలుఁ డై సమస్తవిధములం
దగిన జరాసంధున క్షిప్తుగఁ దమకు విధవత యెటు శ పాసఁగెనొ దానిన్. ౨
- క. వదలకయుండ వచించిరి, మదపౌరుషములఁ జెలంగుమాగధుఁ డట్లా
సుదతులవలనఁ దదప్రియము దగ్గ విని శోకరోషములు పెనఁగొనఁగన్ ౨౪
- చ. ష్టితిషయి యాదవాన్వయము శ ష్టిణత నొందఁగఁజేయఁజాలు ను
న్నతమగుపూన్కిఁ బూనె; జననాయక! యవ్వల మాగధావనీ
పతి పరవీరులఁ గెలుచుపంతము దీర్పఁగ వీరవారముల్
జతనముమీఱ రాఁ జనియె శ జక్రినివాసము ముట్టడింపఁగన్. 3౪ 4
- క. ఇరువదిమూఁ డఱ్ఱహిణులురుజవ మలరంగరాఁగ శ సుర్వీపతి శ్రీ
హరివాసమైన మధురాపురవరమున్ ముట్టడించె శ బూనిక మెఱయన్. ౪ 5

౨౨

- క. నలుదెసల నొక్కరీతిగఁ జెలియలికట్టం ద్యజించి శ చెచ్చెఱ భూమి
వలయము ముంపఁగఁ జొరలిన, జలనిధివలె నడ్డగించె శ సేనలతోడన్. ౪౪ 6
- చ. తననగరంబు నక్కరణి శ దర్పముచే నరికట్టినట్టి దు
ర్జను నభియాతిఁ దానెఱిగి శ సర్వవిదుండగు చక్రి స్వీయులౌ
జనులు భయాతిరేకమున శ స్వాంతము లార్తి దగంగనుంట నె
మ్మనమున నెంచి భూభరముమానుచు కారణమాని తా ధరన్. ౫౪ 7
- క. అవతారమందుటయు నొక్క విధిం దలపోసి దేశశకాలానుగుణం
బవితథము నైనగతిఁ దన, యవతారఫలంబుఁ గూర్ప శ నాత్మం దలఁచెన్. ౬ 8
- ఉ. తా నొనరింపఁగాఁ దగిన శ తత్సమయోచితకార్య మేదియం
చానళినాయతాక్షుఁ డెద శ నపు తలంచుచు నిశ్చయించె; ని
ట్లీన్యపసేనలం దొలుతఁ నే పొలియించెద వీని కట్టెలో
నై నరనాయకుల్ తమమహాబలమున్ గొనివచ్చి రిత్తఱిన్. ౭ 9
- క. ధరణికి భారముగాఁదగు, గురుసేనల వీనినెల్లఁ శ గూల్తును; రథకుం
జరహయభటసంకుల మీ, పరసైన్యము జనులకెల్ల శ భయదంబు నగున్. ౭౪
- క. ఇరువదిమూఁ డక్షౌహిణు, లరయఁగ నీసేనలున్న శ వట్టొటను నేఁ
బరిమార్తు వీని మాగధుఁ, దరుణంబున; నిందుఁ జంపఁదగ; దీతండున్. ౮ 11
- మ. మరలన్ సేనలఁ గూర్పుకొంచు మథురన్ శ మర్దింప నేతెంచు ని
క్కరణిన్ వారలఁ జంపవచ్చు నిదియేకార్యంబు; భూభారమున్
హరియింపఁ జనియించినాడఁగద యార్యస్తోమముం గాచుటల్
దురితాత్మవ్రజమున్ వధించుటయుఁ దోడ్తో ధర్మరక్షావిధుల్. ౯౪ 12
- మ. కొనసాగించుట యట్లధర్మమును నీక్షిణిన్ సమూలంబుగాఁ
గను విధ్వంసముచేయుటల్ తలఁడఁగాఁ శ గార్యములౌ నాకు; నీ
తను వీకార్యములం బొనర్పఁగనె సంధార్యంబు గానయ్యె; నిం
కను గల్లంగల కార్యజాలముల దీక్షం దీర్పనౌ నిమ్మలన్. ౧౦ 13
- చ. అని యిటు లెంచుచుండ నపు శ డంబరమధ్యమునుండి సూర్యకాం
తి నడఁచు తేజముప్పఁగను శ దివ్యరథంబులు రెండు యుద్ధసా
ధననికురుంబముల్ వెలయఁ శ దత్తణమే వరసూతయుక్తి ప
చ్చెను; రథయుగ్గమందు నటఁ శ జిత్రపురాతనశస్త్రముఖ్యముల్. ౧౧ 14
- క. నిరుపమములు దివ్యములును, బరభంజనచణములు నయిభాసిల్లఁగ శ్రీ
హరి వానిన్ సంకర్షణుఁ, బరికింపు మటంచుఁజూపి శ పలికె నయమునన్. ౧౨
- చ. కనుగొను మార్మ! నీవె, కడఁగండ్లను బాపుచుఁ బ్రాపుగాఁ దగఁ;
మనియెడు యాదవావళిని శ మైకొనియెన్ వ్యసనంబు లోప్రభూ!

- యనుపమయుష్మదీయరథ ఓ మల్లదె వచ్చె నభంబునుండి దీ
నిని గనుమా ప్రియంబులయి ఓ నీవుధరించెడు నాయుభావశూల్. ౧౩ 16
- క. పరికింపు మవిగో యారథ, వరమున్ శీఘ్రంబ యెక్కి ఓ వాహినులను సు
గరమునఁ బోలియించి విప్రత్పరంపరం గుందుస్వజనపటలము దయతోన్. ౧౩౪
- క. కరుణమెయి నుద్ధరింపుము, పరోపకారులకు నెల్లభద్ర మొసఁగుమా
వరమేళ ! యేతదర్థమె, నరలోకమునన్ జనించినారము గాజే. ౧౪ 18
- క. ఇరువది మూడతొహిఁబులురుభారము భూమి విడుచు ఓ నొప్పెడు వీనిం
బరిమార్చి పృథ్వివెతలన్, గరుణమెయిం దీర్పవయ్య ఓ కడుఁ బూనికతోన్. ౧౪౪
- చ. అనియిటు లన్నకుం దెలిపి ఓ యాతడు సమ్మతిజూపఁ జక్కఁగా
మనములఁ గార్యభారమును ఓ మాన్పఁగ నెంచుచుఁ గత్తెంబులం
గొని ధరియించి యల్పముగఁ ఓ గూడిననేనలఁగూడి యపు స్యం
దనములనెక్కి యాయుధగణంబులఁ దాలించి పూన్కి దీర్పఁగన్. ౧౪౫ 20

తరళవృత్తము.—

- పురమువెల్వడి; రంత వేడుకఁ ఓ బూరుపో త్తముఁ డుల్లస
ద్దరము నొత్తెను దారుకుండు రథంబుఁదోలఁగ రోహిణి
వరుడు శంఖము నొత్తె దాననె ఓ వైరిసేనలగుండియల్
కరము వేపకు వొందె నయ్యది ఓ గాంచి మాగధుఁ డుద్ధతిన్. ౧౬ 21
- *నీ. వచ్చెడువారలఁ ఓ బరికించి హరితోడ నివ్విధిఁ బూన్కివహించె బూరు
షాధమా ! సందర్శనానర్హరూపుఁడా ! నీవ మందుడ వాడు ఓ వీవ బంధు
హసన మొనర్చినయట్టిప్రాడపు గాన నీతోడనిప్పు డనీక మేను
జేయఁగా నొల్లను ఓ జిన్నవాడవె కాక యొక్కరుండవు నొటయుద్ధ మొనరు
- తే. పంగ సిగ్గయ్యెడిని దొలఁగంగఁ దగును
నీకు దూరంబుగాఁగ జరిగి యిది యిట్టి
దగును; రామా ! రణంబు చేయఁగను శ్రద్ధ
గలిగినం బోరుమా ధైర్యకలితుడ వయి. ౧౮౪ 22
- చ. పరుగిడరాదు పోరునెడ ఓ భారతరాష్ట్రదిష్టుప్రజంబు ని
ర్భరగతి నీశరీరమును ఓ బైపయిఁ జీల్చఁగ దానివీడి స్వః
పురమున కేగుమా; శరసముహమునన్ నను నొంపఁ జాలుదే

* “హేకృష్ణ పురుషాధమ, గుప్తేనహి త్వమా మందనయోత్యే యాహి బంధుహన్” అని
మూలము. “పురుషాధమాయస్య” అనిసమాసము. గుప్తేన. సర్వాంతరత్వాద్దర్శనానర్హేణ. హేఅమంద.
బధ్నాతీరిబంధుః అవిద్యా. తాంహంతీరి. అవిద్యానిరాశనేరి.” వ్యాఖ్య. ఈయర్థ సార మీషద్యమునఁ
గలదు.

- మరణముఁ గూర్పుమా యిచట శ మాటలు పెక్కింక నేల యం చనన్. ౧౯ 23
- చ. వనరుహనేత్రుఁ డిట్లనియెఁ శ బౌరుషముం గడుఁజూపుచుండు శూ
రనికర మంతెకాని సమరంబున బింకములాడఁబూన రో
జనవర ! యాతురుండవయి శ చావడలంచుచునున్న నీదును
క్తినిచయ మేము గైకొనము శ ధీరులమాటలె మాకు గ్రాహ్యముల్. ౨౦ 24
- ఉ. అంతట నాజరాతనయుఁ శ డాగ్రహమే తనుఁ దొందఱింప దు
ద్ధాంతబలంబుతోడ ధ్వజశరాజి మహారథవాహనాశ్వముల్
దంతి గణంబు సారథులు శ తన్నొగి గొల్వంగ గొప్పసేనతో
నెంతయు వేగ సోదరుల శ నిర్దురఁ జుట్టుకొనెం జలంబునన్. ౨౧ 25
- చ. అనిలుఁడు మబ్బుతోడఁ గమలాపుని రేణుతటికా ధనంజయున్
గనుఁగొనరానిచందమునఁ శ గప్పెడురీతిగఁ దోచె నద్ది; నం
దునితనయుండు రాముఁడును శ దోరపువేడుక నెక్కియున్న స్యం
దనములు వారియావృత్తినిదర్శనయోగ్యము లయ్యె నత్తఱిన్. ౨౧ 26
- క. గరుడధ్వజంబుగల యా, హరిరథమును దాశకేతనాంబితమగు రా
మురథంబును గనఁజాలక, నురమును గనువేడ్క నగరతోయజనేత్రల్. ౨౨
- ఆ. హర్షములను గోపురరాట్టాలకంబుల, నెక్కి యుంట శోక శ మేచ నపుడె
సొమ్మసిలిరి; హరియు శ నివృత్తిఁ బరసైన్య, జలదపం క్తి మిగుల శ సంతసమున.
- క. తనసైన్యము శరమయవృష్టిని ముంచుచుఁ బీడనొందఁ శ జేయంగఁ గని యా
ర్తిని బాఁసెంచి విబుధులు, దనుజులునుం బూజచేయఁ శ దగుశార్ఙ్గంబున్. ౨౩ 27
- క. త్వరపడి గ్రహించి మిగులన్, మొరయించె; నిషంగవర్యమున నుండి శరో
త్కరమును గైకొని యుత్తమ, శరాసనమ్మునను గూర్చి శ శౌర్యము పొంగన్.
- క. ఆకర్ణాంతము జ్వాలతి, కాకర్షణ మాచరించి శ యట్టై శితశరా
స్తోకమహాగ్నులఁ బరవెన్, జీకాకుపడంగ శ త్రుసేనలు వెలుచన్. ౨౪ 31
- ఆ. ధనువలాతచక్ర శ మన గుండ్రముగఁ గానఁ
బడుచునుండ దంతివరము లశ్వ
ములును స్యందనములు శ బలములు తెగిపడఁ
జేయుచుండె సురలు శ చేరి చూడ. ౨౫ 32
- సీ. కుంభస్థంబులు శ ఊణిపైఁదెగిపడఁ గరులు; శరచ్చిన్నశంధరమ్ము
లగుచు హయంబులు శ హరవాహనధ్వజరథికసారథులొచు శ రథవరములు
విచ్చిన్నదోఁకంత శ వితతులై కాల్పలములును మ్రందెను; హరి శ యలఘుబాణ
ములు వైవ నీరీతి శ నిలబడియున్నట్టి కరిఘోటకపదాతి శ గణతనువుల

తే. నుండి వెలువడుచున్నట్టి యుగ్రరక్త

పూరములు శైవలినలను య బోలిపాతె;

బాహువులు సర్పములుగాఁగ య వైరివీర

శీర్షములు కచ్చపములుగాఁగ య జేలఁగుచుండ. ౨౬

౩౩

క. హతకరిగణములు ద్వీపప్రతతులుగా నిహతవాజీర్రాజియు గ్రాహ

కృతిగాఁగ రములు మీనవి,తతులుగ శైవలము లట్లు య తగఁగేశంబుల్. ౨౭

క. ధనువులు తరంగములుగా, ఘనశస్త్రాస్త్రాదికములు య కడువడి నీటం

జనుచున్న గుల్మములుగాఁగను; జర్మములెల్ల సుఖ్యుగా య ధయదములై. ౨౮

చ. వరమణిభూషణోత్కరమె య వాలుకలై యుపలోత్కరంబులై

పరువడి బాటుచుండఁగ నుపపట్టెను భీరుభయంకరమ్ముగా

నిరుపమవిక్రమాధ్యులకు య నిర్భరహర్షకరంబుగా; మహా

త్తర రణరంగ మయ్యెడ నితాంతము ఘోరము మంజులంబునై. ౨౯

౩౪

క. ఇరు దెగలకుఁగ నుపపట్టె; న,పరిమేయమహాప్రతాపభాసురుఁడగుచు

హరి సోదరుండు రాముండు, పరులన్ ముసలాయుధమున య బల్బిడిఁ ద్రుంచెన్.

సీ. జలరాశిభంగి ఘూర్ణిలుచు జరాసంధపాలితంబగుచు దుఃష్పూర మగుచు

దుర్గమంబును బరశవర్షభైరవము నొ సైన్య మయ్యది కేళీచందముననె

విక్రమించుచు మహావీరులౌ వసుదేవతనయులచేఁ బ్రపంచనిచయపరి

పాలకవరులచే య నోలిఁ బరిక్షిణముగాఁ జేయబడియె; నిఃస్పృహఁ గృష్ణుఁ

తే. డరుల ద్రుంచుట చిత్ర మెవ్వరునగాదు

స్వీయలీలలు కనబడఁగ య జేయఁబూని

త్రిజగములకును సృష్టియు య స్థితియు నంత

మును దగంగూర్చుచున్ సర్వము గనుఁగొనుచు. ౩౦

౩౫

క. అనుపమ సకలగుణంబులకును దానే దావలమయి య కోర్కె లొసఁగుచుం

దనయంత దానెయై తగు, వనజాక్షుండు శత్రువీరవార మడఁచుటల్. ౩౧

క. పరికింపఁజిత్ర మెటులౌ, నరరూపముఁ దాల్చి దానినై జము నెల్లన్

బరులకుఁగ నబజుచుట శ్రీ,హరికృత్యము వర్ణ్య మయ్యె య నవసీనాథా!. ౩౨

చ. తనబలముల్ క్షణంబున హతంబులుగాఁగ మహాగ్రహంబునన్

వనరుహనేత్రు సోదరు నవవార్యపరాక్రముఁ దాఁకి యంతలో

నన విరఘండునై తనయనంతబలం బటు వ్యర్థమైన నే

మనుటకుఁ దోచకున్న జరయాత్మజునిం గని విక్రమంబునన్. ౩౩

౪౧

చ. హలధరుఁడత్యుదగ్రమగు య నట్టిప్రయత్న ముచేత సింహముం

గలహమునన్ జయింప నొకగంతున సింహముపైఁ బడంగ ని

మ్ములఁ జనురీతిగా స్వరభ్రమున్ వడి డిగ్గి బలంబు పొంగఁగాఁ
జలమునఁ బట్టె; నాబలుని శ సాహసముం గని యమ్ముకుందుడున్. 3౧. 42

*ఉ. వై రివిదారణక్షముని శ వారుణపాశములన్ దగిల్చి యెం
తేరయ మొప్పుఁగా మనుజు శ లేడైఱఁ గట్టెడు రశ్మిసంతతిన్
గోరికఁ గట్టి చంప మదిఁగోరెడు నన్న తలంపెఱింగి యా
దారుణకార్య మాపుటకుఁ శ దాఁ దలపోసెను నేర్పుమీఱఁగన్. 3౧౫ 43

తే. భావికార్యము లీతనిశవలనఁ గలుగఁ
గలవు; పలుమాటు లీతండు శ బలములఁ గొని
వచ్చు వాని వధింప భూభార మడఁగుఁ
గొంతయే గాన వధియింపఁగూడ దితని. 3౨ 44

చ. అనితలపోసి చంపఁ దగఁదంచు హలాయుధకృత్యమాపి యా
తని విడిపించె; మాగధుడు శ త న్నిటులోకపతుల్ విముక్తుఁడే
య నలముకొన్న లజ్జ నభీయాతిభయంకరుఁ డయ్యు వీరులుం
దనుఁ గొనియాడనొప్పియును శ దత్కృతికిం బ్రతిచేయు కోరికన్. 3౨౪ 45

చ. వనమునకేగి నిష్ఠమెయి శ వాంఛలుతీర్పఁగఁ జాలున త్తపం
బును విధిజేయ నెంచి యటు శ పోవఁగఁ ద్రోవకు నడ్డమై జరా
తనయుని మిత్రులైన నృపతల్లజు లాపుచు దైవతంత్రమొ
య్యనఁ దముఁ బ్రోత్సహింప నిటు శ ల త్తఱిఁ బల్కిరి నేర్పుమీఱఁగన్. 3౩ 46

సీ. అత్యంతచిత్ర శబ్దార్థముల్ గల్గిన వాక్యమ్ము లవ్వి యివ్వడుపునఁ దగె
నార్య! యల్పులవంక శ నధికునకుం బరాభవముగల్గుటయు దైవబల మెన్న
నధిక మంచని తోచు శ నరయఁగా నిజకర్తబంధముచేత నోవ్వారికే బ
రాభవ మొనఁగూడురాదు మాన్వఁగదాని దైవతంత్రముదాటదరముగాదు

తే. నీ వెఱుంగవె యిదని యశనేకలాకి
కోక్తులను బల్కి వారించి శ రొక్క మొగిని;
యదువులనెఱుంగుఁ గావున శ నదియు నతని
కప్పటికి న్యాయమేయని శ యాత్మఁ దోచె. 3౪ 47

క. ఆవల బార్హద్రక్షుఁ డనఁ భూవినుతిం గన్న మగధభూపాలుం డ
ట్లావాసుదేవుఁ డూరకఁపొవిడిచిన దుర్మనుడయి శ పోయె నగరికిన్. 3౫ 48

క. బలములు హతములు కాఁగాఁ, జలమూనియె చొచ్చెఁ దనదుఃఖనపదమును; శ్రీ
జలజాతుం డక్షతనిజబలుఁడై రిపుబలమహార్థవము దాఁటి తగన్. 3౫౪ 49

* “పథ్యమానం హతారాతిం పాశైర్వారుణమానువై” అని మూలము. “వారుణైర్వాగారి
హువై మానువై రశ్మాదిభిః” అని పంకిధరి.

చ. సురవరు లద్దిరా! యని ప్రసూనములం గురియింప, మెచ్చుచుం
బురజనులెల్ల మోదమునఁ శ బొంగెడునాత్మలఁ ద న్నైదుర్కొనన్
గరముల నెత్తి మాగధనికాయము వందిగణంబు సూతులున్
నిరుపమగేయసంతతి వినిర్మలమా విజయంబుఁ బాడఁగన్. ౩౭

50

చ. హలధరుఁగూడి మిత్రగణ శ మాదృతి వెంబడిరాఁగఁ బత్తనం
బెలమిని జొచ్చె; శ్రీహరి యభీష్టదుఁ డివ్విధిరాఁగ శంఖభే
రులును మృదంగదుందుభులు శ రూఢికి నెక్కిన తక్కుతూర్యముల్
బలువిడి మ్రోఁగె వేణుముఖవాద్యరవంబులు చక్కఁగాఁ దగెన్. ౩౮

51

చ. మనమున వానిమెచ్చుచును శ మార్గములం గయిచేసి భూరికే
తనముల నెత్తి సంతసము శ తమ్ముమఱింతగఁ బ్రోత్సహింపఁగా
జనులొగి నిల్చియుండ శ్రుతిసంతతినాదము నిర్భరంబుగాఁ
దనరఁగఁ గౌతుకాతిశయతన్ మణితోరణపంక్తి గట్టిఁగన్. ౩౯.

52

సీ. మానినీమణు లొగి శ మాల్యదధ్యక్షతాంకురములఁ జల్లుచుఁ శ గూర్చి నెఱపు
కనుఁదమ్ములొప్పంగఁగరమున్నే హంబుగఁదనుఁజూచుచుండఁజొచ్చెను; రణంబు
నందు నార్జించిన శ యర్థంబు పీఠలభూషణంబులు యదుభూపవరున
కాయుగ్ర సేనున శ కర్పించె దా నెల్ల జగములకుం బ్రభుసత్తముఁడయి

తే. యొప్పియుండియు నాచారమాని, యంత
నాజరాసంధుఁ డపజయ శ మాత్మ నేచ
మరల నఁజూపింబుల మున్నుమాడ్కిఁ గూడి
వచ్చి రణమొనరించి యశవ్వరున నోడి. ౪౦

53

క. మరలం జని మఱియు బలోత్కరములఁగొని వచ్చి యుద్ధాధరణికి బలియి
చ్చి రయమ్మునఁ జని యివ్విధి, జరకొమరుఁడు పదియు నేడుఁసారులు వూన్కిన్.

క. అనిచేసి కృష్ణపాలితు, లనఘులు నగుయదున్యపాలు శ రత్నయ్యధి స్త్రీ .
యనిఖిలసేనలఁ గూల్చఁగఁ, జనుచుండఁ బురంబుచేర శ సంతస మాటన్. ౪౧

క. హరితేజము తోడుపడన్, బరాక్రమముమీఱి వృష్టివరులు పరబలో
త్కరముల నడంచి రంతట, జరాసుతుం డీర్వ్యవూని శ స్వబలనిహతికై. ౪౨

క. మనమునఁ గుందుచు హరిబలు, లని మొనఁ దన్నున్ జయించియత్యైవిడువఁగాఁ
జని పదునెనిమిదవ తడవ, నని చేసి యదెట్టులైన శ యాదవవరులన్. ౪౩

57

క. అపజయ మొందించి యదె, ట్లో పరమయశ మొంది వెలయఁనూహించి సుపీ
రపటలమును జేకూరిచె, వివరీతఫలంబు గోరి శ విషయవశం డై. ౪౪

58

మ. అనిసేయంగఁ బ్రయాణతత్పరతమై శ నామాగఘండుండు నం
త నిలింపర్షియనంగ ఖ్యాతిగనుచున్ శ నానాప్రకారంబులన్

జనులన్ ముక్తులజేయు నారఁదుడు కృష్ణస్వామి మూలంబునం
దనువుం బాయఁగ నున్నయ్యవనభూనాథున్ రణోత్సాహునిన్. ౪౪ 59

చ. కనుఁగొని పీఠవర్య! యదుఃకాంతులు విక్రమధుర్యు లంచు మే
దిని బొగఁడొందువారు జగతింగల శూరులలోన మేటివీ
వనియె యెటుంగుదున్ గదనమందు మహద్భుతవిక్రమంబు చూ
పనునమయం బిదొంగద, విఘ్నేశుల గెల్వకయుండఁ జెల్లునే? ౪౪ 60

చ. యదువులగెల్పినం గలుగు శ నాయతకేర్తియశంబులంచు నా
రదముని ప్రోత్సహింపఁగ భరం దనయంతటివారు వృష్ణులే
గద యనువార్త వీనుల నొకామము బ్రద్దలుచేయ నోర్వలే
క దను రణాంగణంబున నొకం డెదిరింపఁగలాఁడు కల్పినన్. ౪౪ 61

ఉ. ఊరకయుండవచ్చునె? మహాద్యమ మొప్పుఁగ వానిగిట్టిదు
ర్వారపరాక్రమం బలర శ వారిజమిత్రునిసూతి గేహమున్
జేరఁగఁబంపు టొప్పు నని శ చిత్తమునం దలపోసి లోకమం
దేరుఁ దనంతవార లను శ తేర్పడ నోర్వనివాడు గావునన్. ౪౫ 62

తే. మూఁడుకోటుల ప్లేచ్చులఁ శ గూడి వచ్చి
మథుర నొక్కట నరికట్టె; శ మాధవుండు
వాలధరుంగూడి చింతించె శ నప్పని కెటు
బదులుచేయంగ నగునని శ పలువిధముల. ౪౫ 63

చ. కటకట! వృష్టివీరులకు శ గాఢతరంబగు దుఃఖ మిట్టు లొ
క్కట నిరువంకలం గలిగెఁ శ గాని యిదెంత యనంగరాదు సూ;
పటుతరశక్తి ప్లేచ్చనరపాలకుఁ డీయవనుండు పత్తనం
బిటు కడుముట్టడించె జనులెల్ల మహార్త్రిని గుందురీతిగన్. ౪౬ 64

చ. అతిబలశాలి వీఁడు, మగభావనిపాలుఁడు నేఁడొ రేపొ యు
ద్ధతిమెయి రాఁగలండు నియతంబుగ నమ్మటనాఁడొ వచ్చు నీ
క్షీతిపతితోడ సంగరముచేయుచు నుండఁగ మాగధుండు వీ
రతతులఁగూడి వచ్చిన భరంబగు సంగర మెన్నిచూచినన్. ౪౭ 65

ఉ. వచ్చెడు నాజరాసుతుఁ డనవార్యపరాక్రమశాలి యీసునం
జొచ్చి వరూధినింగలఁచి శ శూరులబంధువులన్ వధించు, లే
కిచ్చమెయిన్ స్వకీయపురికేనియు బల్కిని గొంచుఁబోవు లో
హచ్చు పరాభవజ్వలనుఁ శ డేచుట న్యాయముఁజూడఁ డింతయున్. ౪౮ 66

చ. కనుకనె యిప్పు మర్త్యులకగమ్యముగాఁ దగుదుర్ల మొండు నే
ర్పున జలరాశిలో నడుమఁ శ బొంకముగా రఁచియింత మందుజ్ఞా

తనికరమంతయున్ నిలిపి ఓ తీవ్రమతందగు ఘోషవీరు సీ
తని బొలియింత మంచు మురదానవసూదనుఁ డగ్రజన్తుతోన్. ౪౯

67

తే. చక్కయోజించి వే ద్వాదశమితములగు
యోజనములయంత ద ఓ వ్యాఘ్ర దుర్గ
మబ్బయంతరమున విచిత్రాకృతఁ దగు
నట్లు నిర్మింప శీల్పిక ఓ నాజ్ఞ యిడియె. ౫౦

68

సీ. విశ్వకర్తయు మహావిష్ణునానతఁ దలఁదాల్చి సంద్రంబు నంతరమునందుఁ
బురము నిర్మించె నైపుణ్యము మెఱయంగ పీఠులు చత్వరవితతి రథ్య
లెవ్విధి వాస్తుశాస్త్రేష్టమా నట్టులె; నగర మయ్యది చూడఁదగి చెలంగెఁ
గల్పదుమంబు లశనల్పపుష్పాల్లసదీవుద్వజంబులు ఓ వెలయుచుండఁ

తే. జిత్రములగు నుద్యానముల్ ఓ సిద్ధఫలము
లెపుడు తగియుండ నెంతయు ఓ నెనుగుచున్న
యువనంబులు నందోప్పుచుండె; మఱియుఁ
జారుసౌధంబు లొప్పారెఁజాలుగఁ దగి. ౫౧

69

చ. కనకమయంబులై కొస లగగాధనభంబును దాఁకుచుండ నొ
ప్పిన ఘనశృంగముల్ గలిగి ఓ ప్రీతిని గల్గఁగఁజేయఁజాలి చ
క్కనిపటికంపుతాలఁ బొసఁగం గయిచేసినయట్లు చూడఁగా
ననువగునట్టి యట్టడులు ఓ నట్టులై గన్నడు గోపురంబులున్. ౫౨

70

సీ. రజతారకూట నిర్మాణనైపుణ్యము గలిగిబంగరుకుంభములను వెలయు
నశ్వశాలలు మఱియన్న శాలలుఁ జూడఁ దగియుండె; మఱియు రథత్నంపుఁగుంభ
వితతుల మరకతావృతసుష్థలంబుల నలరారు హేమగోహములఁ జక్క
నాపురం బొప్పారె. నందు సొంపుగ దేవతాలయంబులుఁ జంద్రశాలలు యదు

తే. వరుల దేవాలయంబులు ఓ వరుస నాల్గు
జాతు లుండంగఁ దగినట్టి ఓ సద్దములును
గన్నులకుఁ బండువుగ నందుఁ గ్రాలుచుండె;
నాపురము ద్వారకాహ్వయ ఓ మమర వెలసె. ౫౩

71

చ. హరికి మదిం బ్రియంబొదవునట్లు సుధర్మను బారిజాతమున్
హరిహయుఁ డందుఁజేర్చె; బురమం దటనుండు మనుష్యులెల్లరున్
నరులకు నై జధర్మము లనంగఁ బొసంగెడుతుత్పిపాసలున్
జర, మృతి శోకమోహములు ఓ స్వప్నమునందును లేకయుం ద్రోగిన్. ౫౪

72

* “సురదుమలతోద్యున విచిత్రోప వనాన్వితమ్.” అని మూలము. “ఉద్యానోపవనయోః
పుష్పఫలక్రధానత్వేనభేదః.” అని టీక.

చ. నలు పొకకర్ణమందునఁ గనంబడఁ దక్కి నదేహ మెంతయుం
దెలుపుగ నుండఁగా మనసుతీరునఁ బోవఁగఁజాలి యున్నవీ
తుల వరుణుండు పంపె; దమితో నిధినాథుండు లోకపాలుడై
యలరు కుబేరుడై త్తఱినె యప్టనిధుల్ పనిపెం గ్రమంబునన్. 73

సీ. అవిపద్ధమనియు మహాపద్ధమనియును గుండకూర్చుములు ముఖకుండనీల
శంఖాదకములని శ సంజ్ఞలఁ బెంపొందు నవ్వాని నగరభాగ్యంబు వెలయుఁ
గాక యంచని పంపె; లోకపాలకు తెల్లఁ దమవిభూతులఁ బంపి శ తమకుఁగల్గు
భక్తిని జూపిరి; భగవంతుఁ డీరితి ధరణిగతుండైన శ దమకు మున్ను

తే. హరి యొసంగిన స్వాధికారార్థసిద్ధి
కొఱకుఁ దగియున్న విభవముల్ శ కోర్కొమీఱ
సిద్ధముఖ్యులు మరల నాశ్రయిహరికిని
భక్తి నర్పించి ధన్యులై శ వఱిలరంత. 74

*చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట శ నద్భుతరితి స్వయోగమాయదా
నిరుపమశక్తి నమృతంబు శ నిల్చినస్వీయజనంబు ద్వారకా
పురమునఁ జేర్చి వారలను శ బూనికఁ గావఁగ రామునిల్చి యా
దరముమెయిం దదాశయము శ దాఁ గొని చక్కని యూహ లొప్పుగన్. 75

చ. వనజదళాక్షుఁ డాక్షణమె శ ద్వారకఁబాసి యొకండె పత్తనం
బును మధురాహ్వయంబు నొకఁపొలికఁ జొచ్చి ప్రలంబసూదనుం
డనుమతి చేసినట్టిగతి శ నంబుజమాలికదాల్చి యాయుధా
ళిని ధరియింప కాత్మఘనశీలను గోపురసీమ వెల్పుడెన్. 76

యే బ ది యొ క ట వ అ థ్యా య ము.

— ౭౭ కాలయవనుండు ముచుకుండునిచే జాలియుట. —

చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి నరేంద్రున కిట్లు తెల్పెనో
జనవర! కృష్ణమూర్తిదగు శ సాధుచరిత్రము నాలకింపు; మొ
య్యన నుదితోడునాథుడన శ హరిరుచుల్ దగఁ బత్తినోత్తమం
బునఁ దగుద్వారమున్ విడిచి శ పోయెడువానిని గాంచె గృష్ణునిన్. 77

చ. హరియును దర్శనీయతమ శ మై కనుపట్టెడు దేహ మెంతో శ్యా
మరుచి దగంగ వస్త్ర మతిమంజులమై కనకప్రకాశమై
పరఁగుచుఁ బట్టుచే నమరుపంబడియుండెడుదానిఁ దాల్చి సుం
దరతరకాస్తభంబు రుచిఁధామము కంఠమునం జెలంగఁగన్. 78

- క. ఉరమున శ్రీవత్సంబను, వరచిహ్నము కన్పడంగ ఓ భాసిలుచుండెన్;
బరమములు దీర్ఘములునై, బరికింపందగిన నాల్గుబాహువు లొప్పున్. ౧౪ 79
- క. అనుపమ నవకంజయుగం, బన నెఱ్ఱనికన్ను లెన్న ఓ హరితరములై
కనులకుఁ బండువు చేయుచు, వనజాక్షుం డన్న పేరు ఓ వసుధ వెలయగన్. ౨
- మ. జలజాతౌనన మెల్ల వేళలను హర్ష స్ఫారమై శ్రీయుతిఁ
వెలయం జాలుచు సత్కపోలమగుచున్ ఓ బిభ్రన్తహాకుండలో
జ్వలిమై హరిశుచిన్దితం బగుచు నుత్సాహంబు పైఁబొంగఁగా
నలరెన్; ప్లేచ్ఛవిభుండు కృష్ణుఁగని యిట్లాత్మం దలంచెం దగన్. 3 81
- మ. పురుషుం డీతఁడు నాల్గుచేతు లలరెన్ ఓ బొల్బాటు శ్రీవత్సనుం
దరవత్తుం బమరెన్ సరోజసమనేత్రద్వంద్వ మొప్పు మనో
హరరూపంబు గనంబడంగ వనమాలాలంకృతిం జూడనౌ
నుర మెంతోరమణీయమై తగ మునీంద్రోక్త ప్రకారంబుగన్. ౪ 82
- చ. కనఁబడు, వాసుదేవుఁ డనఁగఁ దగియుండెడు వేటొకండు కాఁ
డని మదిదోచుచున్నది; నిరాయుధుఁ డై రథ మెక్కకే జవం
బునఁ బరుగెత్తుజాడ పదముల్ ధరఁజక్కఁగ మోపకుంటయే
కనఁబఱచెన్ నిరాయుధుఁడఁ ఓ గా ననినేయుదు వీనితో నిటన్. ౫ 83
- చ. అని మది నిశ్చయించి యవసాధిపుఁ డట్టై పరాఙ్ముఖంబుగాఁ
దను నొకలెక్కచేయక నితాంతము పాటెడు కృష్ణుఁగాంచి యా
తని వెనుకఁ జవంబమరఁ ఓ దాఁ బరువెత్తెను యోగిరాజికేఁ
గనుఁగొనఁ బట్టఁగా నలవిఁగాని పరాత్పరుఁ బట్టుకోరికన్. ౬ 84
- చ. ప్రతిపదమందు నాయవసాపాలుని చేతికిఁ జిక్కునట్లు శ్రీ
పతియును దోడఁజేయుచును ఓ బాలిశు నాతనిఁ జాలదూరమే
మతిప్రభఁ గూడఁ గొంచుఁ జని ఓ త్వాధరకందరసీమఁ జేర్చె; ను
ద్ధతుండగు ప్లేచ్ఛనాయకుండు ఓ తామరసాక్షుని వెన్కఁ బోవుచున్. ౭ 85
- చ. యదుకులమందు సంభవమునందిన నీ కిటు పాటిపోవు టొ
ప్పుదు గదయంచు నుల్లసపురబల్కులు పల్కుచు వెంటఁబాటెఁ గా
ని దనదు కర్తముల్ చెడక ఓ నిల్చినహేతువునన్ బరాత్పరున్
సదమలునిన్ సృశింపఁగను ఓ జాలఁడ యెంత యదృష్టహీనుఁడో? ౮ 86
- చ. యవనుఁ డదెంత యుల్లసము ఓ లాడుచునుండిన శ్రీనివాసుఁ డే
మి వలక కానుడుల్ గొనక ఓ మించినవేడుక కైలకందరం
బవితథవాంఛఁ జొచ్చె యవసాధిపుఁ డాహరి వెన్కఁజొచ్చి యం
ధు వసుధ నిద్రఁబోవు నొకనూతనపూరుషుఁ గాంచె నొయ్యనన్. ౯ 87

- చ. కనుగొనినంతనే యితఁడు శ కంజదళాతుఁడు దూరభూమికిఁ
ననుఁ గొనివచ్చి యిట్లు సుజనక్రియ నూరక పవ్వలించి నాఁ
డని తలపోసి కృష్ణునిగ శ నాత్మ దృఢంబుగ నమ్మి మూఁఁడుడ
టను బదమెత్తి దాఁచెను గగ్గడంకను బిట్టుగఁ గ్రోధవేగతన్. ౧౦ 88
- క. చరణాహతుడై యపు డా, పురుషవరుం డట్టై లేచి శ పూనిక నచటం
జిరకాలమునుండియె నిద్దురఁ గాంచుచునుంట నేత్రశత్రోయజయుగమున్. ౧౦౪
- క. మెలమెల్లఁ దెఱచి దిక్కులు, కలయంగాఁ గనుచు నంతఃకంబునఁ బార్శ్వ
స్థలమున నుండిన యవనుఁ, ఖలునిం గన్తోనియె రోషకలితుం డగుచున్. ౧౧
- క. ఆతని రోషావిలదృశ్వాతంబునఁ గాలయవను శ భవ్యాంగమునం
దాతఱి జనించి హుతవహుఁ, డాతతరశ్శలను గాల్చి శ నంగం బపుడే. ౧౨ 91
- క. తనువది యాక్షణమున నయ్యెను భస్మముగాఁగ ననుచు శ నీవిధి శుకమా
ని నృపతి పల్కఁ బరీక్షి, జ్ఞనపాలుఁడు ప్రశ్న మడిగె శ సాధువతంసా!. ౧౩ 92
- క. పురుషుం డతఁ డెవ్వం డగు?, బరుండియుండంగ నేల? శ పట్టి యెవనికా
నరుఁ డగు? బ్రభావ మదియె, క్కరణిడగు? గుహను జేరఁ శ గారణమేమో!.
- క. కతమేమో శయనింపఁగ, ఊతిపాలునిఁ గాలయవను శ శిక్షింపఁగ నే
కతమో యెవ్వని కాతఁడు, సుతుఁడగు? నెఱిఁగింపవయ్య శ శుకయోగింద్రా!. ౧౩

— ముచుకుండుడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట. —

- క. అనుటయు శుకుఁ డను నిత్యైకగునికులమున జన్మమందెఁ; శ గోమరుఁడు మాంధా
తృనరేశున కగు; ముచుకుం, దునిగాఁ దలపోయు మతఁడు శ ధూర్తహరుండు.
- క. భ్యాతింగని బ్రహ్మణ్యం, డీతం డని పొగడఁబడుచు శ ఋతసంగరుడై
భూతల మేలెను మును పురు, హూతాది త్రిదశు లనురు శ లుద్ధతి నేచన్.
- క. మనసులు భీతిం గుండంగ నాత్మసంరక్షణైకకారార్థ మ్మా
జనపతిఁ బ్రార్థింపఁగ నప్పని యొనరిచె జిర మతండు శ బద్ధాదరుఁ డై. ౧౪ 97
- చ. అమరులు కార్తికేయుఁ ద్రిదశశాలయపాలకుగా వరించి యా
కుమతుల భీతివాసి ముచుకుందునితోఁ గరుణాకరా! నృపా
మముఁ జిరకాల మేలితి క్రమంబునఁ గష్టము లొందకుండ నె
య్యమునకు మెచ్చువచ్చె నిక శ నప్పనిమానఁ దగున్ విశంకతన్. ౧౬ 98
- ఆ. నిహతకంటక మగుసీరాజ్యమును వీడి, మనుజులొక మట్టైమాని మమ్ముఁ
బాలనంబు చేయుపనిఁ బూనియుండుటఁ, గామములు తృణింపఁ శ గలిగె నిన్ను.
- *చ. తనసుఖముం దృఢించి సురభామముఁ గాచితి వింతకాల మో
జననర! యట్టులొటఁ దనుజాతులు భార్యలు జ్ఞాతృమాతృ లిం

* “జ్ఞాకయోహుకళిమంత్రిణః.” అని చూలము. “అమాశ్యాః సమీపవ ర్తినః.” అని టీక.

- కనుగల మంత్రులుం బ్రజలు శ కాలవశంబున జీవితాంతముం
గనిరి భవత్సమానులును శ గానంగ నొక్కఁడు లేడ యి త్తఱిన్. ౧౮ 100
- క. కాలంబన నే దని జన,పాలా! తలపోయుదేము శ భగవంతుడె యశాఁ
గాలమన నవ్యయుండగు, శ్రీలలనేశుండె యనుచుఁ శ జింతింపు మెదన్. ౧౯౫
- క. బలవంతులలో నీశుండె, బలవంతుం డగును గేళిపరతఁ బశుగణం
బులఁ బశుపాలకు నట్టులె, లలి జనులన్ లోఁగొనున్ విలాసముమీఱన్. ౧౯౯
- క. కావున నోరాజేంద్రా! కైవల్యము దక్క మఱొక్కకాంక్షిత మేదో
మావలనఁ గొనుము దానిని, శ్రీవిలసిల్లెడును గాక! శ చెప్పము కోర్కిన్. ౧౯౯౫
- క. వినుమా కైవల్య మొసంగను భగవంతుండు చ్యుతినిగించక తగునా
వనజాత్ముఁ డొకడె శక్తుం, డనఁదగు నన్యుల కశక్య శ మది యొసఁగుటకున్. ౨౦
- చ అని త్రిదశుల్ వచింపఁగ మహాయశుండౌ ముచుకుందుఁ డాదృతిం
గొని యభివాదనంబు లిడి శ్రీక్షిణిబాసి నిరంతరంబు దే
వనికరక్షణార్థముగ శ వారనికష్టముచేఁ గృశించెఁ గా
వున నడిగె వరంబుగను శ బూనిక నిద్రను జక్క నెంచియే. ౨౧ 105
- చ అడిగెడు నప్పు నాదయిన శ యాగురునిద్రకు భంగమెట్టు లె
వ్వఁడు కలిగించెనేనియు జగవంబున నీఱగుఁగాక వాఁడు నే
నడిగిన యీవరం బొసఁగుఁ శ డాదృతి దేవతలార! యన్న న
ట్లడఁగు నతండు సు మ్మనఁగ శ నానరపాలుఁడు కోర్కిదీఱఁగన్. ౨౧౫ 106
- చ. అమరవరప్రద త్త మగునాఘననిద్రను బూని పర్వతో
త్తమగుహయందుఁ జేరి సుఖభామముగాఁ దగుచోటఁ బవ్వళిం
చె మమత; రాజు వచ్చుతఱి శ జెందినవేడుక దేవవర్చ్యుల
శ్రమముగ నిద్రపొమ్ము; నిదురం గను నిన్నెవఁ డుద్ధతుండు నై. ౨౨౫ 107
- తే. మేలుకొలుపంగఁ బూను నాశబాలిశుండు, నీదు దృక్పాతమాత్రన శ నీఱగుఁజుము
చను మనిరి; కాలయవనుఁ డీచందముననె, భస్మమయిపడ నాభగవంతుడపుడె.
- నీ. బుద్ధిమంతుండయి శ పాలుచు నమ్ముచుకుందునకు దర్శనం బిచ్చె శ సకలలోక
నాయకుండయిన శ్రీనారాయణుం గాంచి ధారాధరశ్యాముఁ శ జారుపీత
కాశేయవస్త్రుని శ గమ్రకౌస్తుభధరు శ్రీవత్సవక్ష సుశ్రీనిలయుని
బాహుచతుష్కవిభ్రాజితునిక్ వైజయంతి నా నొప్పారునట్టి దైన
- తే. భవ్యవనమాలికం దాల్చి శ ప్రభలు దెసలఁ, గప్పనొప్పెడు వానిని శ గమ్రమకర
కుండలంబులఁ దగువానిఁ శ గోమలప్రసన్ననదనుని లోకేశు శ సన్నుతాంగు.
- క. నరులకుఁ గన్నులపండువు, గర మొనరించెడు మహాత్ముఁ శ గరుణాన్విత సుం
దరునిన్ తేజుఁబుని శ్రీవరు నూత్నవయఃప్రశస్త్యు శ భాసురమూర్తిన్. ౨౩ 110

- తే. మత్తపంచాననోదార శ మహితవిక్రముని బరాత్పరు శ్రీకృష్ణుఁ శ గని తదీయ
తేజమున ధర్మితుండయి శ తీవ్రబుద్ధి, నలరు ముచుకుందుఁ డిట్లుని శ యడిగె భక్తి.
- క. మెలమెల్లనఁ ద త్రేజో, జ్వలనుడను తన్నావరింప శ సంశయపడుచున్
బలికెన్ మహితాత్మా! యీ, స్థలమును జేరుటకుఁ గార్యసరణి య దెదియో?.
- క. నీ వెవ్వడవో గహనం, బేవారికి జేరరాని శ దీభూద్ధరన్
నీవేటికి జూచ్చితివో, పావనపంకజపలాశభవ్యపదములన్ ౨౯ 113
- క. ఊరుతర కంటక ధరణిం, దిరుగుచు నున్నాడ వేల! శ తెల్పు మధీశా!;
నిరుపమతేజస్సుల దౌ, వరతేజంబవొ తలంప శ భగవంతుం డై. ౨౯౪ 114
- తే. మఱి మహాభూతనాథుఁ డై శ మాననీయుఁ
డగు విభావసుడవొ! సూర్యుఁడుగ గణింపఁ
దగుదువో! సోముడవొ! మహేంద్రప్రశస్తి
గన్న దిక్పాలవరుడవో! శ కాక యింక. 3౦ 115
- క. లోకేశులలో వేటొక, లోకేశుడవగుదొ! మనసులో యోజింపం
శ్రీకాంతుండు దేవా, నీకమునకు విభులుగాఁగ శ నెగడుచు ఘనులై. 3౦ 116
- అ. మూడుమూర్తు లనఁగఁబొలుచు మహాత్ముల, కరయ విభుడవగుచునచ్యుతుడ
వెలయునట్టి పురుషవృషభునిగా నిన్ను, దెలియనయ్యె వేటుకపలుకు లేల. [న
- క. నిరుపమతేజస్సులఁ గం, దరగతమా ధ్యాంతరాజి శ దహించితి వో
పురుషోత్తమ! నేవకు లనఁ, బరఁగెడు మా కవ్యభీకరపద్ధతి మీఱన్. 3౧౪ 118
- క. వినిపింపు సమృతంబే, జననముఁ గర్తంబుఁ గులము శ సరగునఁ గృపతో;
మనుజవరా! యిత్వొకుం, డనుభూపతికులజులని యిలలాధిపు లనఁగన్. 3౨౪
- అ. వేరుగన్న వార శ మోరమానాయకా!, యావనాశ్వం డనఁగ శ నవనిఁ జేరుఁ
గన్నయట్టి ధరణిశ్రీకాంతునకుం బుత్తుడ ముచుకుంద నాముఁ శ డను మహాత్మా!.
- క. చిరకాలము మేల్కొని తత్పరిగతకష్టంబువలన శ బడలిబడలి ని
ద్ధర నొంది దాన నంగో, త్కర మాత్మవ్యాపృతిం దగఁగం గోల్పోవన్. 33౪
- క. జనశూన్యమైన యీగుహ, మన మెట్లొ సుఖంబు గన్నమాడ్కిం జేలఁగన్
వనజాత్మా! శయనించితి, జనుఁ డెవ్వఁడొ పేలుకొలిపె శ జావఁ దలఁచియే. 3౪
- చ. అతడు స్వకీయపాపమున శ నంతమునొందె దదీయదేహ మీ
వితమున భస్మమయ్యె; గడువంతగ శ్రీవర! శత్రుశాతనా
హిత మొనఁగూర్చుగోరి యిటు శ లిచ్చటఁ గన్నడినాడ వెంతో య
దృఢతమయి దుర్నిరీక్ష్యమయి శ తోఁచెడు నీదగుతేజ మోప్రభూ!. 3౫౪ 123
- కనుగొనఁజాల; నట్టిదయి శ క్రాలు మహాత్తరతేజ మొప్పు నీ
ననగును హీనతేజులగునట్టి శరీరులకెల్ల దిక్కుగాఁ

- గను దగి మానసీయుడవు శ గాఁ దలపోయఁగఁ జాలినాడ వో
వనరుహనేత్ర! యంచు నిటువర్ణన మొప్పుఁగఁజేయ నాదృతిన్. 3౬ 124
- సీ. భూతభావనుడయి శ పొలుచు నాభగవంతుఁ డప్పు డిట్లనియెఁ బ్రహర్ష సూచ
కమగు సుస్థిత మాన్యకంజంబునం దగ నంబుదధ్వనివలె శ నతిగభీర
మైన వా క్కమరంగ శ నార్య! జన్మములు కర్తము లాఖ్యలు శ కలపు; నాకు
వెనపేలుగ నవ్వి శ వివరింపఁగా ననంతములొట లెక్కింపఁదరముగాక
- తే. యుండు నెవ్వరికే నాకు శ నుండునల్లుసుమతీయగువాడు పెక్కుజన్మములనెత్తి
భూరజస్సుల లెక్కింపఁనేరుచు నన, వచ్చు సంతియగాని యెవ్వరుసనైన. 3౭౫
- క. నావగు గుణకర్తాఖ్యల, నేవాడు గణింపఁజాలఁ శ డీమాట నిజం
బోవసుధాధిప! వినుమా, నావచనము దాని సీమనమున నిలుపుమా. 3౯ 126
- క. పరమర్షులు గుణకర్తౌత్తరము మదీయంబునుం ద్రిశకాలములను గో
చరమగుదాని వచింపఁగ, దొరఁకొని యంతం బి దనుచుఁ శ దోషమిఁ జింతన్.
- ఆ. ఆకసంబుఁ జూచు శ చారయుచున్నారు, సాధువర్య! యైనఁ శ జక్కఁ జెప్పు
వాడ నద్యతనభవంబుల గుణకర్తృముల మదీయములను శ బూన్కిమిఱు.
- చ. వినుము విరించి మున్ను నను శ వేడఁగ భూమికి భారభూతులై
జని గని రాజరూపులుగ శ సంతతముం బరవంచనంబుచే
యనె జితనంబుపూనిన మహాసురులక వధియించి ధర్మ మొ
య్యన నిలువంగఁ జేయ జనినందితి నయ్యడవంశమం దిలన్. ౪౦ 129
- క. ఆనకదుందుభి భార్యకు, సూనుడనైతిక గణింతు శ సుజనులు నన్నో
భూనాథ! వాసుదేవుని, గానే జనకాఖ్య తెలియఁగల దనుసూహన్. ౪౨ 130
- క. ధర గాలనేమి కంసా, ఖ్యరహిణ జన్మించె నతఁడు శ హతుఁ డయ్యెను స
త్పరిపంథు లొచు నతిభీకరులైన ప్రలంబముఖులు శ కదలిరి దివికిన్. ౪౨౫ 131
- క. జననాథ! కాలయవనుం, డనఁబడు నీదుష్టచరితుఁ శ డత్యుగ్రుండై
కనరాని నీదునేత్రంబున నాహేతువున నయ్యె శ బూదిగ నిచటన్ ౪౩ 132
- క. అనుకంసామయదృష్టిం, గని నిన్నుఁ గృతార్థుఁజేయఁ శ గా నీగుహలోఁ
గనఁబడితి నీకు నానే, నని యెన్నుము పూర్వజన్మమం దతిభక్తిన్. ౪౩౫ 133
- క. ఆరాధించితివి ననుక, గోరినభక్తులకు సుంత శ కొదువపడనియ
ట్లారసి కోర్కులఁ దీర్తును, భూరమణి! వచింపునము వరముల నిడన్. ౪౪
- క. కోరెడు నీకామంబుల, దీరుతు వరదాసమున తీరితి జనుఁ డెవఁడే
గోరికఁ బ్రవన్నుడగు నా, ధీరుడు తనకోర్కు లెల్లఁ శ దీక్షినికతనన్. ౪౪౫
- క. మరలక శోకింపం డె, క్కరణి నటం చెన్నఁదగును శ త్వౌవర! యని శ్రీ

హరి పల్కంగ ముచుకుందుడు, పరమప్రమదంబుమీఱఁబ్రభాతుం డగుచున్.

క. మునివతి గర్గుడు మునుచెప్పిన వాక్యము దలచుకొనుచుఁ ఁ బీతాంబరుడై
వనజేక్షణుడగు నారా, యణుడేయని నిశ్చయించియపు డిట్లనియెన్. ౮౬ 137.

సీ. ఈశ్వరా ! జగమున ఁ నింతులు పురుషులు భవదీయమాయ కష్టంగ నేమి
తెలియక పరమార్థములు స్వరూపముగాఁగ వెలయు నిన్దనఁజాలఁకెలమిమీఱ
భజియింపఁజాలక ఁ వంచితలయి యనర్థములందె తమబుద్ధి ఁ దవుల వాని
నెల్ల నమ్ముచు నవ్వియే పురుషార్థము లనితలంతురు దుఃఖమునకు నెలవు
తే. లగుచు సుఖముల నించుకయైన నొసఁగ, కవ్వి యన్నట్లు తోఁచెడునట్లుచేయ-
సద్దముల విశ్వసింతు రోఁచక్రపాణి !, యఘవిమోచనశీల !, మహానుభావ !.

*క. ఇదికర్తృభూమి యగు నిం, దుదయించియు మనుజుజన్తఁ మొందియు మఱియం
దు దృఢాంగము జతనం బె, య్యదిలేకయె పొందియున్ మహామతి లేమిన్.

క. భవమయ మహాంధకూపము, నివాసముగ నొప్పియుండ ఁ నీదివ్యసదా
బ్రవరము భజింపఁజాలక, యవమతియై సంచరించు ఁ ననవరతంబున్. ౮౮ 140

తే. తృణసమావృతమైన నూతని బళు వటు
భవ మహాంధకూపంబునఁ ఁ బడును నిజము;
విను మజిత! నాదుమాట నింకను వచింతు
రాజ్యసంపన్నదంబు నిరర్భరతఁ గప్ప. ౮౯

141

సీ. ముగ్ధుండనయి దేహమును దీని నాత్మయే యని యభిమానించి ఁ యాత్మజాత
జాయాధనంబుల ఁ త్కృముఖంబుల మహాసక్తిచే గాంచుచునతము దిరుగు
నాకింతదనుక నోఁనారాయణా ! దురంతమగు చింతాతురతను నిరర్థ
కముగఁ గాలంబెల్లఁ ఁ గడచె నేమాత్ర మే దాన లాభంబును ఁ గాననైతి;

తే. ఘటము కుడ్డంబువలె నాత్మఁగాని యట్టి
తనువునం దిందు త్కృపతి ఁ ననెడు నిట్టి
చెడుగునభిమాన మూనియె ఁ సింధురతుర
గరభపత్తి యుతుండనై ఁ క్షమఁ దిరుగుచు. ౯౦

142

క. అతిశయదుర్దృఢ మొలయఁగ, గతివగు పరమేశు నిన్నుఁ ఁ గననైతి; విభూ!
యితకృత్య చింతచేతనె, మతిలోభముమించ విషయమండలిని దమిన్. ౯౧

క. కనుచున్నయిట్టి ప్రాణిని, నను నీవేమాత్రమున్ మనంబున మఱపుం
గన కంతకరూపుడనై, పెనునాకటఁ దూలి చింత ఁ పెంపొందంగన్. ౯౨

* “లభ్యా జనో దర్శభ మత్రమానుషం.” అనిమూలము. “అత్రకర్తృభూతా.” అనికీధరా
చార్యులు.

*క. తనవెదవులు నాకెడు నహి,యును మూషికముగ్గ్రసింఁచునొప్పునఁ దగువం
చన మ్రింగుదువు తటాలున, నినుఁ గాననిఫలమె యిద్ది శ నీరజనాభా!. ౧౧145

చ. కనకపరిష్కృతంబులయి శ క్రాలు రథంబుల నెక్కియున్ మడిం
చినగజరాజి నెక్కియును శ స్వేచ్ఛమెయిన్ నరదేవసంజ్ఞచే
దనరినయాక శేబరమె శ దారుణకాలము వైకౌనంగ జ
య్యనఁ బడి వంచకాళి భీషకావళియుం దిన విష్ణు నాఁబడున్. ౧౧౧౫ 146

సీ. అవియు భక్షింపమి శ నది కృమిసంజ్ఞమై యొప్పు నయ్యదె దహానోగ్రరచుల
దగ్ధమై భస్మాభిరథానముఁ గను; మహాపూరుషా! దిక్కుక్రమును జయించి
వెదకిన శత్రువు శ విశ్వంబుననులేక సార్వభౌమార్హ సంస్థాన మొంది
మున్ను సమానులన్ శ పొగడికకుం దగు భూపతుల్ వందనములు పొనర్చు

తే. చును దనుంగొల్వఁ దగుపూరుషునినె గ్రామ్య
ధర్మ మె సుఖంబుగాఁగ నితాంత మొప్పు
సద్గములయందు మగువలు శ సతము క్రీడ
కొఱకుఁ బెంచినమృగములకూటము బలె. ౧౧16 147

క. వలసినరీతుల నిట్టులు, కలయంద్రిప్పుదురు చూడఁ శ గా నచ్చెరువౌ
జలజాత! దిగ్విజంబుల, గెలిచిన భూపాలుఁ డిట్లు శ క్రీడామృగమా. ౧౧17

చ. సురుచిరభోగ్యవస్తువుల శ శోభిలు రాజగృహళినిం దిర
స్కరణము చేయుదే యనెదో శ కంజవిలోచన! యాలకింపుమా
ధరణివిభుండు హెచ్చెడుముదంబున రాఁగలజన్మమందు నీ
వరుసనె చక్రవర్తినియి శ వర్ధిలఁగాదగు నన్నయాశచేన్. ౧౧1౮ 149

చ. అనుపమనిష్ఠఁబూనుచు శ మహాతపముల్ సుఖవర్జనంబునం
బొనరుచు ముందుభోగములఁ శ బొందఁగఁగోరియె వర్తమానభో
గనికరముంద్యజించి సురకాంతుపదంబును దా జయించువాం
చను గడుఁ గామ్యకర్తముల శ సల్పునుగాని యతండు సుంతయున్. ౧౧19 150

క. కనఁజాలఁడు సుఖముల; నో, వనజాత! భవమహాభి శ భ్రమియించెడు న
మ్మనుజునకు నెట్టిజన్మంబున సాధుసమాగమంబుఁ శ బొందఁగలుగునో?. ౧౧20 151

క. భవమున నందే సంసృతి, నివృత్తిపాడచూపు నద్ది శ నెలకొను నెపు డా
యవసరమున సద్గతియున్, భవభయవినివృత్తియు మదిఁ శ బర్వుం జుమ్మా!. ౧౧21

తే. కార్యకారణములకు నికృష్టపునియంత
వైన నీయందు భక్తియు శ నపుడె కల్లు

* “క్షుద్ధేలిహానోఽహిరివాఖిమంతకకః” అని మూలము. క్షుధాన్యక్లిణీలేలి హానోఽహిరివ”

నవల ముక్తియుఁ గల్గు బ్రహ్మాండనాథ!

సాధుసంగతికే మున్నె శ సత్వరముగ. ౫౫

153

సీ. రాజ్యభోగాద్యసాధరస్ఫారసంగ నివృత్తి కల్గెను గద! యెన్న నద్ది
భవదనుగ్రహలతాఫలముగాక మఱిమి? యమరులకెల్ల సహాయ మొనరు
పగఁ బ్రోత్సహించి యశ్వునియె నెఱుఁబుగా దైవికంబుగ నన్ను శ్రదగిలియున్న
రాజ్యపాశము సత్వరముగఁ దొలంగించి తదియె మహానుగ్రహ మని నేను

తే. దలఁచుచున్నాఁడ శ సువివేకతం జెలంగి

తపము సేయఁగ వనికేగఁ శ దలఁచుచక్ర

వర్తు లేకాకితను బూని శ వర్తనంబు

సలుపు రాజ్యపాశంబు వదలఁగ నెంచి. ౫౬

154

క. నినుఁ గోరుచుందు రది నా, కును గష్టములేక కలిగె శ గోవింద! హరి!

యనుపమభవదనుకంపయె, గనుక భవద్దర్శనమునశకంబె మునువే. ౫౬ 155

ఆ. నీయనుగ్రహమును శ నేఁగంటి నోవిభూ!, వరము లడుగుమంటి శ వరసి నేను
దురభిమానవర్జితము వివేకులు కోరు, నట్టి యుష్మదున్న శాంఘీనేవ. ౫౬౫

క. వరముగఁ గోరెద నింకొక, వర మడుగఁ దలంప నార్యవహ్యం డెవఁడే
నురుముక్తిదుండ వగు నీ, కరుణకుఁ బాత్రుండె యగుచుఁ శ గాంచనచేలున్.

క. నినుఁగాంచి యాత్మకుఁ బంధనమగు వేటొక్కవరముఁ శ దాఁ గాంక్షించుక?
గనుకం బరమేశా! యో, వనజాక్షా! నాదుకాంక్ష శ వరుసఁ దెలిపెదన్. ౫౬౧58

సీ. సత్త్వరజస్రమశ సంజ్ఞికగుణముల కనుబంధములయిన శ యట్టిధర్మ
మైశ్వర్య మరిజనాహంకృతి మారణముఖరూపములునయి శ పాలయుకామ
ములఁ బాఱఁద్రోలి యిశ్ముల నిరంజనుఁడును బ్రాకృతగుణసమవాయ శూన్యుఁ
డగుట నిర్గుణుడనశ్రదగి సజాతీయ విజాతీయభేద మేరచందమునను

తే లేక యద్వయుఁ డనువేరు శ ప్రాకటముగ

నొంది జ్ఞానఘనుం డయి శ యొప్పి వరమ

పురుషుఁ డనుసద్యశంబునఁ శ బొలిచి యలరు

నట్టి నిన్ను శరణ్య నే శ నాశ్రయింతు. ౫౬౧

159

చ. అని వచియించి భోగముల శ నాదృతిమీఱఁగఁ బొందు మవ్వలఁ

ఘనతమముక్తి హస్తతలగంబె యగుకొగద యంచు నింకనుం

దను వరముల్ గొనందగు విధంబున నెంచఁగఁజేయఁ బూనునో

యని మది నెంచి యిట్లనియె శ నాముచుకుందుఁడు భక్తిమీఱఁగన్. ౫౬౧ 160

మ. చిరకాలం బొగిఁ గర్తవాసనలకుం శ జిత్తంబు సంతప్తమై

పరఁగంగా ననుతాపముల్ కలుచి నొంపం జిక్కి పట్నంఖ్యభీ

కరులౌ సంతరపుల్ చెలంగి మిగులం శ గాఢింప నోడింప నె

క్కరణిం జాలక శాంతిలేక మది నిశ్కం బెంతయుం గుండంగన్. ౧౫౪ 161

చ. శరణద! యోపరాత్మ! గురుసంస్మృతిభీతిని బాపజాలి యీ
శ్వరతఁ జెలంగి సూన్యతము శ వర్షముగా నమరంగ నెల్లెడం
బరఁగెడు నీపదాంబుజము శ భక్తిభరంబున నాశ్రయించితిన్
నిరతిని దీవ్రకష్టములు శ నిర్భరరీతి నలంపఁ గుందుచున్. ౧౫౬ 162

క. నిను నమ్మియున్న నన్నున్, గొని కావు మటంచును ముచుకుందుడు ప్రార్థిం
చిన నాలకించి శ్రీహరి, యనియెం గరుణాబ్ధి యనెడునాఖ్య తగంగన్. ౧౫౯

1తే. సార్వభౌమ మహారాజ శ సద్వరముల
గోరుమా యని పేరాసకొలుప నెన్ని
భంగులం బ్రోత్సహించినఁ శ బరవశంబు
గాక కామహతంబునుగక మనసు. ౧౬౪ 164

క. విమలము దృఢమూలమునై, యమరెను; నినుఁ బ్రోత్సహించు శ టాశాపాశౌ
ఘమునం జిక్కి ప్రమాదము, క్షమఁ గాంపక యుండఁజేయఁగ నని తలఁచుమా!

క. అదియేటి పరిక్షయొ యనియెదవేమో నిశ్చలమయి శ యెసఁగెడు భక్తిన్
మది భాసిల్లఁగఁ నగు వా, రెదియే గామంబు బుద్ధి శ నేఁదఁ దలఁచినన్. ౬౧

క. ఒక్కయెడనైన దానికిఁ, జిక్కకయుందురు; తలంప శ క్షీతివరా! వె
మక్కువఁ బ్రాణాయామము, లక్ష్మరణిం దగినసాధనా వళిఁ గొనుచున్. ౬౧౪

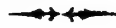
క. మనసు నియమింపఁబూనిన, జను లెల్ల మదీయభక్తజాలమ్మనఁ జే
రనివారయైన వాసన, యనునది క్షీణింపకుంట శ నవ్విషయాళిన్. ౬౨ 163

క. మరలం జ్రేమింతురు నూ, ధరణిం గనుపట్టుచుండుఁ శ దద్వాంఛలు; భూ
వర వర్య! నీవు పునసును, స్థిరముగ నాయందునిల్చి శ చెందినవేడ్కన్. ౬౨౪

క. ధరణిఁ జరింపుము నిత్యము, నిరపాయం బైనభక్తి శ నీకుఁ గుదురుఁ బో
పరమేశుఁడ నగునాయం; దురుతరకరుణ వరంబు శ నొసఁగితి నిట్టుల్. ౬౩

చ. జనవర! నీవు పూర్వ మొగిక్షత్రియజాత్యుచితైక ధర్మముం
గొని మృగయాదిమార్గములఁ శ గొంకక భూతములన్ వధించి తీ
వనుపమ మత్పదాంబుజ సమాశ్రయణంబున నిష్ఠఁబూని చి
త్తనియతి యొప్పు సత్తపము శ తప్పుక చేయు మఘంబు దూలెడున్. ౬౪ 171

శీ. మనుజేంద్ర! నీవు రాఁగల, జననంబున భూతవితతి శ సౌహార్దముగ
ల్లిన బ్రాహ్మణుండవైన, న్ననువుగఁ బొందుదు వటంచు శ నానతియిచ్చున్. ౬౫

1 “సార్వభౌమ మహారాజ మలిక్తే విమలాశ్రితా.” అని మూలము. “సార్వభౌమేష్వరీ మహారాజ.” అని టీక. 2 “జన్మన్యంతరే రాజన్ సర్వభూతసుహృత్తమః, భూత్వాద్విజవరత్వంవై నామువైష్వరీకేవలమ్.” అని మూలము.

ఏఁ బదిరెండవయథాయము.

జరాసంధుడు ప్రవర్షణిగిని గాల్పుట. ౨

క. అనితెలివి పరీక్షిత్తను, జనపాలున కిట్లుతెలివె శ సాధునృపుం డై
తనరు శుకయోగి! వినుమా, వనజాక్షుం డిట్లు కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౪ 178

క. అనుమతిచేయఁగ నిత్యైక్యకునివంశము కీర్తివెలయఁ శ గోరి జననమొం
దిన ముచుకుండుండు శ్రీకృష్ణునకున్ వలగొనుచు మ్రొక్కినూత్న తనురుచిన్.

తే. తాఁ బరుండిన గుహనుండి శ తరలె; నంత

మానవులు పశుతతియుఁ బ్రతాననీవ్ర

జము వనస్పతిగణము హ్రస్వమ్ములైన

యాకృతిగాంచి యుండుట శ యతఁడు చూచి. ౧౪

175

క. కలియుగ మానన్మం బని, తెలిసికొనెం గానఁ దానుదీచికి జనఁగాఁ

దలపోసి పోయె; ధీరత, వెలయన్ నిస్సంగుడగుచు శ విమలాత్మకుఁ డై. ౨౪

క. గతసంశయఁడై తపమున, వితతశ్రద్ధయు జనింప శ విష్ణుండగు న

చ్యుతునందు మనసుఁ జేరిచి, మతి శాంతివహింప గంధమాదనమునకున్. 3

క. అరిగి యటనిల్చి పూర్వము, నరనారాయణు లనంగ శ నారప్రదులై

పరమముసీంద్రులు నయితగు, నిరుపము లేఫలమునందు శ నిల్చిరో యందున్. 3౪

తే. బదరికాశ్రమ మననొప్పి శ పరమపావ

నమయి తగుచోటఁజేరి ద్వంద్వముల కోర్చి

శాంతుఁడై గోపికారాధ్యు శ సకలనాథుఁ

దపముచేత నారాధించె శ దగినవిధుల. ౪

179

చ. హరియును గందరంబు విడి శ యామధురాపురి కేగుదెంచిని

ర్భరబల మొప్పుఁగా యవనుపంపున ముట్టడిసల్పియున్న భీ

కరులను క్లేచ్చయోధులను శ గ్రన్తనఁ జంపి తదీయవిత్తమున్

ద్వరగనె ద్వారకాపురికిఁ శ దా నొగి జేర్చెను వేడ్కసంధిలన్. ౫

180

నీ. శ్రీకృష్ణభృత్యులు శ చెలఁగి తద్దనమెల్ల గోవులపైనిడి శ కొంచుబోవు

చుండఁగా, నత్తటి శ నిండువేడుక జరాసంధుడు పూర్వపురజందముననె

యిరువది మూడన శ నెఱగుసంఖ్యలఁ దగు నతౌహిణులఁగూడి శ యనియొనర్పు

నుత్సుకంబున వచ్చె; శ నుద్ధతునిన్ జరాసంధుని గని వాని శ పై న్యవేగ

తే. మును విలోకించి యావదునెనిమిదవన

మరమునందు మనుష్యులమాడ్కి జేష్ట

లనుగనంబడఁ జేయంగ శ మనసు లొక్క

చందమున నొప్పు రాముడు శ చక్రధరుడు. ౭

181

- చ. మనమున లేనిభీతిగొనుమాడ్కిఁ బలాయన మిచ్చుగించి; రా
వనరుహనేత్రు లాయవనబాహుసమాజ్జిత విత్తమెల్ల నొ
య్యన విడి పద్మపత్రముల శ యట్టులు చెల్వగు పాదముల్ రణా
వనిని గనంబడం బరుగువాటిరి చూపటు లద్భుతంపడన్. ౮ 182
- ఆ. వెక్కుయోజనంబు శ లొక్క మొగిం బాఱ
మాగధుండు వారిమహితశక్తి
నెఱుంగ కట్లు పాటుకొంచి నవ్వుచు నైన్య
ములనుగూడి తఱిమె శ ముగ్గు డగుచు. ౯ 183
- క. ఆరామకృష్ణు లివ్విధి, దూరము పరుగెత్తి యలపుతో విశ్రాంతిం
గోరినయట్లు ప్రవర్షణ, భూరిమహీధ్రంబు నెక్కి శ పోయిరి వేడ్కన్. ౧౦
- క. భగవంతుండు పర్జన్యం, డగవర్యముపైన నిత్య శ మతివృష్టిని బూ
న్కిఁ గురియుచుండు మహోత్తుం, గ గిరింద్రముదాని నెక్కఁగా దహనార్చుల్.
- క. తముబాధింపక యుండెడు, ఊమాధవుని యత్ను మెల్లఁ శ గడు వృథంబొ
నమరుల కార్యము ఫలవం,తమె యగునని తలఁచె బురుషతల్లజుఁ డంతన్.
- క. దానినె గోమంతంబని, మానవు లొకకొంద ఱుండు శ మాగధుఁ డగభూ
జానిపయిఁ దత్పదాంకము, లొ నెలవులఁ గనియె గాన శ నట వారుంటన్. ౧౦౫
- చ. తనమది నిశ్చయించి గిరితల్లజమం దెట వారుదాగిరో
కనుఁగొనఁ జాల కాగ్రహము శ కన్నులఁగప్పుఁగ నింధనంబులఁ
దనివి చనంగఁ బేర్చి నలుదట్లను వప్పిఁ దగిల్చి కాలె; నా
జనపతియత్ను మెల్లఁగని శ సారసనేత్రుండు రాముఁ డత్తఱిన్. ౧౧ 188
- నీ. పర్వతతటములు శ పావకజ్వాలల దహింపఁబడుచుండఁ శ దత్తణంబ
పదిపైన నొకసంఖ్యఁ శ బరఁగుయోజనములయంత యెత్తునఁదగు శ నద్రినుండి
లాఘవం బేవార శ లంఘించి మాగధునకుఁగాని వానినేనలకుఁ గాని
కనరాక యుండంగఁ శ గడచి యదూ త్తము లంబుధిపరిఖచే శ నావృతమగు
- ఆ. ద్వారకాపురంబుఁ శ జేరిరి; వారండు, దగ్ధులై రటంచుఁ శ దలచి రిత్త
గొప్ప బలములెల్లఁ శ గొలువంగ మాగధుఁ, డాత్మ దేశమునకు శ నరిగె నెలమి.
- క. ట్టానాథ! పరీక్షిత్తూ!, వీనుల కింపైన యవలి శ విష్ణుచరిత్రం
బాస ర్తదేశనాయకుఁ, డై నెగడెదురై వతుం డహార్యబలుం డొ. ౧౧౫ 190
- క. పరమేష్ఠియాజ్ఞ నాతఁడు, వరపుత్రిక రేవతియనఁ శ బరఁగెడు దానిఁ
హరి సోదరునకు రామున, కురుముదమునఁ బత్ని గాఁగఁ శ నొసఁగె నటంచున్.
- చ. *మునుపె వచించినాఁడఁగద శ పూజ్యతముండు విదర్భనాథుఁడై

* “వైదర్భిం భీష్మకనుతాం శ్రీయోమాత్రం స్వయంవరే” అని మూలము.

యనఘుడునైన భీష్మకుడు శ నా జగదీశ్వరి యంశభూతయా
తనసుత రుక్మిణికి హరికి శ ధర్మసతీమణిగా నొసంగఁ జా

లిన గురుభాగ్యముం గనియె శ లీలసరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. ౧౬ 192

చ. సరసిజనేత్ర రుక్మిణిని శ సాల్వుడు మున్నగు చైద్యపక్షపా
తరతిఁజెలంగు భూపతులు శ తన్నుఁ గనుంగొనుచుండఁగా స్వయం
వరమున వైరులం గెలిచి శ బాహుబలం బలరారఁగా సుధా
గరుడుడు తెచ్చినట్లుగనె శ నైకొని వేడుకఁ బెండ్లియాడె దాన్. ౧౭ 193

చ. అని విని యాభిమన్యుడును శ నార్యవరా! భగవంతుడైన యా
వనరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ వారిరుహానన భీష్మకాత్మజ
వనితలమిన్న రుక్మిణిని శ భవ్యమనస్కును రాక్షసాహ్వయం
బునఁ దగుపద్ధతి గొనియె శ భూరిబలంబున నంచు వింటి మున్. ౧౮ 194

క. భగవంతా! శుకయోగీ, శ! గణింపఁగరాని పౌరుషమునం దగునా
భగవంతుడు శ్రీకృష్ణుడు, మగ ధేశ్వరముఖ్యువైరి శ మండల మెల్లన్. ౧౮౫ 195

క. తనునొంపఁ బ్రయత్నింపం, గను వారి జయించి యొకఁడె శ కన్యారత్నం
బును గొని తెచ్చెనొ యావిధ, మును విన నే గోరువాడఁ శ బొందుగఁ జెప్పమా

చ. పరమపవిత్రముల్ వినఁగఁ శ బాడఁగఁ బుష్పరసంబుపోల్కిగా
సురుచిరముల్ శ్రుతిద్వయికి శ శుభ్రము లెంతయు లోకపాపసం
హరణచణంబు లెన్నఁ బరమాత్మని దివ్యచరిత్రముల్ నిరం
తరము శ్రుతంబునం గల యుదారసుఖంబు నెఱుంగువాఁ డిలన్. ౨౦ 197

చ. వినివిని తృప్తినొందు? నవి శ వింతలుగా మఱి కొత్తకొత్తలై
యనుపమశర్మదంబులయి శ హారితరంబులు నై చెలంగుఁ గా
వున వినువేడ్కయే మిగులఁ శ బొల్పుచునుండును యోగివర్య! యా
వనరుహనాభుగాథలను శ వర్ణనచేయుమ యింకనుం దమిన్. ౨౦ 198

— రుక్మిణి క ల్యా జ ము. ౨ —

చ. నరపతి యిట్లు సంతసమునం దనుఁ బ్రశ్న మొనర్పఁగా మునీ
శ్వరుఁ డిటుపల్కె; బూర్వ మొకశ్చోపతి భీష్మకనామకుండు ధ
ర్మరతుఁ డుదారుఁ డుండె జనసామాన్యుఁ డతండు విదర్భదేశముం
బరినుతిఁ గాంచ నేలె నలసపార్థివవర్షుడు పంచపుత్రులన్. ౨౦౫ 199

చ. కనియెను వారివెన్క నొక శ కన్నియగల్గెను సుందరాననం
బున వెలుగొండె బుత్రుతతిఁ శ బూర్వుడు రుక్మిణి వాని వెన్కనే
జని గనువాడు రుక్మరథసంజ్ఞుడు తత్సహజన్మఁ డయ్యెఁ జే
రను ధర రుక్మ బాహువన శ రమ్యతనూరుచి నొప్పి రెల్లరున్. ౨౦౫ 200

సీ. దుక్త కేశుఁడు మఱిరదక్తమాలియు వానితరువాతి వారైరి యతనయపంచ
కమునకుఁ దర్వాతఁ యగన్నియ జనియించె; నాడుక్తిణియు స్వగృహమున కప్పు
డప్పుడు వచ్చెడునట్టి మహాత్ములు శ్రీకృష్ణమూర్తివౌ యశ్రీసురూప
వీర్యగుణంబుల యవేడ్కమై వర్ణింప విని విని యాముకుండునినె తనకుఁ

తే. దగినప్రాణేశునిగ నాత్మఁ యదలఁచె నవ్విధముననే కృష్ణమూర్తియుఁడనను గాన
వచ్చుమానులు భీష్మకుంఠరకుమారి, వర్ణనముచేయ నాలించి యవనితమిన్న. ౨౩౪

చ. అనుపమబుద్ధి, లక్షణము యలఱియుదారత, హరిరూపశీ
లనిఖిలసద్గుణంబులఁ జేలంగుట నెంతయు శాత్త్వ నెన్నియే
తన కనురూపయాట నిల యదారనుగాఁ గొన నిశ్చయించె; నె
మనముల నిర్వు రిట్లుగ సమానలసత్ప్రమదంబు నొందఁగన్. ౨౪ 202

ఉ. త్వావరుబంధువుల్ పాలఁతఁ యజక్రికి బత్నిగనీయ నెన్నఁగా
నావిధ మాలకించి హరియందు విరోధముగల్గియున్న భీ
ష్మావనిపాలు నగ్రసుతుఁ యడై తగు రుక్తియుఁ జైద్యుడై మహా
శ్రీవిలసత్ప్రభుం డగుటఁచే దనచెల్లెలి కెన్నఁ దుల్యుడౌ. ౨౫ 203

౧చ. అని మది నూహచేసియె ప్రయత్నము చేయుచునుండె నవ్విధం
బును నిలువంగఁజాల కొక యపాలిక భీష్మకుం డూరకుండె; గృ
ష్ణునియెడ నేయపాంగములరజొన్ని చెలంగెడు రుక్తిణీసరో
జన యన యవ్విధం బెఱిగి యస్వాంతము మిక్కిలి దూల నార్తయై. ౨౯ 204

శా. మందాక్షంబును వీడి యింక నిట నేమాత్రంబు సంకోచ మా
త్మం దా వొంది యెసంగఁజేసినఁ జెడుక యమత్పూర్ణితార్థం బటం
చుం దత్కార్యమహత్త్వ మెన్ని యలకృతృష్ణ సమ్ముఖుంజేయు నూ
హం దాంతుండయి యాప్తుడై సకలవిద్యాపారగుం డౌ ద్విజున్. ౩౬ 205

౨చ. త్వరపడి పంపె గృష్ణునకు యవార్తల వేనిని దెల్పనొప్పునో
సురుచిరరీతి నేర్పి; యలఱిక్షణీసురుండును ద్వారకాఖ్యమా
పురమును గానఁబోయి హరిపూజ్యతమప్రియమందిరంబు నుం
దరతమముం గనుంగొనియె యధన్యుడనైతి నటంచు నెంచుచున్. ౩౮ 206

ఉ. ద్వారముగాచు సద్భటులు యబ్రహ్మణు నాతని నర్హరీతిగా
శ్రీరమణాంతకంబునకు యశీఘ్రమై దోడ్కొనిపోవ నందు శృం
గారహిరణ్యశీతమున యగాధముదంబునఁ గూరుచున్న యా
పూరుషవర్చ్య నాద్యుడయి యపాలెచ్చెడువాని నుపేంద్రు నాదృతిన్. ౪౨ 207

1 “తదవేశ్యాసితాపాంగీ” అని మూలము. “అనితే శ్రీకృష్ణ తద్వర్ణని. అపాంగం యస్యా
స్యా” అని టీక. 2 “కృష్ణయప్రాహిణోద్ధృతమ్” అని మూలము.

క. సర్వారాధ్యం డయ్య సు, పర్వసుతుండయ్యఁ జక్రీ బ్రహ్మజ్ఞాని నా
యర్విసుమఁ గని నంతనె, సర్వజ్ఞుండౌట శాస్త్రసరణి జరపఁగన్. ౨2౪ 208

చ. తనదగు నాసనోత్తమముఁ ధత్తుణమే విడనాడి ప్రీతిమైఁ
జని కొనితెచ్చి భూమిసురసత్తమ! యిచ్చటఁ గూరుచుండుమా
యని నిజవీరసంస్థితుని ధనాతనిఁ బూజలఁ దన్నెఁ దన్ను నా
యనిమిషకోటిపూజల మహాదృతిఁ దన్నెడు నట్టిరీతిగన్. ౨౨ 209

చ. ధరణిసురోత్తముండు ప్రమదంబునఁ జక్క భుజించి విశ్రమిం
పరహితపాపులౌ జనులపాలిటి దేవమహిమంబు శ్రీ
హరి మెల్ల మెల్లజేరి మృదులత్తకరంబులఁ దత్పదంబు లా
దరమున నొత్తుచుక బలికె; ధారణినిర్జరవర్య! చెప్పుమా. ౨౯ 210

నీ. సంతుష్టమై తగుస్వాంతంబుగల నీకు మానసియులకు సమృతముగాఁగ
నలరు ధర్మమృది యనతికష్టమున వర్తిల్లుచుండునే ధదలకుండ;
1 నెద్దియే లభించు ధ నెలమి దానం బొందునేని బ్రాహ్మణుండు విధిరిత మగు
తనధర్మముననుండి ధతలఁగఁడావిప్రున కట్టిధర్మంబె సర్వార్థములను

ఆ. గామధేను వట్లు ధ గాఁ బిండుచుండును, ధగినతుష్టిలేని ధ ధరణిసురుండు
శక్రవిహితభోగజాలమ్ము గలిగినఁ, దనివి లేక లోకతతులఁ దిరుగు. 3౦ 211

కీ. తనకు సంతుష్టిమహా, ధన మొదవిన నిస్సృజైన ధ దాపం బది స్వాం
గనిచయమున నెందేనియు, గనరాకుండంగ నిద్రఁ ధ గాంచుచుండున్. 3౨

చ. దొరకినయంతమాత్రమునఁ ధ దుష్టిని బొందుచు భూతరాజి నా
దరమున సాధుబుద్ధిమెయిఁ ధ దన్నుచు సాధుపులౌచు శాంతిచే
బరగి యహంకృతివదలి ధ భాసిలువిప్రులకే దమి నమ
స్కరణము మస్తకంబున నికామము భక్తినొనర్చు బల్కఱున్. 33 213

మ. మనుజాధీశ్వరునుండి భావుకము లోక్షదేవతేంద్ర! పాసం
గునె మీ కెవ్వనిపాలనంబున జనుల్ ధ కోర్కుల్ చెలంగఁ సుఖం
బును గాంచంగల రాన్యపుండె ప్రియుండఁ ధ బో నాకు నత్యంతముక
మనసొప్పారఁగ నాస్వధర్మరతు నే ధ మన్నింతు నం చెన్నుమా. 3౪ 214

క. చను దెంచినారు మీరే, జనపదములనుండి! యిట్టిజలనిధిదుర్గం
బును దాఁటి యిచటి కేతెంచినకార్యం బెట్టిదో వాచింపుము ప్రాజ్ఞ! 3౪౪

ఉ. వచ్చినకార్య మిట్టిదని ధ వల్కఁగ నయ్యది యుక్తమేనియే

1 "సంతుష్టో యర్హి పక్షే త్రాప్తాణోయేనకేనచిత్" అని మూలము. 2 "అసంతుష్టాః సర్వ
జ్ఞానానాపృక్ష్యసి సురేశ్వరః, అకించనోఽపి సంతుష్టశ్చే సర్వాంగవిజ్వరః" అని మూలము.

మిచ్చుఁ దలంచినచ్చితివా ! యేర్పడఁ దెల్పుము భూసురోత్తమా !
పొచ్చెములేక చేయుదుము ! భూసురకార్యముఁ దీర్పుటన్న నో
ముచ్చటగాదె మాకు ననిమోమున సుస్థిత మంకురింపఁగన్. 3౫. 216

క. మానవదేహము లీలఁగఁ, దానే కైకొనుచు లోకతత్త్వ మెఱిగి న
త్పాలకుఁ డగుపరమేష్ఠియు, నీలాగున నడుగ విప్రుఁ డెంతయుఁ బ్రీతిన్. 3౬

మ. తనదౌ నాగమనంబు రుక్మిణిమనః స్తత్త్వంబునుం దెల్పి యి
ట్లను వైదర్భివచించినట్టివిధ మాశ్రయ! చక్క నాలించి యే
పనిచేయందగు నంచుఁదోచునొ; యెటో ! భక్తార్థినిం బొపుటో;
వనజాక్ష! తలపోయవయ్య మదిలోఁ ! బత్త్రం బిదే చూడుమా. 3౭ 218

క. అని పత్రికఁ జదువఁగ న,వ్వనజాయతనేత్రు నాజ్ఞాపడసి మొదలిడె
వినుమా ! త్రిభువనసుందరి! విస మోదం బిడెడునీదు ! విమలగుణంబుల్. 3౮

నీ. ఆలకించెడు వారికా కర్ణరంధ్రము లనుద్వారములమూలముననె లోనఁ
దగఁ బ్రవేశించి హృదయగత తాపంబు హరియించుఁగద యట్టివౌ భవత్సు
గుణములనుక; దమకొర్కి దీఱఁగఁ గనువారినేత్రములకు ! వాంఛితార్థ
ముల ఫలింపఁగఁ జేయుఁముగ్ధభవద్రూపమును విని విని నాదుఃఖము లజ్జ
తే. వదలి నీయందె యాసక్తి ! వఱలె; నీదు
మహిమ మెక్కడ? కులరూప ! మహితశీల
ములను వెలసియు నించక ! తెలియఁజాల
నట్టి నేనెంత! యని యెంచదయ్యె మనసు. 3౯ 220

*క. కులకన్యల కీర్తైర్యం, బొలయుట తగునే యటంచు ! నోయచ్యుత! లోఁ
దలఁడుము; ముకుందా ! గుణముల రూపముచేత శీలమున సద్విద్యన్. 3౯౪

క. ధనవృద్ధిచే వయస్సున, ననుపమతేజంబుచేత ! నాత్మసమానుం
డనఁజను వాని మనోహరుఁ, గని గొప్పఁదనంబు ! భృతియుఁ ! గమ్రకులంబున్.

క. కలిగి న యేసీమంతిని, యిలఁ బతిగ వరింపకుండు! ! నృహరీ! నరలో
కలితి నునుఁ గోరుట ని, మ్ముల నెన్నఁగ నర్హమె యగుఁబో మహితాత్మా!

చ. కనుకనె ప్రాణనాయకునిగా వరియించినదాన నోవిభూ !
వనజదళాక్ష! పెంపెసఁగువాంఛ మదాత్మ సమర్పణంబు చ
క్కనివిధిఁ జేసితిక; ద్వరగ ! గాఢకృపం జను దెంచి నన్ను భా
ర్యుగ బరిగ్రహింపుము; మహాత్మ! రవంతయు నాలసించినన్. 3౯౫ 224

* “కా త్వా ముకుంద మహాతీ కులరూప శీలవయో ద్రవిణాధామభిః” అనిమూలము. “అహా
కులకన్యానా మిదమతి భార్వ్యమితి మాళంకీరిత్యాహః; అను దానిభావ మిందుఁగలదు.

1. హరిభాగం బనియుంచినట్టి బలినికా శ హర్షంబునకా గ్రోష్టు వె
క్కరణిం గైకొను నట్లు వీరవరవిఖ్యాతికా గడుం గ్రాలు నీ
తరుణీరత్నము నన్ను నీచుడగు చైతన్యవరుం డే డైటకా
హరియింపకా వడి వచ్చి ముట్టు నటులొ శ టర్షంబుగా దారయన్. 3౯ 225

2. పనియది సాగకుండునటు శ పంకజలోచన ! చేయుమా దయకా
జని మును నేను బూర్తమనుసంజ్ఞఁ జెలంగుతటాకకూపము
ఖ్యనియతకార్యముకా మఱి మహాధ్వరరూపత నొప్పు నిష్టముకా
గనకముఖప్రదానములఁ శ గ్రాలెడు దత్తము శాస్త్రరీతిగన్. 3౯ 226

నీ. ఒనరించి మఱియు మహాత్తమదీర్ఘయాత్రాదుల నొప్పు నియమములఁ దగు
నట్లుగాఁ గృచ్ఛ్రీచారద్రావణాదికములఁ దగు వ్రతంబును, దేవధరణిదేవ
గురుపూజనంబును శ గోరి యొనర్చితి నేని యింకనుగల శ మానసీయ
భగవదారాధన శ ప్రముఖ కార్యంబుల నొనరించితి నయేని శ యుద్యమమున

తే. నాగదాగ్రజుడే వచ్చి శ యర్హరీతి
నాకరంబును గ్రహించుచుఁగాక మఱియు
నన్ను దమఘోషసుతముఖుల్ శ కన్ను లెత్తి
యొనఁ గనకుండుగాక పుణ్యతలి శక్తి. ౪౦ 227

చ. నిను దమఘోషసూనునకు శ నెమ్మి నొసంగిరిగాదె బంధు; లిం
క నిపుడు నేను జేయఁదగుకార్య మదేమియొ యందువేమొ నా
మనవిని బ్రీతిచే విను మహమానుషశక్తివి నికా జయింప నె
వ్వనికి నశకృష్ణమాటను శ వివాహము రేపని నిశ్చయించుటన్. ౪౦ 228

చ. ఒరు లెవరే నెటుంగనటు శ లోపరమేశ్వర ! నీవు నైనికో
త్కరపతిసంయుతుండవయి శ క్రాలుజరాసుతముఖ్యనై న్యముం
ద్వరగఁ గలంచి భీతిగొని శ వాఱగఁజేయుచు రాక్షసాఖ్యమై
పరఁగు వివాహపద్ధతిని శ బొరుషశుల్క ననుకా గ్రహింపుమీ. ౪౧ 229

తే. పెండ్లియాడుము శత్రుల శ పీఠ మడఁచు
టద్ది యటులుండనిమ్ము; మీనాక్షీ ! యంతి
పురమునందున్న నినుఁగొని శ పోవుతఱిని
బంధు లడ్డుపడంగఁ జంపక యదెట్లు. ౪౧ 230

1 “మవీర భాగమఖి మర్కటుచైతన్య ఆరాధోమాయువస్త్వగవతేర్పలిమంబుజాక్ష” అని మూ
లము. 2 “శూరైష్టే దత్తనియమ వ్రతదేవ విప్రగుర్వర్పనాదిభిరలంభగవాన్ పరేశక” అని మూలము.
“శూర్తం కూపాది. ఇష్టం అగ్నిహోత్రాది. దత్తం హిరణ్యాదిదానం నియమస్తీర్థాటనాదిః. వ్రతం
కృచ్ఛాది” అని వ్యాఖ్య.

*చ.నినుఁ గొనిపోవవచ్చు? నని శ నీరజనేత్ర! వచింతువేమొ చ

క్కనిది యుపాయ మొండలరుఁ శ గాన వచించెదఁ బెండ్లి నాటికిఁ
మునుపటి నాఁడు మంచుమలపుత్రిని గొల్వఁగఁ బెండ్లి కూతు రొ
య్యనఁ బురబాహ్యసీమఁ గలయంబిక యున్నెడ కేగి భక్తితోన్.

231

తే. అంబఁ బూజించు టనెడుసదాచరణము

కలదు; కులదేవయాత్ర నాఁ శ బిలువబడెడు

నదియు, నాచారమును దాని శ ననుసరించి

వత్తు నంతిపురింబాసి శ వారిజాక్ష. ౮౨

232

క. సమయం బదియే ననుఁ గొని, యమరులు మెచ్చంగ నరుగనర్హము నిర్బం

ధమిదింత యేటికొ? యనర్థము లెన్నియొ గల్గు దీనఁ శ దప్పపు తలఁపన్. ౮౩

తే. ఖ్యాతగుణకర్తృఁడౌజైద్యు శ డీతటి నతఁ

డర్తుఁ డగునుగదా యంచు శ ననెదవేమొ

యంబుజాయతలోచనా! శ యాత్మ తమముఁ

బాపుకొనుటకు మానాభుభంగి సతము. ౮౪

234

చ. ధరణిగలట్టి సాధుజనతల్లజు లెవ్వని దివ్యపాదపం

కరుహరజంబుఁ గోరుదురొ శ కంజభ వార్చిత! యట్టిసీమనో

హరకరుణావిశేషముల శ నందఁగ నోచనిదాన నైనచో

నిరతిని నామనంబునను శ నిన్నై తలంచుచుఁ బూన్కిమీఱఁగన్. ౮5

235

చ. వ్రతము లొనర్చి నాదయినవర్షము స్రుక్కఁగఁ బ్రాణరాజి య

ల్లై తనుత నొందఁగా విడుతు శ నీయది సత్యము కృష్ణ! మాధవా!

శతజను లెత్తియైన నిను శ సమృద్ధిభర్తగఁ గాంచుదాన నే

వితముననైన రుక్మిణియుఁ శ బెండ్లియగున్ నిను నంచు నెన్నుమా! ౮6

236

చ. అనుచుఁ బరించి విప్రవరుఁ డాకమలేక్షణుఁ గాంచి యింక ని

ట్లనియె యదూర్ధ్వహ! యివె రహస్యముగా వచియింపు మంచుఁ దె

ల్పిన నుడు లానుపత్రమును శ ప్రితిగఁ దెచ్చితి నీకు నిచ్చిఁక;

గనుఁగొనినాడ; వింక నెదిశకార్యమొ చక్కఁగ లోఁ దలంపుమా! ౮7

237

చ. తలచి ఫలించులాగున ద్రుఢతంబుగఁ గార్యము చేయఁబూనుమా;

జలరుహనేత్ర! కష్టపడఁచందముఁ గాంచినవాడ నౌట దు

ష్టులు చెలరేగుచుంటఁ గనుఁచున్ వగ నొందినవాడ నౌట ని

ప్పులుకుల విన్న వించితి నుపాయము చెప్పఁగ నేవలంతినే. ౮౮

238

ఏ బ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

❀ శ్రీహరి రుక్మిణిబెండ్లియాడఁ బ్రయాణమగుట. ❀

- చ. అని వచియించి యాశుకమగహర్షి నృపాలున కిట్లుతెల్పె; నో
జనవర! యవ్వలం దగినశక్తిచరిత్రముఁ దెల్పువాడ; నా
వనరుహనేత్రుఁ డిక్కరణిఁ బ్రాహ్లాదవర్యుఁడు రుక్మిణీప్రియో
క్తినిచయమాలకించి తన శ కేలను విప్రునికై గ్రహించుచున్. ౧ 239
- క. దరహాసమొప్పు నిట్లను, సరసిజముఖరీతి నాదుఃస్వాంతమ్ము నిరం
తర మలరెడు రుక్మిణిపై, ధరణీసుర! నిద్రలేదు శ దానన్ నాకున్. ౧౪ 240
- క. క్షుపయెల్లఁ బుట్టు నెట్లొ, నృపతికుమారుండు రుక్మి శయంతయు ద్వేషం
బు పరఁగ రుక్మిణి నాకిచ్చుపనిని వారించి చేయుచోప్పు నెఱుఁగుదున్. ౨ 241
- మ. నరపాలాధములన్ రణాంగణమునన్ శ దర్పంబునం జెండి యా
యరణిన్ జక్కమధించి యగ్నిగోనున శట్టాసుందరిన్ సుంత యె
క్కరణిం గాంచిన దోషమే కనని యంగశ్రేణిఁ జెల్వారుమ
త్పరఁ దోడ్తెచ్చెన నమ్ముమా యనుచు నోపుం బల్కి స్వాంతంబునన్ 3 242
- చ. తనదుప్రతిజ్ఞఁ దీర్పఁగ నితాంతము పట్టుదలం జెలంగి యా
దనుజనిఘాదనుండు వనితామణి పెండ్లిముహూర్త మేర్పఱిం
చిన విధమెన్ని సారధిని శ జెచ్చెఱుఁ బిల్చి జవంబుమీఱునృం
దనమును బూన్పుదారుక! యశనన్ హరియానతి మాళిఁ దాల్చుచున్. ౪ 243
- తే. శై బృసుగ్రీవమేఘపుష్పకవలాహ
కము లనంబొల్పు వాజివశర్యములఁ బూన్చి
యరద మాయత్తపఱచి మురారాకడకుఁ
దెచ్చి నిలుచుండెఁ గై మోడ్పు శ తేటపడఁగ. ౫ 244
- మ. తనమ్రోలం దగుస్యందసంబు హరియుం శ దా నెక్కి విప్రోత్తముం
డును దోనెక్కఁగ వాహనంబులు కడున్ శ నూత్నోత్సవం బొప్పుగాఁ
జన నాన ర్తమునుండి రాత్రినొకటన్ శ సంతోషమొప్పున్ విద
ర్భను జేరంజనె; గుండినాధిపతి పుత్రత్రన్నహలోలాత్తుఁ డై. ౬ 245
- తే. తా స్వతంత్రించి చేయంగఁ శ దలఁచనట్టి, వాడు గావున శిశుపాలుఁ శ డీడు రుక్మి
ణికి నటం చీయఁగా నెంచినగమవరముఁ, జక్కఁ గై నేయఁగాఁ బంచితక్కుపనుల.
- క. త్వరగా నొనరుపఁ బంచెను, బరిణయ మాసన్నమగుటఁ శ బార్ధిపునాజ్ఞన్
శిరములఁ దాలించి సేవకు, లరుదుగఁ గై చేసి రాపురరాంతర మెల్లన్. ౭ 247
- సీ. మార్గాళిరథ్యల శ మహితవత్సరములఁ జక్కఁగా నూడ్చి వాసనగలట్టి
జలములు చల్లరి శ చారువిచిత్రధ్వజములఁ గేతనతోరణముల నెల్ల

తావులఁ గైచేసి శ రావిధంబునఁ బురమంతయు శృంగారవంత మగుచుఁ
జూడఁగాఁ దగియుండె శ సుదతులు పురుషులు పుష్పహారములఁబూన్కిదాల్చి
తే. కలవము లలంది రత్న సంగభవితభూష
ణములు ధరియించి వెలలేక శ యమలములయి
తనరు నంబరములఁ గట్టి శ కనుఁగొనంగఁ
దగినయ ట్లుండి రెంతొ ముదంబుపొదల. ౯

243

క. భవనవరములు నగురుధూ, సవాసనల నొప్పించుండె: శ బార్ధి వవర్యుం
డవలం బితృదేవతలకును విబుధులకు భూసులకునుక భక్తి మెయిన్. ౯౪

క. సవిధిగనర్చనలిడి శు, భ్రవస్తువారంబు వెలయ శ బంధురత్న, ప్రిక్
సవరించు భోజనం బిడి, నవవధువునకును శుభం బనారత మొందన్. ౧౦

1 ఆ. స్వస్తివాచనంబు శ ధ్యాయవర్యులు, చేమఁ దృప్తి నొందెఁ న్నాయరీతి
న్నాతయగుచుఁ బెండ్లి సమయమునం గట్టు, కొనఁగఁదగిన సూత్రమునుధరించి.

సీ. మూల్యమింతని పల్కఁబోలని నూతనవస్త్రయుగ్మముఁదాల్చి శ భాసమాన
భూషణంబులచేత శ భూషితయై యొప్పుసుదతి రుక్మిణి గన్య శ శోభనాంగి
నలరించి రాభీష్టశకాజ్ఞఁ జేడియలెల్ల నంత బ్రాహ్మణవర్య శ లర్హరీతి
సామర్థ్యజుర్వంత్రసమితి రఘోబంధనమను కృత్యమున శ నాతిమిన్నఁ

ఆ. పెండ్లికిఁ దగినట్టివిధమున నలరించి, రటఁ బురోహితుండు శ పటుతరమగు
నయ్యధర్మవేద శ మంతయెటుంగును, గాన శభటశాంతిఁ శ బూనిచేయ. ౧౨

క. తలపోసి యుచితమంత్రంబుల హోమముచేసె; నంత శ భూషతి విధివే
త్తలలో నగ్రుడుగావున, నిలామరోత్తములఁ బిల్చి హేమముఁ దగన్. ౧౩

క. శ్వేతము నమూల్యవస్త్ర, వ్రాతము గుడమిశ్రితముగ శ వజ్రులతిల సం
ప్రీతిగ నొసఁగెను గోసం, ఘాతము దానంబుచేసె శ గ్రహశాంతికి నై. ౧౩254

చ. తనసుత మేలుకోరి నృపతల్లజుఁ డివ్విధి నిట్లుచేయఁగా
వినయవిదుండు చేదివృధిపీపతియౌ దమఘోషఁ డచ్చటం
బనిగొని పుత్రుఁడైన శిశుపాలుని యభ్యుదయంబుగోరి మం
త్రనికరవేత్తలం బిలిచి శ తత్కృతి కర్వములొ క్రియావశుల్. ౧౪ 255

క. వరుసగఁ జేయించె; ననంతర మాదమఘోషఁడున్ మదచ్యుతిఁదగు భీ
కరదంతిసంతతులు కర్పరమాలా జాలములను శ బొల్పురథంబుల్. ౧౪౪ 256

క. వీతివరంబులు సుభట, వ్రాతంబులు గలుగునై న్యవారము కొలువక

1 “కృతకౌతుకమంగళాం” అని మూలము. కృతం కౌతుకేన వివాహస్మరణ మంగళం
యస్యాస్తామ్” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “భటశాంతి” గ్రహములను బ్రసన్నులనుగాఁ జేయు
కార్యము.

శ్రీతుండై కుండినపురి, కేతెంచె బెండ్లి వేడ్క యెంతయుఁ బొదలన్. ౧౫

ఉ. కుండినపత్తనంబు తనశకున్ సుఖవాసముగాఁ జెలంగ దో
ద్దండబలాధికండయి విదర్భుల నేలెడుభీష్మకుండు రా
ణ్డండనుఁ డాధరావతి సహస్రవిధంబులఁ బూజ్యుడౌట నా
ఖండలతుల్యుడౌటఁ గనఁగఁ జని పూజలఁ దన్ని చక్కఁగాన్. ౧౫౪ 258

ఉ. సంతస మట్టెపొంగ నొకసదృశవరంబు తదర్థకల్పితం
బెంతయు సుందరంబునయి యెల్లవిధంబుల వాసయోగ్యమై
వితగ నొప్ప నందుఁ బృథివీపతి నుండఁగఁజేసె; నంతటం
బంతముమీఱి సాల్వనరసపాలజరాతనయుల్ సనై న్ను లై. ౧౫౫ 259

తే. దంతవక్త్రవిదూరథ యధరణిపతులు
పాండ్రకాదులు శిశుపాలపక్షన్యపులు
వేనవేలుగ వచ్చి యాపీట విడిసి
రాహలిజనార్దనులకుఁ దాగరరులుగాన. ౧౬ 260

చ. హరిచనుదెంచి యాదవబలౌవృతుఁ డై హలి తోడుగాఁగ భూ
వరు తనయామణిఁ బలము యవధిలఁగా హరియించునేమొ భీ
కరబలయుక్తి మార్కొని నిశకామము విక్రమ మొప్పుచుండ సం
గర మొనరించి చైద్యునకుఁ యగన్నియఁ గూర్త మటంచు నెన్నుచున్. ౧౮

ఉ. ఒక్కటిగాఁగనుండి మనఁ ముద్ధతిఁ గార్యముదీర్పనౌ మదం
బెక్కిన రామకృష్ణుల జయింప నిదే సమయం బటంచు వా
రక్కటికంబుమీఱఁ జతురంగబలంబులఁగూడి వచ్చి రే
దిక్కునఁజూడఁ దారెయి యీ తీవ్రమతుల్ దగ భూవరోత్తముల్. ౧౯ 262

ఉ. నేనకొంతలేక తమఁచేరువరా నితరక్షమాపతుల్
పూనిక వచ్చి రాన్యపతిపుంగవుఁ జూడఁగ నంత భీష్మకుం
డాన్యపతీశులఁ రుచిరహర్షములఁ విడియంగఁజేసె; ని
ట్లానరనాథు లొక్కమొగి యన దొనరింపఁగఁ బూనుయత్నమున్. ౧౯౪ 263

చ. విని భగవంతుఁ డౌ హలియు యవీరవిరోధిచయంబుగూడె నా
యనుజుడౌ కన్నియఁ బలిమి యనదలుచూడ గ్రహింప నొక్కడే
చనియెను సంగరం బచట యసాగెడుచిహ్నము లెల్లఁదోచె నం
చును మది నెన్ని కృష్ణపయిఁ బొప్పడున్నేహము తన్నుఁ గ్రమ్మఁగన్. ౨౦౪

మ. చతురంగంబులుగాఁ జెలంగుబలముల్ యస్థిరోత్పవంబొప్పు రా
నతివేగంబునఁ గుండినంబున కహార్యప్రాభవంబొప్పు ను
ద్ధతశత్రుప్రతతిఁ గలంపఁ జని సోదర్యుఁ హరిం గూడె; న

చ్యుతు రాకన్ దమిఁగోరు రుక్మిణియు నాఁయుర్వీసురుం బంపి తాన్. ౨౧౫

చ. హరి యరుదెంచునంచు మది శ నాతురతం గనుచుంట శ్రీమనో
హరుడగు కృష్ణునాశయము శ నంతయుఁ గైకొని విప్రు డింకనున్
మరలి గృహంబుచేరమికి శ మానసముం దిటులెంచె; నక్కటా!
పరమకృపాపయోధియయి శ భాసిలు శ్రీహరి రాఁడు నేటికిన్. ౨౨౫ 266

ఉ. కారణమేమొ యంచరయఁగఁ గనుపట్టదు నాకుఁ బెండ్లిదా
మూరుత మెల్లియే యనుచు శ భూసురవర్షులు నిశ్చయించి రిం
కీరజనిం బురంబునకు శ నిచ్చటికిన్ హరి రాకపోవు నేఁ
గోరిక యెల్ల వ్యర్థమె యగున్ దురదృష్టమె యంచు నెన్ననా. ౨౩ 267

తే. రేయి యిది యొక్కటియె యంతఃరితముగా వి
వాహ మున్నది; దురదృష్టవంతురాల
నాదు హరిరాకతక్కిన శ నన్నదీయ
మైన సందేశమును గొని శ యాద్విజుండు. ౨౩౪ 268

చ. వనరుహనేత్రు నాశయము శ వైఖరిఁ జక్క నెఱింగి తాను నిం
కను జనుదేరఁ దే మొకొ; యకల్మషచిత్తుడు శ్రీనివాసుఁ డా
త్మను ననుఁగూర్చి శంకఁగొని శ మానెనొకొ, యిదియేటికంచు న
న్దొనఁ దగదంచు; విప్రవరుఁగూడియె తాఁ జనుదేఁ దలంచెయున్. ౨౪ 269

*క. దురదృష్టవంతురాలను, బరికింపఁగ నేను గనుక శ బ్రాహ్మణుండును రాఁ
డురుమతికి హరికి ననునిచ్చురతిం గనువాఁ డొకండుఁచూపట్టఁ డిటన్. ౨౪౫

మ. అనుకంపానిధి యామహేశ్వరుడు నోయ్యంబొప్పు నావాంఛితం
బును బూరింపఁడా? దేవియంచు గిరిరాట్పుత్రీవతంసం బటం
చును రుద్రాణి యటంచు గౌరియు నటంచున్ ఖ్యాతిఁగన్నట్టి యీ
శునిసాధ్వీమణియైన నాపయి గృహం శ జూపంగ వాంఛింపదో?. ౨౫ 271

మ. అని చింతించుచు గృష్ణమూర్తిపయి నోయ్యంబట్టె యుప్పొంగ నె
వ్వున మాశ్రీశునియందె నిల్వ నిపుడే శ మానాయకుం డేగుదెం
చిన జాడలోగనరా వటంచుఁ దనదృష్టిద్వంద్వమశ్రుదబిం
దునికాయాకులమై తగంగ మొగిచెం శ దోడ్దొనఁ బె న్వంతచేన్. ౨౬ 272

క. గోవిందు శుభాగమనం, బీవిధిఁ గాంక్షించునట్టి శ యెలనాగకు న
జ్ఞే వామభుజదృగూరువు, లావంత యడంగ శుభము శ లగు నని తోడన్.

క. అదరెను బలుసారులు స, మృద మయ్యెడ నంకురింప శ మఱుక్షణమునఁ బ

* “దుర్భగాదూ న మే ధాతా నానుకూలా మహేశ్వరః” అని మూలము. “ధాతాపిరణ్య
గర్భేనా పాలకే ధారకేపిచ ఇతిధరణిః” అని టీక.

ద్వదశాక్షుకడకు మును దా, నెదికోరి వచించి పంపెఁ బృథ్వీసురునిన్. ౨౭

*చ. అతఁడు ముకుందునాశయము శ నల్లనఁ గైకొని కుండినంబు సం
గతిఁదగు నావిహారవనశక్రప్రతలంబున వీడి వచ్చి రా
జతనయసౌధసీమఁ గనె శ త్త్వాసురుఁ డాతఁడు మోమునందు సు
స్థితము చెలంగ మోదమును శ మిక్కిలిదెల్పెడు దేహ మొప్పుగన్. ౨౮౫ 275

చ. కనఁబడినంతనే సుదతి శ కార్యగతుల్ తెలుపంగఁ జాలుదూ
తనిఖిలలక్షణంబులనితాంతమెఱింగిన ప్రోడగాన మో
మునఁ జిలువవ్వు వెల్వడఁగఁ శ బొంకముగా నడిగెఁ సమస్తమున్
వనజదళాక్షుఁ డిచ్చటికి శ వచ్చెను రామునిగూడి సుందరి. ౨౯౫ 276

చ. అని తెలియంగఁ జెప్పి వసుధామరుఁ డాయదునందనుండు నిక
గొనిచనువాఁడ నంచుఁ దనఁకోర్కి యిదే యని పల్కినట్టి చ
క్కనిదగుసూన్యతోక్తిని దగ్గఁ వినిపించెను; భీష్మకక్షితి
శుని ప్రియపుత్రి రుక్మిణియుఁ శ జొక్కపుఁబ్రీతిని నాశుభోక్తినిన్. 3౦ 277

చ. అరుదుగ నాలకించి వనఃజాతుని యాగమనం బెఱింగి యా
ధరణిసురోపకారమును శ దాఁ దలపోసి మహాఽపకార మ
త్తరుణమునందు వేటొకఁ డెదం దలపోసి యొనర్పఁ గాన కా
దరమున మ్రొక్కె; నేమిడిన శ దానికి నీడగునే తలంపఁగన్. 3౧ 278

సీ. భీష్మకుండును దనఁప్రియపుత్రి కోద్వాహదర్శనోత్సుకులయి శ ద్వారకాపు
రమునుండి కృష్ణుఁడుఁరాముఁడు వచ్చుట విని వాద్యఘోషముల్ వెలయ నెదురు
చని యథావిధిగఁ బూజలునల్పె; మధుపర్క మిడి మహార్హములని శ యెన్నఁబడిన
యంబరముల నిచ్చి శ యవల నభీష్టములగు నుపాయనముల శ నాదరమున

తే. నొసఁగి పూజించె; భీష్మకుండురుతరమతి, యగుట నాసోదరులకు నైశ్యములకును
దదనుచరులకు సద్వస్తుతతులఁ దగిన, విడుదులను గూర్చె నాతిథ్యవిధిని జరపె.

క. ఈరితిఁగూడి యున్న మహీరమణులకెల్ల శౌర్య శ మెట్టిదో ప్రాయం
జేరితియొ బల మెట్టిదో, సారధనంబెట్లొ తదనుసారముగాఁగన్. 3౪౫ 280

క. తగినవిధానంబున నా, జగతీరమణుండు పూజ శ సంతసమునఁ జే
యఁగ వారు సంతసించిరి, తొగచెలుపునిబావ నేనశతో నరుదేరన్. 3౫ 281

ఉ. వీనులవిందుగా విని ప్రవృద్ధముదంబున నవ్విదర్భలో
మానవులెల్ల నొండొరుల శ మానక చీరుచు “రండు రండు శ్రీ
జానిని జూడఁగా” ననుచుఁ శ జయ్యన వచ్చి ముకుందుపావన

* “నా శం ప్రహృష్టవదన మవ్యగ్రాత్మగతిం సతీ” అనిమూలము. “నవ్యగ్రా ఆత్మనోదేహస్య
గతి ర్మన్య శం” అని వ్యాఖ్య.

- శ్రీనిలయాననాంబుజ విసృత్యరపుష్పరసంబుఁ దృష్టిగన్. ౩౫౪ 282
- క. ఈక్షణరూపాంజలులక, దక్షత మీఱంగ నట్టత్రావిరి; మఱియున్
వీక్షించి లోకసుండును, నక్షిఫలం బిదియె యనెడునాశయ మొలయన్. 3౬
- ఉ. ఈమహనీయమూర్తికె మహిపతి పుత్రక యెల్లభంగులం
జేమకుఁ బాత్రమై తగినప్రేయసి కాదగు నీముకుండుండే
భామకు నీడుజోడయిన శ్రాణవిభుండయి యొప్పుగాదగున్
నోముఫలం బనంగ నిదె శ్రమత్య మగుంగద యిట్లు కూడినన్. ౩౭ 284
- చ. పురుషలలాముండో నితఁడె శ్రవో మనఃకీణి కెన్న నర్హుడౌఁ
దరుణియె వీనికిం దగు; విధాతయు నిట్లాడఁగూర్చెనేని య
చ్చెరువుగఁ జూచి మెచ్చుదగు; శ్రీశ్రుమ పెండిలయైన మేలె; యీ
ధర నికనొక్క రిద్వరకుఁ శ్రద్ధత్వముగాఁ దగ రెంత చూచినన్. 3౮ 285
- మ. మనమేదే సుకృతం బొనర్చిన మహామాన్యుండు లోకత్రయం
బును నిర్మించినధాత దాననె సుత్రప్తుండయ్యెనే రుక్మిణీ
వసజాతాయతనేత్ర నీహరి తమిన్ శ్రావించి చేపట్టు న
ట్లనుకంపామతిఁ జెయుఁగా! కని ప్రహార్షాశ్రాదకంబుల్ త్వరన్. ౩౯ 286
- క. బిక్కట గళముల నావఁగ, నొక్కరితో నొకరుఁగాఁగ శ్రమయత్నమునన్
జక్కఁగను దెల్పుకొని రి, ట్లిక్కడ సల్లాపములవి శ్రయెసఁగుచు నుండన్. ౪౦ 287

— రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట. —

- చ. నవవధు వెట్టివేషము గొనందగు నట్టులె రుక్మిణీసరో
భవదళనేత్ర యొప్పి భటవర్యులు నల్లడలం జెలంగిరా
భవసతి యాలయంబునకుఁ శ్రాదగతుల్ చెలువంబుసూప రా
డ్ఢవనవరంబు వెల్వడియెఁ శ్రబర్వతజాపదపద్మముల్ గనన్. ౪౧ 288
- చ. పరశివురాణిని గొలువ శ్రద్ధము లబ్బు నటన్ననమ్మికన్
సురుచిరగాత్రి రుక్మిణీ ప్రసూనశరం గొననట్టి యాకృతి
స్ఫురణమునం జెలంగుమధుసూదను పాదసరోజయుగ్మ మా
దరమున నెమ్మనంబునను శ్రద్ధానముచేయుచు మాననిష్ఠమై. ౪౨ 289
- ఉ. తల్లులు నెచ్చెలుల్ తనదూదాపున నల్లడలం జెలంగిరా
నుల్లము శ్రీహరిం దలఁచుచుండఁగ నాయుధముల్ కరంబులం
దెల్లెడ రోచులంబఱపి శ్రయెంతయు భీతిని గొల్పుచుండ రా
జిల్లుచు శూరు లౌభటులు శ్రయెంతనె హెచ్చరికల్ తగంగ రాన్. ౪౩ 290
- చ. చనుచున్ రాడ్ఢటరక్షిత, యనఁ దగుచు మృదంగపణవహారిరవము శం
ఖనికరరవములు లోనగు, ఘనతూర్యధ్వనులు భేరికానినదంబుల్. ౪౪ 291

- క. ధరణిని దివముఁ జెవుడ్పడఁ, బరిపరి నొనరించుచుండఁ శ బయనము సాగిం
చె రమాధవు నెడఁ దలంచుచు, ¹నిరుపమలూపణ్యయుగ్గ్రణిక లొక్క మొగిన్.
- క. నానోపహారబలులక, జానుగఁ గైకొనుచుఁ దోడఁ శ జనుదేరఁగ భూ
జానిసుత యేగె నల్లన, భూనిర్జ్వరపత్ను లమల శ భూషణయత లై. ౪౨ 293
- సీ. గంధమాల్యంబులఁ శ గమ్రభూషణవస్త్ర
ములను గైకొని రాఁగ శ లలితగేయ
ములను బాడుచు గాయకులు వెంటరా; సూత
పందిమాగధులు స్తవములు చేయు
చును దోడఁజనుదేరఁగను; వాద్యగాండ్రు మం
గళవాద్యరవము లొక్క మొగి దిక్కు
లెల్ల నిండఁగఁజేయు శ చల్ల నరా; నవ
వధువు మెల్లనఁ బోయెఁ శ బార్వతివిజ
- తే. యంబుచేసినచోటికి శ నంత రుక్మిణియు; సుమాలయమును గని శ నియతి హస్త
పదసరోజంబులను శుద్ధపాదసులను, గడుగుకొని యానమించి నిశకామభక్తి.
- క. పరిశుద్ధచిత్తయై గురు,తరశాంతి చెలంగ నంబదాపున కేగెక;
వరవిధుల నెఱుఁగుముదునలి, పురంధ్రు లాబాల నెంతో శ పాలు పమరంగన్.
- చ. తొలుత భవాని కవ్వల విశధుప్రియభూషణుడై చెలంగి ని
స్తులకృప నొప్పు శంభునకుఁ శ దొయ్యలి మ్రొక్కఁగ నొ నటన్న చొ
ప్పలఁ దలపోసి శంకరుని శ పొందిక వేడ్కఁ జెలంగు నంబకుక
లలితకు మ్రొక్కజేసిరి కులక్రమరీతి నభీష్టసిద్ధికై. ౪౫ 296
- చ. నరవరపుత్రి యాదరమునం బ్రణమిల్లి తలంచె నిట్టులం
బరో! శుభమూర్తివైన భవపత్నికి నీకును ద్వత్కుమారకో
త్కరమునకుక మహేశ్వరనకు శ గాదిలిప్రీతిని మ్రొక్కు నాకు శ్రీ
వరుడగు శ్యామసుందరుడై శ భర్తగ నొగతి సమృతింపుమా!. ౪౬ 297
- క. ఆత్మారాముడై యగువర,మాత్మ భవత్పతి యదెట్టు శ లగు ననెదవొ నీ
యాత్మఁ దలంచినచోఁ బర,మాత్మయు మన్నించు దాని శ ననియె యెఱుఁగుదున్.
- మ. అనిప్రార్థించుచు లేచి విప్రసతు లత్యంతప్రమోదంబునం
దనవెంటం దగ శాస్త్రయుక్తముగ రుద్రాణిం గృతన్నాతఁగా

1 “వారముఖ్యాభివాసశ్లోక” అని మూలము. “వారముఖ్యాః గణితోత్తమాః” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “భవానీం పదయాంచక్ర ర్భవపత్నీంభవాన్విశాం” అని మూలము. “భవస్యోపసర్జనత్వం స్త్రీకర్తోచితముక్తం” అని శ్రీధరాచార్యులు. “స్త్రీకర్త సుస్త్రీణామేవ ప్రాధాన్యమితిద్వ్యోతనాయేతి శ్లోకః. నిధిభాః స్త్రీకాస్త్రకుళలాః” అని వంశీధరి.

నొసరించె^౧ మఱి చందనాక్షతలచే^౨ నొప్పారు మాల్వంబుల^౩
గనకప్రాచితరత్న భూషణములం^౪ గ్రామ్రాంబరశ్రేణులన్. ౪౭

299

క. అలరించి ధూపదీపంబుల నిచ్చి యనేకరూపములఁ దగుభక్ష్యం
బుల బలుల సమర్పించుచు, బలువిధముల హారతులను^౫ బ్రత్యేకముగన్. ౪౭౫

సీ. అర్పించె; బలియు క్షతలగు విప్రసతులకు భక్తిని లవణసంయుక్తములగు
నయ్యపూపంబుల^౬ నల్లై తాంబూలంబులను గంతసూత్రంబులను ఫలములఁ
జెఱకుదండముల నోచ్చైరువుగ నొసఁగుచుఁ బూజించె ముత్తైదువులును దేవి
కర్పించినట్టి మాల్వముల నొసఁగుచుఁ బెండ్లికూతునకు సంప్రీతి నొసఁగు

తే. నాశిషంబు లొసంగి రశయ్యబల యంచి

కకును ముత్తైదువులకు నిక్కమగుభక్తి

వందన మొనర్చి నిర్దాల్యముం దమిఁ గొని

మున్ను పూనిన యమ్మానశముద్ర వదలి. ౪౯

301

*. ఆలయమునుండి వెడలం, గా లలనామణి యొకర్తుక¹ చిరత్న మణి

జాలాంచిత ముద్రారుచు, లోలిం దగుపాణిఁగొనుచు² నుద్యమ మలరన్. ౪౯౫

చ. తనకరపల్లవం బలరఁ న దామెలమెల్లన వెన్కవెన్కకుం

జనఁగ మరాళరాజగతిఁ న జక్కఁగనొప్పఁగఁ బోవుచుండె; నా

మనుజపతీంద్రపుత్రిక సుమధ్యమఁ గుండలమండితానన్

గనుఁగొని రెంతోచిత్రముగ న త్ప్రవతీసూనులు నిండువేడుకన్. ౫౦

303

సీ. ఆరుక్తిణీకన్య న యమలరత్నాంచిత కనకమేఖలయు సోగగును జిలుకు

చునునీలంబము పయిఁ గనఁబడుచుండంగఁ బ్రాయంపుబిగువునుబయలుపడఁగఁ

జేయుపాలిండ్లు విశచిత్రంబులుగ నొప్ప; గుంతలమ్ములు పయిఁగొనునొ యనుచు

శంక నొందినయట్లు న చపలమ్ములగు నీక్షణము లొప్పుచూపంగ నమరు సుస్తి

తే. తమునఁదగిబింబఫలసమాధరరుచులను

మొల్ల మొగ్గలఁబోలుచు నుల్లసిల్లు

దంతములు రక్తవర్ణత నెంతయుఁ దగ

వీరసమ్మోహిని చుగుచు న వెడలె నెలమి. ౫౧౫

304

చ. గలగలమ్రోగు నందియలకాంతులు నగ్రతలంబుఁ గ్రమ్ముచున్

వెలికిని బాటుచుండ నొకపింతిగఁ బాదము లుర్వి మోపుచున్

లలితమరాళరాజగతులన్ మఱిపించుగతుల్ చెలంగ నా

లలనయు శ్యామ నాదగి విలాసము మూర్తి ధరించినట్లుగన్. ౫౨

305

* “ప్రగృహ్యపాణినాభృత్యాంరత్నముద్రోపశోభినా” అని మూలము. “రత్నముద్ర = రత్నాంగశీయకమ్” అని వ్యాఖ్య. 1 చిరత్నము = చిరంతనమని యర్థము.

1చ. కనఁబడి దేవమాయయొక్కొ శానియెడన్ ధర నిట్టిరూప మొ
ప్పునె యని గుంపుగూడి యశముల్ దిశలందగు వీరులెల్ల మో
హినియె యటన్న యూహ తము శ నెంతయు నేచగఁ జూచి చూచి నె
చ్చనముల మోహమొంది రభిమానము వీడి తదేకదృష్టులై. ౫౩ 306

మ. కులదైవంబును బ్రాక్తనాచరణభంగుల్ పూన్కిబాటించు నా
చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గృష్ణస్వామి కర్పించుచున్
గలహంపై కగతుల్ చెలంగఁ జను నాకంజాక్షి వీక్షించి రా
జిలు తద్ధానముచేఁ ద్రపామిళితమై శ చెల్వారువాలూపులన్. ౫౩౪ 307

2మ. తమచిత్తంబులు ధైర్యమున్ వదలి వింతం బూనియుండంగ భూ
రమణుల్ కేల ధరించియున్న గురుశశస్త్రవ్రాతముల్ జాటి వే
గ మహిం బర్వఁగ దంతిభూటకశతాంగశ్రేణిపైనుండి మో
హము ముంపన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళిన్ విడంబించుచున్. ౫౪ 308

వ. అప్పుడు. 309

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభ పాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
ధరణిన్ సోఁకఁగఁ జేయుచున్ మనమునన్ శ దైత్యారిరాకన్ నిరం
తరముం గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్యపద్మంబుపైఁ
బరఁగన్ డాపలిచేతి గోళ్లతుదలం శ బల్కాటుపాఁ ద్రోయుచున్. ౫౪౪ 310

3డి. వామకటాక్షదృష్టులను శ వచ్చి తనుంగని మోహమొందు నా
భూమిపతివ్రజంబు నొకపాటిక సిగ్గునఁ గాంచె; నంతలో
నే మహనీయమూర్తిదగు శ కృష్ణుని దా నెదఁ గోరుసంతత
శ్రీమహితుం గనుంగొనియె శ జిత్రమనోరథముల్ ఫలింపఁగన్. ౫౫ 311

— శ్రీకృష్ణుడు దుక్కిణిఁ దనరథంబుపై నెక్కించుకొని ప్రయాణముసాగించుట. —

చ. తనయరదంబు నెక్కఁగ నితాంతకుతూహల మొందుచున్న రా
త్తనయనుగాంచి కృష్ణుఁ డహితక్షితిపాలుర లెక్కచేయ కా
జనపతు లట్టై కన్దొనఁగ శ సాహసమూని సువర్ణ కేతనం
బునఁ దగు స్యందనంబువయి శ బొల్పుఁగ నెక్కఁగఁజేసి వేడ్కమై. ౫౫౪ 312

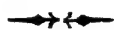
1 “యశస్విన్ ప్రకృతహృచ్చయార్థితాః” అని మూలము. “తక్కువోహయాప్రతీతిజని
వోయోహృచ్చయఃకామ ప్రేనార్థితాః” అనిటీక. 2 “పేతుక్షితౌ గజరథాశ్వగతావిమూఢా” అని
మూలము. 3 “ఉత్సార్థ వామకరజైరలదైకానపాంక్షైః ప్రాప్తాః హియైః శతసృపాః దదృశేఽఘ్న
తంసా” అని మూలము.

ఉ. వంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవు సింగమ
 క్లేంచక రాజలోకము నశహీనపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
 గాంచనచేలుఁ డాబలముఖప్రకటాహవశూరు లెల్లఁ బొ
 మ్మం చొగిఁ బ్రోత్సహింపఁగ నృపాత్మజఁ గైకొని పోయె మెల్లఁగన్. ౫౬ 313

మ. దురహంకారము గ్రమ్మియున్న జననాథుల్ మాగధాదుల్ తమున్
 హరి లెక్కింపక రుక్మిణి గొనుచు నోయ్యారంబునం బోవఁగా
 స్థిరమా స్త్రీయయశంబు తగ్గుననుచుం ఁ జింతించి యోర్వంగలే
 క రయంబొప్పుగ నొక్కటం గలిసి రక్తార్ధరంబుఁ జింతింపఁగన్. ౫౭ 314

క. ఔరా! థానుమ్మలలోఁ, బేరుంగని యున్న మనలఁ బృథివీశ్వరులం
 జీరికి గొనక మృగేంద్రుని, సారయశంబున్ వృకాళిఁ పక్కఁ గొనుగతిన్. ౫౮

క. తరుణిన్ హరించి గోపులు, పరుగిడు చున్నారు వారెఁ పరికింపుఁ; డిసీ!
 ధర సన్నద్యశ మేటికి, బరాక్రమం బేటి? కనుచు ఁ వగచిరి పెలుచన్. ౫౯

ఏఁ బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము

శ్రీకృష్ణ సద్దగించి రాజు లాడుట. ౬౦

క. వారెల్ల రిట్లు చింతా, వారిధి మున్నుచు నితాంతభయకృత్క్రొధ
 స్ఫారపరివృతముతు లై, యారోహించిరి స్వవాహనాళిఁ గడంకన్. ౪ 317

అ. ఉరవడించి తమమహాన్నత కవచముల్, దొడిగి బలము లెల్లఁదోడఁ గొలిచి
 నడువ ధనువు లూనినారాయణుని వెంటఁ, దగిలి రేపుసూపి ఁ తన్నిఁగొనఁగ. ౧

మ. యదుసేనాపతు లావిధం బెటిఁగి యత్యంతోత్సవంబొప్ప భీ
 తిదయత్నంబునఁ జాపధారులయి పృథ్వీనాయకుల్ మార్కొనం
 గ దగన్ వచ్చుటఁ గాంచి కార్ముకములన్ ఁ గాఢంబుగా దీటుచున్
 బ్రదర వ్రాతముఁ గూర్చి వారి కెదురై ఁ పంచాస్యనాదంబులన్. ౨ 319

క. ధరణిన్ వ్యోమము నింపుచు, నరులన్ మార్కొనిరి; వారిదగుసన్నాహం
 బరయుచు శత్రుమహీపతు, లురుపౌరుష మొప్పు దాకి ఁ రుద్ధతిమెఱయన్.

సీ. అశ్వపుష్పంబులయందు గజస్కంధములయందు స్యందనములకు నడుమ
 నుండి యుద్ధముచేయు ఁ నుద్యమమందు నేర్పలులుగావున ముదిరములుభూధ్ర
 ములపయి వర్ష ధారలు గురియించెడు నట్లు మార్గణవృష్టి ఁ యాదవాళి
 పయిఁ గురియించిరి ఁ పటుతరసాయకచ్చన్నమై తగుపతి ఁ నేనఁగాంచి

తే. చారుమధ్యమ రుక్మిణి ఁ సాధ్వసమున
 విహ్వలాంబకయుగళయై ఁ ప్రీడయుఁ దనుఁ

గూడఁ బ్రాణేశుమోమును ఓ గోర్కి దీర్చు
నన్న భావముతోడంగ ఓ నపుడు గాంచె. ౮

321

చ తనుగనువామనేత్రఁ గని ఓ తామరసాక్షుడు ప్రేయసీ! మనం
బున భయమొందఁబోకుము; రిపుప్రకరంబుల నీదుబంధులం
దునిమెద; నిప్పుడే కనుము ఓ ధూర్తులు గావున మార్కొనంగ ని
న్నొని చన వచ్చినా రనుచుఁ ఓ గోమలసుస్థిత మొప్పు బల్కుచున్. 9

322

క. సతి నూఱడించె; గదఁ డ, చ్యుతు నగ్రజఁ డాదియైన ఓ శూరవరుల్ స్వ
ప్రతిపక్షుల శూరత య, వివితమునఁ దమనేన నొంచువిధముం గనుచున్. 10

క. దానికొ సైరింపక రిపు, నేనలవొ దంతివితతి ఓ సింధుజరథనం
తానముల బాణవర్షము, చే నెంతయు దీనతఁ గనఁ ఓ జేసిరి పూన్నిన్. 11

324

సీ. అరదమ్ములం దున్న యాశూరులయు నాశ్వికులయు గజాశులఁ ఓ గూరుచున్న
వారలయుఁ దలలు ఓ వరకుండలకీరీటములను జారుక్షిప్తములను వెలుఁగు
నవి బాణములచేత ఓ నపుడు ఛేదించఁగఁబడి కోటులుగ ధరఁవ్రాలె; మఱియు
నసిగదాచాపయు ఓ గ్గుస్తముల్ ముంజేతు లూరువుల్ పాదముఁ లురుశరాభి

తే. హతులఁ దునుఁగుచుఁ గూలె నయ్యవనియందు;

ఘోటకాశ్వతరవ్రాత ఓ కుంజరోష్ట్ర

ఖరశిరంబులు మఱియును ఓ గాలుబంట్ల

శిరము లట్టులె పడి కడుఁ ఓ చొరలుచుండె. ౧౨

325

చ. అరుల జయించుకోరికల ఓ నాయదువీరులు వృష్ణీముఖ్యు లా
దురమున నుగ్రపౌరుషముతోఁ గడు నొంపఁగ బీర మాఱఁగా
నరిశరహాన్యమానమగు ఓ నాత్మబలంబును గాంచి చాల సం
గరవిముఖత్వ మొంది నృపకాంతులు మాగధముఖ్యు లార్తు లై. 13

326

చ. వెనుకకుఁ బోయి యొక్కయెడఁ ఓ వేడుక లెల్ల నడంగ రుక్మిణి
దనకు నొసంగు వారమని ఓ ధారణిపాలుఁడు భీష్మకుండు నా
తని తనయుండు రఘునఁగఁ ఓ దాను విభూతిచెలంగ వచ్చి య
వ్వనితను గృష్ణఁ డెత్తుకొని ఓ వారనిపౌరుష మొప్పుఁ బోవఁగన్. 14

327

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావితలై చన నాతురంబు పై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడిచనఁ ఓ గోరికయంతయు వమ్ముగాఁగ నా
ననమొగి నెండిపోవఁగ మనంబునఁ గుందుచునున్న చైద్యుని
తనివచియింపరాని బహుశ్రాద్ధిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్. 15

328

1. పలికిరి వార లెల్లనొకభంగిగ నూఱడఁజేయు కోర్కితో;
నిల నిటు దొర్లనస్వము వహించుట యర్హమె పూరుషోత్తమా!

- తలగుము దాని నింకఁ దనుఁధారుల కెల్లఁ బ్రియాప్రియంబు లి
మ్ముల వరుసం గనంబడుచుఁ ఁ బోవుచు నుండున వస్థిరంబులే. ౧౧ 329
- మ. స్థిరతం గాంచదు వానిలో నొకటియున్ ఁ సిద్ధం బిదో; నమ్ము మో
ధరణీశా! విను న ర్తకుం డొకఁడు విఁద్యానైపుణం బెల్ల నె
ల్లరకుం జూపఁగఁబూని దారువున బాళన్ లీల నిర్మించి య
బ్బురమా నంచు జనుల్ గనంగ నెటు త్రిశుష్క స్వేచ్ఛమై నట్లుగన్. 330
- క. జనుఁ డీశ్వరపరతంత్రతఁ, గనుటన్ సుఖదుఃఖములను ఁ గాలవశమునన్
గనుచుండు నింతియే; మఱియును గ్రొత్తదిలేదును ఁ మ్మొకండును తేఁడా! 331
- చ. అని వచియించి; రంతట జరరాత్మజుఁ డోశిశుపాల! కృష్ణతో
మును పదు నేడుసార్లు బలముల్ గొలువన్ హరి నొంప నెంచియే
చని పురి ముట్టడించితిని ఁ శౌర్యముఁ జూపితి న న్నెఱుంగవే
విను మిఁక నేమిచెప్పుదును ఁ పితగ నోడితి నన్ని సారులున్. ౧౨౪ 332
- క. ఇరువదిమూఁ డత్తోపిఁబు, లురుబలసంపన్నులును మఁదుద్యమమునఁ జూ
పిరి సాహస మోరాజా! పరాజితుఁడనైతి నైనఁ ఁ బట్టు వదలకేన్. ౧౩ 333
- క. మఱియును సేనలతో నే, డైఱు బోయి రణంబుచేసి ఁదివిజులు భేదం
బఱిముఱి గాంచఁగ గెల్పిత, నెఱి సోదరయుగము నెట్లో ఁనిజమిది తేఁడా!.
- క. ఐనఁ బరాజయమప్పుడు, కాని జయంబంది నపుఁకాని వగఁ దమిన్
నే నొందలేదు సుంతయు, నైన నదృష్టాన్వితమగు ఁ నాకాలంబే. ౧౩౪ 335
- క. మనుజులను సుఖమొదుగిఖమొ, కనఁ జేయఁచునుండు నని నిశకామమెఱిగి యే
మన కుండితి నని యెఱుంగుము, కనుకనె యీసాంపరాయకంబున యందున్.
- *సీ. వీరయాధపన్యపరవితతికి యాధపులముగాఁ జెలంగియు ఁ సమరమందు
నత్యల్పబలులగు ఁ యాదవుల్ శ్రీకృష్ణపాలితులౌట నిఁపాపుట మనల
నోడింపఁ గల్గిరి ఁ చూడ నీయది దైవతంత్రమే యనఁదగుఁ ఁ దప్ప దనుచుఁ
దోఁచుచు నున్న దీనీచశత్రువులును దమకుఁ గాలము శుభ ఁమమరుపంగఁ
- ఆ. దగినదౌట మనలఁ ఁ దఱుమంగఁ గల్గిరి, మనకుఁ గూడ నట్టిమాడ్కి సమయ
మరుగుదెంచి నప్పు ఁ డరుల జయింతము, డెందమందుఁ గుందుఁ ఁ బొంద నేల.
- చ. అనియిటు మేలుకోరు తనఁయాపులు పల్వరు బోధచేయఁగా
మనము కలంకఁదేఱు ననుఁమానము వాయఁగ న్నీయపత్తనం
బునకును సానుగుం డగుచుఁ ఁ బోయెను జైద్యుఁడు మృత్యువక్త్రముం
గనని మహీశు లెల్ల స్వనిశకాయ్యములం గన నేగి; రంతటన్. ౧౪ 336
- చ. తనసహజన్ మురాంతకుఁడు ఁ తా బలిమిం గొనిపోయె రాక్షసం

బనఁ జను నవ్విధానమున శ నన్ననుడిక విని నైఁజులేక కృ
ష్ణునిపయి వైరముం గొనిన శ శూరుఁడు రుక్మియు సంగరంబుచే
యను మదిఁగోరి యప్పుగ జరయంబునఁ బొపుకొనంగ నెంచుచున్. ౧౭౪ 339

తే. ఒక్కయఁజొహిణీసేన శ యుక్కుమిగిలి
వెంటరాఁ బోయెఁ గృష్ణుని శ వెన్నుదన్ని;
యమృహాబాహు వపుడు శరాసనంబుఁ
దాల్చి కవచంబుఁదొడిగి యెంతయును బూన్చి. ౧౮ 340

క. హరికృత్యంబున కోర్వక, దుర మొనరింపంగ వేడ్క శ తొందఱపెట్టక
బరుగిడుచు నెల్లభూభృద్వరులు వినం బల్కె నిట్లు శ బవరమున హరిన్. ౧౮౪

క. పొరిపుచ్చక యీరుక్మియు, మరలం డని నమృతలయు శ త్తౌవదులారా!
పురిఁ జొరఁ బ్రతిజ్ఞఁదీర్పక, యరుదుగఁ గనుఁగొనుఁడు నామహాహవ మిచటన్.

క. ప్రతిన యిది సూనృతం బని, మతి నెన్నుం డనుచుఁ బల్కి శ మండిపడుచు దు
ర్మతియాటఁ గృష్ణు నెఱుంగక, శతాంగమునఁ గూరుచుండి శ సారథి కనియెన్.

క. ఘోటకవర్యంబుల నే, చోటం గృష్ణుండు మెలఁగుఁ శ బోధ్యంబుగ నా
చోటికిఁ బోఁదోలుమ యొక,యాటగ సంగర మొనర్చు శ నాతనితోడన్. ౨౧

ద. చెలియలిఁ బల్కిమీఱఁ గొని శ చెచ్చెఱఁ బోయెడు దుష్టబుద్ధి గో
వుల నిరతంబు గాచుటను శ బుద్ధియెలేని యతండు నాట దో
ర్బలమున విట్టివీఁగెడిని శ వాని బలం బడఁగించెదక మదు
జ్వలపటుసాయకంబులను శ జక్కఁగఁ జూడుము నాదుపంతమున్. ౨౨ 345

చ. అని యిటు లాకుబుద్ధి పరమాత్ముని యద్భుతశక్తి యిట్టిదా
నని తెలియంగలేక తనశయాగ్రహమే కడుఁ బల్కరింప నే
పున నిటు తుచ్చవాక్యములఁ శ బూని వచించి రథం బొకండె వే
చనఁగ మహాత్ము వెన్నొనుచు శ శౌర్యముమీఱఁగఁబోయి యంతటన్. ౨౩

చ. నిలునిలు మెందుఁ బోయెదవు శ నీవిక నంచు మురారిఁ బిల్చె; దో
ర్బలమునఁ జాపముం దిగిచి శ బాణవరంబుల మూట లక్ష్యశు
ద్ధులు వెలయంగ నాటె నృపభూర్తుఁడు శ్రీహరిమేన నంతటక
నిలువక పల్కె నిట్లు లిట శ నిల్వమ యోయదుపంశపాంసనా!. ౨౪ 347

ఉ. ఒక్కక్షణంబు మాయెదుట శ నుండుము నిల్చియె యోరి మోషకా?
యొక్కడి కింకఁ బోయెదిటు శ లేపు చెలంగ హవిస్సుగాక మ
ట్టిక్కడఁ బొంచియుండియె కుశలేశ్వరిఁగొల్వఁగ రాఁగ మత్స్వరూ
జిక్కె నటంచు మ్రుచ్చిలిలి శ సీ! యిది పంతమె యెన్నిచూచినన్. ౨౪౫ 348

ఉ. మందమతీ! త్వదుత్పదము శ మాన్వేద నిష్పడె మాయకాడవై

యెందును గూటసంగరముఁ నే యొనరించు స్వభావమొప్పి నీ
వుందువు కాన మామకమహాగ్రశరంబులు నీదుమేనుఁ జీ
ల్పం దొరలాడ భూమిపయిఁ బాతముఁ గాంచక ముందె చెల్లెలిన్. ౨౫౪ 349

చ. వదలినఁ బ్రాణముల్ నిలుచుఁ బాతిన నయ్యవి పాయుఁ దప్పదం
చదలిచె; నాదురు క్షులకుఁ నమృధుసూదనుఁ డేవగింపకే
వదనమునందు సుస్థితముఁ పర్థిలుచుండఁ దదీయచాపముం
బ్రదరములేసి త్రుంచి మఱిఁ బాహుబలంబున బాణపట్కమున్. ౨౬ 350

చ. ధనువునఁగూర్చి వైచి గురుఁదర్పమునం దగురుక్తి మేను నొం
చెను మఱి సాయకాష్టకముఁచేతనె నాల్గుతురంగమంబులఁ
దునిమెను రెంటు సారథినిఁ ద్రుంచె శరత్రితయంబుచే ధ్వజం
బును బడనేసె; నంతఁ గ్రుధఁ భూపతిపుత్రుఁడు క్రొత్తచాపమున్. ౨౭ 351

చ. త్వరపడి యెక్కు పెట్టి గురుఁబాణము లైదొగి దానఁగూర్చి శ్రీ
హరి నలయించె; మార్గణముఁ లంగము గాఁడినమాత్రనే భయం
కరశరమేసి తద్ధనువుఁ గ్రవ్వుఁ ద్రుంచెను రుక్తియుఁ మహా
త్తర ధనువాక్కు దానిఁగొనఁ దానిని రెండుగఁ జేసెఁ గృష్ణుఁడున్. ౨౮ 352

చ. పరిఘము శూలచర్మములుఁ పట్టిసశక్త్యసితోమరంబు లా
తురమున రుక్తి కైకొనినఁ దోడనె వానిని జెండె నాయుధం
బురుగతి దేని వాఁడుగొనుఁ నుగ్రశరంబుల దానిఁ బూన్కి నా
హరి దునుమాడుచుండె; నతఁ ఁ డాగ్రహమాని జిఘాంస వైకొనన్. ౨౯

చ. పటుతరమాకృపాణమునుఁ బాణి ధరించి రథంబునుండియు
త్కట గతిమీఱఁగా నుఱికిఁ దావహుతాశను మ్రింగఁ గోరి యొ
క్కట శలభంబు పోవుగతిఁ గంజవిలోచను సృందనంబ దె
చ్చటఁదగియుండు నచ్చటికెఁ సత్వర మొప్పుగఁ బాటెఁ బూనికన్. 30 354

చ. హరి తనపైకి వచ్చు నృపునగ్రతనూజుని యుద్యమంబుఁ గా
వరమును లోఁ దలంచి శితఁబాణములం బరంగించి చర్మముఁ
గురుతరఖడ్గముఁ దునిమెఁ జూడెవయిం దిలలంతలై పడక
ద్వారపడి తీక్ష్ణఖడ్గమునుఁ వాని వధించెడుకోర్కిఁ గైకొనన్. 3౧ 355

ఉ. దానవహంత సోదరునిఁ ధర్మగృహంబును జేరఁ బంపఁగాఁ
బూను నటం చెఱింగి భయముం గని చిత్తము తత్తఱింపఁగా
మానిని యన్నఁ గావ మురఁమర్దనుపాదసరోరుహద్యయిఁ
దా నెడఁ గోరి వ్రాలి కృపదప్పక కల్గ వచించె నీవిధిన్. 3౨ 356

'నీ' అప్రమేయాత్మ! దోవాదిదేవా! ప్రభూ! కల్యాణ! యోగేశ! ఁ కమ్రదీర్ఘ

బాహు! జగత్పతీ! ధ్రాతను వధియింప నర్హముగాదు నీకనియె; నిట్లు
 లతేభయంబునఁ దననయంగముల్ వడఁకంగ వగ మోముదమ్మియు ధ్రాతనిపోవ
 గద్గదస్వర మొప్పుఁగా సాధ్యసంబునఁ గనకమాలయు జాఱచగా గృహీత
 తే. పాదపంకజయుగళయై ధ్రాతనియుండఁ
 గాంచి కరుణించి రుక్మి వధించుయత్ను
 మచ్యుతుఁడు మానె; నంత నాహరి యసాధు
 కారియగు వానిఁ గైకొని ధ్రాతనిమాని. 357

క. తనవసనంబున బంధించెను జంపంగఁ బూను కత్తిరచేతనె గడ్డం
 బును మీసలఁ గేశములను, గొనకొని యవశిష్టములుగ ధ్రాతని కడంకన్.

క. బనరించె విరూపునిగా, వనజాక్షుం డిట్లు చేయ ధ్రాతనిపూన్నిం
 గొని యాదవవీరులు శత్రునికాయములం గలంచి ధ్రాతని వెలుచన్. 358

క. సరసీమహాలతలను గుంజరసంతతి గలఁచు నట్టిచందంబున నా
 పరవీరులఁ దొలి వెనక, హరిచేతకు వచ్చి రుక్మి ధ్రాతని గాంచి తగన్. 359

చ. వనరుహనేత్రుఁ డెంతఁడను ధ్రాతనివమాట వికారరూపతం
 గనఁబడుచుక హతుండె యనఁ ధ్రాతని దగినట్టి యవస్థనున్న రు
 క్మినిగని లోకనాథుడయి ధ్రాతనిమించువలయుఁడు ధ్రాతనిలోఁ గృపం
 గని వసనాభిబంధనము ధ్రాతనికునఁ బాయఁగఁ జేసి యంతటన్. 361

క. భగవంతుని శ్రీకృష్ణుని, నగధారిం గాంచి కృష్ణ! యర్హ మనంగఁ
 దగ దీ వానరిచినపని యిది గడు జుగుప్సితమై యా ముదిం దలపోయన్.

క. తలగొఱిగి చుబుక కేశంబుల వసనముచేసి రూపమునకుక వికృతిం
 గలిగించుటయన వధ మగు, నిల సుహృదయులకు నిజంబయే యగుఁ గృష్ణా!

చ. అనియిటు వాక్పమత్కృతుల ధ్రాతనియనుజం గని దూఱి రుక్మిణి
 గనుఁగొని పల్కె సాధ్వీ వినఁ ధ్రాతని దగు నాపలుకొండు ధ్రాతనికు
 చనువుపయిక వికారత గనంగ నొనర్చె నటంచు మ మ్మనూ
 యను గనఁబోకు మాత్మకృతమై తగు కర్తము సర్వభంగులన్. 364

చ. ఫలము లొసంగుఁబూరుషుఁడు ధ్రాతనిపఫలంబులఁ బుణ్యకర్తస
 త్ఫలములఁ గాంచుచుండు నొకభంగి మఱొక్కఁడు చేయఁజాలఁ డీ
 పలుకు నిజంబు; రుక్మి కిటఁ ధ్రాతనినట్టి ఫలంబు స్వేచ్ఛవైఁ
 దొలిజనిఁజేసినట్టి దగు ధ్రాతనితనంభవమే యగుంజుమీ! 365

చ. అని యనుజన్తుఁ గాంచి యిటు ధ్రాతని లాహలి పల్కె వధార్హదోషముం
 బొనరిచియున్న బంధువును ధ్రాతని వధింపఁగరాదు; చిక్కినం
 జను మనిపంపఁగా వలయుఁ ధ్రాతనినవాఁడె సుమీ యతండు తా
 నొనరిచినట్టి దోషమున ధ్రాతనిమ మింక నదేల చంపఁగన్. 366

- క. అని సోదరుతోఁ బల్కుచు, వనితామణిఁ గాంచి మఱియుఁ శ బల్కెను ధర్మం
బును దీని ఊత్రియులకుఁ, వనజాసనుఁ డర్హమనుచు శ వారక పలికెన్. ౩౬౫
- క. ఘోరతర ధర్మము య్యది, భూరమణుఁడు చంపుఁ దోడఁబుట్టువు నైనక
థారణి నీధర్మంబే, వారిజనేత్రా! చెలంగు శ బాహుజపంక్తిన్. ౪౦ 368
- వ. అని పలికి సోదరుఁగాంచి యిట్లనియె. 369
- సీ. శ్రీమదాంధులుగాఁగఁ శ జెలంగు రాజులు రాజ్యభూవిత్తముల హేతుఁపునను
దభిమాన తేజస్సమాయత కారణముననువేటొక హేతుఁపునను బంధు యోషి
పులఁ దూలపుత్తురు శ జలజాక్ష! మన కిది యర్హమా యనిపల్కియతివతోడఁ
బలికె; సాధ్వీమణి! శ వపువున నాత్మాభిమానము గల్గుపామరుని యట్లు
- తే. లనుదినము సుహృదులకు నశత్యంతభద్ర
ముల నహితుల కమంగళములను గలుగఁ
దలఁచుచుందువయే భూతములపయి నొక
విధముగాకయె త్వద్బుద్ధి శ విషమమె యగు. ౧౪౫ 370
- క. మతివిషమత గాంచిన నో,యతివా! సాధారణులగు శ నట్టిజనులతో
జతచేయం దగు నిను నే, వితమందువొ తెలియఁ బఱతుఁవిను మిఁక శ్రద్ధన్.
- సీ. దేహాత్మమానులై శ స్థిరఁ దగునరులకు సుహృదుఁడీతఁడువీడఁగనుహృదుఁడితఁడు
నగు నుదాసీనుఁ డంశచమరు నీమతిమోహ మలదై వమాయచేఁగలుగజేయఁ
బడియుండుఁడలపోయఁభామిని! యాయదిమాయయేయగుఁజామి! యాయనంత
జీవరాసులకెల్లఁ శ జెలంగునంతర్యామి యాత్మ యొక్కఁడుగు శ నైన నుదక
- ఆ. ములను బ్రతిఫలించు శ నలచంద్రుఁ డొకఁడయ్యుఁ
బెక్కుబింబములుగ శ లెక్కనేయఁ
దగియెయుండుఁ గాదె శ గగనము ఘటముఖ
ములను బెక్కుచందములుగ నల్లె. ౪౩౪ 372
- క. పామరులు దేహభేదము,చే మఱి యొక్కరునిగాఁగఁ శ జింఱింతురు ను
వ్వామాన్యుఁ బరంబోధిని, శ్రీమహితుని శుద్ధ సర్వసేవున ననంతున్. ౪౪
- వ. ద్రవ్యప్రాణగుణరూపాధిభూతాధ్యాత్మాధిదైవతాత్మకంబై యుత్పత్తివిశాళ
ములు గలిగిన యీదేహ మవిద్యాయోగమున నాత్మయందుఁ గల్పితంబై
దేహికి సంసారమును గలిగించుచుండు. పురంధ్రీమణి! ప్రకాశ్యంబు ప్రకాశకంబు
నయి యుండుఁకృగ్రూపములకుఁ బ్రకాశకంబు భాస్కరాధీనంబై యున్నచందం
బున భూతేంద్రియాదుల ప్రకాశ మాత్మచైతన్యాయత్తంబే యయియుండు.
అట్టులొట నాత్మభిన్నద్రవ్యంబులెల్ల మిథ్యాభూతంబులు గావున నవ్వానితో
నాత్మకు సంయోగవియోగములు కలుగఁజాలవు. కుహరానామకామావాస్యా
యోగమునఁ జంద్రకళలకు ఊయము కలిగినను జంద్రునకు నాక్షయము కలుగక

యుండుచందమున జన్మవృద్ధ్యాదులెల్ల దేహవికారములగుం గాని నిర్వికారుఁ
డగు నాత్మకు నవికలుగవు. స్వప్నమునందలిపదార్థము లస్థిరములై నను నిద్రించు
పురుషుండు భోగభోగ్యభోక్తలను గనుచుండుటెఱుంగున జ్ఞానహీనుఁ డగు
పురుషుండు సంసారమును బడయును. అట్లుగావున నోసాధ్యమణి! యజ్ఞానజని
తంబై యాత్మశోషణమోహనములం గావించు నట్టిశోకమును దత్త్వజ్ఞానము
చేతఁ ద్యజించి శాంతము గలిగియుండు మని యిట్లు భగవంతుఁడగు బలరా
ముండు సంబోధించుటయు నావైదర్భి దుఃఖంబువదలిత తత్త్వజ్ఞానము నిర్ణయించు
బుద్ధిచేత మనశ్శాంతింగాంచె నంత. ౫౧౦

374

చ. హరి తనసత్త్వతేజముల ॥ నట్లుహరింపఁగ రుక్మియుం గళే
బరమునఁ బ్రాముల్ నిలుచుభంగి నొనర్చుట లోడలంచుచున్
గరము విరూపతం గలుగఁగా నొనరించుట కుమ్మలించుచున్
బరునిఁ బరాభవింపఁ దనఁపట్టినపట్టుచెడం గృశించుచున్. ౫౧౧

375

సీ. దుర్బుత్తి గృష్ణుని ॥ దురమునఁ జంపక యనుజాతఁ గొనిరాక ॥ యాత్మనగర
మగు కుండినపురంబునందుఁ గాలూనంగఁ దలపోయ ననుచుఁ బ్రతిన
పట్టి నిర్భరకోపపరివృత స్వాంతుఁడై యట భోజకటకాహ్వాయమున నలరు
పురమున నివసించె; ॥ భూపతులన్ యుద్ధమున నిట్టులోడించి ॥ మురహరుండు
తే. భీష్మరాజకుమారిక ॥ విమలసుగుణ, రత్నభూషితరుక్మిణి ॥ యత్న మొప్పు
ద్వారకాపురి జేర్చి శాస్త్రహితరీతి, బెండ్లియాడెను మానులు ॥ విబుధులలర.

ఉ. అంతట ద్వారకానగరమందుఁ జెలంగెడు యాదవోత్తముల్
సంతస ముప్పటిల్లదనుభవప్రవరాంతకుడైన కృష్ణునం
దెంతయు భావముల్ తనర ॥ నెప్పుడు మేలగు నంచుఁ గోరుటన్
వంతగ నెల్ల గేహముల ॥ వీధులఁ జక్క నలంకరించుచున్. ౫౧౨

377

తే. వేడుకలుచేసి రెల్లెడ ॥ వెలదిమిన్న
లల్లె పురుషులు మిక్కిలి ॥ హర్ష మలర
వెలయు మణికుండలమ్ముల ॥ నలరి తాల్చి
తమమనోభావములఁ దెల్పి ॥ రమలగతుల. ౫౧౩

378

క. హరికిని రుక్మిణికి మనో, హరవస్త్రాభరణ ముఖములగు కానికలన్
బరమాదరమున నొసగిరి, పుర మయ్యది శక్రకేతు ॥ పుంగాన్వితమై. ౫౧౪ 379

చ. అనుపమచిత్రమాల్యముల ॥ సంతట నొప్పుచు రత్నతోరణా
లని గడుమించి స్వర్గపురఃలీలల నెల్లఁ దృణీకరించి యొ
ప్పెను *సకలారవంబులును ॥ బెంపును సొంపును గూర్చునట్టి శో
భనసుమలాజలం గలిపి ॥ భవ్యతమాంకురరాజి చల్లుటన్. ౫౧౫

380

క. ఆలరాచుచుండె నెంతయు, జలపూరితకుంభములను శ జాలుగనిడి మం
గళదాగురుధూపంబుల, వెలయించిరి దీపము లొగి శ వింతగ నలరెన్. ౫౬

సీ. పుర మిట్లు శృంగారముల విలసిల్లెను బెండ్లికిం బిలువ సంప్రీతివచ్చి
నట్టిభూభుజులవౌ శ మా స్తివర్యంబుల మదజలములఁ బురమార్గము లొగి
దడుపంగఁ బడియుండె శ ద్వాపరభాగంబులఁ గదలికాపూగవృక్షములు నిలుపఁ
బడి చూడఁదగియుండె శ వైవాహికాత్మనములఁ బురవీధులఁ శ గలయఁ దిరుగు

తే. చున్న కురుస్థంజయవిదర్భసన్నత యదు
కుంతిదేశీయకై కేయు శ లింత యనఁగఁ
దగని సంతోషమున నొప్పి శ తారుసకల
జనుల విలసిల్లఁజేసి రా శ సమయమందు. ౫౭

332

చ. హరి యిటు రుక్మిణి బలిమి శ నందటుచూడ హరించి భూధవో
త్కరముఁ గలంచి ద్వాపరకకుఁ శ దాఁ జనె నంచును వందిబృందముల్
ధరణిసురోత్తముల్ హరి యుగదారచరిత్రముఁ బాడుచుండ నా
దరమున నాలకించి నృపతల్లజు లచ్చెరువొంది రెంతయున్. ౫౮

333

చ. మనుజపతీంద్రకన్యక లమానుషమా హరికృత్య మెన్ని నె
వ్వునముల విస్తయంపడిరి శ మానిని రుక్మిణి శ్రవ్యంశజాతఁ జ
క్కనివిధిఁ బెండ్లియాడి తగుఁకాంపనచేలుని గృష్ణుఁ గాంచుటన్
జను లటనుండు వారు కడు శ సంతసమంది చరించి రున్నతిన్. ౬౦

334

ఏఁ బ ది యై ద వ య ధ్యా య ము.

— రుక్మిణీకుమారోదయము. —

చ. మును పలభాలలోచనుని శ భూరిరుడగ్నిని దగ్ధుడైన యా
చునసిజుఁ డీశ్వరాంశమహిమంబున నొప్పెసలారువాఁడు సం
హననము నొందఁగోరి హరి శ నత్తటినే శరణంబుఁ బొచ్చెనం
త నతఁడు రుక్మిణీసతికిఁ శ దా సుతుడై జనియించె గ్రమ్మఱన్. ౧౫

335

మ. హరివీర్యంబున జన్మమంది కడు విఖ్యాతుండు ప్రద్యుమ్నుఁ డై
హరికేమాత్రము తీసిపోవక సమఖ్యాతిఁ విడంబించె; శం
బరుడక దానవుఁ డాచునోభవునకుఁ శ బ్రత్యర్థి తా నొటఁ ద
త్సరుడై భూమిజనించె నం చెటిఁగిస్వేచ్ఛార్చారావుఁ డై పొల్పుటన్. ౨౫

336

సీ. పురుడువాయకమున్నె శ మ్రుచ్చిలి కొనిపోయి సంద్రంబులోవైచి శ శత్రు బాధ
తప్పెనంచుఁ దలంచి శ తనగృహమున కేగె నాశిశువును బలగమలరు నట్టి మత్స్య
మత్స్య మొక్కఁడు మ్రొంగె శ మత్స్యజీవులు కొందఁ జరు దెంచి వలయొడ్డియబ్బి

- ములను బట్టుచు దాని శ బలమునఁదగుదానిఁ బట్టిరి; కై వర్తు శ లిట్టులొక్క
తే. కొన్ని చేఁబలబట్టి యందున్న వాని, లోనఁ బెద్దదిగానున్న శ మీను దాని
గానికగ శంబరాసురశ కాంతునకు స,మర్పణముచేసి రెంతయు శ నర్హ మనుచు.
- ఉ. పాచకు లార్ఘ్యఘోత్రమము శ బల్విడి పాకగృహంబుఁ జేర్చి లోఁ
దోఁచు కుతూహలంబునను శ దోడనె శస్త్రీక దానియంగ మెం
తోచతురత్వ మొప్పుగ మహోద్యమమూనియె తున్నలై పడక
వే చవి గైకొనం జదిపి శ వింతగఁ గాంచిరి బాలు నొక్కనిన్. ౫ 388
- క. ఉదరాంతరమున బాలకుఁ, డుదయాహ్నునిబోలి యొప్పుశచుండం గని ప్రీ
తిదగ్గ మాయావతికిఁ, సదయం గొనిపోయి యిచ్చి శ చని రవ్వారల్. ౫౪
- చ. రతియగు నాపడంతి మును శ రాక్షసనాథుఁడు శంబరుండె యా
సతిఁ జెఱవట్టి యుంచెఁ బరిశచారికగాఁగ. మహానసంబునక
బతి మరలక జనించునను శ నమ్మక మూనియె యుండె నామె య
ప్రతిముని బాలకుం గనుచు శ రమ్యతనూరుచిలోఁ దలంచుచున్. ౬ 391
- చ. ఇతఁ డెవఁడొనొ యంచు హృదగయేశుఁడు గాఁ గనుపట్టునంచు నా
రతి పతి యీతఁడొనె యని శ రామయు సంశయమాత్మ నంద న
య్యతివ తలం వెఱింగి యమృతాశనమానియు నేగుదెంచి యీ
సుతుఁడు స్వరుండె యించుకయుఁ శ జోద్యము నొందకు మమ్మ యం చొగిన్.
- చ. జననము మత్స్యకుక్షి నెటు శ చక్కఁగఁజేరెనొ యావిధంబు నె
మ్మనమునఁ గల్గుసంశయము శ మానఁగ నంతయుఁ జెప్పె; నా యశ
స్విని పనికి తైగా దనుజువీరుఁడు తన్ను నుపంగ నుండె గా
వున ముని భర్త చందమును శ బొంకముగా నెఱిగింప నంతటన్. ౬౪ 392
- చ. పతి మరలక జనించు ననుభావముతో నెపు డట్టికాలము
న్నతి గలిగించుదానిని గగనం దగునో యని వేచియున్న యా
సతి మదనుం డితండె మును శ శంకరనేత్రశుచిప్రదగ్ధుఁడీ
క్షీతి జనిగాంచె నం చెఱిగి శ స్నేహముచూపఁగఁ బూనె వానిపై. ౮ 393
- మ. హరిపుత్రుం డటనుండి వేగిరమ ప్రాయంబట్టె తక బొంద నే
తరుణుల్ గాంతురొ వారికెంతయు మరుల్ శ దైవారఁగాఁ జేయుచుక
బరివృద్ధిం గనుచుండె; నారతియు నశబ్దతాయతాతుక బతిక
గురుబాహుక నరలోకసుందరుని గోర్కుల్ మిఱిగఁగాఁ గాంచుచున్. ౯౪ 394
- తే. అలతి మందాక్షమున నొప్పునట్టి నవ్వు
నివ్వటిల్లఁగ భ్రూభంగనియమ మలరఁ
త్రేమ ఘటిశయమై తగ శ నామరాశ
గమన సేవించె రతసూచకమగు బుది. ౧౦ 395

మ వనజాతాక్ష కుమారకుండు మతిమోద్వర్గుండు ప్రద్యుమ్నుఁ డా
వనితారత్నముతోడఁ బల్కె జననీ! శత్రుదృష్టి చూడంగ నీ
తిని మానెం గడు నంచు దోచెడిని మాతృన్నేహమున్ వీడి కా
మినివోలేజరియించుచుంట తగునే శ మేలే యి దెబ్బంగిగన్. ౧౧ 396

మ. అని దూఱన్ విని యిట్లుపల్కె రతి యాశ్రయా! నీవు శ్రీకృష్ణనం
దనుఁ డంచున్ నుతిగాంచు మన్మథుఁడవే శత్రుంబు నిన్ శంబరుం
డనయం బొప్పు గృహంబునుండి తనమాత్రాసూర్తిమై దెచ్చె నే
ననఁగా నీప్రియపత్ని నౌ రతిని సత్యం బంచు భావింపుమా. ౧౨ 397

నీ పుట్టిన పదిదినములకెన్న లోపల శంబరుండును నిన్ను శ సంద్రమందుఁ
బడవై చె నోవిభూ! శ వడి నిన్ను నొకచేజ మ్రింగెను దాని నాశచెంగటికిని
గొనివచ్చి మత్స్యజీవములు ఛేదించిరి తదుదరమున నీవు శ పదిలముగనె
శయనించి యుంట దుర్ధయుండు దుర్ధయుండు నగు శత్రువును వీని శ నఖిలమాయ

ఆ. లెఱిగినట్టి దుష్టు శ నిత్రఱి నానుండి, మోహనాదులై న శ భూరిమాయ
లాగి గ్రహించి చంపు శ మోనాథ! నీతల్లి, వగచుచున్నయ దనవరతమందు.

క. ద్వారకలో రుక్మిణి నీ, వీరితి గ్రహింపఁబడుట శ యే యెఱుంగక లో
నారాటము గని కురరి య, దేరితిన్ శిశువుఁబాసి శ యేడ్చునొ యట్లే. ౧౪౫ 399

క. క్రేపును బాసిన ధేనువ, దేవగిడి గుండు నట్టులే దీనతయం
బ్రాపింప వందురెడు నీ, వీపాపిని జంపు మనుచు శ నిట్లు పలుకుచున్. ౧౪౬ 400

క. మాయావతి మహితాత్ముం, డై యలరెడుకామునకు మహామాయలనున్
వే యడఁప జాలెడిమహా, మాయామంత్రంబుఁ దెలిసె; శ మన్మథుఁ డంతన్.

— శ్రీ ప్రద్యుమ్నుండు శంబరాసుదం జంపుట. ౨ —

చ. దనుజవరేణ్య శంబరుని శ దాఁ గనఁబోయి రవంతయే సహిం
పను దగదట్టివాక్యముల శ భర్తృనముం గడుఁజేసి సంగరం
బొనరుపఁబూను బుద్ధియెటు శ లొప్పనొ యాగతిఁజేసి పిల్చె వే
యనికిని రమ్మటంచు; దనుజాధిపుఁ డప్పుడు క్రోధమూర్తి యై. ౧౭౫ 402

ఉ. ధిక్కృతులన్ సహింపకయే శ తీక్ష్ణగదాయుధపాణియై మదం
దెక్కి పదాహతిం దనునదెంతయుఁ గుండఁగఁజేయు సర్ప మె
ట్లుక్కు దగంగఁ బైకొనఁగ శ నూల్కానునో యటు లత్యమర్షఁ గెం
పెక్కిన నేత్రములే వెలయ శ నేడైఱ జూపఁగ వచ్చె నుగ్రుఁ డై. ౧౮ 403

చ. కులిశసమాహతిం దెగడు శ క్రూరగదాయుధ మట్టె త్రిప్పుచున్
దెలివి యొకింతలేక యతిధీరుని శ్రీహరిపుత్రుఁ గొట్టె ని
మ్ముల భయదాట్టహాసమును శ బూన్కి నొనర్చెను; మన్మథుండు దో

- ర్బలముచెలంగఁ బైనిగుడువవైరి గదం దిలకించి నవ్వుచున్. ౧౯ 404
- చ. తనగదఁ ద్రిప్పికొట్టి భయదంబగు దాని నడించి శత్రుసూ
దనుఁడగుటఁ స్వకీయగద యదానవువైఁ బరఁగించి బిట్టుగా
నొసరిచె సింహనాదము మహాగ్రుడుగ్రుడు శంబరుండు మా
యను మయదర్శితంబును మహాసురరక్షిణి నాశ్రయించుచున్. ౨౦౪ 405
- తే. గగనముననుండి ప్రద్యుమ్నుఁ యడగఁడకయె
పాడవడంగను జేయంగఁ బూని యస్త్ర
మయసువృష్టిని గురియించె యాధవాత్మ
జన్మఁ డతిబలశాలి యస్త్రము లిట్లు. ౨౧ 406
- క. తను బాధించుట కెంతయు, మనమునఁ గ్రోధంబు గదుర యడవిపడుచుఁ జ
య్యన సత్త్వమయంబై జగమునఁ గల్గిన మాయలను సమామముగాఁగన్.
- ఆ. పాడవడంగఁజేయు యాజ్యమహావిద్యఁ, బటపె; నంత దైత్యపతియు గుహ్య
కాఖ్యమాయల సురగసురపై శాచములనుమాయలను బ్రభూతశక్తి. ౨౧౪
- క. మఱియును గాంధర్వములను, బటపెం బ్రద్యుమ్నుమీఁదఁ యబద్ధాక్షునుతుం
డఱిముఱి వానిం జెందుచు, బిటుసగు నొకఖడ్గ మెత్తి యపురుష మడరన్.
- మ. అరుణశ్చక్రపు లొప్పుఁ దోఁచెడు మహాహంకారు నాశంబరుం
గరముగ్రాకృతి నొప్పువానిఁ గని యింకఁ వీడు జీవింప నె
ల్లరకుఁ బీడయెకల్లు నంచు సరిగా యెఱింగి వైవంగ శం
బరుశీర్షంబుఁ గిరిటకుండలయుతిఁ యభాసిల్లుదానిం ద్వరన్. ౨౪ 410
- క. హరియించె ఖడ్గ మయ్యది, సురలెల్లం బుష్పవృష్టి యస్త్రపూర్వముగాఁ
గురియించిరి ప్రద్యుమ్నుడు, సురవర్తమునుండి యెట్టై యచోద్యముగాఁగన్.
- క. తనసతి మాయావతి యత్యనుపమ మాయాబలమున యాద్యారకకుం
గొనిపోవంగ నంతఃపురమును జేరెను శ్రీసహస్రములు తనుఁ గనఁగన్. ౨౧౪
- క. సాదామనీసమన్విత, మైదగు మేఘంబుమాడ్కి యనలరుచు నతఁడా
శ్రీదయితు సాధ మొందెను, బ్రోదిగ నందున్న శ్రీసహస్రములు వానిన్. ౨౬
- మ. జలదశ్యామునిఁ గాంచనాంబరధరుఁ యభారున్తితుఁ సుందరో
జ్వలవక్త్రాబ్జుఁ బ్రలంబబాహుయుగళుఁ యబద్ధాక్షునిఁ నీలవ
క్రలనద్వల్లతరాలక ప్రకరసంక్రాంతిస్ఫురద్వక్త్రమం
జులపంకేరుహుఁ గాంచి శ్రీహరియె యంశుఁ యాంతి తప్తేచఁగన్. ౨౭ 414
- క. మందాక్షము తముఁ బైకొన, నందందె యడంగియుండి యరంతట యోషి
ద్భృందము కొండోకవడి కా, సుందరునందు మురారి యశుభలక్షణముల్. ౨౮
- క. ఒకకొన్ని కానరామికి, బ్రకటముదం బొప్పుచుండ యనితారత్నం

బాక ప్రక్కనుండ నొప్పెడు, సుకపోలుని వానిజేరి ఓ చొక్కపుఁబ్రీతిన్. ౨౯

క. అచ్చెరువునొంది రప్పుడు, ముచ్చట లూరంగఁ బలుకుముగుడ హరికిఁ బెన్
మెచ్చుగలిగించు రుక్తిణి, యచ్చటఁ దనయనితలోచ ఓ నాంతములఁ దమిన్.

చ. పురుషలలాము వానిఁగని ఓ ము న్నైటులో కనరాకయున్న సుం
దరతముఁ బుత్తు నట్టితరుణంబునఁ దా స్థరియించె నయ్యనం
తరమె యెసంగున్న హమున ఓ దైవగతిఁ జనుదోయిచేపె. నీ
వరుసనె లక్షణంబులవి ఓ వాని సుతుండని తోఁపఁజేయఁగన్. 30 418

మ. తనలో నిట్లుతలంచె రుక్తిణియు; నీతం డెన్నఁ బురత్ను మే
యనఁ జెల్లుంగద యెవ్వఁడో; వికసితాభ్యాతుండు నౌ వీఁ డదె
వ్వనికిం బుత్తుఁడో? యెయదృష్టవతి యిహ్వానిఁ స్వకుఠీ ముదం
బున మోయంగను నోచి కన్నదియె? యీహ్వాబోడి యెం దబ్బెనో. 30419

మ. మునునేగన్న యనంతరంబ దెవరో ఓ మూర్ఖుల్ మదీయాత్మజ
న్తుని గొంపోయిరి సూతికాగృహమునందం బ్రీతినుండంగ నం
దనుఁ డాతం డసుయుక్తుడే యయిన నీతం డెంతప్రాయంబునం
దనరుఁ వాడును నంతప్రాయమున నీతార్కాణమే రూపునన్. 31 420

క. జీవించి యుండునా యతఁ, డేవిధి నెందైన; నీతఁ ఓ డెవ్విధి నొందెన్
శ్రీవాసుదేవు సామ్యము, వావిరి దేహమున నవయవప్రాతమునన్. 324

క. గమనస్వరహాసంబుల, నమలంబగు దృష్టిఁ గృష్ణు ఓ నట్టులె తగుని
ట్లమరుటకు హేతువేమో, కమలజు యత్నంబుఁ దెలియఁగా వశమగునే. 33

క. అర్భకుఁ డెవండు నాదగు, గర్భంబునఁ బెరిగి పుట్టెఁ ఓ గడుసుందరుఁ డా
యర్భకుఁ డీతఁడు కాదగు, నిర్భరమోదంబు వీనిని గనఁ గలిగెన్. 334

ఉ. అంతియకాక సవ్యభుజ ఓ మట్టె స్ఫురించెడు నంచు రుక్తిణీ
కాంతయు నెన్ని యోగతులు ఓ గాఁ దలపోయుచు నుండ లోకవృ
త్తాంతము నెల్లఁ దానెఱుంగు ఓ తత్త్వవిదీద్యుఁడు కృష్ణమూర్తి తా
వంతగఁ దల్లిదండ్రులును ఓ వెంటనె రాఁ జనుదెంచె నత్తఱిన్. 344 424

నీ. విమలతరణ్లోకుఁ ఓ డమలాత్తుఁడో భగవంతుఁ డావృత్తాంత ఓ మంతయు మది
నెఱిగిన వాడయ్యు ఓ నెఱుంగనియట్టులే పలుకకయుండె; నవ్వలఁ దనంత
నరుదెంచి నారదశసురముని రుక్తిణి కాశంబరాసురుఁ ఓ డర్భకు మును.
కైకొని చను టాదీగాఁగల వృత్తాంతమంతయు నెఱిగించె; ఓ నతివిచిత్ర

తే. మైన వృత్తాంత మద్దాని ఓ నాలకించి
కృష్ణు నంతఃపురాంగనల్ ఓ మృతుఁడు మరల
నరుగుదెంచినరీతి బహ్వాబ్జములుగఁ

గనబడక యప్పువచ్చిన శ తనయుఁ గాంచి. 32

425

క. మనముల నభినందించి, వనజాక్షుఁడు హలధరుండు శ వసుదేవుఁడు త
ద్వనితయు రుక్మిణియును ద,క్కిన కాంతలు దంపతుల నశక్యమిప్పుల దమిన్.

చ. కనుఁగొని కౌగిలించుకొని శ గాఢముదంబును బొంది; రాపురం
బునఁగల పెద్దలెల్ల నెటొ శ పోయిన యాహరిపుత్ర కుండు వ
చ్చెను దనయంతనే మరల శ జేడియఁ గూడి యటన్న వార్తలక
వినుచు నయాఁరె! సంయమనిపిటికి బోయినవాఁడు క్రష్ణుజన్. 3౮౫ 427

క. చను దెంచె బూర్వభాగ్యంబున నింటికి నంచుబొంగి శ పొరలెడు మోదం
బునఁ జెప్పకొనిరి తథులొక, దనజనకుని యాపమట్లు శ తా నుండుటచే. 3౯ 428

సీ. ప్రద్యుమ్ను జననులు శ పతియగోశ్రీకృష్ణుఁ డనుమతి యలరంగ శ నంతరంగ
ముల వేడ్క లూరంగ శ లలితభావంబులు కలుగఁగాఁ గనుచుంటఁబలుకవలెనె
చిత్రం బటంచు నాశ్రీహరి బింబంబునకుఁ బ్రతిబింబమైన మదనుఁ గని
నంత నట్లాట సహజమే యనందగు, వారలే యిట్టై నఁ శ బరవనితల

తె. మాట యిఁక జెప్పనేటికి? శ మానితంబి
నికిని స్థానంబు హరియగు శ నిక నతనిని
బోలుయాపంబు గలవానిఁ శ బొలఁతులు గన
నుబ్బితబ్బిబ్బులగుట యేమబ్బురంబు. ౪౦

429

ఏఁ బ ది యా అ వ య థా య ము.

—●— స్వమంతరతోపాఖ్యానము. —●—

చ. అని శుకయోగికృష్ణుని మహత్త్వము తత్సత్తుగాథచిత్తమం
దనువుగఁబల్కి యవ్వలిదోయా హరిచిత్ర చరిత్రముక వచిం
పను దలపోసి యిట్లనియె శ బార్ధునిపాత్రునితోడ రాజ! యిం
కను వినుమా వచింతు మునుకొంచనచేలునకుం గుబుద్ధి యై. ౪ 430

క. ఒనరిచె సత్రాజి త్రిక, ఘనాపకారంబు నట్టి శ కల్పషమును దా
నును బాపుకొనం దలచి స్వతనయామణి సత్యభామదలగుణధామన్. ౧

క. ప్రకటించిం దగిన స్వమంతరత్నము హరి కొసంగెఁ శ దగువిధి నన భూ
పకుమారుఁ డిట్లు లడిగెను, శుకయోగింద్రుని మహత్త్వ!చోద్య మిది యగున్.

సీ. హరికి సత్రాజిత్తుగురుతరకీర్తిష మెద్దాని నొనరించె శ నిభరత్న
మగు నాస్వమంతక శ మతని కెట్లబ్బెను? హరికేల యొసఁగెను శ స్వాత్మజాత?
నని ప్రశ్నమునుజేయ శ నాయోగియిటుపల్కెఁ దాననవరతంబు శ భానునకును
బరమభక్తుం డయ్యె శ భాస్కరుఁ డతనికిఁ బ్రియసఖుండై యుండినప్రీతిదాన

తే. దక్షమైనట్టి యాస్యమంతకమణి నొసఁ

గెను; మహిపతి యారత్నమును గళమునఁ

దాల్చి వెలెఁగెను భానుచందమున నొకట

ద్వారకాపురిఁ జొచ్చె నెంతయును వేడ్క. ౪

433

క. అతిశయ తత్తేజంబున, నితరులకుం జూడఁదగక యే యుండె; మహి

పతి నతనిఁగాంచి దవ్వుల, హృతదృష్టులు నగుచు లోకు లినుఁ డితఁ డనుచున్.

క. శంకించి హరిఁగనఁ జని వి, శంకటవృత్తిం జెలంగి సఖులుం దానున్

బింకమున నక్షకేళి, సంకుచితాన్యక్రియావిశారదుఁ డగుచున్. ౫

435

క. వనజోదరుఁ డుండఁ దమ, మనమునఁ గలశంకపోవుమాడ్కిఁ దెలుపఁ బో

యినవారలొట నారా, యణ! వందన మొనరుతుము మహాత్మా! నీకున్. ౫౪

క. దరచక్రగదాపకజ, ధర! దామోదర! సుషడ్వదశనయనా! శ్రీ

వర! గోవిందా! లోకోత్కర్తనాయక! సూర్యుఁ డిదిగో సత్యముం గనఁగన్. ౬

క. వాడిమయూఖంబులఁ దనుఁజూడఁగఁ దలపోయు వారిమాడ్కుల కెంతో

పీడ గలుగఁగఁ జేయుచు, బోడిమిగా నిదిగో వచ్చె సముదనుజహరా! ౭

క. సురవరులు త్రిలోకంబులఁ బరమంబగునీదు సాధుపదము వెదకుచుం

దురుగాదె యడుకులంబునఁ, బరులకు నెవ్విధి నెటుంగఱబడని వడువునన్. ౮౪

క. మానవవేషంబునఁ దగు, జ్ఞానాత్మకు నిన్ను నెఱిగి సరసిజమిత్రుం

డోనీరజాక్ష! పచ్చెడుఁ, గా నెఱి దర్శింపఁగ ననఁగా నరహరియున్. ౮ 440

క. జ్ఞానవిహీనతఁ బలికెడు, మానవసంభాషణముల స మన్నించిన చం

దానఁ దెలిసవ్వు పాలయం, గా నిట్లను రవి యతండు స కాడు నిజముగన్. ౮౫

క. అనుపమరత్నప్రభలక, దను వాసూర్యప్రకాశ స తక వెలయంగా

గనుపట్టెడు స్రాజి, త్తని యెటుఁగుడు మీర లనియె స నంత నతండున్. ౯

చ. తనసదనంబుఁ జెరి ప్రమదంబునఁ దేలుచు మంగళభద్రసుల్

వినబడుచుండ దేవగృహ వేదికయందు మహీసురాళివం

కను వరపీఠమం దునుచి స గాఢతరంబగు భక్తిఁ గొల్పుచుం

డెను; రవిద త్తరత్న మది స నిత్యము నీనుచునుండు హేమమున్. ౯౪ 443

*నీ. ఇరువదితొలఁత స హేమము భారసంజ్ఞం దగు వట్టి వశిష్టసమ సంఖ్య [డు

ననుదిన మిచ్చు చుండుడెను; మణియయ్యది యెందుఁబూజితమఁబ స యెసఁగుచుం

నచ్చోట నించుకయైన దుర్భిక్షము మారికారిష్టముల్ స మఱియు నెల్ల

నాధులు వ్యాధులు స నహికృతబాధలు నింక నేయకుభంబులేని గలుగ

తే. వందు మాయికు లెవ్వరే ఓ నరయనుండఁ

జాల రియ్యది యమ్మణిసత్ప్రభావ;

మంత నొకనాడు కృష్ణుండు ఓ యదునృపతికి

మణినొసంగుమ యని వేడుకమాట వినక. ౧౧౫

444

చ. ధనమునఁ జాలఁ గాంక్షగల ఓ తా హరివేడెను దాని నిష్ఫలం

బునుగ నొనర్పరాదనియుఁ ఓ బోలఁ దలంపక యాయఁ డయ్యె; నా

తనియనుజన్తుఁ డొక్కట నితాంతరుచుల్ తగ నొప్పు నమ్మణి

దనగళసీమఁ దాల్చి ప్రమోదంబున గుట్టము నెక్కి పూనికన్ ౧౨౫

445

— సృమంతకమణిఁజూతు హరి వనమున కరుగుట. —

క. మృగయాభిరతిఁ బ్రసేనుడు, మృగయులు తనవెంటరాఁగ ఓ నేగె నడవి; కం

త గహనసీమల నొక్కఁడుగఁ గనంబడఁగాఁ బ్రసేనుఁ ఓ గలితతురంగున్. ౧౩౫

శా. పంచాస్యం బొకఁ డుద్ధతిం బొదివి కోపస్ఫూర్తిమై జంపి ద్యో

తాంచద్భ్రత్నుము సంగ్రహించి తనదొ ఓ నద్రిం బొరం బూనఁగాఁ

గాంచె భల్లుకనాయకుండు మది నాకమ్రస్ఫురద్రత్నుముం

గొంచుం బోవలె నంచుఁ దోచుట నఖకూరాయుధాలిక్ హరిన్. ౧౪ 447

క. మృతినొండఁ జేసి రత్నం, బలిశయితప్రీతిఁ గొనుచు ఓ నాతండును బ

ర్వతబిలముఁ జొచ్చి పట్టికిరతనము నద్దాని నొసఁగె ఓ రమ్యం బగుటన్. ౧౪౫

తే. అద్ది క్రీడకు సాధనం ఓ బగు నటన్

యాహ నొసఁగె; సత్రాజిత్తు ఓ సోదరుండు

చనియె నెచటికొ? రాడయ్యె ఓ నని తలంచి

మిగుల వగలను బొగిలె నేమి యిది యనుచు. ౧౫

449

ఉ. రత్నము కంతమందు నలరంగఁ బ్రసేనుడు వేటలాడఁగా

యత్నముమీఱఁగాఁ జనిన ఓ యప్పుడు నెమ్మది బొంగుచున్న యా

రత్నముమీఁది యానమెయి ఓ రాముని తమ్ముడు కృష్ణుఁ డొక్కడు

ర్యత్నముచే వధించి తనయంతన యుండు నెఱుంగనట్లుగన్. ౧౬ 450

క. అని చెప్పుకొనియె దానిని, వనజాతుండు వినియె నొకట ఓ వార్త యొకరితో

డ నొకరుగా జను లెంతయు, ననుకొనుచుండఁ రహస్యమో విధమొప్పున్.

క. హరి భగవంతుండు తను నిటు, లొరసెడుదుర్యశము తొలఁగుననుద్యమ మాత్తం

బరికించి ప్రసేనుని చొప్పురయుచు నాగరులఁగూడి ఓ యరిగె వనికన్. ౧౭

క. వనమున నొకటఁ బ్రసేనుడు, తన వాణివరంబుతోడ ఓ దారుణమృగరా

జ నిహతుడై పడియుండఁ, గనుఁగొనియెన్ సింహ మద్ది ఓ ధైర్యముపయిన్.

శ్లో. జాంబవంతునిచేత ఓ సమయింపఁగాబడి పడియుంట గాంచె నాపౌరు లవ్వి

ధమును గాంచిరి; సమస్తము నెఱింగినప్రోడ హరి యంత భీతికృత దంధకార

నిబిడమా భల్లూకశనృపుఁ డున్న బిలమును దా నొక్కరుఁడె చొచ్చెఁ శ దనవెను
వచ్చిన పౌరుల శ నచ్చటనే నిల్పి; కొంతదూరము పోయియంత నందు [కనె

1. తే. బాలునకు నాటబొమ్మగాఁ శ గ్రాలుదానిఁ

మణివరంబును గన్గొని శ మదిని దాని

నవహరింపం దలంచి యాయర్థకుకడ

నిలిచియుండెను తుణమాత్ర శ నిశ్చలముగ. ౨౦

454

మ. మును తాఁజూడని మానవుం డొకఁడు రాఁ శ బూఁబోడి తద్ధాత్రి భీ

తిని గాంచెక; మఱి కూసె గట్టిగను; ధాత్రీ ధ్యాన మాలించి ధీ

రనికాయంబున జాంబవంతుఁడు ధరం శ బ్రఖ్యాతిగన్నట్టి వాఁ

డు నితాంతక్రుధఁ బాటుతెంచెను; నతఁడుగ్ గ్రోధవేగంబునన్. ౨౧ 455

మ. భగవంతుండు నిజేశ్వరుండనుచుఁ దా శ భావింపఁగాలేక లో

కగతుండౌ నొకపూరుషుం డనుచు నిక్కంచైన తత్సత్త్వ మిం

త గణింపం దలపోయకే ప్రథన ముద్యచ్ఛక్తిమై జేసె, నొ

2. క్కగతిక శ్యేనయుగంబు పోరెడుగతిం శ గ్రవ్యాధి మత్యుద్ధతిన్. ౨౨ 456

చ. ఇరువురు వార లొక్కగతి శ నేపుచెలంగఁగ నాయుధాశ్చభూ

మిరుహవితానయు క్తిఁ గడుపమించెడు పౌరుషమూని పోరి భీ

కరరణముం బొనర్చుచును శ గాధతరంబగు బాహుయుద్ధ మ

వ్వరుస నొనర్చి రయ్యది ప్రవర్తిలె నెంతయు వింతఁగా నటన్. ౨౩ 457

సీ. ఒకరినొక్కరు గెల్పురటూహలు పొలయంగఁ బోరుచు నంతట శ భూరిముష్టి

ఘాతంబులక వజ్రశక్తినంబు లనఁ దగువానిచే నించుకే శ వదలనట్టి

పూనిక నొకరితఁ శ బోరి రిర్యదివయి నెనిమిదిదివసంబు శ లనవరతము

జాంబవంతుం డంతఁ శ జక్రాయుధుని ముష్టిఘాతంబులఁ దనయంశగములయందుఁ

తే. గలుగు వెనుసంధిబంధముల్ శ కదలి పిండి

గాఁగ సత్త్వంబు ఊణింపఁ శ గాయ మెల్ల

నేవ్విదబిందుయుతంబయి శ చేష్ట లుడుగ

విస్తయం బెంతో గదుర నశ్వభుని జూచి. ౨4

458

3. చ. పలికె మహాత్మ ! భూతములపం క్తికిఁ బ్రాణము నీవె, ప్రాణ పం

క్తులకుఁ బ్రవృత్తి సత్త్వమును శ దోరపువేగము ధారణాఖ్యిమా

బలమును నీవె, యం చెలుగుగవాడ సనానపూరుషుండవై

1 “తత్రదృష్ట్యా మణిశ్రేష్ఠం బాలశ్రీదనకం కృతమ్” అని మూలము. 2 “క్రవ్యాధిశ్యేనయో
రివ” అని మూలము. “క్రవ్యాధిశ్యేనయోరివ” అని మూలము. 3 “కానేత్సాం సర్వభూతానాం ప్రాణా
పీజస్సహోబలం” అని మూలము.

- చెలగి యధీశ్వరుండవయి శ జిష్ణుడవై తగు దీవె సత్ప్రభూ! ౨౬ 459
- తే. మఱియుఁ బ్రభవిష్ణుడవు నీవె శ మాధవుడవు
విష్ణువును నీవె; స్రష్టయై శ వెలయు బ్రహ్మ
కరయ స్రష్టవునీవె సృజ్యంబులకుఁ ద
గంగ నీవె యుపాదానశకారణమవు. ౨౬౫ 460
- క. విలయం బొనరించెడు వారలకుం గాలాత్మకుడవు శ రహిమిఱుగ నా
త్తులకుం బరమాత్మకుడవు, జలజాతా! యిట్లు తెలియఁజాలితి దీనిన్. ౨౭ 461
- ఉ. ఎవ్వఁడు సుంత రోషమున శ నేచి కటాక్షదృగున్నతిఁ దగఁ
నివ్వటిలంగఁ జేయఁగనె శ నిర్భరభీతినిగూర్చు నక్రముల్
నెవ్వఁగఁ బెంచు మత్స్యములు శ నిండఁజెలంగుచునుండి యంతలోఁ
జివ్వనఁ దత్తఱువడఁగ శ సింధువు భీతిని మార్గ మిచ్చెనో? ౨౭౫ 462
- క. ఎవఁ డాత్మయశము శాశ్వత, సువిస్తృతిం గాంచ నభి శ సాంపుగ నొకనే
తువు బంధించెనో? రావణ, నివసతి దహియించి కీర్తినిల్పెనొ ఊతివై.? ౨౮463
- సీ. ఎవ్వనివాడియా శ నిఘసంహతుల దనుజాధిపశీర్షంబు శ లవనబడియె
నో? యట్టిసాస్వామియే యగు శ్రీరాముఁ డవునీవె యని యిప్పు శ డవగతంబ
యయ్యె; నంచిత ధల్లుకాధిపుఁ డాత్మవిజ్ఞానంబుచేఁ దన్నుఁ శ జక్కనెఱిగి
విన్న వింపంగ గోవిందుండు దేవకీతనయుండు భక్తసంతతికి సుఖము
- తే. గలుగఁజేయు నట్టికరమునఁ దడవుచు, నేత్రపద్మములను శ నెమ్మిదనరఁ
గనుచుఁ గరుణఁ దెలుపుక మ్రవచస్సుల, భక్తు నలరఁజేయఁ శ బలికె నిట్లు. 3౦
- క. విను మిఁక నావృత్తాంతంబును భల్లుకరాజ! రత్నమును దొంగిలి న
ట్లు ననుక దుర్యోశ మొక్కఁడు, దనంతనే పొందె గాన శ దాని విధిగతిన్.
- క. తొలఁగించుకొనఁగ నీదగు, బిలముం జొచ్చితిని; మణిని శ వేగమ కొనిపోఁ
దలఁచితి వంచని నీ నెమ్మనమున నెఱుంగంగవలయు శ మహితస్వాంతా!. 3౧

— శాంబవంతుండు స్యమంతకమును బుత్రికను హరికొనంగట. ౪ —

- చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనయాగమనంబు వచింప భక్తిఁ గాం
చనవసనుం గనుంగొనుచుఁ శ జారుమతిందగుపుత్రికామణిఁ
ఘనమణితోడఁ గాన్కఁగ నికామముదంబున నిచ్చె నంతఁ ద
న్నునువమరత్న హారముల శ నన్యములై తగునట్టి కాన్కలన్. 3౨ 467
- *క. పూజింప నాత్మ మెచ్చుచు, నాజాంబవతిఁ స్యమంతకాఖ్యమణివరం
బోజ గ్రహియించి మోక్షం, బాజగదీశ్వరుఁ డొసంగె శ నయ్యనఘనకున్.

* “అత్యైశ్వ మణిముత్యైశ్వ పూజితో భక్తవత్సలః, దదౌ తస్యై పరాం ముక్తిం ప్రీత్యా శాంబ
నతే హరిః” అధికపాఠము.

- చ. హరి బిలముం జొరంగ నరసరాంతికమందున నున్నమానవుల్
మురహరి రాకఁ గోరి యొకపాళిక ద్వాదశరాత్రముల్ నిరం
తరముగఁ గాచియుండి ప్రభసంబున నెమియొ కీడుమూడె నం
చరయుచు నెవ్వగల్ పొలయ స నల్లన ద్వారక కేగి రందలున్. 33 469
- క. ఆనకదుందుభి దేవకి, మానిని రుక్మిణియు బంధుమండలమును స
న్యాసము గల్గజ్ఞాతులు, దానవవైరియు బిలంబుఁ స దాఁ జొచ్చుటయున్. 33౪
- క. వెలువడి రాకుండుటయును, వెలువలఁ దా రుండి జనులు స విసికి మరలి యా
ర్థులగుచు వచ్చుటయును విని, జలజాతునిరామి కెంతో స సంకటపడుచున్. 3౪
- క. శోకార్దులైన స్థానీ, యతాకసులంగూడి కృష్ణు స నాగమనమునే
వేకోరి మహామాయను, శ్రీకలితఁ దుర్గఁ గొల్వఁ స జేరిరి భక్తిన్. 3౪౪ 472
- క. పురజను లొకకొందలు శ్రీ, హరికిఁ దుర్యశముఁగూర్చె స ననుకోపమునఁ
ద్వారపడి సత్రాజిత్తును, బరిపరి నిందించి దుర్గ స భక్తిఁ గొలువఁగన్. 3౪౬ 473
- క. చని నేవింపఁగ నంబయు, జనులకుఁ బొడసూపి చక్రీసందర్శనమా
నని యాశిషంబు లిడఁగా, వనజాతుఁడు పోయినపని స వరుస ఫలింపన్. 3౪౭
- ఉ. దారనుగూడి పౌరులు ముదంబునఁ దేలఁగఁ దల్లిదండ్రులుఁ
గోరిక లుల్లిసిల్లఁ గనుఁగొంచు వడిం జనుదెంచి కౌఁగిటం
జేరిచికించుఁ బుణ్యఫలసేధులు గల్గినయట్టు లెంచఁగా
శ్రీరమణుండు ద్వారకను స జేరెను బంధువు లామురారినన్. 3౬ 475
- క. మృతుఁడై మరలం బ్రాణా, నివృతుఁడై చెలువారునట్లు స విష్ణుని గని రా
వితమున వచ్చిన హరిఁ బొరతతుల్ పరికించి వేడ్కసంజిలి రంతన్. 3౭

— స త్య భా మా ప రిణ య ము. —

- క. వనజాతుఁడు సత్రాజి, త్తును సభకుం బిల్వబంచి స ద్యుమణికరుణ నొం
దిన మణి మరలఁ వనిదొర, కినవిధముం దెలియఁజెప్పి స ఊతిపులమ్రొలన్. 3౮
- క. ఆరత్నవరము నొసఁగెను, సారెకు నాతండు సిగ్గుసాంద్రముగాఁ జే
కూర నవాఙ్ముఖుడై మణి, తో రయమున నింటికిఁ స్వగదోష మిదనుచున్.
- క. అనుతాపంబును బల్కలు, గనుచుఁ భయమొప్పు నేగెఁ; స గాని యతండుఁ
మనమునఁ దనయపరాధంబునె యెంచుచు నెట్లు చేయఁ స బోలునటంచున్.
- క. బలవంతులతోఁ గలిగెను, గలహంబను చింత మదిని స గలవిలపెట్టఁ
మలమలమాడుచు దీనిం, దలఁగించుకొనంగ నెవ్వీధమొ యనుకొనుచున్. ౪౦
- క. హరిసుప్రసన్నుఁ డగునె, క్కరణి నొ యని యెంచుచుఁ సుకార్యం బెది యీ
తరుణమునఁ జేయ మేలగుఁ; ధరఁగలవారెల్ల న న్నభర్తరతునిగన్. ౪౦౪
- క. తలపోసి తిట్టకుండఁగఁ, గలదే కార్యం బెదైనఁ స గాని యొనరుపఁ;

బలుమాటలే! ధనమున, గల కూరిమినన్న ముంపఱగా నజ్ఞుడనై. ౪౧

క. దూరాలోచన మొనరుప, కీరితిన్ తుద్ర కార్యమే నొనరిచితిన్
వారిజనాభుని కృపకున్, దూరస్థుడనైతి నింక శ దోషముపాయన్. ౪౧ 483

మ. వనితారత్నముగాఁ జెలంగు దుహితన్ శ భాస్వత్కృపాలభిపా
వనరత్నంబు స్యమంతకాహ్వయమునున్ శ బద్ధాక్షు సంప్రీతికై
మనమారంగ నుపాయనం బొసంగినన్ శ మన్నింపుమోదెవ! యం
చనుమానంబును వీడి వేడెడ నిదే శ యర్హంబు నే జేయగన్. ౪౨ 484

క. ఇంకొకవిధమున నాదుక, శంకము హరికోపముం దొలంగదు పోయం
చుంకెక్కినమది నెంతయు, నుంకించి సునిశ్చయమున శ నూహయు వెలయన్.

క. అనుపమ శుభలక్షణముల, గనుపట్టెడు సత్యభామఁ శ గన్యామణి నాఁ
దనరెడు దుహిత స్యమంతకమును గొనిచని హరి కొసంగెఁమోదం బలరన్.

క. రూపాదార్యగుణంబుల, నాపగిదిన్ రూపముననె శ యసదృశ యగుచున్
భూపాలకుమారులు పలు, లేపలు ప్రార్థింప నలరు శ తెఱవలమిన్నన్. ౪౪ 487

లే. సత్యభామను శ్రీహరి శ సవిధిఁ బెండ్లి
యాడె; నంత సత్రాజిత్తు శ నాదరమునఁ
గాంచి భూపాల! యీమణి శ క్రమ్యుఁ గొను
మద్ది గ్రహియింపఁగాఁ గోర శ మాత్మ మేము. ౪౪౪ 488

క. వనజాపుని భక్తుండవు, కనుకన్ దల్లబ్ధమైన శ కమ్రమణి యిదా
ననఘా! నీకడ నుండఁజనుఁ గైకొనవయ్య; మేము శ సర్వవిధములన్. ౪౫

*క. ఫలభాక్కులమే యగుదుము, సులలితరత్నం బిదానుశుభఫలములనున్ గ్రన్.
గలకాల మొనఁగు; మేమా, ఫలములఁ బొందుదుము ముందు శ బహుభంగులు

ఏ బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— శతధన్వని శ్రీహరి వధించుట. ౨ —

క. అని తెల్పి యోగివర్యుం, డనియెన్ రాజేంద్ర! యవలిహరికథ విను మం
త నళిననయనుడు కుంతియు, దనయులతో లక్కయంట శ దగ్ధు లయి రనన్.

చ. ధరణిఁ జరించువార్త విని శ దానియథార్థముఁ దా నెఱింగియున్
బరముడు నయ్యుఁ బామరులపద్ధతిఁ గైకొని చింత బూనిన
ట్లరయఁగఁ జాలి వంశమున శ కర్ణములై తమవెద్దతెల్ల నా
దరమునఁ జేయువాడుకలఁ శ దా నొగి దీర్పఁగఁబూని యన్న తోన్. ౧ 492

* “వయంచ ఫలభాగినః” అని మూలము. “తవాపుత్రత్వాత్త్వద్వీధీయం ధనమ్యస్తాకమేవేతి హాదోభిప్రాయః” అని వ్యాఖ్య.

- క. కురుదేశములకుఁ బోయెను, హరియున్ బలభద్రుఁడందుఁ నతిదుఃఖమునన్
బరితప్తస్వాంతులు నగు, ధరణిపు గాంధారి విదురుఁ ధర్మవిదగ్రున్. ౧౫ 493
- క. గాంగేయుఁ గృపద్రోణులనుం గని తీర్చుగఁ దరంబుననుం గానిశ్రమం
బుం గాంచి నట్టులుగఁ బోసఁగెం గాదె కష్ట మిద్దిఁ కృతకవిధిగఁ. ౨ 494
- క. అని యూఱడించి; రంతట, వనజాక్షుం డూరలేనిఁ నా వార్త నెఱిగి యిం
తనరాని యీసు మనములఁ గనుపట్టుట నిదియె తగినఁ కాలం బనుచున్. ౩౫
- సీ. అక్రూరకృతవర్తఁ లాశతధన్వని కడకు వేగమపోయిఁ పుడమితేడ!
యాస్యమంతకమణిఁ నయఖిలరత్నవరంబుఁ గైకొన కూరకఁ కాలమేల
గడపుచునున్నావా? యకన్యకారత్నమా సత్యభామను మనఃస్పృశికముగ
మన కొసంగఁబ్రతిజ్ఞఁ నొనరించె గాదె సత్రాజిత్తు మనల సరకుఁ గొనకయె
- ఆ. హరి కొసంగె నిప్పు; నడల్లాట నమ్మణి, సంగ్రహింపవలయుఁ జంపి యతని
ననుజుఁ చెంతఁజేరు నట్లుజేయఁగ రాదొ, యనుచుఁ బ్రోత్సహింప నప్పడతఁడు.
- చ. తనమది వారిమాటల నితాంతము మార్పుగనంగ రత్నముం
గొనఁదగు నన్నలోభమునఁ గొంకక పాపమనస్కుడౌటఁ జెం
తను మృత్యుయంట నల్లెయని నదారుణకర్తము ప్రోత్సహింపఁగాఁ
జని శయనించి యున్నతఱిఁ జక్రి కలం డనుమాట యెంచకే. ౫ 497
- క. శతధన్వుడు సత్రాజితు, మృతి గనఁగాఁజేసె; తేయి నట్లు వధింపన్
మతిదూలి యచటి కాంతలు, వెతఁ గుందుచు దిక్కుమాలి నబిగ్గట నేడ్వన్. ౫౫
- క. పశుహింసకుఁ డకరుణుడై, పశువుల హింసించునట్లు నాపాపాత్ముడు దు
ర్యశమును గోరెడు నాతఁడు, విశసించెం జక్రిమామ న విషమపథమునన్. ౬
- చ. మృతిగనఁజేసి రత్నమును నమేలని గైకొని పోయె; నిర్విధిన్
బిత హతుడౌట నింతయని నర్థయమొప్పుగఁ జేయరాని దా
వెతఁ గని సత్యభామ పృథివీపతి! యోజనకా! పితా! కటా
మృతిఁగనితిం గదే యనుచు నమే నొగి మ్రాన్పడ నేడ్చె నెంతయున్. ౭ 500
- చ. జనకకళేబరంబు నొకశచందమునం జెడకుండ నూనెనిం
పినయొకపాత్రమం దునిచి నభీతమృగాక్షియు హస్తీపత్తనం
బునకుఁ బ్రయాణమై చనియె నభూతవిభుండయి సర్వవేత్తయ
య్య నెఱుంగనట్లు లున్నపురుషోత్తమమూర్తికి దెల్పె నంతయున్. ౮ 501
- చ. హలధరకృష్ణు లీశ్వరులెయ్యయ్య నృలోకవిచ్ఛేతంబు లి
మ్ములఁ గొని సంచరించుటను నాబొక్కుచుఁ గన్నులనుండి యశ్రువుల్
వెలలఁగ నక్కటా! మనకు నవిచ్యుతిలేనివగల్ పాసంగఁగాఁ
బలుకఁగ నేల? యంచుఁ బలుకభంగుల దీనతఁబొంది రెంతయున్. ౯ 502

- మ. తరువాత౯ హరి సత్యభామయును సోదరులందును౯ వెంటరాఁ
బురముంజేరి వధింపఁబూనె శతధనుర్వా రత్నముం గైకొన౯
మరల౯; వాఁడును దత్ప్రపృత్తి విని వేఁ మ్రందించు నన్నింక నె
వ్వరుసం బ్రాణములూని నిల్వఁదగు? నాభాగ్యం బ దెట్లున్నదో? ౯౪ 503
- చ. అని తలపోసి యాతఁడు భయంబుతగం గృతవర్తపాలికిం
జని తనుఁగావఁ గోరె హరిసత్త్వ మెఱింగినయాతఁ డప్పు డి
ట్లనియెను వార లీశ్వరులెయాదురు హేళన మేనుజేయ నో
వను, ధర వారి కెగ్గొనురుగపం బనిపూనిన యెవ్వఁడేసియున్. ౧౧ 504
- క. ఊమమునొందం జాలం, డామురహరిపై న ద్వేష మత్తనిలిపి కా
దే మును కంసుం డనుగ, స్తోమముతో సిరికిఁ జాల మారస్థుం డై. ౧౨ 505
- క. మృతికి సమీపస్థుండై, ఊటఁ బాసె జరాసుతుండు మనాబహుభా
న్వితుండై పడెడువారము, లతిలోకుల సోదరులను మహత మొనరింపన్. ౧3
- క. పనిపూని యుద్ధ మొనరిచి, తనుమాత్రము దక్కఁబాటెఁ మత్త్వ మ్మిదియే
యని తెలిపి సాగ నంపఁగఁ, జని యక్రూరు౯ వరించె మాయపడంగన్. ౧౪
- సీ. అక్రూరుఁ డంత నిట్లనియె నీశ్వరులగు నాసోదరుల సత్త్వమాత్మ నెఱుఁగు
నెవ్వఁడు పగఁగొన మంచును వారితో; హరియన సామాన్యుఁ డానరుండె?
విశ్వంబు సృజించువలెయించు హరియించుదన్తాయ కప్పంగఁదమ్ము నెఱుఁగ
కావిశ్వనాథుని మయద్భుతచెప్తల నరయంగఁజాల కుండురు మనుష్యుఁ
- తే. లెవ్వఁ డేడేండ్లబాలుడై మౌకహస్తముననె గోవర్ధనము నెత్తి మతనవిలాస
మున శశువు పుట్టగొడుగునుబోలె దాల్చె, నట్టియద్భుతకర్తున మకళిలపతికి.
- మ. మనుజాకారముఁ బూనియున్న హరికి౯ మౌదేవమానీంద్రహృ
ద్వనజాంతస్థునకాదిభూతున కనంతఖ్యాతిగన్నట్టిదే
పునకు౯ సర్వవికారశూన్యునకు నంభోజాతపత్రాయతా
తునకు౯ మ్రొక్కుదు నంచుఁ బల్కి యిటు లక్రూరుండు పో పొమ్మనన్. ౧౭
- మ. శతధన్వుండు నిరాశుండై యింకఁ దనుం మజ్రాయుధుం డే డైటా
మృతినొందించు నటంచు రత్నవరము౯ మించెంతనే యుండనిం
డిత రాసాధ్యము గాకయుండ ననియెంతే బల్కి యొప్పించి వే
గ తురంగోత్తమ మెక్కి భీతమతియై మకాలుండు తన్నంపగ౯. ౧౮ 510
- క. శతయోజనములు పోయెను, శతధన్వుండు పోవు టెంచినక్రియు హలియు౯
బతగేంద్రధ్వజవరసం, యుతరథవర్యంబు నెక్కి మయద్ధతిమీఱ౯. ౧౮౪ 511
- మ. జవనంబుల తమపేరు సార్థకముగాఁ జంచద్గతిం బాఱు గే
వరాముల్ వెనువెంటఁ బోయి రఘయుఁకాన్వీతు౯ గురుద్రోహి న

య్యవసీనాథు వధింప; నంత మిథిలాఖ్యఖ్యాతపూర్వర్య కో
పవనంబందు హయంబు క్రిందబడఁ జంపఁ వచ్చు సోదర్యులన్. ౧౯౫ 512

చ. కనుగొని భీతుడై పఱచెఁ శ గాల్నడకన్ శతధన్యుఁ డవ్విధం
బునుగని కృష్ణుఁ డాగ్రహముఁ బూని వెసం బరుగెత్తెఁ గాల్నడకన్
జనిచని తీక్షణేమియగు శ చక్రముచేఁ దలఁద్రుంచి వాడు క
ట్టిన వసనంబులం మోగి గడించెనుచుల్ తగురత్నవర్యమున్. ౨౦౫ 513

క. వెదకె నదెందును రత్నం, బది చిక్కకపోవ మరలి శ యన్నకడకు వ
చ్చి దనదు ప్రవృత్తిఁ దెలుపుచు, నదయత వ్యర్థముగఁ జంపి నట్లయ్యె నరిక.

క. దొరకదు రత్నం బాతని, పరిసరమున నన్న వినుచు శ బలరాముడునా
వరమణి శతధన్యుడై, వ్విరికడనో దాచియుండు శ వారిజనాభా!. ౨౧౫ 515

క. ఋతమిది యారత్నంబును, వెతకంగాఁ బురికిఁ బొమ్ము శ వెస నేజనక
క్షీతిపతి ప్రియతముఁడౌటన్, జతనంబునఁ జూడబోదుఁడయ్యన వత్తున్. ౨౩౫

క. అనిపలికి హలధరుం డా, జనకుని గన మిథిలఁజొచ్చె; శ సంతసమొప్పుం
గను బలునిఁ గాంచి జనకా,వనిపాలుం డెదురుగాఁగ శ వచ్చి విధియుతిన్. ౨౪

ఆ. ఆతిథేయవిధుల శ నాచరించె బ్రలంబ, హంత యందుఁ గొన్నిహాయనమ్ము
లుండఁ బ్రితిమీఱఁనుర్విశుఁ డాదృతిఁ, దనను జూచుచుండఁగను సుఖముగ.

మ. ధృతరాష్ట్రాత్మజుఁడా సుయోధనుడు తదవృత్తాంత మాలించి య
చ్యుతునన్నం గనుకోర్కి వచ్చి మహానీయుండైన యష్టేదిసీ
పతిచే సత్కృతుడై ప్రియంబుతగఁ దన్ శ బాలింపఁగా రేవతీ
పతి యొద్దన్ గదఁ బూని వైరుల నడంపంజాలు జన్యం బొగిన్. ౨౬ 519

ఆ. చక్క నభ్యసించె; శ శౌరియు బలదేవు, నాజ్ఞ మరలి వచ్చియాత్మపురము
నందునున్న పత్ని శ కాసత్యభామకు, బ్రియముచేయుకోర్కివెలయుచుండ.

క. శతధన్యువృతియు రత్నం, బతనికడన్ లేకయున్మిత్రయంతయుఁ దెలిపెన్;
హతుడగు సత్రాజితునకు, మతిమంతులఁగూడి లోకమర్యాద తగన్. ౨౭౫

క. పరలోకగతుల కెల్లన్, వరసుఖముం గలుగ నరకభాధ లడఁగ నె
వ్వరుసం జేయందగు నా, కరణిం గ్రియలెల్లఁ జేయఁగాఁ బంచె విధిన్. ౨౮

క. కృతవర్షయు నస్త్రారుడు, శతధన్యుడు తెగుట యెఱిగి శ సప్తణిహృతికే
జతనము తమవంకనె సు, గతమకాటన్ భయము తమ్ముఁగాఁటియపెట్టన్. ౨౯౫

క. ద్వారకనుండియె యెటకో, వారిర్వురు పోయి రంతవరుసగ జనులం
జేరెను మానసికంబులు, శారీరములైన యట్టి శ సంతాపంబుల్. ౩౦౫ 524

సీ. దైవిక భౌతిక శ తాపంబు లొందెను మఱియు నిట్టియరిష్టమండలంబు
పయిబయి గ్రమ్మంగఁ శ బరమేశుమహిమంబు మఱచినవారౌటమాధవునకుఁ

దెలిపి రక్తూరుడుఁ యీ లోలఁగిపోవుట నిట్టి విపరీతములు చాలవి స్తరిల్లె
నని యద్ది యజ్ఞానుశలనుకొనుమాటలే కాని ప్రాజ్ఞులనుడులొకాపు సుమ్ము
తే. ముసుల కావాసభూతుఁ డై యీ తనరు కృష్ణుఁ
డున్న చోట నరిష్టము యిందు ననుట
యెట్టి యవివేకమూలమో యెన్నవలెనె
విజయపాత్రా! యవలిదగు యెట్టి వినుము. 30

525

మ. మును కాశీపురియం దవృష్టి యడరకఁ యీ భూపాలుఁ డింకేమి చే
యనగుక దీని కటంచు నెంచుతటిఁ గార్యంబేదియో పూని పో
యెను వారాణసికే శ్వఫల్కుఁ డదిభూమిశుండు చింతించి వే
తనయక వాని కొనుగె గాందినియనకఁ దా నొప్పు కన్యామణిక. 31 526

క. అవ్వల వర్షము కురిసెను, నవ్వరగుణు నాత్మజన్మరడగు నక్రూరుం
డవ్వనిదొ ప్రభావ మ, దెవ్విధమునఁ గనిననుండునీతనియందుక. 32 527

చ. కనుక నితండ్ దెందుఁ జనఁగా నట వృష్టి నొసంగు మేఘుఁ డిం
కను బరితాపజాలములు యి కల్గకయుండు నకాలమృత్యువుల్
గనఁబడకుండు నంచు బురిఁగల్గిన వృద్ధులు పల్కుచుండఁ గా
విని యిదె కాదు కారణము యి వేటొకఁ డున్నది దీని కారయన్. 33 528

క. జను లక్రూరుఁడలెమియె, యనుదురు మణిలేమి దీని యి కగుహేతు వటం
చును గృష్ణుఁ డెంచి దూతలఁ, బనివెశ్వఫల్కాత్మభవునివడిఁ దోడ్కొనిరాన్.

క. ఆతఁడురాఁగా శ్రీహరి, ప్రీతిం బూజించి పల్కిప్రియకథల జన
వ్రాతాభిప్రాయజ్ఞుఁడై తగుటక సుస్థితము ముఖాబ్జము నొందక. 34 530

క. పలికెక దానవశీ! విను, మలశతధన్యుండు శ్రీసమన్వితమై రో
చులమించు స్యమంతక ని,స్తులమణి నీయొద్దదాచి యీ లోలఁగెం గాదే. 35.

క. అది నీకడనే యున్నది, కద యీవృత్తాంతమును దగ్గర వింటిమి ము
న్నె; దుహితృపుత్రులు తాతకు, నుదకక్రియ లాచరింతు యి రొప్పుగ విధిచేక.

సీ. ఋణముఁ దీరిచి తగ యి గణించియున్నట్టి ధనశేషమును దీసికొనుదు; రట్టు
లై నను మణివర్య యి మయ్యది యెరులకు ధరియింప శక్య మేవరసుగాక
యుండు సుప్రతుండవై యొప్పు నీకడనే యామణి యుండుఁగాకయమ్మణినిగూర్చి
మాయన్న నన్ను నశ్వుకయున్న వాఁ డట్లు గాన మహాభాగ! యీ మానసియ

ఆ. మణిని దాని నొక్కమణి కనఁబఱపుమా, బాంధవులకు శాంతివఱలఁ జేయు
మిప్పు డీవు భక్తి యి హేమవేదికలతో, సవిధి జన్మములను నీ సంతతంబు. 36

క. జరపుచు నున్నాడవుకద, యురుమోదమె మాకు; నైన యి నొకమాటు జనో
త్కర మొగి జూడఁగఁ జేయుము, పరికించి యొసంగువాడఁ యి భరమగుణాధ్య!

- చ. అనియిటు సామవాక్యముల శ నాహరి చిత్తము సోకునట్లు చెప్పిన విని సంతసిల్లి మదిఁ శ బెంపెనలారెడు శ్రీతిమై శ్వఫల్కుని తనయుండు వస్త్రమున శ గుప్తము చేసినరత్న వర్యమున్ వనజహితప్రభాయుతిని శ భాసిలుదాని నొసంగె శౌరికిన్. ౪౦ 535
- ఉ. జ్ఞాతులకెల్ల నవ్వుణిని శ జక్కఁగఁ జూపి నృథాపవాదసంజాతమనోరుజంబుఁ బరిశ్రాంతిని బొందఁగఁజేసి యాజగద్వాతవిభం డొసంగె జనశవారము మ్రోలను గ్రమ్మఱంగ విఖ్యాతము నాస్యమంతకముఁ శ గమ్రయశోవృతసర్వలోకమున్. ౪౧ 536
- సీ. భగవంతుడై మహేశ్వరుడయి విష్ణువై తగుదేవదేవుని శ దర్పవిస్తృతమగుచు బాపసంతతులఁ బోదోలుచు మంగళకరమయి శ మహితమునగు నీచరితంబు నశదెవ్వఁడు పరియించు శ్రద్ధతో విను మఱి శ సంస్కరించు వాడు దుష్కిర్తిని శ బాపజాలంబును బోగొట్టుకొని శాంతిఁ శ బొంది యుండు;
- ఆ. ననుచుఁ దెలిపి యర్జునుని పౌత్రునకుఁ దరు, వాల్చిన పంకజాతనయను చరిత మెల్లఁ దెలుప శ సమకట్టి శుకయోగి, చంద్రుఁ డిట్లుపలికె శ శ్రద్ధమీఱ.

ఏఁ బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— శా శి ం దీ క ల్యాణ ము. ౩ —

- మ. తరువాతం బురుషోత్తముండు జనవృత్తజ్ఞుండునై యొప్పిపామగులంబోలి చరించుచున్ ద్రుపదునందం బందుఁ గౌంతేయు లచ్చెరువుం బుట్టఁగ నున్న వారు మును లక్షింపంగరాకుండి యిత్తరుణంబందు వెలుంగువా రనెడు వాశ్రలో వీనులం జొచ్చినన్. ౫ 538
- క. దానును వారిం జూడంగ నెంచుచు సాత్యకిమొదలుగఁగలవారలో తో నడువఁగఁ బోయెను సమ్మానింపఁగఁ బొండవులను శ మాధవుఁడు త్వరన్.
- క. చని యింద్రప్రస్థంబునఁ, గనియెం బొండవుల; వారు శ కమలాక్షు మహేశుని లోకనాథుఁ బొడఁగని, యనుపమ సమ్మోద మొలయ శ నంద తొకమొగిన్.
- ఆ. ఇంద్రియములు పంచవృత్తికమై ముఖ్యమనెడు ప్రాణమొకట శ నరుగుదేర వెలయునట్లు లేచి శ వెన నెదుర్కొని యంత, వీరులైన పాండవేయులు హరి.
- క. బిగి కౌగిలించుకొని యా, జగదీశ్వరు కోమలాంగసంగమమునఁ బాపగణము విడిపోవఁగ హరి, మొగముం జిలునవ్వు మోదనమును గలదానిన్.
- చ. కనుఁగొని సంప్రమోదమును శ గాంచిరి; శ్రీహరి యాయుధిష్ఠిరుం డనిలఁజూఁ డొక్కకొంతగ వసయస్సునఁ బెద్దలు గాన వారి యం

- ఘ్రీనశీనయుగ్మము విసతిశరీతిని గొల్చె; ధనంజయుగ్మ ముదం
బున బిగిగొంగిలించుకొనె శ ముగ్ధులు మాద్రీకుమారు లల్లనన్. 3౪ 543
- క. తనకు వందన మొనరుపఁగను దీవించెను; మురారికమ్రాసనమం
దునఁ గూరుచుండి యుండఁగ, ననిదితస్వాంతయైన శ యాద్రౌపదియున్. ౪ 544
- ఆ. తా నవోఽఘానఁ శ ద్రుప వెల్లివిరియంగ, నల్లనల్లన నట శ కరుగుదెంచి
వందన మైనరై శ వారిజాతుని తమ్ముఁ డట్లై పాథులై శ నాదరింప. ౫ 545
- క. వారల కాదృతిని నమ, స్కారము లొగిజేసి మెల్ల శగాఁ గూర్చుండె
గారవము వడసి యితరులు, చారుతరాసనములందుఁ శ జక్రికిఁ జెంతన్. ౬ 546
- ఆ. కూరుచుండి; రంతఁ శ గుంతిచెంతకుఁ బోయి, వాసుదేవుఁ డెలమి శ వందనంబు
సలిపెఁ గుంతి న్నేహసాంద్రాతులం దెడ, తెగక నీరుగ్రమ్మ శ దీనమిత్తు. ౭౪ 547
- క. హరిఁ గొంగిలించుకొనియెన్, ద్వరపడి వసుదేవముఖ్యబంధుకుశల మా
దరమున నడిగెన్; బిత్తసోదరిఁ గుంతిం గాంచి హరియుఁ శ దాత్పర్యమునన్. 2 548
- తే. కోడలును నీవు నుందురే శ కుశలముగను
గప్తములు వాసెఁగా యనఁ శ గమలనేత్రుఁ
గాంచి కుంతియుఁ జేమవైశ్లబ్యరుద్ధ
కంఠయై యశ్రుపూర్ణదృశ్కలిత యగుచు. 2౪ 549
- క. మునుఁ దాఁ గాంచిన కప్తములను బెక్కింటిని వగం దళలంచుకొనుచు వా
నినిబాయఁ జేయుదర్శనముననొప్పెడు వాసుదేవమూర్తిని గనుచున్. ౮ 550
- క. ఓకృష్ణా! బంధులమగు, మాకుశల మ్మాత్మ నొక్కమాట తలఁచుకొం
చీకడ కక్రూరుని నీ, వేకాలమునం దనిపితో శ యెలమి వెలయఁగన్. ౯౪ 551
- క. అపుడే మాకుం గుశలమ్ము పొసంగెన్ నీసహాయముననే యీకా
శ్యపియందు సనాథులమై, సుపూజ్యులమె యైతి మిట్లు శ శుభగుణనిలయా! ౯ 552
- నీ. ఈప్రపంచములకు శ నెల్లను సుహృదుండ వాత్సరూపుండవయి శ యలరుదీపు
కాన స్వీయుండని శ కాని పరుండనికాని భ్రాంతియు నీకుఁ శ గలుగకున్నఁ
ననవరతము నిన్ను శ నాత్మస్థరించెడు వారి నిర్మల హృదయారవింద
మున వసించుచుఁ గ్లేశములఁ బాఱఁదోలుదు వని కుంతివచియింప శ విని యుధిష్ఠి.
- తే. రుడు పరాత్పరు శ్రీకృష్ణుఁ శ గడుఁడమిఁ గని
పలికె సర్వేశ్వరా! యోగిపార్థివులకు
నైనఁ గనుగొన శక్యమేకాని నిన్ను
నల్పమేధసులము మేము శ హర్షమలర. ౧౦౪ 553
- క. కన నోచితి మేపుణ్యంబును దొలిజనిఁ జేసితి మొకొ? శ పోల దెలుంగం
గ ననుచుఁ బ్రార్థించుచు మఱియును బల్కెను సర్వనాథ! శయరుకృపమిఱుగన్.

- క. వానలు గురియం దగియెడు, నీనాలుగు నెలలు ప్రీతి యిందుండఁ దగున్
మానెలపు పూజ్యమైతగ, నా నందుల కౌఞ్చకొని యశనంతోత్సుకతక.
- క. ఆపురమునఁ గలవారల, చూపుల కానంద మొనఁగుచున్ సుఖము క్షీక
గాపురముండెను నొకనాఁ, డాపురుజోత్తముండె సాయమై యుండంగన్.
- నీ. అర్జునుం డొక్కనాఁ డగ్నిద త్తంబగు గాండవచాప మశ్శయశరములఁ
వెలయు తూణంబుల య నెలమిఁగైకొని కవచంబును దొడిగి ధ్వజంబు హనుమ
దంకింబు దనరారునట్టి స్వందనమెక్కి దుర్గమారణ్యవీథులను నేర్చు
విహరించువేడుక యెడలెను బరవీరహంత కావున బహువ్యాఘ్రమృగగ
- తే. ఇముల నాకీర్ణమైన వశనంబుఁ బొచ్చి
వాడినారాచములపిండు యైచి వ్యాఘ్ర
ములను గిటిమహిషంబుల య భూరిశరభ
ములను దురు నామకంబుల య బొలియఁజేసె. ౧౪౫ 557
- వ. మఱియు నయర్జునుండు పెంపుమిగులు పౌరుషంబున గవయఖడ్గహరిణశశ
శల్యంబులం దునిమె. అంతఁ బరమపర్వదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు నందుఁగల
మేధ్యతరములగు వానినేర్చికింకరులమూలమున నగ్రజుండగు యుధిష్ఠిరునకుం
బంపె; డప్పిగలుగ శ్రీకృష్ణునిఁగూడి యమునానదికిం బోయె నంత. ౧౬ 558
- క. యమునాపావనజలముల, నమలవిధిం బూని వార్చి యంభస్సుల స్వ
చ్ఛములగువానిం ద్రావిరి, శ్రమముల్ వాయంగ నరుఁడుశౌరియుఁ బ్రీతిన్.
- తే. అమృహరథు లంతట య నందు నొకటఁ
దిరుగునెలనాగ నత్యంత య సురుచిరాంగి
గనిరి సుకటియు సుదతియుఁ య గమ్రవదన
శశధరయు నౌచు నొప్పుంగ య శౌరి యలరి. ౧౭ 560
- క. కనుఁగొను మెవ్వతయో యా, వనితామణి యంచు సఖుని య బౌద్ధునిఁ బంపం
జని యాయన్నులమిన్నం, గని యోసుచరిత్ర! యిట్టిగహనం బందున్. 561
- క. చరియించుచున్న దాన వె,వరికూతువా? పేరదేమొ? య చ్చితి విట కే
ధరనుండి? యేమిచేయఁగ, నరయుచు నిందున్న దానవాద్యతి జెపుమా. ౧౮౫
- క. సుకుమారాంగీ! నీతో,రిక పతినిక వెదుక నని పరగఁజించితి నే
నికఁ జెప్పు మున్నదున్న, ట్లకలుషమతి వౌదు వన్న య నాసుందరియున్. ౧౯
- క. ఋత మిట్లు చెప్పె ననఘా!, పతిగోరియె తిరుగుదాన య భారాశియనక
క్షీతిఖ్యాతిం గను రవికి, సుతనౌదును నేను వరయశకుండగు విష్ణున్. ౧౯౫
- క. పరదు వరేణ్యుని గోరియె, పరమంబగు తపముచేయఁ య బాల్పడితిని నిం
కొరునిం గోరను వీరా!, పరమేశుని శ్రీనివాసు య బంకజనేత్రున్. ౨౦౫ 565

- క. మనమున వరించితిని ద, ద్వనజాతుఁడు దుర్లభుఁ డనివలుకుదువేమో
యనఘా! యనాథు లనఁదగు, జనులకు సంశ్రయుఁడు సర్వశక్తుఁ డతఁడౌ. ౨౧
- క. కావున నట్టిముకుందుఁడె, యీవనితను గాచుఁగాక శ హిత మిది యని లో
భావించుఁగాక యమునా, పావననీరములనుండు శ భవనం బందున్. ౨౧౫ 567
- సీ. వసియించుదాన నీవసతి మ్రాజనకుండె కల్పించె; నిందుండికంజనేత్రు
మదినిల్చి తపము సుష్మతిజేయుదాన నేఁ గాళిందియని పిల్వఁ శ గాఁ జరింతు
నిందని తెలిపిన శ నితివృత్తాంతము నాలించి చని హరికోలిఁ దెల్పె
విన్నదివిన్నట్లె శ వెన్నుఁడు తద్వృత్తి నాత్మ నెఱింగిన శ యట్టిప్రొడ
తే. కాన నాలేమ రథము నెక్కంగఁజేసి, వడిగఁ బోయె యుధిష్ఠిరుకడకు; నంతఁ
బాండుతనయులు ప్రార్థింపఁ శ బద్ధనాభుఁ, డమరశిల్పిని రావించియతనిఁగూడి.
- క. అతిచిత్రము కనుఁగొన న, ప్రతిమానము నొపురంబుఁ శ బాండవులకు ని
ర్మితిజేసి యొసంగెను స, మృతి వారల కెంతయో ప్రమదముం గూర్చన్. ౨౪౫
- క. తలపోసి ఖాండవంబన, విలసిల్లు వనంబు జాతశవేదసునకు ని
మ్ముల నీయఁగోరి దానికి, ఫలముగ సారథిగ నుండె శ ఫల్గును తేరన్. ౨౫
- చ. ఆనలుఁడు తుష్టినొంది ధవళాశ్వచతుష్కము నక్షయంబకం
బనఁదగు తూణయుగ్మము మహాస్త్రధరావళికే నభేద్యమా
ఘనకవచంబు భూరితరకార్తు కవర్యము నిచ్చె నప్పు డ
ర్జునునకు; ఖాండవంబు స్వరుశచుల్ వెలయన్ దహనుండు కాల్పుచోన్. ౨౬
- క. నరుచేఁ దప్పింపంబడి, సురరిపు శిల్పియన నొప్పి శ శుంభచ్ఛక్తి
బరఁగెడు మయుండు సఖుఁడని, సురపతి పుత్రునకుఁ జక్కశోభిలుసభనున్.
- తే. నేర్పుమెఱయంగ నిర్మించి శ నీకుఁ దగిన
దిద్ది యనియిచ్చె దానియందే సుయోధ
నునకు జలమిది స్థలమిది శ యనెడు చిత్త
విభ్రమము గల్గె నట్టిదై శ వెలయునది. ౨౭
- 573
- చ. వనరుహలోచనుం డవలఁ శ బాండుసుతాగ్రజనుండి యెట్టులో
యనుమతి నొంది సద్ధృదయు శ లండలు సమృదమొంది సాగనం
పను జతనంబుచేయఁ దనశ్రాతయుఁ దక్కినవారు వెంటరాఁ
జనియెను ద్వారకాపురికి శ సంతసమొంది జనుల్ తనుంగనన్. ౨౮
- 574
- సీ. అంత శ్రీకృష్ణుండు శ హర్ష ప్రదంబులౌ ఋతుతారకలు గల్గివితతభేట
బలమొప్పుచుండు సులలితలగ్నంబునఁ గాళిందిఁ బెండ్లాడె శ గడుశుభంబు
లొసఁగు వాఁడౌటఁ బురోత్తమమునఁ గల జనులకెల్లను సంతసమ్ము గూర్చు
చుండె; గాళింది యోయు త్తమపూరుషుఁగూడి సంతోషాబ్ధిఁ శ గొడువలేక

ఆ. మునిగి తేలుచుండె; ఓ ఘను లవంతిదేశ, మునకధీశులైన ఓ భూరిబలులు
విజితరిపులునైన ఓ విందానువిందులు, ధార్తరాష్ట్రునకు నీతాంత సఖులు. .

— మిత్రవిందాదుల వివాహము. ౩౦ —

క. రాజాధిదేవి యనఁగా, నాజగదీశునకు మేనయత్త యగును ద
ద్భాజానుల కాదేవియె, యకా జనని తదాత్మజాత ఓ యలకు గుణాళీక. 30

ఆ. మిత్రవింద యనఁగ ఓ మించె విఖ్యాతి నా, కన్యకయును మదిని ఓ గాంచనాంబ
రుని దలంచుచుండె; ఓ మనుజేంద్రు లవ్వాచు, చెలయలికిని బెండ్లి ఓ చేయఁగోరి.

సీ. భవ్యరీతిని స్వయంవరము గావించిరి; మిత్రవిందయుఁ గృష్ణమించుచుదమిని
వరియింపఁ దలఁచఁగా ఓ వారింఁచి; రాకన్య హరిఁగోరఁ దగదను ఓ నాశయమునఁ
బరమేశ్వరుండు నావరవర్ధినివాంఛ నెఱిగి భూపాలకు ఓ లెల్లజూచు
చుండఁగా బలిమి నాయొప్పలకుప్పను గైకొనిపోయి నగరముఁజేరి

తే. పెండ్లి యాడెను; గోసలసృష్టికొడయఁ
డైన యానగ్నజిత్తు ధర్మభిరతుఁడు
కలఁడు నిరుపమతేజంబు ఓ వెలయుకన్య
సత్యయనునది కలదు తజ్జనవతికిని. 3౨

578

చ. జనపతి యాతఁ డాత్మజకుఁ ఓ జక్కనిభర్తను గానఁజాల కొ
క్కనియితచేసె నేనృపతి ఓ కాంతుఁడు గోవృషసప్తకంబు శ
క్తిని గెలువంగనోపు నతిధీరుఁ డతండె మదాత్మజాత భా
ర్యనుగ గ్రహింపఁగల్గు నని; ఓ యావృషభంబులు భూరిసత్త్వముల్. 3౨౪

క. అతితీక్షణశృంగములు నే, ట్టిపతులకుఁ జెనకరాక ఓ చెలఁగును వీర
ప్రతతుల గంధము నోర్వపు, మతిదుష్టములొచు నొప్పు ఓ మాటు గనకయే. 33

చ. ధరణిపు లట్టివార్తవిని ఓ తత్పురికిం జని వానిఁ గాంచి యె
వ్వరుసను గెల్వఁజాలకయె ఓ వచ్చినత్రోవనె పోవుచుండి; రా
వరమమునీంద్రవంద్యుఁడు సృహలకపుత్రియు దుష్టగోవుపో
త్కరము జయించినం బడయఁగఁగల దంచొగి నాలకించుచున్. 33౪ 581

చ. బలములు తన్నుఁగొల్వఁగ నవార్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁ గో
సలధరణీశుఁ డున్నపురసత్తమముం గనఁబోయె; సంత శ్రీ
జలరుహనేత్రు రాక విని ఓ ట్టపతి వే యెదురేగి యాసనా
దులొసఁగి పూజచేసి పరితృప్తునిగా నొనరించె గృష్ణునిన్. 3౪ 582

ఉ. భూవరపుత్రి నాగ్నజితి ఓ పాంకముగాఁ దనచిత్తమందు నే
పావనమూర్తి గోరుచును ఓ భద్రము లొందఁగ నెంచుచుండె నా
శ్రీవనితావిభుం డతండె ఓ చేరఁగవచ్చె నటంచు విను నా

పూవిలుకాని తండ్రి గని ఓ పొంగుచు భర్తగ నొందఁగోరుచున్. 3౫౪ 583

క. మనసునఁ గామించుచు ని, ట్లని యెంచె నితండు నన్ను ఓ నర్థాంగిగఁ గై
కొనుఁగాక నేను బుణ్యము,లను సల్పినదాననే జెలంగుత! వాంఛల్. 3౬

క. విబుధుల యాశీర్వాదము, లబధములుగాక సూక్ష్మతార్థము లగునే [గన్.
విబుధారాధ్యుండు హరి య,గుఁ బతీ యటం చెంచుచుండెఁ గోర్కెలు పొం

ఉ. అంతట నగ్నజిత్తు విధి ఓ నర్పితుగా నొనరించి కృష్ణు న
త్యంతముదంబునం బలికె ఓ నచ్యుత! లోకవిభూ! మహాత్మ! నే
నెంతయు నల్పుడ౯ మఱియు ఓ నేమియెటుంగని మూఢుడ౯ గదా!
సుంత భవన్తహత్త్వమును ఓ సూటిగ నేఁ దెలియంగఁ జాలఁజూ! 3౬౪ 586

క. అమలంబగు నాత్మనందమునం బూర్ణుడవొచ్చుఁ ఓ దగునీ కత్య
ల్పమతనగు నేనదెట్టి ప్రియముచేయఁగ నేర్తు దేవతాధిప వంద్యా! 3౭ 587

ఉ. ఏమహనీయు పత్నరసిజేడ్యరజంబును లక్ష్మీ బ్రహ్మయ౯
శ్రీమహనీయకంఠుడయి ఓ చెల్వువహించెడు శంకరుండు సు
త్రామముఖామరుల్ తమ శిరంబులఁ దాల్తురొ యేమహాత్ముండు
ద్దామ నిజైకశక్తి మును ఓ దా నిలనిల్చిన ధర్మమార్గమున్. 3౭౪ 588

తే. సాధుమర్యాదలను గావ ఓ స్వాంత మెలమి
బొంద లీలావతారముల్ ఓ పూన్ని నెత్తు
చుండునో యల భగవంతుఁ ఓ డొగి నదెట్టి
నేవచేఁ బరితుష్టుడై ఓ చెలఁగునొక్కొ. 3౮ 589

క. అని విన్న వింపఁ గృష్ణుఁ డ,తనిపూజలనుం గ్రహించి ఓ తగుపీఠమునం
దునఁగూరుచుండి చిలున,వ్రున మో మలరంగఁ బల్కుఁబూసెం బ్రీతిన్. 3౮౪

క. జలధరగంభీరంబుగ, విలసిల్లెన్ నినద మద్ది ఓ వినుమో రాజా!
యిల స్వీయధర్మ నిరతిం, జెలువారెడు క్షత్రియునకుఁ ఓ జెల్ల దడుగుటల్. 3౯

క. సుకవులు నిండితురు సు, మృకలుషమతివంచు నిన్ను ఓ యాచించెద నీ
దుకుమారి నిమ్ము వియ్యము,నకు నర్హుడ వీవు నామనము నల్లెంచున్. 3౯౪

క. మేమనఁగా శిల్కుదులము, గాముసుమి యనఁగ వినుచు ఓ ధ్వాకాంతుఁ డనున్
శ్రీమహిత! సుగుణముల కీ,వే మేటి నిధానమ వని ఓ యెటుఁగందుఁ గృష్ణా!

క. ఏనీయంగము వదలక, శ్రీనారీమణి వసించు ఓ క్షీతి నీకంఠ౯
మానితుండు వాంఛనీయుండు, గానంబడువాడె వరుండు ఓ కన్నియ కరయన్.

ఉ. ఐనను నేను దొల్లియె మహదాత్మజకుం దగినట్టి వల్లభ౯
గానఁగఁగోరి పూరుషుల ఓ గాఢపరాక్రమమున్ బరిక్షచే
మానస మట్టె తృప్తిగనుమాడ్కిదగ్గ సమయంబుచేసి యు

న్నాను యదుప్రవీర! సురసనాథసమర్చిత! సాత్వత్సభా! ౪౨

595

చ. కనుగొను గోవృషంబు లివె! క్రాలుచునున్నవి సప్తసుఖ్యచే
తను దగుశిక్షణేమి గడు! దర్పముగల్గిన వారినైన లె
క్కనుగొనకుండు లోబడక! కావరమాని చరించుచుండు రా
ట్టనయులు వెక్కు రీవృషభతల్లజశక్తి నెటుంగలేకయే. ౪౩

596

ఉ. చెంతకుబోయి మారుకొని! చెచ్చెఱు దీప్రవిషాణశోటిచే
బంతముమీఱఁగా నవియభంగురవిక్రమ మొప్పుఁగుమ్మఁ గా
నెంతయు భిన్నగాత్రులయి! యేపటి పాటిరి గాని యొక్కండే
సుంతయు నిల్వఁజాలఁ డిది! చోద్యముగాదె రమాధినాయకా! ౪౪

597

మ. ఇవి నీచేత నడంపఁగాబడినచో! నీనాతనూజాత కీ
వపు దోసాత్వతనాథ! సమ్మతుడవే! యైనట్టియాత్మేశ్వరుం
డవు నా నాతనియాశయంబెఱిగి మానాథుండు లోకప్రభుం
డవు నాకృష్ణుడం స్వావలగ్నమునఁ బైదొ పంచియం జుట్టుచున్. ౪౫ 598

క. తననుఁ సప్తాకృతులుగఁ, గనుపట్టం జేసికొని నికామవిలాసం
బున వానిబట్టి యడఁచెఁ, వనజాతుం డంతట వృషభములం బూన్కిన్.

క. హతపీర్యాజస్సుల వృషభతల్లజములఁ గడంగి! ప్రగ్రహములఁగ
ట్టి తగుచమత్కృతి నీడైనను, ఊతి బాలుండు మ్రానిబొమ్మ! జే లాగుగతిన్

మ. నరపాత్రా! హరి యేడురూపములఁ గానంగాబడం గారణం
బరయం జూచెనవేమొ “నేనొకడఁ బూర్ణానందుడఁ జుమ్ము భా
మరొ! నాకెన్న సపత్ను లుండు రిక నేమాడ్కిఁ సుఖింతుం గటా!
పరమేశా!” యనుచింతఁ బూనఁదగ ద్భావంబునుం దెల్పుచున్. ౪౬ 601

ఆ సత్య నూటడింపఁ జక్రి దా గ్రహించె, ననుచు నిశ్చయింపు! మవల వినుము
భూమినాథ! యంచుఁ బూజ్యుడౌ శుకయోగి, తెలుపఁబూనె శౌరిలలితకథల.

చ. మనమున విస్తయంబొదవ! త్వేపతి ప్రీతియెసంగఁగా నొసం
గెను దనకూతు నాగ్నిజితి! గృష్ణనకుఁ హరి యెల్లభంగులఁ
దనకుసమానురాలయిన! తన్నిని శాస్త్రవిధిఁ గ్రహించె; నం
త నృపతిపత్ను లాత్మజకు! దద్దయుఁ నీడగుభర్త యబ్బుటన్. ౪౭

603

మ. పరమానందము నొంది రప్పురమునఁ! భవోత్పన్నచంబుల్ తగ్గె
దరముల్ భేరులు నానకంబులను వాద్యంబుల్ కడుఁ మ్రోసె; సుం
దరు లాటల్ తమిసల్పి పాడిరి; మహీదై వాశిషంబుల్ నిరం
తరరితిం దగె; శ్రీలుఁ బూరుషులు మోదంబొంది యత్యంతమున్. ౪౮

604

చ. వరుస దుకూలవస్త్రముల! భాసిలి పూవులమాలికల్ మనో

హరవరభూషణావళి హూయల్ మెఱయన్ ధరియించి యుండి; రా
ధరణిపుం డాత్మజాత కయుతంబగు సంఖ్యఁజెలంగు ధేనువుల్
నిరుపమరత్న హారముల న్ నిండుమనంబున నిచ్చె నత్తఱిన్. ౪౯౫

605

శా. గాంగేయోత్తమహారముల్ గళములం గ్రాలన్ దుకూలాంబరా
భంగశ్రీయుతి నంగముల్ వెలయ విభ్రాజత్కలాపంబులు
త్తుంగానంగజసంపదం దెలుప సంస్తుత్యప్రవృత్తుల్ దగన్
శృంగారాస్పదలై చెలంగురుచిరశ్రీలక్ నృపుం డాదృతిన్. ౫౦

606

ఆ. మూడువేల నిచ్చె న్ ముగ్ధకుఁ జేటిక, లై సవర్యసలుప న్ హస్తీవర్య
ములను నవసహస్రములను వానికిఁ ద్రిగుణముల నొసఁగె స్యందనవరములను.

క. అరదములకు శతగుణముల, హరులను మఱి యశ్వములకు న్ నన్నిగుణములై
పరఁగు పదాతులఁ గొమరిత, కరణముగా నొసఁగె మానసవాధిపుఁ డెలమిన్.

ద. మనమునఁ బొంగున్న హేమున న్ మాధవునిన్ సకళత్రుగా రథం
బున సుఖసంస్థితిన్ వెలయుపొల్కి నొనర్చి మహాబలంబు ముం
దు నడువ సాగనంపె; మును న్ ధూర్తవృషంబులచేతఁ బొరుషం
బునఁ గడుమెప్పుగన్న యదుఃపుంగవసంతతిచేత నోడుటన్. ౫౧౫

609

క. హతపీర్వులై యశం బీ,క్షితిఁ జెడ వగఁగుందుచున్న న్ ధీతివతు లీర్వా
చ్యుతిగనని చిత్తముల నుద్ధతిమై గృష్ణుండు కన్యఁ న్ దాఁ గొని చనఁగన్.

క. త్రోవ నిరోధించిరి; త,ద్భూవిభు లొనరించుయత్నమును గని నరుడుం
జేవమెయి బంధువగు నా, శ్రీవిభునకుఁ బ్రియముఁ దాను న్ జేయుతలఁపుతోన్.

మ. సురద త్తంబగు గాండివంబుఁ గొని రాజుల్ వైచుతీవ్రాంబకో
త్కరమున్ జూర్ణముచేసి తుద్రమృగసంతానంబు హర్యక్ష మే
కరణిం దోలునొ యట్టు లొక్కదెసనేఁ గాలూనకుండంగనే
పరువెత్తంగ నొనర్చె గృష్ణుండు నరున్ న్ బ్రజ్ఞానిధిన్ మెచ్చుచున్. ౫౪

612

ఉ. ద్వారకఁ జేరెఁ గానుకను న్ దానిగ్రహించి ముదంబుమీఱ గం
భీరమృదుస్వభావుండగు న్ వెన్నుఁడు దేవకి కెంతొ ముద్దులం
గురుచు నేర్పుకాడు యదుఃకుంజరుఁ డంతట నాగ్నజిత్తితో
హరివిహారముల్ సలిపె న్ నందఱు తన్దని సంతసింపఁగన్. ౫౫

613

క. శ్రుతకీర్తి యనఁగ శ్రీహరి, పితృసోదరి యొప్పు నామోప్రియపుత్రిక స
న్నతిగల కేకయరాజదు,హిత భద్ర యనంగఁ గీర్తి న్ నెసఁగెడు లేమన్. ౫౫౫

క. సంతర్దనాదిసహజులు, వింతగఁ దనుఁ బిల్వఁ బంచి న్ వియ్యము గోరన్
సంతసమున నట్లే యని, యంతయనందగని వేడ్కు న్ నెంచి గ్రహించెన్. ౫౬

- సీ. మద్రే శుతసయను శ మంగళలక్షణసంయుత లక్షణాశంజ్ఞాదనరు
కోమలాంగిని దాను శ గోర్కి స్వయంవరమందు గరుత్మంతుఁ శ డమృతముబలె
నొక్కండె కొనిపోయె శ నుద్ధతు నర కాఖ్యు నసురుని బొలియించి శ యతనిచెఱను
దిక్కులేకుండిన శ తెఱవమిన్న లఁగూడ వరియించె గావున శ హరికిముఖ్య
- ఆ. పత్ను లట్టివారు శ పరికింపఁగా సహ, స్రములు గలరు వారు శ సదమలగుణ
వృత్తములఁ జెలంగి శ యీశుని నేపింపఁ, జాలు భాగ్యముగల శ సతులు సుమ్ము.

ఏఁ బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— నరకాసురసంహారము. —

- చ. అను శుకయోగిచంద్రునకు శ నాయభిమన్యునిపుత్రుఁ డిట్లును
మును భగవంతుఁడై నరుని శ మూర్తిధరించిన కృష్ణుఁ డెవ్విధం
బున నరకాసురుం దునిమె శ భూపతనూజల నాతఁ డేల యుం
చెనొ చెఱవెట్టి యెవ్విధము శ శ్రీహరి శౌర్యము నాకుఁ దెల్పుమా. ౧ 617
- చ. వరముని యిట్లుపల్కె నృపవర్యునిప్రశ్నముఁ జాల మెచ్చుచు
నరకసురారి మున్ జలధిసాధుని ఛత్రముఁ దా హరించె ని
ర్జరపతి తల్లియా నదితి శ రత్నవినిర్మితకుండలంబులం
ద్వరపడి బల్చి నైకొనియె శ దర్పమునం దన కీడుగల్గమిన్. ౧౪ 618
- క. అమరుల పర్వతమనఁ దగిన మణిత్వాభృద్వరంబునం గలస్థానం
బమరులు చూడఁగఁ గొనిచనఁగ మఘవుఁ డావార్తలెల్లఁ శ గడు దుగ్ధిమునన్.
- చ. ధరణికి వచ్చి ద్వారకను శ దా మనుజాకృతిఁ దాల్చియున్న శ్రీ
హరికిని విన్నవించె; నపు శ డాపరమేశుఁడు సత్యభామము
దిరమున నుండె; వృత్రహరు శ దీనతఁబాఁడగ నెంచి పూర్వమే
ధరణికి నీయనుజ్ఞఁ గొని శ త్వత్తనయున్ నరకున్ వధించెదన్. ౨ 620
- చ. అని వరమిచ్చియుంట నపు శ డాత్మను దానిఁ దలంచి సత్యభా
మను ఊతిభాగజాతగ సహస్రవిధంబుల నొప్పియుంట లో
ననువుగ నిశ్చయించి యలయంగనతో గరుడాధిహాఘుఁ డై
దనుజునిఁ జంపఁబోయె; మధుదానవసూదనుఁ డెంతో వూనికన్. ౨౪ 621
- సీ. సత్యభామావాంఛ శ సకలవిధంబులఁ దీర్ప నెమ్మది నెంచి శ తెఱవమిన్న
తనవెంటరాఁ దలంపను సమ్మతించి ప్రాగ్జ్యోతిషంబను, నగరోత్తమంబు
గిరివరదుర్గమై శ పరులకు భేదింప నలవిగాకుండుట శ నాసుపట్టు
పై నెక్కిపోయెను; శ బర్వతదుర్గము శస్త్రదుర్గముమఱి శ సలిదుర్గ
- ఆ. మగ్ని వాయుదుర్గమయి యభేద్యంబు నై, వెలయుచుండె జాల శ భీతిదమ్ము

లతిదృఢములునైన యమ్మరదానవు పాశతతులు చుట్టు యపరగియుండె. 3

శా. దానిం గాంచి గదాప్రహారముల నాథాశ్రీధరాళి రజం
బొనట్టుల్; ఘనశస్త్రదుర్గముల బాణాళిం బ్రయోగించియే
వానిం ద్రుంచు సుదర్శనాయుధముచే యైశ్వానరవ్యాపృతిం
గానంగాబడు దుర్గమున్ జవమునన్ యిడించె నేర్పొప్పుగన్. ౪ 623

చ. అరిభయదంబుగా నమరు యనజలదుర్గము వాయుదుర్గమున్
బొరిబొరి ద్రుంచె జక్రమున యహరితరాసిని భీమభంగులొ
మురదనుజేంద్రపాశముల యముత్తునియల్గ నొనర్చె; నంత భీ
కరతరపాంచజన్యముఖకల్పిత శబ్దము లట్టె సోడగన్. ౫ 624

వ. ద్వారకవాటనిరోధార్థనిర్మిత లోహాదియంత్రంబులు చూర్ణంబు లయ్యె. వీర
మానసంబులు ప్రకటయ్యె. అంత శ్రీకృష్ణుండు గదాప్రహారంబుల బ్రాకార
మును జూర్ణంబుగావించె నప్పుడు 625

చ. ప్రళయమునందుఁ బైవయిని యబర్వెడు నాయశనిప్రఘోషమున్
బలె భయదంబుగాఁ జెవులఁ యబర్వెన కృష్ణుని పాంచజన్యని
స్థులనినదంబుచే నిదురసొక్కిన యామురదానవుండు భీ
తిలి వడి లేచె వాడు కడుఁదీప్రహరాక్రమశాలి దుష్టుడున్. ౬ 626

క. పంచశిరస్కుండు నై తగుఁ, జంచలమతి నీటియందె యశయనించును; వాఁ
డెంచి రిపుశంఖరవ మిదు, దంచితముగఁ బర్వెడునని యాత్మఁ దలఁచుచున్. ౭

చ. జలములనుండి లేచి లయఁసప్తహయానలు లట్టు లెంతయున్
వెలుగుచు దుర్నిరీక్షణుండు యభీతికరాకృతియాచుఁ గేల న
ర్థిలెడు త్రిశూలమొప్పు శుచిదీధితులన్ భయదంబులొ ముఖం
బుల నయిదింట లోకముల యమాడిటి మ్రొంగఁగ నెంచు చాడ్పునన్. ౮ 628

చ. గరుడునిమీఁది కేగుభుజగంబువలెన్ హరిపైకిఁ బూన్కిమైఁ
బరుగిడె; నంత శూలమును యబర్వెడి ద్రిప్పి సుపర్ణుపైని ని
ర్భరబలయుక్తి వైచి తనవక్త్రము లైదును గందరాకృతిన్
వరుసఁ గనంబడంగ బహుభంగుల నార్చెను; దన్తహాధ్వనుల్. ౯ 629

సీ. ధరణి నాకాశదిక్తతుల నంతరము బ్రహ్మాండకటాహంబు యనవరించి
భయదంబుగాఁ దోచె; యవాడు గరుత్మంతుఁ జంపవైచిన యట్టిశాతశూల
మును గృష్ణుఁ డటఁ గనుఁగొని రెండు తూపులఁ దోడనె వైచి ముఁత్రునియలు
జెండి తన్ముఖముల యిండ్ బాణంబుల గాడనేసెను; వాడు యకనలి గదనుగ్రను

౫. విసరివైచె గృష్ణు యదెస నంత హరి తన, పైకి వచ్చుచున్న యభయదగదను
ధనదుగదను వైచి తత్త్వణమే వేయి, తునుకలై పడంగ యనొనరిచె గ్రుధ. ౧౫

చ. కరములుసాచి మార్కొనగఁగఁ గ్రక్కునఁ బైబడవచ్చుచుండు నా
మురసురవైరి పంచశిరఃముల్ భయదాకృతి నొప్పుచక్రమున్
హరి యపు డంపఁ ద్రుంచె నొకయాటగ దేవతలెల్ల మెచ్చి సుం
దరతరకల్పభూజ సుమహదామములన్ గురియించుచుండఁగన్. ౧౦ 631

క. వినికృతశీర్షుడై యింద్రుని తేజోరూప మగుచుఁ గదోచెడు వజ్రం
బున శిఖరంబులు తెగఁబడఁ, ఘనభూధరమట్టు లనునిశాయము పాయన్. ౧౦౪

క. సలిలంబులయందుం బడె, ఖలదానవు నాత్మజులు నిశామబలాధ్యుల్
కలగినమదులం బితృమృతి, కలఘురుషన్ మించి యెడ్డుఁ గరతిదుగ్గితు లై. ౧౧

ప. తామ్రుం డంతరిక్షుండు శ్రవణుండు విభావసుండు వసువు నభస్వంతుం, డరు
ణుండు ననువారు పగఁడిర్చుకోరికల నరకాసురుండు ప్రోత్సహింపఁ బీతనామక
సేనాధిపతిం బురస్కరించుకొని యుద్ధమునకు వచ్చి యంత. ౧౨ 632

చ. హరిపయ సాయకాళి గడఁ గల్గి సుప్రతిక లుగ్రశక్తు ల
వ్వరుసనె యష్టిశూలములుఁ బల్కిడి వైచిరి తీవ్రకోచులై
గురుతరవీర్యుడౌ హరియుఁ గోమలి చూచుచునుండ విస్ఫుర
చ్ఛరములు వైచి చూర్ణముగఁ గ్షౌఢలిపై బడఁజేసె లీలగన్. ౧౩ 633

ఉ. అంతట మాన కేదైట ముగఁగారియుఁ బీతుండు లోనుగాఁగ దు
ర్దాంతుల దానవేశ్వరులఁ గదార్కొని శీర్షభుజోరుపాదముల్
వింతగఁ ద్రుంచి సంయమనిపిటికిఁ బంపెను; భూసుతుండు కా
లాంతకుఁబోలి రోషమునఁ గాత్తచమూపతు లారణావనిన్. ౧౪ 634

మ. దనుజార్చ్యగ్రశరాళి బ్రుంగుటకుఁ జిత్రంబూని యంతఁ గ్రుధం
గొని యోర్వంగనుజాల కబ్ధిజములైఁ గ్రూరంబులై సంతతం
బును దానోదకముల్ ప్రవాహముల యొప్పంబూని పాటంగఁ బొ
ల్చినయేనుంగులగూడి సంగరముఁ దాఁ జేయంగ వచ్చెం ద్వరన్. ౧౫ 635

చ. ఖరకరుమండలంబుపయిఁ గ్రమ్మ తటిద్వితీయతాభ్ర మ
ట్లరుదుగ వై నతేయుపయిఁ నంగనఁగూడి చెలంగుచున్న శ్రీ
హరిగని వే శతఘ్నియను నాఖ్య వెలింగెడు శక్తివైచె; న
త్తరుణమనందె యోధు లొగిఁ గదరుణబాణముఖాయుధంబులన్. ౧౬ 636

మ. హరి నొప్పించిరి; నిర్జరారి ఘననైఋత్యవ్రాతమున్ గాంచి క
ర్పరపత్రానివృతశాతసాయక గణాంబున్ వైచి తదాబ్ధహువుల్
శిరముల్ పాదము లూరువుల్ గళములున్ గిన్నంబులై యుర్విపైఁ
దొరలం జేసె మదాంధసింధుర హయస్తోమంబుఁ ద్రుంచె వడిన్. ౧౭ 637

ఎవి యోధప్రసీతంబులౌ శరము, లేయేయస్త్రముల్ పర్వ నా

యవి యెల్లం దనతీవ్రసాయక సమూహాస్పర్శతః మూఁడుగా
భువిపైఁ ద్రైశ్లంగఁజేసె శ్రీహరియు నేర్రుక మెచ్చ దేవాళు; లా
హవమందుక విసతాసుతుండు ప్రబలుం ఁ డై వీఁపునక భక్తిచేన్. ౧౭ 638

చ. వనజదళాక్షు మోయుచు నశవార్యబలాన్వితపక్షచాలనం
బున గజబృందముక యముని ఁ పొంతకుఁ బుచ్చుచు నంతఁబోక ప
క్షనఖరతుండసంహతులఁ ఁ గంధిజ నాగములక హరించె నం
త నతనిశక్తి కోర్వక వేతంగనుచుక హతశిష్ట నాగముల్. ౧౮ 639

చ. పురవరముం జొరంగఁ జనఁ ఁ బూనెను, భూసుతుఁ డొక్కఁడే మహా
త్తర రణకౌతుకంబున మృగభంబున నిల్చి పెనంగుచుండి యా
గరుడునిచేఁ గలంపబడి ఁ క్రన్ననఁ బాటెడు నాత్మనైన్యముక
హరిదగు విక్రమంబుఁ గని ఁ యాగ్రహ మెంతయుఁ దన్ను ముంపఁగన్. ౧౯

చ. శతమఖి మున్ను నొంచిన ప్రశస్తినిగాంచిన శక్తిచే మహా
ద్ధతుని సువర్ణు నొంచె; వినతాసుతుఁ డించుక దూలఁడయ్యెఁ ద
ద్ధతులకుఁ బూలమాలఁగొని ఁ దంతిని గొట్టిన యట్టులయ్యెనా
జతనము; నిష్ఫలోద్యముఁడు ఁ ట్టెసుతుఁ డత్తటి నాగ్రహంబునన్. ౨౦ 641

మ. వినతానందనుఁ డించుకే గదలకే ఁ విత్రాసముం గాంచకుం
డిన చందంబు నెఱింగి శూలమున నానీరేజపత్తాక్షు నొం
పను గై నందెను దానివైచుటకుఁ బూర్వంబే ముకుందుండు భూ
తనయక భూరనిశాతనేముల దురంతంబైన చక్రంబునన్. ౨౧ 642

ఆ. చంపనెంచి వాని ఁ సాహసక్రియలను, మనమునక స్మరించి ఁ మఘవు నుడుల
మరల సంస్మరించి ఁ మత్తగజస్థుఁడొ, నతని గాంచి తత్ప్రేయత్ను మెంచి. ౨౧

చ. నిరుపమశక్తిఁ జక్రమును ఁ నింగి వెలుంగఁగఁజేయుదాని స
త్వరముగ వైచి కుండలవిభాసురమై మకుటోజ్జ్వలంబునా
నరకు శిరంబుఁ ద్రుంచె నది ఁ నై జరుచుల్ దగ భూస్థలస్థమై
వరరుచులం గనందగియె; ఁ వానివధంబును గాంచి పై నికుల్. ౨౧౪ 644

క. వెతగని పరువిడఁ జొచ్చిరి, ఊతిసురమానులు సురాళి ఁ సిద్ధులు గంధ
ర్వతతులు సాధురవంబుల, జతనమునక నింపి రెల్ల ఁ ట్టెభాగములన్. ౨౨

క. హరిపై సుమవర్షములం, బరమామోదంబుమీఱు ఁ భవ్యనుతులతో
సరసాలాపములతోఁ, బరఁగంగాఁ జేసి; రంతఁ ఁ ద్వరపడి వెతచేన్. ౨౨ 646

చ. ధరణియు నై జరాపమున ఁ దానవవైరిని జూడవచ్చి యా
నరకుఁడు బల్కి గైకొనిన ఁ నాకపమాతధరించుచున్న సుం
దరమణిపేమకుండలవశతంసయుగంబుఁ దరంగిణిశరై

- శ్వరుని సితాతపత్రమును ఓ భాసురమైతగు వైజయంతినన్. ౨౩ 647
- చ. కనకమహిధరాంశమయి ఓ కన్పడు మందరశృంగ మంచు నొ
 ప్పిన మణివర్యమున్ హరికిఁ ఓ బ్రీతి నొసంగెను; భక్తిభావనన్
 మనము చెలంగఁగా నమరసమండలపూజితు విశ్వనాథుఁ గృ
 ష్ణుని గనుచున్ బ్రణామ మిడి ఓ చొక్కుచు నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨౪ 648

❖ భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతింతుట. ❖

- మ. సురసంఘేశ్వర! నీదుపాదములకున్ ఓ జోహారులం గూర్తు నో
 పరమాత్మా! దరచక్రముల్ గదయుఁ దాల్పం బ్రీతి నీజాలు భా
 స్వరహస్తంబులు నాల్గగల్గు దివిజసాస్వామి! నమస్కార మీ
 శ్వర! భక్తాశయతుల్యరూపములచేఁ ఓ వర్తించు విశ్వేశ్వరా! ౨౫ 649
- చ. నతు లొనరింతుఁ బంకరుహానాభ! మనోహరపద్మమాలికా
 వితతిధరా! నమస్సు లివె ఓ విస్ఫుటపంకజనేత్ర! వందన
 ప్రతతు లొనర్తుఁ బంకరుహాపాద! నమస్కృతు లివ్వె సర్వమం
 దతిశయశక్తి నుండుపరమాత్మ! గ్రహింపుము వందనంబులన్. ౨౬ 650

సీ. భగవంతుండవు మఱి ఓ వాసుదేవుండవు కార్యమునకు ముందొకలిగియుండు
 వాడవు నీ కివె ఓ వందనములు; జగత్కారణమునకును ఓ గారణుండవు
 పూర్ణబోధుండవు ఓ పుట్టుకయేలేక జగములకెల్లను ఓ జనకుండవయి
 బ్రహ్మంబవై వేదసర్వనాతీతశక్త్యతిశయంబున నొప్పి ఓ యఖిలలోక

తే. రక్షణాదృతిగల్గి పరంబ వగుచు

నలరు నీకు నమస్కార ఓ మాచరింతు

మోచరాత్పర! పరమేశ! ఓ యోముకుంద!

సర్వభూతాత్మకా! నమస్కార మభవ. ౨౭

651

- చ. మరల సృజింపనొ ననెడిమాట మనంబునఁ దోచినంత ని
 ర్భరగురుతద్రజోగుణ విశరాజితమూర్తివిగాఁ జెలంగి సం
 హరణము చేయఁగాఁ దమసునట్టులె తాలించి సత్త్వమున్ మనో
 హర కరుణాతిరేకమున ఓ నట్టులె కావఁగఁ దాల్తు వోప్రభూ!. ౨౮ 652

క. నీవు గుణాసంవృతుడవె, భావింపఁగ నట్టులయ్యు ఓ వాని గొనుదు వ
 యైవరుసల నవి నిన్నున్, జేవమెయి నదేమియేని ఓ చేయఁగలవాణో?. ౨౯

క. కాలప్రధాన పూరుషు, లోలి విభూ! నీవ యగుచు ఓ నురుశక్తిలన
 ల్లిలల వానికిఁ బరుండవ, యై లలిఁ జెలువారుచుండు ఓ వబ్బదళాక్షా!. ౩౦ 654

సీ. నేను నాపణిపహమానులుఁ దేజస్సు నభంబుఁ దన్మాత్ర ఓ లమరవరులు
 మనము నింద్రియములు ఓ మఱి యహంకారమహత్తత్త్వములునుజరచరాత్మ

క ప్రపంచము శక్తి కలితుండ వద్దితీయుండవగు నీయందునొప్పియున్న
దను మాటభ్రమ మగుననరకునిపుత్తుండగుభగదత్తుండీయర్థకుండు

తే. భీతుడై నీదు సంఘ్రుంబుజాత యుగము

శరణుచొచ్చిన వాఁ డిదె శ సాధుభక్త

జనమహర్రిహరా! వీని శ ననుపమాన

కరుణఁ గాపాడుమా నీవె శ కాదె దిక్కు?. 3౦౪

655

క. సకలవిధ కల్పషహరణ, మకృత్రిమము నైననీదు శ హస్తాబ్జ మ్మ

ర్థకుండగు వీనిశిరంబున, సకలేశా! యునుపవయ్య! శ జానుగఁ బ్రోవన్. 3౧656

మ అని ప్రార్థించుచు భక్తి నమ్రముఖయై శ యాభూమివేదోక్తులన్

వినుతుల్ చేయఁగ నే పరాత్పరుఁ డనన్ శ విఖ్యాతి గన్నట్టి శ్రీ

వనజాతుం డభయం బొసంగి యతనిం శ బాలించి సంపత్సమృ

ద్ధిని జెల్వారెడు నామహీసుతునిదొ శ ధిష్ణ్యంబుఁ జొచ్చెం దమిన్. 3౨ 657

❖ పదాఽపేలరాజకన్యల శ్రీహరి పరిగ్రహించుట. ❖

మ. ధరణీపాలకులన్ జయించి బలిమిం శ దా భూతనూజుండు భీ

కరదర్పంబునఁ దెచ్చియుంచిన ధరాశకాంతాత్మజాతావ్రజం

బరుదొనట్లు పదాఽపేలుగను దుగళఖాక్రాంతమై యుండఁగాఁ

బరికించెన్ హరి; యంతఁ గన్యకలు దేవస్వామి శ్రీకృష్ణునిన్. 33

658

మ. తమ భాగ్యాతిశయమ్ముచే నచటికిం శ దా వచ్చె నంచెంచి యా

ప్రమదల్ మోహితలై యభీష్టవరుండే శ ప్రాప్తించె నం చాత్మలన్

మమతల్ వైకొనఁగా వరించి మఱియున్ శ మారుండు నానొప్పు నీ

కమలాతుండె విభుండు మాకు నిపుడొఱగా కంచు ధ్యానించుచున్. 3౪౪ 659

క. మాయీ కోర్కిని వ్యర్థము, చేయక సిద్ధించునట్లు శ చిత్తమునందే

యాయజుండు తలఁచుఁగా కని, యాయతీవలు వేటువేట శ నాకృష్ణపయిన్. 3౪౫

క. సంతసమునఁ దమచిత్తము, లెంతయు నాసక్తిగనఁగ శ నెలమి నిలిపి; రా

వంతయుఁ గాలముపుచ్చక, యింతుల యాశయము నాత్మనెఱిగిన హరియున్.

క. స్నానంబున దివ్యాంబర, దానంబున నాదరించి శ తరుణుల వారిన్

దానవసూదనుఁ డత్తటి, మానవయానముల నెక్కుమాడ్కిం జేసెన్. 3౬

క. ద్వారవతిం జేర్చుడు మీ, సారసనేత్రల నటంచు శ జక్కఁ దెలిపి య

వ్వారలతోడనె స్వందన, వారము కోశవ్రజంబుఁ శ బంపెం గడఁచన్. 3౬

క. ఐరావతకులభవములు, సారాంగము లున్నతములు శ సాధువులు చతు

స్సౌరతరదంతములు నగు, వారణములఁ బంపె హరియుఁ ద్వారక కెలమిన్.

తే. అవ్వీ యటువదినాలుగై శ యశమునఁ దగి

యుండె; నంతట శ్రీకృష్ణుఁ ఁ డువిదఁగూడి
యింద్రమందిరమున కేగి ఁ యెలమి నదితి
నొసఁగెఁ గుండలముల రత్నవిసరరుచుల. 3౭౪.

664

చ. హరిహాయుఁడుం బులోమజయు ఁ నచ్యుతునిం దమి సత్యభామను
బరమ సపర్యలం దనిపి ఁ భవ్యతమోక్తుల గారవించి; రా
హరియును సత్యభామ తను ఁ నత్తటినిం బురికొల్పఁ గల్పభూ
మిరుహముఁ బారిజాత మనఁమించెడు కీర్తినిగన్న దానినిన్. ౩౭౫

665

క. వెకలించి గరుడుపయి నుంచి కడుం గ్రోధంబు మీఱఁ ఁ జిష్టుముఖులు మా
రుకొని యనిసేయ వారల, నొక ఊణమున గెల్చి పురికి ఁ నొప్పుగఁ జేర్చెన్.

చ. తనప్రియురాలి మందిరవసతంసమునం దగునిష్కుటంబున
జనుల పొగడ్తలొప్పనటు ఁ స్థాపనచేసెను పట్టదంబు లా
యనుపమపారిజాత కుసుమాసవగంధమునందుఁ గల్లునా
సను వెనువెంట వచ్చె నదె ఁ చాలవిచిత్రముగాఁగఁ దోఁచెడున్. ౪౦

667

చ. తొలుత మహేంద్రుఁ డెంతయును ఁ ధూర్తతమాని కిరీటకోటులా
జలరుహనేత్ర పాదజలజంబులు సోకఁగ మ్రొక్కి వేడి త
త్ఫలముగఁ గల్పపాదపముఁ ఁ దాఁ గొని యాహరితోడ నవ్వల
గలహమొనర్చి యోడె; వగఁగ్రమ్మట వేడి మహాధ్యుడై తగెన్. ౪౧

668

ఆ. అక్కటకట! నిర్జ్వరాధిపునకుఁ గల్లు, నయ్యహంకృతియును ఁ నాధ్యతయును
బలుకవలెనె వారిపరమాజ్ఞతను నీనీ! యనఁగ వలయుఁగాదె ఁ యరసి చూచి.

— రాజకన్యల బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట. —

ఉ. అంతట నవ్యయుండు పరమాత్మ శుభక్షణమందు నొక్కటం
గాంతల భూమిసూనుని యగారమునుండి విముక్తి గాంచఁగా
నెంతయు శక్తిజేసి తనయేడ్వటమీఱ గ్రహించి తెచ్చి గే
హంతరరాజి నుంచిన మహారుచిరాంగము లొప్పువారలన్. ౪౧౪

670

చ. వరుసగఁ గాక యొక్కతటి ఁ వారలసంఖ్య యదెంతో యంతకు
సరియగునట్లు రూపములఁ ఁ జక్క నమర్చియె వారివారి మం
దిరములఁ బెండ్లియాడెను; సుధీజనసంతతికే నెటుంగఁగా
దధములుగాని కృత్యములఁ ఁ దా నొనరించు మహాత్ముఁ డత్తటిన్. ౪౨

671

సీ. స్వానందపరిపూర్ణుడై యింపుకంతయు నొక గేహమునకు వేటొక్కగేహ
మునకు నేవిధమునఁ ఁ బోల నాలోచింప భేదమేలేనియా ఁ యాదయితల
మందిరంబులయందు ఁ మానవతులఁగూడి యెడఁబాటులేకయె ఁ పుడమిఁగల్లు
సాధారణగృహస్థు ఁ చందమున గృహస్థోచితకర్తవ్యు ఁ లొప్పుమీఱ

- ఆ. నాచరించుచుండి శ యాసుందరులతోడఁ, దాఁ జరించుచుండె శ దగినయట్లు;
బ్రహ్మముఖ్యు లెల్లఁ శ బరికించి యెవ్వని, పదముఁ దెలియలేరొ శ పరము నతని.
- క. పతిగాఁ బడసి తుమావతి, సుత లాజవరాంధ్రు వరుస శ సొంపారుచు ను
న్న తిగను ననురాగమ్మున, స్తితములఁ దగుచూపు లొక్కఁ చెలువము గులుకన్.
- సీ. నవసంగమ ఫలంబు శ లవునర్త భాషణములును ప్రీ డాభేదములు తగంగఁ
బ్రమద మంతంతకుఁ శ బరిధివిల్లుచునుండ నతని సేవించి రాశయతివలకును
దాసీశతంబులు శ తగియుందు రట్టై నఁ బ్రాణేశ్వరునకు సదృశక్రిపాణ
నెదురేగి పీతంబు శ నెలమిమీఱఁగ నిచ్చి పదములు గడుగుచుఁ శ బచ్చకప్పు.
- తే. రమునుగూర్చిన తాంబూలము ముద మలర
నొసఁగి బడలిక లుడుగంగ శ విసరి గంద
ములను బూయుచు సుమహారములను వైచి
నెఱి కురులు దువ్వి సెజ్జలు శ పఱచి మఱియు. రర౪
- క. జలకము లార్పుచు మఱియును, వలయు నుపాయనము లొసఁగివై భవమునఁ జి
ప్పిలుచున్న ప్రీతిమెయి నా, జలజాతులు నేవలెల్ల శ సత్పరి విధిగన్. రర౫ 675

అ ట వ ది య వ య థ్యా య ము.

— రుక్మిణీతోఁ గృష్ణుడు సరసములాడుట. —

- మ. ఒకనాఁ డాదృతి స్వీయతల్పమునయం శ దొప్పారఁ గూర్చున్న యా
సకలాజాండగురుం బతిఁ గరసరోజ ప్రోల్లసచ్ఛామరం
బకలంక ప్రమదంబునం గొనుచు నోయ్యారంబుగా వీచుచుఁ
సకియల్ నేవకుఁ దోడ్పడం గొలిచె శాస్త్రప్రొక్తమార్గంబునఁ. ౧ 676
- చ. తనయొనరించినట్టి దగుధర్మమయోత్తమనేతు వేక్షతిం
గనక చెలంగునట్లు తమిఁ శ గావఁగ నయ్యదువంశమందు సు
జననము గాంచి లోకగణసర్వసుఖస్థితి నాశహేతువై
ఘనుఁ డజాఁడైన యీశ్వరుడు శ గాని మఱొక్కఁడె కృష్ణుఁ డారయఁ. ౨677
- సీ. అంతర్లహంబునయం దాణిము తైంపుసరులు ప్రేలాడంగ శ నిరుపమాన
ముగ నొక్కెడ వితానము చెలంగుచుండె;నన్ద నిమయ దీపముల్ శమహితమంగ
భాకరములుగాఁగ శ నలరారుచుండెను; బరిమళవిసరై కళభార మూను
మల్లి కాకుసుమదాశమములుఁ దాలాగురుధూపముల్ తగియుండె శ దోయజారి
- తే. విభదకాంతులు జాలాలివివర మార్గములఁ బ్రవేశించి యాచోట శ లలితరీతి
నెలయుచుండె నుద్భావనం శ దలరుపారి, జాతవనవాసనలు వింతరీతిఁ బర్యే.

- క. మకరందసమాస్వాదన, విశచహృదబ్జాతమ త్త్రేభృంగంబుల వౌ
ప్రకటధ్వను లొక్క మొగి, సకలస్థలములను నిండి సంతస మొనగె. ౫౬
- క. క్షీరమ్ముల నురుగువలె, జారుతరస్వేతవర్ణ సుంకలిత మనో
హరివననాభిరంజిత, మై రమ్యం బుత్తనుంబునౌ పాన్పుఘ్న. ౫౪ 679
- క. జగదీశ్వరుండు హరి సుఖముగఁ గూర్చుండంగ భీష్మ భూపతనయయున్
మగనిన్ నేవింపఁగ మెల్లఁగ వచ్చె సఖియుతిన్ విలాసముమీఱన్. ౬ 630
- చ. తన చెలికత్తె యొర్తు కరకతామరసంబునఁ దాల్చియున్న ర
త్నునికరభూషితామలకనత్కనకాంచితదండచామరం
బును గ్రహించి వీచుచు విభం బ్రమదంబునఁ గొల్పుచుండె; నె
మ్మనమునఁ బూచుటోత్తముండు శ మాటికిమాటికి మెచ్చుచుండఁగన్. ౭ 681
- సీ. మణినూపురంబులు శ మంజులధ్వనిసేయ నంగుళీయకవలయములు చామ
రమును ముంజేత విరాజిల్లుచుండంగఁ బయ్యెదచాటునఁ శ బరమగూఢ
ముగ నొప్పుపటుకుచుముల కుంకుమపుటాతర రక్తిమ వ్యాపింప శ రమ్యనవ్య
హారకాంతులు మెఱయంగ సత్కటిలటివయి దాల్చియున్నట్టి శ పరమమూల్య
- తే. కాంచికయు సొంపుగుల్మంగఁ శ గాంచనాంబ
రుని సమీపంబునన్ నిల్చి శ యనుపమాన
విలసనంబున నొప్పి యశ్వేలఁదిమిన్న
నేవ చేయుచునుండె సహ్యాన మలర. ౮ 682
- చ. తన యవతారజాలములఁ శ దా విడనాడక పత్ని యాచు నొ
ప్పినసతి; మానుషాకృతిని శ బెంపెనలారెడు పద్మలీలచే
దనధరియించు రూపములఁ శ దా ననురూపసురూపముల్ ధరిం
చు నెలఁతమిన్న రుక్మిణిని శ జూచి సరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. 683
- ఉ. భాలమునందు ముంగురులు శ పర్వఁగ సన్నఁజికుండలప్రభా
జాలము దిక్కులన్ వెలయఁ శ జారుమణిపదకంబు కంఠము
దోలఁ జెలంగ వక్త్రమున శ నొప్పున్తామృతభారలొందు నా
శ్రీలలనామణిం గనుచు శ శ్రీహరి ప్రీతి వచించె నవ్వచున్. ౯ 684
- క. ఓరాజపుత్రి! మును నినుఁ, జారుతమందైన రూపసంపద బలమున్
బారుషము దిగధిపాలక, సారై శ్వర్యంబు గలుగు శ జనపతులు తమిన్. ౯౪ 685
- క. కోరిరి గద? వారలు సు, శ్రీరంజితు లాధ్యు లందు శ శిశుపాలాదుల్
భూరమణేంద్రులు గద? య, వ్యారలు నినుఁ బెండ్లియాడువాంఁఁలు వెలయన్.
- క. స్వరమదము పొంగఁగా వచ్చిరిగాదే? మఱియు నీదుఃఖ్యేష్టప్రియ సో
దరుడగు రుక్మియుఁ దండ్రియు, ధరణీశుల కీయ మదినీ శ కాదేంబు

చ. సములగువారి భూమిపతిస త్తములకా విడనాడి వారితో
 సములముగాని మమ్ముఁ దమి య సుధిలఁగా వరియించి తేలొకో?
 ప్రమదలయందు మేటివయి య భాసిలుసుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
 రమణులకుఁ భయంపడుచు య రత్ననిధి శరణంబు వేడుచున్. ౧౧౫ 688

ఉ. అందె వసించువారము బలధ్యులుగాఁ దగియున్న యాజరా
 నందనముఖ్యులైన నరసనాథులతోఁ బగఁగొన్న వారమో
 సుందరి! చాలకాలముగ య ఊఁచివరాసనముం ద్యజించి రా
 జ్యేంద్రిర వాసినట్లు చరియింతుము వేటొకకారణంబునన్. ౧౨ 689

1. నీ. ఏవిధంబున నీకు య నీడుజోడుం గాని మమ్ము గ్రహించితి య సమృదమున
 నేటికో; మావగుసెల్ల యాచారముల్ తెలియంగబడ వెట్టిరధీయుతులకు
 మావర్తనములు సమస్తలోకములందుఁ గలయట్టివే కావు య లలనలకును
 బరతంత్రులమె యగుపరిపాటియే లేదు సు; ప్లిట్టియీపూరుషులను జెట్ట

తే. వట్టి మామూర్తమును ద్రొక్కువనితలకును
 సుభ్రు! తఱచుగ వెతలగుఁ య జమ్ము; మేము
 తలఁచు నిష్కించనులము సతంబు ప్రియము
 మాకు నిష్కించనులగు సుమతులవైన. ౧౩౫ 690

చ. తనుమధ్యా! తలపోయఁగాఁ దఱచుగా య ద్రవ్యాధిపుల్ మమ్ము నా
 త్కను నేవింపఁగ నెంచ; రన్వయము నరథంబుఁ సురూపంబు నొ
 క్కనియం దెక్కుడుగాక యిద్వరకు నికం బెన్నఁ దుల్యంబుగాఁ
 గనుపట్టుఁ ధర వార లిద్వరకె సఖ్యంబొప్పు నుద్వాహమున్. ౧౪౫ 691

2. తే. ఉ త్తమాధములగు వారి య కొప్ప వివి
 యెచ్చటను సత్యమివిధి; య నెఱుంగ కీవు
 దూర మాత్మ విచారింప య కొరమణిరొ!
 మమ్ము వరియించితివి భూపమాన్యుల మని. ౧౫౫ 692

క. అతివా! గుణహీనులమై, ఊతి నుందుము గాన ద్రవ్య య సిద్ధితగని భి
 తుతతియె గుణవంతుల మని, వితథ్యముగ సన్నుతించు య వివిధవిధములన్.

క. అదివిని నిజమను నూహను, ముదితా! వరియించితివి మఱముఁ భ్రాంతిమెయి
 మది నెన్ని యింకనైనను, సదమలగుణశాలియైన య త్కృపతిపుత్తుఁ. ౧౬ 694

1 “అస్పష్టవర్తనాం భుంక్తా మహాకపథమియహమ్” అని మూలము. 2 “యయోరాత్త
 నమందితం జన్తైశ్వర్యాకృతిర్భవః, పయోద్వివాహో మైత్రీచ నోత్తమాధమయోః క్వచిత్” అని
 మూలము. 3 “వైదర్భ్యకదవిజ్ఞాయ త్వయాఽదీర్ఘ సమీక్షయా, పృథావయం గుణై స్థీనా భిక్షుభి
 క్షాసితామధా” అని మూలము.

క. పరియింపు మెట్టివానిం, గరవీడనవిధి గ్రహింపఁ గా నిహమందుం
బరమందు నీడుకామిత, పరంపరలు నిశ్చయముగఁ గా బండునో వానిన్. ౧౨ 695

శా. వామోరూ! యటులేని నన్ను నిటకుఁ గా బాహుబలం బొప్పుగా
భూమిశుల్ గన నేలతెచ్చితివో తెంపుంబూని యం చాడెదో?
మామాటఁ విను వీర్యగర్వముల నేమాడ్కిఁ బరుంగన కు
ద్దామైశ్వర్యమునక జెలంగుదురుసూ గా ధాత్రీశు లత్యంతమున్. ౧౨౪ 696

సీ. వారెవ్వ రందువో గా వామాక్షిరో! జరాసంధుఁడు శిశుపాల గా సాల్వ లట్లె
రుక్మియు దంతవశక్తుండును లోనుగాఁగలుగు వారలు నన్నుఁ గా వరమున
ద్వేషించుచుందు రాశీరున నుండునవ్వారి గర్వం బడపంగబూని
తనుమధ్యమా! శుభదాయినీ! కుమతులతేజంబును హరింపఁ గా దివురు నేను

తే. నిన్నుఁ గొనితెచ్చితిని మఱి గా యన్నమిన్న!
యరయ మేమన గేహదేహాదులందు
నిజ ముదాసీనులము కోర్కి గా నెగడ దందు
సుంతయైనను నమ్మ మోససుందరాంగి! ౧౯౪ 697

క. మేమాత్త లాభముననే, యామోదము తృప్తిగల్గి గా యన్యవిషయ మం
దేమాత్ర మానుషడ ము, ద్దామజ్యోతిస్సువోలె గా దగుదుము సతమున్. ౨౦

క. వినుము క్రియారహితులమై, తనరుచు నుండుము ప్రపూర్ణతఁ గా భావింపం
గను లలితవిలాసంబుల, కనుమోదము నొందుచున్న యట్టి మదవతుల్. ౨౦

క. మముఁ గోరుటసంగతమే, సమానులముగామి; నంచు గా సకలేశుఁడు పూ
ర్ణమనస్కుఁ డింతదనుకఁ, బ్రమదామణికి వచించి గా పరమార్థముగన్. ౨౦౪

*క. తానే శ్రీకృష్ణునకుఁ, మానసమున కింపుఁబెంచుమానిని ననిసుం
తైన నెడఁబాయకుండుదు, నేనని గర్వించు రుక్మిణిమదము నడచున్. ౨౧ 701

క. తలపోసి మానసంబునఁ, బలికి మఱేమియును దాను గా బల్కకయుండె
లలనారత్నము త్రిభువన, పులలోనక వర్షుడగు విభుం డీరితిన్. ౨౧౪ 702

మ. శ్రుతపూర్వంబులుగాని యప్రియములక గా శ్రోతద్వయం బెంతయు
వెతనొందం బలుకంగఁ దాను విని పెఁభీతిక వృద్ధబంబు కం
పత గాంచక బలవించుచుక నుడులఁ దెల్పక శక్యమేగాని య
ట్లతిదుఃఖార్థవమగ్నయయ్యె; నపు డాయబ్జాక్షి లో నెన్నుచున్. ౨౨ 703

సీ. పాంకమ్మలై మంచీపుట్టువుగలవియై కోమలములునైన గా గోళ్ల రక్త
కాంతిమించగ నొప్పు గా కమ్రపదంబున నవనిలిఖించుచు గా నంజనమున

* “విశాపదుక్త్యా భగవానాత్సానం వల్లభామివ, మన్యహానా మవిష్టాత్తద్వర్షస్సు ఉపార
మత్” అని మూలము. “తద్వర్షస్సు రుక్మిణీదర్శనారో” అని టీక.

నసితంబులైనట్టి యశ్రువుల్ చిమ్ముచు గుంకునుచర్చచేఁగి గొమరుమిగులు
వక్షోరుహంబుల భాగుగఁ దడుపంగ మో మట్టెవాంచి యబ్బురముఁదోడు

తే. జేయుదుగిఖము వెల్లునఁగి జెప్పఁబూను, పలుకు డగ్గుత్తికనురామి శ నిలిచియుండె
నేమియుం దోడుమిఁక; భరియింపరాని, భీతి దుఃఖశోకంబులఁచేతఁ దూలి. ౨౩

చ. అతిమనస్సు మిక్కిలి వ్యభాకులమై తగఁజారుకంకణ

ప్రతతి ధ్వనింప నొప్పుకరఁపంకజ విచ్యుతమాచుఁ జామరం

బు తగనిభంగి నేలఁబడె; భూరితరా ర్థిని బుద్ధి ధైర్యవి

చ్యుతిఁగన నాతలోదరి మృదూత్తమదివ్యశరీరవల్లియున్. ౨౩౪

705

తే. ఆలసంపక స్తృతితప్పి యచటనిల్చి

కట్టె నెఱికురులుక విరియంగఁ బొలు

బవనహతిఁ గూలురంభాతరపువలె ధరఁ

బడియె; నప్పాటుగని భగవంతుఁ డపుడు. ౨౪

706

మ. పరిహాసోక్తుల ప్రాధిమ్య దెలియ కప్పాటక వగం గుందునా

తరుణీరత్నము ప్రేమబంధన మొగిం దాఁ గాంచి వాత్సల్యము

బృరయంబెంతయుఁ బ్రోత్సహింపఁ బరికంఠం బట్టె తక బైకొనక

హరిపర్యంకము డిగ్గి కోమలములొ శ హస్తంబులం జక్కఁగన్. ౨౪౬

707

ఉ. వైదలి లేవనెత్తి కచఁబంధముఁ జక్క నమర్చి కోమలం

బొ దనకేలుఁడప్పి జవఁరాలిముఖంబును దువ్వుచుక గటా!

మోదమునొందఁజాలు ననఁబోడికి శోకముఁగల్గఁ బల్కితిక

గాదన కంచు నెంచుచు వగం బ్రవహించెడు నశ్రుధారలన్. ౨౪౮

708

క. కరపద్మంబునఁ దుడుచుచు, నురోజములఁ గ్రమ్మియున్న శ యురుదుఃఖాశ్రు

త్కరమును దుడుచుచుఁ దనునే, నిరతని భావించు చొక్కఁగని బరపురుషున్.

క. మనమున భావింపని సాధ్వినీ రుక్మిణిఁ బంకజములఁ శ దెగడుకరములం

దనిపారఁ గొఁగిటం జే, ర్చెను; సాంత్యనముల నెఱుంగుశ్రీహరి యంతన్. ౨౫౦

709

ఉ. మేలములందు సొంపు దగఁమించిన భావముఁ జక్క నారయం

జాలక భ్రాంతినొంది తనసాస్వాంతము దూలఁగ నట్టిచింత కి

వేళ ననర్హురాలయిన శ భీతమ్మగాఁకీ సతీమతిల్లక

జాలఁగ దీనతం గనినశచానను సద్గతియాటఁ దా నటన్. ౨౫౨

711

క. కరుణాధ్యుండను యశమునఁ, బరిపూర్ణుండైన కృష్ణకురమేశ్వరుఁ డ

త్తరుణమున నూఱడించెను, బరమాదృతిమై వచించె శ భావం బలరన్. ౨౫౪

క. టవైదర్శి నాపై, నేవం గొనఁబోకు మేను శ నెఱుంగుదుఁజామ్మా!

నీ వరయ మత్పరాయణ, వై వర్తిల్లుదు వటంచు శ నాత్మ నిరూఢిన్. ౨౫౬

712

- క. వినును నీయాశయముం, గానక వాంఛించి యెట్టికమ్రోక్షులతో
నీనానుడులకు బదు లే, మే నిత్తువో యంచు నర్తమే నిటఁ గొనుచున్. ౨౯
- క. పలికిత మఱియుక వినుమీ, పొలయలుకను నీదు నధరకము వడఁచుచుండక
బలితంపుఁ గోపవశతఁ గ,దలునరుణ కటాక్షములును ఓ దై వారంగన్. ౩౦
- క. నిరుపమసుభ్రుకుటి తట, మరుదుగ నొప్పంగఁ జూడ నతనుందరతం
బరఁగెడు నీనెమ్మోమును, దరుణీ! కనఁగోరి నర్త ఓ ధర్మయుతో క్తుల్. 30 716
- క. ఒకరీతిఁ బల్కినాడను, జకితమృగాక్షి! యెల్ల నత్యములని న
మ్మకుమా! కలహములను నే,మికలదు కుతుకంబు సుఖముమీ కనియెదవో? 30
- ఉ. భీతమృగాయతాక్షి! విను ఓ ప్రేయసితోడను నర్తభాషణ
వ్రాతము లాడుచుం బ్రియమువర్ధిలఁ గాలముపుచ్చుచే కదా
యేతఱినే గృహస్థులకు ఓ నింపగులాభము గేహజాలమం
దాతలసౌఖ్యదం బనుచునాత్మఁ దలంపుము భామినీమణి! 30 718
- చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనునల్లన నూఱడఁగాంచఁ బల్కఁగా
విని విరిబోడి యట్టె యవి ఓ వేడుక కాడినమాట లంచు నె
మ్మనమున నమ్మి తన్వదలుగమాధవుఁ డన్న భయంబు మానె; రా
ట్టనయయు నంత శ్రీ శుముఖతామరసంబును వేడ్కయుబ్బగన్. 3౧ 719
- ఉ. కోమలలజ్జ యట్టె తనునగూడఁగ సుందరమందహాసముక
వేములు ప్రోత్సహించు గనఁవంతగు న్నేరకటాక్షవీక్షణం
బామెతఁగూర్చు జూచుచు నయంబునఁ బల్కె; సరోజనేత్ర! నీ
వేమెయిసాటిగాని ననునేల వరించితివంచు బూన్కిమై. 33 720
- *చ. అడిగితి వద్ది సత్య మగు ఓ నారయ నెవ్వరికే వచింప నె
ప్పుడు తగనట్టి తావకవిభూతికి నేనెటు సాటివత్తు, శ్రీ
శుండు పరమేష్ఠి శంభుఁడనశోభిలు మూర్తుల కీశ్వరుండవై
యుడుగని స్వప్రభావమున ఓ నొప్పెడు నీకును నే సమాననే? 33 721
- సీ. త్రిగుణస్వభావనై ఓ తెలియనివారలు పాదసేవయొనర్పఁ ఓ బరంగునట్టి
దానను గద నేను; ఓ ధరణీశులకు మది వెఱచి చొచ్చితిఁగద ఓ విషధిసంక్షి
వోయురుక్రమ! యగోధోదధి నిశ్చలుడవె యాచు నున్ననీ ఓ కవనినాథ!
భయముగల్గునె భూమిపాలకతుల్యగుణములకు భయపడినవిధ మొదల
- తే. కగవడం జేయుదువు సలిగలాధిపునకుఁ
గల యగాధత్వముఖగుణములను బోలు

* “కృష్ణమహామ్యుఖిరతోభగవాన్స్త్ర్యధీశః క్వాహం గుణప్రకృతి రజ్జ గృహీతసాదా” అని
మూలము. “స్త్ర్యధీశః స్త్రయాణాం బ్రహ్మాదీనా మవ్యధీశః.” అని క్రిధరాచార్యులు.

విషయరూపగుణాలి కేవలిధిని లోను

గాక వర్తింతు వమలవిఖ్యాతి చెలయ. 3౪౫

722

క. అనుపమచైతన్య ఘనుం, డన నొప్పుడు వాత్సరూపుడను విఖ్యాతిం
గనినాడవు; బలయుతులగు, జననాథులతోడ నాకు శత్రుత యనెదో. 3౪౫

క. అదియును సత్యంబే యగు, మదయుతులై కుత్సితాంగమండల మొప్పుం
గఁ దగినవారలతోఁ బగ, కుదురును నిత్యంబు నీకుఁ శగువలయనేత్రా! 3౪౬

క. ధరణీశార్దూపదము మముఁ, బరిత్యజించె ననుపల్కు శభావ్యంబె యగున్
నరవరసింహాసన మది, పరికింపఁగ గాఢతమము శపాటిదె యగుఁజూ! 3౪౭ 725

క. నీనేవకులే దానిఁ గ, నీసముగాఁ దృణముపోల్కినిం గందు రనం
గా సరసీరుహలోచన, నీసంపన్నహిమ నదియు శనింద్యమకాదే? 3౪౮ 726

క. మావర్తనముల కలరూపీవిధమని తెలియరా దదెవ్వరి కనుచున్
నీవన్నమాట సత్యమె, యశా విశ్వేశా! భవత్పదాబ్జ మధువునున్. 3౪౯ 727

చ. మనసులు తృప్తినిం గనెడుమాడ్కిని గ్రోలు మహర్షులే భవ
జ్జననముఖంబులం గనఁగఁజాల రనంగను దక్కువారిఁ బే
ర్కొన నిఁక నేల? లోకమునఁ శగుమ్మరుచుం బశుతుల్యులైన య
మ్ముజులకున్ దురూహ మనుమాట యథార్థముగాదె యారయన్. 3౫౦ 728

క. మా నడవడి లోకమునం, గానంబడుదానితోడఁ శగలియ దనుచు నీ
వోనాథ! యంటిని గదా, యేనరులు నినున్ భజింతు శరెంతయుఁ బూన్కిన్.

క. నిను ననువర్తింతురొ యే, జనులు తదీయంబులయి యోసంగెడు చేష్టల్
గనరాకయుండు నన నీ, యనుపమచేష్టితము లెట్టులవు లోకికముల్. 3౫౧ 7౨౦

క. వానిం దెలియఁగ నెట్లో, మానిని! నిష్కించనులము శమహి మే మనునా
నీనుడి సత్యమె! ప్రాప్యం, బౌ నది యేదియును లేమి శనధనుడవె సుమీ! 3౫౨

చ. ఇతరులనుండి పూజల నశహీనవిధిం గొను బ్రహ్మముఖ్యదే
వతతులు నేమహాత్మునకు శభక్తిభరంబునఁ బూజ లెన్నియో
వితములఁజేసి కొల్తు రలవిష్ణుడవై తగునీకు ద్రవ్య మె
ట్టితరుల కున్న యట్లుతగు శనెన్నఁగ నిస్సృడ వెట్టులోకదే. 3౫౩ 732

సీ. నిష్కించనులె మాకు శనెయ్య రంటివి దేవయదిసూన్యతంబెయానాధ్యులమని
విజ్ఞప్తిఁగుచు స్వేచ్ఛవెలయ వర్తించుచు నింద్రియప్రియులయిహీనులైన
వారు నిన్నంతకాకారుడ వని తెలియంగఁజాలరు పూజకర్తృలైన
బ్రహ్మాదిదేవతా శవరులకుఁ బ్రియుడవు వారునీకును ప్రియులారయంగ;

తే. విత్తముఖములు సమములై శవెలయచుండు

నెట్టి యిర్వుర కవ్వారికే చెలిమియు

చెండ్లియును దగునంటివి శ వేదవేద్య
సకలపురుషార్థమయుండవు శ సకలదుండవు. 3౭

733

క. ఫలరూపుడవై తనరుదు, వలఘుతమానందరూపుఁ శ డననొప్పుదు వో
జలజాక్ష! బుద్ధిమంతులు, ఖలహరణుండవైన నిన్నుఁ శ గను వాంఛమెయ్యి.

తే. తమకుఁగల సర్వధనముల శ దారె వదలు, కొందు రవ్వారితోడ నీకుం జొసంగు
నేవ్యనేవకభావతఁ శ జెలఁగుచున్న, యట్టిసంబంధ మోహమాత్మ! సతము. 3౮

తే. అంతియేకాని మిథునధర్తాదృతిఁ గని, తిరుగుచుకొను ఖదుఃఖసంధీపితాకు
లాత్తులగు వారితోడఁ బొందమరుట యన, నన్న మే కాదు నీకు నెట్లైనఁగాని.

క. మము భిక్షులు ముఖగా నుతు, లమరం జేయుదు రటంచు శ నాడితి దేవా!
కమలాక్ష! త్యక్తదండులు, నమలాత్తులునైన మాను శ లనిశము నిన్నున్ 3౯

క. కొనియాడుదు రనియుకొ లో, కనిచయమున కాత్మవగుచుఁ శ గ్రాలుదు వనియుకొ
వనజాక్ష! యాత్మదుండ వనియును నిన్ను వరించితికొ మహాద్యమ మొప్పన్.

*చ. కనుబొమ లార్చినంతటనె శ కాలముపుట్టును దానియుర్వడికొ
మనసులఁ గల్లువాంఛ లఘుమాత్రములై నశియించు నట్టి యా
వనరుహసంభవాదులను శ వారక మానితి వార లెంతవా
రనియె; మహానుభావుండను శ నాస నినుకొ వరియించితిం జామీ! 3౯ 739

క. పరమేష్ఠిముఖ్య దివిజే, శ్వరులకొ మానితిని గానఁ శ జై ద్యాదిమహీ
శ్వరులఁ గలనైన వలతునె, నరపతులకు వెఱతునంటి శ న్యాయ్యమె యదియున్.

ఉ. సారధనుర్ని నాదమున శ శాస్త్రవభూపులఁ బాఠదోలుచుకొ
బొరుష ముప్పలిల్లఁ బశువారముఁ దోలి స్వకీయభాగ మే
తీరున సింహముం గొనునొ శ ధీరత నట్టులె నన్నుఁ దెచ్చె నే
భూరిబలుండు నాకపతిపూజితుఁ డట్టిడవైన నీయెదన్. 3౯౪ 741

తే. సాధ్వసము గల్గినట్లు వశస్సు లొప్పు
బలుకుటయు విన్నవారల శ తెలివిఁ దూలఁ
జేయునేగాని పొసఁగునే శ యేయెడలను
సంద్రమును జొచ్చితి నటన్న శ సరణియెల్ల. ౪౦ 742

క. పరిహాసాస్పదమే యగు, ధరణీకొ జననాదికముల శ తత్త్వ మెఱుంగ నె
వ్వరికిం దగ నట్లోప్పుచుఁ, జరించుమముఁ గొల్చువారు శ శ్రమపడుదు రిలన్. ౪౦

సీ. అనిష్కృతివి గాదె శ యంబుజాయతనేత్ర! ధరణీభవోత్తముల్ శ పరమకీర్తి
సంయుతులు నగుచు శ సతతంబు ధర్మాత్తులునగు నంగుడు పృథువును భరతుఁడు

* “హిత్యాభవద్భృవఉదీరిత కాలవేగధ్వస్తా శిషోఽజ్ఞ భవనాకఫలిక కుభోఽన్యే” అని
పూర్వము.

గయుఁడు యయాతి యింగకనుగల్గు రాజేంద్రు లేకాధిపత్యమా యనిధరాజ్యమునువీడి కాననములఁ బ్రవేశించి నీపదవినొందిరె కాని యపరమకష్ట

తే. ములకుఁ బాలైరె; యీలోకముననె యున్న
వారె; యింకనైన నీడైన యభరమణుని
నీవు పరియింపు మంటి వో యదేవదేవ!
న్యాయమే యిట్లుపల్కుట యనన్ము నీకు. ౪౧

743

1చ. అనుపమమంగళాస్పదము యనర్హజనాళికి ముక్తిదంబు ల
క్షీనిలయమార్యసన్నతము యగేయగుణాలయమై తనర్హునీ
ఘనతరపాదపంకరుహ యగంధము మూర్ఖుని యర్థమందుఁ జ
క్కనిరసమున్ గ్రహింపఁగల యకాంత యదెవ్వతె నిన్ను మానెడున్. ౪౧౫

ఆ. మరణశీలుఁ డగుచు యమానని భయములఁ గలుగుచున్న మనుజు యలగ్రహింపఁ
దలఁచు? నట్టికాంత యగలుగునే నది హితా, హితములను దగంగనెఱుంగకుండు.

చ. కనుక జగత్ప్రభుండవయి యకారణభూతుడ వాత్సవౌచు నిం
దును బరమందుఁ గామములనుం బరిపూర్ణముగా నొసంగు ని
న్నని యనురూపతం దగిననాథుడవే యనినమ్మి కొల్పితిన్
వనరుహనేత్ర! ఘోరభవవార్ధి భ్రమించుచు నిన్నె కొల్చుచున్. ౪౨౫ 746

క. పరివర్తించెడు నాకున్, శరణంబగుఁ గాక నీదుఃఖరణాబ్జమె సుం
సరణహరంబయి భక్తులఁ బరిపాలింపంగ బట్టు యపట్టిన దౌటన్. ౪౩ 747

2నీ. అచ్యుతా! పెక్కుసంఖ్యల రాజు లొగినిన్నుఁ గామించిరని వారిదామహిమము
వర్ణించితిని గాదె? యనితలుపెత్తనమును జేయఁదగు గృహముల నదెవరు
ఖరములరీతిని యబరువులు మోయుచు వృషభంబులను బోలి యెపుడు నేవ
చేయుచు, భిషకమ్ములలో యన నీచతఁ గావలికాచుచు యగలఁదన్ని

తే. ననుబిడాలంబులటు మరలను దగంగ, ననుసరించియె తిరుగుచు యనాజ్ఞ నెల్ల
నేవకులభంగిఁ దప్పక యచేయుచుండు, నట్టి రాజులు పాపాత్ము యలనఁగఁబడుచు.

చ. అరిగణసూదనా! కుమతి యెత్తు తగునాతికి నాథులౌదు రే
తరుణికి శంకరాబ్జభవధర్మ సభాస్థులుందు గీతమై
పరగు భవత్కథామృతము యపర్వదౌ శ్రోతములుందు నట్టిని.
చరతిఁ జెలంగుకాంతలకు యక్షాపతు లట్టిరు ప్రాణనాథులై. ౪౪ 749

1 “కాన్యశ్రయేత తపపాదసరోజగంధ మాస్మయ సన్తఖరితం జనతాఽవపర్గమ్.” అని మూలము. 2 “తస్యైస్సస్యైరచ్యుత వృషా భవతోపదిష్టా స్త్రీణాం గృహేషుభరగోశ్వ బిడాలభృత్యాః” ౪౪ అని మూలము. “స్త్రీణాం గృహేషు—స్త్రీప్రధానమందిరేషు” అని సారము.

తే. ధరణి వర్తింతుగాక; నీచరణసరసి, జాతమకరందము దురదృష్టమున మూరు
కొనక నిర్భాగ్యురాలనరగను దగు వని, తయగు దుష్పథగామిని శ దానవారి.

సీ. వెలుపల దోలు మీసలును గేశమ్ములు గోళ్లును రోమములగుడి యుండ
నంతరంబున మాంసమస్థివారము రక్తమును గృములును మలమ్మును గఘమ్ము
వాతపి త్తములును శ బరంగజీవచ్ఛవంబగు కళేబర మొప్పు శ దగిననీచ
పురుషుని దనకెన్న శ బూవిలుకానితో సముడగు కాంతుగా శ స్వాంతమందు

ఆ. దలచి కొలుచుచుండు శ జలజాక్ష! మే ముదా, సీనులమని మున్ను శ చెప్పినారు
గారెమిరు సత్య శ కలితంబె యగునది, యాత్మయందె రతియు శ సమరుమీకు,

క. అనుకంపాధిక దృష్టిని, నను గనక యకాముడవయినన్ నీమృదువ
ద్వనరుహాయుగమున నామది, కనురాగము గల్గుగాక శ యనిశమ్ము హరీ! ౪౫౪

1క. లోకమునకు నభివృద్ధిం, జేకూర్ప రజోగుణమును శ జేకొనుదొ కడున్
బ్రాకటదృష్టిని ననునపు, దే కాంతువు పరమకృప యడేకద దేవా! ౪౬ 753

క. అనురూపుఁ డెవ్వఁడగు నో, వనితా! యవ్వని నిపుడు శ భర్తగఁ గొనుమా
యనియంటి వోమహాత్మక!, జనార్దనా! యట్టిపలుకు శ సత్యమెనువ్వి! ౪౬ 754

క. ధరంగొందలు కన్యలకుం, బరికింపం గొందఱియెడ శ భావము ప్రీతి
స్ఫురణంబొందియెయుండుట, యరుదన రా దది తఱచుగ శ నట్లేయుండున్. ౪౬౪

క. గాంగేయుండు కొనివచ్చిన, యంగనలం దొక్కతెయగు శ నంబిక యాసా
ల్పుం గోరదె యట్లే ధర, నంగనల కొకానొకరుని శ యందభిరతియున్. ౪౭

2తే. కలిగియుండుట యందందు శ గలదు; పెండ్లి
యాడినదియయ్యుం బుంశ్చలి శ యరసి క్రొత్త
క్రొత్తపూరుషునే పొందఁ శ గోరుచుండు
గానఁ బండితుఁ డట్టిదా శ కన్య నెపుడు. ౪౭౪ 757

క. పరిణయమాడం దగ దే, వరుసనొ యట్టిదగునాతి శ భరియించిన నా
పురుషుం డిహపరములలో, బరగెడు సుఖములకు గాక శ భ్రష్టుండె యగున్

చ. అనియిటు విన్నవింప విని శ యాభగవంతుండు రాజవర్యనం
దన! సతి! నీమృదూక్తుల ముదంబలరారంగ నాలకింప నె
మ్మనమునఁ గోరి యిట్టు లనుమానము వీడియె నవ్వుటాలకున్
నినుఁగని పల్కినాడను విశీతపు గాన దదంతరార్థమున్. ౪౮౪ 759

క. పరికించి న్యాయసమ్మత, సరణి బదులాడితి వది శ సత్యంబె సుమీ;

1 “యర్హ్యస్యవృద్ధయ ఉపాత్తరజోఽతి మాత్రః” అని మూలము. 2 “పూర్వాధాయాశ్చాపి
పుంశ్చల్యా మనోభ్యోలిసంసవం, బుధోఽనతీం నభిభృయా త్తాం విద్ర దభయఞ్చ్యతః” ౪౮. అని
మూలము.

తరుణీరత్నము! నాపై, నిరతిశయైకాంతభక్తి శ నిల్పిన నీకున్. ౪౯ 760

1క. కోరంగడగిన వాంఛలు, సారంబగు ముక్తియందె శ సఫలమ్ము లగున్
గోరిక లుడుగుటయే కద, యారయఁ గళ్యాణి! భక్తికర్తృఫలంబౌ. ౫౦ 761

క. అనఘాత్మరాల! నర్తము, గనఁబఱచెడు నాదుపల్కు శ గమికిఁసీదౌ
మన మించుకేని చెదరక, వినిశ్చలముగాఁగ నిల్చి శ వెలయుట కతనన్. ౫౦౪

క. నాపై నీకుంగల్గిన, యాపాతివ్రత్య మతిశయ ప్రేమమ్మున్
జ్ఞాపట్టె విశదరీతిని, వే పల్కులఁ కేల నీవె శ విమలాత్మ వనన్. ౫౧ 763

2చ. జనులు సకామచిత్తులయి శ సంసృతిరూపసుఖంబుఁ గోరి నె
వ్వనములు దూషితంబులయి శ మార్పడఁగా నవవర్తనాయకుం
డనయి చెలంగు దేవపతి శ నన్నుఁ దపోవ్రతచర్యలం గడుం
దనియఁగఁజేయఁ బూనుదురొ శ తప్పక వారల నేను మాయచేన్. ౫౨ 764

ఆ. మోహితులగు నట్టు శ లూహించి చేయుదు; మానినీ! తలంప శ నేను ముక్తి
సంపదీశ్వరుడనునంపత్తు లింక నే, యేవి కలవొ వాని శ కల్లఁ బతిని. ౫౩౪

సీ. ఇట్టి నన్నుంబొంది శ యెవరు మోక్షముదప్పఁ దక్కినకోర్కులఁ శ దవిలికోరు
దురొ వారు క్షీతిమీఁదఁవిరహితభాగ్యులే యగుదురు; నరకంబు శ నందుఁగూడ
విషయసుఖములు లభించునేకద వాని నర్థించు దంపతు శ బట్టివారె
యగుదు; రీవిషయమునందు నాశ్చర్య మేమున్నది? సాధుగుఁడో త్తమవయి

తే. యోగ్యహేళ్యరి! తనరారు శ చుందు వీవు
సంసృతివిబంధజాలమోచని యయితగు
నట్టియనువత్తి నాయందు శ నమరనుందు
విదె యదృష్ట మనంజను శ నిది నిజంబు. ౫3౪ 766

క. అనువర్తన మిట్టిది దుర్జనులకు నేశ్రమమునను నశకక్యము సల్పం
గను నంచు నెన్నుమా దుర్జనభావము గలిగి విషయ శ సంతృప్తి గనన్. ౫3౪

క. నిరతిని గోరుచు నిష్క్రమి, పరాయణత్వము వహించు శ పడఁటికి నిదియే
వరుసను సల్ప నశకక్యమే, తరుణి! సుచరిత్ర! క్షీతిని శ దగుగేహములన్ ౫౪ 768

క. నీమాడ్కిఁ జ్రేమవతియకా, భామిని యిల్లాలుగాఁగ శ భాసిల్లుట నే
నేమెయిఁ గన నేరను నిజ, మోమంగళరూపిణి! త్వ శ దుద్వాహమునన్. ౫౪౪

మ. ధరణీనాయకు లెందఱో యరుగుదే శ దద్వైభవం బెన్ను కే
యరుదౌ నీవగు సత్కథల్ నుడువఁగా శ నాలించుచున్ బ్రీతి నీ

1 “యా-యా- కామయనే కామన్త య్యకామాయమానిని” అని మూలము. “అకా
మాయ కామనివృత్తయే మోక్షవర్తనసాయిన ఇత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 2 “కామాత్మానోఽపవర్తకం
హైహితా మమ మాయయా” అని మూలము.

- కరముంగైకొన నున్న నాకడకు నిక్కందైన నీభావమున్
సరిగాఁజెప్పఁగఁ బంచినాపుగద స ి త్తై మర్పునిం గోవిదున్. ౫౫ 770
- క. కనుకన్ నినుఁ బోలినభా, ర్యను నొక్కడఁ జూడఁడరమె; ి యనిమొన నీయ
న్నను రుక్తి గెల్చి మాన క,తనిని విరూపునిగఁజేసి ి తగ విడుచుటయున్. 771
- మ. అనిరుద్ధాఖ్యకుమారు పెండ్లిసమయంబం దక్షుసంక్రీడనం
బున రుక్తిన్ సమయించినట్టి యదియున్ ి భూరివృధం గల్లఁజే
సిననున్ మ మ్మెడఁబాయ భీతిగొని నీచిత్తంబునందే మహా
ర్థిని జక్కంగ నిమిడ్చికొంటివిగదే ి ధీశాలిసీ! రుక్తిణీ! ౫౬ 772
- మ. ఒకపల్కేనియుఁ జెప్పవై తివికదా ి యోసాధి! యీకారణం
బొకఁడే మేమొగి నీకులోఁబడుచు నిట్లుండంగఁ జేసెన్, జుమీ!
సకలేశుండని యెంచి యూహలను విస్తారంబుగాఁ గూర్చి న
న్నెకదా పెండిలియాడుకోర్కిఁదగు నీహృద్భావముం దెల్పఁగన్. ౫౬౫ 773
- శా. మాతం బంచితి వట్టివార్తవినియుం ి దోడ్తొననే రాక నేఁ
జేతం బందెదొ యెంచి జాగొనరుపన్ ి నీమంతిసీరత్నమా!
యేతద్విశ్వము హృన్యమన్న తలఁపుల్ ి హృద్విధిఁ జొప్పించి యీ
పూతాంగంబు ననన్యయోగ్యము విడన్ ి బూన్కిన్ గడుం గొంటిగా. ౫౬౭
- క. నీయందుఁ బొడమునట్టి య,మాయికభావంబునకుఁ బ్రమద! మేము బదుల్
చేయంగలేక యెంతయు, నీయనువున సంతసించు ి మిది సూన్యతమా. ౫౬౮
- క. తనయందే రతియుఁ గల్గిన, వనజాక్షుడు లోకగురుడు ి వసుదేవసుతుం
డన నొప్పెడు భగవంతుం, డనుగత లక్ష్మ్యంశయైన ి యారుక్తిణితోన్. ౫౬౯
- ఉ. మానవలోకపద్ధతుల ి మానక తాఁ గయిగొంచు సమ్మదా
నూనరత్నైక నర్తయుత ి నూతనభావ మనోజ్ఞభాషలన్
గానిక లిచ్చుచున్ సుదతి ి కమ్రసుఖాంబుధిఁ దేలఁజేయుచున్
శ్రీనిధియుండె; నల్లె తనఁచేడెలఁ దక్కినవారి నెల్లరన్. ౫౭౦ 777
- క. గృహమేధుల ధర్మంబుల, గ్రహించుచుఁ గోర్కె లూరఁగఁ జేయుచుఁ ద
ద్గృహముల నెల్ల వసించుచు, విహరించెను లోకగురుడు ి వేడుకమీఱన్. ౫౭౧

అ టు వ ది యొ కఁ ట వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి పదాఱుపేలభార్యల నానందింపఁజేయుట. —

- చ. హరిసతు లంత నొక్కరొక ి రాత్రివిభుం దలపించు రూపవై
ఖరి గలపుత్తరత్నములఁ ి గమ్రగుణాంబులఁ గృష్ణుడే యగున్
సరిగ నటంచుఁ జెప్పటకుఁ ి జాలినపద్ధర వేడ్క గాంచి రా

సరసిజనాభుఁ డాసతుల శ సద్దములందె వసించి యుండుటన్. ౧

779

మ. పరమేశుం డితఁడౌను మానవతనే శ పాటించు చున్నాఁడు స
ర్వరతుం డంచుఁ దదీయత త్వలవమున్ శ స్వాంతంబులం దెన్నఁగాఁ
దరముం గామి నొకొక్కపత్నియును మోదస్థానమాఁ దానె శ్రీ
హరి కంచుం దలపోయుచుండె దల మెట్లొ వార లీశుంగనన్. ౨

780

సీ. సర్వమార్గంబులఁ శ జక్కఁగాఁ దలచినఁ బరిపూర్ణుడై యున్న శ పంకజాక్షు
నాభగవంతుని శ నరయంగఁ జాలక చారుపంకజసమాసృంబు దీర్ఘ [ఘ్న
బాహునేత్రయుగంబుఁ శ బరికించి ప్రియమును వెలిపుచ్చుసుస్థితంబులను జూ
లను నర్చభాషల శ మనసులు మోహితములగుటఁ దమవగు శ లలితవిశ్ర

తే. మముల శ్రీకృష్ణమనసు నేమాత్రమే జ
యింపనేరక యుండి రాఁయింతు; లంత
హరియు నాపూవుఁజోడుల శ యంతరంగ
మును గలంపఁగఁ బూనె ప్రీతిని మఱింత. 3

781

*చ. అనువగు గూఢహాసమున శ నాత్మదృగంచలముల్ మనంబునం
దనరెడు భావ మీయ దని శ తప్పక చెప్పఁగ దానిచే మఱి
త నెగడు భ్రులతాచలనతం దభుకొత్తగ సాగనంపు నా
మనసిజకళి మంత్రగతమండిత మారశరాళి సంహతిన్. 34

782

మ. స్వరశాస్త్రప్రకటంబులై తనరి యంచద్దీప్తి నొప్పారు నే
కరణవ్రాతములక బరేశుమనమున్ శ గాఢింప నేమాత్రమే
డరుణీరత్నము లేప్రయత్నముననుం శ దారుక బదార్థేలుచా
లర యిందేమి విచిత్ర మున్నయది లీలామానుషుండౌ గదా! ౪

783

తే. ఎవనిత త్వంబు బ్రహ్మాదు శ లెటుగలేరొ
యట్టిశ్రీపతి భర్తగా శ నాపదాటు
వేల కాంతలు పడసి యావిశ్వనాథుఁ
డు త్తరోత్తర మభివృద్ధి శ నొందుప్రీతి. ౪4

784

క. అనురాగహాసములఁ జక్కనిచూపులఁ గొత్తకొత్తగాఁ గన్నడు మా
రునికేళుల నింకనుగల, ననూనలీలను దమ్ము శ నలరింపంగన్. 45

785

క. పరమామోదము నొందుచు, బరమేశుని గృష్ణు నతనిఁ శ బతిగాఁ గని కొ
ల్పిరి ముద ముప్పొంగఁగ నా, పురంధ్రు లెల్లరును సిరులుపొదలుచునుండన్.

క. పనికి తైలు నూలుల కొలఁదిని గల్గినఁ బతికి దేవదేవునకుం గృ

* “స్వాదూపలోక లవదర్శిత భావహరి ప్రామండలప్రహిత సౌరశమంత్రకాండైః” అని
మూలము. వీరిసారమే యిందుగలదు.

ష్ఠనకుం దమరే యెదురుగఁ, జని దివ్యాస్తరణమునిచి శ సంతస మలరన్. ౫౪
చ. చరణసరోజముల్ గడిగి శ చక్కనిపీడె మొసంగి దివ్యమై
పరిమళవంతమై కనులకపండువు చేసెడు గండముం గళే
బరవరమం దలంది ప్రసవప్రియదామకయుక్తి వేడుకన్
వరుస నలంకరించి ప్రియభావముపైఁ బయిఁ బొంగుచుండఁగన్. ౬ 788

తే. శ్రమమువాయమనోహర శ చామరముల
విసరుచున్ నెఱికురుల దుఃఖి మృదుహంస
తూలతల్పంబు లమరించి శ లీల జలక
మార్చి కానుక లర్పించి శ యమలభక్తి. ౬ 789

క. ఒనరించిరి దాస్యంబును, వనితలు దశపుత్రకులను శ బడసి రనుచుఁ బే
ర్కొనియుంట మున్ను నీకో, జనపాలక! వారితో నెఱసంగెడు వారిన్. ౬౪ 790

క. తెలిపెద నెనమండ్రుసతుల్, గల రెంతయు ఖ్యాతిమించఁ శ గాఁ బట్టపురా
ణులన్ బరంగిరి తత్పుత్రులనుం బ్రద్యమ్నముఖుల శ ధూతరిపులనున్. ౭ 791

వ. వివరితునాలకింపుము. ప్రద్యమ్న, చారుదేష్ఠ, సుదేష్ఠ, చారుదేహ, సుచారు,
చారుగుప్త, భద్రచారు, చారుచం, ద్రాతిచారు, చారుపులను పదుగురు రుక్మి
ణీయందుఁబొడమి శ్రీకృష్ణసమానులై రి. భాను, సుభాను, స్వర్భాను, ప్రభాను,
భానుమంతులును, జంద్రభాను, బృహదాను, రతిభాను, శ్రీభాను, ప్రతిభాను
పులను పదుండ్రు సత్యభామయందు జనించిరి. సాంబ, సుమిత్ర, పురుజి, చ్ఛతజి,
తస్మాత్రజి, ద్విజయ, చిత్రకేతు, వసుమ, ద్భ్రవిడ, క్రతువులను పదుగురుజాంబవతి
కింబుత్తులైరి. వీరెల్ల, దండ్రీ కెల్లవిధంబులం దీసిపోవరనియెలుంగవలయు. వీర,
చంద్రా; శ్వసేన, చిత్రగు నామకులును, వేగవంతుఁడు, వృషుఁ, డామ, శంకు,
వసు, కుంతి నామకులు పదుగురు నాగ్నజిత్తికింగుమారులై రి. శ్రుత, కలి, వృష,
వీర, సుబాహు, భద్ర, శాంతి, దశ, పూర్ణమాస, సోమకులను పదుగుండ్రు
కాళిందికిం దనయులై రి. ప్రహోష, గాత్రవ, త్సింహబల, ప్రబ, లోర్ధ్వగ,
మహాశక్తి, సహాజస్సులు, నవరాజితుండను దశసంఖ్యాకు లాత్మజులు మాద్రీ
కిం బుట్టిరి. వృక, హర్షా, నిల, గృధ్ర, వర్ధ, నాన్నాద, మహాశ, పావన, వహ్ని,
తుధులనుకుమారులు మిత్రవిందాత్మభవులు. సంగ్రామజి, ధృహత్సేన, శూర,
ప్రహర, శారిజి, జ్ఞయ, సుభద్ర, వా, మాయు, సత్యకులను దశపుత్రులు భద్రా
దేవియందుఁ గల్గిరి. *దీప్తిమంతుఁడు, తామ్రతప్తుఁడు లోనగుకుమారులు
రోహిణీయందు జనించిరి. ౧౭ 792

నీ. భోజకటం బనుభవరి రుక్మి కాత్మసంభవయైన యారుక్త వతి కళత్ర

* “దీప్తిమాం స్తామ్రతప్తాద్యా రోహిణ్యా వ్రసయా హరేశ” ౧౭. ఆవి యూలము.

మయ్యెఁబ్రద్యమ్మున శ కాతన్వి యతిబలశాలియా ననిరుద్ధుఁసాధుమతిని
దనయునిఁ గాంచెను శ వనజాతు తనయులు తత్పుత్ర కులు వారితనయులవనిఁ
బెక్కండ్రు వ్యాపించి శ వెంపునొందిరి; పదియాఁటువేలుగ భార్యలూహరికిని

తే. గలుగు టవ్వార లెల్లఁ బుత్రులనుగనుట

వారిసంఖ్యయు నింతని శ వరుసమీఱఁ

గా గణింపఁగ రాకుండు శ త్కృపలీండ్ర!

యనుచు శుకయోగి పలుక రా శ జనియె నిట్లు. ౧౯

793

చ మునివర! రుక్తిపూర్వ మొకఁపొలికఁ గృష్ణుఁడు తఁ బరాభవం

బున వెతనొందఁజేయ హరిఁబూన్కి వధింపఁగ రంధ్ర మెన్నుఁ గా

వున నతఁడేల వైరికిని శ బుత్రుఁ డటంచు నెఱింగి యుండియున్

దనప్రియపుత్రి నిచ్చెనొకొ? శ దాని వినం గను గోర్కి పుట్టెడున్. ౨౦ 794

క. ఇరువురు శత్రులకుఁ బర, స్పర మీయుద్వాహరూపసంబంధ మదే

వరుసం గల్గెనొ యోగీ, శ్వర! మీకుఁ ద్రికాలభవవిశేషయము లవెల్లన్. ౨౦౪

క. తెలిసియెయుండెడు నింద్రియములనెల్ల జయించినట్టిఁప్రోడవుగానన్

బలుకుము దప్పుగ సాగం, గలయవి యంతరము సుంతగల్గు నవియునున్. ౨౧

ఆ. జరగుచున్న యవియుఁ శ జక్కని యోగంబు, నభ్యసించు వారలొటమునులు

గనుదు రందు మీరుకడుఁ బ్రాధిమం గన్న, వారలొట నాకుఁవరుసఁ జెప్పుడ.

౨౨ ప్రద్యమ్నుదికుమారుల వివాహము. ౨౨

చ. అన శుకయోగి యిట్లనియె శ నావిషయం బెఱిగించు వాడ నో

జనవర! రుక్తిపుత్రి సుమఁసాయకుఁ డీతనువున్ ధరించిన

చ్చె ననుచు నెంచి కృష్ణసుతుఁ శ జిత్తమునం బతిగా గ్రహించె గ

న్యను గొన నెడఱో ధరణీనాథకుమారులు వచ్చి రంతటన్. ౨౨ 795

క. హరిచే నవమానితుడై, పరాభవవృథను దానిఁ శ బరిపరి మదిలో

స్థరియించుచు నారుక్తియుఁ, గరము సహోదరికిఁ బ్రీతిఁ శ గావింపంగన్. ౨౨౪

క. తనమది నెన్నుచుఁ బ్రద్యమ్మునకుం దనకూతునిచ్చె శ మురహరతనయుం

డును దన్నుఁ గోరియుండిన, వనిత స్వయంభరమునందు శ బాహుబలములన్.

క. ఏకరథుడయ్య ననిమొనఁ, భూకాంతులనెల్ల గెల్చి శ పూబోఁడిని దా

జేకొనిపోయెను; రుక్తిణి, దాకొమరితఁ జారుమతిని శ ననుపమశీలన్. ౨3౪ 801

క. కృతవర్త తనూజుండై, క్షుతిలేనిబలంబు గలవిశాలాక్షుఁడు ప్రి

తి తగం బెండిలియాడెను, మతి వైరముకృష్ణునందు శ మానకయున్నన్. ౨౪

సీ. రుక్తిసోదరియగు శ రుక్తిణికిం ప్రితిగూర్పగాఁ దలపోసి శ కూతుకొమరుఁ

డగు ననిరుద్ధున శ కాత్మజతనయయై నట్టిరోచనయను శ నంగనామ

ణి నొసంగ నెంచెను; శ స్నేహపాశములకుఁ దాఁగట్టుపడి తనదాయతోడ
సుద్వాహసంబంధ శ మొప్పుదంచు విధించు న్యాయ మెఱింగియు శ నావివాహ
తే. మహమునకు రుక్మిణీదేవి శ మాధవుండు, హలధరుండును బ్రద్యుమ్నుఁడాదియైన
బంధువులు నింకనుంగల్గువారు భోజ, కటకపురమున కేగిరి శ కడు మువమున.

❖ బలభద్రుడు రుక్మి వధించుట. ❖

- ఉ. ఆమహమెల్ల వేడుకల శ నద్భుతరీతిని సాగె నంత ను
ద్దామబలంబు గర్వమును శ దమైఁగి మున్నఁగ విజ్ఞప్తిగ నా
భూమహిళాపతుల్ మిగులుపూన్కిఁ గళింగధరేశుఁ డాదిగా
నేమెయి రుక్మి నూల్కొనునొ శ యింపుగ నవ్విధిఁ బ్రోత్సహించుచున్. ౨౭ 804
- క. బలభద్రు నక్షకేళి, గెలుపుము రుక్మి! యతండు శ గెలువంగా నె
ట్టులుచాలఁడు ని న్నక్షం, బులయాటను నేర్పులేదు శ పో యాతనికెన్. ౨౭
- క. ఐనను దద్వ్యసనము మెం, డొ నెట్లును గెల్తు వీవె శ యని పురికొలుపం
గా నొనని రుక్మియు విధి, తానై నృపరూపమునను శ దఁ ద్వారపెట్టన్. ౨౮
- క. హలధరు నక్షక్రీడకుఁ, బిలువంగా నతఁడు రాఁగఁ శ బ్రియమున నక్షం
బులఁ దొరలించుచు నాడెను, బలభద్రుడు శతము వేయి శ పదివేలు తగన్.
- క. పందెము పెట్టెను రుక్మియు, సందియ మొకయింతలేక శ సరగున గెల్చెన్
డెందమునఁ గల్గుప్రమదం, బుం దగఁ గాళింగనృపతిపుంగవుఁ డంతన్. ౨౯
- క. తనదంతపంక్తియంతయు, గనఁబడఁగా నట్టెనవ్వె శ గానిపనియటం
చును దాని నైఁడయ్యెను, వనజాక్షునియగ్రజండు శ వరుసఁగ నవలన్. ౩౦
- క. ఒడ్డెను బందెము రుక్మియు, నడ్డములేకుండ గెల్చె శ నది నియుతంబొ
నెడ్డలగెల్చెడు బలుఁ డా, యెడ్డినపందెమును మోస శ మూనినమదితోన్. 810
- క. నేనేగల్పితి ననుచుం, బూనిక రుక్మియు వచించె; శ భూరిక్రుధచే
మానస మెంతయొ యభిలం, బై నెగడక సిరులనొప్పు శ నాహలధరుండున్. 3౦౪
- క. జలనిధి పర్వదినంబుల, జెలఁగెడు గతినొప్పి కిన్కొచ్చే గన్తవ మి
క్కిలియొక్కఁకాఁ బూర్వము, వలె నక్షక్రీడవేడ్క శ వర్ధిల్లంగన్. 3౧ 812
- క. జరపుచుఁ బదికోట్లు పణం, బరుదుగఁ దానొడ్డి గెల్చె శ నది ధర్మంబై
పరఁగినను మోసముంగొని, ధరణీశులు విసంగ రుక్మి శ తనకె గెలువనెన్. 3౨
- ఆ. ఇందుఁ గూడియున్న శ యీసదస్యులు దీనిఁ, దెలుపఁ జాలుదురని శ పలుక నభ్ర
తలమునుండి దీని శ బలభద్రుడే గెల్చె, ధర్మముననె; రుక్మి శ ధర్మ మెడలి. 814
- క. అన్యతములాడెడు గెల్పితి, నని పలికె; రుక్మి వాని శ నాదృతిమీఱిం

- గోసకయే దుష్టనృపాలకు, లనూనగతిఁ బ్రోత్సహింప శ నాబలదేవున్. 33 815
- మ. పరిహాసోక్తుల నేచుచుక గుమతితం శ బల్కెం దనుం గాల మెం
తొ రయంబొప్పగఁ బ్రోత్సహింప హలితో శ నుద్వృత్తిమై మీరు భీ
కరకాంతారనివాసి యాదవులుగా శ కాబట్టి మీకెట్లు ల
క్షరతుల్ గల్గును రాజయోగ్యములె యకాశగా యివ్వి యూహింపగన్. 3౪
- క. శరవరములతో నక్షో,త్కరములతో నాడుచుండు శ ధరణీశులు మీ
కరయఁగఁ గౌశల మిందే, వరుసం గల్లంగఁజాలు శ బల్కు లింకేలా? 3౫ 817
- చ. అనియిటు రుక్తి తఁ దెగడ శ నందలిభూపతు లెల్ల లెక్కచే
యనియటుహాస్యవాగ్వితతి శ నట్టులె పల్కఁగఁ గ్రుద్ధుడై మనం
బునఁ దెగటార్చుటే తగినపూన్ని యటంచుదలంచి రాముఁ డొ
య్యనఁ బరిఘంబుఁగైకొని భయంపడి యందలు చూచుచుండగన్. 3౬ 818
- క. మంగళసభయం దందు నభంగప్రకృమము మీఱ శ బలరాముడు త్రుం
చెం గడుఁ బూనిక రుక్తితలం గట్టాయనుచు మోసలఁ జను లార్వన్. 3౭
- చ. కనుగొని రుక్తిచావు వడి శ గాఁ బరుగెత్తు కళింగభూపతిఁ
దనుఁగని దంతపంక్తి వెలితెట్టు కనంబడ మున్ను నవ్వెగా
యను పెనురోష మూని దశమాంఘ్రితలంబున నెన్ని పట్టి దం
తనిచయ మట్టె డుల్లెడువిధంబునఁ గొట్టెను బౌరుషంబునన్. 38 820
- ఉ. అంతటఁ బోక యార్చి పరిఘాయుధముం గొని యవ్వుహీశులం
బంతముమీఱఁ గొట్టి యురుభాహువు లూరువు లుత్తమాంగముల్
వితగ భూమిపై బడఁగ శ వేగమ చేయఁగఁ దక్కురాజు ల
త్యంతభయంబునం బఱచి శ రాబలదేవుని లోఁ దలంచుచున్. 3౯ 821
- సీ. భార్యతోఁబుట్టు వీరపగిడి జావఁగఁగృష్ణుఁ డనుఁగుబత్నికిఁ దనయన్నకు మది
గలప్రీతి కెట్లుభంగము గల్గునో యనుభయమున నిది మంచిదియని కాని
చెడుకార్య మనికాని శ చెప్పఁ బూనక యూరకుండె; రామాదులై యొప్పుచున్న
యాదవాంధ్రులు కృష్ణ శ నాశ్రయించిన వారలౌట సిద్ధాంధ్రులై శ యభినవోధ
- తే. యైన యమ్మించువోడి నాహరిమనుమని
స్యందనం బెక్కఁగాఁజేసి శ సరభసమున
ద్వారకకుఁ బోయి రాత్త సుతాహ మంత
కంత కుప్పొంగకున్న వియ్యముఁ దలంచుచు. ౪ 822

అ టు వ ది రెం డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఉ మ క శ్యాం ము. —

- చ. అని తెలుపంగ నింద్రజుని యాత్మజపుత్రుడు యోగిచంద్రుతో
ననియె మహాత్మ! కృష్ణతనయాత్మజుఁ డయ్యనిరుద్ధుఁ డెట్లొ బా
ణుని తనుజాతయైన యుషసనుం దమిమిఱుగఁ బెండ్లియాడె నం
దని జరఁగెన్ మహాభయదశమానటు చక్రికి సాంబమూర్తికి. ౧ 823
- క. మునిచంద్రా! యాకథ యెల్లను నాకుం జెప్పవయ్య శ లలితభణితి నా
విని వ్యాసపుత్రుఁ డిట్లని, వినిపించెన్; మహిమ మూని శ వెలసి ఘనుండై. ౧౪
- క. వామనమూర్తిం దాల్చిన, దామోదరునకు నమస్తభరణి నొసఁగె నో
యేమాన్యుఁ డలవిరోచన, నాముండగు దనుజునకుఁ దశనయుండగు బలికిన్ ౨
- చ తనయులు నూర్చు రందు సుతతల్లజుండై తగె బాణుఁ డాతఁ డీ
శుని పదపంకజద్యయముఁ శ జొక్కపుభక్తిని గొల్పువాడు మ
న్నన గనువాడు దాతయు నశనంగ యశంబును గన్నవాడు బు
ద్ధినియతి గల్గువాడు కడు శ ధీరుడు సత్యరతుండునై తగున్. 3 826
- క. వ్రతముల నొనరుపదార్థము, మతిగల్గిన మేటియగుచు శ త్స్థలిపై వి
స్తృతకీర్తి గనియె; మును నా, దితిజేంద్రుడు శోణితపురిఁ శ దేకువమిఱున్.
- క. నివసించి రాజ్య మేలెను, నవనిం గలపత్తనముల శ యం దది రమ్యం
బు విమలజనాఢ్య మగు దా, నవనాథుడు శంకరాంఘ్రి శ నళినంబులవై. 3
- చ. నిరతిని భక్తిగల్గి హరునిం దమి నొందఁగఁజేసి తన్నహ
త్తరకరుడైక పాత్రుడయి శ తాను మెలంగెను, దాన దేవతో
త్కరములు కింకరుల్వలె సతంబును గొల్పుచునుండి రాతనిన్;
గరములు వేయిగల్గె నొకశకారణముం గల దట్టికల్పికిన్. ౪ 829
- క. కరములవేయింటను శంకరుఁ డొక్కటఁ దాండవము నీకామప్రీతిక
సురలెల్లఁ జోద్యపడఁగ నొనరింప వాద్యముల మృదునినాద మలరంగన్. ౪
- తే. శాస్త్రమర్యాద యిసుమంత శ చనకయుండఁ
దానె వాయించి మృడుని సంతసమునొందఁ
జేసె; భగవంతుడై భక్తసిద్ధిదుండయి
భూతపతియు శరణ్యుడై శ పాలుచు శివుడు. ౪౪ 831
- క. అనుకంపాతిశయంబున, దనుజేంద్రా! వరము గోరఁదగు నీవని యా
జ్ఞ నొసంగె వాడు పురహరుఁ, దనపురముం గావఁగోరె శ దా వరముఁ దమిన్.
- చ. అతఁ డొకనాఁడు వీర్యము మహత్తరమాటను దుర్మదుండునై
వితతమణిమరీచుల రసవిం బురుడించు కిరీట మట్టె భూ

తతతికి నాథుడై తనదుదాపున నున్న గిరిశు పాదసం

గతిఁ జెలువారఁజేసి తమకంబున నిట్లుని వేడె నోప్రభూ! ౬

833

౪. శంభూ! మహాదేవ! శ కలజగద్గురుండవు నాథుడవు నీవె శ వివిధగతులఁ
బరికించినన్ మతోక్కురుఁడు కానంబడఁ డిద్ది సూన్యతము నీ శ వెంచిచూడఁ
గాన సంపూర్ణవృత్తాములౌ పురుషుల కఖిలార్థముల నీయ శ నమరభూరు
హంబవై యుండుదు శ వట్టి నీకివె నమస్కారముల పరమశంకర! కృపాభి

తే. వగుట బాహుసహస్రయుక్తాంగు గాఁగ
నొసరిచితి నన్ను; నవి నాకు శ నురతరమగు
భరముగా నయ్యె వేటొక్కపనికి నించు
కంతయే గావు లోకత్రయంబునందు. ౭౪

౪.౪

౪. నన్ను మాంకొని పోరువాఁ డొకఁడయైనన్ నీవు తక్కుంగ లేఁ
డెన్నుం దుల్యుఁడుగా నెసంగుపురుషుండే కానరాఁ డట్టులౌ
ట న్నాకిచ్చిన వేయిబాహువులు తీటంగాంచి యేచన్ రణం
బు న్నేగోరుచు దిగ్దజాళి కడకుఁ శ భూధ్రాళిఁ జార్జించుచున్. ౮౪

835

౪. అరిగితి దిగ్దజంబు లవి శ యాహవశూరుని నన్నుఁ గాంచి వే
పరుగిడఁ గాని నిల్వవాకభంగిని బోరఁగఁ జాలవయ్యె; నా
హరుఁ డది యాలకించి తనయాత్మను జక్కఁడలంచి క్రోధవి
స్ఫురణత నివ్విధిం బలికె శ మూఢ! మహాసుర! యాలకింపుమా. ౯౪

836

౪. ఎప్పుడు నీకేతువు ధరఁ, గుప్తుఁగఁ గూలంగఁ గలదొ శ కోరిన యట్లే
యప్పుడె నీదోర్దర్పము, తప్పక యడఁగించువాడు శ తలచడు నిన్నున్. ౧౦౪

౪. నాతో సమానుడై తగు, నాతనితో సంగరంబు శ నగుఁ బొమ్మని యా
భూతేశుఁడు పల్కిన నా, దై తేయేశుండు కుమతీతం దగియుంటున్. ౧౧

838

౪. పరమామోదంబున సాం,పరాయకము గల్గునంచు శ భావించుచు నీ
శ్వరు నాదేశ మ దెత్తటిఁ, బరిణతినిం గాంచునొ యని శ పట్టుదల తగన్. ౧౧

౪. మతిచెడుట నెదురుచూచుచు, నతఁడు గృహంబునకుఁబోయి శ యాహవమునఁ గ
ల్గుతమిని హరువాక్కునఁ గల, వితతార్థం బెఱుంగలేకవేచియె యుండెన్. ౧౧

౪. ఆతని కొక్కపుత్రి గల శ దంబుజనేత్ర యుషాఖ్య యొప్పు సం
ప్రీతి నదొక్కరాతిరి హరిప్రియపాత్రిని గమ్రరూపవి
ఖ్యాతునిఁ గాంచికాని వినికాని యొకప్పు డెఱుంగనట్టి లో
కాతిశయప్రకాశుఁ దనయంతన వచ్చినవాని నిద్రలోన్. ౧౨

841

తే. కాఁగిటం జేర్చినట్లుగాఁ శ గలఁ గనియెను;
భిదప మేల్కొంచి యచ్చోటఁ శ బ్రయునివానిఁ

గనఁగఁ జాలక నాథ! యెక్కడకుఁ బోయి

తివా! యదెక్కడ నున్నావా ? తెలియఁ జాల. ౧౨౫

842

క. తనచిత్త మవశమైయుంట నెన్నియో భంగులక మనసగ్నిప్రియుఁ జూడం
గను గోరి పలుకుచుం ద్వరఁగ నెచ్చెలులయంతరమునఁ ? గడు విహ్వలయై.

క. తాలేచి నిలిచి యింతనఁ, గా లేని త్రపాభరంబుఁ ? గాంచెను; విను భూ
పాలా! యలబాణాసుర,పాలునకుఁ మంత్రి గలఁడు ? పటుధీరుండౌ. ౧౩ 843

క. కుంభాండకుఁ డనుపేరునఁ, గుంభిని దగునతని కొక్కఁకొమఱిత కల దా
యంభోజనేత్ర సాగసున, జంభారిప్రియంగనలను ? జక్కఁగ మించున్. ౧౩౪

ఉ. పేరునఁ జిత్రరేఖ యనఁ ? బెంపు వహించె; నుషం బ్రియంబునం
జేరి యటం జెలంగు సరసీరుహనేత్రలయందుఁ బ్రీతిచే
కూరఁగ నామెచిత్తమునకుం దగియుండుట నిట్టువల్కె నో
చారువిలాసిని! యెవనిజాడ గనక జతనంబు పూనెదో. ౧౪౫

845

క. నీదు మనోరథ మేమో, కాదనక వచింపు మెట్టి ? కాంతుఁడు నీకైఁ
జేఁ దడవెనో యతఁ డెట్టిఁడో, యోదయితా! తెలియరాకయున్నది నాకున్.

చ. అని తనుఁ బల్కురింప విని ? యాయుష నెచ్చెలి స్వప్నమందు నేఁ
గనితిని సుందరాకృతిని ? గ్రాలెడు మర్త్యలలాము నొక్కనిక
వనరుహనేత్ర దీర్ఘభుజఁ ? బచ్చనివస్త్రము దాల్చి శ్యామమా
తనువుచెలంగఁ జూడఁదగు ? ధన్యుని శ్రీహృదయంగముఁ ఘనున్. ౧౬ 847

ఉ. కాంతుని వాని నిప్పు డిటఁ ? గానకయే వెదకంగఁ బూనితిక
వితఁగఁ జేరవచ్చి కడుపేడుక వాలెఱతేనెఁ ద్రావ నొ
క్కింతయొసంగి తక వలచు ? సీనను భూరివియోగ శుక్లము
ద్రాంతరమందుఁ ద్రోచి చనె ? నవ్వు య దెక్కడికో జవంబునన్. ౧౭ 848

చ. అనియిటు వెచ్చనూర్చుచు మహాతురతం బలుకంగఁ జిత్రరే
ఖ నియమమొప్పు బల్కె నినుఁ ? గాంతుఁడు వాని చనంగ నింతవం
తను గనలే? నీదగువ్యభం దొలఁగించెద నూఱడిల్లు నీ
మనసు హరించినట్టి నవమన్తథమూర్తిని దోడితెచ్చెదన్. ౧౭౪ 849

క. లోకంబుల మూడింటక, నాకాంతుఁ డితండె యని మనసంబున నెన్నక
నీకలవియైనఁ జెప్పుమ, యాకమనీయాంగుఁ దెత్తు ? నానతి యిమ్మా. ౧౮ 850

మ. అని యానెచ్చెలి యూఱడం బలికి నెయ్యం బొప్పుగా నడై చ
క్కినిరీతిం బటమందు దేవవితతిక ? గంధర్వవిద్యాధరా
హినికాయంబును సిద్ధచారణుల యక్షేశ ప్రజంబుక మహా
దనుజస్తోమము మానవాళిని యథాశర్థం బిట్టులే యన్నటుల్. ౧౯ 851

- చ. జతనముమీఱ వ్రాసె; మనుజుప్రజమందును వృష్టిసంతతిన్
క్షీతిపయి శూరుడన్ యశముచే దగునానకదుందుభిన్ హలిన్
జ్యోతియనలేని శ్రీహరిని సుందరకాయముపొల్చుమారు న
య్యతివ లిఖంప గృష్ణుని ప్రయాత్నజనాయుషకాంచి నంతటన్. ౨౦ 852
- 1క. మందాక్ష మొందె ననిరుద్ధుం దత్సుతు వ్రాయఁ గాంచి స తోరపుఁద్రవఁ దా
నొంది తలవాంచి యిట్లనె, సుందరి యితఁడే యితఁడే సుమి యాతండా! 853
- 2చ. అని చిటునవ్వు నెమ్మొగమునం దొగిఁ దాండవమాడుచుండఁగాఁ
దనమది కింపుగాఁదనరు స తత్ప్రియుఁ జూపెను; జిత్ర రేఖ యా
తనిహరిపాత్రుఁగా నెఱిగి స తా నపుడే తగుయోగవిద్యయం
దు నిపుణయాటఁ దద్బలముతో జవమార నభివృద్ధిబునన్. ౨౧ 854
- చ. అరిగి కనుంగొనెన్ దరుణి స యాదట ద్వారకఁ గృష్ణపాలితన్;
బురవరమందు నందు సుఖముం గనఁజేసెడు హంసతూలశ
య్య రహిఁ బరుండి నిద్రఁగను స నాయనిరుద్ధుని యోగవిద్యదౌ
స్థిరబలమూని యెత్తుకొని స చేర్చెను శోణితపత్తనం బటన్. ౨౨ 855
- చ. తనదగు రాకనే కనుచుఁ స దత్పరయై దగఁగుందు నెచ్చెలిం
గనుఁగొని నీప్రియుం డితఁడే స కైకొనుమా యని చూపె; నాయుషాం
గనయు నుతింపఁగాఁ దరముఁగాని మనోహరరూప మొప్పునా
మనుజులలాముఁ గాంచి తనసమానస మెంతయుఁ దృప్తి నొందఁగన్. ౨౩ 856
- తే. ప్రముదితానవపద్మంబు స భాసిలంగఁ, బురుషులకు నెవ్వరికి నెట్టిరహస్యంబు జూడఁ
దరముగాని స్వకీయ సదృశ్యమనందు, నతనిఁగూడి సుఖించె నెయ్యమ్ము పెరుగ.
- సీ. అనిరుద్ధుఁ డంత నయ్యమ్ము మిన్నయుఁ దనుధరియింప మేలివసత్తంబు లొసఁగి
చందనచర్చల సంతసంబునుగూర్చి పూలదండల మేను స పొందుపఱచి
ధూపదీపముల హృత్తోయజ మానందపరవశతం గాంచుపగిదిఁ జేసి
భవ్యాసనంబులఁ స బాసభోజనముల బహువిధసుస్వాదుభక్ష్యములను
- ఆ. దృష్టి నొందఁగూర్చి స తీపారు పలుకుల, మనసుగరఁగఁ జేసి స మఱియు మమత
శుభతమంబులైన స శుశ్రూషలం బూజ, నమరఁ జేయ నుండె స నాత్మయలర.
- క. అనిరుద్ధుఁ డంతిపురమున, ననుక్షణము వృద్ధి నొందునట్టి మమత గాం
చిన యాయుషతో నొరు లెఱుఁగనిరీతిం గూడియుండి స కామశరార్తిన్. ౨4
- క. వనితాహృతేంద్రియుఁ డై, దినముల వెన్నియొ గతింపఁ స దెలియం దయ్యెన్;

1 "సోఽసావసానితి ప్రాహ స్తయమాసా మహిపతే" అని మూలము. 2 "చిత్ర రేఖా త
మాక్షాయ పాత్రం కృష్ణస్యయోగినీ, యయా విహాయసా రాజన్" అని మూలము. "యోగినీ
దాత్యాత్మజత్వా స్వాయా యోగవికారదా" అని టీక.

వనజాక్ష! తనదు జవ్వన, మనిరుద్ధుం డనుభవింప శ హాయిగ నుండెన్. ౨౬ 860

ఉ. కన్నియశాస్త్రసద్భతీ నీకామము పూనంగ నౌ ప్రతంబులే
మున్నవో వాసినీక వదలె శ యొప్పునె యిప్పుని దోషమాఁ గదా
యన్న సదాశయంబు గన శ కాగతీ నయ్యుష సౌధమధ్యమం
1దున్నను గప్పిపుచ్చుటకు శ నొప్పుకయుండెడు కొన్నిచిహ్నముల్. ౨౬౪ 861

చ. కనబడసాగె; ద్వారమును శ గాచుచునున్న భటేంద్రు లెట్లులో
మనముల సంశయించి ప్రభుమండనుపుత్రిక యిట్లు సద్వృత్తం
బును దిగనాడె నన్నవిధముం గనఁజెనెడు నివ్వె చిహ్నముల్
మన మింక దాఁచరాదు క్షణమాత్రము దాఁచిన ముప్పు గల్గెడిన్. ౨౭ 862

చ. భటు లిటు లాత్మ నెంచి తనుశస్వామిని గానఁగఁజొయి మ్రొక్కి ప్ర
స్ఫుటవినయంబునక దనుజశృంగవ! స్వామి! పరాకు; నిదుచెం
గట వినిపింపరానిదిగఁ శ గన్నడుచున్నను దాఁచరానిదౌ
కటుతరవార్త నేమయినఁగాని యటం చొగి విన్నవింపఁగన్. ౨౭౪ 863

ఉ. వచ్చితి మిప్పు రాజగణవర్య! భవత్సుత కన్యయయ్యుఁ దా
సచ్చరితంబు మాని వరసంతతదూషణమా ప్రవర్తనం
బిచ్చకుఁ దోఁచినట్లు చరియించినభంగిగ మే మెఱింగి యి
ట్లిచ్చటి కేగుదెంచితి మఁదేమనఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా. ౨౮ 864

ఉ. ఒక్కనిమేషమాత్ర మెటులలో పొరపాటొకయింతలేక యే
దిక్కును జూడకే నృపతిధిష్ఠ్యముఁ జక్కఁగఁ గాచువార మే
మిక్కరణిం బ్రయత్నమున శ నేమఱి కెంతయుఁ గాచుచుండఁగా
నొక్కఁడు గానిచూచుటకు శ నోపని రాజగృహంబు దీనినిన్. ౨౯ 865

తే. అపరిశుద్ధం బొనర్చిన శ యట్టిజాడ
మేమెటుంగము దనుజేంద్ర! శ మీసముఖము
నందు నింతకుమించిన శ యట్లు మనవి
చేయఁగా నేరమని మ్రొక్కి శ చిత్త మనఁగ. ౩౦ 866

మ. వినుచుక బాణుండు స్వీయపుత్రిదగు దురవృత్తిక్రమం బెంచి నె
మ్మన మెంతో వృధితంబుగాఁగ నిలువక శ మాటాడనుక లేక వే
చని కన్యామణి హర్షముంగని యటక శ సంతోషముపొంగ నుం
డినవానిక యదువర్చునిం గనె దళశస్త్రి రేజువ్రేక్షణున్. 3౦ 867

సీ. ఇందీవరంబు నాశనెఁగు చామనచాయ తనువు రాజిల్ల భువనములందు

1 "హేతుభిర్లక్షయాంచక్ర రాశీశాం దురవచ్చజై" అని మూలము. "దురవచ్చజై ఆచ్ఛా
దయితు హకైక్యే" అని వ్యాఖ్య.

మూడింట సుందరమూర్తియై తగిలిన పిశంబరమును దాల్చి యతివిశాల
బాహువు లొప్పార య భవ్యకుండలరుచుల్ గండభాగంబులఁ గ్రమ్ముకొనఁగఁ
గుంతల కాంతులు య కోమలస్థితదీప్తు లమలసుందరపీఠానాతిశయము

తే. లందములఁ గుల్కునెవ్వోము య నధికదీప్త
ముగ నొనర్పఁగ నొప్పు నా య సొగసుకాఁడు
తనదు ప్రేయసితోడ నెంతయును ప్రీతి
1 నెత్తమాడుచు నుండె నాయత్తమతిని. 30

868

క. మంగళకరచిహ్నంబులఁ బొంగెడు నాలేమ యంగముల పొందిక స్వీ
యాంగంబు లలరఁ బృథుకుచ, సంగతకుంకమలసత్ప్రసంబులఁ బ్రీతిన్. 304

క. బుజములనడుమం దాలించి, యజపాత్రుం డుషకు నెదుర య నందముగూర్పం
గ జగతిఁ ద న్నెదిరింపఁగఁజాలు వాఁడెన్న లేడు య గా యనునూహన్. 305

క. పాచిక లాడుచు నుండఁగ, నే చూచెక; బాణుఁ డంత య హృదయాంతరమం
దీచర్య యెట్లు లనుచు ని, దేచిత్రము సాగ నెట్లు య లీపనియనుచున్. 306 871

చ. తనమది నుంత నెంచి వివిధప్రబలాయుధధారులౌ భటుల్
వెనుకొని రాఁగ నంతిపురి య వేగమ చొచ్చెను; గృష్ణపాత్రుఁ డం
త నిశితలోహనిర్మితనితాంతభయంకర సాధనంబుఁ గై
కొనఁ బరిఘంబనంగఁ దగి య క్రూరవధార్వమునౌ న దెంతయున్. 307 872

చ. కరమున దానిఁబట్టుకొని య గాఢపరాక్రమ మొప్పుఁ గాలుఁడే
వరుసను గాలదండము ప్రభల్ పరఁగంగ ధరించి యుండున
క్కరణిని దాఁ గనంబడుచుఁ య గయ్యమునన్ దనుజాళిఁ జంపునా
తురమున నిల్చె; నంతటను య ధూర్తులు యోధులు తజ్జిఘంసచేన్. 308 873

చ. నలుఁగడలక ద్వారంపడుచు య నైజగుణంబుల సూకరేంద్రుఁ గు
క్కలువలెఁ జాట్టుకొంచుఁ దనుఁ య గ్రన్ననఁ బట్టుకొనం దలంచువా
రల దనుజేంద్రుయోధుల నరరాతిభయంకరుఁ డాతఁ డప్పుడు
జ్వలపరిఘంబుచేఁ జదియఁ య జావఁగఁ గొట్టెను దోర్బలంబునన్. 309 874

చ. పరిఘహతిం దలల్ పగుల య బాహువు లూరువు లట్టెనుగ్గుగా
ధరఁబడఁ జచ్చి రందు మృతీతప్పిన కొందఱు హర్షమట్టె యా
తురమున వీడి పాటి రది య ధూర్తమహాసురనేత సైనికో
త్కరమును ద్రుంచు యాదవవశతంసునిఁగోపపరితపిత్తుఁ డై. 310 875

మ. బలమొప్పారఁగ నాగపాశవితతిక య బంధించె వే యిట్లు లా
బలిపుత్త్రుం డనిరుద్ధఁ గట్టుటయు నవ్వార్తల్ వినకరాఁగ నే

జలజాతాయతనేత్ర యశానుష మదిన్ శ సంధిల్లుశోకార్తులన్
నిలువం జాలక యశ్రుబిందువితతుల్ శ నేత్రంబులన్ నిండంగన్. ౩౫ 876

తే. ఒక్కక్షణమున నయ్యవి శ యురుతరస్ర
వాహములరీతిఁ బాఱంగ శ స్వాంత మెంతో
ధైర్యమును వీడ బిట్టుకోదనము చేసెఁ
దనదుకోరిక వ్యర్థమై శ చనియె ననుచు. ౩౫ 877

అ టు వ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

❖ శ్రీహరి బాణానురునివై కడుగుట. ❖

క. ఈరీతిఁ బలికి శుకముని, భూరమణా! ద్వారకాఖ్యోపరి ననిరుద్ధుం
డారేయి కానబడక య, దేరితినా పోవ బంధులెల్ల మహార్తిన్. ౪ 878

క. మనములు గుండంగ నుండంగను వార్షికమాసము లవి శ గడచెను దుగ్గఖం
బునఁ బొగులుచుండ నాలుగు, మునిఁజత యగునారదుండుఁమురహుకడకున్. ౧

క. ఏతెంచి బాణదనుజుని, చేతన్ బంధింపఁ బడియెఁ శ జిత్రముగా స
ర్పాతతపాశంబుల నని, యాతం డొనరించినట్టి శ యద్భుతరణమున్. ౧౪ 880

క. వినిపించి శోణితపురం, బున ననిరుద్ధుండు గలఁడు శ పొం డనికి నటం
చును దెల్ప వృష్టివీరులు, వనజాక్షహలాయుధులు ప్రభావమ్ము తగన్. ౨ 881

క. తము రక్షింప సుఖంబుల, నమరుట శోణితపురంబునందుంగల పరే
శుమనుమనిన్ గొని వచ్చుట, కమితోత్సాహంబు లొప్పు శ నరిగిరి కడఁకన్. ౨

సీ. ప్రద్యుమ్న, సాంబ, సాగరణ యుయుధానులు
నందుఁడు గడుఁ డుపనందుఁడు మఱి
భద్రాదులును గృష్ణబలభద్ర యుతులయి
ద్వాదశాక్షాహిణుల్ శ తమ్ముగొలిచి
చనుదేర శోణితమును నాల్గుప్రక్కల
ముట్టడించిరి తమభుజబలములు
పరులకు మిక్కిలి శ భయము గల్పింపంగ
నంతఁ బురోద్ధానసూతతులను

తే. బాడుచేయుచు బ్రాకారపటలములను
గూలఁ జేయుచు నట్టల్లఁ శ గూల్చి మఱియు
గోపురంబులఁ బడఁదన్ని శ కోరినట్లు
బాడుచేయంగ నిర్భరపౌరుషమున. ౫ 883

క. శోపం బావేశించివ, యాపంబునఁ బరబలానురూపం బగునే

- నాపరివృత్తుడై బాణుం, డాపురముననుండి వెడలె ॥ నంతకుపోల్కిన్. ౫ 884
- చ దనుజవరేణ్యురక్షణము ॥ దా నొనరింపంగ బూని సర్వముం
గను భగవంతుఁ డాశివుఁడు ॥ కార్త్యకమూని సమ స్తయుద్ధసా
ధనములఁ దాల్చి స్వప్రమథతల్లజు లవ్వెడిఁ గూడి రాంగఁ బు
త్రనికరసంయుతుండయి పురంబును వెల్వడి వచ్చె వేడుకన్. ౬ 885
- తే. నందివృషభంబు నెక్కిరావముం దదనుజు
మార్కొనంగఁ బూనె వారు నశమ్మాడ్కి మారు
కొనిరి శంకరకృష్ణులకును, గుమారు
నకును బ్రద్యమును నకును రణంబు సాగె. ౭ 886
- క. కర మద్భుతావహమయి గ,గురుఁ బుట్టింపంగఁ దగిన ॥ గురుసంగర మ
త్తరుణమున సాగె నాహల,ధరుఁ డప్పుడు పౌరుషము ॥ దై వారంగన్. ౮
- సీ. కూర్మకర్ణుని మఱి ॥ కుంభాండకుని దాఁకి సుగ్రామ మొనరించె సాత్యకియును
బాణుని మార్కొని ॥ బవరంబు సాగించెనంత సాంబుఁడు బాణునాత్మభవుని
దలఁపఁడె; నాయుద్ధమెలమిఁ గాంచగ బ్రహ్మముఖ్యులొ నిర్జరుల్మునులుసిద్ధ
చారణుల్ గంధర్వసత్తము లచ్చరల్ యతులు దేవయానాళి నెక్కి
- తే. వచ్చియుండిరి; శౌరి యశ్వార్యశౌర్య
మలరఁ జాపంబు సారించి ॥ యలఘుతీవ్ర
సాయకంబులు పరఁగించి ॥ శంకరాను
చరులఁ బ్రమథుల గుహ్యకసంతతులను. ౯ 888
- క. భూతాళిని డాకినులను, బేతాళుల యాతుధానసవితతుల మఱియుం
త్రేతపిశాచవిनाయక, మాతృకలను భీకరముగ ॥ మంటలు గ్రమ్మన్. ౧౦ 889
- సీ. కూశ్మాండగణములఁ ॥ గ్రూరులొ బ్రహ్మరక్షస్సుల మఱియునుగల్గివారిఁ
బాఱఁగాఁ జేసె; నశ్వడువున హరి విక్రమింపఁ బినాకియు ॥ మించువేడ్క
బహువిధాస్త్రంబులఁ ॥ బరఁగించె హరివైన శార్ఙ్గయుఁ బ్రత్యస్త్రసంతతులను
వైచి మరల్చె నశ్వాని విస్మయ మింతయైన నొందక మఱిహరవిముక్త
తే. ములగు బ్రహ్మస్త్రవాయవ్యములకుఁ బ్రతిగ
బ్రహ్మ పార్వతనామాస్త్ర ॥ వర్యములను
వైచి మరలించె; నాగ్నేయబాణమునకు
సరిగఁ బర్జన్యనామ కాస్త్రమును వైచె. ౧౧ 890
- క. హరుఁ డంతఁ బాశుపతమును, పరమాస్త్రము వైవ హరియు ॥ భావితతులచే
నిరుపమమగు నారాయణ, శిరవర్యము వైచి చేసె ॥ శాంతింపంగన్. ౧౨ 891
- క. హరియంత జృంభణాస్త్రము, హరువైఁ బరఁగించి మోహమందంగఁ జేసె
ద్వరపడి బాణుని బలముల, బరిమార్పంగఁ బూని గదల ॥ బాణప్రతర్థి. ౧౩

క. శితఖడ్గంబులను వై, చి తగం జూర్లంబుగాఁగఁ శ జేసెన్; భూతే
శు తనూజుఁడు గుహుఁ డని న, చ్యుతసూనుని బాణములు మహాధృతిబర్వన్.

ఆ. పీడితాంగుడగుచుఁ శ బృథుర క్తథాఁ లం, గములనుండి వెడలఁగా మయూర
వాహనంబుతోడ శ బవరంబు వీడి య, త్రటినిబోయెఁ దనదుఃదర్ప మెడల. ౧౫

సీ. కుంభాండుఁడును మఱి శ కూపకర్ణుండును బలరాముముసలహాతులను బడిరి
వారిపై న్యంబులు శ వరుస నల్లడలకుఁ బరుగిడె; నంత స్వబలము లిట్లు
కలగుండుపడుచుంటఁ శ గలయంగఁ గన్గొని భరియింపరాని కోపమునఁ గృష్ణు
ననుజుఁడొ సాత్యకి శ యనిసేయుచుండిన నాతని గ్రేడించి శ యచ్యుతుపము

తే. కడరె; దానపపతి యప్పు శ డైదునూలు

విండ్ల నొక్కట సారించి శ విగ్రహైక

దుర్మదుండయి పొల్పుటఁ శ దొడిగి యొకొక

చాపమునయందు రెండేసి శ సాయకముల. ౧౮.

895

క. హరిపైఁ బఱవెన్; బాణా, సురుకోదండముల నెల్లఁ శ జూర్లంబులుగా
ధరఁబడఁ జేసెఁ బరాక్రమ, మరుదుగఁ గన్నడఁగఁ గృష్ణఁ శ డాక్షణముననే.

ఉ. అంతటఁ బోక తద్దృఢము శ నశ్వగణంబును సారథి వడిన్
బంతమెలర్పఁ గూల్చి హరిభావుకసూచనమైన శంఖ ము
త్యంతరవంబునన్ రిపుహృదంతరముల్ పగులంగ నొత్తైదు
ద్ధాంతరణంబు నివ్విధిఁ బరస్పరబాధక మాచు సాగఁగన్. ౧౯

897

చ. దనుజవరేణ్య తల్లి తనధర్మము పుత్రునిఁగాచు టొక్కఁడే
యని తలపోయుకొటరయు శ నాత్మజ ప్రాణములన్ స్వశక్తిఁ గా
వను దలపోసి వస్త్రమునుఁబాసి శిరోరుహబంధ మూడి వీఁ
పునఁ బరఁగంగఁ గృష్ణునకు శ ముందఱ నిల్చె మహాతురంబునన్. ౨౦

898

చ. హరియును వస్త్రహీనయగు శ నంగనఁ జూడఁగ నొల్ల కాస్యమున్
మరలుచుకొన్న బాణుండు ప్రమాదము తప్పె నటంచు నెంచి స్వీ
యరథముపోవఁ జాపములు శ నట్టులెకాఁగఁ బురంబుఁ జొచ్చె శం
కరుండును భూతవారములు శ కాలికిబుద్ధి వచించుచుం జనన్. ౨౧

899

క. కైవజ్వరమును బఱవెన్, గోవిందునిమీఁద నదియుఁ శ గ్రూరతరంబై
చేపం దగి త్రిశిరస్సుల, చే వఱలుచుఁ బత్రయమునఁ శ జెలఁగుచు నుండెన్. ౨౨

క. అతిభీకర రూపంబున, జతనమ్మున దశదిశలను శ జ్వాలావళి గా
ల్పుతమిం బాతెడు నటు ల, చ్యుతువైకిం బోయె జవము శ నుద్ధతియుఁ దగన్.

క. నారాయణుండు దేవుం, డారీతిం బైకివచ్చు శ నాజ్వరమును దా
నారసి స్వీయజ్వరమును, ఘోరాకృతిఁ బొల్చుదానిఁ శ గొని వైచె గ్రుధన్.

- క. శైవం బన వైష్ణవ మనఁగా వసుధం బేరుఁగాంచి శ కడువెల్లెడు నా
దేవజ్వరములు రెండును, వేవేగ జయేచ్చ లొలయ శ విక్రమ మలరన్. ౨౩
- క. పోరాడఁ జొచ్చె నంతట, నారాయణసంప్రయుక్త శ నానారూప
శ్రీరంజితమా జ్వర మది, సారబలం బొప్పు నొంప శ శైవజ్వరమున్. ౨౩౪ 904
- క. పరిపీడితమై యేడ్చుచు, బరిరక్షింపంగఁజాలు శ వాని నొకని దా
నరయం జాలక భీతిని, హరిని శరణ్యుం గనంగ శ నరుడెంచి వెసన్. ౨౪ 905
- చ. కరములు మోడ్చి యి ట్లనియె శ గంజదళాయతనేత్ర ! కృష్ణ ! యా
సరసిజసంభవాదులకు శ స్థానము సర్వగతుండు శుద్ధుఁడం
బరముఁడు విశ్వజన్తపరిపాలననాశన హేతుభూతుఁడ౯
నిరుపమశక్తిసంయుతుఁడు శ నిర్మలమూర్తియు నౌ నదెవ్వఁడో. ౨౪౫ 906
- సీ. చైతన్యఘనుడయి శ సకలవేదైక వేద్యస్వరూపుండయి శ యమలశాంతుఁ
డయి యొప్పు నెవ్వఁడో శ యానీకు వందనములు గూర్తుఁ; బరమేశ్వరమరహర శివ
కాలము దైవము శ కర్తము డివుఁడు సంస్కార భూతసూక్ష్మములు ప్రకృతి
యారీతిఁ బ్రాణ మహంకారమును షోడశవికారములును దత్సంఘరూప
- తే. మైన లింగదేహము మఱియట్టిదేహ, జన్యకర్తము మఱి కర్తజన్యదేహ వ.
మనెడు సంసారమును భవదమలమాయ, వలనఁ గలుగును గాదె యోవాసుదే
- వ. తన్ని మేధావధిభూతుండవైన నిన్నాశ్రయించెద. లీలామాత్రగృహీతంబులగు
బహువిధావతారములచేత నీవు దేవమానులను ధర్మనిబంధనములను బాలిం
తువు. హింసావృత్తివలంబించి యున్మార్గులనం బరఁగుదుష్టులను జెండాడుదువు.
మహాత్మా ! నీయవతారంబు భూభారహరణార్థంబు. ఎట్టివారికే దుస్సహంబగు
భవదీయతేజోవిశేషంబునఁ బుట్టిన శీతజ్వరంబునఁ దపించెద ఆశాపాశములచే
గట్టుపడి నీదివ్యసాదారవిందమూలముచేరక దూరముగ నుండునంతఃకర్మం
తంబెకదా దేహధారులకుఁ దాపంబు పీడించు నని వేడుటయు భగవంతుఁ
డంగీకరించి యి ట్లనియె. ౨౫ 908
- క. కరుణించితి నినుఁ ద్రిశిరా, జ్వర మీయది నీకు భూరిభాధం గూర్చు
బరికింపకుండు నింక౯, బరితాపము వాయు; మొక్కపలుకును వినుమీ. ౨౫౫
- క. మన యిరువురసంవాదంబును దీని స్మరించు నెవఁడు శ పొందఁడుపో యా
మనుజుఁడు నీదౌ తాపంబు నంచుఁ బల్కంగ నదియు శ మురహరు భక్తిన్.
- క. కొనియాడి మ్రొక్కి వలగొని, చనియె; బాణాసురుండు శ స్యందనవర మె
క్కి నిజబలంబులు గొల్వంగనువచ్చె శౌరితోడఁ శ గదనముచేయన్. 3౦
- క. నానావిధాయుధంబుల, బూనిన బాహువులు వేయి శ భూరిభయంబు
సేనలకుం గల్పింపం, గా నాబాణాసురుండు శ కడుఁ గ్రుద్ధుం డై. 3౦౫ 912

చ. హరిషయిఁ బెక్కుభంగుల శరరావళి వైచుచు నుండఁ జక్రియుం
ద్వరపడి యాసుదర్శనము ఁ వైచిన నయ్యది భీకరాకృతిం
బరుగిడి తీవ్రధారలను ఁ బాహువులం దునుమాడెఁ బెద్దదా
తరువునఁ గల్గు శాఖలను ఁ దా నొగిఁ ద్రుంచుకుతార మట్లుగన్. 3౨ 913

చ. తన ప్రియభక్తుబాహువుల ఁ దైత్యహరుం డిటు త్రుంచుచుండఁగాఁ
గని భగవంతుఁ డొశివుడు ఁ గాఢకృపం దను నమ్మువారిఁ బ్రో
వను దలపోయుఁ గావున జగవంబున శ్రీహరిఁ గాన వచ్చి యి
ట్లనియె; మహాత్మా! నీవు శ్రుతులందు నిగూఢముగాఁ జెలంగుచున్. 3౩ 914

క. పరమభ్యోతి స్వనఁగాఁ, బరినుతఁ గాంచుచు నెసంగు ఁ బ్రహ్లాదపు శ్రీ
వర! నిర్వలాత్తుడ వగుచుఁ, బరఁగెడు నిను నాకసుంబువలె నెల్లెడలన్. 3౩౪

సీ. వ్యాపించి యున్నట్టిహనిగాఁ గాంతురు; నభము నాభిగ, వదనముగ వహ్ని
వనము రేతస్సుగ ఁ దినము మూర్ధంబుగ దిక్కులు శ్రుతులుగఁగ్రీరయుఁ బాద
ములుగాఁగ, శీతాంశుఁ ఁ డలమనస్సుగ భానుఁ డక్షులుగా శివుండనెడు నేనె
తలఁచ నహంకారతత్త్వంబుగా సంద్ర ముదరంబుగా వృత్తహుండు మొదలగు

తే. నట్టి దిక్పాలకులు భవదమలబాహు
వులుగ నోషధిసముదయములును రోమ
ములుగ నంబుదములు కేశములుగ బ్రహ్మ
బుద్ధిగా నొప్పియుండంగఁ ఁ బాలుతు వీవు. 3౩౫ 916

వ. ప్రజాపతి పురుషావయవంబుగా, ధర్మము హృదయముగా లోకావయవకల్ప
నుండగు పురుషుండవై నీవె యెసంగుదువు. అని పలికి మఱియు. 3౬ 917

క. ఇసుమంతయేని చ్యుతఁగన, కెనఁగు స్వరూపంబు గల్గు ఁ నీశా! ధర్మం
బు సరిగ రక్షింపఁగ లోకసమితికి మేలు గూర్చుఁగా ట్లితిమీదన్. 3౬౪

తే. నీదునవతారములు గల్గు ఁ నీరజాక్ష
తావకానుభావంబున ఁ నేవరుసఁగ
నేడు భువనంబులను మేమ ఁ యేలువార
మనుచు భావించుచున్నార ఁ మాత్మలందు. 3౭ 919

వ. మహాత్మా! నీవు సజాతీయరహితుండవై యాద్యపురుషుండవై శుద్ధుండవై స్వప్ర
కాశజ్ఞానస్వరూపుండవై విజాతీయరహితుండవై సర్వహేతువై కారణాంతర
మేదియుఁ గానక పరమేశ్వరుండవై వెలయుదువు. సమస్తవిషయప్రకాశ
నార్థంబు నిజమాయాయోగమునం జేసి ప్రతిశరీరమునందును విభేదముగల
వానిరీతిం గనఁబడుచుందువు. మేఘసమాచ్ఛాదితుండగు భాస్కరుఁ డానీడచే
లోపలిరూపంబులనెల్లఁ బ్రకాశింపఁజేయుచందంబున నీవాత్మకార్యమైన యహం

కారముచే నావృతుండవయ్యు సర్వదా స్వప్రకాశుడవుగావున నుపాధి భూతములైన గుణములచేత నుపహీతులగు గుణయుక్తులను బ్రకాశింపఁ జేయుదువు భవన్తాయావిమోహితులై మానవులు పుత్రకళత్రగృహదులయం దాసక్తులై సంసారమహాదుఃఖసాగరమున మునుంగుచుఁ దేలుచు మరల మునుంగుచుఁ దేలుచు నిట్లుపరిభ్రమించు చుందురు. కర్తాధ్యక్షుండ వగునీచే నొసంగఁబడిన యీమానవశరీరముం బొందియు నిర్జితేంద్రియుడై భవదమల పాదపద్మముల నారాధింపని వాఁ డాత్మవంచకుండగుటయే గాక శోచనీయుండు నగు. అనాత్మభూతవిషయములకై యాత్మయుఁ బ్రియుండు నీశ్వరుండునగు నిన్ను విడుచువాఁడు విషమే యగునని యమృతమును బరిహరించినవాఁ డగు నని మఱియు నిట్లనియె. ౮౨ 920

చ. వనజదళాక్ష! నేను సురభవర్యులు బ్రహ్మయు నిర్తలాత్తులౌ మునులును నిన్ను నాత్మమయు శ భూరితరప్రియు నీశ్వరుం ముదం బున సకలప్రకారములఁ శ బూనికమీఱఁగ నాశ్రయింతు; మీ వనఁగ జగంబు పుట్టుటకు శ నయ్యదివృద్ధిని బొందు మాడ్కికన్. ౮౩ 921

ఆ. విలయమొందుటకును శ వెలయుదు కారణ మవయి సముడ వనఁగ శ వివిధభూత సుహృదుడ వన మఱియు శ శుభదుడ వనఁ బ్రశాం తుడ వనంగఁ బొగడఁబడుదు వభవ! ౮౩౪ 922

సీ. నీవ చూడఁగ భూరిదై వతంబ వనన్య మనఁగ నొప్పారుదు శ వద్విత్తీయుఁ డవు చరాచరనామక వివిధప్రాణుల కరయ నధిష్ఠాన శ మగుదు వీవె యిట్టిమహాత్వంబుననే పొందియున్నట్టి నిను భవమోక్షార్థ శ మనయ మేము భజించుచుందుము; బాణుఁ డీతఁడు నన్ను భజించువాఁడు నేవకులలోన

తే. నిష్ఠుడగు వాఁడు నావెంట శ నెపుడుతిరుగు వాఁడు గావున దేవా! యభయ మొసఁగితి మున్ను ప్రహ్లాదుపై నిడి శ యున్నసుప్ర సాదమును వీనిపైఁ జొపు శ సరసిజాక్ష! ౮౪ 623

చ. అనుటయుఁ గృష్ణమూర్తి యను శ నాదృతి నోభగవానుఁడా! మనం బున నెదికోరి వ్రొలిచివా శ పోలఁ దలంపఁ బ్రియంబు నీ కెదో యొనరుతు మేము దాని మహిమోజ్జ్వల! నీ కెదియూఁ బ్రియంబు మా కును నదియేప్రియం బగును శ గోరి య దెవ్విధి నిశ్చయించితో. ౮౬ 924

క. అనుమోదించితి దానినె, వినుమా బలిపుత్రుడౌను శ వీడు గనుక నా కును వీనిఁ జంపరా దేలన నే బ్రహ్లాదునకు మహాభక్తునకున్. ౮౬౪ 92

- మ వరముం బ్రీతి నొసంగినాడ మును నీశవంశంబుఁ ద్రుంపం జుమి
నిరతఁ మీంచి మహేశ! యట్టులయినన్ శ నీకష్టఁడేయైన గా
వరముం బూనిన వీని నిట్లడఁచుగా శ వాంఛించి యీవీనిపొ
కరముల్ త్రుంచితి భూమికన్ భరముగాఁ శ గన్పట్టు నై న్యంబులన్. ౪౭ 926
- క. పారిపుచ్చితి నోదేవా, కరుణన్ బాహువులు నాల్గు శ ఖండింపక యా
శరునకు వీనికి నిచ్చిత, జరామరణహీనుఁడౌచుఁ శ జరియింపఁ దగున్. ౪౮ 927
- ఆ. భయము దేనివలనఁ శ బడయక సీపార్వ, దులను ముఖ్యుఁడౌచుఁ శ జలఁగుఁగాక
యనియె; బాణుఁ డట్టు శ లభయమిచ్చిన హరి, కపుడు శరసు నేలనంట మ్రొక్కి.
- మ. అనిరుద్ధాఖ్య నుమాసమేతముగ దివ్యస్వందనం బెక్కివ
చ్చునటుల్ యత్నముచేసి తోడ్కొనుచుఁ గృష్ణుం జేరవచ్చెన్ జనా
ర్దనుఁ డతొహిణినేన తన్మౌలువ నంతన్ దివ్యవస్త్రాదికం
బునఁ జక్కంగ నలంకృతుండయి యుషం శ బూబోడిమిన్నం దమిన్. ౫౦ 929
- క. జతగాఁ గొని యనిరుద్ధుఁడు, మతి మోదము పొంగ రాఁగ శ మన్ననలన్ ద
ద్దితిజేంద్ర నిలిపి పురమున, కతిజవమునఁ బోయె హలధరదియుతుం డై. ౫౧
- చ. హరుఁడును సాగనంపె; హరి శ యంత ధ్వజంబులఁ దోరణంబులన్
బురము స్వలంకృతంబగుచుఁ శ బొంకముగాఁ దగియుండ మార్గచ
త్వరముల గుంకుమోదకము శ బాగుగఁ జల్లి యలంకరించియుం
డ రమణఁ జేరఁబోయెను జనంబులు సంతస మబ్బుచుండఁగన్. ౫౨ 931
- క. ఆనకదుందుభి శంఖ,ధ్వానంబులు చెలఁగ వచ్చి శ త నైదురుకొనం
గా నెలమి సత్కరింపం,గా నళినాటుండు ద్వారకా నగరంబున్. ౫౩ 932
- క. పురజనులు సుహృదయులు భూ,సురవర్యులు గౌరవింపఁ శ జొచ్చె; నెవం డీ
హరివిజయము శంకరుతో, జరగిన సంగ్రామకథ నుపగళికాలమునన్. ౫౪ 933
- క. మేలుకొని సంస్మరించునొ, చాలన్ మేలొందు నతఁడు శ జయమొందు నదే
వేశఁ బరాజయ మెన్నం, గాలేకుండంగ మెలఁగుఁ శ గంజాతుకృపన్. ౫౫ 934

అ టు వ ది నా ల్గ వ య థ్యా య ము.

— నృగమహారాజాచరిత్రము. —

- చ. అని హరిదాచరిత్రము మహాసుకృతప్రదమున్ వచించి యి
ట్లనియె శుకుండు సాంబముఖు శ లై న యదుప్రవరాత్తజన్తు లె
ల్ల నొకదినంబునందు సువిలాసము మీఱఁగఁ జారుభానుఁ డిం
కను గదముఖ్యులుం గలిసి శ కాననమందునఁ గ్రీడ సల్పఁగన్. ౫ 935
- నీ. ప్రద్యుమ్న ముఖ్యులు శ రమణమీఱఁగరాఁగఁ జని యుపవనమునఁ శ జాలనేపు

విహరించి విహరించి వే జలముంగ్రోలు నాసక్తి త్వరపెట్టె నందునందు
సలిలాశయంబుల న జాడల నరయుచు బాధోవిహీనకూపమున నొకట
నత్యద్భుతాకృతీయగు జంతు వొకడుండఁ గాంచి; రాజంతువు న త్కౌఠరంబు

తే. వలె గనంబడె గృకలాస న మలఘభయద
మద్ది యగు దానిఁగాంచుచు నచ్చెరువును
దయయుఁ బురిగొన దాని నెత్తంగఁ దలచి
జతన మొగిఁజేసి యంతట న సాహసమున. 3

936

క. ఇదివైకి రాఁగఁ జాలదు, గదయని చర్మంపుఁద్రాళ్లఁ న గట్టియు దృఢతఁ
గదిరిన తాంతపాశసముదయమునం గట్టియుం బ్రమోదముపొంగన్. 34

ఆ. వైకి లాఁగఁజూచి న పారుషమెల్ల వ్యర్థముగాఁగ నింకఁ నదమరు దాని
నెత్తి వైకిఁజేర్చు నీ త్తటిఁ దగ మని, తలచి పోయి హరికిఁ న దెలిపి రద్ది. ౪ 938

సీ. పరమోత్సుకంబున న బాలకుల్ పలికిన విని భగవంతుండు న విశ్వభావ
నుడు పద్మదళనయనుడు కృష్ణుఁ డప్పుడె యాచోటికిఁ వచ్చి న యందు నున్న
యాసరవెల్లిని న నొగి లీలనే సవ్యకరమునఁ బయికెత్తెఁ న బరమకీర్తి
యగుహరి నిరుపమహస్త సంస్కర్మమాత్రమున నూసరవెల్లి న తత్కణంబ

తే. తనువు దానిని విడనాడి న తప్తహరి, భర్తవర్ణంబునం దగు న వపువు గ్రాల
నద్భుతకలాపములు తగనంబరములు, మాత్యములు మిగులం దాల్చిమహితరీతి.

చ. తను వమరంగ దివ్యుడయి న తద్దయుఁ బొల్చి ముకుందుఁ డాత్మ నా
తని జననప్రకారమును న దాను సమగ్రముగా నెఱింగియున్
జనులకుఁ దచ్చురిత్రమునఁ న జాల నెఱుంగఁగఁ దెల్పవచ్చు క
ర్మనియతి నన్నకోర్కి బహుమానము మీఱఁగఁ బల్కె నివ్వధిన్. ౬4 940

తే. ఓమహాభాగ! యెవ్వడవో? సమస్త, జనసమాదృత రూపంబునను వెలుంగు
చున్నవాడవు నిన్ను నేనొక్క దేవ, పర్యుగా నెన్నువాడ ద్రువంబుగాగ.

చ. ఒనరిచి తెట్టికర్తము? నదోప్పనియాస్థితి నిన్నుఁ బొందఁ జే
సెను, గడు మంగళంబులఁ బ్రసిద్ధిని గాంచినవాడ వంచుఁ దోఁ
చెను నినుఁగన్న యంతనె వశచింపుమ యున్నదియున్నయట్లు దా
నిని వినఁగోరువార మది న నీవెఱింగింపఁగ నర్హమైనచోన్. ౮ 942

చ. నరపతి యయ్యనంతుఁడు జనంబులకెల్ల నెఱుంగఁజేయ నీ
చరితముఁ జెప్పమం చడుగ న సారసమిత్ర సమానకాంతి వి
స్ఫురదురు సప్తణీమకుట న శోభితశీర్షము మాధవాంఘ్రిసం
కరుహయంగంబు సోకునటు న గాఁ బ్రణమిల్లి వచించె భక్తితోన్. ౯ 943

ము. నరవేంబును వేడ్కబూనిన జగన్నాథా! నృగుం డన్న భూ

వరుడ౯ భూరియశంబున౯ వెలసి యిశ్వుకుండు నానొప్పు రా
ద్వరుసూనుండ వదాన్యు లింద ఆనుచుం ఓ బల్కంగ నావేళ నా
చరితం బించుక సోకియుండు భవదశ్చశ్రోత్ర రంధ్రంబులన్. ౧౦ 944

సీ. అన్ని భూతములకు ఓ నాత్మ సాక్షిగ నొప్పి కాలబలమున వ్యాభూతమొంద
నట్టి దృష్టిజెలంగు ఓ నట్టి నీకుం దెలియని దేమియుండు నశ్చైవ నీదు
నానతిఁ దలఁదాల్చి ఓ పూనెడఁ జెప్పంగ నిసుకలు భూమియం ఓ దెన్నిగలవొ
యాకసంబునఁ జుక్కలమరియుండునొ యెన్ని వర్ష ధారలసంఖ్యవఱలునెంతో

తే. యన్ని గోదానములఁ దగినట్టివారి, కేను జేసితి ధేనువు ఓ లెట్టివనుచు
సంశయించెదోపాలనోసంగునవియు, వయసు మిక్కిలి వెలయంగవఱలునవియు.

*క. ఎవ్వరి కేబాధయు లే, కివ్వసుధం దిరుగు సాధువృత్తి గలిగియే
మవ్వపుగుణములు రూపము, నివ్వటిలఁగ నొప్పునవియు ఓ నీరజనాభా! ౧౨౪

తే. కపిలవర్ణము గలవియుఁ ఓ గాంచనంపుఁ
బూత శృంగంబులం దగఁ ఓ బొలుచునవియు
గోరిజల౯ రూప్యభూషానికర మలరఁగ
మంచి వస్త్రంబులం గప్ప ఓ మించునవియు. ౧౩ 947

క. సుమమాలాలంకృతిచే, నమరియు నొప్పారువాని ఓ న్యాయముగా ద్ర
వ్యమునిచ్చి కొన్న వాని ని,యమున౯ నే నిచ్చినాడఁ ఓ నంబుజనేత్రా! ౧౩

సీ. సాధ్వలంకృతులయి ఓ సచ్చీలగుణములు గలిగి సత్యవ్రతముల నొనరిచి
తపమున విఖ్యాతి ఓ తగ బ్రహ్మవాదులై సాధువులై వయస్సాంద్రులగుచుఁ
జాల దరిద్రులై ఓ సత్కుటుంబముగల్గి వెలయు బ్రాహ్మణులకుఁవిమలభక్తి
దాన మొసంగితి ఓ ధేనువారంబుల నావులనే కాక ఓ యవనిభాగ

తే. ములను స్వర్ణంబుల౯ గృహావస్తుల హయముల
గజములను దాసి కాయుతిఁ ఓ గన్నియలను
దిలల రజతంబు మఱియు శశయ్యలను వస్త్ర
ములను మణులను గృహవస్తువుల నొసఁగితి. ౧౪౪ 949

క. క్రతువుల నొనరించుచు విధి, హితములుగఁ దడాకవాపి ఓ కేష్టక్రియల౯
జతనమునం జేసితి శ్రీ, పతి! భగవత్ప్రీతిఁగోరి ఓ పాడుపడితిఁ జూ! ౧౫ 950

చ. ధరణిసురోత్తముం డొకఁడు ఓ దానము నావలన౯ గ్రహించి మం
దిరమున కేగఁ దృప్తిమెయి ఓ ధేను వదెట్టులొ తప్పిచేరె శ్రీ
వర! మును పున్నమచ్చికను ఓ వచ్చి మదీయములై న గోవుల౯;
జరగినకార్య మీయది నిరంబుగ నే నెఱుంగ౯ రవంతయేన్. ౧౫౪ 951

- చ. అనుదిన మిచ్చుదానములయందును దానినిగూడ నొక్కవి
ప్రసక్త నొసంగితక నియతః ఓ బూనియె యాద్విజపుంగవుండు దా
నిని గొనిపోవుచుండ నిది ఓ నీకెటు లబ్బెను నాదియే సుమీ
యని మును దానికైకొనిన ఓ యాద్విజుఁ డాతనితోడఁ బల్కుగన్. ౧౬౫
- ఉ. రెండవసారి ధేనువుఁ బరిగ్రహరితిని గొన్న భూసురేం
ద్రుండు నృగుండు దానముగ ఓ ధూర్త! యొసంగెను దీని నిప్పుడే
యొ డనకుండఁ బొమ్మనియె ఓ నుద్ధతిమీఱఁగ వార లిర్వు రో
యండజవాహనా! తగవుఁగలాడఁగఁ బూనిరి తన్ని మిత్తమై. ౧౭ 953
- చ. తమతమపంతముల్ నెఱుఁచు ఓ దా రెడలందును నిశ్చయించి వా
దములను సల్పి నాకడకు ఓ దానిని గొంచును వచ్చి యిచ్చి యా
ది మరల నీవె చొంగిలితి ఓ దీనిని ధర్మ మె యిద్ది నీకు నం
చు మఱియు నిన్ని సారులనఁ ఓ జొప్పడనట్లు వచించిరోహరి! ౧౮ 954
- క. ఆమాటలు చెవిపోకిన, నామది భ్రమ మంకురించె ఓ నళినాథా! నే
నీమాడ్కి ధర్మ సకట, మే మది నేచంగ వార ఓ లిర్వురఁ గనుచున్. ౧౮౫955
- సీ. ప్రార్థించితిని మేటియావుల నొకలక్ష మీకొసంగెద నాకు ఓ మీర లిండు
ధేనువు నిద్దాని ఓ నేను మీకింకరుండను సుంతయేఁ దెలియను నిజంబు
వార్త నిద్దాని నావలన సాగినయపరాధమాటను ననుగ్రహ మునుపుండు
ఘోరమా నరకమృతకూపంబునంబడు చున్న యీదాసుని ఓ నన్ను నిట్టి
- తే. ధర్మ సకటమున నుండి ఓ తగు సముద్ధ
రింప మీకని యెంతప్రార్థింపఁ దగునో
యంత వేడితి మును గొన్న ఓ యవనిసురుండు
కోపసంయుక్తి బల్కె నో ఓ ఊఁచినాథ! ౨౦ 956
- క. ధేనునియంతము నొసంగిన, నేనంగీకార మూన ఓ నిది నిజ మనుచుం
దా నేగెను రెండవయతఁ, డోన్యప! పదివేల నాల ఓ నొగి నిచ్చిననున్. ౨౦౫
- ఆ. దీని మాని వాని ఓ నేను గైకొన నని, పలికి వెడలిపోయె; ఓ జలజనేత్ర
కాలయోగమునను ఓ గాలుని దూతలు, యముని కడకు నన్ను నతిజవమున.
- క. కొనిపోయి రాదిదేవా!, వనజాక్షా! లోకనాథ! ఓ వైవస్వతుఁ డం
త ననుం గన్గొని రాజా!, మును పాపం బనుభవింపఁబూనఁ దలఁచితో? ౨౧
- క. మును పుణ్య మనుభవింపం, గను దలఁచితో? చెప్పవయ్యోత్తాపాలక! నీ
వొనరించినదాన వ్రజ, జనిత మహాపుణ్యఫలము ఓ సమధికము సుమీ. ౨౨
- క. ఇది యంతము దానికి ననఁగఁ దగక యెంతయును లోకకళణమున వెలయు
మది నెన్ని పలుక వయ్యా!, మొదట నదే ఫలము నొందఁ ఓ భూనెడ పనిభన్.

చ. తొలుతనె పాపముం గుడువఁ శ దోచెడు నా కని పల్కినాడ; నా
పలుకు వినంగనే యముఁడు శ పల్కినను వే పడవయ్యె యంచు నో
జలరుహనాభ! యంతటనె శ త్కృత్యలైచె బడవప్పు డేను ని
మ్ములఁ గృకలాసమైన విధముం గనుగొంటిని మాటలేటికిన్. ౨౪ 962

చ. ధరణిసురేంద్ర భ క్తుడ పదాన్యుడ నీకును దాసుడన్ మహా
పురుష ! యివిన్నియుం గలుగఁ శ బూజ్యుడవై తగు నిన్నుఁ జూడ ని
ర్భరసుకృతంబునన్ మదిని శ బర్చెడువేడుక నుండునాకు నీ
కరుణను బూర్వసంస్మృతి తగం జెలువారెడు నిప్పుడున్ విభూ! ౨౫ 963

సీ. యోగీశసమితికి శ నుపనిషద్జ్ఞానంబునను బరిశుద్ధమై శ తనరుచి త్త
మునఁ దలంపఁగఁదగి శ యనుపమానుడవయి పరమాత్మవగు నీవు శ భ క్తవరులు
కాకయుండెడు వారికన్నుల కగపడ వరయ భవాపవర్గార్హులైన
వారికే యగపడువాడ వట్లయ్యును భూరిశోకమహాంధ శ బుద్ధియైన

తే! నాదు కన్నుల కగపడి శ నావొ యెట్లు

తెలియఁజాలక యున్నాడ శ దేవదేవ!

యోజగన్నాథ! గోవింద శ యోమహాను

భావ! పురుషోత్తమా! మహాపావనయశ! ౨౬ 963

క. చ్యుతిలేక వెలయు దేవా!, ప్రతిలేక వెలుంగుతేడ! శ పరమాత్మా! లో
కతతికిఁ బ్రాసగు నృహరీ!, దితిజాంతక కృష్ణ! దివ్యలేఖ! శౌరీ! ౨౭ 965

క. సురనాథ! హృషీకేశా, పరమేశా! దివ్యగతికి శ బల్బిడి పోవన్
గరుణ ననుజ్ఞ నొసంగుము, హరి! నే నెందున్న నీపదాంభోజములన్. ౨౮

చ. అనవరతంబు నామది మహాదృతిమై స్థిరియించునట్లు నా
కును వరమిమ్ము బ్రహ్మమన శ గోపతియేయన సర్వభూతసం
జనననిదానము చనఁగ శ సర్వవిభుండన వాసుదేవుఁ డం
చనఁగ ననంతశక్తి యన శ నచ్యుతుఁ డంచన నొప్పు వాడవై. ౨౯ 967

క. సతము వెలుంగుచు యోగ, ప్రతతికి నాథుండవగుచు శ భాసిల్లెడు న
చ్యుత! నీకొనరింతు నమ, స్మృతు లని యాన్యగమహేశశేఖరుఁ డంతన్. ౩౦ 964

చ. వలగొని మ స్తకంబు హరిభవ్యతమాంఘ్రి సరోజయుగ్తసం
కలితముగాఁగ మ్రొక్కి చనఁగఁ దగు రాజ! యటంచు గృష్ణుఁ డి
మ్ములఁ దన కాజ్ఞ చేయఁ గొని శ భూరివిమానము నెక్కి యెంతో వే
డ్కులఁ దను నెల్లరుంగనఁగఁ శ గ్రన్నన నేగ్గను నాకనీమకున్. 3౦ 969

సీ. దేవకీతనయుండు శ దేవదేవుండు బ్రహ్మణ్యదేవుండు కృష్ణుఁ శ డంత భర్త
మతియాట భూపాలకుండలముం దానె శాసింపుటకుఁ బరిజనులఁ గాంచి

భగవంతుడౌట నివ్వడువున భాషించె; గంటిరే నృగమహీకాంతుని గతి
బ్రహ్మస్వ మించుకే శ భావింప కెవ్వడే ననుభవించిన నది శ యగ్ని వంటి

తే. తేజ మొప్పారువానినే శ దీప్రశక్తి

నాశ మొందించు గాని యేన్నంగ దక్క
దింతవట్టు నిజంబు; మే శ మీకుల మను
కొనెడు నవ్వారిమాట యేమనంగవచ్చు. 3.2

970

*క. వినుడే హాలాహలమును, మనమున విషమంచు దలడు శ మహి దానికి నొ
ప్పును గాంచ బ్రతీకారమ్మనునది; బ్రహ్మస్వమే విష శ మనబడు జుండీ! 3.3

క. దానికిని బ్రతీకారము, గానంగా రా దెట్లు శ గాంచిన విషమో
తా నడచు దిన్న వాని గృహనుడు చల్లారు నీరుచల్లిన మాత్రన్. 3.34

నీ. బ్రహ్మస్వ మనుపేర శ బరగెడునరణియం దుద్భవించినయట్టి శ హతవహుండు
సహమూలముగనె వంశంబును వహియించు; ననుమతివడయక శ యనుభవింప
బడిన బ్రహ్మస్వము శ వరుస దన్నుం బుత్తు బొత్తు నీమువ్వర శ బాడుచేయు
బలవంతముగ గొన్న శ బ్రహ్మస్వమో వాని దండ్రీయాదిగ బదితరములవఱి

తే. కంతమానక తరువాత శ నతనికొడుకు

మొదలుగా బదితరముల శ బూనిచంపుఁ
గాన దానిని గోరెడు శ మానవులును
నారకము బొంద గోరెడు వారె తలడు. 3.34

973

చ. కనుకనె రాజలక్ష్మీయు నశుండత నున్నదటన్న యప్పుదం
బున దమనాశముం దెలియఁబూనరు నారకహేతు వంచును
మనమున నెన్న రట్లగుట శ త్కృపతు లెంతయు మూఢులౌదు; రా
త్ననియతి గల్గి శాంతులయి శ మంచికుటుంబము లొప్పునద్విజౌ. 3.34 974

క. ధరనుండ వారిద్రవ్యము, హరించిన వార లేడ్వ శ నక్షులవలనం
దొరగెడు నశ్రుకణంబుల, ధర పాంసువు లేన్ని చక్కఁదడుపంబడునో? 3.24

ఆ. అన్ని వత్సరంబు శ లారాజులును వారి, కులమువారు నరకకూపములను
బడి సమస్తభూరభాధల గాంచుచు, నుండు రామహర్తి శ యుగ్రమగును.

నీ. యాతనాకూపము శ లతిఘోరరూపము లగుచు గుంభీపాకముగ గణింప
బడునవ్వి యాఖ్య నొవ్వడు బ్రాహ్మణునకు జీవనముగాఁ దా నొసంగినదిగాని

* “నానా హాలాహల మ్మనో విషయస్య ప్రతిక్రియా. బ్రహ్మస్వంహిమంప్రోక్తం నాన్యప్రతి
నిధిర్భుని.” 3.3. “హిన్తి విషమత్తారం వహ్నిరద్భిః ప్రకామ్యతి, కులంసమూలం దహతి బ్రహ్మస్వారణి
కావకః.” 3.4. “బ్రహ్మస్వంధరమక్షాతం భుక్తం హంతి త్రిభూరుషం, ప్రసవ్యాతు బలాద్భుక్తం దశ
శూర్యా దకాపరాః.” 3.5. అని యీ మూలము.

పరుల్చినదిగాని శ హరియించునో యటువదివేలవర్షముల్ శ వాఁడు మలము
నందును గృమిజన్త్రమంది యుండును; బ్రహ్మధనమున కాశించు శ మనుజపతులు
తే. స్వల్పమగు నాయువొంది రక్షణాంగణముల
నపజయంబును బొంది రాజ్యంబునుండి
భ్రష్టులయి దీనతంబొందువారు గాన
వలదు వల దట్టిద్విజుల ద్రవ్యంబునాకు. ౮౦ 977

క. మనుజేంద్రులు దానిం గొని, జననాంతరములను వారు శ సర్పంబులుగా
జనియింతురు గావున నా,ధన మింతయు వలదు నాకు శ దారుణ మగుటన్. ౮౦

క. మీరు మదీయులె యేనిక, ధారణిసురు లెట్టితప్పు శ దా రొనరిచినక
వారికి ద్రోహముసేయకు, డారీతిం గొట్టువానినైనం గ్రుధచేన్. ౮౦౫ 979

క. అనిశము శపించుచుండిన, ననుమానములేక భక్తినివ్వారికి వం
దనము లొనర్చుచు నుండుఁడు, ధనమే జ్ఞానంబుగాఁగఁ శ దగుదురుగానన్. ౮౧

*క. ప్రతిసమయంబునను సమా, హితమతినై భూమిసురుల శ కె క్లేను నమ
స్కృతు లొనరుతునో మీర, వివితమునఁ బ్రణమిల్లుఁ డెవఁడువిధి నిష్ఠానిన్.

తే. ఆదరింపక స్వేచ్ఛమై శ నవనిదిరుగు
నట్టివానిని దండ్రింతు శ నని యెటుఁగుఁడు;
బ్రాహ్మణధనం బహురింపఁబడు నదెవరి
వంకఁ దెలియకయేని యశ్వాని నదియు. ౮౨ 982

క. నరనాథు నృగుని భూసుర, వరుగో వట్లుగ నథోభువనమునఁబడి భీ
కరకష్ట మొందఁజేయును, బరికింపుం డివ్విధంబు శ భావములందున్. ౮౩ 983

చ. అని యిటు లోకపావనుఁ డౌఘాంతకుఁ డాభగవంతుఁ డాదృతిక
ఘనతరధర్మమార్గము నికామము ద్వారకయందు నున్నయ
మ్మనుజులకెల్లఁ దెల్పి నిజమందిర మల్లనఁ జొచ్చె వారలుం
దనదగు దివ్యబోధమున శ ధర్మముఁ బూనుదు రన్న నమ్మికన్. ౮౪ 984

అ టు వ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— బలభద్రుఁడు గోకులమున కరుగుట. —

చ. హరిచరితంబు తెల్పి యిటు శ లాశుకయోగి పరిక్షిదాఖ్యభూ
వరునకు రామువార్తలను శ భవ్యతమంబులఁ దెల్పుఁబూని యో
ధరణిప! యీశ్వరుండు బలదర్శనమగుఁడు రాముఁ డొక్కనాఁ
డరిగె రథంబునెక్కి సుహృదావళిఁ గన్గొనుకొండు వైకొనన్. ౧ 985

* “యథా హం ప్రణమేమిశ్రా నమకాలం నమహిరశి” అని మూలము.

- క. గోకులముఁ జొచ్చి యటఁ బ్రీత్యాకలితమనస్కు లగుచు నరుదెంచి త్వరన్
జేకూరెఁ గనఁగ నిప్పటి, కీకమనీయాంగు ననుచు నెల్లపురుషులున్. ౧౫ 986
- క. వనితామణులు బిగ్గం, దనుఁ గౌఁగిటఁజేర్చ భక్తిఁ నదలిదండ్రుల ప
ద్వనజములకు మ్రొక్కి ముదం,బున వారలు దీవనలను నబొదలెడు వేడ్కన్.
- క. ఒనరిచి సంతృప్తిఁ గన, మనమునఁ దా నలరె; నంత నమహిళామణి య
న్ననుతిఁ గనిన యశోదయు, జనకుఁడు నందుండు మదుల నసంతస మొప్పన్.
- సీ. దాశార్వా! జగదీశ! నతల్లిదండ్రుల మగు మమైప్పు నీవు నీతమ్ముఁ డెలమిఁ
గాపాడుచుండుండు నకన్న వారముగద యని పల్కుచుం బుత్రునంకపీఠ
ములఁ జేర్చుకొనుచుఁ గౌఁగిళ్ళుల ముద్దాడుచుఁ గన్నులనీ రొగిఁగాలువలుగఁ-
బ్రవహింప మదిఁగలప్రమదంబుఁ జూపిరి; రాముఁడు తనకంటెఁ బ్రాయమందుఁ
తే. బెద్దలగు వారికెల్లను నవిధియుతముగ
వందనము చేసి పిన్నలొ నవారు మ్రొక్కు
వయసునకుఁ దగురీతి నవ్వారి కెల్ల
జరపె మర్యాదలను బంధునమితి యలర. ౪ 989
- క. తనయాడుగల్గు గోపకులను గని హాస్యోక్తులను విలాసంబున నె
మ్మనము లలరంగ నాడుచుఁగనుచుం బ్రేమార్ద్రదృష్టిఁ నగరములఁ గొనుచున్.
- తే. మఱియు నెన్నోవిధంబుల నమమతఁ డెలుపు
నట్టిచేష్టల సాగించి నయంత మార్గ
కష్టమది వాయ విశ్రాంతిఁ నైకొనుటయు
సుఖసమాసీనుడగు రాము నచుట్టుఁజేరి. ౫ 991
- క. బలభద్రుఁ డనామయమును, సలలితవాక్కులను బ్రశ్నసలుపఁగఁ దమబు
ద్ధులు సరసిజనేత్రునివయి, నలముకొనం బ్రేమ గద్గ నదారవమొప్పన్. ౫౪ 992
- చ. పలికిరి గోపకుల్, త్వరను నభద్రగుణాకర! రామ! యస్తదీ
యులు సుఖమున్న వారె తనసయిల్ సతు లెల్లరు మీరు మమ్మునుం
దలఁతురె యెప్పుడైన; గురునదై వవశంబునఁ బాపచిత్తుడై
వెలసిన కంసభూమిపతి నవీరరణంబునఁ జంపఁగాఁబడెన్. ౬౪ 993
- మ. మనవారెల్ల రదృష్టయోగమున దుర్భానంబునం బొల్చుకం
సుని బాధావళినుండి ముక్తులయి రంగచు వింటి మోరామ! దు
ష్టనికాయంబును జంపి శత్రువులను నశింపఁబునన్ గెల్చి మీ
రనఘుల్ గావున దుర్గమాశ్రయముగా నందుంట భాగ్యంబెయా! ౭౪ 994
- మ. అనునంతఁ బలభద్రుదర్శనముచే నానంద ముప్పొంగఁ జ
క్కిని నవ్వుల్ పొలయంగ గోపికలు పల్కంబుని రో రామ! ప

- త్తననారీజనవల్లభుండు శతపత్రస్ఫారనేత్రుండు స
జ్జనతాథారుండు కృష్ణుఁ డందు సుఖయే శ సత్యంబు వాక్రువ్వమా. ౮౫ 995
- చ. అతఁ డెపుడేఁ దలంచుకొను శ నాతలిదండ్రుల బంధుజాలమున్
మతిగల ప్రీతిఁ దల్లిఁ గన శ మాధవుఁ డొక్కపుడేని వచ్చునా?
సతతము తన్నుఁ గొల్పు మము శ సంస్కరియించునె? యమృహాభుజాం
డతిశయభక్తి మాదయిన శ యాపరిచర్యఁ దలంచునా? ప్రభూ!. ౧౦ 996
- చ. ఎవనినిమిత్త మేము జనఁయిత్తులఁ దండ్రుల భ్రాతలన్ దనూ
భవులను సోదరిమణుల శ భర్తలనున్ వదలంగరానిబం
ధువులఁ ద్యజించినారమొ తననున్ మది నెప్పుడు నమ్మినామొ యా
సువిమలచిత్తలన్ మమునుఁ శ జొక్కపునార్తిని గుండునట్లుగన్. ౧౧ 997
- చ. ఘనమగు నెయ్యమున్ సడలఁ శ గా విడనాడియె పోయెఁగాదె; పో
వను సమకట్టునడై ప్రతిబంధ మదేటికిఁ గల్గజేయ రం
చనుదువొయేమొ యాతఁడు మహాదృతిమీఱఁగ వేగ వత్తు న
న్న నుడిని మాదృశల్ సతులు శ నమృతయండఁగ నేర్తు రెట్టులో. ౧౨ 998
- చ. అనిపలుకంగఁ గొందఁ అని, శ రల్లన మాటలనేర్పు కన్నడన్
మన సొకచోట నిల్వక సమస్తవిధంబులఁ బర్విడంగఁ జే
సిన యుపకారమున్ మఱి శ చెప్పఁగరాని గతుల్ చెలంగ నొ
ప్పిన యలకృష్ణు నెట్లు పుటభేదనకాంతలు తెల్విగల్గియున్. ౧౩ 999
- ఉ. చిత్తములందుఁ గైకొనిరొ శ చెప్పఁగఁజాల మటన్నఁ, గొందఁ తొ
బిత్తరు లిట్లు పల్కి రభివృద్ధిని బొందెడు వేడ్కమీఱఁగాఁ
జిత్తముపల్లవించునటు శ చేనెడుమాటల సుందరస్థితా
యత్త మనోజ్ఞ దృగ్వితతి శ నాత్మగతస్వరతాప మెంతయున్. ౧3 1000
- క. చెలరేగి తమ్ము నేఁచఁగ, నలకృష్ణుని మాట లెల్ల శ ననృతములుగా
విల సత్యములని నమ్మిరి, జలజాతులు నాగరికత శ చాలఁగలిగియున్. ౧3 1001
- చ. అని పలుకంగఁ గొందఁఅని శ రంగనలార! మఱొక్కసుద్దులే
మనము వినంగ నర్హములు శ మాధవుముచ్చట లింకఁజాలు నా
వనరుహనేత్రుఁ డీమనలఁ శ బాసి యదెట్టులు ప్రొద్దుపుచ్చునో
మనకును శ్రీమనోహరునిమానినఁ గాలము సాగెడుంగదా! ౧౪ 1002
- క. అతనికి సుఖముగ నీమన, కతికష్టముగాఁగఁ గాల శ మరిగెడు ననుగూ
ఢతమార్థము దేటపడఁ, జతనంబునఁ బల్కిరిట్లు శ సమృద మలరన్. ౧౪ 1003
- చ. హరిచిటునవ్వులన్ నుడుల శ హరితరాయతపీక్షణంబులన్
సురుచిరభావముం దెలుపుఁజొక్కపు నెన్నడలన్ స్మరించుచున్

బరమముదంబుఁ గూర్చుదగి శ భద్రదమా పరిరంభణంబునుఁ
బరిపరి సంస్కృతిం దగుల శ భామిను లేడ్చిరి ప్రేమభారతన్. ౧౫

1004

మ. బలభద్రుండు బహుప్రకారముల సంభాషింప నాశ్వాసముం
గలుగంజేయ వలంతిగాన హరియుం శ గాంతాళికిం జెప్పు మం
చలరం బల్కిన నెన్నుడుల్ మిగుల సోహార్దంబు గల్గించువా
ని లలిం బల్కి యడంచె దాపభరముఁ శ నిర్దుల మానట్లుగన్. ౧౬

1005

సీ. రాముఁ డచ్చోటఁ జైత్రంబు వైశాఖంబు ననెడుమాసద్వయ శ మాదరమున
నివసించియుండి యానీశలందు నందున్న గోపికలకుఁ గలఁకొర్కులెల్ల
ఫలియించునట్లు నిస్తులభాషణంబుల హరిచరిత్రంబుల శ నంతరంగ
ములు తృప్తి నొందెడుసోపాలిక వచియించుచుండెను; మఱియు నాతండుపూర్ణ

తే. పంద్రకళల నెసంగుచు శ సాంద్రకుముద, పరిమళమిళ న్నరుత్తులు శ పర్వ నొప్పు
యామునోపవనంబుల శ నన్నుమిన్న, లాదరంబునఁ గొలువ నేయ్యమున నుండె.

క. వరుణప్రేషిత వారుణి, పరమాదృతి వచ్చి యాయుపవనంబందుం
దరు కొటరంబునుండియుఁ, దొరఁగుచు వాసనలఁ దొప్పఁదోఁగఁగఁ జేసెన్.

మ. బలభద్రుండును గోటరాంతరగళ శ ద్భవ్యాసవోద్దామ థా
రలదౌ వాసనలఁ మరుత్తు కొనితేరఁ మూరుకొం చాదృతుల్
వెలయంగా నటకేగి శ్రీగణయుతిఁ శ వే త్రావె సంత్పత్తిగా;
హలి యంతం దనుఁ గామినీమణులు గేయస్ఫూర్తి వర్ణింపఁగన్. ౨౦౪

1008

శా. దానుఁ వారలఁగూడి పాడుచును జీత్రం బాసవస్ఫూర్తి నెం
తే నామోదమునొంది మత్తిల లసద్దృష్టుల్ మదవ్యాకుల
త్వానూనారుణవర్ణతఁ వెలయఁగా శ నై రావతం జేగతిఁ
శ్రీనాగాన్వితమై చెలంగు నటుగాఁ శ గ్రీడించె నిచ్చారతిన్. ౨౧

1009

సీ. సురదుందుభులు మ్రోగె శ సుమవృష్టి గురియించి రమరులు గంధర్వులొడిపాడి
రాబలభద్రుఁ డాయాసవమదమునఁ గుసుమదామము దాల్చి శ కుండలమ్ము
నొక్కదానిం దాల్చి శ చక్కని వైజయంతిని ధరియించి మోమును సరోజ
మును గేలిసేయ నశ్వసు జిందులాడఁగ నేదహిమాంబుభూషితుఁడు నగుచు

తే. నీశ్వరుండొట సలికేళీచ్చ యెసఁగ, యమునఁ బిలిచెను జెంతకు శ నరుగుదెమ్ము
త్వరగ; ననిపిల్వ నానది శ సురనుగ్రోలి, మత్తుఁ డయ్యె నితం డని శ మదిఁ దలంచి.

క. ఆతనిమాటం గైకొన, కాతఱి రాదయ్యెఁ జెంత శ కది గని బలుఁ డ
త్యాతతకోపము గదురఁగ, భీతికరంబైన హలము శ వెను గొని పూన్కిన్. ౨౩

క. దానిదగు నగ్రమును యమునానదికిం దగులఁజేసిననుఁ దృణముగ నీ
మానసమునఁ బాపమతీ! కానక భావించి తీవ్రఁగావున నింకన్. ౨౩౪

1012

- క. నే నెవ్వడనో తెలియం, గా నొనరుతు నిప్పటికిని ఓ గాని తలంపుం
బూనపుగద రా నిచ్చా, ధీనముగాఁ దిరుగు నిన్ను ఓ దృక్తమతి నిదే. ౨౪ 1013
- క. హలముఖమున శతశకలం, బులుగా నొనరితుఁ జూడు ఓ ముగుదా! యని ధీ
తిలఁ బల్కుచు నడలింపఁగ, నలఁజై నలినీవతంసః మతభయ మొప్పున్. ౨౪ 1014
- క. గడగడ వడఁచుచుఁ జిత్తము, తడఁబడఁగా యదుకుమారః తల్లజ మ్రొల్క
వడి నడుగులు సోకఁగాఁ, బడి రామా! రామ! దీర్ఘబాహు! ధీరా! ౨౫
- ఆ. నీపరాక్రమమును ఓ నే నెఱుంగనుజమి, జగదధీశ! సత్స్వశాలి వగుచుఁ
దనరు నీవె యంశమున జగంబంతయు, దాల్తు వోమహాత్మ! తరమె పొగడ.
- సీ. భగవంతుడవగు నీపరమభావ మెఱుంగఁ జాలను విశ్వాత్మ! సకలభక్త
వత్సలా! శరణంబు ఓ భక్తితో వేడుచు దీనురాలనయిన ఓ తెఱవ నన్ను
వదలంగఁ దగుఁజుమ్ము ఓ సదమలకరుణచే ననుచుఁ బ్రార్థింప నాహలధరుండు
షడ్గుణైశ్వర్యైకశాలి కావున యమునాప్రాదినీ ప్రార్థనమ్ము నాత్మ
- ఆ. నవధరించి వదలె ఓ నంత నాతఁడు దాని, జలములం గరేఁబు ఓ సమితిఁగూడి
గజవిభుండు వోలెఁ ఓ గాంతామణీయుతి, జలక మాడె వేడ్క ఓ సందడింప.
- చ. హలధరుఁ డిట్లు కేళి సలిగలాంతరమందు నొనర్చి యంతటన్
వెలువడి రాఁగ నయ్యమున ఓ వీరవతంసున కంబరద్వయం
బలఘనుమహార్హ భూషణము ఓ లచ్చపుఁగాంతిని వెల్లువాని ను
జ్జ్వలనుమహారముం బ్రియముఁసంధిల నిచ్చెను శ్రీలతాంగి యై. ౨౯ 1018
- చ. వరుణుడు హెచ్చరింప నిటు ఓ వస్త్రయుగం బసితాభ మీయ నా
దరమున వానిఁ గట్టుకొని ఓ తద్దయు వెల్లు సువర్ణహారమున్
గర మనురాగ ముప్పతిలఁగా మెడఁ దాల్చి సుగంధచర్పలన్
నిరుపమకాంతి నొప్పి యలఁగినిర్జరనాయక హస్తీ నాడగెన్. 30 1019
- చ. యమునయు నిప్పుడొక దను మహాబలశాలి హలాయుధుండు వి
క్రమమున నీడ్వఁగా నతులఁగాఢబలుండగు రాముదోర్బలం
బు మనుజుకోటికిం దెలువఁ ఓ బూనినయట్లు తదీయమార్గమం
దె మలయుచున్న; దిప్పిది ఓ నిద్ధవిహారమునందుఁ దేలుచున్. 30 1020
- క. స్వవశీకృత చిత్తుండై, పువ్రుబోడుల మృదువిలాసములఁ జొక్కుచు మా
ధవు జ్యేష్ఠుఁ డుండఁగా గో, సవధూసంతతికి రేలు ఓ బహుళములయ్యున్. 30 1021
- ఆ. ఒక్కరాత్రి వోలెఁ ఓ ఒక్కఁగా సాగెను;
భగవదంతికమ్ము ఓ పరమపురుష
దాయకంబె యగుట ఓ తథ్య మన్నవిధంబు
దెలుపు చుండుఁగాదె ఓ పలువిధముల. 31 1022

అ టు వ ది యా అ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాఢీరాజును వధించుట. —

- క. బలదేవుడు గోకులమున, కెలమిం జనఁ గరూశ జనపదేశుడు సుంతే
దెలివిం గనమిం దానే, యిలలోనకా వాసుదేవుఁ డెన్నఁగ ననుచున్. ౧023
- క. ఇతరులు పొగడఁగ నిజమని, మఱి దలఁచుచు బొండ్రికుండు మాధవుకడ కు
ద్ధతి నొక్కదూతఁ బంపెను, టీతి నజ్ఞులు కొందఁ జితనిఁ జేరి ముదమునన్. ౧
- సీ. వాసుదేవుడవయి మామతి నవతరించిన భగవంతుడఁ ద వనుచు; నీవె
జగదీశ్వరుఁ డవని సన్నుతుల్ చేయఁగ నవి సత్యములె యని యాత్మ నమ్మి
వాసుదేవునిగఁ దకఁ భావించుచుంట నామందమనీషుండు మానులకును
దెలియశక్యముకాని యలఘుమార్గముగల హరికడకు దూత నంపి కృష్ణ!
- తే. ద్వారకానగరంబున బాలు రొక్క
బాలునికా రాజుగాఁ జేయుభంగిఁ దెల్పి
మాలినట్టి నినుకా దెల్విమాల్నిట్టి
వారు ప్రభువుగఁ జేసినవార లనుచు. 3 1025
- క. తెలుపుందగు నని పనిచిన, నలఘుజవం బొప్పబోయి యాదూతయు నా
జలజాతు ద్వారకాపురి, లలితసభాసీనుడయి చెలంగెడు ప్రభునిన్. 3౪ 1026
- చ. కనుఁగొని తేడుచెప్పినది మాదన కంతయుఁ దెల్పె నిట్లు; లు
ర్విని విను వాసుదేవుడను విశ్వమునంగల భూతరాజి గా
వ నవతరించినాడఁ దగుభంగిని గాచుచు నున్నవాడ నిం
క నొకడు వాసుదేవుఁ డనఁగఁ దగఁ డింతయు సత్యమాఁ జూచి! ౪ 1027
- సీ. నిన్ను లోకులు పట్కఁచున్న వారలుగద వాసుదేవుండని వార కద్ది
వృద్ధమా సాత్వతా! యాత్మ నెఱుంగక మాచిహ్నముల ననుమాన మెడలి
వేసిని దాల్చితో వాని వే వదలి నకా శరణు వేడుమ యట్లు జరపవేని
సంగర మొనరువఁ జనుదెమ్ము నామిఁది కని తెల్పె నివ్విధి నల్పబుద్ధి.
- తే. పాండ్రకుడు కాటులాడి తెల్పంగఁ బనుప
విని సభంగల యుగ్ర సేననృపముఖ్యు
లట్టె పకపక నవ్వి రా హరియు దూతఁ
గాంచి పరిహాసపచనముగా వచించె. 2౪ 1028
- క. ఓమూఢా! యేచిహ్నము, లే మెఱుంగక తాల్చి కాటు లిట్లాడెదవో
శ్రీమద మయ్యది వదలఁగ, నే మాయఁగఁ జేయువాడ నెల్లవానిన్. ౫
- క. నీమోముఁ గంకగృధ్ర, స్తోమమ్ములు కప్పి వేడఁ జుట్టును మూఁగం
గా మృతిగని శయనించిన, నామోదముమీఱు గుక్క లలముకొనంగన్. ౯

క. శరణ వృవి నీకగుజుము, పరికింపు మటంచు నీసుభాషితముల భూ
వరుసకుఁ దెల్పు మటంచుకా, హరి పంపిన దూత యెల్లయాతేపోక్తుల్. ౧౦

క. కొని చనియె నేలికకుఁ దెల్పును; గృష్ణుడు రథమునెక్కి యడిఁ గాశీప
త్తనమును జేరెను; పాండ్రకు, డనునకృష్ణప్రయత్న యది యెటుకపడన్.

తే. తా మహారథుఁ డౌటను యదనబలంబు, లెన్నో యతొహిణులు వెంట యేగుదేర
పురము వెలువడి వచ్చె; నాభూమిపతికి, గాశిరా జెన్న మిత్రుండుగన నపుడు

క. బలములు మూఁ డతొహిణు, లలరెడు సుగ్రామకౌతు య కాంచన్వతులకా
బలుపూన్నిరాఁగ వెనుకనె, కలహము చేయంగఁ దోడుగ వచ్చె వెనన్. ౧౧

సీ. హరి యంత నచ్చొట యవరశంఖచక్ర ఖడ్గంబులు శార్దూలంబు యదయు మఱియు

శ్రీవత్సనామక యచిహ్నంబు మొదలగు లలితలక్షణములఁ య బొలుపుమిఱి

కౌస్తుభమణి దాల్చి యకమనీయవనమాలికాభిరాముండయి యమలరీతిఁ

బచ్చనిపట్టుదుఁవ్వలువలు ధరియించి గరుడకేతనమునఁ గ్రాలి దివ్య

తే. మకుటరత్నంబు మెఱయంగ యమకరకుండ

లములు తళతళలాడంగ యలలితరీతి

గానఁబడు పాండ్రకుని భూమికాంతంఁ గాంచెఁ

గృతకవేషమునం దనగతిఁ జెలగుచు. ౧౨ 1035

క. రంగస్థలమున నర్తకు, భంగిం గన్పడెడువానిఁ యరికించి మహా
సంగరభూమిని నచ్చెరువుం గనుచుకా నవ్వె జడుఁ డసంగద! యనుచున్. ౧౩

క. పాండ్రక కాశీరాజులు, వేండ్రము శత్రుక్షమేశశవీరుల కెల్లం

దీండ్రముగాఁ గూర్చెడునట్టిండ్రాటకా గూడుకొని కడదిమగటిమిన్. ౧౪

క. పరిఘంబులు శక్తులు తో, మరములు శూలములు గదలు యమఱియుం బ్రాసో
త్కరయష్టలు ఖడ్గంబులు, శరపట్టిసములును వైచిత్ర్యచక్రిఁ గలఁచినన్. ౧౫

చ. హరియును శత్రుయుగ్గ బల యమల్లన నవ్వచుఁ జంపువేడ్కఁమైఁ

గరిహయరాజి న్యందననికాయముఁ బత్తిగణంబు నట్టె న

త్వరముగ ఖడ్గచక్రశరభారగదాహతులకా యుగాంతభీ

కర దహనుండు భూతములఁ గాల్పువిధంబున నీటు చేయగన్. ౧౬ 1039

క. నేనలు విఱిగిన వానిం, బోసీయక చక్రమునను యభూరి రథములకా

దా నపుడు కూల్చె; ద్విరదవి,తానంబును హయవిలతిని యదటిగెం బెలువన్.

సీ. కాల్బలంబులఁ జెండె యభరములఁ ద్రుంచె నుష్మంబులఁ జంపె నాసంగరమున
నయ్యవి కూలఁగా యనాహవస్థల మది శూరులకుం దమిఁగూరుపంగఁ

జాలి కల్పాంతపువేళ భూతేశుని కేళికాస్థలమునుబోలి దారు

ణాకృతిగానుండె యంతఁ గృష్ణుడు పాండ్రకునిగాంచియోరోరికుమఱివగుచు

కాంభాగ—౨6

- తే. దూతముఖమునఁ జెప్పినరీతి నస్త్రములనె నీపైఁ బ్రయోగింతు ఓ మూఢ! నీవు
రిత్యదాల్చిన నాదుపేరిని సయితము, వదలునట్లుగఁ జేసెదఁబొరుషమున. ౧౯౪
- క. అనిచేయలేక వెఱచిన, నినుఁ జొత్తును శరణ మనుచు ఓ నెఱి నాక్షేపిం
చెను గృష్ణుఁ డంతఁ దీవ్రశరనికరమున వానినిఁ విశరథుఁ జేసి వెనన్. ౨౦
- చ. హరిహాయుఁ డుగ్రవజ్రమున ఓ నద్రినిబోలె సుదర్శనంబునఁ
శిరమును ద్రుంచె గాళిపతిశీర్షము కాయమునుండి సాయశో
త్కరమున వేటుచేసి ధరఁ ఓ గ్రక్కునఁ ద్రెళ్లగఁజేసి కాళికా
పురిఁ బడఁజేసెఁ దామరపుష్పమొగ్గను వాయువువోలె లీలఁగన్. ౨౧ 1043
- ఉ. ఈవిధి మచ్చరించిన మఃహిశునిఁ బొండ్లకు వానినెచ్చెలిఁ
శ్రీవిభుఁ డట్టై త్రుంచి తమి ఓ సిద్ధులు స్వీయకథామృతంబు నే
ర్పావహిలంగ గానము మఃహాదృతిఁ జేయఁగ ద్వారకాపురిఁ
బావనయాదవప్రకరభవ్యముఁ జేరెను వేడ్క పైకొనన్. ౨౩ 1044
- చ. అనిశము పొండ్లకుండు హరి ఓ నాత్మఁ దలంచుచు దానఁ గర్మబం
ధనములు నాశమొందఁగను ఓ దామరసాక్షుని రూపముఁ ధరిం
చినయొక కారణమ్మునను ఓ జెచ్చెఱుఁ దన్మయతం గనెఁ మహి
శనికరవర్య! కాళికను ఓ త్కాపతిదై తగుద్వారమం దొగిన్. ౨౪ 1045
- చ. నరపతిమస్తకంబు పడినం గని యేమిది యంచు విభ్రమం
బురుగతిఁ గాంచి కుండలము ఓ లొప్పుట నెవ్వరి మోమొ యంచు నీ
శిరమిట వ్రాలఁ గారణము ఓ చెప్పఁగఁ దోడ దటంచు సంశయా
తురులయి; రంత వారలకుఁ ఓ దోచెను భూపతిదే యటం చెదన్. ౨౫ 1046
- చ. క్షీణిపతిమస్తకంబె యని ఓ చిత్తములం దగ నిశ్చయింపఁగా
నతని సతీమణుల్ తనయు ఓ లావులు బాంధవు లెల్లపౌరులుఁ
హతుఁడగు రాజుఁగాంచి యిటులై తివె యోయవనీశ! నాథ! యం
చతిశయదుగిఖవేగమున ఓ నందలు నేడ్చిరి దీనులై కడున్. 1047
- ఉ. భూపతనూజులందుఁ గడుఁబూజ్యుఁడు శూరుఁడు నొసుదక్షిణం
డోపికమిఱుఁ దండ్రికిఁ దిలలోదకముల్ విధిమిఱు నిచ్చి నే
నీపితఁ జంపినట్టి రిపునేడ్డఱు జంపి పితృణ మిఁగెదఁ
నాపరితాప మంతట విశనాశమునొందు నటంచు నెన్నుచున్. ౨౬ 1048
- చ. జతనము నిశ్చయించుకొని ఓ సత్వరమే సపురోహితుండు నై
వితతము పావనంబు విధివిశ్రుతమై తగుధ్యానయోగసం
గతిని మహేశ్వరుఁ శివుని ఓ గామహరుఁ హరుఁ బూజచేసి సు
తతమగు నిష్ఠనుండె; దనతండ్రిని జంపినవానిఁ జంపఁగన్, ౨౭ 1049

చ. వర మడుగంగఁ బూనె; భగవంతుడు రుద్రుడు ప్రీతుడై నిరం
తరజునిష్ఠునున్న నృపనాథతనూజుని మ్రోలదోచి య
వ్వరమిటు లిచ్చె భక్తవర! ధారక సద్విజసంఘముక్తి న
ధ్వరమొకఁ డాభిచారిక విధానమునం బొనరింపు మిత్తటిన్. ౨౯ 1050

సీ. ఋత్విజుల్ విధివిచారించి దక్షిణ హుతవహునందు వేల్వఁగాఁ ధంపు మట్టు
లగ్ని నారాధింప ధారతఁడు ప్రమథులఁ గలిసియేతెంచు సంకల్ప మిద్ది
యరిది యబ్రహ్మణ్యునందుఁ బ్రయుక్తమై సాధింపఁగల్గు నీసరణి ననుచు
బ్రహ్మణ్యునం దిదేవరుసఁ బ్రయుక్తమై యైనఁ గర్తను జంపు ధననెడుభావ

తే. మంతరస్థంబు గాఁ దగునట్లు పలికి
హరుఁ డదృశ్యుడు కాఁగ నాయర్థ మెఱుంగ
కతఁడు దుర్బుద్ధి గావున ధారికి ద్రోహ
మొనరుపం బూనె నేమగు ధ నని యెఱుంగక. 3౦

1051

చ. క్రతువున నందు మూర్తిగొని ధ క్రార్యము కన్పడఁ గుండమందు నా
హుతవహుఁ డట్టై తోచెను; మహోగ్రములై పరితప్తతామ్రన
ర్ణతఁడగు శ్మశ్రుకేశములు ధ రాజుల నిష్పలఁ గ్రక్కునేత్రముల్
వితతములై కనంబడఁగ ధ భీషణదంష్ట్రులు నట్టిభ్రూకుటుల్. 3౨ 1052

చ. కనుగొన భీతిదంబయి ముఖం బమరక దననాల్క నాకుకొం
చును దగు సృష్టిణీద్యయముఁ ధ జొక్కుచు వస్త్రవిహీనుడై కఠో
రనిశితభీతికృద్రుచి విరాజితమైన త్రిశూలముం గరం
బునఁ గొని త్రిప్పుచుక వెడలె ధ భూతము లెల్లను బాటునట్లుగన్. 3౩ 1053

క. తాళద్రుమములరితిగఁ, గాళులు తగియుండ భూమి ధ గ్రక్కదలం గా
నోలి దిశల్ దహియించెడు, పోలిక జూచుచును దన్ను భూతప్రమథుల్. 3౩౪

క. పరివేష్టింపఁగ ద్వారక, కరిగెను వడి; నాభిచారికాన్నియుఁ బురిపై
కరుదెంచు టెఱిగి పౌరులు, పరమార్థిని బొంది రదియె ధ ప్రళయం బనుచున్.

చ. వనము దహించునగ్నిఁ గని ధ బల్విడి బాటుమృగంబులట్టు లా
జనులు వడంక జొచ్చిరి; వెసం జని వారు సభాస్థలంబునక
వనరుహనేత్రు డక్షుముల ధ వాంఛలుపైకొన నాడుచుండఁగాఁ
గని త్రిజగత్పతీ! కరుణఁ ధ గావుము కావుము వహ్నిభీతులన్. 3౩౫ 1056

❖ శ్రీహరిచక్రము కాశీపురింగాల్పుట. ౩౩ ❖

క. పురిగాల్పు నగ్ని యియ్యదె, యరుదెంచెడు ననుచు మొట్టొలడలుచుఁ బెట్టక
బరికించి వారిదై న్యము, పరికంపించుటయు భీతి ధ బడలునడుటయున్. 3౩౬

చ. పకపక నవ్వి యెల్లరకుఁ ధ బ్రాణభయంబును ద్రోచి కాచుశ

క్రి కలుగు వాడు తానెయయి శ దీనులపాలిటి కల్పభూజమై
సకల జగద్విభుండనుచు శ సాధునులిం గనువాడు కాన నిం
చుక యెటుంగంగ జాలని యశుధ్ధమనస్కుల వారి గాంచుచున్. 32 1053

తే. భీతి మానుడు రక్షింతు శ నీతటి మిము
ననియె సర్వమునందుఁ దా శ నాత్మరూపుఁ
డగుచు లోపల వెలుపల శ నలరి సాక్షి
యగుచు నుండుమహాత్మకుం శ డగుట నపుడు. 324 1059

తే. అది మహేశ్వరు కృత్యయం శ చరసి దానిఁ
బాఱఁగాఁ దోలి త్రుంపంగఁ శ బ్రక్కనఁ దగు
చక్రమున కాఙ్గ చేసె నశవక్రవిక్ర
మమునఁ దగి రవికోటితేజములఁ గ్రాలి. 3౮ 1060

క. ప్రళయానలు చందంబున, వెలుగుచు నాచక్ర మాత్మశివ స్తృతతేజం
బుల దిక్కుల భూమ్యంబర,ముల నింపుచు వచ్చి యగ్నిఁ శ బోల నడంచెన్.

సీ. ఇట్లు లాకృత్యాగ్ని శ యీశ్వరుచక్ర తేజమునఁ దూలుచు వేగమ మరలి చని
కాశికిం బోయి యశక్కుడ నున్న యాసుదక్షిణుని ఋత్విజులను శ గెరలి యాభి
చారికహోమము శ జరపిరిగా యను కోపంబునం గాల్చి శ కోర్కికిఁ దగి
నట్లుపోయెను; జక్ర శ మావెంటనే పోయి కాశిఁ బ్రవేశించి శ కమగోవా

తే. ములను నట్టల్ల నభల నంగళుల గోపు
రములఁ గోశములను గజాశ్వముల శాల
లను రథాలయముల భుక్తులకును దగిన
శాలలం గాల్చెఁ దేజ మాభీలతఁగన. ౪౧ 1062

మ. హరిచక్రంబు సుదర్శనం బిటులు శౌర్యంబొప్ప వారాణసీ
పురముం గాలించి యెట్టికార్యమయినం శ బూన్కి విలాసంబుగాఁ
బరిపూర్ణక్రమ మొప్పు జేయుహరిదా శ పార్శ్వంబునం జేరె; ని
క్కరణిం బొల్పిన చారుకీర్తిగల యాశకంజాతు చారిత్రమున్. ౪౨ 1063

క. మనుజుం డెవ్వఁడు వినిపించునొ యెవ్వఁడు చిత్తమెంతో శశుద్ధముగాఁగఁ
మినునో యతండు ఘనపాప నికర నిర్దుక్తు డగును శ బరమాత్మ కృపన్. ౪3

అ. టు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ ద్వివిదుఁడనువానరుని రాముడు వధించుట. ౧—

చ. అని హరిచిత్రగాథల మహర్షి వచింపఁగ నాపరీక్షితుం
డనియెను యోగివర్య! పరమాద్భుతకర్తుఁ డనంతుఁ డింతయా

నని యెఱుంగంగరాని దగునట్టి మహత్త్వముగన్న మేటి లో
కనిచయసత్ప్రభుండు నయిక్రాలెడు నాబలదేవుఁ డీధరన్. ౧

1065

క. ఏమేమి కృత్యతతిఁ దా, నేమెయి నొనరించె మఱియు శ నిది పినఁగా నా
దౌమదిఁ గోరెడు నన విని, యామానివతుఁడు డిట్టు శ యెయెం బ్రీతిన్. ౧

మ. ధరణీశా! నరకాసురేంద్రునకు మిత్రంబై చెలంగె వనే
చరుఁ డొక్కండు ప్రతాపశాలి యతఁ డాసప్తాశ్వపుత్రప్రియుం
డురుకాయండును మ్రొందుసోదరుఁడు నై శ యొప్పారుఁజు మ్మాతఁ డు
ర్వరఁ బేరకొ ద్దివిదుండు నాఁ బరఁగు స్సాధుక్రోధుఁ డానారయన్ ౨ 1067

క. తనమిత్రు నరకుఁ జంపిన, ఘనవైరముఁ దీర్చుకొనఁగ శ గాంక్షించి తగక
జనపదములకుఁ విప్లవమును గూర్చుచు దిరుగుఁ గ్రామముల నగరములన్.

సీ. మఱియు ఘోషంబుల శ మాననిపగచేత నన్ని నొసంగి భసన్తాకృతులుగ
నొనరించుచుకొ మఱి శ యొక్కచోఁ బర్వతములను బెకల్చి చేతుల ధరించి
వానిచే దేశాలిఁ శ బాడుగఁజేయుచు వైరుల నుఱుమాడు శ వాసుదేవుఁ
డాది దేవుం డుండునట్టి యానర్తకజనపదముల నెల్లఁ శ గనికరంబు

తే. సుంతయేలేక భస్మమై శ యంత మొందు
నట్టులొనరిచె; వనచరుఁ శ-డాతఁ డొక్క
సమయమున సాగరాంతరస్థలి వసించి
కరయుగంబునఁ దద్వారిఁ శ కైకొనివెన. ౪౪ 1069

క. శతదశకరిబలమొప్పట, కతనక వేలాంతికమునఁ శ గనఁబడుదేశ
ప్రతతిని ముంచె మునీశ్వర, తతి యుండం దగినవర్ణభామములందున్. ౫ 1070

చ. అలరెడు భూరివృక్షముల శ నన్ని దహించెను భస్మమట్లుగాఁ
బొలిసెను వృక్షరాజములు శ పూజ్యతమాహవసీయముఖ్యులౌ
జ్వలనుల మూత్రముకొ మల మసాధుమతికొ గదియించి యధ్వరం
బులకు ననర్హమాగతిని శ బూని యొనర్చెను సంతసించుచున్. ౬ 1071

సీ. కడుఁ గ్రొవ్వి యాకీశశకాంతుఁడు పురుషుల వనితలం కైకొని శ వచ్చి పర్వ
తద్రోణులందుఁ గంఠదరములయందును వైచి తుమ్మెద పువ్వుభంగి వారి
శృంగంబులం దెచ్చి శ యెసఁగువేడుకఁ గప్పిపుచ్చు; నీవిధమునఁ హెచ్చుచున్న
కావరంబున దేశగణముల కపకారమును జేయుచుకొ గులవనజనేత్ర

తే. లను బ్రతారించుచుకొ శీలమునకు భంగ
మును గలుగఁజేయుచుకొ స్వేచ్ఛఁగను దిరుగుచు
రైవతక పర్వతంబునఁ శ బావనమగు
మధురగీతంబు విని పోయె శ మఱియు వినఁగ. ౮ 1072

- ఉ. అందును బద్ధమాలికల శ నాదృతిఁ దాలించి యంగసంతతుల్
విందును గూర్చు నందమనఁ శ బృహ్మపయిన్ దగియుండ నౌ నిదే
చందముగా నటంచు బలుసారులు తెల్పుచునుండఁ గామినీ
బృందము చుట్టుచేరి కడుఁవింతగఁ గొల్వఁగ నొప్పు రామునిన్. ౯ 1073
- చ. కనుఁగొనియెన్ బలుండు సుర శ గాఢముదంబునఁ ద్రావి తన్నదం
బునఁ గనుజంట యొక్కగతిఁ శ బొల్పెనఁగం దనుకొంటి యెంతయుం
గనఁదగియుండ గీతములఁ శ గాంతగళధ్వని యొప్పు బాడుచున్
వనితలలోన మత్తకరివల్లభు పోలిక నుండె హాయిగన్. ౧౦ 1074
- ఉ. అత్తటి దుష్టవానరుఁ డహంకృతిమీఱఁగ భూరుహంపు శా
ఖోత్తమ మెక్కి యందుఁగల శ యుగ్రమహిజములం గదల్పుచున్
జిత్తము పల్లవింపఁ దనఁచేట్టలు కన్నడ మేనుఁ జూపుచున్
బిత్తరు లద్భుతంపడఁగ శ వింతగ నార్చుచు నుండెనంతటన్. ౧౧ 1075
- చ. కిలకిలయంచుఁ గూయు నలశీశగళస్వనముల్ వినంబడన్
ఖలుఁడగు వాని ధాన్వ్యమును శ గన్గొని తత్సతు లాత్మజాతిచా
పలమును బట్టి హాస్యరసభాషణముల్ మిగులం బ్రియంబులై
చెలఁగుట నవ్వీ రంద టొగిఁ శ జేరినకోఁతిని గాంచు చెంతయున్. ౧౨ 1076
- సీ. ద్వివిదుండు రాము సుతీరత్న సంతతిఁ గనుచు భూభంగముల్ శ కనఁబఱచుచు
నెదురుగావచ్చి పండ్లిగిలించుచున్ రాముఁ డట్టెచూచుచునుండ శ నాత్మ దేవ
మార్గముఁ జూపుచు శ మఱియు నిట్లేయెన్నొ దుశ్చేష్టలంజూపఁ శ దోడనె బల
రాముండు సంప్రహృత్తలలోన మేటియాటను వానిమీఁద నిం శ తనఁగరాని
- ఆ. కోపమాని తాతిఁగొని యేసె; నాకపి, దానిఁ దగులకుండఁ శ గా నదెట్టొ
మెలఁగి రాముమద్యకలశంబుఁ గొనిపోయి, యతనికెంతో కోపశ్రమంకురింప.
- క. తిరుగుచు నవ్వచు నవమతిఁ, బరిపరి సమకూర్చె; నంత శ వానరుఁ డెంతో
బరవసమునఁ దత్కలశముఁ, బరువడి విటుగంగఁ గొట్టి శ పంతముమీఱన్. ౧౩
- క. చెలువలు కట్టినవస్త్రంబుల బలిమిన్ లాగి రామఃపూర్తిని దనదో
ర్బలమున లెక్కింపక మద, మొలయుట బలశాలియనుచు శ నూహింపకయే గిగ్గి
- క. ఎంతయు నవమతిఁ గూర్చెను, జింతింపఁడు వాఁడు మృతియు శ సిద్ధింపఁగ వే
చెంతకు రాఁగా రాముం, డంతట నవ్వాని యవినశయంబుం గనుచున్. ౧౪
- చ. అతఁ డొనరింప దేశములకైన యుపద్రవ మాత్మ నెంచి దు
ర్మతియగు వైరి నాతనిని శ మానక చంపఁ దలంచి యట్టై యు
ద్ధతుఁడయి వైరిజంపఁగ నితాంతము శ క్తిగల్గితిదౌ హలం
బతిజవ మొప్పు గైకొనియె శ నాముసలంబు నవార్యసారమున్. ౧౫ 1080

- మ. ద్వివిదుండుగ్ గురుబాహుసారుఁ డగుటఁగ్ వే వృక్షశాఖఁ బలం
బవలంబించి తటాలునం బెఱికి హస్తాగ్రంబునం దాల్చి వీ
రవతంసుండగు రాము మార్కొని యవార్యస్థార శౌర్యంబునఁ
బవి నా నొప్పెడు దాని మూర్ధ మడలఁగ్ వైచేక్ మహాహుంకృతీన్. ౧౭౪
- చ. బలుఁడును మూర్ధమందు ఘనపర్వతమట్లుగ వ్రాలుచున్న యా
బలువిటపంబుఁ గైకొనియె గ్ బాహుబలంబలరార నంత ని
మ్మల ముసలాయుధంబుఁగొని గ్ పోల నడంచెను దాన వానిదొ
తల పగులంగ శోణితపురధారలు కాఱగఁ జొచ్చె నయ్యెడన్. ౧౮౪ 1032
- క. గైరికముఖ థాతువులఁగ్, సారత్కేధరము వెల్లు గ్ చందంబుననే
యారయఁ గనఁబడె నతఁడుఁగ్, బొరుషమున దాని సుంత గ్ పాటింప కనిన్.
- క. ఘనవృక్ష మొఁడు పెకలించి నిఖిలపత్రములు రాలఁజేసి మహాజ
స్సన సంక్రద్ధుండై వై, చెను రామునిమీఁద; నతఁడు గ్ శీఘ్రమ దానిన్. ౨౦
- క. శతథాభిన్నాంగం బై, టీతిఁ బడఁగాఁ జేసె వాఁడు గ్ చెట్టొక్కం డు
ద్ధతి లాగి దాన రాముని, హతుఁడవు కమ్మనుచుఁ గొట్టె గ్ నతఁ డద్దానిన్. ౨౦౪
- క. ఒనరించె నూటుతునుకలు, గను వాఁ డారాముతోడఁ గ్ గలహము బలిమిం
బొనరించుచు వృక్షంబులఁ, గొని వచ్చుచుఁ బోరిపోరి గ్ ఘోరతరముగన్. ౨౧
- సీ. అవియెల్లఁ దునిసి పోవ వనాంతరములకు నరిగి వానిం దెచ్చి గ్ యవియుఁ దునియ
మఱియు మానక పోయి గ్ మ్రాకులఁ దెచ్చుచు నివ్విధి వనమెల్ల గ్ వృక్షహీన
మగునట్లు లొనరించె గ్ నంతఁ బోవక కపి బలదేవుఁడు సీర్వ్య గ్ కలిగి యశ్శ
వర్షంబు గురియించె గ్ బలభద్రుఁ డద్దాని ముసలాయుధమ్మును గ్ బూని లీల
- తే. మెయి నివారించె; నవ్వలఁగ్ మేటికపియుఁ, దాళసంకాశము లగునుఁద్దామబాహు
పులను ముట్టిగ నమరించి గ్ బలునిజేరి, పొడిచె నవ్వానిచేఁ గ్రుధఁ గ్ బూని యంత
- చ. యదుతిలకుండు నాహలము గ్ నమ్మసలంబును గ్రిందవైచి దు
ర్మదుఁ గపి బాహుయుగ్గమున గ్ మర్దనశక్తి చెలంగఁ బట్టుకొం
చుదిత మహాగ్రహంబున మహాద్యమ మొప్పుఁగ జత్రదేశమం
దదిమెను దాన వాఁడు ధర గ్ నప్పుడె కూలెను నల్లఁ గ్రమ్ముచున్. ౨౧ 1088
- క. ధరణీధర మత్తఱి దరు, నరములతో జలములున్న గ్ భాగంబులతోఁ
బరికంపించెను గాలి వి, సరినఁ జలయందు నొకఁగఁచాడ్పున నధిపా!. ౨౬ 1039
- చ. సురలును సిద్ధమాసులునుఁ గ్ బొక్కపువేడ్క వియత్తునుండి 'యీ
శ్వర! జయ' 'యంచు భద్రకరవందన సుతతి' యంచు 'మేలుమే
ల్పరహరణా' యటంచు బహుభంగులఁ బల్కుచుఁ బుష్పనర్మముఁ
గుఱిసిరి; రాముఁ డాద్వివిదుఁ గ్ గూలిచె నీవిధి సత్త్వసంపదన్. ౨౭౪ 1090

తే. జగములకు నెల్లఁ బీడలఁ శ జాలఁగూర్పు, కపిని నుగ్గాడి ప్రజలు నికామమెలమిఁ
దన్ను వినుతింపఁ జేరెనుఁద్వారకాపురమునుగాంతలు మనసులఁ బ్రమదమంద.

అ టు వ దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట. —

చ. బలుని చరిత్ర మీఁపగిదిఁ శ బల్కి శుకుం డనునిట్లు ధార్తరా
ష్ట్రులు గలరేకదా! సిరులశోభిలు వారలయందు జ్యేష్ఠుండై
వెలసె సుయోధనుం డతఁడు శ భీరువులందును రత్నమాసుతకా
లలితగుణాన్వితం గనియె శ లక్ష్మణ యందురు తత్కుమారికన్. ౪ 1092

క. జాంబవతీ తనయుండగు, సాంబుండు స్వయంవరమునఁ శ జక్కనలరు నా
బింబోష్ఠి బలిమిఁగైకొనియెం బల్వరు రాజులుండ శ నెంతో మగటిమిన్. ౧

ఉ. కౌరవు లెంతో క్రుద్ధులయి శ గర్వముమీఁఁగ నర్భకుండు పీఠ
డార! యకామయా సుదతి శ నస్తదుదారమహత్త్వ మెన్న కే
పౌరుషమూని బల్కిఁగొనెఁ శ బట్టి చెఱక వెననుంపుఁ డీతనికా
గారవమే యెఱుంగని వికారపువర్తను మత్తు నిత్తఱిన్. ౨ 1094

ఆ. ఏమిచేయఁ గలరు శ వృష్ణులెల్లను గూడి, విక్రమంబువేర్చి శ విమతనృపుల
నడఁచి సేకరించి శ యభివృద్ధిఁగావించి, మన మొసంగినట్టి శ మహిని వీరు. ౨౪.

తే. అనుభవించుచు నున్నవా శ రంతెకాదె?
ధరణి నాయకు లగుదురా శ దర్పమొప్పు;
నని యొనర్పఁ గలారె; పురత్తు నిటు లేచి
మనము బంధించియుంచితి శ మనియెఱింగి. 3 1096

క. ఆయాదపు లిచ్చటికికా, వే యరుదేరంగ దర్పవృత్తి నుడిపి మ
ష్టియెడఁ గాపాడుండని, పాయక ప్రార్థించునట్లు శ బవరం బందున్. 3౪ 1097

సీ. మనవిక్రమంబును శ గనఁబలుతము వార లంతఁ బ్రాణాయామ శ మాదియైన
యోగమార్గముల నెంతో యత్న మునుజేసి యడఁఁగఁబడు నవయవము లట్లు
విక్రమశూన్యులై శ వెఱఁగండి పోదురుగాక! యంచును శల్యకర్ణులు మఱి
భూరిశ్రవుండును శ నారీతిగాయజ్ఞ కేతుదుర్యోధనుల్ శ కెరలి సాంబు

ఆ. వృద్ధు లనుమతింప శ వెనఁగట్టి వేయంగ, బూని రిట్లు గట్టి శ భూపతనయు
లెల్ల వెంటనంకి శ యేతేఱఁగని మహా, రథుండు సాంబుఁ డపు డరారు లడల.

చ. మనమున సమ్మదం బొలయుఁమాడ్కి జయంబు నొసంగు కార్ముకం
బును గ్రహించి యొక్కరుండె శ పూనిక సింహమువోలె నిల్చె; నా
తనివెనఁ గట్టివేయఁగ నితాంతము కోరుచు నెందుఁబోయె. ౬౦

- క నిలువు మంచదల్చును శ గార్దుకథారులలోన మేటులై. ౬౪ 1099
- చ. పాలిచెడు యోధు లర్కసుతు శ మున్నిడుకొంచును జెంతకేగి తూ
పుల జడివానయట్లు హరిపుత్రునిపైఁ గురియించి; రాతఁడు
బెలుచన వారిచేత నపవద్ధుఁడునయ్య నచింత్యుడైన యా
జలరుహనేత్రపుత్రుడయి శ శౌర్యధనుండయి యొప్పియుండుటన్. ౭౪ 1100
- తే. అల్పమృగసంతతులచేత శ నావరింపఁ
బడిన పంచాననం బట్లు శ వారిశౌర్య
మోర్వఁ డయ్యె నించుకయే; మహాగ్రమూర్తి
యగుచు భూరిశరాసనం శ బంది యపుడు. ౮ 1101
- క. ఎక్కిడి కర్ణప్రముఖుల, నక్కొరవవీరవరుల శ నాద్వరంగని యం
దొక్కొక్కరి పట్టరముల, నొక్కగతిఁ గాఁడనేసి శ యురుశక్తితగన్. ౯
- నీ. నాలుగుతూపుల శ లీలగా వారల ఘోటకంబులనేసి శ క్రూరబాణ
మున సారథులనొంచి శ ఘనశరంబున రథికులనువేర్వేలుగాఁ శ గుడియనై చెఱి
గర్జాదులగు రథిశక్రప్రవరులు సాంబుఁ డొనరించినట్టి యాశయురుతరకృతిఁ
గొనియాడి; రంతటఁ శ గోపంబు దీపింప వారిలో నల్పురు శ వానివాహ
- తే. నముల నాల్గింటినిం గూల్చిరి మఱియొకఁడు
కూలఁగానేసె సారథిఁ శ జాలవేగ
- ముగ మఱొక్కఁడు కోదండమును విలుగఁగఁ
జేసె; నీరితి విరథునిజేసి వారు. ౧౧౪ 1103
- క. ఆతనిఁ దమకన్నియనుం, జేతో మోదంబుమీఱఁ శ జేకొని జయవి
ఖ్యాతిం బ్రకటించుచు బురి, కాతతవాద్యస్వనంబు శ లలరఁ జని రొగిన్. ౧౨
- చ. సురముని నారదుండు యదుశూరులఁ గానఁగనేగి హస్తీపూ
ర్వరమున సాగినట్టి యలశవార్తను దెల్పుఁగ యాదపుల్ మహా
త్తరుడుదగ్గులై నృపహతంసుఁ డనం జను నుగ్రసేనుఁడుం
బురికొలుపంగఁ గౌరవుల శ ప్రొలికి నెత్తిచనంగఁ గోరుచున్. ౧౩ 1105
- మ. జతనంబుల్ కడుఁ బూన్కిజేయ మది నాశచందంబుఁ జింతించుచు
శతపత్రేక్షణపూర్వజుండు హలి యాజన్యంబు మాన్పింపఁగా
మత్తి నూహించి యదుప్రవీరకుల సన్తానంబునం గాంచి యా
జతనంబున్ నిలుపంగఁజాలినవిధిన్ శ శౌతంబుఁ గల్గించుచున్. ౧౩౪ 1106
- క. కురుయదుకులజనితుల కి, త్తరుణంబున సంగరంబు శ తగదని దానన్
బరమూర్తి గల్లునని బీ,కరకలిమలనాశకుండు శ గావునఁ దెల్పెన్. ౧౪ 1107

* “నేచ్చత్కురూణాం వృష్టిసాం కలిం కలిమలాచహా” అని మూలము.

- చ. దినపతిభంగి బ్రజ్వరిలు శ దివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి
ప్రనికరవంశవృద్ధతతి శ రంజిలుచుం దనచుట్టునుండఁ బో
యెను గ్రహయుక్తపండుక్రియ శ నెంతయు నొప్పుచు హస్తినాఖ్యప
త్తనమున; కిట్లు రాముడు మఱతంగజపత్తనసీమఁ జేరి తాన్. ౧౫ 1108
- క. వెలుపలఁదగు నుపవనమున, నిలిచెన్; ధృతరాష్ట్రకడు శ నిజభావం బి
మ్ములఁ దెల్ప నుద్ధవుని శీతలమానసుఁ బంపె; జనె నతండును బ్రీతిన్. ౧౬
- చ. చని యట నాంబికేయునకు శ శంతనసూనున కల్లె శస్త్ర వి
ద్యను గ్రహించువారలను శ దానె గురుం డనుఖ్యాతినొంది యొ
ప్పినయల్ద్రోణనామునకు శ భీమబలుండయి బాష్ణికాహ్వయం
బునఁదగు వీరవర్షునకు శ మ్రొక్కి యథార్హముగా సుసౌధనున్. ౧౭ 1110
- ఆ. గారవించి మ్రొక్కి శ శ్రీరాముఁ డేతెంచి
యుపవనంబునందు శ నున్న వార్తఁ
దెలిపె; వారు రాముఁ శ డలఘుగుణాధ్యుండు
సుహృదయుండు వచ్చె శ శుభము లెసఁగ. ౧౮ 1111
- చ. అని తలపోయుచుం జని మఱహార్తపదార్థము లెల్లఁగొంచు రా
ముని కడఁజేరి భక్తిమెయిఁ శ బూజలఁ దన్నిరి; శాస్త్రరీతి గో
వు నొసఁగి యర్హమిచ్చి రటఁబోయిన వారలలోన రోహిణి.
తనయుమహాత్మ్యముం దెలిసి శ ధన్యులు గాఁదగువార లాదృతిన్. ౧౯ 1112
- చ. శిరములు తత్పదాబ్జములఁ శ జేరఁగ వందన మాచరించి; రా
మురరిపుసోదరుండు తమిఁపొంగఁగ బంధువు లెల్ల భద్రముల్
పొరిఁబొరిఁ గాంచువారె రుజఁబూనరుగా యని ప్రశ్న చేసి యా
దరమున వార లుత్తరము శ తత్పరతం దెలుపంగ నెమ్మదిన్. ౨౦ 1113
- తే. సంతసించుచువారు ప్రశ్నము నొనర్ప
బంధుకుశలంబుఁ జెప్పె; నిఘ్నగిది గొంత
కాలముం బుచ్చి రాముండు శ గౌరవంబు
వెలయుమాటలఁ దెల్పె వాఁరలకు నిట్లు. ౨౧ 1114
- మ. నరనాథోత్తముఁ డుగ్రనేనుఁ డిపు డీనామాటగా మీకు ని
క్కరణిఁ దెల్పెడుఁ దాఁ బ్రభుండగుట వ్యక్తం బింతయుం గాక శాం
తరతిం బొల్పెడుబుద్ధు లొప్పు విని యాతీరోష్ణఁగాఁ జేయుఁడి
త్వరఁ బూనుం డిది జాగుచేయఁదగ దెబ్బంగిఁ విచారించినన్. ౨౨ 1115
- .. వెక్కండుగూడి క్షత్రియుఁ, డక్కజముగఁ జేయఁదగినయల ధర్మముం
జక్క నొనర్చిన సాంబుని, నొక్కని ధర్మేతరముగ శ నొప్పుపథమునన్. ౨౩

సీ. ఓడించి బంధించుటొప్పునే దానిని బంధుజనై కృంబు పరమ మనుచు
భావించి యొచ్చిత శి వచ్చిత మిక్కిలి తెలుసుంగ నంచని శ హలధరుండు
స్వబలపిరోదగ్ర శ శౌర్యంబులకుఁ దగినట్లుగ శక్తి కర్తవ్యమగునట్లు
పలుకఁగా విని శౌర్యపులు చాలఁ గుపితులై పలికిరి; ట్టారార! శ కలదె యిట్టి

తే. దెందునేని విచిత్ర మిట్టిదియుఁ గలదె

దాట రానట్టి కాలగతంబుచేత

విత లిట్టివి గల్గెడు శ వేయునేల?

తలఁచినం జిత్రమయ్యెడుఁ శ బలుకు లివ్వి. ౨౩౪

1117

ఉ. చారుకిరీటసేవితము శ సాధుతరంబగు నుత్తమాంగముం

గోరుచు నున్న వెక్కుటకుఁ శ గొంకక పాదుక లద్దిరే! యదూ

ద్ధారున కల్లనాడు పుథఁ శ దా రెటులో మనవార లిచ్చిపెం

పారఁగఁ బెండ్లి నేసిరి; తోదాదిగఁ జుట్టములై యథేచ్ఛమున్. ౨౪౪

1118

క. మనతోడ భుజించుచు నా, సనశయ్యలఁ బొత్తుకలిసి శ ట్టాపతు లట్లే
మన మిచ్చినరాజ్యముఁ గైకొని తుల్యతఁగాంచి రిదియొకోహేతు వనన్. ౨౪౫

సీ. చామరవ్యజనముల్ శ శంఖముల్ శ్వేతాతపత్రముల్ ముకుటముల్ శ భవ్యములగు
నాసనంబులును శశయ్యలు స్వేచ్ఛమీఱఁగాఁ గైకొనిమనయు పేక్షనుముదమున
ననుభవించుదు వీరు; శ యదువుల కింక రాజచిహ్నముల్ చాలు నిశ్చినమన కవి
ప్రతికూలములై యయ్యెఁ శ బాముల కమృతంబుఁ బోసినరీతి; విభూతు లివ్వి

ఆ. మనయనుగ్రహమునఁ శ గనిన యాదపు లిప్తు, ప్రీతివర్జితలయ్యాయామనలశే
యాజ్ఞఁ దప్పకుండ శ నాచరింపుఁ డటంచు, శౌసనంబుచేయఁ శ జాలినారు. ౨౪౬

క. ఇదియేమి చిత్రమోతలఁ, పఁ దరం బెవ్విధిని గాదు శ పద్మదళాక్షి
సుదతిని లక్ష్యఁ గైకొను, మిదె యని భీష్టుండు, ద్రోణుఁ శ డింద్రసుతుండున్.

చ. కురుకులజల్ మతెవ్వరునుగోరి యొసంగని కన్నెమిన్నఁ; గే
సరి తొలుతం గ్రసించినది శ శౌర్యధనం బని యెన్నఁజాల కా
యరణము సంగ్రహించునటు శ లుద్ధతి సాంబుండు కైకొనెక; సురే
శ్వరుండును దాను గైకొనఁగ శ జాలు రవంతయు భీతినొందకే. ౨౪౭ 1122

చ. అనియిటు జన్మబంధువుల శ దౌబలిమిక్ సిరిపెంపునన్ మదం
బనిశము హెచ్చు గన్నెఱుంగనట్టి యసభ్యులుగాన వారు రా
ముని ననరానిమాటలను శ బూజ్యుఁ డటంచుఁ దలంప కెంతయున్
మనమున నాగ్రహం బొలయుమాడ్కిని బల్కి పురంబుఁజేరఁగన్. ౨౪౮ 1123

ము. కురువంశోద్భవు లిట్లు పల్కి చనఁ దత్తోణిశదౌశ్శీల్యమున్
గరువంబున్ స్మృతిగోచరం బగునటుల్ శ గావించు తుచ్ఛోక్తులన్

సరిగాఁ దా విని శ్రోధవేగమునఁ గృష్ణజ్యేష్ఠుఁ డింతే గనం
దర మెబ్బంగిని గాక పల్కలును వింతలదెల్పు నవ్వాప్పుగన్. 30 1124

* లే. వెక్కు తెఱఁగుల గరువంబు పేర్చి నొప్పు
తులువ లింతయు శాంతిని య గలుగవలయు
నని తలంపరు పశువులకును లగుడము
వలెనె దండంబు తగినదా య వారల కిల. 30 1125

శా. ఔరా! యాదవులప్పు క్రుద్ధులయి యుద్ధారంభయత్నంబులకే
శూరత్వంబునఁ జేయఁ గ్రుద్ధుడయి కృష్ణుం డుండఁగా మెల్లఁగా
నావారిం గతకోపతక మెలఁగఁగా యత్నంబు నే జేసి యే
వీరికే శాంతిలఁ జేయఁగా నిచటికికే యేవచ్చితికే బూన్కిమై. 31 1126

ఉ. వీరలు మందబుద్ధు లవివేకులు కావున సంగరంబునం
గోరికమీఱ వ ర్తిలుచుఁ య గొం కొకయింతయులేక యున్న వా
రారయలేరు యోగ్యతల య నట్లగుటకే దగవుని శాంతి చే
కూరుప వచ్చినట్టి ననుఁ య గుండఁగఁజేసి రహంకృతిం గడున్. 32 1127

చ. తమదగు సత్త్వముం దెలియఁ య దా రసమర్థులె యకాట గర్వయు
క్తములగు కూతలం బలుకఁగఁడగి; రింద్రముఖుల్ దిశాపతుల్
క్షమఁడగు నుగ్రసేనుఁ డిడుశాసనమున్ దలఁదాల్చి యట్టివం
దమునఁ జరించువారొ యలభన్యుఁడు కాడట భూవిభుం డవా!. 33 1128

సీ. వృష్టిభోజాంధ కాశీశ్వరుండగు నుగ్రసేనునే దెగడిరేమానసమున
సుంతయుఁ గొంకకసురనాథుని సుధర్మ మెవఁ డాక్రమించి గ్రహించెనొ మఱి
యమరభూరుహమగు య నాపారిజాతంబు బలిమిమై దెచ్చి యోవ్వాడు స్వేచ్ఛ
ననుభవించుచుఁ బ్రీతిపొందుచు నున్నాడొ యలమదనుజుడొహద్వాక్షుడధిప

ఆ. సింహపీఠ మెక్కఁ య జెల్లఁడుగా సర్వ, జగదధీశ్వరియయితగిన లక్ష్మీ
తానె యూడిగములఁదత్పదాంబుజముల, దస్పచుండునో సతంబుప్రీతి. 34

క. అలశ్రీనాథుండు భూమిప, తులవగు చిహ్నములఁ దాల్చితోఁపఁ దగఁడొకొ
జలజాక్షు పాదకమలంబుల రజమును భక్తిరసముపొంగుచునుండక. 35

లే. తీర్థములనెల్ల సేవించి య సార్థజన్తు
లైన యోగులకున్ దీర్ఘమైన దాని
దిక్పతులు మాళులందు సంతృప్తిమీఱఁ
దాల్చుచుందురుగద మేము య ధన్యుల మని. 36 1131

* “నానంనానామదోన్నతాః శాంతిం సేచ్ఛంత్యసాధవః, లేహంహి ప్రకమోదండా పశు
శాంలగుడోయథా” అ. 30. అని మూలము.

సీ. జగదీశుడైన యాశక్రి యంశాంశభూతుల మగు నేనును ఓ జలజసూతి
భార్గవీదేవియుఁ ఓ బరమాదరంబున నద్దానినే దాల్చుమాదలను
నట్టివాడైన సుర్యాధిపుండెక్కడ? నరపాలయోగ్యాసనం బడేడ?
దానికి మాహరి ఓ తగడఁట! యిస్సిరో; కౌరవుల దయఁచుచి ఓ త్కృష్ణమునఁ

తే. నొక్కఖండం బొసంగినఁ ఓ జక్కదాని
వృష్ణు లాదృతిఁ గుడుచుచు ఓ నృపులనఁ దగి
యున్న వారఁట మేమెల్ల ఓ నెన్నఁ బావ
లమఁట కౌరవులనఁగ శీర్షములె యంట. 3౮

1132

క. సురద్రావి యొడలు తెలియక, శిర సొక్కెడ నిలువకుంటఁ ఓ జేరి వదరు కా
వరము గలవారిపోలిక, సిరిచే మత్తిల్లి యొడలె ఓ స్థిర మనునూహల్. 3౮౪

క. పలుగాకులైన వీరలు, పలికిన యాచరుషవాక్యపటలముల దు
ష్టులనేఁచఁ జాలున త్వము, గలవాఁ డెవ్వండు పైచుఁ ఓ గాని మృనుచున్. 3౯

చ. అనియిటు పల్కుచున్ మనమునందు నమర్చుము రేఁగ నిప్పుడే
జనవతులందుఁ గౌరవుల ఓ సంజ్ఞయె లేనటు లేనొనర్తునం
చును ద్వారఁబూని దీప్తులను ఓ శోభిలు నావాలమున్ గ్రహించి లో
కనిచయమున్ దహించునటు ఓ క్రన్నన నిల్చెను బూన్మిమీఱగన్. ౪౦ 1135

చ. బలమునసాటిలేని హలి ఓ వారణశుత్తన మింక గంగలోఁ
గలిపెద నంచుఁ గ్రోధమున ఓ గాఢతరంబుగ నొప్పి భీమమా
హలమును వే కదల్చుచు దశద గ్రము దక్షిణభాగమందు ని
మ్ములఁదగు సాలమూలమునఁ ఓ బూనికఁ గ్రుచ్చి వెకల్వెఁ జెచ్చెఱన్. ౪౧ 1136

చ. సురనదిలోపలం బడఁగఁ ఓ జోద్యము గల్గఁగలాగె; నంత నా
పురవర మిట్టు లీడ్చుచుఁ బ్రభుత్వము గానఁబడంగఁజేయ శ్రీ
హరివరసోదరుం డొగిఁ బ్రయత్నము చేయుచు నుండఁ దెప్ప యె
క్కరణిని దాటుమాఱగునొ ఓ గాలికి నట్టులె పత్తనంబునున్. ౪౨ 1137

శా. గంగాశై వలివీవతంసమున ముగ్ధం బోవుచున్నట్టు మ్రొ
గ్గంగాఁ గాంచి కుదూ త్తముల్ భయమునం ఓ గంపించుచున్ బృథ్వి నిం
కం గొన్నాళ్లు మనం దలంచుచును నొక్కం పీతఁడే ది క్కటం
చుం గాంతాయుతి రామునే శరణ మొఁచుం జేరి ప్రార్థించుచున్. ౪౩ 1138

ఉ. అంతట సాంబుతోడ జనులందఱు లక్షణతోడఁ దోడకొం
చింతనరాని చింతఁగని ఓ యేగి కరంబులు మోడ్చి యొప్పఘా!
యింతటి నీప్రభావముల ఓ నేమెఱుంగం దగువార మాదు మే
చింతల బాప నర్హుడవు ఓ చిత్రచరిత్రుడ వెన్నిచూచిన్. ౪౩ 1139

క. ఓరామ! రామ! యఖిలా, ధారుండవు గాదె మూర్ఖతల్లజలము మే

- మారయ దుర్బుద్ధులము సుమీ రామా! యట్లుగాన శ్రీ మే మిట నీకున్. ౪౩౪
- క. ఒనరించితి మపకారంబును దాని క్షమింపవలయు శ్రీ ముజ్జగములకున్
జనవతివి నీవె సర్గంబును బాలనమున్ లయంబు శ్రీ భువనంబులకున్. ౪౪ 1141
- క. కలిగింప నీవె హేతువు, జలజాతౌ! యాశ్రయింపఁ శ్రీ జాలినయది యెం
దులలేదు నీకు; లోకంబుల కీశ్వరుఁ డవుగ నీవె శ్రీ పాలుతువు దేవా!. ౪౪౪
- నీ. క్రీడింప మదిని సక్తింగొను నీకు లోకములెల్లఁ గ్రీడనకములు గాఁగ
మతిమంతులేకదా శ్రీ నుతియింతు రోయనంతా! నీవె భూలోక శ్రీ మూనువేడ్క
వేయిశిరంబులలో యథార్థంబుగ నొక్కశిరంబున శ్రీ నునిచి యున్న
వాడవు, ప్రళయంబు శ్రీ వారక చేకూర జగముల నన్నింటి శ్రీ జక్కలోనఁ
తే. జేర్చుకొని యొక్కరుడవె, శేషించి స్వేచ్ఛఁ
బవ్వలెందువు; క్షీతిని గావంగనిరతి
నూని సత్త్వగుణంబును శ్రీ బూనినట్టి
నీదయిన కోప మది శిక్షకే దలిర్చు. ౪౬ 1143
- క. కాదది ద్వేషమువలనం, గాదది మత్సరమువలన శ్రీ ఖలశిక్షణ మా
మోదంబునఁ జేయంగా, శ్రీ దయితా! కోప మద్ది శ్రీ చెలఁగుంజువ్వి!. ౪౬౪
- ప. సర్వభూతాత్మవు. సర్వశక్తిధరుడ వవ్యయుండవు. విశ్వకర్తవు. ఇట్టి నీకు నమస్క
రింతుము. మే మందఱము నీశరణుఁ జొచ్చితిమి. అని పలుకుచుఁ బ్రవన్నులై
వడంకుచు దిటవుచెదర శరణుఁజొచ్చి రామునిచిత్తంబు సుప్రసన్నముగా నొన
రింప నాతండు భయంపడకుండని యభయదానముచేసిన దుర్యోధనుండు
కూతునకుఁ బ్రితితోఁ బారిబర్హంబుగా నటువదివత్సరముల యీడుగల
*యేనుఁగుల ద్వాదశసహస్రంబులను, బదివేలతురంగంబులను, షట్సహస్ర
సంఖ్యంధనరి కనకమయంబులయి భాస్కరవర్చస్సుగలిగివరథంబులను, సువర్ణ
పతకాంచితగ్రీవలైవదాసికలసుసహస్రసంఖ్య నొసంగి గారవించె. భగవంతుడై
సాత్వతశ్రేష్ఠుఁ డగుబలరాముండు వాని నన్నింటిని బరిగ్రహించి కొడుకుం
గోడలిం దోడుకొని సుహృదు లభినందింపఁ బ్రయాణంబుసాగించె. అంతనాహుల
ధరుండు స్వపురంబుఁ బ్రవేశించి యనురక్తచిత్తులగుబంధువులగుగాడి పేరోలగం
బునఁ గౌరవులయెడఁ దాఁ జేసినకృత్యంబును సమగ్రంబుగా నెఱింగించె. పరి
క్షిప్తహీపాలా! నేటికి మీపురవర మియ్యది బలదేవపరాక్రమం బిట్టిదని తెలు
పుచు దక్షిణభాగంబు గంగానది దిక్కుగాఁబొడవయి యుండుట కవంబడు
చున్నదని తెలిపి మఱియు ని ట్లనియె. ౪౮ 1145

* “దక్షా ద్వాదశసహస్ర మయంతాని తురంగమాన్” అని యాంధ్ర వి. “దక్షాః చ ద్వాదశ
యంతా న్యయంతాని తురంగమాన్” అని నాగరవి.

అ టు వ ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణమహిమము నెఱుంగ నారదుఁ డరుదెంచుట.

- చ. నరకుని సంహరించి లలనామణులన్ సురవైరి బల్కి బూ
ర్వరమున నుంచి యుంట విని శ వారలనుం బదియాటువేల నొ
క్కరుండె సోజనేత్రుఁడు తగ్గ వరియించె నటన్న వార్త నా
దరమున నాలకించి యది శ దాఁ గనఁగోరెను నారదుం డెవన్. ౧ 1146
- మ. తనలో నొర! పదాటువేల వరసద్వస్థానరత్నంబులన్
వనితారత్నము లుండఁ గృష్ణుఁడొకఁడే శ వారిన్ సమారాధ్యసం
హననం బూనియె యొక్క వేళ నె వివాహంబయ్యె వేర్వేలుగా
నన నెంతో మదిదోచెఁ జిత్రముగ నే శ నచ్చొటి కేగం దగ్గున్. ౨ 1147
- మ. అనియూహించి హరిం బరాత్తుఁ గనఁగా శ యత్నంబుగావించి తొ
జనియెన్ ద్వారక; కప్పరంబు స్ఫుటపుష్పస్ఫారతం బొల్పువా
వన దివ్యోపహంబులన్ గృహములన్ శ భాసిల్లుపూదోటలన్
మనమెంతో సుఖమందనుండెడు గరుత్మత్సంఘముల్ వేడుకన్. ౩ 1148
- చ. కలరవముల్ చెలంగఁ దమకమ్రసువాక్కుల నాలకించువా
రలు ప్రమదంబు నొందఁగ నిరంతర మొయ్యనఁ జేయుచుండె; ని
మ్ముల వికసించి నీలరుచి శ బొల్చుచు నెఱ్ఱనికాంతి మించుచున్
గలువలు మించుచుండె సితకాంతిని గొన్నియుఁ జూడఁ జక్కఁగన్. 3 1149
- చ. అలరుచునుండె నుత్పలము శ లంబుజముల్ నిబిడంబుగా సర
స్సులఁ గనుపట్టుచుండె; నటఁ శ జొక్కపు వేడుక సందడింప హం
సలు మఱి సారసంబులును శ జక్రముఖంబులు సంతతం బొగిన్
బలుకుచు హాయిగూర్చుచును శ బర్చుచునుండెఁ దదంతరంబులన్. ౪ 1150
- సీ. స్నాటిక రాజత శ ప్రాసాదములు నవనియతమ్ము లట నింద్రఃసీలత క్త
హాటకమయము లట్లన్యరత్నాళి వినిర్మితములునయి శ నెగడు నుపక
రణములు వింతగా శ రాజిల్లుచుండెను; దీర్ఘవయట్లు విస్తృతినిమించి
యలరు రథ్యాపథంబులు, చత్వరమ్ములు నంగడుల్ శాలలునట్లె నభలు
- తే. కనఁదగినయట్లుగా విభక్తంబు లగుచు
నుండె దేవాలయమ్ములు శ మెండుగరుచి
రాకృతుల మించుచుండె; మార్గంగణముల
వీధులందు ద్వారములందు శ వేడ్కమిగుల. ౫ 1151
- క. పరిమళజలములు చల్లియు, సురుచిరముగ మృగ్గులిడియు శ సొంపుగఁ జూడం
దిరముగ నుండఁగఁ జేయుటఁ, గర మరుదుగఁ బట్టణమది శ కనఁదగి యుండెన్

క. మరుదుచ్చలిత పతాకో, త్కరముల ధ్వజరాజిఁ బద్ధశకాంతాతప మె
వ్వరికిని సోకకయుండ నొనరింపఁబడి యుండెఁ బత్తనంబును నందున్. ౬ 1153

మ. పరమేశుండు వసింప సౌధము కడున్ శ భాసిల్లునద్వస్తువుల్
పరిపూర్ణంబులుగాఁగ నుంపఁబడి దిశ్కృతస్థుతిం గాంచు న
ట్లరుదై యొప్పుగఁగ గట్టఁగాఁబడియె నం శ దత్యంతసంతోష మే
ఁ పరుసన్ హెచ్చుచునుండు దానిఁ గనఁగా శ వాంఛించు నవ్వారికిన్. ౬౫ 1154

చ. హరి నలరింపఁ ద్వష్టయను శ నయ్యమరేంద్రునిశిల్పి పాండితీ
గరిమను శిల్పమందు మును శ గాంచినదానిని జూపఁగోరి మం
దిరమునుదానిఁగట్టె; నట శ నీరజనేత్రునిపత్నులుండ సుం
దరదశపట్నహస్త సదనంబులు సొంపుగ నుండె మానియున్. ౭౫ 1155

తే. అట్టి యంతఃపురమునందుఁ హరికళత్ర, మలరు భవనోత్తమముఁ జేరఁగరిగె; నద్దీ
విపులతమము నతిస్వచ్ఛవిద్రుమ విర, చితమహా స్తంభ గణమునఁ శ జిత్రతరము.

క. వానికి నాశ్రయములుగా, జానగు వైదూర్యఫలక శ సంతతి వెలయుం
గా నింద్రనీల జాలక, మానిత కుడ్యములఁ జాల శ మందిర మొప్పున్. ౯ 1157

ఉ. భూమిక యింద్రనీలమణి శ పూగముతో నలరారుచుండు సు
త్రాముని శిల్పి త్వష్ట తనభర్తము దీర్ఘగ మేలుకట్లు ము
క్తామణిదామముల్ తుదలఁ శ దద్దయు వ్రేలుచునుండఁ గూర్చి దాం
తామలశయ్యలాసనము శ లర్హమణీఖచితంబులై తగన్. ౧౦ 1158

చ. ఓనరిచె నంధుఁ గంతముల శ నొప్పుచెలంగఁగ మేలిహాటకం
బున నొనరించు నప్పతకపుంజము దాల్చి యమూల్యవస్త్రముల్
మనమునఁ గల్గువేడ్కలను శ మంజులరీతిని దెల్పుదాల్చి రం
భను బరిహాసమున్ సలుపు శ భవ్యతమాంగముగల్గు దాసికల్. ౧౦౫ 1159

చ. వెలయుచునుండి రందుఁ గడు శ వింతగఁ గంచుకముల్ ధరించి పా
గలు జతనంబుగాఁ దలలఁ శ గ్రాలఁగ మేలగురత్నకుండలం
బులు శ్రుతులందు నొప్పుగ నమూల్యమనోహర వస్త్రముల్ ధరిం
చి లలితవిభ్రమంబులను శ జెల్వగుచుండిరి పూరుషుల్ కనన్. ౧౧ 1160

సీ. మణిదీపముల చాలు శ గణుతింపఁగారాని యంభకారము మాయు శ నట్లొనర్ప
వలభులయందు నెఱిమిభులు, సర్వైడునట్టి యగురుధూపముల శ వైన పొగలు
జాలవారమునుండి శ చాలుగా వెడలంగ ఘనములంచును బుద్ధులను దలంచి
శోరిక గట్టిగాఁ శ గూయుచు నేర్తన మొనరించునుండ సదనవర మది.

తే. యెంతయును జూడఁజూడంగ ॥ వింతగొలుపు
చుండె; నందొక్క సుదతి మహాత్తమగుణ
రుక్మిణి యనంగ విఖ్యాత ॥ రూప సుగుణ
వేషవయసులఁ దుల్యయై ॥ వెలసి పతికి. ౧౨౪

1161

క. తనవంటి సుగుణముఖములఁ, దనరారెడు వేలకొలది ॥ దానిక లెపుడు
దను గొల్వనుండె నానతి, వనజాక్షుని సాత్వతపతి ॥ భక్తిభరమునన్. ౧౩

క. కనకమయ దండమున నొప్పిన చామర మట్టెగొనుచుఁ ॥ బ్రియ మలరారం
గను మెల్లగ వీచుచు నుండెను నారదుఁ డావిధము గనెం దమిపొంగన్. ౧౩

చ. మునిపతిరాకఁ గాంచి వెను ॥ బూరుషవర్యుడు పద్మజైకల
క్షిని జేలువొందుచుండు హరి ॥ శ్రీపతి రుక్మిణిశయ్యనుండి లే
చి నియతి ధార్మికావళులశ్రేష్ఠుడు గావున మానిషద్యుగం
బును సకరిటమస్తకముఁ ॥ జొందుగ సోకఁగ మ్రొక్కిభక్తిమై. ౧౪

1164

చ. కరములు మోడ్చి నారదుని ॥ గ్రన్నన స్వాసనవర్యమందు నా
దరమునఁ గూరుచుండెడు విధంబున మన్ననమీఱఁజేసి మా
నిరమణరాజికిఁ దలఁప ॥ నిక్కపుదేశికవర్యుడయ్యు స
త్పురుషులకెల్ల నాభుండయి ॥ పొల్పియు నమ్మని పాదయుగ్మమున్. ౧౪౫

1165

క. పూతజలంబులఁ గడుగుచు, నాతోయములక శిరంబునందుం దాల్చెన్
భూత వ్రాతము లెఱుంగక, శ్రీతరుణీపతికి నాహారకిఁ బావనమై. ౧౪౬

1166

సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుడక ॥ భవ్యతమంబగు గుణనామ మొప్పు నిక్కువముగాఁగ
నద్దానిఁజేయంగ ॥ నవ్వుకాని పాదములను భక్తిఁ గడిగి తలను బవిత్ర
ములని చల్లుకొనియె ॥ మురహరి; తనపాదయుగళంబు గడిగిన ॥ యుదకములె జ
గత్పావనములైన ॥ గంగాదితీర్థము లగుఁగదా యటులయ్యుఁ ॥ దగునని హరి

ఆ. వానిఁ జల్లుకొనుట ॥ బాగుగాదే; మఱి
మునులలోఁ బురాణమునియు నరుని
సఖుఁడు నై చెలంగుచక్రి నారాయణుఁ
డర్పవిధిని బూన్కి ॥ నమరమునిని. ౧౪౭

1167

క. అతిశయభక్తిని బూజిం
చి తగక బీయూషరసమె ॥ సిద్ధమిది యనన్
హితమయి మితమయి తగు వా

క్రతి యలరఁ బ్రభూ! మునీంద్రతల్లజ! మీకున్. ౧౬

1168

క. మే మొనరింపం దగినది, యేమే గలదేని యాజ్ఞ ॥ యిప్పింపుఁ డనం
గా మానివరుండు నారదుఁ, డోమానిసమర్చితా! విభూ! సకలేశా! ౧౬౪
శాం-భాగ—౪౪

- చ. జనసముదాయమందు స్ఫుటసారసలోచన ! మైత్రి నీమదిం
బొసరుట వింతగాదు ఖలభంజము నొంచుట వింతగాదు చ
క్కని నుతిగాంచునీశ్వర ! జగంబులవౌ స్థితిరక్షణంబు లొ
య్యన నొనరింప మేల్గుగుసనట్టులు చేయగ స్వేచ్ఛమీఱగన్. ౧౭ 1170
- చ. ధర నవతారమందు దనుతత్త్వ మెఱుంగుదు మేము కాన దు
ప్పురుషుల జక్కడంచి మతిఁ శ్రీ బూజ్యుల మన్నన లొప్పు గాచు టీ
శ్వర ! తగుకార్యమాను; భగవంతుడవై తగు నీమనోజ్ఞుప
త్సరసిజయుగ్మముం గనితి శ్రీ సాధుజనాళికి ముక్తిదం బదే. ౧౭౫ 1171
- సీ. అపరిమితంబగు శ్రీ నట్టిబోధము గల్గుబ్రహ్మాదులకుఁ గానఁబడక వారి
మనములం జింతించగను దగినదియౌచు సంసారఘనకూప శ్రీ సంఘటితుల
నుద్ధరింపఁగఁ దానె శ్రీ యూతయై యలరుచు నుండుభవత్పాదపుండరీక
యుగ్మంబుఁ గనుగొంటి శ్రీ నోపరమేశ్వరా ! యద్దానిదలఁచుచు శ్రీ ననవరతము
- ఆ. దిరుగుచుందు నట్టిదివ్యపదాబ్జంబు, నందె నాకు స్పృతియు శ్రీ నమరియుండు
నట్లనుగ్రహింపవయ్య సర్వేశ్వరా !, యనుచు వేడె భక్తి శ్రీ యాత్మనిండ. ౧౮
- ఉ. అంతట నారదుండు పరమాత్మునిదై తగుయోగమాయ నొ
క్కింత యెఱుంగఁగోరి మది శ్రీ యెంతయుఁ దొందఱవెట్టుచుండ శ్రీ
కాంతుని యన్యవత్నిదగు శ్రీ కమ్రమహోన్నతహర్ష్యముం గనన్
వితగఁబోయె నందుఁ గడు శ్రీ వేడుకమీఱగఁ గృష్ణుఁ డట్టులే. ౧౯ 1173
- ఉ. ప్రేయసిఁ గూడి యుద్ధవుండు శ్రీ ప్రీతికిఁ బాత్రుండు కానఁ జెంత నో
హా ! యనురీతిఁ బాచికల శ్రీ నొప్పుగ నాడుచునుండఁ గన్పడన్;
గాయజుతండ్రి దేవమునిఁ శ్రీ గాంచి మహత్తరభక్తి లేచి య
ట్లే యెదురేగి తోడుకొని శ్రీ యెంతయు నాదృతిఁ జూపుమాటలన్. ౧౮౫ 1174
- క. మనమూఱడిల్లఁ బల్కుచు, మునివర్యా ! యాననవరమున నిందుం గూ
రినప్రీతిఁ గూరుచుండుమ, యనుచుం గూర్చుండ నంత శ్రీ నర్హ్యదులనున్. ౧౯
- ఆ. పూజచేసి మానిపూజ్యాండు పచ్చుట, మున్ను తెలియనట్టి పోల్కి నెపుడు
వచ్చినార లంచుఁ శ్రీ బరిపరి నడ్డుచు, నపరిపూర్ణలమయి శ్రీ నట్టిమేము. ౨౦ 1176
- క. పరిపూర్ణులైన మీకు నొనరుపందగి యున్న రది యొసరుపఁ దగుదుమే
సురమానినాథ ! యైనను, బరికించి వచింపు మీభగవమునకు శుభముల్. ౨౧
- క. కలుగంజేయుము; నా విని, జలజాతునిఁ గాంచి యట్టై శ్రీ స్వాంతంబున ని
మ్ముల విస్తయంబుఁ దోచినఁ, బలుకక వేటొక్క కాంత శ్రీ భవనముఁ జేరెన్. ౨౨
- ఉ. అందును జిన్నిపిల్లలను శ్రీ నాత్మజులన్ గడుఁ ప్రీతిమీఱ గో
భిండుండు సంతసింపునట్లు శ్రీ వితగఁ బల్కుచు బుజ్జగించుచున్

సుందరమూర్తులార! యిటువలనాడు డటంచును బిల్బుచుండె నా
నందమయాత్మఁ గాంచి మునినాథుఁడు వెటొక యింటి కేగెఁ దాన్. ౨౩1179

చ. మురహరి మజ్జనార్థముగఁ శ బోవఁగ యత్నము చేయుచుండఁగా
నరుదుగఁ గాంచె; వేటొక గృహంబునకుం జనె నారదుండు నా
దురుతరభక్తితో హతహాస్యము ద్రివిధంబుగ నొప్పువాని సుం
దరియును జెంతనుండ విధిదప్పక వెల్పుచు నుండఁగాఁ గనెన్. ౨3౪ 1180

మ. చని వేటొక్కమనోజ్ఞహర్షమున నేచందంబునంబ్రాణిహిం
సను జేకూరని బ్రహ్మయజ్ఞముఖయజ్ఞవ్రాతముం జేయుచుం
డిన శ్రీకృష్ణునిఁ జూచె; వేటొకట నానీరేజనేత్రుండు భో
జన ముర్వీసురరాజికిం బ్రియమునకొ శ సంతృప్తిఁ బెట్టించుచున్. ౨౪ 1181

తే. వారుభక్షింప మిగిలిన శ సారవస్తు
పులను భక్షించుచుండ నిమ్ముల మునీంద్రుఁ
డట్టై పరికించె; వేటొక శ హర్షముండు
సంధ్యవార్పుచుఁ గూర్పున్న శ శౌరిఁ గనియె. ౨౪౪ 1182

నీ. వేటొక్కగృహమున శ వృష్టికులోద్ధారకుఁడు వాగ్యతుండయి శ కోరి బ్రహ్మ
మును లోకశిక్షార్థముగ జపించుచు నుండఁ బరికించె; మఱియొక శ భవనమందు
వాలును బలుకయుఁ శ బట్టి వేడుక ఖడ్గపద్ధతులను జరింపఁగఁ గనుఁగొనె
మఱొకగృహంబున శ మత్తగజంబుల నశ్వవరంబుల శ నరదములను

తే. నెక్కుచుకొ విహరింపఁగఁ శ జక్కఁ జూచె
నొకగృహంబున శయనించుచున్న హరిని
గనియె మఱియొక్కచో వందీజనులు పొగడ
నలరువరమాత్మఁ గృష్ణుని శ నతఁడు గాంచె. ౨౬ 1183

*చ. అనుపమ హర్షముం దొకట శ నార్యులు భక్తులునైన యుద్ధవా
దినిఖిలముం త్రిసత్తములు శ ధీమహిమంబునఁ దన్నుఁగొల్వ మం
తన మొనరించు శ్రీహరిని శ దాఁ గనె నారదుఁ; డొక్కచో నికే
తనమున నొప్పుమితెడు ప్రాదంబున వేశ్యలుప్రీతిఁ గొల్వఁగన్. ౨౬౪ 1184

మ. జలకేళిం దగునాదరంబు వెల్చిబుచ్చంజూచు గోవిందుఁ గ
న్నులు తృప్తింగనఁ గాంచె; వేటొకయెడఁ శ నూత్నోత్సవంబొప్పు వి
శ్రులలో నుత్తములైన వారలకు సొంపులొ గుల్కఁ గై సేసి దూ
డలతో నొప్పెడు గోసహస్రమును వేడ్కొ దానముం జేయుచున్. ౨౭౪

ఉ. వారువచించు ప్రాక్తనపుఁ శ బావనగాథల నాలకించుచుకొ

* “జలక్రీడారతం శ్వాసి వారముఖ్యాబలావృత్తిమ్” అని మూలము.

సారసనేత్రుఁ డుండఁ గనె శ సంయమి; వెండియు నొక్కచోఁ జమ
తొరపుమాటలాడు ప్రియశకాంతను గూడి హసించు శ్రీహరిఁ
సారదమాని గాంచె; సదనంబున వేటొకట యథావిధిన్. ౨౮౪ 1186

క. వలయునని ధర్మముదయములఁ దా లోకులకుఁ దెల్పువూనికతో నా
జలజాక్షుఁ డాచరింపఁగ, నలరెడుమదిఁ గాంచె; నొకగృహంబున హరియున్.

ఆ. అర్థకామముల మహాదృతి సేవించు
చుండఁ జూచె; మఱియు శ నొండుచోటఁ
బ్రకృతికంటె మిగులఁ శ బరుడగు పురుషుని
నొకఁడె కూరుచుండి శ యుద్యమమున. ౨౮౫ 1188

క. ధ్యానించుచుండఁ గాంచెను, మానియు వేటొక్కచోట శ మంచిగురువులఁ
దా నెంతో వేడ్క సేవల, మానసకామముల భోగమండలములచేన్. 3౦

క. సేవించుచుండె; వేటొక,చో విగ్రహమొప్పు జేయుశచుఁ వేటొకటఁ
బావనమతులఁ సంధిని, గావించి ముదంబు నొందఁగఁ జేయఁ గనెన్. 3౦౪

సీ. ఒక్కచో హలధరు శ నుద్యమంబునఁగూడి సాధుజనంబుల శ బాధ లడఁగ
శివము వారికి జక్కఁజేకుర నూహించుచుండఁగాఁ జూచె; వేటొక్కచోట
సుతులకుఁ దగినయుగవతులను, దుహితల కల్లెభర్తలను శాస్త్రానుసరణ
పద్ధతి నుద్వాహ శ పరమోత్సవము లొనరించుచునుండఁగఁ గాంచె; మఱియు

తే. వారిఁ దనయింటనుండి యశ్వారియిండ్ల
కనుపుచుఁ వారియిండ్లనుండిన స్వజనులఁ
వీలువ నంపుచు నీరీతి శ వేడ్క నుత్స
వములఁ గావించుచుండఁ గాంచె ముని యంత. 3౨౪ 1191

క. యోగేశ్వరేశ్వరుం డగు, నాగజరక్షకుని చర్య శ లన్నియుఁ గనఁగా
నేగతి నీయుత్సవములు, సాగినవని యచ్చెరువును శ జనులొందఁ దగెన్. 33

చ. హరియొకచోట నూర్జితము శ లౌ. మఖరాజిని దేవతోత్కరం
బరుదుగఁ దృప్తినొందు నటు శ లర్హవిధానమునఁ యజించుచుఁ
నరులకు నర్హమీయదె యశనందగు బోధ మొనర్పుచుండె; సుం
దరసదనంబునం దొకటఁ శ దామరసాక్షినిగూడి భక్తితోన్. 33౪ 1193

క. బావులు చెఱువులు తోటలు, దేవాలయమతము లిట్టిశీతీరునఁ దగుధ
ర్మావళి పూర్తఖ్యాతము; గావించుచునుండె మర్త్యశాయార్హముగఁ. 3౪

చ. ఉదవసితంబునం దొకట శ నూహచెలంగఁగ నశ్వ మెక్కి వే
యదువరు లెల్లఁ గొల్వ మృగశాయాభరతిం జని పావనాంగతం
బొదలు మృగాళిఁ జంపుచు విభుప్రవరామలధర్మ మిట్టులే

కడ యని తెల్పుచుండె; నొకకమ్రగృహోత్తమమందుఁ బూనికన్. 3౫ 1195

చ. ప్రకృతులు ధర్మతత్పరులొ శ్రద్ధవ్యముగోరిచరించువారొ శో
యకుటిలవృత్తి నుండుదురొ శ్రద్ధముఁగూర్పఁగ స్వేచ్ఛచే గుప్త
త్తికలిత చిత్తురొదురొ శ్రద్ధా ముగూఁ బరికింపనొఁ గదా
యిక నని వారిభావముల శ్రద్ధ నెటుంగఁగఁగోరి తా నటన్. 3౫ 1196

చ. తనతను వేరికేఁ గనువిధంబుననుండక యొప్పు సంచరిం
చు నిఖిలయోగనాయకుని శ్రుతకులాభరణంబుఁ గాంచె; నా
మునివరుఁ డాపరాత్పురుని శ్రుతిరామలయోగమాయ దౌ
ఘనతమశక్తి గాంచి నరకకాయ విడంబన మెంచి నవ్వుచున్. 3౬ 1197

సీ. ఆహృషీకేశుని శ్రద్ధదృష్టతాత్పుని గనిపల్కె యోగేశ్వరినిత! యోగ
పారంగతులకై నఁ శ్రద్ధికింప నెటుంగఁగఁ దరముగానట్టి నీపరమయోగ
మాయావిలాసంబు శ్రద్ధాతపతపతాప పరిచర్యచే నలవడినశక్తి
గనుఁగొంటి సంతయోకాని నీపరమార్థ మిదియని తెలియంగ శ్రద్ధించుకేని

తే. యోగ్యుడనుగాను; నీదగు శ్రద్ధతమయశ
మునను నిండిన యీలోకములను భువన
పావనియెయైన నీలీల శ్రద్ధాదుఁడు దమి
దిరుగుచుండఁగఁ గరుణింపు శ్రద్ధ! యనిన. 3౭ 1198

చ. జనులకు ధర్మముం దెలుపఁజాలిన వాడ సమాచరింప నే
ర్తును; మఱి దానిజేయఁ బరితోషము నొందుదు; బ్రహ్మమాని! దా
నిని గజపంగఁ గోరికడ శ్రద్ధ సమానవదేహ మిద్ది నే
గొనియిటు సంచరితు నిదిగూఢతమార్థమునుమ్ము పుత్రకా! ౪౦ 1199

తే. మోహమొందకు మని తెల్పె; శ్రద్ధ మునియు భగవ
దాజ్ఞఁగొని గృహమేధుల శ్రద్ధములయి
పావనములైన సద్ధర్మపటిల మాచ
రించుచు హర్షవృత్తి జరించుచు దమి. ౪౦ 1200

క. ఒకడయ్య నన్ని తావుల, సకలాత్మం డగుటఁ దాను శ్రద్ధింపఁగఁ దా
నొకకాలమందె గాంచెను, బ్రకటితరానంత వీర్యభాసితుఁ డగుచున్. ౪౧ 1201

క. వెలసెడుశ్రీకృష్ణుని యుజ్జ్వలితరమా యోగమాయ శ్రద్ధచచ్ఛక్తి
గలుపవారంబును మానియు, బలుమాటుం గనుచు గుతుకపరవశుఁ డయ్యెన్.

చ. ధనమున ధర్మకామముల శ్రద్ధయు నాదృతి గల్గినట్లు లో
కనికరబోధనార్థము నికామము వర్తిలుచున్న శ్రీనికే
తనుఁడును సత్కృతి దనను శ్రద్ధగ నారదు డెంతో ప్రీతుడై

- వనజదళాతుభక్తి బహుళవారము నాత్మఁ దలంచుచుం జనెన్. ౪౩ 1203
- ఉ. ఎల్లర వృద్ధిగోరి సకలేష్టదహాఃములన్ ధరించి యా
 పుల్లసహజనేత్రుఁ డెదఁబొల్పెడు కౌతుకమొప్పు దాను శ్రీ
 వల్లభుఁడయ్య మానవుల య వర్తనముల్ పనిపూని చేయున
 ప్లెల్లెడఁ గన్పడంగ ననువృత్తి నెసంగుచు ద్వారకాపురిన్. ౪౩౪ 1204
- మ. మృదుమందాక్షము సౌహృదంబు హితమున్ య మిశ్రంబులై వేడుకం
 బొదలన్ జేయువలెసదృష్టులఁ దమిం బొంగారు హాసంబులన్
 బదియార్యేల నితంబినీమణులు తన్ య భక్తిప్రమోదంబులున్
 గదురం గొల్వ సుఖించుచుండె దనదౌ య కర్తవ్య మూహించుచున్. ౪౪ 1205
- నీ. విశ్వోద్భవస్థితివిలయహేతువు హరి మనుజులొకంబున య నొనరిచిన య
 నన్యసాధారణ య నవ్యకర్తముల నదెవ్వఁడు పాడునో యెవఁడు వినునొ
 పూజ్యుఁ డెవ్వం డనుమోదించుచుండునో వానికి మోక్షంబుమాన కొనుగు
 నట్టి యాభగవంతునందు నిశ్చలభక్తి కుదురును గావునఁ య గుతుకమలర
- ఆ. వాసుదేవుకథలఁ బాడుచు సంతృప్తి నాలకించుచున్ మహాత్ము లెట్లు
 తెలిసినారొ యట్లు య ధీమంతులగు వారి, కెఱుకవలువలయు య నిదియె మేలు.

డె బ్బ ది య వ య ధ్యా య ము.

శ్రీహరి సభామండపము నలంకరించుట.

- చ. తెలతెఱవాట నంత వసుదేవు ప్రియాత్మజు కంఠమట్టై కౌఁ
 గిళుల బిగించి సుందరులు య కేళులఁ దేలుచు హాయిమీఱఁ బా
 న్నులఁ బవళించి తద్విరహమున్ తీణమైన సహింపఁజాల కి
 మ్ముల జతగూడి యుండఁగనె య బుద్ధుల నెంచెడు వారుగావునన్. ౪ 1207
- చ. అరుణుఁడు తోచె లెం డనుచు య నందఱ లేపఁగఁ కొక్కురో యటం
 చురుగళనిస్వనం బలర య నొక్కతెఱంగునఁ గోళ్లుకూయ నా
 తరుణులు సౌఖ్యహానికయి య తద్దయుఁ గోపముతో శపించి రి
 క్కరణిని గూసి మాదగు సుఖంబు నడంపఁగ నేల యం చొగిన్. ౧ 1208
- క. మందార వనమునుండియె, మందగతిం బొలయుచున్న య మరుదోఘవ్యా
 ప్తిం దగ మేల్కని షట్పద,బృందంబులు మదముపేర్చి య వేడుకమీఱన్. ౧౪
- క. యంకారమ్ములఁ బాటలు, జంకను నదిలేక పాడసాగఁ బత్రుల్
 పాంకముగ వందిజను లటు, పంకరుహేక్షణుని నిద్రఁ య బాయఁగఁ జేయన్. ౨
- చ. కలకలనాదముల్ వెలయఁ య గా సుకుమారగళంబు లెత్తి నీ
 స్తులగతిఁ బ్రితిఁదెల్పె; నిటు య తోరపువేడ్కల మీఱునట్టిదౌ

- నలసమయంబునందు జలజాతునిపత్నులు రుక్మిణీప్రథా
నలు తమకాంతుకౌగిట మనంబులు సంతసమందఁ జొక్కుచున్. ౨౪ 1211
- చ. పతివిరహంబు దుష్పహము శ భారతమంబగు కార్యమంచు నే
వితముననైన నోర్వఁగలవృత్తిని బూనక తన్మహార్యము
న్నతపరితాపదాయియె యనందగు నంచని దానిఁబుచ్చ న
ల్లె తదురు బాహుమధ్యముననే తమి నుండిరి; కృష్ణుఁ డంతటన్. 3 1212
- ఆ. బ్రాహ్మమనెడు పేరఁ శ బరఁగు ముహూర్త మం
దట్టెమేలుకాంచి శ యమృతములను
విధిగ నాచమించి శ విమలాంతరంగుఁ డై
యద్వితీయ మగుచు శ నకలుషమయి. 3౪ 1213
- సీ. స్వప్రకాశంబయి శ శాశ్వతంబయి యనన్యంబయి యవ్యయంబయి స్వసత్త
వలనఁ గల్పవజాఃశములకు దూరంబయి విశ్వోద్భవస్థితివిలయ హేతు
వులను స్వశక్తులవలన లక్షితభావనిర్వృతియయి తగి శ నిత్యమునగు
బ్రహ్మము ధ్యానించె; శ బంకజనేత్రుఁ డవ్వల నిర్మలములగు శ జలములందు
- తే. శాస్త్రమర్యాద వదలక శ స్నానమాడి
చేయఁదగినట్టి క్రియలను శ జేసి ధౌత
వస్త్రములఁ గట్టుకొని మధువైరి యంత
సంధ్యఁ జక్కనుపాసిం చె శ స్వాంత మలర. ౫౪ 1214
- చ. జ్వలనుని వేల్చెఁ గాణ్యమనుశాఖకుఁజేరిన వృష్ణిపంశ మం
దిల జనిఁగాంచుటక జలరుహేక్షణుఁ డర్కుడు ప్రాగ్గిరింద్రువై
వెలయక మున్నె యయ్యనలు శ వేల్చెను; శాస్త్రముతప్పరా దఘం
బొలయును దాననంచు హితమొప్పుఁగఁ జెప్పెడువేడ్క సుధిలన్. ౬ 1215
- ఉ. మానముఁబూని యంతటను శ మంత్రగణంబున కెల్లమూలమై
తా నఘనాశనంబునను శ దక్షమునై తగుబ్రహ్మముక విధి
మానసమం దొగి జపము శ మానక చేసెను వేదమాతయే
యో నదై బ్రాహ్మణత్వమున శ కద్దియె మూలము రాజపుంగవా! ౭ 1216
- క. గాయత్రి యనఁగ నద్దియె, యీయవనిం జేరుఁగాంచె శ నినుఁ డుదయాద్రి
మాయఁగఁ దివిరంబులు తన, వేయికరంబులు చెలంగ శ వింతగఁ దోచెన్. ౬౪
- క. ఉదయించుచున్న సూర్యున, కిదియే తగువేశ యనుచు శ నెంచి మదిని భ
క్తిదగంగ నుపస్థానము, సదమలరీతిగ నొనర్చి శ చక్రియు నంతన్. ౬౪ 1218
- క. తనయంశభూతులై తగు, ననిమిషులకు ఋషివరులకు శ నల్లె పితృగణం
బునకుం దర్పణకర్తృంబును జేసెం బిదప వృద్ధభూసురవరులన్. ౭ 1219

సీ. నిత్యపూజనముల శ నెమ్మి నొందఁగఁజేసి మఱియు నలంకృతశ్చైవసరులకు
సాధువృత్తిం గాంచి యక్కఁగఁ బాలిచ్చునలవాటుగలిగి మొదలి దయితగు
చూలు గల్గినయట్టి శ యాల దూడలతోడఁ బట్టువస్త్రములతో శ భవ్యములగు
నజినతలలతోడ శ ననుదిన మింతనఁబడనిసంఖ్య నొసంగుపద్ధతిమెయి

తే. నిచ్చె నయ్యవి సంతప్తహేమశృంగ
ములుగ మఱి దూప్యమయఃఖురములుగ మాక్తి
క స్రజంబులఁదగు నవిఁగాఁగ సాధు
వర్ణభూషితములుగాఁగ శ వఱులుచుండె. ౯

1220

క. ధేనువులకు భూసురులకు, మానితులకు నమరులకును శ మఱివృద్ధులకున్
జ్ఞాన మిడు గురువులకు నె, న్నే నగు భూతములకుఁ దమి శ నింపుదలిర్పన్. ౯౪

తే. తనవిభూతులె యవియగుఁ శ గనుక వాని
కాదృతిన్ మ్రొక్కి భద్రప్రదార్థములగు
కపిలలోనగు వానిని శ గరతలములఁ
దాఁకె; నవ్వల మురహరి శ తగినరీతి. ౧౦

1222

క. నరలోకభూషణము దన, శరీరమును జారువస్త్ర శ సన్నజిభూషా
త్కరమునఁ గైచేసి మనోహరమాల్యములన్ ధరించె శ నంద టలరఁగన్. ౧౧

క. అనులేపనములఁ గైకొని, తననీడను ఘృతమునం బ్రథమమున నవలన్
వినుతాదర్శమునందుం, గనుఁగొని యానంద మంది శ కడు మోదమునన్. ౧౧౪

తే. గో వృష ద్విజ దేవతాకూటము గని
సర్వవర్ణంబులకుఁ బురజనుల కంతి
పురమునం దుండువారికి శ బూజ్యులయిన
మంత్రిముఖులకు నీడగుమాడ్చి నొసఁగి. ౧౨

1225

క. తనమది నానందమునొందెను; మ్రోల వసించియున్న శ ధీమద్వరులన్
వినుతగుణాధ్యుల విప్రుల, ననూనతాంబూల పుష్పహారాదులచేన్. ౧౨౪

క. సంతృప్తులఁ గావించెను, సంతోష మె భూషణ మనుసాధూక్తిని దా
నెంతయుఁ బోషించుచు హిత, సంతతి నేవకులఁ బ్రీతిసత్కారములన్. ౧౩1227

ఆ. గారవించి తనదు శ కామినీమణులతో, మెలఁగుచుండె; సూతుఁ శ డెలమిమోట
శుభతమంపురథము శ సుగ్రీవముఖహయములఁ జెలంగుదాని శ లలితతమము.

క. కొనివచ్చి నిలిపి మ్రొక్కెను దనమ్రోలన్ నిల్పినట్టి శ దారుకు కైదం
డనుగొని సాత్యకితోడన్, వనజాతుం డుద్ధవుండు శ భక్తి గొలువఁగన్. ౧౪

క. తేరెక్కె నుదయభూధము, సారససఖుఁ డెక్కునట్టి శ చందంబున; నం
భోరుహనేత్రలు లజ్జా, స్ఫురనే, మైకదృష్టిసంతతిచేతన్. ౧౪౪ 1230

- క. అంతగిపురములనుండియె, వింతగఁ దను గారవింపఁ వెలదుల దృష్టా
లాంతరములఁ జిక్కక యెటో, కాంతలచిత్తములఁ జూఱఁగాఁగొని వేడ్కన్.
- క. చిలునవ్వు మోముఁదప్పి, నెఱి నాట్యముచేయుచుండఁ నిత్యోత్సవముల్
గుఱుతుపడునట్లు చేయఁగ, నఱిముఱిఁ బొలు కనం బ్రయాణముచేసెన్.
- *ఉ. ఒక్కొక్కయింటినుండి హరిఁ యొక్కరుఁడే పయనంబు చేసి న
ట్లొక్కొక్కయింటియుం దలచుఁ నొయ్యన వెల్వడి రూపసంఘ మ
ట్లొక్కటియై రథంబుపయిఁ నొప్పఁగఁజేసి పరాత్పరుండు త
న్నొక్కరుఁడే గనందగకరయుండ జవంబునఁ బోయె నేర్పునన్. ౧౬ 1233
- చ. తనవగు పార్శ్వభాగములఁ దద్దయుఁ శ్రీతిచెలంగ వృష్ణు లె
ల్లను గుమిగూడిరాఁగ సువిలాసముమీఱు సుధర్మ నాఁగ నొ
ప్పిన సభఁజేరె నందుఁగలఁ పెద్దల కాఁకలి దప్పి శోకమో
హనిధనముల్ జరాహ్వయమునన్న పడూర్తులు గల్గె వెత్తఱిన్. ౧౭ 1234
- చ. నిరుపమతత్సభాభవనఁ నిత్యసుఖాకరపీఠమందు శ్రీ
హరి జగదోఘనాయకుఁ డహార్యవిభూతి నివాసభూమి యా
దరమునఁ గూరుచుండి తనుభామములన్ దెనలెల్ల వెల్లగాఁ
బురుషవరుల్ యదూద్వహులుఁ పొంగుచుఁ దన్మోలువంగ నెంతయున్. ౧౮
- క. తారాగణ పరివృతుడో, రేరాజు వెలుంగునట్టిరీతిం జెలఁగెఁ;
శ్రీరమణు నంత వేడుక,చే రంజిలఁజేయఁ బూనుకొని త్తము లొప్పన్. ౧౫
- క. పరిహాసకులును బహుహాస్యరసములన్ గుల్కువాక్యసంతతి నలరిం
చిరి మఱియు నటాచార్యులు, పరమేశ్వరు సేవచేయుఁ పద్ధతు లొప్పన్. ౧౯
- ఆ. నర్తకిజనంబుఁ నానావిధంబులొ, నర్తనముల ముదమునం బొదలఁగఁ
జేసి; రట్లై వీణెఁ న జేఁబూని వైణికు, లలరఁజేసి రెలమిఁ న హరి బరేశు. ౧౯౫
- సీ. మురజతాశమ్మదంగఁ దరనిస్వనంబులఁ గొందలు గొల్పిరాఁ గోపవేషు
సూతమాగధపందుఁ నాతఱి నెగురుచుఁ బొగడుచుఁ బాడుచుఁ నదగినరీతి
సేవించి; రందున్న న ట్రితిసురోత్తములందు బ్రహ్మవాదులు గురుభవ్యకీర్తు
లగు పూర్వరాజులవగు గాథలను జెప్పుచుండిరి; కొందలు నెందువేడ్క
- తే. వాని వినుచుండి రిట్లు లావాసుదేవుఁ
డతిముదంబున నుండ; నాయదనునందు
ద్వారపాలకు లరుదెంచి న తమ రిదివఱ
కెప్పుడు చూడని పురుషుఁ డియ్యెడకు వచ్చి. ౨౧ 1239
- క: జగదీశ! తమసుదర్శన, మగునా యని యున్నయతని నభ్యంతర భా

* పూర్వోక్తప్రతిపాదిత నక్ష్యవ్యాకర్త మిట సూచితమని యెఱుంగఁదగు.

కాం-భాగ—౨9

గగతుని చేయంగ నిష్పాదు, తగునని తమసెలవయేని శ దాసులు వీరల్. ౧౧౫
 తే. కాచియున్నార లనునుడిఁ శ గాంచనాంబ
 రుఁడు మనంబున నూహించి శ తడయ నేల
 తోడుకొని రండు నాఁబోవ వాఁడువచ్చి
 పరమపురుషునకు మహా త్తరయశునకు. ౧౨ 1240

చ. కరములుమోడ్చి మ్రొక్కి నృపశ కాండము మాగధుఁ డెంతో దుష్టుడై
 కరుణ యొకింతలేక కడు శ గర్వమున జెఱసాలనుంచి వ
 త్సరము లవెన్నియే గడువసాగినను వదలంగఁ బూనఁ డీ
 శ్వర! యిఁక నీవె దిక్కునుచుఁ శ బంపినవార్తలఁ దెల్పె నెవ్వగన్. ౧౩ 1242

క. వనజాక్ష! జరాసంధుఁడు, మును దిగ్విజయంబుచేయఁ శ బూనిన యపు డే
 జనపతులు లోఁబడరో త, జ్ఞాననాథుల ద్వ్యయతవిహిత శ సంఖ్యల బలిమిన్.

క. కొనివచ్చి చెఱును బంధిం, చెను జొమ్ము గిరివ్రజమున శ ఊతినాథులు నీ
 కును విన్నవించు మిట్లని, ననుఁ బంపిరి వారినుడు లసంగ నివి యగున్.

నీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ శ శ్రీతజనసాధ్వసభంజనా! కరుణను శ భక్తజనులఁ
 బాలించు వాఁడవు శ భద్రము విడువాఁడ వప్రమేయాత్ముడ శ వగుదు వీవు
 భవభీతులము మేము శ బహుభిన్నదర్శనులము నిన్నై శరణంబుగ మది నమ్మి
 యాశ్రయించిన వార శ మవని నిషిద్ధకర్తాశక్తి గలిగి నీవతిశయ కృప

తే. దెలిసినట్టి తృత్వాజలతీరు మఱచి
 తమ్ముఁ గృతకృత్యులనుచేయఁ శ దగినకర్త
 ములను స్తరియింపకుండు లోకులకుఁ గల్గు
 జీవితాశను బల్కి డ్రెంపచెడవు దేవ! ౧౪ 1245

క. కాలస్వరూపుఁడవు మఱి, బాలుఁడవుగఁ దోచుచుండు శ వాఁడవు కృష్ణా!
 కేలుముకుళించి మ్రొక్కుదు, మోలోకేశా! పరేశ! యోధూతేశా! ౧౬

చ. కరుణను సాధువారమును శ గావ ఖలావళి నిగ్రహింప నీ
 శ్వర! భగవన్తహంశమున శ త్వాస్థలిపై మనుజాంగ మూనితే
 నరుఁడు త్వదాజ్ఞ దాటుటయు శ నాథుఁడవైతగు నీయపారమా
 కరుణకుఁ బాత్రమయ్య నిజ శ కర్తజదుగిఖము నొందుచుంటయున్. ౧౭ 1246

తే. తగునటంచు నెఱుంగుము శ జగదధిశ
 తాను చేయుకర్తమునకుఁ శ దగినఫలము
 ననుభవించు నరుండుని శ యనుట యుక్తి
 యుక్తముగ నున్నదని యెంతు శ మోముకుంద. ౧౮ 1248

క. పరమేశ్వర పరికింపం, బరతంత్రము నృపసుఖంబు శ స్వప్నాయితమై

త్వరగ నశించును భయ మే, తరుణంబున గల్లజేయఁ శ దగి శవమువలెన్. ౨౭౪

క. సారవిహీనంబైన శ, రీరముఁ జింతాభరపరితముఁ గృష్ణా!

సారసనేత్రా! మోయుదు, మీరితిం దెల్పిలేయే సంతతమున్. ౨౮ 1250

సీ. నిష్కాములకు నీదు శ నిర్మలానుగ్రహపాత్రులకు లభింపఁదగి మఱియుఁ
జింతింపఁగా స్వతఃస్సిద్ధమై యలరు నాత్మసుఖంబును దృఢించి శ మహితమైన
నీదుమాయకుఁ జిక్కి శ యేదియుఁ దెలియక దీనులమై యిట్లు శ తీవ్రకష్ట
ములఁబొందుచున్నారమిల సింహమజములవలెఁగుంజరాయుతఃబలుఁడయిఖలుఁ

తే. డౌజరాసంఘఁ డతిశక్తి శ యలరఁ బట్టి, చెఱును బెట్టిన మమ్మల శ షీతివకర్త
పాశములఁ జిక్కి కష్టముల్ శ పంతుమాని, యేఁచఁ గుం దెడువారిగా శ నెంచి నీవు.

క. దీనులవెతలక వేగమ, మానుపఁగాఁ జేయఁజాలు శ మహితాంఘ్రిసరో
జా! నెమ్మి విడిపింపుమ, శ్రీనిలయా! ఖలమహిశశచి త్తమహాగ్రా! ౨౯ 1252

క. పదు నెనిమిదిపర్యాయము, లుదితామద్దుండు గాన శ యద్ధతి మీఱుం
గదనము నీతోఁ జేయఁగఁ, బదాలముఖసేనఁగూడి శ వచ్చెం గాదే! ౩౦ 1253

చ. కరమునవెల్లు చక్రమును శ గాంచి పరాభవ మొందిపాతె; నీ
శ్వరుఁడ వనంతవీర్యుడవు శ భక్తులపాలిట కల్పవృక్షమై
సరియగు వాఁడులేని గురుసత్త్వయుతుడవు నయ్యు మర్త్యలో
కరతిని బొందియుండుదువు శ గాన జయించె నదొక్కమాతె తాన్. 3౦ 1254

క. తావ న్నాత్రంబునకే, కావరమున నీదు ప్రజలు శ గాఁ దగుమమ్ముం
గావలెనని పీడించెడు, నీవజితఁడవని యెఱుంగఁనేరఁడు స్వామీ! 3౦ 1255

క. దీనికిని బ్రతీకారము, మానసమునఁ జేయ నెన్ని శ మాన్వింపుమ యీ
భూనాథ బాధ లనుచుక, భూనాథులు తెల్పు మనిరి శ భూతాధీశా! 3౦ 1256

సీ. మాగధసంరుద్ధ శ మానవాధీశులు భవదంఘ్రిదర్శనశవాంఛమీఱు
నున్నారు; దీనులై శ యున్నవారల నీదుశరణుఁ జొచ్చి నభక్తజనులఁ జేరఁ
గాడిసి సుఖము గల్గెం జేయుమాయని యాదూత మనవిచేయంగ; నపుడె
నిరుపమానద్యుతి శ నెగడుదేవముసీంద్రుఁ డాహరిదర్శించు శ నాదరమున

తే. వచ్చెఁ బింగజటాభార శ మిచ్చు దాల్చి, భానుఁడో యనవెల్లుచుఁ శ బరమశాంత
ముట్టిపడరాఁగ శ్రీకృష్ణఁ శ డుగ్రదనుజ, శాసకుఁడు సర్వలోకపస్వామి యపుడు.

— నా ర దా గ మ న ము. —

చ. మునివతిఁ గాంచినంతనె ప్రమోదము తక్ బురికొల్పఁగా నెదు
ర్కొని తనుఁగూడి సభ్యులును శ గోరికరాఁగను సేవకోత్కరం
బును జనుదేరఁ బాదములు శ మూర్ధముసోఁక నమస్కరించి చే
యను దగినట్టిపూజల మహార్హవిధిం బొనరించి భక్తిమై. 33 1258

- క. సముచితపీఠంబున దేవమునిం గూర్చుండఁజేసి యభవ్యతరవచ
స్సముదయమున సంతృప్తియు, సమస్తవిడుదొటఁ గల్గఁ యజక్కఁగఁ బలికెన్.
- చ. మునివర! దేననుక భయము యమూఁడుజగంబుల కెప్పులేదుగా
యనిశము మీరు క్రుమ్మరుట యనిజగంబుల వార్తలు మనం
బున నిలువంగఁజాలుటయే యభూరితరంబగు లాభమాఁజుమి!
మనవి యొనర్తు నీశ్వరుని యాయనుగల్గిన యాజగంబులన్. 3౫ 1260
- క. నీకుం దెలియని దొక్కఁడు, లేకుండుం గాదె జ్ఞానశ్రీలాదృష్టి
భూకాంతులు పాండవు లిపు, దేశకార్యము చేయఁబూని యరెఱిగింపు మనన్.
- సీ. సర్వలోకేశ్వరా! యసర్వజగద్వ్యాప్తసత్ప్రకాశా! హరి! యసర్వకార్య
కరణదక్షములగు యగురుశక్తులను భూతజాలములందుఁ బ్రచ్ఛన్నవృత్తి
దారువులందు హుతవహుచందంబున వర్తింతు వీవిట్టివాడఁ వనుచుఁ
దెలియశక్యముగాదు యజలజాక్ష! యలనీదురంతమాయాదేవి యబ్రహ్మదేవు
- తే. నకును వ్యామోహమును గల్గ నైజశక్తి
జేయు నద్దానిగాంచితి యనియపార
సత్త్వమినుమంత యెఱుఁగుట యస్వాంతమందుఁ
బ్రశ్నమిది చిత్రమని తలంపను మహాత్మ. 3౭ 1262
- క. విను పారమార్థికంబనఁ, జను దృష్టిని గాంచఁగా నసత్తయ్యును బై
కిని సత్పదార్థమట్లుగఁ, గనఁబడు నీజగములను నికామము శక్తిన్. 3౭౪ 1263
- క. కలిగించుచుఁ ద్రుంచుచు ని,స్తులమాయాయోగమునను యదోచుచు నుండం
గలనీదు చేష్టితంబును, దెలియక శక్తుం దెవండు యజగములందున్. 3౮
- తే. అపరిచిత్యాత్మకుడవయి యలరునీకు
నివె ప్రణామంబు; లోజగదీశ! యీశ్వ
రా! యవిద్యావరణము సంవ్యాప్తమగుట
భవతమస్సునఁ దిరుగుచు యభయము గనుచు. 3౯ 1265
- క. కనఁగ ననర్థావహమా, తనువును విడఁజాలుటకును యదగినయుపాయం
బు నెఱుంగకుండు జీవున, కనూనదీపంబువంటి యదగు సద్యశమున్. 3౯౪ 1266
- తే. పరమలీలావతార విసరముల వెలిగించుచున్నట్టి నిన్నాశ్రయించువాడఁ;
బ్రహ్మమా! పాండుభూపాల యవరతనయుని, చేష్టితంబెల్ల విదితంబె యచిత్తమునకు.
- క. నరలోకవర్తనం బను, కరించుచున్నట్టి నీకుఁ యగాంక్షఁ గలుగుట
బ్బుర మెట్లగు? గావుననె వివరింతు ధర్మాత్మజుండు యభక్తుడు నీకున్. ౪౦
- క. అతఁడు చేయం బూనిన, రీతిక వివరయ్య సర్వరీతిజ్ఞా! లో
కాతీతు నిన్ను బ్రహ్మత, నీతఱిఁ బొందంగఁగోరియే యర్పింపన్. ౪౦ 1269

చ. మనమునఁ గోరువాఁడు సుము ఁ మాధవ! సర్వగ! రాజసూయము
చును మిగులఁ యశంబుగని ఁ ఊఁడిని మించు మఖేంద్రరూపతఁ
నిను భజియింపఁ గోరెడిని ఁ నీరజనేత్ర! యజింపఁ గోరునా
తనికృతి కీవు సమృతి నితాంతము నొందఁదగున్. ౪౧ 1270

క. విచ్చేయవలయుఁ గృష్ణా! యచ్చటికిఁ; దన్తఖేంద్రమందు నినుం బె
న్తుచ్చటమీఁక గనుదురు వి,యచ్చరు లధ్వరగణేశు ఁ నఖిలాండేశున్. ౪౧౫

క. పరిశుద్ధయశులు నిను భూ,వరులట దర్శింపఁగోరి ఁ వత్తురు కార్యాం
తర మందుఁగలదు నీకున్, బరమేశా! కీర్తనశ్రవణములఁ బ్రీతిన్. ౪౨ 1272

*ఆ. ధ్యానమునను శ్వపచులై నఁ బాపము పోవఁ,బావనులగుదు రనఁబ్రహ్మమయుని
నిన్నుఁ గాంచువారు ఁ మన్నన స్పృశియించు,వార లొందుఫలముఁ ఁ బలుక నేల?

సీ. భువనమంగళరూప! ఁ భూతేశ! దిక్కుల కెల్లనలంకారఁమే యయితగు
నీయశం బిబ్బామి ఁ నాయమరాళి నివాసమందు నధోభువనమునందుఁ
బరమపావనమయి ఁ ప్రఖ్యాతమై యుండు; లలితభవత్పాదఃపజల మనంగ
మందాకిని యని యశమరలోకమున నధోభువనంబునందును ఁ భోగవతి య

తే. నంగ, నీలోకమునయందు ఁ గంగ యనియు,
నలరి భువనత్రయంబు నిఁములఁ బవిత్ర
ముగ నొనర్చుచునున్నది ఁ మురహర! యనె;
నంతఁ గేశవుఁ డందున్నయదువరు లొగి. ౪౪

1274

క. మనములను జరాసంధుని, నని మొనను జయింపవలయు ఁ ననునూహలు చే
యను మొదలిడి యప్పలకులఁ, గొనకుండు పెరింగి వారి ఁ కుతుకము దీర్చున్.

క. మది నెంచి యుద్ధవునితో, మృదుమధురాలాపములను ఁ నిట్లును నార్యా!
విదితాఖిలమంత్రుండవు, గద పరమంబైన నేత్రకల్పండవుగదా! ౪౫ 1276

సీ. మంత్రివి మాపయి ఁ మంచిభావము గల్లువాఁడవౌపెట్లు నీ ఁ భావ మలర
వచియింతువో యదే ఁ వడువునఁ గృత్యంబుఁ జేయనౌ నని యల్లెఁచేయశ్రద్ధఁ
బూను వారము మేము ఁ మానసంబున దాని విశ్వసింతు; మటంచుఁవిభుఁడుసర్వ
జగదధీశుఁడుసర్వ ఁ జంతుహృదంతర సంవ్యాప్తతేజుండు ఁ చక్రకృష్ణఁ

ఆ. డఖిలవేత్తయయ్యు ఁ నజ్ఞానివలెఁ దనుఁ, గార్యమడుగ నతఁడు ఁ కడఁగి దానిఁ
దలధరించి యిట్లు ఁ పలికె భక్తుండౌట, భగవదాజ్ఞఁ జేయఁవాఁడు గాన.

* “శ్రవణా శీర్షనా ధ్యానా త్పూయం తేం తేషసాంయః” అని మూలము. “అతే
షసాంయః శృప్తచాః” అని వ్యాఖ్య.

డె బ్బ ది యొ కఁ డ వ య థ్యా య ము.

— ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱింగించుట. —

చ. గురుమతి యుద్ధవుండు మునికూటమునందుఁ బ్రసిద్ధిగన్న ని
ర్జరముని నారదుండు నయశాలి వచించిన వార్తనెల్ల నా
దరమున నాలకించి నృపతల్లజరక్షయె ముఖ్యమంచు న్యా
యరతిఁ దలంచునభ్యుల మహాశయ మాత్మఁ దలంచి యంతటన్. ౧ 1278

క. వనజాక్షున కీయుభయంబును సమృత మగునటంచుఁ శ బూన్కి నెఱిగి యి
ట్లని పల్కె లోకనాథా! మునిపతి న్యాయం బెఱిగి శ పూజ్యవిధమునన్. ౧౫

క. మేనత్తకొడుకు ధర్మజ, భూనాథుఁడు తాను జేయఁబూనిన మఖమున్
గానంజని సాహాయ్యము, పూనిక మెయిఁ జేయఁటయును శ భూపతు లార్తిన్. ౨

తే. శరణు వేడిరి గాన రక్షణముచేయు

టయును ముఖ్యంబులే దిగ్విజయమహంబు

మును పొనర్చియె యోవిభూ! శ భూతలమున

రాజసూయాఖ్యమగు నధ్వరము నొనర్ప. ౨౫

1281

క. శ్రుతినియమించెడుఁ గావునఁ, గ్రతువర్యము దానిజేయఁ శ గడఁగినచో భూ
పతిరక్షణంబు సాగును, శతపత్రేక్షణ! యి దొక్కసరణి యగుటచేన్. 3 1282

క. తొలుతక ధర్మజుఁ గనఁబోవలయున్ మఱి దిగ్విజయము శ వరుస నొనర్పం
! గలవారి నంపఁదిగు నా, కలహమున జరాత్మజన్తుఁ శ గడు శౌర్యమునన్. 3౫

క. శమనునికడకుం బంపు; జ,యము దానంగల్లు భూధరవావనసత్కృ
త్యము సాగు దాన నీయు, గ్గము సార్థక మగునటంచు శ మదిఁ దోచు విభూ!

క. మనమున్ సాధింపఁ దలంచిన యట్టిప్రయోజన మది శ సిద్ధించుఁజుమీ
వనజాక్షా! గోవిందా, జనపతులకు బంధము క్తి శ సాగించినచోన్. ౪ 1285

క. దానన్ నీకు యశస్సును, మానితగతిఁ గలుగు; యదుసమాజము లింతే
మానసములఁ బరికింపక, భూనాథు జరాత్మజన్తుఁ శ బోల నబలుగాన్. ౪౫ 1286

క. తలపోసి మార్కొనంగఁ, దలఁచుచునున్నారు కాని శ దంత్యయుతబలుం
డలఘు పరాక్రముఁ డేరికి, దలఁపడరాకుండు వైరిధర్మఁ డతండా. ౫ 1287

సీ. ఉగ్రబలుండుగ శ నొప్పు భీముం డొక్కరుండు తప్పఁ దక్కినశకదుబలాధ్వ
లకు నెట్టివారికే శ బ్రకటాహవంబున నాజరాసంధు నొక్కైన మారు
కొనరాదు; నిశ్చయ శ మని నమ్మఁదగుదీని బాహుయుద్ధమున నోర్యదగు వాని
మఱియొక్కవిధమున మార్కొని జయమందఁగాఁగోర నూర్లసంఖ్యగల బలము

తే. లెంతయత్నించినన్ శక్య శ మెప్పుడైనఁ

గాదు ; పృథునైవ్యములఁగూడి శ క్రాలునతని

ద్వంద్వయుద్ధంబున జయింపవచ్చు నెట్లు
లనుదువో లోకనాథ ! సర్వాత్మ! దేవ! ౫౪

1288

క. నిరతిని బ్రాహ్మభక్తుఁడు, జరాసుతుండౌట నద్వైజప్రవరు లదే
తరుణమున నేమికోరిన, నిరసింపక దాని నొసఁగు నెమ్మి దల్లిన్. ౬ 1289

క. కాన వృకోదరుఁ డొక్కట, భూనిష్ఠరవేష మూని న హాయి రణంబు
దా నర్థించిన మాగధుఁ, డౌనను ద్వంద్వాహహమున న తనిం బెలుచన్. ౬౪

క. గోవిందా! నీసన్నిధి, నేవిధ మగుసందియ మదియే లేక ధరం
బావనయశ మొప్పంగా, వైవస్వతుగృహముఁ జేరఁబంపు జుష్టి! ౭ 1291

క. తలఁచ నకించిత్యుడన, వెలసిన నాసన్నిధి యది న భీమునకేమే
ఫల మెట్లు లిచ్చు ననెదో, జలజాక్ష! యయాపుడవయి న సర్వేశుడ వై. ౭౪

*సీ. కాలాత్మకుడవయి న క్రాలునీకుఁ జగన్నిర్మితిలయముల న సీరజభవ
పరమశంకరులు సంభావింపఁగా నిమిత్తంబైన యట్లుగాఁ దావకమగు
సన్నిధానమున న శ్వసనపుత్తుఁడు భీముఁ డాజరాసంధు సంహారకర్త
మున నిమిత్తంబయికాఁ గనుక శీఘ్రంబె యప్పనిని సాగింపఁ దగగును మహాత్మ

తే. యిట్లు లొనరుప నగులాభ న మేమియనెదో?

మాగధుఁడు చెఱఁబెట్టిన న ట్టైవతులక

శత్రుములు భీతికృదరివిలయము నాత్మ

పతివిమోక్షము ననువీని న తిముదమున. ౮౪

1293

క. తమతమ గేహంబుల శిశు, సమితుల నాడించువేళ న జలజాక్షుఁడు దు
ష్టమహిళు జరాసంధుఁ, గ్రమమొప్పగఁ జంపఁగలఁడు న కాలాత్మకుడై. ౯

క. ఏడువకుఁ డేడువకుఁ డని, యాడించుచు బాడుచుందు న రంబుజనాభా!
పాడుదురెగాదె వ్రేతల, కోడం డ్రొగి నుత్సవములఁ న గోరికమీఱన్. ౯ 1295

*సీ. శంఖచూడవధంబునన్వవిమోక్షణముఁ బాడుచున్నట్లు పూర్వమిహిమనరిచిన గ
జేంద్రమోక్షణ మసురరేశుఁ డారావణు సంహరించుటయును న సాధుమాను
లాదృతిఁ గీర్తించు న ట్లె కంసునిజంపి తల్లిని దండ్రి బంధనమునుండి [కద
ముక్తులఁజేయు లేము గొనియాడుటయును జనులకుఁ దెలియు విషయములె

తే. యట్లుకావున నీచని న సార్థకముగ, నొనరుపం దగు; మాగధు నని వధించు
కార్యమయ్యది బహ్మార్థగణుసాధనమగుఁ జైద్రాద్రివధసాధనమగు టెన్న.

క. జనపతుల పూర్వసుకృతము, లనూనగతిచే ఫలించు న టది హేతువుగా
వనజాక్ష! రాజసూయం, బనునది నీకభిమత మగు న నర్థం బిడెడున్. ౧౦ 1297

*“నిమిత్తం పరిమిశస్య విశ్వసర్గనిరోధయోః, పారణ్యగర్భశ్వర్సశ్చ కాలస్యాపిచి స్తవ.” య.

అని మాఘము,

చ. కనుకనె ముందు ధర్మసుతుఁ ఁ గానఁగఁ బోదగు నంచు నామతం
బని సకలాధ్యసద్ధిదము ఁ హరితరంబునునైన వాక్కుఁ జ
క్కనిగతి నుద్ధవుండు పలుకఁ విని దేవమునీంద్రుఁ డందునొ
ప్పు నిఖిలవృద్ధయాదవులు ఁ పుష్కరనేత్రుఁడు కృష్ణుఁడుం గడున్. ౧౧ 1298

క. అనుమోదించిరి మేలనియు నుతించి; రసంతరంబ ఁ యురగాశనకే
తనుఁడు భగవంతుఁ డఖిలంబునకున్ నాథుండు నగుచుఁబోలిచెడు హరియున్.

క. గురువులయనుజ్ఞఁ గైకొని, కరిహయరథప త్తివితతిఁ ఁ గడువడిఁ గూర్పఁ
సురనాథ ప్రస్థమున, కరుగఁ దారుకుని జైత్రు ఁ నట్లె యితరులన్. ౧౨ 1300

క. పురికొలిపెం ద్వరఁ జనఁగా, సరసిజనేత్రుండు జ్యేష్ఠసహజన్తు యదూ
త్కరనాథుఁ గొలిచి వారలు, సరియగు నిక్కార్చమనుచు ఁ సమ్మతిఁజూపన్.

చ. అరిజనసూదనుం డగుట ఁ నప్పయనంబున వేడ్కఁబూని సుం
దరులను బుత్రసంయుతినీ ఁ దాసిక లట్టులె నేవకుల్ మహా
బరికరయుక్తిఁ గొల్వ రథవర్యము లెక్కఁగ వేగ ద్వారకా
పురమును వెల్వడంబనిచి ఁ పూజ్యమనస్కుఁడు దారుకుం డొగిన్. ౧౩ 1302

సీ. గరుడకేతన మెత్తి ఁ తురగవర్యంబులఁ బూన్పితెచ్చిన రథంబుఁ దమినెక్కె
స్యందనద్విపరాశ్వపదాతి సాదినాయక బృందభయదమై ఁ నట్టిస్త్రీయ
బలములు బలసి తఁ ఁ గొలుచుచు రా భేరు లానకములు మృదంశగాలి గోము
ఖములులోనైన వాద్యములు ఘోషింపఁగ. నాధ్వని దిక్కులనలముకొనఁగఁ

తే. బయనమయ్యెను శ్రీహరి ఁ పట్టణము, నుండి వెడలె; బాతిప్రత్యఃమొప్పువెలయు
భీష్మపుత్రిక లోనగు ఁ వెలదిమిన్న, లపుడు ప్రాణేశు వెనువెంటనరుగుకొర్కి.

క. నరయానంబులఁ గొందలు, హిరణ్యశిబికంబులందు ఁ నెలమిం దురగో
త్కరములఁ గొందలు పోయిరి, పురవరమును వెడలి యాత్మఃపుత్రులతోడన్.

చ. అనుపమవస్త్రమాల్యముల ఁ నాభరణాలివిలేవనంబులఁ
దనులతికల్ వెలుంగ వనితామణు వేగఁ గరంబులందుఁ జ
ర్మనిశితఖడ్గముల్ వెలయ ఁ మానధనుల్ భటపుంగవుల్ త్వరం
జని రలవామనేత్రుల నొసంగెడుశ్రద్ధను గాఁచువేడుకన్. ౧౪ 1305

చ. అతివలవెంట దాసికలు ఁ నచ్చరలం బురుడించు వేశ్యసం
తతియును నేవకుల్ బహువిధంబులఁ బొల్పెడుభూషణంబులఁ
జతనము మీఱఁ దాల్చి మహిషంబుల నుష్టములఁ గరేణుగో
తతిని ఖరాశ్వతర్యచి నితాంతముదంబున నెక్కి శ్రీహరిన్. ౧౫ 1306

వెనుకొని పోయిరి కొందలు, మనుష్యవాహ్యంబు లెక్కి ఁ మమతఁ జనిరి వే
యసుపమ శకటంబులపైఁ, జని రొకకొందలు మునీంద్రసంస్తుతు వెనుకన్.

వ. వారివెంట నేవకులు శీరత్పణవంశవస్త్రములు మొదలగు శిబిరాదిసాధనముల
బలీవద్దాదులపై నిడుకొని వెదలిరి. మఱియు నాసేనాసముదయంబు తుముల
ధ్వనులు వెలయ భూరితరధ్వజపటచ్ఛత్రచామరములును దివ్యాయుధములు
నాభరణములు ముకుటంబులు కవచములును గలిగి పట్టపగటివేళఁ దిమితిమింగి
లాదిబృహన్తస్త్వంబులచేఁ గల్గోలములు తటంబుల నావరింప భానుకిరణంబులు
వై వ్యాపింపఁ బ్రకాశించు మహాన్లవంబు చందంబున నమరియుండె నంత. ౧౭

చ. మునివలె నారదుండు హరి ఓ పూజితుఁ డై పరమేశు నిశ్చితం
బు నెఱిగి సంతసించి పరిపూర్ణుని దర్శనలాభ మెన్నుచు
దనవగు నింద్రియంబులు ముదంబున మ్రాన్పడఁ జిత్తమందు వం
దనములొనర్చి యభ్రమునఁ ఓ దాఁ జనియెం గమలాత్ము బాడుచున్. ౧౮

చ. హరి భగవంతుఁ డంత మనుజాధిపదూతను గాంచి నీమదిం
బొరయకు భీతి భద్రమగుఁ ఓ బొమ్మిఁక మాగధుమ్రందఁ జేయుదున్
ద్వరపడి యంచుఁ బంపఁగ నొతండును బోయి యదెట్లు సాగెనో
ధరణిపతీంద్రపంతుటికి ఓ దాఁచక తెల్పెను వార లుబ్బుగన్. ౧౯ 1310

క. వారును బంధవిముక్తిం, గోరుచు హరి యెప్పువచ్చు ఓ స్తూరుఁగృతఘ్నున్
బోరి వధించునొ యంచును, గోరికఁ బరమేశుఁ జూడఁగోరుచు నుండన్. ౨౦

వ. శ్రీకృష్ణుం డానర్తసాపీరమరువినశననామకదేశంబులం గడచి మఱియునందండు
బొడచూపు పర్వతంబుల నదులందాటి పురగ్రామప్రజాకరంబుల నుత్తరించి
యవ్వల దృష్టద్వతీయనుమహానదిని బహుమానపూర్వకంబుగాఁ దరించి
సరస్వతీప్రాదిని నుత్తరించి పాంచాలమత్స్యదేశంబులం గడచి యంద్రప్రస్థ
నగరంబుఁ జేర నరుదెంచుటయు. ౨౧ 1312

క. సామాన్యనరులు చూడఁగ, నేమాడ్కిఁ దరంబుగాని ఓ యీశుండు వచ్చెం
త్రేమమున నన్నవార్తను, భూమీశుఁ డభాతరిపుండు ఓ పొంగెన్ వినుచున్.

క. సోపాధ్యాయసుహృత్తముఁ, డై పోయెన్ హరిని గనఁగ ఓ నఖిలప్రకృతులున్.
శ్రీపతిఁ గనుకొరికతో, వేపరివేష్టించి రాఁగ ఓ వేదధ్వనులున్. ౨౩ 1314

తే. గీతముల నాదములును మిక్కిలిచెలంగ
వాద్యఘోషము లెల్లెడఁ ఓ బర్వఁ బ్రాణ
యుతములొ నింద్రియములట్టు ఓ లతిముదమున
నాహృషీకేశుచెంతకు ఓ నరిగి యచట. ౨౪ 1315

మ. వనజాత్ముం గని స్నేహభారమున సుస్వాంతంబు విక్లిన్నతం
గనఁగా స్నిగ్ధతముండు శ్రీహరి పురిం ఓ గాలంబు దీర్ఘంబు పు
చ్చినవాడొట నవీనదర్శనము నిశ్చింతంబు నీపచ్చిన

ట్లుమోదంబున గన్నడం గనుచు నాహా! యంచు గాంతేయుడన్. ౨౪౪
 క. మరలక మరలం బ్రీతి, స్ఫురణము గన్నడడు నట్టి ఓ పోలిక నాళ్లే
 మరలిం దృష్టిం గాంచెను, ధరణీశుం డంత వనజదళనేత్రు నటన్. ౨౪౫ 1317
 చ. సీరికి బ్రియాలయం బగుచుఁ ఓ జెల్వగుగాత్రముతో వెలుంగ నా
 దరమునఁ గాంచి యాతనులతఁ గయిజంటను గొంగిలించి ని
 ర్భరగతిఁ గన్నులక సఖునిరక ముదశ్రుకణాళి నిండ గ
 గ్గురు తనువెల్ల నిండఁగ ముకుందుని నచ్యుతుఁ జక్రిఁ గాంచుచున్. ౨౪౬

తే. లోకవృత్తాంత మెట్టిదో ఓ యేకరణిని
 దెలియకయె యుండె; బావని ఓ జలజనయను
 మాతులేయుని నతిశయశ్రీతిఁ గొంగి
 లించుకొని సుస్థితంబు లలిం జెలంగ. ౨౪౭

1319

క. ఆనందబాష్పములుఁ దన, వా నేత్రములం గలంప ఓ నట్లే నిలిచెన్
 శ్రీనిలయుఁ గవలు విజయుం, డూనినతమి స్థిగ్ధతముని ఓ నొప్పుగఁ గనుచున్.
 క. ప్రమదాశ్రుకణములక నేత్రములట్టై కలంగఁగఁ బరిరంభణమున ను
 త్తమలాభ మొందఁ జేసిరి, రమాధవుం డంత ధర్మరాడ్భిములకున్. ౨౪౮
 సీ. వందన మొనరించి ఓ వాసవిఁ గొంగిటఁ జేర్చుకొంచుఁ గవలచేత వంద
 నముచేయఁబడి వారిఁ ఓ బ్రమదమునం దేల్చి బ్రాహ్మణులకు వృద్ధరాజి కుచిత
 మగురితిఁగా మ్రొక్కియవల సృంజయ కేకయులు కురుభూమిపాతులును వేడ్కఁ
 దక బహుమానింపఁ ఓ దా వారి మన్నించె మాగధసూతులు ఓ త్వాదివిజులు

తే. వినుతిచేయంగ విధిగ దీవింప వంది
 జనులు కీర్తింప నెంతయు ఓ సంతసించె
 శంఖపటహమ్మందంగవంశముల వీణి
 యలను జేబూని గాయకుల్ ఓ హరిఁ బొగడిరి. ౨౪౯

1322

మ. అరవిందాతుని దివ్యగాథలను నెయ్యంబొప్పుగా నర్తకుల్
 పరికీర్తించుచు నాడి; రిప్పగిది నాభవోత్తమశ్లోకుడౌ
 పరమేశుండు సుహృత్తముల్ వెనుకొనక ఓ భవ్యాత్మలా మానవుల్
 సరి లే రంచు సుతించుచుండ రుచిరస్థానీయముం బొచ్చె దాన్. 3౦ 1323

మ. పురమార్గంబులు గంధసింధురమదస్ఫూర్త్యద్భవాంభుకణో
 త్కరసునీక్తములై చెలంగె మఱి చిత్రత్విద్భజ వ్రాతబం
 ధురమై హాటకతోరణావళులతో ఓ నూత్నప్రభం బొల్చి క
 ర్బురకుంభంబుల నొప్పుగుల్కుచుఁ దగెం ఓ బూర్వర్య మప్పట్టునన్. 3౧ 1324

చ. వనితలు పూరుషుల్ రుచిరవారిని స్నాన మొనర్చి మూల్యమిం

తనదగనట్టి వస్త్రముల ॥ నర్తవిభూషణరాజనెంతయుం
దనువులు చెల్వమీఱి సుమదామములుం గలపంబు లొప్పబ
త్తనము నలంకరించి హరిదర్శనలాలసచిత్తు లై తగన్. 3౨

1325

*సీ. ప్రతిగృహంబున దీపపంక్తుల వెలిగించి ప్రసవముల్ లోనగు ॥ బలులు చల్లి
పురము నలంకరించిరి పౌరు లత్తఱి బ్రతీసద్దజాల మాసర్గములనుండి
పరిమళమిళిత ధూపముల ధూమములు వెల్వడుచుండరుచిర మైకడుఁ దనరై;
మఱియుఁ బతాకలాహంధిరంబుల నెత్తెబడియుండ శిఖరముల్ శభవ్యరజిత

తే. మయములై గేహములయందు ॥ మలయుచుండఁ

దైన బంగరుగిండ్లు సొంపూనియుండ

ముద్దుగులికెడు నప్పరి ॥ మురహుండు

కనియొ గన్నులపండువు ॥ గా వెలయగ. 33

1326

చ. మనుజులు నేత్రపాత్రముల ॥ మంజుతనుద్యుతిఁ గ్రోల నర్తుఁడౌ
వనరుహనేత్రుఁ డప్పరికి ॥ వచ్చె నటంచొగి నాలకించి యిం
తనదగనట్టి సంతసమునంది ఁడంతులు క్రొమ్ముడుల్ తమం
తన విడిపోవ జాఱి బ్రమదంబునఁ బోకముడుల్ క్రమంబునన్. 33౪ 1327

ఆ. ఇంటిపనులు మాని ॥ యింపుగుల్కెడు తల్పమందునున్న పతుల ॥ నట్టె వదలి
సకలలోకనాథుఁ ॥ జక్రిని జూడ రాట్పథముఁ జేర నెలమి ॥ బాఱి రపుడు.

క. చను దెంచి పూవుఁబోడులు, సనకాదిమునీంద్ర నిత్యసన్నుతుఁ గనువాం
చను మేడలెక్కి యట స్వం,దనదంతిపదాతి హయవిశతతి నిబిడం బై. 3౪౪

క. పరికింప సంతసంబున, కిరవై తగుమార్గమందు ॥ నింతులతో శ్రీ
హరివచ్చుచుండఁ గాంచిరి, తరుణీమణు లంతఁ గుసుమదామము లెలమిన్.

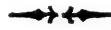
ఆ. కృష్ణువైన జల్లి ॥ హృదయంబుచేతనే, కౌగిలించుకొనుచు ॥ గమ్రసున్న
తమును గూడియున్న తళకుఁజూపుల స్వాగతము నొసంగి రంతఁ బ్రమదలెల్ల.

చ. నరపతిమార్గమందు నుడుసనాథునిగూడి చెలంగుతారకో
త్కరమును బోని శ్రీహరి నిశతంబినులం గని యిట్లు పల్కి రి
తరుణులు పూర్వజన్మమునఁ ॥ దత్పరతం గని యెట్టిపుణ్య మే
వరుస నొనర్చిరో కద? సెబా! సనవచ్చును దాని నెంతయున్. 3౪౫ 1332

చ. పురుషలలాముఁ డైనహరి ॥ పాంకముమీఱి నుదారహాసయు
జ్జీరుపమచారుదృష్టికళ ॥ నెమ్మి నిగుడ్చుచు వీరినేత్రపం
కరుహము లెంతో సంతసము ॥ గాంచగఁ జేయుచునున్న వాఁడు ని
ర్భరసుఖ మబ్బుపుణ్యముఁ బురంధ్రులు వీర లొనర్చియుండుటన్. 3౬ 1333

- చ. అని వినుతించుచుకొని మిగుల శ హర్షమునొందుచుఁ జూచుచుండఁ బ
త్తనముననున్న పెద్దలు సతంబును శిల్పముచేత జీవనం
జొనరుచు వారలందును మహాత్తరులుక బలుతావులందు శ్రీ
వనరుహనేత్రుని దఱిసి శ వర్ణ్యశుభావహవస్తుహస్తు లై. 32 1334
- చ. హరిని సమర్థులం దనిపి శ యాత్మ మహాఘములకొ ట్టణంబునకొ
బారిఁబారిఁ దూలఁజేసికొని శ పూజ్యమనస్కులుగాఁ జెలంగి; ౩౦.
సరసిజనేత్రుఁ డంత నృపశ త్తమసౌధమునకొ వసించువా
రురుముద మొప్ప నీక్షణము శ లోయ్యన విస్తృతి గాంచిఘించఁగన్. 3౩ 1335
- తే. సంభ్రమంబున నెదురుగాఁ శ జని సమర్థు
లొనరుపం గృష్ణమూర్తి యాయుర్విదాభు
మందిరంబుఁ బ్రవేశించె; శ నిందిరేశుఁ
ద్రిభువనేశ్వరుఁ గాంచి కుంతియును మదిని. 3౪ 1336
- క. తనయన్న కొడుకువచ్చెను, దినముల కిన్నాళ్ల కనుచుఁ శ ద్రిగుణితమోదం
బున ద్రౌపదియు సుభద్రయుఁ, దనవెంటకొ రాఁగ లేచితత్పరతదగన్. 3౫
- తే. ఎదురుచని కౌగిటంజేర్చి శ కృష్ణు గార
వించె; రాజగుధర్మజం శ డంచితవిధి
నిర్జరేంద్రేంద్రు గోవిందునికొ గృహవర
మునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి ప్రమోదవశత. 3౬ 1338
- క. ఆతిథ్యమందు శాస్త్రం, బేతీరున ముందువెనుక శ లివి యని తెలివెకొ
జేతమునఁ బొంగునాదృతి, నాతీరును మఱచి యెట్లొయప్పనిఁదీర్చెన్. ౪౦ 1339
- సీ. హరియును దనమేనయ త్తయా కుంతికె దనకంటఁ బెద్దలై శ తనరునట్టి
వనితలకుకొ విధివందన మొనరించి ద్రౌపదియును సుభద్రయును మ్రొక్క
సామోదమును బొందెన త్తయాకుంతి యాజ్ఞాపింప ద్రౌపదిచక్రధరుని
సాధ్వలౌ రుక్మిణీసత్యభామాభ ద్రలనుమఱిజాంబవతినిని లక్ష్య
- తే. శాఖ్యఁ గాళింది మిత్రవిందాఖ్య నాగ్న
జిత్తి మఱివారితోడ హచ్చిన కళత్ర
ములను దక్కినవారి నసమూల్యవస్త్ర
భూషణాదుల నలరించె శ బూజనముల. ౪3 1340
- చ. నృపతియుఁ గ్రొత్తకొత్తలయి శ నెమ్మిని ధైర్యేడుపూజలకొ మహా
ర్షివతిసుపూజితాంఘ్రిసరసీరుహ యుగ్మనిఁ గృష్ణుఁ దన్వెఁ ద
త్కృపకును బాత్రులైన సచివేశులకుకొ భటనేవకాళికొ
సురికరంబులై వెలయు శ సద్గములకొ వసియింపఁ గూర్చె. దాన్. ౪౪ 1341

- క. హరితరుణీ రత్నములకు, సురుచిరసుఖయోగ్యములయి శ శోభిలుపాథో
త్కరమును జూపెను; శ్రీహరి, సురనాథునితనయుఁ గూడి శ సురలునుతింపన్.
- క. నివసించె నవ్వలకా ఖాండవమును నారామమున ధనంజయుఁ దృప్తకా
సవిధి నొనరించి మయుఁడను, దివిజారులశిల్పి యందుఁ శ దెగక బ్రదుకఁగన్.
- క. ఒనరించి వానిచేతనె, మనుజేంద్రున కెల్లవిధుల శ మహితంబై యొ
ప్పిన దాని సభను దివ్యంబును జక్కఁగఁజేయఁబంచి శ బుధులు పొగడఁగన్.
- ఆ. ఒసఁగె నంతఁ గృష్ణుఁ శ దుర్విశునకుఁ బ్రియ, మొనరుపంగఁ గోరి శ యురురథంబు
నెక్కి విజయుఁగూడి శ పెక్కురు రథికులు, బలసిరాఁగఁ గ్రీడ శ సలుపుచుండి.
- క. అందందుం దిరుగుచు సు, క్రందననందనుఁడు ప్రీతి శ రాజిల్లంగా
నందుండఁ గొన్ని నెల లా, నందమె తనరూపమగుట శ నైజ మహిమచేన్. ౪౬

దె బ్బ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

— ధర్మరాజు హరిక; రాజసూయమాగమ పేయశలంపుఁ దెలుపుట. —

- క. అని తెల్పి యాపరీక్షి, జ్ఞనపాలున కవలికృష్ణుఁడరితముఁ దెల్పం
గనుబూని శుకమహాముని, వినవయ్యా! యొక్కనాడు శ విప్రప్రవరుల్. ౪
- చ. మునులును రాజు లూరుజేలు శ భూరిపరాక్రమమొప్పు సోదరుల్
తనగురువుల్ స్వవంశమునఁ శ దద్దయు వృద్ధులుగాఁ జెలంగు మే
దినివతు లల్లె బాంధవులు శ దీనులఁబ్రోచెడుజ్ఞాతులుకా సభం
దనుఁగొలువంగ ధర్మజుఁడు శ తాఁ బలికెకా హరిఁ గాంచి భక్తితోన్. ౧౪ 1348
- ఆ. సభను గూరుచున్న శ డ్యౌపాలకప్రభృతులును శ్రద్ధవినఁగ శ జలజనాభ!
యజ్ఞములను మేటియగు రాజసూయంబు, చేఁ ద్వదంశజాలయిఁచెలఁగు సురల.
- క. ఆరాధింపం బూనెదఁ, గోరిక నిద్దాని సుంత శ కొఱత గనకయే
యేరీతిం గొనసాగు నొ, శ్రీరమణా! యట్లొనర్పు శ శీఘ్రమె దయతోన్. 31360
- సీ. సరసిజనాభ! నీసురుచిరపాదుక లశుభముల్ నిరసించు శ నట్టివౌట
నవ్యానిఁ దనువున శ నర్పింతురో మది థ్యానింతురో భాషితములఁ బ్రీతి
గీర్తింతురో వారు శ కేవలముక్తినేగాక వాంఛితములఁ శ గాంతు రమల
తమచిత్తులొదు రుత్తమకార్యముల వాని నొనరింపరేని భూపాత్తములయి
తే తగియు నామేలుపొందంగఁ శ దగరు సుమ్ము, కాన నోదేవదేవ! లోకమున నిందు
భవదమలపాదకంజముల్ భక్తిమీఱఁ, గొలువ నమరుప్రభావ మిట్లెరుననుచు.
- క. కనుఁగొంద్రుగాక! మానవు, లనయము నీవిషయమును మహాత్తమ మనుచుకా
మనములఁ దలంతుగాక! భువననాథా! స్పృజయకురు శ వసుధేశులతోన్. ౫
- మ. నినునేవింపని వారలెవ్వరొ ధర్మ శ నీసేవ చేయంగఁ బూ

- *సీ. విను హరిశ్చంద్రుడ౯శమనుజేంద్రుడ౯ రంతిదేవుండు సుంభవుఁ ట్టిని జేలంగు
ముద్దలుండను విప్రముఖుండు శిబియును బలిచక్రవర్తియు ఁ వ్యాధ కలర
వప్పులు లోనగు ఁ బహుసంఖ్యులగు వార లధ్రువమైన దేహమున దీన
శాశ్వతమైన మోక్షమును బొందిరి గాదె యనుచు యాచించిన ఁ నాజరాత్మ
- ఆ. జాడును వారిఁగాంచి ఁ సుస్వరమ్ముల దేహములను నారిరాపిరడులఁ గలిగిన
యట్టిగుఱుతు లున్న యవ్వారి ముంజేతులను క్షీతిశబంధులనుగ నెఱిఁగి. ౧౧౫
- క. మున్నే వారలఁ దాఁగని, యున్నట్టు లెఱిఁగి యాత్మ ఁ నూహించెను; వీ
రన్న౯ నృపబంధువు లే, సన్నత భూదేవవేషశాలురు గాఁగన్. ౧౨౪ 1372
- క. చనుదెంచినారు వీరల, మనములఁ గలవాంఁచ యెట్టిమాడ్కిగ నే యు
న్నను లేదనకే యిత్తును, దనువిది దుస్త్వజమెయైనఁ ఁ దమి వేడినచోన్. ౧౩
- క. కాదనకయె లేదనకయె, యీఁదగు నంచొసఁగువాడఁ ఁ నిది తుచ్చమగుం
గాదే; పూర్వము శ్రీహరి, భూదేవప్రసరవేషమున వచ్చి బలిన్. ౧౩౪ 1374
- క. యాచించిన నిచ్చెద నని, యాచితిమిఱుగఁ బల్కి ఁ యయ్యది స్వశ్రీ
నేఁచునదియైన సఫలం, బైచనగాఁ జేయఁ గీర్తి ఁ యతినిర్మలమై. ౧౪ 1375
- క. నలుదెసల౯ వ్యాపించుట, తెలిసినదది కాదె వినమె ఁ దితిజేంద్రుడతం
డలవిష్ణువు ద్విజవేషం, బలరంగా వచ్చితనదు ఁ నైశ్వర్యంబున్. ౧౪౪ 1376
- క. తా నహరించి యింద్రున, కీనెంచుట మదిని జక్క ఁ నెఱిఁగియు నొరుల్
దానము హానికరంబగుఁ, గాననె యీవల దటంచుఁ ఁ గడఁకం బలుకన్. ౧౫ 1377
- క. లెక్కింపక తనపల్కును, దక్కించుకొనంగ భూమిదానముఁ జేసెఁ;
నిక్కముగాఁ దలపోసిన, నెక్కెవడినే నశించు ఁ నీదేహమ్మున్. ౧౫౪ 1378
- ఆ. విశ్వసించి భూమివిబుధుల కొఱకుగా, క్షత్రబంధు వొకటఁ ఁ గడు శ్రమించి
యమలతరయశంబు ఁ నార్జింప నొల్లఁడే, నతని బ్రదుకువలన ఁ నగు నదెద్ది? ౧౬
- చ. అనుచు నుదారచిత్తుడగు ఁ నాధరణీశుడు పల్కి యంతనా
వనజదళాక్షు నర్జునుని ఁ వాయుకుమారుని గాంచి విప్రులా
ర! నియతి మీరుకోరెడు వశంబుల నింకడుగుండు మూర్ధమే
మనమున జంక కిచ్చెద సశమస్తవిధంబుల నెంచి యంచనన్. ౧౭ 1380
- చ. హరి భగవంతుఁ డిట్లనియె ఁ నల్లన నోమనుజేంద్ర! ద్వంద్వసం
గరమునొసంగు సమృతముగఁ దగునేని రణంబుఁ గోరి నీ
దరికరు దెంచినట్టి వసుధాపరిపాలకులే యటంచు మ
మృరయుమ, యన్న కాంక్షుడగు ఁ నర్థులమై యిటరాము నిన్దనన్. ౧౮ 1381

* “హరిశ్చంద్రుఁడొరంతిదేవ ఉంభవుఁ ట్టి శిబి ర్మలి” అని మూలము. “ఉంభవుఁ ట్టి ముద్దలుఁ
బలి వ్యాధి.”

- చ. ఇతఁడు వృకోదరుండు మనుజేంద్ర! పృథాసుతుఁ డర్జునుండు వీఁ
డితని సహోదరుండె యని యెన్నుము వీరల మేనమామకుఁ
సుతుఁడను నీదువైరి మధుసూదనుఁడం జూము నన్నెఱుంగు మ
చ్యుతునిగ నన్న మాగఁఁ డోహా! యని బిట్టుగ నవ్వి యంతలోన్. ౨౯
- క. భరియింపరాని క్రుధ భీకరరవ మొప్పుంగ నిట్లు య గాఁ బల్కెను సు
గర మిత్తు మందులారా! పరిగ్రహింపుడు మఱొక్కఁబల్కు వినుండీ! 30
- ఉ. సంగరమందు సుంతయును య శౌర్యముఁ జూపఁగ లేక భీతిచే
తం గడుఁదూలి స్వీయపురతల్లజవూ మధురం దొఱంగి యే
యంగద నీవె దిక్కునుచు య నంబునిధి శరణంబువేడి యం
దుం గలకాల ముండు నిను య దొంగనుగాఁగ నెఱింగి యుండియున్. 304
- క. నలుపురు నవ్వఁగ నీతోఁ, గలహము నేయంగఁ బూనఁ య గాఁ దగునే; మి
క్కిలి సత్త్వహీనుఁ డీడునఁ, దలఁడుగ నీయర్జునుండు య తగఁడు సముఁడనన్.
- క. కనుకన్ నాతో యుద్ధంబును జేయ ననర్హుఁడౌటఁ య బో రొనరింపం
గనుబూన వీనితోఁ బావని యీతఁడు మత్సమానశబలశాలి యగున్. 305
- చ. అని వచించుచుకొ భయదశమా గద నొక్కఁడు వాని కిచ్చియిం
క నొకఁడు తాను జేకొని నికామజవంబునఁ బూర్వపాస్థ్యం
బునకును బోయె; నంత సమభూమిగ నున్న రణాంగణంబునఁ
బనిగొని వీరవర్యులగు య వారిరువు ర్వడి నొక్కరొక్కనిన్. 304 1387
- చ. తలఁపడి యుద్ధదుర్మదులు య దారుణసంగరకేళియందుఁ బ్రీ
తులు నగుటకొ బవిద్యయముతో సరివచ్చు గదాద్యయంబునఁ
బలుగతులౌ ప్రహరములఁ య బంతము లొప్పఁగఁ గొట్టుకొంచు మం
డలగతులకొ విచిత్రము లనందగు నట్లుగ సంచరించుచున్. 308 1388
- క. వలపట దాపటగా న్వేచ్చలుమీఱఁ జరించుచుండు య సమయమునందుకొ
సులలిత నాటకరంగ, స్థలమున నటులాడు నట్టిచందం బొప్పెన్. 309 1389
- క. ఇతరేతరమ్ము వజ్ర, ద్వితయము దార్కొనినయట్లు య ద్విపములు దంత
ద్వితయముచే డీకొనియెడు, గలి వారిర్పురును భీతికరముగఁ దాఁకన్. 314
- * తే. చటచటాశబ్ద మొక్కటి య సంభవితై;
నంత వారలు భయదగదాయుధముల
బలముకొలఁదిఁ బ్రయోగించి య కలహరంగ
మందు గట్టిదొ గొట్టఁగా య నాగదలొగి. 315 1391
- సీ. మూపులఁ గటిభాగములఁ జరణంబులఁ గరముల నంసయుగ్మమ్ము సంగి.

* “శతశ్శటచటాశబ్దో వజ్రనిష్ఠేష సన్నిభః” అని మూలము.

యందుండునెముకల శ నంకభాగములను దగిలి కోపంబున శ దారుకొనిన
గజములఁ దగిలి యశర్కద్రుమశాఖలు వీటిగెదురీలిగా శ వింతగూర్చు
దునుకలై పడియె; నాశునగదల్ విటుగంగఁ బురుషవీరులు వారలెరువు రెంతో

తే. క్రుద్ధులై లోహములభంగి శ క్రూరములుగ

గానఁబడు ముష్టిఘాత నికాయములను

బిష్టముగ దేహముల్ తగఁ శ బెనఁగి రిట్లు

పోరుచు హస్తతలఘాతములను బెలుచ. 324

1392

క. త్వరపడి చటచుకొనంగా; నురుశబ్దం బొక్కఁ డప్పు శ దుప్పతిలెన్ భీ

కరవజ్రాశనిరవముల; వరుసం జెలరేఁగె; నిట్టిభంగిన్ వారల్: 3౮

1393

క. బలముననుక శిక్షోజస్సులఁ దుబ్బులుగాఁగ మెఱియకచుకొ ణ్ణిత యె

ట్టులు గాంచని బలములతోఁ, గలహ మ్మొనరింప నమతఁగించుచునుండెన్.

*నీ. ఇట్లుపోరాడఁగ శ నిరుపదియేడుదినములు చెల్లెను సుహృత్సముదయమ్ము

నిశలందుఁ జూచు చుండ్డిరి; పూర్వ మొకనాఁడు పావని మాతులుపట్టియైన

హరిఁగాంచి మాధవా! శ యాజరాసంధునిఁ బ్రథనంబునక జయింపంగఁజాల

నని తానుజెప్పి యుండెను దానవారియు నరిభాగయుగముగ శ నవనిబడియెఁ

తే. బుట్టువేళనె రెండంశములుగఁ జచ్చు

మృతినమయమున నని యాత్మనెఱుంగుఁ గాన

జరయు నాతనిబ్రదికించె శ శకలయుగము

గలిపి యనియు నెఱుంగునుగగాన నచుడు. ౪౦4

1395

చ. తనదగు దివ్యతేజమునఁ శ దత్పవనాత్మజుఁ బుష్టినొందు న

ట్లనువుగఁ జేయుచుక బ్రబలుఁ శ డౌ నరిఁద్రుంచు నుపాయ మెట్టులో

యని తలపోయుచుక సఫలమై తగుదర్శనుఁడౌటఁ జాలఁ జ

క్కని వెరవెంచి కొవ్వుఁగొని శ క్రన్ననఁ జీలిచె బోధనాథమై. ౪౨4

1396

తే. నేను జీలుచునట్లు పెంపూని వీనిఁ

జీలుపుము వేగ యని నైఁగఁగచేసె; దాని

భూరిసత్త్వండు ప్రహరించువారియందు

మేటియును గాన భీముండు శ మించుశక్తి. ౪34

1397

నీ. పగవానిపాదముల్ శ తగునట్లుగాఁ బట్టుకొని భూమిఁ బడవైచి శ కోపమడర

నరిపాద మొక కాలనడఁగంగఁ ద్రొక్కి వేటొకకాలఁ గనదుబాహువులఁబట్టు

కొని మహత్తరదంతి శ కోరిక నవలీల వృక్షశాఖనుబోలె శ నాక్షణంబ

క్రిందియంగమునుండి శ రెండుగాఁ జీలిచె; నంతట నొకకాలు శ నంకమొకఁడు

* నాగరపుష్పకమునఁగల ౪౦-౪౧-౪౨ శ్లోకము తెలుగవరములకృతయందు లేవు.

- జే. ముమ్మ మొక్కడు కటియొందు ఓ మూఁ పొకండు
స్తన మొకడు నేత్ర మొక్కడు ఓ కనుబొమయును
జెవియు నొక్కొక్కడుగఁ దగ ఓ ఊతిని బడిన
వానిగా మానవులుగాంచి ఓ రూను వేడ్కు. ౪౬ 1398
- చ. అనిమొన మాగధుండు మృతినందినఁ గాంచిన పేరు లెల్లరుఁ
బెనువగ నక్కటా! యనిరి ఓ భీముని గౌఁగిటఁజేర్చికొంచు నా
వనజదళాత్ముఁ డానరుఁడు ఓ బాగుగ నాదృతిగారవించి; రం
త నిఖలభూతభావనుఁడు ఓ ధాతృముఖస్తుతఁ డచ్యుతుం డెడన్. ౪౭ 1399
- తే. చక్క యోజించి యాజరాసంధతనయుఁ
డైన సహదేవు మగధదేశశాలి కధిపు
గాఁగ నభిషిక్తుఁడేసె నిశక్త మైటుంగు
ప్రోడయాట నమేయాత్మఁ ఓ బొల్చియుంట. ౪౮ 1400
- క. నరపతుల మాగధేశ్వర, పరిబద్ధుల విడిచిపుచ్చె ఓ బాధ లడంపఁ
ధర నవతరించి యొప్పెడు, పరిపూర్ణుండౌట సర్వపతి తా నౌటన్. ౪౯ 1401

దె బ్బ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

రాజులు శ్రీహరిని స్తుతించుట.

- క. మగధేంద్రుఁడు చెఱిలో నుం,పగ బాధలనొందుచున్న ఓ పార్థివు లెల్లఁ
వగలం గుందుచు యోత్సం,బు గల్గునేయంచుఁ జాలఁ ఓ బొగులుచు నుండన్. ౫
- క. హరి యెఱిగి విడిచిపుచ్చెను, ధరణీశుల మాగధుండు ఓ దారుణమౌ సర్
గరమున లీల జయించెను, బరాక్రమోపేతుఁడౌటఁ ఓ బంత వ్వలరన్. ౬ 1403
- నీ. చెఱిలోన నుంచె నాఁజీతిపాలకులు పెక్కుసంఖ్యలుగాఁ జెఱిసాల నుండి
వస్త్రముల్ మాసిపోవఁగ మలినాంగులై తూలుచు నాగిరద్రోణినుండి
వెడలిరి; మఱియు నావశ్యంభరేశులు తుదబాధ తప్పేచఁ ఓ గుందుచు మఱి
మోములెడఁగ దేహములు చిక్కియుండంగ వెలువడివచ్చి వే ఓ విశ్వనాథుఁ
- తే. బీతకౌశేయవాసు జీవమాతమట్లు
తనువు శ్యామవర్ణంబుగాఁ ఓ దనరుచుండఁ
గనఁబడిన కృష్ణమూర్తిని ఓ గనిరి; హరియు
నురమునందు శ్రీవత్సాంక ఓ మొప్పుచుండ. ౭ 1404
- చ. కరములునాల్గు దీర్ఘతను ఓ గ్రాలఁగఁ బంకరుడంతరారుణా
భరుచిఁ జెలంగునేత్రములు ఓ భాసిల సుందరమై ప్రసన్నమై
నిరుపమమై ముఖంబు దగ ఓ నిర్మలకాంతులఁ జల్లునమ్మనో

హరమకరాభకుండలము శ్రీ లద్భుతరీతిని జెన్నుమీఱఁగన్. 3

1405

ఉ. తామరతూఁడు లట్లుగ నితాంతము దీర్ఘత నొప్పుచున్న యా
కోమలహస్తముల్ వెలయఁ శ్రీ గోర్కులసీను గదారథాంగశం
ఖామలపద్మచిహ్నములు శ్రీ హస్తములం గనుపట్ట నెంతయున్
శ్రీమహితుండు భక్తజనసిద్ధిదుఁ డొప్పె ననూనసంపదన్. 3౪

1406

సీ. తారహారము లంగదములును ముకుటంబుఁగటినూత్రమును జారుకటకములును
గనుపట్టుచుండఁగఁ శ్రీ గంతమ్మనం గొస్తుభంబను రత్నము శ్రీ భాసిలంగ
వనమాల వక్షమ్మనను ప్రేలుచుండంగఁ జూడఁగాఁదగియున్న శ్రీ సుందరాంగుఁ
గాంచి రాభూమిశ్రీకాంతులు; మఱివారు కన్నులచేఁ ద్రావుకరణి జిహ్వ

తే. జాఱునట్లును ముక్కుల శ్రీ సొంపుమీఱ
మూరుకొనునట్లుగా హస్తములను గొఁగి
లించుకొనుభంగిఁ గననయి శ్రీ పంచశరుని
తండ్రి యడుగుల భక్తి నొడలలు చేర్చి. ౬

1407

క. వందనములు చేసిరి; యర,విందాక్షునిదర్శనమున శ్రీ విధ్వస్తములై
ముందున్న బాధ లన్నియుఁ గ్రందుగఁ దొలఁగంగఁ జాలఁగొతుక మొలయన్.

చ. కరములు మోడ్చి యాదివిజృంభకాంతశరణ్య నుతించి; రిట్లుని
ర్జరసముదాయనాథ! పడఁరానివెతల్ గనువారి నెల్ల నా
దరమునఁ బ్రోచుదై వమవు శ్రీ దారుణసంస్కృతిరూప సాగరాం
తరపరిమగ్నతః స్మృతి విశనాశము నొందఁ దపించు మమ్ములన్. 2౪

1409

క. శ్రీకృష్ణ! యుద్ధరింపుము, భూకాంతుండు మాగధుండు శ్రీ పూని యపకృతి
మా కొనరించెనుగద యని, యేకీడును వానియెడల శ్రీ సంచము నాథా! ౩౪

ఆ. రాజులమగు మాకు శ్రీ రాజ్యవిచ్యుతిగల్గుటరయ మాగధేంద్రుఁడను నెవమున
సీవు చూపినట్టి శ్రీ నిర్మలానుగ్రహ, మింతెకాని వేఱ శ్రీ దెన్నఁగలదె? ౯

1411

క. రాజ్యశ్రీమదమత్తుండు, పూజ్యశ్రీయంబు నొందఁబోఁడు సురేశా!
ప్రాజ్య భవంతాయాయుతి,చే జ్యోస్థలి మోహితుఁడయి శ్రీ స్మృతిలేకయె తాన్.

క. అతిచంచలముల సంప, తైతులన్ నిత్యమ్ములనుచుఁ శ్రీ దలఁచుం జుమ్మి!
క్షీతి బాలుఁ డెడమాపుల,మతి నుదకాశయమె యంచు శ్రీ మన్నించు గతిన్.

సీ. అవివేకులగు వారల వికారజనిత మా

యా యోగమున భ్రాంతినంది వస్తు
వుగ నవస్తువును జక్కఁగ నెఱుఁగు; రోప్రభూ!
మేమెల్లఁ బూర్వ మీభూమి గెల్పు

తలపున మతినెడి యలయక యన్యోన్య

సంస్పర్ధ సూని యేపందమునను

గాంచిన దయయె లేకయె మృత్యురూపము

నను ముందు దగు నిన్నుఁ గనుఁగొనంగఁ

ఆ. జాలునేర్పు లేక యీల మాప్రజలఁగూర్చిన మదాంధులము; విశచిత్రరూప
యట్టిమేమె యిప్పు యడఁగభిరంబు దురంతపీఠ్యమునయి యలరి మఱియు.

క. నీమూర్తియెయగు కాలము, స్వామీ! యాసంపదలను యమయిలవఁగ నీ
దౌమానితకృపచేతనె, యీమాడ్కిఁ గర్వమెడల, నెంతయు భక్తిన్. ౧౩

ఆ. నీదు దివ్యచరణ యీరజంబుల నెప్పు, దలఁచుచుండు మిదియె యతావకాను
కంపయాను; సర్వకాలంబు సకలరీతి, గాలయముగ నొప్పు యనంగ మిదియు.

క. అనవరతము నశ్వరహా, దనువిది యిద్దానిచేతఁ దలఁచుగ మృగతృ
ష్ణను బోలు రాజ్యమును గొల్వను రాదు సమస్తలోకభవనాథ! హఠి! ౧౪

క. మృతినొందిన పిదపఁ సం, గతమయి పీనులకు విందుఁగఁదగి కర్తా
తతఫలమగు స్వర్గాది వి, తతలోకములందు నుండఁదలడుము దేవా! ౧౪ 1418

ఆ. అవియుఁ బతన మొందు యనల్లుగాఁజేయును, గాదె కానవానిఁ గనఁగ మాకు
వాంఛగల్గి; దీశ! యభవపూజ్య! సంసార, మందుఁ దిరుగుచున్నయట్టి మాకు.

క. భవదమల దివ్యపద జల, భవముల సంతతము స్మృతియుఁ బరఁగ నుపాయం
బు విభూ! యుపదేశింపుము, సవిధిగ! నోకృష్ట! నృహరి! యససిజనేత్రా! ౧౫

క. పరమాత్మ! వాసుదేవా! నిరుపమమహానీయరూప! యనిత్యప్రణతో
త్కరకష్టహరణ! గోవింద! రమేశా! వందనము లొనర్తుము భక్తిన్. ౧౬ 1421

మ. అని యీరీతిఁ బ్రముక్తబంధనులు హస్తాంభోధిమగ్నుల నృపుల్
తనుఁ గీర్తించుచునుండ సర్వజన సంత్రాణైకదత్తుండు శ్రీ
వనజాత్తుండు శరణ్యుడౌటఁ గరుణాఁ గవారిం గటాక్షించి యి
ట్లనియెఁ దీయనిపల్కు లొప్పు; నృపులారా! యీదినం బాదిగాన్. ౧౭ 1422

క. మీరలు కోరినచొప్పున, భూరిబ్రహ్మాండజాలముల కధిపతినై
యారయఁ బరమాత్మఁడనై, సారసగర్భాదులకును యజనకుండ నగుచున్. ౧౭౪

ఆ. ముక్తిదాతనగుచుఁ బోలుచునాయందు నుద్బృథముగాఁగ భక్తియెసఁగఁగాక;
భాగ్యవశముననె సుభద్రమౌ నిశ్చయ, మిట్లు చేసికొంటి యిది తగుఁ దగు.

క. సూన్యత భాషణులగుదురు, గానఁ భూపాలురార! యకడు భాగ్యంబే
యానిది; శ్రీసంపదలక, మానసములు మత్తతఁగను యమనుజుల కరయన్. ౧౮౪

క. అందం దీవిషయంబును, గందును నేనప్పుడపుడు యగాన మీవా
గ్బృందము సత్యంబే యగు, విందురుగద మున్ను, కార్తవీర్య నహుషులున్. ౧౯

- క. వేనుడు రావణనరకులు, భూనాథు లనేకు లమరఁపూగము దితిపు
త్రానీకము సంపన్నద, మూని పదభ్రష్టులొటయును బ్రథితమేకా! ౨౦ 1427
- సీ జన్మించునది వినాశమునొందునని నిశ్చయించి ప్రమాదంబు శ నెట్టులేని
పొందక యధ్వరముల నన్ను భక్తిచే బూజించుచుఁ ధర్మమునఁ బ్రజలను
గాపాడుచుఁ మీరు శ కంజభవాజ్ఞయై తనరుప్రజాసంతోషిని జగతిని
వృద్ధిచేయుచు జన్మమృతులను సుఖదుఃఖములను గాలప్రాప్తములని తలఁచి
తే. యనుభవించుచు బుద్ధినాయందె నిలిపి, సంచరింపుఁడు; దేహాదిసంచయముల
యం దుదాసీనులై యాత్మకయైన నన్ను, మదిని నిల్పుచు మీరు ప్రమాదపడక.
- చ. వ్రతముల భక్తి సల్పుచును శ బ్రహ్మము గాఁ దగు నన్నుఁ గాంతు రా
మృతినమయంబునం; దనుచు శ మేదినినాథుల కానతిచ్చి లో
కతతి కధీశ్వరుండు హరి శ కంజవిలోచనుఁ డెల్ల వార్తలక
మఠిని గడుక స్మరించి బహుళమానముమీఱఁగ వారి కాదృతిన్. ౨౩౪ 1429
- క. తలలంటిచక్క మజ్జనములు లోనగువానిజేయఁ శ బోలినపురుషా
వళుల నియమించి శ్రీలకు, లలనల నియమించె బుద్ధులం దగువారిన్. ౨౪
- ఉ. వారలకెల్ల భంగుల నశవారితగౌరవ మట్లై హెచ్చు న
ట్లారసి భూవరోచితము శ లై తగునంబరహారభూషలక
జారువిలేపనంబులను శ సమృతిచే సహదేవుఁ డిచ్చి యిం
పారుసరస్వలక నడుప శ నత్తఱి జేసెను వేడ్కయుబ్బుగన్. ౨౫ 1431
- సీ. మజ్జనకృత్య మహ్మాడ్కిగ సల్పి సువస్త్రభూషణముల శ వరుసఁ దాల్చి
యున్న వారికి మంచీయన్న ముపెట్టించి భోజనముల్ చేసిభూవరోచి
తములగుకర్పూరతాంబూలముఖ భోగములఁ దృప్తి నొందంగఁ బూనికఁజేసె;
క్షౌఢతుల్ వారు లగ్నీవతిచే ముక్తి నొందింపబడి పూజ శ లొంది చక్క
- ఆ. మైలుగు వెట్టఁబడిన శ మేలికుండలములు, శ్రుతులనొప్ప ఖచరఁగితి వృష్టి
కాల మరుగ వెలుగుకరణి నొప్పారి; కృష్ణుఁ డంత వారి శ నెలమిఁ గాంచి.
- చ. కనకమణికలాపయుతి శ గ్రాలుచు సాధుతురంగ సంయుతిం
దనరు రథాళిపై నునిచి శ దారుణబాధలఁదోలు వాక్తృక
దనువుచుఁ బోవఁ బంచె నృపతల్లజు లెల్లరు స్వీయదేశముం
గనఁజని; రిట్లు చక్రధరుగౌఢకృపక బరిముక్తులై త్వరన్. ౨౬౪ 1433
- మ. పరమేశుక మహితాత్మునిం దలఁచుచుక శ బ్రఖ్యాతతత్కృత్యముల్
పరికీర్తించుచు సేవకప్రతికిక శ బద్ధాత్మకృత్యంబు లా
దరణం బుట్టిపడంగఁ దెల్పుచు నితాంతజ్ఞానదంబైన శ్రీ
వరునాథుం దలఁచాల్చి వర్తి రదే శ భద్రప్రదం బం చొగిన్. ౨౬౪ 1434

- క. వనజాక్షుం డిటు శ్వేతనుని, తనయునిచే మగధపతిని ॥ దారుణకృత్యుఁ
మనుజేందు, లలరఁ జంపిం, చెను దత్సానుండు పూజకే దనుఁ దన్నన్. 304
- తే. భీము నర్జునునిం గూడి ॥ వెడలె నిట్లు, పోరమూపురు వైరిసంగహారమునను
సంతోషించుచు న్వపురికిఁజని సుహృత్త, ములకు సంతృప్తి దుర్వృద్ధాయులకుఁగను.
- క. కలిగించుచు శంఖారవములఁ బిక్కటిలంగఁజేసి ॥ మోదముగూర్పుం
గలిగిరి ధర్మజునకు నందలిపారు తడియనిస్వనంబున కెలమిన్. 305 1437
- చ. మనసులు మోదవార్ధిపరీమగ్నములై తగ మౌగధుండు చ
చ్చినయటులే తలంచిరి; ప్రసిద్ధయధిష్ఠిరవాంఛితంబు చ
క్కనిగతిఁ బండె; భీమనర ॥ కాంచనచేలురు భక్తివిహింస వం
దనము లొనర్చి శత్రుపురిఁ ॥ దా రొనరించిన కృత్య మేర్పడన్. 306 1438
- ఆ. ధర్మజునకుఁ దెల్పు ॥ దామోదరుని యను, గ్రహము నొంది విని నృకామమోద
బొప్పబిందువులను ॥ వదలుచు సుంతయుఁ, బలుకఁజాల కట్టెనెలిచియుండె. 307

డె బ్బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము:

— రాజమాయప్రస్తుతి. —

- ఉ. పాండుస్థపాలనందనుండు ॥ పద్మదళాక్షుప్రభావయుక్తి ను
ద్దండభుజాబలుండయి నితాంతదురాత్మతఁ బోల్చువైరి వే
భండనమందు సోదరునివరక మృతం గను టాలకించి ప్రీ
తుండయి యాజనార్దనునితో నిటుపల్కెను బ్రీతి వర్ధిలన్ ॥ 1440
- క. త్రిజగద్గురువులు విధిచి, త్తజులగు సనకాదిమానితల్లజు లట్లే
ప్రజలును లోకేశులు పం, కజనాభా! యేమహాత్మ్యగౌఢతరాజున్. ౧౫ 1441
- తే. దుర్లభంబని తలచి యెందఁడుక శుభంబు
లొనఁగఁ జేసి నమ్మి శిరముల ॥ నొగి ధరింతు
రోసరోజాక్ష! యట్టిసి ॥ వీసరణిని
దీనులగు సేకుమానులదైన యాజ్ఞ ౨౫ 1442
- క. తేలఁదొల్పెదు సర్వాత్మా! తలపంగ విడంబనముగఁగద యిది నిజముగా;
లలితాకృతి బ్రహ్మమవై, చెలఁగుచు నేకంబవగుచు ॥ స్థిరమహిమొండవై. 3౪
- క. పరిపూర్ణుడవద్వయుండవు, పరమాత్మండ వన్న నీవెహవనరూపా!
యరవిదేమిత్రతేజం, బరయంగ నుదయాస్తమయములను కర్మములన్. ౪ 1444
- సీ. అభివృద్ధిక్రమములను వొంద నొందున ట్లమలభవత్తేజవహించెను
కర్మములకే వృద్ధిగనదు ఓడండుదు మాధవాయజితా! యహమానుషాత్మ!
యజ్ఞోలుకుం బోలె ॥ విజ్ఞుల త్వద్వక్తులగువారల కిది నాయదియె నేను
నీవు నీయదియని ॥ యానిధి దేహవిషయకబుద్ధి తగం బోసంగ ధనినఁ

- ఆ. గలుగునెట్లు నీకుజలజాక్ష యని విన్నవించి ధర్మసుతుఁడు ॥ విధిహితముయి
యజ్ఞమునకుఁ దగినయక్కాలమునఁ గృష్ణు, ననుమతమునఁబూన్చినవధరించి.
- క. క్రతువునకుఁ దొడరి ఋత్విగ్నితతిని పరియించె నందుఁ వేదవిదుల్ సం
యతచిత్తులు పెక్కండ్ర, చ్యుతదర్శన కాంక్ష లాత్మనొలయుచు నుండన్. ౬
- సీ. చేరియుండిరి వేదసిద్ధార్థవాదులు ద్వైపాయనుఁడు భరద్వాజమునియు
నసితసుమంతులునాగౌతమి వసిష్ఠ కణ్వ మైత్రేయులు ॥ కవషమునియుఁ
జ్యవన, త్రితులును, విశ్వామిత్ర, వామదేవ, సుమతి జైమినులనమశక్తి
కలితులుగాఁ దగుక్రతు, పరాశర, పైలులల్లె వైశంపాయనాఖ్యమునియు
- తే. గర్గ, ధౌమ్య, లభర్వుండు ॥ కశ్యపముని,
పరశురాము, డాసురి యనఁ ॥ బరంగమునియు,
వీతిహోత్రమధుచ్ఛందు ॥ లాతతగుణు
డైన యవ్వీరసేనుఁ డక్షమానివరుఁడు. ౯
- వ. మఱియు నకృతప్రణుండు లోనుగాఁగల బ్రహ్మార్షి లాహూతులై వచ్చియుండిరి.
ఇతరులగు ద్రోణకృపభీష్మప్రభృతు లధ్వరసందర్శనార్థ మరుదొంచిరి. ధృత
రాష్ట్రుండును దత్సుతులును మతిమద్వరిష్ఠుఁడగు విదురుండును, విప్రక్షత్రియ
వైశ్యశూద్రులు రాజసూయదిదృక్ష నేతెంచిరి. మఱియుఁ బుడమింగల రాజు
లెల్ల సమివారులై యేతెంచి రంత. ౧౧
- క. ధరణిసుధాశనవరు లధ్వరభూమిని లాంగలమున ॥ స్వర్ణమయముగా
బరఁగెడుదానక్ దున్నుచు, సరిచేసిరి వేదవిహితసరణిని శ్రద్ధన్. ౧౨. 1449
- క. షీలిపాలు యుధిష్ఠిరుఁ ద, తక్రితుడిక్షాయక్తుగాఁగఁ ॥ గావించిరి; స
ప్తతిమీఱ వరుణనకు నె, వ్యితమునయజ్ఞోపకరణవితతి క్రతువునన్. ౧౩
- క. అమరింపఁబడియెనో యీ, సమయంబునఁ బరికరములుస్వర్ణమయములై
సుమహితములునై రాజిల, నమర్పఁగాఁబడియె వీరులగు ప్రకృతులచేన్ ౧౩
- వ. అంత నింద్రాదులగు లోకపాలకులు బ్రహ్మశంకరులంగూడి యరుదొంచిరి. దేవ
గణంబులు సిద్ధులుగంధర్వులు విద్యాధరమహారగులును, మహర్షులును ఋషి
రక్షిపతులును, గిన్నరచారణులును, రాజులు రాజపత్నులును, ధర్మరాజుచేయు
నమృహధ్వరంబుచూచువేడ్క నేతెంచిరి. శ్రీకృష్ణభక్తుండగునప్పొందుతనూపుని
రాజసూయంబునక *విస్తితులై విధివిహితముగా నదిసాగుననియేభావించిరి. దేవ
వర్షస్సులగు యాజకులు పూర్వము దేవతలు వరుణునిచేత యజ్ఞముచేయించి
నట్లు యుధిష్ఠిరునిచే యథావిధి నారాజసూయమును జేయించిరి. ధర్మతన
యుండును సోమాభిషవదినంబునందు సదస్సులగు యాజకులగు దక్షుంగల
మహాభాగులను శ్రద్ధాభక్తియుక్తుడై పూజింపం దొడంగు నప్పుడు. ౧౪

* "మేనికే కృష్ణభక్త్య నూపన్న మవిస్తితా" అని మూలము.

- చ. జనపతి యగ్ర పూజ గొన శాస్త్రవిధి దలపోయ నర్హత
గ నడగు నాతఁ డెవ్వడని శ్రద్ధాదివిజేంద్రుల నానదస్యుల
గ ముగొనుచు దదర్శితను శ గాంచిన వారట బెక్కురుంట నొ
క్కనిగను నిర్ణయించుటకుఁగా నసమర్థుడె యయ్యెనెంతయున్. ౧౭౪ 1453
- క. అంత సదస్యులు నాభూ, కాంతునిదొ నూహనెఱిగి శ కడు నారసి యొ
క్కింతయు నేర్పుగనకయే, వింతగ నుండంగ వారివిధ మెఱిగి మదిన్. ౧౮
- క. పలికె సహదేవుం డో, యిలాసురాధీశులార! శ యింతవిచారం
బుల నేల మీమనస్సుల, గలంపఁగా సాధుగుణనికాయము లొప్పన్. ౧౯
- సీ. వాసుదేవుండనఁ శ బ్రఖ్యాతిగాంచి సాత్వతులకు నాకుండై శ ధరణీనపత
రించిన యట్టియాశ్రీకృష్ణుడై యగ్ర పూజ కర్తుండగుఁ శ బోలదలడు
సకలనిర్జరమయుం శ డకలుషమూర్తి దేశార్థకాలాత్మకుం శ డఖిలవిశ్వ త్రరమగు
మయుడు యజ్ఞములు తననయములె యగు నగ్నిహోత్రముల్ మంత్రమ్మూలరు
తే. జ్ఞాన మల్లె యుపాసన శ యోను దన్త, యములు నదై వ్విత మద్వితీయమగు నట్టి
పరమపూరుషుఁ డితఁడె ప్రపంచ మెల్ల, నేతదాత్మకమే యంచునెఱుంగవలయు.
- క. తనకుం దానే యాశ్రయ, మునగుచు సృష్ట్యాదికార్యముల జేయుచు దా
జని గాంచక వెలయు నదె, వ్వనికృపచే వివిధకర్తవ్యము జనుల్. ౨౧ 1457
- తే. ఆచరించుచు నమలధరాదిలక్ష, ణమగు శ్రేయం బదే విశ్వనాథువలనఁ
బడఁయఁగోరుదురో యట్టిపరమపురుషుఁడైన శ్రీకృష్ణమూర్తి కర్మణము నిండు.
- క. చేయంగఁ దగినపని యిది, యే యగు నిట్లొనరుపంగ శ కెల్ల మునులకు
న్యాయవిధి దేవతలకు, నేయేభూతాలియుండు శ నీలోకములన్. ౨౩ 1459
- క. ఆయాభూతమ్మలకు, ధ్యేయంబై చెలఁగునాత్మ శ కెల్ల విధముల
బాయనిభక్తి జేసిన, దే యశానర్మణము దీని శ నెఱుంగరె మీరల్. ౨౩౪ 1460
- తే. సర్వభూతాత్మ భూతుండై శ శాశ్వతుం డ, భేదదర్శనుండై దాంతుడై దలయఁ
బూర్ణుడగు కృష్ణునకు దత్తమున కనంత, ఫలముగోరిన నీయంగవలయు భక్తి.
- చ. హరిమహిమంబుఁ జక్కఁ దనయాత్మ నెఱింగిన మాద్రిపట్టి యీ
కరణి వచించి సభ్యులను శ గాంచుచు నూరకయుండె; భూమిని
ర్జులులు తద్దుక్తుల విని యోసం గెడు వేడుక బాగుబా గటం
చురునినదంబు లొప్పు దమయాహులఁ దెల్పి నుతించి రాతనిన్. ౨౪ 1462
- చ. పలుకుల సభ్యులెల్లఁ దమభావము లిట్టివటంచు జక్కఁగాఁ
దెలిపిన నాలకించుచు యుధిష్ఠిరుఁ డర్కిలి పెంపునొంది చే
ప్తుల నుడువంగ శాస్త్రవిధి శ సారసనేత్రుఁ బరాత్పరుఁ జగం
బుల సృజియింపఁ బెంప మృతిఁబొందఁగఁజేయు మహాత్ముఁ గృష్ణునిన్. ౨౬ 1463

- తే. భక్తి నర్పించె; మఱియుఁ దశత్వాదసరసి, జములఁ గడిగిన పావనసలిలములను
భార్యయుం దాను సోదరపర్వమంత్రు, లాదిగాఁ గల్లువారు నెయ్యిమ్ముమీఱు.
- క. తలల ధరించిరి; మఱియుఁ, విలువగలట్టివియుఁ బచ్చుపియుఁ గోమలతం
జెలఁగునవియు నగువస్త్రంబులఁ గౌశేయముల దివ్యభూషణరాజిన్. ౨౭౪
- క. హరికిం గాన్కల నొసఁగెను, బరమేశ్వం గనుచుఁ గనులబాష్పమ్ములు ని
ర్భరముగఁ గ్రవ్వుగఁ జూడం, దరమ్ముగానట్టి స్థితిని యదాఁ గనియుండెన్. ౨౮

— శ్రీ కృష్ణ పా ల వ థ ము. ౨ —

- చ. నరహరి యిట్లు పాండుజననాయకు జ్యేష్ఠకుమారుచేత భ
క్తిరతిని బూజితుండగుటఁ యదేఱి కనుంగొని సభ్యులెల్లరుం
గరములుమోడ్చి మ్రొక్కు లివె యైకొనవయ్య! యటంచుఁ జక్క మ్రొ
క్కిరి జయశబ్దపూర్వముగఁ యేకేశ్వరై సుమవృష్టి నయ్యెడన్. ౨౯ 1467
- క. కురియించిరి గీర్వాణులు, హరినెల్లరు నిట్లుపొగడ యనాలించి మహా
త్తరకోప మూని చేదీ, శ్వరుఁ డాదమఘోషనుతుండు యవరనిపూన్కిన్. ౩౦౪
- సీ. ప్రథమపూజం గొనెఁ యై బార్ధి వాంతరమున ననియోర్వజాలక యతనదుపీఠ
ముననుండి లేచి వెంపునఁబొల్చి చేయెత్తి భయమనునదిలేక యపరుషభాష
ణము లిట్లుపల్కె శ్రీనాథునిగూర్చి; సర్వనియామకమయి యేవరుసనైన
దాటంగ నేరికేదరము గానిదియయి తనరుకాలం బని యెనఁబడు శ్రుతి
- తే. వచన మద్దిసూన్యత మగు; యై బాలభాషి
తముల వృద్ధుల బుద్ధి యిత్రతేని నిట్లు
మార్పునొందుటయే చక్క యై మానసమున
నెన్న దృష్టాంత మగుఁగాదె యై హితమె యిద్ది? 3౧ 1469
- ఉ. మిరలు పాత్రవిద్యతతి యమించినశక్తిఁ జెలంగువార లో
సారమనీషులార! సభఁ యై జాలఁ బ్రసిద్ధిని గాంచిమించువా
రారని బాలభాషితము యై లాదృతిపాత్రములంచు నెంచకుం
డూరకె త్రోసిపుచ్చుడు; యదూర్దవహుఁ డీహరి యీ సభాస్థలిన్. 3౨ 1470
- క. తొలిమరియాదకుఁ దగు నొక, పలుకులు పాటించుకుడు; తనపన్నును విద్య
బలుభంగులఁ దగునువ్రతముల విధిగా నాచరించి యై పూజ్యులు నగుచున్. 3౩౪
- ఉ. జ్ఞానహుతాశనార్పుల నెసంగెడు కల్పవృక్షుభీతికృ
త్కాననమున్ దహించి శ్రుతికాండము నేర్చి దిశాధినాయకుల్
పూనికఁ బూజలం దనుప యై భూరితరంబగు బ్రహ్మతేజముం
గాఘఁబడంగ నొప్పు మునికాంతుల సభ్యుల వీరి నిందఱన్, 3౩ 1472

ఉ. ఊరకే త్రోసివైచి యెటు శ లొప్పని యిక్కులపాంసనున్ మహా
దాదునిగాఁ దలంచి విధిఁదప్పక పూజలఁ దన్ను టర్వామే
ధారణి గొల్లఁ డీతఁడగుఁ శ దధ్యము మీఁక నెలుంగపో కులో
ద్ధారకుఁడంచు నర్హణము శ తద్దసభాస్థలిఁ జేయు టొప్పునే. 3౪ 1473

క. కాకి పురోడాశంబును, గైకొనఁగాఁ దగు నదెట్లు? శ ట్వాసుఁడలారా!
యేకరణిఁ దలచు వీనికిఁ, బ్రాకటగోత్రాశ్రమములు శ వర్ణము గలదే? 3౫

క. తలపోయ నర్హధర్మంబులకుఁ వెలియా నితండు శ బుద్ధి నెటుల యూ
హలుసాగు నట్లే వర్తిలు, కలుగవు సద్గణము లేవీగని వెదకినన్. 3౫ 1475

క. వీనిని బూజింపఁగా, నేనీతియై యెటుఁగఁజాల శ నే నిప్పటికిఁ
వీనికులంబు యయాతిమ,హీనాథుఁడె మున్ శపించె శ నెంతయుఁ గినుకన్. 3౫

క. కనుక నె కుల మయ్యది సజ్జనవితతి బహిష్కృతములు శ సద్వంశములఁ
జనియించిన ధీరులచే,తను వర్జింపఁగఁబడియె శ ధాత్రీస్థలిలోన్. 3౬ 1477

క. ఆకులమున జనియించిన, యాకృష్ణుఁడు వ్యర్థముగ నదెప్పుడు మద్యం
బే కడుఁదమిఁ ద్రాగుచు ము,ల్లోకంబులు నవ్వఁ జోరులుం దనుఁ గొల్వన్.

క. తిరుగుచునుండు నభాస్థలి, దురితాత్మకుఁ డీతఁ డిపుడు శ తొలిపూజకు నె
క్కరణిగ నర్హుఁడో? చెప్పుఁడా, ధరణీదివిజర్షి నేవీతము లనఁబడుచున్. 3౬

క. ఆర్వావర్తము లనఁగా, మర్యాదఁగాంచి వెలయు శ ట్వాభాగములఁ
దుర్యశమునఁ దగువీరలు, పర్యటనము చేయమానిశ బాలిశు లగుచున్. 3౬౫

తే. బ్రహ్మవర్చస్సువిడిచి దుర్గమసముద్ర
మును నిషిద్ధ మటంచెన్నఁబూన కద్ది
యాశ్రయముగాఁ దలంచియాశ్రయాహితముగ
నందు నివసించుచుండు మర్యాదఁదూలి. 3౭ 1481

సీ. దుష్టసత్త్వములరీతుల నెల్ల జనులను బాధించుచున్నారు శ పార్థివాధ
ములగు యాదవులు నీమూర్ఖుఁడు తద్వంశభవుఁడొటఁదొలిపూజఁబడయ నెట్లు
లర్హుఁడో; యని యిట్టులొశిశుపాలుఁడు తనశుభంబులు నితాంశతము నశించు
ట నభద్రములు వెక్కులనరానివల్కులు పలికె, నవ్వానికి శ నలుకఁగొనక

తే. తాను భగవంతుఁడొట శివనినాద
ములకు సింహంబురీతిని శ బలుకఁడయ్యె;
బరమపురుషుని దుస్సహభంగి నిట్లు
కాటు లాడంగ విని సభఁగల సుజనులు. 3౮౫ 1482

చ. శ్రుతులను గేల మూసికొని శ ఊఁజిపతిక శిశుపాలుఁ డిట్టుచుక
మతులు రుడావిలంబులయి శ మంచిదిగా దిటనుండ నంచు వే

మ. ధృతరాష్ట్రాగ్రతనూజః డొక్కరుడె యాదివ్యక్తుస్సార్భూ
తితతి గాంచి సహింపడయ్యె ననుచున్ శ దెల్పంగ నే వింటి నా
క్రతుభుగ్వారము సంతసిం చెగడ యొక్కం డాతఁ డీర్వ్యం గొనన్
గతమేమో వివరింపుఁ డంచడుగ నాశ్చ్యపాలుప్రశ్నంబునన్. ౨ 1501

చ. మది ముదమొండ నిట్లనియె శ మానివతంసుడు నీపితామహం
డుదితయశుండు యజ్ఞము మహాన్నతవైభవ మూనిచేయున
య్యదనున బాంధవుల్ సమలయం దొగిఁ జేమకు లోకువై యొన
ర్వదగు విధంబునన్ నృపతిపాలకుచేత నియుక్తులై తగన్. ౨౪ 1502

క. కావించుచుండి రందుం, బావని పాకాలయంపుఁబాలకుఁ డయ్యెన్
భూవరుల నదిమితెచ్చిన, యావిత్తము వ్యయమొనర్పు శ నధికారమునన్. 3౪

క. కానుకలం గైకొనఁగాఁ, దానె నియోగింపఁబడియె శ ధర్మాత్మజుచే
బూని సుయోధనుఁ; డట్లే, మానీశుల వచ్చునట్టిమాన్యుల నెల్లన్. ౪ 1504

సీ. గారవింపఁగ మాద్రికడగొట్టు సూనుండు నియమింపఁబడియె వానిసహజుండు
వలయుద్రవ్యంబులఁ శ గలయంగ సమకూర్ప నర్జునుండును సజ్జనాళి నెలమిఁ
జందనచర్చాదిసాధుశుశ్రూషలు గావింపఁ గృష్ణుండు శ నావిధమున
నరుగు దెంచినవారి శ యంఘ్రులఁ గడుగంగ నియమింపఁబడిరి; పూనిక దగంగ

తే. నోగిరంబును వడ్డింప శ నొప్పకొనియె
ద్రుపదసూనుండు బుద్ధిమంతులను మేటి
యైన కర్ణుండు పూనెను శ దానమొసఁగు
కార్యమున ధర్మజుఁడు వేడఁగా మఱియును. ౫ 1505

వ. సాత్యకియు, వికర్ణకృతవర్తవిదురులు లోనగువారును, బాష్టీకుండును, వాని
సూనులు భూరిశ్రవ స్సంతర్దనప్రభృతులు ధర్మజునకుఁ బ్రియంబునేయుకోర్కి
నాయాపనులయందుఁ బ్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఋత్విక్సదస్య బహుశాస్త్రవిద్వరులు
ప్రియతమవాక్కులచేతను, బూజలచే దక్షిణలచేతను విధిగఁ బూజితులైరి. శిశు
పాలుండు చక్రియందైక్యమైన పిదప నెల్లరు నాకాశగంగకు నవభృథన్నాన
మొనరింపఁబోయిరి. తత్సమయంబున మృదంగశంఖపణవదుండుభిగోముఖానక
ప్రభృతి వాద్యములు చెలంగెను. నర్తకీజనంబు హృష్టాంతరంగంబున నాడె.
గాయకులు గుంపులుగూడి పాడిరి. వారువాయించు వీణావేణ తాళధ్వనులు
నిగిముట్టె. విచిత్ర ధ్వజపతాకలం గొని కొందఱు ముందునడువ భద్రదంతా
వళంబులు స్వందనము లాజానేయంబులు వివిధాలంకృతుల నొప్పిరాఁగా
సమలంకృతాంగులగు భటులు వెంటరా యదుస్రంజయ కాంభోజ కురు
కోసల కేకయులు తమకుఁ బ్రభువగు యధిష్ఠిధుని మున్నిడుకొని సేనాప్రతతి
పుడమి యదువ వచ్చుచుండ సువర్ణహారములం దాల్చి బయలువెడలిరి. సద

స్వలు ఋత్విగ్విప్రవర్వలు లోనగువారు వేదఘోషము చెలరేగుచుండ వెంటబోయిరి. దేవర్షిపితృగంధర్వులు పూవులవానలు కురియించుచు వినుతించిరి. శ్రీపురుషులు గంధపుష్పమాలికాభరణవస్త్రవిభూషితులై వివిధౌషధిరసములఁ బరస్పరము పూయుచు నొకరిపై నొక్కరు వసంతములు పోయుచు విచ్చలవిడిఁజరించిరి. వెండియుఁ బూరుషులు తైలగోరసంబులఁజందనజలములను హరిద్రాజలంబును సాంద్రకుంకుమసలింబులను బయిఁబయిఁ బూసి వసంతము లాడఁగా వారశ్రీలు మరల వారికి వానింబూయుచు వసంతోత్సవ మొనరించిరి. అంబరతలంబున దేవకాంతామణులు దివ్యవిమానంబులచేతం బలిః బట్ట పురాణులు భటసంఘసంరక్షితలై స్వందనాదియానములనెక్కి యవభృథస్నానోత్సవసందర్శనార్థముబయలువెడలిరి. వెండియు నారాజపత్నులు మేనమామకొడుకులును సఖులును వసంతములు పయింజల్ల మందాక్షహాసవిలసన్తుఖతామరసలై విలసిల్లిరి. ఆముద్దియలు మఱియు మఱదండ్రును జైత్ర త్రియలను జర్మభస్మిక్రలచే వసంతములు చల్లితడుపుచు వారు నట్లొనర్ప దడియుచు సకలాంగకంబులు వలి పంపువస్త్రంబులనుండి కనఁబడుచుండ నాపెనువేడుకచే గ్రొమ్ముడులనుండి కుసుమములు జాఱ సయ్యాటములఁ గాముకులఁ గలంగఁ జేయుచుండి రంత ౧౭

- చ. అరదము స్వర్ణమాలికల శ నందముగుల్మంగ సాధుఘోటకో
త్కరము వహింపఁ బాండునృపకాంతుని జ్యేష్ఠసుతుండు మండలే
శ్వరుడయి డిగ్గి దారయుతి శ జక్కని యంగసమూహసంయుతిం
బరఁగెడు రాజసూయ మటు శ భాసీలెఁ జూపటు సంతసింపగన్. ౧౮ 1507
- క. సుమహితపత్నీ సంయాజములనఁబడు యాగములను శ సవముతుడిని శా
స్త్రమురీతి నవభృథస్నానమునను సత్క్రియల బ్రాహ్మణప్రవరయుతిన్. ౧౮౫
- క. ధరణీశునిచే జేయించిరి; యాజకు లపుడు నృపతిజిష్ణుని గృష్ణా
పరిభూషితపార్శ్వని భూసురయుతి నాచమనవిధిని శ సురనదియందున్. ౧౯
- క. స్నానముచేయించిరి దివి, నానిర్జర దుందుభులును శ జ్యాస్థలియందున్
మానవులవాద్యములు సరి, గా నాదముపిక్కటిల్లఁగఁ జేసె గడున్. ౧౯౫
- క. సురలును మౌనులుఁ బితరులు, నరులును బూవులనుబోరసన్ నరపతిపైఁ
గురియించిరి; వర్ణాశ్రమ, పరిశుద్ధులు మానవు లట శ బావనగంగన్. ౨౦ 1511
- క. స్నానం బొనరించిరి త, తాన్నినమునన్ భూరిపాపసహితుండైనం
గాని పరిశుద్ధుడే యగు, నా నిఖిలాఘములు పాటు శ నవ్వుడెభీతిన్. ౨౧ 1512
- చ. నరపతి తామనూత్న వసనంబులఁ దాలించి దివ్యభూషణో
త్కరమున భూషితాంగుడయి శ తా నొగి యూజకులన్ సదస్యులన్

- ధరణిసురోత్తమాళి మఱి శ తక్కినయందుఁగలట్టి వారి నం
బరముల భూషణంబులను శ వారక తృపులఁ జేసె నేర్పునన్. ౨౨ 1513
- క. నారాయణపరుఁడై తగు, ధారణినాథుం డతండు శ తగుబంధువులకొ
భూరమణుల జ్ఞాతుల స్నేహారూఢుల సాధుమతుల శ నటఁ గలయొరులన్. ౨౩ 1514
- క. పలుభంగులఁ బూజించెను, సులలిత మణికుండలముల శ సుమమాలికలకొ
దలచీరలఁ గంచుకవరములను దుకూలముల రత్నముల హారములన్. ౨౩ 1515
- సీ చక్క భూషితులయి శ సమధికరీతిని గ్రాలిరి; వామనేత్రులును రుచిర
రత్నకుండలయుగ శ రమ్యకాంతులు పర్వ నలకలసొంపు వాక్త్రాబ్జబింబ
రుచు లుల్లసిల్లఁ గర్రుపమేఖలలకాంతు లరుదుగఁ గన్పడనార! యనఁగఁ
దగియుండి; రంత నభర్వరముఁ జేయించిన బ్రహ్మవాదులు సుస్వభావులు నగు
- తే. యాజకులును సదస్యులు శ నవనిసురులు
క్షత్రియులు వైశ్యశూద్రులు శ క్షౌపతులును
యజ్ఞమును జూడవచ్చినయమర ముని పి
తరులు భూతము లటు హరిద్వరులు మఱియు. ౨౪ 1516
- క. వారల యనుచరులును దమి, ధారణినాయకునిచేతఁ శ దగఁబూజితులై
చేరిరి స్వీయాలయముల, గౌరవమున నృపతిఁ బంపఁగా వేడుకలన్. ౨౫ 1517
- క. హరిదాసుఁడు రాజర్షియుఁ, బరహితశారియునునైన శ పాండుసుతుని య
ధ్వరము మహోదయమును నెవ్వరుసఁగ నెంతగను జనులు శ వర్ణించిననున్.
- ఆ. తనివి చెందరైరి శ తా మానవుఁడు సుధ, నెంతత్రాగినను విత్తృప్తి చెంద
నట్లు; లంత ధర్మనాత్మజుఁ డెడఁబాయఁ, జాల. కెంతో జంకి శ సాధుమతుల. ౨౬ 1518
- క. తనసంబంధుల శాంధ్రులను, గృష్ణునిబోవఁగా పాలదటంచు ముదం
బున పారించెను; సర్వంబు నెఱింగిన శ్రీహరియును శ భూపతికొర్కిన్. ౨౭ 1519
- చ. మనమున నెంచి యాతనికి శ మంచియొనర్పఁ దలంచి సాంబము
ఖ్య నిఖిల యాదవోత్తముల శ నంపె గుశధ్ధలి కందుఁ దానుని
ల్పెను; యమసూనుఁ డీకరణి శ స్వీయమనోరథవార్ధి దుస్తరం
బును వడిదాఁటఁ గృష్ణదయఁ శ బోయెను దద్ధృదయజ్వరం బొగిన్. ౩౦ 1521
- సీ. దుర్యోధనుం డచ్యుతునియందు మదినిల్పి యలరారుధర్మజు శ సంభ్రుతిని
గలయట్టిసంపద శ నలఘుతరక్రతు మహిమముఁ గని తనమనసునొప్పు
మిక్కిలి తపియించె; శ మేదిసీశునిదగు శౌద్ధాంతమున మయుం శ డిద్దశక్తి
శలవరించిన సభాభ్యంతరమునఁ గలమనుజేంద్రదివిజేంద్రదనుసుతేంద్ర

తే. సంపదలఁ గాంచె వ్రానితో న సాధ్విద్రుపద
మనుజనాయకు తనయ భర్తను మనోజ్ఞ

పద్ధతిని బరిచర్యల న బహువిధములఁ

దనువుచుండె నానతియందు న మనసు నిలిపి. 32

1522

క. పరిత ప్తచిత్తుడై యా, కురుపతి యం దుండె; మఱియు న గోవిందుని సుం
దరుల సహస్రము శ్రోణీభరమునఁ గ్వణదంఘ్రిరుచులు న పర్వటచేతన్. 33

1524

క. మెలమెల్ల నడుగు లిడుచుక, బలితపువడో జయుగళపటుకుంకుమచ
ర్చుల నెఱ్ఱినై న హారంబులు కన్నడ వక్త్రపద్మములు భాసిల్లన్. 33

1524

చ. చలకుండలమ్మదుకుంతలములు సొంపులఁ గ్రుమ్మరింపఁ బొంకంబుగ నం
ధలరుచుఁ దిరుగం గనియా, ర్తుల మునైన స్వల్పమతియు న దుష్టుడు నొటన్.

ఉ. దానవశిల్పి యామయుడు న తత్పరుడై యలరించియున్న యా
మానితసత్సభక సకలమండలనాథుడు ధర్మరాజు పెం

పూనిన సోదరుల్ సుమతినొప్పెడు బాంధవులుక హితాహిత

జ్ఞానయుతాక్షిపద్ముడగు న సారసనేత్రుడు కూడియుండఁగన్. 34

1526

క. పరమేష్ఠితుల్యభాగ్యం, బరుదుగ నొప్పార వందిహరితరనుతుల్
పరంగక స్వర్ణాసనమున, సురపతియే యీతఁ డనఁగ న శోభిలుచుండెన్. 35

చ. పరముకుటంబు హరిములు న భవ్యకలాపము లొప్పు దాల్చి సో
దరపరివేష్టితుం డగుచు న దారుణఖడ్గముఁ గేలఁబూని భూ

వరులను ద్వారపాలకుల న వార కదల్చుచు నాసుయోధనుం

డురుగతిఁ జేరె రోషమున న నోలగముక గనువారు నవ్వఁగన్. 36

1528

ఉ. వైరుల కోలగం బదియు న వారి స్థలంబనుచుక స్థలంబునక
వారి యటంచు విభ్రమ మవారిగఁ దోచ మయుండు దేవతా

వైరులశిల్పి కూర్చె మణిపారముతో; మయమాయచేత నా

ధారణినాయకుండుట నితాంతవిమోహితనై జచిత్తుడై. 37

1529

చ. స్థలము జలంబుగా వగచి న తా ధరియించిన యంబరాంతముక
గలఁగుచుఁ బైకి ద్రోచుకొనె న గానక వారి యటంచు నెంచుచుక

స్థలమును దాఁబడెక జలము న సత్యముగా స్థలమంచు నెన్ని యం

దలరుచుఁ బోవఁగాఁ దడిసె న నావసనం బది చూచి భీముడున్. 38

1530

చ. వనితలుఁ దక్కినట్టి నృపవర్యులు ధర్మజుఁ డెంత హెచ్చరిం

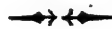
చిన హరిప్రోత్సహింప నిది న చేటును గూర్చునటంచు సుంతయై

నను దలపడియ కొక్క మొగి నవ్వరి; దానికి నాసుయోధనుం

డునుజయుతుండు సిగ్గుపడి న యానన మెంతయు వాల్చి దీనుడై. 39

1531

- మ. పెనురోపంబున మండుచుక సభను శిఖ్విస్తోమవర్జ్యం డొన
ర్చినదానిక విడనాడి హస్తీపురినిక శేరంగం దాబోయె నా
తనికిం గల్లుపరాభవంబునకు నంతం గల్లె హాహాధ్వనుల్
జనసందోహమునందు ధర్మసుతుడుక శ స్వాంతంబునం గుండంగన్. 3౯ 1532
- చ. హరియును భూమిభారహరణాయత కార్యము ముందుదా నదె
క్కురణి నొనర్పఁగాఁ దగునొ శ కాలము దానికి నెట్లు పక్వమై
యరయఁగఁ దా నిమిత్తమనునాశయ మెల్లరకుం జెలంగ నె
వ్వరుసను జేయునో యది శుభంబగునంచు దలంచి యుండుటన్. 3౯ 1533
- క. భీమాదుల పరిహాసం, బామాడ్కి సుయోధనునకు శ నవమతి గూర్పం
దామానుప బూనకయే, యామోదముఁ జూపుచుండె శ నవనీనాథా!. 3౯౪
- వ. నీవు నన్నడిగిన ప్రశ్నంబునకు రాజసూయమహాక్రతువున దుర్యోధను
దౌరాత్మ్యంబుఁ దత్పరాభవంబుఁ దెల్పితి నని శుకఁడొగి మఱియు నిట్లనియె.

దె బ్బ ది యా అ వ య థ్యా య ము.

— సా ల్వ క థా రం భ ము. ౨ —

- క. విను మనుజేంద్రా! లీలా, మనుజాకృతిఁ దాల్చియున్న శ మాధవుఁ డొనరిం
చిన చిత్రకర్మమును నే, వినిపించెద సౌభపతిని శ వీరవతంసున్. ౧ 1536
- చ. అనిమొన సంహరించె నది శ యచ్చెరువైతగు రుక్మిణీసతిం
గొన హరిపోయి యున్నతటి శ ఊణిపతుల్ చనుదెంచి రందుఁ జై
ద్యునిసఖుఁ డై నసాల్వడు మహాహాద్యమ మొప్పఁగ వచ్చియుండె నా
తని యదువీరు లుద్ధతి మృగభంబున గెల్చిరి కృష్ణసన్నిధిన్. ౨ 1537
- క. అందు జరాసంధాదుల, బృందం బటు లోడిపోయె శ వివిధవృతతీసం
క్రందనులు వినఁగ శపథంబుం దా నొనరించె సాశ్వభూపతి కినుకన్. ౨౪
- క. యాదవవిహీనముగ నీ, మేదిని నొనరింతు నాదుఁమేటి శపథముక
గాదనక వినుడు విక్రమ, మాదటఁ గన్గొనుఁ డటంచు శ నమ్మాఘండున్. 3
- చ. ప్రతినయొనర్చి ముష్టిమితఁపాంసువునే యొకపూట లోనికిక
జతనముమీఱఁ గైకొనుచు శ శంకరు లోకవిభుక నిరంతరం
బతులితభక్తిఁ గొల్పె; నొకఁహాయన మేగఁగ నాశుతోషుడక
మితయశంబుగన్న మునిఁబృందసమర్చితుఁ డౌ హరుం డెదన్. ౪౪ 1540
- క. శరణాగతుడౌ సాఖ్యుని, వరమునఁ దన్నుగ నెంచి శ వచ్చె నచటి; కా
ధరణీధ్రసుతాయుతుడై, యరుదెంచిన శంకరుఁగని శ యాతఁడు భక్తిన్. ౫
- క. సురదితిసుత గంధర్వుల, కురగులకుక రాక్షసులకు శ నుర్విఁగల నరో
త్కరమునకు నభేద్యము భీకర మాయదువృష్టులకును శ గాఘగమనఘున్. 6

- క. అనుపమమునైన యానంబును గోరెను గృష్ణమూడఁగఁ బూనినపగ నె
మృనమున స్థరించి సంతసమును గాంచక శివుఁడు సుంతఁగఁ మోచ మగపడన్.
- క. కాని మృల్లే యాన, మృతానని మయుఁగాంచి పీనిఁ కట్టిదియగు న
య్యానము నిర్మించియె యి,మ్మా సీవని పాచ్చరించి యరిగె నిజేచ్ఛన్. ౬౫
- చ. పరశివునాజ్ఞ మోలీనిడిఁ పట్టుదలం గొని యమ్మయుండు వే
పరపురముల్ జయింపఁదగుఁ ప్రాణిమగాంచిన వాఁడుగాన సుం
దరము నయోవికారము నితాంతవిశిష్టభయంకరంబు నౌ
పురమును సౌభనామకముఁ బొల్పుగ నిర్మితజేసి యిచ్చెఁ దాన్. 2 1545
- మ. తనయిచ్చన్ వడిబోవుచున్ బరులకున్ య నొక్కమా తై ననున్
జెనకన్ శక్యముగాక చీకటులకున్ జిత్రాలయంబౌచు నౌ
పైన యానంబును బొంగి సాల్పడఁచుపృథ్వీనాయకుం డాత్మ వృ
ష్టినికాయం బొనరించినట్టి పగనున్ జింతించి క్రోధోగ్రుండై. ౮ 1546
- ఉ. ద్వారకమీదికిం జనియె; య దారుణభూరిబలంబుచేత దు
ర్వారపరాక్రమం బడర య వచ్చెడువారికిఁ బోవువారికిఁ
భూరితరశ్రమం బొలయుఁబోల్కిని సాల్పడఁడు ముట్టడించి యెం
తోరమణియమా నుపసానోత్తమ నిష్కుటపంక్తిఁ బూనికన్. ౯ 1547
- సీ. ఉద్వ్యాసములను, మహాన్నతగోపుర, ప్రాసాదములను, ద్వారకముల మఱియు
నట్టాలకముల విహారస్తునకుఁ దగినట్టు లేర్పఱచిన యాస్థలంబు
లను బ్రత్యోళికలను లయమొదఁగాఁ జేసె; నష్టేటివ్యోమ యానాగ్రమండు
నిలిచి శస్త్రంబుల నలఘుసాహసంబులను దరువులఁ బాములను బిడుగుల
- తే. వడిగ నాసారములుగాఁగఁగఁ బడ నొనర్చె, గులకతాలను గురిపించెఘోరవాత
మట్టె యద్దానఁ బుట్టి మహాత్తరగతి, వీచె బాంసువులను దెసల్ తోడకుండె.
- చ. పురమది సౌభపీఠలను య బూర్వమొగిం ద్రిపురంబు లేచఁగా
ధరణివిధంబునన్ బడలి య తా సుఖముం గనఁజాలదయ్యె; న
త్తరుణమునందు బాధల నితాంతము చేడ్పడియున్న ద్వారకన్
హరితోలిపుత్రకుండును మహారథుఁడున్ మతిమద్వతంసుఁడున్. ౧౨ 1549
- క. వీరుఁడునగు ప్రద్యుమ్నుఁడు, దా రయమునఁ గాంచి ప్రజల య తతకష్టములన్
శ్రీరమణుఁడు లేకుండుట, నారసి యభయం బొసంగి యసృందన మెక్కెన్. ౧౩
- చ. తనయశ మెల్ల దిక్కులను య దద్దయు వ్యాప్తిగనంగ సాల్పతో
నని యొనరింపఁబోయె; మఱి య తనితోడనె చారు ధేన్వుఁడున్

జనియెను సాల్వ మారుకొన ॥ సాత్యకి సాంబులు పోయి రట్లె యిం
కనుగల సోదరుల్ కడిపి ॥ గ్రాలగఁ దోడ్పడఁ బోయి రేడ్డెఱన్. ౧౩౪ 1551

సీ. అక్రూర హార్దిక్కు ॥ లాభానువిందుఁడు గదుఁడు శుకుండు నుభగ్రబలశాలి
సారణుండును దక్కుపౌరుషస్ఫూర్తులు విలుకాండ్రు రథయాధివిభులుమఱి
యోధపీరులు కవశచోత్తమములఁ దాల్చి గజహయస్వందన ॥ కలితులగుచుఁ
గాల్బలంబులు తమ్ముఁ ॥ గాపాడుచున్ రాగఁ బయనమై; రంత సాల్వభటతతికి
తే. యాదపులకును సురలకు ॥ నసురులకును

జరగునంగ్రామ మట్లు భీకరరణంబు
రోమహర్షణ మొదవంగ ॥ రోషయుక్తి
సాగుచుండఁ బ్రద్యుమ్నుండు ॥ సాహసమున. ౧౬ 1552

క. పటుతర దివ్యాస్త్రంబుల, దటుకున నాసాల్వమాయఁ ॥ దపనుండును జీఁ
కటులంబోలెన్ ఊణమున, మటుమాయముగా నొనర్చె ॥ మాననిపూన్కిన్.

ఉ. అంతటఁ బోక త ప్తకనకాంచిత పుంఖములై యయోముఖా
త్యంతభయంకరంబులయి ॥ యానతపర్వములై చెలంగి బల్
వితగనున్న పంచయుతపింశతి బాణములేసి వైరిదు
ద్ధాంత చమూచతి మిగులఁ ॥ దత్తమందగఁ జేసె నేర్పునన్. ౧౮ 1554

మ. శతబాణంబుల సాల్వనొంచి మఱి తళైన్సన్యంబునం గల్లును
ద్ధతురౌ పీరుల నొక్కొక్కరుని బాధల్ చెంద నొక్కొక్కతీ
ప్రతరానూనశరంబు వైచె బదియా ॥ బాణంబులన్ సారథి
ప్రతతిన్; వాహనపంక్తి మూడిటను జేవల్ దూలవై చెన్ వడిన్. ౧౯ 1555

చ. అతిశయ మద్భుతంబునగు ॥ నామహితాత్తుని కృత్యమెన్ని రెం
డు తెగలనున్న నై నికులు ॥ నూతన మీయది యెందుఁ గానమం
చితని బహుశాకరించిరి; మహాత్తరమాయ నొనర్చి యమృయుం
డితరదురాసదం బనుచు ॥ నెంచియె సాల్వన కిచ్చియుండుటన్. ౨౦ 1556

తే. అవిమానము నొకచోట ॥ నపరిమితము
లైన రూపంబులుగను స్థలాంతరమున
నొక్కరూపంబుగను మఱి ॥ యొక్కచోటఁ
గనబడుచు మఱియొకచోటఁ ॥ గానబడక. ౨౧ 1557

క. పరులకు నేమాత్రంబే, నరయంగఁ దరంబుగాని ॥ యట్లుండె; ధర్మ
బరికింప నొచు నొక్కపు, డురుసురమార్గమున నద్ది ॥ యొక్కపు డుండున్. ౨౨

క. సలిలంబుల గిరిశృంగ, స్థలమున నొక్కపుడు తోఁచుచందమునఁ దగున్
వలయాకృతిగాఁ దిరిగెడు, నలాతచక్రంబుపోల్కి ॥ నది చరియించున్. ౨౩

తే. బిక్కతాపున స్థిరముగ ॥ నుండకడ్డి

తిరుగుచుండెను సాల్వడు ॥ దివ్యపాభ

యానమున నెందునెందును ॥ సై నికులను

గలిసి కనుపట్టునో ॥ యదుకాంతు లందె. ౨౨౪

1560

చ. శరముల లక్ష్మ్యశుద్ధి తగుచందమునక బరలించుచుండి ॥ ర

య్యరివరసంప్రయుక్త నిశితాశుగముల్ దహనాద్భు లట్లు గా

ల్ప రవివిధంబునక మిగుల ॥ బాధనుగల్గకజేయఁగా భయం

కర భుజగంబులట్లులు నిశ కామదురాసదతం జెలంగఁగన్. ౨౩౪

1561

తే. సాల్వడేమియు బ్రతిచేయఁజాల కట్టె

సైన్యములు వీడితములయి ॥ చాలఁదూలఁ

గాంచుచుండెను; దమసేన ॥ గలఁగుచుండ

సాల్వ సేనాధినాథులు ॥ సాహసమున. ౨౪

1562

చ. అడరి మహాస్త్రజాలముల ॥ నాయదువీరుల నొంప వారల

ప్పుడు భృశవీడితాంగులయి ॥ పోక వెనంగుచు స్పృహలంబులక

విడువక యుండి రిజ్జగము ॥ విక్రమసంపద సూర్యలోకముక

గడు సుకృతంబుచే గెలువఁగాఁ దలపోసెడు దిట్టలాటచేన్. ౨౫

1563

క. మును ప్రద్యుమ్ను శరంబులఁ, దనయంగము లార్చినొందరదర్ప ముప్పొంగ

గను మరలివచ్చి మాసాల్వనిమంత్రి ద్యుమంతుఁ డతనిఁజొంగుచుఁదాఁకెన్.

చ. ఇనుమునఁ జేయఁగాబడి యశహీననిజాకృతిచేఁ గడుభయం

బును గలిగించు నగ్గదను ॥ బూని యరిక బలమెల్లఁజూపి మోఁ

దెను; గదతాఁకు వక్షమును ॥ దెప్పుననొంప నరిందముండు న

య్యున హరిపుత్రకుండు రథశమయ్యన నూతఁగ సోలె నంతటన్. ౨౬ 1565

ఉ. దారుకు నాత్మజుండు రణధర్మ మెఱింగిన ప్రోడ సూతుఁ డ

స్త్రీ రణభూమినుండి కొనియేగఁ దొలంగఁగఁ గృష్ణనాత్మజుక;

సారథితోడఁ బల్కెనిటు ॥ సంజ్ఞ ముహూర్తములోనె కాంచి య

వీరుఁడు సూతుఁడా! యకట ॥ వీరులునవ్వఁగ నిట్లు తెచ్చితే. ౨౭ 1566

క. తగునే సంగర రంగంబు గడువఁగాఁ దెచ్చు పెన్నరబోలినునియే

జగమున యదుకులజ్ఞుఁ డెవండుగాని నేదప్ప నొక్కఁడుక యశ మేగన్.

క. సారథితోలఁగింఘఁగ ని, ట్లారయ దూ తొందినాఁడె ॥ యది వినఁబడునే;

శ్రీ రామకేశవులు నా, కూరిమి పితృపాదు లొకట ॥ గూడినవేళన్. ౨౯ 1568

చ. అని మొననుండి ధర్మ మిటులఱిడిపుచ్చి తొలంగి వచ్చితే

గనుక ననుండగం బిలిచి ॥ నాజనకుల్ రణవార్త తెవ్వినా

యన! యనిప్రశ్న చేయ నెది శ యర్హమటంచు వచించువాడ; నా
యనుజాలవత్ను లిద్ది వినినంతన నాదు నసత్ర ఎవృత్తినిన్. 30

1569

క. పరిహాసంబుగ నొకరొక్కరితోఁ జెప్పుకొనకుండఁగా నోపుదురే;
పదులును నవ్వుచుఁ బల్కరె, సరియే యిది సూడ! చెపుమ శ సాధుభణితులన్.

క. అనవిని యాయుష్షంతా, వినవయ్యా! ప్రభువరేణ్య శ విగ్రహధర్మం
బును దెలిసియె యివ్వధిగా, నొనరించితి నంచుఁ దలఁపు శ మొగి నీమదిలోన్.

క. రథికుని కష్టంబుల సా, రథియును దత్కృతములను శ రథికవరుండున్
బ్రథనంబునఁ దీర్పం దగుఁ, బథమిది నీత్యన్వితంబు శ పండితమతమున్. 31

చ. ఇది తలపోసియే గుదియ శ యెంతయునొంపఁగ మూర్ఛమున్లు ని
న్దదియగవచ్చు నాపదలఁ శ గాంచియె యిట్లు తొలంగఁ దెచ్చితక
మది రణధర్మ పద్ధతుల శ మానినవాడనుగాను వేటుగాఁ
గఁ దలఁచరాదు దీని బుధశకాండము మెచ్చిన మార్గమౌటచేన్. 33

1573

డె బ్బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— సాల్వని గృష్ణమూర్తి వధించుట. —

క. అనఁగావని శ్రీకృష్ణుని, తనయుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁ డట నుదకముల విధిగా
నొనరించి యాచమనమును, ఘనకవచం బొందుదాల్చి శ కార్తకధరుడై. 4

క. సారథిఁగని యిట్లనియెన్, పీరుండు ద్యుమంతుఁ డెచట శ విలసిల్లునొ యా
ధారణికి నన్నుఁ గొనిపొమ్మా రయమున నన్న నాతఁ శ డట్టు లొనరుపన్. 6

ఉ. అంతట రుక్తిణీతనయుఁ శ డాత్మబలంబుల నేచుచున్న దు
ద్ధాంతు ద్యుమంతు మార్కొని స్త్రీతంబు ముఖమ్మన కట్టెనూత్నమా
కాంతిని గూర్చ నెన్నిది నిశకామరయం బలరారు బాణముల్
పంతముమీఱఁగా నతని శ బాహుబలం బడఁగంగ వైచుచున్. 2

1576

ఉ. మానక సాలుగొ నిశితమార్గణముల్ పరఁగించి వాజినం
తానముఁగూల్చి సారథిని శ దారుణబాణముచే నడంచి పెం
పూనినచాపమున్ విశిఖయుగ్గమునక మఱి కేతువొక్కటన్
బూనికమై ద్యుమంతు శిరఃమున్ వడిఁ ద్రుంచెను బెద్దతూపునన్. 3

1577

చ. గదుఁడును సాంబసాత్యకి ముఖప్రతివీరభయంకరుల్ క్రుధం
బొదలుచు సౌభనాయకుని శ భూరిబలంబులఁ జెండి; రంతనం
దుఁ దగుబలంబు లెల్ల బలుతూపులఁ గంధరముల్ తెగంగ వే
యుదధిజలంబులం బడియె శ నుగ్రతరంబుగ నద్ది కన్నడన్. ౪

1578

- చ. ఒకరొక రిట్లు పొరుషము శ లొప్పుగ యాదవసాల్వభూప సై
నికులు రణంబుచేయుగ న శ నీకమ దిర్వదియేడురాత్రుల
సకలభయంకరంబుగను శ సాగెను సంకులయుద్ధ మన్నయా
ఖ్యకుఁ దగినట్టు; లాహరియు శ యాగనిమి త్రము ధర్మపుత్రుచేన్. ౫ 1579
- క. ప్రీతికే దగినట్లుగ నా, హఠాతుండై పోయి యధ్వ శ రోత్తమ మది వి
ఖ్యాతిగఁ జెల్లఁగఁ జై ద్యుక్తాతలపతి హతుఁడుకాఁగ శ సుతోషమునన్. ౫
- క. కురువృద్ధుల భీష్మాదుల, వరమకానులఁ గుంతియాత్మ శ భవులం గుంతి
బురగమనంబుతటికే సా, దరముగ వీడ్కొలిపి దార శ తతియున్ రాఁగన్. ౬
- మ. చనుచున్ ఘోరనిమి త్రపూగములనున్ శ సంభ్రాంతుఁడై కాంచుచున్
దనరాక మదిగోరు యాదవుల సం శ తానంబు లున్నట్టిప
త్రనమున్ ద్వారవతీసమాఖ్యమును దు శ ద్దాంతంబుఁ గాంఛకమనం
బున సుత్యాహము పొంగఁ బోయెఁ జనుచో శ భూపాలకున్ ధర్మజున్. ౭
- ఉ. చేరఁగఁబిల్చి యివ్విధిని శ జెప్పెను నేబలభద్రుఁడూడి యే
తేరఁగఁ జై ద్యుపక్షపుక్షి శ తిప్రభులెల్లను బూస్మిమీఱఁగా
ద్వారవతిం గలంతు రిది శ తథ్యము కావున వేగపోవనా
వైరులఁ జెండనా నని యె శ వారక యట్టులె యయ్యె నిక్కడన్. ౮ 1583
- చ. తనమది నెంచినట్లై ప్రవి శ దారణ ముద్ధతి సాగుచుండఁగాఁ
గని పురరక్షణంబునకుఁ శ గాఁ దనయగ్రజువేడి నిల్చి సా
ల్కునతని సౌభయానమును శ బొంగెడుదానిని గాంచి దారుకా!
మనయరదంబుఁ జేర్చుము క్ష శ మాపతి సాల్కుని చెంత క్షిప్తుడే. ౯ 1584
- క. పలుభంగుల నొప్పెడు మా, యలుపన్నఁగ నేర్చునీతఁ శ డటులొటను నేఁ
గలహం బీతనితో నిమ్ములఁ జేయఁగ వలయు నన్నఁ శ బొంగెడు కాంక్షన్. ౧౦
- చ. అరదము వేగపోవునటు శ లాతఁడు తోలెను గేతనంబుపై
గరుడుని రెండుపక్షములు శ గాఁదగునైనికు లెల్లఁగాంచి యీ
పురికరుదెంచె గృష్ణుఁడని శ బుద్ధులనెంచిరి; సాల్కుఁ డంతశ్రీ
హరిఁగని స్వీయనై నికబ శ లాధిపతుల్ దెగినట్టు లొటచేన్. ౧౦ 1586
- మ. శతప్రతేక్షణ మార్కొనం దగినయంశదబ్బాహుశౌర్యండు సై
న్యతతికే లేడొకరుం డటంచు మదిలో శ నం జక్కనూహించి యు
ద్ధతి భీమారవమొప్పు శక్తి గొని వే శ తత్సారధి గూల్చునె
చి తగకవైచె; మహోల్కా నా నభఘనన్ శ జిత్రంబుగా శక్తియున్. ౧౧
- చ. దెసల వెలుంగఁజేయుచు మృ శ తిక్ ఘటియింపఁగ వచ్చుచుండ నా
భిసరుహనేత్రుఁ డారసి వి శ భీతికృదాళుగపంక్తి నూఱుగా

- వెను బడవై చె భూమిపయి; ౧ విక్రమసంపద పొంగ సౌభము
దెనుగెడు సాల్వఁ డార్చిగన ౧ నేనె బదాటు శరంబు లొక్కటిన్. ౧౩
- మ. శరసందోహము వైచి సౌభమును భా ౧ స్వంతుండు స్వీయప్రభో
త్కరయుక్తి నభము బలె బడలఁగాఁ ౧ గావించె; సాల్వండుశ్రీ
హరినిఁ శార్దూధనుర్ధరు గనుచు ౧ వ్యంభై నమా స్థంబు ని
మ్రురభాణంబుల నొంచె దోశ్చలనతఁ ౧ ట్టోఁబడెఁ జావమున్, ౧౪ 1590
- చ. అది యొకయుద్భుతంబుననె ౧ యత్తఱి గన్పడె దద్రణంబు నా
యదనునఁ గాంచుభూతములయో ర్తనినాదము లొక్క పెట్టున్
గదిరెను; సాల్వభూపతియు ౧ గ్రంధుగనార్చి జనార్దను ముదం
బొదవగజాచి మూఢ! యపు ౧ డొక్కటి మేమును జూచుచుండగన్. ౧౫
- సీ. మాస్నిగ్ధనకుఁ జైవ్య ౧ మహిపున కీనున్న కన్యకారత్నంబుఁ ౧ గానిపనియి
దంచునెంచక డొంగి ౧ లించి కొంపోయితి; వారాజసూయ మ్మ ౧ శార్దూధమున
యందు సభామధ్య ౧ మందున్న మాసఖుఁ జంపితి; విక్కార్వ ౧ సంచయముల
నొనరించి జగతిమం ౧ డొక్కెడ ననుగెల్వఁ దరముగా దేరికం ౧ చురుతరమగు
- ఆ. గర్వమాని యున్న ౧ ఖలు నిన్ను నిపుడె మన్ని శితబాణములను ౧ నీవుమరలి
రానిగతికిఁ బంపు ౧ బూనితి నెదుర నిల్వంగఁ బూనుదేని ౧ వారుకనిన గు
- చ. అనవిని కౌరి యిట్టులను ౧ నక్కటఁ మందుడవొట నీవు తో
చినగతి ప్రేలె దేమిటికొ? ౧ చెంతను జేరఁదలంచు మృత్యువు
గనుగొననేర వుద్ధతిని ౧ గాటులు పల్కరు శూరులెల్లరు
గనబటుపంగఁ జూతురు మగంటిమి ప్రాజ్ఞులుగాన నంచొగిన్. ౧౬ 1592
- చ. పలుకుచుఁ దీవ్రవేగమున ౧ భాసిలుచున్న గదాయుధంబుమి
క్కిలిక్రుధ చిత్తమందొలయు ౧ గృష్ణుండు సాల్వని జత్రభాగము
గలయఁగఁజూచి కొట్టుటయు ౧ గ్రక్కున నెత్తురుగ్రక్కుచు మహా
ర్తులగనుచు వడంకె; హరి ౧ తోడనె దానిద్రహించె నంతలోన్. ౧౭ 1593
- క. కనఁబడకపోయె నెఱటికొ, జనపతి; యొకక్షణము సాగ ౧ సరగునఁ బురుషుం
డనుపమగతి వచ్చిమహా, త్సనకు శిరమట్టె నంచి ౧ మ్రొక్కి యిట్టులనున్. ౧౮
- క. దేవకింపగ నీకడ, కే వచ్చితి ననుచు మిగుల ౧ నేడ్చుచు గృష్ణా!
శ్రీవత్సాంకా! పితృహిత, భూవిభుఁ డాసాల్వఁ డిపుడు ౧ పూని యిక్కణున్.
- ఆ. సానికుండు పశువిసరమును గొనిపోవు, నట్లు కట్టి కొంచు ౧ నరిగె ననిశ్చ;
నప్రియోక్తి వాని ౧ నాలించి మనుజన్వ, భావమూనియుంటవగఁ బొగ్గులుచు.
- చ. కరుణ తనంత వైకొనగ ౧ గాధతరంబగు ధైర్యమెట్టులో
నుగుగఁగఁ బాకుతుండవలె ౧ నా గిని గాంచును బల్కె నిర్భర

- త్కరములు గెల్వజాలని నితాంతబలాధ్యు మదగ్రజస్తు సంత
గరమునఁ దొట్టుపాటు గనఁగఁగాఁ దగనట్టి మహాత్మరామునిన్. ౨౩౪ 1597
- చ. గెలిచి యదెట్టు లల్పుఁ డవఁకీర్ణియునై తగు సాల్కుఁడామహా
త్తులఁ బితృపాదలం గొనుచుఁ ఁ బోయినవాఁ డకటా! మనంబునం
దలఁపఁగ దైవమే బలయుతం బనితోఁచెడు నంచునెన్నో యీ
హలఁ గనుచుండునంత హరియగ్రతలంబున సాల్వభూపుఁడున్. ౨౪ 1598
- మ. వసుదేవుం గొనివచ్చినట్టు లొకనిఁ బంధించి తోడ్చెచ్చియిం
పెనుగం బల్కెను నీదుతండ్రి యితఁడే యేతన్నిమిత్తంబె కా
వసుధఁ బ్రాణములఁ ధరించి కుమతీ! పర్థిల్లుచున్నాఁడ వీ
వసుదేవుఁ వధియింతు నీవుకనఁగా ప బాహుబలం బొప్పుగన్. ౨౫ 1599
- కి. కాపాడ సమర్థుడవే, నీపట్టునఁజూపు శక్తిసే జూతు నటం
చీపగిదిగఁ బల్కుచు మా, యాపాటవ మొప్పు నిశితశ్రమగు ఖడ్గముచేన్. ౨౬ 1600
- కి. ఆనకదుందుభి మస్తక, మానిముసమునందె నటికి యద్దానిని గైఁ
బూని నభంబునఁదగు తన, యానమ్మం జేరె; నంతఃనాశ్రీహరియున్. ౨౭ 1601
- చ. తనభనులందు మిక్కిలి ముఁదంబు గలాఁడగుటఁ ముహూర్త మా
త్తనియతదివ్యబోధమును మానియె తాఁ బ్రకృతిస్థుడై త్షణం
బుననె మహానుభావతను ప బొల్పుట నయ్యదియుఁ మయుండు సా
ల్వునకు నెటుంగఁజెప్పినది ప భూరితరాసురిమాయయం చొగిన్. ౨౮ 1602
- క. తలపోసె; నంతలోనే, కలహింగణమందు మున్నుఁగాంచిన యలమా
యలదూతఁ గానిజనకుని, కళేబరముగాని కానఁగఁగా జాలమిచేన్. ౨౯ 1603
- ఆ. స్వప్నమందుఁ దోచు ప వస్తువులంబోలి, యవ్వై మాయమయ్యె ప నం చెటింగి
యంబరమునఁ దిరుగునాసౌభముననున్న, వైరి సాల్కుఁ గాంచివాని నపుడె.
- క. అనిమొనఁ జంపఁగ నెంచెను, విను మోరాజర్జి వర్య! ప విమలమతులు న
య్యును మౌనులు కొందలు చెప్పినపల్కులువెనుకముందుఁపవిషమమ్ములుగన్.
- సీ. తోచుచున్న ను వానిఁ ప దోరంపుటూహలఁ బరికింప కెట్టులొ ప పల్కుచుండు
రియ్యది సత్యమా ప నెట్లన శోకమోహమ్ములు గాని స్నేహమ్ముగాని
యజ్ఞానకృతమగు ప నాసాధ్యసముగాని యెక్కడ? యంతయంఁచెటుంగఁ దగని
జ్ఞానవిజ్ఞానవిశాలసంపద లొప్పు పరమేశుఁ డెక్కడ? ప పలుకఁ దగునె
- తే. యిట్లు లాహరి భావించె ప నెద నటంచు
నెవనిపాదాబ్జసేవచే ప వృద్ధిదమగు
సాత్త్వికతనంతః ప యలముకొనఁగ

ధరణి నసమానులగుచు నుండుదు సుజనులు. 3౧

1606

ఆ. మఱి యనాదియగుచుగమలయు దేహాత్మవిభ్రాంతి వాయుఃజుమ్మరవారలంత
నింత యనఁగరానిదే యయియాత్మియ, మునగు నవ్విభూతిగనుదు రెలమి.

క. పరమైశ్వర్య స్థానము, పురుషోత్తముఁ డెల్ల సాధుపురుషులకు నిరం
తరసద్గతియగుఁ గావున, హరి కతనికి మోహ మెట్టులగు? తలఁపంగన్. 3౨

చ. కనఁబఱచెన్ మహాత్ముఁడగు శ కాంచనచేలుఁడు మానవాకృతిం

గనిన లెఱంగు లోకులకు; శ త్వాపరిపాలక! కృష్ణమూర్తిచే

సిన మహనీయకార్యమును శ జెప్పెదఁ జక్కఁగ నాలకింపు మా

జనపతి సాల్వుఁ డంతఁ దనుశస్త్రసమూహముచేత నొంచుచున్. 3౩

1609

క. పౌరుషమును జూపుచుఁ దనఁ, ద్వారవతిం డైకొనంగఁ శ దా నెంచఁగ నా
శౌరి యమోఘపరాక్రముఁ, డారిపుతోఁ బోరుచుండి శ యంబకవితతిన్. 3౪

మ. కవచంబున్ ధనువున్ శిరోమణిని వేడ్కఁ జెండి క్రోధంబుచే

త విమానంబును సౌభకంబు గదచేతన్ భగ్నుముంజేసె ని

ట్టి విధానంబున నగ్గదాయుధము దంఢింపంగ సౌభంబు నొ

క్కవడిన్ వేయిగఁ దున్నలైపడియె నాశకంఠిన్ విరావంబుతోన్. 3౫

1611

చ. తనదగు వ్యోమయానము గదాహతి భగ్నుముగాఁగ సాల్వుఁ డం

త నిలకు వచ్చి నిల్చి గదఁదాను ధరించి జవంబుమీఱఁగా

ననుపము నచ్యుతుం బొడుచు శ నాశ మెయిం బఱతెంచె నిట్లు వ

చ్చునతనిఁ గాంచి యంగదవిశోభితమైతగు వానిబాహువున్. 3౬

1612

మ. ఒకభల్లంబునఁ ద్రుంచి తద్గతికినై శ యుద్యోగముంజేసి యా

త్తకరం బందు లయార్కుసన్నిభముఁ జీత్రంబున్ మహాభీతిదం

బకశంకంబును నొసుదర్శనము నొయ్యారంబునం దాల్చి చి

త్రకళన్ రాజిలె నుద్యదర్మయుతమాప్రాగ్భూధరం బట్లుగన్. 3౭

1613

క. అతిశయమాయా భూషితుఁ, షీతిపుని వధియింపఁగోరి శ శీర్షంబు మణి

యుతకుండల మకుట విభూ, షితమును జక్రాయుధమునఁఛేధించె వడిన్. 3౮

1614

క. హరిహాయుఁ డావృత్తుని దగు, శిరమును వజ్రాయుధమునఁజెండినగతి నా

హరి సాల్వుశిరము ద్రుంచినఁ, బరఁగెన్ హాహరవంబుపటుతర మగుచున్. 3౯

1615

చ. హరి యిటు చక్రధారల మహారిపుఁ ద్రుంచిన నగ్గదాహతిన్

సురరిపుశిల్పిచిత్రితముఁ శ జోద్యమునై తగుసౌభ మబ్ధి యం

తరమునఁ జొర్లమై పడినఁ శ దద్దయు నిర్జరదుందుభుల్ మహా

వరదమున్ దెలిసి శ దస్యండు గూలినవార్త యెల్లెడన్. 4౦

1616

వ. వ్యాపించిన విని సఖులగుశిశుపాలాదులకు మహాపకారముచేయుఁబూని దంత
వక్త్రండు పట్టరానికోపంబున నాకృష్ణునిపై నెత్తినచ్చెనని పల్కిశుకయోగి
యిట్లనియె. 32 1617

డె బ్బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—●— దంతవక్త్రుని హరి పథించుట. —●—

మ. విను ముర్వీశ్వర! చైద్యసాల్వలును దుశస్వృత్తిం బ్రవర్తిల్లుపాం
ద్రనృపాలుండును భూతలంబు విడి స్వర్గస్థానముం జేర వా
రిని బారోక్ష్యసుహృత్త్వపద్ధతిని సూప్రీతాత్మలక్ జేయఁగా
మనమందెంచుచు దంతవక్త్రుండు హరిక్ శ మర్దింప నుద్యుక్తుడై. ౧ 1618

ఉ. ఒక్కడె తాఁ బదాతియయి శ యుగ్రతరక్రథఁ బూని యుర్వియుం
గ్రక్కదలంగఁ జేయునటు శ కాల్గిడుచుక్ గదఁ గేలఁబూని వే
యక్కితవుండు భూరిబలుఁ శ డాహరి మార్కొన వచ్చె; నిట్లు వే
రుక్కునఁ బైకివచ్చు రిపుసుద్ధతుఁ గాంచి జవంబు మీఱఁగన్. ౨

చ. గదఁగొని స్వందనంబు డిగి శ కంధిని వేలయుఁ బోలె నిల్వరిం
పఁదలఁచి తా నెదుర్కొనియెఁ శ బద్దదళాక్షుని గాంచి దంతవ
క్త్రదనుజసత్తముండు మది శ గర్వముపొంగఁగఁ నిట్లుపల్కి నో
యదువర! నాదుభాగ్యము మహత్తరమే యనవచ్చు నీయెడన్. 3౪ 1620

చ. కనుకనె యోముకుంద! ననుఁ శ గ్రన్నన మార్కొన వచ్చినాడె పి
వనఁగను మాతులేయుడవె శ యశాదువు కాని మదీయమిత్రులక్
దునిమితి వంతెకాక ననుఁ శ ద్రుంపఁగఁ గోరుచు నున్నవాడె వే
మనఁదగు మందబుద్ధిగలయట్టి నినుక్ బ్రథనాంగణంబునన్? ౪౪ 1621

క. దంభోళి విడంబించెడు, శుంభద్గద యిద్ది రుచులశోభిల్లెడుఁ జూ
జృంభించు నిన్ను వృత్తుని, జంభారివధించు మాడ్కిఁ శ జంపెద దీనన్. ౫1 1622

చ. అటులొనరించి యిాయదనునందె వయస్కులదౌ ఋణంబు నొ
క్కటి సఖివత్సలుండ ననఁగాఁదగు నే నొగి బాపుకొందు ను
త్కటమగు రోగ మంగమునఁ శ గల్గఁగ నౌషధసంప్రయక్తిచే
నెటుతెగఁ బాపుకొందు రటులే తలపోయఁగ బంధవయ్యునుక్. ౬ 1623

క. పగవాడవె యశాదువు గా, పగఁ దీర్చుకొనంగ నిదె నెఱపంబగుఁ జుష్టి!
తగినట్లై శాస్త్రిచేయుదు, మగటిమివాటించి యనెడు శ మాటలచేతన్. ౬౪

క. మునికోలలచే నేనుం, గునుబోలెక్ దూలనాడి శ గుదియంగొని కృ

* “పరలోక కృతానాం చ కుర్వాన్ పారోక్ష్యసౌహృదమ్” అని మూలము.

- ష్టాని శీర్షము నొప్పించెను, ఘనసింహధ్వని నొనర్చె ॥ గర్వముపొంగన్. 2
- క. యదుకులనాథుడు హరి యా, గదచేతంగొట్టువడియు ॥ గంపింపకయే
కదలక యచ్చొనుండెను, మది నెంచెను వానినపుడె ॥ మ్రందింపంగన్. 24
- క. హరియటఁ గౌమోదకియను, గురుగదచే నురమునడుమఁ ॥ గొట్టంగా నె
త్తురు నోటనుండి వెడలఁగ, ధరఁబడి కేశాలిజాఱు ॥ దనుజుం డార్చిన్. ౪౫
- క. కరపదములఁ జూచుచు భీ, కరరూపము గానఁబడఁగఁగ ॥ గ్రక్కున బ్రాణో
త్కరమేగ శవంబయ్యెన్, బరికింపఁగ నపుడు భూతఃపటలం బెల్లన్. ౯ 1628
- క. చేదిపతిఁ జంపువేళల, నేదియొ చిత్రంపుజ్యోతి ॥ యెటులు వెడలెనో
యీదంతవక్త్ర వధమున, నాదేహమునుండి జ్యోతి ॥ యఱిసూక్ష్మంబై. ౧౦
- క. కనఁజిత్రముగా వెల్వడి, వనజాక్షునియందుఁ జొచ్చె ॥ వానియనుజుఁడ
న్నను జంపఁగ శోకంబున, వనరి విదూరథుడు వాలుఁ ॥ బలుకను గొనుచున్.
- సీ. నిట్టూర్పు లొగిఁబర్చ ॥ నీరజనేత్రుని జంపఁగాఁగోరి రాఁ ॥ జక్రధరుడు
క్షుర నేమియై రుచుల్ ॥ పరఁగఁగ్రాలెడు చక్రమునుగొనికుండలముకుటములను
వెలయు విదూరథు ॥ తలఁ ద్రుంచె; నీరీతి సౌభయానమ్మును ॥ సాల్వ దంత
వక్త్ర విదూరథు ॥ వానిబంధువులను దుర్విషహుల నెల్లఁ ॥ దునిమివైచి
- తే. సురలు మానవులెల్లను ॥ స్తుతు లొనర్ప
మునులు సిద్ధులు గంధర్వముఖ్యు లవి
ధమున విద్యాధరులు ఘోషితతులు దేవ
కన్నియలుఁ గిన్నరులు యక్షగణము మఱియు. ౧౪ 1631
- క. చారణులును బితృముఖ్యులు, సారోపనిషత్తులను నొసంగెడుభక్తి
జేరి నుతించుచు వరసుమ, వారముఁ గురియించి; రంత ॥ వనజాక్షుండున్. ౧౪
- చ. యదువిభు లెల్లఁగొల్వ విజయంబు నుతించుచు వందిబృందముల్
సుదతులు సేనలక్ గురియుంచున్ దను నెన్నఁగ ద్వారకాపురిం
-బొదలెడువేడ్కఁ జొచ్చెఁ బురఃమున్ గయిసేసియె పౌరులెల్ల స
మృదమునుబొంది రిట్లు హరి ॥ మత్తరిపూత్కరమున్ జయించుటన్. ౧౫ 1633
- మ. జగదీశుండును యోగనాయకుడు సంపన్నక్షిపూర్ణుండు నై
భగవంతుండయి యొప్పు కృష్ణుడు పశుప్రాయుల్ తనుంగల్పె నో
డఁ గదా యంచుడలంప నుండె నని నోడఁ గల్పెనన్నట్టి దే
కద విభ్రాంతి తలంపఁగా నజితుడౌ ॥ కంజాక్షుఁ డెట్లొడునో. ౧౬ 1634
- చ. హరికి బరాజయం బమరుగనంటయె యజ్ఞత; భూమిపా! యనం
తరకథ నాలకింపుము; నితాంతము పాండవకౌరవుల్ మహా
త్తరణకాంక్ష నుంట విని ॥ తా బలరాముడు స్వాంతమందుని

మృత్యువు నొక్కరీతిఁ దమిఁ యూనినవాఁడుగ నుంట నత్తఱిన్. ౧౬ 1635

తే. తీర్థయాత్రామిషంబునదివ్యదేశ, ములను గనబోయె; నాతండు యతఁడు భక్తి
తగఁ బ్రభాసతీర్థంబునఁ దానమాడి, యందు దేవర్షిపితృమనుజుల కెలమి. ౧౭

సీ. తర్పణంబులు చేసి యధరణీసురాన్నితుండై ప్రతిస్తోతమై యలరునట్టి
నది సరస్వతిని గానంజనె; నంతఁ బృథూదకమనెడు తీర్థోత్తమంబు
బిందుసరంబును యిమలత్రికూటంబు మఱి సుదర్శనము బ్రహ్మమనుతీర్థ
మును విశాలాహ్వయంబును జక్రతీర్థంబు బ్రాచి సరస్వతిఁబరమభక్తి

తే. తనరసేవించి యమునానదిన వియద్దు
నిని విధి గొల్చి స్నాతుండై యనిఖలమాని.
సేవ్యమా నైమిశంబును యక్షేత్రమునకుఁ

జనియె; నట సత్రయాగంబు యసాగుచుండు. ౨౦ 1637

చ. మునివరు లట్లువచ్చిన విభుఁ బలభద్రుని సన్నుతించి వం
దనములు శాస్త్రపద్ధతి నొనర్చిరి వారలు దీర్ఘసత్రముం
బొనరుచుచుండు; రిట్లీతండు యమోదమునకు మునులెల్లఁ బూజలం

దనుఁగ సానుగుండయి నితాంతసుఖాసనముఁ గ్రహించుచు. ౨౧ 1638

తే. మునులతోఁ గూరుచుండి యందు నొకయాస

నమునఁ గూర్చున్న వాని వ్యాసమునిశిష్యు
సూతుని రోమహర్షణ యభ్యాతనాముఁ

గనియె; బ్రతిలోమజాతుఁ డభ్యుదయ నతండు. ౨౨ 1639

చ. తనుగని లేచి రాకయు యథావిధి మ్రొక్కకయుఁ సుఖాసనం
బున వసించియుండుటయు యభూసురవర్మలకంటె నున్నతా
సనము గ్రహించియుండుటయుఁ జక్కఁగఁ జూచి సహింపలేక యిం
తనడగనట్టి కోపమును యదా గని యిట్లనియెఁ మహాగ్రతన్. ౨౩ 1640

క. ప్రతిలోమజాతుండై తగు, నితఁ డిందును విప్రవరుల యెల్లవిధుల ధ
ర్మతతిని గాచెడు మాకును, గతి యున్నతమై తనర్పు యగద్ధియపై నన్. ౨౩౪

తే. కూరుచుండుట యెట్లు? దుర్గుణుండు వీడు

వధమునకు నర్హుడగు; భగవంతుండైన

వ్యాసమునికిని శిష్యుండై యబహువిధములు

గాఁగ విలసిల్లు నితహాస కాండములను. ౨౩౫ 1642

క. విమలపురాణంబులధర్మములకు బోధించు శాస్త్రమండలమును బూ
ర్ణముగాఁ బఠించియు విద్యయు దార్పితయు లేక నీతి యమరని మదితోన్.

క. తను బండితునిగఁ దానే, యనుకొనుచు విష్ణువీగు యనకటా! యిటు శా

- స్త్రనికరమును జదివియుఁ దన, మనస్సునుం గెల్వలేక యానివిధమునన్. ౨౬
- క. కనఁబడు నీతఁడు చదివిన, ఘనవిద్య లవెల్ల నీచగణమునకువలె
మునులా రా! దోషమున క, గునుగాని రవంతయైన గుణమున కెట్లా? ౨౬ 1645
- చ. ఇతఁ డెటులున్న నేమనకుఁ యెంతయు ధర్మమనీషు లట్టులు
ధృతులును వేషధారులయి యథాత్రిఁ జరింతురు గాన వారల
మృతి గనఁజేయఁగా వలయు; యిందులకే యవతార మేను నె
త్తితి నీటు భూరిపాపులయి యెంతైన స్వేచ్ఛఁజరింతు వీరలే. ౨౭ 1646
- చ. అని వచియించి దుర్జనులనైన వధింపఁగఁ మానియుండియున్
మునుమును సాగఁగాఁదగిన యభూరివిధిప్రబలప్రయత్నముం
దనుఁ బురికొల్పఁ జేతఁదగు యదర్భకొనన్ ముని రోమహర్షణున్
మునివరులెల్లఁ జూడఁగనె యభూరితరక్రుధ ప్రేసె; దాననే. ౨౮ 1647
- ఉ. ఆతఁడు చచ్చె; నందుఁగల యమ్మును లక్కట! యక్కట! యటం
చాతతదుఃఖ మొంది రిటు యలమ్మునిఁ జంపిన రాముఁ గాంచి యి
ట్లీతటిసీ యధర్మ మిటు యెన్నకయే యొనరించినాఁడ వీ
సూతుఁడు సత్పురాణములసంపువచియించును శాంతమూర్తియా. ౨౯ 1648
- క. కనుకనె బ్రహ్మసన మిచ్చినవారము సత్రయాగసద్ధి చెలఁగుదాఁ
కను దేహము శ్రమమొందకయే నిల్చునటు లాయువుఁ దమి యనిచ్చితిమి విభూ!
- క. తెలియకయే యీవిధమును, హలధరణా! బ్రహ్మహత్య యంతటిదగు నీ
కలుషమును దెచ్చుకొంటివి, పలుకులు వేయెల యోగపతి వీ వరయన్. 3౦౪
- సీ. కావున నామ్నాయగణము నిన్నును జక్క శాసింపజాలదు; యసర్వలోక
పాపనా! యట్లయ్యు యబ్రహ్మహత్యను దీని బాపుకొనంగనా యపాచితంబు
చేసికొనందగు; యీతి నెవ్వరును నిన్నుఁ బురికొల్పకున్నను యభూతములకు
ధర్మమార్గముఁ దెల్పఁదగుఁ గాన స్వేచ్ఛగాఁ జరియింతు; వట్లయ్యు యసరగఁదన్ని
తే. వృత్తి నొనరింప నొరులకు యనిదిసుమార్గ, మనుచుఁ దెల్పినయట్లగుననఁగరాముఁ
డెల్లరకు మేలుచేయుట యెలమినీవ, ధమున కీడగు నచ్చాచితము నొనరుతు.
- క. దీనికిబాచిత మెయ్యదియే నిర్దేశింపు; డిప్పు యడీసూతునకున్
నేనీయఁ దగిన దేదో, మానసమున నెన్ని చెప్పుడు యమానితులా రా! 3౩ 1652
- క. చిరకాలజీవితం బో, వరబలమో దేహమునకుఁ యబాటవమో మీ
రరసి మతేమియుఁ వలతురొ, సరగన్ వచియింపుఁ దేను యసాధింతుఁ ద్వరన్.
- తే. యోగమాయాబలంబున యొగిఁ దగంగఁ, జేయుఁవాఁడ నటంచననాయమోఘ
శక్తిగని పల్కి రమ్మనుల్ యంతసమున, నీదు శస్త్రవీర్యములకు యనేది హితమొ.
- క. ఇతనికిఁ గల్గినమృతికి, గ్రతు పెప్పుడు పూర్ణమగునా యరామా! యాయు

- శ్చుక్తి గలుగఁ దంతవఱకును, ఊతినను మావాక్యమునకుఁజేటొదవ నటుల్.
- క. ఇవియన్నియు సూన్యతములె, యప్ర నెట్లొ యట్లుచేయు శ మనిపల్కఁగ మా
నివరులఁ గని రాముం డనియె వేదవాక్యమ్మరితి శ నెంచి కనుఁగొనన్. 3౫ 1656
- క. జనియించు దానె పుత్తుఁడు, గ నటంచుం దెలియనగును శ గాదే, యటు కా
వున నితనిసుతుఁడు చెప్పఁగనుజాలు బురాణములను శ గలకాలంబున్. 3౫ 1657
- క. అతఁ డుగ్రశ్రవణుండన, ఊతి ఖ్యాతి గాంచునుజుఁడి! శ చిరకాలము జీ
వితమును గాంచుచు నింద్రియ, తతిపాటవ మొప్పుగా నతండు వెలయుతన్.
- చ. మునివరులార! యేవిషయమున్ మఱికోరుదురో వచింపుఁ డీ
తనితనయుండు వక్తయయి శ తత్త్వముఁ జెప్పటఁజేసి మీరుతె
ల్పినయవి సిద్ధిగాంచెగద! శ బేలతనంబున నిప్పు డేను జే
సిన యఘరాశినిష్కృతిని శ జెప్పుడు చక్కఁగ నెంచి సత్కృపన్, 3౭ 1659
- మ. అని ప్రార్థింపఁగ మాను లిట్టులని రోగయాశ్వా! యఘం బేగు చ
క్కనిమార్గంబు వచింతు మిల్వలుఁ డనఁగ నొప్పుదైత్యుండు త
త్తనయుం డొక్కఁడు పల్వలుం డనఁగ దుగ్ధాంతుండు ఘోరాకృతి
గనువాఁడౌ బ్రతిపర్వమందును మమున్ శ గాఁటింప నేతెంచెడున్. 3౭ 1660
- క. మేమొనరించెడు సత్రం, బేమాడ్కిన్ సాగకుండు శ నెంచి దితిసుతుం
దామాడ్కిఁ జతనమూనును, జీమును రక్తంబుఁ గురియుఁజిత్రముగాఁగన్.
- క. మూత్రపురీషంబుల నా, సత్రంబునఁ బడఁగ వదలు శ శౌర్యాధ్య! యో
జైత్ర! యపాపాత్తుని, థాత్రీసురబాధకుని మృగధంబున నిపుడే. 3౮ 1662
- క. పోరిపుచ్చుమదియె మాకుం, బరమంబగు లాభమగును శ బాపాత్తుఁ డతం
డురుమాంసమద్యముల నుం, గురియును దాశార్వా! యతనిఁగొంకక చంపన్.
- క. అది మాకగు శుశ్రూషణ, మదయుం డతఁడౌటఁ జంప శ నర్హుం డవలన్
బొదలు మహింసావ్రతమున, మది శాంతిం బొందఁ దిరుగుఁమహి నెల్లెడలన్.
- క. ప్రతితీర్థంబునఁ గ్రుంకుచు, ఊతికిఁ బ్రదక్షిణము నీవుఁనేయుము విధిగా
జతనమ్మున నొకయబ్దం, బతిశుద్ధుండ వౌదు వనిరి శ హర్షముగలుగన్. ౪౦ 1665

—◆—
డె బ్బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—◆ రాముండు పల్వలుంజంపి తీర్థయాత్ర చేయుట. —◆

- చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి యనంతరగాథ నివ్విధం
బునఁ దెలుపంగఁబూనె నృపఃపుంగవ! పర్వదినంబు రాఁగ భీ
తిని గలిగించు నాయనిలఁదేవుండు ధూళిని వృష్టిరీతిగా
గనులను గప్పఁజేయుచు నిశామము కంపు దిశాళి నింఁడగన్. ౧ 1666

క. వీవంగసాగెను; సత్రం, బౌషసుధ నమేధ్యవృష్టి సంతటం బడున
 ళ్లే వర్షించుచు బల్వలు, దేవచ్చెను శూలము కయి స నెఱగుచునుండన్. ౨

మ. వెనుకాయం బమరంగం జూడఁబడియెం; స బృథ్వంజనత్వధరం
 బనఁగాఁ జాలిన మేనికాంతి తగఁ దామ్రాభంబుగా శ్శక్తుకే
 శనికాయంబు కనంబడంగ ఘనదంష్ట్రాభీతికృ దూభ్రకుటీ
 కనదుగ్రాస్యముతో నిశాచరుడు వేడ్కన్ నింగి గానంబడన్. 3 1668.

చ. దితిజని గాంచినంత బలదేవుఁ డెడన్ ముసలాయుధంబు ద్వి
 డ్వితతివిదారణక్షమముఁ వింతరుచుల్ దగుదాని దానభ
 ప్రతతిహరంబు నాహలముఁ స బంతమునన్ స్థరియించె నంత నా
 ద్వితయము తోఁచె; పద్మ పటువిక్రమసంపద పొంగుచుండఁగన్. ౪ 1669

మ. బలదేవుండు హలాయుధాగ్రమున నశ్రుస్థానమందున్న ప
 ల్వలదైత్యున్ వడిలాగి బ్రాహ్మణుల కెల్లన్ హానినే చేయు దో
 ర్బలమత్తున్ ముసలాయుధంబున నమర్షం బొప్పఁగా మోదినం
 దలయుం దుత్తుమురై యస్మక్తటిని యంతం బాఱ బిట్టార్పుచున్. ౫ 1670

క. అఘణరుచిన్ భాసిలుత్పై, ధరవర్యము వజ్రనిహతిఁ స దా బడునట్లే
 సురవైరినేలఁ గూలెను, ధరణీసురమాను లతనిఁ స దత్పరమతులై. ౬ 1671

చ. వినుతులఁ దన్నీ యెన్నఁదగు స వృత్తిఁజెలంగఁగ నాశిషంబులం
 దనుపుచు వృత్తుఁజంపిన శతక్రతునిన్ సురలట్టు లమ్మహా
 త్తున కట మజ్జనంబు క్రమఃముం దగినట్టులు సప్తి రంత; నా
 తనికిని బద్ధమాలను ముఁదంబున నిచ్చిరి మాను లందఱున్. ౭ 1672

క. అదిపాడ దెప్పుడున్ సంపదలకు సంస్థానమానుభానికరం బ
 య్యది నిండు నెల్లయెడలన్, సదమలమై వైజయంతిసంజ్ఞం దనరున్. ౮ 1673

ఉ. అంతియగాక మానివరు స లంబరయుగ్మ మమూల్య మిచ్చి ర
 ట్లంతట దివ్యకాంతులను స హరితరంబగు భూషణాళి యా
 వంతయు దోష మేకననీయట్టి మణిప్రకరంబు నిచ్చి దు
 స్టాంతకుఁ డంచుఁ జేర్కొనిరిహర్ష మునన్ బలభద్రుఁ డంతటన్. ౯ 1674

చ. అనుమతిగోరి వారలు మహాదృతిఁ బంపఁగ బ్రాహ్మణోత్తముల్
 తనదు పిఱుందరాఁగఁ బ్రమదం బిడుకొళికి నాఁ దనర్చు త్త
 దిని గనబోయి క్రుంకులిడి స దివ్యతరంగిణితో సమానమా
 ననఁ దగియున్న యాసరయు స వాది నెటన్ జనియించె దానినిన్. ౧౦ 1675

క. కనబోయె నాసరోవర, ముఖం గ్రుంకెను సరయు వెట్లుఁపొవునె యాత్మో
 పనె పోయి ప్రయాగముఁ గాంచెను ప్నానముచేసె నందుసిద్ధులఁగమఁగన్.

సీ. అందు దేవాదుల య కాదృతిమీఱంగఁ దర్పణంబు లొనర్చితరలి పులహు
నాశ్రమంబున కేగి యవ్వల గోమతి యందుఁ గండకీయందుఁనావిపాశ
యను తీర్థమందును య మునిగి శోణాఖ్యమా నదవరప్రసాదము న్నొనబొనర్చి
గయకేఠి తనపితృగణములకెల్లను దర్పణంబులుచేసి య తరలి గంగ

తే. సాగరంబున నెచ్చోట య సంగమించు

నచటికిం బోయి మున్ది నియతి విధులను

జరపి యవల మహేంద్రమఁ య శైలమందుఁ

బరశురాముని గని భక్తి య వందనమిడి. ౧౫

1677

వ సప్తగోదావరిని వేణీపంపాభీమరధీనదులంగంచి న్నానముచేసి స్కంధదేవుని
దర్శించి శివునకు నాలయంబగు శ్రీశైలంబున కరిగి ద్రవిడదేశములయందు
మిక్కిలి పుణ్యంబులొసఁగువేంకటాచలమును దర్శించి కామకోటిని గాంచినగ
రంబును గావేరిమహానదిని గాంచి న్నానాదులొనర్చి యెందుశ్రీహరినిహి
తుండై యుండునట్టిశ్రీరంగక్షేత్రమునకు నరిగి ఋషభాద్రిం గని దక్షిణమధు
రను సందర్శించి మహాపాతకములందోలు సముద్రనేతువునకుం బోయె. హలా
యుధుం డందు బ్రాహ్మణప్రవరులకు నయుతసంఖ్యాకధేనువుల దానంబుచేసి
యచ్చోటువాసి కృతమాలాతామృతస్థలయందు న్నాతుండై కులాచలంబగు
మలయపర్వతంబునుగని యందువేంచేసియున్నయగ స్త్యమునిచంద్రు దర్శించి
నమస్కరించి యతఁ డనుగ్రహించిన యాశిషంబుల గ్రహించి యనుమతి
వేడి యమ్ముని యంగీకరింప దక్షిణోదధికిం బోయె. అందు నెలకొనియున్న
కన్యాఖ్యుండగు దుర్గాదేవింగంచి యందుండి యనంతపురవరమును గనఁబోయి
యత్సుత్రమపంచాపురస్తీర్థమున విష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండై యుండుఁగావున
నామహాతీర్థంబున న్నానంబొనర్చి యయుతధేనుదానంబులొనర్చి యటనుండి
ప్రయాణమై యమ్మహాత్ముండు కేశవత్రిగర్తదేశములఁ గాంచుచుంబోయి పరమ
శివక్షేత్రంబగుగోకర్ణమును దర్శించి యవ్వలదీప్తివాసినియగు నార్యామహా
దేవింజూచిశూరకమునకరిగి పిదపదాసినదినిబయోష్ఠీనదినినిర్వింధ్యనుగాంచి
న్నానంబొనర్చి దండకారణ్యమునుబ్రవేశించి నర్మదనుజూడఁబోయెను. దాని
తీరంబునమాహిష్టత్యభిధానపత్తనలలామం బుండును. తద్దర్శనంబున నానందించి
పిదప మనుతీర్థమందుఁ గ్రుంకులిడి ప్రభాసమునకు మరలివచ్చె నంత. ౨౯ 1678

తరళము. హలధరుండట బ్రాహ్మణోత్తము య లాకురుక్షితిపాలవం

శ్రులును బొండవు లాహవంబును య శూరతం బొనరింప భూ

పులును బెక్కురు వారిపక్షముఁ య బూని పోరి మహాస్త్రమం

దలహతిం గని స్వర్గమొంది రసంగ నెంతయుఁ జింతిలెన్.

1679

తరళము. ధరణిభారముఁ బొనె నంచును య దాఁదలంచె; సుయోధనుం

డురుబలుండగు భీమనేనుడు శ నుద్ధతి గదలూని భీ
కరరణం బొనరించుచుండుట శ త్త్వసురుల్ వచియింపఁగా
నరిగె సంగరమాపఁ గోరుచు శ నామహాహవభూమికిన్. ౨౩ 1680

చ. యమతనయుండు మాద్రిసుతు శ లద్బనుడు హరియున్ దనంత నె
య్యము తగ వచ్చినట్టి హలి శ కాదృతివందనముల్ పొనర్చి యు
ద్ధమునిలువంగ నేమయినఁ శ దాఁ బలుకం జనుడెంచెనేము యీ
సమయమునందు నంచెదల శ సంశయమందుచు నూరకుండఁగన్. ౨౪ 1681

చ. హలి యచటన్ సుయోధనుడు శ నయ్యనిలాత్మభవుండు నొండొరుక్
గెలువఁగఁగోరి వెఱగదలఁ శ గేలధరించి విజృంభణంబునఁ
బొలుచుచు మండలాకృతులఁ శ బోలువిచిత్రగతుల్ తగంగ ని
మ్ముల ననినేయుచుంటఁ గనిపోయి సమీపముఁజేరి యిట్లునున్. 1682

క. మనుజాధిప! యోధుర్యోధన! యోయివృకోదరా! నితాంతము సమతం
గను బలము గల్గు వీరులు, గనున్న వా రిర్వరిట నొకం డరయంగన్ 1683

చ. బలమున నెక్కు డొక్కరుడు శ భారగదాయుధశిక్ష నెక్కుడై
తులనిడినట్లు లొప్పుగతిఁ శ దోచెడు నామది కిట్లు తుల్యవీ
ర్యులరయి యుంట నెవ్వనికి శ నొప్పుజయంబొ పరాజయంబొ యి
మ్ములనని చెప్పనొప్పు దనఁబోలును? బోరిది నిష్ఫలంబె యా. ౨౭ 1684

క. కావున నుడుగుం డనఁగా, భూవరసుతు లట్లుగ గురువు నయంబుగఁ ద
వ్హివిధి నని మానుండనఁగా విని తమరాడుకొన్న శ గరువపుఁబలుకుల్. ౨౮ 1685

ఆ. దుష్టకార్యములును శ దోచుట ననోన్య, బద్ధవైరులగుచు శ బలముచూపి
విజయమందఁ గోరి శ విష్ణువీగుచునుంట, నప్పలుకులఁ గొనక శ యనికి గడఁగ.

క. బలుడయ్యది విధికృతమని, తలపోయుచు ద్వారవతికిఁ శ దా నేగెను ని
స్తులసంపద లొప్పారఁగఁ, జెలగుచునున్నట్టి యుగ్రసేనాదులతోన్. ౨౯ 1686

సీ. ప్రమదంబునంగూడి శ పరిధవిల్లుచునుండె, జ్ఞాతులెల్లను మోదసాగరమున
మునుఁగంగ; దరువాతఁ శ జనియెను మరల నైమిశమునకున్ బ్రీతి శ మిగులనందుఁ
గలమాను లాతనిఁగనిదూరితాఘాఘుఁ గ్రతుమూర్తినతనిచే శ గ్రతువిసరము
విధిగఁ జేయించిరి; శ విఘ్నఁడౌట నారాముఁ డాత్మవిజ్ఞానంబు శ నామునులకు

తే నిచ్చె నేవిద్యచే విశ్వమెల్ల నాత్మ
యందనుస్యూతమై యున్నయట్లుగాఁగఁ
గాంతురో యెంతో శుద్ధమై శ వింతనొప్పు
జ్ఞానమయ్యదియే సుష్టు శ మానవేంద్ర! ౩౦ 1688

క. సతిఁగూడి జ్ఞాతిబంధు, ప్రతలియు మిత్రాలియుఁ దనుఁ శ బరివేష్టింపఁ

గ్రతువుల తుది నవభృథమనఁ జీతిఁ దగున్నానంబు, దానిఁ జేసెను విధిగన్.

క. మేలైనవస్త్రములచేఁ, గ్రాలుచు భూషణనికాయశకమనీయుండై
చాల వెలింగెఁ సితకర్ణజాలంబున వెలయుచుండు శరణి రాజా! 32

క. బలశాలి యనంతుఁడునగు, బలభద్రునికృత్యతతులు శ బలుభంగులుగా
నలరారు నిట్టివెన్నో, తలమే యవ్వనిఁ దెలుప శ ధాతకునైనన్. 33 1691

తే. అప్ర మేయుఁడు మాయానరరాంగుఁ డతఁడు
కనుక నద్భుతతత్కర్త గణము పొదలు;
నట్టి యద్భుతకర్తని శ వగుచరితము
తెవఁడు మాపును రేపును శ సవిధిదలఁచు. 334

క. అతఁడేగు విష్ణుపదమున, కతఁడే శ్రీవిష్ణుమూర్తి శ యాద్యత సాత్రుం
డితరాలభ్యసఖంబుల, నతఁడొందు మాటలేల శ యవనీనాథా! 38 1693

ఎ ను బ ది య వ య థ్యా య ము.

— ౩౪ ఖ చే లు ని చ రి త్ర ము. —

చ. అని శుక యోగి తెల్పిని శ యాయభిమన్యుసుతుండు ప్రశ్నమి
ట్లానరిచె మౌనినాథ! మహిమోన్నత! యచ్యుతపీఠ్యుడై తనం
తనదగు నమ్మకుండు చరితంబుల వీర్యమహత్త్వయుక్తిచే
తను బొలుపొందు వాని వినఁదద్దయుఁ గోరెద నెప్పునంబునన్. ౧ 1694

చ. మునివర! బ్రహ్మతేజమునఁ శ బొల్పెడు యోగివతంస! కామువా
సన లను సాయకాహతి విషణ్ణత నొందుచు సారవేత్తయా
మనుజుఁ డెవండు పావనతఃమంబయి యొప్పు యశంబుగల్గు శ్రీ
వనరుహనేత్రు సత్కథల శ భక్తి నొకప్పుడు నాలకించినన్. ౧౫ 1695

క. ఇఁకఁజాలు నంచుమానును? సక లేశుఁ డనంతుఁడునగుచక్రధరుగుణ
ప్రకరముఁ గీర్తించెడువాక్కుకదా వాక్కునఁగఁ బడునుఁజోఁ డీప్థలిలోన్. ౨

చ. హరిహరిచర్యజేయఁ దగుఁహస్తములే కదహస్తముల్, చరా
చరములయందు నుండుసురసత్తము నాపరమాత్ము భక్తి సం
స్కరణముచేయుమానసమె శ మానసమా, హరిపుణ్యసత్కథో
త్కరములఁ జక్కఁగావినెడు శ కర్ణములే కద కర్ణముల్ ప్రభూ! 3 1697

క. స్థిరజంగమంబు లెల్లఁ, హరిలింగంబులె యటంచు శ నరసి తమి నమ
స్కరణము చేయుశిరంజే, శిరస్సనంగాఁ జెలంగు శ ఊతిసురమానీ! 3౪ 1698

మ. శతవ్రత్రేక్షణమూర్తులం గనునొ యేచతుస్సు లవ్వేకదా
జీతిఁ జతుస్సులు, విష్ణుభక్తులమహాంఘ్రిద్వంద్వనీరంబు స

వృతి సేవించెడు నట్టి యంగములె యోమాసీశ! యంగమ్ము ల
ప్రతిమానాకృతియైన యాహరిచరిత్రంబు తగక జెప్పమా. ౪ 1699

మ. అని యారీతి నరాత్మజాత్మజుడు తనన్మర్థింపఁగా వ్యాసనం
దనుఁడు శ్రీవసుదేవనందనుని హృత్పద్మంబునంజేర్చి యా
తనియం దాత్మ లయింపఁజేసి పలికె శ ధాత్రిశ! యాలింపు మీ
శునిగాఢక వచియింతుఁ బూర్వ మొకఁ డోక్షోజీసురేశుం డిలన్. ౫ 1700

చ. వనరుహపత్ర నేత్రునకు శ బాల్యసఖుండయి యుండె బ్రహ్మవి
ద్భనుఁ డతఁ డింద్రియార్థములఁ శ గాంచి విరక్తిని బొంది చిత్తశాం
తిని వహించియుండె నతఃకీరత నింద్రియరాజిగెల్చె దా
ననుపముఁడై చెలంగె సకలార్థవిదుండన నొప్పె నెంతయున్. ౬ 1701

క. దైవోపపన్న మగునో, యేవస్తువు దానితోడనే గార్హస్థ్యం
జేవిధినో సాగించుచు, దా వర్తించెను మునీంద్రతతి పొగడంగన్. ౭ 1702

*క. అతఁడు కుచేలుం డనఁగఁ బ్రథితనాముండయ్యె నతని శ దేవియు నట్లే
క్షీతిఁ బిల్వబడుచు నింద్రియతతి గెల్చి నితాంతకీర్తి శ తగవర్తిలైన్. ౮ 1703

చ. పతికిఁ గలట్టిసాధుగుణాపద్ధతియుం దనయందు నొప్పు దా
నతివలయందు మిన్నయనునాఖ్యను దాల్చి ధనంబులేమి నే
వీతమునఁ గుండ కెయ్యది లభించిన దాననె తృప్తిఁగాంచుచుం
బతికిని దొల్ల నన్నమిడి శ భవ్య విశిష్టపదార్థముం డమిన్. ౯ 1704

క. తా నాఁటఁ గృశియించుచు, మానసమున భర్తృచింత శ మానక యుండె;
గాని యొకనాఁడు తుదగతి, మానస మగలించి మోముమాడఁగఁ జేయన్. ౧౦ 1705

క. దీనత్వముతోడఁగఁ బతి, గానంజని నిస్సృత తనుఁ శ గాఢియపెట్టెం
గా నొకసుఖమును గూర్పం, గానాథున కేమిశక్తిఁ శ గననికలంతన్. ౧౧ 1706

క. మనమెంతో యార్తిగన భీతిని దేహము వడఁకుచుండఁ శ దిన్ననియెల్లా
పు నిలిచి యిట్లు వచించె, దనమది బతిభక్తియు స్థిరతం గాంచంగన్. ౧౨

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ! శ భగవంతుఁడౌ లక్ష్మీశుం డగుఁగాదె నెచ్చెలి శ యరయమీకు
నామహాత్ముఁడు విశ్రులందు వాత్సల్యంబు గలవాఁడు శరణాగతులను గాచు
మేటియు గురుశక్తి శ మించుప్రోడయు మఱి సాత్వతర్షభుండునై శ త్వాతలమున
పేంచేసియున్నాఁడు శ విశ్వమునం గలవార్తల నెఱుఁగు; సరస్వవిధశక్తు

తే. లామహాత్మనకుం గల్లు శ నట్టులౌట
సాధువుల కాశ్రయంబగు శ చక్రధరుని

* “తస్యభార్యా కుచేలస్య త్పత్నీమాచ తథావిధా” అని మూలము. “తథావిధాకుచేలా” అని
శ్రీధరాచార్యులు.

గానఁ జొమ్ము కుటుంబముఁ శ గడుదరిద్రుఁ
డని యెటుంగును గరుణించు శ నట్టిమిమ్ము. ౧౦

1708

క. ధనమొసంగుఁ బుష్కలముగా; వనజాక్షుం డాతఁ డిపుడు శ ద్వారవతప
త్తనమున భోజుల కంధకి, జనపతులకు పృష్టితతికి శ సత్సభు వగుచున్. ౧౦౫

చ. అలరుచునున్న వాడు కద! శ యట్టమహాప్రభుఁ గానఁజొమ్ము; భ
క్తుల నిజపాదపద్మములఁ శ గూర్చి దలంచెడువారి నెమ్మది
దలచి యొసంగుఁ దన్నయినఁ శ దత్పరతం దనుఁ గానవచ్చున
థల కనతిప్రియంబులుగఁ శ దోచెడునట్టి యభీష్టజాలముల్. ౧౧౫ 1710

*క. సమకూర్పఁ దొక్కొ? మఱి యర్థముకామము నీయఁడే పరాత్పరుఁడయి వి
శ్వము లేలుకృష్ణుఁ డచ్యుతుఁ, డమలాత్ముఁడు వాని నిచ్చు శ టబ్రమె నాథా!

చ. అనియిటు పెక్కుభంగులఁ బ్రియంబుగఁ గర్ణహితోక్తు లొప్పుగాఁ
దను బలిమాలు ప్రేయసి యుదారతరాశయ మెన్ని చక్కనెం
చినఁ బరమం బటంచును వశచింపఁగ నొప్పిన లాభ మిద్దియే
యనఁదగు నుత్తమోత్తమమెకయా యశమొప్పెడు వాసుదేవునిన్. ౧౨1712

చ. కనుఁగొను భాగ్యమబ్బు నికఁగల్గునె దీనిని మించుభాగ్య మెం
దు ననుచు లోడలంచి హరిఁ శ దోయజనేత్రుని జూడఁబోవఁగా
మనమున నిశ్చయించుకొని శ మంజులవాణిని సాధ్వీ గాంచి యి
ట్లనియెను మంగళాంగిరీ! గృహంబునఁగల్గునె కాన్క యేమియేన్? ౧౨౫ 1713

క. పరమేశ్వరుఁ జూడఁగ నే, నరిగెద ని మ్మేమియున్న శ నది యొసంగు సదా
చరణము నెఱుంగవె యన నా, తరుణియు విప్రోత్తముల సదనముల కెలమిన్

క. చని యాచించి యదెట్లో, కొనితెచ్చెను జిటిపములను శ గోరిక మెయి వా
నిని ముష్టిపతుష్టయమితమును నాథుని చైలఖండమున నేర్పొలయన్. ౧౩౫

ఆ. ముడిచి కాన్కగాఁగఁమురహరునకు నీయఁ, బంపె; నంత విప్రవరుడు వానిఁ
బదిలముగనె గొనుచు శ ద్వారవతీపురి, కరిగె మనమునందు శహరి దలచుచు.

చ. మురహరు నెవ్విధిం గనఁగఁబోలునొకొ! యనుచింత పైకొనన్
ద్వరఁ జని ద్వారకానగరతల్లజముం గని రక్షణార్థ మ
పురమున నున్నగుల్లములు శ మూడును దాటుచు మూడుకత్కలక
వరుసఁగదాటి యవ్వలను శ బ్రాహ్మణవర్షులుకూడ నుండఁగన్. ౧౪౫ 1717

మ. వనజాక్షప్రతిమాన ధర్మములచే శ భాసిల్లు నయ్యంధపు
ష్టిసృపాలాగ్రుల సౌధరాజి నెవరే శ జేరంగరానట్టివా

* “కింత్వర్థ కామో భజతే నాత్య భిష్టా జగద్గురుః” అని మూలము. నాత్యభిష్టా” పరి
పాకవిరసత్వాత్” అని క్రిధరీయము.

నిని గృష్ణ బ్రయకాంతలుండుటకుగా నిర్మించియున్నట్టి సౌ
ధనికాయంబును గాంచె రత్ననికరస్థానంబుగా నొప్పగన్. ౧౬ 1718

సీ. పదునాటువేలుగ భవనంబులయ్యవి తనరారె; వానియంతరమునందు
సకలసంపదలచే భ్రకటమై తగియున్న హరి నిశాంతవరంబు నాద్విజుండు
కనుచు బ్రహ్మానందకలితుడై చొచ్చెను; గాంచనచేలు డక్కాలమందుఁ
బ్రాణేశ్వరింగూడి పర్యంకవరముపై వేంచేసియుండి యశ్వప్రవరుని

తే. దవ్వులంగాంచి లేచి యశ్వంతమోద
మొప్ప నెదురేగి దీర్ఘబాహువులు సాచి
బిగియఁ గొంటుఁజేర్చెను; బ్రయసఖుండు
భూసురర్షియునగు భక్తముఖ్యుఁ గాంచి. ౧౮ 1719

క. ఆతని యంగస్పర్శము, చేతం బ్రమదంబు చాలసిద్ధింపగ న
బ్రాతేక్షుఁ డశ్రుకణ, వ్రాతము నేత్రములనుండి వరున్ జాఱన్. ౧౯

క. అనుపమ ముజ్జలనిధిలో, మునిఁగెఁ; దరువాత స్నిగ్ధముఖ్యుని శ్రీదా
ముని దనపర్యంకముమీఁదను గూర్చుండంగఁజేసి తా గానికలన్. ౧౯౪

తే. భక్తి నర్పించి మునివరుపాదములను
గడిగి యెంతయుఁ దమి మస్తకమ్మనందుఁ
దజ్జలంబులఁ దాల్చె నెంతయును లోక
పావనుఁడు తానె యదిసాధుసభ మటంచు. ౨౦౪ 1722

క. కుంకుమ మగురువుఁ జక్కఁగఁ, సంకలితముగా నొనర్చిచందనమును ల
క్ష్యంకితవక్షస్థులఁ డా, పంకేరుహనయనుఁ డలది భవచువినయమునన్. ౨౧

క. పరిమళధూపము లొసఁగుచు, ధరణీసురవరున కెలమిదై వారఁగ సుం
దరదీపతతి నివాలించి రమాపతి నియతిమీఁద జేసెం బూజన్. ౨౧ 1724

క. ఉపచారములఁ బదాఱిటఁ, బ్రపంచనాథుండు మిత్రుఁబ్రముదితమతిఁ జే
సి పరమవస్తువితతిని సలిపినట్టి విడెంబొసఁగి లలితమగు గోవున్. ౨౨

క. సవిధి నివేదించుచు లోకవిభుండు స్వాగతముఁ జక్కఁగఁ బ్రశ్నించెఁ;
వివిధసవర్యులు పతి మానివర్యునకుఁ జేయుచుంటనెఱిఁ గనుఁగొనుచున్. ౨౨౪

క. తనువెల్ల ముఱికి గ్రమ్మంగను జిక్కియు జీర్ణవస్త్రకలితంబయియున్
గనుపట్టు బీదనరములఁ, దనదౌర్భాగ్యంబుఁ దెలుపఁదగు విప్రేంద్రున్. ౨౨౪

క. పరికించి కుచేలాహ్వయుఁ, దరుణీమణి భీష్మభూపతనయయుఁ దమిఁ జా
మరమును గైకొని తానే, పరిచర్య యొనర్చుచుండెఁబతి యలరంగన్. ౨౩

చ. అమలయశుండు శ్రీహరియు నాయవధూత నలిప్రియంబునన్
విమలవిధాన మొప్పునటు వేడుకఁ బూజలఁ దన్నుచుండఁ గాం

- చి మదుల విస్తయం బొలయఁజేరి యటంగలవార లెల్లరుం
బ్రమదముగ్రష్ట నివ్వధిని ఓ బల్కిరి చిత్ర మిదోఁ దలంఁపగన్. ౨౪ 1729
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యకర్తముల ఓ నీధరణీసురుఁ డె ప్పానరెన్నో
ఎంతగఁ దోఁచెడున్ గనఁగ ఓ వీఁ డవధూతయు బచ్చగాఁడునా
సుంతయు భాగ్యముం గనక ఓ చూడ జుగుప్సితమైనవేష మి
ట్లెంతయు నొప్పుగా నధముఁడే యనఁగాఁ దగియున్న సీతనిన్. ౨౫ 17౩0
- క. లోక త్రితయమునకు గురుఁడై కమల నివాసినికి సదాధారుఁడునా
నీకృష్ణుఁడు శయ్యందగు, శ్రీకాంతనుగూడ వదలి ఓ చిత్తం బలరన్. ౨౫౪ 1731
- క. తనయగ్రజన్మనిన్ బలె, దనివిచనన్ గొఁగిలించి ఓ తత్పరమతియై
కనుపట్టుచున్న వాఁ డిది, ఘనపుణ్యులకే లభింపఁగాఁ దగు నదియో! ౨౬ 17౩2
- చ. అనియిటు పెక్కుచందముల ఓ నాడుచు వారలు చూచుచుండ; నా
వనజదళాయతేక్షణుఁడు ఓ బ్రాహ్మణవర్యుఁడు; దారు మున్న వి
ద్యను గ్రహియింపఁగా గురుగృహంబున వాసముచేయువేళఁ జే
సిన లలితంపుఁగార్యములఁ ఓ జెప్పుకొనంగఁ దొడంగి రివ్వధిన్. ౨౬౪ 1733
- క. ఒక్కనికర మింకొక్కరు, చక్కంగాఁ బట్టుకొనుచు ఓ స్వాంతములు దమిం
జిక్కఁగఁ జెప్పుకొనన్ హరి, యిక్కరణిం బల్కె నోద్విజేంద్ర! యచటన్. ౨౭ 1734
- చ. గురునకు నర్పదక్షిణను ఓ గోర్కినొసంగి సమస్తధర్మవి
ద్యరుఁడవుగాన నీవు గురువర్యునియానతి వొంది కాశికా
పురమున కేగి విశ్వవతి ఓ భూరికృపానిధిఁ గాంచి జాహ్నవీ
వరతటిసీనిమజ్జన నీవారితపూర్వభవాఘరాశివై ౨౭౪ 1735
- క. చనుదెంచి సమావర్తన, మనుకర్తము నాచరించి ఓ యర్హగుణాధ్యక్ష
వనితన్ వివాహవిధిఁ జేకొనినాడవె తుల్యయగునె ఓ గుణముల నీకున్. ౨౮ 1736
- చ. అనియిటు లప్రమేయుఁడు గృహస్థుల కుండెడునట్టిచిహ్నముల్
*గని సుఖమొందు చిహ్నమునుఁగానక లోకులపోల్కి సంశయం
బునుగని ప్రశ్నచేసి తగుపోలిక నికను బ్రశ్నచేసె ని
ట్లని; ధరణీసురేంద్ర! నిగమాగమవిద్వర! మిత్రరత్నమా! ౨౮ 1737
- సీ. ప్రాయశఃకంబుగ భవతత్పరమచిత్తము గృహధర్మంబులందును ఓ దగిలియున్నఁ
గామార్తికిం జిక్కఁకయె యుండు; విద్వాంసుఁడవు గావధనమందుఁడవులుప్రీతి
నీకు లేదనుచును ఓ నే నెఱుంగుదుఁజామీ; జనులు కొందఱు కామసమితిచేత
స్వాంతముల్ పీడింపఁ ఓ బడకయుండఁగ నీశ్వరునిమహా మాయచేతను రచింప
లే. బడువిషయవాసనలకు లోఁబడక వాని, సంత్యజించియు సత్కర్తజాలములను

లోకసంగ్రహమునకుగా శ నేకరణి నొనరుతునో నేను వారు నొనరురట్లె.

చ. భరణిసురోత్తమా! మనము శ తద్గురుసన్నిధి నుంటిమేకదా!

నిరుపమమైన యాయునికి శ నీవు స్థరింతువే? యానివాసవి

స్ఫురణమునుండియేకద ద్విజుం డెటుంగం దగినట్టిదైన యీ

శ్వరపరమార్థముం దెలిసి శ సంస్మృతిపారమునందెడుం జుమీ! 3౧ 1739

1. సుసారమున నిందు శ జననమెం దగునొ యాతడె పితయగును బ్రభమగురు వన

నతడొప్పు; ద్విజుండగు శ నట్టిపూరుషునకు నుపనయనాదిక శ మొప్పుజేసి

వేదమునేర్చిన శ విమలచిత్తుం డుపాధ్యాయుండగును ద్వితీయగురు; వాది

గురువునకంటె నెక్కురణి నారయఁ బూజ్యుండతడగు నఖిలాశ్రమాధిగతుల

తే. కమలవిజ్ఞానదుండగు శ నతఁ డెవండొ

యతఁడు నావలెనే గురువగునుజమ్ము

గురు వతఁడుపూజ్యతముఁడు పేర్కొనినయట్టి

పూర్వగురువులకంటెను శ భూసురేంద్ర. 3౨

1740

క. కుల మాశ్రమములు గలవా,రలలో నెవ్వారు గురువభరఖ్యాతుండనై

చెలఁగెడు నాయుపదేశం,బులఁ గొని న న్నాశ్రయించి శ పూనికమీఱన్. 3౨౪

క. భూరిభవార్ణవమును వేసారక సుఖముగఁ దరింపఁజాలుదురో య

వ్వారలె సుబుద్ధిమంతులు, ధారణి నిర్జరవరేణ్య! తభ్యము సుమ్మీ! 3౩ 1742

2. క్రతువుల మంచివంశమున శ గాఢశమంబున సత్తపస్సునఁ

మతిఁ బరితుష్టినొంద ననుమానము లే దిట సర్వభూతసం

తతులకు నాత్మ నే నగుటఁ శ దత్త్వముఁ దెల్పుగురూత్తమున్ సతం

బతులితభక్తి నేవలఁ బ్రహర్షునిఁజేసినఁ దుష్టినొందుదున్. 3౪ 1743

చ. అవనిసురోత్తమా! గురువ్రసంతికమం దొగి నీవు నేను స్మి

గ్ధవరులఁగూడి యుండ గురుదారయు నొక్కదినంబునందు దా

రువులను గొంచు రామనలఁ శ గ్రూరతఁబంపిన యాయుదంతమొ

క్కవరుస సంస్థరింతువే? యశకాలముగా నపుడుండెగా కడున్. 3౫ 1744

ఉ. ఏనునునీవును గలిసి శ యెవ్విధినే జొరరానియట్లుగాఁ

గానఁగ వచ్చుచున్న యొకశకాననమున్ గురుపత్ని యానతిం

బూనికమీఱఁ జొచ్చితిమి శ భూతభయంకరవాతసం.ముతిఁ

వానయు వచ్చె వారిదనినాదము లొప్పెను నిష్ఠురంబులై. 3౬ 1745

1 "నవై సత్కర్తాం సాక్షాద్విజ్ఞానే రిహ సంభవః, అద్యోగ! యత్రాశ్రమిణాం యథా హం జ్ఞానిదోగురుః." 3౭. అని మూలము. దీనివ్యాఖ్యానముననుసరించి యిది తెనిగించఁబడినది.

2 "నాహ మిజ్యా ప్రజాతిభ్యాం తపసోప శమేనఛ, తుష్యేయం సర్వభూతాత్వా గురుశుక్రావయా యథా" 3౪ అని ఘోషము.

- చ. ఖరకరుఁ డ స్తభూమిధరశాంతుని చెంతకుఁబోయి యేటికో
యరిగె నదేస్థలంబునకొ శ యంధతమస్సులు పర్విదిక్కులకొ
ద్వారపడి ముంచివై చె నట శ ధారణిభాగము నీటమున్లుటం
దర మెటుగాకయుండె నిదిత గ్గిది యెత్తిది యంచెలుంగఁగన్. 32 1746
- మ. జలపూరంబున వాతచక్రనిహతికొ శ జాలంగ నంగవ్రజం
బులు పీడంగనుచుండ నిర్వరము దిశ్కూగంబు గుర్తింపలే
క లలిక బాసి గృహీతహస్తలముగాఁ శ గన్పట్టుచుకొ దాసువులే
గలయంజేరిచి మోపుకట్టుకొని సంక్రాంతత్వరార్తికొ వనిన్. 3౩ 1747
- ఆ. దాని మోచిశొనుచు శ వానకుఁ దడియుచు, దిరిగినారము గద; శ తెలిసి మనము
వనికి నేగియుంట శ మనగురువైన సాం,దీపనియు మనంబు శ తాపమొంద 3౪౪
నీ భాస్కరుం డుదయాద్రివైకి రాఁగా శిష్యుల మయితగిన మనలను గనంగ
నాచార్యుఁడొట దిగంతరములనెల్ల నరయుచు వచ్చి యశత్యాతురులము
గానుండుటం జూడఁగ లేదె; యక్కటా! మత్తుతులార! యాత్మయను నద్ది
ప్రాణులకెల్ల నాశరయఁ గడుఁ బ్రియమగు దానినే బాటించుదలడు కిట్లు
తే. మీరు నాయుండె తాత్పర్యసార మునిచి, శ్రమపడితి రిట్లు లీమదశర్థంబుఁ గోరి;
సాధుభావము వెలయంగ శ సర్వవిధుల, గురువునకు నాత్మనర్పింఁ శ గోరుటెతగు.
- క. అదియొక్కండె సచ్చిష్యులు, ముదమున నాచార్యునకును శ బూని యొనరుపం
గఁ దగిన ప్రతుష్టపకారము; మది మీవలనం బ్రమోదశమగ్నం బయ్యెన్. ౪౧
తే. ఓద్విజశ్రేష్ఠులార! యీశయుర్వి మీమనోరథములెల్ల సత్యంబుగా రయమునఁ
జక్క ఫలియించుఁగాక!; నానన్ని ధాన,మందు నేర్పినశ్రుతు లెల్ల శ నిందునందు.
- క. తమశక్తి వీడకయె సార్థములై తనరారుఁగాక శ ధన్యులరై మీ
రమలయశంబులఁ గ్రాలుండు మదీయాశీస్సులను గగ్గడం బెంపాదవన్. ౪౨
- చ. అని వచ్చియంచెగాదె గురు శ వాద్యతిమిఱుగ నిట్టి వెన్నియో
మనము మహాత్ముడైన గురుమందిరమందు వసించియుండఁగా
నొనరిచినట్టి వోక్షితిసురోత్తమ! యొక్కపుడే దలంతువా?
ఘనకృప దేశికోత్తముఁడు శ శాంచిననే నరు డొప్పుఁ బూర్ణుడై. ౪3 1753
- మ. మురదై త్యాంతకుఁ డిట్లు పల్క విని యాభూమిసురుం డిట్లునుకొ
సురపూజ్య! త్రిజగద్ధరూ! గురుగృహాక్షోణికొ నివాసంబు నిం
భరముకొ సత్యమనోరథుం గలిసి యొప్పు జేసియున్నట్టి మా
కరయకొ లభ్యముగాని దుండునొకొ సర్వాభీష్టములో చేకురెన్. ౪౪ 1754
- తే. వేదమయమయి పురుషార్థవితతి కాల,వాలమయి యొప్పుదేహ మోవ్యానికమరు
నట్టి నీవెన్న గురుకులమందు నుంట, తత్త్వ మద్ది విడంబనాశ్థంబె సుమ్ము. ౪౫

ఎ ను బ ది యొ కం డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుడు కుచేలుని యడుకులు భక్షించుట. —

చ. అని శుకయోగివర్యుఁ డిటు శ లబ్ధునుపొత్తునకుం గుచేలువ
ర్తనమును దెల్పి శిష్టచరితంబును జెప్పఁగఁబూని పల్కె; నా
వనజదళాక్షుఁ డిప్పుగిది శ బ్రాహ్మణవర్యునితోడఁ బూర్వగా
భను వచియించుచున్ స్థితము శ తాండవ మాడఁగ నొప్పుమోముతోన్. ౧

తే. సకలభూత మనోభిజ్ఞుఁ శ డకలుషాత్మ
రక్షకుండునగుం గాన శ బ్రాహ్మణేంద్రుఁ
గాంచి యిట్లను; బ్రేమ ముగ్ధుఁ టముగాఁగ
నీక్షణంబులఁ గారుణ్యమేచి పర్వ. ౧౪

1757

1. చ. ధరణిసురేంద్ర! నాకొఱకుఁ శ దావకగేహమునుండి తెచ్చితే
పరమకృపాతిరేకత నుపాయన మేదయినన్ వచింపు భ
క్తిరతిని గాంచుమానవులు శ కేవల మాయణుపంతయైన ని
ర్భరమగుప్రేమయుక్తి నది శ భవ్యము భూరితరంచె నాకగున్. ౨౪

1758

క. కానుకయది భూరితరం, బైనను సద్భక్తిలేని శ యవ్వారిదయే
మానసత్ప్రప్తి జేయం, గా నదిచాలదని యెన్నఁగఁగ దగుఁజుష్టి! 3

1759

క. ఆకయినఁ బుష్పమైనం, గాక ఫలంబైన వారికణమేయెనన్
నా కద్ది ప్రియోపాయన, మై కన్పడు శుద్ధచిత్తుడై భక్తి నిడన్. ౪

1760

క. దానినె యుపయోగింతును, మానసమునఁ దృప్తిగనుచు శ మన్నించుచు నం
చానలినాటుం డడుగన్, భూనిర్జరవర్యుఁ డాత్మఁ శ బూనిన లజ్జన్. ౪౪

1761

2. క. తలవాంచి శ్రీశునకు నడు,కులఁ జేరెడుమాత్ర మీయఁగోరండయ్యెన్;
జలజాక్షుఁ డెల్ల భూతం,బుల యంతఃకరణసాక్షిభూతుం డగుటన్. ౫౪

1762

చ. అతఁ డరుదెంచినందులకు శ నొతగుకారణ మాత్మ నెన్ని వే
గ తెలిసికొంచు నివ్వధముగఁగ దలపోయఁగఁ జొచ్చె నీడ్విజం
డు తొలిభవంబునన్ సిరి గగడున్ మదిగోరి భజింపఁడయ్యెగా
పతి నెడ దైవమేయనుచు శ భావనచేసెడుపత్నిఁ బంపగన్. ౬

1763

మ. చనుదెంచెం బ్రియ మామెకుం బొనరుపన్ శ స్వాంతంబునం గోరినన్
గనఁగానైన నమర్త్యదుర్లభములై శ కన్పట్టు సత్సంపదల్

1. "అన్య పుష్పాకృతం భక్షైః ప్రేక్షా భూర్యేవమేభవేత్" అని మూలము. 2. "పృథుకప్రస్థ
తిం రాజ్యస్థాయచ్చ దవాక్షుభిః" అని మూలము. 'అర్థాంజలౌతుప్రస్థలిః' అని యాదవః.

తనివొందంగ నొసంగి యీడ్విజవరున్ శ ధన్యాత్ముఁ గావించు నం
చని యీరితే దలంచి కృష్ణుఁడు గతాహంకారు సద్భక్తునిన్. ౭

1764

క. పరికించి జీర్ణవస్త్రాంతరమున నొకచోటఁ బృథుకళతండులముల నే
వరుసనొ కట్టినమాటను, గరసరసీరుహమునఁ గొని శ కడు ముద మొదవన్.

క. ఇదియేమి యనుచుఁ దానే, పదిలముగా సంగ్రహించెఁ శ బంకజనయనుం
డిది నాకుఁ గాన్కఁ దెచ్చిన, యదిగాదే మిత్రమ! యని శ యడుగుచు మఱియున్,

క. స్వాంతంబున కిది యెంతయు, సంతసముం గూర్చజాలె; శ జగదంగుడనై
యెంతయుఁ గ్రాలెడు నా కివి, సంతృప్తి జేయుఁజమ్ము శ త్వాదివిజేంద్రా! ౯

చ. అని వచియించుచున్ ముడియ్యయందును గల్గినవానిలోన ము
ష్టి నిముడునంతమాత్రమును శ జేకొని వేగ భుజించి యింకనుం
దినఁ దమి ముష్టిఁ గైకొనఁగఁ శ దీవరమొప్పఁగ నిందిరాంబు భై
ష్టి నియతి సర్వలోకపతిఁచేయి గరద్వయి సంగ్రహించుచున్. ౧౦

1765

సీ. (ఇహపరములయందు శ నితమాత్రముననే మత్కటాక్షవిలాసమండితమ్ము
లగు సర్వసంపద శ లొగి జాలు ననుభవింపఁగ నింక నీముష్టిని గొని తినిన
నన్ను నీతని యధీనగఁ జేయఁ దగియుండు ననునాశయముతోఁచుననియె నిట్లు)
విశ్వరూపా! మునివిభున కీపిడికెడు నడుకులు గొన్నంత శ నందునిందు

*తే. నొక్కరూపున నీస్వాంత శ మురుముదంబు

గాంచునట్లుగ సంపదల్ శ మించ ననుభ

వింప జాలును మఱియు భుజింపనేల

యనుచు వారిం చె శ్రీకృష్ణఁ శ డలరె మిగుల. ౧౧

1769

చ. ఊతిసురుఁ డానిశ్శ గడవె శ శ్రీహరిమందిరమందె యుండి శ్రీ
పతిసహపం క్తిగాఁ గుడిచి శ భవ్యరసాయనముల్ సుఖంబుగా
జతనముమీఱఁ ద్రావి సురసత్తముపత్తనమందు నున్నయ
ల్లై తలఁచుచున్ బ్రయంబుఁ దగ శ నెంతయు దక్ మరియాదఁ దప్పగన్. ౧౨

చ. తెలతెలవాఱఁగా నహిమదీధితి ప్రార్థిరిదోడు విప్రుఁడున్
జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సర్వజగద్గురుభావనుండు గాఁ
జెలఁగుట నించుకే విమతిఁజెందక దుర్లభసంపదల్ సురా
వళికి నొసంగరానియవి శ వారక యిచ్చియు సంస్తుతించుచున్. ౧౩

1771

చ. తనవెనుకం బ్రయంబలరఁ శ దాఁ జను దెంచి నమస్కరించి యిం
క నిలుతు నంచు బంపఁగ స్వకంబగు గేహముఁ జేరఁబోయె; శ్రీ

* “శావళి) ర్భగవహస్తం తత్పరా ధవపేష్టికః” అనిమూలము. దీనివ్యాఖ్యానభావమే
యాచద్యమునఁగలదు.

శునివలనకా ధనం బెదియుఁ శ జొప్పడకున్నను దీనుభంగి యా
చనఁ దనయంత సిగ్గుపడి శ స్వాంతము మూలఁగఁగోరఁ డింతయున్. ౧౩౫

ఉ. ఐన మహాత్ముడై వెలయునాభగవంతుని గాంచగల్గితే
శ్రీనిధిదర్శనంబె ఫలసిద్ధుల నిచ్చెడు నన్నభావమే
మానసశర్మదం బగుట శ త్వాసురుఁ డింటికిఁబోయె దృప్తుడై
తా నిటులెంచె నెమ్మదిని శ ధన్యుడ వేయులెఱంగులం గనన్. ౧౪ 1773

సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుడొ శ పద్మాక్షునకుఁ గల బ్రహ్మణ్యతయుఁ గనఁబడియె నొర!
యదియెట్టులన, సిరి శ నలవరించిన యెదగలకృష్ణుడు నను మిగుల దరిదు
బిగియారఁ గోగిట శ వెలయించె గద బలి; నిస్వతముండును శ నీచుడ నగు
నే నన నెక్కడ? శ నిందిరారమణుడొ శ్రీకృష్ణుఁ డెక్కడ? శ ఊతిసురాన్వ

తే. యమున జన్మించితి నని నశన్నాదరమున
జిక్కఁగోగిటఁ జేర్చెఁగా శ చెప్పవలెనె
హరిసమాదృతి యింతని; శ యంగనామ
తల్లి శ్రీదేవి యుండెడతల్పమందు. ౧౬ 1774

చ. ననుఁ దనసోదరుంబలె నశనంతముదంబునఁ గూరుచుండఁ జే
సెనుగద శ మార్గభేదమునఁ శ జిక్కితి నంచెద నెంచి శ్రీనితం
చిని మృదుహస్తపద్మమున శ వేడుకఁ జామరమూని వీచె; నా
వనరుహనేత్రుఁ డెల్లసురవల్లభపంద్యుడు భూసురేశుడున్. ౧౭ 1775

ఉ. దైవముభంగి నకా దలంచి శ తత్పరతకా దనకేలుదోయిచే
బావనశాస్త్రపద్ధతిని శ బాదములకా బిసుకం దొడంగె ని
ట్లే వివిధోపచారముల శ నెంతయుఁ దన్నెను; స్వర్గమోక్షల
క్షీవసుధా రసాతల విజృంభిత సంపద లెల్ల సిద్ధులున్. ౧౮౫ 1776

క. ఒనఁగూర్పుగ మూలం బా, వనజాక్షుని పాదపద్మభజనం బొకఁడే
మనమున నెంచినఁ జాలును; గనరాదు మఱొక్కత్రోవ శ కడు ఫలదంబున్.

చ. హరి కరుణామహాంబునిధియౌట దరిదుఁడు గాన నీమహీ
సురుఁడు ధనంబునే పడయుచో మదయుక్తిఁ జెలంగి నన్ను సం
స్మరణము చేయ మానునని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి విత్తముం
బరిమితిమించున ట్లిడఁడు శ భద్రమె యా నిది యంచు నెంచుచున్. ౨౦ 1778

చ. మనమున సంతసంబు బహుమానముఁ బెన్దొనుచుండ నింటిదా
పున కరిగెక; గుచేలుఁ డటమున్ను గనంబడినట్లు పర్ణశా
లను గనడయ్యె; నందుఁ గమల, ప్రియచంద్ర హుతాశనులౌ ఫలెకా
గనదురుకాంతిఁ దేజరిలు శ కమ్రవిమానము లావరింపఁగన్. ౨౦౫ 1779

*క. కలకల మనియెడు రుతములు, పులుగులు చేయంగఁ జప్పు ఁ పొదలంగఁ జిత్రం
బులుగాఁ దోచెడు నుపసన్నముల నుద్యానముల నెంతో పాలుచుచునుండెన్.

సీ. ఆవనంబులయందు ఁ నతిమనోహరముగ వికసించియున్నట్టి ఁ బిసకుసుమము
లుత్పల కుముదంబు ఁ లొప్పుకన్లారము లివ్వి లోనుగఁగల్లు ఁ నెల్లజలకు
సుమములు నిండాఁర ఁ శోభిల్లు సరసుల నిర్మలోదకములు ఁ నెఱి జలంగ
నాశ్రమం బయ్యది ఁ హరితరంబుగఁ జొఱట్టుచుండెను; ఁ సోయగమున

తే. నలరు పురుషులు భీతమృగగాఱులైన
నాతిమిన్నలు సదృశప్రణముల నొప్పి
యందుఁ జెలఁగుచునుండి రీయద్భుతముల
నెల్లఁ గాంచి కుచేలుం డిదేమియొక్కొ. ౨౨4

1781

ఉ. ఎవ్వనియాశ్రమస్థులమొ? ఁ యెట్టివిధంబున నానివాసమా
నవ్వన మిట్లుమాఱినదొ? ఁ యంచు ననేకవిధంబులఁ మనం
బెవ్విధిఁ దత్త్వముం గనక ఁ యెన్నియొ సందియముల్ పాసంగ న
ట్లవ్వనభాగ్యముం గనుచు ఁ నారయుచుండఁగ నంతలోపలన్. ౨3

1782

ఉ. దేవత లట్లుగా మిగులఁ ఁ దేజమునం దగియున్న పూరుషుల్
భావజురాణినిం దెగడుభామిను లల్లన గీతవాద్యసం
రావము లట్టై పర్వఁగను ఁ రమ్యగతుల్ దగఁ బొయి యవ్విచి
త్రావసథోత్తమంబునకు ఁ నల్లనఁ దోడ్కొనిపోయి రమ్మనిన్. ౨౪

1783

ఉ. ఆమునిసత్కృతము మహామతి యాత్మవిభుండు వచ్చెనం
చామహిళామణుల్ తెలుప ఁ హర్షముపొంగఁగ సంభ్రమంబుతోఁ
దామరసాలయంబు విడి ఁ తొ జనుదెంచు రమాంబయో యనం
గా మహనీయమందిరముఁ ఁ గ్రన్నన చెల్వడివచ్చె భక్తితోన్. ౨౫

1784

చ. పతిగని యాసతీమణి యభంగురమా ప్రణయంబుపొంగ దృ
ద్వితీయమునుండి మోదజలబిందువు లెంతయుఁ జిప్పిలంగ నా
దృతిఁ గనులట్టై మోడ్చి యితఁడేగద వంద్యుఁ డటన్న నిశ్చయం
బుతగ నమస్కరించి మతిఁ ఁ బొందుగఁ గౌగిటఁ జేర్చికొం చొగిన్. ౨౬

1785

క. ఆనందించుచు నుండెను; భూనిర్జరమాళి హేమభూషణరాజం
జానగు కంఠము లొప్పెడు, చానలు నలుదెసలనిల్చి సుసేవియన్. ౨౭

1786

మ. సురనారీనుణి వోలె నెంతయును సంశోభిల్లు నాత్మేశ్వరిం
బరమామోదము నొందియుండుటను దాఁ ఁ బల్కాటు వీక్షించి య
చ్చెరువుం గాంచెను; వాసుదేవసఖుఁ డాచిత్రంబు లో నెంచి ని

ర్భరమాప్రీతిని బూని యాసతియుఁ బాశర్వబంధుఁ గన్పట్టెగన్. ౨౭౪ 1787
 సీ. మణిమయ స్తంభాళిమండితంబయి దేవపతిసాధమట్లుగ భాసిలు నిజ
 మందిరంబును జేరె; శ నందున్న శయ్యలు చిక్కనిపాలపైఁ శ జెలగుమరుగు
 చందంబుగా సితశ్చాయలఁ దగియుండె; హ స్తిదంతంబులనమరుమఁబడి
 బంగరుపూతల శ బరఁగుచున్నట్టివౌ పరికరములతోడ శ నిరుపమాన

తే. ములగు పర్యంకములు నందు శ వెలయుచుండె;
 జారుచామరగణము వ్యోజనములు నట
 హేమదండాన్వితములయి శ యెసఁగుచుండె
 నాసనంబులు హేమ మాయంబులగుచు. ౨౯

1788

ఉ. తూలముమున్ను గాఁ గల మృదుప్రియవస్తువుల రచింపఁగాఁ
 గ్రాలుచుఁ గోమలంబులయి శ కన్నడుశయ్యల నొప్పుచుండె; ము
 త్యాలుగలట్టి ధండలు నితాంతము వ్రేలఁగ మేలుకట్లు భా
 జాలము పర్వ నుండె; గనఁ శ జాల విచిత్రము గల్గునట్లుగన్. 3౦

1789

క. గురుమరకతయుత నిర్మల, తరభూరిస్ఫటిక కుడ్యత్రతయందు మనో
 హరమణిదీపము లొప్పఁగ, సురనారీమణిసమాన శ సుందరు లలరన్. 3౧

1790

చ. కనఁబడుచున్న సాధమును శ గ్రాలఁగఁ గాంచుచు హేతువేదియుం
 గనఁబడ కిట్లు సంపదలు శ కల్లుట యెట్లని యద్భుతంబు నె
 మ్మనమునఁ దోచు సుంతయును శ మ్రాన్పడకే యిటులెంచె జక్కఁగా
 ననుపమసంపదోఘ మిటు శ లబ్బుట యెట్లొ? తనంత నొక్కటన్. 3౨

1791

ఉ. ఇంతనిచెప్పఁగా నను హదెవ్విధిఁగాని దరిద్రదోష మ
 త్యంతముఁ గ్రమ్మ నేజననమందును భాగ్యములేకయున్న నా
 కింతటి సంపదున్నతి యిదేర్పడఁ జూడ మహావిభూతి శ్రీ
 కాంతుని నాయదూర్వహునిగొంచుటయొక్కడె హేతువైతగున్. 3౩

1792

ఉ. శ్రీపతిదర్శనంబె యిది శ చేకురఁ గారణ మంచుజెప్పఁగా
 నోపును గాని వేటొకటి శ యుండదు నిక్కము; పద్మలోచనం
 డాపరిపూర్ణభోగండు దయానిధి కృష్ణుడు సర్వయాదవ
 త్తాపతి నాసఖుండు సురస త్తమపూజితపాదపద్మడౌ. 3౪

1793

చ. కనుక మహేంద్రభోగము నిశ కామము తుచ్ఛముగాఁ దలంచుజా
 మ్మనితర సాధ్యభోగముల శ నందుచునుండుట నట్లుగానఁ ద
 న్ననుపమభక్తి గొల్పు సుజననాళికి సుంతయుఁ దెల్పకుండ ని
 చ్చును సీరుల మహాల్పములఁ శ జూచును వానిని స్వీయదృష్టిచేన్. 3౪

1794

ఉ. ఇంతటి యల్పభాగముల శ నిచ్చుట యెట్లని లజ్జనొంది యా

వంతయు దెల్పకుండగ దయామతి గర్వకులెల్ల నిద్ర న
త్యంతము నొందియుండుతటి నాయతవృష్టిని వారి క్షేత్రముల్
వంతగఁ జల్లఁ జేయుజలభృత్తువలె జలజాయతాతుఁడున్. 3౪ 1795

చ. ఎదుట రవంతయేఁ దెలుపకే సిరు లిచ్చుచుఁ బ్రోచు భక్తులఁ;
యదుకులనాయకుండు తనసయాశ్రితులిచ్చెడు గాన్క సుంతయై
నఁ దలఁచు గొప్పఁగాఁగఁ గరుణం దనయిచ్చున దెంతగొప్పదై
నఁ దలఁచుఁ గొద్దిదేయనుచు నై జమెకా యిది సర్వసాక్షికిన్. 3౪౫ 1796

సీ. కానుకగాఁ బృథుకంబులు విడికెడు గైకొని నేఁబోవఁగ మహాత్ముఁ
డాదేవకీపుత్రుఁ న దతిశయప్రీతిమై జక్క గ్రహించెగా న సాధుభూష
ణములు వచించుచు; నాకీకఁ బ్రతిజన్తమున నమృహనుభావని పదాంబు
జములందుఁ బ్రీతియుఁసాహృదమును హితాశంసనంబును మైత్రి సతతదాస్య
తే. మమృహాత్మని భక్తులదైన సంగతియును గల్గునుగాక యధికతరమగు
ధన మదేటికి? నదృఢభక్తునకు నాకు, సంపదలఁ జిత్రయావతఁజాలువాని. 3౬

క. అనుపమ రాజ్యవిభూతుల, వనరుహనేత్రుం డొసంగఁ న వాంఛింపం దే
లన ధనవంతులకుం గల, ధనమదమును గాంచి దానిఁ న దప్పించుటకై. 3౬

క నే నవివేకుడ నౌటను, మానసమున నెంచి కడుఁ జగమత్కృతియలరం
గా నిట్టి సంపదలనే, తా నిచ్చెను గాన నేనె న ధన్యుడ నరయన్. 3౬౫ 1799

క. కావునఁ దద్భక్తియే నా, భావంబున దృఢముగాఁగఁ న బాదుకొనెడుఁ గా
కేవిధమునఁ జలియించక, శ్రీవిభుని కృపావిశేషసిద్ధి నటంచున్. 3౭ 1800

మ. అని చింతించుచు బుద్ధిశక్తిదగు నట్లారీతి సిద్ధాంత మొ
ప్పు నితాంతంబు జనార్దనాహ్వయ పరశ్రవ్తాంఘ్రిపద్మద్వయం
బునఁ జెల్వారెడు భక్తిమై విషయముల్ న పోనాడు నేర్పొప్పు మె
ల్లనఁ ద్యాగం బొగిఁజేయుచు గడపె గాఁలం బంగనాయుక్తుడై. 3౮ 1801

*తే. త్యాగపద్ధతి నేర్చి సుఖాలి ననుభ
వించుచుండెను; రాజేంద్ర! న విబుధపతియు
యజ్ఞనాథుడు నగు వారి న కరయఁ బుట్టు
కయును దైవంబు బ్రావ్హణగణమెసుమ్ము. 3౮౫ 1802

క. ఆవిప్రవరులకంటె, భావింపగ దైవ మొందుపద్మాతున కే
క్లేవేశఁ గలుగకుండును; శ్రీవిభుఁ డన్యులకుఁ దా నజితుఁడే యయ్యున్. 3౯

క. తననేవరులగు భక్తుల, కనయమ్ము పరాజితుండె న యయిలోబడు; న
వ్యనజాతుని సన్నిత్రం, బనఘుండునగు నాకుచేలుఁ న డట్లాపురినిన్. 3౯౫ 1804

* “బ్రాహ్మణః ప్రభవో దైవం నతేభ్యో విద్యతేహిహ” అని మూలము.

- క. పరమేశ్వరు దర్శించియు, హరిరూపము సంతతంబు శ ధ్యానించియు స
త్వరముగ సంస్మృతిబంధన, విరతిం గని నిరుపముడగు శ విష్ణునియందే: ౪౦ 1805
- తే. అభిరతుండయి సద్గతియైన యతని, ధామమొందెను; బ్రహ్మణ్యదైవమైన
వాసుదేవుని బ్రహ్మణ్యవత్సలత్వ, మమలగతిఁ దెల్పు నీయుపాఖ్యానవరము.
- క. విను నతఁడు భక్తియలవడఁ, దనకర్తము ననుసరించి శ తగుబంధనరా
జుని జిక్కక ముక్తుండగు, నని శృకముని తెలిపి ఘటియు శ నాద్యుతిఁబలికెన్.

అ-ను. బ ది రెం డ వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు ఐదుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణనిమిత్త మరుగుట.

- ఉ. ద్వారకయందుఁ గృష్ణబలభద్రులు వేడ్క వసింప నొక్కనాఁ
డారవిబింబముం దనదుఃనాకృతి శీతమయూఖుఁ డడ్డమై
ధారణి నున్న మర్త్యసముదాయము చూడఁగ రానియట్లుగాఁ
జేర మహాపరాగ మది శ చెల్లె లయంబునఁ గల్గునట్లుగన్. ౧ 1808
- మ. మును వెన్నండును దానియంత గ్రహణంబుం జూడకున్నట్టి యా
మనుజశ్రేష్టులు జ్ఞానిమూలమునఁ దగ్గర్యాద నాలించి యుం
డినవారొటను బుణ్య మట్టితఱిఁ బూర్ణిం జాల నార్జింపఁగా
జని రత్నుత్తమపుణ్యరాశియను విస్తారప్రభావాధ్యమై ౧౫ 1809
- సీ. మునిజనసాంద్రమై శ తనరు స్యమంతపంచక మనునాఖ్యచే శ జగతిఁ బరగి
మఱి కురుక్షేత్ర నామమునఁ బిల్వంబడు తీర్థంబునకు; మున్ను శివ్యచాప
ధరులందు మేటియా శ పరశురాముండు భూమితలమున నొక్కడే శ ధారణీశుఁ
డుండక యుండఁగా శ నుద్ధతిఁ జేయుచు నాస్థలంబునయందు శ నవనిపతుల
- *తే. ర క్తధారలచేతనే శ వ్రాదవరముల, దాను నిర్మించె; నట్టివ్రాదంబులందె
నామహాత్ముండు కర్తాళి శ నంటనట్టి, పరమపూరుషుండయ్యును శ బ్రభువునయ్యు. 3
- క. జనులకు శిష్టాచారములను దెల్పఁగఁగోరి విద్యులం బొండితిఁ గాం
చని పామరులట్లుగఁ బాపనికరము లడంపఁగోరి శ భవ్యమనీషన్. 3౪ 1811
- తే. యాగ మొనరించె; నట్టిపుణ్యప్రద మగు, క్షేత్రమున కెల్ల వారును జేరఁబోయి;
రామహాతీర్థయాత్ర పుణ్యావహాస్తు, కనుక భారతులందఱు శ మనసు లలర.
- క. చని రల్లె వృష్టివర్షులు, ఘనమతి యక్రూరుఁ డాహుకప్రఖ్యాతిం
గను యాదవవర్షుండు కృష్ణుని తండ్రియు నింకఁగల్గు శ శూరవరేణ్యుల్. ౫

1 "సూర్యపరాగ స్సమహానాసీ త్కల్పక్షయే యథా" అని మూలము. "కల్పక్షయేయథా
వర్షగ్రానృకృత్యర్థః" అని శ్రీధరీయము. దీనివరణమే యందుగలదు. 2 "ఈశేవభగవాన్" సామె
యైతన్నుష్టాఽపి కర్తా" అని మూలము.

సీ. సాంబుడు ప్రద్యుమ్నసారణుల్ శుకసుచంద్రగదులు నొకటిగఁ దరలి వేగ
యాత్తవాపావళి నపసయించుకొనంగ నాత్మేత్రమున కేగి రట్టితరుణ
మం దనిరుద్ధుఁడు నఖిలయాధేశుఁడౌ కృతవర్తయును నిల్చి యెల్లవిధుల
నగరంబు రక్షింపఁ దగియుండి; రాయాత్త కరిగినవారలు సురవిమాన

తే. ములను బోలురథంబులు న వెలయ నలల

వడువునం బాటు హయములు న వజల నంబు

దము లనందగి ఘేంకృతు న లమర నొప్పు

గజము లొప్పుగఁ బోయి రుక్తంతపాలయ. ౬౪

1814

క. మనుజులు విద్యాధరులనఁగను గాంతింబొల్పువారు న కదలి వెనుకరాఁ
జని రంత వారు భాగ్యంబున నసములుగాన హేమభూషాన్నితులై. ౮

క. సురుచిరదామంబుల నంబరముల ధరియించి కవచవర్యంబులతోఁ
బరఁగుచు భార్యాన్నితులై, సుర లట్లుగ మార్గమందు న శోభిల్లిరొగిన్. ౯౪

చ. పరమపవిత్రతీర్థముల న బాగుగ స్నాన మొనర్చి శ్రద్ధయా
దరమును బొంగుచి త్తములఁ న దా రొగి నం దుపహాసముండి భూ
సురులకు వస్త్రమాల్యముల న శోభిలి బంగరుదండ లొప్పును
దరబహుధేనువర్యముల న దానము లిచ్చిరి భక్తి పైకొనన్. ౯౪

1817

క. ఆరామప్రాదవరముల, వారలు మరలక మునింగి న వసుదేవసుతుం
డై రహి మించెడు హరియం, దేరీతిక భక్తి గల్గి న యెపు డుండఁ దగున్. ౧౦

చ. అని మదియందుఁ గోరుచు మహామతులై తగువిప్రవర్యులం
గనుఁగొని పిల్చి చారుతమహాకాంచనపూగము దానమిచ్చి; శ్రీ
వనజదళాతుఁడే తమకు న భద్రము లిచ్చెడుదైవ మంచు న
మైనవరభక్తులౌటను దగమిక భగవంతుఁ డనుజ్ఞనీయఁగన్. ౧౧

1819

ఆ. భోజనములు చేసి న పూర్ణకాములునయి, దట్టమైన నీడ న దనరవెలయు
భూరుహములక్రిందఁ న బూనికఁ గూర్పుండి, రంత వార లామహంబు గనఁగ.

సీ. అరుగుదెంచిన తమయనుఁగుమిత్రుల బంధువులగు రాజుల స్పృంజయులను మ
కాశల్యుల, విదర్భకాంభోజ కేకయ కుదుల నొసీనరసరవతులను [త్వ
మద్ర కేరళ కుంతిమగధరాజుల మఱి యాన ర్తనృపతుల న నల్లి మఱియు
నాత్మపక్షము వారలగు వారి నితరపక్షమువారి సంబంధిజనపతులను

తే. వందలకొలంది వచ్చినవారిఁ గనిరి

మఱియు నందాది నిర్మలమానసులను

జాల నుత్కంఠితలగుచు న గ్రాలు గోపి

కలను గాంచిరి తన్మహాస్థలమునందు. ౧౨

1821

క. చిరకాలమ్మున కచ్చట, బరస్పరప్రేక్షణములఁ శ బర్హివతమి న
బ్బురముగ వికసించిన ముఖసరోరుహంబులు ప్రకాశసంపద నొసంగన్. ౧౪౪

క. ఇతరేతరంబు వనితల, నతివలుఁ బూరుషులఁ బూరుషాళియు హెచ్చై
న తమకమున నాశ్లేష, ప్రతతులఁ గావించుకొనిరి శ బంధత మిగులన్. ౧౪౫

చ. కనుగవలందు హర్ష యుతిఁ శ గ్రాలుపయగికణరాజి పొంగఁగఁ
దనువులు హర్ష వేగమునఁ శ దద్దయుఁ గంపమునొంద మాటరా
క నిలిచి యుండ సంతసము శ కాంక్షకుమించిన యట్టులొంది; రం
గనలు పరస్పరం బచటఁ శ గాంచుచు నెయ్యము చక్క నుబ్బుగన్. ౧౪౬ 1824

చ. స్థితయుతి నిర్మలత్వమును శ జెందినయట్టి యపొంగవీక్షణ
ప్రతతి చెలంగఁ గుంకుమపువ్వుబంకమునం దగుక్షీరకేహముల్
జతనముమీఱఁ దాచునటు శ సంతస ముబ్బుట లోచనాశ్రుసం
తతి వెడలంగ బాహువులఁ శ దద్దయుఁ గొంటఁజేర్చికొని చొగిన్. ౧౪౭ 1825

తే. చాలకాలంబునకుఁ గన్న సంతసంపు
ఫలమునొందుచు నుండిరి; శ చెలఁగి యాద
వులును మత్స్యదిదేశనాథులును వృద్ధ
లకు నమస్కార కృత్యంబులక నడపుచు. ౧౪౮ 1826

తే. పిన్నవారలు మ్రొక్కుంగఁ శ ప్రీతి నాశి
షములొసంగుచుఁ గుశలమ్ముఁ శ జక్క నడిగి
యంద ఉచ్చటఁ గూర్చుండి శ యచ్యుతకథ
లనువదించుచు నుండిరి శ హర్ష మలర. ౧౪౯ 1827

ఉ. కుంతియు నన్నదమ్మలను శ గోరికమై భగినీప్రజంబుఁ ద
త్సంతతిఁ దండ్రులక సహజసాధ్వల నవ్వనజాతుఁ గాంచి య
త్సంతము సాధుభాషణము శ లాడుటచే గతశోకయయ్యె; నా
వంతయు మాని యిట్లనియె శ వత్సలతక మన సత్వై యుబ్బుగన్. ౧౫౦ 1828

సీ. బ్రాతృవర్తా! మనోరథములు నాయవి ఫలియింప నట్టులే శ తలఁచుదాన
నదియేటి కందురో శ యమలమానసులార! యాపదలెల్ల నశన్నలముకొనిన
యప్పుడుకూడ మీరొత్త నావార్తను దలడురై తిరిగద శ ధరణియందు
దైవము ప్రతికూల శ మేవానికయియుండు వానిని సుహృదులుగాని జ్ఞాతి

ఆ. వితతిగాని బ్రాతృసుత పితృ ప్రముఖులు, గాని మనసునందు శ నైనఁ దలడు
రుగద; యనిన నతఁడువగఁ బాయునట్లుగఁ బలికె; నంబ! వగలఁబాయు మింక.

చ. కరములబట్టి దైవము నికామము త్రిపుంగ నాడుచుందురి

మితరు లన నాటజొమ్మలె యనం దగియుండుదుగాదె! యట్టిమ

మృత్యు కసూయఁ బూనఁదగఁ ఁ దాపరమేశ్వరుఁ డట్టై మానవో
త్కరమును గైవసంబయి తగగఁ మెలఁగంగ నొనర్చి స్వేచ్ఛఁగన్. ౨౦౪ 1830

క. పనులను జేయించును గావున మానవు లస్వతంత్రభూతంబులఁ జే
రినవారు గాన స్వేచ్ఛఁగఁ, బనిచేసిం జేయలే రవశులౌట సతి! ౨౧ 1831

చ. విను మిఁక మాప్రవృత్తి నిటఁ భీతికరుండగు కంసువంక భీ
తిని గని మేము దిక్కెడలిఁ దిక్కులకుఁ వడిఁ బాటిపోయి యా
ర్చిని గనుచుంటి మోసమాజ! ఁ దీనతవాయఁగ నిష్ప డిష్పడే
మనముల సుంత సంతసము ఁ మైకొనఁ జేరితి మాత్మ గేహముల్. ౨౨ 1832

ఉ. దైవము తోడ్పడఁ మరలఁ స్థానములందు వసించువార మం
చీవిధి శౌరితండ్రి వగఁలెల్లను బాయఁగ నూఱడించె; నా
భూవిభు లుగ్ర సేననృపాపుంగవుఁ డావసుదేవముఖ్యులుఁ
వేవిధులం దముక్ మిగులఁ భీతిని బూజలఁదన్నఁ దృప్తులై. ౨౩ 1833

చ. హరిదగుదర్శనంబు తమకబ్బుటఁ బట్టగరాని ప్రీతిచే
బరవశులైరి; భీష్ముడును ఁ బ్రహ్మవిదు త్తముడైన ద్రోణుడుఁ
గురువరుఁ డాంబికేయుడును ఁ గోమలులందు మనోజ్ఞకీర్తిచే
బరఁగెడు తత్సతీమణియు ఁ వారితనూజులు బాండునందనుల్. ౨౩౪ 1834

సీ. వారలభార్యలు ఁ వారితల్లియుఁ గృపవిదురసంజయులును ఁ వీరుడైన
యాకుంతిభోజుండు ఁ నవ్విరాటుండు నగ్న జిత్తును, భీష్మకశీతివరుండుఁ
బురుజిత్తు, ద్రుపదభూవరశల్యకాశీశు లాధృష్టకేతుండు ఁ నట్లె జనక
దమహూష, మద్రభూషధవులు, గేకయ, విశాలాక్ష, యుధామన్యులౌసుశర్త

తే. బాష్ణికాదులు తత్సుతుల్ ఁ పాండవాగ్ర
నందనానుచరుల్ మహీనాయకులును
దత్తుతుల్ శ్రీనికేతనోద్దామ వాసు
దేవవిగ్రహమును గాంచి ఁ భావ మలర. ౨౪ 1835

క. మనములు విస్తయమున నొప్పిన నిర్భరహర్ష మొంది ఁ వెలసిరి; భీష్మా
దినిఖిలవృద్ధులు బలరామునిచే శ్రీకృష్ణుచేతఁ ఁ బూజితు లగుచున్. ౨౪౪

క. పరమామోదంబును గని, హరికరుణాపాత్రులైన ఁ యావృష్ణీసము
త్కరముల నివ్విధిఁ బొగడిరి, వరభోజవతీ! సమ స్తభంగులఁ దలచున్. ౨౫

చ. మనుజులలోన మీజనియె ఁ మంచిదియౌ సఫలంబునొ, నదే
లన వరయోగిసంతతికిఁ నైనఁ గనుంగొనశక్య మెవ్విధం
బునఁ దలపోయరాని హరిఁ ఁ బూరుషసత్తము సర్వకాలముం
గనుఁగొను చున్నవారుగద! ఁ కావున మీరలె ధన్యు లిద్దరన్. ౨౬ 1836

చ. మునిసుతమైన యేమహితుశుభారితమాయతశ్చి దివ్యపా
దనశినయుగ్మముగ గడుగ ॥ దాఁ బ్రభువిల్లిన భవ్యనీరముక
ఘనతరవాజ్యయ శ్రుతియుఁ ॥ గంజభవాండసమూహ మెల్లఁ బా
వనతఁజెలంగఁ జేయునో యశభంగురకాలము భూమి నేఁచఁగన్. ౨౯౫ 1839

మ. తనమాహాత్మ్యము దగ్ధమాట మహి యేధన్యాఁఘ్రిపద్మంబు సో
కినఁ దచ్చక్తిని బొందెనో మరల నాశక్యమైండు మీచెంత ని
లైననుగాదే యలదేవదేవుఁ గనుచుక ॥ జేఁ దాఁకుచుకగూడ నే
చనుచుక బల్కుచుఁ గూరుచుండుచుఁ దమిక్ ॥ శయ్యాస్థలిక గూర్కుచున్.

క. ఒనర భుజించుచుఁ బెండ్లిండ్లను దగు కృత్యంబులందు ॥ లలిఁ గూడుచు నిం
కను దైహికసంబంధము, అను గాంచుచుఁ గూడియుండుద్రులవణ్యనిధిన్. 30౫

*చ. హరి భవమార్దమందుఁ దగునట్టి భవద్భవహమందు భూమిదా
బరువు నడంపఁ బుట్టె భగవంతునిసంగము మూలకంబునక
సురపురమందు మోక్షమునఁ ॥ జూడఁగ మీకు ననిష్ట మొప్పెఁగా
యరయఁగ దీనిమించిన శుభభాంతర మెయ్యది యుండు నిర్ధరన్. 3౧ 1842

ఉ. నందుడు నందునున్న నళినస్ఫుటపత్రవిలోచనాఖ్యు నిం
కం దగుయాదవేశ్వరులఁ ॥ గాంక్షలు పొంగఁగఁ జూడఁగోరి సు
స్యందనరాజి గోపకులు ॥ హర్షముతోఁ జనుదేర వచ్చె; నా
నందునిగాంచి యాదవజనంబులు మోదరసంబు పొంగన్. 3౨ 1843

తే. ప్రాణములఁ గాంచి లేచు విగ్రహములట్లు
లలరుచుక లేచి చిరకాలమాట నతని
గనుట కాతురపడువారు ॥ గాన బిగ్గఁ
గాఁగిటం జేర్చుకొని హాయిగనిరి మిగుల. 3౩ 1844

మ వసుదేవుండును శ్రేమవిహ్వలతచే ॥ స్వాంతంబు నిండార నం
దసమీపంబున కేగి కౌఁగిట నితాంతం బట్టె కీలించి కం
ససమారోపిత కష్టజాలములనుం ॥ జాలంగఁ జింతించి యా
త్మసుతద్వంద్వము నెంచె గోకులమునం ॥ దా నుంచుటక వంతచేన్. 3౪ 1845

క. రాముండు కృష్ణుండు యశో,దామానిని నందు గోపతల్లజుఁ గనుచుం
బ్రేమాతిరేకమున విధి,గా మస్తకములు తదంప్రీతములు సోకన్. 3౪౫

చ. నతులొనరించి కౌఁగిట మననంబులు పొంగఁగఁ జేర్చి చారు దృ
ద్విత్రయము సాశ్రుబిందుకయురతిక బొలుపొందఁగ మాటరాక య

* “యేషాంగృహ నిరయవర్తని వర్తతాం వా” అని మూలము. “నిరయవర్తని ప్రవృత్తి
జూట్టో” అని వ్యాఖ్య.

- వ్యితమున నిల్చియుండిరి; సువిస్తృతభాగ్యము గల్గు నాయశో
ద తనయయుగ్మముగ గని ముగదంబున నంకముపై కి జేర్చుచున్. 3౫ 1847
- చ. కరముల బిగ్గ బట్టుకొని ఓ కౌగిట జేర్చి విశోకయయ్యె న
కృరణినె నందుడుక సుతులఁ ఓ గౌగిటజేరిచి సంతసించె; న
త్తరుణమునందు దేవకి ముగదంబున రోహిణియున్ యశోద గో
పరమణుదేవి గౌగిటను ఓ బాగుగ జేరిచిఁచు వింతగన్. 3౬౪ 1848
- ఉ. ఆతనుమధ్య మున్ను తమయందు నెసంగఁగ జూపియున్న సు
ప్రీతిని సంస్మరించుకొని ఓ ప్రేమభ రాక్షి కబంధబిందుక
వ్రాతము కంఠముల్ దగిలి ఓ వాక్కుల వెల్వడనీకయుండ నె
ట్లో తగినట్లు పల్కిరి; మహాత్తమచిత్త! ప్రజేశ్వరీ! సతీ! 3౭ 1849
- మ. మును మీయిర్వురు చూపియున్న చెలిమిఁ ఓ బూబోడి యెవ్వర్తుకై
న నదెట్లే మటువంగజాలు! దను వెందాఁక జెలంగున్ మనం
బున నందాఁక స్మరింపఁగాఁ దగుఁగదా! ఓ పూతాత్త! యద్దాని కిం
ద్రుని యైశ్వర్యము మాతొసంగినను దోషద్తో నాబుణం బాటునే? 3౮ 1850
- సీ. ఈకుమారకు లిర్వుర రెవ్వరు తలదండ్రు లనియెటుంగక మిమ్ములనె జనకులఁ
గాఁ దలంచుచును మీఁకడనె యిల్లడయుండ మీరు ప్రేమంబునఁగోరిన యవి
యెల్ల నొసంగుచు ఓ నుల్లమ్ములలర నామకరణముఖములై ఓ మహముల నొన
రించి చక్కని రీతిఁ ఓ బెంచుచు రక్షింప నేవిషయంబుననేని భయము
- తే. నొందకయె కన్నులను తెప్పలొప్పు గాచు
నట్లు కావంగ మీచెంత ఓ నధివసించి
యుండి; రెన్నంగ సుజనుల ఓ కొకడు పరుఁ డొ
కండు తనవాడు ననుభేద ఓ ముండ దవని. 3౯ 1851

— శ్రీహరి గోపికలకు క్షానోపదేశము చేయుట. —

- చ. అని వచియింప గోపికలు ఓ నాపరమేశుని జాలకాలముం
గననికతంబునక మరలఁ ఓ గాంచుట మోదరసంబు పొంగఁగాఁ
గనుఁగొనుచుండ నడ్డుపడఁగా విధి తెప్పల నేలసృష్టి చే
సెనొ యని యాతనిం బదటి ఓ చిత్తగతుండగు చిన్నికృష్ణునిన్. 3౯౪ 1852
- చ. మనములఁ గౌగిలించుకొని ఓ మానక నిత్యము ధ్యానపద్ధతిఁ
గనుఁగొనఁ జూచుయోగులకుఁ ఓ గాంచఁగ దుర్లభుడైన మాధవుఁ
గనుచుఁ దదాత్మతం బడసి ఓ కాంచనచేలుని గాంచు నయ్యవ
స్థను గని; రట్టిగోపికలఁ ఓ జక్ర కృపాభరితాంతరంగుడై. ౪౦ 1853
- క. ఏకాంతమ్మనఁ జేరెను, శ్రీకాంతుం డంత వారిఁ ఓ జెచ్చుట గరుణ

- వే కాగిలింతుకొని యోహా కుశలంబే యటంచు శ నొప్పుగ నడిగెన్. ౪౦౫
- క. అలతిసగవాన్యపద్మం, బలరింపగ వారితోడ శ నాదృతిమిఱి
బలికె; సఖిమణులారా! తొలగితి మిన్నాళ్లు స్వజన శ తుష్ట్యర్థం బై ౪౧ 1855
- క. మనవారల కార్యంబుల, ననుపమఫలసంయుతంబు శ లగునట్టులు చే
యను బోయియుండు మమ్ముల, ననుస్మరింతురె యొకప్పుడైనను మీరల్. ౪౧౫
- మ. అరిపక్షపాతం బొనర్చ మదు లత్యంతంబు సంసక్తి గాం
చ రయంబొప్పుగ రాక కొంతతడ వాస్తానంబులం బుచ్చి యీ
పురి కిట్టే చనుదెంచినారము మిముం శ బోనాడునూహల్ మది
స్ఫురియింపంగను లేదు నమ్మఁ డిది యోహాబోడులారా! కడున్. ౪౨ 1857
- క. వీరు కృతఘ్నులె యనుచుక, వారక శంకించి మ మ్మవజ్జత దూఱం
గోరరుకడ; వదలంగా, గోరితిమని యందురేమొ శ కోమలులారా! ౪౨౫ 1858
- క. భగవంతుడు ప్రాణుల గూర్పుగ నెంచు నొకపు వాపఁ శ బరికించు నొక
పు గణనకు మించిన శ, క్తిగలాడు నిజంబు దీనితెఱఁ గిట్టిదయా. ౪౩ 1859
- *చ. అనిలుడు మేఘబృందముల శ నల్లె తృణంబుల దూలమున్ రజం
బును సరిగాఁగఁ గూర్చుచును శ బొందును వీడఁగఁజేయుచుం దనం
తన విహరించు; నట్లుగనె శ దైవము భూతగణంబుఁ గూర్చు బొం
దును విడఁజేయు న ప్లపుడు శ తోచినయట్లుగఁ గర్తసంగతిన్. ౪౪ 1860
- క. భూతములకు మద్భక్తియె, యేతటినే ముక్తినిచ్చు శ నిత్యతీ మిఁదా
నాతత భాగ్యవశంబున, నే తమి నాయందు మీకు శ నెసఁగెంజుండీ! ౪౫ 1861
- సీ. అంగనామణులార! శ యంబరాదిక మహాపంచభూతంబులు శ భౌతికమ్ము
లగుపదార్థంబుల శ కరయ నెట్టులొ యల్లె యేను నాద్యంతముల్ శ నా నెసంగు
కార్యమ్ము లగుదును శ గలుగుదు లోపల వెలుపల; నాల్గురీతులఁ జెలంగు
భూతంబులును నైజములగు కారణములై పరంగుమహాభూత శ పంచకమ్ము
- తే. నందువ ర్తించు ననియు నందాత్మభోక్తృ
రూపమున నిండియుండు నం శ చాపగిదిగ
భూతభౌతికరూపమా శ భోగ్య మద్ది
భోక్తయగు నాత్మ యివి రెండఁ శ బూన్కిదలచు. ౪౬౫ 1862
- తే. అక్షరుడఁ బరిపూర్ణుండ శ నై చెలంగు
నట్టి నాయందు రజ్జావ్రసందు భుజగ
మటు ప్రతితంబులై యుండు శ ననియు మీరు
గనుగొనుఁ డటంచు బలికె; నశ్కాంతలెల్ల. ౪౭ 1863

* "చాయ ర్థభా సూనీకం తృణం తూలం రజాంసీ చ" అని మూలము.

*స. తమ కిటు లాపరాత్నరుడు & తత్త్వముఁ జక్కఁగ బోధచేయుఁగాఁ
బ్రమదమునొంది సర్వగతు & భాసురతేజుని సుస్థరించి దా
నిమహిమ లింగదేహాయుతిని విడనాడి మహానుభావుని
గమలదళాతు ముక్తిదుని & గ్రన్ననఁ బొంది వచించి రివ్విధిన్. ౪౮ 1864

సీ. కమలనాభా! యపారమగు బోధముగల్గు నట్టియోగీశ్వరు & లాత్మనియతి
ధ్యానింపఁగాఁ దగి & దారుణభవకూపమగునై యున్నట్టి & మానవాళి
నుద్ధరింపందగు & నుత్తమభవదంఘ్రి వద్వద్వయంబును & భవమునందుఁ
మునిగియేయున్న మామనముల నెల్లప్పు పొడసూపు నట్టిదా & పూజ్యమార్గ

తే. మును గృపాతిశయంబున & వనజనేత్ర!
వరము దయచేయు మిదియే మావాంఛ వేటు
కామ్యములు లేవుసుమ్ము నిక్క మిది యంచు
గోపికలు వేడి రెంతయు & గోపవిభుని. ౪౯

1865

ఎ ను బ ది మూఁడ వ య థ్యా య ము.

హరిపత్నులు పాంచాలికఁ దమమెట్టివార్తలం చెప్పుట.

చ. హరి భగవంతుఁ డిట్లు తనునాదృతిగోరిన గోపికాళికిం
జరణసరోజుసంగతిని & సమృతిచేత ననుగ్రహించి యా
తరుణమునకొ యుద్ధిష్ఠిరుని & దక్కినయట్టిసుహృత్తొక మనో
వారతరభాషలం గుశల & మాదృతి బ్రశ్న మొనర్చి సద్విధిన్. ౧ 1866

ఆ. సత్కరించె నంత & సర్వరాజులు తత్పు, దాబ్జదర్శనమున & నఖము లడఁగ
వార్ష మొప్పు బల్కి & రఖలలోక ప్రభూ! మునివరార్చితాంఘ్రివనజయుగ్మ!

సీ. తనుధారులకు నలగమిన యవిద్యను దొలగించుచు నసమతఁ & గాంచి వెలయు
భవదీయపాదాంబుభవమకరందము మహనీయులై నట్టి & మానులముఖ
పథముననుండియే & బహిరాగతంబగుదాని గ్రోలెడునట్టి & మానవులకుఁ
గుశలంబె పాసగు నగుశల మెవ్విధిగల్గు? బుద్ధికృతంబయి & భూరితరము

తే. నైన యట్టియవస్థాత్రయంబు నాత్మ, దగుప్రకాశంబునకొ బొలియంగఁ జేసి
శాశ్వతానందరూపుడై & సంతతం బ, ఖండతం బొల్చి యసమతతగ్రాలి మిగుల.

క. అపరిమిత బోధుండై వేదపథమునకుఁ గాలమున నితాంతచ్యుతి గ
ల్లపగిదిగఁ దోచినకొ వేగ పరిహరింపంగఁ బూని & కరుణాపరతన్. ౪ 1869

తే. యోగమాయావిలాసం బదోష్ఠ నిట్టు, లవతరించిన పరమహంససాళిగమ్ముఁ

*“కదనునర్హధ్యస్తదేవతాస్తమధ్యగఁ” అని మూలము. “దేవతో శో లింగం యాస్మాంతా”

అని వ్యాఖ్య.

డైన యాదేవదేవున కఖిలపతికి, నెలమి మ్రొక్కుదు మీనీకుఁ గృష్ణమూర్తి.

క. అనియిట్లు వారు వినుతుల, వనజాక్షునిఁ గొల్పుచుండ కవరవృష్టిసరో
జనయనలుం గౌరవభామినులును సంతోషమున గుఱమిగఁగూడి యటన్. ౪౪

క. ఇతరేతరసల్లాప వితతులక ముల్లోకముల నితాంతము భక్త
ప్రతతులచే బాడఁబడు, దితిజాంతకు సత్కథల నుఱించుచు వేడ్కన్. ౫ 1872

క. పరమాదరమున వేటొక్కరితో నొక్కరుగఁ బల్కుఁ గా సాగఁగ న
త్తరుణమున ద్రౌపదియు శ్రీహరిభార్యల గాంచెయెల్ల నాదృతిమీఱన్. ౫

సీ. ఓరుక్తిఁజే! భద్ర! కయోజాంబవతి! సత్యభామ! కాళింది! శైవ్యయనునట్టి
యంగనామణి! లక్ష్మణాఖ్య! మోరోహిణి! హరివత్సులార! సర్వాబ్జజాండ
పతి భగవంతుఁడు కవరమేశ్వరుఁడు నిజమాయచే లోకంబు కన్యాయరీతి
ననుకరించెడు పరమాత్మ మిష్టెల్లర నెట్లు పెండిలియాడె నెటుగ జెప్పు

తే. డనుచుఁ బ్రశ్నింప రుక్తిఁజే కయనియె నిట్లు, ద్రౌపది! శిశుపాలభూషధవునకు నను
నప్పగింప జరాసంధుఁడ డాదియైన, భూపతులు చాపపాణులై కయేపుమెఱుఁ.

చ. హరియు నజేయవీరుల మహత్తరమస్తకరాజి బాదపం
కరుహపరాగ మెంతయును క్రూరగ నుంచుచు స్వాంశమాంసమున్
హరి యెటు లాయజావినవహంబుననుండి గ్రహించునో, మహా
శ్వరుఁ డగుటక మహిధవుల కంతతినుండియె యెల్లె శూరతన్. ౮ 1875

చ. ననుఁ గొనిపోయె నట్టిడగు కనాకవిభుప్రభుపాదపంకజా
ర్చనము నిరంతరంబుగ నెసంగెడుఁ గాక! యనంగ సత్య యి
ట్లనియెను; నాదుతండ్రియుఁ బ్రియానుజా వీరుఁ బ్రసేనుఁ జంపెఁగా
వనమున సింహమంచు వెతవర్ధిల శ్రీహరి నిందచేయఁగన్. ౯౪ 1876

క. దానిని దప్పించుకొనం, గా నెంచి వనంబుఁజేరి కడఁక మృగపతిక
దా నొంచి మణిని గైకొనియె నెలవును జేరియున్న కయిద్ధబలాధ్యున్. ౯

ఆ. జాంబవతు గెల్చి కసరగ స్యమంతక, మణివరంబుఁ దెచ్చి కమామకపిత
కొసఁగ నాత్మభీతి కయెప్పు సత్రాజిత్తు, నన్ను నొరులకీయ కనున్నవాడు. ౯

క. నళినాక్షున కిచ్చె ననక, బలికొక జాంబవతి యిట్లు కపద్మాక్షుం డై
జలజాసనాది నుతుండై, ఖలహరణుఁడునైన హరి జగత్పతి నాత్మన్. ౯౪ 1879

క. నాతండ్రితనకుఁ బ్రభువో, సీతాపతియంచు మఱచి కచెలఁగుచు యుద్ధం
బోతన్వి! సప్తవింశతి, యై తగుదివసంబు లొప్పునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౦ 1880

క. తరువాత రాముడై యవతరించె భూభారహరణతత్త్వ విబోధా
ద్యురుతరకార్యము లొనరుప, ధర యాధవక్తులమునందుఁ కదా నని యెఱిఁగెన్.

- చ. తనదు నహంకృతిం దెలిసి యతత్తణమే పదయుగ్మమున్ శిరం
బున ధరియించి రత్న పరశమున్ ననుఁ గాన్కగ నిచ్చె దాని నై
తిని హరికే నటంచుఁ దనతీరు వచించిన నాలకించి శ్రీ
వనజదళాక్షుండే తనను యచ్చి వరించినగాథఁ దెల్పుగన్. ౧౦ 1882
- క. తలపోసి యప్పు డిట్లని, పలికెం గాళింది; కృష్ణశుభదపంకరుహం
బుల స్పృశియింపం గోరిక, చెలంగన్ దప మేనుభక్తిఁ య జేయుచునుండన్. ౧౦౪
- చ. తెలిసి కిరిటితోడఁ దనుదీప్తులు పర్వతగ నేగుదెంచి శ్రీ
జలజదళాక్షుండెంతయును య సంతసమొప్పు మదీయపాణి ని
మ్మల గ్రహియించె నేను గృహముం దుడువందగు దాననైతి నం
చలరుచుఁ బల్క; నిట్లనియె య నల్లన నాదృతిమీఱ భద్రయున్. ౧౧ 1884
- సీ. ననుఁ దా స్వయంవరమునకేగుదెంచి శ్రీహరి మృగేంద్రము శునకాంతరమున
నున్నట్టి తనబలిఁ య గ్రన్ననఁ గొని పోవుచందంబునన్ రిపురక్షాపతులను
సపకారులై యున్నయట్టి నాసోదరులను గెల్చి శ్రీనికేతనుఁడు ద్వార
*కకుఁ గొనిపోయె నేనకలుషమతి హరి పాదావనేజనకపరత నుండు
- తే. నదియె ప్రతిజన్తమందు నా య కిమరుగాక!
యనగఁ గౌసల్య సత్యాహ్వాయాంతరమున
నలరు సాధ్వీయు నిట్లనె య నన్నదీయ
జనకుఁ డుర్విపతుల శౌర్యమును గనంగ. ౧౨ 1885
- చ. బలము నగాధవీర్యమును య బాగుగ నొప్పుగ నుండు నేడునె
ద్దుల నతితీక్ష్ణశృంగములతోఁ దగువానిని సుతరించి యే
బలియుండు వానిగెల్పు నను య వానికి నీయఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె; దు
ష్టుల చెడుగర్వమున్ గలఁచి య శూరతమించెడు నావృషంబులన్. ౧౩ 1886
- తే. మేఁకపిల్లల శిశువులు య కై కొనునటు
లశ్రమంబున నోడించి యయమలవీర్య
శుల్కయగు నన్నుఁ గైకొని య ఊఁడిపతులు
దారి మార్కొన లీలగఁ దరిమివైచి. ౧౩౪ 1887
- క. చతురంగబలము దానీ, ప్రతతియుఁ దోడ్తోనరాగఁ య బద్ధాక్షుండ
దృతిఁ బురిఁజేరిన యాశ్రీపతి దాన్యం బెప్పుడు నాకుఁబాయ కలరుతన్! ౧౪
- చ. అన విని శైబ్య యిట్లనియె య నాహరియందె మనంబునిల్చి యు
న్న నను నెఱింగి మాతులుని య నందనుడై తగు కృష్ణమూర్తి ర
మ్మని మరియాదఁ బిల్చి ముద్రమారగ నిచ్చె సఖిజనంబుతో

* “అంశ్రువనేజనకృష్ణ” అని మూలము.

- ధననివహంబుతోడ బలదర్పసమగ్రభటవ్రజంబుతోన్. ౧౭ 1889
- తే. కర్తవశమున సంసారకంధిఁ దిరుగు, నాకు శ్రేయస్సులకుఁ గారణమగు కృష్ణు
చరణపంకజయుగ్మసంస్పర్శ మెల్ల, జన్మములఁ గల్గుఁగాత నిశ్శృంకముగను. ౧౬
- చ. అనుటయు లక్ష్మణాఖ్య ద్రుపదాత్మజ కిట్లను రాజ్ఞి! నాకును
మునిపతి నారదుండు పలుపోకల నచ్యుతు జన్మకర్తరా
జిని మది పొంగ గానమునుజేయఁగఁ జక్కఁగ నాలించుట
మనము ముకుందునందె పరిమగ్నత నొందెను బుణ్యసంగతిన్. ౧౭ 1891
- చ. సరసిజహస్త లక్ష్మీ సురసత్తములై తగులోకపాలుర
గరము త్యజించి సద్గుణనికాయము నారసి శ్రీహరిక మహా
పురుషునిఁ గోరె నంట, ననుఁబోలిననాతి వరించు టబ్రమే;
గురుతరబుద్ధి నాదుజనకకుండును నాయెడఁ బ్రీతిమించఁగన్. ౧౭౪ 1892
- సీ. ఈ ననుఁబెంచె నామానవనాథుండు చెలఁగునుజుము! బృహత్సేనుఁ డనఁగ
నాకాంక్ష నెఱిగి విన్నాణి గావున నొక్కసమపాయ మెంచె; నీజనకుడైన
ద్రుపదుఁ డర్జునుని గోరుచు నెట్లునిర్మించె మత్స్యయంత్రమునఁజ్జెమత్పితయును
శుల్కముగా దానిసొంపుగ నిర్మించె; నీస్వయంవరమందుఁ నియతమైన
- తే. యంత్ర మదియు బహిర్భాగమందుఁ గానఁ
బడుచునుండె నీయదియు లోపలను వెలుప
లను గనక రాక క్రిందుగ ననుపబడిన
కలశజలములఁ దోచు సూక్ష్మముగ దేవి! ౧౯ 1893
- క. ఈరెంటికిఁ గలభేదం, బారయ నీమాత్రమే; సమస్తాస్త్రవిదుల్
భూరమణు లుపాధ్యాయులతో రయమునవేలకొలదితోరపు వేడ్కన్. ౧౯౪
- క. అరుదెంచిరి నాజనకుని, పురమున కవ్వారి నర్హముగ సత్కృతులక
బరమముదం బొదవంగ నొనరించె బిత; యంతఁ గొల్వొనక వారెల్లన్. ౨౦౪
- ఉ. నాపయి బుద్ధినిల్పి జతనంబున యంత్రము మత్స్యరూపము
వే పడఁగొట్టి బాణమును విల్లును నైకొన సాగి; రందును
భూపతు లొక్కొండ ఊరభూరిశరాసముగ గ్రహించి యం
దేవున నారిగూర్ప నొకయంతయుఁ జాలకయే తొలంగఁగన్. ౨౧౪ 1896
- చ. మఱియొకకొండ టుద్ధతిని మానక యెట్లొ గుణంబు కోటి డ
గ్గఱునటు లాగి యవ్వలను గట్టిగఁ బట్టుకొనంగలేకయే
బిఱబిఱ జాఱి తాఱ నది విహ్వలులై ధరద్రెల్లి యప్పు డం
దఱు నగ సిగ్గు నొందిరి; నితాంతభుజాబలశాలి చైద్యుడున్. ౨౨ 1897
- క. మాగధుఁ డంబష్టాఖ్యుం, డై గడు విఖ్యాతిగనిన యవసీపతి య

- శ్లే గంధవహుని పుత్రుడు, నాగఁ దనరు భీముడు¹ ఘనప్రకృతతన్. ౨౨
- క. ధృతరాష్ట్ర నగ్రపుత్రుడు, శతపత్రప్రియసుతుండు & క్షమ నిక భుజో
ద్ధతి గలరాజులు కొందఱు, జతనంబున నెక్కు పెట్టఁ & జాలియు దానిన్. ౨౩
- ఆ. జంత్రమున్న చోటుఁ & జక్కఁ గనుంగొనఁ, జాలరైరి లక్ష్యమోలిఁ గూర్చి
నెట్లుశక్తులగుదు & రేపున నర్జునుం, డొకఁడుమాత్ర మచటి & కురుజవమున. ౨౩
- చ. కలశజలంబులందుఁ గనఁగఁడగు జంత్రపుచాయఁ జక్కఁగాఁ
దెలిసి ప్రయత్న మొప్పు నొకశివ్యశరంబును గూర్చివై చె నా
బలుశర మార్పుపాకృతిని & బద్ధలుచేయఁగలేక ముట్టుటే
ఫలమని క్రిందవ్రాలె; నిటు & బాహుజు లెల్లరు భగ్నుమాను లై. ౨౪ 1901
- చ. తమకుఁగలట్టి కీర్తికరదర్శము బ్రుంగఁగ వచ్చినట్టి త్రో
వ మరలి పోవఁ గాంచి భగవంతుండు కృష్ణుడు లీలఁగా ధను
స్సమరఁగఁ బట్టి యెక్కిడి మహాశర మొక్కఁడుదానఁ గూర్చి యం
త్రము నొకసారి నీటఁగని & దానిరహస్య మెఱింగి వేడుకన్. ౨౫ 1902
- ఉ. నాలవమూరుతెంబదె జనంబుల కిష్టఫలాళి నీయఁగాఁ
జాలును గాన నట్టిదగుసత్సమయంబున వానిఁగొట్టి వే
తూలఁగఁజేసి భూమిపయ; & దుందుభు లంబరమందు భూమిపై
నోలిజయధ్వనుల్ చెలఁగుచుండెను హర్షముపొంగ దేవతల్. ౨౬ 1903
- తే. కుసుమవర్షంబు గురియించి & రెనక మెసఁగ;
నుత్తమదుకూలములఁ దాల్చి & యొప్పునేను
గబరిసుమహారములు చక్కఁ & గ్రమ్మఁ జేసి
పదములందదియలు సుశోభము లొనర్ప. ౨౭ 1904
- చ. కనకమరీచు లెల్లెడలఁ & గ్రమ్మఁగఁ బొల్పెడురత్న హారముం
గొని నునుసిగ్గు నున్దితముఁగూడి మొగంబున నాట్యమాడఁగాఁ
జని యలరంగముం జొరఁగఁ & జాలితి; ముంగురులట్టె గ్రమ్మర
త్తు నికరకుండలప్రభలు & తద్దయుఁజెక్కిళ్లందుఁ బర్వగన్. ౨౮ 1905
- ఉ. ముద్దులుమాటగట్టు విధముంగనఁజేయుచు నాదునెవ్వెగం
బద్దెనఁ జూడనెత్తి శిశిరామలహాసకటాక్షసంధయం
¹బుద్ధియమీఱఁ బర్వనటు & లొప్పుఁగఁజేయుచు నేను ద్రాపడి
యద్దిర! యంచు నన్దనెడు & నానరనాథుల నెల్లఁజూచుచున్. ౨౯ 1906
- ఉ. అంతమనంబునం దొలయు & నయ్యనురాగభరంబుచేత దై
త్యాంతకు కంధరంబునను & హారము వైచితి నీవే దిక్కటం

- చంత మృదంగశంఖపటహంబులు భేరులు నానకాదు లొ
క్కింతయు నంతరంబుగనకే మొరసెం బెలుచన్ సభాస్థలిన్. ౨౯౪ 1907
- సీ. నర్తకీజనములు ఓ నటులు నృత్యముచేసి రామోద మొప్పు గోయకులుపాడి
రోద్రాపడి! యిట్టులురుతర బ్రహ్మాండ పతియైన శ్రీకృష్ణు ఓ జతనమూని
యేను వరింపఁగా ఓ నితర రాజన్యులు మనస్థవశులయి ఓ మచ్చరించు
చును నాదుకార్యంబు ఓ మనసుల నించుకే సై రింపరైరి; శ్రీరచక్రధరుఁడు
- తే. హయవరచతుష్టయముఁ బూన్చినట్టి రథము
నన్ను నెక్కించి శార్ఙ్గమనంగ నొప్పు
- చాపమును గేలనందుచు ఓ సాంపరాయి
కమునకున్ సిద్ధముగనుండెఁ ఓ గరముఁ బూన్కి. 3౨ 1908
- క. ద్రుపదసుతా! దారుకుఁడును, దవనీయోపస్కరముగఁ ఓ దగుస్యందనమున్
నృపవరులు చూచుచుండఁగ, ద్విపవైరి మృగాళిచూడఁ ఓ దెగువఁ జనుగఱన్.
- క. జవమునఁ దోలెను; గొందఱు, నృపరులు మార్గమ్మనందు ఓ నీరజనాభుం
డు వనితఁ గొనిపోయెడు నం,చు విక్రమము జూపనెంచుచు నిరోధింపన్.
- ఉ. వారల శార్ఙ్గము క్తపటుబాణచయంబుల నొంచుచున్ విరా
డ్భూరికరాంఘ్రి కంధరల ఓ భూమిపయిం బడఁజెండి కృష్ణుఁ డె
వ్వారికినే భయంబొదవుభంగిగ యుద్ధముచేయఁ గూలి; ర
వ్వారలపాటు గాంచి పెఱబాహుజు లెల్లరుఁ బాటి రాద్దులై. 3౫ 1911
- వ. అంత యదువీరశిఖామణి మార్తండమండలము నాచ్ఛాదించు ధ్వజపటంబులు
మెఱయ విచిత్రతోరణంబులంగలిగి సురపురంబున భూలోకంబున మిగులఁ
బ్రశస్తిఁగాంచిన ద్వారకానగరంబు సర్వవిధాలంకృతంబు భాస్కరుండు
స్వకీయపత్తనభూతోదయ మహీధరంబునుబోలె బ్రవేశించె. అంత నాతం
డ్రయు మిత్రబంధుసంబంధుల నమూల్యాంబరాభరణంబుల శయనాసనాదికం
బుల నొసంగి గారవించె. మఱియుఁ బరిపూర్ణుండగు శ్రీహరికి సద్భక్తింజేసి
దాసీజనంబుల సర్వసంపదల భటగజహయరథ మహార్థాయుధవిశేషంబుల
నొసంగె. ఎనమండ్రు భార్యలనం బరఁగు మేమెల్ల సర్వసంగంబులంబాసి తపో
బలంబునంజేసి యాత్మారాముండగు యమ్మానసియునకు గృహదాసీజనంబుల
మైతిమని పలుకుటయుఁ బదాలువేల పట్టపురాణులు ద్రోపది కిట్లనిరి. 3౯ 1912
- మును నరకాసురుండు జయముం బడయం దలపోసి దిక్తతి
గనఁజని యందుఁగల్గు నృపకాంతుల నెల్ల జయించి తత్తనూ
జనితల మమ్ము బల్కిగొని ఓ చాల భరింపఁగరాని బాధలం
గఁగఁ జెఱపాలనుంచె నని ఓ కాంచనచేలుఁ డెఱింగి యాఖిలున్. ౩౯౪ 1913

- మ. పరివారంబులతోడ సంగరమునం శ బ్రాణాళి బాయంగఁ జే
య రమాకాంతుని, ఘోరసంస్మృతిని బాశయంజేయు సర్వేశు నీ
శ్వరునే నెంచుచు దత్పదాబ్జము నజస్రం బాత్మ ధ్యానించు మ
మ్మరుదుగిఖాభినిమగ్నులక దలచి మాశయాహల్ ఫలింపం దమిన్. ౪౦ 1914
- క. తా నా ప్తకాముడయ్యను, మానినులక బెండ్లియాడె శ మమైల్ల; సతి
మానసముల సామ్రాజ్యం, జేని సురాధీశపదమునే నొకమాటున్. ౪౦౫ 1915
1. తలఁపము పొందఁగా శ నలినాక్షి యణిమాదిసిద్ధులనే సురజ్యేష్ఠుపదముఁ
గాని మోక్షంబునుగగాని యింకేదియే గాని కోరము పయగిరకంఠితనయ
పటుకుచకుంకుమపంక పరిమళ భరితమా హరిదివ్య శ చరణరేణు
శకలంబుఁ దలలందుఁ శ జక్కఁదాల్చుగఁ గోరువారము; గోపికాసారసాక్షు
తే: లడవిగల్లు పులిందుల శ యంగనలును
దృణలతల్ గోవులంగూడి శ తిరుగుగోప
కులును గోరుదురో యెట్లు శ లెలమి నల్లె
మేముఁ గోరుచునున్నాము శ మించుత్వరను. ౪౩ 1916

ఎ ను బ ది నా ల్ల వ య ధ్యా య ము.

— మునులు హరింజాడ నరుదెంచుట. —

- క. అనిచలికి శుకమునీంద్రుఁడు, జనపతితో మఱియుఁ జెప్పె శ జక్రిచరిత మి
ట్లని; కుంతియు గాంధారియు, వనజాక్షసహోదరియునునవదలన్ ప్రితిన్. ౫ 1917
- క. ద్రుపదాత్మజయును దక్కిన, నృపపత్నులు గోపికలును శ నిఖిలాత్మం దై
యపరిచ్చిన్నుఁడు నౌహరి, గపటం బిసుమంతలేక శ క్రాలెడుప్రితిన్. ౧ 1918
- క. కోనియాడుచు నాపల్కులు, విని యానందాశ్రుసలిలబిందువు లొకటం
గనుఁగవల నిండ విస్తయ,మును గాంచిరి మఱియు స్త్రీలుఁపూజులతోన్.
- క. పురుషులు పురుషులతోడక, హరిగాథలఁ జెప్పుకొనుచు శ నానందములోఁ
బరఁగుచునుండఁగ నుండిరి, తరుణంబున నందె వద్దపదశలోచనునిన్. ౨ 1920
- క. శ్రీరాముని దర్శింపఁగఁ, గోరిక లూరంగ మానికువలయపతులుక
జేరిరి తత్తేత్రముక, నారదుఁడుఁ బరాశరమునినందనుఁ డొకటన్. ౨ 1921
- నీ. చ్యవన దేవల మును శ లసిత కాశిక గౌత
ములు భరద్వాజ రాములును వారి
శిష్యులు మఱియు వసిష్ఠ గాలవ, భృగు
మును, లక్రి, కశ్యపులును, బులస్త్య

* “కామయామహా వితస్య క్రిమత్పాద రజశ్చిరుః, కుచకుంకుమగంధాఢ్యం మూర్ధ్నా
బోధుం గదాభృతః” అని మూలము.

మునియు, మార్కండేయుఁడును, బృహస్పతియును,

* ద్వితుఁడు, త్రితుఁడు, నేకతుఁడు, బ్రహ్మ

పుత్రుఁడు, డంగిరసుఁడన్ శ మునిపతియు, నగస్త్య

యాజ్ఞ్యవల్క్యులుమహా ర్షమతు లైన

తే. వామదేవాదులగు మానివరులు రాగ

సర్వలోకవందితులగు శ సాధుమునుల

వారలం గాంచి మును పండుఁగూరుచున్న

నరపతులు నల్లె పాండునందనులు హరియు. ౫౪

1922

క. బలరాముఁడు వేగంబున, నెలమి మనస్సులను బొంగ శ నిగితముఁ దగం

దెలియుట దిగ్గన లేచిరి, విలసిల్లెడుభక్తి మ్రొక్కి శ వినయం బడరన్. ౬ 1923

క. హరియగ్రజుతోఁ దక్కిన, ధరణీశులతోడఁ గూడి శ తా స్వాగత మా

దరమునఁ బ్రశ్నించుచు ముని,వరులకుఁ బాదార్ఘ్యములనువరుసనొసఁగుచున్.

తే. ఆసనములిచ్చి మాల్యంబులల్లె ధూపములను ననులేపనములనుబూజ్యభంగిఁ

జక్కనర్పించి; రంతట శ సత్యధర్మరక్షణార్థమె థాత్రి విగ్రహముఁ దాల్చి. ౭

చ. తనమహిమంబు దాచి గురుతత్త్వము తా నయి వెల్లుచున్న యా

వనజదళాతుఁ డాసభను శ భాసిలువా రొకరైనఁ బల్కకే

వినుటకు వేచియుండ మునిబృందము హాయిగఁ గూరుచుండఁగాఁ

గనుఁగొని పల్కె నిట్టులని శ గౌరవ ముప్పటిలంగ భక్తితోన్. ౮ 1926

క. అయ్యారే! మాజన్మమె, యియ్యెడ సఫలంబుజన్మమె త్తిన ఫలముం

జయ్యనఁ గాంచితి మిత్తటి, నయ్యమరులకే నలభ్యులగుమిము గనుటన్. ౯౪

¹తే. పరమయోగేశదర్శనభాగ్య మబ్బెజన్మవంతులలో మేమె శ సఫలముగఁ

దలఁచువారము విగ్రహములపయిఁ గడు, దేవతాబుద్ధి గల్గిన ర్థింతు మెపుడు.

క. కనుకనె యల్పతపస్సుల, నొనరించినవార మగుదు శ మో మునులారా!

కన నిట్టి మాకు మిమ్ముం, గనుఁగొన స్మృశియింప నతులఁగఁవింపదగన్. ౧౦

సీ. కుశలంబుఁ బ్రశ్నింపఁగోరి పాదార్చన మాదిగాఁగలపూజలఁచరింప

²వినయంబుమీఱంగఁవేడుకమాటాడ నెట్లులభించెనో శ యెఱుంగఁదర మె?

* “ద్వితస్త్రితశ్చైకతశ్చ బ్రహ్మపుత్రస్తథాంగిరాః” అని మూలము.

1 “సహస్రయూని తీర్థాని నదేవా చృచ్ఛిలామయాః, తే పునః త్యుధృతారేన దర్శనా దేవ సాధవః” శ్లో. 2 కింస్వల్ప తపసాం నృణా మర్చాయాం దేవచక్షుషా” శ్లో. “ఆర్చాయాం శ్రుతి మాయాం దేవ ఇతి చక్షుర్ద్వైత్తి శ్లోపం.” వ్యాఖ్య.

జలమయతీర్థములో శిలలుగా మృత్తికగా నున్న ప్రతిమలు & గనిన యంతః
బావనతం బొందుభంగి జేయంజాల వయ్యవి చిరకాల & మరుగ నట్లు

తే. చేయంజాలును; సాధువులో & చేరి భక్తి

గనినయంతనె వారలక్షణములోనఁ

బావనులఁ జేయుదురు మహాత్త్వంబు నెన్న

శక్యమే మాదృశులకు నే & చందమునను. ౧౧

1930

చ. హుతవహసూర్యచంద్రులు మహాత్తమతారక లుర్వి పారి మా
రుతములు నంబరాంబువులు రూఢమనస్సును వాక్కు నివ్వియున్
సతతము భేదమై వెలయు & జ్ఞానము గల్గఁగఁ గారణంబులొ
హితమతులార! వీని నెవఁడెంత యుపాసనమొప్పు జేసినన్. ౧౧౪

1931

ఆ. భేదమూలమాచు & వితతమా నజ్ఞానమున హరింపఁజాలవనఘు లొ మ
హాత్ములొకముహూర్తమంతమాత్ర మెకొల్వ, నయ్యఘంబుఁద్రోతురనుటనిజము.

*సీ. వాతపి త్తజ్ఞేష్వరవంత మస్థిరమునొ నట్టిక శేబరశమందు నాత్మ
బుద్ధియు, మఱి సతీపుత్రాదులెల్ల స్వీయులను బుద్ధియును, మృతోన్నీపలమయ
విగ్రహంబులయందు & విబుధబుద్ధియు, జలములఁ దీర్థబుద్ధియుఁ & గలిగి మిమ్ము
బోలు సాధువులపై & బుద్ధి యట్టిది నిల్పనట్టియజ్ఞుఁడు చక్కనరయఁ బశువు

తే. లందు గర్దభమేయగు & ననుచు బలుక

నసమమేధస్సుగల యట్టియాచరాత్మ

రుని నుడుల నాలకించి కృష్ణునకు నవ్వి

యనసురూపంబు లని యాత్మ & నరసి మునులు. ౧౩౪

1933

క. మనసులు భ్రాంతిని బొందంగను గొండ్లొకనేపు చింతఁగాంచి యవల నీ
వనజాతుఁడు లోకవ్రజమును గావఁగఁ బూని తన్ను & భూతేశునిగన్. ౧౪

క. నరులెల్లఁ దెలియకుండఁగఁ, బరతంత్రుని యట్టు లిట్లు & పలుకుచు నున్నాఁ
డరరే! యని తలపోయుచు, హరిని జగద్గురుని సుస్థితాస్యము లలరన్. ౧౫

చ. పలికిరి; దేవనాయక ప్రపంచములన్ సృజించు వారిలో

పలఁ గడునేర్పు గల్గినప్రభావమునం దగుదీపు, తత్త్వవే

త్తల గణమందు నెన్నిక నితాంతము గాంచినవారమయ్య నీ

యలఘుతరైకమాయ మము & నల్లనఁగప్పఁగ మోహ మొందుచున్. ౧౬౪

* “యస్మాత్ బుద్ధిః కృపణే త్రి ధాతుకే స్వధీః కళత్రాదిషు భావ ఇజ్యధీః, యద్విధబుద్ధి స్ఫురి
తేన కర్మ చిజ్జనేష్వభిక్షేష నవివగోభరః” అని మూలము. “భామే భూమికారే. ఇజ్యధీః దేవతాబుద్ధిః.
గోభరః=గోష్వభిరః, దాహణోఽత్యధివేగీ” అని వ్యాఖ్య.

ఉ. మానుష వేషమూని తగు ఓ మాన్యతమున్ నిను గూఢతత్త్వనిఁ
గానఁగ నేరమైతి మిటఁ ఓ గాదె విచిత్రము మీచరిత్ర, మో
దానవసూదనా! ధరణి ఓ తా ఘటముఖ్యవికారపంక్తిచే
గానఁగనౌ ననేకవిధఁగా త్రసమాఖ్యల నట్లె నీవునున్. ౧౬ 1937

తే. అద్వితీయుడవే యయ్యు ఓ నక్రియుండ
వయ్యు నాత్మేచ్ఛచే దెక్కుఁలాహ్వయములు
యాపములు నేర్పడక బహురూపములుగ
జగము నిర్మించి పాలించి ఓ సంహరించి. ౧౭ 1938

క. పలుమలు నిట్లేచేయుచు, వెలయుచు నద్దానియందు ఓ వింతగ బంధం
భుల నొందుచుందు; వారయ, జలజాతా! పూర్ణుడవయి ఓ సర్వజ్ఞుడవై. ౧౮

క. సకలేశుడవై యొప్పెడు, ప్రకటైశ్వర్యునకు నీకుఁ ఓ బట్టుబడిన యీ
సకలజననాదికమ్ములు, నొకయాటయెగాక యుండు ఓ నొక్కో దేవా! ౧౯ 1940

క. నీవనఁగఁ బరమపురుషుడ, వై వెలయుచు నై జలీల ఓ ననవరతము నిఁ
సేవించు భక్తజనులను, ప్రోహను దుష్టాళిన్లెఁ ఓ బొడవడఁగింపన్. ౨౦ 1941

క. కులముల నాశ్రమముల నీ, యిలనిల్చును దేహమును గ్రహించితి వాతా!
జలజాత! సనాతనమై, చెలంగు నామ్నాయపథము ఓ చెడక నిలువఁగన్. ౨౧

క. పరిరక్షింతువు; మఱి యో, పరమేశా! నీదుమహిమ ఓ భావింపఁగా
దరమగునె! కార్యకారణ, పరమై సంతాత్రమైన ఓ బ్రహ్మం బరయన్. ౨౨ 1943

సీ. తపము సంయమము స్వాధ్యాయము ననువీనియందుపలభమౌ ఓ వట్టివేద
ముగును నీదౌ నమరలాంతరంగము; కాన వేదప్రమాణకుఁ ఓ దై దలిర్చు
నీ కెన్న నుత్తమనియతోపలబ్ధి సంస్థాన మై మఱియు వేదప్రవర్త
కమునయి యెసఁగెడు ఓ త్వాదేవకులమును బూజింతు వీవు; కావున మహాత్మ

తే. నీవు బ్రహ్మణ్యవరుడవై ఓ నియమ మూని
కర్మముల నాచరింతువు ఓ కమలనాభ!
యరయ నిశ్చేయసములకు ఓ నవధి వగుచు
సాధుగతివయి యెసఁగి యశసమతఁ దనరి. ౨౩ 1944

క. అమలుడవునైన నీతో, సమాగమం బాత్మపుణ్యసంగతిఁ గనుటకొ
గమలాయతాత! మాజన్మమునకు విద్యకుఁ దపంబునకు నేటికిలన్. ౨౪

క. జ్ఞానమునకు సఫలత్వము, మానుగ సిద్ధించె; యోగసమాయాచ్ఛన్నం
జౌ నిజమహిమం బొప్పుగ, నేనెలవున వెలయుచున్న ఓ హితరూపునకున్. ౨౫

క. అతులితమేధస్సున క, ప్రతిహతశక్తికిని గృష్ణభగవంతునకు
నతు లొనరింతుము; దేవా! ఊతినాథులు నీర లిట పునఁపించియు నీతోన్. ౨౬

క. నినుఁగూడి యెప్పు డుండెడు, ఘనపుణ్యముగల్గి మిగులఁ ॥ గ్రాలెడు యదువీ
రనికరము మాయయనెడు యవనిక మటుఁగునందు నున్నభగవంతు నినున్.

క. కాలాత్మకుఁ బరమేశ్వరు, నేలీలం దెలియఁజాల ॥ కిటులున్నా రో
పాలితలోకేశ్వర! నతి, జాలం బిదె కొనుము, భక్తిసరణిగ నెలమిన్. ౨౩

వ. మహాత్మా! నిద్రించువాడు స్వప్నావస్థయందుఁ దన్నుసింహావ్యాఘ్రాదినామ
రూపములం గని తద్రహితుం డైనవానిగా నెటుంగంజాలనిరీతి మానవుఁడు
నామమాత్రసారంబులగు నింద్రియాఘంబులం దగిలి భవంతాయకుఁ దనచిత్తంబు
విభ్రాంతినొంద వివేకరహితుం డై నిన్నెటుంగ నేరఁడు. సకలపాపవిధ్వంసన పరమ
పవిత్ర తీర్థాశ్రయంబై సమ్యక్పరిపక్వయోగీంద్రమానసధ్యేయం బై వెలయు
నీపాదపంకజంబును నేడు గనుంగొనం జాలితిమి. భక్త్యుద్రేకంబున యోగులు
లింగశరీరమును వదలి భవదుత్తమగతిం జొందిరి. కావున నీపాదభక్తుల మగుమ
మ్మగుగ్రహింపు మనిప్రార్థించి శ్రీకృష్ణుని ధృతరాష్ట్రయుధిష్ఠిరప్రముఖభూపాల
కుల నామంత్రణంబునెసే యమ్మునులు స్వాశ్రమంబుల కరుగందలంచి రంత. ౨౭

— మునులను పనుదేవుఁడు జ్ఞానమునడుగుట. —

చ. అనుపమమా యశంబుగల ॥ యావసుదేవుఁడు వారిచెంతకుం
జని ప్రణమిల్లి వారిపదసారసముల్ తమి సంగ్రహించి నె
మ్మనము సమాహితంబయి యమానుషతత్త్వము సంగ్రహించుకాం
క్ష నమరియుండ నిట్లనియె ॥ సర్వసుపర్వవరాత్మలై ధరన్. ౨౮ 1951

తే. ధర్మ రక్షణతత్పరతం జెలంగు, నోమహామానులార! మీఁకురుతరంపు
భక్తి వందనములఁ జేయుఁవాడ నెట్టికర్మ మొనరుఁ దొలఁగునో ॥ కర్మవితతి.

క. ఆయర్థము లేటపడం, జేయుఁడు నా కిప్పుడంచు ॥ జేమోడ్పు తగఁ
న్యాయవిధిఁ బ్రశ్న చేసిన, నాయెడఁ దగుమునుల కిట్టులను నారదుఁడున్. ౨౯

ఉ. ఈవసుదేవుఁ డోక్షితినుఁరేశ్వరులార! రమేశు నర్భకుం
గా వగచెన్ మనంబునను ॥ గావున నాత్మకు శ్రేయ మెట్లుగా
నావహిలున్ వచింపుఁ డని ॥ యర్థము దాని నెటుంగఁ గోరియే
యీవిధిఁ బ్రశ్న నేనెడి నిదెన్న విచిత్రముగాదు సుంతయున్. 3౦ 1954

క. తలచు ననాదరకారణ, మిల సామీప్యంబై నరులకెపు డగు గంగా
జలములకుఁ జెంతనుండు ప్రజలు పావనతజ్జలము లసారము లనుచున్. 3౦౪

తే. వాని విడనాడి యాత్మపావనతఁ గోరి
యితరతీర్థంబులకుఁ ప్రీతి ॥ నేగునట్టు
లున్న దిది తలపోయఁగ; ॥ నుర్వినింత

కన్నఁ జిత్రంబుగలదె యొక్కరణిఁ గనిన. 3౧ 1956

- సీ. కాలలయోత్పత్తికముఖంబులను మఱిదనయంతఁ గారణాంతరముచేత
గుణమున నెవనియకుంతితాత్మవిభూతి చెడకుండునో యట్టిశ్రీనివాసు
హరిని గర్వకేశపరిపాకములచేత నవ్యాహతంబగు ననుభవంబు
గల యాశ్వరుని పుల్లకమలపత్రాక్షుని నద్వితీయుని స్వకార్యములయి తగు
- తే. నట్టి ప్రాణాదులను దుహిసాంబుదోప
రాగములఁ బద్మబాంధవుఁ ఁ డేగతిఁ దగు;
నట్లే ప్రచ్ఛన్నుడైన యాయచ్యుతుని న
రునిగ నితరుండు దలఁచు నంశచని వచింప. 33 1957
- చ. విని మునులెల్ల నిట్టులగు న వింతయె లే దిసుమంత యిందు నం
చని వసుదేవుని బిలిచి న యందఱు రాజులు కృష్ణరాములున్
విన నిటువల్కి; రావ్య! యింక న వీనులవిందుగ నాలకింపు శ్ర
ద్ధను గని సర్వయజ్ఞవిభుఁ న దామరసాక్షుని గృష్ణ నీశ్వరున్. 34 1958
- చ. క్రతువులఁ దృప్తిచేయుటను న గర్వమొనర్చినఁ గర్తృశాంతియా
హితమగు మార్గమిద్ది యగు నెల్లవిధంబుల నంచుఁ బెద్దలా
దృతిమెయి నిర్ణయించి; రిదియే తగియుండును జిత్తశాంతికై
చ్యుతిగననట్టి సత్పదము నొందఁగఁజేయు నుపాయ మిద్దియే. 35 1959
- క. సులభోపాయం బాత్మకుఁ, గలుగం దగుతుష్టి కిదియే న కారణమా ని
స్తలధర్మము నగునని పెద్దలు శాస్త్రము లెల్ల నరసి న తత్త్వజ్ఞులు నై. 36 1960
- తే. నిర్ణయించిరి; దొరకిన న నిర్తలధన
ముననె నిష్కాముడయి శ్రద్ధఁ న గనుచు సర్వ
యజ్ఞపతిని నారాధించు న టనెడుకర్మ
మదియె ద్విజాడగు సాధుగృహస్థువునకు. 37 1961
- క. శ్రేయోమార్గం బిదియే, యశా; యజ్ఞప్రతతి యీవి న యనువానిని శా
స్త్రాయతనియతి నొనర్పుచు, బాయఁ దగు ధనేషణను బ్రబాధక మగుటన్.
- సీ. గృహములయందుండి నయెలమిఁబొందఁగఁదగు భోగంబులను దారకపుత్రరూప
మగునీషణను; దనునవంతముఁ గాంచఁగఁ గాలముచేతఁ గల్గఁగఁదగిన
స్వర్గాదిలోకేచ్ఛఁ న జను వదలంగ; విజ్ఞానసంపద గల్గుసాధుమతులు
గ్రామములందు నీక్రమమగు నిచ్చాత్రయంబును వదలి తపంబు నేయ
- తే. వనములకుఁ బోయి; రిల ద్విజాఁ న డనెడువాఁడు
దేవమానులకుఁ బితృతపితిని మూఁడు
ఋణములు గలాఁడుగాఁ బుట్టు న నిట్లు పుట్టి
హనిఁ దీర్చంగవలయు సూర్యువ మూని. 38 1963

౧. క్రతువుల నధ్యయనంబున, సుతోదయంబునను వాని శ సారిదిం దీర్చున్
హితమగు; వానిందీర్పక, ఊతిఁ దిరుగునతండు దుర్గతిం బడుఁజుమ్మా! 3౯1964
౨. మునిపితరుల ఋణములఁ దీర్చినవాడవె యజ్ఞములనుశజేసి సురలయ
ష్పనుదీరిచి యన్మణుఁడవై, తనరి నికేతనము వే వదలుము మహాత్మా! ౪౦1965
౩. పలుకులు వేయునేల? దృఢభక్తిని బూర్వభవంబునందు నా
జలరుహనాథుఁ దన్నితివి శ చక్కనిపూజలఁ గాన దానికిన్
ఫలముగ దేవదేవుఁడగు శ బ్రహ్మము మీ కీపు డాత్మజుండుగా
వెలనె నటంచు మాను లిటు శ వేడుకఁ జెప్పిరి చిత్తశాంతికై. ౪౧ 1966

— వసుదేవుడు జన్మము లొనర్చుట. —

౪. రలము. అనుచు మానివరేణ్యు లాదృతి శ నర్హమా విధిఁ దెల్పఁగా
వనజనేత్రుని తండ్రి తత్పదసవారిజంబుల కెంతో వే
డ్లను బ్రణామము లాచరించి తగం బ్రసన్నులఁ జేసి మీ
రనుమతింపుడు నాయొనర్చెడు శ యజ్ఞమున్ విధియుక్తిగన్. ౪౨ 1967
౫. నిర్వహింప ఋత్విజులయి శ నియతిమీఱ
నుండఁ దగునంచు వరియించె శ ను త్రమమ్ము
లైన కల్పమ్ము లగునట్టి శ యజ్ఞములను
వార లాక్షేత్రమునయందె శ వరుసమీఱ. ౪౩ 1968
౬. సర్వవస్తువులను శ సత్వరంబుగఁగూర్చి చేయింపఁబూనంగ శ నాయదుకుల
వరులు సున్నాతులై శ నిరుపమాలంకారముల నొప్పి క్రతువస్తువుల గ్రహించి
సాయమై నిలువంగ శ సారసహారముల్ వారికంతంబుల శ భాసీలఁ గని
నర్హవస్త్రంబుల శ నాదృతి ధరియించి ధరణీశ్వరులు మణిదామములను
౭. జక్క ధరియించియుండిరి శ సాయపడఁగ, నంత వసుదేవపత్నులు శ నమలరత్న
పదకములు కంతములఁ గ్రాల శ భవ్యవస్త్రములను గట్టి సుగంధచర్యల నలరుచు.
౮. కనకము వెండిని గ్రముకములను హస్తములన్ ధరించి శ లలితగతుల శా
లను జూచ్చిరి; తత్సమయంబున భేర్యానకమృదంగములు శంఖములున్. ౪౪
౯. మొరయించిరి నటపద్యులు, సురుచిరముగ నాటలాడు శ సుదతులు సభ్యుల్
కర మానందము నొందెడు, కరణిగ నాట్యంబు చేయఁగా మాగధులున్. ౪౫
౧౦. సూతులు నట్టై నుతించిరి, చేతోముద ముబ్బుచుంటచే గంధర్వి
వ్రాతము పతియుతి గళరవ, మాతటి నెల్లరు నుతింపవలరుచు బాడన్. ౪౬
౧౧. క్రతుశాల రాణులం గని, హితమగు నియమంబుమీఱ శ నెలమిని ఋత్వి

* “వస్తుపాణయః” అని మూలము. “హిరణ్యం రజతం చాపి గృహీత్వాక్రమకంఠం,
శాంఖి దృఢకర్ణి కృషేయు వ్యవస్థా నురాః.” అని న్యాస్య.

- గ్వితతియు వారలనేత్ర, ద్వితయము నంజనముఁ బూసి ఓ దిద్దిరి చక్కన్. ౪౬౪
- క. నవనీతలేషనముచేత వపువులకు లేవనంబుఁ ఓ దగినవిధిం జే
య వఱలు పదునెనమండ్రను, సవిధిం గూడుకొని కృష్ణజనకుం డపుడున్. ౪౭
- క. తారాసంయుక్తుం డౌ, నీరజరిపుమాడ్కి నొప్పె; ఓ నియతిఁ బుత్వ
గ్వార మ్మభిషేకం బ, వ్వారికిఁ గావించి తగినవస్త్రము లిడియన్. ౪౭౪ 1975
- చ. వలయములుఁ మణిఖచితభాసురహారము లట్టెనూపురం
బులు మణికుండలంబులును ఓ బూజ్యతమేతరసత్కలాప మి
మ్ముల నొసంగంగ వానిఁగొని ఓ భూపతి భార్యలతో ధరించి ని
మ్ముల విభవాభిరాముడయి ఓ శోభిలె నిట్టులు దీక్షఁ భూనగన్. ౪౮ 1976
- సీ. ఎలమి బుత్వికృదశస్యులు నూత్నకౌశేయవస్త్రముల్ ధరియించి ఓ వాసవాధ్వ
రమునందు నెట్లువిరాజిల్లిరో యట్లె యలరారి; రంత జీవాళి కధిపు
లగు రామకృష్ణులు ఓ నాత్మజాతకళత్రబంధు సంయుతులయి ఓ పరమనైజ
విభవానురూపత ఓ విలసిల్లి; రంతట మునివరు లార్తిజ్యోమును యథార్థ
- ఆ. గతిని నిర్వహింపఁ ఓ గ్రతువున నుత్తమ, నియమమూని కృష్ణుని జనకుడును
సర్వవిధులఁ గ్రతువుసాగించి హరిఁ దృప్తు, జేయఁ దలఁచె ముక్తినిధిఁ గోరి.
- వ. జ్యోతిష్టోమ దర్శపూర్ణమాసాదులగు ప్రాకృతములను, వానివలన వైకృతము
లగుసార్యసత్రాదికంబులను ద్రవ్యమంత్రతంత్రేశ్వరుం డగుయజ్ఞపురుషుం బ్రతి
యజ్ఞమున నారాధించి శాస్త్రవిధిని మిఱుక బుత్విజులకుసంపూర్ణదక్షిణల నమూ
ల్యగోభూములను గన్యకల నొసంగి సంతుష్టులం గావించె. అంత నాబుత్విజులు
పత్నీసంయాజావభృథవిధానంబుఁ బడసి రామహ్రదంబున యజమానేపురస్కరు
లై యవభృథస్నానంబుచేసిరి. వసుదేవుం డిట్టు లవభృథస్నానంబునొనరించి పం
దిజనులకు వస్త్రాలంకారాదులనిచ్చె; శ్రీలునట్లే దానంబులొసంగి యలంకృతలైరి.
అంతవారు సర్వవర్ణములకును *శునకములకుం గూడ నన్న దానంబుచేసి బహు
మానంబుల నొసంగి సంతుష్టులం గావించిరి. మఱియు నాపసుదేవుండు విదర్భ
కోసలకురు కాశి కేకయస్థంజయాదు లైన బాంధవులకును దత్పుత్నులకును దత్పు
త్తులకును సదస్యులకు బుత్విజులకును దేవతలకును మానవులకు భూతపితృ
చారణులకు నుచితరీతి నుత్తమపారితోషికంబు లొసంగె. ఆసత్కారంబుల నం
గీకరించి మహానందమునొంది శ్రీనివాసుం డగుకృష్ణమూర్తి పీఠుకొని యధ్వ
రంబులఁ బ్రశంసించుచుంబోయిరి. ధృతరాష్ట్ర విదురులును, బాండవులును, గుంతి
దేవియు, భీష్మద్రోణప్రముఖులును, దక్కుంగలసుహృద్బంధువులును, నారద
వ్యాసమహర్షులును స్నేహితశయంబున యాదవులం గౌఁగిలించుకొని సౌహృద

* "కక స్వలంకృతోవర్ణానాశ్వభ్యోఽన్నన తానయః" అని మూలము.

బలంబున వారివదలిపోవ నొల్లక యెంతోకష్టంబునం బోయిరి. తక్కుంగలజనులు నట్లే వారి నెడఁబాయఁజాలక మరలిమరలి చూచుచుం దమతమనెలవుల కరిగిరి. నందగోపాలుండు రామకృష్ణగ్ర సేనాదులచే నర్పితుండై బంధురవాత్సల్యంబున నాగోపాలకులంగూడి యందే కొన్నిదినంబులుండుటయు వసుదేవుండు మనో రథమహార్ణవంబుం దరించి సుహృదులుం దానుం బ్రయంబంది నందుని హస్తంబు పట్టుకొని యిట్లనియె. ౬౦ 1978

శా. అన్నా! మానవకోటి కీశ్వరుడు స్నేహంబన్న పాశంబుఁ దా నెన్నఁరాని నిజోరుశక్తియుతి నొట్లేమిటరా నట్లుగా విన్నాణంబున నేర్పఱిచెఁ గద! యీవిశ్వంబునం గీర్తిం పన్నుల్ శూరులు బల్లి వానిగొని త్రొంపంజాల రొక్కింతయున్. ౬౧ 1979

ఉ. జ్ఞానముచేత యోగిగణసత్తములైనను వానిఁ ద్రెంపఁగాఁ బూన రశక్తులౌట నని యబ్ధిదలంచెద; నుత్తమోత్తముల్ గా నెఱివొప్పు మీరలు నొకం డొనరించిన మేలి దంచు నే మే నెఱుంగఁగఁజాల కిటులెట్టులౌ గాలముపుచ్చు మాపయిన్. ౬౧౪ 1980

చ. ఉనిచినమైత్రి యిట్టిదని యూహనొనర్పఁ దరంబుగానిదౌ నన నిక దానికే బదు లిదంచు నొనర్పఁగలామె! దానికీ డనఁ దగునద్ది యెద్దిగల యబ్ధులె యయ్యును మైత్రియద్ది యిం కను జెడకున్నదే పొగడఁగఁగాఁ దగియుండెడుఁగాదె యెప్పుడున్. ౬౨ 1981

మ. మును కంసతీతిపబ్రువుం డొగి మముం యబోనీక యేచంగ నే పనికిఁ మే మసమర్థతం గనుటచే యభద్రంబులకొ మిఁకు జే యను లేకుంటిమిగాదె యిప్పుడు ప్రభూతైశ్వర్యగర్వాంధతం గనులంగానఁగఁ జాల మేరినయినం యగానక సుహృత్సత్తమా! ౬౩ 1982

క. మీమేలుం బరికింపక, యీమెయి నున్నార మింతయే మాచరితం; బోమానద! యిల శ్రేయస్కాముల కీరాజ్యభూరిసంపద లెప్పుడున్. ౬౩౪

ఆ. కలుగ కుండుఁగాక! యకన్నుగానక దాన, సాధుజనుల బంధుజనుల నతఁడు గానకుండు; ననుచు యగాధసౌహృదమున, మనసు విన్నబోవ యమాటరాక.

క. ఆనకదుందుభి తత్కృతమా నుపకారము స్మరించి యక్షీయుగము పై పై నీరు గ్రమ్మఁ జింతం, గానం జేయంగ నేడ్చె యగడు నాతురుడై. ౬౪1 985

ఉ. నందుడు మిత్రవర్మకడె యనందగు కృష్ణునితండ్రి కట్లెగో విందునకుకొ బ్రలంబుడను యపీరునిజంపిన రామమూర్తి కా నందముఁగూర్పుచుం బ్రతిదిగనంబు బ్రయాణముచేయుచుకొ సుహృద్భృందము లిప్పు మానుడని యెంతయు వేడగ నాదరించుచున్. ౬౪౪ 1986

క. నేడని రేపని పయనం, బూడనిబాడంగ యదువు శ లొప్పగఁజేయక
మూడునెలల్ నివసించెను, దోడం జరియించు సుతులతో తుణ మట్టుల్. ౬౬

సీ. అంతట వసుదేవుఁ శ డాయుగ్ర నేనుండు కృష్ణోద్ధవులు హలి శ యింకఁగల్గు
ను త్తమబంధువు శ లొప్పగ మేలగు నాభరణమ్ముల శ నంబరముల
బహుపరిచ్ఛదములఁ శ బారిబర్హంబుగ నిచ్చి కామితములనెల్లఁ గూర్చి
సాగనంపఁగ బంధుసమితితో గోపాలకులతోడ నానందుఁ శ డెలమి మిగులఁ

తే. బయనమై పోయె; నందగోపకులు వారి
వనితలు ముకుందచరణాంబుభవ యుగమున
మనసు లెంతయుఁ దవలియుండ నెటు వాని
మరలుపం జాల కేగిరి శ మధుర కెట్లా. ౬౯

1988

[తే. పాండవులు కుంతియును బ్రీతిఁబడ నేత్రుఁడనుమతింపఁగ నేత్రములందు బాష్ప
వారినిండ్ దగ్గు త్తికఁ శ బలుకురామి, జనిరి స్వపురంబునకు బంధుజనులగూడి.]

వ. ఇట్లుబంధువు లెల్లఁ బయనముచేయ వానకాలం బాసన్న మగుట యెఱింగి
హరిదేవతలగు యాదవులెల్ల ద్వారకానగరంబునకుం జని యందుఁ గలవారల
కెల్లఁ దీర్థయాత్ర యందుసాగిన వసుదేవుని యజ్ఞానుష్ఠానము సుహృజ్జనదర్శనము
లోనగు గాథలం దెలియఁజేసి రంత. ౭౦

1990

ఎ ను బ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

చ. అని హరిశక్తిలెల్లు దగునాచరితంబు వచించి యాశుకుం
డనియె మహితలేశ! యిడ శ నవ్వలిదౌ హరిసచ్చరిత్రముక
విను మొకనాడు రాముడును శ వెన్నుడు వచ్చి యడంకువక ద్రమం
తన యభివాదనంబులఁ బదంబులఁ బూజలఁ దప్పఁ దండ్రీయున్. ౪

1991

చ. పరమముదంబునక సుతుల శ భవ్యగుణాకరు లంచు మెచ్చుకొం
చురుతరతత్ప్రభావముల శ నొప్పగఁ దెల్పు మునీంద్రవాక్కులక
నిరుపమతత్ప్రకృమము శ నెవ్వదిఁ జక్కఁదలంచి వారినా
దరమునఁ జేరఁబిల్చి వితఃతం బగునాశయమొప్ప నిట్లనున్. ౨

1992

సీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! శ సిద్ధయోగీశ్వరా! సంకర్షణా! మహాసత్త్వ! యోస
నాతనా! మీర లీభూతలమునకుఁ బ్రధానపూరుషు లని శ నే నెఱుఁగుదు
నీజగం దెవనియం. శ దెవనిచే నెవ్వని సాధనత్వంబునఁ శ జక్క నెవని
వలన, నెవరికొఱ శ కలరు నెవ్వనిదయి యెట్టికర్తంబుగ శ నెట్టిదగుచు

తే. నేర్పడునొ యెట్టిదానికి శ నెల్లఁ గార

జన్మయు తగుచును భోక్తృభోగ్యముల కరయ

గా నియామకుడగుచు నశఖండతేజః

డైన యీశ్వరుడవు నీవె యగుదువుగదా! ౪

1993

వ. అథోక్షజా! యిట్లు నానాప్రకారంబులఁ బ్రపంచమును సృజించి యాత్మేచ్ఛం జేసి యందుఁ బ్రవేశించి ప్రాణం బనంజనుక్రియాశక్తిచేతను జీవుండనంజను జ్ఞానశక్తిచేతను భరింతువు. విశ్వమ్ములఁ బుట్టించు ప్రకృతిముఖ్యంబులగు శక్తులన్నియుఁ బరతంత్రత్వంబును, బరస్పరవిసదృశత్వంబును గారణంబులుగాఁగా నాత్మశక్తులే యగు. ప్రకృతి లోనగువానివ్యాపారంబు చేష్టామాత్రంబ కాని శక్తిగాదు. చంద్రునికాంతియు, నగ్ని తేజంబును, సూర్యునిస్పృశయు, నక్షత్ర తటిల్లతల స్ఫురణసత్తయు, బర్వతములస్థిరతయు, భూమియాధారత్వగంధములును, జలముల తర్పణప్రాణనంబులు, నాజలములును, రసంబు నీవేయగుదువు. దేవాదిదేవా! వాయువు నోజస్సహచేష్టాగతులు నీవ యగుదువు. దిక్కులును, వానియవకాశంబు నీవకాదే! ఆకాశంబును, దదాశ్రయంబగు సోఢిటంబు నీవే! నాదము, వర్ణ, మోంకారము, నాకృతిపుథక్కరణంబగు వైఖరియు నీవేయగుదువు. మఱియు నింద్రియములవిషయప్రకాశనశక్తియు, దదధిష్ఠాతృదేవతలును, దదధిష్ఠానశక్తియు, బుద్ధిధర్మంబులగువ్యవసాయప్రతిసంధానశక్తులును, భూతకారణంబగు తామసాహంకారమ్ము నీవే! మహాత్మా! ఇంద్రియకారణంబగు రాజసాహంకారము నీవే! దేవకారణం బగుసాత్వికాహంకారమును, జీవసంసారకారణంబగు ప్రధానమును నీవేయగుదువు. పరమేశ్వరా! ఘటకటకకుండలాదివికారద్రవ్యములు నశించినను మృత్తికామవర్ణాది ప్రకృతిద్రవ్యము నిత్యముగ నుండులాగున నీభావములన్నియు నశించినను నీవు శాశ్వతుండవై విలసిల్లుదువు. సత్త్వరజస్తమోగుణంబులును వానివృత్తులును బరబ్రహ్మస్వరూపుడ వగునీయందు యోగమాయాకల్పితంబులు. కాబట్టి నీభావములు మిథ్యాభూతంబులేయయ్య వికల్పంబు లగుచు నీలోపలం బ్రతీతిమాత్రంబునం దోచుచుండు. నీవును వీనిలోనంగారణత్వమున ననుగతుడ వగుదువు. అంతియకాని పరమార్థదర్శనమున వికల్పరహితు డవగునీవే శేషింతువు. నిష్ప్రపంచంబగు నీసూక్ష్మగతిం దెలియంజాలక యవిద్యాంసులు కర్మముల గుణప్రవాహంబున సంసరింతురు. యాదృచ్ఛికంబుగా దుర్లభంబగు సన్తనుష్యజన్తముం గాంచియు నీమాయవలన నాత్మార్థమున నేమటుచు నింతకాలము వ్యర్థముగఁబుచ్చితిని. వీడు నేను నాయది యనుదేహసంబంధిపుత్రాది విషయకన్నే హపాశముల నీవీజగంబులను బంధింతు వనివలికి మఱియు నిట్లనియె.

క. ధరణీభరము వారింపఁగ, ధరణీశుల రూపుమాపఁ 1 దలంచి మహిమముం

గరముఁ గనంబడనీ కవతరించితిరి మీరు మాయ 1 తా నొడఁగూడన్. ౧౭౪

క. అరయఁగఁ బ్రధానపురుషేశ్వరు లగుదురు గాని యాత్మభవు లీనా శే

వరుసం గా రీవిషయము, హరి; నీవే చెప్పితివి గగదా! యొకచోటన్. ౧౮-1996
తే. ఆ ర్తబాంధవ! యాపన్నులైక హరి, కమరుసంసారభయము నోయ్యమునఁబాపు
నీపదాబ్జయుగమ్మును 1 నేను భక్తి, నాశ్రయించితిఁ గాపాడవయ్య నన్ను. ౧౮౫

చ. తనువున నాత్మబుద్ధియును 1 దద్విషయంబునఁ బుత్రబుద్ధియున్
గని యిట నింతదాక మది 1 గాంచినయీవిషయైకత్వమ్మో
వనరుహనేత్ర! చాలు నిటువంటిది వేటొక డుండఁబోదు నే
ర్పున భవకూపమందుఁ బడఁగద్రోయఁగఁ గావునఁ జాలు నిద్రియున్. ౧౯

తే. ప్రతియుగంబున నాత్మధర్మంబుఁ గావ
మాకుఁ గొడుకుగ జన్మించు 1 నీకడింది
విషయ మానాడు సూతికావేశమునను
నీవె వచియించినాడవు 1 గావె కృష్ణ! ౧౯౫ 1999

మ. సురమార్గం బటులే యసంగుడవుగా 1 శోభిల్లుచున్ నీవె యీ
శ్వర! నానాతనువుల్ ధరించుచును వే 1 వానిం గ్రియాంతంబునన్
బరివర్జించుచు నుండు వెల్లయెడలన్ 1 వ్యాపించు నీదై మహా
త్తరమై యొప్పు విభూతిమాయ నెటుగన్ 1 దత్తాత్ర! శక్యంబొకా! ౨౦ 2000

చ. అని వసుదేవుఁ డివ్విధి మహామతి నెంచి వచింప జక్కఁగా
విని వనజాయతేక్షణుఁడు 1 విష్ణువు దండ్రీనిఁగాంచియెంతయున్
వినయవినమ్రుడై స్థితము 1 వింతగ మోమునఁ గన్నడంగ ని
ట్లనియె మృదూక్తులుల్లనిలునట్లుగ; నోజనకా! మహామతీ! ౨౧ 2001

చ. సుతులను మమ్మఁగూర్చి యిటు 1 శుభ్రతమాయతతత్త్వ సారవా
క్తతి నుపదేశ మిచ్చితిరి; 1 ధన్యుల మైతిమి; సర్వవేదస
మృతమగు నద్ది; యార్య! యొకమాట వినందగు; నేను మీర లీ
హితమతి నాదునశ్రజుఁడు 1 నీపురవాసులు జక్క నెంచినన్. ౨౨ 2002

క. స్థావరజంగమ రూపం, బొవిశ్వం బిదియు బ్రహ్మమగు నని మది సం
భావింపం దగియుండును, భూవాయ్యాకాశముఖ్యభూత వరంబుల్. ౨౩

వ. ఘటాదిభౌతికపదార్థంబుల నావిర్భావతిరోభావంబుల బహుభంగులం దోచు
చందంబున నద్వితీయుండును, స్వప్రకాశుండును, నిత్యం డన్యుండు నిర్గుణుండు
నగునాత్మయు నాత్మసృష్టములగు గుణంబులచేతఁ దత్కృతదేహంబులందు బహు
ప్రకారంబులం దోచుచు నావిర్భావతిరోభావాల్పత్వానల్పత్వైక్యత్వ నానా
త్వంబులఁ గాంచు నని భగవంతుఁడు బోధించిన వసుదేవుం డాకర్ణించి భేద
బుద్ధిం దొలంగి సంప్రీతచేతస్కుండై మిన్నకుండెనంత. ౨౬ 2004

1. "విశ్వోన్మోగో నిర్గుణో గుడైః" అని మూలము. "అన్యః అన్యైర్భేదైః" అని వ్యాఖ్య.

— రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపృథ్వులనుజూపుట. —

సీ. ఒకనాఁడు సుగుణాళి శ నొప్పినదేవకి సర్వదేవాత్మయై శ క్షమజనించి
నదిగాన దనపుత్రు శ లాదృతి గురునకు మృతపృథ్వుకుని దెచ్చి శ యిచ్చిననుట
విని విస్తయంబంది శ మును కంసుఁ డదయుడై చంపిన తొలి తనుశజనికరంబుఁ
దలఁచుకొంచును దుగిఖసలిలంబు లక్షుల నిండియుండఁగ రాముని హరిఁ బిలిచి

తే. దైన్యమొప్పుగ నిట్లనుదలఁచ నెట్లు, తగనియాత్మ చెలంగు నోభన్యమూర్తి!
రామ! శ్రీరామ! యోగీశ్వరప్రభూ! ప,నరుహలోచన! కృష్ణ కృష్ణ పరమేశ.

చ. మనసులఁ దోఁచినట్లు బహుమానముమీఱఁగ సంచరించుచు
మునిమతమైన శాస్త్రతతిఁ బూనికమీఱఁగ దాఁటికాల మొ
య్యనఁ దమసత్త్వముం జెఱుపఁ నారయ భూమికి భారభూతులే
యనఁదగియున్న భూవిభుల శ నందఱఁ గూల్పఁగ మీర లిద్వరున్. ౨౯౪ 2006

తే. జగములక సృష్టిచేసెడు శ సరసిజభవ
పూగమున కీశులై యాదిపూరుషు లగు
మీరు నాగర్భమునఁబుట్టినార లంచు
నే నెఱుంగుదు మున్ను నీయెడను మదిని. 30

2007

ప. ఏవ్వానియంశాంశాంశభాగమ్మన విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయంబు లగుచుండు నట్టి నిన్ను
శరణుచొచ్చితిని. గురువునానతిఁ జిరకాలమునకు మున్నే మృతినొందిన తత్కు
మారుం దెచ్చి గురువద్యునకు గురుదక్షిణ యర్పించితిరి. అట్లే కంసునిచే హతు
లగు నాప్రథమకుమారుల మీమూలమునం జూడఁగోరియున్న దాన యోగీశ్వ
రేశ్వరులుగాన నీనావాంఛితంబుఁ దీర్పందగునని దేవకీదేవి పలుకుటయు. 33

చ. జనని మనోరథం బెఱిగి శ చయ్యన వారలు యోగమాయనుం
గొని సుతలంబుఁజేరి; రటఁ శ గూర్చి వసించెడు దైత్యనాయకుం
డనుపమశక్తిరాజితుఁడు శ నా బలివిశ్వగణాత్మభూతులై
తనకుఁ బ్రియంబు గూర్పందగు శ దైవములై తగు రామకృష్ణులన్. 3౪౪ 2009

చ. కనుఁగొని వారిదర్శన మఖండమనగి ప్రమదంబుగూర్చి
గ్గనఁ బరివారయుక్తుడయి శ గాఢతరం బగుభక్తి లేచి వం
దన మొనరించి పీతములఁ శ దప్తసువర్ణమయంబులక సుఖం
బున వసియింపఁజేసి పదముల గడిగెక సలిలంబులక విధిన్. 3౪౫ 2010

క. కమలజముఖులకుఁ దత్పద, కమలంబులఁ గడిగినట్టి శ కమలములు శుచి
త్వముఁ గూర్చుగాదె వానిని, దమవారింగూడి తలనుభరియించె దమిన్. 3౪౬

సీ. ఉత్తమాంబరముల శ నురుతరాభరణాళి ననులేపనముల మాంల్యముల ధూప
దీపాదులను మఱిదివ్యామృతోపమభక్త్యభక్షణమునబహువిధములఁ

బూజించి తనకులమును ధనంబును దన్ను నర్పించి ప్రేమాద్ధ్యమైన చిత్తమున భగవత్పదపవనరుహంబుల మాటిమాటికి దలచినప్పుడము బొంగె

తే. గనుల నానందజలములు ॥ గ్రమ్ముచుండ
బహుళరోమాంచములు మేనఁగ బర్వ గర్జ
దస్వరంబున నిటువల్కె ॥ దత్తరతను
సకలలోకాధినాయకా! ॥ చక్రహస్త! 3౮

2012

వ. ఆనంతుడై, ఘటైకదేశమున విశ్వమును ధరించు నీకునమస్కారము. జగద్విధాతయై సదానందరూపుడై, సాంఖ్యయోగవితానస్వరూపుడై పరమాత్మయగు నీకువందనము. మీదర్శనము భూతములకుఁ బరమదుర్లభంబయ్యు సాధువులకు సులభంబగు. కావుననే రజస్తమస్వభావులగు మాకు యాదృచ్ఛికంబుగ లభించె. దైత్యదానవ గంధర్వులు సిద్ధవిద్యాధరచారణులు యక్షరక్షసిశాచంబులు భూతప్రమథనాయకులు మేమును శాస్త్రగమ్యుండవై శుద్ధసత్త్వభాముఁడు ననందగునీయందు నిత్యవైరముం బాటించి భవదీయసాలోక్యాదిసాత్త్వములం గాంచిరి. సంసారకారణంబు భావంబేకదా. నిర్భరవైరంబునం బుట్టిన భక్తింజేసి శిశుపాలాదులు కొందఱును, గామంబునంజేసి గోపికాదులు కొందఱును నీకునన్నిహితులై నట్లు సత్వావిష్టులగు దేవాదులు కారు. యోగేశ్వరేశ్వరా! యోగేశ్వరులుంగూడ నిది యిట్టులని నీయోగమాయనెఱుంగనేరరు. ఇక మావంటివారలం జెప్పకొననేటికని పలికి మఱియు నిట్లనియె. ౪౪ 2013

సీ. కంజాతనేత్ర! నిఘ్నములకుంగూడ సంమృగ్యమైన నీచరణపద్మముల యాశ్రయముకలఁజే ॥ దలచు నన్యంబయి యాలయంబును వేరనమరునంధకారావృతంబగు ॥ కఠినకూపముఁ బాసి సాధువిశ్వమునకు ॥ శరణములగు తరువులమొదటఁ దగ్దయు నివాసముచేసి తమయంత రాలినవిమలఫలము

తే. ఖములచే దేహయాత్రను ॥ గడపుకొనుచు
శాంతిసూనుచు నొకడనే ॥ సర్వసఖుల
గూడియే జరియింప నాకుఁ గృపమీఱ
ననుమతి నొసంగుమా? కృష్ణ! ॥ యమరవంధ్య! ౪౫

2014

క. పరమేశ! సకలజీవేశ్వర! మాకుం బనియొసంగి ॥ సరగునఁ బాసోత్కరములఁ దొలఁగింపుము నీ, పరమాజ్ఞను దలధరించి ॥ భక్తి వెలయఁగన్.
ఆ. సంచరించు పురుషసత్తమునకు విధి, బంధనము నిషేధబంధనమ్ము
వదలి పోవు ననిన ॥ భగవంతుఁ డవ్వాసు, దేవుఁ డిట్టు లనియె ॥ భావమలర.

* “కేచనోద్భవైరేణ భక్త్యాకేచన కామతః, సకథాసత్త్వసంరథా న్నున్మిక్తుష్టా మ్మరాతయా” ౪౩ అని మూలము. “కేచన చైద్యాదయః. కామతోద్భక్త్యా గోప్యాదయః”. అని వ్యాఖ్య.

- క. స్వాయంభువుమన్వంతర, మేయెడఁ దగియుండె నప్పుడే మునినాథుం
డై యలరు మరిచికి నూర్జ్వాయోమారత్నమునఁ దనయపట్కు మొగిన్. ౪౬౫
- క. జనియించి రట్టియమరులు, వనజాసను స్వాత్మజయయి యాసి మిగులఁ గాం
చినయట్టి సరస్వతివాంఛను గూడంగోరువాని యజాల్పనిఁ గనుచున్. ౪౭ 2018
- తే. పరిహసించిరి; తద్దుష్టభావముననె, యసురయోనిని బొంది రయ్యదనునందె
పుట్టిరి హిరణ్యకశిపునిపపుత్రు లగుచు, వారినే యోగమాయ యభంగశక్తి.
- క. కొనివచ్చి దేవకీ కుఱ్ఱిని జేర్చెను వార లంతఁ యజెచ్చెట జననం
బునుగాంచి కంసహతులై, చనుదెంచిరి నీడుకడకు య సద్భక్తవరా! ౪౮ 2020
- క. నీకడనున్న వా రిచ్చుడు య నిర్భరశోకపరితపి త్తయై
యేకరణిం దదంతము నందేవిధిఁ గానఁగలేక తల్లి మ
మ్రోకరుణాధ్య! పంపఁగ మహోద్యమ మూనియె వచ్చినార మా
శోకము దీర్చ నామెతోలికసూనులఁ దోడ్పొని పోవు శోర్కితోన్. ౪౯ 2021
- వ. స్వరుఁ, డుద్గీధుండు, పరిష్కరుండు, పఠండు, తుద్రభృత్తు, ఘృణియు
నను నీయాటుగురు మత్స్యసాదమున శాపసంతాపంబుఁబాసి సద్గతింగాంతు
రని పలికిన నాబలిచక్రవర్తియు వారి నర్పించుచు నవ్విధంబున నొసంగె.
సోదరు లంత వారిందోడ్పొని ద్వారకానగరంబున కరుదెంచి తల్లికి నివేదించి
రంత. ౫౦ 2022
- చ. తనయులఁ గాంచి స్నేహమునఁ య దత్తణమే చనుజంట చేడఁ గై
కొని తమిఁ గొంగిలించుకొని య గ్రుచ్చి తోడఁ వసియుండుజేసి చ
క్కని తల మూరుకొంచు వడిఁ య గాతెడుపా ల్గుడువంగఁ జేసి లో
కనిచయస్పృష్టి హేతువయి య క్రాలెడు శ్రీహరిమాయ కప్పుగన్. ౫౩౫ 2023
- క. సమ్మోదముగాంచెను; వా,రమౌఢవపీతశిష్టమగు పయసుఁ గడుఁ
నెమ్మనము లలరఁ ద్రావియు, సమ్మదమున హరిశరీరసంస్పర్శమున్. ౫౪౫ 2024
- క. పలుమటు గాంచియు నాపు,త్రులు నాత్మజ్ఞానయుక్తితోఁ గృష్ణునకుఁ
హలికిఁ దలిదండ్రులకుఁ గర,ములు మోడ్చి నమస్కరించి య భూతాళిగనన్. ౫౫౫
- క. సురభామ మొంది; రంతటఁ, జిరకాలము క్రింద మృతినిజెందిన పుత్రు
త్కర మేలెంచుట పోవుట, పరికించి సువిస్తయంబు య పర్వఁగ మదిలోన్. ౫౬
- తే. దేవకీదేవి యదియెల్లఁ య బావనతమ
విష్ణుమాయాప్రభావమే య వేటుగాద
టంచుఁ దలఁచె; ననంతవీర్యముననలరు
నట్టి పరమాత్మ శ్రీకృష్ణఁ య డవనియందు. ౫౭ 2027
- క. ఓనరించిన యద్భుతకార్యనిచయ మెంతేని గలదు య రాజేంద్ర! యం

చును శుకయోగివరుం డొగి, వినిపించుట సూతమునియు శ వేడ్క మునులకున్.
 సీ. తెలిపి యారీతిని శ బలికె నోమునులార! నిర్మలకీర్తియూ శ సీరజాక్షు
 చరిత మీయది యెన్న శ జగదఘహర మగు సద్భక్తకర్తృకచారుభూష
 ణమగు సుఖావహ శ మమలాత్మవిజ్ఞానదము నగు; వ్యాసపుత్రవర వర్ణి
 తమగు నిద్దాని నాదరమున నెవ్వండు వినునొ వేటొకరికి శ వేడ్కమీఱు
 తే దెలుపునో వాడు హరియందు శ దృఢముగ మది
 నిలిపి భయరహితంబయి శ నిర్మలమగు
 తత్పదముఁ బొందు నని తెల్పి శ తా నిమిలి
 తాక్షుడయి యుండె; సంత నాశయవనివిభుడు. ౧౯

2029

ఎ ను బ ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— సు భ ద్రా క ల్యాణ ము. —

- చ. విని శుకయోగిచంద్రుఁ గని శ వేగమ యిట్లని ప్రశ్న మొప్పుజే
 సెను బలభద్రకృష్ణులకుఁ శ జెల్లెలు నాజనకాంబయకా సుభ
 ద్రను మునినాథ! యర్జునుడు శ తాను వరించె వివాహమయ్యె నె
 ట్లని వినగోర్కి యయ్యె నన శ నాశుకయోగి వచించె నివ్విధిన్ ౧ 2030
- మ. వినవయ్యా! విజయుండు తీర్థముల సేవింపంగ లోనెంచి భూ
 మిని సుచారముచేయుచుక గనుచు మేలత్తేలంచుఁ గీర్తించుచుక
 జనుచుక వెడ్కె బ్రభాసతీర్థవరముక శ జక్కంగ దర్శించి యా
 త్మను దా నెంచెను మాతులాత్మజ సుభద్రక భద్రచారిత్రునన్. ౨ 2031
- క. తక్కుంగల వారలపలు, కొక్కటియుం గొనక రాముఁ శ డుద్యమమునఁ దా
 నొక్కడె దుర్యోధనునకు, నక్కన్నియ నీయఁదలచె శ ననియక వినియెన్. ౩ 2032
- ఉ. మాతులపుత్రి నెట్లయిన శ మానక తాఁ బడయంగఁ గోరికం
 జేతము పొంగ రాముఁ డటఁ శ జేయుప్రయత్నము నిష్ఫలంబుగా
 నీతటిఁ జేయనొ ననుచు శ నెంచి త్రిదండిగ నొప్పుభిక్షువై
 యాతతరూపగోపనము శ నద్భుతశక్తి నొనర్చుచుక జనెన్. 3 2033
- క. తనకార్యము సాధింపంగను బూనియె యందు వార్షికములను ఖ్యాతిం
 గను నెలలునాల్గు నివసి, చెను బౌరులు తన్నుఁ బూజుచేర దనుపంగన్. 3౪
- క. ఈతం డిట్టిండనుచుం, జేతమునం దెన్న నట్టి శ శ్రీరాముండుక
 బ్రీతిమెయిం బూజించె మ, హాతిధియని నమ్మి విధిగ శ నతిభక్తిమెయిన్. ౪ 2035

1 “యథోపయోగే విజయో యా మహానీ త్పితామహీ” అని మూలము. 2 “దుర్యోధనాయ
 శామస్తం దాన్యనీతి సచాచరే” అని మూలము.

చ. బలుఁ డొకనాఁడు గేహమును ధ బావనమా నటుచేయుడంచు ని
 మ్ముల యతివర్య నాకపటమూర్తి నెటుంగక వేడి శ్రద్ధచే
 నిలయముఁ జేర్చి భైక్ష్యమిడ ధ నెమ్మి భుజించెను సుయమిండుడై
 వెలసినయద్దునుండు మది ధ వింత గదా యిది యంచు నెంచుచున్. ౫ 2036

*ఉ. వీరవతంసచి త్తముల ధ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
 జారుతరాంగసంగతిని ధ జాణతనంబునఁ జేయు కన్యకా
 కారమహార్హరత్నము నోగదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
 భూరితరంపుఁబ్రీతిమెయిఁ ధ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037

ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగు ధ త్కౌఠలి నూతనసృష్టియా నిదే
 యివ్వనితావతంస మొకఁడే లభియించినఁ జాలదే సుఖం
 బవ్వల వేటొకండు గలదంచుఁ దలంపఁగనొనె యంచు లో
 జవ్వనిపై విరాళిగొని ధ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038

ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననఁబోడులమె త్తని మానసంబులం
 దద్దిర! నమ్మదామృతము ధ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
 ముద్దుడువోలె నున్న యలఁమోసపుసంయమిఁ గుంతిసూను న
 ట్లోద్దికఁ గాంచి కన్గొనల ధ నొప్పెడు సిగ్గున సుంత నవ్వచున్. ౭ 2039

ఉ. ఆనవమోహనాంగువయి ధ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్గమున్
 బూనికమీఱి నిట్టి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
 మానిని మోహనాంగుడును ధ మాననికోర్కొలనుండి; రావృఘ్న
 సూనుడు నమ్ము మిన్నయయి ధ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౭౪ 2040

చ. మదిని దలంచుకొంచు నొకమాడ్కి మరల్పుఁగరాక యెప్పుడున్
 గదురునితాంతకామమున ధ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
 మదవతి సంగ్రహించి చనుఁగూర్చ మదెయ్యదొ యంచు నెంచుచుం
 టఁ దనకు రామముఖ్యులు కడంగి యొనర్చెడునట్టి పూజలన్. ౮ 2041

తే. సుంతయేఁ గాంచఁడయ్యెను ధ సుఖ మతండు;
 దైవయోగంబునంజేసి ధ తానె వచ్చె
 దేవతోత్సవ మొక్కండు ధ భావిసత్స
 లమును సూచించుచున్; దుములముగ నపుడు. ౮౪ 2042

ఉ. యాదపులెల్లఁ బత్తనము ధ యాత్రనుజూడఁగ వెల్వడంగ స
 మ్మోదమునన్ సుభద్ర రథమున్ వడినెక్కి పురైకభూరిదు

* "సోఽపశ్యిత్తత్ర మహతీం కన్యాం వీరమనోహరాం, ప్రీత్యుత్పల్లక్షా ద్దస్యాం భావతో
 భు మనోదధే" అని మూలము.

గ్రాదిమతోరణస్థలము ఓ నల్లన దాఁటెడు నంతలో నరుం
డాదిమపూరుమానుమతి ఓ నంతకుఁ బూర్వమె పొందియుండుటన్. ౯ 2043

క. దేవకియొక్క వసుదేవుఁడు, భావము లలరంగ మంచితబంధుత్వమె యా
నీవిజయున కిచ్చుటయని, శ్రీవిభునాశయమె తారు ఓ చెందియు నుంటన్. ౯

చ. సమయ మిదే యటంచు హరిసంజ్ఞను దెల్పుట వేగపోయి యా
కమలదళేక్షణ బలిమిఁ ఓ గైకొనిపోయె; మహారథుం డతం
డమరపతిప్రద త్తమగు ఓ నాపెనుచాపము గాండివంబు స
జ్యముగ నొనర్చి స్వందనమునందుఁ జెలంగుచు వేడ్కమీఱఁగన్. ౯౪ 2015

మహాస్రగ్ధరః—

ఇదియెమో పేతువా నంబితని బలిమి నెట్లైని పోసీకపట్టం
గఁ దగుంగా యంచు శూరుల్ ఓ కదిసి నలుగడల్ ఓ గానరాకుండఁ మూఁగఁ
మదినెంతే బూన్కిమీఱఁ ఓ మదవతి కనియాత్మ ముదం బందుచుండఁ
బ్రదరంబుల్ గూర్చి వైవఁ ఓ బరుగిడిరి భటుల్ ఓ పంతముల్ వీడి యార్తిన్.

ఉ. వారలపాటుగాంచి యదుఃపర్యులు బిట్టుగ మొట్టపెట్టఁగా
భూరిమృగాళినుండి మృగభూపతి స్వాంశముఁ గొంచుజోవు న
ట్లారమణిఁ సుభద్రఁ గొని ఓ యర్జునుఁ డేగెను; వార్త యద్దిదు
ర్వారబలాధ్యుడైన బలభద్రుని కర్ణములం జొరంబడెన్. ౧౦౪ 2042

*చ. తనప్రియసోదరి బలిమిఁ ఓ దాఁ గొనిపోయెఁ బృథాసుతుండు నాఁ
| వినఁబడినంత రాముఁ డెద ఓ భీతికరంబగు కోపమూనెఁ బె
ల్చిన జలరాశిపర్వదినసంతతిఁ బొంగెడుమాడ్కి; నట్టులే
వనరుహనాభుఁ డాగ్రహము ఓ స్వాంతమునం గనఁడయ్యె సుంతయున్. ౧౧

ఉ. అంతియగాక మిత్రయుతుఁడై చని రాముని పాదయుగ్మ మ
త్యంతరుడగ్ని యాఱి వినయంబలరారఁగఁ బట్టుకొన్న దు
ర్దాంతపరాక్రముండయియుఁ ఓ దమ్మునిభక్తికి సంతసించి వే
ళాంతి వహించె నాహలియుఁ ఓ జక్రధరుండును బొంగె నంతటన్. ౧౧ 2049

చ. హలధరుఁ డాసహోదరికి ఓ నాయమనాథున కెంతో సమ్మదం
బలరఁగఁ బారిబర్హముల ఓ నర్హములేని విభూషణవ్రజం
బుల హయభద్రదంతిరథపుంజములఁ మఱి దాసికాజనం
బులఁ బనిపెఁ; యదూద్వహులు ఓ మోదమునొందిరి బంధుకోటులున్. ౧౨

* “కృష్ణా కృష్ణో రామః పర్వతీవ మహర్షవః, గృహీతపాదః కృష్ణేన సుహృద్భిః కృష్ణా
భావ్యుః” అని చూలము.

శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట. ౨

- క. అని యీవిధి హరిచరితంబును బల్కి శుకాఖ్యయోగిపుంగవుఁ డింక
వినిపింతు హరియనుగ్రహమును జొందిన వారిచరితమును రాజేంద్రా! ౧౨
- మ. శ్రుతదేవుండను విప్రసత్తముఁడు కృష్ణుఁ డభక్తి ధ్యానించి యే
యితరార్థంబును గోరకుండ నినుమఁజేఁ గోర్కీలేకుంటఁ బూ
ర్ణతఁ బెంపొందుచు నుండె శాంతియనుసద్భ్రవ్యంబె సాయంబుగా
నతఁడొ సత్కవి తృప్తి చెందనిమదికా న హర్షించు నెల్లప్పుడున్. ౧౩ 2052
- క. ఆతఁడు మిథిలానగరం, బే తనకుఁ వసతిగాఁగ నెఱుఁగు విదేహ
ఖ్యాతవిషయమ్మునందుఁ, బూతచరిత్రుం డతఁడు న పూజ్యయశుఁడు నౌ. ౧౪
- సీ. ఆతఁడు గృహశ్రమగమందునుండియు సుంతయే బ్రయత్నముచేయఁజేసమయ
బుచ్చుచుఁ దనయంతఃపూజ్యభంగిని దైవవశమున దొరకినప స్థువితతి [ముఁ
చేతనె యతిభులఁ న బ్రీతిసత్కృతులను దన్పుచుఁ దాఁ జేయఁదగినయట్టి
సత్క్రియలను విధిఁజక్కసాగించుచు నుండె; నావిప్రనర్యుండు దేహ
- ఆ. యాత్ర సాగవలయు నంత యాహారంబు
బ్రతిదినంబు దైవవశత దొరక
వలయు ననుచుఁ గోరువాఁడు దానికి మించి
కోరఁ దెన్నఁదేని న భారణీశ! ౧౫ 2054
- చ. దొరకిన దానిచేత మదిఁ దుష్టిని గాంచుచు నర్హసత్క్రియో
త్కర ముచితంపుభంగిగనె న తత్పరుడై యొనరించుచున్ వ్రజే
శ్వరచరణారవిందములఁ న బాయనిభక్తి జెలంగుచుండె; నో
ధరణిప! యావిదేహపతిదాంతుఁడు శాంతుఁడు నై యెసంగెడున్. ౧౬ 2055
- క. పేరున బహుళాశ్వండుని, భూరిప్రఖ్యాతిఁ గాంచె న భూపాలుఁ డతం
దారయ జనకునిసంతతిఁ, జేరిన వాడంచు నెఱుఁగుఁజ్ఞితిపవరేణ్య! ౧౭ 2056
- క. నిరహంభాభ్రంధైతగుఁ; నిరువురుఁ దన్నగరవాసులే యచ్చుతుప
త్సరసిజభక్తులె యకాదురు, హరి భగవంతుండు వారిసాదృతిఁ బ్రోవన్. ౧౮
- చ. మనసున నెంచి విప్రవరు న మైథిలునిం గనఁబోవ నెంచుట
గనుఁగొని దాగుకుండు ఘనకాంచననిర్మితమౌ రథంబుఁ దె
చ్చినఁ దమి నెక్కి మౌనియుతిఁ న జెచ్చెఱఁ బోయెను; వామదేవుడకా
మునిసతియ త్రినారదులుపూజ్యచరిత్రుఁడు వ్యాసమౌనియున్. ౧౯ 2058
- సీ. భార్గవరామ గీషమృతులు కణ్వాసిత లరుణమైత్రేయులు న చ్యవనముఖ్యు
లాకృష్ణుతో నేనుసరిగితి మవ్వలి వార్త యాలింపు భూవరపరేణ్య!
మార్గమం దందందుఁభార్గవాదిగ్రహములఁగూడి భాస్కరుం న డలడనట్లు

మునివరేణ్యులగుండిపుండరీకాత్ముండు చనుదేరఁగాఁ బౌరుషును జనపద

తే. వాసులును హస్తముల నర్ఘ్యవస్తువులను
బట్టుకొని యెదురుగ వచ్చి ధర్మక్షేత్ర బూజ
చేసి; రానర్తమునఁ గురుక్షేత్రమందు
వంగపాంచాలములను ధర్మన్వవిషయమున. ౧౯

2059

వ. కుంతి మధుకేకయకోసలార్జునముఖదేశంబులందును మఱియుఁ దక్కినదేశ
ములయందును గలపూరుషులను నారీమణులు సమూల్యపూజాద్రవ్యంబులం
గొని నేర్పరిలోకనంబుల సుస్థితంబులం జెలువారు నాశ్రీకృష్ణుని ముఖసరోజ
లావణ్యరసంబుం దమిదీట నేత్రములం గ్రోలి రంత. ౨౦

2060

క. లోకత్రయగురుఁ డగునా, శ్రీకృష్ణుఁడు తన్నుఁజూడఁ ధర్మజేరినవారిక
శ్రీకలితదృష్టులం గని, కైకొనియెక వారిపూజఁ గడుఁ దృప్తిమెయిన్. ౨౦౫

*క. వారలకన్నులఁ గ్రవ్విన, భూరితరాజ్ఞానరూపమునఁ దగుధాన్వంతం
బారసి కరుణాదృష్టుల, శ్రీరమణుఁడు పోవఁజేసిశ్రేయంబొసఁగెన్. ౨౧

2062

క. నరసురగీతంబు దిగం, తరసంవ్యాప్తంబు మిగులధవళం బశుభో
త్కరనిర్వాహణ దక్షిణ, పరమము నౌ స్వీయయశముబాగుగ వినుచున్. ౨౨

క. మెలమెల్లన మునిజనులం, గలిసి విదేహములఁ జేరెఁ ధర్మలాత్ముఁడు మా
నులఁగూడి వచ్చెనని విని, యలరుచుఁ బౌరుషును బల్లెలందలివారున్. ౨౩

చ. కరములఁ గాన్కలొప్పుఁ గొని ధర్మకంజదళాత్ముని బూజనేయు నా
దరమునఁ బూజకుం దగు నుదారసువస్తువులకై గ్రహించి వ
చ్చిరి తమిషాంగఁగా నెదురు ధర్మహారి నుత్తమచారుక్షీర్తి శ్రీ
వరు మును విన్నయమ్మునుల ధర్మక్షిభరంబునఁ గాంచి యంతటన్. ౨౩

2065

చ. ప్రమదమునకై హృదయులు తొరకై వికసిల్లఁగ నంజలుల్ స్వశీ
ర్షములఁజేలంగ మ్రొక్కిరి; విశాలకృపం దము నుద్ధరింప లో
కములకు నెల్ల దా గురుఁడొగఁ దగు శ్రీహరి వచ్చె నంచు న్యా
యమె యగు నిద్ది యంచు నెదలందుఁ దలంచిరి వార లెల్లరున్. ౨౩౪

2066

క. శ్రుతదేవమైథిలు శ్రీ, పతిపాదపరోజయుగళిఁ బడి; రంతట భూ
పతియుకై శ్రుతదేవుఁడు సు, హతాంజలులె యాచుమ్రొక్కియతిశయభక్తిన్.

చ. యదుకులనాథు నమ్మునులనందఱుఁ బ్రీతిని నాతిథేయ మీ
సుదినమునందు నాగృహము ధర్మభిలజేయుచుఁ గైకొనుం డటం
చుఁ దగినయట్టు లిద్దఱునుజొక్కపుభక్తిని వేడి; రంత న
బృదళవిలోచనండు భగవంతుఁడు వారికిఁ బ్రీతి గూర్చుగన్. ౨౩౫

2068

- క. ఇరువుర యామంత్రణమును, సరిగా నంగీకరించి య సాధుమునులతో
నరిగె. వారిగృహంబుల, కిరువురు మోదంబునొంది య కృతకృత్యులు నై. ౨౫
- మ. చని రవ్వారినిగూడి మాసదనమే య సౌభాగ్యవంతంబు న
య్యె నటంచెంచిరి గాని వారెఱుగ రీవృత్తంబు శ్రీకృష్ణు డె
చిన దేమంచు; దురాత్మకుల్ వినుటకే య సిద్ధిపదో యట్టిపా
వనచారిత్రము గల్గుమానులును శ్రీవైకుంఠండు వచ్చినన్. ౨౬ 2070
- చ. ధరణిపమాళి యాసనవృత్తంబులందు వసించజేసి ఖ
క్షిరతీని స్వీయసదృశము య దిక్కులమించెడువాడు గాన శ్రీ
హరిగని మోద మాత్మ డగ. నతుల హర్షజలంబునిండఁ ద
చ్చరణసరోజముల్ గడిగి య సాధుకుటుంబముగూడి శ్రద్ధతోన్. ౨౭ 2071
- నీ. విశ్వపావనములకొ య విఖ్యాతి గాంచిన యాజలంబులఁ దలయందుఁ దాల్చి
గంధమాల్యాంబరాళకల్పకృష్ణాగురుధూపమ్ములను మఱి య దీపముల మ
హర్ష్యగోవుషముల య నర్ప విధానము నమరునట్లుగ నీశ్వరరాత్మకులను
వారలఁ బూజించె య వార లాదృతిమీఱ నన్నంబుగడిచిన యంతఁ దృప్తుఁ
- తే. డైన శ్రీహరి దివ్య పాదాంబుజములఁ
నంకభాగముఁ జేర్చి కొం య చప్పు డల్ల
నల్లనొత్తుచు హర్షంబు య వెల్లివిరియ
మృదుమధుర వాక్కులం బల్కె య నిట్లు నృపుఁడు. ౩౦ 2072
- క. భూతాళి కంఠరాత్మపు, చేతోభవజనక! కృష్ణ య శ్రీహరి! కార్య
వ్రాతమునకు సాక్షివి ను, మ్రేతటి నీయంత నీవె యెసగుదు ప్రభలన్. ౩౧ ౨౦౭౩
- చ. ఆమలభవత్పదాబ్జముల య నాత్మస్మరించుచు నున్నమాకు నో
కమలదళాక్ష! దర్శన ముఖండశుభ ప్రద మిచ్చినావు; ము
న్ను మధురవాక్య మొక్కపుడు య నూత్నముదంబు నొసంగుదాని లో
కములకు మేలుగూర్చుదగి గ్రాలెడుదాని వచించితేకదా! ౩౨ 2074
- క. ఏ కాంతభక్తులే నా, కేకరణి దలంచిచూడ య హితులై యగుదు రా
శ్రీకాంత యనంతం డజు, డాకరణి గారు ప్రీతికర్షు లటంచున్. ౩౩ 2075
- క. ఆమాట సత్య మొనరిచి, తోమాధవ! మామకాక్షి య యుగమునకుకొ నీ
వీమాడ్కి గాననైతివి, భూమిని నీమాత్ర మెఱుంగుపురుషుం డెవఁడేన్. ౩౪ 2076
- క. తావక చరణాంభోజం, బేదిధమున విడువఁ డనుటయే నిక్కంబొ
నోవిశ్వేశ! యకించను, లై వశగతచిత్తులైన యట్టిమునులకున్. ౩౫ 2077
- ఆ. ఆత్మదుండఁ పొదు య వవతరించితి విల, యదుకులంబునందు య నతిభయభవ
తపులకు మహాగ్రతాపము దొలగింప, జగదఘాలిహార నిజయశము హరి!

- క. వెలయించితి వోదేవా! జలజాతా! నీకు నతివిసర మిదియే యి
మ్ములఁ గైకొను దేవా! జగములకుఁ సుఖకారకుడగు న భూతేశునకున్. 38
- ఆ. శాంతతపము సలుపు న సాధుమాసీంద్రున
కనుపమానమేధఃసునకుఁ గృష్ణు
నకు మహాత్మునకును న నారాయణునకు వం
దనము లివిగో దేవదయను గొనుచు. 39 2080
- క. అనుపమరుచిరానందా! దినములు మఱికొన్ని నాడు న ధిష్ణ్యమ్మున నీ
మునివరులతో వసించుచు, ఘనచరణసరోజ రేణుకణములచేతన్. 394 2081
- క. ఈ మా నిమివంశమ్మును, భూమిని బావనతఁ గాంచుపాలికఁ జేయం
గా మిముఁ బ్రార్థించెద నం, చామిథిలాధీశుఁ డిట్టు న లభ్యర్థింపన్. 39 2082
- క. విని లోకభావనుడృ శ్రీ, వనజాక్షుడు మిథిలయందు న వసియించెడు న
వ్వనితలకుఁ బురుషులకుఁ జక్కని కల్యాణంబు గూర్చుకాంక్ష వసించెన్. 32
- క. శ్రుతదేవ ద్విజవరుఁ డ, చ్యుతుఁ డాదృతి మునులతో స్వశుభసద్వమునఁ
హితమతి విజయంచేయఁగఁ, గృతకృత్యుడనైతి ననుచు నెంచుచు భక్తిన్.
- చ. జనకమహీంద్రుప్రోల్కి మునిసంతతికి హరికి యథార్హవం
దనములు సల్పి హర్షము నితాంతముపొంగ విదుల్బు చంబరం
బు నొడ లెటుంగకుండ నటుపొందుగ నృత్యముచేసె; నంత నొ
య్యనఁ దృణముఖ్యకల్పిత మహాసనముల్ పచరించి వానిపై. 394 2085
- తే. వారి నాసీనులంజేసి న భవ్యవచన
ములను స్వాగత మడిగి వారలచరణము
లను గళత్రముగూడి పావనజలములఁ
గడిగె; హర్షము పొంగ నాత్మైసురుండు. 39 2086
- సీ. తనమనోరథము లెల్లను ఫలించినయట్లు తలపోయుచుం దదుదకములఁ గొని
భార్యను వంశంబు న వారిని స్నానముఁ జేయించి మఱి తనశీర్షమందుఁ
జల్లుకొనియె; నంత న సత్ఫలంబులు గంధపుష్పధూపాదికకములగు వాని
వట్టిచేల్లను జేర్చినట్టి పావనతమశీతలామృతముల న భ్యాతమృగమ
- తే. దంబుఁ దులసియు దర్భులు న తామరలును
సత్వగుణవృద్ధిదాన్తుంబు న జక్క నొసఁగి
యింకఁ గలయుపచారమ్ము న లేమియు శ్రమ
ము గనకుండ నారాధించె న బూజ్యమతిని. 40 2087
- క. ధరణిమరేంద్రుఁ డెంచె మది న ధామమయో గ్రమహంధకూపకాం
తపమువయండుఁ ద్రెల్లి తగు నాకు రమాధిభుతోడనుం, బరా

త్పరునకు నుండఁ జోటొనుగు శ భవ్యమతుల్ దగి తీర్థరాశికిఁ

శరణములైన యంఘ్రుల రశజ స్తలి నొప్పమునీంద్రకోటితోన్. ౪౨ 2088

క. కలిగెనొ సమాగమం బెట్టులు? చిత్ర మిదంచు లోఁ గగ్గడుం బూనికమైఁ
దలపోసె, నంత సుఖముగ, జలజాతుముఖుల్ భుజించి శ సంతృప్తి తగన్. ౪౨౫

క. తమతమపీతమ్ముల నుండ మహిదేవుండు పద్మనాభుని దనగే
హమునకు వచ్చిన కరుణా, సమగ్రుని జేరి తనదుఃసాధ్యము సుతులున్. ౪౩

క. తనరక్షణమున నొప్పిన, జనులును దన్నునుసరింప శ జరణయుగము మె
ల్లనఁ బుడుకుచు నిట్లనియెక, వనజాక్ష! పరమపురుష! శ భవభయహరణా! ౪౩

సీ. శయనించువాడు తనయవిద్యచే మది మఱొకలోకము తుణమాత్రముననె
స్వప్నమ్మున సృజించి శ సరగ నందుంజొచ్చి చరియించు నట్టులీ శ జగముల నిజ
మాయామహాశక్తు శ లేయెడఁ గన్నడఁ గల్పించి నీదగుఃసునతరమగు
నాత్మ సత్తారూప శ మమరగా నందువెంబడిగఁ బ్రవేశించి వఱలు నట్టి

తే. శాశ్వతుడ వీవు మాకు దశర్శన మొసఁగితి;

వంబుజాక్ష భవత్కథ శ లాలకించు

వారికిని సన్నుతించెడు శ వారి కట్టు

లర్చనముచేయు వారికి శ నాదరమున. ౪౫౫

2092

క. ఇతరేతరసంవాదం, బతిశయముగఁ జేయువారి శ కభినందనస

త్కృతి దగులువారికిం గృప, మతి వెల్లుడు వీవు సతము శ మహానీయగుణా!

వ. హృదయగతుండ వయ్యుఁ గర్మములచే విక్షిప్తమగు చేతస్సుగలమానవులకు
మిగుల దూరమున వర్తింతువు. అహంకారాదివ్యవహితుండవయ్యు శ్రవణ
కీర్తనాదిసేవాసక్తులకు సమీపమునందే యుండువు. మహాత్మా! నీవుకార్య
కారణోపాధి నియామకుడవు. దేహద్యభిమానముగల జీవునకు నప్రకాశం
డవు. సంసారప్రవర్తకుడవు. దేహద్యభిమాన విరహితజీవతాదాత్మ్యాపన్ను
డవు. ఆధ్యాత్మవేత్తలకు మోక్షదాతవు. ఇట్టివీకు నమస్కారములు. ౪౮ 2194

క. పరమేశా! నీకును గింకరులము శాసింపు మేమికార్యము మే మి
త్తరుణమునఁ జేయఁదగునో, త్వరపడి చేయదుము; నీదుఃదర్శన మజ్ఞెన్ ౪౮౫

క. దాననె క్లేశము లేవియు, మానవులకు గల్గ వింక శ మాయాతీతా!
యోనీరజాక్ష! యని యా, భూనిర్జరవర్మ డిట్లు శ పాంగెడుభక్తిన్. ౪౯

తే. విన్నవించిన నాలించి శ వేదవేద్యుఁ

డగుచుఁ బ్రణతార్తిహరుడయి శ యలరుకృష్ణుఁ

డలఁతినవ్వు ముఖాబ్జంబు శ నలరఁజేయ

నతని కరమాత్మకరమున శ నమరఁ గొనుచు. ౫౦

2097

చ. పలికె మహిసురేంద్ర! తమపాదసరోరుహరేణురాజి ని
 మ్ముల సకలప్రపంచములఁ ॥ బూతములై తగునట్లు చేయుచుం
 గలయఁ జరింతు రీమును లభిండ్ముదంబున నన్నఁగూడి యి
 ఙ్గలరుచు వచ్చినారు నిను ॥ నాదృతిఁ జక్క ననుగ్రహింపఁగన్. ॥౧౦ 2098

1క. దేవతలును క్షేత్రంబులు, పావనతీర్థములు భక్తి ॥ స్వర్చనపూజా
 సేవా దర్శనములచే, నేవారలు తమ్ముఁ గొలుతు ॥ రెలమిన్ వారిన్. ॥౧౧

క. చిరకాలమునకుఁ బావనతరులుగ నొనరించు నవ్విభంబగుశక్తిం
 బరంగుట యెట్లన సాధూత్కరదర్శనముననె యనుచుఁ ॥ దలఁచు వలయున్.

చ. ధరణిసురుండు జన్మమునఁ ॥ దక్కినప్రాణులలోన శ్రేష్ఠుడౌ
 బరమతపంబుఁ దుష్టియును ॥ బావనవిద్యయు నాయుపాసనా
 దరమును గల్గియున్న నిక ॥ ధన్యతరుండని చెప్పనేల? యీ
 కరములు రెండో నాల్గో కలకాయము చక్కఁగలోఁ దలంచినన్. ॥13 2101

క. క్షీతిసురకాయముకంటె, మతిమద్వర! ప్రియము కాదు ॥ మహితశ్రుతిసం
 తతిమయుండు విప్రుండమరవి,తతిమయుఁ డను నే నటంచుఁదలఁచు దగుఁజూమి.

2శీ. ప్రతిమాదులందు నిర్జరదృష్టియేగల్గి కుమతు లీషధతిగూడ నెఱుంగఁ
 జాలకయే విప్రసత్తమమూర్తి నె గురుడనై యాత్మనై ॥ వరంగుచున్న
 నాపై నసూయ మనములందుఁ జొప్పింతు రర్చాదులందుఁ; జరరాచరాత్మ
 కమగు నీవిశ్వంబుఁ ॥ గడఁగి దీనికిఁ గారణములగు మహదాదిసమితి మన్త

తే. యములుగా నెంచి మన్తయుం ॥ డగుక్షీతిసురుఁ
 డాదృతిం గాంచు నితరు లట్లరయలేరు
 బ్రాహ్మణోత్తమ! యిప్పు డీ బ్రహ్మమునుల
 శ్రద్ధ నర్చింపుమా యెల్ల సమయములను. ॥౬ 2103

క. ఈరితిం బూజించిన, నారాధన మద్ది మత్ప్రీయంబు నిజముగా
 భూరివిభూతుల నన్నే, యారాధించినను హర్ష ॥ మది నాకిడునే? ॥౭ 2104

చ. అనివారి యానతీయఁగ రహమాధిపు నమ్మనివర్చులన్ ముదం
 బున మదిన్కక్కిరితిగనె ॥ పోలఁ దలంచుచు సద్గతిం గనెన్;
 జనపతి యట్లై శ్రీహరిని ॥ సాధుమునీంద్రులఁ బూజచేతె దృ
 ష్టిని గనఁజేసి ముక్తిగనె ॥ దెప్పున భక్తిభరంబు పెంపునన్. ॥౮ 2105

1 "జేవాః క్షేత్రాణి తీర్థాని దర్శనస్పర్శనార్చనైః, తనైః పునంతి కాలేన తదవ్యర్తైశ్చ మేషయా."

౧౨. అనిమూలము. 2 "బ్రాహ్మణో జన్మనా శ్రేయాన్ సర్వేషాం ప్రాణినా మిహ, తపసా విద్యయా తుష్ట్యై
 శిష్యుష్కలయాయతః" ౧౩. అని మూలము.

వ. పరీక్షిజ్జనపాలకా! భక్తవత్సలుండగు భగవంతుఁ డాయువురకుం బ్రీతిగావించి
వసించి స్వయంప్రమాణములగు శ్రుతులకుఁ బ్రవృత్తిప్రకారం బెఱింగించి
వారలఁ నాశ్వాసించి యెట్టుకేలకుఁ దనపయనంబునకు వారు సమ్మతించి ద్వారకానగ
రంబున కరిగె నని తెలుప శుకయోగీంద్రుంగని రాజేంద్రుం డిట్లనియె. ౧౬

ఎ ను బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రుతిగీతం. —

మ. ధరణీనిర్జరమాని! బ్రహ్మవిదులం శ దభ్యంబుగా నెన్నసి
పురువిఖ్యాతిని గాంచినాడవుగదా? శ యొక్కండు ప్రశ్నింప ని
త్తరుణం బుత్తమ మెద్దియన్న శ్రుతిసంతానంబు లేవద్దతిం
బరికింప గుణవృత్తులై యెసుగుఁగా శ బ్రహ్మం బనిర్దేశ్యమా. ౪ 2107

ఆ. కరము నిర్గుణంబు శ కార్యకారణముల, కది యతీతమె యగు శ నట్టిబ్రహ్మ
విషయమందు నవి ప్రవృత్తి నెట్లుగఁ గాంచె, నెలుపవలయుఁ గరుణఁ దేటఁగ నన.

చ. విని శుకయోగి యిట్లనియె శ విశ్రుతకీర్తిధురంధరా! తమి
వినఁడగుఁ దద్విధంబు హరి శ విశ్వమునంగల జీవకోటి కొ
య్యనఁ దగు నర్థధర్మములు శ నట్టులై కామము మోక్షమన్నఖ్యా
తినిగని నాల్గు సంఖ్యఁదగి శ దివ్యములౌ పురుషార్థముల త్వరన్. ౫ 2109

సీ. సిద్ధింప దనఁడగు శ చిత్తమందుఁ దలంచి సృజించె నెట్లన శ ఊతిప! విషయ
భోగము సత్కర్మములయనుష్ఠాన మాయాలోకభోగము శ నమలతమము
గా నొప్పియుండెడు శ కైవల్యమను నివ్వెయ్యాఁ జతుర్విధపురుషార్థము లిల్ల
నివ్వి సిద్ధింప బుద్ధింద్రియములు మనగిప్రాణము లనువేళ్లఁ శ బరఁగుచున్న
తే. యాయుషాధుల సృజించెనని యెఱుంగ, నగు స్వరూపాపసాదనమందు లేక
యున్న మోక్షార్థసృష్టియనన్ను తముగ, నన్వయింపదు నిక్క మీశయదిమహాత్మ!

వ. వేదములు యాధ్యాదులసాక్షాద్వృత్తిని బ్రహ్మబోధకములుగావు. ఐనను భగవ
దుద్దిష్టంబగు నపవర్గసమన్వయంబున గౌణవృత్తికల్పనంబు కర్తవ్యమేయగు. జహ
దజహత్సార్థలక్షణావృత్తిగ్రహించి విపరీతాంశమును దొలగించి యనుగతం
బగు చిదర్థముమాత్రము పరిగ్రహించి యుపనిషత్సహవాక్యములకు సమన్వ
యము సమకూర్పవలయు. ఈరీతిగా వేదములు నిర్గుణబ్రహ్మమును బోధించె
డిని. ఉపనిషత్తు లివిధముగ బ్రహ్మపరములని యతిప్రాచీనులగు మహాత్ములు
సిద్ధాంతముచేసిరి. కావున వితండాకుతర్కానభినివేశమున నెవ్వఁడు శ్రవ
ణాదులచే నీసిద్ధాంతమును మనస్సున ధరించునో యతండు నిరస్తదేహాద్యు
పాధికుడై పరమపదముం బ్రాపించునని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 3 2111

- క. నారాయణమౌనీంద్రుడు, నారదముని కెఱుంగఁ దెలిపినన్ భువి నదియున్
నారాయణగీతం బను, పేరం బ్రఖ్యాతిఁ గాంచె ఓ బృథులార్థంబై. ౪ 2112
- క. ఇతిహాస మద్ది యిట సమృద్ధిఁ దెల్పెద నీదు ప్రశ్నమండలికి నుదా
హృతమైన సమాధానము, ఊతినాథా! యమరియుండుఁ ఓ జెప్పెద నింకన్. ౪
- క. వినుమీ భగవత్ప్రియుఁడౌ, మునిపతి నారదుడు లోకకములఁ గ్రువ్వరుచున్
దినమున నొక్కట నారాయణమునిపతిఁ గాంచు వేడ్క ఓ నరిగెం ద్వరగన్.
- చ. అతఁడు సనాతనుండు మహితాత్ముడు గానఁ దదీయదర్శనం
బతులఫలం బొసంగునని ఓ యాశ్రమ మాదృతిఁ జేరె; నందు భా
రతమను వర్షమందలి నర ప్రకరంబున కెట్లు ఊమ మ
ప్రతిహత మోక్షలక్ష్మీ యలరం దగు నావిధమెంచుచున్ మదిన్. ౫ 2115
- క. జ్ఞానము ధర్మశమంబులు, నా నెగఁడెడు వానిఁగూడి ఓ నారాయణుడెన్
మానీశుం డాకల్పము, బూనికఁ దపమొప్పుఁజేయఁ ఓ బూని నియతిమై. ౬ 2116
- సీ. పరమమానులు కల్యాణగ్రామవాసులు తనచుట్టునుండ నుద్దామలేజ
మమరఁగా బదరికాశ్రమమునఁ గూర్చుండి యున్న నారాయణు ఓ నన్ను తగుణు
గాంచి వందనములు ఓ గావించి యాయర్థమే ప్రశ్న చేయంగ ఓ నెల్లమునులు
వినుచుండ నాత త్వ ఓ విద్యురు డిట్లని యనువదించెను; బూర్వమున నొకప్పు
తే. డల్లజనలోకసంవాసులైన పెద్దలకు సనందాది బ్రాహ్మణులకు జరగిన
యట్టిసంవాదమునె యిట ఓ ననువదింతు, శ్రద్ధ విసవయ్య నారదఃసంయమింద్ర!
- చ. సనకసనందముఖ్య మునిస త్తము లాపర మేష్ఠిమానసం
బునఁ దలపోసినంతనె సుకపుత్రులుగా జనియించి సత్తపం
బున నుతిగాంచి యింద్రియసమూహము నెల్ల వశీకరించి మిం
చినయశ మొప్పు గాంచి రలసిద్ధతపస్వులు వార లొక్కటన్. ౯ 2118
- క. జరపిరి బ్రహ్మవిచార, స్ఫురణంబున బ్రహ్మసత్రముగఁ బ్రఖ్యాతిన్
గరమొందినదాని నదే, తరుణంబున నీవు పుణ్యధామము లెల్లన్ ౯౫ 2119
- క. కనుఁగొని శ్వేతద్వీపంబున నొప్పుతదీశుఁ జూడఁబూని చనితి వం
దునుగల భూసురవర్యుల, కనూనవాదంబు సాగె ఓ నత్తరుణమునన్. ౧౦ 2120
- క. శ్రుతులై కకంత్వ మొందియె, యతిసుఖముగ నుండె; నన్ను ఓ నడిగిననీప్ర
శ్న తతియుఁ బరిహారము సంస్తుతముగఁ గల్గె; నవి చెప్పుదున్ మునివర్యా! ౧౦
- క. శ్రుతశీలతపస్సుల సము, లతిమాన్యులు స్వీయుఁ డరియు ఓ నటుమధ్యముండెన్
క్షీతిగల భేదములెంచక, మతినెల్లర సములటంచు ఓ మన్నించు మునుల్. ౧౦౫
- క. ప్రవచనయోగ్యులు వార, య్య వక్తగా నందునొకని ఓ నొప్పించి సభా
భజనమునఁ దక్కువారలు, సవిధిగ వినుచుండి రెంతోసహజకరుణచేన్. ౧౧

- చ. అపుడు సనందనుండు సహకారులప్రశ్నము లాలకించి యిట్లుపలికె నుత్తరంబుగ గగ్గడుంగడు శ్రద్ధయెసంగుచుండ స్వీయపరమశక్తు లెల్ల వెలయన్ మును దా సృజించియున్న విశ్వపటలమున్ లయంబుతఱి వారక తా నుపసంహరించుచున్. ౧౧౫ 2124
- క. పరమాత్మ యోగనిద్రా, పరతః శయనించియుండఁ బ్రళయాంతమునక మరలం దన్ని శ్వాసోత్సర నిర్గతములగు శ్రుతినికాయము లెల్లన్. ౧౨ 2125
- క. భగవత్ప్రతిపాదిత వాక్యగణంబున నివిధమున వ నాపరమేశ్వరం దగురీతిక బోధించెను, జగతీశేంద్రుండు నిద్రఁ జక్కంగ నొందన్. ౧౨౫2126
- క. అనుజీవులు స్తుతిపాతక, జనులెల్ల నుపస్మృతఱిని వ సన్నిధి జేరం జని తత్పరాక్రమాదికమును దెల్పుచు మేలుకొలుపు వ పోలికమిఱిన్. ౧౩
- సీ. అజిత! సర్వోత్కర్ష వ మావిష్కరింపు మావిష్కరింపుము సర్వవిబుధవినుత పాద! యానందాదిపటల మాచ్ఛాదింప గుణజాలములను కైకొని చరాచరాంగముల్ గల్లుజీవాళివ్యాపించిన యలయవిద్యను వేగపొలియఁ జేయు సర్వశక్తులకును వ జక్కని యుద్బోధమొనరించుచున్న నీవోమహాత్మ!
- ఆ. యాత్మరూపముననె వ యమ్యాయవశమున, నుండఁ జేసికొనుచు వ నురుతరంబులై చెలంగుచున్న వ యైశ్వర్యముల నెల్లఁ, బడసినట్టి లోకపతివి గావె! ౧౩౫
- క. పరమేశ! సృష్టిలోనుగఁ, బరఁగెడు కార్యంబు లపుడు వ పరికించియె నీ పురుషూయాయోగమైన, నిరుపమమగు నాత్మవాంఛ వ నెఱి విహరియన్. ౧౪
- క. మనసునఁ గోరుదు పంతియ, యనఁగాఁదగుఁ గాని వశుఁడవై దానికి నీ పును వర్తింప వటంచుక, ఘనముగ బోధించు నిగమకాండము లీశా! ౧౪
- క. వికృతులగు ఘటాదులకుం, బ్రకృతిద్రవ్యమగు మృత్స్వభవలయములు గల్లకరణి నీజగములకు న,వికారమగు బ్రహ్మరూపవిధివలనఁ దుదిన్. ౧౪౫ 2131
- ప. ఉత్పత్తిప్రళయంబులుగలుగు. వివర్తాధిష్ఠానత్వమునంజేసి బ్రహ్మం బవికారంబె యగు. అట్లుగుటంజేసి బ్రహ్మవశిష్టంబగు కారణమైన జగదీశ్వరు లనుచు నిరూపింపబడు నింద్రప్రముఖులెల్ల బ్రహ్మంబెకాని వేటుగాదని పరతత్త్వదర్శనకుశలులగు ఋషులు మనంబున నిన్నే సర్వదా ధ్యానించుచు వచనముల నిన్నే సన్నుతింతురు. భూమిమీఁదం దిరుగు మానవులు మృత్యాపాణేష్టకాదులయందు నెచ్చోటఁ బాదముపెట్టిన నద్దిభూమిపయింబెట్టి నట్టిదేయగుంగదా. కావున నీవే సృజించినవారుగాన నెవ్వని బోధించిన నిన్నే బోధించినట్లగును. ౧౫ 2132
- క. పనజాక్ష! సర్వకారణతను బరమార్థంబు నీవె వ తత్త్వం బిదియే యని నిశ్చయించి పండిత,జనములు లోకాళికలుషజాల మడచుచున్. ౧౫౫
- క. పరమంబై నిరుపమమై, పరధానక్షమము నౌభవద్దివ్యకథో

త్కర పీయూష సరిత్పతిః, బరమాదృతిః జౌచ్చి దుగిఖిపాపప్రజమున్. ౧౫

ఆ అచిరకాలముననే యవ్యయా! త్రిగుణమా, యామృగీసునర్తకా! మహాత్మ!
వాపికోనిరి; మఱియుఁ బరమపూరుష! నీదు, కరుణఁ గనినవారుకాంత్రుసుగతి.

సీ. పరమా! స్వరూపసంస్ఫురణంబుచే మనోధర్మములనబడఁ దగినయట్టి
రాగాదుల మఱి జర్రాప్రముఖంబులఁ గాలధర్మంబులఁ గడఁకమీఱ
నిరసించి యవ్యయఃనిరుపమానందానుభవమైన నీస్వరూపమును భక్తి
నేవించు వారికిఁ జెప్పంగవలయునే పాపదాగిఖంబులు పాయు ననుచు;

ఆ. నీదుభక్తిఁగల్గు నృతతి జీవనసఫలత్వ మెలమిఁ గాంచు సత్వరముగ
భక్తి లేకయున్న శ్వాసమాత్రమె గల్గు, తోలుతిత్తులట్లు తోచుచుండు.

క. జననం బానరులకు ఫలజనకం బేరితిఁగాదు సర్వక్రియలు
గను నిష్ఫలతక వారికి, ఘనభక్తియె కల్గియున్న యగల్గు ఫలంబుల్. ౧౬ - 2137

వ. నైశ్వానరాగ్ని రూపంబున జరరానలభూతుడగు బ్రహ్మాంబుచే నధిష్ఠితంబగుట
నుదరంబు బ్రహ్మ మనంబడు. ఋషిసంప్రదాయమార్గంబులయం దెవ్వారు స్థూల
దృష్టులగుదురో వా రుదరాలంబనంబగు మణిపూరకచక్రస్థితుండగు బ్రహ్మము
నుపాసించును. ఈస్థూలదృశులు శార్కరాతులని శ్రుతులుప్రతిపాదించు రజగి
పిపితదృష్టులగుట శార్కరాతు లనంబడుదురు. ఉదరము హృదయాపేక్షచే
స్థూలంబగుట వీరు స్థూలదృష్టులైరి. కూర్పశబ్దము సూక్ష్మాద్ధమునం బ్రయోగింపఁ
బడు. హృదయస్థసూక్ష్మమునే లక్షీకరించి తత్ప్రవేశంబుకొఱకుఁ దొలుత నుద
రస్థుండగు బ్రహ్మము నుపాసించురని యెఱుంగందగు. ఆరుణులు సాక్షాద్ధృద
యస్థంబయి సూక్ష్మమగు దహరము నుపాసించును. నాడులు పరిసరంబు లనంబడు.
వానిమార్గము పరిసరపద్ధతి యని విఖ్యాతంబు. అనంతా! యాహృదయమునుండి
నీయుపలబ్ధి స్థానము సుఖమాఖ్యంబై పరమంబై యుత్కృష్టమై జ్యోతిర్మయంబై
మూర్ధమునం బొదలు. మూలాధారమునుండి యారంభమై హృదయమధ్యము
నుండి నిర్గమించి బ్రహ్మరంధ్రము నొందియుండు. ఆమార్గమునఁ బోయిన నీధా
మము గననగును. ఆనీస్థానమునొందినవారు మరల మృత్యుముఖంబునం బడి
సంసారంబునొందరు. ౧౮

2138

ఆ. ఆత్మనిర్మితంబులైన యుత్తమమధ్య, మాధమంబు లగుచు సమరి బహువి
ధముల నొప్పు కార్యతమపులయం దుపాదానకారణతఁ బ్రథమమునందె.

సీ. కలిగియుండిన నస్తుఁగాఁ బ్రవేశించినయట్టులు తోచుచు సన్ని నైజ
ముగఁ దారతమ్యముఁ దగ లేకయుండియు దారువులకుఁ గలతారతమ్య
ములఁబట్టి తద్ధర్మముల నెట్టులొందునో యట్టులై యాత్మకృతాకృతులను
ననుకరించుచు మఱియును దారతమ్యంబుఁ బ్రకటింతువీనె యోగభరమృదుష!

ఆ. వితథములగు దేహావితతియం దొప్పుచు, సత్యముగుచు మఱియు శాశ్వతంబు నగుచు నిర్విశేషమగుచు సంతాత్రమై, యలరు నీస్వరూప శ మంబుజాక్ష! ౧౯

క. ఆ నీస్వరూపవర్యము, మానీశరులు నిర్మలతమహానసు లిహలో కానూనఫలముఁ బిమ్మటి, దౌ నాముష్మికఫలంబునం దనభిముఖుల్. ౧౯ 2141

క. కనుకనె యెఱుంగఁ జాలుదు;
రనఘా! నిజకర్తముల నుపార్జించిన సం
హననముల భోక్తృరూపం
బునఁ బురుషుడు వర్తనమునఁ శ బొలుచుచునుండున్. ౧౯ 2142

వ. ఎట్లనఁ; గార్యకారణావరణశూన్యందై పురుషుడు సర్వశక్తిపరిపూర్ణుడగు నీయంశముంబోలి వర్తించునని జీవుని తత్త్వమును బరిశోధించి విజ్ఞానసంపత్తి గలమహాత్ములు నిగమోక్తసర్వకర్తార్పణవిషయము సంసారతాప నివారకము నగుభవతౌపాదారవిందముల నమ్మి మానవలోకమున నుపాసించుదురు. ౨౦ 2143

చ. దురవగ మాత్మతత్త్వమును శ ధూతమహాఘముఁ జక్కఁ దెల్పి నీ శ్వర! తనువుకొ ధరించితివి శ శాశ్వతశర్మదతావకీనస చ్చరిత మహామృతాంబునిధి శ సన్నతి మున్ల మహత్తరశ్రమో త్కరములు వాసికొంద టిల శ ధన్యులు ప్రాగ్జనిప్రణ్యసంగతిన్. ౨౦౪ 2144

క. భవదమల చరణవిస్ఫుట, భువనప్రభవమ్ములందుఁ శ బొల్పెడు కలహం స వితతి వడుపునఁ దగుభ, క్తవరుల సంగతిఁ ద్యజించి శ థామముల మెఱన్. ౨౧

క. అపవర్గమేని కొరక, యెపుడు భవద్భక్తిగోరియే యుందురు; లో కపతీశా! నిన్నే భ, క్తివరతచే ననుసరించి శ దృఢమగు వూన్కిన్. ౨౧౪ 2145

వ. నిరతంబునేవింప సాధనంబైన యీదేహ మాత్మసుహృత్ప్రియసమముగానున్నను హితుడవై ప్రియుడవై షరమాత్మవై నీ వభిముఖుండవై యున్నను భవద్భక్తిని వదలి దేహాదులవైఁ బ్రాకర్మవాసనచే నుపలాలనంబు చేయుచు నాత్మఘాతుకులై నీచశరీరములం దాల్పుచు భయసాంద్రంబగు సంసారమునం బరిభ్రమింతురు. వారిదలంచి దుఃఖింపవలసియుండు. ౨౨ 2147

క. మనసును బ్రాణేంద్రియముల, ఘనయోగాభ్యాసమున నోకామము నియమించిన మునులు హృదయకమలంబున ధ్యానముచేయు నిన్నుభూతతీశా! ౨౨౪

*క. వైరులు సంస్కరణంబున, సారసనేత్రులును భోగీశసత్తమ! భోగం జేరితిం దగునట్టులు, గా రంజిలు నీభుజంబుఁ శ గాంచుచు ప్రితిన్. ౨౩ 2149

క. అనురాగంబున నేవింపనుగల్గిరి. మేము సమతః శ బాటించి న ద ర్శనమున నీయనుకంపం, గని సమతంగాంచి పూర్వకర్తఫలముగన్. ౨౩ 2150

క. నిరుపమ భవత్పదాంబుజ, మరందముం గ్రోలితిమి; సమస్తజగదధీ
శ్వర! సృష్టికి బూర్వంజే, పరంగెడు నిను దేవదేవుఁ ॥ బరమపురుషునిన్. ౨౩

సీ. సృష్టికి బిడప నేయిలంబుట్టి చచ్చుచు నుండువాఁ డెవ్వని ॥ నోమహాత్మ
నిను నెటుంగంజాలు ॥ నీవలననే బ్రహ్మ జనియించిన పిదప ॥ వనజభవుని
ననుసరించియె కాదె ॥ యాధ్యాత్మికాధిదైవికదేవతాఘంబు ॥ వెలసె; నవల
భూతగణంబులు ॥ పుట్టె; నీసర్వంబు నుపసంహరించి నీవొక్క మొగిని

ఆ. యోగనిద్రఁ బూని ॥ యున్నపు స్థూలంబు

లనఁగఁ బడెడు నంబరరాదు లట్లే

సూక్ష్మమలను ఖ్యాతి ॥ శోభిల్లు మహదాదు

లఁడగి యుండుఁగాదె ॥ యఖిలనాథ! ౨౩౪

2152

వ. సదసత్తులచే నారబ్ధంబగు శరీరంబును, దానికి నిమిత్తభూతంబగు కాల
వైషమ్యంబు, మఱి యింద్రియ ప్రాణాదులు జ్ఞాపకంబగు శాస్త్రంబును లేక
యుండె. సృష్టికి బిడపఁగలిగి దేహాద్యుపాధికృతాంతరములై కాలవశంబున
మలినసత్త్వములగు వానికి భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబు లేదని యెఱుంగవలయు.

ప్రళయకాలంబున బహ్మాంతరంబు లేదనియు నప్పుడును సాధనాభావమున
భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబు లేదు. కావునఁ ద్వదేశశరణత్వమున, శ్రవణశీర్తనాదుల
చేత భక్తియే సుకరమని యెఱుంగుట తెఱంగు ఇట్టులుండ బుద్ధ్యాదిసంబంధం
నగునే నెక్కడ? అపారమగుభగవత్సహత్వమెక్కడ? వర్ణింప నేర్తునే. ౨౪

సీ. తలచు నసత్తయి ॥ వెలయు జగంబున కుత్సత్తిగలిగె నంబొగి వచింతు

వైశేషికులు; మఱి ॥ బ్రహ్మసత్తగుఁ గాన నదియె యుత్పత్తియో? ననియు; సత్తై

యగు నిరుపదియొకఁ ॥ డగు భేదములఁడగు నట్టిదుశ్శిఖమునకు ॥ నరయ ధ్వంస

మే మోక్షమనియు వచింతు నైయాయుకు; లాత్మస్వరూప మయ్యుద్ది భేద

తే. ఘటితమగు నంద్రు సాంఖ్యులు; ॥ కర్తృఫలము

లను గుఱించినవ్యవహార ॥ మన్మత మనఁగఁ

దగదు సత్యంబె యనుదురు ॥ తత్త్వ విదుల

వలె నటించెడు మీమాంసకులు సతంబు. ౨౪౪

2154

తే. ఓర! యారోపిత భ్రాంతు ॥ లై పలుపురు

వివిధరీతులఁ దత్త్వంబు ॥ వెల్లడింతు

తంతె కా కుపదేశింతు ॥ రఖిలవేద

విదులు వారయ్యు భ్రాంతిచే ॥ వెట్టులగుచు. ౨౪౫

2155

క. పురుషుండు త్రిగుణమయ్యుఁ డనఁ, బరంగెడు భేదంబు నిన్నుఁ ॥ బరమేశ్వరుగా
వరయని యజ్ఞానమునకా, నిరంతరం బుండుటనె యుపనిషత్పఠిత్రా! ౨౪౬

2156

క. అల యజ్ఞానంబున క,వ్వల నిస్సంగుండు జ్ఞానభాసురుడును నై
వెలసెడు నీయందో వా,రలదైన యబోధమే యశరయఁ జెల్లడుగా! ౨౫ 2157

సీ. మానాయ కా! మనోమాత్రవిలసితమై త్రగుణాత్మకంబయి శతగు ప్రపంచ
మిది శాస్త్రరీతిగా శ నెన్న నసత్తయ్యు నీవధిష్ఠానమై శ నెలకొనుటను
సత్తుగాఁ దోచు నీజగ మొక్కడేకాదు పరికించిచూచినఁ బురుషుఁ డట్టి
వాఁడగు; నాత్మవిద్యులు భోక్తృభోగ్యాత్మకంబగు విశ్వమంతయుఁ బర

ఆ. మాత్మరూపముననె శ యాత్మకార్యం బొట,నాత్మనకు నభిన్నమా నటంచు
బలుకుచుండు వా రుపాదానకారణం, బాత్మయాటఁ జక్క శ నరసి యరసి.

చ. కనకము గోరువారలు వికారము దానికిఁ గుండలాదికం
బనుచు నెఱుంగువార లిది శ హాటక మెట్లగు నంచుఁ బాటవై
వను మడినెంతురే యటులె శ భవ్యతమాత్మకృతంబు విశ్వమే
యని యెఱుంగం దగున్ గనుక శ నయ్యది యెన్నఁగ నాత్మరూపమా. ౨౬

వ. ఆత్మకృతం బనుప్రవిష్టంబునగు విశ్వం బాత్మరూపం బనుటకు సంశయంబులేదు.
సకలభూతసంవాసుండని నిన్నారాధించువారు మృత్యువును లెక్కగొనక
మృత్యువు శీర్షంబునఁ బాదంబు నిడుదురు. ౨౬ 2160

సీ. నీయందు విముఖులై శ నిన్నెఱుంగఁగలేని యట్టియభక్తుల శ నఖిలశాస్త్ర
విదులనైనను బశువిసరంబురీతి భవద్వేదవాక్కునఁ బట్టి కట్టి
వైతువు; సకలేశ! శ భద్రసౌహృదము నీవైఁగలవారలో శ పావనతను
దమకు నన్యులకు నితాంతము గావించు; శ్రీనికేతన! స్వతస్సిద్ధమైన

ఆ. జ్ఞానవిలసితుడవు శ కాన నీవింద్రియ
సముదయముల బంధనము గనకయె
యున్నఁ బ్రాణికోటి శ కెన్న నింద్రియశక్తు
లకుఁ బ్రవృత్తిఁ గూర్తువు కద సతము. ౨౬౫ 2161

వ. అవిద్యాసంవృతులై యింద్రాదిదేవోత్తములును, విశ్వంబులను బుట్టించుబ్రహ్మ
ప్రముఖులును నీచే నియమింపఁబడిన స్థానంబుల నధివసించి నీవలని భయం
బున స్వల్పరాజ్యాధిపతు లఖిలక్షితిపాలునకుంబోలె భవదాజ్ఞాపాలన రూపం
బగు బలిని సమర్పించి మర్త్యలోకవాసులు తమకొసంగిన హవ్యకవ్యాదిరూప
మగు బలిని భుజింతు. నిత్యము క్తుండ వగునోమహాత్మా! మాయాతీతుడవై
నిస్సంగుడవగు నీవాప్రకృతిం గూడి విహరింపఁ దలంపుఁగొన్నయపుడు నీ
యీక్షణలేశంబున నుదయించిన కర్తములగూడి స్థిరచరదేహశ్రయులగు
ప్రాణులు కనఁబడుదురు. పరమకారుణికుడవై యాకాశంబుభౌతి స్వరూపము
డవై శూన్యతుల్యుండవై యవాజ్ఞానసగోచరుండవు నగు నీకు స్వపరభదంబు

గలుగదు. శాశ్వతా! పరమాత్మా! యనంతులు నిత్యులు సర్వగతులును జీవులగుదురేని వారందఱు సములగుటంజేసి శాస్యత సంగతము కాదని నీకుఁ దన్నియమనంబు కలుగకయుండుఁ గాని వేటువిధంబునం జెలంగు. ఉపాధి యోగంబున జీవాభ్యుము యద్వికారప్రాయంబగు నెయ్యది సమము తెలిసితిమని తలంచువారి కెయ్యది జ్ఞాతదోషశ్రవణమున నవిజ్ఞాతమునగు నయ్యది కారణత్వంబు వదలక యాత్మవికారంబునకు నియామకంబగు. జన్మములేని ప్రకృతికిఁ బురుషునకు సంయుక్తంబులగు నారెండింటికి జీవరూపమున నుత్పత్తి ఘటంపదు. మఱి యితరేతరాధ్యాసమునం బ్రకృతి నిమిత్తముకాఁగాఁ బురుషుఁ డుపాదానంబుగాఁగా జలమును వాయువునుగూడిన జలముల బుద్బుదములు కలుగుచందమున సోపాధికజన్తంబు సంఘటించు. కావునఁ దేనియలో సకలపుష్ప రసము లెట్లొ యట్లు సుషుప్తిప్రళయంబులందును, సముద్రమున నదులవలె ముక్తిదశయందును నిరుపాధికుడవగు నీలో నాజీవులు బహువిధ కార్యకారణోపాధులతో లయింతురు. 3౧

2162

సీ. ఇట్టి జీవులయందు యీ నీతుంపఁ దగియున్న మాయాభ్రమంబును యిదిని దెలిసి మతిమంతులగు వార యతిశయభవనివర్తకుడవౌ నీవయిఁ దగినయట్లు గా ననుసూత్రమౌ యనుతరభావము గల్గియుందురు; దేవ! యీ కాంత! నీదు భూభంగరూపమై యపాలించి శీతోష్ణవర్షములను నేమిత్రయమునఁ దగుచు

ఆ. వత్సరాత్మకమయి యవఱు కాలము నిన్ను

నాశ్రయింపకున్న యలసులకె భ

వమృతిభయముఁ గూర్పు యారక యటుగాన

నిన్ను ననుసరించు యన్నుతులకు 3౨

2163

క. భవభయ మేరితిం దగు, జవమునఁ బరుగిడుచు నంగఃసమితిం బ్రాణా

ళి పరుసగెల్పిన యట్టిమునివరులకే మనసు సుంత యిలుపఁదగనిదౌ! 3౨2164

చ. అతిశయచంచలంబయిన యట్టిమనస్తరగంబు నిగ్రహిం

చి తమవశంబునకొ నిలువఁజేయఁగ సద్గురుపాదసేవయే

హితమగు; దానినికొ వదలియే మఱి యొక్కయుపాయ మెన్న సుం

తతము గడంగువార లుచితంబగు మార్గముగాన కార్తు లై. 3౨౪ 2164

. పలువిధములైన వ్యసనంబుల నాకులులగుచు నొకఁ యొకముగా న

వ్యలిదరి జేర్చెడు నేర్పున, నలరెడు నాకర్ణ ధారుఁ యడలవడకున్నన్. 3౩

౩. ఓడలోని వణిజు యడధి నెవ్విధమునఁ

బడుదు రల్లె భూరిభవసముద్ర

మందు బడుదు రనుట యసందేహ మననేల!

నిశ్చయముగఁ బడి మునిగి చెడుదురు. 3౩

2165

సీ. పరమేశ! నిను భక్తిఁ భజించువారల కాత్మభూతుడవయి యఖిలరూప
ములఁ దగు నానందఁమూర్తివై తగిన నివుండఁ దుచ్చములన నొప్పపుత్త
దారాంగమందెరి యనబంధు భూమిసుఖాదుల ఫలమేమి యనుచు నిరుప
మానంబుగాఁ దగు యమహితార్థసుఖమును దెలియక సుంతయు యలములేని

తే. యట్టికాంతాసహాయ సుఖాప్తి గోరి
యద్ది మాయామయంబని యరయలేక
సంచరించెడు వారికి యసర్వలోక
సుఖద! నీరూపమే సర్వసుఖము లొసఁగు. 3౮

2168

వ. ప్రకృతినబంధ తరోహితం బై నిరస్తాసామాన్య జ్ఞానైశ్వర్యప్రముఖంబు నగు
భవత్స్వరూపంబు పెన్నిధివలె నుండ జనులకు నీలోకమున నర్థకామములలో
నెద్దిసుఖంబు గల్గింపఁగలదు? సర్వసుఖాస్పదంబు నీరూపం బని యెఱుంగు మును
లహంకారమును దృఢించి నిర్మలభవత్పాదారవిందద్వంద్వంబు చిత్తపీఠంబునం
జేర్చి యాత్మపాదోదకంబు లోకపావనంబుగాఁగ నలరుచుఁ బరమపావనతీర్థ
యాత్రలు సత్సంగతులు గావించుచుఁ బురుషులకు వివేకధైర్యక్షమాదుల
సారము నపహరించు గృహములపైఁ బ్రీతి నునుపకుండురు. 39

2169

క. అనుపమసుఖస్వరూపుండ, వనఘండ వఖిలాత్మపునయి యలరెడు నీవై
న నొకపరి మనసు నిల్పిన, మనుజులె సుసారసక్తి యానుదురుగదా! 394

క. సామాన్య లిట్టులైనక, గామంబుల మానియున్న యనుల విషయ మిం
కేమని తలంపజను? నీదా మహిమము నెన్నఁదరమె యఖిలాండవహి! 3౬

వ. సదుత్పన్నంబగుటంజేసి యీవిశ్వము సత్తగు నన్నచోఁ దర్కమునఁ గార్య
కారణములకు భేదము నిర్దేశముననే సంభవించు కతన నాయుక్తిఫలింపదు.
కావున విశ్వమునకు సదాత్మత్వంబు సాధింప నశక్యంబగు కార్యకారణభేదము
సాధింపఁ దగకయున్నను వానిభేదప్రతిషేధము సాధింతుమన్నను గొన్ని కార్య
కారణముల విషయమున నయ్యదియుఁ బొసంగదు. రజ్జుసర్పజ్ఞానమునందు గుణ
ముపాదానకారణముగాఁగల సర్పము మిథ్యయగుట స్పష్టంబగు. ఈవిషయము
నందుఁ గేవలము గుణమే కారణముకాదనియు, నవిద్యాసంయుతగుణమే
కారణంబగుననియు, దానిచేత నట్టిది వస్తువు గానందున నందుమిథ్యాత్వముప
పన్నమగు నన్న నిందు నవిద్యాయుక్తమగు సత్తే యుపాదానముగావున నట్టి
యుభయయోగికారణము కార్యమునకు స్వాత్మత్వమును గావింపజాలదు.
అట్టివస్తువునకుఁ గారణత్వమును, దానికార్యములకు నర్థక్రియాకారిత్యము
ననుసరిండు నంధపరంపరాన్యాయము ననుసరించి లోకవ్యవహారముకొఱ కేర్ప
డిన బ్రాంతివలనం గలుగును. మహాత్మా! నీవేదవాక్కు కర్తజడులగు వారికి
బహువృత్తుల బ్రాంతిని గల్గించుచుండు. 3౬

2172

నీ భూతేశ! సృష్టికిఁ గల బూర్వము ప్రళయమునకుఁ దరువాతఁ గగనబడకున్న
యట్టి విశ్వంబిద్ది కల యంతరమునను మిథ్యాభూతమయ్యు నాత్మవయి కేవ
లఁడవగు నీయందు కగడఁగి తలంపఁ బ్రతీతిమాత్రమే యనుకరించి దోచు
ననుట యథార్థమాఁ కగనుక మృదాదికార్యము లైనట్టి ఘటాదు లెట్లొ

తే. యట్టులే బ్రహ్మకార్యము కలైన యంబ

రానిలాదులు నామమాత్రైకసార

ములే గనుక మృత్తికాదుల కపోల్కినందు

నిందు బ్రహ్మంబె సత్యమా కనిదిరేశ! 3౬౪

2173

క. ఈవిశ్వమెల్ల వితథ మనోవిలసనమాత్ర మనఁజనుం గద రాజా!

యీవిశ్వమె సత్యంబనియేవారు తలంతు రజ్ఞులే వారెల్లన్. 3౭

2174

క. వార లవిద్వాంసులె యని, సారమతుల్ నిర్ణయింపఁజాలుదు రభవా!

భూరిభవన్తాయావ్యాసారమున నవిద్య దవిలి కబడలుపఱుపఁగన్. 3౭

2175

క. తనువుపయి నవయవములపయిని నాత్మాభ్యాస మొలయ క నెఁగెడు తద్గ

ర్తనికరమొంది యనంతరమున నానందాదిగుణసామూహము లెల్లన్. 3౭౪

2176

ఆ. ఆవరింపఁబడఁగ కలంత జీవుఁడు భవసాగరమున మునుఁగు క సకలలోక

పాలకా! మహానుభావ! నీవన్ననో, శాశ్వతైకవిభవశాలి వగుచు. 3౭౪

2177

క. కాశోదరవర్యము నిర్వోకమువలె నట్టిమాయ క పొడవడఁగంగా

నేకరణిజేయఁ దగునట్లే కడఁగి యొనర్చియుండు క వెంతో సుఖముగన్. 3౮

నీ. అపరిమితైశ్వర్య కహర్ష మొప్పుఁగ నష్టసంఖ్యాగుణిత మహైశ్వర్యయుక్తి

నలరుదు; వోదేవ క యతివద్యులును హృద్గతనికామకామ వాసనల నెల్ల

బూని నిర్మూలంపఁరేని వారికి నీవు హృదయగతుండవై క యెఁగియు గళ

మందున్నమణి శున్నయట్టు లెంచనివాని కదియెట్లొ యట్టులే క యరయ దుర్ల

తే. భుండవు; సర్వైశ్వరేశ్వర! కభూతనాథ! యింద్రియంబులత్పత్తినే కయెంచువారి

కెవ్విధిని దప్పిపోనట్టిమృత్యువునను, ద్వత్పదారాధనము చేయుతలఁపుఁగొనమి.

వ. ఇహపరంబులయందు దుగిఖమే కలుగుఁగాని సుఖలేశంబులేదు. షడ్గుణైశ్వర్య

మహితా! భవదీయవిజ్ఞానముగలవాఁడు సకల కర్మఫలప్రదాతవగు నీమూల

మున లభించిన ప్రాకృత్యాపాపఫలములగు సుఖదుగిఖములను దేహాభిమాను

లగు వారికిఁగల్గెడు విధినిషేధచోదనల ననుసంధింపఁడు. 3౯

2180

చ. ప్రతియుగమందు నీ వెలమి క భక్తులకుం దెలియంగఁజేయు న

ప్రతిమమహార్థముక సుజనరాజిని జక్కఁగఁ గొల్చి పొంది సం

తతము నుతించు మానవుల కధన్యతమంబుల గీర్తనంబుల

శ్రుతిపుటశర్తదంబులను కజోద్యముగా విని నీవు వారికిన్. 3౯౪

2181

వ. అపవర్గగతిచే యదుగువు. దేవాదిదేవా! యుత్తరోత్తరదశగుణ సప్తావరణః సు
యుతంబులగు బ్రహ్మాండజాలంబులు నభంబునఁ బరాగములచందంబునఁ గాల
చక్రంబునఁ దనలోపలం జరింప నలరునీయంతమును బ్రహ్మాదులును బరికింప
నేరరు. ఇతరులప్రస్తావ మింక నేల? పరమేశ్వరా! యవస్తువగు నీయంతము
సనంతత్వంబు నీవే పరికింపఁ జాలవు. ఈరీతి సగుణాత్మమున గుణానంతత్వంబు,
నిర్గుణాత్మమున నగోచరత్వంబును హేతువులగుట వేదంబులు తద్భిన్ననిరాస
మున నవధిభూతుడవగు నీయందుఁ బర్యవసన్నంబులై తాత్పర్యవృత్తిచే
నీయందు ఫలించునని తెలిపెడునని తెలిపిన నాయాత్మానుశాసనము నాలకించి
సనకాదిసిద్ధులెల్ల నాత్మగతిం దెలిసి సనందనుండు బ్రహ్మవిద్వద్యుడని విశ్వసించి
యామానివరుం బూజించి రంత. ౪౨

2182

తే. ఆసనాతనసన్నున శ్రీసరణిని, సకలవేదపురాణ సంస్థ మతిగోష్ఠ
మునగు సారంబు నుద్ధరించిన విధ మిది, యనుచు వచియించి నారదశమునినిగాంచి.

సీ. మునివరా! మర్త్యసమాహమునకుఁ గామభంజనంబయి నిరుపమమునైన
యాత్మానుశాసనం శ్రీబనుదీని శ్రద్ధమై గ్రహించి తోచినగతి జగతిని
దిరుగు మీ యని తనగురు పుపదేశింప విని కృతకృత్యుడై శ్రీఘనతారా
మును దానిఁ బూజింపై శ్రీమనసున గ్రహించి నిర్జితేంద్రియుడయినర్చలన

తే. తపరుడయి యెప్పు నానారదమునివరుడు

తనదు గురువర్యుడయి మహాతత్త్వవేత్త

యైన నారాయణమునికి శ్రీ నంజలి ఘటి

యించి మనమున శ్రీహరి శ్రీ నెంచిభక్తి. ౪౩

2184

తే. సర్వభూతాభయార్థంబు శ్రీతత్త్వమార్తులను ధరించుచు సత్కీర్త్యులను జెలంగు
కృష్ణపరమాత్మకే నమఃస్మృతు లొనర్తు, ననుచు నారాయణముని శిష్యులతి నెల్ల.

క. మనసునఁ దాపము గదురంగను వీడ్కొని వ్యాసమానిశాంతుని యుటజం
బునకుఁ జను దెంచి భవ్యాసనముఖములఁ బూజితుడయి చక్కని బ్రుసిపై.

ఆ. కూరుచుండి భక్తి శ్రీ నారాయణమునింద్రుఁ, డాదరమునఁ దెలిపినట్టి విషయ
మింతయేని వదలకే వివరించె మా, జనకుసన్ని ధానమున నృపేంద్ర! ౪౪

సీ. ఇయ్యది యిట్లులే శ్రీయెన్నఁగ ననుచు నిర్దేశింపఁగారాక శ్రీతేజరిల్లు
బ్రహ్మమునందు నేభంగిగా శ్రుతి ప్రవర్తించునో యనుచు బ్రశ్నించినట్టి
నీకు నీశ్రుతివాక్యనిచయ ముత్తరముగ వచియించినాడ; నోవ్యాడు విశ్వ
ములకు వీనికి జన్మముల స్థితిలయముల గర్తవ్య మెంచునో శ్రీ కరుణ నెవ్వఁ

తే. డవ్విధిం జక్క నూహించి యట్టివిశ్వములకు జన్మస్థితిలయములలవడు నటు
లొనరుచునో మాయకుం బురుషునకు నెవ్వఁ, డివ్వరుండగు నట్టిసర్వేశు హరిని.

వ. ఏమహాత్ముడు జీవునితోఁ బ్రవేశించి భోగస్థానంబులగు శరీరమృలం బుట్టించి పాలించునో, నిదురించు పురుషుడు శరీరముం బోలె నెవ్వనింబొంది జీవుండు కార్యకారణలక్షణంబైన యవిద్యం బాయునో, యప్రచ్యుతస్వరూపావస్థానమున మాయను నిరసించు భయనివర్తకు శ్రీహరి నెల్లప్పుడు ధ్యానింపవలయునని శుకయోగింద్రుడు తెల్పిన విని పరీక్షింపఁ ద్రుం డిట్లనియె. ౫౦ 2189

ఎ ను బ దె ని మి ద వ య ధ్యా య ము.

— విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము. ౭ —

క. మునివర్య! విషయభోగములను మానిన శివుని గొల్చి శ్రీ లలిసురదనుజుల మనుజులు ధనవంతులుగాఁ, గనబడుదురు గాని లక్ష్మీకాంతుని హరినిన్. ౪

క. సేవించువార లవ్విధిఁ, గావలవదె యట్టిరీతిఁ శ్రీ గనబడ దెందుక భావింపఁ గారణం బెదియో వరుసం దెలుపవయ్య శ్రీ యోగింద్ర! కృపన్. ౧

సీ. తలపోయఁగా విరుద్ధస్వభావముగల ప్రభువుల సేవించు శ్రీ ప్రజల కెల్ల నట్టివిరుద్ధపరిణామలి గలుగు నీవిషయంబునక నాకుఁ శ్రీ బెద్దసంది యంబు గల్గెడునని శ్రీ యడిగిన నాపరీక్షింపఁపీఠిఁ గాంచి శ్రీ చిత్తమలర శుకయోగి యిట్లు శ్రీ ఊఁగి శ్రీ చంద్రమా! శివుఁడెన్నఁగా శక్తిచే వృతుడయి

ఆ. త్రిగుణసంవృతుడయి శ్రీ దీపించి వైకారి

కమనః దైజస మనః శ్రీ గా మఱియును

దామస మనగఁ ద్రివిధములుఁగాఁ దగు నహం

కారములను దాను శ్రీ గనుచు నెప్పుడు. 3

2192

క. అలరును ద్రిలింగుఁ డనఁగాఁ, గలుగు నహంకారమున వికారము లవియుం జెలఁగుఁ బదాటుగ ననుచుం, బలుకుదు రాశోక్తిములు స్వభావ మెఱుఁగుటన్

క. సుంత వికారోపాధికు, సంతికమును జేరి కొల్వ శ్రీ నద్దానికి నీ డెంతయునగు విభవంబుల, సంతతిగతి నతఁడు పొందఁజాలు మహిళా! ౪

చ. హరియన నిర్గుణుండు పరుఁడై తగు మాయకు, సాక్షిభూతుఁ డీ శర్వరూడయి యెల్ల వేళలను శ్రీ సర్వముఁ దాఁ గనుచుండుఁ గాని శ్రీ హరి నతనిక భజించునతఁ శ్రీ డట్టులె నిర్గుణుఁ డౌ నటించునో ధరణిపతింద్ర! నెప్పుదిని శ్రీ దప్పక యెన్నుము తత్త్వ మిద్దియే. ౫

2195

చ. మునుపు భవత్ప్రతాపమహండు శ్రీ భూతదయాగుణశాలి ధర్మరా

జనుపమసత్ఫలం బిడెడునాహయ మేధమఖంబు పూర్ణతం

గనిన యనంతరంబున నికామ ముదంబును భక్తియుం దగం

గను భగవత్సుధర్మములఁ శ్రీ గర్భయుగం బొగి దృష్టి నొందఁగన్. ౫౪ 2196

తే. ఆలకించుచు బరమాత్ము శ నచ్యుతు హరిఁ
గాంచి యీవిషయంబె ప్రశ్నించె; నరుల
కెల్ల నిశ్చేయసంబుల శ నెలమిఁగూర్చు
యదుకులంబున జనియించినట్టి హరియు. ౬౪

2197

మ. తను సేవించెడు ధర్మరాజునకు నీర్థం బద్ది పూర్ణంబుగాఁ
గను దెల్పి దలపోసి ప్రీతుడయి లోకస్వామి తానొట ని
ట్లని బోధించె; యుధిష్ఠిరా! వినుము నే శ నత్యంతమోదం బదె
వ్వనిపైఁ బర్వగఁజేయఁ బూనుదునొ యాభక్తార్థ సంతానమున్. ౭౪ 2198

మ. తొలుదొల్త హరియింతుఁజుమ్మ! వరుసఁ శ దుఃఖంబు వెంటఁ వెఱల్
గలుగఁ నిర్ధనులైన భక్తులఁ గనంగఁ బంధవుల్ మానుచుఁ
దొలఁగం ద్రోయుదు; రంత వారలును దోడ్తో నర్థముంగోరి వ
ర్తిలఁగాఁ బూనియు యత్న మెల్లఁజెడఁగా శ దీనత్వముం బైకొనన్. ౮౪ 2199

ఉ. విత్త మిదెట్టి దంచు మది శ వే తలపోయుదు; రంతలోన నే
యుత్తమమామకానుచరు శ లొప్పెడుచోటికిఁ బోవఁజేసి యే
యుత్తలపాటుగల్గనటు శ లొప్పుగఁజేయును నాయనుగ్రహం
బత్తటి భక్తమైత్రి దృఢమై ధనసంగతి మానఁ జేసెడున్. ౯ 2200

క. తరువాతం జిన్నాత్రము, పరమము సూక్ష్మంబు సత్తు శ భాస్వరతమమున్
మరణవిరహితమునగు నా, పరతత్త్వము నన్నుఁ గొల్వఁ శ బాల్పడుదురుగా!

క. నను నెఱుఁగుదు రారాధ్యుని, గను రాజా! భక్తగోష్ఠిఁ శ గనువారలు న
న్న నయము భజింప నేర్తురు, మనుజులు సామాన్యులు నను శ మాధవు నభవున్.

క. తెలియంగ నేరకే యా, ర్దుల మున్లుచు నితరనిర్దోషుల సేవింపం
దలపోయుదు రిదియే యిటఁ, గలతత్త్వము ద్రవ్యమందుఁగల యాసక్తిన్.

చ. ఇతరసుధాశనాధిపుల శ నెంతయుభక్తిని గొల్పి శీఘ్ర ము
ప్రతిమముదంబునం దగుసుపద్మలమూలమునన్ నరేంద్రభో
గతతిని గాంచి మత్తిలుచు శ గర్వమునన్ వరదామరాలినిన్
మతులఁదలంప కెంతో యవమానముఁ గూర్తురు వారి కోనృపా!. ౧౦ 2204

చ. అనియిటు కృష్ణమూర్తి శమనాత్మజు సంశయముల్ దొలంగు న
ట్లనుపమతత్త్వముం దెలిపె శ నంచు వచించి మహామునీంద్రుఁ డి
ట్లని మఱియున్ వచించె గమలాసనశంకరవిష్ణుముఖ్య లో
మనుజువరా! శపింప గృహమైకొనఁ గావఁగ నీశ్వరులే సుమీ!. ౧౧ 2205

చ. హరుఁడు విరించి వేగముగ శ నాద్యయముం గలిగించునట్లు లా
హరి యొనరింపఁ; డీవిషయమై తగియున్నపురాణగాథ నా

క. ఏయుద్దేశమున నీ, వీయెడ కరుదెంచినావొ యెఱింగింపుము నే
నాయది వినడగునే నిట, బ్రాయికముగఁ బూరుషు లితరసహాయమునన్.

సీ. సకలార్థముల నొగి యసాధింపఁ గోరుదు రట్లుకావునఁ జెప్పవయ్య యనుచు
భగవంతుడగు హరి యపరమసుధారసవర్షము గురిపించువాక్కు లలరఁ
బ్రశ్నింపఁగా గతశ్రముఁ డయిశంకరుఁ డాయుదంత మైల్లహరికిఁ దేట
తెల్లముగాఁ జెప్పె; యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి

తే. దనుజునిం బిల్చి యోయి యీతండు దక్ష

శాపమును గాంచుట బిశాచత్వ మొంది

ప్రేతములకుఁ బిశాచసంఘాతములకుఁ

బలియగుట విశ్వసింప మేమితని నుడుల. 3౨

2228

చ. మనమున నీవు శంకరునిమాటల నమ్ముదువేని నీశిరం

బునఁ జెయినుంచుకొంచు వరమున్ బరికింపుము; శంకరోక్తి స

త్యనియతిఁ గాంచదే నిటు లతథ్యము లాడకయుండఁగా వధిం

పను జను బొంకులేవలుకు యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి 3౪

2229

చ. అనియిటు చాలఁ జేశలము యెల్ల కడుఁజిత్రములైన వాక్కులన్

దనుజుని నూఱడించెడువిధంబున నచ్చవచించినన్ గడున్

మనసు చెడంగ విస్తయము యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి

నునుచుకొనెన్ గరంబు దనుజున్ త్రముఁ డెంతో కుబుద్ధియాటచేన్. 3౫

చ. కులిశముతాకునం బగులుకొండవిధంబున మస్తకంబు బ్ర

ద్దలగుట నాక్షణంబె విధి యెన్నొగి వంచనచేయఁగాఁ బడెన్

దులువ వృకాసురుండు తనదోషముచే మృతినొందఁగా సురా

వళులు దివంబునన్ నిలిచి యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి 3౬

2231

క. కురియించుచు జయశబ్దోత్కరము నమశ్శబ్దవితతి యెన్నొగి

హరి! మంచుపని నొనర్చితి, పరమాదృతి ననుచు సాధుభాషణములచేన్. 3౭

క. వీనుతించిరి గంధర్వులు, మునివర్యులు భక్తిభావములబొగడిరి శ్రీ

వనజాక్షు నంత శంకరుఁ, డనూనకష్టంబు పోవ యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి 3౮

2233

క. అత్తరుణంబున నాపురుషోత్తముఁ డాగిరిశుఁ జూచి యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి

ఘోత్రము! శంకర! యీదుర్వృత్తుడు తనపాపముననె యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి 3౯

తే. ఎవడు పెద్దలకవకార యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి

జగములకు నెల్ల గురువయి యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి

క. చిరకాలము సుఖయింపన్, గర మాకాంక్షించువాని యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి

కరో యుంచు బ్రయవచ స్తుతి, హరు నూఱడిలంగఁజేసి యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి 4౦

తే. ఎవడు పెద్దలకవకార యెల్లారవిందాతుఁ డౌహరి యవ్వార్త యనలకించి

- క. మనసునకు వాక్కునకుఁ జెలియని భూరిమహాత్మ్యమునకు శ నంబుధియగు నా
వనజాక్షుడు శంకరునకు, నొనరించిన యార్తిహారణ శ మొప్పెడు గాథన్. 3౯౪
- చ. వినినఁ బరించిన మఱియు శ వేడుకమై వచ్చియించిన భవా
భిని దరియించు శత్రుకృతభీతియు నొందకయుండుఁ గాన నీ
యనుపమ పుణ్యగాథఁ బ్రయమాటఁగఁ బావనకాలమందుఁ జ
క్కని మఱిచేఁ బరింపఁదగుఁ శ గాంక్షితముల్ ఫలియించు నన్నియున్. ౪౦

ఎ ను బ ది తొ మ్మి ద. వ య థ్యా య ము.

— శ్రీమూర్తులలో హరి యఁక్కప్పుడ నుట. —

- క. అనితెల్పి మఱియు నిట్లను, మునిచంద్రుడు రాజవర్య! మును సాగె మునీ
శనికరకృతసత్రమఖం, బనూన విధి మీఱ నద్భుతావహ మగుచున్. ౪ 2239
- తే. భూరిసార సరస్వతీతీరమందు
సాగె నాసత్రయాగంబు శ సకలహాని
వరసమన్వితముగ నందుఁ శ బ్రభువులైన
బ్రహ్మవిష్ణ్వశులందు నెవ్వఁడు వరుండు. ౧ 2240
- చ. అనెడు వితర్కమొందు తగె శ నవ్విషయంబు నెటుంగఁగా భృగుం
డను మునిఁ బంపి రెల్ల; రతఁడాదిని బ్రహ్మసభం గనంగఁ బొ
యె నచట వందనంబు నుతి శ నించుకయే నొనరింపకుండ నా
తనియెడ సత్వమెంతదగు శ దానిఁ బరీక్షయొనర్పు వాంఛ చేన్. ౨౪ 2241
- ఉ. అందుల కెంతయుం గినిసి శ యావర మేష్ఠి మహాగ్ర తేజః డ
య్యం దనపుత్రునందు సతః మొప్పెడు స్నేహముచేత నప్పుడే
డిందఁగఁజేసె దానిని గడిదిహితాతాశను నీటనార్పు రీ
తిం దగ; నంత నాభృగువు శ ధీమహిమంబున దాని నెన్నుచున్. ౪ 2242
- మ. చని కైలాసముఁజేరి శంకరుని గాంధర్వ సోదరస్త్రిని నె
క్కినఁగా నీశుండు కౌగిటంబొదువఁ బోఁ శ గోపించి సన్తార్థవ
ర్తన మావంతయు నీయెడంగలుగ దంతశ్శుద్ధిలేకుండు నీ
వనుమానింపక నన్ను ముట్టఁ జనునే శ యంచాడి వారింపఁగన్. ౫ 2243
- క. ఆమాటల్ శ్రుతులం జూరం గనలి యత్యాచారుఁ డంచెంచి యెం
తేమాన్యుండని యెంచకే శివుడు ని శ న్నిష్ఠే గతాహంకృతిం
గా మచ్చాలనిపాతనంబునఁ దగంగఁగాఁ జేయుదుం జూడుమం
చామకాని వధియింపఁబూన నుమ యస్తాత్మేశు వారింపుచున్. ౬ 2244

- మ. చరణాబ్జంబులవ్రాలి వేశలవచో శ జాలంబులఁ శాంతకో
పరతుంగా నొనరించె; నాభృగువు వే శ పద్మాతుని జూడఁగా
నురువై కుంతపురంబుఁ జేరె నట నెంతో ప్రీతిమై నున్న శ్రీ
వరుఁగాంచె దల లక్ష్మీయంకమున నొప్పుంగా రమాధీశుఁడున్. 2 2245
- ఆ. పవ్వలించియుండె శ బరమాత్మ నాతని, స త్త్వ మెఱుంగఁ గోరి శ సాధుమునియుఁ
గాలఁ దన్నె నురముగఁడఁగా హరి సిరిఁగూడి లేచి యెంతో శ కుతుకమలర.
- ఉ. పానుపుడ్డి యమ్మునికి శ భక్తిని శీర్షమువంచి మ్రొక్కి యెం
తో నయ మొప్పు సాధువుల శ కున్నతమాపద మిచ్చువాఁ డనం
దానయి యొప్పియుం బలికె శ ధన్యుడనైతి మునీంద్ర! స్వాగతం
బొ నిటనానంబువయి శ నర్చిలి మీఱఁగఁ గూరుచుండుమా. ౯ 2247
- తే. త్రోవఁగల్గిన శ్రమములు శ తొలఁగ నొక్క
క్షణమయిన విశ్రమింపుము శ కరుణ మీరు
వచ్చు పెఱుంగకయుంటి నావలనితప్పు
నైచి కాపాడుమా మము శ సంతతంబు. ౯౪ 2248
- క. అతికోమలములు నీపాదతలము లోహానిపా! నితాంతపరుషమై
క్షితిజోలి యెచ్చుతగ్గుగ, నితరులకుం దోచు నాదుఃస్పాదయము సోడన్. ౧౦
- *తే. ఎంతగా గాసినొందెనో శ యెఱుంగఁజాల
ననుచు నమ్మునియంఘ్రుల శ నల్లనల్ల
నఁ గరముల నొత్తుచున్ మునినాథ! తీర్థ
ములకుఁ దీర్థతఁ గూర్చుపజ్జలముల నను. ౧౦౪ 2250
- సీ. నాలోకమును మఱి శ నాయందు విశ్వాసముఁగను లోకేశులఁపూగములను
నాదు నేవకులను శ నాగృహంబులఁ జక్కఁ బావనతం గాంచు శ పగిదిఁజేయు
మిప్పుడే లక్ష్మీకి శ నేకాంతభాజనం బైతిని నీదుపాదారవింద
సంస్పర్శనంబున శ సకలపాపంబులు తొలఁగుట నాయుర్రస్థలమున నిక
- తే. భార్గవీదేవి సతతసంవాస మొప్పు, నలరు నని యిట్లు వైకుంఠుఁ శ డతిగభీర
భాషణంబుల సత్కరింపఁగ ముదంబు, నొంది భక్తిభరంబున శ డెంద మలర.
- క. కను లశ్రువులం దడువఁ, ముని యేమియుఁ బల్కుకుండి శ మురహరుని మనం
బున నెన్నుచు మరలఁ స, త్రనికేతనమునకు వచ్చి శ బ్రహ్మక్షులకున్. ౧౩౪ 2252
- ఉ. తానటఁ గన్న వార్తల నితాంతము తేటపడంగఁ జెప్పె; నా
మానులు నాలకించి తమమానససంగతసంశయంబు ల

స్తే నిధనంబునొందఁ బరశమేశ్వరుఁ డాహరియే యటం చొగిన్
మానససీమలందు బహుళమానము నిండఁగ నిశ్చయించుచున్. ౧౮౪ 2253

సీ. అభయశాంతులు ధర్మ శ మల్లె జ్ఞానంబును దత్తస్యంతంబయితగిన యట్టి
వైరాగ్య మల్లె యైశ్వర్య మష్టవిధంబు నాత్మమలాపహంబగు యశంబు
నెవ్వనివలననే శ యెసఁగునో; శాంతులు సమచిత్తులును మఱిసాధువులు న
కించునులు నగుచు శ నెంచ సన్నాసులై తగువారి కెవ్వఁ డాత్తమగతియగు

తే. నెవనికిం బ్రియమూర్తి యై శ యెసఁగునత్త్వ
మవనిసురు లెవ్వనికిని బ్రియంబుగూర్పు
దైవతములొదురో శాంతధనులు నిపుణ
మతులు నిష్కాము లెవనిసప్తతిఁ గొలుతురొ. ౧౮ 2254

క. అతని మహనీయు హరి న, చ్యుతు నుత్కృష్టునిగ నమ్మి శ రొక్క తెఱఁగునన్
వితతగుణత్రయనిర్మిత, దితిజాసురదివిజు లనెడుఁ త్రివిధాంగంబుల్. ౧౮౪ 2255

క. కల వాశ్రీహరి కమ్పూ, ర్దులలోపల స్తత్వగుణమె శ తొండఱఁ గార్యం
బుల సాధింపం దగునని, యిలాధిపా! యల్ల మౌనులెల్లరు పూన్కిన్. ౧౯

ఆ. సంశయంబు వీడి శ సాధుసరస్వతీ, తటమునందు మనుజుతతుల సుశ
యములు వీడఁజేయ శ హరితత్త్వమును బయల్పఱచి విష్ణుపాదపద్మయుగము

క. నేవించి పరమగతినిన్, శ్రీవల్లభు కరుణఁ గాంచి శ చెలఁగి రనుచు న
ద్భావమున సూతుఁ డాధరఁజీవిబుధద్వలకుఁ దెచ్చి శ నిశ్చలభక్తిన్. ౨౦ 2258

చ. మునులను గాంచి పల్కె మునిపుంగవుఁ డై తగు వ్యాసయోగినం
దను ముఖపద్మనిర్గత సుధారసమున్ భవభీతి నాశకం
బును శ్రుతిసంపుటంబులను శ బూనికమీఱఁగఁ గ్రోలువాఁడు చ
య్యన భవబంధనార్తి తనయంతనహావ సుఖించు నెప్పుడున్. ౨౦౪ 2259

క. హరిచరితము సుశ్లోకము, పరమాద్భుత మానుగాన శ భక్తి శ్రుతిపుటాం
తరమునఁ జూనుపం దగు నే, పురుషం డటుచేయు నతఁడె శ పో ముక్తుఁ డనన్.

తే. ఘోరసంసారమను భరారికూపమందుఁ
దిరుగకుండెడు భాగ్యంబు శ నిరుపమంబు
గాంచు నని పల్కి శుకయోగి శ త్కృపతి కిటు
తెలిపె నని మఱియుం బ్రీతిఁ శ దెలిపె నిట్లు. ౨౧ 2251

◀ శ్రీకృష్ణార్జునుల చచ్చినవిప్రతత్తులఁ దెచ్చియిచ్చుట. ౨ ▶

క. ఒకనాఁడు ద్వారకాపురి, సకలేశుం డుండునట్టి శ సమయంబున వి
ప్రకళితము ప్రసవించిన, యొకక్షణమునకే కుమారుఁ శ దుర్విత్తగులఁగన్. ౨౧

క. ఘరణించె నంతటన్ భూసురుఁ డామృతశిశువుఁ గొనుచు శ ఊజీశుని ము

- దిరమున ద్వారముకడక, ధరణిం బడవైచి యిట్లు శ తా విలపించెన్. ౨౨
- క. విలపించుచు దీనాత్మత, వెలయంగ నాతురతమీఱు శ విన్న జను లెదం
గలవిలపాటొందంగ నిటు, పలికెక; శతబుద్ధియగుచు శ బరహింసకు డై. ౨౩
- క. ధరణీదివిజ ద్వేషియు, నిరతిని దనుసుఖముగోరు శ నీచుడు నగుభూ
వరుదోషంబున నాసుతు, డరయంగ మృతినొందె ననుచు శ నాత్మం దోచెన్.
- సీ. హింసావిహారు డై శ హీనశీలుండయి విజితేంద్రియుడు కాక శ విశ్వమెల్ల
బాలించు నరపతి శ పాలనంబున బ్రజ లతిదరిద్రులునయి శ సతతదుఃఖ
భాగులై కుందుడు శ రేగతినైనను శాంతినొందక యని శ క్త్యుసురుండు
విలపించి విలపించి శ వేసరి గృహమున కరిగి యవ్వల నల్లె శ యంతమొందు
తే. చున్న కొడుకుల నెనమండ్ర శ నొగి నరపతి
సాధమున ముంగిటం బెట్టి శ జనులు వినంగ
బూర్వరీతినె వచియించి శ పోవుచుండె
నల్లె తొప్పిదవసుతుండు శ నంత మొంద. ౨౬

2266

- ఉ. వానిశవంబు దెచ్చి నృపుఃపాకిట బెట్టి యథాప్రకారమే
తాను వచించుచు బొగులు శ ధాత్రిసురేశ్వరు నార్తనిస్వనం
బానిఖలేళు చెంతదగు శ నర్జును డొక్కట నాలకించి పెం
పూని వచించె; విప్రవర! శ యూరక యేడ్చెదవేల యిచ్చుటన్. ౨౭

2267

- ఉ. నీవు వసించు నిట్టిపురినికా ధను వృద్ధతిబట్టి నట్టిడె
భూవిభు డొక్కడే గనంగఁబోలెడు మందునకై న పీఠలో
భూవిబుధాళి సత్రమనుఃపూజ్యమఖంబున భోజనార్థమై
యేవిధిగూడు నావిధిగ శ నిందు వసింతు రపౌరుషంబునన్. ౨౮

2268

- ఉ. ఎవ్వరి దేశమందు ద్విజా శ లెల్లరు దారసుతార్థహీనులై
నెవ్వగలం గలంగుదురొ శ నిశ్చిత మానరపాలకుల్ మనం
బువ్విభులూరంగా గడుపు శ న్యాయనబ్రోవ నృపాలవేషులై
యివ్వసుధం జెలంగునటులే యని యెంచంగ నర్జులో ద్విజా!. ౨౯

2269

- క. వగలం బొగిలెడు మీకింక గలుగఁగల ప్రజను నేను శ గాతు నిచట ని
ల్చి గడిమిమెఱయంగ బ్రతినక, దగునట్లుగఁ దీర్చనేని శ దహనుం జొత్తున్.
- క. డానక నాపాపములు, పో నెంతయు సుఖము గాంతుం శ బో యన విని యా
భూనిర్జరుండు సుంతగ, మానసమున జింతనొంది శ మఱి యిట్లనియెన్. ౩౦

- మ. బలదేవుండును పాసుదేవుండును జాగంబుకా ధరింపంగ నే
ర్పులు విఖ్యాతియు గాంచనొప్పక్షితిభృత్పూగంబునం దెన్న ని
ల్లమై పొల్చుయశంబుగన్న యలప్రద్యుమ్నుండు శౌర్యంబునక
లలే శంతయు గీర్తిగన్న యనిరుద్ధండుక బ్రయత్నించెయన్. ౩౧

2272

క. ఒనరింపఁ జాలరై రీపని మూర్ఖతఁ జేయనీవు ॥ పాల్పడితివి లో
కనిచయవిభులకుఁ జేయఁ దగనిపని నీవూన నమృతగా నేర ననన్. 3౨ 2273

చ. విని యపు డద్దునుండనియె ॥ విప్రవరా! హాలిఁగాను నందనం
దనుఁడనుగాను గార్జియన ॥ ధాత్రి నెసంగినవాఁడఁగాను నే
ననఁగ యుధిష్ఠిరానుజుఁడ ॥ నర్జుననాముఁడ, గాండివంబు నా
ధనువు నెవండు తాల్పునో యతండనె నే నని యెన్నఁగాఁ దగున్. 33 2274

మ. హరు మెప్పించితి యుద్ధరంగమున శౌర్యం బప్రతిద్యుద్వమై
ధరనొప్పారెడు దాని నీవవమతి ॥ దర్శింపకే చేయ భూ
సురవర్యా! తలపోయఁగాఁ దగునె నీసూనున్ వడిం దెత్తు భీ
కరమామృత్యువునొంచి నాపలుకు నిక్కంబంచు నూహించుమా. 3౪ 2275

మ. అని యిట్లర్జునుఁ డాధరామరుని శౌర్యంబొప్పు వాక్యంబులన్
మన ముప్పొంగెడునట్లు చేయుటయు నాశ్చర్యదేవుఁ డప్పార్థునిం
గని యెంతో ముదమంది శౌర్యమును నిక్కంబంచు లోనమ్ముచున్
జనియెన్ వేగనికేతనంబునకు; గృష్ణస్వామి లో నవ్వఁగన్. 3౫ 2276

శా. అంతం గొన్ని దినంబులేగ మఱి యాశ్చర్యమర్హుఁ డధ్ధాంగియున్
సంతానంబు గనంగ నున్న తఱి విశ్వాసంబువైఁ బొంగఁగా
స్వాంతం బెంతయుఁ దొందఱింపఁ జని యోసత్వాధ్య! యోపార్థ! నా
సంతానంబును మృత్యుబాధతోలఁగన్ ॥ శౌర్యంబునం గావుమా. 3౬ 2277

ఉ. ఆతురుఁడై యతం డిటు లహార్యబలుండని నమ్మి యర్జునున్
జేతము భీతిచేఁగలఁగఁ ॥ జేరి వడిం జనుదెవ్వుటం చొగిం
ద్రాతవు నీవెయంచు గురుధర్మ మె యకానిది యంచు వేడఁగా
నాతఱి నర్జునుండు విధి ॥ నాచమనం బొనరించి శ్రుద్ధుఁడై. 3౬౫ 2278

*చ. మనమున నామహేశ్వరు నుమావతి నిల్పి నమస్కరించి దే
వనికరద త్తమై మహిమ ॥ భాసిలు నస్త్రగణంబు సంస్తరిం
చి నియతి సజ్యచాపమును ॥ జిత్తముపొంగ గ్రహించి గాండివం
బన విలసిల్లుదాని జనె ॥ నాద్విజునింటికి సత్వరంబుగన్. 3౭ 2279

తే. సూతికాగారమునకును ॥ జుట్టుఁ బెక్కు
విధములగు నస్త్రములచేత ॥ వీర్యమలరఁ
గ్రింద మీఁదను గట్టె నేరికిఁ జొరంగ
ననువు గానట్లుగాఁ బంజరరాకృతిఁ దగ. 3౮ 2280

మ. ఊతిదేవో త్తముభార్య యంతఁ బ్రసవించెన్ సూను నేడ్వొప్పు వాఁ

* “స ఉపన్యాయ శుచ్యంభో నమస్కృత్య మహేశ్వరమ్” అని మూలము.
తాం-భాగ—74

డతివేగంబ యదృశ్యుడై తనువుతో శ నభ్రంబునం బోయె మున్
సుతుదేహంబయినం గనంబడెడు నానొప్పైనలే దిప్పుడ

ప్రతిమంబౌ విధి పూన్కికిం బ్రతియొనర్పన్ వచ్చునే యేరికిన్. 3౯ 2281

క. ఆవిధ మెఱింగి వే యా, భూవిబుధుడు పోయి కృష్ణమూర్తికడం బెం
పావహిలంగ నెసంగెడు, నావిజయున్ బదలుచు నిటు శ లలుకం బలికెన్. 3౯౪

*తే. అకటకట! నాదుమాధ్యంబు శ నరయుఁ డింక

నే నపుంసకుమాటల శ నెల్లనమ్మి

మోసపోయితి నాకంటె శ మూఢుఁ డొకఁడు

గలఁడె వెదకిన నెప్పు లోకముల నెందు. ౪౦

2283

సీ. ప్రద్యుమ్నుఁ డనిరుద్ధబలదేవ కేశపు లెవ్వని బ్రదికింప శ నించుకంత
యే నశక్తులె యైరొ శ సూను నవ్వానిని బ్రదికింప శ క్తుఁడెవ్వఁడు మఱొకఁడు
దై వోపసృష్టుని శ నేవిధినైనను గాపాడుదు నటంచుఁ శ గడఁగి యన్యత
ములుపల్కి తన్నుఁ దాళబొగడుకొనిన యట్టి యర్జునుండే నింద్యుఁడౌనుగాదె

తే. యతని ధనువైన గాండీవ శ మగ్నిలోన

వైవనే యిట్లుపల్కిన శ వాఁడు తలఁడు

దుర్మతియుఁగాఁడె యని యిట్లు శ దూఱుచుండఁ

బాఢుఁ డాలించి యోజించి శ పరమనియతి. ౪౨౪

2284

ఉ. ఎందుఁజనంగ నెమ్మదికి శ నిష్టమొ యచ్చటి కడైపోవఁ జే
యం దగు నాత్మవిద్యఁ గొని శ యాయముఁ డుండెడు వీటికేగి యం
దెందునుగాని యామృతమహిమరపుత్తుని గానకల్గె సంత
క్రందను పత్తనంబునకుఁ శ గ్రన్ననబోయెను బూన్కిమీఱంగన్. ౪౩౪ 2285

సీ. భగ్నశుఁడై మఱి శ జ్వలన రాక్షస జలపతి వాయు ధననాథ శ పత్తనముల
స్వర్గరసాతల శ భవ్యస్థలంబుల నింకనుగల యట్టియెల్లపురము
లను జూడబోయెను శ ధనువు సజ్యము చేసికొని యందు నెచ్చటఁజ్ఞోణిసురుని
సంతానమును గానఁజాలక తనదగుప్రతిదీర్పఁగరామిఁ శ బావకునకుఁ

తే. దనదుదేహము నాహుతిగ నొనరింప

దలఁచె; నంతట శ్రీహరి శ దయ మెఱయంగ

వచ్చి యగ్నిఁ బ్రవేశింప శ వలదు పార్థ

యని నిషేధించి మఱియు ని శ ట్లనుచుఁ దెలిపె. ౪౪౪

2286

చ. ధరణిసురేంద్రసూనులను శ దర్శనయోగ్యులఁ జేయువాఁడఁజు
మృరయక నీకు నీవె తగవట్టు లవజ్ఞను గూర్చబూన కి

* “మాధ్యం వశ్యత మే యోగం శ్రద్ధతో క్షిణకక్షనమ్” అని మూలము,

త్తరుణమునందు శాంతిగను శ దాన మనుష్యులు నీడునాదాకే
ర్తిమను సుస్థిరంబుగ ధరిత్రి నెసంగ నొనర్తు రట్టనా! ౪౬౪ 2237

చ. అని వచించి యానరుని శ నాత్మరథస్థునిగా నొనర్చి చ
య్యనఁజనియెం బ్రతీచికి నహార్యగతుల్ దగ నట్టులేగుచున్
వనధుల ద్వీపశైలముల శ వైశమ దాఁటెను సప్తసంఖ్యుల్
వనరుహనాభుఁ డవ్వలఁ బ్రభావమునందగు చక్రవాళమున్. ౪౬౫ 2288

క. కనుగొని దానికి నవ్వల, ఘనతరహా తమనుఁ జొచ్చెఁ శ గాని యచట స్వం
దనమునులాగు మహాశ్వము,లనుపమ వేగంబు గలుగుననియే యైనన్. ౪౮

సీ. నడువఁజాలకయె యుండఁగ వానిశై బ్యాఖ్యమును మేఘపుష్పకమును బలాహ
కమునుసుగ్రీవముఁ శ గనుగొని యోగేశ్వరేశ్వరుండైన శ్రీకృష్ణమూర్తి
వేయి సూర్యులరీతి శ వెలుగుస్వచక్రము ముందుగఁ జనఁ బంచె శ భూరిశక్తి
నలరెడుప్రకృతిచే శ గలిగి సుహృదమై గహనమై తగునంధశకారముఁ దన

తే. యనుపమానతేజస్సుల శ నట్టె విరియఁ
జేయుచుం గడువేగమె శ యాయమోఘ
రామబాణము రాక్షస శ రాజిబోలె
నాసుదర్శన మరుగంగ శ నశ్వము లొగి. ౫౧ 2290

క. హరిచక్రదర్శితం బగు, సరణిం జనుచుండె; నంత శ స్వందనమునకున్
గురుపథముఁ జూపుతేజముఁ, బరమ మపారంబుఁ జూడఁ శ బాధుం డోడెన్.

క. కనుయగము మూసికొనియెన్, వనజాతుని స్వందనంబు శ వడిఁ బాటుచు స్స
ర్శనవేగవర్ధితోర్దుల,గనఁ భీతిదమైన జలముఁ శ గడఁకం జొచ్చెన్. ౫౨ 2292

ఉ. అందొకదివ్యమందిరము శ హరితమంబయి వేలస్తంభముల్
సుందరరీతి గన్పడఁగ శ శోభిలుచున్ బలుచిత్రరీతు లొ
ప్పుం దగియుండె నట్టిదయి శ భర్తమయంబగు సౌధవర్య మా
స్వందన మట్టె చొచ్చె రుచిజాలము లెల్లెడఁ బర్వచుండఁగన్. ౫3 2293

ఉ. ఆమహనీయమందిరమునందు సహస్రఫణామణి వ్రజో
ద్ధామమరీచ లుల్లసెల శ దారుణదృష్టులు రెండువేలు ర
క్తమలతేజముల్ దగ మహాత్తరభీతి జనింపఁ జేయఁగా
సామెయి శ్వేతకాంతి దను శ వద్భుతముం గన జేయుచుండఁగాన్. ౫౪ 2294

సీ. కైలాసశైలంబుకరణి వెలుంగుచు గంఠజిహ్వలయందుఁ శ గానబడెడు
నీలత్వ మెన్నంగఁ శ జాలియుండఁగ నొప్పు భోగికులేశుండు శ భూరితేజః
డగు ననంతుండొప్పు శ నతనిభోగమె సుఖాననముగఁ గూర్చుండి శ యనుపమానీ
తాంబుదచ్ఛాయ మై శ నలముకొనంగ సుందరపీతవస్త్రంబుఁ శ దాల్చి దాని

- తే. లలితకాంతులు దిగ్విదిగ్కులఁ జెలంగ
నుండఁ బురుషోత్తముండు లోకోత్తరుండు
సురుచిరాయతేవీక్షణుఁడగుమణిగణ
భావితముకుటంబు వింతగఁ గ్రాలుచుండఁ గెగె 2295
- చ. సురుచిరకుండలద్వయము శశుభ్రమణిద్యుతులఁ వెలుంగ నా
భరణగణంబు రత్నరుచివారము నీనుచునుండఁ గుంతలో
త్కరము కిరీటకుండలసూకాంతుల నెంతయుఁ గూడుచున్ మనో
హరముగ నొప్పు నాయాతభుజాష్టక మాశ్రితతృప్తి చేయఁగన్. గెగె 2296
- క. వనమాలయు శ్రీవత్సంబును గొస్తుభమణియు వక్షమునఁ గ్రాలి ముదం
బును భక్తుల కిడఁగ సునందనందముఖ్యాశ్రితులు నితాంతముఁ గొల్వన్.
- క. తనువుల ధరించి చక్రాదినిఖిలదివ్యాయుధములు శి దీపింపఁగ శ్రీ
యును బుష్టి కీర్తి సంపద;లును మాయయు లోనుగాఁ గలుగు దేవతలున్.
- మ. తనుఁ గొల్పొం బరమేష్ఠి ముఖ్యుల కొగిం దా నీశ్వరుండై నిరం
జనుడై యుండు మహాత్ముఁ గన్గొని మనఃస్సంజాతభీతఁ సుద
ర్శనహస్తుండు నరుండు మ్రొక్కి; రపు డాచక్రాయుధుఁ సవ్యసా
చిని జేమోడ్పులనొప్పఁగాఁ గని వచింపఁచె దేవదేవుం డిటుల్. గె 2299
- ఉ. మోమున సుస్థితంబొలయ శ ముగ్ధగభీరగళస్వనంబు స్వా
త్కమలవృత్తిఁ దెల్పఁగ మృదంశమునఁ జనియించినట్టి యో
శ్రీమహితాత్మలార! మిము శ సిద్ధతపస్సులఁ జూడఁ గోరియే
త్తామరవర్యపుత్రకులనప్పుడె రాఁ దలపొసిితఁ మదిన్. గెగ 2300
- తే. అవని ధర్మంబు రక్షింప శ నవతరించి, నారు నాయంశముంగొని శ మీరువేగ
యప్పునిం దీర్చి నాకడ శ కరుగు దెండు, భూమిభారుల దితిజులపొం గడంచి.
- క. మును నరనారాయణులను, మునులయ్యున్ మీరు లోకమున ధర్మంబున్
మనుజులు సమాచరింపఁగ నుదాహరణముగఁ జేయఁ శ గల్గితరి విధిన్. ౬౦
- ఆ. పూర్ణకాములయ్యుఁ శ బురుషులకు న్నేర్ప
మఱియు నాచరింప శ మైకొనుఁ డని
యానతీయఁ గృష్ణుఁ శ డర్జునుండును “దధా
స్త”నుచు విప్రసుతులఁ శ గొనుచు మ్రొక్కి. ౬౧ 2303
- క. మరలి మహామోదంబున, నరు దెంచిరి పోయినట్లు శ లాత్మవసతికే
ధరణీసురునకుఁ బుత్రోత్కర మొసంగిరి వారు తొంటికరణి వెలయఁగన్.
- చ. కనుగొని యద్భుతంపడుచు శ త్కసురుఁ డెర! వయస్సు రూపముం
గన నడియే యటంఘుఁ డమిఁగఁగొంచుచు నుండెను; విష్ణువాసమై

- యనుపమమా పురంబుగని శ యజ్ఞనుఁ డెంతయు విస్తయాంబుధిఁ
మనము మునుంగఁ బొరుషము శ మాధవుసత్కరుణా ఫలించెడిన్. ౬౨౪ 2305
- క. అదెలేకయున్న నిష్ఫల, మదియా ననునిభృతంబె శ యాత్మ మిగులం
బొదలఁగ నుండెను; శ్రీహరి, ముదమున నేతాదృగమలభూరి శ్రీయలన్. ౬౩
- క. అతిమానుష విక్రమముల, మితిమీరిన వానిజేసి శ మించినతమి న
చ్యుతుఁ డొగిని విషయసుఖసంతతిమానవు లేట్లు లట్లు శ తా గనుచుండెన్.
- క. యాగంబులుపెక్కు మహా,భాగుం డొనరించి ధరణిఁ శ బామరులకుఁ దా
నే గతిజూపుచు మించెను, యోగీశ్వరనాథుఁడయ్యు శ నుద్యమ మలరన్. ౬౪
- తే. మఱియు శ్రీహరి పర్వస్యమాడ్కిఁ దఱిని
సకలపురుషార్థరూపవర్షంబుఁ గురియు
చును ధరామరముఖ్యులౌ శ మనుజులఁ దమి
నొందఁ జేయుచు శ్రేష్ఠత్వ శ మొప్పు వెలసె. ౬౫ 2309
- ఉ. కొందఱు ధర్మదూషకుల శ ఊణివతీంద్రులఁ బూన్కిమీఱఁ దా
మ్రందఁగఁ జేసె జిష్ణుపవమానతనూజులవంక మ్రందఁగాఁ
గొందఱుజేసె ధర్మజముఖుల్ గురుధర్మపథంబు నూనియుం
డం దనవర్తనంబును గనంగ నొనర్చెను నేర్పుమీఱగన్. ౬౬ 2310

తొంబదియవయధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము.

- చ. అని యభిమన్యుసూనునకు శ నాశుకయోగివరుండు తెల్పి యి
ట్లను మఱియుం బరాత్మరుని శ దౌచరితంబు వచించువేడ్క నో
జనపతివర్య! యిక్కరణిఁ శ జక్రధరుండు రమాధవుండు చ
క్కనిదగు ద్వారకాపురిని శ గాలము పుచ్చుచునుండె లీలతోన్. ౪ 2311
- సీ. సంపత్సమృద్ధంబు శ సకలయాదవవృష్టి వరసంకులంబు భాగ్యద్విభూష
ణావళిచే, సూత్నహారి యావనముచే మెఱపుడివియలను శ మించునట్టి
తనుకాంతి వితతిచేతను బొల్పు సుందరీరత్నముల్ హరిహారర్వంబులందుఁ .
గందుకక్రీడలఁ శ గడుఁబూన్కి విహరింప నెంతొసుందరముగ శ నెఱుగుచుండె
- తే. ద్వారకాపుర; మందు భద్రగజవితతి
మధజలంబులఁ దడువంగ శ మార్గములును
బంకిలంబులుగా నుండు శ భవ్యభూష
ణాళిచే నొప్పి భటతతి శ యశ్వములును. 3 2312
- క. అరదంబులు చూడందగి, తిరుగాడుచునుండు మఱియు శ దివ్యోద్యానో

త్కర ముపవనములు గన్నడు, సురుచిరముగ నందునుం గుఱుమతరువులపై.

క. తుమ్మెదకదువులు మఱి విహ,గమ్ములు పూచేనె లానఁగఁ బల్లవబృం
దమ్ములు కొఱకఁగ మూఁగి ర,వమ్ములు చేయంగ దెసలు ఓ బదులు ధ్వనింపన్.

క. కనవిన వేడుకగా నుండును శ్రీకృష్ణుండు కామినలు షోడశసం
ఖ్యను బొల్చుసహస్రంబులు, తను నెప్పుడు కొల్వ నొకఁడె ఓ తా వల్లభుఁడై. ౪౫

మ. సకలైశ్వర్యయుతంబులై తనరు తత్సద్బంబులం దద్భుతం
బు కనంజెయు తనూవిలాసముల నాఁపూజోడులంగూడి తా
నొకఁడే యందఱ కన్నిరూపములతో, నొప్పారుచుక బొల్చెన
న్నొకతెం గూడియె యుండు భర్తయని లో న నూహింప వా రందఱున్. ౪౬

సీ. విరియంగఁ బూచిన న సరసిజశ్లఱకుముదోత్పల పరాంగసముదయముల
పరిమళమిళిత పుష్కరముల సంపూర్ణములగు సరోవరములను మఱియు
నట్టివా ప్రాదినులందును దమిమించు నట్లురుతంబుల న నాచరించు
జలవిహంగమ రాజములఁ గాంచి మెచ్చుచు నిందుబింబాస్యలనందఱు దగఁ

¹తే. గలిసి విహరించె విభవము న లలిఁ జెలంగ

నన్నుమిన్నలు కౌగిట నదుముకొన్న

గుబ్బపాలిండ్ల నలఁచిన న కుంకుమంపు

బంకమున మేను వింతయై న పరిధవిల్ల. ౨

2317

క. అత్తఱి గంధర్వులు తమి, నుత్తమగీతములు పాడునచుండఁగ మోదా
యత్తమతులై న మాగధు, లతైఱుగన సూతవందులాలాపారిభక్తిన్. ౨౫ 2318

క. ఆనక మృదంగ పణవ, స్వానంబులు వీణియల రసంబులు దిశలఁ
మానుపడఁ వాయించుచు, శ్రీనిలయు నుతించుచుండఁసీమంతినులున్. ౨౬ 2319

²చ. అలరుచు నవ్వచుక సరసిజాతుని నంజలులక జవంబునక

జలముల నింపి చల్లుచును న జర్చ వినిర్జిత యంత్ర రాజిచే

సలిలము లేచి వైబడఁగఁ న జల్లుటయుక హరియుక సరోజనే

త్రలవయి దోయిలించి యమృతంబులఁ జల్లెను సుస్థితాస్యుఁడై. ౨౭ 2320

క. యక్షప్రమదలతో నా, యక్షవిభుం డట్టు లపు న హరియు వెలిగెఁ బ
ద్మాక్షులు చుట్టును దగఁ బ్రత్యక్షశ్రీదేవి వెలసె ననియుం దోచెక. 2321

చ. తరుణులు మేటివల్పు లమృతంబులచే దడియంగ స్పష్టమా

కరణి గుంచు లూరువులు న గన్నడుచుండఁగఁ బ్రీతిహింస సుం

1 “కుచకుచమలిప్రాంగః పరిరభిశ్చ యోషితాప్” అని మూలము. 2 “సీచ్యమానోఽచ్యుత

స్థానిర్న సుతీభిశ్చరేచకైః” అని మూలము. “రేచకైః జలతేజఃయంత్రవిశేషైః చర్చాదినిర్జిత సేచన
మాత్రాన్యైః”

దరకబరీచ్యుతప్రసవ శ దామము లల్లన వీడి రాల నీ

శ్వరుడగు కృష్ణమూర్తియుఁ శ జల్లిరి జీవనముల్ వడివడిన్. ౯౫ 2322

ఉ. కాంతలు కృష్ణమూర్తి తమకంబుమెయిన్ దమపై జలంబులం

బంతముమీఱ జల్లు ననుభావమునం బతిచేతి జుత్ర మా

వంతయు శంకలేక గొనునట్లు నటించుచు నల్లనల్లనం

జెంతకుఁబోయి కౌఁగిటను శ జిక్కఁగఁ గైకొని రెంతో నేర్పునన్. ౧౦ 2323

ఉ. ఆమెయిఁ గౌఁగిలించుకొని శ యాత్మభవోదయ మగ్గలంబు కాఁ

గా ముఖపద్మముల్ మిగులఁ శ గాంతిని రాజిల నొప్పి; రప్పడా

శ్రీమహిళావిభుండు తనుఁ శ జేడియ లవ్విధిఁ గౌఁగిలించి యెం

తో మురిపెంబు చూప దమి శ నొయ్యనఁ జొక్కుచు వారి గూర్చి మై. ౧౧ 2324

*తే. ఆదరించుచు నవ్వారి శ యలఘుతర ప

యస్సదనమండలాలగ్న శ హరిసుంకు

మహరిమళములు పుష్పదామములు మేను

నిండ నలముకొనం గేళినిరతి నపుడు. ౧౨ 2325

చ. తనువుచలింపఁ గుంతలవిఠాన మొగిం జలియింప నాననం

బున మురిపెంపు నవ్వరుచిఁ శ బొల్చి నటింప విలాసినితతుల్

తను నెదిరింప గమ్రజలశఢారలు పర్వఁగఁ జల్లులాడుచుక

వనగజ మక్క రేణుయుతిభంగిని డా విహరించె నొయ్యనన్. ౧౩ 2326

ఉ. వల్లభు నావిలాసినులు శ వారక వైఁబయి నీటిధారలం

జల్లుచు ముంచుచుక విభుండు శ సంతసమందఁగఁ గేళిసల్పఁగా

నుల్లములందుఁ గల్లు ప్రమదోర్పులు పొంగఁగ నర్తకీతతుల్

సల్లలితస్వరం బమరు శ చందము గన్నడఁ బాడి యాడఁగన్. ౧౪ 2327

౧. నటులు నృత్యముచేయ శ నానాప్రకారగీతములువాద్యంబులు శ దమకు జీవ

నమును గల్పింపఁగా శ సమయంబు బుచ్చెడు వారును నేవింప శ వారి కెలమి

నావిహారమునకు శ నర్హములగు నలంకారములను వస్త్రరంగణము నొసఁగె

నతివలు పతియాజ్ఞ శ నల్లెయొసంగిరి; హరియిట్లు విహరింప శ నతనిబెడఁగు

తే. నడకలును ముద్దుపల్కులు శ గడుమనోజ్ఞ

ములగుచూపులు సుస్థితంబులు ప్రియోక్తి

హాస్యవచనమరీరంభశణాదు లతివ

మిన్నల మనముల హరించె శ మేదినిశ!. ౧౫ 2328

చ. అతివలు వారలెల్ల వనజాక్షుని యందె మనంబు లెంతో యా
దృతి గనమేనులక మఱచి శ కృష్ణుని నెంచుచు బల్కకుండి యిం
త తడవు; లోనఁ బొంగు ప్రమాదంబున వేడుటగొన్న యట్టి డా
జతనముమీఱఁ బల్కి రిటు శ క్షౌవర! వాని వచింతు నీకిటన్. ౧౪ 232

చ. హరిప్రియపత్నులం దొకతె శ యల్లన నోకురరి! యటంచు నొ
క్కరితను బిల్చి యిట్లనియెఁ శ గంజదళాక్షుడు గుప్తబోధుడై
వరగి జగంబు నిద్రగొన శ భవ్యతమోత్తమతల్పమందు ని
ద్దురఁ గొనియున్నవాడు వగఁ శ దొయ్యలి నీవును నిద్ర మానుచున్. ౧౪

క. విలపించు చున్న దానవు, జలజాక్షున కిట్లు నిద్ర శ జాఱగఁ జేయం
గలుగుట తగవే నీయెడఁ, గలుగదు తప్పింతయే నిశామ మరయఁగన్. ౧౫

తే. పుల్లనీరేజనేత్రుడు శ పాలయఁ జేయు, చారుతరహాసలీలావిశ్వాదృష్టి
పాతమునఁ బొక్కఁ జిత్తముఁపవ్వళింప, మాని మావలె విలపించుదానవుకడ

నీ. మఱియొక్కసుందరి శ మానిని నొకతుకఁ బరికించి యనుఁ జక్రవాకి! రేయి
బ్రాణేశుఁగానక శ పరమకరుణముగ నటుల మూసికొనిచార్చిమించ
వాపోయె దవదేలి? శ వనజాక్షుదాస్యము మావలెనే పొంది శ నీవు నతని
పాదనేవితమగు శ పావనమాల్యముఁ గబిరిభరంబువఁ శ గమభూష

తే. ణముగఁ దాల్చుంగఁ గోరుదో! ప్రమదమార
సనియె వేటొక్కపత్ని యిట్లన్లు; సముద్ర
మా రవంతయు నిద్ర నేమాడ్కి గనక
మేలుకొని భవనిచేయు దేవేశయందు. ౧౬ 233

క. మావలెనె దురత్యయమయి, యేవిధిఁ దప్పింపరాని శ యీయాపదయే
యోవారిధి నీ కమరెనె, శ్రీవల్లభుడు రతి దేలిగిచియె సుప్రీతిన్. ౧౭

క. స్తనకుంకుమాది చిహ్నము, లను దొంగిలి నట్టిరితి శ లక్ష్మీమొదలుగాఁ
దనరారు నీదుచిహ్నము, లనువుగ దొంగిలినవాడె శ యల్లనఁ జెప్పుమా. ౧౮

చ. సరసిజనేత్ర యింకొకతె శ చంద్రునిగూర్చి వచించె మార్వఁగా
దర మెటుగాని యత్త మను శ దారుణరోగము నిన్నుఁ బట్టి దు
ర్భరముగ వేచుచున్నయది శ వర్షము ఊణత నొందుచుంటయే
సరియగు కారణం బనుచు శ స్వాంతము నవ్వెడుఁ జంద్రుడౌ యిటన్. ౧౯ 234

చ. కనుకనె నీదుచంద్రిక లగఁగాఢతమస్సును మావఁజాల కొ
య్యనఁ గృశియించువాడవొకొ! శ యావనజాక్షుడు పల్కినట్టి చ
క్కని పవనావళి మఱచి శ కాంచనచేలునియందె నెవ్వనం
బునిచిన మావలెక బలుకకుండెద వంచును దొంచె నిత్తటిన్. ౨౦ 235

ఆ. మలయపవన! నీవు ఓ జలజేక్షణాపాంగ, ములఁ గలఁగిన మానుసలలితహృదయ
ములను స్పరుని తాపమును జెందుచున్నావు, చేసినామె నీవు ఓ గాసిలుకృతి.

క. అపకృతిఁ గావించని మృష్టిపు డీగతి నార్జిసొంద ఓ నేలాచేయక
గృహ నూనకుండు టుచితమె, కపటాత్మల కెప్పు మేలు ఓ గలదే చెప్పుమా? ౧౯

చ. అని వచియింప వేటొకతె ఓ యార్జిని గుందుచు నిట్లుపల్కె నో
ఘన! సిరిగుల్కుదీవు యదుఃకాంతునకుఁ హరి కాతపంబుసోఁ
కున తనువిత గ్లానిగని ఓ కుందకయుండఁగఁ జేయుచుండు కా
వునఁ జెలువుండవే యనఁగఁ ఓ బొల్తువు పావనమూర్తి వందునన్. ౧౯౪ 2340

తే. కనుక శ్రీవత్సచిహ్నునంద నరయంగ
మావలెనె ప్రేమబద్ధుడఁ ఓ వై వఱుచు
నిశ్చలాత్మత వాని ధ్యాసనితువేమొ
తమకమొప్పు జలార్ద్రహృదయుండ వగుచు. ౨౦ 2341

క. హరిఁ దలఁచి తలఁచి బాహ్యోత్కరమును బలుసారు లీవు ఓ ధారలుగా నీ
ధరఁబడ వదలుచు నున్నా, వరయఁ దదీయప్రసంగ ఓ మార్జితమె కదా!. ౨౦

సీ. అనునంత వేటొక ఓ యన్నుమిన్నయుఁ బల్కె మధురస్వరముగల్లు ఓ మత్తకోకి
లమ! ప్రియంపదుడగు ఓ నమరేంద్రపూజితు పదములఁ బోలుశోబ్దముల నీవు
పలుకుచు నున్నావు ఓ పలుమటు మృతులను బ్రదికించు మృదులశోబ్దములచేత
నాకుఁ దెల్పుమ యిఁకసీకేప్రియ మొనర్తు; ఊతిధర! యున్నతమతిఁ జెలంగు

తే. వాడవౌటను గదలవు ఓ పలుక వీవు
భూరితరమగు నర్థంబు ఓ కోరి యెదియొ
మదిని దలపోయుచున్నావు ఓ మాధవాంఘ్రి,
యుగము మేము పాలిండ్లఁ దాల్చుగఁ దలఁతుము. ౨౧ 2343

క. గురుతరశిఖరంబుల మా, కరణిని దాల్చుంగ నీవు ఓ కాంక్షింతువె; నాఁ
దరుణియొక ర్తుక పల్కెను, సరిదధిపతిపత్నులార! ఓ చక్కఁగ వినుడీ. ౨౨ 2344

చ. హరిప్రణయావలోకనములందమి, నెమ్మనముల్ కలంగ ని
ర్భరదురవస్థఁ జిక్కి వగఁపర్వఁగ స్రుక్కియె యున్న వార ము
క్కరణిగ నీవు గ్రీష్మమునఁ ఓ గల్గినయమృదుంగుల్ కృశింపఁ దా
మరనవికాస మాఱఁ బ్రియుమన్ననకుం దగుచూడ్కి కల్గమిన్. ౨౩ 2345

తే. అక్కట! కృశించియున్నవా ఓ రనఁగ నొక్క
సారసాక్షి వచించె; హంసవర! యిందుఁ

గూరుచుండుము త్రాగుము శ్రీరములను
శ్రోరికథల వచింపుమా శ్రీ శ్రీ కలర. ౨౩౪

ఆ. కృష్ణదూతవసుచు శ్రీ నెలుంగుదు మయ్యజితునకు సుఖమె యతనిశ్రోడి
చంచలమ్ముసుమ్ము శ్రీ స్వాంతమ్మునక మమ్ము, దలచువాండె నాటి శ్రీ తన

సీ. తుద్రదూతవు నీవు శ్రీ శ్రీ మేమాతని నేలభజింతు మీశవేగి యిటకు
వానిఁ దోడ్కొని రమ్మువడిఁబోయెదవా యేమొ మమ్మువంచించియేయె
తా నొకర్తుకయె యశవానితోడ సుఖించు చున్నదోయాసిరి శ్రీ నొక్క
వదలి యాకృష్ణ మావల్లభుఁ దోడ్కొని రమ్మనపాయని శ్రీ రమ యని

తే. యన్ను మిన్నలమైన మాశయందు నామె
మాత్ర మే యేకనిష్ఠ యామాధవునెడఁ
గల్గి యున్నదియే మేము శ్రీ కాదొ యనుచు
నొక్కరొక్కరుగాఁ బల్కి శ్రీ రుద్రమమున. ౨౪

ఉ. శ్రీపతి భామినీమణులు శ్రీ చెందినవేడ్కను యోగిరాడ్విభం
డౌ పరమాత్మనందు నిటు శ్రీ లాయతనిర్మలభావ మొప్పుగా
నాపరమేశు సద్గతినె శ్రీ యందలు పొందిరి; పెక్కురీతులక
బాపహరంబులౌ స్తుతులఁ శ్రీ బాటలఁ గీర్తితుండై చెలంగుచున్. ౨౫

తే. భక్తమందారమైన శ్రీపతియుఁ దనదు
చరితముల నాలకించెడు శ్రీ తరుణుల మన
సులను దనవంకలాగెడు శ్రీ సురనుతుఁ డల
హరి తనుం గన్నులార నెయ్యమునఁ గనుచు. ౨౫౪

క. తనుఁ బొగడుచు నుండెడునా, వనితల చిత్తములఁ దనదువైపునకుక
ర్పన లాగు ననఁగఁ జిత్తమె, వనజాక్షుని లోకగురుని శ్రీ వల్లభబుద్ధిన్

చ. నిరుపమపాదపద్మముల శ్రీ నిత్యము నొత్తుచు నింక నెన్నియో
వరుసల సేవలం దమిని శ్రీ వారనిపూన్ని నొనర్చుచుండు రా
తరుణులదౌ తపోనియతి శ్రీ ధాత్రి నుతింపఁగ నేరికై ననుం
దరమె? మహిళ! యీగతి నితాంతము సద్గతియైన చక్రియున్. ౨౬

చ. శ్రుతిహితకర్మజాలముల శ్రీ రూఢిగఁ దా నొనరించుచుక గృహం
బతులితధర్మకామములు శ్రీ నర్థము నాదగు వానికిం బదం
బితథము గా దటంచు మము శ్రీ నెల్లర నమ్మఁగఁ జేసె నెన్నియో
గతుల; గృహస్థధర్మములఁ శ్రీ గావలె నంచు నొనర్చుచుం దమిన్. ౨౭

సీ. వర్తించుచున్న యశస్వాసుదేవునకుఁ బదార్చ్యులశతము & నష్టాధికంబు
గాఁదగుసంఖ్యలఁగఱత లుండిరి; వారియం దష్టసంఖ్యలనలఱు పట్టు;
లారుక్తిజీసత్యలదిగాఁ దగువారు సుతులఁగాంచిరి వారె; & వితతమైన
విఖ్యాతిఁ గాంచిరి & వెన్నుఁ డప్రతిహతసంకల్పుడౌట నాసతులు నొక్క

తే. రొకరు ప్థదుగురఁ బుత్రుల & సకలసుగుణ
మండితులఁ గాంచునట్లుగ & మదిఁ దలంచె
నట్లే ఫలియించె నదియె మహాత్ముశక్తి
యనుచు నెఱుంగంగఁ దగియుండు & నవనినాథ !. 3౧

2354

వ. ఉద్దామవీర్యులగు నాపుత్రులలోఁ బదునెనమండుగురు మహారథులు నుదార
యశస్కులు నై యుండిరి. వారినామధేయములువచించెద నాలకింపుము. ప్రద్యు
మ్ను, డనిరుద్ధుడు, దీప్తిమంతుడు, భానుడు, సాంబుడు, మధుడు, బృహ
ద్భానుడు, చిత్ర భానుడు, వృకుం, డరుణుడు, పుష్కరుడు, దేవ బాహుడు,
శ్రుతదేవుడు, సునందనుడు, చిత్ర బాహుడు, విరూపుడు, కలి, న్యగ్రో
ధుడు ననువారలని యెఱుంగుము. * త్రివక్రయనఁబరఁగు కుబ్జయందు నుప
క్రోశుండు పుట్టె. ఆతఁడు నారదునకుఁ బ్రియశిష్యుండయ్యె. ఆయుషక్రోశుడు
కృష్ణున కనువ్రతుడై భగవంతునియం దఖండితచిత్తమునిచి సాత్వత తంత్రము
రచించె. దానినెఱింగిన ముక్తిగలుగు. స్త్రీశూద్రదాసులకు వైష్ణవసంస్కార
మాతంత్రమునందే విధింపబడియె. మధుసూదనుని పుత్రులయందెల్ల రుక్తిజీ
ప్రథమపుత్రుండగు ప్రద్యుమ్నుడు పితృతుల్యుడనం బ్రఖ్యాతి పహించె.
అమృహారథుడు రుక్తికూతుం బెండ్లియాడె. ఆపురంద్రియం దాతం డని
రుద్ధం డనుకుమారుం గాంచె. ఆతండు పదివేలయేనుంగుల బలముగలవాడయ్యె.
అనిరుద్ధుడు రుక్తిదౌహిత్రుండగుట రుక్తిపౌత్రిం బెండ్లియాడె. ఆతఁ డాపత్ని
యందు వజ్రనామకుని గొడుకుంబడనె. అక్కుమారుడే మాసలక్షయమునం
జెడకవంశక ర్తయై నిలిచె. వానికొడుకుప్రతిబాహుడు వానితనయుడు సుఖా
హువు. ఆతనికి ధర్మసేనుండును, వానికిశ్రుతసేనుండును గొడుకులైరి. వీతద్వంశ
జాతులు ధనహీనులు, బహుపుత్ర హీనులు, నల్పాయుష్కులు, నల్పవీర్యులు నబ్ర

* “త్రివక్రాయాముషక్రోశపుత్రః, కృష్ణమనువ్రతః, శిష్యస్సాక్షాన్నారదస్య దధాచిత్తమఖండి
3౫. తేనోక్తంసాత్వతం కంత్రం యత్ శ్చాతా ముక్తిమాపునయాత్. యత్ర స్త్రీశూద్రజాతా
౦ సంస్కారో వైష్ణవస్సన్పితః.” 3౬. ఈరెండుశ్లోకములు నాగరప్రతియందులేవు. శ్రీధరా
య్యలవ్యాఖ్యయు లేదు.

వ్యాఙ్మలు ననబడరు. యదువంశ ప్రసూతులై విఖ్యాతగుణకర్తులగు పు
లెక్కింప నయుతవత్సరములకై న శక్యంబుగాకయుండు. ౪౦

*తే.యదుకుమారుల కాచార్యులైన వారె,మూడుకో ట్లెనిమిది వేలఁగూడి,
యెనిమిదిశతంబులని గణింపఁబడియె, ననుచు వింటిమి పెద్దలే యను.

క. విను మొక్కయాహుకునకే, తనయులు శంఖత్రయంబు య తగుదు రనఁగ,
ర్మినిగను యాదపులకుఁ గల, తనయుల లెక్కింపవశమె య ధాతకునైనన్

క. దేవాసురసంగరమున, నేవారలు నిహతులైరొ య యెల్లదితిజులం
దావారె భీషణాకృతు, లై వసుధంబుట్టి నరుల య నందఱు గినుకన్. ౪౧

తే. వరుస బాధింపఁ దొడగిరి య హరియు వారి, నిగ్రహింపఁగ ధరణిజనింప
నీయ దేవతలున్ యదుఃపృష్ఠికులము, లందుఁబుట్టిరి శ్రీహరియాజ్ఞఁ బు

క. కులమేకాధిక శతమై, యిలఁ బరఁగెన్ వారలకు ముహేశ్వరుఁ డగుచు
జలజాతుఁడు శ్రీహరియై, చెలఁగెన్ ధర నవతరించి య శ్రీ సతితోడన్.

క. హరి ననుసరించి యాదవ,వరులెల్లన్ వృద్ధి నొంది య భవ్యయశమునన్
ధర నిండిరి వారెల్లరు, బరమేశ్వరుఁ గృష్ణమూర్తిఁ బరమప్రీతిన్. ౪౨

సీ. శయ్యాసనంబుల య సంచరణంబున నాలాపకేళుల య నట్లై న్నాన
మాదియాకర్త ములందు మనస్సుల నిలిపి తమైలుఁగక య వెలసియుండి;
రింతకుఁ బూర్వ మీయిలఁ దీర్థములనెల్ల స్వర్ణది యు త్తమసంజ్ఞ నలర
తీర్థంబుగా నుండె య స్థిరయదుకులమందు నవతరించినహరి య యమలకీర్తి

ఆ. రూపతీర్థ మతని య శ్రీపదశౌచమై, నట్టి గంగ యనఁగ య నమరు తీర్థ
ము నొనరించె నల్పముగ నాహరి యశంబె, యెల్ల తీర్థములకు య నెక్కుఁ

క. వనజాతుని త్రేమించెడు, జనులును ద్వేషించువారు య సారూప్యంబున్
గనిరను టదేమిచిత్రము, వనజాయతనేత్ర లక్ష్మీ య భక్తేష్టదయున్. ౪౩

క. పరిపూర్ణయుఁ దా నయ్యున్, నిరపేతుని లోకనాథునిన్ గొల్చుచుఁ
నీతనివసించుఁగద యల, పరమేశ్వరుఁ డాత్మనామభజన మొనరుపన్.

క. తనపేరువిన్న నర్థం, బనునదియే యెఱుఁగ కెట్లొ య యాదృచ్ఛికరి
తిని బల్కిన నశుభంబులఁ, జన్మజేయును దూరముగ నెఱసంగెడు కరుణ

చ. మునివరవంశధర్మముల య మూలమునన్ జలమెల్ల వృద్ధి నొం

దు ననెడికారణంబు మదిఁ య దోచుట వానిని విస్తరింపజే

* “తిన్నఁగొట్టినవాస్త్రాణా మష్టాశీతిశతానిచ, ఆనన్ యదుకులాచార్యాః కుమార
కుమార” అని మూలము.

సెను; మఱి కాలచక్రమును శ జే ధరియించినయట్టి కృష్ణుఁ డే
పున ఊతిభారముం దొలగి శ పోవఁగఁజేయుట చిత్ర మెట్లగున్. ౪౭ 2366

శా. భూతవ్రాతములకొ ధరించి తగుచుం శ బూతాత్మయా దేవకిం
బ్రీతిం దల్లిగఁ బిల్చుచుకొ యదువహల్ శ వేడ్కం దనుం గొల్వ వి
ఖ్యాతందౌ యదువీరసంఘమును హస్తాబ్జద్వయికో ధర్మముకొ
జేతోమోదము నొంద నిల్చుచును సంసిద్ధాఘ్నే పొల్చుచున్. ౪౭౪ 2367

తే. మఱియధర్మము రూపఱ శ మహితశక్తి
జేయుచుండెను వేడుకఁ శ జెంది హరియుఁ
దత్తదధికారభేదముల్ శ తలఁప కెలమి
మీఱ బృందావనమునందు శ మించువేడ్క. 2368

సీ. తరుతృణాదులకును శ స్థావరజంగమములగునపుశుపక్షి శ పూగములకుఁ
గలుగుసంసారదుఃఖమును బోగొట్టుచు సుస్తేరవదనంపు శ సొంపుచేత
వ్రజవిలాసినులకుఁబంచశరామోదమును వృద్ధినిొందు నట్లొనరిచి తన
మహిమమ్ముఁ దెలియకకహానులు వెఱగందఁ జేయుచు నుండెడుశ్రీహరి ఊతి

తే. నలరుఁగాక! సర్వోత్కృష్టస్థుఁడగుచు నిట్లు, లాత్తధర్మంబు రక్షింప శ నాత్మ నెంచి
లీల నవతారమెత్తినశబాలరూప, పరమపురుషుండుశ్రీహరికరుణ మెఱయ. ౪౮౪

క. ఒనరించిన మానవచర్యనికర రూపమ్ములయిన శ యమలతమవిడం
బనముల వినఁ గీర్తించిన, జనియించుకొ భక్తియనెడుసద్యోగ మిలన్. ౪౯

ఆ. దుష్టకర్తములను శ దూలించుహరి చర్యలను దదంఘ్రయుగ్గవనజములను
భక్తి గొల్చువాఁడె శ భావింపఁ జాలును, మూఁడువేళందుఁబురుషుఁడెలమి.

చ. సిరులనొసంగు పాదసరసీరుహయుగ్గము గొల్చుచుకొ బరా
త్పరుని చరిత్రముల్ వినుచు శ భావమునందుఁ దలంచుచుండ న
పురముని వర్తనంబె యలవాటగు వానిని డాయనోడు భీ
కరతనుఁడౌ యముండు కలశకాలము స్థంపద లొప్పు వానికిన్. ౪౯౪ 2372

ఊతిపతు లాపరాత్పరుని శ జిత్రచరిత్రున్ సంతస రించుచుకొ
జతనముమీఱఁగా నతులశీర్షము లిచ్చెడువత్తనంబులకొ
సతతసుఖంబు లిచ్చువరసాధములకొ విడనాడి కానలకొ
హితముగ సంచరింతు రిదియే తపమంచుఁ బ్రమోదమొప్పుగన్. ౫౦ 2373

అట్టిహరి నవ్యయుని గొల్చునట్టి వారు
మన కింకరులు మనకు యభ్యురమె యనుచు

శుకమహాయోగి పావనఃకోణిపతికిఁ

దెలియఁగాఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుఁ ఁ దలఁచుచుండె. ౫౦

క. బలభిన్నాళికిరీటో, జ్వలరత్నచయప్రభావిభాసురచరణా!
ఖలశిష్టహరణభరణా, మలనందకచక్రదరకమలగురుహస్తా!

చ. దురితమహాంధ కారపరిధూతమనస్థినిరతార్తమానవో
త్మరపరిరక్షణాదరనికామవిరాజితనామతారకే
శ్వర! వరఁగూగిహృత్కమలవాస! నిరంజన! నిర్వికల్ప! దు
స్తరభవసాగరోత్తరణసాధుతరోడుప! దివ్యసత్కృపా!

మాలిని. అతులితగుణధామా! ఁ హరిసంపత్తిధామా!

కృతమునిజనరక్షా! ఁ కీర్తితన్యాయపక్షా!

వితరణమణిధామా! ఁ విశ్వకాండాత్తవేషా!

పతగపతితురంగా! ఁ భార్గవీనిత్యసంగా!

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ప్రపురసుందరీకరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచి వంశాంబురాశికుముదిసీమిత్ర సు
మనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ విని
శ్రీ తాండవకృష్ణభాగవతంబున నుత్తరభాగము సంపూర్ణము.

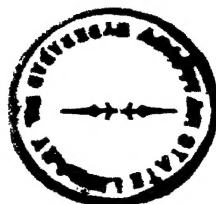
దశమస్కంధము సంపూర్ణము.

పూర్వభాగమునగల శ్లోకసంఖ్య ౧౦౧౦

ఈయుత్తరభాగమునగల శ్లోకసంఖ్య ౧౯౩౨.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ప్రకటనము.

ఆర్యులారా !

శ్రీరామావతారతత్త్వమునకుఁ దోడుపడఁ గోరువార లీనిబంధనములు బాటింపవలయును.

25 రూప్యముల నొసంగువారు రాజపోషకు లనఁబడుదురు. వారల కిద్దాని ప్రకరణముల నన్నింటిని దారికర్చులు భరించి పంపఁబడును.

10 రూ॥ ఒక్కసారి యొసంగువారు పోషకు లనఁబడుదురు. ఒక్కొక్క ప్రకరణ మొక్కరూప్యమువంతున దారికర్చులు భరించి వారికిఁ బంపఁబడును. ఈ రెండు తెగలమహాశయుల పవిత్రనామధేయము లిందుఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును.

1 రూప్యము ముందుగాఁ బంపువారు చందాదారు లనఁబడుదురు. వారికిఁ బ్రతిప్రకరణము వీ. పీ. రూప్య. 1.4-0 లకు పంపఁబడును.

చందాదారులు కాని వారలకుఁ బ్రకరణమొక్కొక్కటి రూప్య. 1.4-0 లకు సేవబడును. పోష్టుకర్చులు ప్రత్యేకము.

శ్రీరామావతారతత్త్వము, 1 మొదలు, 7 భాగములు అచ్చయి సిద్ధముగా నున్నది. ఒక్కొక్కభాగము ధర రూప్య. 1-4-0

ఇతర గ్రంథములు

— వ చ న ము —

	ప్రతి 1.కి రూ. అ.
శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము, 12 సంపుటములు. ఒక్కొక్కటి	... 1 8
12 సంపుటములు ఒక్కసారి కొనినవారలకు	... 16 0
భగవద్గీత, వచనము, మూలముతోటి	... 1 0
ఉత్తమమార్గము, భక్తిరసము	... 0 10
స్వప్నయాత్ర, నవల	... 0 10
నీతిసింధువు ”	... 0 10
నీతిరత్నాకరము ”	... 0 8
నీతికథావళి ”	... 0 8

❖ పద్యములు - నాటకములు. ❖

	ప్రతి 1-కి ర్పు. అ.
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము, నిర్వచనము, 3 సంపుటములు	... 12 0
డిటో 7 ,,	... 14 0
ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము	... 5 0
తెలుగుబ్రహ్మపురాణము	... 4 0
ఆంధ్రలిలితోపాఖ్యానము	... 1 8
హనుమద్విజయము	... 0 8
విహంగవిజయము	... 0 4
హాలాస్యమాహాత్మ్యము	... 1 0
విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేకనాటకము	... 0 12
పాండవాజ్ఞాతవాసనాటకము	... 0 12
రామవనవాసనాటకము	... 0 12

తాండవకృష్ణభాగవతము, దశమస్కంధమున కిది తెలుగు. మూలము వదలకుండఁ దెనిగింపఁబడినది. అయిదువేల రెండువందల పద్యములు గలవు. తే 31-3.1935 ది లోపల 3-8-0 ర్పు. పంపువారలకు కర్చులు భరించి పోస్తుద్వారా పంపఁబడును.

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ,

క డ ప.

